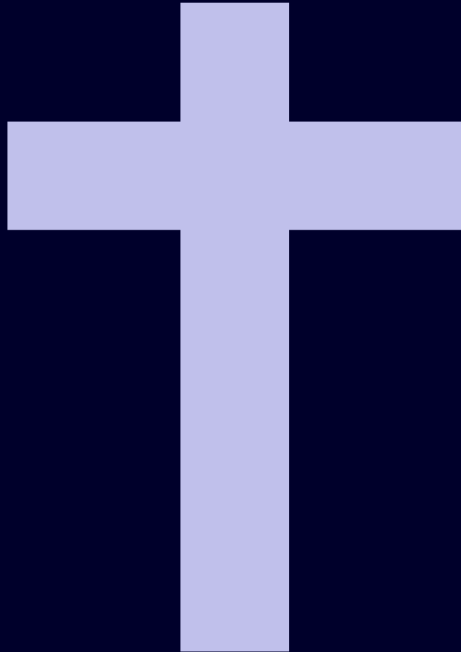

Godin Akar Aghuim;
Akar Dikirizir
Gavgavir Igiam

The New Testament in the Aruamu language of Madang Province,
Papua New Guinea, 2004 Edition

**Godin Akar Aghuim; Akar Dikirizir Gavgavir Igiam
The New Testament in the Aruamu language of Madang Province, Papua New Guinea, 2004
Edition**

Nupela Testamen long tokples Aruamu long Madang Provins long Niugini long 2004

copyright © 2004 Pioneer Bible Translators and the Bible Society of Papua New Guinea

© Faith Comes by Hearing

Language: Aruamu

Translation by: Pioneer Bible Translators

Godin Akar Aghuim in the Aruamu Language

This translation was produced by Pioneer Bible Translators, and was published in 2004 by the Bible Society of Papua New Guinea.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the Pioneer Bible Translators at www.pioneerbible.org

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents.

For other uses, please contact the respective copyright owners.

2025-05-15

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 15 May 2025 from source files dated 15 May 2025

8f6beb37-6783-55d5-91ed-8321cc3f5eea

Contents

MATYU	1
MAK	62
LUK	99
JON	157
APOSEL	205
ROM	262
1 KORIN	292
2 KORIN	319
GALESIA	338
EFESUS	349
FILIPAI	359
KOLOSI	366
1 TESALONIKA	374
2 TESALONIKA	380
1 TIMOTI	384
2 TIMOTI	393
TAITUS	399
FILEMON	403
HIBRU	405
JEMS	430
1 PITA	438
2 PITA	447
1 JON	452
2 JON	459
3 JON	460
JUT	461
MOGOMER AKAR AGHURIAGHIRIZIM463	

Matyu Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Matyu Osirizir Akar Aghuim, a 4 plan akınafaribar faragha zui. Egha akınafarir 4 plan kaba, da Iesusın akar aghuim miġia, egha dughiar Iesus nguazimın ikiava amir bizir otivizibagh eghari.

Matyun akınafarim, a Maria Iesus batezir dughiamın otivizir bizibagh egharava, egha ghua dughiar me Iesus misoghezi an aremezimın tu. Egha a ua mozimın dikavigha, uan adarazi ategha Godın Nguibamın ghuavanabo.

Ezi bizir ekiar mam Matyu anakak-aghaha, a kamakin, Iesus bizir God fomira dikirizir akamın dagh amigha gifa. Me Akar Dikirizir Gavgavir Ghurimın da osirizi, da iti. God akam akirigha ghaze, a Israelba ua me inisi gumazitam amadaghti a izam. Ezi akınafarir kam kamaghın en aka, Iesus a gumazir kamra. Egha Matyun akınafarir otevir aviravirir mabar, akaba kamaghın en miġia ghaze, bizir Iesus amiziba, da bar miġirigiar Godın akam niġha izir gumaziba fomira mikemezir akabar miraram otogha gifa. Ni gansi Matyu 1:22-23, 2:4-6, 2:14-15, 2:23, 4:13-16, 8:16-17, 12:15-21, 13:34-35, 21:2-5, 21:16, 26:24, 26:31, 26:54, 27:6-10.

Ezi bizir ekiar igharazir mam, Matyun akınafarim a miġei, a God Bizibar Ativamin Dughiam miġei. Godkamaghın ifonge, Iesusın ingangarimın a bar gumazamizibar atirivimın ikiasa, eghti gumazamiziba bar an ifongiamın ġin mangam.

Ezi Matyun akınafarimın aven, Iesus mikemezir akar ruarir 5 pla, da iti. Faragha zuim, a sapta 5 ko 6 ko 7in iti, ezi akar Iesus miġhsiar mam ġisin ikia, mikemeziba an iti. Ezi akar kam a guizbangira God gumazamizibar arazibar en aka. Namba 2in akar ruarim, a

sapta 10in iti. Kar akar Iesus uan suren gumazibagh aningizim. Dughiar kam, me mangiva Iesusın akam gumazamizir igharazibav kimasa, ezi Iesus me mangi damuamin bizibav gei.

Ezi namba 3in akar ruarim, a sapta 13in iti, Iesus God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar isin zuimın gumazamizibav gei. Ezi namba 4in akar ruarim, a sapta 18in iti, Iesus gumazamizir guizbangira an suren gumazibar itir arazibar ġun miġei. Egha namba 5in akar ruarim, a sapta 24 ko 25in iti, Iesus dughiar abuananamın bizibar ġun miġei.

Akınafarir kam uabi, gumazir akınafarim osirizimın ġun mikemezir puvati. Akınafarir kam kamaghın ziar kam ini, Matyu Osirizir Akar Aghuim. Guizbangira, me gumazir dagiaba isir Matyu, a ġinighnisi. (Mt. 9:9-13in gan.)

Iesus nguazir kamın oto

(Sapta 1:1-4:16)

*Iesusın inaziba ko ovavibar ziaba
(Luk 3:23-38)*

¹ Kar Krai Iesusın inaziba ko ovavibar eghaghanim. Iesus a Devitın ovavim. Ezi Devit Abrahamın ovavim.

² Abraham Aisakin afeziam. Ezi Aisak, Jekopin afeziam. Ezi Jekop Juda ko an aveghbuabar afeziam.*

³ Ezi Juda, Peres ko Seran afeziam. Aningın amebam Tamar. Ezi Peres Hesronın afeziam, Ezi Hezron, Ramın afeziam.

⁴ Ezi Ram Aminadapın afeziam, Ezi Aminadap Nasonın afeziam; Ezi Nason Salmonın afeziam.

⁵ Ezi Salmon Boasın afeziam. An amebam Rahap. Ezi Boas Obetın afeziam, an amebam Rut. Ezi Obet Jesin afeziam, Ezi Jesi Atrivim Devitın afeziam.

⁶ Ezi Devit Solomonın afeziam, an amebam Urian amuim.†

⁷ Ezi Solomon Rehoboamın afeziam. Ezi Rehoboam Abiyan afeziam, Ezi Abiya Asan afeziam.

1:1: Stt 22:18, 1 Sto 17:11 * **1:2:** (1:2) Juda uan aveghbuaba ko, me Israelin ikizir 12 plan inaziba. **1:3:** Stt 38:29-30, Rut 4:18-22 **1:6:** 2 Sml 12:24 † **1:6:** (1:6) Amizir ziar kagh otiviziba, Israelian amiziba puvati. Me Israelin gumazibar iti. Tamar ko Rahap aning Kenanin amizimning. Rut, a Moabin amizim. Betseba Solomonin amebam uabira Israelin amizim. A faragha Urian ike, Uria Hititin gumazim. **1:7:** 1 Sto 3:10-16

⁸ Ezi Asa Jehosafatin afeziam. Ezi Jehosafat Jehoramın afeziam. Ezi Jehoram Usian afeziam.

⁹ Ezi Usia Jotamın afeziam. Ezi Jotam Ahasın afeziam. Ezi Ahas Hese kian afeziam.

¹⁰ Ezi Hese kĩa Manasen afeziam. Ezi Manase Emonın afeziam. Ezi Emon Josian afeziam.

¹¹ Ezi Josaia Jehoiakin ko an aveghbuar mabar afeziam. Dughiar kamın Israelba ghua Babilonın kalabusın ghue.

¹² Ezi me Babilonın kalabusın ghuezi, gın Jehoiakin Sealtielın afeziam. Ezi Sealtiel Serubabelın afeziam.

¹³ Ezi Serubabel Abiutın afeziam. Ezi Abiut Eliakimın afeziam. Ezi Eliakim Asorın afeziam.

¹⁴ Ezi Asor Sadokın afeziam. Ezi Sadok Akimın afeziam. Ezi Akim Eliutın afeziam.

¹⁵ Ezi Eliut Eleasarın afeziam. Ezi Eleasar Matanın afeziam. Ezi Matan Jekopin afeziam.

¹⁶ Ezi Jekop Josepın afeziam, a Marian pam.

Ezi Maria İesus bate, ezi me ziar kam Kraıs a gati. A Gumazir God Uam E İniasa Mısevezim.

¹⁷ Kamaghın Abrahamın dughiamın ikegha ghua Atrivim Devitın dughiamın tu, 14 plan ovaviba otifi. Ezi Devitın dughiamın ikegha ghua dughiar Israelba Babilonın nguıbamın Kalabusın ikezim, 14 plan ovaviba otifi. Ezi dughiar me kalabusın ikezimın ikegha ghua God Uam E İniasa Mısevezir Gumazim, Kraısın dughiamın tuzim, uaghan 14 plan ovaviba otifi.

Maria Kraıs İesus bate, a God Uam E İniasa Mısevezir Gumazim (Luk 2:1-7)

¹⁸ Kraıs İesus otozir eghaghanimra kara, a God Uam e İniasa Mısevezir Gumazim. An amebam Maria, me Josepın ikiasa a ginaba. Egha aning tıghar uaning inigh iki-asava amima, Maria navim asangi. Godın Duamra borim a gati.

¹⁹ Ezıma Josep Godın damazim derazir gumazim an averara Maria ataghraghosa nıghnısi. An azenimın Maria aghumsızim a danıngan aghua.

²⁰ Egha a kamaghın nıghnıgha itima Ekiamın enselin mam irebamın kamaghın a mıgei, “Josep, nı Devitın ovavim, nı atıatingan markı. Nı Maria inigh an iki. A navim asangizir borim, a Godın Duam da ize.

²¹ An otarim bateghtıma, eghtı a uan gumazamizibar arazir kuraba gın amadagh men akurvaghm. Kamaghın nı ziam İesus a datıgh.” ‡

²² Arazir kabanagh kamaghın otiva, egha Godın akam inıgha izir gumazir mamın mıgırıgıamın mıramam otifi.

²³ A kamagh mıkemem, “Amızir gumazitam ko akuızir puvatızim navim asegh, otaritam bategham. Eghtı me ziar kam Emanuel a darıgham, ziar kamın mıngarım kara, ‘God e ko iti.’ ”

²⁴ Ezi Josep daguraguımın dikavıgha, Ekiamın ensel irebamın aven a mıkememı moghın, ghua Maria inıgha an iti.

²⁵ A poroghamıba uarı isava akuir arazitam Maria gamızir puvatıgha, ghua an otarım bate. Ezi a ziam İesus a isa a gati.

2

Saghon itir fofozir gumazıba İesus bagha ize

¹ Maria Dıstrıgh Judian aven itir nguıbam Betlehemın İesus bate. Dughiar kamın Herot, Atrivimın iti. Amebam İesus batezıma fofozir gumazir maba aruem anadı naghın ikegha Jerusalemın ize.*

² Egha me kamaghın azai, “Borır Judabar Atrivimın ikiamım, amebam a batezi a managh iti? E an gun mıgeır mıkovemiz aruem anadı naghın an ganıgha an ziam faşazi.”

³ Ezi Herot akar kam baregha an dıghorım a bıra. Ezi Jerusalemın itir darazı uaghan kamaghın ami.

1:11: 2 Kin 24:14-15, 1 Sto 3:15, 2 Sto 36:10, Jer 27:20 **1:12:** Esr 3:2 **1:18:** Lu 1:27, 1:35 **1:19:** Lo 24:1 **1:21:** Lu 1:31, 2:21, Ap 4:12, 13:23, 13:38 ‡ **1:21:** (1:21) Ziam İesus Hıbrun akamın bar roghıra mıgırıgıar kam, “Ekiam, a gumazamizıba ua me inıamın gumazım.” Ziam İesus Grıghın akam. Me Hıbrun akam İesus, Josua a garısı. **1:23:** Aıs 7:14 **1:25:** Lu 2:7, 2:21 * **2:1:** (2:1) Atrivim Herot Judia ko Judian boroghın itir dıstrıgh bar garı. Herot Atrivimın ikıa, uaghan Romın Atrıvir Ekiam Sısarın apemın iti. **2:2:** Num 24:17

⁴ Egha Herot ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumazibar di-
agha me akuvagha kamaghin men azai,
“God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, an
amebam managh a batam?”

⁵ Ezi me ghaze, “Judian Distrighin aven
itir nguibam Betlehemin, an amebam a
batam. E bizir kam kamaghin a gifo, Godin
akam inigha izir gumazimin osizirim kam-
aghin iti,

⁶ Ni Betlehem, ni Judan nguazimin aven iti.
Ni Judabar nguibar ekiabar tongin uaghan
ziam iti,
nin aven atrivir ekiatam azenim
giram,
egh a nan gumazamiziba Israel-
bagh ativagham.’ ”

⁷ Ezi Herot averara aruem anadi naghin
izezir gumazibar diagha mikovezim
otozir dughiam bagha men azai. A me
faraghavira mikovezimin apizir dughiam
gifogha,

⁸ egha me isa Betlehemin me amadagha
kamaghin me migei, “Ia mangi borim ba-
tivisi deraghvira rui. Ia a batoghiva ua na
bagh migirigiam amadagh. Eghti ki uaghan
mangi, an ziam fam.”

⁹ Me Herot baregha zuima mikovezir me
faragha aruem anadi naghin ganizim, men
faragha ghua borim itir danganim batogha
a gisirara iti.†

¹⁰ Me mikovezimin ganigha bar akonge.

¹¹ Egha me dipenimin aven ghua borim
bato, a uan amebam Maria ko. Me tevb-
ar pirigha avigha ghuaghira borimin ziam fe.
Egha me uan mitariba kuigha bizir aghuir
a bagha inigha izezibar an ekarim gami.
Me gol ko mughuriar aghuim itir bore-
m ko avir migharir muguriar aghuim gamim da
isava a ganingi.

¹² Ezi God irebamin me batogha Herot
bagh ua mangan me anogoroke. Ezi
me tuavir igharazimin uamategha uan
nguibamin ghue.

Josep ko Maria borim inigha Isipin zui

¹³ Fofozir gumaziba ghuezima Ekiamin
enselin mam irebamin Josep batogha a
miglia ghaze, “Ni dikavigh borim iniva an
amebam sara inighiva ia ari Isipin mangi.
Herot borim bagh ruiva amisueghti an
aremeghasa. Kamaghin amizi ia mangi
maghira iki mangiti, dughiar ki ua ni
mikimamim.”

¹⁴ Ezima Josep dikavigha borim isa
an amebam inigha me dimagarir kamra
Isipin ghue.

¹⁵ Egha Josep Isipin ikia ghua, dughiar
Herot ovengezim. Arazir kabanagh otiva
Ekiamin akam inigha izir gumazir mam
akatorimin mikemezir migirigiar min
otifi. A kamaghin mikeme, “Nan Otari-
m Isipin itima ki an diazima a ize.”

Atrivim Herot mikemezima, me borir aviribav soghezima da ariaghire

¹⁶ Ezi Herot garima, fofozir gumazir
aruem anadi naghin izeziba a gifara. Ezi
Herot bar puv atara uan midorozir gumaz-
iba amadagha, migirigiar gavgavim me
ganiga, me amadima me ghua, Betlehem
koma an boroghin itir nguibaba bar dar
ghua borir otarir azenir pumuning ko an
apengan itiba, me misozima me ariaghire.
Kar ana aruem anadi naghin izezir fo-
fozir gumazibar migirigiamin gin ghua ka-
maghin ami.

¹⁷ Arazir kabanagh otiva Godin akam
inigha izir gumazim Jeremaia mikemezi
moghin, otifi. A ghaze,

¹⁸ “Me Raman nguibamin tiarir mam
barasi, azir akam ko tuatem. Reselin
boriba ua itir puvati. Kamaghira a uan
ovengezir boriba bagha azi. An navir
amirizim inian aghua.”

Josep amuim ko Iesus inigha uamategha uan nguibamin ize

¹⁹ Herot ovengezima, Josep Isipin itima,
Ekiamin ensel irebamin Josep bato.

²⁰ Egha kamaghin a migei, “Borim
misoghasa amir darazi me ovenge. Kam-
aghin amizi, ni dikavigh borim koma an
amebam inigh ua Israelin mangi.”

2:6: Mai 5:2, Jo 7:42 † **2:9:** (2:9) Betlehem a Jerusalem saghon itir puvati. Aning tizim 8 kilomitan iti. **2:11:**
Sng 72:10, Ais 60:6, Mt 12:46 **2:15:** Hos 11:1 **2:18:** Stt 35:19, Jer 31:15 **2:20:** Kis 4:19

²¹ Ezi a dikavigha borim isa an amebam inigha me ua Israelin ghue.

²² Egha an orazima, Arkelaus uan afeziam Herotin danganim inigha Judian Atrivimin iti. Ezi Josep Judian Distrighin mangan atiatingi. Egha God da irebamin migirigiam inigha egha Galilin Distrighin ghu.‡

²³ A ghua Galilin Distrighin nguibar mam, Nasaretin apera. Bizir kaba otiva Godin akam inigha izir gumazim mikemezi moghin otifi, a ghaze, “Me Nasaretian gumazim, a darigham.”

3

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, akam akuri

(Mak 1:2-8 ko Luk 3:1-18 ko Jon 1:19-28)

¹ Dughiar kamnaghin Gumaziba Ruer Gumazim Jon izava, Judian gumaziba itir puvatizir danganimin ikia akam akuri.

² Egha ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a roghira ize. Kamaghin amizi, ia navibagh iragh.”*

³ Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira Jonin gun migia ghaze, “Gumazir tiarir mam gumaziba puvatizir danganimin dia ghaze, ‘Ia Ekiam baghiva tuaviba azeniva, dar kir.’ ”

⁴ Jon kemelin ariziba ingarizir korotiaba aghuigha asizir inim uan ivariam ike. An odeziba ko ruarimin haniba api.†

⁵ Ezi gumazamiziba, me Jerusalemn nguibar ekiam ko Judian Distrigh ko Jordanin danganimin ikegha, bar a bagha zui.

⁶ Me iza uan arazir kurabar gun migeima, Jon Jordan dipamin me rue.

⁷ Egha a gari, Farisiba ko Sadyusibar men avirim a gumaziba ruer danganimin izi. Ezi a kamaghin me migei, “Ia kuruzir

divir anababa, tina ia mikemezi, ia Godin aningagharir gin izamimin ari mangasa?

⁸ Ia navim girazir arazibar amu.

⁹ Egh ia pura uarigh nighnigh suam ‘E Abrahamin ovaviba.’ Ki ia migei, God dagiar kabara amighti da Abrahamin ovavibar min otivighamin gavgavim iti.

¹⁰ Sobiam datirighin temer povibar iti, eghti temer dagher ovizir aghuiba itir puvatiziba, God bar da okeghiva da isiva avim mikinam.

¹¹ “Ezi ki ia navibagh irazir arazim akakaghasa ki dipamin ia rue. Ezi nan gin izir gumazim, an gavgavim nan gavgavim gafira. Ezi ki an dagarir asuabar ateramin gavgaviba puvati. Gumazir kam Godin Duam ko avimin ia ruam.

¹² A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

Jon Iesus rue

(Mak 1:9-11 ko Luk 3:21-22)

¹³ Ezi dughiar kam Iesus Galilin Distrigh ategha Jon a ruasa, Jordanin dipamin zui.

¹⁴ Ezi Jon an anogorogha ghaze, “Ni manmagh sua, uabi ruasa na bagha izi? Ni na ruti, kamaghin deragham!”

¹⁵ Ezi Iesus an migirigiam ikaragha a migia ghaze, “Marki. Ni datirighin ki ni migei moghin ni damu. Ga arazir kamn, God ifongezir araziba dar gin tighti, da otivam.” Ezi Jon an migirigiamin min ghu.

¹⁶ Ezi Iesus ruegha givagha zuamira dipam ategha azenimin ize. Ezi overiam kuiaghrizi a garima, Godin Duam bunbamin min mighegha izaghira a gisin apera.

‡ **2:22:** (2:22) Herot ovengezima Romin gavman a garir kantri abigha an otaribagh aningi. Ezi Arkelaus atrivimin ikia Distrigh Galili ko Distrigh Judian gari. A 10 plan azenibar atrivimin ike. **2:23:** Ais 11:1, 53:2, Mk 1:24, Lu 2:39, Jo 1:45

3:1: Mk 1:4, 1:15, Lu 3:2-3, Jo 1:28 **3:2:** Mt 4:17, Mk 1:15 * **3:2:** (3:2) Ziar kamning, “Kingdom Bilong God” o “Kingdom Bilong Heven,” aning God Bizibagh Ativamin Dughiam migei. Ezi kagh Matyu osirizi Akar Aghuimin aven e ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam.” **3:3:** Ais 40:3, Mk 1:3, Lu 1:76, Jo 1:23 **3:4:** 1 Sml 14:25-26, Sek 13:4, Mk 1:6 † **3:4:** (3:4) Jon apir dagheba ko an azuir korotiaba an akakagha ghaze, a Godin akam inigha izezir gumazim Elaijan min iti. Akar 2 King 1:8in itimin gan. **3:7:** Mt 12:34, 23:33, Lu 3:7, Ro 5:9, 1 Te 1:10

3:9: Jo 8:33, Ap 13:26, Ro 2:28-29, 4:1, 4:11-12, 4:16 **3:10:** Mt 7:19, Lu 13:6-9, Jo 15:6 **3:11:** Ais 4:4, Mal 3:2, Jo 1:26-27, 1:33, Ap 1:5, 2:3-4, 1 Ko 12:13 **3:12:** Mal 3:3, 4:1, Mt 13:30 **3:16:** Ais 11:2, Mk 1:10, Lu 3:22, Jo 1:32-33

3:17: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 12:18, 17:5, Mk 1:11, Lu 9:35, Jo 12:28, 2 Pi 1:17

¹⁷ Ezi tiarir mam Godin Nguibamin ikia dia ghaze, “Kar nan Otarim, ki bar a gi-fonge. Ki a bagha bar akonge.”

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Mak 1:12-13 ko Luk 4:1-13)

¹ Dughiar kamın Godin Duam Iesus inigha ghua Satan a gifarasa danganir gumaziba itir puvatizimin ghu.

² Ezi Iesus 40 plan arueba ko dimagaribar daghetam inizir puvati. Ezi mitiriam an azi.

³ Ezi gumazir ifavaribagh amim Satan iza a batogha kamaghın a miği, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kaba akar gavgavim dav kemeghti da bretin rubuzibar min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghın miği, ‘Gumazamiziba daghebara damıva dar gavgavimin ikian kogham. Puvati. Me God miğiir migirigiaba bar dar gin mangıva me ikirimirir aghuim iniam.’ ”

⁵ Ezi Satan Iesus inigha Jerusalemın ghua a isa Godin Dipenimin pin mar anefa.

⁶ Egha Satan a miği, “Ni oragh, Godin Akinafarim kamagh miği, ‘A ni bagh uan enselba akar gavgavim me mikimtima me deraghvira nin ganam. Egh me uan dafaribar ni fueghti, ni uan dagarim dagiatamin aneseghan kogham.’ Kamaghın ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh uabi ekunigh.”

⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim ua kamaghın miği ghaze, ‘Ni uan Ekiam God a gifariva, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’ ”

⁸ Ezi Satan ua Iesus inigha ghua miğhsiar bar pin itir mamın ghua nguazir kamın kantriba bar, ko dar bizir aghuiba an akak-agma ghaze,

⁹ “Ni tevemning apirigh nan ziam feghtıma, bizir kaba ki bar da ni daningam.”

¹⁰ Ezi Iesus a miği ghaze, “Satan ni na gitagh! Godin Akinafarim kamagh miği, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’ ”

¹¹ Ezi Satan Iesus ataghizi enselba iza an akura.

Iesus Galilin Distrighın ingari (Mak 1:14-15 ko Luk 4:14-15)

¹² Ezi Iesus orazi, me Jon Gumaziba Ruer Gumazim a isa kalabus gati, ezi a uamategha Galilin Distrighın ghu.

¹³ Egha a Nasaretin nguibam ategha ghua Kaperneamin nguibamin iti. Nguibar kam dipar ekiam Galilin dadarimin Sebulun ko Naptalin nguazir asizimin iti.*

¹⁴ Arazir kabanagh otiva fomıra Godin akam inigha izir gumazim Aisaia mikemezi moghin otifi. A ghaze,

¹⁵ “İa gumazamizir Sebulunın nguazim ko Naptalin nguazimin itiba, nguazir kam a tuavir ongarimin zuim boroghıra itir danganim ko Jordanın dipar dadarir vongin itir danganim, a Galilin Distrighın nguazim. Danganir kam Kantrin Igharazıbar Gumazir aviriba uaghan an aven iti.

¹⁶ Kar, gumazamizir arazir kurabar mitatemın aven itiba, me angazangarir ekiamın gani. Egha gumazamizir ovengamin mitatemın aven ikeziba, angazangarim me gisira.”

Iesus akar aghuim akuri (Sapta 4:17-9:34)

Iesus suren gumazir 4 plan diazi, me an gin zui

(Mak 1:16-20 ko Luk 5:1-11)

¹⁷ Dughiar kamın Iesus ingarim foregha akam akura gumaziba me miği ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghıra ize. Kamaghın amizi, ia navibagh iragh!”

¹⁸ Ezi Iesus Galilin dipar dadarimin ghua gari aveghbuar mamning iti. Saimon, me “Pita” a garisi. A uan dozim Endru ko,

4:1: Mk 1:12-13, Lu 4:1-13, Hi 2:18, 4:15 **4:2:** Kis 34:28, 1 Kin 19:8 **4:3:** Jo 6:30-31 **4:4:** Lo 8:3 **4:6:** Sng 91:11-12, Jo 7:3-4 **4:7:** Lo 6:16 **4:9:** Jo 6:14-15 **4:10:** Lo 6:13, 10:20, Jos 24:14 **4:11:** Hi 1:6, 1:14 **4:12:** Mt 14:3, Mk 1:14, 6:17, Lu 3:19-20, Jo 4:43 **4:13:** Jo 2:12 * **4:13:** (4:13) Israelin inazir pumuning Sebulun Ko Naptali fomıra Galilin dipar dadarimin ike. Egha Iesusın dughiamın aning Galilin Distrighın aven iti. **4:16:** Ais 42:7, Lu 2:32 **4:17:** Mt 3:2, 10:7, Mk 1:14-15

aning iver ekiaba dipamın da kuri. Aning osiriba isa da amadir gumazimning.

¹⁹ Ezi Iesus aning miğia ghaze, “Gua nan gın izıtima ki guan akakaghtıma, gua osiriba isi moghın gumaziba iniam.”

²⁰ Ezi aning an akam baraghavıra, uan iveba ategha an gın zui.

²¹ Ezi Iesus mong sıvagha ghua aveghbuar mamningın api. Jems, a Sebedin otarım, a uan dozım Jon ko iti. Aning uan afeziam Sebedi ko me botın mamın iti. Men iveba dıghoraghrezi, me dar torıbar kırı. Ezıma Iesus aning diazıma,

²² aning maghıra uan afeziam ko bot ategha Iesusın gın zui.

*Iesus akam akura arımarıabar kırı
(Luk 6:17-19)*

²³ Ezi Iesus Galilin Distrıgh bar a garua me God ko miğeir dipenıbar aven men sure gamı. Egha a God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın akar aghuım akura, men arımarıaba akırava men mıkarzıbar itır bizır osımtızıba a uaghan da gefı.

²⁴ Ezi an bıarım Sırıan Provıns bar an ghu. Ezıma gumazamızır arımarıaba itıba, me bar me isa a bagha izı. Gumazır arıa mıazızır kuraba barazıba, ko duar kuraba apazazıba, ko gumazır arımarıar inırızıbagh amıba, ko gumazır agharapanıba arıaghrezıba, me bar me inıgha a bagha izı. Ezi Iesus men arımarıaba bar da gıfa.†

²⁵ Ezi gumazamızır bıızır dafam, me a koma arui. Galilin itır darası ko Distrıgh Dekapolisın itır darazı ko Jerusalemlı ko Judıan Distrıgh, ko Jordanın vongın itır danganıman itıba me an gın arui.

5

Iesus miğsıamın akam akuri

4:19: Mt 13:47, Lu 5:1-11 **4:20:** Mt 19:27, Mk 10:28, Lu 18:28 **4:23:** Mt 9:35, Mk 1:39, Lu 4:15, 4:44, Ap 10:38

4:24: Mk 6:55 † **4:24:** (4:24) Judan Nguıbam Romın gavmanın apengan itır dughıamın, kantri Israel a Romın Provınsın ekıam Sırıan aven itı. **4:25:** Mk 3:7-8 * **5:1:** (5:1) Judabar arızım, men sısaba apıava akam akuri.

(Matyu 13:2 ko 24:3 koma Luk 4:20ın gan.) † **5:2:** (5:2) Matyu 4:23-25 koma 9:35 ghaze, Iesus ingangarır pumuning gamı. A faragha gumazamızıbar sure gamıgha gın men arımarıaba batosı. Kamaghın e Matyu sapta 5ın ikegha ghua sapta 7ın tu Iesus, God Bizıbagh Atıvamin akabar men sure gamı. Egha gın Matyu sapta 8 ko 9 e gari, Iesus men arımarıaba batosı. Matyun Osırızır Akar Aghuımın aven Iesus miğırıgıar bar ruarır 5 pla akunı, sapta 5-7ın itır miğırıgıar ruarım a 5 plan kabar faragha otıfı, ezi 4 pla ikıavıra itı. Akar sapta 5-7ın itıba a miğsıar mamın ikıa da akunı. **5:3:** Sng 51:17, Aıs 57:15, Lu 6:20 **5:4:** Aıs 61:2, Lu 6:121, MAA 7:17 **5:5:** Sng 37:11, Aıs 29:19 **5:6:**

Aıs 55:1-2, 65:13 **5:7:** Mt 6:14, Mk 11:25, Hı 6:10, Je 2:13 **5:8:** Sng 15:2, 24:3-4, 51:10, 73:1, 1 Ko 13:12, Hı 12:14, 1 Jo 3:2-3 **5:9:** Mt 5:45, Lu 6:35, Ro 14:19 **5:10:** 2 Ko 4:17, 2 Tı 2:12, Hı 12:4, 1 Pı 3:14 **5:11:** Lu 6:22, Je 1:2, 1 Pı 4:14

¹ Iesus gari avırır ekıam an gın izıma a miğsıar mamın anabogha, egha apera. Ezi an suren gumazıba a bagha izı.*

*Iesus gumazamızıbar sure gamı
(Luk 6:20-23)*

² Ezi Iesus kamaghın uan suren gumazıbar sure gamua ghaze,†

³ “İa Godın damazımın ia fo ia an bizıbagh asa, ia God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın aven mangam. Kamaghın ian navıba deragh.

⁴ İa datırıghın azıa itır gumazıba, ia bar akuegham. Kamaghın ian navıba deragh.

⁵ İa gumazır uan gavgavıba ko zıaba fer puvatızıba, God nguazım bar ia danıngam. Kamaghın ian navıba deragh.

⁶ İa gumazır arızır aghuıba baghavıra ikıa egha matı gumazım mıtırıam an azı, egha matı gumazım kuarım an pırı, God ian mıtırıam a gıvaghıam. Kamaghın ian navıba deragh.

⁷ İa gumazır apangkuvım ıgharazıbar itıba, God ian apangkuvam. Kamaghın ian navıba deragh.

⁸ İa gumazamızır navır averıar zuezıba, ia Godın ganam. Kamaghın ian navıba deragh.

⁹ İa gumazamızır adarıba ko mıdorozıba agevıba, me ‘Godın Borıba’ ia darıgham. Kamaghın ian navıba deragh.

¹⁰ İa gumazamızır arızır aghuıbagh amıba, ezi me arızır kam bagha osımtızıba ko mıazıba ia ganıdı, God Bizıbagh Atıvamin Dughıam, a iananam. Kamaghın ian navıba deragh.

¹¹ Me ian gari ia na ko itı, ezi bizır kam bangın me paza arızır osımtızıba ko mıazıba ia ganıdı, egha miğırıgıar ifavarır

aviriba ia gasi, kamaghin ian naviba deragh.

¹² Ivezir bar ekiam ia mizua Godin Nguibamin iti. Godin akam inigha izir gumazir ian faragha ghueziba, me uaghan kamaghira osimtiziba ko mizaziba me ganingi. Kamaghin ia naviba deragh bar akongegh.”

Ia amangszim ko angazangarimin min iti

(Mak 9:50 ko Luk 14:34-35)

¹³ Ezi Iesus ua me migia ghaze, “Ia gumamaziziba bar me bagha, amangszimin min iti. Ia uan isingtizim ateghtima e manmaghin a damuti a ua singigham? Amangszir kamaghin otiviba ingangariba puvati. Me a isi nguazimin anekunigh a dikabinam.

¹⁴ Ia mati nguazir kamın angazangarim. Ia kamagh nighnigh! Nguibar ekiar mam mighsiamin iki modoghan kogham.

¹⁵ Egha gumazitam lam tam a gaborogha a isa minetamin aven anetizir puvati. An a isi dakozim dafaghtima, an angazangarim gumazir dipenimin itiba bar me gisiragham.

¹⁶ Nin angazangarim kamaghira isightima, gumaziba bar an ganam. Egh me ian arazir aghuir kabar ganiva ian Afeziar uan Nguibamin itim, me an ziam fam.”

Moses Osirizir Arazibar akaba

¹⁷ Egha Iesus ua migia ghaze, “Ia kamaghin nighnighan marki, egh suam, ki Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba batoghasa ize. Puvati. Ki izi dar amuti dar dagheba guizin otivam.

¹⁸ Ki bar guizbangira ia migei, Moses Osirizir Arazibar akar muziaritam givaghan kogham, mangi nguazim ko overiam givaghamin dughiam otogham. Dar osizirir otevir muziariba ko ababanir me osiriziba, da kamaghira iki mangi bizir otivamiba bar otivigham.

¹⁹ Kamaghin amizi, gumazir manam Moses Osirizir Arazitamın kuragh egh suam, a pura bizim, egh kamaghira igharaz darazi men sure damuva, gumazir kamaghin amim, God Bizibagh Ativamin Dughiamın an ziam bar gin ekiam. Eghtima gumazir manam Moses Osirizir Arazibar gin mangiva egh kamaghira ua igharaz darazir men sure damuti me an min arazir kabar gin mangiti, gumazir kamaghin amizim, God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ziar bar ekiam iniam.

²⁰ Kamaghin ki ia migei, ia Godin ifongiamın gin tighan koghiva ian arazir aghuiba Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisibar arazir aghuiba dagh afiraghan kogham, eghti ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangan kogham.”

Iesus akabar kirir arazim migei

(Luk 12:57-59)

²¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia migirigiar ian ovaviba iniziba, ia da baregha gifa egha dagh fo, ia tav misueghtima an aremeghan marki. Ian tav gumazitam misueghtima an aremegham, a kotiamın otivam.

²² Ezi ki kamaghin ia migei, gumazir manam uan aveghbuamin atari, a kotiamın mangam. Egh gumazitam migirigiar kurabar uan aveghbuam mikim suam, a Kotiar Ekiamın otivam. Egh gumazitam gumazir mamın atar suam, a gumazir onganım, a helin avir ekiamın mangam.

²³ “Egh ni ofa damusi ofa gamir danganimın mangi, egh ni nighnigham, ni uan aveghbuam ko migirigiar osimtizim iti,

²⁴ egh ni uan ofaba ofa gamir danganimın dar atigh. Eghiva uamategh mangi aveghbuam ko migirigiabar kirigh. Gua dar kirigh, egh ni datirighin mangi uan ofa isi God daning.

²⁵ “Egh nin apanim ni inigh kotiamın mangiti, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavimın a mikim mangi. Puvatightima, a ni inigh jasin damazimın mangam. Eghti jas

5:12: 2 Sto 36:16, Lu 6:23, Ap 5:41, 7:52, 1 Te 2:15, Hi 11:32-38, Je 5:10, 1 Pi 4:13 **5:13:** Mt 9:50, Lu 14:34-35 **5:14:** Snd 4:18, Jo 8:12, 9:5, Fl 2:15 **5:15:** Mk 4:21, Lu 8:16, 11:33 **5:16:** Jo 15:8, 1 Ko 14:25, Ef 5:8-9, 1 Pi 2:12 **5:17:** Mt 3:15, 9:13, 10:34-35, Ro 3:31, 10:4, Ga 3:24 **5:18:** Lu 16:17, 21:33 **5:19:** Je 2:10 **5:20:** Ro 9:31, 10:3 **5:21:** Kis 20:13, 21:12, Wkp 24:17, Lo 5:17 **5:22:** Je 1:19, 1 Jo 3:15 **5:23:** Mt 8:4, 23:19, Mk 11:25 **5:24:** Mt 18:15-20, 1 Ti 2:8, 1 Pi 3:8 **5:25:** Mt 6:14-15, 18:34-35

ni inigh polisín agharim datíghtima, polis ni inigh kalabuziam datígham.

²⁶ Ezi ki guizbangira ni migei, ni azenim giran kogham, iki mangi ni ivezim bar anekirighamin dughiamín gin, azenim giram.”

Jesus poroghamiba uari bakeir arazibav gei

²⁷ Egha Iesus ua kamaghín migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ia poroghamiba uari bakeir arazim, damuan marki.

²⁸ Ezi ki kamaghín ia migei, ni gumazitam ni amizir mamín gara paza a ginighnisi, ni poroghamiba uari bakeir arazim uan navir averiamín aven, a ko a gamigha gifa.

²⁹ “Eghti nín damazir guvimín itim ni gami, ni arazir kuram damighti, anesigh a makunigh. Kamaghín dera, nín mikarzitam dutughti, ni arazir kuratam damighan kogham. Puvatíghtima, me nín mikarzim bar a isiva helin anekunigham.

³⁰ Eghti nín dafarir guvim ni damuti ni arazir kuratam damighti, ni anetugh a makunigh. Kamaghín dera, nín mikarzitam dutugh deragham, egh ni arazir kuratam damuan kogham. Puvatíghtima, me nín mikarzim bar a isi helin anekunigham.”

Jesus ghaze, gumaziba uan amuiba ataghragan kogham

(Matyu 19:9 ko Mak 10:11-12 ko Luk 16:18)

³¹ Egha Iesus ua migia ghaze, “Me fomira kamaghín migei, ‘Gumazir manam uan amuim ataghraghsi, an a bagh akinafarim osirigh egh anetegham.’

³² Ezi ki kamaghín ia migei, Gumazir manam uan amuimín garima, a gumazir igharazitam ko akuiz puvatizi a pura anetaki, gumazir kam uan amuim gamima a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti amizir kam gumazir igharazitamín ikiam, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Eghti gumazitam amizir pam

ataghizimín ikiva, egh gumazir kam uaghan poroghamiba uari bakeir arazim gami.”

Jesus ghaze, ia bizibav kim egh guizbangira darigh Godín Nguibamín akakaghan marki

³³ Egha Iesus ua kamaghín migei, “Migirigiar mam ian ovaviba a inizi ia a baraki, a kara. ‘Ia ifariva Godín Nguibamín akakagh mikiman marki. Egh ia Ekiamín damazimín migeir akamín mirara mangi, arazir kam deragh a damu.’

³⁴ Ezi ki ia migei, uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, bizir katamín akakagh mikiman marki. Bar markiam. Ia Godín Nguibam akakagh egh mikim suam, ‘Bar guizbangira,’ ia kamaghín damuan marki. Bar markiam. Kar Godín Atrivir Dabirabim.

³⁵ Ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, nguazir kam diponan marki. God nguazimín uan suemning arisi. Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi, Jerusalem diponan marki. Jerusalem Atrivir Ekiamín nguibar ekiam.

³⁶ Egh ia uan migirigiaba gavgavim dar aningsi uan dapanibar akakaghan marki. Ia fo, ian tav uan dapanir arizitam damuti a pigham, o ghurghurighan kogham.

³⁷ Ia pura kamaghín mikim, ‘Guizbangira’ o ‘Puvati.’ A kamaghín dera. Ezi migirigiar igharazir isafuraziba, da Satanín otivaghirir migirigiaba.”

Jesus ghaze, arazir kuraba ikarvaghan marki

(Luk 6:29-30)

³⁸ Egha Iesus ua kamaghín migei, “Ia oraki, me fomira ghaze, ‘Tav igharaz tavín damazim a gasighasighti, eghti me uaghan an damazim gasighasigham. Eghti tav tavín ataritam asighti, me uaghan an ataritam asigham.’

5:27: Kis 20:14, Lo 5:18 **5:28:** 2 Sml 11:2, Snd 6:25, 2 Pi 2:14 **5:29:** Mt 18:9, Mk 9:47, 1 Ko 9:27, Kl 3:5 **5:30:** Mt 18:8, Mk 9:43 **5:31:** Lo 24:1-4, Jer 3:1, Mt 19:7, Mk 10:4 **5:32:** Mt 19:9, Mk 10:11-12, Lu 16:18, Ro 7:3, 1 Ko 7:10-11
5:33: Kis 20:7, Wkp 19:12, Nam 30:2, Lo 23:21 **5:34:** Ais 66:1, Mt 23:22, Ap 7:49, Je 5:12 **5:35:** Sng 48:2, Ais 66:1
5:37: Kl 4:6, Je 5:12 **5:38:** Kis 21:24, Wkp 24:20, Lo 19:21 **5:39:** Wkp 19:18, Ais 50:6, Lu 6:29, Jo 18:22-23, Ro 12:17-19, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9

³⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazim arazir kuratam ia damightima, ia a ikarvaghan marki. Egh gumazitam ian koviatam apezeghti, ia koviar vuem sara a daningh.

⁴⁰ Eghti tav ian korotiar azenan azuim bagh ia isi kotiam datighti, ia uaghan uan aven azuir korotiam sara a daningh.

⁴¹ Eghti tav uan biziba iniasa ni bagha gavgava ghaze, ni an biziba atera an aku tuavir asizitamın mangam, eghti ni an aku tuavir asizir ruarir pumuningin angi.

⁴² Eghti tav biziba bagh ian azangsighti, ia a daningi. Eghti gumazitam pura ia da biziba iniasa ian azai, ia akirim ragh a gasan marki.”

*Iesus ghaze, ia uan apanibagh ifongegh
(Luk 6:27-28 ko 6:32-36)*

⁴³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia oraki, me fomira kamaghin migei, ‘Ia uan namakabagh ifongegh, egh pazi uan apanibar amu.’‡

⁴⁴ Ezi ki kamagh ia migei, ia uan apanibagh ifongegh, egh me bagh Godin azang, eghti God gumazir osimtiziba ko mizaziba ia ganidibar, men apangkuvigham.

⁴⁵ Arazir kam kamaghin ian akagham, ia guizbangira uan Afeziar uan Nguibamin itim, ia an boribara. Guizbangira, an aruem gamima, a gumazir kuraba ko aghuiba bar me gisisi. Egha an amozim gamima, a gumazir aghuiba ko gumazir arazir kurabagh amiba sara me gizi.

⁴⁶ Eghti ia gumazir ia ifongezibagh ifueghiva ia ivezir manatam iniam? Puvati. Gumazir dagiaba isiba uaghan arazir kabagh ami.

⁴⁷ Egh ia dughiam isi uan adarazira aning, egh ian arazir manam igharaz darazir arazim gafiragham? Gumazir God gifozir puvatiziba ti uaghan ia amir arazibagh ami!

⁴⁸ Kamaghin amizi, ia uan Afeziar uan Nguibamin itim, an arazir aghuibara dagh

ami moghin, ia uaghan arazir aghuibar amu.”

6

Iesus igharazibar akurvazir arazim migei

¹ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia deraghvira gan. Ia gumazamiziba gansi osamiva, arazir aghuibar amuan marki. Ia kamagh damu, uan Afeziar uan Nguibamin itim da ivezitam inighan kogham.

² “Egh ia bizitam isi gumazir asaghasazitam daningsiva, tav amadaghtima a mangi ian arazir aghuir kam an gun mikiman marki, egh mati gumazir maba me God ko migeir dipeniba ko tuavibar tuiva odava ami moghin. Ia men min damuan marki. Kamagh amir darazi, me gumazamizibar damazibar uan araziba akakaghtima, me men ziaba fasa. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

³ Ia asaghasazitamın akurvaghsi, ian agharir guvim arazir kam damuti, agharir ikiriam arazir kam gifoghan kogham.

⁴ Eghti ian akurvazir arazir kam averara ikiti, ian Afeziar bizir mogomebar garim, ian arazir aghuim ikaragham.”

*Iesus God ko migeir arazibagh eghari
(Luk 11:2-4)*

⁵ Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia God ko mikimsi, gumazir ifavariba ami moghin damuan marki. Me God ko migeir dipeniba ko tuavir ekiabar akabar tuiva, God ko mikimasa bar akonge. Me odava, egha ghaze, gumazamizir aviriba nan ganigh nan ziam fam. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

⁶ Egh ia God ko mikimsi, uan dipenir averiamın mangi tiam asaragh, egh modogh ia uan Afeziam ko mikim. Kamaghin, ian Afeziar bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.

5:40: 1 Ko 6:7 **5:42:** Lo 15:8-10, Lu 6:30, 6:35 **5:43:** Lo 23:6, Sng 41:10 ‡ **5:43:** (5:43) Migirigiar uan akar gumazibara ifongeghamim Wok Pris 19:18in iti. Ezi akar uan apanibagh ifongeghan koghamim itir danganim e a gifozir puvati. Pura Lo 7:2, ko 20:16; koma Song 139:21-22in gan. **5:44:** Kis 23:4-5, Lu 23:34, Ap 7:60, Ro 12:14, 12:20, 1 Ko 4:12-13, 1 Pi 2:23 **5:45:** Jop 25:3, Ef 5:1 **5:48:** Wkp 11:44, 19:2, Lo 18:13, Lu 6:36, Kl 1:28, 1 Pi 1:15-16
6:1: Mt 6:5, 6:16, 23:5 **6:3:** Mt 25:37-40 **6:4:** Mt 6:6, 6:18 **6:5:** Mt 23:5, Mk 11:25, Lu 18:10-14 **6:6:** 2 Kin 4:33, Mt 6:4, 6:18 **6:7:** 1 Kin 18:26-29, Ais 1:15

⁷ “Ia God ko mikimsiva migirigiar kinir aviribar amuva, God gifozir puvatizir darazi ami moghin damuan marki. Me ghaze, me migirigiar aviribar amuam, eghti kamaghin God me baragham.

⁸ Ia me ami moghin damuan marki. Guizbangira, bizir ia puvatiziba, dughiar ia tighar uan Afeziam da bagh an azangsighamim, ana dagh fogha gifa.

⁹ “Kamaghin amizi, ia kamaghin God ko mikim:

‘En Afeziam uan Nguibamin itim,
n’in ziam bar zue,
ezi arazir kuraba an saghon iti.

¹⁰ Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

Eghti n’in Nguibamin itir darasi n’in ifongiamin gin zui moghin,
e uaghan nguazir kam’in n’in ifongiamin gin mangam.

¹¹ Eghti ni e datirighin damamin dagheba da isi e daning.

¹² Eghti me e gamir arazir kuraba e da gin amadi moghin,
ni en arazir kuraba gin amang.

¹³ Egh e ateghti, e osimtizar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damuan kogham.

Ni arazir kurabar gavgavim da e inigh.”*

¹⁴ “Guizbangira, ia gumazamiziba ia gamir arazir kuraba gin amangti, ian Afeziam uan Nguibamin itim, ian arazir kuraba gin amangam.

¹⁵ Ia men arazir kuraba gin amangan koghtima, ian Afeziam uaghan ian arazir kuraba gin amangan kogham.”

Iesus dagheba ataghrazir arazibav gei

¹⁶ Egha Iesus ua migia ghua ghaze, “Ia dagheba ataghrazir dughiamin ia gumazir ifavaribar min uan guabagh ekuan marki. Gumazir ifavariba dagheba ataghrazir

dughiamin, gumaziba men ganasa, me uan guaba ruer puvatigha pughpurighav arui. Me odava arazir kabagh ami. Ki guizbangira ia migei, me uan ivezim inigha gifa.

¹⁷ Eghti ia dagheba ataghrazir dughiamin, ia boreu uari aghiva uan guaba ru,

¹⁸ eghti gumaziba ia dagheba ataghrazir arazir kam gifoghan kogham. Eghti ian Afeziam danganir mogomemin itim, anarira ian ganigh fogham. Egh gin ian Afeziam bizir mogomebar garim, a ian ivezim ia daningam.”

Iesus biziba akumakuir arazibav gei (Luk 12:33-34)

¹⁹ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia nguazimin ikia uari bagh bizir aghuiba akumakum dar pozibav kinam marki. Nguazir kam’in, barereba ko omebaba dar amiti, da maziva akughregham. Eghti okimakiar gumaziba biriba akar da okimam.

²⁰ Ia Godin Nguibamin uari bagh bizir aghuiba pozibav kin. Godin Nguibamin barereba ko omebaba bizibar aman koghtima, da mazigh, akughran kogham. Eghti okimakiar gumazitam biritam akarighiva da okemeghan kogham.

²¹ Danganir manam n’in bizir aghuiba iti, danganir kam n’in navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

Damazim a namnamin angazangarim (Luk 11:34-36)

²² Egha Iesus migia ghua ghaze, “Damaziba, da lamin min namnamin angazangarimin min iti. Damazim deragham, angazangarim bar n’in namnam gizivaghti, ni arazir aghuibar amuam.

²³ Eghti n’in damaziba ikuvigham, n’in namnam bar mitarmeghtima, ni arazir kurabar amuam. Eghti n’in angazangarim mitarmegham, mitarmer kam bar pirigham.”

6:8: Mt 6:32 **6:9:** Lu 11:2-4 **6:10:** Sng 103:19-21, Mt 7:21, 26:39, 26:42, Lu 11:2, 22:42, Ap 21:14 **6:12:** Mt 6:14-15, 18:21-35 **6:13:** 1 Sto 29:11-13, Mt 26:41, Lu 22:40, 22:46, Jo 17:15, 1 Ko 10:13, 2 Te 3:3, 2 Ti 4:18, Je 1:13, 2 Pi 2:9

* **6:13:** (6:13) Fofozir gumazir maba migirigiar kam “arazir kuraba,” a ghaze “Gumazir arazir kurabagh amim,” a Satanra. Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kam’in ikiam. Migirigiar kam kamakin: “Atrivir arazim koma, gavgavim koma, ziar ekiam bar ni nanabara, egh zurazurara ikiam.” **6:14:** Ef 4:32, Kl 3:13

6:15: Mt 18:35, Je 2:13 **6:16:** Ais 58:5-9 **6:18:** Mt 6:4-6 **6:19:** 1 Ti 6:17, Hi 13:5, Je 5:2-3 **6:20:** Mt 19:21, Lu 12:33-34, 18:22, Kl 3:1-2, 1 Ti 6:19, 1 Pi 1:4 **6:21:** Lu 12:34 **6:22:** Lu 11:34-36

Ingangarir gumazitam, gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham

(Luk 16:13)

²⁴ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Ingangarir gumazitam, ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh, tav gifuegham. O, a tav baghivira iki, tav akirim a gasaragham. Ia God ko dagiaba bagh uaghara ingaran kogham.”

Ia pamten biziba bagh dighorim isiva dagh nighnighan marki

(Luk 12:22-31)

²⁵ Egha Iesus miġia ghua ghaze, “Kamaghin amizi, ki ia miġei, ia pamten uan ikirimirim ginighnighiva, kamaghin azangan marki, e dagher manatamra damam, o e dipar manatamra damam? Egh ia pamten uan nivafizibagh nighnigh mikiman marki, inir manatam uan nivafizim avam? Gumazimin ikirimirim ti daghebagh afira, ezi gumazimin namnam ti inibagh afira.

²⁶ Ia kuarazibar gari, da dagheba oparir puvati, egha da dar pozibagh aghua da isa dagher dipenibar amadir puvati. Ian Afeziar uan Nguibamin itim, dagheba me ganidi. Ezi ian dabirabim ti kuarazibar dabirabim gafirazir puvati?

²⁷ Egh ian tav deraghvira ikisi nighnigh kamaghin a ti uan ikirimirim damuti a tong ruaragham? Bar puvati.

²⁸ “Ia tizim sua, pamten korotiabagh nighnisi? Ia akimarir aghuaribagh nighnigh. Da manmaghin otifi? Me ingangarir ekiatam gamir puvati. Egha me korotiatam isamizir puvati.

²⁹ Ezi ki ia miġei, fomira Atrivim Solomon bizir bar aviriba ikiava an azuir adiariba bar dera, egha an korotiatam akimarir kabar min otozir puvati.

³⁰ E fo, graziba pura biziba, da iti, gurumin gumazitam dar akoreghiva da isiva avitam mikinigham. Grazir kinir kabanagh God adiariba me gazui. Ia bizir kam gifogh, God uaghan adiariba ia

daningam. Ia gumazamizir nighnizir gav-gavir muziarim itiba!

³¹ Kamaghin, ia pamten nighnigh mikiman marki, ‘E dagher manatam ramegham? O, dipar manatam ramam? O, e inir manatam ikegham?’

³² Gumazir God gifozir puvatiziba pamten bizir kabagh nighnisi. Ezi ian Afeziar uan Nguibamin itim fo, ia bizir puvatizir kaba, ia da iniam.

³³ Ezi bizir ia bar faragh damuamimra kara: Ia God Bizibagh Ativamin Dughiam baghivira nighnigh, egh God ifongezir arazir aghuibar amuti, a bizir kaba ko maba sara bar ia daningam.

³⁴ Kamaghin amizi, ia pamten gurumizaragham bagh dighorim isiva nighnighan marki. Gurum izamin dughiam, a mar uan bizibara nighnigh. Dughiar manamin otivir osimtiziba, da anarira iki. Aruer manamin otivamin biziba, mar an biziba.”

7

Ia munen araziba tuisighan marki, egh suam, men araziba ikufi

(Luk 6:37-38 ko 6:41-42)

¹ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “God ia tuisigh ian kuragham koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi.

² Ia me tuisigha men ikurvagha ami moghira, God kamaghira ia tuisigham. Egh ia men gara me ginighnizi moghira, God ia ginighnigham.

³ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiar nin damazimin itimin garir puvati?

⁴ Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmaghin uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’

⁵ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.

⁶ “Ia God baghavira itir biziba inigh, afiabar aningan marki. Guizbangira, da ua raghrigh ia givigham. Egh ia uan manmaniar ikarizir aghuiba isi dabav kinan marki. Da pura da dikabinigham.”

*God bizir aghuiba isiva, gumazir a ko migeibar aningam
(Luk 11:9-13)*

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.

⁸ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, a biziba batifi. Ezi gumazir itiam gafughafuzim, God a bagh akuigham.

⁹ Eghti ia afeziaba, ian boritam bretba bagh ian azangtima, ia ti dagiatam a daningam? Puvati.

¹⁰ Eghti boritam osiriba bagh uan afeziamin azangti, a ti kuruzitam a daningam? Bar puvati.

¹¹ “Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egh ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira bizir aghuiba isi gumazir a ko migeibar aningam.

¹² “Kamaghin, ia arazir aghuir igharaz darazi me ia damuasa ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu. Migirigiar kaba, Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, dagh isin tu.”

*Tiar akar asuvazim ko aroghezim
(Luk 13:24)*

¹³ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia tiar akar asuvazimin aven mangi. Tiar akar aroghezim nguibar ikuvtizimin zui. Ezi nguibar kamın zuir tuavim an aruegha bar ekefe. Ezi gumazamizir avirim an zui.

¹⁴ Ezi nguibar aghuimin zuir tiar akambar asufa, egha tuavir an zuim bar piri. Ezi gumazamizir vaghvaziba tuavir kam batogha an zui. Kamaghin amizi, ia tiar akar asuvazimin aven mangi.”

*Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan
(Luk 6:43-44 ko 13:25-27)*

¹⁵ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Ia akar ifavarim akurir gumaziba bagh deravira gan. Me ia gifarsi migirigiar aghuibar amuam. Egha me guizbangira ia gasighasighasa izi. Me guizbangira afiar atiabar min ikia, egha me ifara en damazibar sipsipbar min sipsipbar ariziba aghui.

¹⁶ Ia men arazibar gan me gifogh, egh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba. Gumaziba ter ataghataritamın wainın ovizitam kuarizir puvati. Egha me ti fighin ovizitam kuarasa ghua, dikonir ataghatarimin, da isi? Bar puvati.

¹⁷ Ezi kamaghira temer aghuiba ovizir aghuiba bati, ezi temer kuraba ovizir kuraba bati.

¹⁸ Eghti temer aghuitam ovizir kuratam bateghan kogham. Eghti temer kuratam ovizir aghuitam bateghan kogham.

¹⁹ Temer ovizir aghuiba batir puvatiziba, me da oka da isa avim mikiri.

²⁰ Kamaghin amizima, ia men arazibar gan fofogh suam, me akar ifavarim akurir gumaziba, o akar aghuim akurir gumaziba.

²¹ Ia kamaghin nighnighan marki, gumazamizir ‘Ekiam, Ekiam’ na gariziba, me bar moghira God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam. Puvati. Gumazir nan Afeziamin ifongiamin gin zuiba, merara God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.

²² Godin Kotin Dughiamin, gumazamizir avirim kamaghin mikimam, ‘Ekiam, Ekiam, e nin ziamin Godin akam akuri.’

7:7: Jer 29:13-14, Mk 11:24, Lu 11:9-10, Jo 14:13-14, 15:7, 16:16, 16:23-24, Je 1:5, 1 Jo 3:22 7:8: Snd 8:17, Jer 29:12-13, Lu 11:10, Je 1:5, 1 Jo 3:22-23, 5:14-15 7:9: Lu 11:11 7:11: Lu 11:13, Je 1:17 7:12: Mt 22:39-40, Lu 6:31, Ro 13:8-10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5 7:13: Lu 13:24, Jo 10:7-9 7:14: Ap 14:22 7:15: Ese 22:27, Mt 24:4, 24:24, Mk 13:22, Lu 6:26, Ap 20:29, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1 7:16: Mt 7:20, 12:33, Lu 6:43-44, Ga 5:19-22, Je 3:12 7:17: Jer 11:19 7:18: Lu 6:43 7:19: Mt 3:10, Lu 3:9, Jo 15:2, 15:6 7:20: Mt 12:33 7:21: Hos 8:2, Mt 21:31, Lu 6:46, Ap 19:13, Ro 2:13, Je 1:22, 1:25 7:22: 1 Ko 13:2 7:23: Sng 6:8, Mt 10:33, 13:41-42, 25:12, 25:41, Lu 13:25-27, 2 Ti 2:19

Egh mikim suam, 'E nin ziamin duar kuraba batoke,' egh mikim suam, 'E nin ziamin mirakelin bar aviribagh ami.'

²³ Eghti ki Dughiar kamın bighvira me mikim suam, 'Ki tong ia gifozir puvati. Ia gumazir arazir kurabagh amiba, ia na gitagh!' "

*Dipenir ingangarir arazir pumuning
(Luk 6:47-49)*

²⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, "Gumazir nan akam baragha an gin zuim, a mati gumazir mam fofozir aghuim ikia, egha uan dipenim ingara gavgavim a daningasa dagiam gisin an ingari.

²⁵ Ezi amozim izima, aperiarn otozima, amınir ekiam dikavigha dipenir kam givava a munamadi. Ezi dipenir kam dipiriaghrizir puvati. Dipenir kam me dagiam gisin an ingari. Kamaghın amizi, a irizir puvati.

²⁶ Ezi gumazir manam nan akam baregha an gin zuir puvati, a mati gumazir onganımın mın gigimın uan dipenim okore.

²⁷ Ezi amozim izima aperiarn otozima, amınir ekiam dipenir kam pamtem a givai. Bizir kaba dipenir kam gunabagha a munamadima, a iri. A guizbangıra bar pazavira iri."

²⁸ Iesus migirigiar kabav mikemegha gıvazıma, gumazamizir avirir ekiam digavir kuram gami.

²⁹ Me fo, Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba ami moghin migeir puvati. A gumazir ziar ekiam itir mamın mın men sure gami.

8

*Iesus lepa itir gumazim gamizi, a ua dera
(Mak 1:40-44 ko Luk 5:12-14)*

¹ Egha Iesus mighsiam ategha ghuaghirima avirir ekiam an gin zui.*

² Ezi gumazir lepa itir mam, Iesus bagha iza uan tevımning apirigha a migia ghaze, "Ekiam, ni fueghıva na damuti, ki Godın damazimın zuegh ua deragham."†

³ Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh." A kamaghın migiavira itima, gumazir kamın lepan arimariam zuamıra anetaghizıma gumazim ua dera.‡

⁴ Ezi Iesus a migia ghaze, "Ni oragh, ni batozir bizir kamın gun mikıman marki. Ni mangı uan mikarzim isi ofa gamir gumazimın akagh, egh Moses fomıra e mikemezi moghin, ni ua bagh Godın ofa damu. Eghti gumaziba fogh suam, nin arimariam gıfa."

*Iesus midorozir gumazimın ingangarir
gumazimın arimariam a gıfa
(Luk 7:1-10)*

⁵ Egha Iesus ghua nguıbar ekiam Kaperneamın aven ghu. Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiam iza, Iesus gaghora ghaze,

⁶ "Ekiam, nan ingangarir gumazim ariava muna dipenimın iti. An soroghafariba bar ariaghıre, ezi a mızazir kuram barasi."

⁷ Ezi Iesus ghaze, "Ki mangı a damighti, a ua deragham."

⁸ Ezi midorozir gumazir ekiam Iesusın akam ikaragha a migia ghaze, "Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimın aven izam? Marki. Ni pura mikımtıma, nan ingangarir gumazim deragham.

⁹ Ki uabi midorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me migei, 'Ia mangı,' eghti me mangam. O, ki me mikımam, 'Ia izi.' Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikımti, nan ingangarir gumazim ua deragh."

7:24: Lu 6:47-48 **7:29:** Jo 7:46 * **8:1:** (8:1) Akar Matyu 5:2ın itimın gan. **8:2:** Mt 9:18, Mk 1:40-44, Lu 5:12-14, Ap 10:25 † **8:2:** (8:2) Moses osirizir akaba migia ghaze, gumazim o amizir lepan arimariam itim, a Godın damazimın mize. An arimariam gıvaghtıma a ua mangı uabi ısıva, ofa gamir gumazibar akagh, eghti me an gantıma an arimariam gıvagham, eghti me a mikim suam, a Godın damazimın zuegha ua dera. Wok Pris 13 ko 14ın gan. ‡ **8:3:** (8:3) Judabar akar mam ghaze, gumazim arimariam lepa ikitıma ni an suiragh, ni uaghan Godın damazimın mize. Ezi Iesus uan dafarim ısava gumazir lepa itir kam gati, egha Godın damazimın mizezir puvati. A gumazimın arimariam a gıfa, ezi gumazim ua dera. **8:4:** Wkp 14:1-32, Mt 9:30, Mk 5:43, 7:36, Lu 5:14, 17:14 **8:5:** Jo 4:47 **8:10:** Mt 15:28

¹⁰ Ezi Iesus mığirıgiar kam baregha, dıgavir kuram gami. Egha ragha a ko izir gumazibav gıa ghaze, “Ki bar guizbangıra ia mıgei, ki İsrailin aven kamaghın nıghnızir gavgavim itir gumazitamin ganizir puvati.

¹¹ “Ki ia mıgei, gumazamizir avirim uan nguibabar aruem anadir danganim ko aruem ghuaghiri danganim ategh, izi Abraham ko Aisak ko Jekop dukuagh, God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven dakozimın daperagh damam.

¹² Egh God faragh uan Nguibamin ikiasa mısevezir darazi, God me batuegh me isıva danganir mıtatem me akunigham. Eghti me tuangiıva arangiıva atariba kuskugh danganir kamın ikiam.”

¹³ Egha Iesus 100 plan midorozir gumazıbar garir gumazir ekiam mıgıa ghaze, “Ni mangı. Bizir ni nıghnızir gavgavim itim, a ni bagh otogham.” Dughiar kamra, gumazir kamın ingangarir gumazim ua dera.

Iesus Pitan ivozir amizim gamizi, a ua dera

(Mak 1:29-31 ko Luk 4:38-39)

¹⁴ Ezi Iesus ghua Pitan dipenimin aven ghua garima, Pitan asamimin mıkarzim an feima, an aria dakozim girıghav iti.

¹⁵ Ezi Iesus an dafarim suirazıma, an arımarıam maghıram anetaghizıma, a dikavigha Iesus bagha isai.

Iesus gumazamizir avirim gamizi, me ghuamaghe

(Mak 1:32-34 ko Luk 4:40-41)

¹⁶ Ezi aruem gevima, me gumazamizir avirir duar kuraba apazazıba inıgha, Iesus bagha izi. Ezi Iesus duar kurar kabav gıa me batozıma, me an akamın gumazamizıba ataghrasi. Ezi Iesus arımarıaba itir gumazamizıba bar men arımarıaba agıfa.

¹⁷ Godın akam inıgha izezir gumazim Aisaia ghaze, “A uabi e bativir arımarıaba ko mızazıba da batoghezi, da ghue.” Iesus Aisaian akam damıghtı, an otıvasa, arazir kabagh ami.

Iesus uabın gın mangamin arazıbav gei (Luk 9:57-60)

¹⁸ Egha Iesus garima, avirir ekiam anek-ufa. Ezi a uan suren gumazıbav gıa ghaze, “E dipam gıregh vongın mangam.”

¹⁹ Ezi Judan arazıbagh fozir gumazir mam iza, kamaghın Iesus mıgei, “Tısa, ni danganir manamin mangam, ki uaghan ni ko mangam.”

²⁰ Ezi Iesus a mıgıa ghaze, “Afiar atıaba nguazir torıbar itıma, kuarazıba mıkonıbar itı, ezi Gumazıbar Otarım danganir dakuamıba puvati.”

²¹ Ezi gumazir mam, a uaghan İesusın suren gumazim, a kamaghın Iesus mıgei, “Ekiam, ni faragh na amamangatıghtıma, ki mangı uan afezıam mozım dafaka.”

²² Ezi Iesus a mıgıa ghaze, “Markı. Ni nan gın izi, gumazir ovengezıba uari uan gumazir kuabar afı.”

Iesus mıgeıma, aminir ekiam gıfa (Mak 4:36-41 ko Luk 8:22-25)

²³ Ezi Iesus botın anabozi, an suren gumazıba an gın zui.

²⁴ Me ghua ongarımın torımın aminir bar ekiam dikava ongarım gamıma, a dipıra kurım avasava ami. Ezi İesus akuavıra itı.

²⁵ Ezi an suren gumazıba agaghuragha a mıgei, “Ekiam, ni en akuragh, e arımıghiregham!”

²⁶ Ezi a kamaghın me mıgei, “İan nıghnızir gavgavım bar sufi. İa tızım bagha atıati?” Egha a dikavigha aminim ko ongarım mıgirıgiar gavgavım aning ganıngızı, aminim gıvazıma, dipam uam amıraghırı.

²⁷ Ezi an suren gumazıba nıghnızir avıribagh amua ghaze, “Kar gumazir manmaghın amizim? A mıgeıma, aminim ko dipavsızım an akam barası!”

Iesus gumazir pumuningın duar kuraba batoke

(Mak 5:1-17 ko Luk 8:26-37)

²⁸ Ezi İesus ghua Galilın ongarır dadarımın vongın itımın oto. Kar Gadaran

nguazir asizim. Egha iza gumazir pumuning duar kuraba apazimning bato. Aning matmatin tongin ikegha izi. Egha aning bar ikuvizima, gumazamiziba aning atiatigha tuavir kam garuir puvati.

²⁹ Egha aning pamten dia ghaze, “Ni Godin Otarim, ni tizim ga damuasa? Dughiam tighari, ni kagh izi ga gasighasighasa?”

³⁰ Ezi dar bizir ekiar mam mong saghon apa iti.

³¹ Ezi duar kurar kaba pamten Iesus gakhghora ghaze, “Ni e batosi, kamaghin ni e ateghtima, e mangi dar bizir munamin aven mangam.”

³² Ezi Iesus me migia ghaze, “Ia mangi.” Ezima duar kuraba gumazir kamning ategha ghua dabar aven ghue. Ezi dar bizir ekiar kam puv ara ghua davarir kurar mam ghuaghira dipam apa bar ariaghire.

³³ Ezi gumazir dabar gariba men ganigha ara ghue. Me ghua nguibar ekiamin otivigha bizir kabar gun gumazamizibagh eghari. Me uaghan gumazir duar kuraba apazir pumuning bativizir bizibagh eghari.

³⁴ Kamaghin amizi, nguibar ekiar kam in itir gumazamiziba Iesus bagha izi. Me iza an gara a gakhghora ghaze, a men nguazim ategh danganir igharazitamin mangi.

9

Iesus gumazir soroghafariba aremezim akirizi, a ua dera
(Mak 2:1-12 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezi Iesus ua bot inigha uamategha ongarir dadarir vongin itimin ghua uan nguibamin oto.

² Ezi me soroghafariba aremezir gumazir mam inigha a bagha izi. Gumazir kam akuriamin iti. Ezi Iesus men garima, me nighnizir gavgavim itima, a kamaghin arimariar gumazir kam migei,

“Nan borim, nin navim bar amiragh iki. Ki nin arazir kuraba gin amada.”

³ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Iesusin migirigiar kam baregha kamagh uariv gia ghaze, “Gumazir kam Godin danganim inigha kamaghin migei.”

⁴ Ezi Iesus men nighnizibagh fogha ghavagha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha nighnizir kurar kaba uan navir averiabar dagh ami?”

⁵ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin a mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin a mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.

⁶ Eghti ki ia kamaghin foghasa ki ifonge, Gumazibar Otarim, a nguazir kam in arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Iesus kamaghin mikemegha soroghafariba aremezir gumazimin gara kamaghin a migei, “Ni dikavigh uan akuriam inigh uan dipenimin mangi!”

⁷ Ezi gumazir kam dikavigha uan dipenimin ghu.

⁸ Ezima gumazamiziba arazir kam in ganigha bar digavir kuram gami. Egha me Godin ziam fa ghaze, “Godra gavgavir kam isa gumazibagh anidi.”

Iesus Matyun diazi, an an gin zui
(Mak 2:13-17 ko Luk 5:27-32)

⁹ Ezi Iesus danganir kam ategha ghua garima, gumazir mam dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. An ziam Matyu. Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni nan gin izi.” Ezima Matyu dikavigha an gin zui.

¹⁰ Ezi Iesus dipenimin ikiava apima, gumazir dagiaba isiba ko gumazir arazir kurabagha amir aviriba, me iza Iesus ko an suren gumaziba ko api.*

¹¹ Ezi Farisiba kamaghin gara Iesusin suren gumazibar azai, “Ian Tisa, a tizim

8:29: Mk 1:24, Lu 4:34, 4:41 **9:2:** Mt 8:10, Mk 2:3-5, Lu 5:18-20 **9:4:** Sng 94:11, Mt 12:25, Lu 6:8, 9:47, Jo 2:25

9:5: Mk 2:5, 2:9, Lu 5:20, 7:48 **9:6:** Jo 5:8, 17:2 * **9:10:** (9:10) Matyu osirava migirigiar kam abizir puvati. Me ti tinan dipenimin api? Avirir ekiam ghaze, ti Matyun dipenim (Mak 2:15) Marazi ghaze Iesusin dipenim. † **9:11:** (9:11) Farisiba bar akar gavgavir aviribagh amigha dar gin zui. Egha ghaze, gumazir manam men migirigiar gin zuir puvati, egha arazir kuram gami, kamaghin me Godin damazimin mize. Egh gumazir igharazitam gumazir kam ko ikegham, a uaghan Godin damazimin mize. Farisiba uaghan ghaze, gumazir Rom in gavman bagha dagiaba isiba, me zurara Rom in itir darazi ko iti, kamaghin me Godin damazimin mize.

bagha daghaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”†

12 Ezi Iesus miğiriğiar kam baregha kamaghin me miğei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

13 Ia mangi, Godin Akinafarir osizirim da fofozim inigh. Ki ia ofa gamir arazibagh ifongezir puvati. Nan ifongiamra kara, ia arazir aghuibar gumazir igharazibar amu.” Egha Iesus ua me miğia ghaze, “Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumazimizir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

*Iesus dagheba ataghrazir arazim miğei
(Mak 2:18-22 ko Luk 5:33-39)*

14 Ezi Jon Gumaziba Ruer Gumazimin suren gumaziba iza, kamaghin Iesusin azai, “Manmaghin amizi, e ko Farisiba, e God ko mikimasa dagheba ataghrazima, nin suren gumaziba dagheba ataghrazir puvati?”

15 Ezi Iesus kamaghin me miğei, “Ia nighnigh. Gumazitam amuimin ikisi damu, uan adarazi ko ikitima, me ti amughamugh, dagheba ataghraghan kogham. Puvati. Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Gumazitaba gin izi, gumazir kamın aku mangiti, a me ategham, eghti dughiar kamın me dagheba ataghragham.

16 “Gumazitam inir avizir igiatam inigha korotiar ghuritam porogha a isamizir puvati. A kamagh damigh gin korotiar kam rueghtima, inir avizir korotiar bibizim apirizim akuvaghiva korotiar ghurim bar anebigham.

17 Eghti gumazitam wainin igiam inigh, a isiva asizir inir misevir ghuritam agurighan kogham. A kamaghin damightima, wainin dipam gin buva anangva asizir inir ghurir kam abighti, wainin dipam nguazim giregham. Eghti wain ko asizir inim virara ikuvigham. Kamaghin me wainin igiam isa asizir

inir igiabaram azui, eghti aning virara deraghvira ikiam.”‡

Iesus guivir aremezim gamizi, a ua dikafi. Egha uaghan amizir mamın arimariam agifa

(Mak 5:22-43 ko Luk 8:41-56)

18 Ezi Iesus Jonin suren gumaziba ko miğiavira itima, gumazir dapanir ekiar mam iza Iesusin boroghin tevemning apirigha kamaghin a miğei, “Nan guivim datirighrama areme, ezi ni izi uan dafarim a datightima a ua dikavigham.”

19 Ezi Iesus dikavigha an gin zuima, an suren gumaziba a ko zui.

20 Ezima amizir mam, a 12 plan azenibar, zurara ghuzim bati. Amizir kam Iesusin girakirangin iza an korotiar avizimin suira.

21 A kamaghin nighnigha ghaze, “Ki ti an korotiar avizimin suiraghti, nan arimariam ti givagham.”

22 Ezi Iesus ragha an gara a miğia ghaze, “Nan guivim, ni navim bar amiragh iki. Ni nighnizir gavgavim nan iti, kamaghin, nin arimariam gifa.” Dughiar kamra, amizir kamın arimariam gifa.

23 Ezi Iesus ghua gumazir dapanir ekiar kamın dipenimin otogha gari, amiziba ko gumaziba azia iti. Gumazir maba sighabagh ivima, gumazamiziba azia niginir ekiam gami.

24 Ezi Iesus me batogha me miğia ghaze, “Ia dikavigh mangi. Guivim aremezir puvati. An akui.” A kamaghin miğeima, me a dipofi.

25 A me batoghezi, me azenan ghuezima, Iesus aven ghua guivimin dafarimin suirazima, a dikafi.

26 Ezi Iesus amizir bizir kamın eghaghanim nguibaba bar dar ghu.

Iesus gumazir damazir okavirizir pumuning, ko gumazir miğeir puvatizir mam, me gamizi, me ua dera

9:13: Hos 6:6, Mt 12:7, Mk 2:17, Lu 5:32, 1 Ti 1:15 † 9:17: (9:17) Judaba asizir memeba misoghava dar iniba isava dar dipav kivizibagh ami, egh me da inigh wainin dipabar aghuam. Wainin oviziba, me igiamra da mirmirighiva, da isiva wainin misevibar aghuam, egh aneteghti a dughiatabar ikegham. Egh wain, onganım itir dipamin otogham. Wain memen inir kamın aven iki buv mangi, egh memen inir ghurim abigham. Me wainin misevir bar igiam a gurighti, wain deravira iki, egh inir igiam abighan kogham. 9:18: Mk 5:22, Lu 8:41-42 9:20: Mk 5:25, Lu 8:43 9:21: Mt 14:36 9:24: Jo 11:11 9:27: Mt 15:22, 20:29-34

²⁷ Ezi Iesus danganir kam ategha zuima, gumazir damazir okavirizir pumuning an gin iza kamaghin an dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.” §

²⁸ A ghua dipenimin aven ghuzima, gumazir kamning a bagha izima, a kamaghin aningin azai. “Gua bizir ki damuamin kam, gua nighnizir gavgavim an iti, o puvati?” Ezi aning ghaze, “Are, Ekiam ga nighnizir gavgavim an iti.”

²⁹ Ezi Iesus uan dafarim isa aningin damazimning gatigha kamaghin migei, “Gua nighnizir gavgavim iti. Kamaghin, gua ua gan.”

³⁰ Ezi aningin damaziba kuiaghrezi, aning ua gari. Ezi Iesus aningin anogorogha aningin migia ghaze, “Gua tong bizir gua batozir kam tavin mikiman marki.”

³¹ Puvati. Aning ghua Iesus amizir arazir aghuir kamun gun bar distrighin kamun itir gumazamizibav keme.

³² Gumazir kamning Iesus ategha zuima, gumazamiziba migeir puvatizir gumazir mam inigha, Iesus bagha izi. Gumazir kam, duar kuraba a gapasa.

³³ Ezi Iesus an duar kuraba batoghezima, gumazir kam ua migei. Ezi gumazamiziba digavir kuram gamua ghaze, “Fomira, kantri Israelin aven, bizir kamagh garitam otozir puvati.”

³⁴ Ezi Farisiba ghaze, “A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimin duar kuraba batosi.”

Iesus ingangarim isa uan suren gumazibagh anidi.

(Sapta 9:35-10:42)

Iesus gumazamizibar apangkufi

³⁵ Ezi Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba bar dagh arua, men God ko migeir dipenibar aven ghua, gumazamizibar sure gami. A God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam me migia men

arimariaba ko osimtizir men namnabar itiba bar da gefi.

³⁶ A gumazamizir avirir dafamin garima, men nighniziba tintinibar itima, me osimtizibar aven arua, mati sipsipba ghuaviba puvatizir moghin iti. Kamaghin amizi, a bar men apangkufi.

³⁷ Egha a uan suren gumazibav gia ghaze, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati.

³⁸ Kamaghin, ia azenir kamun ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.”

10

12 plan suren gumazibar ziaba (Mak 3:13-19 ko Luk 6:12-16)

¹ Ezi Iesus uan suren gumazir 12 plan diazi, me izima, a duar kuraba batoghiva arimariar gumazamizibar itibar akiramin gavgavim me ganingi.

² Aposelin 12 plan ziabara kara: Men faragha zuim, Saimon, an ziar mam Pita, ko an dozim Andru. Ko Jems, Sebedin otarim, ko an dozim Jon,

³ Filip ko Bartolomyu ko Tomas ko Matyu, a gumazir dagiaba isim, ko Jems, an Alfusin otarim, ko Tadius,

⁴ ko Saimon, a marazi ko me Selotin ikizimin iti, koma Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Iesus ingangarim isa, 12 plan aposel-bagh anidi

(Mak 6:7-13 ko Luk 9:1-5)

⁵ Ezi Iesus gumazir 12 plan kaba amaga akar kam me ganiga ghaze, “Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangan marki. Egh Samarian nguibar ekiabar mangan marki.*

⁶ Ia sipsipin ovengezir Israelin ikizimin itiba bagh mangi.

§ 9:27: (9:27) Judaba ghaze, Gumazir God ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, Atrivim Devitin ikizimin otivam. Gumazir damazir okavirizir kamning nighnizir gavgavim Iesus ikia ghaze, Israelba gumazir kamra mizuai. Kamaghin aning dia ghaze, “Devitin Otarim.” 9:29: Mt 8:13 9:30: Mt 8:4 9:32: Mt 12:22 9:33: Mk 2:12 9:34: Mt 10:25, 12:24, Mk 3:22, Lu 11:15 9:35: Mt 4:23, Mk 1:39, Lu 4:44 9:36: Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Sek 10:2, Mt 14:14, Mk 6:34 9:37: Mk 6:34, Jo 4:35 10:1: Mt 9:35, Mk 3:13-15, 6:7, Lu 9:1 10:5: Ap 13:46 * 10:5: (10:5) Kar Iesusin migirigiar ruarir mam, Namba 2. Akar 10:5-42in itiba, da suren gumaziba Godin akam akun darutima arazir me bativamibav gei. 10:6: Jer 50:6, Mt 15:24

⁷ Ia mangi, akam akun suam, ‘God Bizibagh Ativamin Dughiam a roghira izegha gifa.’

⁸ Ia mangi gumamazibar arimariaba agiva; egh gumazir aremeziba me damuti me ua dikav, egh lepa itir gumazibar amuti me ua zuegh, egh duar kurar gumamazibagh apazaziba da batogh. Bizir ia inizim ia purama a ini, ia a givezezir puvati. Kamaghira ia pura a isi gumamazibar aning. Ia a bagh ivezitam inian kogham.

⁹ “Ia gol tam o silvan dagiatam o kapan dagiatam inigh mangan marki.

¹⁰ Ia daruamin dughia bar, ia biamitaritam inian marki. Egh ia siotiar pumuning, o dagarir asuatam o difizitam inigh mangan kogham. Bar puvati. Guizbangira, ingangarir gumaziba, me damamin dagheba, me da isi me daning.

¹¹ “Egh ia nguibar ekiatamin mangam, o nguibar dozitam in angiva, ia deraghvira azangsigh fogh, gumazir manam an arazir aghuibagh amua egha bar dera. Egh ia gumazir kam ko iki mangi, dughiar ia nguibar kam ategh mangamim.

¹² Egh dipenir ia aven zuim, ia kamaghin an aven itir daraziv kim, ‘God deragh ia damuam.’

¹³ Egh gumamazizir dipenir kam in itiba, ia gifueghiva ia inighti, ia me ko iki, egh ia God in azaraghti, ian navir amirizim me ko iki. Me ian aghuaghti, ia uan navir amirizir kam me da uam a inigh.

¹⁴ Egh gumazitam ia inigh uan dipenimin mangan aghuagh, egh ian akam baraghan koghti, eghti dughiar ia dipenir kam o nguibar kam ataghraghim, ia uan dagaribar itir mineziba apisigh.†

¹⁵ Ki guizbangira ia migei, God in Kotin Dughiam in, God gumamazizibar arazir kuraba tuisighiva, eghti gumamazizir nguibar kam in itiba iniamin osimtizim, a Sodom ko Gomora uan arazir kuraba bagh inizim in osimtizim bar a gafiraghim.”

*Osimtizir aviriba otivam
(Mak 13:9-13 ko Luk 21:12-17)*

¹⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia oragh, ki sipsipbar min ia isava afiar atiabar tongin ia amadi. Eghti ia kuruzibar araziba iniva deravira bizibagh nighnigh ia gin dar amu. Egh ia kuarazir bunbabar arazibar amu, kamaghin ia arazir kuratam damusi nighnighan marki.

¹⁷ Ia deraghvira uari bagh gan. Me ian suiragh, uan kaunselbar damazibar ia isi kotiam darighiva, egh uan God ko migeir dipenibar ia fozorogham.

¹⁸ Egh me nan ziam bangin, ia iniva gavmanba ko atrivibar damazibar mangam. Egh ia akar aghuimin gun gumazir ekial kabav kim. Egh uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia uaghan me mikim.

¹⁹ Egh me ia inigh kotiam in mangitima ia atiating kamaghin nighnighan marki, ‘E migirigiar manatam damuam? O, e manmaghin men akaba ikarvaghim?’ Puvati. God uabi dughiar kam in ia mikimamin akaba ia daningam.

²⁰ Ia uari mikiman kogham, puvati. Ian Afeziam in Duamra, ian akatoribar aghu mikimam.

²¹ “Gumaziba uan aveghbuaba isi kot darighiva, egh me misoghiva arimighrisi me mikimam. Eghti afeziaba kamaghira uan boribar amuam. Eghti boriba uan afeziaba ko amebaba pazi me damuva, me misoghti, me arimighrisi, gumazibav kimam.

²² Eghti gumaziba bar nan ziam bangin ian ikuvigham. Me bar paza ia damuti, eghti gumamazizir gavgavigh iki mangi dughiar abuananam in otoghamiba, God men akurvaghim.

²³ Egh gumamaziziba nguibar ekial mam in pazi ia damuti, ia ari nguibar ekial igharazim in anga. Ki guizbangira ia migei, ia Israel in nguibar ekial kabar aven damuamin ingangariba, da

10:7: Mt 3:2, 4:17, Lu 10:9-11 **10:8:** Ap 20:33 **10:9:** Lu 10:4 **10:10:** Nam 18:31, Lu 10:7, 1 Ko 9:14, 1 Ti 5:18
10:12: Lu 10:5-6 **10:14:** Ap 18:6 † **10:14:** (10:14) Suren gumaziba arazir kam damutima, nguibar ekiam in itir gumamaziziba gan fogh suam, me arazir kuram gami. Mak 6:11 ko Aposel 13:51 in gan. **10:15:** Stt 19:24-28, Mt 11:24, Ju 7 **10:16:** Lu 10:3, Jo 10:12, Ap 20:29, Ro 16:19, 1 Ko 14:20, Ef 5:15 **10:17:** Mt 24:9 **10:18:** Ap 25:23, 27:24 **10:20:** Jo 14:26, 1 Ko 2:4 **10:21:** Mai 7:6, Mt 10:35, 13:12, Lu 21:16 **10:22:** Mt 24:9, 24:13, Mk 13:13, Lu 21:17, Jo 15:18-21 **10:23:** Mt 16:28

gıvaghan koghtıma Gumazıbar Otarım uamategham.

²⁴ “Suren gumazıtam uan tısa gafırızır puvatı, ezi ingangarır gumazıtam uan gumazır ekıam gafıraghan kogham.

²⁵ Eghtı suren gumazım uan tısan mın otoghıva, egh deragham. Egh ingangarır gumazım uan ekıamın mın otoghıva, a uaghan deragham. Me zıar kam Belsebul a isa dıpenımın ghuavım gati, ezi e kamaghın fo, me uaghan bar zıar kuraba da ısıva an adarazı darıgham.”[‡]

Gumazıba Godrama atıatingam
(Luk 12:2-7)

²⁶ Egha İesus mıgıa ghua ghaze, “Gumazıba pazı ia damutı, ia men atıatingan markı. Bizır mogomebar aven ikezıba, bar azenım gıram. Eghtı mıgırıgıar aven ikezıba, gumazıba bar dagh fogham.

²⁷ Kı mıtatemın ia mıkemızır akaba, ia angangarımın dav kım. Egh sıghsırır akar ia oraghızıba, ia mangı dıpenır norıbar tuıv dar gun gumazamıızııav kım.

²⁸ Ia gumazır namnar kınııav sozıbar atıatingan markı. Me ian duabav sueghan kogham. Puvatı. Ia Godram atıating. A namnam ko duam uaghara anıng ısıva avımın anıng gasıghasıghamın gavgavım itı.

²⁹ Ia fo, gumazıba kuarazır dozır pumuning wan toean vırara anıng gıvezegham. Ezi ian Afezıam deraghavıra kuarazır kabar gari. İan Afezıam ifueghan koghtıma, kuarazır katam nguazım gıran kogham.

³⁰ Egha God uaghan ian dapanır arızıba dar pone, egha a bar deraghavıra ia gıfo.

³¹ Kamaghın amızıma, ia atıatingan markı. Ia kuarazır dozır kabar mın itır puvatı. Ia Godın damazımın bar ekevegha dagh afıra.”

E İesusın adarazır ikıva aghumsıghan kogham

(Luk 12:8-9)

³² Ezi İesus mıgıa ghua ghaze, “Gumazır manam gumazamıızıbar damazımın ghaze, a nan anav, eghtı kı uaghan uan Afezıar uan Nguıbamın itımın damazımın mıkim suam, gumazır kam a nan anav.

³³ Eghtı gumazıtam gumazamıızıbar damazımın mıkim suam, a nan anav puvatı, eghtı kı uaghan uan Afezıar uan Nguıbamın itımın damazımın mıkim suam, gumazır kam nan anav puvatı.”

Ia İesus bar a gıfuegh, faragh anetıgh
(Luk 12:51-53 ko 14:26-27)

³⁴ Ezi İesus mıgıa ghua kamaghın mıgeı, “İa nıghnıgha ghaze, kı navır vamıran arazım inıgha, nguazır kamın ize. Ezi ia kamaghın nıghnıghan markı. Kı adarıba ko mıdorozıba gıvasa ızezır puvatı. Puvatı. Kı mıdorozır sabam inıgha ize.

³⁵ Kı bizır kam bagha ize, kı gumazım damutı, a uan afezıamın apanımın ikıam. Eghtı guıvım uan amebamın apanımın ikıam, eghtı amızır pamın itım uan ıvozır amebamın apanımın ikıam.

³⁶ Gumazımın anababa uarı, an apanım ikıva, an ikuvıgham.

³⁷ “Gumazır manam uan afezıam ko amebam bar anıng gıfongegha, faragha anıng arıgha, egha na isa gın arıgha, a guızbangıra nan namakam puvatı. Egha gumazır manam uan otarım o guıvım bar anıng gıfongegha, faragha anıng arıgha, egha na isa gın arısi, a nan namakam puvatı.

³⁸ Egh gumazır manam uan ter ıghuvır an ovengamım a gııaghpugha nan gın zuır puvatı, a nan namakam puvatı. §

³⁹ Ezi gumazır manam deravıra uan ikırımırım anekırıva, gumazır kam gın ikıan kogham. Eghtı gumazır manam na

10:24: Lu 6:40, Jo 13:16, 15:20 **10:25:** Mt 9:34, Mk 3:22, Lu 11:15 ‡ **10:25:** (10:25) Zıam Belsebul, a Satanın zıar mam. Matyu 12:22-28ın gan. **10:26:** Mk 4:22, Lu 8:17 **10:28:** Aıs 8:12-13, Lu 12:4, Je 4:12, 1 Pi 3:14 **10:30:** Lu 21:18, Ap 27:34 **10:31:** Mt 6:26, 12:12 **10:32:** Lu 12:8, Ro 10:9-10, MAA 3:5 **10:33:** Mk 8:38, Lu 9:26, 2 Ti 2:12 **10:34:** Lu 12:49-53 **10:36:** Sng 41:9, 55:13 **10:37:** Lo 33:9, Lu 14:26 **10:38:** Mt 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 17:33, Jo 12:25 § **10:38:** (10:38) Romın gavman, nguıbar gumazır ıgharazıba koma pura ingangarır gumazır arazır kurabagh amızıba, me me ısava ter ıghuvıbar me duı. Me faragh uan ter ıghuvım gııaghpugh mangı danganır me mıısevızımın otogham. İesus akar ısın zuır kamın uan suren gumazııav gıa ghaze, tına guızbangıra an suren gumazımın otııısıva uaghan ovengamın nıghnızım ikı. **10:39:** Mt 16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33, Jo 12:25

bagha nighnigha uan ikirimirim akirizir puvati, a guizbangira ikirimirim bativam.”

Gumazir manam Kraisin adarazi deragha me gami, a uan ivezir aghuim iniam (Mak 9:41)

⁴⁰ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Gumazir manam ia inigha arazir aghuibar ia gami, a na inigha arazir aghuibar na gami. Egha gumazir na inizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.

⁴¹ Eghti gumazitam suam, ki Godin akam inigha izir gumazitam in akurvaghasa, egha Godin akam inigha izir gumazir kam in akua uan dipenim in ghua an akurvagha deragha a gami, God gumazir kam, bizir aghuir an akam inigha izir gumaziba isiba, God da isiva a daningam. Eghti gumazitam suam, ki gumazir aghuitam in akurvaghasa, egha gumazir aghuitam inigha uan dipenim in ghua deraghavira an akurvaki, God gumazir kam uaghan, bizir aghuir gumazir aghuiba isiba, God da isiva a daningam.

⁴² Eghti tav suam, ki Iesusin suren gumazitam in akurvaghsi, egh pura dipar orangtuzim a isiva suren gumazir ziaba puvatizir katam a danigam, bar guizbangira ki ia migei, God gumazir kam ivezir aghuim a daningam.”

Iesus bar tinara

11

(Sapta 11:1-16:20)

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, uan suren gumaziba amadazi me Iesus bagha ghue (Luk 7:18-35)

¹ Ezi Iesus akar kaba uan 12 plan suren gumazibagh ganiga, egha danganir kam ategha nguibar igharazibar ghua men sure gamua Godin akam me mikiri.

² Jon kalabusin ikia kamaghin God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim in ingangariba baregha uan suren gumaziba a bagha me amada.

³ Egha me migia ghaze, ia mangi kamaghin Iesusin azang, “Ti nirara, gumazir

God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?”

⁴ Ezi Iesus men azangsiziba ikaragha ghaze, “Ia mangi, bizir ia garava orazibar gun Jon mikim suam,

⁵ ‘Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.’*

⁶ Gumazir nan ganigha nighnizir gavgavim nan itim, an nighnizir gavgavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!”

⁷ Ezi Jonin suren gumaziba an ategha ghuezima, Iesus an gun gumazamizibav gei, “Ia gumaziba itir puvatizir daniganim in ghua tizim in ganasa ghue? Ia ti ghurunir aminim vaim in ganasa ghue? Puvati.

⁸ Ia tizimra ganasa ghue? Ia ti gumazir korotiar aghuiba aghuizitam in ganasa ghue? Puvati. Gumazir korotiar aghuiba azuiba, atrivibar dipenibar iti.

⁹ Ezi ia tizim in ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazitam in ganasa ghue? Bar guizbangira! Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir kam, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba, bar me gafira.

¹⁰ Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, ‘Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.’

¹¹ Ki guizbangira ia migei, Jon Gumazibar Ruer Gumazim, gumazir nguazim in itiba, bar me gafira. Ezi gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven ikia ziaba bar puvatizim, a bar Jon gafira.

¹² “Jon Gumaziba Ruer Gumazim in dughiam in ikegha iza datirighin, gumazir kuraba God Bizibagh Ativamin Arazim iniasa puv ingara misosi. Egha me midorozir

10:40: Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **10:41:** 1 Kin 17:10, 2 Kin 4:8 **10:42:** Mt 18:5-6, 25:40, Mk 9:41, Hi 6:10
11:2: Mt 14:3 **11:3:** Mal 3:1 * **11:5:** (11:5) Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia fomira ghaze, God uan adarazi Israelian akurvaghamim dughiam, arazir kaba otivam. Aisaia 35:1-7 ko 61:1-4 in gan. **11:6:** Mt 13:57, 26:31
11:7: Mt 3:5 **11:9:** Lu 1:76 **11:10:** Mal 3:1, Mk 1:2, Jo 3:28

arazir anabar igharazibagh amua, egha osimtizir aviriba a ganidi.†

13 Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba ko Moses Osirizir Araziba, da Godin akam akura iza Jon otozir dughiamin tu.

14 Kamaghin amizi, ia dar akam baraghsi ifuegh, a baragh, 'Godin akam inigha izir gumazim Elaiza izam,' kar a Jon baghavira migei.

15 Tina kuarimning iti, an oragh.

16 "Eghti ki datirighin itir gumazamizibar arazibar gun mikimsiva akar isin zuir manam mikimam? Me boribar min biziba amadir danganimin apiaghav ikia uarir dei,

17 'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

18 Datirighin itir gumaziba, borir kabar min ami. Jon izava pamten apir puvatighava wainin dipaba apir puvatizima, me ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.'

19 Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi me ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.' Me kamaghin migeima, gumazamiziba men gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim."

Navibagh irazir puvatizir gumazamiziba, me bar ikuvigham

(Luk 10:13-15)

20 Iesus nguibar ekiar mabar mirakelin aviribagh amizi me uan navibagh irazir puvati. Ezi Iesus dughiar kamın nguibar kabar gumazamizibar atara ghaze,

21 "Ia Korasinin nguibamin itir gumazamiziba, Iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamin itir adarazi, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairin nguibam ko Saidonin nguibamin ghua,

mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonin itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava aguruava, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

22 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

23 Ezi ia Kaperneamin nguibamin itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamin ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avim magiram. Ezi gumazitam ti Sodomın nguibamin ghua mirakelin ki ian tongin amizibagh amizi, kamaghin Sodom ti ikiavira ikiai.

24 Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, osimtizir ia iniamim, an osimtizir Sodom inizim gafiragham."

Ia na bagh iziva aghuvsazim iniam

(Luk 10:21-22)

25 Egha dughiar kamın Iesus kamaghin migei, "Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minabi.

26 Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami."

27 Egha Iesus ua kamagh migei, "Nan Afeziam biziba bar ada isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo.

28 Ia, gumazir ingangarir ekiabagh amua osimtizir aviriba ateriba, ia bar moghira na bagh izi. Eghti ki aghuvsazim ia daningam.

29 Ia na da fofozim iniva nan migirigiar apengan iki, egha mati temer ruarir me bulmakauningin tuemning gatizima aning uaning inigha ingangarim gami moghin, ia nan apengan iki. Ia na gifo, ki uan navir averiamin aven uabi

† 11:12: (11:12) Grighin akamin migirigiar kam me deragha anebighizir puvati. Marazi nighnigha ghaze, Iesus ghaze, gumazitaba otivigh Romın gavman ko misogh me batuegh eghiva God Bizibagh Ativamin Dughiam damightima, a nguazimin ikiam. 11:14: Mal 4:5, Mt 17:10-13, Mk 9:11-13 11:18: Mt 3:4 11:19: Mt 9:10-14, Lu 7:35 11:23: Stt 19:24-28, Ais 14:13-15 11:24: Mt 10:15, Lu 10:12 11:25: 1 Ko 1:26-29 11:27: Mt 28:18, Jo 1:18, 3:35, 10:15, 17:2, Fl 2:9 11:28: Jer 31:25 11:29: Jer 6:16, Sek 9:9, Jo 13:15, Fl 2:5, 1 Jo 2:6 11:30: 1 Jo 5:3

dikabiragha, egha ki gumazibar asughasusi. Egh ki ia damuti ia aghuvsazim iniam.

³⁰ Ter ruarir ki ian tuebagh arizim, ia a gumuam, ezi bizir ki aterim an osemzir puvati.”

12

Farisiba Sabatin dughiam bagha Iesus adoghadosi

(Mak 2:23-28 ko Luk 6:1-5)

¹ Egha Iesus Sabatin dughiar mamın uan suren gumaziba ko, raizin mın garir dagher mam wit, an azenir ekiamın torimın zui. An suren gumaziba mitiriam men azima, me witi ovizir maba kuara da api.

² Ezi Farisiba men ganigha kamaghın Iesus migei, “Ni gan, arazir nın suren gumaziba amim, en Judabar Araziba ghaze, me Sabatin dughiamın dar amuan kogham.”*

³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Ia ti Devit fomira amizir arazimın eghaghanimın ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi,

⁴ ezi Devit Godın Averpenimın aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. E fo, me bretin kam raman kogham. Puvati, Moses Osirizir Araziba ghaze, ofa gamir gumazibara bretin kam ramam.

⁵ Egha ia ti Moses Osirizir Arazibar ganizir puvati, a ghaze, ofa gamir gumaziba me Godın Dipenimın aven Sabatin me ingaram. Me ingara, egha Godın damazim arazir kuraba puvati.

⁶ Ezi ki ia migei, bizir Godın Dipenim gafirazim a kagh iti.

⁷ Egha Godın Akinafarimın aven itir migirigiar mam ghaze, ‘Ki apangkuvir arazim gifonge, ki ofan kinibagh ifongezir puvati.’ Ia migirigiar kam gifogha, egha

ia pura osimtiziba gumazir aghuibagh arighan koghai.

⁸ Ezi Gumazibar Otarim a Sabatin dughiamın Ekiam.”

Iesus gumazir dafarir ekonezim Sabatin dughiamın a gamizima a dera

(Mak 3:1-6 ko Luk 6:6-11)

⁹ Egha Iesus danganir kam ategha nguibar ekiar mamın ghua God ko migeir dipenimın aven ghu.

¹⁰ Ezi gumazir mam dipenir kamın aven iti, an dafarir mam bar ekone. Ezi gumazir maba Iesus akatam a gasasa, egha kamaghın an azai, “Moses Osirizir Araziba manmaghın migei? E Sabatin dughiamın gumazibar arimariabar akiram, o puvatigham?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Ian tongin itir gumazitam, a sipsipin mam ikitima, egh Sabatin dughiamın sipsipin kam mozitamın magirightima, eghti a ti mangi uam anesigham, o?”

¹² E fo, gumazimın ikirimirim sipsipin ikirimirim bar a gafira! Kamaghın amizima, e fo Moses Osirizir Araziba en amamangatizi, e Sabatin dughiamın gumazibar akurvagham.”

¹³ Egha a gumazir kam migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi gumazim uan dafarim onezima an dafarim dafarir vuemın mın, ua dera.

¹⁴ Ezi Farisiba dikavigha God ko migeir dipenim ategha uari akuvagha Iesus misoghasa tuaviba buri.†

Iesus a guizbangira Godın ingangarir gumazim

¹⁵ Farisiba Iesus misoghasa tuaviba burima, a men arazir kam gifoghava nguibar ekiar kam ategha ghu. Ezi gumazamizir aviriba an gin zuima, a men arimariaba bar dar kirima, me ua dera.

12:1: Lo 23:25, Mk 2:23-28, Lu 6:1-5 **12:2:** Kis 20:10, Mt 12:10, Lu 13:14, Jo 5:10, 7:23 * **12:2:** (12:2) Moses Osirizir Araziba, Sabatin ingangaribar amuasa Judabar anogorosi. Me Sabatin damuan koghamın ingangarir mam, a dagher andiziba iniamın ingangarim. Ni, Kisim Bek 34:21in gan. Farisiba ghaze, Iesusın suren gumaziba arazir kamın gin zuir puvati. **12:4:** Wkp 24:9 **12:5:** Nam 28:9-10 **12:6:** Mt 12:41-42, Lu 11:31-32 **12:7:** Hos 6:6, Mt 9:13 **12:10:** Lu 14:3 **12:11:** Kis 23:4-5, Lo 22:4, Lu 14:5 **12:14:** Mt 26:4, 27:1, Mk 3:6, Lu 6:11, Jo 7:1, 7:19, 11:53 † **12:14:** (12:14) Farisiba ghaze, arimariaba agevir arazim uaghan ingangarir mam, egha Sabatin arazir kaba uaghan dar anogoroke. Ezi Farisiba gari, Iesus Sabatin arimariaba agevi, kamaghın me a baseme, egha a misueghasa tuaviba buri. Luk 13:14 ko Jon 5:16-18in gan. **12:15:** Mk 3:7-10 **12:16:** Mt 8:4, Mk 3:12

16 Ezi a men anogorogha ghaze, me an gun igharazibav kiman markiam.

17 A Godin akam inigha izir gumazim Aisaian migirigiam damuti, an otivasa, egha a kamaghin ami. Aisaia kamaghin mikeme,

18 “Kar nan ingangarir gumazim, ki uabi anemisefe,
egha ki bar a gifuegha, a bagha bar akonge.

Ki uan Duam a datighti, a Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikim suam,
dughiar ki men araziba tuisighamim otivam.

19 Gumazir kam atar dagarvaghan kogham.
Me tuavibar an tiarim baraghan kogham.

20 Egh ighurunir gavgaviba puvatigha dipirasava amim, a bar dipirighan kogham,
egha lamın pamtem isir puvatizim, an anemungeghan kogham.

Egh kamaghira, a gavgaviba puvatizir gumazamizibar asughasugh deravira me damuam.

A kamaghira damu mangi, arazir aghuiba dar amutima
da bar azenim giramin dughiam otogham.

21 Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim an ikiva
uarir akurvaghiva a mizuam ikiam.”

Me ghaze, Iesus Belsebulin gavgavimin ingari

(Mak 3:20-30 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

22 Dughiar kamın me duar kuram apazazir gumazir mam inigha Iesus bagha ize. Gumazir kam migeir puvatigha uaghan garir puvati. Ezi Iesus gumazir kam a gamizima a deragha ua migia egha uaghan gari.

23 Ezi gumazamiziba digavir kuram gamigha migia ghaze, “Gumazir kam ti Devitin otarim, a?”[‡]

24 Ezi Farisiba migirigiar kam baregha ghaze, “Gumazir kam, duar kurabar gumazir dapanim Belsebul, gavgavim a ganingizi, ezi a gavgavir kamın duar kuraba batosi.”§

25 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha egha kamagh me migei, “Kantrin tamın gumaziba uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamira itir darazi o nguibar vamira itir darazi uari tuiragh uarira uariv soghiva, eghti men dabirabim ikuvigham.

26 Eghti kamaghira e fo, Satan uabi uabi batoghiva, an adarazi uari tuiraghiva, egh a managh gavgavim inigh bizibagh ativam.

27 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghin, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na migei.

28 Eghti ki Godin Duamin gavgavim inighiva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghin fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gifa.

29 “Eghti gumazir manam mangi pura gumazir gavgavitamin dipenimin aven mangiva an biziba okemegham? Puvatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamın dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

30 “Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gintizima me tintinibar zui.

31 “Kamaghin amizi, ki ia migei, gumazamiziba amir arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God bar da gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasighti, God an arazir kurar kam gin amadaghan kogham.

32 Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti

12:22: Mt 9:32-33 ‡ 12:23: (12:23) Akar Matyu 9:27in itimin gan. 12:24: Mt 9:34, 10:25, Mk 3:22, Lu 11:15
§ 12:24: (12:24) Belsebul uaghan Satanin ziar mam. 12:25: Mt 9:4, Jo 2:25, MAA 2:23 12:28: Dan 2:44, 7:14, Lu 1:33, 17:20-21, Ap 10:38, 1 Jo 3:8 12:29: Ais 49:24, Lu 11:21-23, 1 Jo 4:4 12:30: Mk 9:40, Lu 9:50, 11:23 12:31: Mk 3:28-29, Lu 12:10, Ap 7:51, 1 Ti 1:13, Hi 6:4-6, 10:26, 1 Jo 5:16 12:32: Mt 11:19, Lu 12:10, Jo 7:12, 7:52, 1 Ti 1:13

gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God dughiar kam ko gin izamin dughiamin, an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. An arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

*Temer kuraba ovizir kuraba bati
(Luk 6:43-45)*

³³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ni temer aghuim ikitima, an ovizir aghuiba uaghan ikiam. Egh ni temer kuram ikitima, an ovizir kuraba uaghan ikiam.

³⁴ Ia gumazir kuraba, ia kuruzir kurabar min iti! Egh manmagh migirigiar aghuitam mikemegham? Puvati. Ian navir averiabagh izivazir nighniziba dar amara ian akatoribar otifi.

³⁵ Gumazir aghuim, an navir averiamin aven nighnizir aghuiba a gizifa, egha amara arazir aghuibagh ami. Gumazir kuram, an navir averiamin aven nighnizir kuraba a gizifa, egha amara arazir kurabagh ami.

³⁶ Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamin, a pura men migirigiar nighniziba puvatiziba bagh vaghvagh men azangsighiva, me tuisigham.

³⁷ God gin nin migirigiabagh nighnighiva, ni tuisigham, eghti nin migirigibara ni damutima, God gumazir aghuim o gumazir kuram ni darigham.”

*Me mirakelin tam damuasa Iesusin azai
(Mak 8:11-12 ko Luk 11:29-32)*

³⁸ Ezima Judabar arazibagh fozir gumazir maba ko Farisin maba kamaghin Iesus migei, “Tisa, ni mirakelin arazitam damuti, an otoghti e fogh suam, ni guizbangira Godin ingangarim gami.”

³⁹ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Gumazamizir dughiar kam in itiba, me bar gumazamizir kuraba! Egha me guizbangira God baghavira itir puvati. Me zurara mirakelin tam in ganasa. Me tam in ganighan kogham. Puvati. God mirakelin arazir vamira men akagham. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.

⁴⁰ E fo, Jona arueba ko dimagarir pumuning ko mizekimin osirir ekiar mam in navir averiamin ike. Ezi kamaghira Gumazibar Otarim arueba ko dimagarir pumuning ko mizekimin nguazimin aven ikiam.**

⁴¹ Eghti God Kotin Dughiamin, Niniven gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikimam. Ia fo, Nineven adarazi Jona akunizir akam baregha navibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian tongin itir mam, a bar Jona gafira!

⁴² Fomira Seban Atrivir Amizim nguazir kam in saghon ikegha Solomon in fozozir aghuimin akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongin iti. Kamaghin, God gumazamizibar Kotim Damuamin Dughiamin, Seban Atrivir Amizim tugh datirighin itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikimam.”

*Duar kuram uamategha ize
(Luk 11:24-26)*

⁴³ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Duar kuram gumazir mam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiam in danganiba buri, egha a tam batozir puvatigha,

⁴⁴ egha uabi migia ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimin mangam.’ Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezima an itir biziba bar deragha ikia egha pura iti.

⁴⁵ Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amiba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kam in ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighin bar paz ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham. Arazir kamaghira amizim, gumazamizir kurar datirighin itiba uaghan me bativam, eghti me bar pazi ikiam. Eghti men dabirabim, faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

12:33: Mt 7:16-20, Lu 6:44 **12:34:** Mt 3:7, 15:18, 23:22, Lu 3:7, 6:45 **12:38:** Mt 16:1, Mk 8:11, Lu 11:16, Jo 6:30, 1 Ko 1:22 **12:39:** Mt 16:4, Mk 8:12, Lu 11:29-32 ****** **12:40:** (12:40) Ni Jona 1:17 in gan. Godin akam inigha izir gumazim Jona, uaghan Jonan gun migia ghaze, a ghua nguibar ekiam Niniven ghua akam akurima gumazamiziba a baregha uan navibagh ira. **12:41:** Jna 3:5 **12:42:** 1 Kin 10:1-10, 2 Sto 9:1-12, Mt 12:6 **12:43:** Jop 1:7, Lu 11:24, 1 Pi 5:8 **12:45:** Hi 6:4, 2 Pi 2:20-22

*Terara Iesusin amebam ko doziba
(Mak 3:31-35 ko Luk 8:19-21)*

⁴⁶ Iesus me miġiavira itima, an amebam ko doziba iza dipenim in azenim in ikia a ko mikimasa.

⁴⁷ Ezi gumazir mam a miġia ghaze, “Ni gan, nin amebam ko doziba azenim in tuivighav ikia ni ko mikimasa.”*

⁴⁸ Ezi Iesus gumazir kam ikaragha ghaze, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

⁴⁹ Egha uan suren gumazibar akagha ghaze, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

⁵⁰ Gumazamizir nan Afeziar uan Nguibam in itim ifongezir arazibar ġin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

13

*Iesus witin oviziba akurir akar isin zuim
migei*

(Mak 9:14 ko Luk 8:4-8)

¹ Aruer kamra Iesus dipenim ategha azenan ghu. Egha ghua dipar dadarim in aperaghav iti.

² Ezi gumazamizir aviriba a bagha ize, egha men avirim bar ekefe. Kamagh in a kurir mam in biraghava apera. Ezima gumazamiziba dipar dadarim in tuivighav iti.

³ Ezi Iesus akar isin zuir aviribar me migei. Egha kamagh in migei, “Ia oragh. Gumazir mam witin oviziba inigha ghua uan azenim in da akurava arui.*

⁴ A da akurima witin ovizir maba tuavim in irezima, kuaraziba iza da ame.

⁵ Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezi witin oviziba zuamira afuangi.

⁶ Ezi dar biba bar nguazim in aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misinghi.

⁷ Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tong in afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.

⁸ Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha dagheba misefi. Maba 100 plan oviziba misevima, maba 60 plan oviziba misevima, maba 30 plan oviziba misefi.

⁹ Tina kuarimning iti, an oragh.”

*Iesus nighnizir tizim ikia, akar isin
zuibara migei*

(Mak 4:10-12 ko Luk 8:9-10)

¹⁰ Ezi Iesus in suren gumaziba ġin iza kamagh in an azai, “Ni tizim bagha akar isin zuibar gumazamizibav gei?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiam in akar mogomeba dagh fo. Ezi a fofozir kam me ganingizir puvati.

¹² God in akabagh fozir gumazim, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a God in akar aviribagh fogham. Eghti God in akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham.

¹³ Men damaziba gara, egha me bizitam in gari puvati. Egha me oragha, me bizitam in mingarim bar anebighizir puvati. Ki bizir kam in tugha akar isin zuibar me migei.

¹⁴⁻¹⁵ God in akam inigha izir gumazim Aisaian miġirigiaba gumazamizir kaba bagha guizbangira otifi. A kamagh in mikeme.

‘Gumazamizir kaba uan navir averiabar kua,

ezi men kuariba oraghan aghua,

ezi men damaziba kome.

Me kamagh in amima, God ghaze, marki,

men damaziba bizitam in ganighai,

men kuariba oreghai.

Ezi men naviba kuighrizima me miġirigiabagh foghava

egha navibagh iragha na bagha izima,

ki ua me inigha me gamizima me deraghai.

Me kamagh in damuan aghua,

kamagh in me zurara oraghiva,

12:46: Mt 13:55, Mk 3:31, Jo 2:12, Ap 1:14 * **12:47:** (12:47) Fofozir gumazir maba mikovezir pumuningin (*) tongin itir miġirigiar kabar ghaze, Matyu uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim ġin da osiri, eghti da Mak 3:32 koma Luk 8:20 mirara mangasa. **12:50:** Jo 15:14, Ro 8:29, Ga 5:6, 6:15, Kl 3:11, Hi 2:11 **13:2:** Lu 5:1-3 * **13:3:** (13:3) Kar Iesus in miġirigiar ruarir Namba 3, a Matyun osiziribar aven iti. Akar kaba, da 12:3-52 in iti. Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam in, miġirigiar aviriba dar iti. **13:12:** Mt 25:29, Mk 4:25, Lu 8:18, 19:26 **13:13:** Lo 29:4 **13:14-15:** Ais 6:9-10

egh deragh bizitamın mıngarım
gıfoghın kogham.

Me zurara ganıva, egh deragh
bizitamın ganıghan kogham.'

¹⁶ Ezi ia, ian damazıba bizıbar gari, ezi ian
kuarıba akam barası. Kamaghın ia bar
akongegh!

¹⁷ Ki guızbangıra ia mıgei, fomıra Godın
akam inıgha ızır gumazır avırıba ko gu-
mazır aghuir avırıba, me ia datırıghın garır
bizıbar ganamın ifongıar bar ekıam ikıa,
me dar ganızır puvatı. Egha ia datırıghın
orazır akar kaba, me da baraghan ifongıar
bar ekıam ikıa, me tam baraghızır puvatı."

*Wıtın akar ısın zuımın mıngarım
(Mak 4:13-20 ko Luk 8:11-15)*

¹⁸ Ezi İesus mıgıa ghua ghaze, "İa
datırıghın oragh, gumazım wıtın ovızıba
akunızır akar ısın zuımın mıngarımra
kara.

¹⁹ Gumazır God Bizıbagh Atıvamın
Dughıamın akam baragha anebızır pu-
vatızıba, me wıtın ovızır tuavım gırezıbar
mın amı. Me Godın akam barazıma, Satan
zuamıra ızava me oraghızır akaba me
dama, da ini.

²⁰ Ezi wıtın ovızır dagıabagh ısın itir
nguazım gırezıba, da gumazıba Godın
akam baragha zuamıra nıghnızır gav-
gavım an ikıa bar akongegh.

²¹ Ezi men bıba puvatı, egha dughıar bar
otevımra itı. Eghtı gumazıtıba ızı Godın
akam bagh pazı me damuva osımtızıba me
darıghtıma, me zuamıra God ategham.

²² Ezi wıtın ovızır benır dıkonıbar
tongın ırezıba, kar gumazıba Godın akam
baraghava, egha uaghan nguazır kamın
osımtızıbagh nıghnıgha, egha uaghan
dagıar avırıba inıasa nıghnısi. Ezi bızır
kaba Godın akaba ikıagharıghızıma da
mısevir puvatı.

²³ Ezi wıtın ovızır nguazır aghuım gırezı-
ıba, kar gumazır Godın akam baragha de-
ragha anebıgha a gıfızıba. Gumazır ka-
banagh dagheba mısefi, maba 100 pla,
maba 60 pla, maba 30 plan ovızıba mısefi."

*Ogher kuraba azenımın otıvızır akar ısın
zuım*

²⁴ Egha İesus uam akar ısın zuır mamın
kamagh me mıgei, "God Bizıbagh Atıvamın
Dughıam matı gumazır mam wıtın ovızır
aghuıba uan azenımın da akunı.

²⁵ Ezi gumazamızıba akuıma gumazır
wıtın ovızıba akunızımın apanım ızı ogher
kuramın ovızıba ısa wıtbar tongın da aku-
nıgha ghua.

²⁶ Ezi wıtba gın aguıgha mısvıasava
amıma, me gari ogher kurar kam uaghan
ıtı.

²⁷ Ezi azenır kamın ghuavımın ingan-
garır gumazıba ghua a mıgıa ghaze,
'Gumazır ekıam, e ghaze nı wıtın ovızır
aghuıba uan azenım mıkıni. Manmagh
amızıma, ogher kurar kam uaghan otıfi?'

²⁸ "Ezi a me mıgıa ghaze, 'Nan apanır
mam arazır kam gamı.' Ezi an ingangarır
gumazıba an azai, 'Nı ifueghtıma, e mangı
ogher kam suagham?'

²⁹ Ezi a ghaze, 'Markı. İa ogher kuraba
asıghısuva, uaghan wıtba asıam. Kam-
aghın da asıan markı.

³⁰ İa da ateghtıma da mar wıtba
ko aghung, mangı dagheba inıamın
dughıamın otogh. Eghtı ki ingangarır
kam damuamın gumazıba kamagh me
mıkımam, "İa ogher kurar kam faragh
anesıva a dapongsıva an ikızıbar amu.
Eghıva ia wıtba inıva da akuvagh da ısvıva
nan dagher dıpenım darıgham." "

*Mastetın ovızımın akar ısın zuım
(Mak 4:30-32 ko Luk 13:18-19)*

³¹ Egha İesus akar ısın zuır ıgharazır
mamın me mıgıa ghaze, "God Bizıbagh Atı-
vamın Dughıam matı zuravarır me mastet
arızımın ovızımın mın amı. Gumazır mam
mastetın ovızımın inıgha ghua uan azenımın
anekunı.

³² Mastetın ovızımın dagher ıgharazıbar
ovızıbar mın ekevezır puvatı. A bar sufi.
Egha an aghuir dughıamın an azenımın
ıtır zuravarır mabagh afıragham. A
tememın mın aghungıgham, eghtıma
kuarazıba ızıva an aguabar mıkonıbar
ıngaram."

*Yisın akar isın zuim
(Luk 13:20-21)*

³³ Egha Iesus akar isın zuir igharazir mam kamaghın me miğei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam, a yisın mın ami. Amizir mam yisın muziarir mam inigha, flauan dramın ekiamın itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gın bar bui.”

*Iesus Godın akam akar isın zuibara anekuri
(Mak 4:33-34)*

³⁴ Iesus gumazamizibav geir miğirigiaba, an akar isın zuibara da akuri. Egha a miğirigiatam abigha me mikemezir puvati, an akar isın zuibara me miğei.

³⁵ Fomira Godın akam inigha izir gumazim kamagh miğia ghaze, “Ki akar isın zuibara ia mikimam. Bizir maba, nguazir kam otozir dughiamın da modogha iza datirighın tu, ezi ki bizir kabar eghaghanim damuasa.” Iesus akar kam damuti an otivasa, kamaghın an akar isın zuir kabagh ami.

Ogher kurabar akar isın zuimın mıngarim

³⁶ Egha Iesus gumazamiziba ategha ghua dipenimın aven ghu. Ezi an suren gumaziba an gın iza ghaze, “Ni ogher kurabar akar isın zuimın mıngarimın gun e mikimam, o?”

³⁷ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın miğia ghaze, “Gumazir witin ovizir aghuiba akunizim, a Gumazibar Otarim.

³⁸ Azenim, kar nguazir kam. Witin ovizir aghuiba, kar gumazamizir God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ikiamiba. Ogher kuraba, kar Satanın gumazamiziba.

³⁹ Apanir ogher kuram akunizim, a Satan. Dagheba iniamin dughiam, kar nguazir kam givamin dughiam. Ezi enselba, me dagheba iniamin ingangarim gumaziba.

⁴⁰ Egha mati gumaziba ogher kuraba akuva dagh aboi, kamaghıra enselba nguazir kam givamin dughiamın, me kamaghın damuam.

⁴¹ Gumazibar Otarim uan enselba amadaghti, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven itir gumazamiziba, men tongin itir gumazir arazir kurabagh amiba ko gumazir nighnizir gavgavibagh asighasiziba, enselba bar me batuegham.

⁴² Egh me me isıva, avir ekiam me kunigham. Eghti me avir kamın ikıva arangıva atariba kuskugham.

⁴³ Eghti dughiar kamın gumazamizir aghuiba uan Afeziam Bizibagh Ativamin Nguibamin aven iki, me aruemin mın sıgham. Tina kuarimning iti, an oragh.”

Bizir ivezir bar pın kozimın akar isın zuim

⁴⁴ Egha Iesus miğia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me bizir ivezir bar pın kozim isava azenimın nguazimın aven a modo. Ezi gumazir mam a bato, egha uam anevara. Egha bar akuegha, ghua uan biziba bar da amaga, dagıaba inigha ghua, azenir kam itir nguazim givese.”

Manmaniar ivezir bar pın kozimın akar isın zuim

⁴⁵ Ezi Iesus miğia ghua ghaze, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, dagıar ingangarim gamir gumazir mam. Gumazir kam manmaniar bar aghuiba bagha ruiagha arui.

⁴⁶ Egha ghua manmaniar bar aghuir ivezir bar pın kozir mam bato. Egha ghua uan biziba bar dagıaba bagha da amada. Egha ghua manmaniar bar aghuir kam givese.”

Ivemın akar isın zuim

⁴⁷ Egha Iesus miğia ghua ghaze, “Akar isın zuir mam kamakın. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, me ivem akunizi a dipar averiamın ghuaghıra, osirir guar aviriba, dar akome.

⁴⁸ Ezi ivem izıvazıma, me a gekuigha dipar dadarim gati. Egha me apiagha osirir aghuiba misıva da isava itaribav kırı. Egha osirir kuraba me da makuri.

⁴⁹ Nguazir kam givamin dughiam kam-aghira. Enselba iziva gumazir kuraba, gumazir aghuubar tongin me amisivam.

⁵⁰ Egh me me isiva, avir ekiamin me akunam. Eghti me avir ekiar kamın iki, arangiva atariba kuskugham.”

⁵¹ Egha Iesus uan suren gumazibar azai, “Ia ti akar kamın mingarim gifo?” Ezi me ghaze, “Are.”

⁵² Ezi a kamaghın me migei, “Kamaghın amizi, gumazir manam Judan arazibagh fozir gumazimın ikia, egha gin God Bizibagh Ativamin Dughiamın akabar mingariba a dagh fo, egha a mati dipenir mamın ghuavimın min ami. A uan dipenimın aven ghua bizir igiaba ko ghuriba bar da isava azenim garisi.”

Nasaretin itir darazi Iesusin aghuagha, akiribagh ragha a gasara

(Mak 6:1-6 ko Luk 4:16-30)

⁵³ Iesus akar kaba akunigha givagha danganir kam ategha

⁵⁴ uan nguibamın ghu. A ghua men God ko migeir dipenimın aven ghugha, Godın akamın gumazamizibar sure gami. Ezi me an akam baragha digavir kuram gami. Egha ghaze, “Gumazir kam managh fofozir kam ini? Egha a mirakelba manmaghın dagh ami?”

⁵⁵ E a gifo, a dipenibar ingarir gumazimın otarim, ezi Maria an amebam. Ezi Jems ko Josep ko Saimon ko Judas, me an doziba.

⁵⁶ An buaramiziba bar kagh e ko iti. Kamaghın a manmagh bizir kabanagh damuti, da otivam.”

⁵⁷ Me kamagh migia navir averiaba Iesusin ikufi. Ezi Iesus me migia ghaze, “Godın akam inigha izir gumazim, nguibar igharazibar ziam otifi. Egha a uan nguibam ko uan dipenimın aven, a ziaba puvati.”

⁵⁸ Me nighnzir gavgavim an itir puvati, kamaghın amizi, a nguibar kamın mirakelin aviribagh amizir puvati.

14

Herot ghaze, Iesus ti Jon, Gumaziba Ruer Gumazim

(Mak 6:14-29 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

¹⁻² Dughiar kamın Galilin Distrighın Atrivim Herot, a Iesus amizir araziba baregha, kamaghın uan ingangarir gumazibav gei, “Gumazir kam ti, Gumaziba Ruer Gumazim Jon, an aremegha ua dikafi. Bizir kam bagha a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”*

³⁻⁴ Herot fo, a faragha uan dozimın Filipin amuim Herodias inigha an iti. Ezi Jon bizir kam bagha Herot migiavira ikia ghaze, “Ni arazir kuram gamua uan dozimın amuim inigha an iti.” Ezi Herot bizir kam bagha Jonin suiragha a ikegha a isava kalabus gati.

⁵ Egha a Jon misueghti an aremeghasava nighnisi. Egha a gumazamizibar atiatingi. A fo, me ghaze, Jon Godın akam inigha izir gumazim.

⁶ Ezi aruer mamın gumazir maba iza Herotin gara, an amebam a batezir dughiam ginighnigha, a koma apa iti. Ezi Herodiasın guivim men guamın ighiam gami. Ezi Herot bar an ighiam bagha bar akonge.

⁷ Egha Herot overiam dafarim an akua kamaghın a migei, “Bar guizbangira, ni bizitizim gifonge, ki a isiva ni daningam.”

⁸ Ezi Herodias nighnziba uan guivim ganingi, ezi guivim ghua kamaghın Herot migei, “Ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazimın dapanim isiva itaritam dafagh a inigh izi na daningigh.”†

⁹ Atrivim akar kam baregha bar oseme. Egha a fo, a uabi akar gavgavim gumazir a ko itibar damazimın a gamigha, bizir kamın aghumsizim inian aghua. Egha a midorozir gumaziba akar gavgavim me ganingizima me guivim mikemezir moghın ami.

13:50: Mt 13:42, Lu 13:28 **13:53:** Mt 7:28 **13:54:** Mt 2:23, Mk 6:1, Lu 4:16, 4:22, Jo 7:15 **13:55:** Jo 6:42 **13:57:** Mt 11:6, Mk 6:3-4, Lu 4:24, Jo 4:44 **13:58:** Mk 6:5-6 * **14:1-2:** (14:1) Herotin kamın ziar mam Antipas. A Galilin Distrighın gari. An afeziam atrivimın itima, Maria Iesus bate. Ni Matyu 2in gan. **14:3-4:** Wkp 18:16, 20:21, Mt 11:2, Lu 3:19-20 **14:5:** Mt 21:26, Lu 20:6 † **14:8:** (14:8) Herodias uan guivim ko, aning deraghvira foghasa, Jon guizbangira areme, kamaghın amizi aning ghaze, ni an dapanim isiva itarim datigh a inigh izi ga daningigh.

10 A gumazir mam amadazima, a ghua kalabusin midorozir gumazibav geima, me Jonin firim atu.

11 Egha Jonin dapanim itarir mam dafagha, guivim bagha a inigha iza a isava a ganingi. Ezi an a inigha ghua uan amebam ganingi.

12 Ezi Jonin suren gumaziba iza an namnam inigha ghua anerefa. Me anerefagha egha ghua Iesus mikeme.

Iesus dagheba isa 5,000 gumazibagh aningi

(Mak 6:31-44 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)

13 Ezi Iesus orazi, me Jonin firim atuzima an ovenge, ezima a nguibar kam ategha kurim inigha gumaziba itir puvatizir danganir mam in ghu. A uan suren gumaziba ko ghu. Ezi gumazamizir avirim orazima, a kagh ghu. Ezi me nguibar ekiam ategha, a buria uan suebar zui.

14 Ezi Iesus ghua dipar dadarimin otogha garima, avirir bar dafam iti. Ezi a men apankuva men areir gumazibar arimariaba agefi.

15 Aruem gevima, Iesusin suren gumaziba iza kamaghin a migei, "Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim pirasava ami. Kamaghin ni gumazamiziba amadaghti, me mangi nguibabar uari bagh daghebagh ivez."

16 Ezi Iesus uan suren gumaziba kamagh me migei, "Me tizim bagh mangam? Ia uari daghetaba me daningigh."

17 Ezi me ghaze, "E dagher aviriba itir puvati. Kar 5 plan bretba ko osirir pumuningra."‡

18 Ezi a ghaze, "Ia bretin maba ko osirinning inigh izi."

19 Ezi Iesus gumazamizibav geima, me grazim gapia. Ezi a 5 plan bretba ko osirir pumuning inigha egha kogha overiamin gara Afeziam minabi. Egha bretba bigha uan suren gumazibagh aningi. Ezi an suren gumaziba da isava gumazamizibagh anidi.

20 Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Egha dagher naba itima, me da akuvagha 12 plan akirabagh aghui.

21 Gumazir amezibar dibobonim 5,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

Iesus dipam gisin tugha zui
(Mak 6:45-52 ko Jon 6:16-21)

22 Ezi Iesus uan suren gumaziba amaga me migia ghaze, me faragh bot inigh dipamin vongin mangi. A uabi iki gumazamiziba amadagham.

23 A gumazamiziba amadagha, egha uabira ikia God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo. Ezi aminim pirizima, Iesus uabira iti.

24 Ezi bot dadarimin saghon ghuzima, aminim botin guamin dikavigha me givaima ongarim men botin misosi.

25 Ezi aminim tiasasava amima, Iesus dipam gisin tugha uan suren gumaziba bagha zui.

26 Me garima, Iesus dipam gisin izima, me bar puv atiatiava agoi. Egha me ghaze, kar aser mam. Egha atiatiava arai.

27 Ezi Iesus zuamira me migia ghaze, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

28 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin migei, "Ekiam, guizbangira nirara, ni na mikemeghti, ki dipam gisin ni bagh mangam."

29 Ezi Iesus ghaze, "Ni izi." Ezi Pita bot ategha dipam gisin Iesus bagha zui.

30 A ghua aminir gavgavimin gari, a bar ekevezima an atiatia dipamin aven ghuaghiri. Egha dei, "Ekiam, ni nan akuragh!"

31 Ezi Iesus zuamira uan agharim amadagha Pitan suira. Egha kamaghin Pitan migei, "Nin nighnizir gavgavim sufi. Ni tizim bagha okam nighnisi?"

32 Egha aning me gatin botin ghuavanabo, ezi aminim pura gifa.

33 Ezima botin itir gumaziba Iesusin ziam fa ghaze, "Bar guizbangira, ni Godin Otarim!"

14:10: Mt 17:12, Mk 6:27, Lu 9:9 14:14: Mt 9:36, Mk 6:34 ‡ 14:17: (14:17) Judaba ingarir bretba ekevezir puvati. Da en skonbar min gari. Ezi bretin 5 pla, gumazir pumuningra damam. 14:19: Mt 15:35-39, Mk 8:6-10 14:20: 2 Kin 4:44, Mk 6:42-43, Lu 9:17, Jo 6:11-13 14:23: Lu 6:12, 9:28 14:26: Lu 24:37 14:29: Jo 21:7 14:31: Mt 8:26 14:33: Sng 2:7, Mk 4:39, Lu 4:41, Jo 6:69, Ap 8:37, Ro 1:4

Jesus Genesaretian arimariar gumazir aviribar arimariaba agifa

(Mak 6:53-56)

³⁴ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otifi.

³⁵ Ezi kagh itir darazi Iesusin gara a gifo. Egha akam amadazi, a nguibar roghira itibar ghuzi, me arimariaba itir darazi bar me inigha Iesus bagha ize.

³⁶ Egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiam suiziba, men arimariaba gifa.

15

Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira

(Mak 7:1-13)

¹ Dughiar kamın Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalem ategha Iesus bagha ize. Egha me kamagh an azai,

² “Manmaghin amizi, nin suren gumaziba en ovaviba aningzir arazibar gin zuir puvati? Egha me damasa uan dafariba ruer puvati.”*

³ Ezi Iesus men akam ikaragha kamagh me migei, “Manmagh amigha ia Godin arazibar gin zuir puvati, egha uan arazibar gin zui?”

⁴ E fo, God ghaze, ‘Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan iki’, egha ghaze, ‘Gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.’

⁵ Ezi ia kamaghin migei, ‘Gumazitam uan amebam ko afeziamın akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua gin aningın akuraghan aghuagha, kamaghin aning migei, “Ki guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam.”’ A kamaghin mikimiva, amebam ko afeziam ginighnigh deragh aningın akurvaghan kogham.

⁶ Ia kamaghin amuava, ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gamima, a mati pura bizim.”

⁷ Ia uarira uarigh gifarir gumazibara! Godin akam inigha izezir gumazim Aisaia guizbangira ian arazibar gun kamaghin migei,

⁸ “Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁹ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.”

Jesus Godin damazimin mizezir bizibav gei

(Mak 7:14-23)

¹⁰ Egha Iesus gumazamizibar diazima me a bagha izima a kamaghin me migei, “Ia oragh, egh deragh nighnigh!”

¹¹ Bizir gumazibar akatoribar ikegha ghuaghiriba, da me gamima, me Godin damazimin mizezir puvati. Bizir navibar ikia akatoribar otiviba, da gumazibagh amima, me Godin damazimin mize.”

¹² Ezi gin an suren gumaziba iza kamaghin a migia ghaze, “Ni ti kamaghin fos, Farisiba ni mikemezir migirigiam baregha men muriaba bar ikufi?”

¹³ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, “Nan afeziar uan Nguibamin itim, an azenim iti. Egha bizir a dikezir puvatiziba, a biba sara da asiam.

¹⁴ Ia gumazir kabagh nighnighan marki. Me damazir okaviriziba, egha me tuavim isava gumazir igharazimin akakasi. Eghti gumazir damazir okavirizim tuavim isava gumazir okavirizir mamın akakagh, egh aning virara mangi mozimin magirigham.”

¹⁵ Ezi Pita Iesusin azai, “Ni gumazamiziba mikemezir akar isin zuimin mingarim e bagh anebighti, e a gifogham?”

14:36: Mt 9:20-21, Mk 5:27-28, Lu 8:44 **15:2:** Mk 7:5, Lu 11:38 * **15:2:** (15:2) Suren gumazibar dafariba bar mizezir puvatizi me api. Puvati. Judaba Godin damazimin mizan atiatingi, egha bizir mizirizitamin suighan aghua. Kamaghin amigha me ghaze, me faragh uan dafariba ruegh, egh Godin damazimin zuegh, egh daghebar amam.

15:4: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16 **15:8:** Ese 33:31 **15:9:** Kl 2:18-22, Ta 1:14 **15:11:** Mt 12:34, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:17, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **15:13:** Jo 15:2, 1 Ko 3:7 **15:14:** Ais 9:16, Mal 2:8, Mt 23:16, Lu 6:39, Ro 2:19

16 Ezi Iesus ghaze, “Manmagh ami, ia ti uaghan gumazir igharazibar mırara fozir puvatighavira iti.”

17 Ia ti kamaghın fozir puvati, bizir akatorimın aven zuiba ghua navimın zuima, muriam da batozima, ezi gumazim dagh avi.

18 Ezi bizir akatoribar otiviba da nıghnızimın ikegha ize. Egha da gumazibagh amima, me Godın damazimın mize.

19 Ki gumazibar nıghnızibar otivir bizir kabanagh mıgei, nıghnızir kuraba, ko gumaziba mısogharızir araziba, ko gumaziba ko amiziba tintinibar uari isava akuir araziba, ko poroghamiba uari bakeir araziba, ko okımakiar araziba, ko kotiabar gumazibagh ifarir araziba, ko gumazibar zıabagh asıghasızir araziba.

20 Arazir kaba gumazibagh amima, me Godın damazimın mize. Gumaziba dafariba ruer puvatıgha api, arazir kam me gamima me Godın damazimın mizezir puvati.

Kenanian amizim nıghnızir gavgavim Iesusın iti
(Mak 7:24-30)

21 Ezi Iesus nguibar kam ategha ghua nguibar ekiamning Taia ko Saidonın nguazimın ghu.

22 Ezi Kenanian amizir mam danganir kamın ikegha iza kamaghın dei, “Ekiam, ni Devitın Otarim, ni nan apangkuvigh! Duar kuram nan guivim gapazagha a gasıghasisi.”

23 Ezi Iesus mıgırıgıatam a ikarvazir puvati. Ezi an suren gumaziba a bagha iza a mıgıa ghaze, “Amızir kam dıaghdiagha en gın izi. Ni anemadaghti a mangı.”

24 Ezi Iesus kamaghın me ikara, “God Israelbar akurvaghasavıra na amada. Me sipsipba gumazir dar ganamiba puvatızı moghın iti.”

25 Ezi amizir kam Iesusın boroghıra iza, tevımning apırıgha aviragha uan guam nguazim gatıgha a mıgıa ghaze, “Ekiam, ni nan akuragh.”

26 Ezi Iesus a ikaragha ghaze, “Kar arazir kuram, gumazimın borıbar dagheba inıgh afiabav kinam.” †

27 Ezi amizim ghaze, “Ekiam, ni guızbangıra mıgei. Ezi afiaba uaghan uan ghuavımın dakozımın apengan itir dagher muzemziariba api.”

28 Ezi Iesus akar kam baregha kamagh amizim mıgei, “Amızim, nın nıghnızir gavgavım bar ekefe. Bizir ni batıvasa ni ifongezim, a mar ni batif.” Ezıma dughiar kamra an guivim ua dera.

Iesus arımarıaba itir gumazir avırıba, men arımarıaba agıfa

29 Ezi Iesus nguibar kam ategha Galilin dipar dadarımın zui. Egha ghua mıghsıar mamın anaboghava apera. Ezi avırir ekiam a bagha izi.

30 Egha suer kurabar ko, damazir okavırızıba ko, soroghafarir ikızırızıba ko, mıgeir puvatızıba ko, arımarıar ıgharazıba uaghan, me da inıgha iza Iesusın suemningın boroghın me arıki. Ezi a bar men arımarıaba batozıma, me ua dera.

31 Ezi gumazamızıba garıma, mıgeir puvatızıba mıgei, soroghafarir ikızırızıba ua dera, suer kuraba uam arui, damazir okavırızıba ua gari, ezi me nıghnızir avırıbagh ami. Egha me Israelın Godın zıam fe.

Iesus dagheba 4,000 plan gumazıbagh anıngı

(Mak 8:1-10)

32 Ezi Iesus uan suren gumazıbar dıazi, me izıma a kamaghın me mıgei, “Gumazamızir kaba, me na ko aruer pumuning ko mıkezımın ikıa, egha dagheba puvatıgha mıtırıam men azı, kamaghın kı men apangkufı. Mıtırıam men aghıtı, kı me amangan aghua. Me mangı damazıba men ısirtı, me tuavımın dagh ıram.”

15:18: Mt 12:34, Je 3:6 15:19: Stt 8:21, Snd 6:14, Jer 17:9, Mt 12:34, Mk 7:21 15:24: Mt 10:5-6, Ap 3:25-26, Ro 15:8 † 15:26: (15:26) Iesus amizir kam dikabınasava amir puvati. A kamaghın ifonge, a faraghavıra Godın akar aghuım ısıva Israelın adarazir anıngıgh, eghtı gın ıgharazıba oragham. Kamaghın Iesus akar ısın zuir kam gamua ghaze, Israelba borıbar mın itıma, ıgharazır darazı afiabar mın itı. Da afıar atıaba puvati, en afıar e ko dıpenıbar akuıba. Ezi Iesus amizir kamın nıghnızir gavgavımın garava an akura. 15:28: Mt 8:10, 8:13 15:31: Mk 7:37 15:32: Mt 14:14

³³ Ezi an suren gumaziba a migei, “Kar danganir gumaziba puvatizim. E managh Bretin aviriba inigh avirir ekir kam daningam?”

³⁴ Ezi Iesus men azai, “Ia manmagh Bretin iti?” Ezi me ghaze, “E 7 plan Bretin rubuziba ko osirir dozir vaghvaziba iti.”

³⁵ Ezi Iesus gumamazibav geima, me nguazim gapia.

³⁶ Ezi a 7 plan Bretin rubuziba ko osiriba inigha God minabagha da biaghsuegħa da tuiragħa uan suren gumazibagħ aningħi. Ezi suren gumaziba da isava gumamazibagħ anidi.

³⁷ Ezi me bar apa izifa. Ezi dagħer naba itima, me da isava 7 plan akirabagħ aghui.

³⁸ Gumazir ameziba, men dibobonim 4,000in tu. Me amiziba ko boriba diponezir puvati.

³⁹ Ezi Iesus me amadazi, me zuima a bot inigha Magadan nguazimin għu.

16

Me Iesus migia ghaze, a mirakelin tam damuam

(Mak 8:11-13 ko Luk 12:54-56)

¹ Ezi Farisiba ko Sadyusiba Iesus basamasa a bagħa izi. Me iza ghaze, a mirakelin arazitam damighti, an otogħti me kamagħin fogħam, a guizbangira Godin ingangarim gami.

² Ezi a kamagħin men migirigiaba ikaragħa ghaze, “Ia guaratizibar ghaze, overiam aghevezi, ezi gurumin dughiam deragħam.

³ Egha mizarazibar ia ghaze, għuariam korogħa pizima, aruem aghevezi, ezi ia ghaze, amozim datirighin izitima, dughiam deragħan kogħam. Guizbangira, ia overiamin otivir biziba deravira dagħ fo. Egha ia dughiar kamın otivir arazibar gara da abizir puvati.*

⁴ Gumamazizir dughiar kamın itiba, me bar gumamazizir kuraba! Egha me guizbangira God bagħavira itir puvati. Me zurara mirakelin tamın ganasa. Me tamın ganighan kogħam. Puvati. God

mirakelin arazir vamira men akagħam. Godin akam inigha izir gumazim Jona batozir mirakelin kamra, me an ganam.” Egha Iesus me ategħa għu.

Farisiba ko Sadyusibar yisin akar isin zuim

(Mak 8:14-21)

⁵ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghua dipamin vongin otifi, egha gin gari, me Bretin tam inian okinighniki.

⁶ Ezi Iesus kamagħin me migei, “Ia deragħ uari bagħ gan. Ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagħ deravira gan.”

⁷ Ezi an suren gumaziba magħira uarira uariv gia ghaze, “E ti Bretin tam inigha izezir puvatizi, ezi a kamagħin yisin bizimin e migei.”

⁸ Ezi Iesus me migeir migirigiabagħ fo, egha me migia ghaze, “Ia gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba! Ia tizim bagħa uarira uariv gia ghaze, e Bretin puvati?

⁹ Ia ti fozir puvati? Ia ti okinighniki, ki Bretin 5 pla inigha gumazir 5,000 pla dagħeba me ganingħi. Me amezzi, ezi ia akiraba manmagħin dagħ aghui, ia dagħ nighnisi, o puvati?

¹⁰ Egha ia ti fo, ki Bretin 7 pla inigha gumazir 4,000 pla dagħeba me ganingħi. Ezi gin men dagħer naba itima, ia akiraba manmagħin dagħ aghui?

¹¹ Ia manmagħin amigha bizir kam gifozir puvati, ki Bretin bagħ nighnigha ia migeir puvati? Ki ghaze, ia Farisiba ko Sadyusibar yis bagħ deragħ uari bagħ gan.”

¹² Ezi me akar kam baregħa fo, Iesus Bretin bagħa amir yisin migeir puvati. Me fo, a Farisiba ko Sadyusiba sure gamir akabagħ nighnigha, egha ghaze, ia akar kaba bagħ deravira uari bagħ gan.

Pita Iesusin gun migei

(Mak 8:27-30 ko Luk 9:18-21)

¹³ Ezi Iesus ghua Sisaria Filipain nguibamin borogħin itir danganamin għu, egha dughiar kamın uan suren gumazibar

16:1: Mt 12:38, Lu 11:16, 1 Ko 1:22 * **16:3:** (16:2-3) Fofozir gumazir aviriba ghaze, ves 2 ko ves 3in itir migirigiaba, gumazir igharazir mam gin da osiri. Egha ghaze, Matyu da osirizir puvati. **16:4:** Mt 12:39, Lu 11:29 **16:6:** Lu 12:1 **16:9:** Mt 14:17-21 **16:10:** Mt 15:34-38

azai, “Gumamaziziba manmaghin miġei, Gumazibar Otarim a tina?”

¹⁴ Ezi me ghaze, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, marazi ghaze ni Elaija, marazi ghaze ni Jeremaia, o ni ti Godin akam inigha izir gumazir mam.”

¹⁵ Ezi Iesus men azai, “Ezi ia uari, ia manmaghin na diponam? Ki tina?”

¹⁶ Ezi Saimon Pita a ikaragha ghaze, “Ni Krai, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. Ni Godin zurara ikiavira itim in Otarim.”

¹⁷ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a miġia ghaze, “Saimon, Jon in otarim, nguazim in gumazitam miġirigiar kam nin akazir pu. Puvati. Nan Afeziar uan Nguibam in itimra, nin aka. Kamaghin ni bar akongegh.

¹⁸ Ezi ki ni miġei, ni Pita. Egh dagiar kam gisin ki uan sios in ingaram, eghti Ovevem in Gavgavim an suiragh anepirighiva a gasighasighan kogham.†

¹⁹ Eghti ki God Bizibagh Ativamin Dughiam in kiba isiva nin dafarim datigham. Eghti bizir manam ni nguazim in a ikeghti, eghti God uan Nguibam in uaghan a ikegham. Eghti ni nguazim in bizir manam a firighti, eghti God uan Nguibam in uaghan kamaghira a firigham.

²⁰ Egha Iesus pamten uan suren gumaziba anogorogha ghaze, me tong an gun tav mikim suam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.”

Iesus ovengasa, egha uan suren gumaziba miġia ghaze, me uaghan an amir araziba, dar amuam

(Sapta 16:21-20:34)

*Iesus ghaze, an ovegh ua dikavam
(Mak 8:31-9:1 ko Luk 9:22-27)*

²¹ Ezi dughiar kam in ikegha ghua, Iesus uan suren gumaziba bighavira me miġia

ghaze, a Jerusalem in mangam, eghti gumazir aruaba, ko ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judabar arazibagh fozir gumaziba, a men dafarim in bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghti me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mizekim in a ua dikavigham.

²² Ezi Pita akar kam baregha Iesus inigha miriam in ghua kamaghin an atara a miġia ghaze, “Bar puviratigham. Arazir kaba ni bativan kogham.”

²³ Ezi Iesus raghrigha kamaghin Pita miġei, “Satan, ni na gitagh! Ni nguazim in bizibagh nighnigha egha God in bizibagh nighnizir puvati, kamaghin ni nan tuavim apiri.”

²⁴ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gisaghpugh nan gin izi.

²⁵ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighi, an ikirimirim givagham. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghiva, uan ikirimirim iniam.

²⁶ Gumazitam nguazim in itir biziba bar da iniva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati. A ivezir manam in uan duam bagh anereningam? Bar puvati.

²⁷ Guizbangira, Gumazibar Otarim uan enselba ko, uan Afeziam in angazangarir ekiam sara izam. Egh dughiar kam in ivezim isi gumamaziziba vaghvagh men araziba bagh me daningam.

²⁸ Ki guizbangira ia miġei, ia kagh tuivighav itir darasi, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikivira iki gantima, Gumazibar Otarim, Atrivir Ekiam in min otogh ua izam.”

17

*Iesus in mikarzim igharagha oto
(Mak 9:2-13 ko Luk 9:28-36)*

16:14: Mt 14:1-2, Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **16:16:** Jo 6:68-69, Ap 8:37, Hi 1:2, 1:5, 1 Jo 4:15 **16:17:** Mt 17:5, 1 Ko 2:10, Ga 1:15-16, Ef 2:8 **16:18:** Jo 1:42, Ef 2:20, MAA 21:14 † **16:18:** (16:18) Grigh in akam in aven, ziar kam Pita, an mingarimra kara, Dagiam. **16:19:** Mt 18:18, Jo 20:23 **16:24:** Mt 10:38, Lu 14:27, Ap 14:22, 2 Ti 3:12 **16:25:** Mt 10:39, Lu 17:33, Jo 12:25 **16:26:** Sng 49:7-8, Mt 4:8-9 **16:27:** Sng 62:12, Snd 24:12, Sek 14:5, Mt 25:31, 26:64, Mk 8:38, Lu 9:26, Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 22:12 **16:28:** Mk 9:1, Lu 9:27

¹ Ezi 6 plan arueba givazima, Iesus Pita koma Jems uan dozim Jon, ko a me inigha, me mighsiar ekiar mamın anabo, egha me uarira iti.

² Egha me garavira itima, Iesusin mikarzim igharagha oto. Ezi an guam mati aruem a gisira, ezi an korotiaba ghurghurigha angazangarir mamın min sira.

³ Ezi Moses ko Elaija otogha Iesus ko migei.

⁴ Ezi Pita kamaghın gara, egha Iesus migia ghaze, “Ekiam, bar deragha e kagh iti! Ni ifueghtima, ki averpenir pumuning ko mikezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁵ Pita migiavira itima, ghuariam angazangarimın min isiragha me avara. Ezi ghuariar kamın aven me tiarir mam barazima a kamaghın migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁶ Me kamaghın oragha, egha me bar puv atiatigha tevibar pirigha uan guaba nguazimın akuigha ireghav iti.

⁷ Ezi Iesus me bagha iza men suigha kamaghın me migei, “Ia dikafigh atiatingan marki.”

⁸ Ezi me dikavigha ua tavın garir puvati, Iesus uabira iti.

⁹ Egha me mighsiam ategha ghuaghira a me migia ghaze, “Ia irebamın min ganizir bizim, bar an gun tav mikıman marki. Egh iki mangi Gumazibar Otarim ovegh ua dikavigham.”

¹⁰ Egha me an azai, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim gin izam?”

¹¹ Ezi a me ikaragha ghaze, “Guizbangira Elaija faragh izeghıva bizibar kiram.

¹² Ezi ki ia migei, Elaija izegha gifa. Ezi gumaziba a gifozir puvati, egha uan nighnizibar gin ghua arazir kurabar a gami. Egh me kamaghira Gumazibar

Otarim arazir kurabar a damuti, a mızazir kuram iniam.”

¹³ Iesus kamagh migeima me fo, a Jon Gumaziba Ruer gumazimın gun migei.

Iesus otarir mam da duar kuram batoke (Mak 9:14-29 ko Luk 9:37-42)

¹⁴ Ezi Iesus uan suren gumazir pumuning ko mikezim inigha ghua gumazamizir avirir ekiam bato. Ezi gumazir mam iza Iesusin boroghın tevinning apirigha egha ghaze,

¹⁵ “Ekiam, ni nan otarimın apangkufigh. An dapanim abanganizi, a bar pazavira iti. Egha dughiar aviriba an aviba ko dipabar ghuaghiri.

¹⁶ Ki a inigha nin suren gumazir maba bagha izezima me anekiran ibura.”

¹⁷ Ezi Iesus an akam ikaragha kamaghın migei, “Oio, ki bar amira, ia dughiar kamın itir gumazamiziba, ian nighnizir gavgavıba puvati, ian araziba koma nighniziba bar derazir puvati. Ki dughiabar manmaghın ia ko ikiava egha ian osımtıziba ateri? Ni uan otarim inigh kagh izi.”

¹⁸ Ezi Iesus duar kuram batoghezi, duar kuram otarim ataghizima, an arımarıam maghıra gifa.

¹⁹ Ezi Iesusın suren gumazıbara gin iza kamaghın an azai, “Manmagh amizi, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁰⁻²¹ Ezi a me migia ghaze, “Ian nighnizir gavgavim bar sufi, ezi ia a batoghan ibura. Ki guizbangıra ia migei, ian nighnizir gavgavim zuravarim mastetin ovızitamın min ikıva, ia mighsiar kam mikim suam, ni sıvagh munagh mangi, eghti a mangam. Ia nighnizir gavgavim iki, ia guizbangıra bizıba bar dar amuam.”*

Iesus ua ghaze, an ovegh dikavam (Mak 9:30-32 ko Luk 9:43-45)

²² Ezi Iesus uan suren gumazıba ko ghua Galilin uari akuvaghava kamaghın me migei, “Me Gumazıbar Otarim sıva gumazıbar agharım datıgham.

17:5: Stt 22:2, Lo 18:15, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 1:11, Lu 3:22 **17:9:** Mt 8:4, 9:30, 12:16, 16:20 **17:10:** Mal 4:5 **17:12:** Mt 11:14 **17:13:** Lu 1:17 **17:17:** Lo 32:5, 32:20, Jo 14:9 **17:19:** Mt 10:1 **17:20-21:** Mt 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:9, 13:2 * **17:20-21:** (17:20-21) Fofozir gumazir maba nighnigha ghaze, migirıgiar mam uaghan vezın kamın iti. A kamakın: “Duar kurar kaba batozir arazir vamıra. E dagheba ataghragh egh uaghan God ko mikıman. Bar tuavir kamra e duar kuraba batogham, ua tuavıba puvati.” **17:22:** Mt 16:21

²³ Eghti me a misueghti an aremeghiva, egh dughiar mikezimín a ua dikavigham.” Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, naviba bar osemi.

Iesus Godin Dïpenimín ivezim aningi

²⁴ Ezi Iesus gin uan suren gumaziba ko ghua nguibar ekiam Kaperneamin otivigha itima, Godin Dïpenimín takis isir gumaziba, Pita bagha iza kamaghin an azai, “Ian tisa ti uaghan Godin Dïpenimín takis anidi, o?”

²⁵ Ezi Pita ghaze, “Are.”

Egha dipenimín aven zuima, Iesus maghira an azai, “Saimon, ni manmaghin nighnisi? Nguazir kamín atriviba takisín aviriba isa, egha me te da, takisba isi? Me uan adarazi da takisba isi, o me Kantrin igharazibar gumaziba da takisba isi?”

²⁶ Ezi Pita ghaze, “Me gumazir igharaziba da takisba isi.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Kamaghin amizima, men adarazi uari takisbar aningan kogham.

²⁷ Eghti me en ataran koghsiva, ni mangi dipamin akezim akun. Egh osirir ni faraghvira guraghamim, a inigh an akam akarigh, egh dagiatamin gantima a ikiam. Egh ni dagiar kam inigh, egh ga uaning bagh a isiva me daningigh.”

18

God Bizibagh Ativamin Dughiamín, tina ziar ekiam iniam

(Mak 9:33-37 ko Luk 9:46-48)

¹ Dughiar kamín Iesusin suren gumaziba iza kamaghin an azai, “Tina God Bizibagh Ativamin Dughiamín ziar ekiam iniam?”*

² Ezi Iesus borir mamín dia, ezi a izima a men tongin anesara.

³ Egha a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia uari giragh borir dozir kabar mín otoghan kogh, egh ia God

Bizibagh Ativamin Dughiamín aven ikian kogham.

⁴ Gumazir uabi dikabiragha, egha borir dozir kamín mín itim, gumazir kam God Bizibagh Ativamin Dughiamín ziar ekiam ikiam.

⁵ Egh gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi.”

Nighnizir gavgavibagh asighasizir bizir kuraba

(Mak 9:42-48 ko Luk 17:1-2)

⁶ Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Tina nighnizir gavgavim nan itir borir katam damighti an arazir kuratam damighti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarir konim mikinighti an aremegham.

⁷ “Ki ghaze, gumazir nguazimín iki-ava igharaz darazigh amima me arazir kurabagh amiba, mevzika! Me kuram iniam! Arazir kuraba guizbangira otifi, ezi arazir kurabagh amima da otivir gumazim, ki ghaze, Noka! Ni kuram iniam!

⁸ “Eghti nin dafarim o suem ni damuti, ni arazir kuratam damighiva, anetugh a makunigh. Kamaghin dera, ni dafarir vamira ko suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuimín aven mangam. Ni dafarir pumuning o suer pumuning ikiti me ni isiva avir munger puvatizim mikinigham.

⁹ Egh nin damazim ni damuti ni arazir kuratam damighiva, anesigh a makunigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira iki egh uaghan zurara itir ikirimirir aghuimín aven mangam. Ni damazir pumuning ikitima me ni isiva helin avim mikinigham.

17:24: Kis 30:13, 38:26 **18:1:** Lu 22:24 * **18:1:** (18:1) Matyun osiziribar aven, Iesusin migirigiar ruarir dibobonim 5 pla gami. Kar namba 4. Ezi abuananam ikiavira iti. Migirigiar 18:3-35in aven itiba, da arazir Iesusin gin mangamin gumazamiziba deragh uari damuamibav gei. **18:3:** Mt 19:14, Mk 10:15, Lu 18:17 **18:4:** Mt 20:27, 23:11 **18:5:** Mt 10:40-42, Lu 9:48, 10:16, Jo 13:20 **18:6:** Mt 17:27, Lu 17:1-2, 1 Ko 8:12 **18:7:** Lu 17:1, 1 Ko 11:19, 1 Ti 4:1 **18:8:** Mt 5:30, Mk 9:43 **18:9:** Mt 5:29, 17:27, Mk 9:47 **18:10-11:** Stt 48:16, Sng 34:7, Lu 19:10, Jo 3:17, 12:47, Hi 1:14 † **18:10-11:** (Akar 18:10-11in faraghavira itim) Grighin akam ghaze, “borir dozir kaba.” Akar otevir kam uaghan, ves 6 ko ves 14in iti. Akar kam Matyu 10:42, uaghan an iti, egha ghaze, “suren gumazir ziaba puvatiziba.” Iesus ti boribara migeir puvati, a uaghan uan suren gumazir igharazibav gei.

10-11 “Ia deragh uari bagh gan! Ia borir dozir kabar tongin tav ginighnigh kamaghin mikiman marki, a pura bizim.† Puvati. Ki ia migei, men enselba zurara nan Afeziar uan Nguibamin itimin damazimin iti.”‡

*Sipsipin ovengezimin akar isin zuim
(Luk 15:3-7)*

12 Ezi Iesus migia ghua ghaze, “Ia manmaghin nighnisi? Gumazitam 100 plan sipsipba ikiam, eghti vamira oveghti, a ti manmaghin damuam? A ti a burian kogham, o? Puvati. A 99 plan sipsipba mighsiamin da ategh egh mangi ovengezir kam buriam.

13 Ki guizbangira ia migei, an a batogh egh bar akuegham. Egh an agoroger ekiar kam, an agoroger 99 plan ovengezir puvatizir kaba bagha itim, bar a gafiragham.

14 Kamaghira ian Afeziar uan Nguibamin itim, borir katam ovengan an aghua.”

Aveghbuar arazir kuram ni gamizim

15 Egha Iesus migia ghua ghaze, “Nin aveghbuam arazir kuram ni damightima, ni an bighan mangi egh gua uaningra ikiva ni a ko gua bizir kam anakirigh. A ni baragham, eghti ni ua uan aveghbuam inigham.§

16 Eghti a ni baraghan aghuagham, ni mangi gumazir igharazir mam, o gumazir igharazir pumuning, uam me inigh. Eghti me nin gin mangi. E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni gumazitam in arazir kuram an gun a mikimasa, gumazir pumuning ko mizezim gavgavim nin migirigiar aningam.’

17 Egh gumazir ni migeir kam uaghan men akam baraghan aghuaghtima, ni an arazibar gun Siosin adarazi mikimam. Eghti a uaghan me baraghan aghuaghtima, ni God gifozir puvatizir gumazim o dagiaba isir gumazimin min a damu.

18 “Ki guizbangira ia migei, bizir manam ia nguazimin a ikeghti, eghti God uan

Nguibamin uaghan a ikegham. Eghti ia nguazimin bizir manam a firighiti, eghti God uan Nguibamin uaghan kamaghira a firigham.

19 “Egha ki ua ia migei, gua taning kagh nguazimin bizitam bagh nighnizir vamira ikia a iniasa a bagha God ko migei, nan Afeziar uan Nguibamin itim a isiva gua daningam.

20 Egh gumazir pumuning, o pumuning ko mizezim nan ziam uari akuvagh ikiti, ki uabi men tongin ikiam.”

Iesus igharaz darazir arazir kuraba da gin amangasa akar isin zuim akuri.

21 Ezi dughiar kam in Pita iza kamagh Iesusin azai, “Ekiam, ki manmaghin dughiar arazir kurabar na gamizir gumazimin araziba gin amangam. Ti 7 plan dughiaaba?”

22 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki 7 plan dughiar an arazir kuraba gin amangasa ni migeir puvat. Ni zurazurara an arazir kuraba gin amang.

23 “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mam ko an ingangarir gumazibar eghagham. Atrivim uan dagiaba isa uan ingangarir gumazibar dafarim gatigha ghaze, me gin ua da ikarvagh. Dughiar mam atrivim me a ikarvaghamin bizim akirasa.

24 An adar kirir dughiam, me gumazir atrivim da 10 milien Kina inizimin akua izi.

25 Ezi a dagiar inizir kabar ikarvaghan ibura. Kamaghin atrivim me migia ghaze, me gumazir kam inigh an amuiroghboriba sara dagiaba bagh me amadagh, egh men ivezim inigh. Egh me ateghti me gumazir igharazimin ingangarir gumazir kinibar min iki. Egh an biziba bar da amadagh, dagiaba inigh egh a na da inizir biziba ikaragham.

26 Ezi ingangarir gumazir kam kamaghin oragha atrivimin guamin irigha kamagh

† 18:10-11: (18:10-11 in akar abuananam) Fofozir gumazir maba ghaze, migirigiar otevir mam uaghan vezin kam in iti. Akar kam ghaze, “E fo, Gumazibar Otirim gumazamizir tuavim ataghiziba iniasa ize.” 18:15: Wkp 19:17, Lu 17:3, Ga 6:1, Je 5:19-20, 1 Pi 4:8 § 18:15: (18:15) Vezin kam in itir migirigiar otevim, “ni damightima,” fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, gumazir ti igharazim an osiri. Matyu uabi puvat. 18:16: Lo 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1, 1 Ti 5:19 18:17: Ro 16:17, 1 Ko 5:9, 5:13, 6:1-6, 2 Te 3:6, 3:14 18:18: Mt 16:19, Jo 20:23 18:19: Mk 11:24, Jo 15:7, 1 Jo 3:22, 5:14 18:20: Mt 28:20, Jo 14:23 18:22: Stt 4:24, Mt 6:14, Mk 11:25, Kl 3:13 18:25: 2 Kin 4:1, Neh 5:8

migia a gakaghori, 'Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba bar da ikarvagh.'

²⁷ Ezi atrivim an apangkuvigha, a inizir biziba uaghan da gin amada.

²⁸ "Ezi ingangarir gumazir kam atrivim dipenim ategha ghua a ko ingaritav bato. A ko ingarir gumazir kam, faragha a da 10 Kina inigha a ikarazir puvati. Ezi gumazir atrivim ko ikegha izir kam, maghrama an firmen suigha anegoava kamaghin a migei, 'Ni na da inizir dagiaba bar da ikaragh.'

²⁹ "Ezi gumazir kam an guamin irigha a gakaghora ghaze, 'Ni nan apangkuvigh, egh na mizuam. Eghti ki ni da inizir biziba ua da ikarvagh.'

³⁰ Ezi gumazir kam a baraghan aghua, egha a inigha ghua kalabus gati, eghti a iki mangi dagiar kaba ikaragh.

³¹ "Ezi aning ko ingarir marazi, arazir kam ganigha men naviba bar men ikufi. Egha me ghua atrivim batogha gumazir kam, a ko ingarir gumazim gamizir arazibar gun a mikeme.

³² Ezi atrivim gumazir kam diazima, a uam a bagha ghua. Ezi a kamaghin a migia ghaze, 'Ni bar ingangarir gumazir kuram! Ni faragha na gamuava araima, ki dagiar ni iniziba bar da gin amada.

³³ Ki nin apangkufi, kamaghin amizima, ni tizim bagha ni ko ingarir tavin apangkuvan aghua?

³⁴ Egha atrivim atarava gumazir kam isava, mizaziba agasamin gumazibar dafarim gati. Eghti a kaghira iki mangi, a biziba bar da ikarvaghamin dughiamin tugham.

³⁵ "Eghti ia uan aveghbuabar arazir kurar me ia gamiba, ia guizbangira uan navir averiabar aven, da gin amangan koghtima, nan Afeziar uan Nguibamin itim uaghan kamaghira ia damuam."

19

Iesus poroghamiba uari ataghrasir

arazibav gei

(Mak 10:1-12 ko Luk 16:18)

¹ Iesus migirigiar kaba a givagha, egha Galilin Distrih ataki, egha Judian Distrihin ghua Jordan dipamin vongin ghua.

² Ezi gumazamizir avirim an gin zui, ezi a danganir kam men arimariaba agifa.

³ Ezi Farisiba Iesus basamasa iza kamaghin an azai, "Ni manmaghin nighnisi? Gumazim uan ifongiamin gin ghua uan amuim puram anetaghrahis damuti, Judan Araziba ti an amamangatigham, o ti puvatigham?"

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin men azai, "Ia ti Godin migirigiaba itir Akinafarimin ganizir puvati? Akar kam ghaze, 'God faraghavira bizibar ingara, gumazamizibar ingari egha me gamizi, me gumazim ko amizimin oto.'

⁵ Ezi God ghaze, 'Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva a uan amuim ko aning uaningin porogham. Egh aning nivafizir vamiram otogham.'

⁶ God kamaghin mikemezima, aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam. Kamaghin amizima, God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham."

⁷ Ezi Farisiba kamaghin a migei, "Manmaghin amizima, Moses osira ghaze, gumazim amuim ataghrasiva, a bagh akinafarim osirigh a daningigh, egh amuim batueghtima a mangi?"

⁸ Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Ia gumazir akaba barazir puvatiziba. Kamaghin amizima, Moses ian amamangatizima, ia uan amuiba ataghrasi. Faraghavira arazir kam puvati.

⁹ Ezi ki kamaghin ia migei, gumazitam amuim, a gumazir igharaziba tintinibar me isava akuir arazitam damighan koghtima, eghti an a batuegh egh amizir igharazitam inigh an ikiam, gumazir kam poroghamiba uari bakeir arazim gami."

¹⁰ Ezi Iesusin suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, "Arazir kabanagh poroghamibar tongin ikitima, gumaziba amibar ikiam markiam."

11 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Gumaziba ko amiziba bar akar kam inian kogham. Puvati, God gavgavir kam isava gumazir vabaram aningi. Kamaghin me amuibar ikian kogham.

12 Guizbangira, marazi amebaba me batima, men nivafiziba ikufi. Marazi, me me aghori, eghti me boriba inian kogham. Marazi God Bizibagh Ativamin Dughiam ginighnigha amuiba ko pabar ikian aghua. Tina akar kam inisiva a mar a ini.”

Iesus ghaze, Ia boriba ateghti, me na bagh izi

(Mak 10:13-16 ko Luk 18:15-17)

13 Ezi dughiar kam in gumazamiziba boriba inigha Iesus bagha zui. Me ghaze, a dafarim me darigh egh me bagh God ko mikimam. Ezi an suren gumaziba, gumazamizir boriba isa izibar atari.

14 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.”

15 Egha Iesus dafarimning boribagh isin arigha, egha danganir kam ategha ghu.

Gumazir igiar bizir aviriba itim iza Iesus ko migei

(Mak 10:17-31 ko Luk 18:18-30)

16 Ezi gumazir mam iza kamagh Iesusin azai, “Tisa, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

17 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni tizim bagha arazir aghuiba bagha nan azai? Gumazir vamira, a dera. Egh ni zurara itir ikirimirir aghuim inisiva, Godin akabar gin mangi?”

18 Ezi gumazir kam kamaghin Iesusin aza ghaze, “Ni Godin akar gavgavir manabav gei?”

Ezi Iesus ghaze, “Ia gumazitam misueghti an aremeghan marki, ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki, ia okiman marki, egh ia pura gumazibagh ifariva, me isi kotiam darighan marki,

19 egh ia uan amebaba ko afeziabar apengan iki egh me baragh, egh ia uari gifongezi moghin gumazir igharazibagh ifonge.”

20 Ezi gumazir igiar kam kamaghin Iesus migei, “Akar kabanagh, ki bar dar gin zui. Ki ua tizim damuam?”

21 Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni bar deragh otivan ifueghiva, egh mangi uan biziba bar da amadagh. Egh dar dagiaba inigh egh da isiva gumaziba ko amizir biziba puvatizar aningigh. Ni kamaghin damigh, bizir bar aghuiba ni bagh Godin Nguibamin ikiam. Egh ni nan gin izi.”

22 Gumazir igiar kam, a bizir bar aviriba ikia, kamaghin oregha navim bar an osemezi, a ghu.

23 Ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir dagiar aviriba itiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan iburagham.

24 Egha ki ua ia migei, kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!”

25 Ezi an suren gumaziba akar kam baregha digavir kuram gamigha ghaze, “Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

26 Ezi Iesus damazim meraram asaragha ghaze, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami.”

27 A kamagh mikemezi, Pita an akam ikaragha ghaze, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize. E tizitam iniam?”

28 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, God nguazim ko overriar igiam akiramin dughiamin Gumazibar Otirim ziar bar ekiam iniam, egh atrivir dabirabim daperagham. Eghti ia nan gin aruizir darazi, ia uaghan 12 plan

19:12: 1 Ko 7:32-34, 9:5, 9:15 19:14: Mt 18:2-3 19:16: Mk 10:17, Lu 10:25, 18:18 19:17: Wkp 18:5, Lu 10:28
 19:18: Kis 20:13-16, Lo 5:17-20 19:19: Kis 20:12, Wkp 19:18, Lo 5:16, Ro 13:9, Ga 5:14, Je 2:8 19:21: Mt 6:20, Lu 12:33, Ap 2:45, 4:34-37, 1 Ti 6:18-19 19:23: Mt 13:22, Mk 10:24, 1 Ti 6:9-10 19:26: Stt 18:14, Jop 42:2, Jer 32:17, Sek 8:6, Lu 18:27 19:27: Mk 10:28, Lu 5:11, 18:28 19:28: Mt 20:21, 25:31, Lu 22:30, 1 Ko 6:2-3, MAA 2:26, 3:21

atrivir dahirabibar dapiagh Israelian an-bar 12 plan ganam.

²⁹ Eghti tina nan ziam bagh nighnigh, uan dipeniba ko aveghbuaba ko amiziba ko afeziam ko amebam ko boriba ko nguazim, da ateghti, God gumazir kam ivezir bar aghuim a daningam. Ivezir kam, a nguazir kam in itir bizir kaba bar dagh afragham. Eghti a uaghan zurara itir ikirimirir aghuim in aven ikiam.

³⁰ Eghti dughiar kam in faragha itir darazi, me gin ikitima, eghti gin itir darazi me faragh ikiam.”

20

Wain in azenim in ingarir gumazibar akar is in zuim

¹ Egha Iesus ua kamagh in migia ghaze, “Ki gumaziba faragh faragh ikiasa migeir nighnizim ki kamagh in a mikimasa. God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, gumazir mam wain in azenir ekiam iti. Egha a mizarazimra ghua wain in azenim in ingarasa ingangarir gumazir maba ini.

² Ezi gumazir kaba a ko akam akiri, egha wan kina wan kina aruer vamira iniasa ifonge, ezi gumazir ekiam me amadazi me an wain in azenim in ingarasa ghue.

³ Ezi gumazir ekiar kam 9 klok kamagh in ghua biziba amadir danganim in gumazir mabar gari, me iti.

⁴ Ezi a kamagh in me migei, ‘Ia uaghan mangi nan wain in azenim in ingar, eghti ki ian ingangarim in mirara ia givezam.’

⁵ Ezi me ingarasa ghue. Ezi gumazir ekiar kam 12 klok ko 3 kloghin ghua arazir kamram amua ua gumazir maba ini.

⁶ “Egha 5 klok ko kamagh in ghua ua gumazir mabar gari, me pura tuivighav iti. Ezi a kamagh in men azai, ‘Ia manmaghin amigha aruer kam in pura iti.’ Ezi me a migia ghaze,

⁷ ‘Tav ingangaritam e ganingizir puvati.’ Ezi gumazir ekiam me migia ghaze, ‘Ia uaghan mangi nan wain in azenim in ingar.’

⁸ “Ezi aruem givezima gumazir ekiam uan ingangarir gumazibar garir gumazim

kamagh in a migia ghaze, ‘Ni ingangarir gumazibar diagh men ivezim me daning. Egh ni gumazir bar gin izezibar ikegh ivezim me daning, mangi faragha izezibar gifagh.’

⁹ Ezi gumazir 5 kloghin izeziba iza wan kina, wan kina isi.

¹⁰ Ezi gin gumazir faraghavira ingariba iza nighnigha ghaze, me ti dagiar ekiatam iniam. Puvati, me uaghan wan kina wan kina ini.

¹¹ Egha me dagiar me inizibar gara wain in azenim in ghuavim in atara kamagh in a migia ghaze,

¹² ‘Gumazir kaba bar gin izegha auan vamiran ingari, ezi e mizaraghara izegha ingangarir ekiam gamima, aruem e gaponge. Ezi ni ivezir vamira bar e ganingi.’

¹³ “Ezi azenim in ghuavim akar kam baregha kamagh in men mav migei, ‘Namakam, ki arazir kuratam ia gamizir puvati. Ia ti faragha, ia wan kina iniasa akam akiri?’

¹⁴ Ni uan ivezim inigh mangi. Ki kamagh in ifonge, ki dagiaba gumazir gin izezim givezir moghira ni givesi.

¹⁵ Kar nan bizimra. Ki ti uan dagiaba uan ifongiam in dar aningan kogham? Egha ki arazir bar aghuim gumazir kabagh amizima ni tizim bagha navir averiam in na baseme?’ ”

¹⁶ Egha Iesus ghaze, “Kamaghira gumazir gin izeziba faragh ikiam, eghti faragha itiba me gin mangam.”

Iesus uan ovever dughiam, dughiar mizezim in uam a migei

(Mak 10:32-34 ko Luk 18:31-33)

¹⁷ Egha Iesus uan suren gumazir 12 pla ko Jerusalem in zui. Egha me ghua a me inigha danganir miriar mam in ghua me uarira ikiava, egha kamagh in a me migia ghaze,

¹⁸ “Ia oragh, E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otarim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kotiam datighiva, egh a misueghti an

aremeghsiva me akabar kiram, egh me kamaghin a mikim suam, Ni aremegham.

¹⁹ Egh me a inigh Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar aningti, eghti gumazir kaba a dipovam, egh a ifozoroghiva egh a isiva temer ighuvim gafughti an aremegham. Eghti aruer mizezim givaghtima, a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ekiamningin otivasa
(Mak 10:35-45)*

²⁰ Ezi Sebedin amuim uan otarimning ko Iesus bagha izi. Me izava aningin amebam itevimning apirigha, egha ua bagha bizitam damuasa an azai.

²¹ Ezi Iesus an azara, “Ni tizim baka?” Ezi a ghaze, “Ni kamaghin na bagh damu, ni atrivir Ekiamin otogh, egh nan otarimning ateghti, tav nin agharir guvim dapitima, tav nin agharir ikiriam daperagh.”

²² Ezi Iesus akam baregha egha kamaghin a ikara, “Ia azangsizir bizir kam, ia an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti?” Ezi aning ghaze, “Are, ga gavgavim iti.”

²³ Ezi Iesus kamaghin aning migia ghaze, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam. Egha ki tav amiseveghti a nan ikiriam ko guvimin dapiamin bizim, a nan bizim puvati. Ezi danganir kabanang, nan Afeziam dar apiasa gumazir maba amisevegha, egha me bagha dar kirigha gifa.”

²⁴ Ezi suren gumazir 10 pla akar kam baregha aningin atari.

²⁵ Ezima Iesus men diazi, me izima a ghaze, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi.

²⁶ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki.

²⁷ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki.

²⁸ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumamazibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. Egha a gumamazir aviriba bagh aremegh ua me givezegh me iniasa ize.”

Iesus gumazir damazir kurar pumuning gamizi, aning gari

(Mak 10:46-52 ko Luk 18:35-43)

²⁹ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon nguibar ekiam ategha zui. Ezi avirir ekiam an gin zui.

³⁰ Ezi gumazir damazir kurar pumuning tuavir apinimin aperaghav iti. Egha aning orazima Iesus tuavir kamın izima, aning pamten kamaghin dei, “Ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³¹ Ezi gumamaziziba aning barazi, aning deima, me pamten aningın anogorogha ghaze, gua uan akamning dukuagh. Me kamaghin aningın migeima, aning tiarim akarava dia ghaze, “Ekiam, ni Devitin Otarim, ni gan apangkufigh.”

³² Kamaghin amizima, Iesus tugha aningın dia ghaze, “Gua tizim gifonge, eghti ki gua bagh a damuam?”

³³ Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ekiam, ni gan damaziba kuighti, ga ua ganasa.”

³⁴ Ezi Iesus aningın apangkuvigha egha dafarim aningın damazibagh atizi, aningın damaziba maghira ua derazi, aning ua gari. Egha maghira Iesusin gin zui.

Iesus Jerusalemın otogha gumamazibar sure gami

21

(Sapta 21-25)

*Iesus atrivimin min Jerusalemın aven zui
(Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon 12:12-19)*

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın boroghın izava Olivin Mighsiamin iza Betfagen nguibamin oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning amaga,

² kamaghin aning migei, “Gua nguibar munagh itimin mangi, egh gua gantima, donkin mam me a ikezima a uan nguzir

asem ko iti. Aningın benim firigh na bagh aning inigh kagh izi.

³ Eghti gumazitam guan azangtima, gua a mikim suam, 'Ekiam ingangarim aningın iti.' Eghti gumazir kam zuamira puram aning ateghti, aning izam."

⁴ Godın akam inigha izir gumazim Aisaia faragha mikemezir akaba otivasa, bizir kaba otifi. Akar kam kamakin,

⁵ "Ni akar kam isiva Saionın nguibamın itir gumazamizibav keme. Ia gan, ian atrivimra mara, ia bagha izi! A gumazir kinir ziaba puvatizir mamın mın donkin mam gaperagha izi, kar donkin amebamın nguzir asem."

⁶ Ezi Iesusın suren gumazimning ghua a mikemezi moghın ami.

⁷ Egha aning donkin amebam nguzir asem sara aning inigha iza, egha uan korotiar azenan azuiba suegha donkin-ingın akirimning gisın atizi, Iesus korotiar kabagh isın apera.

⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenimın azuiba suegha tuavim mughara zui. Ezi marazi temer aguaba oka da isa tuavir torim garisi.

⁹ Ezi gumazamizir faragha zuiba ko Iesusın gın iziba, uan tiariba akara ghaze, "Hosana! Ia Devitın Otarimın ziam fi. An Ekiamın ziamın izir gumazim, eghti God deravira a damu. Hosana! Ia Godın bar pin itimın ziam fi!"

¹⁰ Ezi Iesus Jerusalemın aven ghuzi, an itir gumazamiziba digavir kuram gamigha tintinibar uarir azai,

¹¹ "Kar gumazir manam?" Ezi Iesusın gın izezir darazi ghaze, "Kar Iesus, a Godın akam inigha izir gumazim. A Galilin Distrighın aven itir nguibam Nasaretian gumazim."

Iesus Godın Dipenimın miriamın aven biziba amadir gumaziba, me batosi

(Mak 11:15-19 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)

¹² Ezi Iesus ghua Godın Dipenimın miriamın gumazibar garima, me biziba

amadi, ezi a me batosi. Egha gumazir dagiaba uarir ikarvazibar dakoziba, ko kuarazir bunbaba amadir gumazibar dabirabiba, da fava egha da ighavkiri.*

¹³ Egha a kamaghın me migei, "Godın Akinafarim akar kam iti. 'Nan dipenim, me ziar kam a darigham, Gumazamiziba God ko Migeir Dipenim. Ezi ia a gamima, an okimakiar gumazibar mogomer danganimın oto!'"

¹⁴ Egha a Godın Dipenimın aven itima, damazir okaviriziba ko suer amiriziba a bagha izima, a men arimariaba gefi.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar arazibagh fozir gumaziba izava an amir arazir ivinbabar gari. Egha me orasi, boriba Godın Dipenimın miriamın ikia dia ghaze, "Hosana! Devitın Otarimın ziam fi." Kamaghın amizi, me bizir kaba bagha atari.

¹⁶ Egha kamaghın Iesusın azai, "Ni boriba migeir akaba barasi, o?" Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Are, ia ti Godın Akinafarimın ganizir puvati? A ghaze, 'Ni borir iririviba ko otem apavira itibagh amima, me deravira nın ziam fe.'"

¹⁷ Egha me ategha ghua Jerusalemın nguibam ategha Betanin nguibamın ghu, egha kagh akui.

*Iesus temer figh mikemezi, a misingi
(Mak 11:12-14 ko 11:20-24)*

¹⁸ Egha mizaraghara Iesus dikavigha ua Jerusalemın zui. A zuima, mitiriam an azi,

¹⁹ ezi a tuavir apinimın temer fighın mamın garima, a iti. Ezi a roghira ghua garima, fighın oviziba puvati. A pura dafarir kiniba iti. Ezi Iesus temer kam migia ghaze, "Ni ua ban kogham. Bar puvatigham." Ezi temem maghira misingi.

²⁰ Ezi an suren gumaziba bizir kamın ganigha digavir kuram gamigha, egha ghaze, "Temem manmaghın amigha zuamira misingi?"

²¹ Ezi Iesus kamaghın me ikaragha ghaze, "Ki guizbangira ia migei, ia

21:3: Mt 26:18 **21:5:** Ais 62:11, Sek 9:9, Jo 12:15 **21:8:** 2 Kin 9:13 **21:9:** Sng 118:25-26, Mt 23:39 **21:11:** Mt 21:46 * **21:12:** (21:12) Gumaziba Godın Dipenimın miriamın iki bizibagh ivezisi, ofa gamir dagiabar dagh ivezam. Me Rom ko Grighın dagiabar ivezan kogham. Kuaraziba ko bizir me kagh iveziba, da Godın ofa gamir biziba. **21:13:** Ais 56:7, Jer 7:11, Mk 11:17, Lu 19:46 **21:14:** 2 Sml 5:8, Ais 35:5-6 **21:16:** 2 Sng 8:2 **21:19:** Lu 13:6 **21:21:** Mt 17:20, Lu 17:6, Jo 14:12, 1 Ko 13:2, Je 1:6

nighnizir gavgavim ikiva, egh okam nighnighan kogh, egh ia, ki fighin temem gamizir arazim, ia uaghan a damuamin gavgavim ikiam. Egha anarira puvati, ia uaghan mighsiar kam mikim suam, 'Ni dikavigh mangi, uabi isi ongarim mikinigh.' Eghti a ia mikemezir moghin otivam.

²² Egh ia nighnizir gavgavim ikiva God ko mikimiva, ia bizir manaba bagh Godin azangsigh, egh ia da iniam."

Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha an azai

(Mak 11:27-33 ko Luk 20:1-8)

²³ Egha Iesus ghua Jerusalem in otogha Godin Dipenimin miriamin aven gumazamiziba Godin akam men sure gami. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba iza kamaghin an azai, "Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Ezi tina gavgavir kam ni ganing?"

²⁴ Ezi Iesus me ikaragha ghaze, "Ki azangsizir mam ia damuasa. Ia deravira a ikaraghtima, ki ia mikimam, ki gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami.

²⁵ Ki Jon bagha ian azai, tina gavgavim Jon ganingizi a gumaziba rue? A ti Godin Nguibamin gavgavir kam ini, o a ti gumaziba dama a ini?"

Ezi me uarira uariv gia ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghti a ua kamaghin en azaragham, 'Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?"

²⁶ Eghti e suam, 'Jonin rurim gumazibar ize,' e kamaghin gumazamizibar atiatingi. E fo, me bar Jon migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam."

²⁷ Kamaghin amizi, me Iesus migia ghaze, "E fozir puvati." Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan kogh."

Iesus gumazir mam otarimning akar isin zuim migei

²⁸ Egha Iesus uam ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba kamaghin me migei, "Ia manmaghin nighnisi? Gumazir mam otarir pumuning iti. Egha ghua kamagh otarir avebam migei, 'Otarim, ni datirighin mangi, wainin azenimin aven ingar.'

²⁹ Ezi otarim ghaze, 'Ki aghua.' Egha uagin, nighnizim giragha ghua ingari.

³⁰ Ezi afeziam ghua otarir dozim kamaghira an azara. Ezi otarim ghaze, 'Ki mangi, ingaram.' Egha gin ghuzir puvati.

³¹ Ezi ia manmaghin nighnisi, otarir kamningin manamra afeziamin akam baragha an gin zui?" Ezi me Iesus migia ghaze, "Otarir avebam." Ezi Iesus kamaghin me migia ghaze, "Ki guizbangira ia migei, gumazir dagiaba isiba ko amizir arazir kurabagh amiba, me ia gafiragha faragha God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven zui.

³² Guizbangira, Jon otogha arazir aghuimin tuavim ian aka, ezi ia nighnizir gavgavim an akamin ikian aghua. Ezi dagiaba isir gumaziba ko amizir arazir kurabagh amiba, me nighnizir gavgaviba an iti. Ia bizir kam in ganigha uan nighnizibagh irazir puvati, egha nighnizir gavgavim Jonin akamin itir puvati."

Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim

(Mak 12:1-12 ko Luk 20:9-19)

³³ Egha Iesus gumazir dapaniba ua kamagh me migei, "Ia akar isin zuir kam baragh. Gumazir mam wainin azenimin ingarigha, egha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha azenir dipenimin ingari, eghti ingangarir gumaziba an iki azenimin ganam. Egha azenir kam isa gumazir mabar agharim gatigha ghaze, me gin wainin dipataba uam a ikaragham. Egha dikavigha nguibar saghon itimin ghu.†

³⁴ Ezi wainin temeba ber dughiam roghira izezima, gumazir kam uan in-

21:22: Mt 7:7-11, 18:19, Mk 11:24, Lu 11:9, Jo 14:13-14, Je 5:16, 1 Jo 3:22 **21:23:** Jo 2:18 **21:26:** Mt 14:5, 21:46, Mk 6:20, Lu 20:6 **21:28:** Lu 15:11 **21:31:** Lu 7:29, 7:50 **21:32:** Lu 3:12, 7:29-30 **21:33:** Mt 25:14 † **21:33:** (21:33) Wainin azenimin migirigiaba, Iesus Aisaia 5:1-2 in da ini, egha God Israelba damuamin akar isin zuim mikeme. Akar kam in mingarim kamaghin ghu, God uabi, gumazir azenimin ingarizim. Ezi Israelba wainin azenimin min iti.

gangarir gumazir maba amadazima, me wainin ovizi taba iniasa ghue.

³⁵ Ezi azenimin garir gumaziba ingangarir gumazir kaba inigha, mam misuegha, egha mam me a misoghezima an areme, egha dagiaba mam ginifi.

³⁶ Ezi azenimin ghuavim gin ua ingangarir gumazir igharaziba amangi. Me aviraseme, egha men dibobonim faragha izezibagh afira. Ezi wainin azenimin garir gumazir kaba kamaghira uam azenimin ghuavimin ingangarir gumazibagh ami.

³⁷ “Kamaghin amizima, azenimin ghuavim abuan uan otarim amada. Afeziam ghaze, ‘Me nan otarimin akam baragh deragh a damuam.’

³⁸ Puvati, gumazir kaba otarimin gari, a izima, me uarira uariv gei, ‘Gumazir kam iziva uan afeziamin biziba bar da inigham. Aria. E a misueghti, an aremegham. Eghti e uari bagh wainin azenim iniam.’

³⁹ Kamaghin, me maghira an suigha, wainin azenimin azenan anakunigha, otarim misoghezi an areme.

⁴⁰ “Eghti wainin azenimin ghuavim izi manmaghin gumazir kabar amuam? Ia manmaghin nighnisi?”

⁴¹ Ezi me a migia ghaze, “A gumazir kurar kaba puv me misueghti me arimighregham. Eghti an azenim isiva gumazir igharazibar anigam, eghti wainin oviziba iniamin dughiamin me a bagh pozim daghuigh a daningam.”

⁴² Ezi Iesus kamaghin men azai, “Ia Godin Akinafarimin aven itir osizirir kabar gani, o puvati? Osizirir kaba kamaghin migei,

‘Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Ekiam uabi arazir kam gamizima an oto.

Ezi e an garima, a bar dera.’

⁴³ “Kamaghin, ki ia migei, God Bizibagh Ativamin Dughiam, God ia dama a inigha a

isiva, gumazamizir dughiar kamın aven iki arazir aghuibar amuamibar aningam.

⁴⁴ Eghti gumazir manam dagiar kam gisin irighiva, an aghariba dipirighregham. Eghti dagiar kam gumazitam gisin irighiva, bar anemisarigham.”[‡]

⁴⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba akar isin zuir kam baregha fo, Iesus akam isa, me gasara.

⁴⁶ Kamaghin amizi, me an suighasava amuava, egha gumazamizir aviribar gara atiatingi. Me fo, gumazamiziba Iesusin migia ghaze, a Godin akam inigha izir gumazir mam.

22

Poroghamir isar ekiamin akar isin zuum (Luk 14:16-24)

¹ Ezi Iesus uam akar isin zuir mamın gumazir dapanibagh amua kamaghin me migei,

² “God Bizibagh Ativamin Dughiam mati, atrivir mamın otarim amuimın ikiasava amima, an a bagh isar ekiam gami.

³ Isar dughiam tighar otivam, a faraghavira gumazamizir mabav gia ghaze, ia izi. Dughiam otozima, a uan ingangarir gumaziba amadi, eghti me mangi gighamizir gumazamizibar diaghti, me izam. Puvati, gumazamizir a gighamiziba, me izan aghua.

⁴ Ezi a uan ingangarir gumazir maba amaga, kamaghin me migei, ‘Ia mangi, gumazir ki gighamiziba kamagh me mikim, ‘Ia oragh. Ki dagheba tuegha gifa, nan kaun apuriba ki dav suegha, egha uaghan uan asizir ekiabav soke. Ezi isamin biziba bar gifa. Ia poroghamir isar ekiamin izi.’

⁵ “Ezi ingangarir gumaziba ghua akar kamın gumazibav gei. Ezi me oraghan aghuagha tintinibar zui. Mav uan azenimin zui, mav uan dagiar ingangarim bagha zui.

⁶ Marazi atrivimin ingangarir gumazibar suigha, puv me misoghezi me ariaghire.

21:35: Mt 22:6 **21:38:** Mt 27:18 **21:39:** Hi 13:12 **21:42:** Sng 118:22-23, Ais 28:16, Mk 12:10, Ap 4:11, Ro 9:33, Ef 2:20, 1 Pi 2:6-8 **21:44:** Ais 8:14-15, 60:12, Dan 2:44-45, Sek 12:3, 1 Pi 2:8 ‡ **21:44:** (21:44) Baibelın fofozir gumazir maba ghaze, akar ves 44ın aven itiba, Matyu da osirizir puvati, ti gumazir igharazim gin da osiri. Luk 20:18ın gan. **21:46:** Mt 21:11, 21:26, Lu 7:16, Jo 7:40 **22:4:** Mt 21:36 **22:6:** Mt 21:35

⁷ “Kamaghin amizi, atrivim puv atari, egha kamaghin uan midorozir gumaziba amada. Ezi me ghua an ingangarir gumazibar misogheziba, me misogha bar me agivaghava, men nguibar ekiam gaborozi a isi.

⁸ “Ezi atrivim uan ingangarir gumazibav gei, ‘Poroghamir isamin dagheba isigha gifa. Ezi gumazir ki gighamiziba, me gumazir kuraba, kamaghin me isamin ikian kogham.

⁹ Kamaghin amizi, ia mangi tuavir akaba bar dar mangi, egh gumazir manaba ia me bativigh, egh ia men diaghti, me poroghamir isar kam in izi.’

¹⁰ A kamaghin mikemezima, an ingangarir gumaziba tuaviba bar dar ghuava gumazamiziba bar me akufa, gumazir aghuiba ko kuraba sara. Ezi me iza damasava apiazi dipenim bar izifa.

¹¹ “Ezi gumazamiziba apiazima, atrivim men ganasa aven zui. Egha a ghua gumazir mam in garima, a isamin izasa adiarar aghuitam aruzir puvati.

¹² Ezima atrivim an azai, ‘Namakam, manmaghin amizi, ni adiarir aghuitam aruzir puvatigha, puram aven ize?’ Ezi gumazim mikiman asa.

¹³ Kamaghin amizi, atrivim ingangarir gumazibav gia ghaze, ‘Ia an soroghafariba ikegh, a isiva azenan mitatem in anekunigh. Danganir mitater kam in me puvira tuavara atariba kuskusi.’

¹⁴ “Ia oragh. God gumazamizir aviribar dei, egha vaghvazibara a me amisevima, me aven zui.”

Gumaziba dagiaba Atrivim Sisar daningam, o markiam?

(Mak 12:13-17 ko Luk 20:20-26)

¹⁵ Ezi Farisiba ghua akabav suegha Iesus in suighasa tuaviba buri. Egha me ghaze, a bizitam a paza mikemegham, eghti me an migirigiam baghavira an suigham.

¹⁶ Egha me uan suren gumazir maba ko Herotin gin zuir darazi amada, ezi me Iesus bagha ghua kamaghin a migei,

“Tisa, e fo ni guizbangira bizibav geir gumazim. Ni God in Arazibar gumazibar sure gamuava guizbangira me migei. Ni tavin nighnizim in gin zuir puvati. Akar vamira ni gumazir ziaba itiba, ko gumazir kiniba uaghara, me migei.

¹⁷ Kamaghin, ni deragh e mikim. Judan araziba manmaghin migei? E dagiaba isiva Atrivim Sisar daningtima, arazir kam God in damazim in dera, o puvati? Ni manmaghin nighnisi?”

¹⁸ Ezi Iesus men nighnizir kurar kam gifo, egha kamaghin me migei, “Ia gumazir ifavaribagh amiba, ia tizim bagha na gifarasava ami?

¹⁹ Ia gavman ganidir dagiatam nan akagh.” Ezi me dagiar mam inigha iza a ganingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Kar tinan nedazim ko tinan ziam?”

²¹ Ezi me ghaze, “Mar Sisar in nedazim ko an ziam.” Ezi a me migia ghaze, “Kamaghira, ia Sisar in biziba Sisar daningiva, egh God in biziba isi, God daning.”

²² Ezi me migirigiar kam baregha digavir kuram gamigha, egha anetegha ghue.

Sadyusiba gumazir aremegha ua dikavizibar arazim bagha Iesus in azai
(Mak 12:18-27 ko Luk 20:27-40)

²³ Ezi aruer kamra, Sadyusiba Iesus bagha ize. Sadyusiba ghaze, gumazir aremeziba ua dikavir puvati. Egha me kamaghin Iesus in azai,

²⁴ “Tisa, Moses kamaghin mikeme, Gumazir manatam boriba puvatigh aremeghti, an aveghbuatam an amuim inigh an ikiti, amizir kam boriba bat, eghti an aveghbuam in ikizim kuvaremeghan kogham.

²⁵ Ezi fomira aveghbuar 7 pla, en tong in ike. Men avebam amuim in ikiava boritam in izir puvati, egha areme. Kamaghin amizi, an dozir mam an amuim inigha an iti.

²⁶ Ezi an dozir kam uaghan boritam in izir puvatigha areme. Ezi aning in dozir mikezim ko an gin iziba kamaghiram ami.

²⁷ Egha me bar aremegha gifa, ezi abuan amizir kam uaghan areme.

²⁸ Kamaghin ni e mikim, gumaziba ua dikavamin dughiamin, amizir kam tinan amuimra? Ni nighnigh, me bar an ike!”

²⁹ Ezi Iesus me ikarvagha kamaghin me migei, “Ia Godin Akinafarimin itir akam gifozir puvati, egha ia uaghan Godin gavgavim gifozir puvati. Kamaghin, ia paza migei.

³⁰ Gumazamizir aremeziba ua dikavamin dughiamin, paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

³¹ “Ezi ki ua dikavamin dughiam bagh ian azangasa. Ia ti God ia mikemezir akar kamın ganizir puvati, o? A ghaze,

³² ‘Ki Abraham ko Aisak ko Jekopin God.’ God gumazir nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazir duar angamra itibar God.”

³³ Ezima gumazamiziba an akar kam baregha digavir kuram gami.

Godin arazir faraghavira itim
(Mak 12:28-31 ko Luk 10:25-28)

³⁴ Farisiba orazima, Iesusin migirigiaba Sadyusibagh amizima, me mikiman ibura. Ezi me uari akuvagha a bagha izi.

³⁵ Me ko izir gumazir mam, a Judabar arazibagh fo. Egha a Iesus basamasa kamaghin an azai,

³⁶ “Tisa, Godin arazir manamra maba bar dagh afira egha faraghavira iti?”

³⁷ Ezi Iesus kamaghin a migia ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizimin, uan God gifongegh.

³⁸ Kar arazir bar ekiam, egha a mabar a faraghavira iti.

³⁹ An girara itim, bar an mirara. A kamakin: ni uabira uabi gifongezi moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.

⁴⁰ Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, da bar arazir kamning gisin tu.”

22:29: Jo 20:9 **22:30:** 1 Jo 3:2 **22:32:** Kis 3:6, Mt 8:11, Mk 12:26, Lu 20:37, Ap 7:32 **22:33:** Mt 7:28 **22:37:** Lo 6:5, 10:12, Lu 10:27 **22:39:** Wkp 19:18, Mk 12:31, Ro 13:9, Ga 5:14 **22:40:** Mt 7:12, Ro 13:10, Ga 5:14, 1 Ti 1:5
22:42: Jo 7:42 **22:43:** Sng 110:1, Mt 26:64 **22:44:** Sng 110:1, Ap 2:34, 1 Ko 15:25, Hi 1:13 **22:46:** Mk 12:34, Lu 14:6, 20:40 **23:3:** Mal 2:7-8

Iesus God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha Farisibar azai

(Mak 12:35-37 ko Luk 20:41-44)

⁴¹ Farisiba uari akuvagha ikiav itima, Iesus men azai,

⁴² “Ia God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, manmaghin a ginighnisi? A tinan otarim?” Ezi me an migia ghaze, “A Devitin Otarim.”

⁴³ Ezi Iesus kamaghin men azai, “Manmaghin amizi, Godin Duam nighniziba Devit ganidima, Devit gumazir kam ‘Ekiam’ a gati, egha Devit kamaghin migia ghaze,

⁴⁴ ‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei, “Ni nan agharir guvim daperagh, egh na ko atrivimin ikiam.

Egh mangi dughiar ki nin apaniba, me damighti me nin apengan ikiam.” ’

⁴⁵ Eghti ia nighnigh, Devit uabi gumazir kamın migia ghaze, a nan Ekiam. Ezi manmaghin, gumazir kam ua Devitin Otarimin min iti?”

⁴⁶ Ezi men tav bar Iesus ikarvaghan buraghburaki. Egha me aruer kamın ikegha ghua ua gin bizitam bagha an azangan atiati.

23

Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Mak 12:38-39 ko Luk 11:43 ko 11:46 ko 20:45-46)

¹ Ezi Iesus gin gumazir aviriba ko an suren gumazibagh eghari.

² Egha kamaghin migei, “Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, me Mosesin danganim inigha me Moses Osirizir Araziba ia geghari.

³ Kamaghin amizi, me ia migeir akaba, ia da baragh dagh eghari moghin ia damu. Egh me amir araziba ia men gin mangi dar amuan marki. Me migirigiar bar aviribagh amua egha uari dar gin zuir puvati.

⁴ Me kamaghin amua, mati me bizir bar osimtiziba isava gumazibagh isaghpuima, ezi me da ateran buraghburasi. Egha

me tong uan dafarpuzitamın men akur-
vaghan niġhnizir puvati.

⁵ “Arazir me amiba, me uarir ganasa oda
dagh ami. Me Godın Akar maba, uan dav-
eriaba ko guaghafıvibar da osirigha, egha
dagh amizi, da bar ekefe, ezi me da azui.
Egha korotiar apınir sazır bar ruariba, me
da azui. Egha ghaze, e arazir kamın me
uari akakagh suam, e guizbangıra Godın
akabar ġın zui.*

⁶ Egha isar ekiabar me danganir ziaba
itiba isava, God ko miġeir dipenibar dan-
ganir faragha itibar apiaghiri.

⁷ Egh me biziba amadir dangani-
bar mangiti, gumazamiziba ‘Tisaba’ me
darıġh, men ziaba fasa me bar akonge.

⁸ “Ki ghaze, gumazitam ia ‘Tisa’ a
darıġhan marki. Bar marki. Ian tisan bar
vamıra, ia bar aveghdiariba.

⁹ Egh ia nguazimın kagh gumazitam
‘Afeziam’ a darıġhan marki. Ian Afeziar
bar vamıra, a uan Nguibamın iti.

¹⁰ Egh me ‘Gumazir Dapanim’ ian tav
darıġhan marki. Ian Gumazir Dapanir
vamıra iti, a Gumazir God Uam E Iniasa
Misevezim.

¹¹ Ian gumazir ekiaba pura ian ingan-
garir gumazibar mın iki.

¹² Te uarira uan ziaba fe, God me
abıraghti, me apengan ikiam. Eghti te
apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba
iniam.”

*Iesus Judan arazibagh fozir gumaziba
ko Farisiba men arazir kurabar gun me
mıgei*

(Mak 12:40 ko Luk 11:39-52 ko 20:47)

¹³⁻¹⁴ Egha Iesus ua kamaghın mıgei, “Ia
Judan arazibagh fozir gumaziba ko Faris-
iba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavarib-
agh amir gumaziba! Ia God Bizibagh Ati-

vamin Dughiamın tiam asarazi, gumaza-
miziba azenan iti. Egha ia uaghan aven
mangan aghua. Ezi gumazamiziba aven
mangasava amima ia men tuaviba apiri.†

¹⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba
ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham!
Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia on-
gariba ko nguazir igharaziba bar dar ghua,
suren gumazir vamıra iniasa ruiagha arui.
Eghti ia gumazitam batogh Judabar araz-
ibar a geghanti, eghti a ian niġhnizibar
ġın mangi, egh a bar ian mırara uaghan
helin mangam. Ia a damightıma, a bar ia
gafıragh arazir kurabar amuam.

¹⁶ “Ia damazir okavırıziba, egha ia
gumazir igharaziba tuavim men akak-
aghasa! Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia
kamaghın gumazibar sure gamua ghaze,
‘Gumazir manam guızın mikımsıva, Godın
Dıpenimın akakagh mikımti, an araziba
pura bizim. Egh gumazir kam guızın
mikımsıva, golin Godın Dıpenimın aven
itibar akakagh mikımti, kar a guizbangıra
mıgei, egha a mikemezır arazimın ġın
mangi, a damu.’

¹⁷ Ia gumazir onganir damazir
okavırıziba, tizim Godın damazimın ekefe?
Ti gol, o ti Godın Dıpenim? Ia fo, golin
kam Godın Dıpenimın aven iti, egha tuavir
kamın golin kam Godın bizimın oto.

¹⁸ Egha ia uaghan kamaghın men
sure gamua ghaze, ‘Gumazitam uan
mıġırıġıabar amuti da guızın otivsi, altan
akakaghti, an mıġırıġıaba pura biziba.
Eghti gumazim altan itir ofabar akakagh
mikımti, kar a guizbangıra mıgei, egh a
mikemezır mıġırıġıabar ġın mangi.’

¹⁹ Ia damazir okavırıziba, bizir manam
Godın damazimın ekefe, ti altan itir ofaba,
o alta uabi? Ia fo, ofaba altan iti, egha

^{23:5}: Mt 6:1 * ^{23:5}: (23:5) God ko miġeir daveriaba, kar Judaba akınafarir dozıbar Godın akar maba osiri, egha da isava mıtarrir nguzir mabagh aghui. Egha da isava uan agharir ikırıabagh aghui, egha maba isava uan guabagh afe. Kisim Bek 13:9 ko 13:16 ko Lo 6:8 ko 11:18, dar gan. Judaba uaghan Akınafarim Namba 15:37-41ın garava sazır otevíba uan korotiabagh itui. Iesus Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba mıġia ghaze, me daveriar ekiaba aghuigha, egha sazır ruariba azui, egha uari akakagha ghaze, e guizbangıra Godın akabar ġın zui. Kar me uarir ganasa odava arazir kabagh ami. ^{23:6}: Mt 6:5, Mk 12:38-39, Lu 11:43, 14:7 ^{23:11}: Mt 20:26-27, Mk 9:35, 10:43-44, Lu 22:26 ^{23:12}: Jop 22:29, Snd 15:33, 29:23, Ese 21:26, Lu 14:11, 18:14, Je 4:6, 1 Pi 5:5 ^{23:13-14}: Lu 11:52 † ^{23:13-14}: (23:13-14) Fofozir gumazir maba ghaze, akar kamnagh uaghan kagh ikiam. A kamakın, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika. Ia gumazir mizer pumuning itiba, ia amizir paba ovengezibagh ifarava men dipenibar okıava, oda mıġırıġıar bar ruariba God ko dagh ami. Kotiamın Dughiamın ia bar ikuvigham.” Ni Mak 12:40ın gan. ^{23:16}: Mt 5:33-34, 15:14

tuavir kamın ofan kam Godın bizimın oto.

²⁰ Eghti kamaghın, gumazim guizbangıra mikimsıva altan akakagh mikımti, an migirigiaba alta ko altan ofaba vırara aningın akakasi.

²¹ Egh gumazim guizbangıra mikimsıva Godın Dipenimın akakagh mikımti, an migirigiaba Godın Dipenim, ko Godın uan Dipenimın aven itim, vırara aningın akakasi.

²² Eghti gumazitam guizbangıra mikimsıva Godın Nguibamın akakagh mikımti, an migirigiaba Godın atrivir dabirabim, ko Godın uan atrivir dabirabim gaperazim, uaghara aningın akakasi.

²³ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika, ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia isingtızim daghebagh anıdir zuravarir 10 plan dafaribar aghava, egha dafarir vamıra God ganıdi. Egha Moses Osirizir Arazibar aven itir arazir ekiaba ataghrasi. Ia, gumazamiziba deragha me gamir arazim, ko arazir apangkuvim itiba, ko nıghnızir gavgavim Godın itir arazim, ia da gın amadi. Ia faragh arazir ekiar kabar gın mangı dar amu, egh uaghan arazir dozir ia amiba sara, uaghan dar amu.

²⁴ Ia damazir okavırıziba, egha gumazir igharaziba tuavim men akakaghasa! Ia mati, gumazim sibaba diparsızimın itima, a bar deravıra gara da isa da makuri. Ezi asizir ekiam kamel, a diparsızimın aven itima, an an garir puvatıgha, a tui.

²⁵ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia bar deraghavıra kapba ko itaribar azeniba rue, ezi dar aven itir dagher kaba bar izıfa. Ia, okımakıar araziba ko uarira uarigh nıghnızir arazibar tuavimın, dagher kaba ini.

²⁶ Ia Farisiba, ian damaziba okafi! Ia faraghvıra kapbar averiaba ruegh, eghti dar otıghınaba uaghan zuegham.

²⁷ “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham. Ia

ifavaribagh amir gumaziba! Ia mati, me matmatiam penın ghurghurim a gaghui, ezi azenan matmatiamın ganganim bar dera. Ezi an aven gumazir kuabar aghariba ko bizir kuriba bar izıfa.

²⁸ Ia uaghan kamaghın iti. Me azenan ian gara ghaze, ia gumazir aghuiba. Ezi ifavarir araziba ko arazir bar kuraba, guizbangıra ian navir averiabagh izıfa.”

²⁹ Egha Iesus migıa ghua ghaze, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba, Iavzika! Ia bar ikuvigham! Ia ifavaribagh amir gumaziba! Ia, fomıra itir Godın akam inıgha izir gumaziba, men moziba deraghvıra dar kirmıgha, egha gumazir arazir aghuibagh amizibar moziba deraghavıra dar adiaribagh ami.

³⁰ Egha kamagh uariv gei, ‘E ti uan inazibar dughiamın ikia, egha ti men akuragha Godın akam inıgha izir gumazıbav soghezir puvatıghai.’

³¹ kamagh migıa uari akakagha ghaze, ‘E Godın akam inıgha izir gumazıbav soghezir gumazibar boriba!’

³² Aria, mangı, ia uan inaziba amu-ataghızir arazir kuraba, bar da gifagh!

³³ “Ia kuruziba! Ia dabırızir anababa! God uan kotın aven ian araziba tuisıghıva, ia isi helin avir ekiamın ia amangam! Ia man tuavitamın angi, helin avim gitagham? Bar puvatıgham!

³⁴ “Kamaghın amızıma, ia oragh, ki ia bagha Godın akam inıgha izir gumaziba, ko gumazir nıghnızir aghuiba itiba, ko gumazir Godın Akınafarım itir arazibagh fozıba, me amangam. Eghti ia men tarazi mısoghti me arımıghıram, egh tarasi sııva temer ıghuvıbagh afugham, egh tarazi ian God ko mıgeir dipenıbar aven benıbar me fozorogham. Egh ia uan nguıbar ekiabar me batogh men gın tıghti, me arı nguıbar ıgharazıbar mangam.

³⁵ Eghtıma arazir aghuibagh amir gumazıba bar, me mısoghezir gumazıbar ıvezir kuram, ia a inıam. Gumazir aghuibav sozir arazir kam, gumazir aghuım Abelın dughıamın ikegha, ıza Berekıan otarım Sekaraian dughıamın tu.

Gumazir kam, ia Godin Dipenim ko ofa gamir danganim tizimin ia a misoghezi an areme, ezi iarara ivezir kuram uan arazir kuram bagh a iniam.

³⁶ Ki guizbangira ia migei, arazir kurar kabar ivezir kuram, a datirighin itir gumazamiziba me bativam.”

*Jesus Jerusalem apangkufi
(Luk 13:34-35 ko 19:41-44)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalem adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumazibav sozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa. Ezi ia na bagh izan aghua.

³⁸ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki, ezi a nguibar soriyam gava.

³⁹ Ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogh, kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’ ”

24

*Jesus ghaze, Godin Dipenim akarighriham
(Mak 13:1-2 ko Luk 21:5-6)*

¹ Egha Iesus Godin Dipenimin miriam ategha azenan zuima, an suren gumaziba a bagha izi. Egha me Godin Dipenim an akakasi.

² Ezi an akar kamın me migei, “Ia Dipenimin itir bizir aghuir kabar gari? Ki guizbangira ia migei, dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”*

*Jesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam
(Mak 13:3-13 ko Luk 21:7-19)*

³ Egha Iesus ghua Olivin Mighsiamin aperaghav itima, an suren gumaziba uarira iza kamaghin an azai, “Ni e mikim, bizir kaba dughiar manamin otivam?”

Arazir manamnagh faragh otoghti, e fogh suam, ‘Ni ua izam,’ eghti nguazir kam uaghan givam?”

⁴ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

⁵ Kamaghin amizi, gumazir bar aviriba izi, nan ziam isiva uari gasi suam, ‘Kirara, ki Gumazir God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezim.’ Egh me gumazamizir aviribagh ifaram.

⁶ Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam. Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam zuamira otoghan kogham.

⁷ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvaratightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam.

⁸ Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim barazi moghin.

⁹ “Dughiar kamın me ian suighiva osimtiziba ia darighiva ia misoghti, ia arimighiram. Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham.

¹⁰ Egh dughiar kamın gumazamizir aviriba, me uan nighnizir gavgavir nan itim ategham. Egh pazi uarira uari damuva, uari isiva apanibar agharim darigham.

¹¹ Eghti akar ifavarim akurir gumazir aviriba otivigh, gumazamizir aviribagh ifaram.

23:37: 2 Sto 24:21, Sng 17:8, 91:4, Ap 7:59, 1 Te 2:15 **23:38:** 1 Kin 9:7-8, Jer 12:7, 22:5 **23:39:** Sng 118:26, Mt 21:9
24:2: Jer 26:18, Mai 3:12, Lu 19:44 * **24:2:** (24:2) Kar Matyu osirizir Iesusin migirigiar ruarir abuananam (4 pla faragha gifa). Akar kaba, da 24:2-25:46in iti. Da nguazim givamin dughiamin arazibar gun migei. **24:3:** Mt 24:27, 24:37-39, Mk 13:3, 1 Te 5:1 **24:5:** Jer 14:14, 23:21, 23:25, Mt 24:23-24, Jo 5:43, Ap 5:36-37, 1 Jo 2:18 **24:7:** 2 Sto 15:6, Ais 19:2, Hag 2:22, Sek 14:13, Ap 11:28 **24:9:** Mt 10:22, Mk 13:9, Lu 21:12, Jo 15:18-20, Ap 4:2-3, MAA2:10, 2:13
24:10: Mt 11:6, 13:57, 2 Ti 1:15 **24:11:** Mt 7:15, 24:5, 24:24, Ap 20:29, 1 Ti 4:1, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1

¹² Eghti arazir kuraba bar izivaghti, kamaghin gumaziba uarigh ifongezir arazim, givagham.

¹³ Eghti tina arazir kabar tongin gavavigh iki, mangi dughiar nguazir kam givaghamim otoghti, God uam a iniam.

¹⁴ Eghti God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuir kam, me a inigh a isiva nguazimin itir gumazamiziba bar me mikimtima, me a baragham. Eghtima gin nguazir kam givamin dughiam otivam.”

*Iesus ghaze, bizir bar kuram otogham
(Mak 13:14-23 ko Luk 21:20-24)*

¹⁵ Egha Iesus migia ghua kamagh migei, “Ia gantima, bizir bar kurar God ifongezir puvatizim, Godin Dipenimin aven ikiam. Fomira Godin akam inigha izir gumazim Daniel bizir kamın gun mikeme. (Gumazir osizirir kamın garim, a deraghvira nighnigh egh a gifogh.)

¹⁶ Dughiar kamın Judian Distrighin itir gumazamiziba ari danganir mighsiabar mangi.

¹⁷ Egh gumazir manam dipenimin pin itir avughsazir danganimin ikegh, nguazimin magiri, egh uam aven mangi uan bizitam inisi nighnighan marki.

¹⁸ Egh gumazir manam azenir ekiamin ikegh, egh uamategh dipenimin mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.

¹⁹ Ia naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba lavzika! Dughiar izamin kaba bar ian ikuvigham!

²⁰ Ia amozimin dughiam ko Sabatin dughiatamin aran aghuaghiva, uari bagh Ekiam ko mikim.

²¹ Dughiar kamın osimtizir bar ekiam otivam, nguazim igiamra otozir dughiamin ikegha iza datirighin itir dughiamin tu, osimtizir kamaghin ititam fomira otozir puvati, egh gin tam kamaghin uam otivan kogham.

²² Egha God uan gumazamizir misevezibagh nighnigha, egha dughiar kurar kamın dughiar maba aghorezi, da mong otefe. A

ti dar aghorezir puvatizi, gumazamiziba bar ariaghreghai.

²³ “Eghti gumazitam dughiar kamın kamaghin ia mikimam, ‘Ia gan, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim, a kagh iti,’ o ‘a muna munagh iti,’ ia gumazir kamın akam baraghan marki.

²⁴ Gumazitaba iziva ia gifar suam, ‘Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,’ o ‘ki Godin akam inigha izir gumazir mam,’ egh me mirakelin bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamiziba bar me gifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakelin kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham.

²⁵ Ia oragh! Bizir ki faragha ia mikemeziba, da otivam.

²⁶ “Kamaghin amizi, me ia mikim suam, ‘Ia gan. A muna gumaziba itir puvatizir danganimin iti,’ eghti ia mangan marki. Egh me suam, ‘Ia gan. A kara, dipenir kamın aven modoghav iti,’ ia men akam baraghan marki.

²⁷ Ia fo, onimarim taghtagha, an angazangarim aruem anadi naghin ikegha nguazim bar anevaragha ghua aruem ghuaghiri naghin tu. Eghti Gumazibar Otaram ua izamin arazim, uaghan kamaghiram otivti, nguazimin itir darazi bar an ganam.

²⁸ “Danganir manam gumazir kuam irighav iti, a gisirara isaba uari akufi, eghti gumaziba fogham, kuar mam kagh iti. Kamaghira, Gumazibar Otaram izitima, gumaziba bar an ganam.”

*Iesus ghaze, Gumazibar Otaram gin izam
(Mak 13:24-27 ko Luk 21:25-28)*

²⁹ Egha Iesus migia ghua ghaze, osimtizir ekiam kaba otivigh givaghti,

‘Aruem mitategham,

24:13: Mt 10:22, Mk 13:13, Hi 3:6, 3:14 **24:14:** Mt 9:35, 10:18, 28:19, Ro 10:18, Kl 1:6, 1:23 **24:15:** Dan 9:27, 11:31, 12:11 **24:21:** Dan 9:26, 12:1, Jol 2:2, MAA 7:14 **24:22:** Ais 65:8-9, Sek 14:2-3 **24:23:** Mt 24:5, 24:11, Mk 13:21, Lu 17:23, 21:8 **24:24:** Lo 13:1-3, Mk 13:22, 2 Te 2:8-9, MAA 13:13-14 **24:27:** Mt 24:37-39 **24:28:** Lu 17:37, 2 Pi 3:10 **24:29:** Ais 13:10, 34:4, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, MAA 6:12-13

eghti iakinim isiraghan kogham,
eghti mikoveziba overiamin asighiram,
overiamin itir bizir gavgaviba bar
uarira uari sivaghsivagh,
uan danganiba ataghragham.’

³⁰ “Eghti, Gumazibar Otarim izamin dughiam, an arazarazim overiamin otivtima, nguazimin itir nguibaba bar aziam. Dughiar kamın gumaziba ganti Gumazibar Otarim ghuariabagh isin iki, uan gavgavir ekiam koma angazangarir ekiam sara izam.

³¹ Eghti sigham bar pamten arangti, a uan enselba amadaghti, me mangi nguazim ko overiamin danganiba bar dar mangi, a ua bagha misevezir gumazamiziba akuvam, egh enselba nguazimin otevilla bar, me akuvaghiva, men aku a bagh izam.”

*Jesus ghaze, ia temer fighin gan fogh
(Mak 13:28-31 ko Luk 21:29-33)*

³² Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimin dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam.

³³ Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti.

³⁴ Ki guizbangira ia migei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.

³⁵ Overiam ko nguazim givagham, eghti nan migirigiatam givagham kogham.”

Jesus ghaze, a ua izamin dughiam, tav a gifozir puvati

(Mak 13:32-37 ko Luk 17:26-30 ko 17:34-36)

³⁶ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Bizir ki ia migeir kaba otivamin dughiam, tav a gifozir puvati. Enselin Godin Nguibamin itiba ko Godin Otarim uaghan fozir puvati. Afeziam bar uabira fo.

³⁷ Ezi bizir Noan dughiamin otiviziba, da uaghan Gumazibar Otarim izamin dughiamin otivam.

³⁸ Dipar ekiar nguazim bar anevarazim tighar izamin dughiamin, gumazamiziba apava, dipar onganiba apava, egha amuiba ko pabar iti. Me kamaghin amua ikiav itima, Noa kurimin aven ghu.

³⁹ Me bizir me bativamin tam gifozir puvati, egha pura ikiav itima, aperiar ekiam otogha bar me avaragha me avigha ghue. Gumazibar Otarim izamin dughiam, uaghan kamaghirama otivam.

⁴⁰ Gumazir pumuning azenimin ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

⁴¹ Amizir pumuning bretbar amusi flaua mirmiriva ikiti, God tav inighti, tav ikiam.

⁴² “Kamaghin amizi, ia deragh gan iki. Ian Ekiam izamin dughiam, ia a gifozir puvati.

⁴³ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

⁴⁴ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko ingangarir gumazir kuramin akar isin zuim
(Luk 12:42-46)*

⁴⁵ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

⁴⁶ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamın garima, gumazir kamın navir averiam bar an dera.

24:30: Dan 7:13, Sek 12:10-14, Mk 13:26, MAA 1:7, 6:12-13 **24:31:** Ais 27:13, Mt 13:41, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 **24:33:** Je 5:9 **24:34:** Mt 16:28, 23:36, Mk 13:30, Lu 21:32 **24:35:** Sng 102:26, Ais 40:8, Mt 5:18, Mk 13:31, Lu 21:33, Hi 1:11 **24:36:** Sek 14:7, Ap 1:7, 1 Te 5:1-2 **24:37:** Stt 6:5-8 **24:38:** Stt 6:3-5, Lu 17:26, 1 Pi 3:20 **24:39:** Stt 7:6-24, 2 Pi 3:6 **24:42:** Mt 25:13, Mk 13:33, Lu 21:36 **24:43:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **24:44:** Mt 25:13, 1 Te 5:6 **24:46:** MAA 16:15 **24:47:** Mt 25:21-23

⁴⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamın ekiam a damightıma, an an ingangarir gumazir mabar ekiamın ikıva an biziba bar dar ganam.

⁴⁸ Eghti ingangarir gumazir kam guizbangira ikuvigh, egh kamaghın nighnıgham, ‘Nan ekiam zuamıra izeghan kogham.’

⁴⁹ Egha uaghan a ko ingarir darazi misoghıva, dipar onganibar amıva, gumazir dipar onganıba apıba ko ikiam.

⁵⁰ Eghti an ekiam, dughıar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatızimın, an otogham. A dughıar a fozir puvatızimın uamategham.

⁵¹ Ingangarir gumazir kamın gumazir ekiam bar pazav, a damıgh, ivezir bar kuram a danıngam. Egh a isıva ifavarıbagh amir gumazıbar tongın anetıgham. Eghti a danganır kamın ikıva, arang atarıba kuskugh ikıvıra ikiam.”

25

Iesus 10 plan guivir igıabar akar ısın zuim migei

¹ Egha Iesus mıgıa ghua Gumazıbar Otarım ua izamın dughıam migei, “God Bizıbagh Atıvamin Dughıam matı, guivir igıar 10 plan eghaghanımın mın mangam. Gumazir mam igıamıra amuımın ikıasa izi. Ezi guivir igıar maba uan lamba inıgha tuavımın anapuasa zui.

² Men 5 pla, nighnızir aghuıba itıma, 5 pla nighnızir aghuıba puvatı.

³ Egha 5 plan nighnızir aghuıba itir puvatızıba, uan lamba isa, da bagha borer taba inızir puvatı.*

⁴ Ezi guivir igıar nighnızir aghuıba itıba, uan lamba isa, egha uaghan borem itir misevir maba sara, ini.

⁵ Ezıma gumazir amuımın ikıamım zuamıra izezir puvatı, ezi guivir kaba parıam men azıma, me akui.

⁶ “Ezi dımagarır arızımın gumazir mam dia ghaze, ‘Gumazir amuımın ikıamım, a roghıra izi. Ia izi, e mangı, tuavımın a batogh a ko izam.’

⁷ Ezi guivir igıar kaba dikavıgha uan lamba bar kırı.

⁸ Ezi guivir nighnızir aghuıba puvatızıba, nighnızir aghuım itıbar aza ghaze, ‘En lamba mungasava amı. Kamaghın, ia borer taba e danıng.’

⁹ Ezi nighnızir aghuım itir guıvıba, me ikarvaghıa kamaghın mıgıa ghaze, ‘Puvatıgham! Borem bar en tughatıghan kogham. Ia mangı, borer amadı danganıtamın uarı bagh tabagh ivesegh.’

¹⁰ Ezi guivir nighnızir aghuıba puvatızir kaba ghuezıma, gumazir amuımın ikıamım oto. Ezi guivir boreba itıba, a ko ısar ekiam bagha dipenımın aven ghue. Ezi gumazıba tıam asara.

¹¹ “Ezi gın guivir ghuezıba uamategha iza kamagh migei, ‘Ekiam! Ekiam, nı izi e bagh tıam kuıgh.’

¹² Ezi a me ikarvaghıa kamaghın migei, ‘Kı guizbangıra ia migei, kı ia gıfozir puvatı.’”

¹³ Egha Iesus ghaze, “Kamaghın, ia deraghavıra gan. Ian Ekiam, aruem ko dughıar ia fozir puvatızimın, an otogham.”

Ingangarir gumazıbar dagıaba inızimın, akar ısın zuim (Luk 19:11-27)

¹⁴ Egha Iesus mıgıa ghua kamaghın migei, “God Bizıbagh Atıvamin Dughıam matı, gumazir mam nguıbar saghon itımın mangasava amı moghın. Gumazir kam uan ingangarır gumazıbar diazi me izıma, a uan bizıba isi, me danıghtıma, me a bagh dar ganam.

¹⁵ A gumazıbar arazıba ko gavgavıbar gara, dagıaba tıuragha da isa me ganıngı. A mav 5,000 Kına a ganıga, mav 2,000 Kına a ganıga, mav 1,000 Kına a ganıngı. A kamaghın amıgha ghu.

¹⁶ A ghuzıma, gumazir 5,000 Kına inızim maghıra an ingara, 5,000 Kınan mam dagh ısın uam a ini.

¹⁷ Ezi gumazir 2,000 Kına inızim kamaghıra amua, uaghan 2,000 Kınan mam dagh ısın uam a ini.

24:51: Mt 8:12, 25:30 **25:1:** Lu 12:35, MAA 19:7 * **25:3:** (25:3) Israelın adarası olıvın borem ısava, uan lambagh ruava dagh aboi, me en mın karasın lambagh aboir puvatı. **25:12:** Mt 7:23 **25:13:** Mt 24:42-44, 1 Te 5:6, 1 Pi 5:8
25:14: Mk 13:34 **25:15:** Ro 12:6

18 Ezi gumazir 1,000 Kina inizim ghua mozim okoregha uan ekiamin dagiaba isava mozim gatigha egha da modo.

19 “Ezi gumazir ekiam dughiar ruarimin saghon ikegha uamategha ize. Egha uan ingangarir gumazibar ingangaribagh fofghasa men dei.

20 Ezi gumazir 5,000 Kina inizim, 5,000 Kinan mam a dibagha, a inigha iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 5,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 5,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

21 “Ezi an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki ifonge. Ni izi uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

22 Ezi gumazir 2,000 Kina inizim iza kamaghin migei, ‘Ekiam, ni 2,000 Kina na ganingi. Ni ge, ki dagiar ingangarim gamua, 2,000 Kinan mam dagh isin uam a ini.’

23 Ezima an ekiam kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir aghuim, ni ingangarir aghuim gami. Ni bizir doziba deravira dar gari. Kamaghin amizima, ni ingangarir ekiabar ganasa, ki gifonge. Ni izi, uan ekiamin isamin aven iki, egh a ko bar akuegham.’

24 “Ezi gumazir 1,000 Kina inizim uaghan izava, egha kamaghin migei, ‘Ekiam, ki fo, ni gumazir apangkuviba puvatizim. Ni gumazir igharaziba oparir azeniba, ni uaghan daghebagh tui. Egha gumazir igharazim dagher oviziba akurima, ni uaghan pura dar aghafi.

25 Kamaghin amizi, ki atiatingi, egha nin 1,000 Kina inigha ghua nguazir mozim gatigha egha da modo. Nin dagiabar kara.’

26 “Ezi an ekiam a ikaragha kamaghin a migei, ‘Ni ingangarir gumazir kuram! Ni gumazir amirizim. Ni na gifo, ki gumazir igharaziba oparir azenibar daghebagh tui. Egha uaghan gumazir igharazim

dagher oviziba akurima, ki uaghan pura dar aghavam.

27 Ezi ni tizim bagha nan dagiaba isava, dagiabar ingaribagh amir dipenitam gatizir puvati? Eghti ki ua iziva, uan dagiaba iniva dagiar igharazitaba dagh isin da iniam.

28 Kamaghin amizi, ia ada 1,000 Kina inigh, a isiva 10,000 Kina itir gumazim daningh.

29 Arazim kamaghin iti, gumazir biziba itiba, ki ua taba me daningam. Egh gumazir biziba puvatiziba, bizir vaghvazir me itiba ki uaghan me dama, da iningham.

30 Ezi ingangarir gumazir bar kurar kam, ia a isi, azenan itir danganir mitatemin anekunigh. Danganir kam in me puvira tuangiva arang, atariba kuskugh ikiam.’ ”

Gumazibar Otarim, gumazamiziba bar me isi uan kotiamin aven men araziba tuisigham

31 Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazibar Otarim, Atrivimin min otogh uamategh uan enselba bar me ko iziva, egh uan atrivir dabirabim daperagham.

32 Eghti nguazimin itir gumazamiziba bar iziva an guamin uari akuvagham. Eghti a me tuiragh, egh bizir pumuning damuam, mati sipsipbar garir gumazim sipsipba isava, bizir mam in me amaga, memeba bizir mam in me amadi.

33 A sipsipba isi agharir guvim in da amang, egh memeba isi agharir ikiriam in amangam.

34 Egh Atrivim kamaghin agharir guvim in itir gumazamizibav kimam, ‘Ia izi, nan Afeziam deragh ia damuasa ifonge! Ia iziva, danganir Afeziam fomira ia bagha inabazim inigh, a nguazir kam otozir dughiam in a ia bagha danganir kam akiri.

35 Ki faragha mitiriam nan azima, ia dagheba na ganingi; ezi kuarim nan pirima, ia dipam na ganingi; ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenimin ghu;

25:21: Mt 24:45-47, Lu 12:44, 16:10, 2 Ti 2:12, Hi 12:2, 1 Pi 1:8 25:29: Mt 13:12, Mk 4:25, Lu 8:18, Jo 15:2 25:30: Mt 8:12, 22:13, Lu 13:28 25:31: Sek 14:5, Mt 16:27, 19:28, Ap 1:11, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, MAA 1:7, 20:11-13 25:32: Ese 20:38, 34:17, Ro 14:10, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 25:34: 1 Ko 6:9, 15:50, Ga 5:21, Hi 4:3, 1 Pi 1:20 25:35: Ais 58:7, Ese 18:7, 18:16, Hi 13:2, Je 1:27 25:36: 2 Ti 1:16, Je 2:15-16

³⁶ ezi ki bibiamra itima, ia korotiaba na ganingi; ezi ki areima, ia nan akurvasi; ezi ki kalabusin itima ia iza nan gari. Kamaghin, ia aven izi.'

³⁷ "Eghti gumazamizir aghuiba kamaghin a ikaragham, 'Ekiam, dughiar manamra, mitiriam nin azima, e dagheba ni ganingi? Ezi dughiar manam, kuarim nin pirima, e dipam ni ganingi?"

³⁸ Ezi dughiar manam, ni nguibar gumazir igharazimin min itima, e ni inigha uan dipenibar ghue? Ezi dughiar manam, ni bibiamra itima, e korotiaba ni ganingi?"

³⁹ Ezi dughiar manam, ni areima, en nin akura, o ni kalabusin itima, e ghua nin gani?"

⁴⁰ "Eghti Atrivim me ikaragh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia nan gumazamizir kinibagh amiba, ia dar na gami.'

⁴¹ "Egh Atrivim uan agharir ikiriamin itir darazi kamaghin me mikimam, 'Ia na gitagh! Ia Godin aningagharimin aven itir darasi! Ia mangi, avir munger puvatizimin mangi. Avir kam, me Satan uan enselba ko me bagha anetizima a iti.

⁴² Ki faragha mitiriam nan azima, ia daghetam na ganingizir puvati; ezi kuarim nan pirima, ia dipatam na ganingizir puvati;

⁴³ ezi ki nguibar igharazimin gumazimin min itima, ia na inigha uan dipenibar ghuzir puvati; ezi ki bibiamra itima, ia korotiatam na ganingizir puvati; ezi ki areima, ia nan akurazir puvati; ezi ki kalabusin itima, ia ghua nan ganizir puvati. Kamaghin, ia na gitagh!'

⁴⁴ "Eghti me kamaghin a mikimam, 'Ekiam, e dughiar manam nin gari, mitiriam nin azi, o kuarim nin piri, o ni nguibar igharazimin gumazimin min ike, o ni bibiamra ike, o ni arei, o ni kalabusin iti, ezi e deravira ni gamizir puvati?"

⁴⁵ "Eghti a me ikarvagh kamaghin me mikimam, 'Ki guizbangira ia migei, arazir ia gumazamizir kinibagh amizir puvatiziba, ia uaghan arazir kabar na gamizir puvati.'

⁴⁶ Eghti gumazamizir kamaghin amiziba mangi, ivezir kuram iniam, kar mizazir givan koghamim. Eghti gumazamizir aghuiba mangi, ikirimirir aghuir zurara itim iniam."

Iesus mizazim inigha aremegha ua dikafi

26

(Sapta 26-28)

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa migirigiabar kiri

(Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ Iesus migirigiar kaba da gifa, egha uan suren gumaziba kamaghin me migei,

² "Ia fo, aruer pumuning givaghtima, God Israelbagh Itazir Dughiamin isar ekiam otivam. Eghti me Gumazibar Otirim isiva apanibar agharim datightima me a isiva temer ighuvim gafugham."

³ Dughiar kamın, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan arazibagh fozir gumaziba ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin uari akufa. Gumazir kamın ziam Kaiafas.

⁴ Egha me arazir mogometamin Iesusin suiragh a misueghti an aremeghasa tuaviba buria, akabav sosi.

⁵ Egha me kamagh uariv gei, "E isar ekiamin dughiamin an suighan kogham. E damuti, gumazamizir isamin itiba men naviba osemegh, egh midorozir dafatam damigham."

Amizir mam borem isa Iesusin dapanim ginge

(Mak 14:3-9 ko Jon 12:1-8)

⁶ Ezi Iesus ghua Betanin nguibamin ikia, Saimonin dipenimin iti, Saimon faragha arimariam lepa an mikarzim gami.

⁷ Dughiar kamın Iesus dagher dakozimin aperaghav itima, amizir mam, borer mughuriar aghuim zuir mam, inigha izi. Borer aghuir kamın misevim, me dagiar ziam alabastan an ingari. Ezi borer kamın ivezim bar pin iti. Ezi amizir kam borer kam isava, Iesusin dapanim ginge.

⁸ Ezi an suren gumaziba kamaghin an gara, navir averiaba ikufi. Egha me ghaze, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuim pazava a gami?”

⁹ E anemaga dagiar ekiatam inigha egha a isava asaghasazibagh anighai.”

¹⁰ Ezi Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin me migei, “Ia tizim bagha osimtizim amizir kam garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.

¹¹ Asaghasaziba zurara ia ko ikiam. Kirara, ia ko zurara ikian kogham.

¹² Ezi amizir kam nan namnam mozim bagh anekirasa, borer aghuir kam na ginge.

¹³ Ki guizbangira ia migei, me nguazir kamın danganir manamin Godın akar aghuim akunıva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimıva egh a ginighnıghıvıra ikiam.”

Judas Iesus isıva gumazir ekiabar agharim darıghasa akam akiri

(Mak 14:10-11 ko Luk 22:3-6)

¹⁴ Ezi dughiar kamın Judas Iskariot, a 12 plan suren gumazir mam, a ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghu.

¹⁵ Egha a kamaghin men azai, “Ki Iesus isıva ian dafaribar atıghtı, ia tizim na danıngam?” Ezi me 30 plan silvan dagiar ovizir maba mega, da isa a ganıngı.*

¹⁶ Ezi dughiar kamın ikegha ghua, Judas, Iesus men dafaribar arıghasa tuavıba buri.

Iesus uan suren gumaziba ko api

(Mak 14:12-21 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹⁷ Ezi Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, an faragha zuir dughiam otozi, ezi Iesusın suren gumaziba iza kamaghin a migei, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamın isam ramisi, e bizibar akıram?”

¹⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia nguıbar ekiamın aven mangi, egh gumazir kam bagh mangi kamaghin a mikim, “Tisa

ghaze, nan dughiam roghira izegha gıfa. Ezi ki uan suren gumaziba ko, God Israelbagh Itazir Dughiamın isam, e nin dipenimın daghebar amam.’”

¹⁹ Ezi suren gumaziba Iesus mikemezi moghin ghua God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kırı.

²⁰ Ezi Iesus guaratighin dagher dakozimın uan 12 plan suren gumaziba ko api.

²¹ Egha me apava a kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isıva gumazir nan apanim gamıbar agharım darıgham.”

²² Ezi an suren gumaziba akar kam baregha, navıba bar oseme. Egha me bar vaghvagha kamaghin an azangsigha kamaghin migei, “Ekiam, ti narara, o?”

²³ Ezi a me ikarvagha kamaghin migei, “Gumazir na isıva apanıbar agharım darıghamım, a uaghan na ko bret isava itarir vamıra daghuam.

²⁴ Ezi Gumazıbar Otarım, Godın Akınafarım mikemezi moghin, an aremegham. Eghtı gumazir Gumazıbar Otarım isava apanıbar agharım gatızım, gumaka! A bar ikuvıgham! Amebam a batezir puvatızıma, a deraghai!”

²⁵ Ezi gumazir Iesus isıva apanıbar agharım darıghamım, Judas kamaghin an azai, “Ekiam, ni ti na mıgia, ma?” Ezi Iesus ghaze, “Ni mıgei moghıra!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazıbagh anıdi

(Mak 14:22-26 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korın 11:23-25)

²⁶ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha anebigha, a isa uan suren gumazıbagh anıngı. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafızım. Ia a inıgh aneremi.”

²⁷ Ezi a wain apir itarir mam inigha God minabagha, egha a isa me ganıga kamaghin mıgei, “Ia bar wainın dipar kam aneremi.

26:11: Lo 15:11, Jo 12:8, 14:19, 17:11 **26:14:** Jo 11:57 **26:15:** Sek 11:12, Mt 27:3 * **26:15:** (26:15) Dagiar 30 silvan kaba ti datırıghın en dagıabar dibobonım, ti manmakın? Da avıraseme, egha gumazım iakinir 5 pla o 6 plan ingarızir ıvezımın mın otogham. (Matyu 27:9-10ın gan.) **26:17:** Kis 12:6, 12:14-20, Mk 14:12, Lu 22:7-9 **26:18:** Mt 21:3 **26:23:** Sng 41:9, Lu 22:21, Jo 13:18 **26:24:** Aıs 53, Dan 9:26, Mk 9:12, Jo 17:12 **26:26:** Mt 14:19, 1 Ko 10:16

28 Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A, gumazamizir aviribar arazir kuraba gin amangasa, nan ghuzim me bagha ire.

29 Ki guizbangira ia migei, ki ua wainin ovizimin dipatam rameghan kogh, kamaghira iki mangi Dughiar Afeziam Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki ia ko wainin dipar igiam ramam.”

30 Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha, dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita akirim ragha agasaragham

(Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gia ghaze, “Ia dimagarir kam in na bativamin arazibar ganiva ian nighnizir gavgavir nan itim givaghtima, ia na ategh aregham. Egh Godin Akinafarim mikemezi moghin otivam, ‘Ki sipsipbar garir gumazim misueghtima, sipsipba tintinimin aregham.’

32 Egh ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

33 Ezi Pita an akam ikaragha kamaghin a migia ghaze, “Me ti bar, ni bativamin arazibar ganiva, ni ataghragh aram, eghti kirara ni ateghan kogham.”

34 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kam in ni uabi dughiar pumuning ko mikezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akam.”

35 Ezi Pita a migei, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin Azenimin God ko migei

(Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46)

36 Egha Iesus uan suren gumaziba ko danganir ziam Getsemanin ghue. Egha kamaghin me migei, “Ia kagh dapiagh iki, eghti ki munagh mangi God ko mikimam.”

37 Egha Pita ko Sebedin otarimning inizima, me an gin ghu. Egha an navim bar a baseme, ezi a bar paza uabi barasi.

38 Egha kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, egh na ko gan.”

39 Egha a sivagha ghua irigha, uan guam isa nguazim gatigha egha kamaghin God ko migei, “Nan Afeziam ni ifueghiva, ni na da osimtizir kam inigh. Ni nan ifongiamin gin mangan marki. Puvati, ni uan ifongiamra gin mangi.”

40 Egha Iesus dikavigha suren gumazir 3 pla bagha ghua garima, me akuavira iti. Ezi a kamaghin Pitan azai, “Manmaghin ami? Ia na ko dughiar otevimin gan ikian kogham?”

41 Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar pu. Kamaghin pariam ian azi.”

42 Egha a uamategha ghua kamaghin Afeziam ko migei, “Nan Afeziam, osimtizir kam na gitaghan koghti, ki anetertima, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangi.”

43 Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi.

44 Ezi a me ategha dughiar mikezim in ghua, faragha Afeziam ko mikemezi moghin ua a ko migei.

45 Egha a gin iza suren gumaziba kamaghin me migei, “Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a isiva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa.

46 Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na isiva apanibar aningamim, a muna izi!”

Judas Iesus isava an apanibar agharim gati

(Mak 14:43-50 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)

26:28: Kis 24:8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Ro 5:15, 1 Ko 10:16, Hi 9:22 26:29: Mk 14:25, Lu 22:18, Ap 10:41 26:30: Lu 22:39, Jo 18:1 26:31: Sek 13:7, Jo 16:32 26:32: Mt 28:7, 28:16, Mk 14:28 26:34: Mt 26:69-75 26:35: Mt 26:56 26:38: Jo 12:27 26:39: Mt 6:10, 20:22, Jo 6:38, Hi 5:7-8 26:41: Mt 6:13, Ef 6:18, Hi 2:14, 4:15 26:44: 2 Ko 12:8 26:45: Jo 12:27, 13:1 26:46: Jo 14:31

47 Iesus kamaghin miġiavira itima, Judas oto, a 12 plan suren gumazibar mav. Ezi gumazir avirir ekiam iza asianiba ko midorozir sababa inigha Judas ko izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba, me amadazi me Iesus bagha izi.

48 Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramim, anarira Iesus. Ia an suiragh.”

49 Egha a Iesus bagha ghuavira ikia ghaze, “Tisa, dimagarir aghuim,” egha anfore.

50 Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Namakam, ni damuasa izezir bizim, ni zuamira a damu.” Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.†

51 Ezi gumazir Iesus ko itir mam, uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi kuarim dutuaghiri.

52 Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Ni ua uan sabam isi an misevim darugh. Gumazir sababar igharazibav soziba, me sababaram arighiram.

53 Egha ni ti kamaghin fozir puvati? Ki ifueghiva uan Afeziamin azaraghti, a midorozir enselin aviriba amadagham, men dibobonim 12 plan amibagh afira. Eghiti me izi nan akuragham.

54 Egh ki kamaghin damightima, Godin Akinafarim mikemezir miġirigiaba otivan kogham. Godin Akinafarim na bativamin bizir kabav keme.”

55 Egha Iesus maghirama gumazir an suighasa izeziba kamaghin me miġia ghaze, “Ki okimakiar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi? Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven gumazamizibar sure gami. Ezi ia nan suighan aghua.

56 Ezi Godin Akinafarimin Osizirim mikemezi moghira ia kamaghin na gami.”

Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Me Iesus isa kot gati

(Mak 14:53-65 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

57 Ezi gumazir Iesusin suighiziba a inigha, ofa gamir gumazibar dapanim, Kaiafasin dipenimin ghue. Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba izava uari akuvagha iti.

58 Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua, ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha Godin Dipenimin garir polisba ko aperaghav iti. Egha a me Iesus gamir arazibar ganasa.

59 Dughiar kam, ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar, Iesus akar ifavaribar agasasa tuaviba buri. Me nighnigha ghaze, me an arazir kuratam batogh amisueghti an aremegham.

60 Egha me tam batozir puvati. Ezi gumazir aviriba iza akar ifavariba isa Iesus gasi. Ezi gin gumazir pumuning iza,

61 kotin aven miġia ghaze, “Gumazir kam kamaghin miġei, ‘Ki Godin Dipenim akarigh, egh aruer pumuning ko mikezimin uam an ingarigham.’ ”

62 Ezi ofa gamir gumazibar dapanim tughu kamaghin Iesusin azai, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”

63 Ezi Iesus nimira ikia miġirigiatam gamir puvati. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim a miġia ghaze, “Ki akar gavgavim ni ganidi, ni Godin zurara itimin ziamin akakagh, egh guizbangira e mikim. Ni ti, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni ti Godin Otarimra, o puvati?”

64 Ezi Iesus kamaghin a miġia ghaze, “Are, ni mikemezi moghira. Egha ki ia miġei, ni gin ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagham, egh overiamin ghuariabagh isin izam.”

† 26:50: (26:50) Miġirigiar otevir kam Grighin akam deragha anebizir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, Iesus kamaghin miġei, “Namakam, ni bizitam bagha izi?” 26:51: Jo 18:26 26:52: Stt 9:6, MAA 13:10 26:53: 2 Kin 6:17, Dan 7:10 26:54: Ais 53:7, Mt 26:56, Mk 14:49 26:55: Lu 19:47, 21:37 26:56: Mt 26:31 26:60: Lo 19:15, Sng 27:12, Mk 14:55, Ap 6:13 26:61: Mt 27:40, Jo 2:19 26:63: Ais 53:7, Mt 27:12 26:64: Sng 110:1, Dan 7:13, Mt 24:30, Lu 21:27, Ap 7:55, 1 Te 4:16, MAA 1:7 26:65: Mt 9:3, Mk 14:63, Jo 10:33, Ap 14:14

⁶⁵ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiam abigha kamaghin migei, “A Godin ziam gasighasisi! E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam! Ia datirighin uari a barasi, a migirigiar kurabar Godin ziam gasighasisi!

⁶⁶ Ezi ia manmaghin a ginighnisi, e arazir manatamin a damuam?” Ezi me a ikarvaghera, “An arazir kuram gami, kamaghin an ovengam.”

⁶⁷ Egha me Iesusin guam giparava a misogha, marazi dafariba onegha a misosi.

⁶⁸ Egha ghaze, “Ni, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim! Ni Godin akam inigha izir gumazibar arazitam damuva, egh e mikim, ‘Kar gumazir manam ni misosi?’ ”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Mak 14:66-72 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18 ko 18:25-27)

⁶⁹ Ezi Pita dipenimin divazimin aven an miriamin aperaghav iti. Ezi ingangarir amizir mam an boroghira iza ghaze, “Ni uaghan Galilin gumazim Iesus ko ike.”

⁷⁰ Ezi Pita uabin ghuara, ezi me bar an garima, a ghaze, “Ni migeir akar kam, ki a gifozir puvati.”

⁷¹ Egha gin ghua dipenimin divazimin itir tiar akar ekiamin ghua tughav iti. Ezi ingangarir amizir igharazir mam iza an ganigha, gumazamizir an boroghin itiba kamaghin me migia ghaze, “Gumazir kam, a Nasaretin gumazim Iesus ko ike.”

⁷² Ezi Pita ua uabin ghuaragha ghaze, “Bar guizbangira, ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati.”

⁷³ Ezi gin gumazir roghira tuivighav itiba iza kamaghin Pita migei, “Bar guizbangira, ni men mavira, ni men mirara migei.”

⁷⁴ Ezi Pita ua bagha pamten migia ghaze, “Bar guizbangira ki Godin damazimin ia migei, ki gumazir kam gifozir puvati. Ki ifartima, God na gasighasigh.” A kamaghin mikemegha givazi, tuarim maghiram ake.

⁷⁵ Ezi Pita Iesus mikemezir migirigiam giniri, “Tuarim tighar akegham, eghti ni

faraghvira dughiar pumuning ko mikezim, na mikim suam, ni na gifozir puvati.” Egha Pita azenimin ghua bar puvirama azi.

27

Me Iesus inigha Pailat bagha zui

(Mak 15:1 ko Luk 23:1-2 ko Jon 18:28-32)

¹ Ezima aminim dutuzima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba Iesus misueghtima an aremighasa akabar kiri.

² Egha me gin senbar a ike, egha a inigha ghua Romin gavmanin gumazir ekiam Pailatin agharim gati.*

Judasin ovevem

(Aposel 1:18-19)

³ Ezi Judas, gumazir Iesus isava apanibar agharim gatizim, a garima me paza Iesus gamuava a isa kotiam garigha, egha ghaze, an aremegham. Ezi Judas gara ghaze, ki uabi arazir kuram gami. Egha uan nighnizibagh ira. Egha dagiar silvan 30 plan ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba a ganingiziba inigha ua me daningasa zui.

⁴ Egha ghua kamaghin migei, “Ki Godin damazimin arazir kuram gami. Gumazir ki ian dafaribagh atizim, arazir kuratam gamizir puvati. Ezi ia purama a misueghti an aremegham.” Ezi me an akam ikaragha kamaghin migei, “Kar en bizim puvati. Nin bizimra.”

⁵ Ezi Judas dagiar silvan kaba isa Godin Dipenimin miriamin aven da kunigha, egha ghua uabi aguragha areme.

⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, dagiar silvan kaba inigha ghaze, “Dagiar kaba, gumazir ghuzimin ivezim. E fo, Moses Osirizir Araziba ghaze, e da isi ofa gamir dagiaba sara dar atighan kogham.”

⁷ Egha me akam misuegha dagiar kaba inigha ghua Minebar Ingangarir Gumazimin Nguazim givese. Me ghaze, nguazir otevir kam, gumazir saghon izezibar afamin matmatiamin otogham.

26:66: Jo 19:7 **26:67:** Ais 50:6, 53:5, Mt 27:30, Jo 19:3 **26:74:** Mk 14:71 **26:75:** Mt 26:34, Mk 14:30, Lu 22:61-62, Jo 13:38 **27:1:** Lu 22:66 * **27:2:** (27:2) Pailat Romin gumazim. Romin gavman Judan atrivimin aneti. Judaba uari Iesusin misueghan kogham. Romin gavmanra gumazibav soghtima da arimighiram. Kamaghin Judaba Iesus inigha Pailat bagha ghu. Jon 18:31in gan. **27:3:** Mt 26:14-15 **27:5:** 2 Sml 17:23

⁸ Kamaghin amizi, nguazir otevir kam, me ziar kam “Ghuzir Nguazim” a gati. Ezi me dughiar kamın ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti.†

⁹ Kamaghin amizi, Godin akam inigha izir gumazim Jeremaia mikemezir akaba guizin otifi. A kamaghin miġia ghaze, “Me 30 plan silvan dagiaba ini, kar Israelba gumazir kam givezasa atizir ivezim.

¹⁰ Egha Ekiam na mikemezi moghira, me dagiar kabar Minebar Ingarir Gumazimin Nguazim givese.”

Pailat Iesusin azai, “Ni Judabar atrivim, o?”

(Mak 15:2-5 ko Luk 23:3-5 ko Jon 18:33-38)

¹¹ Ezi Iesus ghua gavmanin gumazir ekiam Pailatin damazimin tuzima Pailat kamaghin an azai, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi Iesus ghaze, “Are, ni mikemezi moghira.”

¹² Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba akar aviriba isava Iesus gasi. Ezi a men akatam ikarvazir puvati.

¹³ Kamaghin amizi, Pailat ua kamaghin an azai, “Ni me ni gasir akar avirir kaba, ni da barazi, o?”

¹⁴ Ezi Iesus Pailatin akatam ikarvazir puvati, ezi Pailat nighnizir aviribagh ami.

Pailat Iesus isiva ter ighuvim gafughasa migei

(Mak 15:6-15 ko Luk 23:13-25 ko Jon 18:38-19:16)

¹⁵ Azeniba bar, Romın gavmanin gumazir ekiam arazir kam gami, a isar ekiar kamın dughiamın, a kalabusin itir gumazitam ateghti, an azenimin mangam. Kalabusin itir gumazir manam gumazamiziba ifongezim, Pailat a isi me bagh anemadagham.

¹⁶ Ezi dughiar kamın gumazir arazir kurabar ziam itir mam, a kalabusin iti. An ziam Barabas.

¹⁷ Ezi gumazamizir aviriba izava uari akufa, ezi Pailat kamaghin men azai, “Ia tina

gifonge, eghti ki ia bagh anetaghraham. Ki Barabas ataghraham, o Iesus, me a dibora ghaze, ‘Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,’ ki anetaghraham?”

¹⁸ Pailat fo, men naviba pura Iesusin ikuvigha egha a inigha kotiamın ize, egha kamaghin men azai.

¹⁹ Egha Pailat uaghan kotiabagh amir dabirabimin aperaghav itima, an amuim a bagha akam amaga miġia ghaze, “Ki dimangan irebamin arazir kuraba puvatizir gumazir kamın gani, egha bar osemi. Kamaghin, ni arazitam a damuan marki.”

²⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba koma Judabar gumazir dapaniba, gumazamizir avirimin navibagh iniva ghaze, me Pailatin azangti, a Barabas ategh, egh Iesus misueghti, an aremegham.

²¹ Ezi gavmanin gumazir ekiam ua men aza ghaze, “Ia gumazir manam gifonge, eghti ki anetaghraham?” Ezi gumazamiziba dia ghaze, “E Barabas gifonge.”

²² Ezi Pailat men azai, “Eghti, Iesus me a dibora ghaze, ‘God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim,’ ki manmaghin a damuam?” Ezi me bar dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²³ Ezi Pailat men azai, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamten dia ghaze, “A isi ter ighuvim gafugh!”

²⁴ Ezi Pailat datirighin fo, me an akatam bareghan kogham. Egha a gari, midorozir ekiam otivasava ami. Egha dipam inigha men damazibar uan dafariba rua ghaze, “Gumazir kamın ovevem, a nan osimtızim puvati. Kar ian bizimra.”

²⁵ Ezi gumazamiziba a ikarvaghera ghaze, “An ovevemın osimtızim mar en iki, egh en boribar iki.”

²⁶ Kamaghin amizi, Pailat me bagha Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav geima, me benibar Iesus ifozoroke. Egha gin a isa midorozir gumazibar agharim gati, eghti me a isi ter ighuvim gafugham.

† 27:8: (27:8) Miġirighiar otevir kam “me dughiar kamın ikegha iza, datirighin, nguazir kam me ziar kamra a garigha iti,” an en dughiam migeir puvati. A Matyu akar kaba osirizir dughiam migei. 27:11: Mk 15:2, Lu 23:3, Jo 18:33, 18:37, 1 Ti 6:13 27:12: Ais 53:7, Mt 26:63, Jo 19:9 27:14: Jo 19:9 27:18: Jo 11:47-48, 12:19 27:20: Ap 3:14 27:24: Lo 21:6-9, Mt 27:4 27:25: Jos 2:19, 2 Sml 1:16, Mt 23:35, Ap 5:28

*Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Mak 15:16-20 ko Jon 19:2-3)*

²⁷ Ezi gavmanin gumazir ekiamin midorozir gumaziba Iesus inigha, gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuezi, midorozir gumaziba bar uari akuvazi, Iesus men tongin tughav iti.

²⁸ Egha me an korotiaba suegha, korotiar aghevir ruarir mam isa a garu.

²⁹ Egha me benir dikonibar atrivibar amianimin min an ingari, egha a isa an dapanim garu. Egha difizir mam isava an agharir guvim gatizi, an an suira. Ezi me tevibar apira a dipova ghaze, "Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!"[‡]

³⁰ Egha me a giparava a suirazir difizim inigha an dapanim misosi.

³¹ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ua ananaba agaghui. Egha a isa ter ighuvim a gafughasa an akua zui.

*Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)*

³² Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha, nguibar ekiam ategha ghua, me Sairinian nguibamin gumazir mam bato. An ziam Saimon. Egha me a gakaghorima, a Iesusin ter ighuvim gisaghu.

³³ Egha me ghua danganir mam ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kam ziamin mingarim kamaghin, Dapanir Agharir Danganim.)

³⁴ Ezi me danganir kam Iesus damasa me dipar aninganir mam wain sara a veregha, egha mam inigha Iesus ganidi. Ezi a muziarir mam inigha anetaki.

³⁵ Ezi midorozir gumaziba Iesus isava ter ighuvim gafu. Egha an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai.

³⁶ Egha danganir kam apiagha anesav-suisi.

³⁷ Me an dapanim gisin, an kotim gamizir migirigiam osiri. Me osirizir akam ghaze, "Kar Iesus, a Judabar Atrivim."

³⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamin itir ter ighuvim gafu.

³⁹ Ezi gumazamiziba mangi izegh gamua Iesus dipova, uan dapaniba roava a dipova ghaze,

⁴⁰ "Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mikezim uam an ingarasa mikemezim! Ni uabi uabin akuragh! Egh ni guizbangira Godin Otirim, ni ter ighuvim ategh izighiri."

⁴¹ Ezi kamaghira ofa gamir gumazir ekia-aba ko Judabar arazibagh fozir gumaziba ko Judabar gumazir dapaniba izava a dipova ghaze,

⁴² "A gumazir igharazibar akurvasi, egha uabi uabin akurvaghan ibura. A Israelbar Atrivim, kamaghin a ter ighuvim ategh izighiri, eghti e nighnizir gavgavim an ikiam.

⁴³ A nighnizir gavgavim Godin ikia, egha ghaze, ki Godin Otirim. Eghti God guizbangira ifongiam an ikiva, datirighin an akuraghti, e ganika!"

⁴⁴ Ezi kamaghira okimakar gumazir Iesus boroghin ter ighuvimningin guraghav itimning, uaghan akar kabar a dipova a migei.

*Iesus areme
(Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)*

⁴⁵ Ezi aruem iza pazaghar torim gatima, mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha ghua, dughiam ghua 3 kloghin guaratizimin tu.

⁴⁶ Egha dughiam 3 kloghin boroghira izima, Iesus pamten kamaghin dei, "Eli, Eli, lama sabaktani?" Akar kam mingarim kamakin, "Nan God, nan God, ni tizim bagha na ataki?"

27:28: Lu 23:11 **27:29:** Sng 69:19, Ais 53:3 † **27:29:** (27:29) Midorozir gumaziba Iesus dipovasa atrivimin min an adiarim gami. Dughiar kam, atriviba kamaghin adiaribagh ami, me korotiar agheviba aghuava atrivibar dapanir asuaba azui. Egha me atrivibar dabirabibagh apia uaghan uan difizibar suisi. **27:30:** Ais 50:6, Mt 26:67 **27:31:** Ais 53:7 **27:34:** Sng 69:21, Mt 27:48 **27:35:** Sng 22:18 **27:38:** Ais 53:12 **27:39:** Sng 22:7, 109:25 **27:40:** Mt 26:61, Jo 2:19 **27:42:** Jo 11:50 **27:43:** Sng 22:8 **27:46:** Sng 22:1, Hi 5:7

47 Ezi gumazir an boroghin tuivighav itiba akar kam baregha ghaze, “Gumazir kam ti Elaijan dei.”

48 Egha men mav zuamira ivegha ghua dipamin suizir bizir mam inigha wainin afangtizim isava a gati. Ezi wain a gizivazima, an a isa aghorir mam gati. Egha aneremasa a isa Iesusin amadi.

49 Ezi marazi migia ghaze, “Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati.”

50 Ezi Iesus ua pamtem diagma uan duam suegha areme.

51 Ezi dughiar kamra, Godin Dipenimin guraghav itir inir ekiam pin ikegha tongira bigha, ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri. Ezi mikimkizim otozima, dagiar ekiaba biaghire.

52 Ezi matmatiaba kuaghirima, Godin gumazamizir avirir ariaghreziba ua dikavigha,

53 egha uan moziba ataki. Eghti gin Iesus dikavightima, me nguibar ekiam Jerusalem aven mangam. Eghti avirir ekiam men ganam.

54 Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazir ekiar mam, uan midorozir gumaziba ko, me garima mikimkizim otozima, arazir kaba otivima, me bar puviram atiati. Egha me kamaghin migei, “Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otarimra.”

55 Amizir aviriba uaghan izegha iti. Me Galilin Distrigh ategha Iesusin akurvaghasa an gin ize. Amizir kaba mong saghon tuivighav ikia gari.

56 Men tongin, Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jems ko Josepin amebam Maria, ko Sebedin otarimningin amebam.

*Me Iesusin kuam isa, dagiar torim gati
(Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)*

57 Ezi aminim pirasava amima, Arimatean nguibar ekiamin gumazir mam izi. An ziam Josep, a dagiar aviriba itir gumazim.

58 A uaghan Iesusin suren gumazir mam. Egha Pailat bagha ghua Iesusin kuam ini-asa an azai. Ezi Pailat midorozir gumazibav kemezi, me Iesusin kuam isa Josep ganingi.

59 Ezi Josep a inigha inir ghurghurir aghuir mam in a riki.

60 Egha an kuam inigha ghua, a isa ua bagha okorezir mozir igiam gati. Egha Josep dagiar ekiar mam poghpuegha ghua mozimin akam gasaragha, anepiri. A kamaghin amigha ghu.

61 Ezi Maria, Makdalan nguibamin amizim, koma Marian igharazir mam, aning mozimin boroghin aperaghav ikia, an gara iti.

Midorozir gumaziba mozimin gara iti

62 Ezi Sabat bagha bizibar kirir dughiam gifa, ezi an gin izir dughiamin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba Pailat bagha ghue. §

63 Me ghua kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e gumazir ifavarir kam ikia mikemezir migirigiar mam giniri. A ghaze, ‘Aruer pumuning ko mikezim givaghtima ki ua dikavam.’

64 Kamaghin amizi, ni mikemeghti, me mozim aruer pumuning ko mikezimin deragh anepirigh. Puvatightima, an suren gumaziba an kuam okemegh, egh gumazamizibav kim suam, a ua dikafi. Eghti an ifavarir akar kam, a faragha amizir ifavarir akam gafiragham.”

65 Ezi Pailat kamaghin me migei, “Ia mangi, midorozir gumaziba inigh me mikintima, me mozimin gan iki. Egh ia mangi, mozim apirasa ifongezi moghin, ia damuva, egh bar anepirigh.”

66 Ezi me ghua mozim apiri. Egha ifevimin min bizir mam mozir akam gighufa, egh me fogham, gumazitam dagiam giraghan kogham. Egha midorozir gumaziba ataghizima, me mozimin gara iti.

27:48: Sng 69:21 27:51: Kis 26:31-33, Mk 15:38, Lu 23:45, Hi 10:19-20 27:56: Mt 20:20 27:58: Lo 21:22-23
27:60: Ais 53:9 § 27:62: (27:62) Kar Sabatin dughiamra. 27:63: Mt 12:40, 16:21, 17:23, 20:19, Mk 8:31, 9:31, 10:33-34, Lu 9:22, 18:31-33, Jo 2:19-21 27:65: Dan 6:17 27:66: Dan 6:17

28

Iesus ua dikafi

(Mak 16:1-10 ko Luk 24:1-10 ko Jon 20:1-18)

¹ Ezi Sabatin dughiam givazima, Sanden bar mizaraghara aruem anadima, Makdalan amizim Maria, ko Marian igharazim uamategha mozimın ganasa izi.*

² Ezi mikimkızir ekiam maghıram oto. Ezi Godın enselin mam Godın Nguibam ategha izaghıra, dagıar İesusın mozir akamın itim poghpuegha, mong mozir apınımın ghugha, egha dagıam gaperaghav iti.

³ Enselın ganganim, mati onımarım taghtazi moghın gari, ezi an korotiaba bar ghurghuri.

⁴ Ezi midorozir gumazıba an atıatia, inıgha egha aremezi moghın iti.

⁵ Ezi ensel kamaghın amızir kamning mıgei, “Gua atiatingan markı. Kı fo, gua me ter ıghuvım gafuzir gumazım İesus bagha gara izi.

⁶ A kagh itir puvati. A faragha mikemezi moghın ua dikavıgha gıfa. Gua izi, a kagh irıghav ikezir danganıımın gan.

⁷ “Egh gua zuamıra mangı, an suren gumazıbav kım suam, a ua dikavıgha gıvagha mozimın itir puvati. İa oragh. A ia batıvasa faragha Galılın zui. İa mangı, munagh an ganam. Kı bizir kamın gun gua mikımasa ize.”

⁸ Ezi amizimning puv atıatiava, egha uaghan bar akonge. Egha zuamıra mozim ategha, ivegha İesusın suren gumazıbav kımasa zui.

⁹ Ezi İesus tuavımın maghıra aning bato, egha ghaze, “Mızarazir aghuım.” Ezi aning an boroghın ghua, an dagarımning suıragha an zıam fe.

¹⁰ Ezi İesus kamaghın aning mıgıa ghaze, “Gua atiatingan markı. Gua mangı, nan aveghbuabav kım suam, me Galılın mangı egh munagh nan ganam.”

Midorozir gumazıba mikemezır akam

¹¹ Amızimning İesusın suren gumazıba bagha zuıma, midorozir gumazır mozimın gara ikezıba İerusalemın aven ghue. Egha otıvizır arazıba bar dar gun ofa gamır gumazır ekiabav keme.

¹² Ezi ofa gamır gumazır ekiaba, Judabar gumazır dapanıba inıgha akar mam akırı. Egha dagıar avırıbar midorozir gumazıbagh ivezegha,

¹³ egha me mıgıa ghaze, “İa kamaghın mikım suam, e akuıma, an suren gumazıba dımagarımın izava an kuam okemegha ghue.

¹⁴ Eghtı gavmanın gumazır ekiam akar kam bareghtıma, e uarı a ko mıgırıgıam akıram, eghtı ia osımtızıba puvatıgham.”

¹⁵ Ezi midorozir gumazıba dagıar kaba inıgha, gumazır ekiaba mikemezi moghın ami. Ezi akar kam ghua Judabar tongın bar ekefegha iza dughıar kamın, Judaba kamaghıra mıgıavıra iti.

İesusın suren gumazıba damuamın ingangarım, İesus an gun me mıgei

(Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁶ Ezi İesusın suren gumazır 11 pla Galılın ghua, mıghsıar a me batıvasa mikemezimın oto.

¹⁷ Egha me İesusın garava an zıam fe, egha men marazı okam nıghnısi.

¹⁸ Ezi İesus men boroghıra iza kamaghın me mıgei, “God nguazım ko overıam gatıvamın gavgavıba bar na ganıngı.

¹⁹ Kamaghın amızı, ia nguazımın itir nguıbaba bar dar mangı, gumazamızıba bar me damutı, me nan suren gumazamızıbar otıv. Eghtı ia Afezıamın zıam ko, nan zıam, ko Godın Duamın zıamın me ru.

²⁰ Egh kı ia mikemezır mıgırıgıaba, ia bar da ısıva men sure damu, eghtı me dar gın mangı. İa deravıra fogh, kı ia ko ikıvıra ikı mangıtı, nguazır kamın dughıam gıvaghıam.”

* **28:1:** (28:1) Wikbar dughıar faragh zuım, a Sandera. **28:3:** Dan 10:6, Mt 17:2, Ap 1:10 **28:6:** Mt 12:40, 16:21
28:7: Mt 26:32 **28:10:** Hi 2:11 **28:13:** Mt 27:64 **28:16:** Mt 26:32, 28:7-10, Mk 14:28 **28:18:** Dan 7:13-14, Mt 11:27, Jo 3:35, 13:3, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Ef 1:20-22, Hi 1:2, MAA 17:14 **28:19:** Mk 16:15-16, Ap 1:8 **28:20:** Mt 18:20, Jo 14:23

Mak Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Mak osirizir akınafarim, an akar faragha itim kamaghın mıgei, “Kar Godın Otarim Kraıs İesusın akar aghuımın mıngarım.”

Akınafarir kam e an gari, İesus a gumazir ingangarir avırıbar amuamin gavgavım ko zıam itı. Ezi dughıar a gumazamıızıbar sure gamızıba, ko dughıar a duar kuraba batoghezıba, ko dughıar a gumazamıızıbar arazır kuraba gın amadazıba, e akınafarımın aven eghaghanır kabar gara kamaghın fo, a gavgavır ekıam ko zıar ekıam itı. İesus a kamaghın uabı dıbora ghaze, “Gumazıbar Borım”. Egha a kamaghın mıgei, a gumazamıızıbagh ıvezasa, kamaghın a uabı me bagha ovenge. A bızır kam bagha ıze (10:45).

Mak İesusın ingangarır avırıbagh eghanı. Egha a İesus gumazamıızıbar sure gamızır akar avırıbagh eghanızır puvatı. Mak faragha Jon, Gumazamıızıba Ruer Gumazımın ingangarım, ko İesusın rurım, ko Satan a gıfarazır eghaghanımın gun mıgei. Ezi gın e İesusın garıma, a gumazır osımtızır avırıba aterıbar apangkufı, egha men sure gamı. Ezi faragha suren gumazıba İesus amır bızıbar mıngarıbagh fozır puvatı. Egha me nımıra nımıra me gın dagh fofosı.

E uaghan İesusın apanıbar gari, me osımtızır avırıba a garısı. Egha Mak Osırızır Akar Aghuır aboananaba, a İesus aremegha egha ua dıkavızır eghaghanımı geghari.

İesus, God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın gun gumazamıızıbar kımasa ıze

(Sapta 1:1-3:6)

1:2: Aıs 40:3, Mal 3:1, Mt 11:10, Lu 7:27 1:3: Aıs 40:3, Mt 3:3, Lu 3:4, Jo 1:15, 1:23 1:4: Ap 13:24, 19:4 1:6: Wkp 11:22, 2 Kin 1:8, Mt 11:8 * 1:6: (1:6) Nı kamel ko hanıbar mıngarıbagh foghsı, akırangın itır Akar Mıngarıbar gan. 1:7: Ap 13:25 1:8: Aıs 44:3, Jol 2:28, Ap 2:4, 10:45, 1 Ko 12:13

Jon, Gumazıba Ruer Gumazım, faragha ızava İesusın akam akurı (Matyu 3:1-12 ko Luk 3:1-9 ko 3:15-17 ko Jon 1:19-28)

¹ Kar Godın Otarım Kraıs İesusın akar aghuım.

² God fomıra uan akam, an akam inıgha ızır gumazım Aısaıa ganıngı. An an osırızıma, an akınafarımın itı. Akar kamra kara.

“İa oragh! Kı uan abuır gumazım amadaghtıma, a faragh mangıva nı bagh tuavım akıram.”

³ “Gumazır tarır mam gumazıba puvatızır danganıamın dıa ghaze, ‘İa Ekıam baghıva tuavıba azenıva, dar kı.’ ”

⁴ Kamaghın amızıma Jon ızava gumazıba itır puvatızır danganıamın ıkıava gumazıba ruava kamaghın akam akurı, “İa navıbagh ıraghtıma kı ıa rueghtıma God ıan arazır kuraba gın amadagham.”

⁵ An akar kabav geıma Judıan Dıstrıghın itır nguıbaba koma Jerusalemin itır gumazamıızıba me bar ızava uan arazır kurabar gun mıgeıma a Jordanın dıpamın me rue.

⁶ Jon, Gumazıba Ruer Gumazım, ana asızım kamelın arızıbar ıngarızır ınıba ıkıeghava asızır ınım uan ıvarıam ıkıe. A ınır kaba ıkıeghava odezıba ko ruarımın hanıba apı.*

⁷ Ezi an akam kamaghın mıgei, “Nan gın ızamın gumazım an gavgavım guızbangıra nan gavgavım gafıra. Kı an mıngarır puvatı. Kı uaghan avıraghıva an dagarır asuabar benıba fıran gavgavıba puvatı.

⁸ Kı dıpamın ıa rue, eghtı a gın Godın Duamın ıa ruam.”

İesus ruezıma gın Satan a gıfarasa a gıak- aghorı (Matyu 3:13-17; 4:1-11 ko Luk 3:21-22; 4:1-13)

⁹ Dughıar kam İesus Galılın Dıstrıghın itır nguıbam, Nasaret, ateghava Jon bagha ızezıma, a Jordanın dıpamın a rue.

10 Iesus dipamin aven ikegha azenan otivavira ikia garima overiam kuiagherizima Godin Duam bunbamin min mighegha a bagha izaghiri.

11 Ezi tiarir mam Godin Nguibamin iki-ava kamaghin dei, "Ni nan Otarim. Ki guizbangira ni gifueghava ni bagha bar akonge."

12 Ezi Godin Duam anemadazima a gumaziba itir puvatizir danganimin ghu.

13 A ghugha, 40 plan dughubar danganimin kamamin itima, Satan a gifarasa a gakaghori. A ruarimin itir asiziba ko ikia dar torimin itima, Godin enselba an garava an akurvasi.

*Iesus faragha zuir suren gumazibar dei
(Matyu 4:12-17 ko Luk 4:14-15 ko Matyu 4:18-22 ko Luk 5:1-11)*

14 Ezi me Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, inigha kalabus gatizima, Iesus gin Galilin ghugha Godin akar aghuim akuri.

15 A kamaghin migei, "Dughiam otogha gifa. God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize. Ia navibagh iraghiva nighnizir gavgavim Godin akar aghuimin iki."

16 Dughiar mam Iesus Galilin dipar miriamin ghuava Saimon uan dozim Andru ko aningin garima, aning osiriba baghava uan iver ekiaba kuri. Aning osiriba isa dagh ivezir gumazimning.

17 Ezi Iesus kamaghin aning migei, "Gua nan gin izitima ki guan akakaghtima, gua osiriba isi moghin gumaziba iniam."

18 Aning an akam baraghavira uan iveba ategha an gin zui.

19 Ezi a mong sivagha ghuava, Sebedin otarim Jems uan dozim Jon ko aningin garima aning uan botin ikiava uan iver ekiabar kiri.

20 An aningin garavira aningin diazima, aning pura uan afeziam Sebedi koma an ingangarir gumaziba ataghizima me uan botin itima aning Iesusin gin zui.

*Iesus duar kurar mam batoghezima a gumazim ategha azenan ize
(Luk 4:31-37)*

21 Ezi Iesus ko an gin zuir darasi Kaperneamin ghue. Egha me zuima Sabat otozima, a God ko migeir dipenimin aven ghugha, dipenir kamamin aven itir gumazamiziba men sure gami.

22 A men sure gamima gumazamiziba bar an akam baregha digavir kuram gami. An migirigiar kaba mati gavgavim itir gumazimin migirigiaba. An migirigiaba Judan arazibagh fozir gumazibar migirigiabar min zuir puvati. Ezi gumazamiziba digavir kuram gami.†

23 A kamaghin me migiavira itima gumazir duar kuram apazazir mam izava God ko migeir dipenimin aven izegha dei.

24 A dia kamaghin migei, "Ni manmaghin e damuasa, Nasaretin gumazim Iesus? Ni e gasighasighasa ize? Ki ni gifo, ni God amadazir gumazim, ni Godin damazimin zuezir gumazim."

25 Ezima Iesus akar gavgavimin kamaghin a migei, "Ni nimira iki, egh gumazir kam ategh azenan izegh."

26 Ezi duar kurar kam Iesus bareghava gumazir kam gunabagha araviram azenan ize.

27 Ezi gumazamiziba bar bizir kamamin ganigha guizbangira digavir kuram gamigha uarira uarir azangsi, "Kar manmaghin amizir bizim? A suren arazir igiam e gami. A gavgavim itir akabav gei. A uaghan akar gavgavimin duar kurabav geima da an akam barasi."

28 An amizir bizibar eghaghanim zuamira Galilin Distrigh bar a garui.

*Iesus gumazamizir aviribar akuragha me gamima me ghuamaghe.
(Matyu 8:14-17 ko Luk 4:38-41)*

29 Ezi Iesus gumazir maba ko God ko migeir dipenim ateghava Jems ko Jon sara, me Saimon ko Andrun dipenimin ghue.

30 Me ghua garima Saimonin asamim ariava mikarzim fiava dakozim girighav itima gumazir maba an gun Iesus migei.

31 Me a mikemezima, ezi an a bagha ghuava an agharimin suiragha a ghufe. Ezi

1:11: Stt 22:2, Sng 2:7, Ais 42:1, Mt 3:17, 12:18, Mk 9:7, Lu 3:22 1:13: Sng 91:11-13 1:14: Mk 6:17 1:15: Dan 9:25, Mt 3:2, Ga 4:4, Ef 1:10 1:17: Mt 13:47, Lu 5:1-11 1:18: Mt 3:20, 19:27, Lu 5:11 1:21: Mt 4:13 1:22: Mt 7:28-29 † 1:22: (1:22) Ni Judan arazibagh fozir gumazibar mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. 1:24: Mk 5:7 1:26: Mk 9:26 1:28: Mt 4:24

an arimariam anetaghizima a dikavigha dagheba me ganidi.

³² Guaratizir kamra, aminim pirizima me gumamazir arimariar kuraba koma duar kuraba apazaziba bar me inigha Iesus bagha izi.

³³ Nguibar kamın itir gumamaziziba bar izava dipenir kamın tiar akamın uari akufa.

³⁴ Ezima Iesus arimariar guar aviriba itir gumamazir aviriba men arimariabagh amima me ghuamaghe. A duar kurar aviriba sarama otoghezima da gumamaziziba ategha azenan ize. Duar kuraba a gifo, a Godin Otarim. Ezi kamaghın a ghaze, ia kamaghın mikiman marki suam, Ki Godin Otarim. Egha a men anogoroke.

Iesus gumaziba itir puvatizir danganimın God ko migei
(Luk 4:42-44)

³⁵ Egha amimizaraghan aminim tighar itima, Iesus dikavigha dipenim ategha ghuava gumaziba itir puvatizir danganimın ghugha God ko migei.

³⁶ A ghuzima Saimon uan roroaba ko a buriagharui.

³⁷ Me ghuava an apighava kamaghın a migei, "Gumamaziziba bar ni buria gari."

³⁸ Ezi Iesus men akam ikaragha kamaghın migei, "E nguibar igharazir roghira kagh itibar mangam. Ki uaghan munagh Godin akam akunam. Ki bizir kam bagha ize."

³⁹ A kamaghın mikemegha, egha Galilin Distrighın danganiba bar dagh aruava God ko migeir dipenibar aven Godin akam akurava gumamazizibagh apazazir duar kuraba batosi.

Iesus lepa itir gumazir mam gamizima, a ua dera.
(Matyu 8:1-4 ko Luk 5:12-16)

⁴⁰ Ezi gumazir lepa itir mam Iesus bagha izava, an guamın aviraghava tevimning apirigha puvira a gaghori, "Ni fueghiva na damuti, ki Godin damazimın zuegh ua deragham." †

⁴¹ Iesus kamaghın oregha, guizbangira bar an apangkufi. Egha uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, "Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh."

⁴² Iesus kamaghın migiavira itima, lepan arimariam zuamira gumazir kam ataghizima an mikarzim ua dera.

⁴³ Ezi Iesus gumazir kam amaga akar gavgavimın kamaghın a migei,

⁴⁴ "Ni oragh. Ni bizir kamın gun gumazir igharazitam mikiman marki. Ni mangi uan mikarzim ofa gamir gumazimın akagh. Moses fomira mikemezir arazim, ni arazir kamın gin mangiva, uan arimariam givazir bizim bagh Godin ofa damu. Ni damightima, me ganigh fogham, nin arimariam guizbangira gifa."

⁴⁵ Ezima gumazir kam Iesus a mikemezi moghin damuan aghuaghava egha bizir kam bar me migei. Kamaghın amizima maburan avirim Iesus akuvazima, kamaghın a nguibar ekiatamın aven azenaram aruir puvati. A uabira itir danganimın itima, gumamaziziba a bagha tintinibar izavira iti.

2

Iesus gumazir soroghafariba amirazir mam gamizima a ua dera
(Matyu 9:1-8 ko Luk 5:17-26)

¹ Ezi dughiar maba givazima, Iesus uamategha Kaperneamın ghu. A ghuava dipenimın itima gumamazizir aviriba a uamatengezir akam baraki.

² Me akar kam baregha izezima dipenim bar izivazima an tiar akam sara izifa. Ezi Iesus Godin akam me mikiri.

³ An akam akurima, gumazir maba gumazir soroghafariba aremezir mam inigha a bagha izi. Gumazir pumuning ko pumuning akuriamın a gisaghpugha izi.

⁴ Me iza garima dipenimın tiar akam bar izivazima, kamaghın me Iesus bagh mangan ibura. Egha me gumazir kam inigha dipenir siriamın ghuavanabogha dipenir siriamın torim gamigha beniba

1:34: Mk 3:11-12, Lu 4:41 **1:35:** Mt 14:23, Mk 6:46, Lu 4:42 **1:39:** Mt 4:23, 9:35 † **1:40:** (1:40) Lapan arimariar fomira Baibelın dughiamın ikezim ighara. Ezi datirighın itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi.

akuriam dafegha anemadazima a Iesus bagha ghuaghiri.*

⁵ Ezi Iesus gumazir kabar nighnizir gavgavim ganigha kamaghin soroghafariba amirazir gumazim migei, “Nan borim, nin arazir kuraba gifa.”

⁶ Iesus kamaghin a migeima, Judan arazibagh fozir gumaziba apiaghav ikiava uarira uan navir averiabar kamagh migei,

⁷ “Gumazir kam tizim bagha kamaghin migei? A Godin danganim iniasava ami! Gumazir kinitam gumazir igharazitamin arazir kuraba gin amadaghan kogham. God uabira.”

⁸ Me kamaghin nighnizima, Iesus zuamira uan navir averiamin men nighnizibagh fogha kamaghin me migei, “Ia manmagh sua kamaghin nighnisi?”

⁹ Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham, ni dikavigh uan akuriam inigh mangi, egh ua deragh.

¹⁰ Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kam arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha a kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei,

¹¹ “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimin mangi.”

¹² Egha a migiavira itima me garima gumazir kam dikavighava uan akuriam inigha azenan ghu. Gumamaziba bar an ganigha digavir kuram gamigha Godin ziam fava kamaghin migei, “E faragha bizir katamin ganizir puvati!”

*Iesus uabin gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13 ko Luk 5:27-32)*

¹³ Ezi Iesus ua Galilin dipar miriamin ghuaghiri. A ghuaghirima, gumamazir aviriba izava uari akuvazima, a men sure gami.

¹⁴ A men sure gamuava dipar miriamin ghuava Alfiusin otarim Livain garima, a gavman daningamin dagiaba isir dipenimin aperaghav iti. Iesus an garava, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi.” Ezi Livai a baregha, dikavigha an gin zui.†

¹⁵ Egha gin Iesus Livain dipenimin ikiava uan suren gumaziba koma api. Dagiba isir gumazir aviriba koma arazir kurabagh amir gumazir aviriba, me uaghan me koma api. Gumazir kamaghin amir aviriba, me uaghan Iesusin gin arui.

¹⁶ Ezi me apa itima, Judan arazibagh fozir Farisin gumaziba me an ganigha, egha an suren gumazibar azangsis, “A manmagh sua dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?”‡

¹⁷ Ezi Iesus men azangsim baregha kamaghin me migei, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui. Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki gumamazir arazir kurabagh amibar dimasa ize!”

*Me God ko mikimasa dagheba atagharazir arazim bagha Iesusin azangsis
(Matyu 9:14-17 ko Luk 5:33-39)*

¹⁸ Ezi dughiar mam Jonin suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me God ko mikimasa dagheba ataghrasi. Ezi Iesusin suren gumaziba dughiar kam apima gumazir maba Iesus bagha izava kamaghin an azangsis, “Kar manmaghin amizir arazim? Jonin suren gumaziba koma Farisin suren gumaziba me datirighin God ko mikimasa dagheba ataghrasima, nin suren gumaziba God ko mikimasa dagheba ataghrasir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Gumazitam amuimin ikiasa isar ekiam gamuava gumazir mabar diazima me ize. A me ko ikitima, me manmaghin damuam,

* **2:4:** (2:4) Judabar dipeniba boksiabar min gari. Dar inogoriba puvatigha, egha pin barafi. Ezi dar mariabar azenan adidiaba iti. Dar dipenir akiniba puvati. Me pura nguazim gisin dar ingari. **2:5:** Lu 7:48 **2:7:** Jop 14:4, Ais 43:25, 1 Jo 1:9 **2:12:** Mt 9:33 **2:14:** Jo 1:43 † **2:14:** (2:14) Matyun ziar igharazim kara, Livai. **2:16:** Mt 11:19, Lu 15:1-2 ‡ **2:16:** (2:16) Farisibar arazir aviriba iti. Gumamazir men arazibar gin zuir puvatiziba me kamaghin ginighnisi, me Godin damazimin derazir puvati. Farisiba kamaghin dagiaba isir gumazibagh nighnisi, me Romin gavman bagha dagiaba isi. Kamaghin amizi me uaghan Godin damazimin derazir puvati. Me kamaghin amuava Romin gumaziba ko arazir kurabagh ami.

me dagheba ategham, o? puvatigham. A me ko ikıtıma me dagheba ataghraghan kogham.

²⁰ Me dagheba ataghrazir dughiam iti. Dughiar kam izıtıma, gumazitaba amuımın ikıamın gumazımın suiragh mangıtı me dughiar kam dagheba ataghraghan.

²¹ “Egh gumazitam inir avızir igiatam inıgha korotıar ghuritam porogha a isamızir puvati. A kamaghın damıghıva egh a rutıma inir avızir igiam ekonegh korotıar ghurım gekuıgh, anebıghtıma an torım guızbangıra bar ekevegham.

²² Eghtı gumazitam wainın igiam inıghıva, asızir inir mısevir ghurımın a ruıghan kogham. A kamaghın damıghtıma wain buva asızir inir mısevir ghurım bıghıva, wain ko asızir inım, anıng vırara ikuvıgham. A kamaghın damuan kogham. A wainın igiam inıgh asızir inir mısevir igiamra ruıgham.”

Iesus Sabatın Ekıam
(Matyu 12:1-8 ko Luk 6:1-5)

²³ Egha Iesus Sabatın dughiar mamın, raızın mın garır dagher mam, wıt, me an azenır ekıamın torımın zui. An suren gumazıba a ko ghuava wıtın ovızıba kuara zui. §

²⁴ Me zuıma Farısın maba men ganıgha kamaghın Iesus mıgeı, “Nı gan. Me manmagh sua arazır kam gamuava Sabatın arazımın gın zuir puvati?”

²⁵ Ezi Iesus me ikaragha kamaghın mıgeı, “İa, Devıt amızır bıızım me an osırızıma a iti, ia an ganızır puvati? A uan gumazıba ko me mıtırıam men azıma a bıızır kam gamı.

²⁶ A ghuava Godın Dıpenımın aven ghugha God ganıgızır bretba ame. A da apava, uaghan maba isa uan gumazıbagh anıngızıma, me uaghan ame. Dughiar kam Abıatar, ofa gamır gumazıbar dapanım itıma, Devıt dame. Judabar arazır kam iti. Bretın kaba ofa gamır gumazıbara dapi, gumazır kınıba puvati. Ezi Devıt, gumazır kınım, bretın kaba ame.”

²⁷ Egha Iesus mıgıa ghua kamaghın me mıgeı, “God gumazıbar akurvaghasa Sabat atı. A Sabat bagha gumazıba atızır puvati.

²⁸ Ezi Gumazıbar Otarım a Sabatın dughıamın Ekıam.”**

3

Iesus Sabatın dafarım ekonezır gumazır mam gamızıma a ua dera

(Matyu 12:9-14 ko Luk 6:6-11)

¹⁻² Egha dughiar ıgharızır mam Iesus God ko mıgeır dıpenımın ghuava, garıma dafarım ekonezır gumazır mam gumazamızır avırıbar tongın dıpenır kamın aven iti. A itıma gumazır maba uaghan iti. Me, Iesus bıızıtım damıghtıma, me akam agasasa bar deravıra an gari. Me kamagh sua an gari. A Sabatın gumazır kamın akuragham, o?

³ Me bıızır kam bagha an garavıra itıma, Iesus kamaghın dafarım ekonezır gumazım mıgeı, “Nı dıkavıghızı bar en guamın tugh.”

⁴ Gumazım dıkavıgha tuzıma, Iesus kamaghın men azara, “Arazır manam Sabatın arazım abıki? E arazır aghuım damuam, o arazır kuram damuam, o gumazımın akuragham, o gumazım gasıghasıgham?” A kamaghın men azarızıma, me bar nımıra iti.

⁵ An damazımning bar gumazamızıbagh aruava, navımın aven men atarı. A men garıma, men navıba gavgavıgha apangkuvir nıghnızıba men puvati. Kamaghın a bar osemegha gumazım kamaghın a mıgeı, “Nı uan dafarım onegh.” Ezi gumazır kam uan dafarım onezıma, an dafarım ua dera.

⁶ Ezi Farısıba ikıa ganıgha dıpenım ategha azenan ızegha Herotın gumazıba ko ikıa Iesusın mısoghasa akabar kırı.

Iesus uan gavgavım men akazıma an adarası nıghnızır gavgavım an itır puvati.

(Sapta 3:7-6:6)

Gumazamızır avırıba Iesusın gın zui
(Luk 6:17-19)

2:23: Lo 23:25 § 2:23: (2:23) Nı wıtın mıngarım gıfoghsı, akırangın itır Akar Mıngarıbar gan. 2:24: Lo 23:25

2:26: Wkp 24:9 2:27: Lo 5:14 2:28: Mt 12:8 ** 2:28: (2:28) Nı Gumazıbar Otarımın mıngarım gıfoghsı, akırangın itır Akar Mıngarıbar gan. 3:4: Luk 14:3 3:5: Jo 11:33 3:6: Mt 22:15-16

⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma Galilin dipamin ghuaghiri. A ghuaghirima gumazamizir aviriba Galilin Distrighin ikegha an gin ghuaghiri.

⁸ Gumazamizir aviriba Judian Distrigh koma Jerusalemın nguibam koma Idumean Distrigh ko Jordanın dipamin vongin itir danganiba koma Tair ko Saidonın nguibamning ikegha, me Iesus bagha ghuaghiri. Gumazamizir avirir kaba, me an amizir bizibar akam bareghava a bagha ghuaghiri.

⁹⁻¹⁰ Me iraghuezima, Iesus gumazamizir aviriba men akurazima, men arimariaba gifa. Arimariaba itir gumazamizir aviriba uan arimariaba givasa Iesusin boroghin uari akuvagha, Iesusin suighasa uari munamadi. Kamaghin amizima, Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "Ia botin tam inigh izi puram anetighti a iki. Eghti gumazamiziba bar na akuvaghtima ki botin ghuavanangam."

¹¹ Iesus me migeima, duar kuraba apazazir gumazir maba izava, Iesusin garava duar kuraba zuamira me gamima me Iesusin guamin daighira kamaghin arai, "Ni Godin Otarim."

¹² Me kamaghin amima, an akar gavgavimın me migia ghaze, "Ia kamaghin mikiman marki, 'Ni Godin Otarim.'"

*Iesus 12 plan aposelba me amisefe
(Matyu 10:1-4 ko Luk 6:12-16)*

¹³ Ezi Iesus dipar miriamin ikegha dikavighava mighsiamin ghuavanabogha uan ifongezir gumazibar diazima, me a bagha zui.

¹⁴ Me zuima a gumazir 12 pla misevegha ziar kam, aposelba, me gati. Eghti me a ko ikiti, a gin me amadaghti me mangi Godin akar aghuim akunam.

¹⁵ Egh a uan gavgavim me daninghtima me uaghan duar kuraba batogham.

¹⁶ A misevezir gumazir 12 plan ziabar kara. Saimon (Iesus gin ziar kam, Pita, a gati),

¹⁷ Sebedin otarimning Jems ko Jon (A ziar kam aning gati, Boanerges. Ziar kamin

mıngarim kamaghin ghu, atara pamtem migeir gumazimning),

¹⁸ Andru ko Filip, Bartolomyu, Matyu, Tomas, Alfiusın otarim Jems, Tadius, Saimon (a Selotiabar gumazir mam),

¹⁹ ko Judas Iskariot, gumazir Iesus isava, apanibagh aningizim.

Me kamaghin migei, "Iesus Belsebulin gavgavimın ingari"

(Matyu 12:24-32 ko Luk 11:14-23 ko 12:10)

²⁰ Egha Iesus uamategha dipenimin aven ghugha itima gumazamizir aviriba izava anekufa. Me bar anekuvazima kamaghin a uan suren gumaziba koma me daghebar aman ibura. Me damamin dughiaba pu-vati.

²¹ Ezi gumazamizir maba kamaghin migei, "An ongani." Ezi Iesusin adarasi akar kam bareghava, a inigh mangasa izi.

²² Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba Jerusalemın ikegha izaghrava kamaghin migei, "Belsebul a gapasa. A duar kurabar gumazir dapanimin gavgavimın duar kuraba batosi."*

²³ Ezi Iesus me migeir akam bareghava, egha kamaghin gumazamizibar diaghava akar isin zuir maba me migei, "Satan manmaghin uabira uabi batuegham?"

²⁴ Kantrin tam tongira uari abighiva uarira uariv soghiva kantrin kam ikian kogham.

²⁵ Kamaghin uaghan, dipenir vamiran itir darasi me tongira uari abighiva uarira uariv sogh dipenir kamin itir darasi ikian kogham.

²⁶ Kamaghira Satanın adarazi uarira uari abighiva uariv misoghtima an gavgavim bar givaghiva ikian kogham.

²⁷ "Eghti gumazir manam puram aven mangi gumazir gavgavitamin dipenim akarighiva an biziba okemegham? Pu-vatigham. A faraghvira benibar gumazir gavgavir kam ikegham. A kamaghin a damigh gumazir kamin dipenimin aven mangi, an biziba okemegham.

3:8: Mt 4:25 **3:9-10:** Mk 4:1, Lu 5:1-3 **3:11:** Mk 1:23-24, Lu 4:41 **3:12:** Mt 8:4, 12:16, Mk 1:34 **3:16:** Jo 1:42
3:17: Lu 9:54 **3:20:** Mk 6:31 **3:21:** Jo 7:5, 10:20 **3:22:** Mt 9:34, 10:25 * **3:22:** (3:22) Satanın ziar mamra
3:23: Mt 4:10, Lu 11:17-22 **3:27:** Ais 49:24, Mt 12:29

28 “Ki guizbangira ia migei, gumazamizibar arazir kuraba ko me Godin ziam gasighasizir akaba, God da gin amangamin tuavim iti.

29 Eghti gumazitam Godin Duamin ziam gasighasightima God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham. Egh gumazir kam aremeghti, arazir kurar kam an ikivira ikiam.”

30 Me faragha kamaghin a migia ghaze, “Duar kurar mam a gapasa.” A bizir kam bagha, akar kabar me migei.†

*Iesusin amebam ko an doziba
(Matyu 12:46-50 ko Luk 8:19-21)*

31 Ezima Iesusin amebam ko doziba izava, a itir dipenimin tiar akamin tughava gumazir mam amadazima a Iesusin mikimasa aven zui.

32 Gumazamizir aviriba a koma apiaghav ikiava kamaghin a migei, “Ni oragh, nin amebam ko doziba me ni bagha izeghava azenan iti.”

33 Me a mikemezima a kamaghin men azara, “Tina nan amebam? Te nan doziba?”

34 A kamaghin men azaraghava, an okarigha apiaghav itir gumazamizibar garava, kamaghin me migei, “Ia gan! Nan amebam ko dozibara kara.

35 Gumazamizir God ifongezir arazibar gin zuiba, me nan doziba ko nan amiziba ko nan amebam.”

4

Iesus akar isin zuimin kamaghin migei, “Gumazir mam witin oviziba inigha azenimin da kuragharui”

(Matyu 13:1-23 ko Luk 8:4-15)

1 Dughiar igharazir mam Iesus ua dipar miriamin ikiava, gumazamizir mabar sure gami. Me an akaba baraghasa anekuvagha guizbangira bar aviraseme. Ezi a botin mamın biragha dipam gisin aperaghav iti. Gumazamizir kaba an boroghın dadarimin apiaghav iti.

2 An akar isin zuir aviribar men sure gamuava, kamaghin me migei,

3 “Ia oragh. Gumazir mam raizin mingarir daghem, wit, a inigha ghua uan azenimin da akuragharui.

4 A da akurima witin ovizir maba tuavimin irezima, kuaraziba iza da ame.

5 Ezi maba dagiabagh isin itir nguazir evarim gire. Nguazir kam mitemezir puvati, ezima witin oviziba zuamira afuangi.

6 Ezi dar biba bar nguazimin aven iraghuezir puvati, ezi aruem anaga dagh isirazi, ezi da isia misingi.

7 Ezi witin ovizir maba benir dikoniba itir nguazim giregha, benibar tongin afuangizi, benir dikoniba aghuava beniba da ikiaghariki. Ezi dar oviziba misevezir puvati.

8 Ezi witin ovizir maba nguazir aghuim giregha aghuava dagheba misefi. Egha maba 30 pla misevima maba 60 pla misefe. Ezi maba ghua 100in tu.”

9 Iesus me migia ghua kamaghin me migei, “Tina kuarimning iti, an oragh.”

Iesus manmagh suavira akar isin zuibagh ami

10 Gumazamizir aviriba bar ghuezi, ezi Iesus uabira itima, an 12 plan gumaziba koma an boroghın itir gumaziba, me an akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

11 Me an azarazima a kamaghin me migei, “God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamın akar mogomeba dagh fo. Egha ki azenan itir gumazamiziba pura akar isin zuibar me migei.

12 Kamaghin amizima

‘Me zurazurara ganiva, me bizitam gifoghan kogham.

Me uaghan zurazurara oraghiva,
me deraghvira akar mingaritam
gifoghan kogham.

Me amuava akar mingarim gifogha, uan navibagh irazi,

God men arazir kuraba gin amadaghai.’ ”*

Witin akar isin zuimin mingarim

† 3:30: (3:30) Iesus Godin Duamin gavgavimin ingari. Ezi me ghaze, a Satanin gavgavimin ingari. Me kamaghin Godin Duamin ziam gasighasisi. 3:31: Mk 6:3, Jo 2:12, Ap 1:14 4:1: Mk 3:7-9, Lu 5:1-3 4:2: Mt 13:34, Mk 4:33-34 4:8: Mt 13:8, Lu 8:8, Jo 15:5, Kl 1:6 4:12: Ais 6:9-10, Jo 12:40, Ap 28:26-27 * 4:12: (4:12) Iesus Godin gin mangasa gumazamizibar anogorozir puvati. Marazi uari Godin gin mangan aghua.

13 An akar kam me miġia ghua kamaghin miġei, “Ia witin akar isin zuir kam in mingarim gifozir puvati? Ia manmaghin akar isin zuir igharazir tabagh fogham?”

14 Akar isin zuimin aven itir gumazir kam a mati gumazir God in akam kuragharuim

15 Gumazir maba tuavim girezir witin ovizibar min ami. Me God in akaba baraghizi Satan zuamira izava me oraghizir God in akaba, me dama ada ini.

16 Gumazir maba dagiaba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me God in akaba bareghava da bagha bar akonghe.

17 Egha men biba iraghuezir puvatiġha, egha uaghan dughiar ruarimin itir puvati. Me itima osimtiziba ko God in gin zuir gumazibagh asighasizir araziba izima, me pura God ataki.

18 Gumazir maba benir dikoniba itir nguazim girezir witin ovizibar min ami. Me God in akaba baraki.

19 Me da bareghava me uaghan nguazir kam in osimtiziba bagha nighnighava, dagiar aviriba iniasa ifavarir nighnizibagh amuava, nguazir kam in bizir aviribar garava da bagha agoi. Bizir kabar nighniziba izava God in akaba ikiagharizima da misevir puvati.

20 Ezi gumazir maba nguazir aghuim girezir witin ovizibar min ami. Me God in akaba baregha dar suiragha dar gin zui. Egha me misefi. Maba 30 pla misevima, maba 60 pla misefi. Ezi maba ghua 100 in tu.”

*Lamin danganimra aneguragh
(Luk 8:16-18)*

21 Egha Iesus kamaghin me miġei, “Ia tina lam gaboroghava a inigha itarir ekiam in anevara? O an a inigha dakozimin apengan aneti? Puvati! Ia a daborogh a inigh azenan an danganimra aneguragh.

22 Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

23 Tina kuarimning iti, an oragh.” †

24-25 Egha a miġia ghua kamaghin miġei, “Ia deraghvira akar kam baragh. Ia deraghvira a baraghiva deragh fogh, eghti God uan akabar fofozir aviriba ia daningam. God in akabagh fozir gumazitam a God in akar igharaziba uaghan da baragham. Eghti God in akabagh foghan aghuazir gumazitam, an fofozir muziarim God a dama inigham. Ia God in akam barazi moghin God uaghan kamaghin damuva, bizir avirir maba sara ia damuam.”

Dagher ovizir afuarazibar akar isin zuim

26 Egha Iesus miġia ghua kamaghin me miġei, “God Bizibagh Ativamin Dughiam in arazim kamakin. Gumazir mam dagher oviziba inigha nguazimin da kuri.

27 Gumazir kam da kunighava, dimagaribar akuava, aruebar dikavigha arui. An aruima dagher ovizir kaba da afuegha aghui. Dagher ovizir kaba manmaghin afuegha aghui? Gumazir kam fozir puvati.

28 Ezi nguazimra dagher ovizir kabagh amizima da aghua misefe. Da faragha afuegha aghua ghua aghariba otivigha egha adava ghua akimariba otivigha misefe.

29 Da miseveghe dagheba itima, gumazir kam sabam inighava dar akori. A fo, dagheba iti, ezi dar akoramin dughiam oto.”

*Mastetin ovizimin akar isin zuim
(Matyu 13:31-32 ko Luk 13:18-19)*

30 Egha a ua kamaghin miġei, “E manmaghin God Bizibagh Ativamin Dughiam in arazim mikimam? O, e akar isin zuir manamin an mingarimin gun mikimam?”

31 A mastetin ovizimin min gari. Mastetin zuravarir oviziba bar sufi. Temer igharazibar oviziba bar a gafiragha ekefe.‡

4:18: Mt 26:31 4:19: Mt 19:23-24, 1 Ti 6:9, 6:17 4:21: Mt 5:15, Lu 11:33 4:22: Mt 10:26, Lu 12:2 † 4:23: (4:23) Iesus akar isin zuibar gumazamizibar sure gami. A kamaghin foghasa, me guizbangira God gifongez ti puvati. Gumazir God gifongeziba, akar isin zuiba baregha, dagh nighnighava gin dar mingaribar gara dagh fo. Ezi gumazir God gifongezir puvatiziba, nighnigha ghaze, akar isin zuiba, eghaghanir onganiba. Kamaghin me akar isin zuiba, dagh nighnizir puvatiġha, dar mingaribar garir puvati. 4:27: Je 5:7 4:29: Jol 3:13, MAA 14:15-18 ‡ 4:31: (4:31) Ni mastetin mingarim gifoghsa, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

³² Gumazir mam anakunizima a gin aghua bar ekeveghava azenimin itir zuravariba bar dagh afiragha bar ekefe. An ekevegha an aguar ekiaba uari tuirazima kuaraziba izava an aguabar dughuazimin aven ikia mikonibar ingari.”

³³ Egha Iesus men nighniziba tuzinaghara min amir akar isin zuir aviribar Godin akabar me migei.

³⁴ An akabar gumazamizibav giava zurara akar isin zuibar me migei. Egha a uan suren gumaziba ko me uarira ikiava a bizibar mingariba abigha me migei.

Iesus aminir ekiam ko dipavsizim batoghezima aning pura nimira irighav iti (Matyu 8:23-27 ko Luk 8:22-25)

³⁵ Aruer kamın aminim pırasava amima Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “E dipar kam atugh an vongin mangam.”

³⁶ A kamaghın me migeima gumazamiziba dadarimın ikiavira iti. Ezi me Iesus aperaghav itir botin ghuavanabogha pul gamua vongin zui. Botin igharazir maba uaghan me ko vongin zui.

³⁷ Iesus uan suren gumaziba ko zuima, Maia! Aminir ekiam dikafi. Ezi dipavsiziba izava bot gafirazi dipam botin aven ghuaghira, bot gizifa, ezi an atam dipamin aven magırasava ami.

³⁸ Bot magırasava amima, Iesus botin kamın girakirangın dapanir aghoghonir mam uan dapanimın aghorogha akui. Ezi an suren gumaziba a gaghuragha kamaghın a migei, “Tisa, e gıfa! Ni e bagha nighnisi, o puvati?”

³⁹ Ezi Iesus dikavigha tugh a aminim batogha, egha dipavsizim kamaghın a migei, “Gua amıragh, egh nimira iki!” A migeima, aminim amırazima, dipam pura nimira irighav iti.

⁴⁰ Ezi Iesus kamaghın uan suren gumazibav gei, “Ia tizim bagha puv atiati? Ia nighnizir gavgavim otevegha kamaghıra iti?”

⁴¹ Ezi me bar atiatigha kamaghın uarira uariv gei, “Gumazir kam tinara? Aminim ko dipavsizim uaghan an akam barasi!”

5

Iesus Gerasan gumazir mamın duar kuraba batoghezima da anetaki (Matyu 8:28-34 ko Luk 8:26-39)

¹ Ezi Iesus uan suren gumaziba koma dipam atugh a vongin Gerasan danganimın otı.

² Me otivigha, Iesus bot ategha dadarimın anadima gumazir duar kuram apazazir mam, a matmatiamın ikegha Iesus batıvasa izi.

³⁻⁴ A matmatiamın ikiava a gakui. Me dughiar avırıba senbar an agharımning ikiava, ankavba an suemning gazui. Ezi a zurara senın kabar suıghava dar aghora egha an suemning ikezir ankavbav sogha dar aghoragharısi. Kamaghın amizima gumazitam gumazir kamın suiragh a ikıva avegham. Me uaghan senbar a ikeghti da an suiraghan kogham. Egh gumazitam gavgavıgh a ikeghan kogham.

⁵ A dimagarıba ko aruebar matmatiam ko mıghsiabar purama aruava pamtem arava dagıabar uabi uan mıkarzim aghori.

⁶ A saghon ikia Iesusın ganıgha ivegha a bagha izava an guamin uan tevimning apiri.

⁷⁻⁸ Ezi Iesus kamaghın duar kuram migei, “Ni duar kuram, ni gumazir kam ategh azenan izi.” Iesus kamaghın a migeima, ezi gumazir kam pamtem arava kamaghın migei, “Ni manmaghın na damuasa, Iesus bizıba bar dar pın itir Godın Otarım. Ki Godın damazımın pamtem nın azangısi, ni na gasıghasıghan markı.”

⁹ A kamaghın migeima Iesus kamaghın a migei, “Ni uan zıam diborogh.” Ezi duar kurar kam a ikaragha kamaghın a migei, “E bar avıraseme, kamaghın nan zıam Avırıba.”

¹⁰ A Iesus danganir ıgharazıtam me amangan aghuagha Iesus vıvıgha a gakaghori.

¹¹ Dughiar kam, men boroghıra itir mıghsıar mırıamın dar avırıba ikiava api.

¹² Ezi duar kurar kaba kamaghın Iesus mıgiava a gakaghori, “Ni e mıkemegh e amadaghtıma e mangıva dar bızir munabagh apazaka.”

13 Ezi a men amamangatizima duar kurar kaba gumazir kam ategha azenan izegha ghua dar bizim gapasa. Dar avirir kaba, dar dibobonim 2,000in boroghin ghu. Ezi daba puv ivemara ghuaghira davarir kuram giraghueghava dipamin aven ghuegha dipam apava ariaghire.

14 Ezi dabar garir gumaziba daba batoghezir bizim ganigha ghua nguibar ekiamin ghua danganir kam in itir nguibar dozibar ghua bizir otozir kam in gun migei. Gumazamiziba bizir kam in ganasa dikavigha izi.

15 Me izava Iesus boroghin duar kuraba apazazir gumazimin garima, an nighnizim ua derazima, a uan korotiaba aghuighava aperaghav iti. Me an ganighava atiatingi.

16 Ezi otozir bizir kam in ganizir gumazamiziba, me duar kuraba apazazir gumazimin bizir otozir kabar gumazir igharazibav gei. Me dar gun migiava ghuava uaghan daba batozir bizim gun migei.

17 Gumazamizir kaba bizir kam bareghava uan danganim ategh mangasa kamaghin me Iesus migha a gaghori.

18 Ezi Iesus danganir kam ategh mangasa bot in birima duar kuraba apazazir gumazim Iesus ko mangasa pamtem a gaghori.

19 Ezi Iesus an anogoregha kamaghin a migei, "Ni uamategh uan adarazi bagh dipenimin mangiva Gumazir Ekiam nin akuragha ni gamizir bizibar gun me mikimiva egh a uaghan bar nin apangkuvizir bizim gun me mikim."

20 Gumazir kam a bareghava ghua Iesus an akurazir bizim gun Dekapolisin Distrighin itir nguibabar ghua bar me migei. Gumazamizir kaba a bareghava digavir kuram gami.

Iesus aremezir guivir mam koma arimariar amizir mam gamizima aning ua dera

(Matyu 9:18-26 ko Luk 8:40-56)

21 Ezi Iesus bot inigha uamategha dipamin vongin ize. A izegha dipar

dadarimin itima gumazamizir aviriba izava anekufa.

22-23 Ezi God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazir mam, an ziam Jairus, a izava, Iesusin garava an guamin uabi eku-nigha kamaghin puviram a gaghori, "Nan guivim aremeghasa an dighorimra isi. Ni iziva uan dafarim a datighti an arimariam givagh ua ikiam."

24 Ezi kamaghin Iesus a ko zui.

A zuima gumazamizir aviriba bar anekuvaghava an gin zui.

25 Me zuima men tongin ghuzim batir arimariar amizir mam uaghan me ko zui. Amizir kam, ghuzim batir arimariam an itima 12 plan azeniba gifa.

26 A fomira arimariam a givasava doktaba bagha zuima, me an arimariam a givazir puvati. Ezi a mizazir kuram isi. A uan arimariam a givasava pura uan dagiabar me givezima an dagiaba bar gifa. Bizir kaba an arimariam in akurazir puvati. An ekiva ghuavira iti.

27-28 A Iesus amir bizibar akam baregha, a kamaghin nighnisi, "Ki puram an azenan itir korotiamra suiragh nan arimariam givaghham." A kamaghin nighnighava egha damuasa. A gumazamizir aviribar gin izava me munamaga izava Iesusin korotiam in suira.

29 Amizim an korotiam in suighavira, an ghuzir arimariam pura dutugha ghu. A uabi uabi baregha fo, an mikarzim ua dera.

30 A kamaghin amimra, Iesus zuamira uabi uabi baregha a God gumazibar arimariaba givaghasa a ganingizir gavvim, an mikarzim ataghizi a fo, nan gavvim ingari. Egha a ragha gumazamizibar garava men azara, "Tina nan korotiam in suira?"

31 Ezi an suren gumaziba a ikaragha kamaghin a migei, "Ni garima, gumazamizir aviriba ni akufa. Ezi ni tizim bagha kamaghin azai, "Tina nan korotiam in suira?" "

32 Me kamaghin Iesus mighavira itima Iesus uan korotiam in suirazir gumazim gifoghasa raghrigha garagharui.

33 A ruiavira itima, amizir kam a batozir bizim gifogha izava Iesusin guamin

degiagherigha, atiatia nighava guizbangira a batozir bizimin gun a migei.

³⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, "Nan guivim, ni nighnizir gavgavim nan iti. Ezi nin arimariam gifa. Ni navir amirizimin mangi, eghti nin arimariar kam ua ni damuan kogham."

³⁵ Iesus amizir kam migiavira itima gumazir maba God ko migeir dipenimin bizibar garir gumazim, Jairusin dipenimin ikeghava ize. Me izegha kamaghin Jairus migei, "Nin guivim areme. Ni osimtizim Tisa daningan marki."

³⁶ Me kamaghin migeima Iesus me baregha kamaghin Jairus migei, "Ni atiatingan marki. Ni pura nighnizir gavgavim nan iki."

³⁷ An gin aruir gumaziba a ko mangasa amima a men anogoregha, egha Pita, ko Jon an dozim Jems, merara inigha me zui.

³⁸ Me ghua Jairusin dipenimin otivigha Iesus gumazamiziba barazima, me bar azia niginir dafam gami.

³⁹ A me bagha aven ghua kamaghin me migei, "Ia tizim bagha azia niginir dafam gami? Borir kam aremezir puvati. An akui."

⁴⁰ A kamaghin me migeima, me a dipovava an ingarava kava uariv gei, "E fo, a guizbangiram areme." Gumazamiziba kamaghin migeima ezi a bar me batuegha guivimin afeziam ko amebam inigha an suren gumazir pumuning ko mikezim, merara a ko zui. A me inigha me guivimin kuam itir danganimin aven zui.

⁴¹ Me ghuegha a guivimin agharim suiragha kamaghin a migei, "Talita kum!" (Akar kamın mingarim kamaghin iti, "Guivir dozim, ki ni migei, ni dikafigh!")

⁴² An a migeimrama, guivim dikavigha tughava arui. (An azenir 12 pla.) A dikavigha tughava aruima, me kamaghin guizbangira digavir kuram gami.

⁴³ Ezi an akar gavgavimin guizbangira me migia ghaze, ia bizir kamın gun gumazir igharazitam mikimam marki. A kamaghin me migiava daghetam a daningasa me migei.

6

Iesusin nguibamin itir darasi an aghuagha akirim a gasara
(Matyu 13:53-58 ko Luk 4:16-30)

¹ Egha Iesus kagh tegha uan nguibamin ghuavanadima an suren gumaziba a ko zui.

² Ezi, Sabatin dughiam otozima a God ko migeir dipenimin aven ghua, gumazamizibar sure gami. Gumazamizir aviriba an akaba bareghava digavir kuram gami.

Me digavir kuram gamigha azara, "Gumazir kam managh akar kaba ini? A managh nighnizir aghuiba ini? A uaghan managh mirakelbagh amir gavgavim ini?"

³ E fo, kar pura dipenibar ingarir gumazim. A Marian otarim, a Jems ko Josep, Judas, Saimon, a men avebamra. An buaramiziba e ko iti." Kamaghin amizima me dibovir akabar a migiava navibar aven an atari.

⁴ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Godin akam inigha izir gumazim, a nguibar igharazibar zuima, me an ziam fe. Ezi an nguibamin an adarasi, me an ziam fer puvati."

⁵ Kamaghin amizima a nguibar kamın mirakelin aviribagh amizir puvati. A pura dafarim arimariar gumazir vabara me garighizima, men arimariaba gifa.

⁶ Egha me nighnizir gavgavim an itir puvatizima, kamaghin a digavir kuram gami.

Iesus uan gavgavim suren gumazibar akazi, ezi me deragha a gifozir pu

(Sapta 6:7-8:21)

Iesus uan 12 plan aposelba ingangarim me ganighava me amada

(Matyu 10:5-15 ko Luk 9:1-6)

Egha Iesus nguibabagh aruava gumazamizibar sure gami.

⁷ Iesus men sure gamuava, egha 12 plan aposelbar diazima, me a bagha izezima, a me akuvagha, me migiava me amada. Gumazir pumuning uaning inigha zui, ezi gumazir pumuning uaning inigha zui. A

kamaghin amuava uaghan duar kuraba batozir gavgavim me ganigha me amada.

8-9 A miğiriğiar kam me gamuava me amada, “Ia mangi, bizir taba uari bagh da inian marki. Ia Bretin tam ko mitaritam inian marki. Ia dagiatam suighan marki. Ia uan dagarir asuaba aghuva, ua siothin tam inian marki. Ia uan aghorir asadivibara suiragh mangi.

10 Ia kamaghin damigh, mangiva nguibatamin mangighti me dipenitam ia danighti, ia dipenir kamra iki, mangi dughiar ia nguibar kam ataghraghaim.

11 Ia kamaghin damu mangi nguibatamin mangightima, me ian aghuagh ia inigh uan dipenibar mangighan koghiva, me uaghan ia miğeir akaba baraghan koghtima, ia kamaghin damu. Ia nguibar kam ategh mangisi uan dagarir mineziba apisigh, egh nguibar kam ategh mangi. Ia kamaghin damighti, me ganigh fogham, me arazir aghuim ia gamizir puvati.”*

12 A kamaghin me mikemeghava me amadazima me nguibabar ghua Godin akam akura ghaze, Ia uan navibagh iragh.

13 Me kamaghin me miğiava, egha uaghan gumazir aviribar duar kuraba batogha arimariar gumazir aviriba boremin men dapaniba ingiava me gamima, me ua dera.

Herot Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, firim atu

(Matyu 14:1-12 ko Luk 3:19-20 ko 9:7-9)

14 Ezi Iesus bizir aviribagh amizima an ziam otogha ekevezima, gumazir aviriba a gifo. Ezi danganir kam in atrivim, Herot, a baraki. Me marazi kamagh miğei, “Jon Gumaziba Ruer Gumazim aremegha ua dikafi. Kamaghin a mirakelbar amuamin gavgavim iti.”

15 Ezi me marazi kamagh miğei, “A Elaija.”

Ezi marazi kamagh miğei, “Kar Godin akam inigha izir gumazir mam, a mati fomira ikezir Godin akam inigha izir gumazibar min ami.”

16 Me akar kabav geima, Herot da baregha a fo, a fomira Jonin firim atu. Kamaghin amizima a kamaghin miğei, “Ki fomira mikemezima, me gumazir mam Jon, Gumazibar Ruer Gumazimin firim atuzima, a ua dikafi.”

17-20 Herot kamaghin amigha a fo, a fomira uan dozim Filip da an amuim Herodias a ini. Ezi Jon zurara kamaghin a miğei, “Herot, na arazir kuram gamuava uan dozim da an amuim ini.” Jon kamagh miğeima, Herodias a bagha guizbangira navim isia, egha a Jon misueghti an aremeghasa a bagha puvira Herotin miğei. Ezi Herot Herodias ifongezir moghin damuan aghuaghava, a uan gumazir mabav kezima me Jonin suiragha a inigha kalabus gati. Herot fo, Jon Godin damazimin zuegha derazir gumazimra. Kamaghin amizima Herot an atiatiava, a inigha deragha an gari. Herot uaghan Jon miğeir akaba baragha nighnizir aviribagh amuava, ana akaba baraghasa ifonge.

21 Ezi Herodias datirighin Jon misueghti an aremeghasa tuavim bato. Herot an amebam a batezir dughiam otozi, a dughiar kam ginighnigha isar ekiam gami. Herodias Jonin misoghamin dughiam datirighin oto. Herot isar kam gamuava, uan ingangarir ekiabar gari gumazir ekiaba, ko uan midorozir gumazibar gari gumazir ekiaba, ko Galilin itir gumazir ekiaba, a men diazima me a ko damasa ize.

22 Me izegha isam apima Herodiasin guivim izava me apir danganimin ghugha men guamin ighiam gami. A ighiam gamima, Herot ko izegha apir gumaziba ighiamin ganigha guizbangira an ighiam gifongegha a bagha bar akonge.

Me bar akuegha, egha Herot kamaghin guivir igiam miğei, “Ni bizir manam gifongegh nan azaragh. Eghti ki bizir kam ni danigam.”

23 A kamaghin a mikemegha, akar dikirizir gavgavim kamaghin a miğei, “Ki guizbangira ni miğei, ni bizitam gifongegh, na mikim. Ni ki garir bizibagh ifongeghiva,

6:11: Ap 13:51 * 6:11: (6:11) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. 6:13: Je 5:14 6:23: Est 5:3, 5:6, 7:2

na mikim. Ki tongira da bighiva, taba ni danigham.”

²⁴ Guivir igiar kam akar kam baregha, azenan izegha ghua kamaghin uan amebam migei, “Amebam, ki bizir tizim bagh azaragham?”

Ezi an amebam kamaghin a migei, “Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim.”

²⁵ Ezi guivir kam akar kam baregha, zuamira uamategha aven ghugha kamaghin Herot migei, “Ni datirighira Jon, Gumaziba Ruer Gumazimin, dapanim itaritam datigh na daningigh.”

²⁶ Ezi Herot a bareghava navim bar oseme. A faragha akar dikirizir gavgavim migeima a ko apir gumaziba a baraki. Kamaghin amizima, an an azangsizim pueghan kogham.

²⁷ Egha Herot a baraghavira, akar gavgavim uan midorozir gumazim mikemegha anemadazima a ghuava kalabusin aven iraghugha Jonin firim atu.

²⁸ A Jonin firim atugha an dapanim inigha itarir mam gatigha a inigha izava guivir kam ganingizima anenigha ghua uan amebam ganingi.

²⁹ Ezi Jonin suren gumaziba an ovevem baregha izava an kuam inigha ghuava a mozim gati.

Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi (Matyu 14:13-21 ko Luk 9:10-17 ko Jon 6:1-13)

³⁰ Ezi Iesusin aposelba ua izegha an boroghin uari akufa. Egha me aruava amizir biziba ko akar gumazibar sure gamizibar gun Iesus migei.

³¹ Dughiar kam gumazamizir aviriba me bagha iza zuima, me damamin dughiaba puvati. Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uarira na ko mangiva gumaziba puvatizir danganimin mangiva avughsam.”

³² A kamaghin me migiava egha me uarira bot inigha gumaziba itir puvatizir danganir mamn zui.

³³ Me zuima, gumazamizir aviriba men ganigha me gifo. Ezi nguibabar itir gumazamiziba bar men faraghavira ivegha ghuava me zuir danganimin otifi.

³⁴ Ezi me ghuava dadarimin ghuegha Iesus gumazamizir aviribar garima, me guizbangira bar aviraseme. A men garima, me sipsipbar min ami, me ghuaviba puvati, me pura asaghasazibar min arui. A kamaghin bar men apangkufi. Egha a bizir aviriba men sure gami.†

³⁵ A migiavira itima, aminim pirizima an suren gumaziba a bagha izava kamaghin a migei, “Kar gumaziba itir puvatizir danganim, ezi aminim piri.

³⁶ Ni gumazamiziba amadaghti, me mangi danganir kamn itir nguibaba ko roghira itir nguibar dozibar mangiva me damisi uari bagh daghebagh ives.”

³⁷ Ezi a me ikaragha kamaghin migei, “Ia uari daghetaba me daning.”

Ezi me kamaghin a migei, “Dagiar e me bagh bretbody ivezamim, a 200 Kinan tu. E da inigh, mangi, me bagh bretbody ivezegh me daningasa, ni ifonge?”‡

³⁸ Ezi Iesus men azara, “Ia manmaghira bretba iti? Ia mangi ganigh.” A mikemezi, me ghua ganigha kamaghin a migei, “E bretin 5 pla koma osirir pumuning kati.”

³⁹ Ezi Iesus me mikemezi me gumazamizibav geima, me uari uari tuiragha grazim gapia.

⁴⁰ Ezi me uari tuiragha apia, marazi 50, marazi 100in ghu.

⁴¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus bretin 5 pla inigha, osirir pumuning inigha, pin overiamin garava God minabagha bretba abiaghariki. Egha uan suren gumazibav geima, me da isa, gumazamizibagh anidi. A uaghan osirimning sara biagharighizima, me da isa, me ganidi.

⁴² Ezi gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa.

⁴³ Men naviba bar izivazima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiz-

6:26: Mt 14:9 **6:30:** Lu 10:9-10, 10:17 **6:31:** Mk 3:20 **6:34:** Nam 27:17, 1 Kin 22:17, 2 Sto 18:16, Ese 34:5, Mt 9:36 † **6:34:** (6:34) Ni sipsipin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **6:35:** Mt 14:15, Mk 8:1-9, Lu 9:12 **6:37:** Nam 11:13, 11:22, 2 Kin 4:43, Mt 14:16, Lu 9:13, Jo 6:7 ‡ **6:37:** (6:37) Grighin akam kamaghin migia ghaze, gumazim bretba kamaghin ivesiva, an 8 plan iakinibar ingarigham. **6:41:** Mk 7:34

iba, me da inigha akirar 12 pla gaghuizima, da bar izifa.

⁴⁴ Dagheba amezir gumazibara, men avirim 5,000in tu.

Iesus dipam gisin tughazui
(Matyu 14:22-36 ko Jon 6:16-21)

⁴⁵ Gumazamiziba dagheba amezima, ezi Iesus kamaghin uan suren gumazibar ariragha ghaze, Ia botin binighiva faragh Bet-saidan vongin nguibamin mangi. Ki uabira ikiva gumazamiziba amadaghtima me uan nguibabar mangam.

⁴⁶ A me amadazi, me ghuezima, ezi a God ko mikimasa mighsiamin ghuavanabo.

⁴⁷ Dughiar kam aminim pirima, men bot dipamin tongin itima, Iesus uabira dadarimin iti.

⁴⁸ A ikiava uan suren gumazibar garima, aminir gavgavim izava men bot givai. Me pul gamua ingangarir dafam gamuava aminim ko uari adosi. Egha aminim tiasava amima, Iesus dipam gisin tughazui. A mangi me gitagh mangasa.

⁴⁹⁻⁵⁰ Ezi me an garima, a dipam gisin tughazui, me kamaghin nighnisi, "Kar ti asetam."

Me nighnizir kam gamuava, bar an ganigha puv atiativa arai. Me araima, a zuamira kamaghin me migei, "Ia gavgafigh, kar kirara. Ia atiatingan marki!"

⁵¹⁻⁵² A kamaghin me migiava, me gatin botin aven ghuzima, aminim pura dutugha ghu. Ezi me bizir kam, Iesus 5,000in gumaziba bretba me ganingizi, me damezi, me ganigha, kamaghin me tong bar fozir puvati. Men nighniziba otefe. Egha bizir kabagh nighnighava guizbangira digavir kuram gami. §

⁵³ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dipamin vongin ghugha, ghua Genesaretin nguibamin otivigha, bot ike.

⁵⁴ Me bot ikegha dadarimin anadima, gumazamiziba Iesusin garavira a gifo.

⁵⁵ Me a gifogha, egha gumazamiziba Iesus itir danganim baregha, ivegha danganir kam garuava uan arimariar gumaziba inigha me akuriabagh arigha me inigha Iesus bagha izi.

⁵⁶ Iesus nguibar ekiaba ko nguibar doziba ko ruarir nguibaba dar zui. A zuir nguibar kaba me arazir kamram ami, me arimariar gumaziba inigha izava nguibamin tongin da arigha, egha me a gakaghora ghaze, a men asughtima, arimariaba itiba an korotiar avizibar suigham. Ezi gumazamizir an korotiamin suiziba, men arimariaba gefi.

7

Godin araziba Judan ovavibar arazibagh afira.

(Matyu 15:1-9)

¹ Ezi Farisin gumazir maba ko Judan arazibagh fozir gumazir maba, me Jerusalem in ikegha, izaghrava, Iesus bagha izava anekufa.

² Me iza ikia garima, Iesusin suren gumazir maba men ovavibar arazibar gin ghuava dafariba ruegha dagheba apir puvati. Me pura dagheba api.

³ Farisin kaba koma Judan gumazamiziba bar, me uan ovavibar arazibar suighavira ikiava, me dafariba ruava api. Me pura daghebar aman kogham.

⁴ Me uaghan maketin inigha izir dagheba, me dar aman kogham. Me faragh da ruegh egh dar amam. Me uaghan uan ovavibar arazir avirir maba sara suiraghavira iti. Me pura dagheba isamigh dameghan kogham. Me faragh uan mineba ko itariba ko apir dakoziba, rueghiva egh me dagheba isamam.

⁵ Kamaghin, Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Iesusin azara, "Manmaghin amizi nin suren gumaziba en ovavibar arazibar gin mangi dafariba ruan aghuagha, pura dagheba api?"

§ 6:46: Mk 1:35, Lu 5:16, 6:12, 9:28 § 6:51-52: (6:52) Dughiar kam in Iesus bret gumazamizibagh anigava, uan gavgavim men akakasi, me kamaghin ganigh suam, a bizir bar avirir igharagha garibar amuamin gavgavim iti. Ezima an suren gumaziba bizir kabar garava a dagh fozir puvati. Kamaghin me Iesusin garima a dipam gisin aruava aminim gamizima an amirazima me ganighava digavir kuram gami. 6:56: Mt 9:20, 14:36, Ap 19:12 7:2: Lu 11:38 7:3: Mk 7:5, 7:8, Jo 2:6, Ga 1:14 7:4: Mt 23:25

⁶ Ezi Iesus me ikaragha kamaghin miġei, "Ia uarira uarigh ifarir gumazibara. Godin akam inigha izir gumazim Aisaia, a guizbangira ia amir arazibar gun miġiava kamaghin osiri,

'Gumazamizir kaba, me uan akatoribar nan ziam fe, egha men naviba ko nighniziba bar saghon iti.

⁷ Me gumazibar akabar uari sure gamua uari gifara egha ghaze, kar Godin akam. Kamaghin amizi, me nan ziam guizbangira a fer puvati.'

⁸ Ia kamaghin amua, Godin akaba, ia da ategha, uan ovavibar araziba, dar suiragha gavgafi."

⁹ A miġia ghua kamaghin me miġei, "Ia ghaze, ia arazir aghuim gamua Godin akaba ategha uan arazibar ġin zui. Ian arazir kaba bar ikufi.

¹⁰ Moses fomira kamaghin mikeme, 'Ia uan afeziaba ko amebabar akaba baregh men apengan ikiva, egh gumazitam akar kuratam uan afeziam ko amebam mikemeghti, ia gumazir kam misueghti, an aremegh.'

¹¹ Ezi ia kamaghin miġei, 'Gumazitam uan amebam ko afeziamin akurvaghsi dagiaba atigha, egha ua ġin aninghin akuraghan aghuagha, kamaghin aning miġei, "Guan akuraghasa atizir dagiaba, gua marki. Ki da isi God daningam."'

¹² Ia kamaghin miġeima, gumazir kam bizitam uan amebam ko afeziamin akuravazir puvati.

¹³ Ia kamaghin amuava, uan ovaviba da inizir arazibar ġin ghuava, da gumazir igharazibagh anidi. Ian arazir kabar, ia Godin araziba ategha, uan ovavibar araziba faragha darisi. Egha Godin akam gami a mati pura bizim. Ia amir bizir avirir maba uaghan iti."

Godin damazimin mizezir biziba, Iesus dav gei
(Matyu 15:10-20)

¹⁴ Egha Iesus ua uabin boroghin itir gumazamizibar diazima, me a bagha izima, a kamaghin me miġei, "Ia bar na baraghiva egh nan akar kaba, deraghvira dagh fogh.

¹⁵⁻¹⁶ Bizitam azenan ikegha gumazimin navimin aven magiri an navir averiam damighti, a Godin damazimin mizeghan kogham. puvati, gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an navir averiam damightima, a Godin damazimin mizegham." *

¹⁷ Iesus akar kaba gumazamizir aviribav kemegha, me ategha ghua dipenimin aven ghuzima, an suren gumaziba akar isin zuimin mingarim bagha an azara.

¹⁸⁻¹⁹ Ezi Iesus kamaghin me miġei, "Eee! Ia ongani? Ia uaghan akar kam deravira a gifozir puvati? Ia bizir kam gifo? Daghetam guizbangira gumazimin navir averiamin magirigh ikeghan kogham. Da an navimin aven magirigh, egh an muriamin magirightima a ġin dar aviam. Kamaghin gumazim apir bizitam azenan ikegh an akam ko muriamin magirigh, an muriam damightima a Godin damazimin mizeghan kogham." (Iesusin akar gavgavim kamaghin miġia ghaze, dagheba bar Godin damazimin bar zue. Ezi e dar amam.)

²⁰ A miġia ghua kamaghin me miġei, "Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir biziba, an arazir kuraba, a gamima, an navim Godin damazimin mize.

²¹ Gumazimin navimin aven ikegha azenan izezir arazibar kara, nighnizir kuraba, gumazamiziba tintinba uari koma akui, biziba okei, gumazibav misozi da ariaghiri,

²² poroghamiba uari bakei, mighivira bizibagh ifonge, gumazir igharazibagh asighasighasa nighnisi, ifavariba, aghumsiziba puvatizir arazir kuraba, bizim bagha navim ikufi, gumazir igharazimin ziam gasighasisi, uabira uabi fe, arazir onganiba,

²³ arazir kurar kaba bar navimin aven ikegha azenan iza, gumazim gamima a

7:10: Kis 20:12, 21:17, Wkp 20:9, Lo 5:16, Mt 15:4 **7:15-16:** Ap 10:14-15 * **7:15-16:** (7:15-16) Bizir apiba azenan ikegha ghuaghira gumazimin muriar averiam gamima a Godin damazimin mizezir puvati. Ezi bizir kurar navimin aven ikegha azenan iziba a gamima an navir averiam mize. **7:20:** Mt 15:8, Mk 7:23

Godin damazimin mize.”

Fonisian amizim nighnizir gavgavim Iesusin iti (Matyu 15:21-28)

²⁴ Egha Iesus Genesaret ategha Tairin nguibar ekiamin danganimin ghu. A gumazamiziba a gifoghan an aghuagha, egha mogomebar ghua dipenir mam in aven ghugha egha modozir puvati. Me bar fo, a dipenimin aven iti.

²⁵ A dipenir kam in itima, guivir duar kuram apazazimin amebam, a Iesus izezir darorim baregha, zuamira a bagha izava an dagarimning iri.

²⁶ Amizir kam, an amebam Fonisian Distrighin a bate. Sirian danganir ekiamin aven itir distrigh. Ezi a Grighin akamin migei. A duar kurar an guivim gapazazim batoghasa Iesus migiava a gakaghori.

²⁷ Ezi Iesus kamaghin a migei, “E faragh boribar dagheba me daningti, me damam. Arazir kuram, ki boribar dagheba inigh a fiabav kinam.”

²⁸ Ezi amizim kamaghin Iesus migei, “Gumazir Ekiam, ki fo, a fiaba uaghan boribar dakozimin apengan irezir dagher muzuemziariba api.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nin migirigiam dera. Kamaghin ni uamateghiva uan dipenimin mangi. Duar kurar kam nin guivim ategha azenan ize.”

³⁰ Ezi a uamategha uan dipenimin ghua garima, an guivim uan dakozim girighav iti. Ezi an an ganigha fo, duar kurar kam an ategha azenan ghu.

Iesus gumazir kuarir onganir mam in akurazi a dera.

³¹ Ezi Iesus dikavigha Tairin danganim ategha, ghua Saidonin danganimin otogha ghua, Dikapolisin Distrighin otogha ghua, Galilin dipamin dadarim giraghu.

³² A ghuzima, gumazir maba gumazir kuarir onganir mam inigha Iesus bagha izi. A uaghan mizem osemegha deravira migeir puvati. Me izegha dafarim a darighasa Iesus gakaghori.

³³ Ezi Iesus gumazir kam inigha gumazir aviriba ategha aning uaningra miriamin ghugha, egha a uan akakazir dafarimning gumazimin kuarimning gatigha aning asigha, egha iparigha, an mizemin suira.

³⁴ Egha Iesus pin overiamin garava, gumazir kam bagha navim bigha arava kamaghin migei, “Efata!” (Akar kam in mingarim kamaghin ghu, “Kuighrigh!”)

³⁵ Iesus kamaghin migiavira itima, an kuarimning kuiaghiri. Ezi an mizem mighivghiki. Ezi a deravira bizibav gei.

³⁶ Ezi Iesus akar gavgavimin bizir kam in gun mikiman men anogoroke. A men anogoroghezima me ua puvirama bizir kam in gun migiavira iti.

³⁷ Me akar kam migeima, gumazamizir kaba a baregha guizbangira digavir kuram gamigha kamaghin migei, “Gumazir kam an amir biziba da bar dera. A kuarir onganibagh amima, me uam orasi. Egha, mizer osimtizibagh amima, me ua deravira bizibav gei.”

8

Iesus 4,000in gumaziba dagheba me ganidi

(Matyu 15:32-39; 16:1-4)

¹ Dughiar kam gumazamizir avirir igharaziba uari akufa. Me damamin dagheba puvati. Ezi kamaghin Iesus uan suren gumazibar diazi me a bagha izima a kamaghin me migei,

² “Gumazamizir kaba, me na ko aruer pumuning ko mikezimin ikia, egha dagheba puvatigha mitiriam men azi, kamaghin ki men apangkufi.

³ Me marazi saghon kegha ize. Kamaghin ki me amadaghti, me mitiriaba sara, uan nguibabar mangiva damaziba men isirtima me iram.”

⁴ Ezi an suren gumaziba an akam ikara, “E managh gumaziba itir puvatizir danganir kam in tina bretin aviriba inigh me daningam?”

⁵ Me kamaghin migeima Iesus kamaghin men azara, “Ia manmagh bretba iti?” Me a ikaragha kamaghin migei, “7 pla.”

⁶ Ezi Iesus nguazimin dapiasa gumazamizibav kemezi me apia. Ezi a 7 pla bretba inigha God minabagha egha da biagharigha, gumazamizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizima me me ganidi.

⁷ Ezi me uaghan osirir muziarir maba iti. Ezi a uaghan da bagha God minabagha da me daningasa uan suren gumazibav gei.

⁸ Gumazamizir aviriba me amegha bar izifa. Ezi gin suren gumaziba dagher nar me taghiziba, me da inigha 7 pla akirabagh aghuizima, da izifa.

⁹ Dughiar kamın itir gumazamizibar dibobonim 4,000in boroghin ghu. Me amezima, a me amadazi, me uan nguibabar ghue.

¹⁰ Me zuima, a uan suren gumaziba koma botin binigha, Daramanutan dananimin ghue.

¹¹ Ezi Farisiba izegha ifavarir azangsizibar Iesus gami. Eghti, God gavgavim a danighti, a mirakelin arazitam damighti, me ganigh fogh suam, God guizbangira anemada.

¹² Ezi a men azangsizir ifavaribar amiragha ghuariaba suegha, egha me migei, “Ia datirighin itir gumazamizir kaba tizim bagha mirakelin arazim bagha nan azangsis? Ki guizbangira ia migei, God mirakelin arazitam ian akaghan kogham.”

¹³ Egha a me ategha uamategha botin biragha, egha dipamin vongin ghu.

Farisiba ko Herotin yisin akar isin zuim (Matyu 16:5-12)

¹⁴ Egha me ghuava Iesusin suren gumaziba bretba bakinighinigha ize. Me bretin vamira inizima a me ko botin iti.

¹⁵ Ezi Iesus akar gavgavimin kamaghin me migei, “Ia deragh uari bagh gan! Ia deravira Farisibar yis ko Herotin yis bagh deravira gan.” *

¹⁶ Iesus me mikemezima, me kamaghin uarira uariv gei, “E bret tam inigha izezir puvatizi, kamaghin amizima an e migei.”

¹⁷ Me uarira uariv geima, Iesus men migirigiabagh fogha kamaghin men azara,

“Ia tizim bagha ghaze, e bret tam inigha izezir puvati? Eee, ia ki amir bizibar garava, fozir puvati. Ia tighar deraghvira dagh fofogham? Ian nighniziba bar ofefe.

¹⁸ Ia damaziba ikia, garir puvati? Ia kuariba ikia, orazir puvati? Ia bizir kabagh nighnizir puvati?

¹⁹ Ia, ki bretin 5 pla biagharigha ia ganingizima, ia 5,000in gumazibagh aningizima, me da apa izivagha, ataghizir naba ia da akiraba manmaghin aghui?” Me kamaghin a ikara, “E 12 pla akirabagh aghui.”

²⁰ Ezi a ua kamaghin me migei, “Ezi ki bretin 7 pla biagharigha ia ganingizima, ia 4,000in gumazamizibagh aningizima, me da apa izivazi ia dar naba akiraba manmaghin aghui?”

Me kamaghin a ikara, “E 7 pla akirabagh aghui.”

²¹ Me kamaghin a migeima, a kamaghin me migei, “Eee, ia tighar bizibagh fofogham.”

Iesus uan suren gumazibar sure gami

(Sapta 8:22-10:52)

Iesus Betsaidan gumazir damazir kurar mamın akurazi, an damazimning ua dera

²² Egha me Betsaidan ghuezima, gumazir maba gumazir damazir kurar mam inigha, Iesus bagha izi. Me izegha dafarim a darighasava Iesus gakaghori.

²³ Ezi Iesus gumazir damazir kuramin agharimin suiragha, a inigha nguibam ategha azenan ghu. Aning azenan ghugha, egha Iesus gumazimin damazimning giparigha uan dafarimning a gisin atigha kamaghin an azara, “Ni bizitamin gari?”

²⁴ Ezi gumazir kam kogha garava kamaghin migei, “Are, ki garima, gumaziba temebar min garav arui.”

²⁵ Ezi Iesus ua uan dafarimning an damazimningin suirazima, gumazimin damazimning kuiaghrizima, a ua deragha bizibar gari.

8:11: Mt 12:38, Lu 11:16, Jo 6:30 **8:12:** Mt 12:39, Lu 11:29 **8:15:** Lu 12:1 * **8:15:** (8:15) Ni yisin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **8:17:** Mk 6:52 **8:18:** Jer 5:21, Ese 12:2, Mk 4:12, Ap 28:26

²⁶ Ezi Iesus anemaga kamaghin migei, “Ni ua nguibar kamın aven mangan marki. Ni uan dipenimın mangi.”

*Pita Iesusın gun migei
(Matyu 16:13-20 ko Luk 9:18-21)*

²⁷ Egha Iesus uan suren gumaziba ko dikavigha Sisaria Filipain nguibar ekiamın boroghın itir nguibar dozibar zui. Me ghuava a tuavimın men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

²⁸ Me a ikaragha kamaghin migei, “Marazi ghaze, ni Jon, Gumaziba Ruer Gumazim. Ezi marazi ghaze, ni Godın akam inigha izir gumazim Elaija. Ezi marazi ghaze, ni fomira ikezir Godın akam inigha izir gumazir mam.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Ezi ia? Ia tina na garisi?”

Ezi Pita kamaghin a ikara, “Ni Kraıs, God Ua e Iniasa Misevezir Gumazim.”

³⁰ Ezi Iesus akar gavgavimın kamaghin me migei, “Ia nan gun gumazitam mikıman marki suam, ki tina.”

*Iesus uan ovevem ko ua dikavamin migirigiam gami
(Matyu 16:21-28 ko Luk 9:22-27)*

³¹ Egha Iesus men sure gamuava kamaghin migei, “Gumazibar Otarim bar mızazir ekiaba koma osımtiziba iniam. Eghtıma gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghıva a misueghtıma an aremegham. Egh dughiar pumuning ko mıkezim gıvaghti a ua dikavigham.”

³² Iesus kamaghin uan ovevem aghurigha me migeıma, ezi Pita a inigha miriamın ghugha, an atarava kamaghin a migei, “Ni kamaghin mikıman marki.”

³³ A kamaghin migeıma, Iesus ragha uan suren gumazibar garava, Pitan atarava kamaghin a migei, “Satan, ni na gitagh mangi! Ni nguazimın bizibagh nıghnıgha egha Godın bizibagh nıghnızir puvati.”

³⁴ Egha Iesus gumazamiziba ko uan suren gumazibar, diazıma, me a bagha

izima, a kamaghin me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim gıaghpugh nan gin izi.

³⁵ Gumazir manam uan ikirimirimın suiraghsi nıghnıghti, an ikirimirim gıvagham. Eghtı gumazir manam akar aghuım ko na bagh uan ikirimirim ateghıva, a uan ikirimirim iniam.

³⁶ Gumazitam nguazimın itir biziba bar da inıva, egh a gin oveghti, bizir kaba manmaghin an akuragham? Bar puvati.

³⁷ A ıvezir manam uan duam bagh anerenıngam? Bar puvati.

³⁸ Ezi datırighın itir gumazamiziba me God akirim ragha a gasaragha arazir kurabagh amı. Men tina nan ziam ko nan akar aghuımın gun mikıman aghumsıghti gin Gumazibar Otarim uan afeziamin boroghın ikeghıva Godın damazimın zuezir enselba koma Godın angazangarım sara izıghırıva, uaghan men aghumsıgham.”

9

¹ Iesus mıgia ghua kamaghin migei, “Ki guızbangıra ia migei, ia kagh tuıvıghav itir darası, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikıvıra iki gantıma, God Bizibagh Atıvamin Dughiam gavgavım sara izıghram.”

*Iesusın mikarzim ıgharagha oto
(Matyu 17:1-13 ko Luk 9:28-36)*

² Ezi dughiar 6 pla gıvazıma, Iesus Pita koma Jems ko Jon me inigha mıghsar ekiamın ghuavanabogha, me uarıra kagh iti. A kagh an mikarzim men damazimın ıgharaghav oto.

³ An korotiabar angazangarır gavgavır kam guızbangıra ghurghuri. Ghurghurır kam nguazimın gumazitam ruezir bizir ghurghurıtam an mın garır puvati.

⁴ Ezi me garıma Elaija ko Moses otogha Iesus ko me uariv gei.*

⁵⁻⁶ Me uariv gıavıra itıma, Pita, Jems ko Jon me bar atıatıgha, Pita mikımamin migirigıabagh asagha pura kamaghin Iesus

8:28: Mk 6:14-15, Lu 9:7-8 **8:29:** Mt 16:16, Mk 9:9, Jo 6:68-69, 11:27 **8:31:** Mt 17:22 **8:35:** Lu 17:33, Jo 12:25

8:38: Mt 10:33, Lu 9:26, Ro 1:16, 2 Ti 1:8 **9:1:** Mt 16:28, 24:30, 24:34, Mk 13:30, Lu 9:27, 22:18 **9:3:** Dan 7:9

* **9:4:** (9:4) Moses ko Elaija bar fomıram ovengezıma, Iesus boghınra nguazır kamın ize.

migei, “Tisa, bar deragha e kagh iti! E averpenir pumuning ko mikezimın ingaram. Ni bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.”

⁷ Ezi ghuariam otogha me avarazıma ezi tiarir mam ghuariamın tongın otogha kamaghın migei, “Kar nan Otarir ki bar ifongezim. Ia anariram oragh!”

⁸ Egha zuamıra me gara ua gumazitamın garir puvati. Iesus uabıra me ko iti.

⁹ Egha me uamategha miğhsıamın iza-ghrava Iesus bizir otozir me ganizimın gun gumazitam mikıman bar men anogoroke. Kamaghıra iki mangı Gumazibar Otarim aremegh ua dikavigham.

¹⁰ Me ganizir bizir kam merara itima, ezi me aremegh ua dikavighamin miğirigiar mıngarim bagha uarira uariv gei.

¹¹ Egha me an azara, “Manmagh sua Judan arazibagh fozir gumaziba ghaze, Elaija faragh izeghti, God Ua e Iniasa Mısevezir Gumazim gın izam?”

¹² Ezi Iesus men azangsızim ikara, “Guizbangıra Elaija faragh izeghıra bizibar akıram. Ezi tizim bagha fomıra Godın Akınafarımın osizirim kamaghın iti, ‘Gumazibar Otarim osımtızir avıribar aven mangıti me akırim a gasaragham?’

¹³ Ezi ki ia migei, Elaija izegha gıfa. Ezi gumazamiziba akınafarımın osizirir an gun mikemezımın mırara, me uan arazir me ifongezibar a gamı.” †

Iesus otarir duar kuram apazazim gamizıma a ua dera

(Matyu 17:14-23 ko Luk 9:37-45)

¹⁴ Egha me iza suren gumazir maba bativigha garima gumazamizir avirim me akuvazi Judan arazibagh fozir gumaziba me ko uariv gıa uari adosi.

¹⁵ Me uari adozima gumazamiziba Iesusın garavıra digavir kuram gamigha dughiam a danıngasa ivegha zui.

¹⁶ Egha a kamaghın men azara, “Ia tizim bagha me ko ia uari adosi?”

¹⁷ Ezi gumazir mam gumazamizir avirimın torımın ikiava kamaghın migei, “Tisa, ki uan otarim inıgha ni bagha ize, duar kuram a gapazazıma, a migeir puvati.

¹⁸ Egha an a gamir dughiamın, an anekurıma a daghıra, pupuvıba an akam mısevıma an atarıba uariv tivıma a mikırvası. Ki duar kuram batoghasa nın suren gumazibar azarazi me a batoghezir puvati.”

¹⁹ Ezi Iesus kamaghın migei, “Oio! Ki bar amıra, datırıghın itir gumazamizıba niğhnızir gavgavıba puvati. Ki fomıra ia ko itıma, ia dazoghın bizıtam gifogham? Ki dughıabar zurara ian osımtızıba ateram? Otarım inıgh na bagh ızı.”

²⁰ Ezi me otarım Iesus bagha a inıgha ize. Ezıma duar kuram Iesusın apıgha, maghıra otarım gamıma a nısi. A nguazım girıgha poghpogha pupuvıba an akam mısefi.

²¹ Ezi Iesus otarımın afezıamın azara, “A man dughıamın duar kuram a gapasa?” Ezi afezıam kamaghın migei, “An aghırımıra itıma an a gapasa.

²² An a damıghtı an aremeghasa dughıar avıribar anekurıma an avıba ko dipabar ghuaghırı. Ni bizir kabar amuva, en apangkuvıgh en akurvagh.”

²³ Ezi Iesus kamaghın migei, “Ni uabi! Ni niğhnızir gavgavım ikıti bizıba bar deragham.”

²⁴ Ezi otarımın afezıam zuamıra kamaghın diagha migei, “Ki niğhnızir gavgavım ikiava, an otefe. Ezi ni nan akuragh!”

²⁵ Egha Iesus garıma gumazamizıba ivemara men boroghın zuıma a duar kuram batogha kamaghın a migei, “Ni duar kurar gumazıbagh amı me orazi puvatızım ko migeir puvatızım, ki ni migei, azenan ızı egh uam aven mangan markı!”

²⁶ Ezi duar kam aregha pamtemın a gunabagha azenan ize. Ezi otarım gumazir kuamın mın gari, ezi me bar kamaghın migei, “An areme.”

9:7: Lo 18:15, Mt 3:17, Mk 1:11, Lu 3:22, Ap 3:22 **9:9:** Mt 12:16, Mk 8:30 **9:11:** Mal 4:5, Mt 11:14 **9:12:** Sng 22:1-18, Ais 53:3, Dan 9:26, Mal 4:5, Lu 23:11, Fl 2:7 **9:13:** Mt 11:14, 17:12, Lu 1:17 † **9:13:** (9:13) Dughıar kamın Iesus Elaija izamın bizim migei, egha guizbangıra Jon, Gumazıba ruer gumazım migei. Ni foghsı, Matyu 17:12ın gan. Jon izava Iesus izasava a bagha tuavıbar akıra faragha ize. **9:23:** Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, Jo 11:40 **9:24:** Lu 17:5 **9:26:** Mk 1:26

²⁷ Ezi Iesus an agharimîn suiragha a ghufezi a dikavigha tu.

²⁸ Egha Iesus dipenimîn aven ghuzima an suren gumaziba mogomemîn kamaghin an azara, “Manmagh amizî, e duar kurar kam batoghava avenge?”

²⁹ Ezi a kamaghin me ikara, “Duar kurar kamaghin amiba God ko mişeir arazimîn gavgavimîn azenan izi.”

³⁰⁻³¹ Egha me danganir kam ategha Galilin Distriġhin otogha zui. Me ghuava Iesus uan suren gumazibar sure gami. Bizir kamîn Iesus me iti naghin gumazitam foghan an aghua. Me ghua, a kamaghin me mişei, “Me Gumazibar Otarim isiva gumazibar dafarim darigham. Egħti me a misuegħti an ovegham. Egħti dugħiar pumuning ko mişezim ġivagħti a ua dikavigham.”

³² Ezi me mişirigiar a mişkemezim a ġifozir puvatigha, egha a bagħa an azangsiġhan atiatingi.

*Tinarama Ekiam
(Matyu 18:1-5 ko Luk 9:46-48)*

³³ Egha me Kaperneamin izegħa dipenimîn aven ikia Iesus men azara, “Ia tuavimîn tizim mişia uari batosi?”

³⁴ Me tuavimîn tinara ekiam, a mişirigiam gamua uari batoke. Kamaghin me nimira iti.

³⁵ Egha Iesus aperaghav ikiava suren gumazir 12 plan diagħa kamaghin mişei, “Tina faragħ ikisi, a bar ġin kegh egh gumaziba bar men ingarir gumazimîn otogh.”

³⁶ Egha a borir dozim inigha me uan tongin anefazi a tughav iti. Egha a uan agharimning a muigha kamaghin me mişei,

³⁷ “Gumazitam na ġinighniġh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragħam, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha ni tina nan akurvasi, ni na gamir puvati. Ni uagħan gumazir na amadazim gami.”

*Tina en apanim gami puvati a enanav
(Luk 9:49-50)*

³⁸ Egha Jon kamaghin a mişei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

³⁹ Ezi Iesus kamaghin mişei, “An anogorogħan marki. Gumazitam nan ziamin mirakel damigh, egh dugħiar iġharazim akar kuraba na damighan kogħam.

⁴⁰ Tina en apanim gami puvati a enanav.

⁴¹ Ki ġuizbangira ia mişei, ia Gumazir God Uam E Iniasa Mişevetimîn adarasi. Kamaghin tina nan ziamin dipatam ia daningiva a ġuizbangira uan ivezim iniam.”

*Arazir kuraba niġhnizir gavgavim
gasiġhasisi*

(Matyu 18:6-9 ko Luk 17:1-2)

⁴² Iesus mişia ghua kamaghin mişei, “Eghiva tina niġhnizir gavgavim nan itir borir katam damighiti an arazir kuratam damighiti, a helin mangiva, a bar ivezir kuram inigham. Kamaghin dera, me dagiar ekiam an firim dafaghiva ongarim mişinighiti an aremegħam.

⁴³⁻⁴⁴ Egh nin agharim ni damighiti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni agharir vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimîn aven mangam. Ni agharir pumuning virara ikiva helin mangam, nguibar avim mungemari puvatizim.

⁴⁵⁻⁴⁶ Egh nin suem ni damighiti na arazir kuratam damighiva, anetugh. Kamaghin dera, ni suer vamira ikiva zurara itir ikirimirir aghuarimîn aven mangam. Ni suer pumuning virara ikiti me ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁷ Egh nin damatuzim ni damuti na arazir kuratam damighiva anesigh. Kamaghin dera, ni damazir vamira ikiva God Bizibagħ Ativamin Dughiamîn aven mangam. Ni damazimning virara ikiti, God ni isiva helin ni akunigham.

⁴⁸ Danganir kam

‘Apizir nguzir men mişkarziba apiba ġivagħan kogħam.

Ezi men mikarziba isir avim uaghan mungueghan kogham.'

⁴⁹ "Gumaziba ofa God daningasa, me amangsizim ofa gamir daghebagh arigha avimin da tuava da isa, egha God ganidi. Amangsizim koma avim ofa gamir daghebagh amima da Godin damazimin zue. Kamaghira osimtiziba gumazamiziba bativam. Egh me damuti, me Godin damazimin zuegham. ‡

⁵⁰ Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ateghti, ni manmaghin a damighti a ua singigham? Ia amangsizim inigh uari datigh, egh ia uari ko navir amirizimin iki."

10

Poroghamiba uari atagharsi (Matyu 19:1-12 ko Luk 16:18)

¹ Egha Iesus nguibar kam ategha ghua, Judian Distrighin ghua Jordanin dipamin vongin oto. An otozima, gumazamizir aviriba ua izava, anekuvazima, a zurara ami moghin men sure gami.

² A men sure gamima, Farisin maba izava a gifarava kamaghin an azara, "Ni e mikim, en arazim manmaghin migei? Gumazim uan amuim ateghamin arazir kam deras, ti puvati?"

³ A men azangsizim ikaragha kamaghin men azara, "Moses arazir manam damuasa ia mikeme?"

⁴ Ezi me kamaghin migei, "Moses, gumazitam amuim ateghsi poroghamning uaning ataghraghamin akinafarir avizim osirigh amizim amadaghasa, an e mikeme."

⁵ Ezi Iesus kamaghin me ikara, "Ian naviriba gavgafi, kamaghin amizima Moses ia bagha arazir kam osiri.

⁶ Bar fomira God nguazir kam ko biziba bar dagh amuavira gumaziba ko amizibagh ami.

⁷ Kamaghin amizima, gumazim uan afeziam ko amebam ateghiva, a uan amuim ko aning uaningin porogham.

⁸ Egh aning nivafizir vamiram otogham. Aning ua gumazir pumuning puvati. Aning nivafizir vamira ikiam

⁹ Kamaghin amizima God bizir pumuning isafuraghtima, gumazitam aning abighan kogham."

¹⁰ Egha me uamategha dipenimin aven ghua, Iesusin suren gumaziba bizir kam bagha an azara.

¹¹ A me ikaragha kamaghin migei, "Gumazitam uan amuim ategh amizir igharazimin ikiva, gumazir kam uan amuim gasighasigha poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami.

¹² Ezi amizitam uan pam ategh gumazir igharazimin ikiva, amizir kam poroghamiba uari bakia uari isava akuir arazim gami."

Iesus boriba ko

(Matyu 19:13-15 ko Luk 18:15-17)

¹³ Ezi gumazamiziba borir doziba inigha Iesus bagha izi. Eghti a uan dafarimning me gisin darighasa me izima, an suren gumaziba men atarava men anogorosi.

¹⁴ Me men atarima, Iesus men ganigha navim an ikuvizima, a kamaghin me migei, "Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamaghin amizima borir doziba ateghtima, me na bagh izi. Men anogoroghan marki.

¹⁵ Ki guizbangira ia migei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham."

¹⁶ A kamaghin me mikemegha, boriba vaghvagha me isa me musi. Egha dafarim vaghvagha me gisin arighava, God arazir aghuim me damuasa Godin migei.

Bizir aviriba itir gumazim

(Matyu 19:16-30 ko Luk 18:18-30)

¹⁷ Egha Iesus dikavigha zuima, gumazir mam ivegha izava, uan tevimning apirighava Iesusin guamin kamaghin a migei, "Tisan Aghuim, ki manmaghin

9:49: Ese 43:24 ‡ **9:49:** (9:49-50) Ves 49 ko 50in migirigiar aviriba aningin aven iti. Ezima Grighin akam deragha dar akar mingarim abighizir puvati. Ezi migirigiar kam fofozir gumaziba uaghan nighnizir vamiram an itir puvati.

9:50: Mt 5:13, Lu 14:34-35, Ro 12:18, Ef 4:29, Kl 4:6, Hi 12:14 **10:4:** Lo 24:1-4, Mt 5:31 **10:6:** Stt 1:27, 5:2 **10:7:** 1 Ko 6:16, Ef 5:31 **10:14:** 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **10:15:** Mt 18:3

damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

¹⁸ Ezi Iesus a ikaragha kamaghin a migei, “Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuarim.

¹⁹ Ni God Moses ganingizir arazim gifo, ‘Ni gumazim misueghti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.’”

²⁰ Ezi an a ikaragha kamagh migei, “Tisa, ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati.”

²¹ Ezi Iesus gumazir kamın garava, a gifongegha kamaghin a migei, “Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amadaghiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi.”

²² Ezi gumazir kam akar kam baregha, an guam misingi. A fo, a guizbangira bizir aviriba itir gumazim. A kamaghin, an navim bar osemezi a ghu.

²³ Ezi Iesusin damaziba uan suren gumazibagh aruava, kamaghin me migei, “Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!”

²⁴ An suren gumaziba an akar kaba baregha, digavir kuram gamizima, Iesus ua kamaghin me migei, “Boriba, gumazim God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi, a guizbangira bar iburagham.

²⁵ Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangisi guizbangira bar iburagham!”*

²⁶ A me migeima, me guizbangira digavir kuram gamuava nighnizir aviribagh amuava uarira uariv gei, “Kamaghin

damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?”

²⁷ Ezi Iesus men garava kamaghin me migei, “Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osemezir puvati. A biziba bar dagh ami.”

²⁸ Ezi Pita kamaghin a migei, “Ni ge, e uan biziba bar da ategha, nin gin ize.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, gumazitam nan akar aghuim ko na bagh, uan dipenim, o uan aveghbuaba, o uan buaramiziba, o uan afeziam ko amebam, o uan boriba, o uan azeniba ategh,

³⁰ egh gumazir kam datirighin nguazir kamın God guizbangira bizir a faragha itiba bar dagh afiragh a daningam. A dipenir aviriba ko aveghbuaba ko buaramiziba ko amebaba ko borir aviriba, ko azenir aviriba a daningam. Eghti Godin gin zuir gumazibagh asighasizir araziba a uaghan dar aven ikiam. Eghtima dughiar gin izamim zurara itir ikirimirir aghuarim an a daningam.

³¹ Datirighin dughiar kamın faragha itir gumazir aviriba, me gin ikitima, datirighin gin itir gumazir aviriba, me gin faragh mangam.”

Iesus uan ovevem, dughiar mizekimin uam a migei.

(Matyu 20:17-19 ko Luk 18:31-34)

³² Egha me Jerusalemın ghuavanagava Iesus farazima, an suren gumaziba an gin ghua nighnizir aviribagh amima, me ko zuir gumazamiziba atiati. Ezi Iesus ua uan 12 plan suren gumaziba inigha me miriamın ghughava, a bativamin bizibar gun me migei.

³³ A kamaghin me migei, “Ia oragh. E nguibar ekiam Jerusalemın ghuavanadi. Eghti gumazitam Gumazibar Otirim isiva, Judan arazibagh fozir gumaziba koma ofa gamir gumazir ekiabar aningam. Eghti me a isi kot datighiva, egh a misueghti an aremeghsiva akabar akiram, egh me kamaghin a mikim suam, An aremegham. Egh me a misueghti an aremeghsiva, a inigh

10:19: Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, 24:14, Je 5:4 **10:21:** Mt 6:19-20, 10:38, Mk 8:34, Lu 12:33 **10:23:** Mt 19:23, Mk 4:19, Lu 18:24, 1 Ti 6:17 * **10:25:** (10:25) Ni kamelin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **10:27:** Jer 32:17, Lu 1:37 **10:30:** 2 Sto 25:9, Lu 18:30 **10:31:** Mt 20:16, Lu 13:30 **10:32:** Mk 8:31, 9:31

Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham.

³⁴ Egh Kantrin Igharazibar Gumaziba, me dibovir akabar a mikimiva, a gipariva, a fozoroghiva, egh a misueghti an aremegham. An aremeghti, dughiar pumuning ko mikezim givaghti a ua dikavigham.”

*Jems ko Jon ziar ekiamning iniasa ifonge.
(Matyu 20:20-28)*

³⁵ Ezi Sebedin otarimning, Jems ko Jon, Iesus bagha izava kamaghin migei, “Tisa, ga bizir mam bagha ifonge. Ni ga bagha a damuasa ga nin azai.”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin aningin azara, “Ki manmaghin guan akurvagham?”

³⁷ Aning a ikaragha kamaghin migei, “Ni atrivir ekiamin otoghiva egh ga damighti gan tav nin agharir guvim daperaghti, tav nin agharir kiriam daperagham.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Gua azangsizir bizir kam, gua an mingarim gifozir puvati, egha ia a bagha nan azai. Gua ti ki ateramin osimtizim, uaghan an ateramin gavgavim iti? O osimtizir dipar ki ruamim gua uaghan a guruam?”

³⁹ Ezi aning a ikara, “Are, ga gavgavim iti.” Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Guizbangira, gua ki ateramin osimtizim, gua a iniam, egh osimtizir dipar ki ruamim gua a guruam.

⁴⁰ Egha gua nan agharir guvim ko kiriam dapiasa azangsis, kar nan bizim puvati. Danganir kaba Godin bizimra. A danganir kabar dapiamin gumaziba, a me gifogha, me bagha danganir kabagh ami.”

⁴¹ Ezi Jems ko Jon bizir kam in Iesus migeima, 10 plan suren gumazir igharaziba a baregha, bizir kam bagha Jems ko Jon in atari.

⁴² Ezi Iesus men diagha, me akuvagha kamaghin me migei, “Ia fo, Kantrin Igharazibar atriviba pamten me gamima, me bar men apengan iti. Ezi men gumazir dapaniba uan akaba baraghasa puvira me abiraghbirasi.

⁴³ Eghti arazir kaba ian tongin ikian kogham. Gumazir manam ian tongin

ekiamin ikisi, a ingangarir gumazimin min iki.

⁴⁴ Eghti gumazir manam ian faragh mangisi, a bar ian ingangarir gumazir kinimin min iki.

⁴⁵ Ezi kamaghira Gumazibar Otarim iza, gumazamizibar amuti me a bagh ingarasa, a izezir pu. Puvati, a me bagh ingarasa ize. A gumazamizir aviriba bagh ovegh ua me givezegh me iniasa ize.”

*Iesus gumazir damazir kurar mam gamizi a dera
(Matyu 20:29-34 ko Luk 18:35-43)*

⁴⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerikon izegha, egha gumazamizir avirim sara nguibar ekiam ataghrasi. Ezi gumazir damazir kurar mam, an ziam Bartimeus (Timeusin otarim), a tuavir miriamin aperaghav ikiava biziba bagha inge.

⁴⁷ Egha an orazima Nasaretin gumazim Iesus uaghan iza zuima a dia ghaze, “Iesus Devitin Otarim, nan apangkufigh!”

⁴⁸ Ezi gumazamizir aviriba diman an anogoregha egha nimira ikiasava a migei. Ezi a pamtem diavira iti, “Devitin Otarim nan apangkufigh!”

⁴⁹ Ezi Iesus tugha kamaghin migei, “An diagh.” Ezi me gumazir damazir kuramin diagha ghaze, “Ni uabin gavgafigh, egh dikafigh! Iesus nin dei.”

⁵⁰ Ezi a uan korotiar azenan azuim suegha anekunigha zuamira dikavigha Iesus bagha ize.

⁵¹ Ezi Iesus an azara, “Ki ni bagh tizim damuasa ni ifonge?” Ezi gumazir damazir kuram kamaghin migei, “Tisa, ki ganasa ifonge.”

⁵² Ezi Iesus kamaghin a migei, “Mangi. Ni nighnizir gavgavim Godin itima, a ni gamizi ni ua dera.” Ezi zuamira a ua gari. Egha a Iesusin gin tuavimin zui.

**Iesus mizazim inigha
aremegha ua dikafi**

11

(Sapta 11-16)

*Iesus atrivimîn mîn Jerusalemîn zui
(Matyu 21:1-11 ko Luk 19:28-40 ko Jon
12:12-19)*

¹ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemîn boroghîn izava Betfage ko Betanin boroghîn Olivîn miğhsiamîn oto. Egha Iesus uan suren gumazir pumuning aning amaga,

² kamaghîn aning miğei, “Gua nguibar munagh itimîn mangi, gua an mangiva gantima donkin igiar mam, me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamîn a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva a inigh kagh izi.*

³ Eghti tav guan azang suam, ‘Gua tizim bagha donki firi?’ gua kamaghîn a mikim, ‘Ekiam ingangarim an iti. A uam anemangam.’”

⁴ Ezi aning ghua garima, me donki dipenir tiar akamîn azenan tuavimîn a ike. Ezi aning a firima,

⁵ gumazir maba tuivighav ikia aningîn azara, “Gua tizim bagha donkin benim firi?”

⁶ Ezi Iesus aning mikemezi moghon aning men akam ikara. Ezi gumaziba aningîn amamangatizima aning zui.

⁷ Egha aning donki inigha Iesus bagha izeghava uan korotiar azenan azuiba suegha donki gisîn da ghuani. Ezi Iesus a gisîn apera.

⁸ Ezi gumazamizir aviriba uan korotiar azenan azuiba suegha tuavimîn da ghuari. Ezi marazi ruarimîn tev seviba aghoregha da arisi.

⁹ Egha faragha zuiba ko gin zuiba me diava ara kamaghîn miğei,

“Hosana! Ia Godîn ziam fi!

Gumazir kam Ekiamîn ziam ko gavavimîn izi.

God deravira a damu.”

¹⁰ “En ovavim Devit fomira en atrivimîn ikezi moghin

gumazir kam en atrivimîn ikiasa izi.

Eghti God deravira a damu.

Hosana! Biziba bar dar pin itir
Godîn ziam fi!”

¹¹ Ezi Iesus Jerusalemîn aven ghugha ghua Godîn Dipenir miriamîn ghu. A ghugha biziba dar garava da asavsuisi. Ezi aruem givazi a suren gumaziba ko me Betanin ghue.

*Iesus temer figh bar an anogoroke
(Matyu 21:18-19)*

¹² Amimizaraghan Iesus uan suren gumaziba ko ua Betani ataghragha, Iesus mitiriam an azi.

¹³ A saghon garima temer fighîn mam dafaribara iti. Ezi a roghira mangi foghasa a dagheba iti, o puvati. Kar fighîn temeba bamin dughiam puvati. Ezi kamaghîn a ghua ovizitamîn apizir puvati, dafarir kinbaram an iti.†

¹⁴ Egha a kamaghîn temem miğei, “Tav gin nîn ovizitam rameghan kogham.” An a mikemezi, an suren gumaziba oraki.

*Iesus Godîn Dipenir miriamîn ghua gumazir asiziba amadiba me batosi
(Matyu 21:12-17 ko Luk 19:45-48 ko Jon 2:13-22)*

¹⁵ Egha Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemîn otivigha, Iesus Godîn Dipenir miriamîn ghuava gumazir asizir ofa gamibagh iveziba ko asizir ofa gamiba amadiba me batosi. Egha dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba ko kuarazir bunbaba amadibar dabirabiba, da fava egha da ighagharisi.

¹⁶ Egha a tav bizir amaditam inigh Godîn Dipenir miriamîn aven izi mangan an anogoroke.

¹⁷ Egha a men sure gamuava kamaghîn me miğei, “Miğirigiar kam Godîn Akinafarimîn osizirimîn iti, o puvati?”

‘Nan dipenimîn ingangarimîn mingarim kamakîn,

kar nguaziba bar men Gumazamiziba God ko Miğeir Dipenim.’

Ezi ia gumazir okeibar danganir mogomemîn mîn a gami.”

* **11:2:** (11:2) Ni donkin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:9:** Sng 118:25-26 **11:13:** Mk 11:20 † **11:13:** (11:13) Ni fighin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. **11:14:** Lu 13:6 **11:17:** Ais 56:7, Jer 7:11 **11:18:** Mk 14:1

18 Gumazamizir avirim bar an suren migirigiaba baregha digavir kuram gami. Ezi kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba Iesusin atiatigha, egh me a misueghti an aremeghasa maghira tuaviba buri.

19 Ezi aruem gevima Iesus uan suren gumaziba ko me Jerusalemın nguibar ekiam ategha azenan zui.

*Temer fighin misingizim
(Matyu 21:20-22)*

20 Egha mizaraghara Iesus uan suren gumaziba ko ghua garima temer fighin biba sara misingi.

21 Ezi Pita nirigha Iesus migei, "Tisa ni gan, temer fighin ni asighasighasa mikemezim, a misingi!"

22 Iesus an migirigiam ikaragha kamaghin me migei, "Nighnizir gavgavim Godin iki.

23 Ki guizbangira ia migei, tina mighsiar kam mikim suam, 'Mangi uabi fegh ongarim mikinigh,' egh uan navir averiamin igharagh nighnighan kogh, egh nighnizir gavgavim a mikemezir bizimin iki suam, 'An otivam,' eghti bizir kam a bagh otogham.

24 Kamaghin amizima ki ia migei, ia bizir tizim bagh God ko migeir dughiam an azangsigh, egh nighnizir gavgavim iki suam, 'Ki a inigha gifa,' ni bizir kam inigham.

25-26 Egh ni tugh God ko mikimiva egh osimtizim tinan iti, ni an arazir kuram gin amadagh, eghti kamaghin nin Afeziar Ekiar uan nguibamin itim nin arazir kuraba gin amadagham."[‡]

*Judan gumazir dapaniba Iesusin gavgavim bagha azara
(Matyu 21:23-27 ko Luk 20:1-8)*

27 Egha Iesus uan suren gumaziba ko uamategha Jerusalemın otogha Iesus Godin Dipenimin miriamin aven aruima,

ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba a bagha ize.

28 Egha Iesusin azara, "Ni gavgavir manamin amodoghin bizir kabagh ami? Egha tina bizir kabar amuasa gavgavim ni ganingi?"

29 Ezi Iesus me ikara, "Ki azangsizir mam ia damuasa ia na mikemeghti ki gavgavir manamin bizir kabagha amimin gun ia mikimam.

30 Jonin rurim—kar Godin bizim, o gumazibar bizim? Na mikemegh!"

31 Ezi me uarira uariv kemegha ghaze, "E suam, 'An rurim Godin ize,' eghtima a kamaghin ua en azaragham, 'Ia manmaghin amigha nighnizir gavgavim Jon damuan aghua?"

32 Eghti e suam, 'An rurim gumazibar ize'...." (Gumazamiziba bar moghira fo, Jon a guizbangira Godin akam inigha izir gumazim, kamaghin me gumazamizibar atiatingi.)

33 Egha me Iesusin azangsizim ikaragha kamaghin migei, "E fozir puvati." Ezi Iesus kamaghin migei, "Kamaghira, ki uan gavgavim inizir tuavimin, gun ia mikemeghan koghham."

12

*Wainin azenimin garir gumazir kurabar akar isin zuim
(Matyu 21:33-46 ko Luk 20:9-19)*

1 Ezi Iesus akar isin zuibar Judan gumazir dapanibav gei, "Gumazir mam wainin azenim oparigha an divazim aghui. Egha wainin oviziba mirmiramin itarim gukuigha pin iki wainin azenimin ganamin dipenimin ingari. Egha a wainin azenim isa wainin azenimin ganamin gumazir mabagh aningi (eghti me gin wain taba uam a ikaragham). Egha saghon igharagha ghu.*

2 Ezi wainin oviziba kuaramin dughiam otozi, wainin azenir ghuavim ingangarir

11:20: Mk 11:14 11:23: Mt 17:20, Lu 17:6, 1 Ko 13:2 11:24: Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 14:13, Je 1:5-6 11:25-26: Mt 5:23, 6:14-15, Kl 3:13 ‡ 11:25-26: (11:26) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan vezin kamın aven iti. Migirigiar kamra kara, "Egh ia gumazamizir igharaziba, ia gamizir arazir kuraba gin amadaghan koghti, ian Afeziar uan nguibamin itim a uaghan ian arazir kuraba gin amadaghan koghham." 11:32: Mt 14:5, Mk 6:20 12:1: Ais 5:1-2 * 12:1: (12:1) Ni wainin mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan.

gumazir mam amadazi a wainin ovizir taba iniassa wainin azenimin garir gumaziba bagha ghu.

³ Ezi me an suiragha, a misuegha anemadazi a dafaribara uamatenge.

⁴ Ezi a ingangarir gumazir igharazim amadazi me a misogha an dapanim abigha aghumsizir arazibar a gami.

⁵ Ezi a ua mizekim amada, ezi kam me a misoghezi an areme. Ezi an avirir igharazir maba saram amangi; maba me pura me misoke, maba me me misoghezi me ariaghire.

⁶ “Ezi bar abuananam iti anenemangasa, an otarir kamra, a bar ifongezim. A bar men gin anemagava kamaghin migia ghaze, ‘Me nan otarir kam in akam baregh deragh a damuam.’ Egha anemadazi a ghu.

⁷ Ezi wainin azenimin garir gumaziba kamaghin uariv gei, ‘Kar gin wainin azenir kam iniamin otarim. Aria, e uari inigh a misueghti an aremeka. Egh wainin azenir kam, e an ghuaviba ikegham.’

⁸ Egha me an suiragha a misoghezi an areme. Ezi me a isava wainin azenimin azenan anakuni.

⁹ “Ezi wainin azenimin ghuavim bar manmaghira damuam? A iziva wainin azenimin garir gumazir kabav soghtima me arimighiram. Egh wainin azenim isiva igharaz darazir aningam.

¹⁰⁻¹¹ Ia Godin Akinafarir osizirir kam in ganiz, o puvati?

‘Kar dipenir ak inir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.

Kar Ekiam arazir kam gami,
ezi an en ganganimin
bar dera.’ ”

¹² Ezi me fo an akar isin zuim me gasara, ezi kamaghin me an suiragh a iniassa tuaviba buri. Egha me an suighasa gumazamizibar atiatigha, anetegha ghue.

*Gumazamiziba dagiaba Sisar daningam,
o puvatigham?
(Matyu 22:15-22 ko Luk 20:20-26)*

¹³ Egha gin Judan gumazir dapaniba Farisin maba ko Herotin gin zuir darasi amadazi, me Iesus bagha ize. Eghti me Iesusin migirigiar otevitamin an suighasa.

¹⁴ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, e fo, ni zurara guizbangira migiava, migirigiar vamira gumazamiziba bar me ganidi. Gumazir ziaba itiba o gumazir kiniba, ni akar vamira me migiava guizbangira Godin arazibar men sure gami. E Godin arazim gin mangiva, gavmanin dagiaba Sisar daningam o puvatigham? E ivezam, o ivezan kogham?”

¹⁵ Ezi Iesus men ifavarim gifogha kamaghin men azara, “Ia tizim bagha na gifari? Dagiatam na bagh a inigh iziti ki an ganika.”

¹⁶ Ezi me dagiam a bagha a inigha izezi a men azara, “Tinan nedazim ko ziamra kara?” Ezi me kamaghin Iesus ikara, “Sisar in nedazim.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Kamaghira, ia Sisar in biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning.” Ezi me an ikarvazimin digavir kuram gami.

*Sadyusiba gumazim aremegh ua dikavamin bizim bagha Iesusin azangsi
(Matyu 22:23-33 ko Luk 20:27-40)*

¹⁸ Ezi Sadyusiba, me kamaghin nighnisi, gumazim aremegh ua dikavighan kogham. Egha me azangsizir mam sara Iesus bagha ize.[†]

¹⁹ Me izegha kamaghin migei, “Tisa, Moses fomira kamaghin e bagha osiri, gumazim ovegh uan amuim ategh egh boriba puvatighi, an aveghbuam an amuir odarimin ikiva a bagh boriba iniam.

²⁰⁻²¹ Ezi dughiar mam 7 pla aveghbuaba iti. Avebam amuimin ikia boriba puvatigha aremezima, ua avebamra irim an ikia boriba puvatighava uaghan areme. Ezi mizekim kamaghiram ami.

²² Ezi 7 pla aveghbuar kaba bar me an ikia, boritaba inizir puvatigha ariaghire. Ezi abuan, amizim uaghan areme.

²³ Aveghbuar 7 pla an ike. Egh kamaghin ua dikavamin dughiam, tinarama an pam?”

^{12:6:} Mt 3:17 ^{12:8:} Hi 13:12 ^{12:10-11:} Sng 118:22-23 ^{12:13:} Mk 3:6 ^{12:17:} Ro 13:7 ^{12:18:} Ap 23:8
^{† 12:18:} (12:18) Ni Sadyusibar mingarim gifoghsi, akirangin itir Akar Mingaribar gan. ^{12:19:} Lo 25:5

²⁴ Ezi Iesus kamaghin me ikara, “Ia Godin Akinafarimin osizirim ko Godin gavgavim gifozir puvati, kamaghin ia paza nighnigha migei?”

²⁵ Ariaghreziba dikavamin dughiam paba amuibar ikian kogham, uaghan me amuiba isi pabar arighan kogham. Me enselbar min Godin Nguibamin ikiam.

²⁶ “Ezi ariaghreziba ua dikavizir bizim bagha, ia Mosesin Akinafarimin aven temer isizimin eghaghanim ia an gani, o puvati? Eghaghanir kamın, God kamaghin Moses mikeme, ‘Ki Abraham, ko Aisak ko Jekopin God.’”

²⁷ God gumazibar nivafizir ariaghribar God puvati, a gumazibar duar angamra itibar God. Ia bar paza nighnigha migei.”

*Godin arazir faragha zuim
(Matyu 22:34-40 ko Luk 10:25-28)*

²⁸ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir mam izima Sadyusiba Iesus ko uari adoizima, a me barasi. An orazima Iesus ikarvazir aghuim me ganingizima, a Iesusin azara, “Godin arazir manamra maba bar dagh afiragha, faragha zui?”

²⁹ Ezi Iesus a ikara, “Arazir bar ekiamra kara: ‘Israel, ia oragh. Ekiam en God, Ekiam uabira.’”

³⁰ Ia uan Ekiam, ian God, uan navir averiam ko uan duam ko uan nighnizim ko uan gavgavim sara bar a gifongegh.’

³¹ Ezi arazir anarira irimra kara, ‘Ni uabi gifongezir moghin gumamaziziba bar me gifongegh.’ Ua arazitam kamningin min ekeveggha aning gafirazir puvati.”

³² Ezi gumazir kam kamaghin Iesus ikara, “Ni guizbangira migia ghaze, God uabira, tav ua itir puvati.”

³³ E uan navir averiam ko, uan nighnizim ko uan gavgavimin Ekiam gifongegh, egh uabi gifongezir moghin gumamaziziba bar me gifongegham. E arazir kamningin gin mangam, eghti arazir kamning ofan me bar avimin tueba ko ofa damuamin biziba bar dagh afira.”

³⁴ Iesus orazima a deravira mikemezi, Iesus a migei, “Ni God biziba bar dagh ativagh dar ganamin dughiamin saghon

itir puvati.” Egha datirighin tav ua azangisitam ua Iesus damuan atiatingi.

*Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim bagha gumamazizibar azangisisi
(Matyu 22:41-46; 23:1-36 ko Luk 11:37-54; Luk 20:41-47)*

³⁵ Egha Iesus Godin Dipenir miriamin gumamazizibar sure gamuava, men azara, “Manmagh amizi Judan arazibagh fozir gumaziba kamaghin migia ghaze, Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, a Devitin ovavim?”

³⁶ Devit uabi, Godin Duam nighnizir kam a ganingizi, a kamaghin mikeme,

‘Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,
“Nan agharir guvim daperagh,
egh na ko atrivimin ikiam.

Egh mangi dughiar ki nin apanibar amighti me nin apengan ikiam.” ’

³⁷ Egha Devit uabi ‘Ekiam’ gumazir kam gati. Ezi manmaghin amizi a ua Devitin Otarim?” Ezi gumamazizir aviriba an migirigiaba bareggha bar akonge.

³⁸ Ezi Iesus gumamazizibar sure gamua kamaghin migei, “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh ganigh. Me korotiar ruaribar aghuigh daruti gumamaziziba me biziba amaga dagh ivezi naghin ziar ekiaba me daningasa, me bar ifonge.

³⁹ Egh God ko migeir dipenibar dabirabir aghuariba iniva, egh isar ekiabar dughiaaba me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge.

⁴⁰ Me amuir odiaribagh ifarava men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham.”

*Amuir odiarimin ofa
(Luk 21:1-4)*

⁴¹ Egha Iesus ghua dagiaba arizir danganimin boroghin aperaghav ikiava gumamazizir aviribar garima me uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba

arizir danganimin a da arisi. Gumazamizir dagiar aviriba itiba dagiar aviriba arisi.

⁴² Ezi biziba puvatizir amuir odiarim izava dagiar muziarir pumuning ati, aning dagiar rubuzir muziarir vamira an min ghu.

⁴³ Ezi Iesus uan suren gumazibar di- agha kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira.

⁴⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananam ati.”

13

Iesus ghaze, Godin Dipenim gin ikuvigham

(Matyu 24:1-2 ko Luk 21:5-6)

¹ Egha Iesus Godin Dipenim ategha azenan zuima, an suren gumazir mam a migei, “Tisa! Ni gan, kar dagiar bar ekiaba, me dar Godin Dipenimin ingarizima, an ganganim bar dera! Godin Dipenim koma dipenir dozir an mariamin itiba, da bar dipenir diriba!”

² Ezi Iesus kamaghin a ikara, “Ni dipenir dafar kabanaghin gari? Da bar ikuvigham. Egh dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira dagh iregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham.”

Iesus ghaze, osimtizir aviriba gin otivam

(Matyu 24:3-14 ko Luk 21:7-19)

³ Egha Iesus Olivin mighsiam gisin, Godin Dipenimin guam a misuegha aperaghav itima, Pita, Jems, Jon ko Andru me uarira ikiava an azara,

⁴ “E mikemegh, dipeniba ikuvighamin bizim, a manadzoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam bizir kaba otivamin dughiam roghira ize?”

⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia uari bagh deraghvira gan, gumazitam izi ia gifaran marki.

⁶ Gumazir aviriba nan ziamin izi, suam, ‘Ki Krais, God ua e iniasa misevezir gumazim,’ egh gumazamizir aviribagh ifaram.

⁷ “Eghti ia roghira itir midorozir ekiabar niginiba baragh, egh saghon itir midorozir ekiabar akaba baragham. Egh ia digavir kuram damuan marki. Arazir kaba otivam, eghti nguazir kam givamin dughiam tighar izam.

⁸ Kantrin mamın itir darazi dikavigh kantrin igharazimin itir darazi ko misogham. Eghti atrivir mamın adarazi dikavigh atrivir igharazimin adarazi ko misogham. Danganir mabar dagheba bar puvatightima, gumazamiziba mitiriamra ikiam. Eghtima mikimkiziba uaghan otivam. Osimtizir kaba faragh otivighti nguazir kam givamin dughiam tighar. Osimtizir kaba mati, amizim otasa faraghavira mizazim isi mokin.

⁹ “Ia deravira uari bagh gan. Gumazitaba ia isi nguibabar garir gumazibar aningam. Egh me God ko migeir dipenibar ia misogham. Egh ia na bangin atriviba ko gavmanin gumazir ekiabar damazibar tuiva, egh ka amizir biziba ia dar gun me mikimam.

¹⁰ Eghti Godin akar aghuim gumaziba faragh nguibaba bar dav kinigh.

¹¹ Eghti gumazitaba dughiar manam ian suiragh ia inigh kotin mangiti, ia faragh mikimsi nighnighiva osiman marki. Pura migirigiar manam God kotin aven ni danighti, na mikim. Kar ni uabi migeir puvati, Godin Duam migei.

¹² “Aveghbuaba uarira uari isi apanibar aningti me me misoghti me arimighiram. Eghti afeziaba uan boriba uaghan kamaghira dar amuam. Boriba uan ameboghfeziabar akaba batoghiva ovengamin arazibar me damuti, me arimighiram.

¹³ Eghti gumazamiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham. Egh tina tugh gavgavigh mangi ana aremeghamin dughiamin tughti, God ikirimirir aghuarim gin a daningam.”

Iesus ghaze, bizir bar kuram otivam

(Matyu 24:15-28 ko Luk 21:20-24)

14 Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, "Ia ganti God bar aghuazir bizim an dipenimn ikiam. Kar a ikian koghamin danganim. A ikiti, God uan Dipenim ategham. (Ni tina osizirir kamn ganigh, deravira nighnighiva a gifogh.) God bar aghuazir bizir kam, dughiar kamn otoghti, Judian Distrighin aven itir darasi me zuamiram ari miġhsibar ghua-vanangam.

15 Tav dipenimn avughsir danganimn ikeghiva dipenimn aven mangi uan bizitam inian marki.

16 Tav azenir ekiamn ikeghiva uamategh dipenimn mangi uan azenan azuir korotiam inian marki.

17 Naviba adair amiziba ko boriba oteba apir amebaba, mevzika; dughiar izamin kaba bar men ikuvigham!

18-19 Dughiar izamin kaba, da osimtizir ekiabar dughiaaba. God nguazim ko overiamn ingarizir dughiamn iza datirikin, egh ua kamaghin dughiatam otoghan kogham. Ezi kamaghin ia God ko mikim, eghti osimtizir ekiar kaba amozimn dughiamn otivan marki.

20 Egha Ekiam uan misevezir gumazamizibagh nighnigha, dughiar kurar kamn dughiar maba aghorezi da mong ofefe. A ti dar aghorezir puvati gumazamiziba bar ariaghreghai.

21 "Dughiar izamim tav ia mikim suam, 'Ia gan, Kraistra kara! A God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimra,' o, 'Ia gan, Kraistra muna!' an akam baraghan marki.

22 Gumazitaba iziva ia gifar suam, 'Kirara, God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim,' o 'ki Godn akam inigha izir gumazir mam,' egh me mirakeln bar ekiaba koma digavir kuram gamir arazibar amuti da otivam. Me kamaghin ifonge, me gumazamizibagh ifaraghti, me onganigham. Egh me gavgavim iki, uaghan God ua bagha misevezir gumazamiziba, me uaghan me gifarasa. Kamaghin me mirakeln kabar amuam. Egh dughiataba me me gifarsi damuva avegham.

23 Ki ġin otivamin biziba bar dar gun ia mikeme. Kamaghin ia deravira uari bagh gan."

Iesus ghaze, ġin Gumazibar Otarim izam (Matyu 24:29-31 ko Luk 21:25-28)

24 Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, "Osimtizir ekiar kabar dughiam ġivaghti, ġin izamin dughiamn bizir kaba otivam.

'Aruem mitategham,
eghti iakinim isiraghan kogham;
25 eghti mikoveziba overiamn asighiram,
eghti overiamn itir bizir gavgaviba
sivaghsivagh,
uan danganiba ataghragham.'

26 Dughiar kamn gumaziba ganti Gumazibar Otarim gavgavir ekiam ko angazangarir ekiam sara ghuariamn tongin izam.

27 Egh a uan enselba amadaghti me mangi nguazim ko overiamn danganiba bar ko nguazimn oteviba bar dar mangiva God misevezir gumazamiziba men aku a bagh izam."

Iesus ghaze, ia temer fighin gan fogh (Matyu 24:32-35 ko Luk 21:29-33)

28 Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, "Temer fighin aguaba ua diz murti, ia fogh suam, amozimn dughiam roghira ize. Ia temer fighin gan nighnizim iniam.

29 Kamaghira ia bizir kabar ganti da otivti, ia fogh suam, Gumazibar Otarim a ua izamin dughiam roghira ize. A tiar akamin tughav iti.

30 Ki ġuibangira ia miġei dughiar kamn itir gumazamizir kaba ikivira ikiti bizir kaba bar otivam.

31 Overiam ko nguazim ġivagham, eghti nan miġirigiaba ġivaghan kogham."

Iesus ghaze, a ua izamin dughiam tav a ġifozir puvati (Matyu 24:36-44)

32 Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, "Tav fozir puvati, dughiar manamra ki ia miġeir bizir kaba otivam. Godn Nguibamin itir enselba ko Godn Otarim

uaghan fozir puvati. Afeziar Ekiam uabira fo.

³³ “Ia dughiar kamın izamin dughiam gifozir puvati. Ia deravira uari bagh ganıva mizuam.

³⁴ Dughiar kam mati gumazim igharagha zui. A uan dipenim ategha ghua uan dipenim isa uan ingangarir gumazibar dafarim garighava dipenimın ingangariba me rome. A tiar akamın itir gumazimın miğia ghaze, ni deravira gan.

³⁵ “Dipenimın ghuavim izamin dughiam ia a gifozir puvati, a bogarangra izam, o dimagarir arizimın izam, o tuariba akiti a izam, o aminim tiraghti a izam, o? Kamaghın ia deravira gan.

³⁶ Puvatightima, a zuamiram otogh ian ganti, ia dakuvira ikiam.

³⁷ Ki ia miğeir bizir kaba, ki gumazamiziba bar me miğei, ‘Ia deravira gan!’ ”

14

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa miğiriğiabar kiri

(Matyu 26:1-5 ko Luk 22:1-2 ko Jon 11:45-53)

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam, koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiam, dughiar pumuningra ikiavira itima, ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, arazir mogometamin Iesusın suiragh amisueghti an aremeghasa tuaviba buri.*

² Me kamaghın uariv gei, “E isamin dughiamın an suighan kogham. E damuti isamin itir gumazamiziba midorozir eki-atam e damigham.”

Amizir mam mughuriar aghuim zuir borem Iesusın dapanim ginge.

(Matyu 26:6-13 ko Jon 12:1-8)

³ Egha Iesus Betanin nguibamin ikiava lepa itir gumazim Saimonın dipenimın aven dagher dakozimın apava aperaghav iti. An apava aperaghav itima, amizir mam mughuriar aghuim zuir borer mam. An alabastan ingarizir misevimın iti. An

ziam nat, an izevim bar pin iti. Amizir kam borer kam inigha Iesus bagha izegha borev sevım abigha borem Iesusın dapanim ginge.

⁴ Ezi uaghan itir darasi me naviba isiava kamaghın uariv giavira iti, “Tizim bagha kav borer mughuriar aghuim zuım pazava a gami?”

⁵ An anemadagha dagiar aviriba inighai. An izevim azenir vamiran izevim gafira. Eghti an dagiaba onganarazibagh amibar akuragham.” Egha me puv an atari, egha an anogorosi.

⁶ Ezi Iesus kamaghın miğei, “Anetakigh. Ia tizim bagha osimtizim a garisi? Anetakigh! An arazir aghuim na gami.

⁷ Onganarazibagh amiba zurara ia ko ikiam. Ia dughiar manam men akurvaghsi, men akurvagh. Ki zurara ia ko ikian kogham.

⁸ Ki aremeghti a damuamin bizim, a na gami. A faragh mughuriar aghuim zuir borem nan mikarzim daghuighti me gin na mozim darigham.

⁹ Ki guizbangira ia miğei, me nguazir kamın danganir manamin Godın akar aghuim akunıva egh amizir kam amizir arazim uaghan a mikimıva egh a ginighnighivira ikiam.”

Judas Iskariot Iesus inigh ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa akar gavgavim arkiri

(Matyu 26:14-16 ko Luk 22:3-6)

¹⁰ Ezi Judas Iskariot 12 plan aposelin mam, a Iesus isıva ofa gamir gumazir ekiabar dafarim darighasa me bagha ghu.

¹¹ Ezi me an akar kam baregha bar akonge, egha dagiaba a daningasa akar gavgavim arkiri. Ezi an an suiragh me daningasa tuaviba buri.

Iesus uan suren gumaziba koma api

(Matyu 26:17-25 ko Luk 22:7-14 ko 22:21-23 ko Jon 13:21-30)

¹² Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiabar faragha zuir dughiam, Judan gumaziba me arazir kam iti. Me

13:34: Mt 25:14, Lu 12:36-38 **13:35:** Lu 12:38 **14:1:** Kis 12:1-27, Mk 11:18 * **14:1:** (14:1) Ni Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatizir Bretin Isam Damuamin Dughiamın mingariba gifoghsi, ni akirangın itir Akar Mingaribar gan. **14:3:** Lu 7:37-38 **14:7:** Lo 15:11 **14:8:** Jo 19:40 **14:12:** Kis 12:6, 12:14, 12:20, Mt 26:17, Lu 22:7

faragh God Israelbagh Itazir Dughiam ginighnighiva sipsipin igiam inigh God danighiva an ofa damuam. Ezi Iesusin suren gumaziba an azara, “Ni danganir manamin, e mangi, ni God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramisi, e bizibar akiram?”

¹³ Ezi a uan suren gumazir pumuning amaga kamaghin aning migei, “Gua nguibar ekiamin mangiti gumazitam dipar minem ater izi gua batoghti, gua an gin mangi.

¹⁴ Dipenir an aven zuim gua an mangiva an ghuavim mikim suam, “Tisa kamaghin azangsi, “Nan danganir ki uan suren gumaziba ko Israelbagh Itazir Dughiamin isamar amamim mana?”

¹⁵ Eghti a dipenimin aven pin itir danganir ekiam ian akagham. Danganir kam biziba bar ikia e baghavira mizuai. Eghti ia danganir kam e uari bagh biziba bar dar akir.”

¹⁶ Ezi an suren gumazimning me ategha nguibar ekiamin aven ghua garima biziba a migirigiamin mirara ghuzi, ezi aning maghira God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

¹⁷ Ezi guaratizimin Iesus uan 12 plan suren gumaziba ko otifi.

¹⁸ Egha me dagher dakozimin apiaghav ikiava apava, Iesus kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham, a uaghan na ko ikiava api.”

¹⁹ Me an akam baregha, naviba bar osemi. Egha me bar vaghvaghera an azangsihga kamaghin migei, “Kirara markiana?”

²⁰ Ezi a me ikaragha kamaghin me migei, “Ia 12 pla ian tavra. Gumazir na ko itarir vamira bret azuim.

²¹ Ezi Gumazibar Otarim, Godin Akinafarim mikemezir moghin, an aremegham. Eghti gumazir Gumazibar Otarim isava apanibar agharim gatizim, gumaka! A bar ikuvigham! Amebam a batezir puvatizi, deraghai!”

Iesus bret ko wain uan suren gumazibagh aningi

(Matyu 26:26-30 ko Luk 22:15-20 ko 1 Korin 11:23-25)

²² Ezi Iesus uan suren gumaziba ko apa ikiava, a bretin mam inigha God minabagha egha anebigha, a isa uan suren gumazibagh aningi. Egha kamaghin me migei, “Kar nan nivafizim. Ia a inigh aneremi.”

²³ Egha a wain apir itarim inigha egha God minabagha me ganingizi, ezi me vaghvaghera uarir guri.

²⁴ Me wain apima a kamaghin me migei, “Kar nan ghuzim, an Akar Dikirizir Gavgavim, a gavgavim a ganidi. A gumazamizir aviriba bagha ire.

²⁵ Ki guizbangira ia migei, Ki uam wainin ovizimin dipatam rameghan kogham, kamaghira iki mangi Dughiar God Bizibagh Ativamimin otogham. Eghti dughiar kam, ki wainin dipar igiam ramam.”

²⁶ Egha me Godin ziam fer ighiar mam gamigha dikavigha Olivin Mighsiamin ghue.

Iesus ghaze, Pita gin mikim suam, a Iesus gifozir puvati.

(Matyu 26:31-35 ko Luk 22:31-34 ko Jon 13:36-38)

²⁷ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti,

‘Ki sipsipbar garir gumazim a misueghti sipsipba tintinimin aregham.’

Kamaghin ia bar nighnizir gavgavim nan itim givaghtima, ia na ategh aregham.

²⁸ Ki ia migei, ki aremegh ua dikavigh ian faragh Galilin Distrighin mangam.”

²⁹ Ezi Pita kamaghin migei, “Me bar ni ateghti kirara puvatigham.”

³⁰ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki guizbangira ni migei, datirighin dimagarir kamin ni uabi dughiar pumuning ko mikezim ni suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ eghti tuarim gin akazir pumuning damuam.”

³¹ Ezi Pita akar gavgavimra amua ghaze, “Ki ni ko ovengsiva ovengam, ki bar kamaghin mikemeghan kogham. Bar puvatigham!” Ezi suren gumaziba bar kamaghiram a migei.

Iesus Getsemanin azenim in God ko migei (Matyu 26:36-46 ko Luk 22:39-46)

³² Egha Iesus uan suren gumaziba ko temer olivbar azenim, an ziam Getsemanin ghuegha, Iesus kamaghin me migei, “Ia kagh dapiaghiv kiti ki God ko mikimam.”

³³ Egha a Pita, Jems ko Jon me inigha ghu. Ezi atiatim puviram an anadima, a bar osemegha,

³⁴ kamaghin me migei, “Nan navir averiam, osimtizim a iteragha ghuaghiri. Ezi ki aremeghasava ami. Ia kagh iki, deravira gan.”

³⁵ Egha a mong isivagha ghugha, egha uan guam moghin nguazim girigha kamaghin God ko migia ghaze, tuavir igharazitam ikitima God dughiar kurar kam na dam a inigh.

³⁶ A kamaghin God ko migei, “O Ame, nan afeziam, bizitam bar nin osememizir puvati. Kamaghin osimtizir kam, ni na dam a inigh. Ki ifongezir moghin puvati, ni ifongezir moghira, ni damu.”

³⁷ Ezima a uamategha uan suren gumazir pumuning ko mizekimin bighan ghugha garima me akui. Ezi a kamaghin Pita migei, “Saimon, ni akui? Ni tong na ko iki ganiva dughiar otevimin ikeghan kogham?”

³⁸ Ia na bagh deravira gan, egh God ko mikim, eghti osimtizitam ia damuti, ia ireghan kogham. Ki fo, ian navir averiaba ifonge, ezi nivafiziba gavgaviba dar puvati. Kamaghin pariam ian azi.”

³⁹ Egha a uamategha ghugha faragha God ko mikemezi moghin ua a ko migei.

⁴⁰ Egha a uamategha suren gumaziba bagha iza gari, me akuavira iti. Pariam puv men azi. Ezi a me gaghurazi, me a mikimamin akabagh asa.

⁴¹ Ezi a dughiar mizekimin ghugha God ko mikemegha uamategha iza me migei,

“Ia avughsava akuavira iti? Arazir kam atakigh! Dughiam oto. Ia gan, Gumazibar Otarim me a siva gumazir arazir kurabagh amibar dafarim darighasa.

⁴² Ia dikavigh! E mangam! Ia gan. Gumazir na siva apanibar aningamra muna izi!”

Judas Iesus isava an apanibar dafarim gati

(Matyu 26:47-56 ko Luk 22:47-53 ko Jon 18:3-12)

⁴³ Egha Iesus Pita, Jems ko Jon migiavira itima, Judas, an suren gumazir 12 plan mam oto. Maburan avirim a ko midorozir sababa ko asianiba inigha Iesus bagha izi. Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko Judan gumazir dapaniba, me me amangizi, me izi.

⁴⁴ Gumazir Iesus isi men dafaribar arighasava amim faragha ghaze, “Ki arazir kam ian akagham. Gumazir ki toramin, kar Iesusra. Ia an suiragh, egh deraghvira an ganiva, egh a inigh mangi.”

⁴⁵ Ezi Judas Iesus bagha ghuavira ikia kamaghin migei, “Tisa!” Eghava an tore.

⁴⁶ Ezi gumaziba izava Iesusin agharibagh iregha, pamtem an suiki.

⁴⁷ Ezima Iesusin boroghin itir gumazir mam uan midorozir sabam asigha, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir gumazimin kuarim atu, ezi an kuarim dutuaghiri.

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin migei, “Ki okimakar gumazim puvati. Ia tizim bagha nan suighasa midorozir sababa koma asianiba atera izi?”

⁴⁹ Ki zurara ia ko ikia, Godin Dipenimin miriamin aven sure gami. Ezi ia nan suighan aghua. Ezi Godin Akinafarimin osizirim mikemezir moghira ia kamaghin na gami.”

⁵⁰ Ezima Iesusin suren gumaziba bar aneteghava are.

Gumazir igiar mam arav gh

⁵¹ Ezi gumazir igiar mam bizitam aruzir puvati, egha inir ghurghurir azenan itimra ikegha Iesusin gin zui. Ezi Iesusin apaniba an suirazima,

⁵² a uan azenan itir inir ghurghurim ategha bibiamrama arav ghu.

Iesus Judan kotin aven iti

(Matyu 26:57-68 ko Luk 22:54-55 ko 22:63-71 ko Jon 18:13-14 ko 18:19-24)

⁵³ Ezi Iesusin apaniba a inigha ofa gamir gumazibar dapanim bagha ghu. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me bar iza uari akufa.

⁵⁴ Ezi Pita mong tizim a gatigha Iesusin gin ghua bar ghua ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu. Egha kagh ganganir gumaziba koma aperaghav ikia avimin fi.

⁵⁵ Ofa gamir gumazir ekiaba koma Judan kotin aven itir gumaziba bar Iesusin misueghti an aremeghasa akar men akurvaziba buri, egha tam batozir puvati.

⁵⁶ Gumazir aviriba ifavarir migirigiabar Iesus gami, ezi men migirigiaba voroghira zuir puvati.

⁵⁷ Ezi marazi dikavigha ifavarir akar kamın a migei,

⁵⁸ “E orazima, a ghaze, ‘Ki Godin Dipenir gumaziba ingarizim anepirigh, egh dughiar pumuning ko mikezimin igharazitamin ingarigham. Godin Dipenir ki ingaramim gumaziba ingarizir puvatizim.’”

⁵⁹ Ezi migirigiabar kaba uaghan guizbangira voroghira zuir puvati.

⁶⁰ Ezima ofa gamir gumazibar dapanim dikavigha men tongin tugh agha Iesusin azara, “Ni akatam ikarvaghan aghua? Me ni gasir akar kam, a guizbangira, o?”

⁶¹ Ezi Iesus nimira ikia men migirigiatam ikarazir puvati.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uam an azara, “Ni Kraıs, God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim? Ni gumazamiziba ziam fer Godin Otarim?”

⁶² Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ki an Otarimra. Eghti ni ganti, Gumazibar Otarim gavgavim itir Godin agharir guvim daperagh overiamın ghuariaba sara izam.”

⁶³ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan korotiaba abighava azara, “E tizim bagh ua akar akurvaziba buriam? Markiam!

⁶⁴ Ia uari a barasi, a migirigiabar kurabar Godin ziam gasighasisi. Ezi ia manmaghın nighnisi?” Ezi me bar akam a gasa, egha ghaze an aremegham.

⁶⁵ Egha marazi a gipari. Egha me an damaziba avara, egha me uan agharibar a misogha kamaghın migei, “Ni mikim. Tinara ni misosi?” Ezi ganganir gumaziba a inighava a misoghavira iti.

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:69-75 ko Luk 22:56-62 ko Jon 18:15-18; 18:25-27)

⁶⁶ Dughiar kamra Pita dipenimin divazimin aven vangınan itima, ofa gamir gumazibar dapanimin ingangarir guivir mam izi.

⁶⁷ Egha Pitan garima an avimin fiima, a dikiraviram an gari. Egha kamaghın migei, “Ni uaghan Nasaretin gumazir kam, Iesus ko ike.”

⁶⁸ Ezi a uabin ghuaragha ghaze, “Ki ni migeir bizir mam gifozir puvati.” Egha divazimin tiar akar ekiamın otivasa azenan ghu. Ezi tuarim ati.

⁶⁹ Ezi ingangarir guivir kam kagh an apigha tuivighav itir gumazamiziba ua me migei, “Muna men mav.”

⁷⁰ Ezi a ua uabin ghuara. Ezi mong gin, an boroghın tuivighav itir darasi Pita migei, “Ni Galilin gumazim, kamaghın guizbangira ni men mavira.”

⁷¹ Ezi a pamtem migia ghaze, Ki guizbangira migei, ki ifaraghtima God na gasighasigham. Egha kamaghın me migei, “Ki gumazir ia migeir kam gifozir puvati.”

⁷² A kamaghın migiavira itima tuarim uam ake. Ezi Pita Iesus a mikemezir migirigiam giniri, “Ni faragh dughiar pumuning ko mikezimin suam, ki Iesus gifozir puvati, eghti tuarim gin dughiar pumuningın akegham.” Egha Pita nighnighava avegha bar puvirama azi.

15

*Me Iesus inigha Pailat bagha ghu
(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Luk 23:1-5
ko Jon 18:28-38)*

¹ Egha bar mizaraghara, ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba, ko Judan kotin aven itir gumazir igharaziba sara, me nighnizir mam bato. Egha me Iesusin dafariba ikegha an akua ghua Pailat ganingi.

² Ezi Pailat an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?” Ezi Iesus a ikaragha kamaghin migei, “Are, ni deraghavira migei.”

³ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba bizir aviribar a miyia, a gasi.

⁴ Ezi Pailat uam an azara, “Ni migirigiar kaba ikarvagh, o puvati? Ni orasi, me bizir aviriba ni miyia ni gasi.”

⁵ Ezi Iesus bar migeir puvatizima, Pailat digavir kuram gami.

*Pailat ter ighuvimin Iesus guasa migei
(Matyu 27:15-26 ko Luk 23:13-25 ko Jon
18:38-19:16)*

⁶ Ezi Pailat amir arazim kamakin, azeniba bar isar ekiamin kamamin dughiam, me Pailatin mikimtima a kalabusin itir gumazir me ifongezim, aneteghti, a mangam.

⁷ Gumazir mam, an ziam Barabas, a gumazir gavman ko misoziba me ko kalabusin iti. Me bizir kam bagha kalabusin iti. Me gavman ko uariv sogha gumazir mabav soghezi me ariaghire.

⁸ Ezi gumazamiziba Pailat iti naghin ghuavanabogha kalabusin itir gumazir me ifongezim ateghasa Pailatin azangsis. Kar arazir Pailat zurara amim.

⁹ Ezi Pailat men azara, “Ki Judabar Atrivim ategh ia bagh anemangasa, ia ifonge?”

¹⁰ Pailat fo, ofa gamir gumazir ekiaba Iesus amir biziba bagha naviba ikuvava, a isa Pailatin dafarim gati.

¹¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba migirigiar navibagh iniviba gumazamizibagh anidi. Eghti me Pailatin mikemeghti a Iesusin anogoregh, egh Barabas ateghti a me bagh izam.

¹² Ezi Pailat azara, “Gumazir ia Judabar atrivim arizim, ki manmaghin a damuam?”

¹³ Ezi gumazamiziba pamtem dia kamaghin migei, “A isi ter ighuvimin aneguragh!”

¹⁴ Ezi Pailat men azara, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami?” Ezi me bar pamtem dia migei, “Ter ighuvimin aneguragh!”

¹⁵ A me damuti men naviba deraghara, Pailat Barabas ataki. Egha midorozir gumazibav kemezi me benibar Iesus fozoroghezi Pailat ter ighuvimin aneguasa me ganingi.

*Midorozir gumaziba Iesus dipofi
(Matyu 27:27-31 ko Jon 19:2-3)*

¹⁶ Egha midorozir gumaziba Iesus inigha gavmanin dipenir ekiamin miriamin aven ghuaghira midorozir gumaziba bar men diazi me iza uari akufa.

¹⁷ Egha me korotiar aghevur ruarim a garugha egha dikonir amianim arkirigha an dapanim garu.

¹⁸ Egha me maghira an diava a migei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!”

¹⁹ Egha me aghorim an dapanim misoghava, egha uaghan a giparavira iti. Egha me ifara uan tevir akuribagh isin ira mati me guizbangira an ziam fe moghin ami.

²⁰ Me arazir kabar a gamua a dipovegha givagha, a da korotiar me a agaghuiziba suegha, ananaba agaghui. Egha me a isa ter ighuvimin a gafughasa an akua zui.

Midorozir gumaziba Iesus isa ter ighuvimin aneguragha a gafu

(Matyu 27:32-44 ko Luk 23:26-43 ko Jon 19:17-27)

²¹ Sairinin gumazir mam Saimon, a Aleksander ko Rufusin afeziam, a nguibar igharazimin ikegha Jerusalem in aven zui. Ezi midorozir gumaziba Iesus guamin ter ighuvim a terasa an suirazi, an aneteri.

²² Egha me ghua danganir mam in ziam Golgata, me an otifi. (Danganir kam in ziam in mingarim kamakin, Dapanir Agharir Danganim.)

²³ Egha me wain ko mizaziba agevir dipam veregha Iesus ganidima an an aghua.

²⁴⁻²⁵ Ezi aruem anabozi, me a isa ter ighuvimin aneguragha a gafu. Ezi midorozir gumaziba an korotiaba tuiragh uari daningasa satu gikararai. Tina faragh otogh, korotiar manam iniam.

²⁶ Egha me an gun migeir akar kam osiri, "A Judabar atrivim." Me ghaze, a bizir kam bagha kotin tughava areme.

²⁷⁻²⁸ Me gumazir okiava midorozibagh amizir pumuning, Iesusin boroghin uaghan aning agura. Me mav isa Iesusin agharir guvimin itir ter ighuvim gafu, egha mav isa agharir ikiriamin itir ter ighuvim gafu.

²⁹ Ezi iza zui darasi me dibovibar a migiava uan dapaniba roava ghaze, "Ore! Ni, gumazir Godin Dipenim akarigh aruer pumuning ko mizezim uam an ingarasa mikemezim,

³⁰ datirighin ni uabi uabin akuragh, ter ighuvim ategh izighiri!"

³¹ Ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba uaghan kamagharam a dipova uariv gei. Me kamaghin migia ghaze, "A igharaz darazir akurvagha uabira uabin akurvaghan asa!

³² Gumazir kam, a ghaze, ki God Ua Gumamaziba Iniasa Misevezir Gumazim ko Israelbar Atrivim, a ter ighuvim ategh izighiritima, e an ganigh nighnizir gavgavim an ikiam." Gumazir okimakiar an boroghin guraghav itimning uaghan migirigiar kurar aviriba puviram a migiavira iti.

Iesusin ovevem

(Matyu 27:45-56 ko Luk 23:44-49 ko Jon 19:28-30)

³³ Aruem iza pazaghar torimin itima mitatem nguazimin itir nguibaba bar da avaragha, ghua dughiam 3 kloghin guaratizimin tu.

³⁴ Egha dughiam 3 kloghin itima Iesus tiarir ekiamin pamtem kamaghin dei, "Eloi, Eloi, lama sabaktani?" Akar kam

mingarim kamakin, Nan God, nan God ni tizim bagha na ataki?

³⁵ Ezi roghira tuivighav itir darasi oregha ghaze, "Ia oragh, a Elaijan dei."

³⁶ Ezi gumazir mam ivegha ghua dipamin suizir bizim isa wainin afangtizim garugha a isa aghorir mam gatigha, Iesus damasa an an amadi. Egha a ghaze, "Ia tegh, e ganika, Elaija ti iziva an akuragham, o puvati."

³⁷ Ezi Iesus pamtem diagha duam sue.

³⁸ Ezi Godin Dipenimin itir inir ekiar guraghav itim pin ikegha tongira bigha ghuaghira vin otogha akuar pumuning iri.

³⁹ Ezi midorozir gumazir 100 plan garir gumazir dapanir mam, Iesusin boroghin tughav ikia orazi a pamtem diagha manmaghin aremezir arazimin ganigha ghaze, "Bar guizbangira, gumazir kam Godin Otirimra!"

⁴⁰ Ezi amizir maba mong saghon tuivighav ikia gari. Men tongin Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Jemsin igiam ko Josepin amebam Maria, ko Salome.

⁴¹ Amizir kaba Galilin ikegha Iesusin akurvagha egha an gin arui. Amizir avirir maba sara Iesus ko Jerusalem anabogha uaghan iti.

Me Iesusin kuam isa dagiar torim gati

(Matyu 27:57-61 ko Luk 23:50-55 ko Jon 19:38-42)

⁴²⁻⁴³ Datirighin Sabat bagha bizibar kirir dughiam. (Eghti guaratizim Sabat otogham.) Ezi kamaghin aruem gevima, Arimatean gumazim Josep, Judabar kotin aven itir gumazir aghuir me bar fozim. A uabi uaghan God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha mizuai. An atiatir puvatigha Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azai.

⁴⁴ Ezi Pailat orazi, Iesus aremegha givazi, a digavir kuram gami. Egha a midorozir gumazir 100 plan garir gumazim bagha akam amadazima a izima an an azara, "Iesus guizbangira aremezi, o?"

⁴⁵ Ezi an an migirigiam baregha a fo, Iesus guizbangiram areme. Ezi a Iesusin kuam iniasa Josepin amamangati.

46-47 Ezi Josep inir ghurghurir aghuir mam givezegha izava Iesusin kuam adangi. Egha a riga ghua dagiar torir me dutuzimin ghugha anerizima Makdalan amizim Maria ko Josepin amebam Maria, aning garima, Josep Iesusin kuam isa dagiar torimin aven anetigha, dagiar ekiam mam poghpuegha izava an akam dukua.

16

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Luk 24:1-12 ko Jon 20:1-10)

¹ Egha Sabatin dughiam givazima, Makdalan amizim Maria, Jemsin amebam Maria, ko Salome mangi Iesusin kuam daghuasa borer mughurir aghuaribagh iveše.

²⁻³ 7 pla dughiar faragha zuir dughiamin aruem anadima mizaraghara me dagiar torir matmatiamin ghua uarira uariv gei, "Tina dagiar torimin akam gasarazir dagiam puegham?"

⁴ Egha me ghua garima dagiar ekiam kam, me a poghpuegha ghu.

⁵ Ezi me dagiar torir akamin aven ghua garima gumazir igiar mam korotiar ghurghurir ruarim arugha agharir guvimin amadaghan aperaghav iti. Ezi me an ganigha bar aguaghfa.

⁶ Ezi a kamaghin migei, "Ia akongan marki. Ia Nasaretin gumazim Iesus bagha gari. A ter ighuvimin aremegha ua dikafi! A kagh itir puvati. Ia kagh a irighav ikezir danganimin gan.

⁷ Egh ia mangi, Pita ko an suren gumazir igharazibav kemegh, 'A ian faragh Galilin mangam. A mikemezir moghin ia munagh a bativam.' "

⁸ Ezima me digavir kuram gamigha aguava azenan ghuegha puv are. Me atiatingi, kamaghin me taraziv kemezir puvati.

Makdalan amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Jon 20:11-18)

⁹ Iesus 7 pla dughiar faragha zuir dughiamin mizaraghara ua dikavigha

Makdalan amizim Maria faragha uabi isava an aka. Amizir kamnaghra Iesus faragha duar kurar 7 pla an itiba batoke.*

¹⁰ Ezi gumazimir Iesus ko aruava ikezi-iba, me a bagha bar osemegha puv azia itima, Maria ghugha Iesusin gun me migei.

¹¹ Ezi me orazi, Iesus ua dikavigha uabi isa Makdalan Marian akazi, an an gani. Me kamaghin oregha nighnizir gavgavim amizir kammin akabar itir puvati.

Suren gumazir pumuning tuavimin Iesusin gani

(Luk 24:13-35)

¹² Egha dughiar kamnaghra gin Iesus gumazir igharazimin min otozi suren gumazir pumuning nguibar ekiamin azenan zuima an aning bato.

¹³ Ezi aning uamategha iza bizir kammin gun maraziv kemezi, me uaghan nighnizir gavgavim aningin akabar itir puvati.

Iesus me damuamin ingangarimin gun uan suren gumazibav gei

(Matyu 28:16-20 ko Luk 24:36-49 ko Jon 20:19-23)

¹⁴ Egha gin 11 plan suren gumaziba apima Iesus uabi isa men aka. Egha a, me nighnizir gavgavim puvatizir bizim ko, me navir gavgavim ikia a ua dikavizi migirigiam marazi an ganigha migeima me nighnizir gavgavim migirigiar kammin itir puvati, ezi bizir kaba bagha Iesus me migia men atari.

¹⁵ Egha a kamaghin me migei, "Mangi nguazir kam bar a daruva nguazir kammin itir gumazamiziba bar akar aghuim me mikim.

¹⁶ Eghti tina nighnizir gavgavim nan ikiva, egh rueghti, God an akuraghti, a zurara God ko ikiam. Eghti tina nighnizir gavgavim nan itir puvati, a Godin kotin ikiva ivezir kuram iniam.

¹⁷⁻¹⁸ Eghti nighnizir gavgavim nan itiba, mirakelin arazir kaba uaghan me bativam: me nan ziam duar kuraba batoghiva, me nguibabar akar fozir puvatizibav kimiva, egh kuruziba uan dafaribar dar suigham. Egh me imezir

16:7: Mt 26:32, Mk 14:28 16:9: Lu 8:2 * 16:9: (16:9-16) Fofozir gumazir aviriba Sapta 16, ves 9in kegha ghua 20in tuzir akabav gia ghaze, Mak uabi an osirizir pu, gumazir mam gin an osiri. 16:10: Lu 24:10 16:14: 1 Ko 15:5 16:15: Mt 28:19, Ap 1:8, Kl 1:23 16:16: Jo 3:18, 3:36, 12:48, Ap 2:38, Ro 10:9, 1 Pi 3:21

dipar ariagheritamar ameghti a tong men navibagh asighasighan kogham. Egh me uan dafariba isi arimariar gumazibar arighti men arimariaba givam.”

God Iesus inigha uan Nguibamin ghuavanabo

(Luk 24:50-53 ko Aposel 1:9-11)

¹⁹ Egha Ekiam Iesus bizir kabar me mikemegha givazima God a inigha uan nguibamin ghuavanabo. Ezima a Godin agharir guvimin amadaghan aperaghav iti.

²⁰ Ezima an suren gumaziba nguazir kamin danganiba bar dar ghuava akam akuri. Ezi Ekiam me ko ingara uan akam gavgavim a ganiga mirakelin araziba sara akakasi, kamaghin gumazamiziba fo, akar kam guizbangira.

Luk Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Luk Osirizir Akar Aghuim, e Iesusin garima, a Israelbar gumazamiziba ua me inigha, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba, uaghan me ini. Ezi Iesus uan ingangarim damuasa, kamaghin gumazamizibav migia ghaze, God akar aghuim gumazir onganaraziba mikinasa na ginaba. Ezi kamaghin amizima, Ekiamin Duam nan iti. (Luk 4:18in gan.) Ezi bar guizbangira, akinafarir kam in Luk Iesus geghara ghaze, a gumazamizir osimtizir aviriba ateribar apangkuvigha deravira me gami.

Bizir Iesus amiba, da an adarazir gamima, me bar a gakonge. Dughiar Maria a batezim, gumazamiziba bar akonge (Luk 1:42-48, 2:10), egha ghua akinafarim givazi naghin tuzi, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabozima, me bar akuega mamaghira iti. (Luk 24:52in gan.)

Iesusin ikimirim, bizir aviriba Luk uabira dagh eghari. Bizir kaba, da akinafarir igharazitamin itir puvati. Luk uabira, Iesus nguazimin izezir bizir avirir otivizibagh eghari. Luk uabira, a Iesusin akar isin zuir kam geghari, a kamakin: Gumazir mam osimtizim tuavimin a bato, ezi Samarian gumazim an akura. Ezi akar isin zuir igharazim, Luk a geghari, otarim afeziam ategha ghua tintinibar aruigha gin uamategha ize. Egha Luk Iesusin akar isin zuir mabanang uaghan dagh eghari. Egha Luk uabira, bizir Sakius batozim geghari, kar gumazir dagiaba isim.

Bizir maba Luk akar aviriba dar iti, dar kara: God ko mikimivira ikiamin arazim, ko Godin Duamin ingangarim, ko God gumazamizibar arazir kuraba gin amadir arazim. Egha Luk uaghan amiziba ingarizir bizibar akar aviriba da iti.

Lukin akaba, da akinafarir kamra itir puvati. Luk uaghan akinafarir

1:5: 1 Sto 24:10 1:6: Stt 17:1, 1 Kin 9:4, Ap 23:1, Fl 3:6 2:28, 2 Sto 29:11 * 1:9: (1:9) Kar men arazim, God gumazim uan ingangarim bagha anemisivasa, me ikararer kam gami. Ikararer kam a satun ikararer biziba iniasa ikararem amir puvati.

igharazim osiri, e a dibora ghaze, Aposelbar Ingangaribar Akinafarim. E fo, Iesus Godin Nguibamin ghuavanabogha givazima, Aposelba bizir aviribagh ami. Ezi akinafarir kam in aven, Luk aposelba amizir bizibar eghaghanim osiri.

Luk osirizir akar faragha zuim

1-4 Gumazir aruam, Tiofilus, ni fo, gumazir aviriba God en tongin amizir bizibar ganigha, dar gun osirasava ami. E gumazir uari uan damaziba ganizibar akam baraki. Egha me faragha Godin akamin ingangarir gumazibar otivigha, egha an akam akuri. Kamaghin amizi, ki uaghan akar kam osirigh ni bagh anemangasa. Egha ki deraghavira dar mingaribagh foghasa ingara ghua dagh foghava, ni bagha bar deravirama da osiri. Ni dar gan fogh suam, bizir ni oraghizir kaba da guizin biziba.

Jon Gumaziba Ruer Gumazimin amebam a batezir dughiam, ko Maria Iesus batezir dughiamin migrigiam

(Sapta 1:5-2:52)

Ensel Sekaraian migia ghaze, Jon otogham

⁵ Dughiar kam in Herot Judian atrivimin itima, Godin ofa gamir gumazir mam in ziam Sekaraia, an Abiyan adarazir gumazir mam. Ezima an amuim Elisabet, an Aronin ovavim.

⁶ Aning bar deraghavira Godin araziba koma an akam baragha dar gin zui. Ezima God aning in garima, aning an damazimin bar dera.

⁷ Elisabet furabagh ati, kamaghin amizima aning boriba puvatighava, dughiar ruarim pura ikia ghua bar ghuri.

⁸ Ezi dughiar mam in ofa gamir gumaziba ingarima, Sekaraia uaghan ofa gamir gumazimin min Godin damazimin ingari.

⁹ Ezi me Godin Dipenimin ofa gamir gumazibar arazibar gintigha, gumazim amisivasa me dagiabagh da kuri.

1:8: 1 Sto 24:19, 2 Sto 8:14, 31:2 1:9: Kis 30:7-8, 1 Sml

Ezi God anemisefe. Eghti Sekaraia Godin Dipenimin aven mangi migharir mughuriar aghuim zuim dapongam.*

¹⁰ Ezima migharir mughuriar aghuim zuim dapongamin dughiam otozima, gumazamizir Godin ziam feba, Godin Dipenimin miriamin uari akuvagha God ko migei.

¹¹ Ezima Ekiamin Ensel a batogha, migharir mughuriar aghuimin ofan danganimin agharir guvimin amadaghan tughav iti.

¹² Ezi Sekaraia an apigha digavir kuram gamigha bar atiatingi.

¹³ Ezima ensel kamaghin a migei, "Sekaraia, ni atiatingan marki, ni God ko mikemezir migirigiam, God a baraki. Ezima nin amuim Elisabet ni bagh otarim bategham. Eghti ni ziar kam, Jon a datigh.

¹⁴⁻¹⁵ Egh ni bar akuegh navir amirizimin iki. Eghti a Godin damazimin ziar ekiam iniam, kamaghin gumazamizir aviriba an otoghamin dughiamin bar akuegham. Eghti a wain ko dipar onganibar aman kogham. Egh a uan amebamin navir averiamin aven ikivira ikiti, Godin Duam bar a gizivagham.

¹⁶ Egh a uam Israelin gumazamizir aviriba inigh men Ekiam God bagh mangam.

¹⁷ Egh Elaijan itir Godin Duam ko gavavir kamra Jon Ekiamin faragh mangiva, afeziabar amutima me uan boriba ua dagh fueghiva, akiriba ragha God gasaraziba ua me damutima me ua nighnizir aghuibar gumazibar amuva, egh gumazibav kimitima me uari akirighasi Ekiam mizuam ikiam."

¹⁸ Ezi Sekaraia enselin azara, "Ki ghurizi, nan amuim uaghan ghurigha gifa. Kamaghin amizi, ki manmaghin bizir kam guizbangira a gifogham?"

¹⁹ Ezi ensel an akam ikara, "Ki Gabriel. Ki Godin damazimin tughav iti. God uabi na amadazima, ki akar aghuir kam in ni mikimasa ize.

²⁰ Ni nan akaba baregha nighnizir gavgavim dar itir puvati. Ezi bizir kam bagh ni mikiman kogh nimira ikiam, mamaghira ikitima bizir kaba otivamin dughiam otogham."

²¹ Ensel Sekaraia migeima, gumaziba ko amiziba azenan ikia Sekaraia mizua ghuav amiragha pura nighnisi, manmaghin amizim a dughiar ruarimin Godin Dipenimin aven iti?

²² Ezi an azenan otoghava, me mikiman asaghasaki. Ezi me fo, a ti Godin Dipenimin aven irebamin min bizitam in gani. Egha an akamin me migeir puvatigha dafaribara me migei.

²³ Eghava an ingangarir dughiam givazima, a uan nguibamin ghu.

²⁴ Ezima dughiar maba ghua givazima an amuim Elisabet navim ada 5 plan iakinibar uabi modo.

²⁵ Egha a kamaghin migei, "Ekiam na bagha bizir kam gami. A nan apangkuvigha nan aghumsizim gumazamizibar damazimin anedangi."

Ensel Maria bagha akam inigha zui

²⁶ Egha Elisabetin navir adasem 6 plan iakinimin otozima, God ensel Gabriel Nasaretin anemada, Galilin Distrighin aven itir nguibam.

²⁷ Ezi ensel ghua, guvir igiar gumazitam koma akuizir puvatizim, an ziam Maria, me gumazim Josepin ikiasa a ginaba. Josep, an Atrivim Devitin ovavimra.

²⁸ Ensel a bagha ghuava kamaghin a migei, "Dughiar aghuarim Maria. Ekiam ni gifongegha deravira ni gamua egha ni ko iti."

²⁹ Ezi Maria an akam baregha digavir kuram gamigha pura nighnisi, "Kar akar manmaghin amizim?"

³⁰ Ezi ensel kamaghin a migia ghaze, "Maria, ni atiatingan marki, God bar ni gifuegha ni ko iti.

³¹ Ni oragh, ni navim asegh otarim bateghiva, ziar kam Iesus, a datigh.

1:10: Wkp 16:17, MAA 8:3-4 **1:12:** Het 6:22, Dan 10:8, Lu 1:29, Ap 10:4 **1:16:** Mal 4:5-6 **1:17:** Mal 3:1, 4:5-6, Mt 11:14, 17:11-13, Mk 9:12 **1:18:** Stt 18:11 **1:19:** Dan 8:16, 9:21, Mt 18:10, Hi 1:14 **1:20:** Ese 3:26, 24:27, Lu 1:45 **1:23:** 1 Sto 9:25 **1:25:** Stt 30:23, Ais 4:1, 54:1, 54:4 **1:27:** Mt 1:18, Lu 2:5 **1:28:** Het 6:12, Dan 9:23, 10:19
1:31: Ais 7:14, Mt 1:21, Lu 2:21 **1:32:** Sng 132:11, Jer 23:5, Mk 5:7

³² A ziar ekiam ikiti, me suam, kar Godin bar pin itimin otarim. Eghti God a damighti, a uan ovavim, Atrivim Devitin min ikiam.

³³ Eghti a Jekopin adarazir atrivimin ikivira ikiam. Eghti a bizibagh ativamin dughiar kam givaghan kogham.”

³⁴ Ezima Maria kamaghin enselin azara, “Ki guivir igiar patamin itir puvatizim. Ezima bizir kam manmaghin na batogham?”

³⁵ Ezi ensel an akam ikaragha kamaghin migei, “Godin Duam ni bagh izeghti bar pin itir Godin gavgavim ni avaragham. Eghti borim Godin damazimin zueghti me Godin Otarim a darigham.

³⁶⁻³⁷ Bizitam Godin aven kozir puvati. Nin anabam Elisabet, a ghurigha, egha uaghan navim adai. Me ghaze, an navim asangan kogham, ezi an navir adasem datirighin iakinir 6 plan tu.”

³⁸ Ezi Maria kamaghin ensel ikara, “Ki Godin ingangarir amizim. Ni mikemezir moghira God bizibar na damu.” Ezi ensel anetegha ghu.

Maria Elisabetin ganasa zui

³⁹ Ezi dughiar kam in Maria uan biziba akirighava zuamira nguibar ekar Judian Distrighin mighsiamin itimin ghu.

⁴⁰ Egha a Sekaraiian dipenimin aven ghugha dughiam Elisabet ganingi.

⁴¹ Ezi Elisabet Marian tiarim barazima, an borim an navimin aven aguaghfa, ezima Elisabet Godin Duam a gizifa.

⁴² Eghava a pamtemin tiarim akarigha kamaghin migei, “Ni amizibagh afirazi God bar bizir aghuim ni gami. Egh a uaghan bizir aghuim borir ni oteghamim gami.

⁴³ Ezi God tizim bagha deravira na gami, ezima nan Ekiamin amebam na bagh izi?

⁴⁴ Ezi ki ni barazi, ni dughiam na ganingizima borir na navir averiamin itim bar akuegha aguaghfa.

⁴⁵ Ni nighnizir gavgavim Godin iti, ezi Ekiam ni mikemezi moghin bizibar ni gami. Kamaghin ni bar akongegh.”

Marian ighiam

⁴⁶⁻⁴⁹ Ezi Maria kamaghin migei,

“Ki pura Ekiamin ingangarir amizim, kamaghin amizima a na giniri.

Kamaghin nan navim Ekiamin ziam fe.

Ezi nan duam God bagha bar akonge, a nan akurvazim.

God a bar gavgavigha bizir bar ekiabar na gami.

Ezi an ziam bar zuegha dera.

Kamaghin amizi, datirighin tugh mangi

gumazamiziba na mikim suam, God deravira ni gami.

⁵⁰ Ezima a gumazamizir an atiativa an apengan itibar apangkufi.

A kamaghira datirighin itir gumazamizibar amu

gin izamin gumaziba ko amizibar amu mamaghira ikiam.

⁵¹ A uan dafarimin bizir bar gavgavibagh ami.

Gumazir uarira uan ziaba feba, a men agirazima me are.

⁵² God atrivibar gavgavim dikabiragha gumazir kiniba fe.

⁵³ A bizir aghuiba isava mitiriaba azibagh aniga,

biziba bar izivaziba amangizima me pura ghue.

⁵⁴⁻⁵⁵ A uan ingangarir gumazim Israelin akura.

Egha en ovavibagh amizir akar gavgavim ginighnighavira iti.

Egha Abrahamin apangkuvigha, egh gin otivamin gumazibar apangkuvigh mamaghira ikiam.”

⁵⁶ Ezi Maria iakinir pumuning ko mikезimin Elisabet ko ikegha gin uamategh uan nguibamin ghu.

Elisabet Jon batezir dughiam

⁵⁷ Ezima Elisabet otamin dughiam otozima, an otarim bate.

58 An boroghira itir darasi koma an an-ababa kamaghin oraki, Ekiam an apangkuvigha bizir aghuim a gamizima, me a ko bar akonge.

59 Ezi an 7 plan dughiaba givazima, me borimin mikarzir mogomem aghorasa izi. Egha me an afeziamin ziam Sekaraia a darighasa.

60 Ezima an amebam kamaghin me migei, "Puvati! E Jon a darigham."

61 Ezi me kamaghin a migei, "Nin abatam ziar katam itir puvati."

62 Egha me dafarimra an afeziamin azangsis, a ziar manatam uan otarim darigham.

63 Egha Sekaraia an ziam osirasa biziba bagha dafaribara men azangsis. Egha kamaghin osiri, "An ziam Jon." Ezima me kamaghin ganigha bar aguaghfa.

64 Ezima an akam zuamira kuiagherizima an mizem firiagherizima, a maghira migiava Godin ziam fe.

65 Ezima an boroghin itir darazi kamaghin ganigha, bar atiatingi. Ezima Judian Distrighin itir nguibar mighsiabar itibar gumaziba bizir otivizir kaba baregha dar gun uariv gei.

66 Ezi Ekiamin gavgavim borir kam ko iti. Ezima me bar moghira bizir kam baregha, a ginighnigha a bagha azangsis, "Borir kam bar manmaghiram otogham?"

Sekaraian ighiam

67 Ezima an afeziam Sekaraia Godin Duam a givazima, a Godin nighnizimin gun migei,

68 "Ekiam iza uan gumaziba ko amiziba ua me ini,
kamaghin amizima, e an ziam fe, a Israelbar God.

69 God en akurvaghasa uan ingangarir gumazim Devitin adarazir aven gumazir bar gavgavim amisefe.

70 Godin akam inigha izir gumaziba bizir kamın gun fomira kamaghin me mikeme.

71 An en apaniba koma en atara pazav e gamibar dam e iniasa ize.

72 Egh apangkuvim en ovavibar akakaghiva,

uan Akar Dikirizir Gavgavim nirigham,

73 akar gavgavir en ovavim Abraham ganingizim.

74 Egh en apaniba dam e iniva,

en amamangatightima e an ingarsiva atiatingan koghiva,

75 eghiva e an damazimin arazir aghuir a ifongezibar gin mangam, eghti a ifongezir arazir aghuir kaba en ikiam.

76 Ezi ni nan borim, ni faragh mangi Ekiam bagh tuavim akir.

Kamaghin amizim, me Godin bar pin itimin akam inigha izir gumazim ni darigham.

77-78 Godin apangkuvim e ko itima, a uan gumamaziziba ua me iniamin fozim me ganiga,

men arazir kuraba gin amadi.

Ezima aruemin angazangarim Godin Nguibamin ikegh e bagh izighram.

79 Egh angazangarim mitarmemin ikiava aremeghasava amibagh feghiva, egh navir amirizimin tuavim en suebar akagham."

80 Ezima Jon gin aghuiga givazima an duam uaghan aghua gavgafi. Egha a Judian nguazir gumaziba puvatizimin iti. Egha ghua an azenim girigha Israelin gumazibar damazimin oto.

2

Maria Iesus bate (Matyu 1:18-25)

1 Ezi dughiar kam Sisar Ogastus akar gavgavim amadagha ghaze, "Rom garir

nguibabar gumamaziziba bar mangi uan ziaba osir.”

² Dughiar kam Kwirinius, a Sirian gumazir dapanimn itima, ziaba osirir dughiar faragha zuir kam oto.*

³ Ezi gumamaziziba uan ziaba osirasa uan nguibabara zui.

⁴ Ezi Josep uaghan Devitin anabar mam. Kamaghin a Galilin Distrighin itir nguibam Nasaret ategha, Judian Distrighin itir nguibam Betlehemin zui, kar Devitin nguibam.

⁵ A mangiva uan amuir inabazim Maria ko aning uan ziamning osirasa. Dughiar kam Maria borimn navim adai.

⁶ Egha aning ghuava Betlehemin itima, Maria borim batamin dughiam oto.

⁷ Ezi a uan otarir ivariam bate. Egha borim inir avizibar a nomke. Dughiar kam dipenir akuim izifa. Kamaghin amizi, aning borim isava bulmakauba apir danganimn aneti.

Enselba akam inigha sipsipbar garir gumaziba bagha zui

⁸ Ezi sipsipbar garir gumazir maba nguibamin azenan ikiava, dimagaribar uan sipsipbar gara me geghufi.

⁹ Ezi Ekiamin enselin mam pura me batizi, Ekiamin angazangarim me gisira. Ezi me bar atiatingi.

¹⁰ Ezi ensel kamaghin me migei, “Ia atiatingan marki. Ia oragh! Ki akar aghuim inigha ia bagha izi. Akar aghuir gumamaziziba bar me damighti, me bar akongegham.

¹¹ Datirighin Devitin nguibamin akurvazir gumazim ia bagha oto. A God Ua Gumamaziziba Iniasa Misevezir Gumazim, a en Ekiam.

¹² Ia mangi kamaghin ganigh fogh, ia gantima me borim inir avizibar a nomkeghiva bulmakauba apir danganim datightima a irighiv ikiam.”

¹³ Ezi maghira, Godin nguibamin enselin avirir bar dafam otogha enselin kam ko me Godin ziam fa kamaghin migei,

¹⁴ “Ia bizibar pin itir Godin ziam fi.

Eghti nguazimn itir gumaziba ko amizir God ifongeziba, me navir amirizimn iki.”

Sipsipbar garir gumaziba Iesusin ganasa zui

¹⁵ Ezi enselba sipsipbar garir gumaziba ategha Godin nguibamin ghuezima, ezi sipsipbar garir gumaziba uarira uariv gei, “Aria, e Betlehemin mangiva Ekiam e mikemezir bizir otozimn ganika.”

¹⁶ Egha me zuamira ghuava Josep ko Marian api, egha borimn garima a bulmakauba apir danganim girighav iti.

¹⁷ Egha sipsipbar garir gumaziba borimn ganigha, egha ensel borimn gun me mikemezir akabar gun gumazir igharazibav gei.

¹⁸ Ezi gumamaziziba sipsipbar garir gumazibar eghaghanim baregha digavir kumram gami.

¹⁹ Ezi Maria bizir kaba uan navir averiam gatigha, egha dagh nighnighavira iti.

²⁰ Ezi sipsipbar garir gumaziba uamatenge. Ensel me mikemezi me oraghizi moghin bizibar gari, da otifi. Kamaghin me bar akuegha Godin ziam fa zui.

Godin ensel me mikemezi mokon, me ziam Iesus a gati

²¹ Ezi 7 plan dughiaaba givazima an mikarzir mogomem aghoramin dughiam otozi me ziam Iesus a gati. Maria tighar navim asangam, ensel faragha a gatizir ziam.

Simeon ko Ana Godin Dipenimn Iesusin gari

²² Ezi Moses Osirizir Arazibar min amebam Godin damazimn zueghamin dughiam otozima, Maria ko Josep borim inigha Ekiam daningasa Jerusalemn zui.

* **2:2:** (2:2) Dughiar kam, Romn gavman Israelbar nguibaba bar dagh ativagha dar gari. Israelin nguibar ekiam, a Provins Sirian aven iti. Romn gavmanin gumaziba, me men garir atriviba dibora ghaze, “Sisar.” **2:5:** Lu 1:27 **2:7:** Mt 1:25 **2:10:** Stt 12:3, Mt 28:19, Mk 1:15, Lu 24:47, Kl 1:23 **2:11:** Ais 9:6, Mt 1:16, 1:21, Ap 2:36, Fl 2:11 **2:13:** Sng 103:20, Dan 7:10, Hi 1:14, MAA 5:11 **2:14:** Ais 57:19, Lu 19:38, Ro 5:1, Ef 2:17, Kl 1:20 **2:16:** Lu 2:10-12 **2:19:** Lu 1:66, 2:51 **2:21:** Wkp 12:3, Mt 1:21, 1:25, Lu 1:31, 1:59 **2:23:** Kis 13:2, 13:12-15, Nam 3:13, 8:17

²³ Ekiam Moses ganingizir arazibar osizirim iti, borir otarir ivariaba me da isi ua Ekiam daningam.

²⁴ Ezi aning Ekiamin arazir osiriziba mikemezi moghin, aning ofa damuasa, kuarazir bunbar pumuning, o bunbamin min gari kuarazir igiar pumuning inigha izi.

²⁵ Ezi Jerusalem in aven gumazir mam, an ziam Simeon, a Godin damazimin deragha God baghavira iti. A Israelin gumazamizibar osimtiziba a givamin dughiam bagha mizuai iti.

²⁶ Godin Duam bizir kam azenarama an akagha gifa, a faragh Ekiamin Kraiss (Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim), an an ganighiva, gin aremegham.†

²⁷ Kamaghin amizima Godin Duam nighnizim a ganingizima a Godin Dipenir avizimin zui. Ezi Josep ko Maria Iesus inighava aven iza Ekiamin arazir osirizim mikemezi moghin, a damuasa.

²⁸ Ezi Simeon Iesus inighava uan darimningin a ifiraghava Godin ziam fa kamaghin migei,

²⁹⁻³² “Ekiam, ki nin ingangarir gumazim. Eghti nin akurvazimin angangarim ni Kantrin Igharazibar Gumaziba me daningam.

Egh ziar ekiam Israelbar aningam; me nin gumazamiziba.

Ezi ni gumazamizibar damazibar me bagha akurvazir bizir kam gami.

Ezi ni en akuragh ua e iniamin bizir kam, ki uan damazimin an ganigha gifa.

Kamaghin amizi, ni fomira mikemezi moghin ni na ateghti ki mangi, navir amirizimin ikiam.”

³³ Ezi borimin amebam ko afeziam Simeon an gun mikemezir migirigiaba baregha aning nighnizir aviribagh ami.

³⁴ Ezi Simeon ghaze, God bizir aghuiba ia bagh a dar amu, egha Simeon an amebam Maria kamaghin a migei, “Borir kam

God a ginaba, eghti Israelin aviriba God bagh tugh gavgavigham. Eghti aviriba iregham. Eghti gumazamiziba bizir an amibar ganiva akar kurabar dav kimam.

³⁵ Kamaghin gumazir aviribar nighnizir navimin aven itiba azenan otivam. Eghti osimtizir ekiar mam uaghan nin mikarzim in otivam.”

³⁶ Ezi Godin akam inigha izir amizir mam iti, an ziam Ana, a Panuelin guivim, Aserin anabam. A faragha pam in itima aning in 7 plan azeniba, ezi an pam aremezima, ezi datirighin a bar ghuri.

³⁷ Egha 84 plan azeniba, a odiamin iti. A Godin Dipenim ataghrazir pu, egha dimagariba ko arueba Godin ziam fa, egha dagheba ataghragha God ko migei.

³⁸ Egha dughiar kamra a uaghan iza men miriam in tu. A biziba bagha God minabi. Egha borir kam in gun gumazamizir aviribav gei, me God ua Jerusalem in itir gumaziba ko amiziba iniamin dughiam mizuai.

Josep uamategħa Nasaret in zui

³⁹ Egha Josep ko Maria biziba bar Ekiam in arazir osirizim mikemezi moghin dagh amigha givagha, egha uamategħa Galilin Distrigh in aven itir nguibam Nasaret in zui.

⁴⁰ Ezi borim aghuiga mikarzim in gavgafi. Ezi fofozir aghuim bar a gizifa. Ezi bizir aghuiba God a bagha dagh ami.

Iesus otarir igiamra ikiava, God in Dipenim in ghu.

⁴¹ Azeniba zurara Iesus in amebam ko afeziam, God Israelbagħ Itazir Dughiam in Isam bagħa Jerusalem in zui.

⁴² Ezi an azenir 12 plan otogħa, arazim mirara me isam bagħa zui.

⁴³ Isam givazima, an gin, an amebam ko afeziam uamategħa nguibam in zuima, aning in otarim Iesus, a Jerusalemra itima aning a gifozir puvati.

⁴⁴ Aning ghaze, a ti uan namakaba ko izi. Egha aruer kam in ghuavira iti. Egha aning

2:25: Ais 40:1, 49:13, Mk 15:43, Lu 2:38 **2:26:** Sng 89:48, Hi 11:5 † **2:26:** (2:26) Kraiss in mingarimra kara, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim. **2:34:** Ais 8:14, Hos 14:9, Mt 21:42, Ap 28:22, Ro 9:32-33, 1 Ko 1:23, 1 Pi 2:7-8 **2:35:** Sng 42:10, Jo 19:25 **2:37:** Ap 26:7, 1 Ti 5:5 **2:38:** Ais 52:9, Mk 15:43, Lu 2:25, 24:21 **2:39:** Mt 2:23 **2:40:** Lu 1:80, 2:52 **2:41:** Kis 12:1-27, 23:14-17, 34:23, Lo 16:1-8

maghira uan namakaba koma anababar torimın a bagha rui.

⁴⁵ Egha aning an apizir puvati, egha aning a bagh ruiasa uamategha Jerusalemın zui.

⁴⁶ Dughiar mıkezimın gın aning Godın Dıpenimın avızimın an api. A tisabar torimın aperaghav iti, egha me baragha azangsızibar me gami.

⁴⁷ Gumazir kaba bar an fofozim ko akar ikarvazir kaba baragha egha dıgavir kuram gami.

⁴⁸ Ezi an amebam ko afeziam an apigha, egha dıgavir kuram gami. Egha an amebam kamaghın a mıgei, “Nan otarim, ni tizim bagha arazir kurar kamın ga gami? Ga ni bagha bar osemegha ni buri.”

⁴⁹ Ezi a kamaghın aningın azara, “Gua tizim bagha na buri? Gua ti fozir puvati, ki uan Afeziamın Dıpenimın aven ikiam?”

⁵⁰ Ezi an aningın mıgeir bizimın mıngarim aning a gifozir puvati.

⁵¹ Egha a aningın akam baregha aning ko Nasaretın uaghiri. Ezi an amebam bizir kaba baregha dagh nıghnıghavıra iti.

⁵² Ezi İesus fofozim ko mıkarzim sarama aghui. Ezi an araziba God koma gumazıbagh amima, me a gifonge.

Jon İesus bagha tuavim akiri

3

(*Sapta 3:1-4:13*)

Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, faragha izava İesusın akam akuri

(*Matyu 3:1-12 ko Mak 1:2-8 ko Jon 1:19-28*)

¹ Dughiar kam Taiberius Sisarın 15 plan azenimın Romın atrivimın itim oto. Ezi Pontius Pailat Judian Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti, Herot Galilin Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti. Ezi an aveghbuam Filip Iturian Distrigh ko Trakonitisin Distrighın gavmanın gumazir dapanimın ti, ezi Lisianas Abilenen Distrighın gavmanın gumazir dapanimın iti.

² Ezima Anas ko Kaiafas Godın ofa gamir gumazir dapanimningın iti. Dughiar

kam Jon, Sekaraian otarim, gumaziba itir puvatızir danganimın itima, God uan mıgırıgiam a ganingı.

³ Ezi Jon Jordanın dipar mıriamın aruava akam kura kamaghın mıgei, “İa uan navıbagh iraghıva rueghti, God ian arazir kuraba gın amadagham.”

⁴ Godın akam inıgha izir gumazim Aısaian akınafarımın osırızir mıgırıgiabar mırrara ghu, a kamaghın mıgei,

“Gumazir tiarir mam gumaziba puvatızir danganimın dia ghaze,

‘İa Ekiam baghıva tuavıba azenıva, dar kır.

⁵ Kukunıba apemıva, mıghsıaba ko akırıbar amutı da magırı.

Tuavır ıghuagha aruıba dar amutı da voroghıra iki.

Egh tuavır kurabar amutı da deragh.

⁶ Eghti nguazir kamın gumazamızıba bar Godın akurvazımın ganam.’ ”

⁷ Ezi Jon gumazamızir bızir ruasa a bagha izıbav gei, “İa kuruzir divır anababa! Tina ia mıkemezı ia Godın adarımın arı mangasa?”

⁸ İa navım girazir arazıbara amu. Egh ia pura Abrahamın ovavıbar uarı arıgh mıkıman markı. Kı ia mıgei, God dagıar kabara amıghtı da Abrahamın ovavıbar mın otıvıghamın gavgavım iti.

⁹ Sobıam datırıghın temer povıbar iti, eghti temer dagher ovızir aghuıba itir puvatızıba, God bar da okeghıva da ısıva avım mıkınam.”

¹⁰ Ezi gumazamızıba Jonın azara, “Ezi e manmaghıra damuam?”

¹¹ Ezi Jon me ikara, “Gumazir korotıar aven azuir pumuning itim, tam ısı gumazir puvatızım danıngıgh. Ezi dagheba itıba uaghan kamaghıra damu.”

¹² Ezi gavmanın dagıaba ısır gumazıba uaghan ruasa ize. Egha me azangsıgha ghaze, “Tısa, e manmaghıra damuam?”

¹³ Ezi a kamaghın me mıgei, “Gumazıbar dagıabagh ısın ua dagıataba inıan markı.”

¹⁴ Ezi midorozir gumazir maba Jonin azara, “Ezi eia, e manmaghin damuam?” Ezi a me ikara, “Gumazamizibar dagiaba okimsiva akar ifavaribar me gasan marki. Ia uan ingangarimin ivezimra initi der- agham.”

¹⁵ Gumazamiziba bizir kabar garima men navir averiaba me ginivima me pura nighnigha ghaze, Jon ti God Ua Gumaza- miziba Iniasa Misevezir Gumazim?

¹⁶ Ezi Jon bar men nighniziba ikara, “Ki dipamin ia rue. Ezi gumazir mam gin izam, an gavgavim bar nan gavgavim gafira. An dagarir asuabar beniba ki da firan gavgav- iba puvati. A Godin Duam ko avimin ia ruam.

¹⁷ A witba misevir savol an agharimin iti, eghti a uan witba misiva dar daghebar arighiva, witba misevir dipenimin witin miseviba aviva, egh dar miseviba avir munger puvatizimin da akuntima, da isiam.”

¹⁸ Egha Jon migirigiar avirir maba sara me migia men navibagh inifi. Egha kam- aghin akar aghuim me mikiri.

Herot Jon kalabus gati

¹⁹ Ezi dughiar kam Herot gavmanin gu- mazir dapanimin ti. A uan aveghbuam Filipin amuim Herodias koma akui, egha arazir kurar maba sarama ami. Ezi kam- aghin Jon Herodias bagha Herotin guam gatigha a mikeme.

²⁰ Herot uan arazir kurar maba ko kam sara isin atighava, Jon kalabus gatighava an tiam asara.

Jon Iesus rue

(Matyu 3:13-17 ko Mak 1:9-11)

²¹ Jon gumazamiziba ruer dughiam, Iesus uaghan, Jon a rue. Ezi Iesus uan afeziam God ko migeima, overiam kuiaghrizi,

²² Godin Duam bunbamın nivafızim gav- agha a bagha izaghiri. Ezi tiarir mam overiamın otogha kamaghın migei, “Ni nan Otarim, Otarir ki ifongezim. Ki ni bagha bar akonge.”

Iesusın inaziba ko ovaviba (Matyu 1:1-17)

²³ Dughiar kam Iesus uabi 30 plan azeniba. Ezi a uan ingangarim maghiram a gami. Gumaziba ko amiziba ghaze, Iesus Josepin otarimra. Ezi Josep Helin otarim.

²⁴ Ezi Heli Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim. Ezi Livai Melkin otarim. Ezi Melki Janain otarim. Ezi Janai Josepin otarim.

²⁵ Ezi Josep Matatiasın otarim. Ezi Mata- tias Amosın otarim. Ezi Amos Nahumin otarim. Ezi Nahum Eslin otarim. Ezi Esli Nagain otarim.

²⁶ Ezi Nagai Matın otarim. Ezi Mat Mata- tiasın otarim. Ezi Matatias Seminın otarim. Ezi Semin Josekin otarim. Ezi Josek Judan otarim.

²⁷ Ezi Joda Joananın otarim. Ezi Joanan Resean otarim. Ezi Resea Serubabelin otarim. Ezi Serubabel Sealtielin otarim. Ezi Sealtiel Nerin otarim.

²⁸ Ezi Neri Melkin otarim. Ezi Melki Adin otarim. Ezi Adi Kosamın otarim. Ezi Kosam Elmadamın otarim. Ezi Elmadam Erin otarim.

²⁹ Ezi Er Josuan otarim. Ezi Josua Elieserin otarim. Ezi Elieser Jorimin otarim. Ezi Jorim Matatin otarim. Ezi Matat Livain otarim.

³⁰ Ezi Livai Simeonın otarim. Ezi Simeon Judan otarim. Ezi Juda Josepin otarim. Ezi Josep Jonamın otarim. Ezi Jonam Eli- akimın otarim.

³¹ Ezi Eliakim Melean otarim. Ezi Melea Menan otarim. Ezi Mena Matatan otarim. Ezi Matata Natanın otarim. Ezi Natan De- vitin otarim.

³² Ezi Devit Jesin otarim. Ezi Jesi Obetin otarim. Ezi Obet Boasın otarim. Ezi Boas Salmonın otarim. Ezi Salmon Nasonın otarim.

³³ Ezi Nason Aminadapın otarim. Ezi Aminadap Atminın otarim. Ezi Atmin Arnin otarim. Ezi Arni Hesronın otarim. Ezi Hesron Peresın otarim. Ezi Peres Judan otarim.

³⁴ Ezi Juda Jekopin otarim. Ezi Jekop Aisakin otarim. Ezi Aisak Abrahamın otarim. Ezi Abraham Teran otarim. Ezi Tera Nahorın otarim.

³⁵ Ezi Nahor Serukın otarim. Ezi Seruk Reun otarim. Ezi Reu Pelekın otarim.

Ezi Pelek Eberin otarim. Ezi Eber Selan otarim.

³⁶ Ezi Sela Kainanin otarim. Ezi Kainan Arpaksatin otarim. Ezi Arpaksat Siemin otarim. Ezi Siem Noan otarim. Ezi Noa Lamekin otarim.

³⁷ Ezi Lamek Metuselan otarim. Ezi Metusela Enokin otarim. Ezi Enok Jaretin otarim. Ezi Jaret Mahalalelin otarim. Ezi Mahalalel Kenanin otarim.

³⁸ Ezi Kenan Enosin otarim. Ezi Enos Setin otarim. Ezi Set Adamin otarim. Ezi Adam Godin otarim.

4

Satan Iesus gifarasa a gakaghori (Matyu 4:1-11 ko Mak 1:12-13)

¹ Iesus, Godin Duam bar a gizivazima a Jordanin dipam ategha uamategha Galilin Distrighin zui. Ezima Godin Duam a inigha gumaziba itir puvatizir danganimin zui.

² Ezi Iesus danganir kamın 40 pla arueba ko dimagaribar itima, Satan bizibar a gifari. Iesus dughiar kabar daghetam amezir puvati. Ezima dughiar kaba givazima mitiriam an azi.

³ Ezima Satan kamaghin a migei, “Ni guizbangira Godin Otarim, ni dagiar kam mikemeghtima a Bretin min otogh.”

⁴ Ezi Iesus Satan ikaragha ghaze, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Gumazamiziba daghebara damiva dar gavgavimin ikian kogham.’”

⁵ Ezi Satan Iesus inigha danganir bar pin itimin ghuavanaboghava, egha zuamira nguazir kamın nguibaba bar an aka.

⁶ Egha Satan kamaghin Iesus migei, “Bizir kaba nan agharimin iti, kamaghin amizima ki tina daningsi fueghiva, a daningam. Kamaghin ki nguibar kabar ganamin gavgavim ko, dar bizir aghuiba ni daningam.

⁷ Eghti ni tevimning apirigh nan ziam fiti, bizir kaba bar nina.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God, ni an apengara iki an ziamra fam.’”

⁹ Ezima Satan Iesus inighava Jerusalemın ghughava a isava Godin Dipenim pin mar anefa.

¹⁰⁻¹¹ Egha a kamaghin a migei, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘A ni bagh uan enselbar mikemeghtima me deraghvira nin ganam, egh me uan dafaribar ni feghtima ni dagiatam uan dagarim aseghan kogham!’ Kamaghin amizima ni guizbangira Godin Otarim, ni kagh iki uabi ekunigh.”

¹² Ezi Iesus an akam ikara, “Godin Akinafarim kamaghin migei, ‘Ni uan Ekiam God a gifar, a gakaghonti, a nin nighnizimin gin mangan marki.’”

¹³ Ezi Satan ifavarir kaba bar Iesus gamigha givagha anetaki. A Iesus ategha ghua dughiar igharazim bagha mizuai.

Iesus Galilin Distrighin ghua ingangarim gami

(Sapta 4:14-9:50)

Iesus Galilin ghughava maghira uan ingangarim gami

(Matyu 4:12-17 ko Mak 1:14-15)

¹⁴ Ezima Iesus Godin Duamin gavvavimın a uamategha Galilin Distrighin ghu. Ezima an akam bar moghira nguibabar ghu.

¹⁵ Egha a God ko migeir dipenibar men sure gamima, me bar an ziam fe.

Nasaretin itir gumaziba Iesusin aghua (Matyu 13:53-58 ko Mak 6:1-6)

¹⁶ Ezi Iesus Nasaretin ghu, a iki-ava aghungizi naghin. Egha Sabatin dughiamin a God ko migeir dipenimin aven ghu, an arazir a zuraram amim. Egha tughu Godin Akinafarim diponasava ami.

¹⁷ Ezi me Godin akam inigha izir gumazim Aisaian akinafarir righizim a ganingi. Ezima Iesus akinafarir righizir kam onegha, migirigiar kamın api.

¹⁸⁻¹⁹ “God akar aghuim gumazir onganarazibav kinasa na ginaba, ezi kamaghin amizima Ekiamin Duam nan iti.

Egha uaghan akar kam kunasa na amada; akar kalabusin itiba ataghraghhamim ko gumazir damazir kuraba ua ganamim.

Egh osimtizibar apengan itiba ki ua me firiva egh suam, Ekiam gumamazizibagh ifongezir dughiam otogha gifa.”

²⁰ Ezima Iesus akinafarim uam a righava, egha a isava ingangarir gumazim ganigha, egha apera. Ezima me bar moghira God ko migeir dipenimin aven pamtem an gari.

²¹ Ezima a maghira kamaghin me migei, “Datirighin Godin migirigiar ia oraghizim a guizbangram oto!”

²² Ezi me an akabagh ifongeghava nighnizir aviribar akar aghuir a mikemezibagh ami, egha me kamaghin azara, “Kar pura Josepin otarimra, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ia ti akar isin zuir kam na mikimam, ‘Dokta ni uabi uan mikarzim akirigh!’ Egh e oraghizir bizir ni Kaperneamin amiziba ni kagh uaghan uan nguibamin dar amu.”*

²⁴ Egha a migia ghuavira ikiava kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, Godin akam inigha izir gumaziba, men adarazi me baraghan aghua.

²⁵ Ki guizbangira ia migei, Elaijan dughiamin, amuir odarir bar avirim Israelin iti. Ezi amozim izir puvatigha ghua azenir pumuning ko mikezim ko azenir akuamin oto. Ezi dagheba bar puvatizir dughiam bar nguibabar oto.

²⁶ Ezi God Israelin amizitam bagha Elaija amadazir puvati. A Sidonin danganir aven itir nguibar mam, Sarefetin itir amuir odarim baghavira anemada.

²⁷ Ezima Godin akam inigha izir gumazim Elisan dughiamin, lepan avirim Israelin ti. Ezi God men tav gamizima a zuegha derazir puvati. Ezi Namanra, God a

gamizima a zuegha dera, a Sirian gumazir mam.”

²⁸ Ezi gumazir God ko migeir dipenimin aven itiba bar bizir kam bareghava men naviba Iesus bagha men isi.

²⁹ Egha me dikavigha, Iesus batoghezima a nguibam ategha azenan ghuzima, me a inigha nguibam itir mighsiar avarir konim anekunasa zui.

³⁰ Ezi a men tongin ghua munagh otogha ghu.

Iesus duar kuram gumazir mam dam a batoke

(Mak 1:21-28)

³¹ Egha Iesus Galilin Distrighin aven itir nguibam, Kaperneamin ghuaghiri. Egha Sabatin dughiamin, a gumaziba ko amizibar sure gami.

³² Egha an akaba gavgavim dar ti. Egha bizir kam bagha me an suren migirigiaba baraghava digavir kuram gami.

³³ Ezima gumazir duar kurar itir mam, a God ko migeir dipenimin aven iti. Egha a pamtem dia kamaghin migei,

³⁴ “Iesus, Nasaretin gumazim, ni manmaghira e damuasa ize? Ni e gasighasighasa izi? Ki ni gifo, ni God amadazimra, ni Godin damazimin zuezir gumazim!”

³⁵ Ezima Iesus an atarava a migei, “Ni nimira iki! Eghiva gumazim ateghiva azenan izi!” Ezima duar kuram men damazibar gumazim akunigha azenimin izava duatam gumazim gatizir puvati.

³⁶ Ezi me bar aguaghfagha egha uarira uariv gei. “Eei, kar migirigiar manam? A migirigiar gavgavimin duar kuraba batoghezima da azenan izi.”

³⁷ Ezima an amir bizir kaba, dar migirigiam bar nguibabar ghu.

Iesus Pitan asamim akirizima a ghuam-aghe

(Matyu 8:14-15 ko Mak 1:29-31)

4:22: Sng 45:2, Mt 13:54, Mk 6:2, Lu 3:23, Jo 6:42 **4:23:** Mt 4:13, Jo 2:12 * **4:23:** (4:23) Dokta uabi uan mikarzim akiramin akar mingarim, a kamaghin ghu. Gumazim ingangaritam damusi, a deravira gumamazizibar damazimin a damighti, eghti me nighnizir gavgavim an akamin ikiam. Luk 4:18-19in aven, Iesus God a ganingizir ingangarir ekiabav gei. Kamaghin, Iesus ghaze, gumamaziziba kamaghin nighnigham, me an ganti a faragh mirakelbar amighti, me an akam nighnizir gavgavim an ikiam. **4:24:** Jo 4:44 **4:25:** 1 Kin 17:1, 17:7, 1 Kin 18:1 **4:26:** 1 Kin 17:8-16
4:27: 2 Kin 5:1-14 **4:30:** Jo 8:59, 10:39 **4:31:** Mt 4:13, Mk 1:21, Lu 4:23 **4:32:** Mt 7:28-29, Jo 7:46, Ta 2:15
4:33: Mt 8:29, Mk 1:23, Lu 8:28 **4:34:** Lu 1:35, 4:41, Jo 6:69

³⁸ Egha Iesus God ko miġeir dipenim ategha Saimonin dipenimin ghu. Ezi Saimonin asamim ariava mikarzim puvira feima, me an akuravaghasa Iesusin azai.

³⁹ Ezi Iesus amizimin min tughaviraghava akar gavgavimin an arimariam batoghezima arimariam ghu. Ezi amizim zuamira dikavighava me bagha daghebagh amuava me ganidi.

Iesus gumazamizir aviribagh amizi, me ua dera

(Matyu 8:16-17 ko Mak 1:32-34)

⁴⁰ Ezi aruem ghuaghirima, gumazamiziba me gumazir arimariar anabar aviriba itiba Iesus bagha me inigha ize. Ezi a vaghvaghera uan dafariba me gisin arizima me ghuamazi.

⁴¹ Ezi uaghan a duar kurabagh ami da gumaziba ataghragha azenan iza kamaghin dei, "Ni Godin Otarim!" Duar kuraba fo, kar God Gumazamiziba Ua Me Iniasa Misevezir Gumazim. Kamaghin amizima Iesus mikiman dar anogoroke.

Iesus nguibar igharazibagh arui

(Mak 1:35-39)

⁴² Ezi aminim tirazima Iesus danganir gumaziba puvatizimin ghu. Ezima gumazamiziba a buria ghuava a batogha, egha a me ategh mangan me an anogorosi.

⁴³ Ezima a kamaghin miġei, "God akar aghuim kunasa na amada. Kamaghin amizima ki nguibar igharazibar uaghan dar mangi God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar aghuim akunam."

⁴⁴ Egha Judian Distriġhin a God ko miġeir dipenibar akam akura ghuavira iti.

5

Iesus faragha diazir suren gumaziba

(Matyu 4:18-22 ko Mak 1:16-20)

¹ Dughiar mammin Iesus Genesaretin dipar akarer miriamin tughav itima, gumaziba anakuvaghera Godin akam barasi.*

² Ezima a dipar miriamin garima osiriba isir gumazibar botin pumuning pura iti. Aningin ghuavira uan iver ekiaba rue.

³ Ezi Iesus botin mammin ghuavanabo, Saimonin bot. Egha an azaragha ghaze, ni tong a gisivaghtima a dipar miriam atakigh. Ezi a bot gaperaghav ikia gumaziba ko amizibar sure gami.

⁴ Egha Iesus mikemegha givagha Saimonin miġei, "Bot gisivagh dipar konimin mangiva iver ekiaba osiriba bagh da akunigh."

⁵ Ezi Saimon an akam ikara, "Ekiam, e dimagarir kammin ingara ghua bar osiritam inizir puvati. Ezi ni miġeima kamaghin ki iver ekiaba akunam."

⁶ Ezi me Iesus mikemezi moghin amigha, egha me osirir bar aviriba inizima men iver ekiaba maghira akarasava ami.

⁷ Ezi me uan namakar botin igharazimin itiba me gikarizima me iza men akura, egha me iza botin pumuning uaghara aning gaghuzima aning bar izivagha osemegha maghira dipamin ghuaghiri.

⁸⁻¹⁰ Ezima Saimon Pita, ko a ko itir darasi, me osirir me inizir kabar ganigha kamaghin digavir kuram gami. Saimonin roroamning Jems ko Jon, Sebedin otarimning. Aning Saimon ko ingarir gumazimning, aning uaghan digavir kuram gami. Kamaghin amizima Saimon kamaghin ganigha, tevimning apirigha Iesusin suemningin boroghin iri. Egha ghaze, "Ekiam, ki gumazir arazir kurabagh amim! Kamaghin amizima ni na ategh mangi." Ezi Iesus kamaghin Saimonin miġei, "Ni atiatingan marki, datirighin tugh mangi, ni gumaziba iniam."

¹¹ Ezi me uan botba mikirvegha, dipar dadarimin ghuavanega, egha biziba bar da ategha Iesusin gin zui.

Gumazir lepa itim

(Matyu 8:1-4 ko Mak 1:40-45)

¹² Ezima Iesus nguibar ekiar mammin itima, gumazir mam lepa bar anegirizima, a izava oto. Egha a Iesusin apighava ira uan guam nguazim mituaghava kamaghin a miġei, "Ekiam, ni fueghiva ni na damuti, ki Godin damazimin zuegh ua deragham."

†

4:41: Mt 8:29, Mk 1:25, 1:34, 3:11-12 4:43: Lu 8:1 4:44: Mt 4:23 * 5:1: (5:1) Ziam "Genesaret," a Galilin dipar akaremmin ziar mam. 5:5: Jo 21:3 5:6: Jo 21:6 5:11: Mt 4:20, 19:27, Mk 1:18, Lu 18:28 † 5:12: (5:12) Ni akar Matyu 8:2in itimin gan.

13 Ezi Iesus uan agharim isa gumazir kam gatigha ghaze, “Ki ifonge. Nin mikarzim zuegh, egh ua deragh.” Ezima lepa zuamira anetaki.

14 Egha Iesus akar gavgavim a ganingi, “Tavin mikiman marki. Egh mangi, uabi Godin ofa gamir gumazimin akagh, egh Moses mikemezi moghin, ni uabi zueghsi ofa damu. Eghti gumazamiziba fogh suam, nin arimariam gifa.”

15 Ezima Iesus amizir bizir kabar eghaghanim bar mar ghu. Kamaghin gumaziba ko amizir avirim a baraghiva men arimariaba ua deraghasa izi.

16 Ezi Iesus zurara me ataghragha ghua, gumazamiziba itir puvatizir danganimin ikia God ko migei.

Iesus gumazir soroghafariba amirazim gamizima a dera

(Matyu 9:1-8 ko Mak 2:1-12)

17 Dughiar mamın Iesus gumaziba ko amizibar sure gami. Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Galilin Distrigh ko Judian Distrighin itir nguibaba bar, ko Jerusalemın nguibamın ikegha izava apiaghav iti. Ezi Ekiamın gavgavim uaghan iti, kamaghin Iesus men arimariabar amutima da deragham.

18 Ezi gumazir maba gumazir soroghafariba aremezim inighava akuriam gatighava a inigha dipenimın aven mangi Iesusin guamın anerighasa.

19 Ezi gumazamiziba bar aviraseme. Ezima me aven mangan iburaghava dipenir siriamın ghuavanabogha dipenir siriamın torim gamigha benibar an akuriam dafagha, nimira anetaghrazima a ghuaghira gumazamizir okuruamın tongin Iesusin guamın aneti.

20 Ezima Iesus men nighnizir gavvibar ganigha, egha kamaghin migei, “Namakam, nin arazir kuraba ki da gin amada.”

21 Ezima Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba maghira uan navir averiabar aven nighnisi, “Kar gumazir manam Godin danganim iniiasa migirigiar kam

gami? Gumazir kinitam arazir kuraba gin amangam, o puvati? God uabira.”

22 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha a men azara, “Ia tizim bagha bizir kabar uan navir averiabar dagh nighnisi?”

23 Ki akar manam mikimam? Pura gumazir kinitam kamaghin mikim suam, ki nin arazir kuraba gin amada. Egh uaghan gumazir kinitam kamaghin mikiman kogham suam, ni dikavigh mangi, egh ua deragh.

24 Ki arazir kam damightima, ia ganigh fogham, Gumazibar Otarim a nguazir kamın arazir kuraba gin amangamin gavgavim iti.” Egha kamaghin gumazir soroghafariba amirazim migei, “Ki ni migei, ni dikavigh uan akuriam inigh dipenimın mangi.”

25 Ezima a zuamira men damazibar dikavigha, irighav ikezir akuriam inigha uan nguibamın ghuava Godin ziam fe.

26 Ezi me bar digavir kuram gamigha Godin ziam fe. Egha agorogem me gizivazi me kamaghin migei, “E datirighin bizir bar igharagha garibar gari.”

Iesus uabın gin mangasa Livain dei
(Matyu 9:9-13 ko Mak 2:13-17)

27 Bizir kabar gin Iesus ghua garima gavmanın dagiaba isir gumazir mam, an ziam Livai, a uan dagiaba isir dipenimın gaperaghav iti. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Nan gin izi.” †

28 Ezi Livai dikavighava, biziba bar da ateghava an gin zui.

29 Egha Livai isar ekiam Iesus bagha uan dipenimın aneru. Ezima dagiaba isir gumazir avirim ko gumazir maba sara izava me koma api.

30 Ezima Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumazibar adarasi, me migirigiar mabar Iesusin suren gumazibagh ami, “Ia tizim bagha dagiaba isir gumaziba ko arazir kurabagh amir gumaziba koma api?” §

31 Ezi Iesus men akam ikara, “Arimariaba puvatizir gumaziba, dokta bagha zuir

5:14: Wkp 14:1-32 5:16: Mt 14:23, Mk 1:35, 6:46 5:20: Lu 7:48 5:21: Sng 32:5, Ais 43:25, Lu 7:49 5:24: Jo 5:8 † 5:27: (5:27) Ziar kam Livai, ti Matyun ziar igharazir mam. Ni Matyu 9:9in gan. 5:30: Lu 15:1-2 § 5:30: (5:30) Ni Matyu 9:11in itir akamın gan.

puvati. Gumazir arimariaba itibara, me dokta bagha zui.

³² Ki Godin damazimin derazir gumaziba bagha izezir puvati. Ki, gumazamizir arazir kurabagh amibar dimiva men navibagh iraghasa, ki ize.”

Dagheba ataghrazir arazimin azangsizim (Matyu 9:14-17 ko Mak 2:18-22)

³³ Ezi me kamaghin a migei, “Jonin suren gumaziba, me zurara God ko mikimasa dagheba atagharsi. Ezi Farisin suren gumaziba uakan. Ezi ninanaba apa mamaghira iti.”

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, “Gumazir amuimin ikiamim, a ia ko ikiti, ia a bagha izezir gumazibav kinti me dagheba ategham, o puvatigham?”

³⁵ Egh dughiam izitima gumazir amuimin ikiamim me me dama a inigh mangitima, eghti dughiar kabar me dagheba ategham.”

³⁶ Egha Iesus akar isin zuir kamın me geghari, “Gumazitamın korotiar ghurim torim an ikitima, a korotiar igiatam abigh, egh inir avizir kam isi, korotiar ghurim a dukuagh a isaman marki. A kamaghin damuva, korotiar igiar kam arizigham. Egh uaghan inir avizir igiar korotiar ghurim dukuagha isamizim, korotiar ghurimin min ganan kogham.

³⁷ Ezi gumazitam wainin igiam isava wainin misevir ghuribagh ingezir puvati. A kamaghin damightima, wainin igiam wainin misevir ghuriba a bightima wainin iritima wainin miseviba ikuvigham.

³⁸ A kamaghin damuan kogham. Wainin igiam, wainin misevir igiam gingam.**

³⁹ Ezima gumazim wainin ghurim amegha, egha igiam gifongezir pu. Eghiva a kamaghin mikim suam, ‘Ghurim a dera.’”

6

Iesus uabi Sabatin Ekiam (Matyu 12:1-8 ko Mak 2:23-28)

¹ Sabatin mam, Iesus uan suren gumaziba ko raizin min garir dagher mam wit,

5:32: 1 Ti 1:15 5:33: Mt 9:14, Mk 2:18 5:34: Jo 3:29
Lo 23:25 6:2: Kis 20:10, Jo 5:10 * 6:2: (6:2) Ni Matyu 12:2in itir akamin gan. 6:8: Lu 5:22, 9:47

an kuriabagh aruava, egha an suren gumaziba witin asiziba ghuaza da kuava, dar tuziba api.

² Ezi Farisin maba kamaghin migei, “Ia tizim sua arazir Sabatin amir puvatizim gami.” *

³ Ezi Iesus me ikara, “Ia ti Devit fomira amizir arazimin eghaghanimin ganizir puvati? Devit dughiar kamın uan adarazi ko mitiriam men azi,

⁴ ezima Devit Godin Averpenimin aven ghua me ofa damuasa atizir bret inigha uan adarazi ko me aneme. Egha e fo, me bretin kam raman kogham.”

⁵ Egha Iesus me migei, “Ezi Gumazibar Otirim a Sabatin dughiamin Ekiam.”

Iesus Sabatin dughiamin dafarir ekonezir gumazim gamizi a ua dera (Matyu 12:9-14 ko Mak 3:1-6)

⁶ Sabatin dughiar igharazim Iesus God ko migeir dipenimin aven ghugha men sure gami, ezi gumazir mam men tongin iti. An dafarir guvim ekonegha an areme.

⁷ Farisin maba ko Judan arazibagh fozir gumaziba an arazitamın apigh akam agasasa, me bar deravira an gari. Me kamagh sua, a Sabatin arimariaba batogham, o?

⁸ Kamaghin Iesus men nighnizibagh fogha egha gumazir dafarir ekonezim migei, “Dikavigh men damazibar tughtima me bar nin ganika.” Ezi a dikavigha tughav iti.

⁹ Ezi Iesus me migia ghaze, “Ki ian azai, arazir manam Sabatin dera? E arazir aghuim damuam, o arazir kuram damuam, o gumazimin akuragham, o a gasighasigham?”

¹⁰ Egha a bar men ganigha egha gumazim migei, “Ni uan dafarim onegh.” Ezi a uan dafarim onezima an dafarim bar moghira ua dera.

¹¹ Ezima me atara egha uarira uariv gia ghaze, e arazir tizitamın Iesus damuam.

Iesus 12 pla aposelba misefe (Matyu 10:1-4 ko Mak 3:13-19)

** 5:38: (5:38) Ni Matyu 9:17in itir akamin gan. 6:1:

6:1: Lu 14:1

12 Dughiar kabar dughiar mam Iesus God ko mikimasa mighsiamin min ghuanabogha, egha God ko migeima aminim a bangin tira.

13 Aminim tirazima, a uabin gin aruir gumazibar diazi me a da ghuezima ezi a 12 pla me amisefe. Egha maghira ziam aposelba me gati:

14 Saimon (Iesus Pita a gati), ko an dozim Andru, Jems, Jon, Filip, Bartolomyu,

15 Matyu, Tomas, Jems Alfiusin otarim, Saimon, a Selotiabar gumazir mam,

16 Judas Jemsin otarim, ko Judas Iskar-iot, gumazir gin Iesus isava apanibagh aningizim.

*Iesus arimariaba batosi
(Matyu 4:24-25 ko Mak 3:7-12)*

17-18 Egha Iesus uan suren gumaziba ko ghuaghirava danganir zarimin tu. An gin aruir gumazamizir avirim iti. Ezi maburan avirir Jerusalem ko Tair koma Saidonin Ongarir dadarim, ko Judian aven itiba, bar Iesus baraghiva men arimariaba ghua-maghasa me ize. Ezi gumazamizir duar kuraba asighasighiziba, da me ataki.

19 Ezi gavgavim Iesus ategha azenan ghua gumaziba ko amiziba bar me gami me ghuamazi, ezi kamagh sua me bar moghira Iesusin mikarzimn suighasa.

*Iesus ghaze, onganarazibagh amiba me bar akongegh.
(Matyu 5:1-12)*

20 Ezi Iesus uan gin aruir gumazibar garava kamagh migei,

“Ia biziba puvatiziba, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti,
kamaghin ian naviba deragh.

21 Ia datirighin mitiriam aziba, ia gin izivagh,
kamaghin ian naviba deragh.

Ia datirighin azi darasi, ia gin akam,
kamaghin ian naviba deragh.

22 Me ian ganti ia Gumazibar Otarimin gin mangitima,

men naviba ia bagh bar kuvigham.
Egh me ia batoghiva paz ia damuva
ian zia bagh asighasigham.

Bizir kaba ia bativti ian naviba
deragh.

23 Men afeziaba fomira kamaghira
Godin akam inigha izir gumazibagh
amizi moghin me ia gami.

Ia uaghan ivezir ekiam Godin
nguibamin a iniam.

Kamaghin dughiar kam otoghti,
ia bar akongeghiva agoroguem
sara pin uari akun.

24 Ia bizir aviriba itiba, datirighin ia navir
aghuim inigha gifa,
kamaghin ia ikuvigham.

25 Ia dagher aviriba itiba, ia gin mitiriam
ian agham,
kamaghin ia ikuvigham.

Ia datirighin ati darasi, ia gin arangiva
temeribagh ruam,
kamaghin ia ikuvigham.

26 Gumaziba migirigiar aghuibar ia damuti,
eghti ia bar kuvigham.

Fomira men inaziba akam inigha
izir gumazir ifariba migirigiar
aghuiba me gami.

Kamaghira gumaziba me bar
migirigiar aghuiba ia damuti,
kamaghin ia bar ikuvigham.”

*Arazir apanibagh ifongeziba
(Matyu 5:38-48)*

27 Egha Iesus migia ghua kamaghin
migei, “Ezi ian na barazir darasi, ki ia
migei, ia uan apanibagh ifongegh, arazir
aghuiba ia gifongezir puvatiziba me damu,

28 migirigiar aghuiba ia migirigiar
kuraba ia gamibar amu, paza ia gamiba
ia me bagh afeziam ko mikim.

29 Eghti tav ian koviatham apezeghti, ia
koviatham vuem sara a daningi. Eghti tav ian
korotiar azenan itim inightima, uaghan
aven itir korotiam sara an taki.

6:12: Mt 14:23 6:13: Mt 10:3-4, Mk 3:13-19, Jo 6:70 6:20: Mt 5:3, 11:5, Je 2:5 6:21: Sng 126:5-6, Ais 55:1, 61:3,
MAA 7:16-17 6:22: Mt 5:11, Jo 15:19, 16:2, 1 Pi 2:19, 4:14 6:23: 2 Sto 36:16, Mt 5:12, Ap 5:41, 7:52, Kl 1:24, Je 1:2
6:24: Amo 6:1, Mt 6:2, 6:5, Je 5:1 6:25: Snd 14:13, Ais 65:13, Je 5:1-6 6:26: Jo 15:19, 1 Jo 4:5 6:27: Kis 23:4,
Snd 25:21, Mt 5:44, Ro 12:20 6:28: Lu 23:34, Ap 7:60 6:29: Mt 5:39, 1 Ko 6:7 6:30: Lo 15:7-10, Snd 21:26, Mt
5:42 6:31: Mt 7:12

³⁰ Egh te biziba bagha ian azangsis, ia da me daning. Egh te ian biziba ini, ua da bagh mikimiva me dam ada inian marki.

³¹ Ia arazir aghuir me ia damuamin ia ifongeziba, ia arazir kabara me damu.

³² “Egh ia, ia gifongezibara fueghiva, egh manmaghin arazir aghuitam damigham? Arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami. Me me gifongezi daraziragh ifonge.

³³ Egh ia deraghvira deragha ia gamir darazigh amua, egha kamaghin arazir aghuir manam ia gami? Gumazir arazir kurabagh amiba uaghan kamaghiram ami.

³⁴ Egh ia pura uan biziba me daning, egh nighnigh suam, me ti da ikarvagh, egh manmaghin arazir aghuitam damigham? Gumazir arazir kurabagh amiba me uaghan ghaze, ki gumazir kurar igharazim uan biziba a daningti, eghti a gin ua da ikarvagh.

³⁵ Ia uan apanibagh ifueghiva, deravira me damuva, eghiva biziba pura me daningiva, uamategh da ikarvaziba inisi nighnighan marki. Ezi God arazir aghuiba gumazir arazir kurabagh amiba koma gumazir a minabir puvatizibagh ami. Kamaghin amizi, gin ian ivezim bar ekeveghtima, ia Godin bar pin itimin boribar min ikiam.

³⁶ Afeziamin apangkuvimin mirara, ia apangkuvim iki.”

*Igharaz darazir araziba tuisighan marki
(Matyu 7:1-5)*

³⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “God ia tuisigh ian kuraghan koghsi, kamaghin ia munen araziba tuisighan marki suam, men araziba ikufi. Ivezir kuram aningan marki, eghti God ivezir kuram ia danigan kogham. Ia men arazir kuraba gin amadaghti, God ian arazir kuraba gin amadagham.

³⁸ Ia daning, eghti God ia daningam. Minem bar deravira izivaghtima, a isi mikebabar amangiva agasavkon, eghti a iri magiri ian apozibar inibagh iram.

God bizir iziviriziba, ia ganidi moghin ia igharaz darazir aning.”

³⁹ Iesus uaghan akar isin zuir mam sara me mikeme; “Gumazir damazir kuram damazir kurar igharazitamin suiragh mangam, o? Aning virara mozimn magirigham.

⁴⁰ Suren gumazim, uan tisa gafirazir puvati. Ezi suren gumazir bar deravira uan sure a givazim, a uan tisan mirara ghu.

⁴¹ Tizim bagha, minezir bar muziarim nin aveghbuamin damazimin itima, ni ti an gara egha temer ararir ekiam nin damazimin itimin garir puvati?

⁴² Ter ararir ekiam nin damazimin ikiti, ni manmagh uan aveghbuam mikim suam, ‘Aveghbuam, ki nin damazimin itir minezim asigham?’ Ni bar ifari! Ni faraghvira ter ararir nin damazimin itim asigh, egh deragh ganiva minezir nin aveghbuamin damazimin itim asigh.”

*Temem ko an ovizim
(Matyu 7:16-20 ko 12:33-35)*

⁴³ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Temer aghuitam ovizir kuram batezir puvati, kamaghira temer kuratam ovizir aghuim batezir puvati.

⁴⁴ Gumaziba temer ovizibar gara fogha ghaze, temer aghuim o temer kuram. Me fighin oviziba temer ataghatarimin da kuari pu. Egha me wainin oviziba temer ataghatarir muziarir kuramin da isir puvati.

⁴⁵ Gumazimin navir averiamin ikezir biziba, an akatorim, dav gei. Kamaghin gumazir aghuim bizir aghuiba an navir averiamin ikegha otivaghiri. Ezi gumazir kuram bizir kuraba an navir averiamin ikegha otivaghiri.”

*Dipenimin ingarir gumazir dikiriam ko onganim
(Matyu 7:24-27)*

⁴⁶ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia tizim bagha ‘Ekiam’ na garisi, egh a ki migeir biziba dagh amir puvati?

⁴⁷ Tina iza nan migirigiaba baragha dagh ami, ki an araziba ian akagham.

⁴⁸ A mati gumazim dipenimîn ingara, an okora bar vîn ghuaghira dagiam gisin ter akîriba kuni. Dipenir kam me bar deraviram an ingari. Kamaghîn amizîma aperiamîn dughiam dipam dipenir kamîn aven ghuzîma a nuighnuizir puvati.

⁴⁹ Ezi gumazir nan miğiriğîaba baragha dar gîn zui puvatizim, mati gumazim uan dipenim nguazir kînim ko bizitam gisin an ingarizir puvati. Eghti dughiar dipam izamim a dipenir kam biraghtîma, a irigh bar kuvigham.”

7

Mîdorozir gumazir dapanimîn niğhnizir gavgavim

(Matyu 8:5-13)

¹ Ezi Iesus bizir kabar gumaziba ko amizibav kemegha gîvagha, Kaperneamîn aven zui.

² Ezi 100 plan mîdorozir gumazibar garir gumazir dapanir ekiam iti. An ingangarir gumazir a bar ifongezim, ariava aremeghasava ami.

³ Ezi mîdorozir gumazir dapanir kam Iesus amizir biziba baregħa Judan gumazir aruar dapanir maba a bagħava da amangi.

⁴⁻⁵ Ezi me Iesus bagħa izegħava pamtem kamaghîn a miğei, “Gumazir kam en gumazamiziba bar me gifonge. Egha e bagħa God ko miğeir dipenimîn ingari. Kamaghîn gumazir kam an akurvazim bagħava ami, ni an akuragh.”

⁶ Ezi Iesus tagħa me ko zui. A ghua dipenimîn boroghîn otozi, ezi mîdorozir gumazir dapanir ekiam uan namakaba amangizi me kamaghîn a miğei, “Ekiam, ki gumazir aghuir manam, ni nan dipenimîn aven izam? Ezi ni izi nan dipenimîn averiamîn izan marki. Ni paz uabi damuan marki.

⁷⁻⁸ Kamaghîn ki uabi ni bagħ miğiriğiam inigh izan kogham. Ki uabi mîdorozir gumazir mabar apengan iti, egha uabi mabar garima, da nan apengan iti. Ezi ki me miğei, ‘Ia mangi,’ eghti me mangam. O, ki me mikimam, ‘Ia izi.’ Eghti me izam. Egh ki uan ingangarir gumazir mam mikim

suam, ni ingangarir kam damu, eghti an a damuam. Egha ki fo, ni mikimti, nan ingangarir gumazim ua deragħam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghîn oregha, digavir kuram gamigha, egha ragħriğħa gumazamizir a gîn zuibav gei, “Ki ia miğei, ki Israelin aven kamaghîn niğhnizir gavgavim itir gumazitamîn ganizir puvati.”

¹⁰ Ezîma gumazir amadaziba uamategħa dipenimîn ghuava ingangarir gumazimîn garima a dera.

Amuir odiarimîn otarim ua dikafi

¹¹ Egha gîn Iesus nguibar ziam Nainîn zui. Ezi an suren gumaziba ko gumazir avirim an gîn zui.

¹² Egha a nguibar kamîn tiar akar ekîar kamîn boroghîn ghua garima, gumazir maba gumazir kuam gisaghpughav nguibar ekiamîn ikegha azenan izi. Gumazir aremezir kamnagh, an amizir pam aremezimîn otarir vamîra. Ezi nguibar ekîar kamîn itir gumazir avirim amuir odiarir kam ko iti.

¹³ Ezi Iesus an gara egha bar an apangkuvigha kamaghîn a miğei, “Ni arangan marki.”

¹⁴ Ezi Iesus roghîra ghua gumaziba isaghpughav itir kezîn suira. Ezi a gisaghpughav itir gumaziba voroghîra mitivighav iti. Ezi a kamaghîn gumazir igiam a miğei, “Gumazir igiam, ki ni miğei, ni dikafigh.”

¹⁵ Ezîma gumazir aremezim dikavigha magħira miğeima, ezi Iesus uam a isava an amebam ganingi.

¹⁶ Ezîma me kamaghîn ganigha bar digavir kuram gamigha, Godîn ziam fa, egha ghaze, “Godîn akam inigha izir gumazir ekîar mam en tongîn oto.” Egha me ghaze, “God uan gumaziba ko amizibar akurvaghava ize.”

¹⁷ Ezîma Iesus amizir bizir kamîn eghaghanim bar Judian Distriğħ ko an boroghîn itir nguibaba sara ghu.

Gumaziba Ruer Gumazim, Jon, a Iesus bagħa azangsi

(Matyu 11:2-19)

18 Ezi Jon, Gumaziba Ruer Gumazim, an suren gumaziba bizir kabar gun bar a mikeme. Ezi a uan suren gumazir pumuningin diaghava,

19 egha Ekiam Iesusin azangsighasava aning amada, "Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?"

20 Ezi gumazimning Iesus bagha izegha, kamaghin a migei, "Jon, Gumaziba Ruer Gumazim nin azangsighasa ga amada, 'Ti nirara, gumazir God faragha amangasa mikemezim? O, e ti ua gumazir igharazitam mizuamam?'"

21 Ezi dughiar kamnaghra Iesus gumazamizir arimariaba itiba gamuavira itima, me ua dera. Ezi a duar kuraba batosi, egha gumazir damazir kurar avirim, a me gamima, me ua gari.

22 Kamaghin amizi, Iesus Jonin abuir gumazimningin akam ikara, "Gua uamategh mangi bizir gua ganigha oraghizar gun Jonin mikemegh! 'Gumazir damazir okaviriziba ua gari, ezi gumazir suer amiriziba uam arui. Ezi gumazir lepa itiba ua zuegha dera, ezi gumazir kuarir orazir puvatiziba uam orasi. Ezi ovengezir gumaziba ua dikavima, ezi gumazir onganarazibagh amiba akar aghuim barasi.'"

23 Gumazir nan ganigha nighnizir gavavim nan itim, an nighnizir gavavim ikivira iki, eghti an navir averiam deraghti a bar akuegham!"

24 Ezi Jonin abuir gumazimning uamategha ghuzima, ezi Iesus maghira Jonin gun gumaziba ko amizibav gia ghaze, "Ia tizimin ganasa gumaziba puvatizir danganimin ghue? Ia aminim vair ghurunimin ganasa ghue? ti?"

25 Ti puvati, ezi ia tizimin ganasa ghue? Gumazir kurukazir aghuibagh amizim? Ti puvati, gumazir korotiar ivezir ekiaba itiba aghua egha bizir aghuiba men mikarzipar itima, me atrivibar dipenibar iti.

26 Ezi ia tizimin ganasa ghue? Ia Godin akam inigha izir gumazimnin ganasa? Are. Ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazir

kam Jon, a Godin akam inigha izir gumazir igharaziba bar dagh afira.

27 Gumazir kam baghavira Godin Akinafarim migia ghaze, 'Ia oragh. Ki uan abuir gumazim amadaghtima, a faragh mangiva ni bagh tuavim akiram.'

28 Ki ia migei, Jon nguazimnin itir gumaziba bar me gafira, ezi tina borimin min God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven iti, a bar Jon gafira."

29 (Jon gumazamizir aviriba ruava egha maghira dagiaba isir gumaziba sara rue. Kamaghin me Iesusin akam baregha, egha fo Godin arazim, a bar guizbangira.

30 Ezi Farisiba koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jonin rurim inizir puvati. Kamaghin me akirim ragha God men akazir tuavir aghuim gasara.)

31 Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Egh ki gumazamizir datirighin itibar arazibav kimsiva, egha akar isin zuir manam mikimam? Me manmaghira gari?"

32 Me boribar min gara biziba amadir danganibar apiav ikia uarir dei,

'E ia bagha marvibagh ivima, ia ighian aghua.

Ezi e ongerakar amirizibagh amima, ia azir puvati.'

33 Egha Jon, Gumaziba Ruer Gumazim iza dagheba ko wainin dipaba apir puvatizi, ezi ia ghaze, 'Duar kuraba a gapasa.'

34 Ezi Gumazibar Otarim izava dagheba ko wainin dipaba api. Ezi ia ghaze, 'Ia gan, a gumazir puv daghem ko wainin dipam apim. Egha a dagiaba isir gumaziba ko gumazir arazir kurabagh amiba, a men roroabagh amua me ko iti.'

35 Ezi gumazamizir Godin fofozim iniziba, me gara fo, Godin fofozim a guizbangira bizim."

Amizir arazir kurabagh amir mam Iesusin dagarimning rue

36 Ezi Farisin gumazir mam uabi ko damasava Iesus bagha mikeme. Ezi ka-

7:22: Ais 35:5-6, 61:1, Mt 11:4-5, Lu 4:18 * 7:22: (7:22) Ni Matyu 11:5in itir akamin gan. 7:23: Ais 61:1, Lu 4:18
7:24: Mt 11:7 7:26: Mt 11:9, Lu 1:76 7:27: Mal 3:1 7:33: Mt 3:4, 11:18, Mk 1:6 7:34: Mt 11:19, Lu 15:2
7:36: Mt 26:6, Mk 14:3, Lu 11:37

maghın an a ko daperagh damasa an dipenimın ghu.

³⁷ Ezi amizir arazir kurabagh amua nguibar kamın itim orazi, Iesus Farisin dipenimın ikiava api. Ezi amizir kam borer mughuriar aghuim zuim itir alabastan ingarizir misevim inigha izi.

³⁸ Egha a Iesusın dagarimning gın tughav ikia azima, ezi an teriba Iesusın dagarimning giri. Ezi a uan dapanir arızimın an dagarimning adizava an dagarimningın torava egha borem an dagarimning ginge.

³⁹ Ezi Farisin an diazim bizir kamın ganigha uabira uabi migei, "Gumazir kam a Godın akam inigha izir guizbangıra gumazim a fogh suam, kar amizir manam an suisi, kar amizir arazir kurabagh amim."

⁴⁰ Ezi Iesus an akam ikaragha ghaze, "Saimon ki ni mikımamin bizir mam iti." Ezi Saimon ghaze, "Tisa, na mikemegh."

⁴¹ Ezi Iesus kamaghın a migei, "Gumazir pumuning gumazir mam da dagıaba pura ada ini egh aning gın a da ikarvaghām. Ezi mav a da 500ın dagıaba ini, ezi mav a da 50 plan dagıaba ini.

⁴² Ezi aning uaghara an dagıaba ikarvaghan ibura. Ezi a aning ikarvaghāmın dagıar kaba gın amada. Ezi ni nighnigh, aningın tina gumazir kam bar a gifueghām?"

⁴³ Ezi Saimon an akam ikara, "Ki kamaghın nighnisi, gumazir dagıar avırıba inigha ua da ikarvaghan iburazim." Ezi Iesus kamaghın a migei, "Ni deragha migei."

⁴⁴ Egha a ragha amizimın garava kamaghın Saimonın migei, "Ni amizir kamın gari? Ki nın dipenimın izezıma, ni nan dagarimning bagha dipatam na ganingizir puvati. Ezi amizim uan temeribar nan dagarimining ruegha, egha uan dapanir arızimın anedisi.

⁴⁵ Ezi ni nan torezir puvati. Ezi amizir kam dughiar ki aven izezimın a nan dagarimningın tora mamaghıra ikia iza datırıkın.

⁴⁶ Ezi ni borem nan dapanim gingezir puvati. Ezi amizir kam a borer mughuriar aghuim inigha nan dagarimning ginge.

⁴⁷ A bar na gifonge, kamaghın amizi, God an arazir kurar avırıba bar da gın amada. Ki ia migei, tina God an arazir kurar muziarim gın amadaghti, a kamaghın na gifongezir arazir muziarim ikiam."

⁴⁸ Ezıma Iesus amizim migei, "Nın arazir kuraba, ki da gın amada."

⁴⁹ Ezi gumazir a ko ikiava apıba kamaghın oregha, maghıra uarira uariv gei, "Kar gumazir manam uaghan arazir kuraba gın amadi?"

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghın amizim migei, "Nın nighnizir gavgavim nın akura. Eghti ni navir amırızimın mangı."

8

Amizir maba Iesusın gın arui

¹ Egha bizir kabar gın, Iesus, nguibar ekiaba ko nguibar dozıbagh arui, egha God Bizıbagh Atıvamin Dughıamın akam kuri. Ezıma an gumazir 12 pla uaghan an gın arui.

² Ezi amizir maba uaghan, me fomıra Iesus men arımariaba ko duar kuraba batoke: Maria, me Makdalan nguıbamın amizim a garısi, Iesus fomıra a gamızıma, 7 plan duar kuraba aneteghava azenimın ize,

³ Joana ko Susana koma amizir avırır ıgharazıba uaghan a ko arui. (Joana, a Kusan amuım, a Herotın dipenir averıamın garır gumazir dapanım.) Amizir kaba uan bizıbar Iesus ko an suren gumazıbar akurvası.

Iesus akar ısın zuir gumazir wıtın ovızıba akurır akar ısın zuım (Matyu 13:1-9 ko Mak 4:1-9)

⁴ Ezi gumazamizir avırım uan nguıbaba ategha Iesus bagha izava uari akuvızıma, an akar ısın zuir kam migei:

⁵ "Azenir gumazir mam ghuava raızın mın garır daghem, wıt, an ovızıba inigha uan azenimın da akuri. Egha a da akura zuıma, maba tuavım gira ghuzıma gumazıba da dıke. Ezi kuarazir pın itıba izaghıra bar da ame.

⁶ Ezıma maba dagıaba itir danganıbagh iregha afuangı. Ezi dipaba nguazımın

puvati, kamaghin amizi witin kaba ua misinghira ariaghira.

⁷ Ezima witin ovizir mabanang benir ataghataribar torim gire, egha benir ataghatariba sara aghuima da da iki-aghari.

⁸ Ezima mabanang nguazir aghuim giregha, aghua dagher bar aviriba iti, kamaghin da vaghvagh 100pla bar misevegha iti." An akar isin zuir kam me mikemegha, a pamtem kamaghin me migei, "Tina kuarimning iti, an oragh."

Jesus manmagh sua akar isin zuibagh ami

(Matyu 13:10-17 ko Mak 4:10-12)

⁹ Ezi Iesusin suren gumaziba akar isin zuir kam mingarim baghava an azara.

¹⁰ Ezima a migia ghaze, "God fofozim ia ganingizima, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar mogomeba dagh fo. Ezi igharaz darazi ki akar isin zuibara me migei, eghtima gariba me gan fofoghan kogham, ezi uaghan oraziba me akar mingaribagh foghan kogham."

Witin akar isin zuimin mingarim

(Matyu 13:18-23 ko Mak 4:13-20)

¹¹ Egha Iesus ghua kamaghin migei, "Kar akar isin zuir kam mingarim. Witin ovizim a Godin akam.

¹² Ezi witin ovizir tuavim gireziba mati gumazamizir Godin akam baraghiziba, me a baraghizi ezi Satan iza men navir averiabar Godin akam batoke, eghtima me nighnizir gavgavim God damuan koghti God ua me inian kogham.

¹³ Ezima dagiaba itir danganibagh irezir witin oviziba mati gumazamizir akam baregha bar akongeziba, egha me biba itir puvati. Me dughiar otevimin nighnizir gavgavim Godin iti, ezima osimtizar dughiam me God ataki.

¹⁴ Ezima witin ovizir benir ataghataribar tongin ireziba mati gumazamizir akam baraghizibar min ti. Egh me deragha tuavimin zuima nivafizar agoroger osimtizar, ko dagiar nighnizir osimtizar,

koma nguazir kam mingarim bizir ganganir agoro-geba, me isima me dar aven ikia egha misevir puvati.

¹⁵ Ezima witin ovizir nguazir aghuim gireziba mati, gumazamizir akar aghuim baraghiziba, me a inigha uan navir averi- abagh atigha adar suira egha gavgavigha ikia, men dagher aghuiba otifi."

Gumazitam avir angazangarim minemin aven anetizir puvati

(Mak 4:21-25)

¹⁶ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Gumazitam lam gaborogha minemin aven a modogha egha a isa dakozimin apengan anefazir puvati. Egh an a isiva dakozim gisirrama anefagham, eghtima tina aven iziva angazangarimin ganam.

¹⁷ Kamaghira mogomer biziba da gin azenan otivigham. Eghti bizir amigha aveziba da uaghan gin azenan otivigham.

¹⁸ Ezi kamaghin amizima ia deraghvira akar kam baragh. Gumazitam Godin akabagh foghti, God uan akabar fofozir igharaziba a daningam, eghti a Godin akar aviribagh fogham. Eghti Godin akabagh foghan aghuazir gumazim, an fofozir muziarim God a dama inigham."

Tinara a Iesusin amebam koma doziba?

(Matyu 12:46-50 ko Mak 3:31-35)

¹⁹ Ezi Iesusin amebam ko doziba an ganasa izi. Ezi gumazamiziba bar anakufa, kamaghin amizi, me an boroghira mangan ibura.

²⁰ Ezi mav Iesus migia ghaze, "Nin amebam ko doziba muna azenan tuivighav ikia, egha nin ganasa."

²¹ Ezima an an akam ikara, "Tina Godin akam baragha an gin zui, me nan amebam ko doziba."

Jesus migeima aminir ekiam areme

(Matyu 8:23-27 ko Mak 4:35-41)

²² Ezi dughiar mam Iesus uan suren gumazibav gia ghaze, "Aria e dipamin vongin mangam." Eghava me botin ghuavanega egha vongin zui.

²³ Egha me ghuava, Iesus pariam an azima an akui. Ezima aminir ekiam amozim

sara dipamin oto, ezi dipam men bot bar a gizifa. Kamaghin me osimtizir ekiamin aven iti.

²⁴ Egha suren gumaziba ghuava a gaghuragha a migia ghaze, “Gumazir Ekiam, ni dikafigh! E ovengam!” Ezi a dikavighava aminim ko dipar puvira ingarim akar gavgavimin aning migei. Ezima aminim ko dipam aremegha amiraghavira iti.

²⁵ Ezima a uan suren gumaziba kamaghin men azara, “Ian nighnizir gavgavim managh iti?” Ezi me atiatia, nighnizir aviribagh amuava, uarira uarir azangsis, “Gumazir kam, a tina? A migeima aminim ko dipam, an akam barasi.”

Jesus gumazir mam in duar kuraba batoke

(Matyu 8:28-34 ko Mak 5:1-20)

²⁶ Egha Iesus uan suren gumaziba ko botin ghuava Gerasan Distrighin otifi, Galilin dipamin vongin.

²⁷ Egha Iesus bot ategha azenan izima, nguibar ekiam kam in itir gumazir duar kuraba apazazim a bato. A fomira iniba itir puvatighava dipenibar aven itir puvati, a gumazir ovengezibar dagiar mozir toribar aven iti.

²⁸⁻²⁹ Egha duar kurar kam dughiar aviribar an suigha anekurima a daghiri. Egha uaghan an dafariba ko sueba me senbar da ike, egha an garir gumaziba an boroghira ikiava an gari, ezi duar kurar kam a gamima a uan senba aghorava ara ghua gumaziba itir puvatizi naghin iti. Ezi Iesus duar kuram batogha ghaze, ni gumazim ategh azenan izi. Ezi a Iesusin apigha, arava Iesusin dagaribar apengan irigha pamtem dia migei, “Ni tizim na damuasa, Iesus, Godin bar pin itimin otarim? Ezi ki nin azangsis ni arazir kuratam na damuam marki!”

³⁰ Ezi Iesus an azara, “Nin ziam tina?” Duar kurar aviriba an aven ghuz. Ezi a kamaghin migei, “Aviriba.”

³¹ Ezima duar kuraba Iesus kamaghin a gaghoravira iti, “Ni e batoegh e amadaghtima e torir mingariba puvatizir kam in mangan marki.”

³² Dughiar kam dar bizir ekiam maba mighsiar miriamin roghira ikiava api. Ezima duar kuraba Iesus gakaghora ghaze, “Ni en amamangatighima e mangi dar munabar aven mangeka.” Ezima a me ataghizima me zui.

³³ Ezi duar kuraba gumazim ateghava azenan izeghava dabar aven ghue. Ezima dar bizir kam ara ghua davarir kuram giraghuegha dipam amegha ariaghire.

³⁴ Ezima dabar garir gumaziba garima bizir kaba otivizima, me ara ghuava nguibar ekiam in bizir kabar gun migeima nguibar azenan roghira itiba sarama orasi.

³⁵ Ezima gumazamiziba ganasa izi, bizir tizimrama oto? Egha me Iesus bagha iza, egha garima, gumazir duar kuraba ategha azenan izezim, a Iesusin dagarimin min aperaghav iti. A korotiaba aghuizima an nighnizimra uam an izes. Kamaghin me atiatingi.

³⁶ Ezi ikia bizir kam in ganizir darasi gumaziba ko amizibagh eghari, me eghara ghaze, Iesus duar kuraba apazazir gumazim gamizi a ua dera.

³⁷ Ezi gumazamizir Gerasan Distrighin itiba puvira atiatia, egha Iesusin azangsis, “Ni e ategh danganir igharazimin mangi.” Ezi a botin ghuavan-abogha uamategha zui.

³⁸ Ezima duar kuraba ataghizir gumazir kam Iesusin azangsiha uaghan an gin mangasa, ezi Iesus anemadagha, a migia ghaze,

³⁹ “Ni uamategh uan nguibamin mangi, egh God ni gamizir biziba bar me mikim.” Ezi gumazim uamategha ghua egha nguibam garuava Iesus a gamizir biziba bar dar gun migei.

Jesus aremezir guivir mam gamizima a ua dikafi Egha amizir an korotiamin suirazim gamizima a ua dera

(Matyu 9:18-26 ko Mak 5:21-43)

⁴⁰ Egha Iesus uamategha Galilin dipamin vongin izezima gumazamiziba a izi me bativasa me a bagha oragha a mizua iti.

⁴¹⁻⁴² Ezima gumazir mam, an ziam Jairus, a God ko migeir dipenimin gumazir

dapanim. An guivir vamira an azenir 12 plan boroghira ghugha, aremeghasava ami. Kamaghin a iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha uan dipenimin mangasa Iesus gakaghori. Ezi Iesus ghuavira itima maburan avirim bar anekuvagha anedughadusi.*

⁴³ Ezima amizir 12 plan azenimin ghuzim batir arimariam itir mam, gumazitam a damightima a deraghan kogham. Ezi a men tongin zui.

⁴⁴ Egha a Iesusin gin izava an korotiar avizimin suira, egha zuamira an ghuzir arimariam dutugha ghu.

⁴⁵ Ezi Iesus azara, "Tina nan suira?" Ezi me bar uarir tiragha Pita ghaze, "Gumazir Ekiam, gumazamiziba bar ni akuvagha ni adughadusi."

⁴⁶ Ezi Iesus ghaze, "Ki kamaghin fo, gumazim nan suirazima gavgavim na ategha azenan ghu."

⁴⁷ Ezima amizim uabira uabin gara fo, a modoghan kogham. Eghava atiatim sara iza Iesusin dagaribar apengan iri. Egha a gumaziba ko amizibar damazibar migia ghaze, nan arimariam givaghasa, ki Iesusin korotiamin suira, ezi nan arimariam zuamira gifa.

⁴⁸ Ezi Iesus a migia ghaze, "Nan guivim, ni nighnzir gavgavim ni gamizima ni dera. Navir amirizimin mangi."

⁴⁹ Egha Iesus migiavira itima, gumazir mam God ko migeir dipenimin garir gumazir dapanim, Jairusin dipenimin ikegha, Jairus bagha izi. Egha a Jairus migei, "Nin guivim areme. Eghti ni tisa ua ingangarim a daningan marki."

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin oregha, Jairus migia ghaze, "Ni atiatingan marki. Pura nighnzir gavgavim iki eghtima nin guivim ua deragham."

⁵¹ Eghava a Jairusin dipenimin otogha, egha a ua tavin amamangatightima an an gin aven mangan an aghua, kerara a ko

aven mangam, Pita, Jon, ko Jems koma guivimin amebam koma afeziam.

⁵² Dughiar kam gumazamiziba bar uan evaribav misogha azia iti. Ezi Iesus me migia ghaze, "Azir akam atakigh. Guivim aremezi puvati. An akui."

⁵³ Me fo, guivim aremezi, kamaghin me an ingaravati.

⁵⁴ Ezi Iesus guivimin dafarimin suiragha egha migia ghaze, "Nan borim, ni dikafigh!"

⁵⁵ Ezima an duam uamategha izezima a zuamira dikavigha tu. Ezima Iesus me migia ghaze, "Ia daghetam a daningh."

⁵⁶ Ezi an amebam koma afeziam bar aguaghfa. Ezima a kamaghin migia aning abira, bizir otozir kam gua gumazitam mikiman marki.

9

Iesus 12 pla gumaziba amangi (Matyu 10:5-15 ko Mak 6:7-13)

¹ Egha Iesus 12 plan suren gumazibar diaghava me akuvaghava, egha gavgavim koma gavgavir duar kuraba batogham koma arimariaba agivamim sara me ganingi.

² Egha me amadagha ghaze, ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin akam kunigh, egh gumazibar arimariabar akirtima me ua deragham.

³ Egha a me migei, "Ia mangisiva bizitam inian marki, mitariba, dagheba, dagiaba, koma siotin ia gin daghuamin tam inian marki.

⁴ Eghti dipenir ia aven zuir manam, anarira iki, mangiva nguibar kam ategh mangi.

⁵ Eghtima gumaziba ia gifueghan koghtima, dughiar ia men nguibam ataghraghamim, ia uan dagaribar mineziba apisigh, eghtima me fogh suam, arazir me amizir kam, a derazir pu."*

⁶ Ezima Iesusin suren gumaziba nguibabar ghuava, akar aghuim akurava

* **8:41-42:** (8:42) An guivir vamira, a 12 plan azenibar boroghira ghu, kamaghin amizi e ghaze, an azenir 12 plan boroghira ghu. **8:44:** Mt 9:20, Mk 5:28 **8:46:** Mk 5:30, Lu 6:19 **8:48:** Lu 7:50 **8:52:** Lu 7:13, Jo 11:11-13 **8:54:** Lu 7:14, Jo 11:43 **8:56:** Mk 7:36, Lu 5:14 **9:1:** Mt 10:1, Mk 3:13-15 **9:4:** Mt 10:11, Mk 6:10 **9:5:** Mt 10:14, Mk 6:11, Ap 13:51 * **9:5:** (9:5) Judabar arazim kara, ni me baraghan koghtima, me nin sagh, uan dagarir asuaba mineziba apizighiva ni ategh igharagh mangam. Ezi en arazim kamakin, ki ni mikimti ni na baraghan koghti, ki apem apirigh uan tuavim gighuvagh, egh suam, ki nin sagham. **9:6:** Mk 6:12

egha arimariar gumazibar kirima me ghuamazi.

*Herot foghasa, Iesus a tinara
(Matyu 14:1-2 ko Mak 6:14-16)*

⁷⁻⁸ Ezi Herot, gavmanin dapanim, a bizir Iesus amiba baraghizima da ghuavira iti. A fo, marazi ghaze, Jon aremegha ua dikafi, ezi marazi ghaze, Elaija oto, maba ghaze, Godin akam inigha izir gumazir mam fomira ikegha aremegha ua dikafi. Kamaghin amizima Herot bar nighnizir aviribagh ami.

⁹ Egha Herot kamaghin migei, “Ki Jonin firim atu. Tina, bizir kabagh amima me dar gun migei?” Egha a Iesusin ganasa.

*Iesus dagheba 5,000in gumazibagh anidi
(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Jon 6:1-13)*

¹⁰ Ezima Iesusin aposelba uamategha izeghava, bizir me amizibar gun a migei. Ezima a me inigha me uarira nguibar mam an ziam Betsaidan ghue.

¹¹ Ezi gumazir bizir avirim a gifoghava egha an gin zui. Ezi Iesus me gifueghava me isava, God Bizibagh Ativamin Dughiamin gun me migiava, eghava gumaziba ko amizibar arimariabar akiri.

¹² Bar guaratizimin Iesusin 12 plan aposelba a bagha izeghava a migei, “E gumaziba itir puvatizir danganimin iti. Egh, ni gumazamiziba me amadaghti me mangi danganir kam in itir nguibaba ko nguibar roghira itibar mangiva, egh dagheba koma dakuamin danganiba buri.”

¹³ Ezi Iesus men akam ikara, “Ia uari daghetaba me daningh.” Ezima me kamaghin migei, “E bar bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuningra iti. Egh e ua mangi gumazir avirir kam bagh dagher tabagh ivezeghan koghti, dagheba bar otevegham.”

¹⁴ (Dughiar kam gumazibar dibobonim, 5,000 boroghin ghu.) Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia me mikimtima me 5 pla ten, 5 pla tenin, okuruabar dapighiri.”

¹⁵ Suren gumaziba kamaghiram amizima, gumazamiziba bar apia.

¹⁶ Ezi Iesus bretin rubuzir 5 pla koma osirir pumuning inigha kogha overiamin garava Afeziar Ekiam minabagha, egha bretba ko osirimning apirighava gumaziba ko amizibar aningasa uan suren gumazibagh aningizi me me ganidi.

¹⁷ Ezima gumazamizir kaba bar amegha, naviba bar izifa. Ezima Iesusin suren gumaziba, dagher nar me ataghiziba, me da inigha 12 plan akirabagh aghuizima da bar izefe.

*Pita Iesusin gun migia ghaze, a tina
(Matyu 16:13-19 ko Mak 8:27-29)*

¹⁸ Dughiar mam in Iesus uabira Afeziam ko migeima, an suren gumaziba a ko itima, ezima a men azara, “Gumazamiziba tina na garisi?”

¹⁹ Ezima me an akam ikara, “Marazi ghaze, ni Jon Gumaziba Ruer Gumazim, ezi marazi ghaze, ni Elaija, ezima marazi ghaze, Godin akam inigha izir gumazir fomira itir mam aremegha ua dikafi.”

²⁰ Ezima Iesus azara, “Ezi ia? Ia uari ghaze ki tina?” Ezi Pita an akam ikara, “Ni Godin Kraisa, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

*Iesus ghaze, an aremegh ua dikavigham
(Matyu 16:20-28 ko Mak 8:30-9:1)*

²¹ Ezi Iesus migirigiar gavgavim suren gumaziba ganiga ghaze, ia nan gun tav mikiman marki.

²² Egha kamaghin migei, “Gumazibar Otarim bar mizazir ekiaba koma osimtiziba iniam. Eghtima gumazir aruaba, koma ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh fozir gumaziba, me an aghuaghiva a misueghtima an aremegham. Egh dughiar mizekimin a ua dikavigham.”

²³ Egha a bar moghira me migei, “Gumazitam nan gin izisi, a ifongezir biziba gin amadagh uan temer ighuvim zurara a gisaghpugh nan gin izi.

²⁴ Gumazir manam uan ikirimirim suiraghsi nighnighi, an ikirimirim

gıvaghām. Eghti gumazir manam na bagh uan ikirimirim ateghıva, uan ikirimirim inıam.

²⁵ Gumazitam nguazimın itir biziba bar da inıva, egh a gın oveghti, bizir kaba manmaghın an akuragham? Bar puvati.

²⁶ Tina nan zıam ko nan akar aghuımın gun mikıman aghumsıghti gın Gumazıbar Otarım uan afeziamın boroghın ikeghıva an Godın damazımın zuezir enselba koma Godın angazangarım sara izıghırıva, uaghan men aghumsıghām.

²⁷ Kı guızbangıra ia mıgei, ia kagh tuıvıghav itir darası, ian tarazi oveghan kogham. Ia ikıvıra ikı gantıma, God Bizıbagh Atıvamin Dughıam otogham.”

*Iesusın mikarzim ıgharagha gari
(Matyu 17:1-13 ko Mak 9:2-13)*

²⁸ Ezi Iesus bizir kabav kemezi, 8 plan dughıaba gıvazıma, a gın Pita, Jon, koma Jems inıgha me a ko ghua, God ko mikımasa mıghsıar mamın pın ghu.

²⁹ Ezıma a God ko mıgeıma, an guamın ganganım ragha ıgharagha gari. Ezıma an korotiaba bar ghurghurıghava egha onımarımın mın taghtası.

³⁰ Gumazir pumuning, Moses koma Elaija,

³¹ aning Afeziar Ekıamın angazan- garımın aven ikıava, egha Iesus ko uariv gei. Me Iesus nguazir kam ataghragham koma bizir a Jerusalemın damuamin bizıbav gei.

³² Pita uan namakamning ko dakuasava ami, egha me oseghava, egha Iesusın angazangarır gavgavımın ganıgha egha uaghan gumazir pumuningın gari, aning a ko tughav itı.†

³³ Ezıma gumazımning ane ataghrızıma Pita kamaghın Iesus mıgei, “Tısa, bar der- agha e kagh itı! E averpenır pumuning ko mıkezımın ingaram. Nı bagh tam, Moses bagh tam, egh Elaija bagh tam.” (Pita akar kam mıgıava a uabı mıgırıgıar a mıkemezir kam gıfızır puvati.)

³⁴ A mıgıavıra itıma, ghuarıar mam otogha me avara, ezıma me ghuarıamın aven ghuava bar atıatingı.

³⁵ Ezi tiarır mam ghuarıamım tongın otogha kamaghın mıgıa ghaze, “Kar nan Otarım, kı a gınaba. Ia anarıram oragh!”

³⁶ Ezıma tiarır kam mıkemegha gıvazıma me Iesusın garıma a uabıra itı. Ezıma Iesusın suren gumazıba bizir me ganızım me an gun gumazıtam mıkemezir puvati.

*Otarır mam, duar kuram a gapazazıma
Iesus a batoke
(Matyu 17:14-23 ko Mak 9:14-32)*

³⁷ Egha me amımızaraghın mıghsıam ategha izaghirıma gumazamızır avırım a bato.

³⁸ Ezi gumazır mam men torımın ikıa dei, “Tısa, kı nı gakaghori, nan otarır bar vamıra itı, kamaghın nı an ganıgh.

³⁹ Duar kuram an aven ikıava a gamıma a zuamıra ara dei. Egha anekurıma a nguazım gıra puv nısi. Ezıma pupuvıba an akamın otıfi. Duar kurar kam dughıar mabar an ikıava bar pazava a gamuava, egha anetaghrazır puvati.

⁴⁰ Kı a batoghasa nın suren gumazıbagh akaghori. Ezi me a damuan ibura.”

⁴¹ Ezi Iesus kamaghın ikara, “Oıo, kı bar amıra, ia dughıar kamın itır gumazamı- zıba, ian nıghnızır gavgavıba puvati, ian arazıba koma nıghnızıba bar derazır pu- vati. Kı dughıabar manmaghın ia ko ikıava egha ian osımtızıba aterı? Nı uan otarım inıgh kagh izı.”

⁴² Ezıma otarım izavıra itıma, duar kuram an ekunızıma a nguazım gırıghava uam aguava egha puv nısi. Ezıma Iesus duar kuram a batoghezıma a borım ataghızıma a dera. Ezi Iesus a isava uam an afeziam ganıngı.

⁴³ Ezıma gumazamızıba bar Godın gav- gavımın ganıgha egha dıgavır kuram gamı. Me bar puv Iesus amızır bizıbagh nıghnızıma, a uan suren gumazıbav gei,

⁴⁴ “Ia deraghvıra na baraghtıma, kı bizıtam ia mikımasa. Me Gumazıbar

9:25: Mt 16:26, Mk 8:36 9:26: Mt 10:33, Mk 8:38, Lu 12:9, 2 Ti 2:12 9:31: Mt 17:3, 17:9, Mk 9:4, 9:9, Lu 9:22, 13:33
9:32: Mt 17:2-3, Mk 9:2-4, Jo 1:14, 2 Pi 1:16-18 † 9:32: (9:32) Bizır otözır kam tı dımagarımın oto. 9:35: Aıs 42:1,
Mt 3:17, 12:18, 17:5, Mk 1:11, 9:7, Lu 3:22 9:44: Mt 16:21, 17:22, Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22, 18:32-33 9:45: Mk 9:32,
Lu 2:50, 18:34

Otarim isiva gumazir kurabar dafarim darigham.”

⁴⁵ Ezima me migirigiar kamin mingarim gifozir puvati. A men modo, ezi kamaghin amizima me a gifozir puvati. Egha an azangsighan atiatingi.

*Tina ziar ekiam iniam
(Matyu 18:1-5 ko Mak 9:33-37)*

⁴⁶ Ezima Iesusin suren gumaziba uarira uari adoghadogha egha ghaze, tina men dapanimin ikiam.

⁴⁷ Me migeima, Iesus men nighnizibagh fo, egha a borim inizima an an min tughav iti.

⁴⁸ Egha a kamaghin me migei, “Gumazitam na ginighnigh egh borir dozir kamagh garitam inigh an akuragham, kamaghin a na inigha nan akurvasi. Egha tina nan akurvasi, a nan Afeziar na amadazimin akurvasi. Kamaghin amizi, tina ian tongin ziam puvati, a ziar ekiam iniam.”

*Tina ian apanim gamir pu, a iananav
(Mak 9:38-40)*

⁴⁹ Ezi Jon Iesus migei, “Tisa, e garima gumazir mam duar kurabar nin ziamin da batosi. E fo, a en mav puvati, ezima e an anogorosi.”

⁵⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, “Tina ian apanim gamir puvati, a iananav. Eghti, ia an anogoroghan marki.”

Iesus uan suren gumaziba ko Jerusalemın zui

(Sapta 9:51-19:28)

*Samaritan gumaziba Iesus nguibamin
izan me an aghua*

⁵¹ Ezima God Iesus inigh uan Nguibamin ghuavanangamin dughiam roghira izezima, Iesus Jerusalemın mangasa nighnizim gamigha iti.

⁵² Egha uan migirigiar gumazir maba amangizima me akam inigha faragha ghue. Me Samaritan nguibar mamın a bagha bizibar akirasa ghue.

⁵³ Ezima gumazamizir nguibar kamin itiba fo, Iesus Jerusalemın zui, kamaghin amizima me Iesus inian aghua.‡

⁵⁴ Ezima suren gumazimning, Jems koma Jon bizir kabar ganigha, egha an azara, “Ekiam, ni ifueghtima e Godın Nguibamin itir avim bagh diaghtima a izighriva gumazibar isigham.”

⁵⁵ Ezima Iesus raghava aningin atari.

⁵⁶ Egha me nguibar igharazimin ghue.

*Iesusın gin mangamin ivezim
(Matyu 8:19-22)*

⁵⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin zuima, gumazir mam Iesus migei, “Nguibar manam ni an zui, ki nin gin mangam.”

⁵⁸ Ezi Iesus a migeia ghaze, “Afiar atiaba nguazir toribar itima, kuaraziba mikonibar iti, ezi Gumazibar Otarim danganir dakuamiba puvati.”

⁵⁹ Egha Iesus gumazir igharazim migei, “Nan gin izi.” Ezima gumazim an akam ikara, “Ekiam, ni faragh na amamangatightima, ki mangi uan afeziam mozim dafaka.”

⁶⁰ Ezi Iesus a migei, “Marki. Gumazir ovengeziba uari uan gumazir kuabar afi. Egh ni mangiva God Bizibagh Ativamin Dughiamın akam akunam.”

⁶¹ Ezima ua gumazir mam Iesus migei, “Ekiam, ki nin gin mangam. Egh ni faragh nan amamangatightima ki mangiva uan adarazir ganika.”

⁶² Ezi Iesus a ikara, “Tav itazim kuazagh egh a gin ganan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven ingaran kogham.”

10

*Iesus 72 plan gumaziba amangizi me
ghua an ingangarim gami*

¹ Egha bizir kabar gin Ekiam 72 plan gumazir igharaziba misevegha egha

9:46: Lu 22:24 **9:48:** Mt 10:40, 23:11-12, Mk 9:37, Lu 10:16, Jo 12:44, 13:20 **9:49:** Nam 11:28, Mk 9:38 **9:50:** Mt 12:30, Lu 11:23 **9:51:** Mk 10:32, 16:19 **9:53:** Jo 4:9 ‡ **9:53:** (9:53) Samaritan gumazamiziba, me Gerasen Mighsiamın uari akuva God bagha ofa gamua Godın ziam fe. Ezi Judaba Jerusalemın nguibamin ghuava ofa gamua Godın ziam fe. Ni Jon 4:20ın gan. Samaritan gumazamiziba ghaze, Judaba deravira Ekiamın ziam fer arazimin gin zuir puvati. Kamaghin, me dughiar kam Iesusın akurvaghan aghua. **9:54:** 2 Kin 1:9-16 **9:61:** 1 Kin 19:20 **10:1:** Mt 10:1, Mk 6:7

pumuning pumuning faragh nguibar eki-aba koma danganir a mangasa nighnizibar me amadi.*

² Egha a kamaghin me migei, “Dagher bar avirim anigha givagha azenimin iti. Ezi ingangarir gumazir da iniamin aviriba puvati. Kamaghin, ia azenir kamın ghuavimin azangsighti, a ingangarir gumaziba amangtima, me an azenimin mangi, dagheba iniam.

³ Ia mangi! Ki sipsipin nguziba afiar atiabar torimin iti moghin ia amadazi ia zui.

⁴ Eghiva dagiaba azuir mitarim ko beghiam ko dagarir asuaba inian marki. Eghti gumazitam tuavimin ia batoghiva dughiam ia daningti, ia ikaraghan marki.

⁵ “Eghiva ia dipenitamin aven mangi egh faragh kamaghin mikim suam, navir amirizim ia ko iti.

⁶ Eghti gumazir navir amirizim kagh ikiti, ia navir amirizim an iki. puvatightima ian navir amirizim ua ia bagh izegham.

⁷ E fo, ingangarir gumazim uan ivezim isi, kamaghin ia dipenir kamın aven iki, dagheba ko dipar tizir me ia ganidiba, ia dar ami. Eghiva dipenir mamın ikegh mamın mangan marki.

⁸ “Eghiva ia nguibar ekiamın aven mangightima me ia inigh, egh me tizim ia ganingi, ia puram anemi.

⁹ Egh ia arimariar itibar amightima da deraghtima, kamaghin me mikemegh, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

¹⁰⁻¹¹ Egh ia nguibar ekiatamin aven mangitima, me ia inighan koghtima, tuavir dozibar aven mangi egh mikim suam, ‘Ian nguibar ekiamın nguaziba en dagaribar poghezi, e a da disu, eghti ia kamaghin ganigh fogh suam, ia amizir arazir kam, a derazir puvati.’

¹² Ezi ki ia migei, Godin Kotin Dughiamın, osimtızir nguibar kam iniamim, an

osimtızir Sodomın nguibam iniamim gafiragham.”

Gumazamizir navim girazir puvatiziba bar kuvigham

(Matyu 11:20-24)

¹³ Egha Iesus ghua migia uan 72 plan gumazibav gei, “Ia Korasinın nguibamın itir gumazamiziba, iavzika! Ia kuram iniam. Ia Betsaidan nguibamın itir adarazi, iavzika! Ia bar ikuvigham. Gumazitam Tairın nguibam ko Saidonın nguibamın ghua, mirakelin ki amiziba men tongin dagh amighai, Tair ko Saidonın itir darazi ti fomira navibagh iragha, egha azir adiariba aghuigha, averenim gapiava agura, egha uan arazir kamın uari akakagha ghaze, me uan arazir kuraba ataki.

¹⁴ Godin Kotin Dughiamın, osimtızir ia iniamim, an osimtızir Tair ko Saidon iniamim gafiragham.

¹⁵ Ezi ia Kaperneamin nguibamın itir darazi, ia ghaze, ia uari fegh Godin Nguibamın ikiam, a? Bar puvati, God ia akunighti ia Helin avimin magiram.

¹⁶ “Tina ia barasi uaghan na barasi, tina ia barazir puvati a uaghan na barazir puvati. Egha tina na barazir puvati, a nan Afeziar na amadazim uaghan a barazir puvati.”

72 plan gumaziba uamatenge

¹⁷ Ezima 72 plan gumaziba ua iza bar akuegha kamaghin migei, “Ekiam, e nin ziam diborima duar kuraba en akabar mirara zui.”

¹⁸ Ezi a me ikara, “Ki Satanın garima a ira onimarimın min Godin nguibamın tagha gifa.

¹⁹ Ezima ki gavgavim ia ganigha gifa eghti ia kuruziba ko tuighiakaba gisin daruva da dikiva, egh uan apanibar gavgavim a givagham. Eghti me bizir kuratam ia damuan iburagham.

* **10:1:** (10:1) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, gumazir Iesus amadazibar dibobonim, a 72 puvati. Me ghaze, men dibobonim 70ra. Eghti namba 70, a Luk 10:1in ikiti, eghti Luk 10:17 uaghan, namba 70 an iki. **10:2:** Mt 9:37-38, Jo 4:35, 2 Te 3:1 **10:3:** Mt 10:16 **10:4:** 2 Kin 4:29 **10:7:** Mt 10:10-11, 1 Ko 9:14, 10:27, 1 Ti 5:18 **10:8:** 1 Ko 10:27 **10:10-11:** Ap 13:51 **10:12:** Stt 19:24-28, Mt 10:15, 11:24 **10:13:** Ais 23:1-18, Ese 26:1-28:26, Jo 3:4-8, Amo 1:9-10, Mt 11:21-23, Sek 9:2-4 **10:15:** Ais 14:13-15 **10:16:** Mt 10:40, Mk 9:37, Lu 9:48, Jo 5:23, 13:20 **10:18:** Jo 12:31, 16:11, MAA 9:1, 12:8-9 **10:19:** Sng 91:13, Mk 16:18, Ap 28:5 **10:20:** Kis 32:32, Ais 4:3, Dan 12:1, Mt 7:22, Fl 4:3, Hi 12:23, MAA 3:5, 21:27

²⁰ Eghti duar kuraba ian akam mirara ghuzir bizim gakongan marki. Ian zibaba Godin Nguibamin aven osirizir bizim baghiva akong.”

*Jesus bar akuegha uan Afeziam minabi
(Matyu 11:25-27 ko 13:16-17)*

²¹ Ezi dughiar kamra, Godin Duam Iesus gamima a bar akongeghava migei, “Afeziam, ni nguazim ko overiam gativazir Ekiam! Ni fofozim ko nighnizir aghuiba itir gumaziba bizir kaba men modo, egha boribar min itir gumazibar aka. Kamaghin ki ni minaba. Guizbangira Afeziam, ni uan ifongiamin kamaghin ami.”

²² Egha Iesus ua kamagh migei, “Nan Afeziam biziba bar da isa nan dafarim gati. Ezi gumazitam Otarim gifozir puvati. Afeziam uabira a gifo. Egha tav Afeziam gifozir puvati. Otarim uabira, koma gumazir Otarim ifuegha Afeziam isava men akaziba, merara Afeziam gifo.”

²³⁻²⁴ Egha a ragha uan suren gumazibar gara kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, fomira Godin akam inigha izir gumazir aviriba ko gumazir aghuir aviriba, me ia datirighin garir bizibar ganamin ifongiar bar ekiam ikia, me dar ganizir puvati. Egha ia datirighin orazir akar kaba, me da baraghan ifongiar bar ekiam ikia, me tam baraghizir puvati. Ezi ia, ian damaziba dar gari, kamaghin ia bar akongegh!”

Samaritan gumazim Judan mavin akurazir eghaghanim, Iesus a gami

²⁵ Ezi dughiar mam Judan arazibagh fozir gumazir mam dikavighava Iesus gifarasa purama an azara, “Tisa, ki manmaghin damighiva zurazurara itir ikirimirir aghuarim iniam?”

²⁶ Ezi Iesus a ikara, “Akar manam Moses Osirizir Arazimin akamin aven iti? Ni manmaghin an gari?”

²⁷ Ezi an a ghaze, “Ni uan God, nin Ekiam, bar a gifongegh, egh ni uan navir averiam ko uan duam ko uaghan bar uan gavgavim ko uaghan bar uan nighnizimin, uan God gifongegh. Egh uaghan, ni uabira uabi

gifongez; moghin, gumazamizir igharazibagh ifongegh.”

²⁸ Ezi Iesus an akam ikara, “Ni bar deragha migei. Ni mamaghira damigh, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

²⁹ Ezi a gumazibar damazimin deraghasa, kamaghin a Iesusin azara, “Ezi tina nan namakaba?”

³⁰ Ezima Iesus an akam ikaragha ghaze, “Gumazim Jerusalem ateghava Jerikon uaghira, egha gumazir kuraba batozima, me an korotiaba sueghava, puviram a misueghava are, egha anetaghizima a mikirigha irighav iti.

³¹ Ezima ofa gamir gumazim tuavir kamra uaghira egha an gara a gitagha zui.

³² Kamaghira Livain gumazim uaghan iza danganir kamnaghira an gara a gitagha zui.

³³ Ezima Samaritan gumazir mam, iza danganir gumazir kam itimra izava, an apighava bar an apangkufi.

³⁴ Egha an a bagha ghua wain ko borem an duaba ruegha egha da nomke. Egha a gumazim isa uan donki gisin anefagha, egha a inigha ghua daguir dipenir mam in aven ghugha egha deraviram a gami.

³⁵ Egha amimizaraghan a dagiar pumuning dipenir ghuavim ganigha ghaze, ‘Deragh an gan eghti dughiar ki uamategham, ki izi bizir tizir ni uam a gamiziba ki da ikaragham.’

³⁶ “Ezi ni manmaghin nighnisi, gumazir pumuning ko mizezir kabar manam gumazir kuraba misoghezir gumazimin namakam?”

³⁷ Ezi Judan arazibagh fozir gumazim a ikara, “Gumazir an apangkuvizim.” Ezi Iesus a migia ghaze, “Ni mangiva kamaghira damu.”

Jesus Maria ko Martan dipenimin iti

³⁸ Eghava Iesus uan suren gumaziba ko tuavimin izavira ikiava egha nguibamin oto. Ezi amizir mam, an ziam Marta an diazima an an dipenimin ghu.

³⁹ Ezi an afumimin ziam Maria. A Iesusin dagarimin boroghira aperaghav ikiava a barazima a migei.

⁴⁰ Ezi Marta ingangarir avirim an nighnizim in izi, ezi an osimtizim sara dagher me damamibagh ami. Egha a Iesus bagha iza egha an azara, “Ekiam, nan afumim na ataghizima ki uabira ingangaribagh ami, ezi ni na ginighnisi, o? A mikemeghtima a nan akuragh!”

⁴¹ Ezi Ekiam a ikara, “Marta, Marta, ni bizir aviribagh nighnigha egha da bagha muriam ni dighori.

⁴² Ni bizir vamira bagh nighnigh. Maria a bizir aghuimra misefe. Ezi bizir kam gumazitam a dama a iningham kogham.”

11

Iesus God ko migeir arazibar men sure gami

(Matyu 6:9-15 ko 7:7-11)

¹ Dughiar mam Iesus danganir mam in ikia God ko migei. Egha a givazima, an suren gumazir mam a migei, “Ekiam, ni God ko migeir arazibar en sure damu, mati Jon uan suren gumazibar sure gamizi moghin.”

² Egha Iesus kamaghin me migei, “Ni God ko mikimiva, kamaghin mikim:

‘En Afeziam, nin ziam bar zue, ezi arazir kuraba an saghon iti.

Eghti Dughiar Ni Bizibagh Ativamim, a izi.

³ Ni dughiaba meng en dagheba vaghvagh e daning,
dughiar zurara apir dagheba e daningh.

⁴ Ezi tina arazir kurabar e gami, e men arazir kuraba gin amadi.

Kamaghin amizi, ni en arazir kuraba gin amadagh.

Egh e ateghti, e osimtizibar aven ikiti bizitam en navim biraghtima,
e arazir kuratam damighan kogham.’”

⁵⁻⁶ Ezima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ian tongin gumazitam namakatam ikiva, egha dimagarir arizimin a bagh mangiva, egh kamaghin a mikimam, ‘Namakam, ni daghetaba nan akuragh.

Nan akar gumazim tuavimin iza na batozi, ki a daningamin dagheba puvati.’

⁷ “Eghti, gumazir dipenimin aven itim kamaghin an akam ikaragham, ‘Ni ingangarim na daningan marki. Ki tiar akam asaragha gifa, egha uan boriba koma akui. Kamaghin ki dikavighiva bizitam ni daningan kogham.’

⁸ Ezi ki ia migei, dipenir ghuavim dikavighiva uan namakam puvatizir biziba bar a daningam. A bizir kaba uan namakam daningan ifongezir pu, egha an a ganingi. An namakam a dimvira ikian, an aghuagha egha dikavigha iza bizir a bar ifongeziba a ganingi.”

⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ia God ko mikim, egh biziba bagh an azang, eghti a da isi ia daningam. Egh ia biziba bagh ruiva, ia da bativam. Egh ia tiam gafughafughti, God ia bagh tiam kuigham.

¹⁰ Gumazir Godin azaiba, me biziba isi. Ezi gumazir biziba bagha ruim, da batifi. Eghti gumazir itiam gafughagham, God a bagh akuigham.

¹¹ “Egh ian boritam uan afeziam osiriba bagha an azangsightima, eghti a kuruzitam a danigam, o?

¹² Egh borim tuarir aroriam bagh uan afeziamin azangsightima, a tuighakam a danigam, o?

¹³ Ia afeziar arazir kurabagh amiba, ia zurara bizir bar aghuiba uan boribagh anidi. Egha ia kamagh deraghvira fogh, guizbangira ian Afeziar uan Nguibamin itim bar akueghvira uan Duam isi gumazir a ko migeibar aningam.”

Me ghaze, Iesus duar kuram ko ingari
(Matyu 12:22-30 ko Mak 3:20-27)

¹⁴ Ezi Iesus duar kurar gumazim gamima a migeir puvatizim a batoke. Ezi duar kuram anetaghizi, gumazir migeir puvatizim datirighin migei. Ezima gumazamiziba digavir kuram gami.

¹⁵ Ezi marazi ghaze, “A Belsebulin gavgavimin duar kuraba batosi, a duar kurabar gumazir dapanim.”*

16 Ezi marazi Iesus basamasa egha ghaze, “Ni Godin gavgavimın mirakelin arazitam damighti, an overiamın ikegh izighriti, e an ganigh fogham.”

17 Ezi Iesus men nighnizibagh fogha, egha me miği, “Kantrin tamin gumaziba uari tuiragh uari uariv soghıva egh men dabirabim ikuvigham. Eghti dipenir vamıran itir darazi uariv sogh, egh uari abigh egh men dabirabim ikuvigham.

18 Ia ghaze, ki ti Satanın gavgavimın duar kuraba batosi. Kamaghın amizi, ki ian azaragha ghaze, Satan uan adarazi ko uari abigh uariv sogh, egh me manmaghın tugh gavgavigh bizibar ganamin gavgavim ikiam?

19 Ia ghaze, ki Belsebul da gavgavim isa duar kuraba batosi. Ezi kamaghın, tina ian adarazir akurvazima, me duar kuraba batosi? Ian adarazi amir araziba, darara ian akagha ghaze, ia paza na miği.

20 Eghti ki Godin gavgavim inighıva duar kuraba batoghti, eghti bizir kam ian akaghti, ia kamaghın fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam ia batogha gıfa.

21 Eghti gumazir gavgavitam midorozir biziba bar da inigh egh uan dipenim bagh ganti an biziba bar deraghvıra ikiam.

22 Eghti gumazitam bar gavgavigh a gafiragh a ko uaning misogh, egh a gafiragh, egh an midorozir bizir a gami a gavgavigha ikia misoziba inigh, mangi da tuiragh a da isi gumazir igharazibar anıngam.

23 Tina nan namakam puvati, a nan apanim. Ezi gumazim nan akuragha gumazamiziba akumakuir puvati, gumazir kam men gıntizima me tintinibar zui.”

Duar kuram uamategha ize (Matyu 12:43-45)

24 Ezi Iesus miği ghua ghaze, “Duar iku-ratam gumazitam ategha dipaba puvatizir danganibar arua ikiamın danganıba buri, egha a tam batozir puvatigha, egha uabi miği ghaze, ‘Ki uamategh faragha ikezir dipenimın mangam.’

25 Egha a uamategha ghua garima, me dipenim avizi, a bar zuezıma an itir biziba bar deragha iti.

26 Egh duar kurar kam mangi, 7 plan duar kurar a gafiragha arazir kurabagh amıba, men aku izam. Egh me mangi, dipenir kamın ikiam. Gumazir kam faragha paza ike, egh a datirighın bar pazavıra ikiam, eghti an dabirabim a faragha ikezir dabirabim bar a gafiragh bar ikuvigham.”

Gumazir manaba bar akuegham?

27 Ezi Iesus bizir kabav gıavıra itima, amizim gumazamizibar torimın ikia dia miği, “Amizir kam ni bategha oteba ni ganıdi, a bar akongegh.”

28 Ezi Iesus a ikara, “Ezi tina nan Afeziamın akam baragha egha an gın zui, a bar akongegh.”

Mirakelin azangsızim (Matyu 12:38-42 ko Mak 8:12)

29 Ezıma gumazamiziba otıva izavıra itima, Iesus kamaghın me miği, “Datirighın itir gumazamiziba bar ikufi. Me mirakelin arazir ki damighti me ganigh foghamım bagha azangsısi. Eghti ki arazitam me danigan kogham. God Jona gamizir arazimın mın, me arazir kamın ganam.

30 Kamaghın amizi, Jona nguıbar ekiam, Niniven gumazamiziba arazim men aka, ezi kamaghıra Gumazibar Otarım datirighın itir gumazamiziba arazim men akagham.

31 Fomıra Seban Amizir Atrivimın nguazir kamın saghon ikegha Solomonın fofozir aghuımın akaba baraghasa ize. Ezi gumazir mam bar Solomon gafiragha ian tongın iti. Kamaghın amizi, Gumazamiziba Godın Kotiamın Tuivamin Dughiamın, Seban Amizir Atrivim tugh datirighın itir gumazamizibar arazir kurabar gun mikımam.

32 Eghti Godın Kotın Dughiamın, Nin-even gumazamiziba dikavigh ian arazir kurabar gun mikımam. Ia fo, Nineven

adarazi Jona akunizir akam baregha nav-
ibagh ira. Ezi Gumazir datirighin ian
tongin itir mam, a bar Jona gafira!”

*Nin damazimning mikarzimn angazan-
garim*

(Matyu 5:15 ko 6:22-23)

³³ Ezi Iesus ghua kamaghin migei,
“Gumazitam lam gaborogha danganir
mogometamin a modozir puvati, o a isava
itarir ekiamin aven amadazi pu. Puvati,
anesi an danganimram anefagham. Eghti
tina aven izi, an angazangarimin ganam.

³⁴ Damaziba, da lamin min namnamin
angazangarimin min iti. Egha damazim
derazi, nin namnam angazangarim bar a
gizifa. Eghti nin damazim ikuvightima, nin
namnam, mitatem anevaragham.†

³⁵ Kamaghin amizi, ni ua bagh deravira
gan, angazangarir nin itim, mitarmem an
epazagham.

³⁶ Kamaghin amizi, angazangarim bar
nin mikarzim gizivaghti, eghti mitarmem
tong an epazaghan koghti, nin mikarzim
bar angazangarimin ikiam, mati lamin
angazangarim ni gisirazi moghin.”

*Farisiba ko Judan arazibagh fozir gu-
maziba, arazir kurabagh ami*

*(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk
20:45-47)*

³⁷ Ezima Iesus mikemegha givazima,
Farisin mam Iesus ko damasava an
gighamizima, ezi Iesus an dipenimin aven
ghugha dagher dakozim gaperu.

³⁸ Ezi Farisi garima, Iesus ruezir pu-
vatigha a koma api. Ezi a kamaghin
ganigha aguaghfa.

³⁹ Ezi Ekiam kamaghin a migei, “Ia Faris-
iba, ia kapba ko itariba azenan da rua da
zue, ezi ian aven navir averiaba bar kufi.
Okimakiam koma arazir kuraba, ia dagh
ami.

⁴⁰ Ia bar gumazir onganiba! God azenan
ingarizir biziba, a uaghan aven dar ingari?

⁴¹ Eghti ia bizir itaribar aven itiba isiva
gumazir onganaraziba me daning, eghti
biziba bar ian zuegham.

⁴² “Ia Farisiba, ia ghaze, ia uan azenibar
itir zuravariba tongira da tuiragh, egh
akuaba isi God daning. Egha ia Godin
arazir aghuim ko a gifongezir arazim
ataghrasi. Egha ia arazir kabar amuasa
gavgavigh, egh uaghan arazir maba
ataghraghan kogham. Kamaghin amizi ia
bar kuvigham!

⁴³ “Ia zurara God ko migeir dipenibar
dabirabir danganir aghuariba iniasa bar
ifonge. Egha uaghan maketin danganiba
me dughiba ia daningasa, ia bar ifonge.
Kamaghin amizi, ia bar ikuvigham.

⁴⁴ “Ia mati matmatiar me gan foghan
koghamibar min iti. Eghti gumaziba me
gisin daruam. Egh Godin damazimin
zueghan kogham. Kamaghin amizi, ia bar
kuvigham!”

⁴⁵ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir
mam a ikara, “Tisa, ni bizir kabav gia,
uaghan e gasighasisi.”

⁴⁶ Ezi Iesus a ikara, “Ezi ia Judan araz-
ibagh fozir gumaziba, ia gumamaziba
osimtiziba me garizima me da ateran
ibura. Ezima ia uari, uan dafaribar men
akuragh bizitam aterir puvati. Kamaghin
amizi, ia bar kuvigham!

⁴⁷ Ian inazir afeziaba Godin akam inigha
izir gumazibav soghezima me ariaghire.
Ezi ia me bagha dagiar mozir aghuiba oko-
regha men aghariba mozibagh ariki. Kam-
aghin amizi ia bar ikuvigham!

⁴⁸ Ezi ia arazir kam gumazibar akakagha
ghaze, ian inazir afeziaba amir arazir kam
dera. Ezi me Godin akam inigha izir gu-
mazibav soghezi da ariaghire, ezi ia me
bagha mozibagh ami.

⁴⁹ Bizir kam bagha, Godin fofozim kam-
aghin migei, ‘Ki me bagh nan akam inigha
izir gumaziba koma aposelba amangam,
eghti men tarazi, me me misoghtima, me
arighiram. Eghtima igharaziba, me arazir
kurabar me damuam!’

⁵⁰ Fomira nguazir kam otozir dughiam,
Godin akam inigha izir gumaziba, me me
misoghezi me ariaghira, ezi arazir kam

11:33: Mt 5:15, Mk 4:21, Lu 8:16 **11:34:** Mt 6:22 † **11:34:** (11:34) Israelba kamaghin nighnisi, nin damazimning angazangarim puvatighi, me suam ni akurvazir puvati. **11:37:** Lu 7:36, 14:1 **11:38:** Mt 15:2, Mk 7:3 **11:39:** Mt 23:25, Mk 7:4, Ta 1:15 **11:41:** Ais 58:7, Dan 4:27 **11:42:** Wkp 27:30, Mt 23:23 **11:43:** Mt 23:6-7, Mk 12:38-39 **11:44:** Sng 5:9, Mt 23:27 **11:46:** Mt 23:4 **11:47:** Mt 23:29-31

iza datirighin tu. Kamaghin amizima ia datirighin iti darasi, men ivezim iniam.

⁵¹ Ezi modorozir arazir kam, an Abelin dughiamin tugha iza Sekaraian dughiam. Gumazir kam, Sekaraia, me ofan danganim ko Godin Dipenimin tizimin a misoghezima an areme. Ezi ki ia migei, arazir kurar kabar ivezim gumazir datirighin itiba bativam.

⁵² “Ia Judan arazibagh fozir gumaziba Godin fofozimin tiar akamin kiba inigha ghue. Ia uari aven ghuezir puvati. Egha aven mangamin gumazibar tiar akam apiri.”

⁵³ Egha Iesus danganir kam ataghrazima, Judan arazibagh fozir gumaziba koma Farisiba, me akar kurabar a migei. Egha azangsizir aviribar a gami.

⁵⁴ Egha an gari, a bizitam paziva a mikemeghtima, me an suigham.

12

Farisibar arazir ifavariba bagh gan (Matyu 10:26-27)

¹ Ezi dughiar kamın gumazamizir bar avirim uari akuvaghav ikia uari dikabiri. Ezi Iesus maghira uan suren gumaziba faragha dav gia ghaze, “Ia uari bagh gan. Farisiba mati, yis bretin aven ghughava a gamizima a bar buiz moghin ian aven mangi ia gasighasigham. Kamaghira ifavarir araziba uaghan bar ia gasighasigham.

² Bizir tizir mongeziba, da azenim giregham. Akar aven itiba, gumaziba dagh fogham.

³ Ezi bizir ia aminir birimin mikemeziba, me aruer angazangarimin da baragham. Ezima bizir tizir ia sighsirir akabar uan kuaribagh arigha dipenir averiabar uariv kemeziba, me dipenibagh isin tuiv dar gun mikimam.”

Gumazim Godram atiating (Matyu 10:28-31)

⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Nan namakaba, ki ia migei, ia gumazir namnar

kinibav sozibar atiatingan marki. Egh me gin ua bizitam damighan kogham.

⁵ Ezi, tinarama ia an atiatingam, ki ian akagham. Ia Godin atiating, a ian namnam gasighasighiva, gin ia inigh helin avim mikinamin gavgavim iti. Ezi ki guizbangira ia migei, ia Godin atiating.

⁶ Ezi ia fo, gumazim kuarazir dozir 5 pla 2 toearama dagh ivese. Ezi God men tav bakinighnizir puvati.

⁷ Egha God uaghan ian dapanir ariziba dar pone, egha a bar deraghavira ia gifo. Kamaghin amizima, ia atiatingan marki. Ia kuarazir dozir kabar min itir puvati. Ia Godin damazimin bar ekefe, egha dagh afira.”

E Iesusin ziamin aghumsighan kogham (Matyu 10:32-33 ko 12:32 ko 10:19-20)

⁸ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, Gumazir manam gumazamizibar damazimin ghaze, a nan anam, eghti Gumazibar Otarim uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam a nan anam.

⁹ Eghti gumazitam gumazamizibar damazimin mikim suam, a nan anav puvati, eghti ki uaghan Godin enselbar damazibar mikim suam, gumazir kam nan anav puvati.

¹⁰ Eghti gumazitam akar kuratam Gumazibar Otarim mikemeghti, God an arazir kurar kam gin amadagham. Eghti gumazitam Godin Duam akar kuratam a mikemeghtima, God an arazir kurar kam, a gin amadaghan kogham.

¹¹ Me ia inigh God ko migeir dipenibar mangam. Egh gavmanin gumazir ekiaba ko gumazir ziaba itibar damazibar mangitima, ia atiatingan marki. Egh suam, ki manmaghin ua bagh ganam, o manmaghin mikimam?

¹² Dughiar kamra Godin Duam ni mikemeghtima ni me mikimam.”

Gumazir dagiaba bar avirasemezir onganimin akar isin zuim

¹³ Ezi gumazir mam gumazamizibar torimin ikia kamaghin Iesus migei, “Tisa,

nan aveghbuam mikemeghtima a gan afeziam ga bagha taghizir bizitaba na bagh taba tuiragh.”

14 Ezi Iesus a ikara, “Tinara guan osimtızibar kır guan biziba tuiraghasa, na misefe?”

15 Egha a me migei, “Ia uari bagh ganigh. Biziba bar dagh ifongezir arazir kaba bagh, uari bagh ganigh! Gumazimın dabirabim a bizir avırir a itir kaba saram otozir puvati.”

16 Eghava an akar isın zuir kamın me migei, “Gumazir dagıaba bar avırasemezir mam iti. Egha uan nguazimın dagher aghuir avırıba isi.

17 Ezi a kamaghın uabi gıñıghnisi, ‘Ki manmaghın damuam? Ki uan daghebar arıghamin danganıba puvati.’

18 “Egha a ghaze, ‘Ki kamaghın damuam. Ki uan dagher dipenıba kuarıghıva, dipenir ekiabara ingarıgham. Egh dipenir ekiaba, ki uan maziaba ko dagheba ko bizıba bar dar arıgham.

19 Egh ki uabıra uabi mikımam, “Ni dughiar avırıba bagha ua bagha bizir aghuir avırım arıki. Egh ni damıva, wainın dipabar amıva, egh dughiar aghuarım inıva, egh bar akuegh ikiam.”

20 “Ezi God a mıgıa ghaze, ‘Ni gumazir onganım. Dimagarır kamra nın ikırımırım ki a inıghtı, naremegham. Eghtı tina ni ua bagh arıghızir bizir kabanagh inıam?’

21 “Ezi tina ua bagh bizıba puv dar pozım mikınıva, egh a Godın damazımningın onganarızıbar amutı, bizir kam a batıvam.”

*Nıghnızir avırıbar amuan markı
(Matyu 6:25-34)*

22 Egha Iesus uan suren gumazıba kamaghın me migei, “Kamaghın amızı, ki ia migei, ia pamten uan ikırımırım gıñıghnıgh, egh kamaghın azangan markı, e dagher manatam ramam, o e dipar manatam ramam? Egh ia pamten uan nivafızıbagh nıghnıgh mikıman markı, e inir manatam uan nivafızım avam?

23 Gumazımın ikırımırım, a daghebagh afıra, ezi gumazımın namnam inıbagh afıra.

24 Ia kotkotbar gan. Me dagheba oparı puvatıghava dagh eghuvır puvati, me dagheba arızır dipenıba puvati. Ezi God dagheba dagh anıdı! Ezi ian dabirabım bar kuarazıbagh afıra.

25 Egh ian tav deraghvıra ikısi nıghnıgh kamaghın a ti uan ikırımırım damutı a tong ruaragham? Bar puvati.

26 Ni bizir muziarır kam damuan iburagh, ni tızım bagha bizıba bar a dagh nıghnızır avırıbagh ami?

27 “Ia akımarır aghuarıbagh nıghnıgh. Da manmaghın otıfi? Me ingangarır ekiatam gamır puvati. Egha me korotıatam isamızır puvati. Ezi ki ia migei, fomıra Atrıvım Solomon bizir bar avırıba itıma an azuir adıarıba bar dera, egha an korotıatam akımarır kabar mın otozir puvati.

28 E fo, grazıba pura bizıba, da iti, gurumın gumazıtam da akoreghıva da isıva avıtam mikınıgham. Grazır kınır kabanagh God adıarıba me gazui. Ia bizir kam gıfogh, God uaghan adıarıba ia danıngam. Ia gumazamızır nıghnızır gavgavır muzıarım itıba!

29 Egh ian nıghnızım dagheba ko dipabara ikıan markı. Egh ia pamtem dagh nıghnıghan markı.

30 Nguazır kamın gumazıba bizir kaba puv dagh nıghnisi. Ezi ian Afezıam fo, ia da inıam.

31 Eghtı ia faragh God atıghtıma, a ian Atrıvımın ikıtıma, ia an gın mangı. Eghtı, a bizir kaba ia danıngam.”

*Bızır aghuıba akumakuir arazım
(Matyu 6:19-21)*

32 Egha Iesus ghua kamaghın migei, “Ia sıpsıpın bızır muzıarım, ian Afezıam ia damıghtı, ia Atrıvımın otıvasa a bar akonge. Kamaghın ia atıatingan markı.

33 Ia uan bizıba amangıva dagıaba inıgh, egh gumazır onganarızıbar anıng. Egh uari bagh dagıaba azuir mıtarıba inıgh dar arıghtıma da dıghorıghıran kogham.

Ian bizir aghuir Godin Nguibamin itiba, da givaghan kogham. Godin nguibamin okimakiar gumaziba roghira izan kogham, eghti barareba dagh asighasighan kogham.

³⁴ Danganir manam nin bizir aghuiba iti, danganir kam nin navir averiamin aven itir ifongiam, a uaghan ikiam.”

*Dakuan marki, ia uari bagh gan
(Matyu 24:42-44)*

³⁵ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ia ingaramin korotiabar aghuighiva otivamin bizim bagh ganiva uan lamba ateghtima da isi, mamaghira iki.

³⁶ Egh mati gumazim uan otarim amir ikizir isam bagha ghugha uamategh izasa, me a mizuai. Eghti a uamategh izi tiam gafughti me zuamiram a bagh tiam kuigham.

³⁷ Ingarir gumazir kabar gumazir aruam uamategh izi men ganti, me a mizua gari. Kamaghin me bar akuegham. Ki guizbangira ia migei, a dagheba, me daningsi, uabin kurukegham. Egh me mikemeghti, me dakozim dapiaghti a izi dagheba me daningam.

³⁸ Egh men gumazir aruam dimagarir arizim, o aminim titim a uamategh izi men ganti me a bagh gan mizuam ikiti, kamaghin me bar akuegham.

³⁹ Ia arazir kam ginighnigh. Gumazir manam, okimakiar gumaziba dimagarimin izava an dipenim akarasava amima, a men dughiam gifogha, egha men arafa. Egha me ataghizi me an dipenim akarizir puvati.

⁴⁰ Kamaghira, ia uaghan aravagh iki gan. Guizbangira, dughiar ia Gumazibar Otarim mizuaman koghamim, a dughiar kamram otogham.”

*Ingangarir gumazir aghuim ko kuramin akar isin zuim
(Matyu 24:45-51)*

⁴¹ Ezi Pita Iesusin azara, “Ekiam, ni akar isin zuir kamnin erara migei, o e bar moghira?”

⁴² Ezi Ekiam an akam ikara, “Ingangarir gumazir manamra nighnizir aghuiba ikia deravira uan ingangarim gami? An gumazir ekiam a damuti, a ingangarir gumazir igharazibar ganam. Egh dughiar an gumazir ekiam ifongezimin, a dagheba isi ingangarir gumazibar aningam.

⁴³ Ingangarir gumazir kam ingara itima, an gumazir ekiam izava a batogha an ingangarir kamnin garima, gumazir kamnin navir averiam bar an dera.

⁴⁴ Ezi ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kamnin ekiam a damightima, an an ingangarir gumazir mabar ekiamin ikiva an biziba bar dar ganam.

⁴⁵ Egh ingangarir gumazibar dapanim uabira uabi mikimam, ‘Nan gumazir ekiam dughiar ruarimin ikegh izam.’ Egh a dikavigh ingangarir gumaziba ko ingangarir amizibav soghiva, damiva, wainin dipabar amiva dapanim onganigham.

⁴⁶ Eghti an ekiam, dughiar an ingangarir gumazim a bagha garir puvatizimin, an otogham. A dughiar a fozir puvatizimin uamategham. Eghtima an ekiam bar an-erghorarighiva a inighiva gumazir God gifozir puvatiziba ko anetigham.

⁴⁷ “Ingangarir gumazibar dapanim fo, an ekiam bizir tizim damuasava a mikeme, ezima an a gamizir puvati. Eghti an ekiam dughiar aviribar a ifozoregham.

⁴⁸ Eghti ingangarir gumazim an ekiam ifongezir arazibagh fozir puvatighiva, egh a uabi misoghamin arazibar amuti, an ekiam dughiar aviribar a ifozoreghan kogham. Tina bar bizir aviriba ini, a ua bizir aviriba God daningam. Ezima tina God bizir aviriba an dafarim gariki, God uam a dam aviriba inisiva an azangsigham.”

*Iesus gumazamiziba abighasa ize
(Matyu 10:34-36)*

⁴⁹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ki nguazim avim a darighasa izi. Ezi avim datirighira isiasa ki ifonge.

⁵⁰ Ki tighar rurir mam a iniam. A mati dipam gumazim avarazi moghin,

osimtiziba na bativam. Ezi ki a inizir puvati. Kamaghin ki bar oseme, mangi dughiar kam otogham!

⁵¹ Ni ghaze, ki navir amirizim inigha nguazir kam in izi? puvati, ki ia migei, ki gumazamiziba abighasa ize.

⁵² Datirighin tugh mangi 5 plan amuiroghboriba dipenir tam in ikiv uari tuiragham, 3 pla pumuningin apanim in ikiam, eghti, pumuning 3 plan apanim in ikiam.

⁵³ Me uari tuiragham, afeziam uan otarim in apanim in ikiam, eghti otarim uan afeziam in apanim in ikiam. Amebam uan guivim in apanim in ikiam, eghti guivim uan amebam in apanim in ikiam. Otarim in amuim uan pam in amebam in apanim in ikiam, eghti, otarim in amebam uan otarim in amuim in apanim in ikiam.”

*Iesus dughiar otivamibar gun migei
(Matyu 16:2-3)*

⁵⁴ Egha Iesus gumazamizir aviribav gei, “Ia ganti, ghuariam aruem magiramin amadagham anangtima, ia zuamira suam, ‘Amozim izam,’ eghtima a izam.

⁵⁵ Egh Sainain am in im vangti, ia suam, aruem gan bar puvira isiam. Eghti an otogham.

⁵⁶ Ifavarir gumaziba! Ia overiam ko nguazim in otivam in bizibar gun mikimasa fo. Manmaghin amizi, ia datirighin otivam in bizibagh fozir puvati?”

*Ni gumazir ni isi kot daraghasa migeim
ko akabar kirigh
(Matyu 5:25-26)*

⁵⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Ezi ia uari uarir azangsihan aghua, bizir tizim a dera.

⁵⁸ Egh nin apanim ni inigh mejistretbar damazim in mangitima, ni a ko osimtizir kam akirsi tuavim in a mikim ganigh. Puvatightima, a ni inigh jas in damazim in mangam. Eghti jas ni inigh polis in dafarim datightima polis ni isi kalabuziam datigham.

⁵⁹ Ki ni migei, ni azenim girighan kogham, kamaghira iki mangi ni ivezim bar anetigh azenim giram.”

13

*Gumaziba navibagh iraghan kogh
arimighregham*

¹ Ezi dughiar kam in gumazir maba ikiava Galilin gumazibar gun Iesus migei, Pailatin midorozir gumaziba me misoghezima men ghuziba God bagha tuer asizibar ghuziba sara verevere.

² Ezi Iesus men akam ikara, “Galilin gumazir kaba kamaghin ariaghire. Kamaghin amizima ia ghaze men arazir kuraba Galilin gumazir igharaziba bar men arazir kurabagh afira?

³ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati! Egh ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.

⁴ Egh ia uaghan bizir kam ginighnigh, 18 plan gumazir Siloam in dagiar dipenim dipirigha me misoghezima me ariaghire. Ezi ia ghaze, men arazir kuraba bar Jerusalem itir gumaziba men arazir kurabagh afira?

⁵ Ezi ki guizbangira ia migei, bar puvati. Ezi ia navibagh iraghan koghiva, ia uaghan bar arimighregham.”

⁶ Ezi Iesus akar is in zuir kam in me migei, “Gumazir mam temer figh uan wain in azenim in anekaragha egha ghuava oviziba bagha an gara tam in apizir puvati.

⁷ Egha a wain in azenim in garir gumazim kamaghin a migei, ‘Ki 3 plan azenibar arua izava figh in oviziba bagha garava avenge, da bar puvati. An okegh! Manmagh sua a puram aghui?’

⁸ “Ezima a kamaghin a migei, ‘Ekiam aneteghtima, an azenir tam uam an ikitima, ki an povim in nguaziba a darightima a dagher aghuiba iniam.

⁹ An azenir munam in beghti, deragham. Puvatightima ni na mikemeghtima ki an okegham.’”

*Iesus amizir akirir kuram akirizi, a ua
dera*

¹⁰ Egha Iesus Sabatin dughiam in God ko migeir dipenir mam in sure gami.

¹¹ Ezima amizir mam 18 plan azenim in duar kuram an akiragharim gamizima

an aviraghavira ikiava bar uabi aminava avenge.

¹² Ezi Iesus an apighava an diazima an ada zuima, a kamaghin a migei, “Amizim, nin arimariam ni ataki.”

¹³ Egha uan dafarimning a gisin atizima, a zuamira uabi aminegha tugha, Godin ziam fe.

¹⁴ Iesus Sabatin amizim akirizima a dera, ezi bizir kam bagha God ko migeir dipenimin garir gumazim atarava, egha a kamaghin gumazamizibav gei, “Ingarir dughiar 6 pla iti, egh ia dughiar kabar izitima, a ian arimariaba akiram. Egh Sabatin dughiamin ia izan marki.”

¹⁵ Ezi Ekiam an akam ikara, “Ia uarira uari gifarir gumaziba! Ian tav Sabatin dughiamin uan bulmakau o donki firigha a inigha ghua dipatam a ganidir puvati?”

¹⁶ Kamaghin amizi, amizir kam an Abrahamin ovavim, Satan 18 plan azenir kabar a ike. Ezi kamaghin amizima ki Sabatin dughiamin a firighti a deragham.”

¹⁷ Egha a kamaghin mikemezima, an apaniba bar moghira aghumsiki. Ezima gumaziba ko amiziba an amizir bizir aghuibar gara bar akonge.

*Mastetin ovizir akar isin zuim
(Matyu 13:31-32 ko Mak 4:30-32)*

¹⁸ Egha Iesus gumazamizibar azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam manmaghin gari? Ezi ki akar isin zuir manamin a mikimam?”

¹⁹ A mastetin ovizim mingari. Ezi gumazim a inigha uan azenimin an ekarazima, an aghua ghuava temem gava. Ezima kuaraziba an aguabar mikonibagh ami.”

*Yisin akar isin zuim
(Matyu 13:33)*

²⁰ Eghava Iesus ua gumazamizibar azara, “Ki bizir manatamin God Bizibagh Ativamin Dughiamin akar isin zuim mikimam?”

²¹ A yisin min ami. Amizir mam yisin muziarir mam inigha, flauan dramin

ekiamin itim inigha, aning verevere. Ezi flauan kam gin bar bui.”

*Tiar akar asuvirizim
(Matyu 7:13-14 ko 7:21-23)*

²² Egha Iesus Jerusalem in ghuava nguibar ekiaba ko dozibar bar gumazamizibar sure gamua zui.

²³ Ezi mav an azara, “Ekiam, God gumazamizir vabara ua me iniam, o?”

²⁴ Ezima a kamaghin me migei, “Ki ia migei, aviriba tiar akar asuvirizir kam in aven mangiva avegham. Ezi kamaghin amizima ia gavgavigh tiar akar asuvirizir kam in dirighiva aven mangi.”

²⁵ Eghti dipenimin ghuavim dikavigh tiam asaraghtima. Ia azenan ikiva tiam misogh dimiva avegh suam, ‘Ekiam, e bagh tiam kuigh.’ Eghtima a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi?’

²⁶ “Eghti ia kamaghin mikimam, ‘E ni ko dagheba ko dipaba ame. Ezima ni tuavibar en sure gami.’

²⁷ “Eghti a kamaghin ian akam ikaragham, ‘Ki ia gifozir puvati. Ia managh izava otifi. Na gitagh, ia arazir kurabagh amiba!’

²⁸ “Egh ia, Abraham ko Aisak ko Jekop ko Godin akam inigha izir gumaziba me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikitima ia men gan ikiam. Egh ia azenan ikiva bizir kam bagh aziva atariba kuskugham.

²⁹ Egh gumazamizir aviriba nguazimin mikebaba bar dar ikegh iziva God Bizibagh Ativamin Dughiamin isam bagh uan danganiba iniam.

³⁰ Ia oragh, gin itir gumaziba me faragham, eghti gumazir faraziba me gin ikiam.”

*Iesus Jerusalem in apangkufi
(Matyu 23:37-39)*

³¹ Ezi dughiar kamra Farisin maba Iesus bagha iza kamaghin a migei, “Herot ni misoghasa. Kamaghin amizima ni nguibar kam ategh igharagh mangi.”

³² Ezi Iesus men akam ikara, “Mangi aftar ifarir mam mikemegh, ‘Ni oragh, ki datirighin ko gurumizaraghan duar kuraba batoghiva egh gumazibar arimariaba akiram. Egh ki zuerimin uan ingangarim a givam.’

³³ Ezi ki ia migei, Godin akam inigha izir gumazitam Jerusalem azenan aremeghan kogham. Ezi ki datirighin ko gurumizaraghan ko zuerimin mangvira ikiam.”

³⁴ Egha Iesus migia ghua ghaze, “Oio, ia Jerusalem adarazi, ki ian apangkufi! Ia Godin akam inigha izir gumaziba misozi me ariaghiri, egha God ia bagha amadir gumaziba, ia dagiaba isa, me ginivi, me ariaghiri. Dughiar aviribar ki ian boriba akuv me mughasa, mati tuarir amebam uan avizimingin nguziba avarazi moghin, ki ia damuasa ifonge. Ezi ia na bagh izan aghua.

³⁵ Ia oragh! Ian nguibam, God anetaki. Ezi ki guizbangira ia migei, ia ua nan ganan kogham kamaghira iki mangi dughiar ia suam, ‘God uan ziamin gumazir kam anemada! God deragh a damu!’ ”

14

Iesus mikarzim buizir gumazim gamizi a ua dera

¹ Sabatin mam Iesus ghua Farisibar gumazir ekiamin dipenimin api. Ezima dughiar kam gumazamiziba bar deraviram an gari.

² Ezima an guamin gumazir mikarzim buizir mam iti.

³ Ezi Iesus Farisiba ko Judan arazibagh fozir gumaziba men azara, “Moses osirizir araziba, da Sabatin gumazamizibar arimariaba ghuamaghosa amamangatizi, o puvati?”

⁴ Ezi me nimira itima a gumazimin suiragha a gamizima a dera. Egha anemadazi a ghu.

⁵ Ezi a men azara, “Ian tavin otaritam o bulmakaun tam Sabatin dughiam mozirpamin a girightima, eghti ni zuamira a gekuigham, o puvatigham?”

⁶ Ezi me mikimamin akabagh asa.

Iesus ghaze, ia uarira uari fan marki

⁷ Dughiar kam Iesus gari, gumazir gighamiziba me dabirabir danganir ekiaba dagher dakozimin da isi. Ezi Iesus akar isin zuir kamin me migei,

⁸ “Gumazitam amuir ikizimin isam bagh diaghti, ni mangi dabirabir danganir ekiar faragha itim dapian marki. Me, gumazir ziar ekiar nin ziam gafirazim, a bagha a ginaba.

⁹ Eghti, isar ghuavir virara guan diazim izi kamaghin ni mikimam, ‘Ni uan misiam gumazir kam daningigh.’ Eghti ni bar aghumsighiva, danganir bar gin itim inigham.

¹⁰ Kamaghin dughiar me nin diazim, ni danganir apengan itim inigh, eghti isar ghuavim izi suam, ‘Roroam, danganir aghuir pin itimin mangi.’ Eghti ni ziar aghuarim ni ko itir darazir tongin a iniam.

¹¹ Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Godin ikarvazim o gumazimin?

¹² Egha Iesus ua isar ghuavim migei, “Ni isam damuva, egh uan roroaba, aveghbuaba, o anababa, o nin namakar biziba bar avirasemeziba, me diaghan marki. Ni men diaghti, me uamategh nin diaghtima, kamaghin ni uan ikarvazim uamategh a inigham.

¹³ Ezi ni isam damuamin dughiam, ni onganarazibagh amiba, soroghafariba ikuviziba, suer kurar aruir puvatiziba, ko damazir kurabar diagh.

¹⁴ Eghti God arazir aghuim ni damigham. Gumazir kaba nin dagheba ikaraghan kogham. Kamaghin amizim, ni uan ikarvazim dughiar gumazir Godin damazimin

deraziba ua dikavamin dughiamin a iniam.”

*Isar ekiamin akar isin zuim
(Matyu 22:1-10)*

¹⁵ Egha Iesus ko dakozimin itir gumaziba men mav Iesusin akaba baregha, kamaghin Iesusin migei, “Gumazir God Bizibagh Ativamin Dughiamin isar ekiam ramamim, a bar akongegham.”

¹⁶ Ezi Iesus a ikara, “Dughiar mam gumazir mam isar ekiam bagh bizibar akirava gumazir avirimin dia.

¹⁷ Isam azuir dughiamin isar ghuavim a gighamiziba bagha uan ingangarir gumazim me mikimasa anemaga ghaze, ‘E biziba bar dar akirigha gifa, kamaghin amizima ia izi.’

¹⁸ “Ezima me bar moghira mangan aghuaghava uan dimdiam ava migirigiar ifavaribagh ami. Egha farazim kamaghin migei, ‘Ki datirighira nguazim givese, egh mangiva an ganasa. Noka, ki izan kogham.’

¹⁹ Ezi igharazim ghaze, ‘Ki 10 plan bulmakaubagh ivese, egha ki da ingangarim gatigha dar ganasa zui. Noka, ki izan kogham. Ga uaning, ni nan gun isar ghuavim mikemegh.’

²⁰ Ezi kamaghira gumazir mikezim a migei, ‘Ki amuim ini, kamaghin amizi ki izan kogham.’

²¹ “Ezi ingangarir gumazim uamategha izava akar kabar gun uan ekiam mikeme. Ezi isar ghuavim atara kamaghin migei, ‘Ni zuamira azenan mangiva nguibar ekiamin itir tuavir ekiaba ko afeghtiabar mangiva onganarazibagh amiba, ko soroghafariba ikuviziba, ko damazir kuraba, ko suer kurrar aruir puvatiziba, me inigh izi.’

²² Ezi ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ekiam, ni mikemezir moghin ki amigha gifa, ezi danganir maba ikiavira iti.’

²³ Ezi isar ghuavim uan ingangarir gumazim kamaghin a migei, ‘Ni mangi bar tuavir ekiaba ko tuavir dozibar itiba bar me mikimti, me izi, eghti nan dipenim izivaka.

²⁴ Ezi, ki ni migei, gumazir ki faragha diaziba men tav isar kamın dagher tam rameghan kogham.’”

*Faragh deravira nighnighiva Iesusin gin mangi
(Matyu 10:37-38)*

²⁵ Ezi gumazir bizir dafam Iesus koma arui. Ezi a ragha men gara kamaghin migei,

²⁶ “Tina na bagh iziva, egha uan afeziam ko amebam, o amuim ko boriba, o aveghbuaba, o amezamebaba ko buaramiziba bar men aghuaghiva, egha uaghan uan ikirimirim ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.

²⁷ Eghiva tina uan ter ighuvim a gupugh, egh nan gin izan koghiva, nan suren gumazimin otoghan kogham.*

²⁸ “Ian tina dipenir ekiamin ingarasa, a ti faragh daperagh nighnighiva, egh suam, ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?

²⁹⁻³⁰ Egh ian tina dipenir ekiamin ingarsi, faragh daperagh nighnigh suam, ‘Ki dagiaba manmaghira dipenir kam a givagham?’ Puvatightima, a ghuriamra damighiva, egh anegivaghan koghtima, me bar an ganiva dibovir migirigiabar a damu, suam, ‘Gumazir kam dipenimin ingara bar anegivazir puvati.’

³¹ “O, ki kamaghin mikim suam, atrivir mam atrivir igharazim ko midorozir ekiam damuasa. A ti faragh daperagh uabira uabin azangsigh suam, ‘Ki ti 10 tausen gumaziba ko mangi, na bagha izir atrivimin 20 tausen gumaziba gafiragham, o puvatigham?’

³² A misoghan buraghiva, egh atrivim saghuamira ikitima, an abuir gumaziba mangi suam, midorozim marki.

³³ Ezi kamaghira, ian tina bizir a itiba bar moghira a da ateghan koghiva, egh nan suren gumazimin otoghan kogham.”

*Amangsizir kuramin akar isin zuim
(Matyu 5:13 ko Mak 9:50)*

14:15: Lu 13:29, MAA 19:9 **14:17:** Snd 9:2, 9:5 **14:20:** 1 Ko 7:33 **14:24:** Mt 21:43, 22:8, Ap 13:46 **14:26:** Lo 33:9, Mt 10:37, Lu 18:29, Jo 12:25, MAA 12:11 **14:27:** Mt 10:38, 16:24, Mk 8:34, Lu 9:23, 2 Ti 3:12 * **14:27:** (14:27) Ni akar Matyu 10:38in itimin gan. **14:33:** Fl 3:7-8 **14:34:** Mt 5:12, Mk 9:50

³⁴ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Amangsizim a dera, egh a uan singtizim ategh egh manmaghin ua uan singtizim iningham?”

³⁵ An obarir nguazim ko bulmakaubar buariba uaghan dar akuraghan kogham. Kamaghin amizi, me a makuni. Tina kuarimning iti, an oragh.”

15

Sipsipin ovengezimin akar isin zuim (Matyu 18:12-14)

¹ Ezi arazir kurabagh amir gumaziba ko dagiaba isir gumaziba, me Iesus baraghasa anekuvagha iti.

² Ezi Farisiba ko Judan arazibagh fofozir gumaziba an atara a migia ghaze, “Gumazir kam gumazir arazir kurabagh amiba ko migia me koma api.”

³ Ezi Iesus akar isin zuir kamın me migei,

⁴ “Tan tav 100 pla sipsipba ikiti tam oveghtima, a 99 pla ateghti da puram azenan iki damiti, eghti a mangi ovengezim buri mangi, an apighivira givagham?”

⁵⁻⁶ Egh anan apighiva bar akuegh a isi uan dipizim datigh a gisaghpugh ngun mangam. Egh a uan namakaba ko an boroghın itir darazir diagh me akuvagh, egh kamaghin mikimam, ‘Ki uan sipsipin ovengezim uam an api! Ia izi. E a givarvaram.’

⁷ Ki ia migei, kamaghira enselba gumazir kuram bagha agoir agorogem bar 99 plan derazir gumazir kabagh afiragham. Gumazir kuram a navim girazi ezi 99 pla gumaziba me ghaze me dera egha navibagh irazir puvati.”

Dagiar ovengezimin akar isin zuim

⁸ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Egh amizitam 10 pla wan Kina ikiti, tam oveghtima, a manmaghin damuam? A lam daborogh, egh dipenim aviva a buri mangi, an apighivira givagham.

⁹ Egh an apigh, egh uan namakaba ko an boroghın itir darazir diagh me akuvagh kamaghin me mikimam, ‘Ki uan ovengezir

wan Kina batogha gifa. Ia na ko e a givarvaram.’ ”

¹⁰ Egha Iesus ghua kamaghin migei, “Ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amitam navim giraghti, ia nguazimin a givarvara akongezi moghin Godin enselba Godin Nguibamin a givarvaram.”

Afeziar otarir pumuning itimin akar isin zuim

¹¹ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, “Gumazir mam otarir pumuning iti.

¹² Ezi dozim kamaghin uan afeziam migei, ‘Afeziam, ni ga bagha tuirazir biziba nananaba na daningigh.’ Ezi aningın afeziam uan biziba aning bagha da taira.

¹³ “Ezi a mong gin uan biziba akuvagha da inigha saghon itir nguibar mamın ghu. Egha nguibar kamın ikiava pura tintinimin arazir kurabagh amima, an dagiaba bar gifa.

¹⁴ Ezi an dagiaba bar givazima, ezi nguibar a itir kam dagheba puvatizir dughiam oto. Ezi a ua bizitam itir puvati.

¹⁵ Kamaghin amizi, a ghua nguibar kamın itir gumazir mamın ingarasa a bato. Ezi a anemadazi a ghua an dabar gara dar akuagh api.

¹⁶ Ezi gumazitam daghetam a ganingizi puvati. Kamaghin amizi, a dabar gari da nguezibar miseviba api. Ezi a uaghan tabar amasa bar ifonge.

¹⁷ “Ezi datirighin nighnizir aghuarim an izima, a kamaghin migei, ‘Nan afeziamın ingangarir gumaziba dagher aviriba iti. Ezi ki kagh mitiriam bangın aremegham.

¹⁸ Ki ti uamategh uan afeziam bagh mangi kamaghin a mikimam, “Afeziam, ki arazir kuramin God ko ni gami.

¹⁹ Ki datirighin gumazir aghuim puvati. Eghti ni borim na darighan marki. Ni na ateghti ki pura nin ingangarir gumazimin min ikiam.” ’

²⁰ Egha a dikavigha uan afeziam bagha zui.

“Ezi a saghon izavira itima, an afeziam an apigha bar an apangkufi. Egha an a bagha ivegha ghua uan agharimningın a muigha an tori.

21 “Ezi an otarim kamaghin a migei, ‘Ki arazir kuram God ko ni gami. Ki ua gumazir aghuim puvati, ni borim na darighan marki.’

22 Ezi an afeziam kamaghin uan ingangarir gumazibav gei, ‘Ia zuamira! Korotiar bar aghuir ruarim inigh iziva a darugh. Egh ring an dafarim darugh, egh dagarir asuaba a daghuigh!

23-24 Nan borim ovegha ua iti. Egha ovengezi e uam an api. Kamaghin ami, ia mangi bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a inigh iziva a misuegh e anemiva a givarvaram.’ Egha me a givarvara isam gami.

25 “Ezi dughiar kamın otarir ekiam azenibar ikegha izi. A dipenimin boroghin iza orazi, me ighiabagh amua izi ighiam gami.

26 Ezi a uan afeziamın ingangarir gumazir mamın diagha an azara, ‘Marazi tizim gami?’

27 Ezi a an akam ikara, ‘Nin dozim uamategha ize. An aremezi puvatigha deravira ikiava uamatenge. Kamaghin, nin afeziam a bagha bulmakaun nguzir mikarzim sara itim misoke.’

28 “Ezi an otarir ekiam atarava dipenimin aven mangan aghua. Ezi an afeziam azenan ghua aven mangasa a gakaghoravira iti.

29 Ezi a uan afeziamın akam ikara, ‘Nigan! Ki azenir kabar ki pura ingangarir gumazir kinimin ikia pura nin ingara, egha nin akaba batozir puvati. Ezi ni bar dughiatamin ki uan namakaba ko iki bar akueghasa ni memen nguzitam na ganingizi puvati.

30 Ezi nin otarir kam arazir kurabagh amua amiziba ko ikia uan dagiaba a givagha izezi, ni bulmakaun nguzir mikarzim sara itim a bagha a misoke!’

31 Ezi afeziam kamaghin a migei, ‘Nan otarim, ni zurara na ko iti. Ezi nan biziba da nin biziba.

32 Nin dozim ovegha ua dikafi. Egha an ovengezi e uam an api. Kamaghin amizi, e a bagh isam gamuava ivarvari.’”

16

Gumazir fofozir aghuim ikiava nighnizir aghuaribagh amimin akar isin zuim

1 Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, “Dughiar mamın dagiaba bar avirasemezir gumazir mam, an ingangarir gumazibar dapanim iti. An ingangarir gumaziba a migia ghaze, ‘Nin gumazir dapanim nin dagiaba pura da makuri.’

2 Ezima an an diazima an aven ghuzima an an azangsi, ‘Ni bizir tizim gamizima ki ni baraki? Ni uan ingangarimin aven ni amizir bizibar gun migeir akinafarim na daningigh. Ezi bizir kam bagh ni ua gumazir dapanimin ikian kogham.’

3 “Ezima gumazibar dapanim uabira uabi migei, ‘Nan gumazir ekiam, nan ingangarimin na givazima, ki manmaghin damuam? Egha ki nguazim gikuamin gavgaviba puvatigha, biziba bagh azangsihan aghumsiki.

4 Ezi ki fo, ki manmaghin damuam, nan gumazir ekiam ingangarimin na givaghtima, gumaziba na mikimtima ki men dipenibar mangam.’

5 “A fo, gumazir maba pura gumazir ekiamın biziba da ini, me tighar an biziba ua da ikarvagh. Eghava a gumazir kaba vaghvagha men deima me aven zui. Eghava a faragha zuimin azara, ‘Ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’

6 Ezima a kamaghin migia ghaze, ‘Ki 800 pla dram wel ini.’ Ezima gumazir dapanim kamaghin a migia ghaze, ‘Ni uan akinafarim inigh zuamira daperagh 400in an osirigh.’

7 Ezima a ua mavin azara, ‘Ezi ni manmaghin nan gumazir ekiam da biziba ini?’ Ezima a ghaze, ‘100 bek plaua.’ Ezima a kamaghin a migei, ‘Ni uan akinafarim inighiva 80 osirigh.’

8 “Nguazir kamın gumaziba me amir ingangariba me bar dagh fo. Egha angangarimin itir gumaziba bar me gafira. Ezi kamaghin gumazir ekiam gumazir dapanim amizir arazim gifogha, egha gumazir dapanir kurar kamın ziam fe. A

gumazir niġhnizir aghuim itimn arazim gami.

⁹ “Ki ia miġei, ia nguazir kamn dagiar kuram gumazibar akuravagh me namakabar amu. Eghti dughiar da givamim otoghtima, God ni inightima ni mangi iki mamaghira ikiamin nguibamin mangam.

¹⁰ “Egh tina bizir doziba deraghavira dar gari, a uaghan bizir ekiaba deraghvira dar ganam. Egha tina deraghavira bizir dozibar garir puvati, a uaghan bizir ekiaba deraghavira dar ganan kogham.

¹¹ Egh ia nguazir kamn dagiar kuram deragh an ganan koghtima, tina guizbangin biziba ia daningtima ia dar ganam?

¹² Egh ia gumazir igharazimn biziba deraghvira dar ganan koghtima, tina ian biziba ia daningam?

¹³ “Ingangarir gumazitam ingangarir gumazir ekiar pumuning bagh ingaran kogham. A tavin aghuagh egh tav gifuegham, o a tav baghvira iki egh tav akirim a gasaragham. Ia uaghara God ko dagiaba bagh ingaran kogham.”

*Farisin dagiaba bagha bar ifongeziba
(Matyu 5:31-32 ko 19:9 ko Mak 10:11-12)*

¹⁴ Ezi Farisin dagiaba bagha bar ikuviziba bizir kaba baregha Iesusn garav minbaba sighsiravira iti.

¹⁵ Ezima a kamaghin me miġei, “Ia gumazamizibar damazibar bizibagh amua ghaze ia dera. Ezi God ian niġhnizibagh fo. Ezi bizir gumazamiziba gari men damazibar bar deraziba, da Godn damazimn bar ikufi.”

¹⁶ Egha Iesus ghua kamaghin miġei, “Moses Osirizir Araziba koma Godn akam inigha izir gumazibar akam akura mamaghira ikia ghua Jonn dughiamn tu. Ezi dughiar kamn, Jon God Bizibagh Ativamin Dughiamn akar aghuim kuri. Ezi gumaziba ko amiziba bar moghira dughiar kamn aven mangasa uari ghasaghasagha uari munakuri.

¹⁷ Nguazim koma overiam givagham. Eghti God osizirir arazibar akar otevitam, miseveghirighan kogham.

¹⁸ “Ezi ni gumazir manam uan amuim ategha amizir igharazimn ikiva mati, ni amizir munamin mikarzim okeme. Ezi ni gumazir manam ni amizir me ikegha taghizimn iti, ni uaghan amizimn mikarzim okeme.”

Gumazir dagiaba avirasemezim ko Lasarus

¹⁹ Egha Iesus miġia ghua kamaghin miġei, “Dughiar mam, gumazir dagiaba avirasemezir mam iti. Egha a korotiar bar aghuir aghevim arugha dagher aghuiba ikia zurara isabagh amua da apa mamaghira iti.

²⁰ Ezima an tiar akamin, gumazir puv biziba bagha azangsizir mam, duaba bar a gizivazima a irighav iti, an ziam Lasarus.

²¹ Egh gumazir dagiaba avirasemezir kamn dagher oteviba dakozimn apengan suaghiriba, a dar amasa gara iti. Ezima a fiaba uaghan izava an duaba ozisi.

²² “Ezi gumazir puv biziba bagha azangsizim aremeghamin dughiam otozima, an areme. Ezima enselba a inigha ghua Abrahamn min aneti. Ezima gumazir dagiaba avirasemezim uaghan aremezima me anefa.

²³ Ezi a helin ikia mizazir kuram isi. Egha a kogha pin garava Abrahamn garima, a bar saghon itima Lasarus an min iti.

²⁴ Egha an Abrahamn dei, ‘Afeziam Abraham, nan apangkufigh. Ki mizazim isava avimin iti. Ezi bizir kam bagh Lasarus amadaghtima, a uan dafarir puzim dipam darugh nan mizem orangigh.’

²⁵ “Ezima Abraham an dimdiam ikara, ‘Otarim, ni bizir kam giniri, ni angamra itir dughiamn, ni bizir aghuiba iti. Ezi Lasarus bizir kuraba iti. Ezima a datirighin kagh deraghavira itima ni mizazir kuram isi.

²⁶ Ezi ua bizir mam, ga ko no en tizimn ruzir konim e abiki. Ezi te kagh ikegh ni bagh mangisi iburagham, o tina magh ikegh kagh izisi iburagham.’

²⁷⁻²⁸ “Ezi dagiaba avirasemezir gumazim Abrahamn akam pamtemn a ikara, ‘Ki

aveghbuar 5 pla iti. Kamaghin amizi, Afeziam, ki pamtemin nin azangisi, Lasarus amadaghtima a nan afeziamin dipenimin mangi. Egh me mikemeghti, me ki itir nguibar mizaziba isir kam in izan marki.'

²⁹ "Ezima Abraham an akam ikara, 'Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba men iti. Ezi me men akaba baragh.'

³⁰ "Ezima an Abraham migei, 'Puvati, Afeziam. Gumazir ovengezitam ua dikavigh me bagh mangitima, me navibagh iragham.'

³¹ "Ezima Abraham kamaghin a migei, 'Me Moses koma Godin akam inigha izir gumazibar akaba baraghan koghtima, tav aremegh ua dikavigh izi, me mikimtima, me nighnizir gavgavimin an akabar ikian kogham.' "

17

Arazir kuraba, nighnizir gavgavim gasighasisi

(Matyu 18:6-7 ko 18:21-22 ko Mak 9:42)

¹ Egha Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Bizir gumazamizibagh amima me arazir kurabagh amiba. da guizbangira izam. Ezi gumazir dagh ami da otivim, a bar kuvigham.

² A ikiva borir katam arazir kuratam an akagham, kamaghin ia a inighiva dagiam an firim ikeghiva a isi ongarim mikinighti, an aremeghti, kamaghin deragham.

³ Kamaghin amizima ia deravira uari bagh gan.

"Eghiva nin aveghbuam arazir kuratam damightima, ni pamtem a mikim suam, ni da atakigh. Eghti a navim giraghtima, ni an arazir kuraba gin amada.

⁴ Eghiva a 7 plan dughibar arazir kurabar ni damighiva, egh 7 plan dughibar uamategh ni bagh izi kamaghin

mikimam, 'Ki navim gira,' ni an arazir kuraba da gin amadagh."

Iesus nighnizir gavgavimin arazim migei

⁵ Ezi aposelba kamaghin Iesus migei, "Ni en nighnizir gavgavim damightima an ekefegh!"

⁶ Ezima a kamaghin me migei, "Egh ian nighnizir gavgavim suvigh zuravarim mastetin ovizitam in min ikitima, ia temer kam mikim suam, 'Ni uabi asighiva egh biba sara mangiva ongarimin uabi ekaragh,' eghti a ian akam baragham." *

Iesus ingangarir gumazimin arazim migei

⁷ Egha Iesus migia ghua kamaghin migei, "Ian tav ingangarir gumazitam an azenimin ingari o sipsipbar gari. Ingangarir gumazim azenibar ikegh izitima, eghti a suam, ni izi daperagh dami? Puvati. Ia kamaghin migeir puvati.

⁸ Gumazir dapanim kamaghin mikimam, ni na bagh dagheba isamigh uan inim kegh da tuigh faragh na danighti ki dar amam, eghti ni gin dami.

⁹ A ingangarir gumazim amizir bizir kaba bagha a minabagham, o puvatigham? Puvati.

¹⁰ Ezi ia uaghan, God damuasa ia mikemezir biziba bar dagh ami, egh suam, E pura ingangarir gumazir kuraba, ingangarir Ekiam e ganingiziba e pura dagh ami."

Iesus 10 plan gumazir lepa itibar kirizima me ua dera

¹¹ Ezi Iesus Jerusalem in ghuava, Samaria koma Galilin Distrighin tizimin zui.

¹² Ezi a nguibar mam in aven zuima, 10 pla lepa itir gumaziba a bato. Me mong saghon tuivighav ikiava,†

¹³ tiarir arozimin an dei, "Iesus, Gumazir Ekiam, en apangkufigh."

¹⁴ Ezima a men apighava, kamaghin me migei, "Ia mangiva, uari isiva Godin

16:29: Ais 8:20, Jo 5:39, 5:45, Ap 15:21 **16:31:** Jo 11:44-48, 12:10-11 **17:1:** Mt 18:6-7, Mk 9:42, 1 Ko 11:19 **17:3:** Wkp 19:17, Snd 17:10, Mt 18:15, Je 5:19 **17:5:** Mk 9:24 **17:6:** Mt 17:20, 21:21, Mk 9:23, 11:23 * **17:6:** (17:6) Mastetin ovizim, a bar sufi. **17:8:** Lu 12:37 **17:10:** Mt 25:30, Ro 3:12, 1 Ko 9:16-17, Fm 11 **17:11:** Lu 9:51-52, 13:22, Jo 4:4 **17:12:** Wkp 13:46 † **17:12:** (17:12) Lapan arimariar fomira Baibelin dughiam in ikezim ighara. Ezi datirighin itir lepan arimariam a igharaghav ami. Fomira ikezim, pura mikarzir ghurghurim gumazir namnabar otifi. Egha uaghan bizir igharaziba sara posi. **17:13:** Wkp 13:45-46 **17:14:** Wkp 13:2, 14:1-32, Mt 8:4, Lu 5:14

ofa gamir gumazibar akagh.” Ezima me me bagha ghua tuavir arizimin men mikarziba zuegha dera

15 Ezi men mav, uabin garima an arimariam givazima a uamategha izava pamtemin Godin diava egha an ziam fe.

16 Egha Iesusin suemningin apengan irighava uan guam nguazim mituaghava, Iesus a gamizir bizim bagha a minaba. A Samarian gumazimra.

17 Ezi Iesus kamaghin azara, “Ezi ki 10 plan gumazir kaba akiris ti, o puvati? Ezi 9 pla managh iti?”

18 Ezi Judan gumazitam ua iza, a Godin ziam fe, o puvati? Gumazir saghuiamin izezim uabira izava Godin ziam fe.”

19 Eghava a kamaghin a migei, “Ni dikavigh mangi. Nin nighnizir gavgavim ni gamizima, ni dera.”

God Bizibagh Ativamin Dughiam izam (Matyu 24:23-28 ko 24:37-41)

20 Dughiar mam in Farisin gumaziba Iesusin azara, “God Bizibagh Ativamin Dughiam mana dazogh in izam?” Ezima Iesus men akam ikara, “Ia orasi, God Bizibagh Ativamin Dughiam in arazaraziba ia uan damazibar an ganighan kogham.

21 Eghti gumazitam kamaghin mikiman kogham suam, ‘A kara,’ o ‘A muna.’ Ezi God Bizibagh Ativamin Dughiam, a ian navir averiam in aven iti.” †

22 Egha Iesus uan suren gumazibav gei, “Dughiam izitima ni Gumazibar Otaram izamin dughiam a bagh gansi damuva avegham.

23-24 Gumaziba ia mikimam, ‘Ara muna!’ o ‘Ara kara!’ Ezi ia fo, Gumazibar Otaram izamin dughiam an onimarimin min tagh-tagham. Eghtima an angazangariba bar overiam in ruaghatevimning uagharam aning in tagham. Eghti ia ivemari v men akaba gin mangan marki.

17:19: Mt 9:22, Mk 5:34, Lu 7:50 17:20: Jo 3:3, 18:36 17:21: Mk 13:21, Lu 17:23, Ro 14:17 † 17:21: (17:21) Gumazir maba kamagh in akar otevir kam giragha ghaze, “Ia oragh. God Bizibagh Ativamin Dughiam, ian aven iti.”

17:22: Mt 9:15, Jo 17:12 17:25: Mk 8:31, 9:31, Lu 9:22 17:26: Stt 6:5-8, 7:1-24, Mt 24:37 17:27: Stt 7:6-24

17:30: 2 Te 1:7 17:31: Stt 19:17, 19:26, Mt 24:17-18, Mk 13:15-16 17:32: Stt 19:26 17:33: Mt 10:39, 16:25,

Mk 8:35, Lu 9:24, Jo 12:25 17:34: Mt 24:40-41, 1 Te 4:17 § 17:35-36: (17:35-36) Baibelin fozozir gumazir maba

ghaze akar otevir mam uaghan kagh iti. Akar otevir kam kamakin, “Gumazir pumuning azenimin ikiti, God aning in tav inigh egha tav ategham.” Ni deragh foghsi, Mt 24:40 in gan. 17:37: Jop 39:30, Mt 24:28

25 Egh a faragh bizir aviriba bagh mizazim inigham. Eghtima datirigh in dughiar kam in itir gumaziba an aghuaghham.

26 “Ezi bizir Noan dughiam in otiviziba, da uaghan kamagh in Gumazibar Otaram izamin dughiam in otivam.

27 Gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, uarir ikiava mamaghira ikia ghua, Noa uan kurimin ghuavanabozir dughiam. Ezima aperiam izava bar me kuavareme.

28 “Ezi Lot in dughiam in kamaghira, gumamaziziba dagheba ko dipaba apava, dagiaba bagha biziba amagava, dagh ivezava, dagheba oparava dipenibar ingari.

29 Ezi Lot Sodom ataghizir dughiam in, avim koma dagiar isiba amozimin min overiam in ikegha suaghira izaghira bar moghira me kuavareme.

30 “Gumazibar Otaram azenimra izighram in dughiam biziba uaghan kamaghiram otivam.

31 Eghti dughiar kam in ni tina uan dipenimin avughsizir danganim ikiva, egha uan biziba ataghizi da aven iti, ni da bagh magiri da inian marki. Kamaghira, tina azenibar iti, a bizir tam bagh nguibamin mangan marki.

32 Ni Lot in amuim ginighnigh!

33 Ezima tina uan mikarzim geghufi, an aremegham. Ezi tina na bagha uan mikarzim anataki, a gin deraghvira ikiam.

34 Ki ia migei, dimagarir kam in taning uaning inigh misiar vamira dakutima, God tav inighiva tav ategham.

35-36 Eghti amizir pumuning uaning inigh maziaba righrightima, God tav inighiva tav ategham.” §

37 Ezi me an azara, “Ekiam managhira?” Ezima a men akam ikara, “Gumazir kuaba managh iti nagh in, taragiaba uari kuvaghham.”

18

Zurara God ko miġeir arazim in akar isin zuim

¹ Egha Iesus akar isin zuir mam in uan suren gumazibav gei, egh men akaghti, me zurara God ko mikim mamaghra ikiam. Egh amiraghan marki.

² Egha a kamagh in miġei, “Nguibar ekiar mam in aven jasin mam iti, a God in atiatir puvati. Egha gumazibagh nighnizir puvati.

³ Ezi amuir odiarir mam uaghan nguibar ekiar kam in iti. Ezi gumazir mam pazava a gamua osimtiziba a garisi. Ezi a jas bagha zurara izava a miġei, ‘Ni kotiam in nan akuragh.’

⁴ “Ezima dughiar avirir maba a bizitam gamizir puvati. Eghava abuan a uabira uabi miġei, ‘Ki God in atiatir puvati. Egha ki gumazibagh nighnizir puvati.

⁵ Ezi amuir odiarir kam dughiar aviribar na bagha izi. Ki bar amira. Kamagh in amizi, ki ua bagh zuamira an osimtizim akirigham, eghti a ua izi na damutima ki bar amiraghan kogham!’ ”

⁶ Egha Iesus miġia ghaze, “Ia jasin kuran in miġirigiam baragh.

⁷ Ezi God in inabaziba, me dimagariba ko aruebar a bagha araima, a men osimtiziba bagha iza a da akiram, o puvatigham? A me ataghraghti me pura mangam? Bar puvati.

⁸ Ki ia miġei, a men osimtizibar ganiva, zuamira men akuragham. Kamagh in amizima, Gumazibar Otaram uamateghamin dughiam in, a ganti, nguazim in itir gumazamiziba nighnizir gavgavim an ikiam, o puvati?”

Gumazir pumuning God ko miġeir akar isin zuim

⁹ Gumazir mabara uarira uan ziaba fava egha igharaz daraziv ġia ghaze, me derazir puvati. Ezi Iesus kamagh amir gumaziba bagh akar isin zuir kam gami,

¹⁰ “Gumazir pumuning God ko mikimasa God in Dipenim in ghu, aning in mav Farisi, ezi mav dagiaba isir gumazim.

¹¹ Ezi Farisin gumazim dikavigha tugh a uabira ua bagha God kamagh in a miġei, ‘Ki ni minaba, ki gumazir mabar min amir puvati. Me biziba okiava, arazir kurabagh amuava egha martiar amiziba okia me koma akui. Egha ki uaghan dagiaba isir gumazir kam in min amir puvati.

¹² Ki wigh in vamiran dughiar pumuning in ni ko mikimasa dagheba ataghrasi. Egha bizir ki isiba, ki tongira da tuiragha uaghan ni ganidi.’

¹³ Ezi dagiaba isir gumazim mong munamagh in tu. Egha a kogha overiam in gari puvatigha uan evarim misogha kamagh in miġei, ‘Ki gumazir kuram, God ni nan apangkufigh!’

¹⁴ Kamagh in amizima ki guizbangira ia miġei, gumazir dagiaba isir kam, a God in damazim in deragha egha dipenim in ghu. Ezi igharazim puvati. Te uarira uan ziaba fe, God me abiraghti, me apengan ikiam. Eghti te apengan iti, God me feghti me ziar ekiaba iniam.”

Iesus ghaze, borir doziba na bagh izi (Matyu 19:13-15 ko Mak 10:13-16)

¹⁵ Ezi gumazamiziba borir doziba Iesus dafarimning me darighasa, me inigha izi. Ezima an suren gumaziba kamagh in ganigha egha men atari.

¹⁶ Ezi Iesus borir dozibar diazi me a bagha zuima a miġia ghaze, “Ni tina God Bizibagh Ativamin Dughiam in aven ikisi, borir dozir kabar min iki. Kamagh in amizima borir doziba ateghtima me na bagh izi, egh men anogoroghan marki.

¹⁷ Ki guizbangira ia miġei, gumazitam borir dozir kabar min God Bizibagh Ativamin Dughiam inighan koghiva, egh an aven mangan bar iburagham.”

Gumazir dapanir biziba avirasemezim, Iesus ko miġei (Matyu 19:16-30 ko Mak 10:17-31)

18:1: Ro 12:12, Ef 6:18, Kl 4:2, 1 Te 5:17 **18:5:** Lu 11:7-8 **18:7:** MAA 6:10 **18:8:** Hi 10:37, 2 Pi 3:8-9 **18:9:** Lu 10:29, 16:15 **18:11:** Sng 135:2, Ais 1:15, 58:2, Lu 16:15, MAA 3:17 **18:12:** Stt 14:20, Ais 58:2-3, Mt 23:23 **18:13:** Sng 51:1 **18:14:** Jop 22:29, Mt 23:12, Lu 14:11, Je 4:6, 1 Pi 5:5-6 **18:15:** Mt 19:13, Mk 10:13 **18:16:** Mt 19:14, Mk 10:14, 1 Ko 14:20, 1 Pi 2:2 **18:17:** Mt 18:3, Mk 10:15 **18:18:** Mt 19:16, Mk 10:17, Lu 10:25

18 Ezi Judabar gumazir dapanir mam Iesusin azara, "Tisan Aghuim, ki manmaghin damigh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam?"

19 Ezi Iesus an akam ikara, "Ni manmagh sua gumazir aghuim na garisi? Gumazir aghuitam itir puvati. God uabira gumazir aghuimra.

20 Ni God Moses ganingizir arazim gifo, 'Ni gumazim misuegti an aremeghan marki, ni poroghamiba uari bakeir arazim damuam marki, ni gumazir igharazimin biziba okiman marki, ni bizibagh ifaran marki, ni ua bagh biziba inisi gumazibagh ifaran marki, ni uan afeziam ko amebamin apengan iki aningin akaba baragh.' "

21 Ezi a kamaghin Iesus migei, "Ki fomiram aghirimra ikiava arazir kabagh amua iza datirighin ikia kati."

22 Ezima Iesus kamaghin oregha, egha a migei, "Ni bizir vamira ni tighar a damuam. Bizir ni itiba bar da amangighiva dagiaba inigh, egh gumazir biziba puvatizibar aningigh. Egh ni Godin Nguibamin bizir aghuariba iniam. Egh, nan gin izi."

23 A biziba bar aviraseme, kamaghin amizima, a Iesusin akam baregha bar oeme.

24 Ezi Iesus an gara egha a migia ghaze, "Gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi bar iburagham!

25 Kamelin tam iniba isair dikonir torimin aven mangisi ingangarir dafam damigh aven mangam. Eghti gumazir biziba avirasemeziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin mangisi guizbangira bar iburagham!"

26 Ezi marazi kamaghin oregha an azara, "Kamaghin damightima, tinara zurara itir ikirimirir aghuir kam iniam?"

27 Ezi Iesus me ikara, "Bizir kaba gumazimin bar osemegham. Bizir kaba Godin osememizir puvati. A biziba bar dagh ami."

28 Ezi Pita a migei, "Ni ge, e bizir e itiba bar da ategha, nin gin ize."

29 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, gumazitam God Bizibagh Ativamin Dughiam bagha uan dipenim, o uan amuim, o aveghbuaba, o ameboghfeziaba, o boriba ataki,

30 egh datirighin itir dughiar kamin God bizir aviriba me faragha inizir bizibagh afiragh me daningam. Egh dughiar gin otivamim me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam."

Dughiar mizezim Iesus ua migia ghaze, an aremegh ua dikavigham

(Matyu 20:17-19 ko Mak 10:32-34)

31 Egha Iesus 12 plan suren gumaziba inighava me uarira ikiava a me migei, "Ia oragh! E nguibar ekiam Jerusalem in ghuavanadi. Eghti Godin akam inigha izir gumaziba, Gumazibar Otarinin gun mikemezir osizirir biziba bar, guizbangira otogham.

32 Eghti me a isi Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar arigham. Eghti me a dipova a mikimam. Egh aghumsizir arazibar a damuam. Egh a gipariva, eghiva a ifozoregh egh a misuegti an aremegham.

33 Eghti dughiar mizezim a ua dikavigham."

34 Ezima an suren gumaziba bizir katam gifozir puvati, a bizir tizim migei. Dar mingarim men monge, ezi me bar fozir puvati.

Iesus gumazir damazir kuram gamizima, a gari

(Matyu 20:29-34 ko Mak 10:46-52)

35 Egha Iesus Jerikon boroghira izima, gumazir damazir kurar mam tuavir miriamin aperaghav ikia biziba bagha azangisi.

36 Egha an orazima gumazamizir avirim iza zuima, a men azara, kar tizim.

37 Ezi me a migia ghaze, "Nasaretin gumazim Iesus iza zui."

38 Ezi a dia migei, "Iesus, Devitin Otarin, ni nan apangkufigh!"

18:20: Kis 20:12-16, Lo 5:16-20, Ro 13:9, Ef 6:2, Kl 3:20 18:22: Mt 6:19-20, 19:21, 1 Ti 6:19 18:24: Mt 19:23, Mk 10:23, Snd 11:28 18:27: Jer 32:17, Sek 8:6, Mt 19:26, Mk 14:36 18:28: Mt 4:19-20, 19:27, Mk 10:28 18:29: Lo 33:9, Mt 19:29, Mk 10:29-30 18:30: Mt 19:29, Mk 10:30 18:31: Sng 22, Ais 53, Mt 16:21, Mk 10:32, Lu 24:44 18:32: Mt 27:2, Lu 9:22, 9:44, 23:1, Jo 18:28, Ap 3:13 18:34: Mk 9:32, Lu 9:45, Jo 10:6, 12:16 18:38: Mt 15:22

³⁹ Ezi faragha zuiba me an atarava egha a miġia ghaze, ni nimira iki. Ezi a bar pamtem dia miġei, “Devitin ovavim, ni nan apangkufigh!”

⁴⁰ Ezi Iesus tughu akar gavgavim gumazibav ġia ghaze, “Gumazir munam inigh na bagh izi.” Ezi a roġira izima, Iesus an azara,

⁴¹ “Ki tizim ni bagha a damuasa, ni ifonge?” Ezi an a ikara, “Ekiam, ki ganasa ifonge.”

⁴² Ezi Iesus a miġia ghaze, “Ni gan. Nin niġnizir gavgavim nin akurazi, ni dera.”

⁴³ Ezi a zuamira gari. Egha Iesusin ġin ghua Godin ziam fe. Ezima gumazamiziba an ganigha, me uaghan Godin ziam fe.

19

Iesus Sakiusin dipenimin ghu

¹ Ezi Iesus Jerikon nguibamin ghuava, aneteghasa tuavimin zui.

² Gumazir mam nguibar kam in iti, an ziam Sakius. A dagiaba isir gumazibar gumazir dapanim, a dagiaba bar aviraseme.

³ A Iesusin ganasa, a manmaghira garir gumazim. Sakius bar gumazir otevim, egha gumazamizir avirimin tongin iti. Egha kamaghin a Iesusin garir puvati.

⁴ A fo, Iesus tuavir kamra izam. Kamaghin amizi, a ivegha faragha ghua, Iesusin ganasa temer fighin ghuavanabo.

⁵ Ezi Iesus danganir kam in oto. Egha kogha temer kam ġisin gara, kamaghin Sakiusin miġei, “Sakius ni zuamira izighiri. Datirighin ki nin dipenimin ikiam.”

⁶ Ezi a zuamira izaghriġhava, bar akonge. Egha Iesus inigha uan dipenimin zui.

⁷ Ezi gumaziba bar an ganigha, egha me kamaghin miġiava ngavamadi, “A ghua gumazir kuramin dipenimin iti.”

⁸ Me dipenimin ikiava, Sakius tughava, kamaghin Ekiam miġei, “Ekiam, Ni oragh! Datirighin ki uan biziba bar da tuiragham. Egh taba ki gumazir biziba puvatizibar aningam. Egh ki gumazir tam gifaragħiva,

an bizitam okemegħiva, ki datirighin uamategħ bizir pumuning ko pumuning a daningam.”

⁹ Ezi Iesus kamaghin a miġei, “Gumazir kam a uaghan Abrahamin ovavim. Kamaghin amizi, datirighin God dipenir kam in gumazamiziba bar men akura.

¹⁰ Gumazibar Otirim, gumazir ovengeziba bagha ruiava men akurvagħasa ize.”

Dagiaba inizir ingangarir gumazir 10 plan akar isin zuim (Matyu 25:14-30)

¹¹ Gumazamiziba ikia Iesus barazima, a miġei. A Jerusalem in borogh in itima, me ghaze, datirighira God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin amizima, an akar isin zuir mam me miġei.

¹² A kamaghin me miġei, “Gumazir aruar mam nguibar saghuiam in mangasa, eghti me a damightima an atrivimin ikiam. A ġin uamategħ uan nguibamin izegħiva, men ganam.

¹³ A mangasa, a uan ingangarir gumazir 10 plan diagħa, 20 kina, 20 kina bar mogħira me rome. Egha kamaghin me miġei, ‘Ia dagiar kaba inighiva uari bagħ dagiar ingangaribar amu ikiti, ki uamategħam.’

¹⁴ “An apengan itir gumaziba me bar navir kuram an iti. Kamaghin amizi, me akam inigha zuir gumaziba amadazima me nguibar gumazir aruam ghuzimin ghu. Me kamaghin miġei, ‘E gumazir kam en atrivimin otivan, e aghua.’

¹⁵ Ezi gumazir igharaziba gumazir aruar kam a gamizima an atrivimin otogħa, egha ġin uamatenge. A uamategħa izegħa, kamaghin me miġei, ‘Gumazir ki fomira dagiaba aningiziba, men diagh. Ki fogħasa me manmagħin nan dagiabagh isin dagiaba ini.’

¹⁶ “Ezima gumazir faragħa zuim iza kamaghin miġei, ‘Ekiam, ki nin 20 kinan kam in dagiar ingangarim gamighava a ġisin 200 kina ini.’

17 Ezi atrivim kamaghin a migei, 'Ni nan ingangarir gumazir aghuim, egha ni ingangarir bar aghuim gami. Ni bar deraghvira bizir muziarim gami, kamaghin ki datirighin bizir ekiam ni danightima, ni nguibar ekiar 10 plan ganam.'

18 "Ezima ingangarir gumazir igharazim iza migei, 'Ekiam, ki nin 20 kinan kamin dagiar ingangarim gamigha datirighin a gisin 100 kina ini.'

19 Ezi atrivim a migei, 'Ki ni atighti ni nguibar ekiar 5 plan ganam.'

20 "Ezi ingangarir gumazir mikezim iza migei, 'Ekiam nin 20 kina ikia kati. Ki a isa inir avizimin a nomkezima, a kati.'

21 Ki ni gifo, ni gumazir atarim. Gumazir igharaziba amir biziba, ni pura da isi. Egha dagher me opariziba, ni uaghan pura da isi. Kamaghin ki nin atiati.'

22 "Ezima atrivim kamaghin ingangarir gumazim migei, 'Ni ingangarir gumazir kuram! Nin akamra ki ni tuisigham. Ni kamaghin na ginighnisi, ki ti gumazir atarim. Egha ki gumazir igharaziba amir biziba, ki ti pura da isi. Egha dagher me opariba, ki ti uaghan pura da isi?'

23 Manmaghin amizima, ni nan dagiaba benk gatizi puvati, eghti ki uamategh iziva ua da iniva dagiataba a gisin ua da iniam?'

24 Ezi a kamaghin an boroghin tuivighav itir gumazibav gei, 'Ia ada 20 kina inighiva gumazir 200 kina itim daningigh.'

25 Me kamaghin a migei, 'Ekiam, a 200 kina inigha gifa.'

26 "Ezima a ghaze, 'Ki ia migei! Gumazitam bizir taba ikiti, ki aviritaba uam a danigham. Eghti gumazitam biziba puvatihiva, eghti bizir muziarim a itim, ki ada da inigham.'

27 Nan apaniba, ki men atrivimin ikian me nan aghua, ia me inigh kagh iziva nan damazimin me misueghti me arimighregh.' "

28 Iesus akar isin zuim gamigha givagha, uan darorim gamua tuavir Jerusalem in ghuzim ghuavanadi.

Iesus Jerusalem in otoghava God in Dipenimin gumaziba ko amizibar sure gami

(Sapta 19:29-21:38)

Iesus atrivimin min Jerusalem in aven zui.

(Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Jon 12:12-19)

29 Iesus Betfage ko Betanin boroghin oto, mighsiam Oliv gisin. Egha uan suren gumazir pumuning amaga,

30 kamaghin aning in migei, "Gua nguibar munagh itimin mangi. Gua nguibar kamin mangi gantima donkin igiar mam me a ikezima, a iti. Gumazitam dughiatamin a gaperaghava aruizir puvati. Gua an benim firighiva donki inigh kagh izi.

31 Tav kamaghin guan azaragham, 'Gua tizim bagha donkin kam firi?', eghti gua suam, 'Ekiam ingangarim an iti.' "

32 Egha Iesus aning amadazima aning ghua garima, biziba bar moghira Iesus mikemezi moghin iti.

33 Ezi aning donkin benim firima, an ghuaviba aning in azara, "Gua tizim bagha donkin benim firi?"

34 Ezima aning kamaghin a migei, "Ekiam ingangarim an iti."

35 Egha aning donki inigha Iesus bagha izi. Egha aning uan azenan azuir korotiar ruariba donki gisin da ghuani. Egha aning Iesus in akurazima a donki gisin apera.

36 A donki gaperagha zuima, gumazamiziba uan korotiar ruariba suava tuavim mighuari.

37 A iza danganir tuavir Oliv in mighsiam in ghuaghirim in borogh in izima, an gin aruir darazi me God amizir mirakelbar ganighava da bagha bar akongegha pamtem God in ziam fe.

38 Me kamaghin araghasi, "God uan ziam in atrivim amada! God deravira a damu! Navir amirizim God in Nguibamin iti. Ia God in ziam fi!"

39 Ezi Farisin marazi gumazamizir kabar tong in ikia, kamaghin Iesus in migei, "Tisa,

ni uan suren gumazibav kimtîma, me nimîra iki! Me kamaghîn mikîman marki!”

⁴⁰ Ezi a kamaghîn mîgei, “Ki ia mîgei, me nimîra ikitîma dagîaba uari araghasam!”

Iesus Jerusalem bagha azi

⁴¹ Iesus Jerusalemîn boroghîra iza, egha an gara a bagha azi.

⁴² Egha a kamaghîn mîgei, “Jerusalem, ki kamagh sua, ni amua datîrighîn navir amîrizimîn bizibagh foghai. Kamaghîn amizi, a datîrighîn nîn modo.

⁴³ Dughiam iziti, eghti nîn apaniba nguazir divazim ingarighti, a ni arughtîma, ni arîmangîghan kogham.

⁴⁴ Eghîva ni Jerusalem me nîn borir nîn aven itiba sarama asîghasîgham. Ni Godîn dughiar nîn akuraghasa izezim, ni a gifozir puvati. Bizir kam bagh dipenimîn ingarizir dagîatam, me aneteghti, a tam gisîn keghan kogham.”

Iesus ivezir gumaziba ko biziba amadir gumaziba Godîn Dipenim me batosi

⁴⁵ Egha a Godîn Dipenir avîzimîn aven ghuava, biziba amadiba me batosi.

⁴⁶ A kamaghîn mîgei, “God fomîra Aisaian akînafarimîn aven kamaghîn osiri, ‘Nan dipenim God ko mîgeir dipenimra, ezi ia a gamizîma, an okîmakîar gumaziba modir danganimîn mîn oto.’ ”

⁴⁷ A zurara Godîn Dipenimîn aven men sure gami. Ezîma ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan arazibagh fozir gumaziba ko gumazir dapaniba, me a misueghti an aremeghasa.

⁴⁸ Ezi gumazamiziba a baraghasa bar ifongegha, bar an boroghîn iti. Kamaghîn amizi, an apaniba a misoghan ibura.

20

Me Iesusîn gavgavim bagha an azara (Matyu 21:23-27 ko Mak 11:27-33)

¹ Dughiar mamîn Iesus Godîn Dipenir avîzimîn aven ikiava, gumazamizibar sure gamuava akar aghuim akuri. Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, koma Judan arazibagh

fozir gumaziba, ko Judan gumazir aruaba, me izava anekufa.

² Egha me kamaghîn mîgei, “E mikemegh, ni gavgavir manamîn bizir kabagh ami? Tina gavgavir kam ni ganingi?”

³⁻⁴ Ezi Iesus kamaghîn men akam ikara, “Ki uaghan azangîzitam ia damuasa. Ia na mikîm, Jonîn rurim, a Godîn ize o gumazibar ize?”

⁵ Ezi me uarira uariv gei, “E suam, ‘An rurim Godîn ize,’ eghti, a kamaghîn mikîm suam, ‘Ia manmaghîn amîgha ia nîghnîzir gavgavim Jon damuan aghua?’

⁶ E suam, ‘An rurim gumazibar ize,’ eghti gumaziba dagîabar e ginivightîma, e arîghregham. Me kamaghîn fo Jon a Godîn akam inîgha izir gumazim.”

⁷ Egha me Iesus ikara, “E fozir puvati, Jonîn rurim manmaghîn ize.”

⁸ Ezi Iesus kamaghîn mîgei, “Kamaghîra, ki uan gavgavim inizir tuavimîn, gun ia mikemeghan kogham.”

Wainîn azenir gumazibar akar isîn zuim (Matyu 21:33-46 ko Mak 12:1-12)

⁹ Egha Iesus mîgiavîra ikia akar isîn zuir kam gumazamizibav gei, “Gumazir mam wainîn azenim oparîgha, egha azenimîn garîr gumazir mabar dafarim garîgha ghaze, me gîn a givezam. Egha a ghua dughiar ruarimîn saghon iti.

¹⁰ Egha wainîn ovîziba kuarir dughiamîn a ingangarîr gumazir mam amadagha ghaze, me wainîn ovîzir andîzir taba a danîngam. Ezi azenimîn garîr gumaziba a misueghava anemadazîma, a dafaribara uamatenge.

¹¹ Ezi a ingangarîr gumazir igharazim amada, ezi me uaghan a misuegha aghumsîzir arazibar a gamîgha, anemadazi a dafaribara uamatenge.

¹² Ezi a ua mîkezim amadazi, me bar puv a misuegha a isa azenim mikîni.

¹³ “Ezi wainîn azenir ghuavim uabîra uabi mîgei, ‘Ki manmaghîn damuam? Ki

uan otarir ifongezim amangam. Eghti me ti a misueghan kogham.'

¹⁴ Ezi wainin azenimin garir gumaziba otarir kamın ganigha, kamaghın uariv gia ghaze, 'Kar otarir gin azenir kam iniamim. E a misueghti an aremeka. Eghti wainin azenir kam enanam.'

¹⁵ Egha me a isa azenim mikinigha a misoghezima an areme."

Egha Iesus ghua kamaghın gumazamizibav gei, "Wainin azenir ghuavim manmaghira azenimin garir gumazir kabar amuam?"

¹⁶ A iziva azenimin garir gumazir kabav soghti, me arimighiram. Eghti a wainin azenim isiva igharazibar anigam."

Ezi gumazamiziba bizir kam baregha migei, "Bar puvatigham!"

¹⁷ Ezi Iesus merara gara ghuava azara, "Ezi Godin Akinafarimin migirigiar otevir kam, an mingarim manmakin?"

'Kar dipenir akınir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava?"

¹⁸ Ni tina temer guarir kam gisin irighiva dipirigh irigham, eghti a tina gisin irightima gumazir kam bar misarighregam."

¹⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba, ko ofa gamir gumazir ekiaba Iesus bar kaghiram an suighasa tuaviba buri. Me fo, an akar isin zuir kam me gasara, ezi me an suighan gumazamizibar atiati.

Dagiaba Sisar ganidi

(Matyu 22:15-22 ko Mak 12:13-17)

²⁰ Egha me bar deravira a bagha garava, egha moga garir gumaziba amadazi, me ifara mati me guizin migei. Me kamagh sua, me Iesusin migirigiar otevitamin an suiraghiva, egh a isi Romın gavmanın gumazir ekiam danigam.

²¹ Ezi moga garir gumazir kaba an azangsisı, "Tisa, e fo ni bizir aghuibav giava sure gamuava, ziabagh nighnizir puvati.

Ni gumazamiziba Godin arazibar mirara guizbangira men sure gami.

²² Ni e mikim. E gavmanın dagiaba Sisar daningam, o puvatigham?"

²³⁻²⁴ Ezi a men nighnizir ifavaribagh fogha, egha a me migei, "Dagiatam nan akagh. Tinan nedazim ko ziam an iti?"

²⁵ Ezi me kamaghın migei, "Sisarın ziam koma nedazim an iti." Ezi a me migei, "Kamaghira ia Sisarın biziba Sisar daningiva, Godin biziba isi, God daning."

²⁶ Ezi me gumazamizibar tongin, a mikemezir migirigiaba bagha an suighan ibura. Egha me purama an migirigiabagh nighnighava nimira iti.

Aremezir gumaziba ua dikavigham

(Matyu 22:23-33 ko Mak 12:18-27)

²⁷ Sadyusin maba azangsizir mam sara Iesus bagha ize. (Me kamaghın nighnisi, aremeziba ua dikavan kogham.)

²⁸ Egha me Iesus kamaghın a migei, "Tisa, Moses e bagha akinafarim osira ghaze, gumazitamın aveghbuam amuimın ikiva boriba puvatighiva aremeghti, anarira irir aveghbuam an amuir odarimın ikiva a bagh boriba iniam.

²⁹ Ezi 7-plan aveghbuaba iti. Egha men mav faragha amuimın ikia boriba puvatigha areme.

³⁰⁻³¹ Ezi anarira irim an ikia kamaghira, ezi mikezim kamaghira ghu. Kamaghira, 7 plan aveghbuaba bar ariaghregha, me boriba puvati.

³² Abuan amizir kam uaghan areme.

³³ Fomira me bar amizir kamın ike. Kamaghın a ua dikavamin dughiamın, a tinan amuim gavagham?"

³⁴ Ezi Iesus men akam ikara, "Dughiar kamın gumaziba ko amiziba me poroghamibagh ami.

³⁵ Eghti gumazamizir God inabaziba, me uaghan dughiar izamim ko ua dikavamin dughiam, me poroghamibar amuan kogham.

³⁶ God me damightima, me ua dikavigham. Me ua dikavighti e fogh suam me Godin boribara, egh me enselbar min

ikiam. Kamaghin me uam arimighiran koghiva, egh kamaghin me poroghamibar amuan kogham.

³⁷ Ezi Moses uabi temer avimin eghaghanimin aven en aka, aremeziba ua dikavam. A kamaghin migei, 'Ekiam, Ni Abraham ko Aisak ko Jekopin God.'

³⁸ Kamaghin e fo, God aremezibar God puvati, a gumazir angamra itibar God. Ezima an damazimin an boriba bar angamra iti."

³⁹ Ezi Judan arazibagh fozir gumazir maba kamaghin migei, "Mar migirigiar aghuim, Tisa."

⁴⁰ Egha me uam an azangsighan atiati.

Iesus a tina?

(Matyu 22:41-46 ko Mak 12:35-37)

⁴¹ Ezi Iesus gumazamiziba kamaghin me migei, "Manmaghin amizi gumazamiziba ghaze, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim Krai, a Devitin ovavim?"

⁴² Devit uabi Ighiabar Akinafarimin aven mikeme,

'Ekiam, nan Ekiam kamaghin a migei,

"Nan agharir guvimin amadaghan daperagh.*

⁴³ Egh mangi dughiar ki nin apaniba, me damutima me nin apengan ikiamim."'

⁴⁴ Egha Devit 'Ekiam' a gati. Manmaghin amizi, a Devitin ovavim?"

Judan arazibagh fozir gumaziba arazir kurabagh ami

(Matyu 23:1-36 ko Mak 12:38-40 ko Luk 11:37-54)

⁴⁵ Ezi gumazamiziba orazima a uan suren gumaziba kamaghin me migei,

⁴⁶ "Ia Judan arazibagh fozir gumaziba bagh gan. Me uari fava korotiar ruarir kaba aghuraruasa ifonge. Ezi gumazamiziba maketin danganimin men ziaba fasa me bar akonge. Egha God ko migeir dipenir averiamin dabirabir aghuariba iniva, egha isar ekiabar dughiar me danganir ziaba itiba iniasa bar ifonge.

⁴⁷ Me amuir odiaribagh ifara, men dipeniba okia, ghaze e dera. Egha gumaziba men ziaba fasa, egha me God ko migia migirigiar ruaribagh ami. Kamaghin amir gumaziba, men ivezir kuram gumazir arazir kurabagh amibar ivezim bar a gafiragham."

21

Amuir odiarim dagiamning God ganingi
(Mak 12:41-44)

¹ Ezi Iesus damazimning fegha garima dagiaba itir gumaziba uan dagiaba isa Godin Dipenimin dagiaba arizir danganim garisi.

² Ezi a garima dagiaba puvatizir amizir pam aremezir mam uaghan uan dagiar muziarimning, ati.

³ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ki guizbangira ia migei, biziba puvatizir amuir odiarir kam dagiar muziarir pumuning dagiaba arizir danganim gati, ezi an dagiar pumuning gumazir igharaziba arighizir dagiabagh afira.

⁴ Me uan dagiar aviribar amodoghin dagiar muziariba aningi. Ezima a uan dabirabir onganarazimin mirara dagiar muziarir abuananamning ati."

Iesus ghaze, Godin Dipenim ikuvigham
(Matyu 24:1-2 ko Mak 13:1-2)

⁵ Ezima an suren gumazir maba Godin Dipenimin garava kamaghin migei, "Me dagiar bar aghuibar an ingarighava, Afeziar Ekiam daningamin bizir aghuir maba an kuruke."

⁶ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia datirighin garir bizir kabanagh, dughiam izitima dagiar kaba, gumaziba bar da pueghti da bar moghira daghregham. Eghti tam tam gisin ikeghan kogham."

Iesus ghaze, osimtiziba gin otivam
(Matyu 24:3-14 ko Mak 13:3-13)

⁷ Ezi me an azara, "Tisa, bizir kaba manadzoghin otivam? Eghti arazir manam faragh otoghtima, e fogh suam, dughiar kam roghira ize?"

20:37: Kis 3:6 **20:38:** Ro 6:10-11, 14:8-9 * **20:42:** (20:42) Ekiam Iesus, God ko biziba bar dar ganam. **20:46:** Mt 23:5, Lu 11:43 **21:1:** Mk 12:41 **21:3:** 2 Ko 8:12 **21:6:** Mt 24:2, Mk 13:2, Lu 19:44 **21:8:** Mt 24:4-5, Mk 13:5-6, Ef 5:6, 2 Te 2:3

8 Ezi Iesus kamaghin miġia ghaze, “Ia uari bagħ deraghvira gan, ia men ifavariba baraghan marki. Gumazir aviriba nan ziamin iziva suam, ‘Kırara!’ ezi, ‘Dughiam roghira ize!’ Men ġin mangan marki.

9 Egh ia inogoviba ko adoghadozir midorozir akaba baraghiva, atiatingan marki. Bizir kabanagh faragh otivigham, eghtima nguazir kam ġivamin dughiam datirighira otogħan kogħam.”

10 Egha a kamaghin me miġei, “Nguibaba uarira uariv sogħtima, dakoziba uarira uariv sogħam.

11 Eghti mikimkızir gavgaviba, koma dagheba otevir dughiaaba koma arimariar gavgaviba nguibar tabar otivtima, ati-atingamin biziba koma overiamin pin arazarazir ekiaba otivam.

12 “Eghti bizir kaba ġin otivam, me faragh ian suiraghiva arazir kurabar ia damuam. Me ia kotiam darighsi ia inighiva God ko miġeir dipeniba koma kalabuzi-abar aven mangam. Eghtima ia nan ġin zuir gumaziba me bizir kam bangin ia inighiva atriviba koma gavmanin gumazir ekiabar damazimin mangam.

13 Eghti kar dughiar aghuir ia nan akam me mikinamim.

14 Eghti ia deraghvira nighnigh. Ia faragh me mikimsi akabagh nighnighan marki.

15 Eghti ki nighnzir aghuiba koma miġirigiar aghuiba ia daningtima, ia miġirigiar aghuibara damutima, ian apanitam ian akaba batoghiva ia adogħan kogħam.

16 “Eghti ian ameboghfeziaba, ko aveghbuaba, ko anababa, ko namakaba merara, ia inighiva gumazir kurabar dafaribar atighti, me ian taraziv sogħti ia arimighregham.

17 Eghti gumazimiziba bar nan ziam bangin ian aghuagham.

18 Egh me bar tong arazitam ia damuan kogħam. Kamaghin ian dapanarizitam asighiran kogħam.

19 Ia tugh gavgavighvira ikiva, dabirabir bar aghuim iniam.”

*Jesus ghaze Jerusalem kuvigham
(Matyu 24:15-21 ko Mak 13:14-19)*

20 Egha Iesus ghua kamaghin miġei, “Ni Jerusalemın nguibamin ġantima midorozir gumaziba iziva a kontima, ni fogħam a gasighasighamin dughiam roghira ize.

21 Egh gumazir Judian itiba ari miġhsiabar mangitima, Jerusalemın nguibamin itiba azenan mangitima, Jerusalemın azenan itir gumaziba uam an aven mangan markiam.

22 Kar osimtizar dughiam, God da isiva Israelbar aningiva, men arazir kuraba ikarvagham. A fomira osirizir mogħin otogħam.

23 Aiee! Amizir naviba adaiba koma oteba boribagh anidiba dughiar izamiba bar men osemegħam! Eghtima God gumazir kabar atartima, osimtizar ekiam nguazir kam bativam.

24 Eghti midorozir gumaziba misozir sababar tarazigh inivtima me arighiriti, me tarazi suighiva, me amangtima me nguibar Israelın azenan itibar mangam. Eghti Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem bar paziva an itir bizibar amu mangi dughiar me Jerusalemın ganamin dughiam ġivagham.”

*Gumazibar Borim ġin izam
(Matyu 24:29-31 ko Mak 13:24-27)*

25 Egha Iesus ghua kamaghin miġei, “Eghti arazaraziba aruem ko iakinim ko mikoveziba bativam. Eghti ongarim dipir tingaghivira ikitima nguazimin gumazimiziba bar atiatigh okam nighnigham.

26 Eghti overiamin biziba bar nigham, kamaghin gumaziba atiatingiva damaziba men isirtima me daighiriva, egh me otivamin biziba bagħ mizuamiva nighnigham.

²⁷ Egh me dughiar kamın Gumazibar Borimın ganti, a ghuariamın tongın gav-gavim ko angazangarir ekiam sara izam.

²⁸ Eghti bizir kabanagh otivighritima ia dikavigh, uan dapaniba feqh gan! God ua ia iniamin dughiam roghira ize!”

*Temer fighin akar isin zuim
(Matyu 24:32-35 ko Mak 13:28-31)*

²⁹ Egha Iesus kamaghın akar isin zuimin me migei, “Ia temer fighin ganıva temer maba sara gan.

³⁰ Temeba dafariba asıtıma ia fogham, aruem ganamin dughiam roghira ize.

³¹ Kamaghıra ia bizir kabar gan fogh suam, God Bizibagh Ativamin Dughiam roghira ize.

³² “Ki guizbangıra ia migei dughiar kamın itir gumazamizir kaba ikıvıra ikıti bizir kaba bar otivam.

³³ Overiam ko nguazim gıvaghı, eghti nan mıgırıgıaba gıvaghan kogham.”

Iesusın suren gumaziba uari bagh der-aghıra gan

³⁴ Egha Iesus ghua kamaghın migei, “Ia uari bagh ganıgh! Isaba ko, dipar onganıba ko nguazir kamın bizıba, ia puv dagh nıghnıghti, da ia dikabinti, dughiar otivamin kam puram otoghıva, mati asızibar azuazımın mın ian suıgham.

³⁵ Eghti dughiar kam nguıbaba koma nguazir kamın gumazıba bar me batıvam.

³⁶ Ia zurara uari bagh gan Afezıam ko mıkimvıra ikıtıma, a gavgavım ia danıngıtıma ia bizir otivamin kabagh itavragham. Egh ia Gumazıbar Otarımın damazımın tuıvam.”

³⁷ Egha dughiabar zurara Iesus, Godın Dipenımın aven men sure gamuava, guaratızıbar Olivın mıghsıamın ghuava dımagarıbar an itı.

³⁸ Ezi gumazıba bar Iesus baraghasa, mızarazıbar Godın Dipenımın aruı.

Iesus mızazım inıgha aremegha ua dikafi

21:28: Ro 8:19, 8:23, 13:11 **21:33:** Sng 102:26-27, Ais 40:8, Lu 16:17, 1 Pi 1:25 **21:34:** Mt 24:48-50, Mk 4:19, Lu 17:27, Ro 13:13, 1 Te 5:3, 5:6, 1 Pi 4:7 **21:35:** 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 16:15 **21:36:** Mt 24:42, Mk 13:33, Lu 18:1, Ef 6:13, MAA 6:17 **21:37:** Lu 19:47 **22:1:** Kis 12:1-27 **22:2:** Sng 2:2, Lu 20:19, Ap 4:27 **22:5:** Sek 11:12 **22:7:** Kis 12:1-27 * **22:7:** (22:7) Ni, God Israelbagh Itazir Dughiam koma Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamin Dughiamın mıngarıba gıfoghsi, ni akırangın itir Akar Mıngarıbar gan.

22

(Sapta 22-24)

Judas Iesus isa gumazir kurabar dafaribagh ati

(Matyu 26:1-5 ko 26:14-16 ko Mak 14:1-2 ko 14:10-11 ko Jon 11:45-53)

¹ Datırıghın Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamin Dughiam roghıra izi. An zıam, God Israelbagh Itazir Dughiam.

² Ezi ofa gamır gumazir ekiaba, ko Judan arazıbagh fozir gumazıba, me gumazıbar atıatıghava, kamaghın me Iesusın mısoghasa tuavıba burı.

³⁻⁴ Iesusın 12-plan gumazir mam Judas, an zıar mam Iskariot. Satan an navır averıamın ghu. Ezi a Iesus isava Godın Dipenımın garır gumazir ekiaba, ko ofa gamır gumazir ekiabar dafarıbar arıghasa ghua me koma mıgırıgıabagh amı.

⁵ Ezi me an mıgırıgıam gıfuegha ivezım a danıngasa, akabar kırı.

⁶ Ezi Judas ivezım inıan ifuegha Iesus ısıva men dafarıbar arıghasa tuavıba burı. A ghaze, Iesus uabıra ikıti, an an suıragh men dafarım darıgham.

Suren gumazımning daghebar kırı

(Matyu 26:17-25 ko Mak 14:12-21 ko Jon 13:21-30)

⁷ Yis Puvatızir Bretın Isam Damuamin Dughiam datırıghın oto. Ezi dughiar kamın me God Israelbagh Itazir Dughiamın isam bagha sıpsıpın nguzım mıssuegh anemı ikıva, a gınıghnıghasa.*

⁸ Ezi Iesus Jon koma Pıta amadagha kamaghın anıng mıgıa ghaze, “Gua mangıva e God Israelbagh Itazir Dughiamın isam ramamin daghebar kırı.”

⁹ Ezi anıng an azara, “Ga managh a bagh danganım akıram?”

¹⁰ Ezi a kamaghın anıng mıgei, “Gua nguıbar ekıamın aven mangıti, gumazıtım maghıra mıner dipam ater izi gua batoghtıma, gua an gın a zuır dipenımın mangı.

11 Egh dipenimin ghuavim mikim suam, "Tisa kamaghin migia ghaze, "Nan danganir ki uan suren gumaziba ko God Israelbagh Itazir Dughiamin isam ramamim mana?"'

12 Eghti a ghuriamin aven danganir bar ekiatam guan akagham, dakoziba koma dapiagh damamin dabirabiba ko biziba bar ikiti, gua magh bizibar kir."

13 Ezi aning ghua garima, biziba bar Iesus mikemezi moghirama otifi. Ezima aning God Israelbagh Itazir Dughiam bagha dagheba ko bizibar kiri.

Iesus bret ko wain uan aposelbagh anidi (Matyu 26:26-30 ko Mak 14:22-26 ko 1 Korin 11:23-25)

14 Ezi damamin dughiam otozi, Iesus uan aposelba ko me dagher dakozimin min apiaghav iti.

15-16 Egha a kamaghin me migei, "Ki guizbangira ia migei, ki ua God Israelbagh Itazir Dughiamin isamin dagher katam rameghan kogham. Kamaghira iki mangi, God Bizibagh Ativamin Dughiamin otogham. Kamaghin amizima ki ia ko isar kam ramasa bar ifonge. Egh ki gin mizazim iniam."

17-18 Egha Iesus wain apir itarim inighava Ekiam minabagha kamaghin migei, "Ki ia migei, ki uam wainin ovizimin dipar katam raman kogham, kamaghira ikitima God Bizibagh Ativamin Dughiam otogham. Kamaghin, ia kagh a inigh ia uari daning."

19 Egha a bret inigha, Ekiam minabagha anebighava me ganiga kamaghin me migei, "Kar nan nivafizim, * ki ia bagha aneningi. Ia anemi, na ginighnigh."

20 Me amegha givazima, ezi kamaghira a wainin apir itarim inighava kamaghin migei, "Itarimin aven itir wainin kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam, ki uan ghuzimin a gamizima, a ia bagha iri.

21 Eghti ia gan, dafarir na inighiva gumazir kurabar dafarim darigham, a kara na ko dakozim gaperaghavti.

22 Eghti Gumazibar Borim tuavir Afeziam faragha a bagh atizimin gin mangam. Ezi gumazir a inigha gumazir kurabar dafarim gatizim, gumaka, a bar ikuvigham."

23 Ezi me akar kam baregha uarira uarir azangsis, "Tina bizir kam damuam?"

Iesusin aposelba uari adogha migei, tina faragham?

24 Egha aposelba uari adogha ghaze, tinara en faragham?

25 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Kantrin Igharazir Gumazibar atriviba, me uan gavgaviba ko ziaba fava, arazir kuraba gumazibagh amuava, egha kamaghin migei 'E gumazibar akurvasi.'

26 Ia kamaghin damuan marki. Gumazir ian torimin ikia ian faragha zuim, a uabi apengan ikiva, borimin min uabi arigh. Ezi gumazir ian faragha zuim, ian ingangarir gumazimin min iki.

27 Tinara ekefe, gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim o gumazir dagheba anidim? Gumazir pura dagher dakozimin aperaghav itim. Ezima ki ian torimin ikia mati ian ingangarir gumazim.

28 "Ki osimtiziba aterima ia na ko iti.

29 Kamaghira nan afeziam Atrivimin min na atizima, ki uaghan atrivibar min ia arighasa.

30 Eghti nan atrivir dughiamin aven ia na ko atrivimin dabirabir aghuaribar apiaghiva Israelbar anabar 12 plan ganam."

Iesus kamaghin migia ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Jon 13:36-38)

31 Egha Iesus kamaghin migei, "Saimon, Saimon, Satan nin nighnizir gavgavim tuisigh a gifoghasa, Godin azara.

22:13: Lu 19:32 22:19: Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 24:30, 1 Ko 11:24 * 22:19: (22:19-20) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. 22:20: Jer 31:31-34, 1 Ko 10:16 22:21: Sng 41:9, Mt 26:21-23, Mk 14:18, Jo 13:21-22, 13:26 22:22: Mt 26:24, Ap 2:23, 4:28 22:23: Mt 26:22, Jo 13:22, 13:25 22:24: Mt 18:1, Mk 9:34, Lu 9:46 22:25: Mt 20:25-27 22:26: Mt 23:11, Mk 9:35, Lu 9:48, 1 Pi 5:3 22:27: Mt 20:28, Lu 12:37, Jo 13:12-15, Fl 2:7 22:28: 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Hi 4:15 22:29: Lu 12:32 22:30: Sng 49:14, Mt 19:28, 1 Ko 6:2, MAA 3:21 22:31: Amo 9:9, 2 Ko 2:11, 1 Pi 5:8 22:32: Sng 51:13, Jo 17:9-11, 17:15, 17:20, 21:15-17

³² Ezi ki ni bagha Afeziar Ekiam ko mikemegha gifa, nin nighnizir gavgavim irighan kogham. Egh ni uamategh na bagh iziva, egh uan aveghbuaba gavgavim me daning.”

³³ Egha Pita kamaghin migia ghaze “Ekiam, ki ni ko kalabusin mangam o aremeghasa ifuegha iti.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin Pitan akam ikara, “Ki ni migei, ni datirighin dughiar pumuning ko mizezimim mikim suam, ni na gifozir puvati, eghti tuarim maghirama akam.”

Jesus ghaze, suren gumaziba uan dagiar mitariba ko ruagha aruir mitariba ko midorozir sababa ini

³⁵ Egha Iesus men azara, “Ki dughiar kam in ia amadagha bizir kataba sara ia amadazir puvati, dagiaba azuir mitariba koma ruagha aruir mitariba koma dagarir asuaba. Ezi ia bizitam in otevez o puvati?” Ezi me kamaghin migia ghaze, “Puvati.”

³⁶ Ezi a kamaghin me migei, “Eghti ia datirighin uan dagiar mitariba ikiva, da inigh, egha ruagha aruir mitariba ikiva, uaghan da inigh. Eghti ia midorozir sababa puvatighiva, ia uan initam amadaghiva tam givesegh.”

³⁷ Kamaghin Godin Akinafarim ghaze, ‘Gumaziba an gara ghaze, a gumazir kuram.’ Ki ia migei, bizir kaba na bativam. Are, Afeziar Ekiam in akinafarim osirizir moghin biziba na bativavira iti.”

³⁸ Ezi me migei, “Ekiam, ni gan. E midorozir sabar pumuning kagh iti.” Ezi a kamaghin me migei, “A gifa.”

Jesus Olivin mighsiam in God ko migei (Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42)

³⁹ Egha Iesus nguibar ekiam, Jerusalem, ategha, Olivin mighsiam bagha zui. A zurara ami moghin. Ezi an suren gumaziba an gin zui.

⁴⁰ Egha me danganir kam in otivigha a kamaghin me migei, “Ia uari bagh God ko

mikim. Eghtima osimtizir ekiam kam ia damutima, ia ireghan kogham.”

⁴¹ Egha a me ategha mong saghon ghua, mati gumazim dagiam akuri moghin, egha a tevimning apirigha kamaghin God ko migei,

⁴² “Afeziam, ni ifueghava na da osimtizir kam inigh. Egh nan ifongiam in gin mang-an marki. Ni uan ifongiam in gin mangi.”

⁴³ * Ezi ensel mam Godin Nguibam in ikegha izava gavgavim a ganidi.

⁴⁴ Ezi Iesus nighnighava bar oseme, egha a pamtem Afeziam ko migei. Ezi an doriba otivaghira mati ghuzim nguazim giri.

⁴⁵ An Afeziam ko mikemegha, dikavighava uamategha uan suren gumaziba bagha zui. Egha a men garima, me bar oseme ghava akuavira iti.

⁴⁶ Ezi a me migei, “Ia tizim bagha akui? Ia dikavighiva Afeziam ko mikim. Eghti osimtizir ekiam ia damutima, ia ireghan kogham.”

Judas Iesus isava, gumazir kurabar darifarim gati

(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Jon 18:3-11)

⁴⁷ Egha Iesus migiavira itima maburan gumazir bizim oto. An 12 plan gumazir mam Judas men faragha iza tuavim men aka. A Iesus in boroghira izeghava an torasava ami.

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Judas kar ni Gumazibar Otarim in torehiva a inighiva, gumazir kurabar darifarim darighasa?”

⁴⁹ Ezi suren gumaziba Iesus ko ikia garima arazim otivasava amima, me kamaghin migei, “Ekiam, e uan midorozir sababar me misogham, o?”

⁵⁰ Ezi men mav midorozir sabam inighava, ofa gamir gumazibar ekiam in ingangarir gumazir mam misoghava, an kuarim bar anetuzi a iri.

22:33: Lu 22:54 **22:34:** Mt 26:34, Mk 14:30, Jo 13:38 **22:35:** Mt 10:9-10, Mk 6:8-9, Lu 9:3, 10:4 **22:36:** Lu 22:49

22:37: Ais 53:12, Mk 15:28, Lu 22:52 **22:39:** Lu 21:37, Jo 18:1 **22:40:** Mt 6:13, 26:41, Mk 14:38, Lu 22:46 **22:42:**

Mt 6:10, Jo 5:30, 6:38 * **22:43:** (22:43-44) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, Akar mikovezir pumuning in (*) tong in itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazim gin a da osiri. **22:44:** Jo 12:27, Hi 5:7 **22:49:** Lu 22:36 **22:52:** Lu 22:37, Jo 7:30, 8:20, Kl 1:13

⁵¹ Ezi Iesus kamaghin miġei, “Arazir kam atakigh!” Egha an an kuarimin suirazi, a dera.

⁵² Ezi ofa gamir gumazibar ekiaba, ko Godin Dipenimin garir gumazir ekiaba, ko Judan gumazir dapaniba me iza Iesusin suighasava amim, a kamaghin me miġei, “Ia midorozir sababa ko asianiba inigha iza mati ia okimakar gumazim o midorozir gumazim buri?”

⁵³ Ki zurara ia ko Godin Dipenimin aven itima, ia dafarim na garizir puvati. Ezi datirighin ian dughiam. Datirighin mitarmemin gavgavim oto.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati

(Matyu 26:57-58 ko 26:69-75 ko Mak 14:53-54 ko 14:66-72 ko Jon 18:12-18 ko 18:25-27)

⁵⁴ Ezi Iesusin apaniba an suighava a inigha ofa gamir gumazibar dapanimin dipenimin zui. Ezima Pita men ġin ghua mong ġirara iti.

⁵⁵ Ezima me dipenimin divazimin aven avim atighava apiaghav itima, Pita uaghan me koma aperaghav iti.

⁵⁶ Ezi ingangarir guivir mam avir angangarimin an garima, a me koma aperaghav itima, a mighigha an garava kamaghin a miġei, “Gumazir kam a ko ike.”

⁵⁷ Ezima Pita kamaghin miġia ghaze, “Puvati! Amizim, ki a gifozir puvati.”

⁵⁸ A mong ikezima ġin ua mav izava an apigha kamaghin a miġia ghaze, “Ni uaghan men mav.” Ezi Pita kamaghin miġei, “Ai! Ki bar puvati!”

⁵⁹ Dughiam mong ghugha ġivazima, gumazir igharazim izava pamtem ghaze, “Guizbangira kav, a Galilin gumazimra. Kamaghin e guizbangira fo, a uaghan a ko ike.”

⁶⁰ Ezi Pita kamaghin miġia ghaze, “Aiee! Ni tizim miġei? Ki bar fozir puvati!” Eghava a miġiavira itima tuarim ake.

⁶¹ Ezi Ekiam raghrighava mighigha Pitan garima, a mikemezir akabagh iniri, “Ni datirighin dughiar pumuning ko mikezimin mikim suam, ‘Ni na gifozir puvati,’ eghti tuarim maghirama akegham.”

⁶² Egha Pita inirighava azenimin ghua bar puvirama azi.

Me Iesusin misoghava a dipofi
(Matyu 26:67-68 ko Mak 14:65)

⁶³ Ezi gumazir Iesusin suighiziba dibovir akabar a miġiava a misosi.

⁶⁴ Egha me inir avizimin an damazimning ikegha kamaghin a miġei, “Godin akam inigha izir gumazim, ni e mikim! Tina ni misoke?”

⁶⁵ Egha me akar kurar avirir maba saram a mikeme.

Iesus gumazir apanibar damazimin tughav iti

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Jon 18:19-24)

⁶⁶ Ezi aminim tirazima, Judan kotin aven itir gumazir aruaba (ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumaziba) me bar iza uari akuvaghav itima, me Iesus inighava men damazimin zui.

⁶⁷ Ezi me kamaghin miġei, “Ni e mikim, kar ni Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, o ti puvati?” Ezi, a kamaghin me miġia ghaze, “Ki ia mikemeghtima, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.

⁶⁸ Eghti ki ian azaraghtima, ia na mikemeghan kogham.

⁶⁹ Eghti datirighin ko ġin izamin dughiba, Gumazibar Otirim gavgaviba bar itir Godin agharir guvimin daperaghav ikiam.”

⁷⁰ Ezi me bar an azara, “Kar ni Godin Otirim?” Ezima a me miġia ghaze, “Ia guizbangira miġei, ki an Otirimra.”

⁷¹ Egha me kamaghin miġia ghaze, “E tizim bagh uamategh gumaziba inighti me gumazir kam in arazibar gun e mikimam? A uabi bizir kam mikemezima e an akatorim baregha ġifa.”

23

Me Iesus inighava Pailatin damazimin zuima a mitighav iti

(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Jon 18:28-38)

¹ Egha gumazir bizim bar dikavigha Iesus inigha Pailat bagha zui.

² Egha me dikavigha a gifara, kamaghin a migia ghaze, “E gumazir kamın garima an en gavmanın ikura. Egha an e dagiaba Sisar danıngan bar en anogoregha, kamaghin migia ghaze, a uabi atrivim ko God Uam E Iniasa Mısevezir Gumazim, Krais.”

³ Ezi Pailat İesusın azara, “Ni Judabar atrivim, o?” Ezi İesus ghaze, “Are, migirıgiar ni migeim, a guizbangıra.”

⁴ Ezi Pailat kamaghin ofa gamir gumazir ekiaba koma gumazamizibav gia ghaze, “Ki gumazir kamın arazir kuratamın apizir puvati.”

⁵ Ezi me bar gavgavigha kamaghin migia ghaze, “A Galilin Provinsın ikegha nguibabagh aruava men sure gamua men navibagh inivava da fe. Egha datırıghın a Judian Provinsın izegha kagh otogha kamaghin amuavıra iti.”

Me İesus inıghava Herotın damazımın zui

⁶ Ezi Pailat migirıgiar kam baregha, kamaghin men azara, “Kar Galilin gumazim?”

⁷ İesus Herot garir Provinsın ikezıma, Pailat kamaghin foghava, anemadazi a Herot bagha ghu. Dughiar kamın Herot uaghan Jerusalemın iti.

⁸ Herot fomıra İesusın ganasa ifuegha, an ganizir puvatıgha, dughiar kamın an an ganıgha, bar akonge. Egha İesusın akaba baregha an mirakelin tamın ganasa.

⁹ Egha Herot azangsızir avıravırıbar İesus gamıma, a bar an azangsızitam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba, ko Judan arazibagh fozir gumazıba, me roghıra tuivıghava, an atarava, akaba pamtem a gasi.

¹¹ Egha Herot uan mıdorozir gumazıba ko an atarava dıbovir akar kurabar a migei. Egha me atrivımın inir aghuir mam inıgha a gıkegha, uam anemadazi, a Pailat bagha zui.

¹² Fomıra Herot Pailatın anıngaghe, egha dughiar kam anıng ua uanıng inı.

Me İesus isi temem gafughasa, Pailatın migei

(Matyu 27:15-26 ko Mak 15:6-15 ko Jon 18:38-19:16)

¹³ Ezi Pailat, ofa gamir gumazir ekiaba, ko gumazir dapanir ekiaba, ko gumazamizıba, men deıma me bar uari akuvagha iti.

¹⁴ Ezıma a kamaghin migei, “İa gumazir kam inıghava na bagha ize. Egha ia kamaghin migei, ‘A gumazamizıbav geıma me gavmanın ikura.’ Ezi ki ian damazımın arazir kabanagh bagha an azangsıki. İa oragh! Ki gumazir kamın arazitam batozir puvati. İa purama a gifari.

¹⁵ Ezi Herot uaghan nıghnızir kam ikiava, gumazir kam e bagha uam anemada. İa oraki! An arazir kuratam damıghıva, an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamızir pu, an ovengan kogham.

¹⁶⁻¹⁷ Kamaghin, ki purama a fozoregh, an ateghtıma a mangam.”*

¹⁸ Ezi amizıba ko gumazıba bar moghıra tuai, “Gumazir mamın mısokegh! Egh Barabas ateghtı a e bagh ızı!”

¹⁹ (Barabas a fomıra Romın gavmanın ikuragha Jerusalemın nguıbamın aven mıdorozim fore. Ezi gumazir maba ariaghıre. Ezi me a isa kalabus gati.)

²⁰ Ezi Pailat İesus ateghtı a mangasa ua me migei.

²¹ Ezi me kamaghin tuai, “A mısokegh! A mısokegh! A isi ter ıghuvım gafugh!”

²² Ezi dughiar mıkezim a kamaghin migei, “Manmagh su? An arazir kurar manam gami? Ki an arazir kuratamın apizir puvati. An arazir kuratam damıghıva an ovengam. Gumazir kam arazir kuratam gamızir puvati. Ki purama a fozoreghıva aneteghtı, a mangam.”

²³ Ezıma me bar moghıra gavgavıgha dei, “İesus sıva ter ıghuvım gafugh!” Ezi men dımdiaba bar Pailatın akam gafıra.

²⁴ Ezıma Pailat men akamın gın ghugha, İesusın migia ghaze, an ovengam.

23:3: Mt 27:11, 1 Ti 6:13 **23:4:** 1 Pi 2:22 **23:7:** Lu 3:1 **23:8:** Mt 14:1, Mk 6:14, Lu 9:9 **23:11:** Ais 53:3

23:12: Ap 4:27 **23:16-17:** Mt 27:15, Jo 18:39 * **23:16-17:** (23:16-17) Fofozir gumazir maba migia ghaze, akar ıgharazir mam uaghan vezın kam iti. A kamakın, “Me arazir kam iti, me azenıba bar, İsar Ekıamın Dughiar kamın itıma, Pailat kalabusın gumazir mam ataghızı a me bagha zui.” Ni Mak 15:6ın gan.

25 Gumazamiziba me Pailatin deima a Barabas ataki. Gumazir kam a gavman ikuragha midorozim forezima, gumazir maba ariaghire. Ezi me a isa kalabus gati. Ezima Pailat gumazamizibar nighnizimın gın ghuava, Iesus isava midorozir gumazibar dafarim gati.

*Me Iesus isa ter ighuvim gafu
(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Jon 19:17-27)*

26 Ezi midorozir gumaziba Iesus inigha zuima, gumazir mam an ziam Saimon, a Sairinın gumazir mam. A Jerusalemın mangasa iza me gitavirazima, me an suira. Egha me ter ighuvim an dipizim gatigha a migeima a Iesusın gın zui.

27 Ezima gumazir avirim an gın ghua, amiziba a bagha aziava azir akar ighiar amirizibagh ami.

28 Ezima Iesus raghrigha kamaghın me mığia ghaze, “Ia Jerusalemın amiziba, ia na bagh arangan marki. Ia uari ko uan boriba bagh arang!”

29 Gın dughiatam otoghtima, me kamaghın mikim suam, ‘Amizir furabaghatiba ko amizir tighar boriba batamiba ko, amizir oteba boribagh aningizir puvatiziba, me bar akuegham.’

30 ‘Egh me dughiar kamın kamaghın mighsiabav kimam,

“Ia e gisın irighıva, e mongegh!”

31 “Me datirighın arazir kamın temer angamtizim damighıva arazir mana tamın temer midiarım damuam?”

32 Ezi midorozir gumaziba gumazir kurar pumuning Iesus ko aningın misueghtima me aremeghasa aning inigha izi.

33 Egha me ghua danganir mamın oto, an ziam Dapanir Agharim. Egha me danganir kam Iesus isava tememın anegura. Me uaghan gumazir kuramning agurazima, mam an guvimın itima, mam an kiriamın iti.

34 Ezi Iesus kamaghın migei, “Afeziam, me amir biziba me dagh fozir puvati. Ni

men arazir kuraba gın amadagh.” Ezi midorozir gumaziba Iesusın korotiaba ini-asa satu gikararai.

35 Ezi gumazamiziba an gara tuivighav itima, gumazir dapanir ekiaba uaghan an gara minbaba sighsirava kamaghın a migei. “A gumazir mabar akurvakis. Egh a guizbangıra God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, gumazir God inabazim, a uabi uabın akuragh.”

36-37 Ezi midorozir gumaziba izava uaghan a dipovava, egha wainın dipar misozim a ganigha kamaghın a migei, “Ni guizbangıra Judabar atrivir gumazim, ni uabi uabın akuragh!”

38 Egha midorozir gumaziba osizirir mam Iesusın dapanim gisın anegura. An osiziriba kamaghın migei, “Gumazir kam Judabar Atrivir Gumazim.”

39 Ezi gumazir kurar mam ter ighuvimın guraghav ikia, atara kamaghın Iesusın migei, “Ni guizbangıra God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, ni uabın akurvaghıva ga sarama akuragh!”

40 Ezi gumazir kurar igharazim atarava kamaghın migei, “Ni ovengasava amuava, Godın atiati, o puvati?”

41 Me deragha ga gami, ga uan arazir kurabagh ipuri. Ezima gumazir kam arazir kuratam gamizir puvati.”

42 Egha gumazir kam kamaghın Iesus migei, “Iesus, ni gın atrivimın ikiamın dughiam ni na ginirigh.”

43 Ezima Iesus a migei, “Ki guizbangıra ni migei, ni datirighın na ko Godın Nguibar Aghuarımın ikiam.”

*Iesus areme
(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Jon 19:28-30)*

44-45 Ezi aruem dughiar kamın garir puvati. Kamaghın amizi, mitatem 12 kloghın nguazim bar anevaragha ghua 3 kloghın tu. Ezima Godın Dipenimın itir inir ekiam tongıra biki.

46 Ezi Iesus pamtem kamaghın dei, “Afeziam, ki uan duam nın dafarim garisi.” A kamaghın mikemeghava uan duam sue.

⁴⁷ Ezi midorozir gumazibar gumazir ekiam kamaghin ganighava Godin ziam fe. Egha kamaghin migei, "Guizbangira, kar gumazir aghuim, a bizitam pazava a gamizir puvati."

⁴⁸ Ezi gumazamizir iza itiba bizir kabanaghin gari da otivima, me azia, uan afarizibav misogha, egha uan dipenibar zui.

⁴⁹ Ezima Iesus gifozir gumaziba, ko amizir an gin Galilin izeziba, me mong saghon tuivigha ikia, bizir kabar gari da ofifi.

Me Iesusin kuam dagiar torim garisi

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Jon 19:38-42)

⁵⁰⁻⁵¹ Ezi gumazir mam, an ziam Josep, a Judian Provinsin nguibam Arimatean ikegha ize. A gumazir aghuim, a Godin damazimin derazir mam, a Kaunsel membran mam. Egha a men nighniziba ko arazibar gin mangan aghua. A God Bizibagh Ativamin Dughiam a baghavira muza iti.

⁵² Egha Josep Iesusin kuam iniasa ghua Pailatin azarazima, Pailat an amamangati.

⁵³ Ezi a Iesusin kuam tememin anedegha, inir ghurghurimin a righa, a inigha ghuaava dagiar torir me fomira gumazir kuatam atizir puvatizim gati.

⁵⁴ Kar dughiar bizibar kirim, ezi Sabatin dughiam roghira ize.

⁵⁵ Ezi amizir Iesusin gin Galilin izeziba, me Josepin gin ghua dagiar torimin gari. Egha me uaghan garima, Josep manmaghin Iesusin kuam ati.

⁵⁶ Egha me ganigha givaghava, uamategha uan dipenibar ghuaava bizir mughuriaba itiba ko boreba isa da arisi. Egha Godin osizirim mikemezi moghin, me Sabatin dughiamin avughsi.

24

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-10 ko Mak 16:1-8 ko Jon 20:1-10)

¹ Ezi Sanden bar mizaraghara, amiziba borer mughuriar aghuir me arighiziba, inighava dagiar torimin zui.*

² Egha me gari, me torim avarazir dagiam, me a puegha ghu.

³ Egha me aven ghua Iesusin kuam bagha garava avenge.

⁴ Egha me kamaghin ganigha nighnizir aviribagh amua tuivighav itima, gumazir pumuning zuamira aningin korotiaba onimarimin min tagtagha men min tughav iti.

⁵ Ezi amiziba bar atiatigha avigha nguazimin gari, ezi gumazimning kamaghin me migei, "Ia tizim bagha gumazir angamra itim gumazir ovengazibar danganimin a buri?"

⁶ A kagh itir puvati; a ua dikafi! A ia ko Galilin ikia ia mikemezir bizim, ia a ginighnigh,

⁷ 'Gumazibar Otarim, me a isi gumazir arazir kurabagh amibar dafarim datighti, me a isi ter ighuvimin a guragham. Eghti a dughiar mikezimin ua dikavigham.' "

⁸ Ezi a mikemezir akaba me a dagh iniri.

⁹ Egha me mozim ategha uamategha ghua bizir kabar gun Iesusin suren gumazir 11 plan mighiava igharaz darazi sara mikeme.

¹⁰ Amizir bizir kabar gun Iesusin 11 plan aposelba ko igharaz daraziv kemeziba. Makdalan nguibamin amizim Maria, ko Joana, ko Maria a Jemsin amebam, koma amizir igharazir maba uaghan me ko ikia bizir kabar gun aposelbav migei.

¹¹ Ezi me amizibav gia ghaze, me ti onganighama, egha kamaghin me nighnizir gavgavim men akabar itir puvati.

¹² * Egha Pita kamaghin oregha dikavigha ivegha mozimin ghu. Egha an aviragha, mozimin gara bizitamin apizir puvatigha inir ghurghuribara gari da ireghav iti. Egha a uamategha ghua nighnizir aviribagh amua ghaze, kar manmaghin amizir bizim.

23:48: Lu 18:13 **23:49:** Sng 38:11, Lu 8:2-3 **23:55:** Lu 23:49 **23:56:** Kis 20:10, Lo 5:14 * **24:1:** (24:1) Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. **24:4:** Ap 1:10 **24:5:** Lu 2:9 **24:9:** Mk 16:10 **24:10:** Lu 8:3 **24:11:** Mk 16:11, Lu 24:25 * **24:12:** (24:12) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnigha ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri.

*Gumazir pumuning Emeusin tuavimin
Iesus bato
(Mak 16:12-13)*

¹³ Ezi dughiar kamra gumazir pumuning Emeusin nguibamin zui, Emeusin nguibamin ikegha Jerusalemın zuir tuavimin ruarim, a 11 kilomita.

¹⁴ Ezi aning bizir otivizir kabar gun uaningra uaningin migei.

¹⁵ Egha aning bizir kabav gia uaningin azangsizima, Iesus uabi otogha aning ko me zui.

¹⁶ Ezi aning an garava egha deragha a gifozir puvati.

¹⁷ Ezi an aningın azara, “Gua tizibar uaningin migia tuavimin zui?”

Ezi aning tughava an garava bar osemegha aziasava ami.

¹⁸ Ezi aningın mav, an ziam Kliopas, an azara, “Jerusalemın izezir gumaziba bar bizir kam gıfo. Ezi ni ti uabira dughiar gıvazibar Jerusalemın bizir kabagh fozir puvati?”

¹⁹ Ezi Iesus aningın azara, “Bizir tiziba?”

Ezi aning a ikaragha ghaze, “Ga Nasaretin Iesus bativizir bizibav gei. A Godın akam inigha izir gumazir mam, ezi an akaba ko ingangariba God ko gumaziba bar men damazimin bar gavgafi.

²⁰ Ezi en ofa gamir gumazir ekiaba ko en gumazir aruaba a isa gavmanın dafarim gatizi, me a misoghezi an areme, ezi me ter ighuvimin a gura.

²¹ Ezi e faragha nighnizir gavgavim kamaghın an iti, a God Ua Israelba Iniasa Misevezir Gumazim.

“Ezi migirigiar mam ua iti, bizir kaba otivigha gıvazi, ezi datirighın an aremezir dughiar mikezim oto.

²²⁻²³ Ezi datirighın en amizir maba mizaraghara mozimin ghuegha an kuamin apizir puvati. Egha iza e mikemezi, e bar aguaghfa. Egha me ghaze, e irebamin min enselbar garima, me kamaghın e migia ghaze, a ua dikafi.

²⁴ Ezi en marazi mozimin ghuegha amiziba mikemezi moghin bizibar gari da iti, ezi me an apizir puvati.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghın aning migei, “Gua gumazir onganimning! Gua Godın akam inigha izir gumazimin akaba nighnizir gavgavim koma navim zuamirama adar itir puvati.

²⁶ Ezi gua ti fozir puvati? God Ua Gumazimiziba Iniasa Misevezir Gumazim, faragh mızaziba inigh egh gın Godın damazimin ziar ekiam iniam.”

²⁷ Egha Iesus aning geghari. A faragha Moses osirizir akabav gia, ghua Godın akam inigha izir gumazibar akaba bar aning migei. A Godın Akinafarimin itir akar an gun mikemeziba, dar mingariba bar aningın sure gami.

²⁸ Egha me nguibar me ikiamimin boroghira ghuava, Iesus aning bada ghuavira itima,

²⁹ aning a migia ghaze, “Aruem bar gıvazima aminim piri. Ni ga ko dakuam.” Ezima a ghuava aning koma akui.

³⁰ Egha Iesus damasa aning koma aperaghav ikia, bret inighava Afeziar Ekiam minabagha, bret abigha aning ganıdi.

³¹ Ezi aning datirighın an garava a gifofozima, a pura puvati.

³² Ezima aning maghira uaningın migei, “A tuavimin ga batogha Godın Akinafarimin akabar ga migeima, gan navimning dikafi.”

³³ Egha aning dikavigha zuamira ghua Jerusalemın uamategha ghua garima, 11 pla Iesusın suren gumaziba, me marazi ko me uari akuvagha itima,

³⁴ aning kamaghın me migei, “Bar guizbangira! Iesus aremegha dikavigha ghua Saimon bato!”

³⁵ Ezi aning maghira tuavimin otivizir bizibar gun me migiava ghaze, a bret abighizima aning an ganighava a gıfo.

*Iesus uan suren gumaziba bato
(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Jon
20:19-23)*

³⁶ Iesusin suren gumazir 11 pla ko marazi, bizir kabar gun uariv geima, Iesus pura men tongin tughav ikia, * a kamaghin me migei, "Navir amirizim ia ko iti."

³⁷ Ezi me bar atiatigha ghaze, me duamin gari.

³⁸ Ezi a kamaghin me migei, "Ia tizim bagha atiatiaava nighnizir aviribagh ami?"

³⁹ Ia kagh nan dafariba ko dagaribar gan. Egh ia fogh suam, kar ki Iesus uabi. Egh ia nan suigh ia fogh. Duam aghariba ko nivafiziba puvati. Ezi ia nan gari, ki da iti."

⁴⁰ † A kamaghin mikemegha uan dafariba ko dagariba men akakasi.

⁴¹ Egha me bar akuegha tintinibar nighnigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati. Ezi a men azara, "Ia damamin daghetam iti?"

⁴² Ezi me osirir tuazimin akuam a ganingizima,

⁴³ a men damazibar a inighava anepi.

⁴⁴ Egha a kamaghin me migei, "Fomira Moses Osirizir Araziba, ko Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, ko Devitin ighiaba, da nan gun mikemezir biziba, da bar moghira guizin otivam. Kar bizir ki ia ko ikia ia mikemeziba."

⁴⁵ Egha a nighnizir aghuiba me ganingizima me Afeziar Ekiamin Akinafarimin akabar mingaribagh fo.

⁴⁶ Ezi a kamaghin me migei, "Afeziar Ekiamin Akinafarim kamaghin mikeme, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, Krai, an aremegh dughiar pumuning ko mikezimin ikegh uamategh mozimin dikavigham.

⁴⁷ Egh ia nan ziamin ia nan akam inigh mangam. Ia Jerusalem ikeghiva nan akam inighiva nguazimin mikebaba bar dar mangi. Ia gumazamizibav kimti, me navibagh iraghti ki men arazir kuraba gin amadagham.

⁴⁸ Ia uari uan damazibar bizir kabar ganizi moghin dar gun mikim.

⁴⁹ Ia oragh. Afeziam faragha akam akiragha ghaze, a uan Duam isi ia daningam. Ezi ki a mikemezi moghin, ia bagh anemangam. Kamaghin ia nguibar ekiamin iki. Egh mamaghira iki mangi dughiar God ko itir gavgavim izighritima ia a iniam."

God Iesus inigha uamategha uan Nguibamin ghuavanabo

(Mak 16:19-20 ko Aposel 1:9-12)

⁵⁰ Egha Iesus uan suren gumaziba inigha ghuava Betanin boroghin itir danganimin tu. Egha a uan agharim ghufegha arazir aghuim me damuasava Godin azai.

⁵¹ An arazir aghuim me damuasa Godin azavira itima, God a inigha uan Nguibamin ghuavanadi.

⁵² Ezima me an ziam fa bar akuegha uamategha Jerusalem zui.

⁵³ Egha me Godin Dipenimin aven ikiava an ziam fa mamaghira iti.

* **24:36:** (24:36) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin (*) tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:37:** Mt 14:26 † **24:40:** (24:40) Fofozir gumazir maba ghaze, akar otevir mikovezir pumuningin tongin itiba, Luk uabi da osirizir puvati. Gumazir igharazir mam gin da osiri. **24:41:** Jo 21:5 **24:44:** Mt 16:21, 20:18, Mk 8:31, Lu 9:22 **24:45:** Lu 24:27, Ap 16:14 **24:46:** Sng 22, Ais 50:6, 52:14-53:12, Hos 6:2, Lu 24:26, Ap 17:3 **24:47:** Ais 49:6, 49:22, Jer 31:34, Mai 4:2, Mal 1:11, Mt 28:19, 1 Ti 3:16 **24:48:** Jo 15:27, Ap 1:8, 1:22, 2:32 **24:49:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 14:16, 14:26, 15:26, 16:7, Ap 1:4 **24:51:** Jo 20:17, Ef 4:8 **24:52:** Jo 14:28, 16:22 **24:53:** Ap 2:46, 5:42

Jon Osirizir Akar Aghuim

Akar Faragha Zuim

Jon Osirizir Akar Aghuir kam, a kamaghin miġia ghaze, Iesus a “Godin Akam, a gumazimin min otogha iza en tongin iti.” Jon kamaghin ifonge, gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin Otarim Iesusin ikiam. Egh me kamaghin fogh suam, Iesus a Gumazir God ua me Iniasa Misevezim. Jon kamaghin fo, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me ikirimirir aghuarir zurara itim iniam. Kamaghin an akinafarir kam osiri. Ni Jon 20:31in gan.

Jon faragha e mikeme, Akar Kam fomira God ko iti. Egha ġin Jon Iesusin mirakelbar eghaghanibar gun miġei. Ezi e dar gan fogham, Iesus a Gumazir God ua e Iniasa Misevezim, a Godin Otarim. Jon uaghan Iesus amizir mirakelbar akar mingaribar e mikeme. Ezi e gumazamizir mabar gari, me nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ġin zui. Ezi marazi nighnizir gavgavim an ikian aghua.

Akar sapta 13-17in itiba, Iesusin apaniba dimagarimin an suiragha a gamizir araziba, Jon a dagh eghari. Dimagarir kam, Iesus uan suren gumaziba ko ikia miġirigiar aghuir aviriba me ganingi. Ezi ġin apaniba Iesusin suiragha a kot gatigha, egha a isa ter ighuvimin a gafu. Akar abuananam, Iesus mozim in ua dikavizi, an suren gumaziba an gani. Bizir e dughiar aviribar Jonin akinafarimin garim, a kamakin, Iesus nguazimin itir gumazamizibar dabirabimin bizibar gara da isa akar isin zuim dav gei. Ezi aminimin akam, ko dipamin akam, ko bretin akam, ko anganzangarimin akam, ko wainin tememin akam, ko sipsipbar garir gumazimin akam, dipenimin tiarakamin akam, bizir kaba Jonin akinafarimin aven iti.

Akam gumazimin min otogha iza gumazamizibar tongin iti

(Sapta 1)

Akar Ikirimirir Zurara Itim Anidim, a gumazimin min oto

¹ Bar fomira fomira, biziba bar tighar otivamin dughiam, Akam iti. Akar kam God ko iti, egha a uabi God.

² Bar fomira fomira Akam God ko iti.

³ Ezi Akar kam in, God biziba bar dar ingarizima, da otifi. Ezi bizitam tuavir igharazi tam in otozir puvati. Akam uabi bizibagh amizima, da otifi.

⁴ Egha Akar kamra, a zurara itir ikirimirir aghuarimin mingarim. Ezi ikirimirir aghuarir kam, a uaghan gumazamiziba angazangarim me ganidi.

⁵ Ezi angazangarir kam a mitatem in isima, mitatem anevaraghava egha ane-mungezir puvati.

⁶ Ezi God gumazir mam amada, an ziam Jon.

⁷ An akam akunasa ize. An angazangarir kam in akam in gun mikimtima, gumazamiziba bar moghira a baraghiva egh nighnizir gavgavim an ikiam. A ingangarir kam damuasa ize.

⁸ Egha Jon uabi angazangarir kam puvati. An angazangarir kam in akam in gun mikimasa ize.

⁹ Ezi angazangarir kam guizbang in angazangarim. Egha nguazir kam in izegha gumazamiziba bar angazangarim me ganidi.

¹⁰ Akam nguazir kam in iti. An gavgavimin, God nguazir kam in ingari, ezi nguazimin itir gumazamiziba a gifozir puvati.

¹¹ A uan nguibamra ghuzima an anababa an aghuagha a inizir puvati.

¹² Ezi gumazamizir maba a ini, egha nighnizir gavgavim an ziam in iti. Kamaghin amizi, a me gamizima me Godin boribar min otifi.

¹³ Me amebaba ko afeziabar ghuzibar otifi, o mikarzirbar ifongiam in, o

1:1: Snd 8:22, 8:30, Jo 17:5, Fl 2:6, Kl 1:17, 1 Jo 1:1-2, MAA 1:2, 19:13 **1:2:** Stt 1:1 **1:3:** Jo 1:10, 1 Ko 8:6, Ef 3:9, Kl 1:16-17, Hi 1:2 **1:4:** Jo 5:26, 8:12, 9:5, 1 Jo 5:11 **1:5:** Jo 3:19 **1:6:** Mt 3:1, Mk 1:4, Lu 1:13-17, 1:76, 3:1-2, Jo 1:33
1:7: Ap 19:4 **1:8:** Jo 1:20 **1:9:** Ais 49:6, Jo 1:4, 8:12, 1 Jo 2:8 **1:10:** Jo 1:3, 17:25, Hi 1:2, 11:3 **1:11:** Lu 19:14, Ap 3:26, 13:46 **1:12:** Ro 8:15, Ga 3:26, 2 Pi 1:4, 1 Jo 3:1 **1:13:** Jo 3:3-6, Je 1:18, 1 Pi 1:23

gumazimîn ifongiamîn Godin boribar otivizir puvati. Bar puvati. God uabi me gamizima me an boribar otifi.

¹⁴ Akam uabi gumazimîn mîn oto. A bar Godin Otarir vamira, ezi God a gamizi a Godin gavgavim ko angazangarim ini. Ezi God anemadazima an en tongin iti. Ezi e an gavgavim ko angazangarimîn gani. Ezi apangkuvim ko guizin akam bar a gizifa.

¹⁵ Ezi Jon gumazir kamîn gun me migei. Egha pamten dia ghaze, “A gumazir kam, ki faragha an gun ia mikemegha gifa. Ki kamaghin migei, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’ ”

¹⁶ Ezi apangkuvim bar a gizifa, ezi a uan apangkuvimîn a dughiar aviribar bar devira e gami.

¹⁷ Guizbangira, Moses Osirizir Araziba, God e bagha da isa Moses ganingizi, ezi Moses e ganingi. Ezi God, Krai Iesusin aven apangkuvim ko guizbangin arazim en aka.

¹⁸ Gumazitam bar Godin ganizir puvati. Ezi kar Godin Otarir vamira, a uabi God, egha a bar Godin boroghira iti. A uabira God en aka.

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, an akam akuri

(Matyu 3:1-12 ko Mak 1:7-8 ko Luk 3:15-17)

¹⁹ Ezi Judan gumazir aruaba, me ofa gamir gumazir maba ko Livain gumazir maba amadazi, me Jerusalem ategha Jon bagha iza kamaghin an azara, “Ni tinara?”

²⁰ Ezi Jon bighavira migia akam modir puvati. A kamaghin migei, “Ki God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim puvati.”*

²¹ Ezi me an azara, “Ni tinara? Ni ti Elaija, o?” Ezi a migei, “Puvati.” Ezi me migei, “Ni ti Godin akam inigha izir gumazir kamra, e ni mizuai.” Ezi an akam ikara, “Puvati.”

²² Kamaghin amizima, me uam an azara, “Ni bar tinara? E ikarvazir aghuitam inigh mangiva gumazir e amadazibav kimam. Ni manmaghira uabi migei?”

²³ Ezi Jon kamaghin migei,

“Ki gumazir kamîn tiarim,
ki gumaziba puvatizir danganimîn
ikia egha kamaghin dia migei,
‘Ia Ekiam bagh tuavim akir.’ ”

(Kar akar Godin akam inigha izir gumazim Aisaia fomira osirizim.)

²⁴ Gumazir kaba, Farisiba me amangizi me ize.

²⁵ Egha me kamaghin Jon azara, “Ni Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim puvatigh, egh ni Elaija puvatigh, egh ni Godin akam inigha izir gumazir kam puvatigha, egha ni tizim sua gumazamiziba rue?”

²⁶ Ezi Jon kamaghin men akam ikara, “Ki dipamin me rue. Ezi gumazir mam ian tongin iti, ia a gifozir puvati.

²⁷ A gumazir kam, a nan gin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan ibura.”

²⁸ Jon Betanin nguibamin ikia akar kam me mikeme, nguibar kam Jordanin dipamin vongin iti. Danganir kamîn Jon gumazamiziba rue.

Iesus a Godin Sipsipin Nguzim

²⁹ Ezi amimizarakan Jon Iesusin garima an a bagha izi. Ezi Jon kamaghin migei. “Ia munagh gan! Munar Godin Sipsipin Nguzim. A nguazimîn itir gumazamizibar arazir kuraba gin amadi!

³⁰ A gumazir kam, ki fomira kamaghin an gun mikeme, ‘Gumazir nan gin izim, a bar fomira iti, ezi nan amebam gin na bate. Kamaghin amizi, an gavgavim bar nan gavgavim gafira.’

1:14: Ais 60:1-2, Mt 1:16, 1:20, Lu 9:32, Jo 2:11, Ro 1:3-4, Ga 4:4, Fl 2:7, Kl 1:19, 1 Ti 3:16, Hi 2:11-16 **1:15:** Mt 3:11, Lu 3:16, Jo 1:27-32, 8:58, Kl 1:17 **1:16:** Jo 3:34, Ef 1:6-8, Kl 1:19, 2:9-10 **1:17:** Kis 34:28, lo 4:44, Jo 8:32, Ro 3:24, 6:14, 10:4 **1:18:** Kis 33:20, Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 6:46, 1 Ti 1:17, 6:16, 1 Jo 4:9, 4:12, 4:20 **1:19:** Jo 5:33 **1:20:** Lu 3:15-16, Jo 3:28, Ap 13:25 * **1:20:** (1:20) Grighin akamin, God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezir Gumazim, me a dibora ghaze, “Krais.” **1:21:** Lo 18:15-18, Mal 4:5, Mt 11:14, 17:10-13, Jo 6:14, 7:40 **1:23:** Ais 40:3, Mt 3:3, Mk 1:3, Lu 3:4 **1:25:** Mt 21:25, Jo 1:33 **1:27:** Jo 1:15, 1:30, Ap 13:25, 19:4 **1:28:** Mt 3:6, Jo 10:40 **1:29:** Kis 12:3, Ais 53:6-7, 53:11, Jo 1:36, Ap 8:32, 1 Ko 15:3, 1 Pi 1:19 **1:30:** Jo 1:15, 1:27

31 Ki uabi a gifozir puvati, a tina. Ki gumazir kam aghurightima, Israelin gumazamiziba a gifoghasa, kamaghin ki iza dipamin gumazamiziba rue.”

32 Ezi Jon ua kamaghin an gun migei, “Ki garima Godin Duam kuarazir bunbamin min Godin Nguibam ategha mighegha iza ghira gumazir kam gisin iti.

33 Ki uabi a gifozir puvati. God dipamin gumazamiziba ruasa na amadazi ki ize. A faragha kamaghin na mikeme, ‘Ni gantima, Godin Duam izighrighiva, gumazitam gisin ikiam, a gumazir kamra, a Godin Duamin gumazamiziba ruam.’

34 Ki uabi bizir kam in ganigha egha an gun kamaghin ia migei, gumazir kamra, a Godin Otarim.”

4 plan gumaziba Iesusin suren gumazibar otifi

35 Egha amimizarakan Jon uan suren gumazir mamning ko ua danganir kam in tuivighav iti.

36 Ezi a garima Iesus a gitavirazima, Jon aning migei, “Gua gan! Kar Godin Sipsipin Nguzim!”

37 Ezi suren gumazir kamning a barazima a kamaghin akar kam mikemezima, aning ghua Iesusin gin zui.

38 Ezi Iesus ikigha gara aning in azara, “Gua tizim buri?” Ezi aning an azara, “Rabi, ni dipenir manamin iti?” (Ziar kam “Rabi” an mingarim kamakin, “Tisa.”)

39 Ezi Iesus kamaghin aning migei, “Gua izi ganigh.” Ezi aning ghua dipenir a itimin gari. Dughiam, 4 kloghin guaratizim. Ezi dughiar kam aning a ko iti.

40 Egha Andru, a Iesusin gin zuir gumazir kamning in mav. A Saimon Pitan aveghbuam.

41 Egha Andru Iesus ategha maghira ghua uan aveghbuam Saimon batogha, egha kamaghin a migei, “E Mesaian gani.” (Ziar kam “Mesaia” a kamakin, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim.”)

42 Egha Andru Saimon inigha Iesus bagha ghu. Ezi Iesus an gara egha migei, “Ni Saimon, Jonin Otarim. Eghti me gin ziam ‘Sifas’ ni darigh ni diponam.” (Ziar kam “Sifas,” a ziar kam “Pitan” mirara ghu. An mingarim kamakin, “Dagiam.”)†

Iesus Filip ko Natanielin dia

43 Egha amimizarakan, Iesus Galilin Distrighin mangasa. Egha a ghua Filip batogha, kamaghin a migei, “Ni nan gin izi!”

44 (Filip a Betsaidan nguibamin gumazir mam. Andru ko Pitan nguibam, Betsaida.)

45 Ezi Filip ghua Nataniel batogha kamaghin a migei, “E gumazir kam in ganigha gifa, Moses fomira Judabar Arazibar Akinafarimin osira gumazir kam in gun osiri. Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan gumazir kam in gun osiri. A Nasaretin nguibamin gumazim Iesus, a Josepin otarim.”

46 Ezi Nataniel kamaghin an azara, “Ti akurvazir bizir aghuitam Nasaretin nguibamin otivam? Ti puvatigham!”

Ezi Filip a migei, “Ni izi ganigh.”

47 Ezi Iesus garima Nataniel a bagha izi. Ezi a kamaghin migei, “Ia ganigh. Gumazir izir kam, a guizbangira Israelin gumazim. Ezi ifavarir akatam ko ifavarir arazir tam an itir puvati.”

48 Ezi Nataniel kamaghin Iesusin azara, “Ni manmaghin na gifo?” Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Filip tighar nin dimamin dughiamin, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani.”

49 Ezi Nataniel akar kam baregha egha kamaghin a ikara, “Tisa, ni Godin Otarim! Ni Israelbar Atrivim!”

50 Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki kamaghin ni migei, ni temer fighin povimin itima, ki nin gani. Ezi bizir muziarir kam in, ni nighnzir gavgavim nan iti. Ni gin bizir ekiabar ganti da bizir kam bar a gafirgham.”

1:32: Mt 3:16, Mk 1:10, Lu 3:22 1:33: Mt 3:11, Lu 3:2-3, Ap 1:5, 2:4, 19:6 1:34: Mt 3:17, 17:5, 27:54 1:36: Jo 1:29 1:40: Mt 4:18-20 1:41: 1 Sml 2:10, Sng 2:2, Jo 4:25 1:42: Mt 16:18, Mk 3:16 † 1:42: (1:42) Ziar kam Sifas, an Aramin akam ize. Dughiar kam in a Judabar akam. Ezi ziar kam Pita, a Grighin akamin ize. 1:43: Mt 8:22, Mk 2:14 1:45: Stt 3:15, 49:10, Lo 18:18, Ais 7:14, 9:6, Jer 23:5, Ese 34:23, Sek 6:12, Mt 2:23 1:46: Jo 7:41, 7:52 1:47: Sng 32:2, Jo 8:39, Ro 2:28, 9:6 1:49: Mt 14:33, 16:16, 27:42, Mk 3:11, Jo 12:13 1:51: Stt 28:12, Mt 4:11, Lu 2:9, 2:13

⁵¹ Egha Iesus ua kamaghin me migei, “Ki guizbangira ia migei, ia gin Godin Nguibamin ganti a kuighrigham, eghti ia Godin enselbar ganti da Gumazibar Otarim bagh ghuavanangiva, ua izighram.”

Iesus uan gavgavir bar ekiam akakagha mirakelin arazibagh ami

2

(Sapta 2-4)

Iesus dipam girazima a wainin dipamin oto

¹ Dughiar pumuning givazima, gumazir mam Kanan nguibamin ikia amizimin ikiasa, ezi amuimin ikiamin isam oto. Kanan nguibam a Galilin Distrighin aven iti. Dughiar kam Iesusin amebam uaghan iti.*

² Ezi me uaghan Iesus uan suren gumaziba ko men diazima me uaghan amuimin ikiamin isar kamın ghuegha iti.

³ Ezi wainin dipam givazima, Iesusin amebam kamaghin a migei, “Me ua wainin dipaba puvati.”

⁴ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Amebam, kar nin bizim, a nan bizim puvati. Nan dughiam a tighari.”

⁵ Ezi an amebam ingangarir gumazibav gei, “A bizitam damusi ia mikimti, ia a damu.”

⁶ Ezi dipenir kamın 6 plan dagiar miner ekiaba iti, da ekevegha egha vaghvagha 100 litan dipaba dar iti. Judaba uan rurir arazibar gin ghua dipar kabagh rue.

⁷ Ezi Iesus kamaghin ingangarir gumazibav gei, “Ia miner kabar dipaba tuigh.” Ezi me da tuizima da bar izevegha akabagh imara.

⁸ Ezi a kamaghin me migei, “Ia datirighin miner nguzim inigh dipatam tuighiva a inighiva gumazir isamin faragha zuim bagh mangi.” Ezi ingangarir gumaziba maba inigha zui.

⁹ Ezi dipar kam wainin dipamin otogha gifa, ezi gumazir isamin faragha zuim anepava a barasi, egha a fozir puvati, me managh wainin dipar kam ini. Ezi ingangarir gumazir dipam tuiziba, merara fo. Kamaghin amizi, isamin faragha zuir gumazim a gumazir amuimin ikiasava amin, an dia,

¹⁰ egha kamaghin a migei, “Gumaziba bar wainin dipar aghuim faragha me ganidi. Ezi gumaziba wainin avirim amegha givazima, me gin wainin dipar mong afangizim anidi. Ezi no, ni wainin dipar aghuimin anogoregha, egha datirighira ni a inigha izi!”

¹¹ Kar mirakelin arazir faragha zuir Iesus amizim. A Galilin Distrighin aven itir nguibam Kanan, mirakelin arazir kam gami. Ezi mirakelin kamın, Iesus bar uan gavgavir ekiam aka. Ezi an suren gumaziba an ganigha egha nighnizir gavgavim an iti.

¹² Ezi bizir kabar gin, Iesus uan amebam ko aveghbuaba ko an suren gumaziba, me Kanan ategha Kaperneamin nguibamin ghuaghiri. Egha me dughiar mabar nguibar kamın iti.

Iesus Godin Dipenimin aven dagiaba bagha ingarir gumaziba batosi

(Matyu 21:12-13 ko Mak 11:15-16 ko Luk 19:45-46)

¹³ Ezi Israel bagh Itazir Dughiamin Isam otivasa roghira izima, ezi bizir kam bagha Iesus Jerusalemın nguibar ekiamin ghu.

¹⁴ Egha a Godin Dipenimin avizimin aven ghua bizibar garima, gumaziba dagiaba iniasa bulmakauba ko sipsipba ko kuaraziba amadi. Ezi a garima dagiaba uari ikarvazir gumaziba apiaghav iti.

¹⁵ Ezi Iesus beniba inigha bizimın min a da ike. Egha a gumaziba ko men sipsipba ko bulmakauba bar me batoke, ezi me Godin Dipenimin avizim ategha zui. Ezi a dagiaba uari ikarvazir gumazibar dakoziba akuri da ira dagiaba akiziragha tintinibar zui.

* **2:1:** (2:1) Iesus amizir mirakelin aviribar akaba, da Jonin akinafarimin aven iti. Arazir kabar, an akagha ghaze, a guizbangira Godra. Ni gansi, Luk 2:11, 2:18-19, Luk 2:23, 3:2, 4:54, 6:2, 6:14, 6:26, 9:16, 11:45, 12:18, ko 12:37. **2:4:** Mt 12:48, Jo 7:6, 7:30, 8:20 **2:6:** Mk 7:3-4 **2:11:** Lu 9:32, Jo 1:14, 4:54, 11:40 **2:12:** Mt 4:13 **2:13:** Kis 12:1-27, Jo 6:4, 11:55 **2:16:** Lu 2:49

16 Ezi a kamaghin gumazir dagiaba bagha kuaraziba amadiba pamten me migei, "Ia kuaraziba inigh mangi! Ia nan Afeziamin dipenim biziba amadir danganimin min a damuan marki."

17 Ezi an suren gumaziba an amizir arazir kamın ganigha, egha me Godin Akinafarimın itir akar mam giniri. Akar kam a kamakin, "Nan navir averiam bar nin dipenim gifuegha egha a baghavira iti."

18 Ezi Judan gumazir aruaba Iesus amizir arazir kamın ganigha, egha me kamaghin an azara, "Ni mirakelin arazir manam damigh en akagh suam, ni gavgavim ikia gatirighin arazir kam gami?"

19 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Ia Godin dipenir kam apirighi, eghti ki dughiar pumuning ko mizekimin uam an ingarighi a tugham."

20 Ezi Judaba kamaghin migei, "Me 46 plan azenibar Godin Dipenir kamın ingari. Eghti ni ti dughiar pumuning ko mizekimin a ingarighi a tugham, o?"

21 Ezi Iesus migeir Godin dipenir kam, an mikarzimra.

22 Ezi God gin mozimin a gamizima a ua dikafi, ezi an suren gumaziba ua akar a fomira mikemezir kam giniri. Egha akar Godin Akinafarimın itim ko akar Iesus mikemezir kam nighnizir gavgavim dar iti.

Iesus gumazibar araziba bar dagh fo

23 Ezi Iesus Israel bagh Itazir Dughiamin Isamin Jerusalemın itima, gumazamizir avirim mirakelin arazarazir Iesus amizibar gani. Kamaghin amizima me nighnizir gavgavim an iti.

24 Ezi Iesus, a bar men araziba ko nighnizibagh fo. Kamaghin, a nighnizir gavgavim men itir puvati.

25 A uabi gumazibar navir averiabar aven itir nighnizibagh fogha gifa. A fofozitamın otevezir puvati, eghti gumazitam gumazibar arazibar gun a mikiman kogham.

3

Iesus Nikodemus ko migei

1 Gumazir mam iti, an ziam Nikodemus, a Farisin mam, egha a Judabar gumazir aruar mam.

2 Dimagarir mam gumazir kam Iesus bagha izegha kamaghin a migei, "Tisa, e fo, God tisan min ni amadazima ni ize. E fo, God gumazitam ko ikian koghtima, eghti gumazir kam mirakelin ni amir kaba, a tam damuva avegham."

3 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Ki bar guizbangira ni migei. Gumazitam ua gumazir igiamin otoghan koghiva, a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham."

4 Ezi Nikodemus an azara, "Manmaghira gumazim ghurigha givagha egha ua igiam gava? A ti uamategh uan amebamin navir averiamın mangiti an amebam uam a bategham?"

5 Ezi Iesus kamaghin a ikara, "Ki guizbangira ni migei, gumazitam dipam ko Godin Duamin ua gumazir igiamin otoghan kogh, egh a God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham."

6 Nguazir kamın itir amiziba boriba batima, borir igiaba otifi. Ezi Godin Duam gumazimin duam gamima, a gumazir igiamin oto.

7 Ni akar ki ni mikemezimin ni digavir kuram damuan marki, 'Ia ua igiabar otifigh.'

8 Aminim a uan ifongiamin gin tigha egha pura tintinibar vua zui. Ni an niginim barasi, egha ni fozir puvati, a managh iza egha ua managh zui. Kamaghira, Godin Duam gumaziba bar me gamima me igiabar otifi."

9 Ezi Nikodemus kamaghin an azara, "Bizir ni migeir kam, a manmaghin otogham?"

10 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, "Manmaghin ami? Ni Israelbar tongin itir tisan ekiam, egha ni ti bizir kabagh fozir puvati, o?"

2:17: Sng 69:9 2:18: Mt 12:38, 21:23, Jo 6:30 2:19: Mt 26:61, 27:40, Mk 14:58, 15:29, Ap 6:14 2:21: 2 Ko 6:16, Kl 2:9, 2 Pi 1:14 2:22: Lu 24:6-8, Jo 12:16, 14:26 2:23: Jo 2:11, 7:31 2:25: Mt 9:4, Mk 2:8, Jo 6:64, Ap 1:24, MAA 2:23 3:1: Jo 7:50, 19:39 3:2: Mt 22:16, Jo 9:16, 9:33, Ap 2:22, 10:38 3:3: Mt 18:3, Ga 6:15, Ta 3:5, Je 1:18, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 3:5: Ese 36:25-27, Mk 16:16, Ap 2:38, Ta 3:5 3:6: Sng 51:5, Jo 1:13 3:8: Sav 11:5, 1 Ko 2:11 3:11: Mt 11:27, Jo 3:32, 7:16, 8:26 3:12: Lu 22:67

11 Ki guizbangira ni miġei, e fozir bizim e a miġei. Egha e bizir e ganizim in gun miġei. Ezi ia, e mikemezir akam akirim ragha a gasara.

12 Ki nguazir kam in bizibar ia mikeme, ezi ia niġnizir gavgavim dar itir puvati. Eghti kamagh in ki God in Nguibam in bizibar ia mikimti, ia manmagh in niġnizir gavgavim dar ikiam?

13 Gumazir iġharazitam God in Nguibam in ghuavanabozir pu. Puvati. Gumazibar Otarim uabira God in Nguibam ategha zaghiri.

14 “Fomira Moses gumaziba puvatizir danganim in ikia kuruzim in nedazir aghorim in itim a ghufe, eghti kamaghira me Gumazibar Otarim ghufam.

15 God kamagh sua, gumazir niġnizir gavgavim Gumazibar Otarim in itiba, me bar zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagh me Gumazibar Otarim ghufam.

16 “God Otarir bar vamira iti. Egha God nguazim in itir gumazamiziba, bar me gifonge. A kamagh sua, gumazamiziba bar niġnizir gavgavim an Otarim in ikiva ovengan koghiva, zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Bizir kam bagha an Otarir bar vamiran kam me ganingi.

17 God uan Otarim nguazim in gumazamizibar jasin min me tuisghasa anemadazir puvati. A men akurvaghasa anemada.

18 Gumazim niġnizir gavgavim Otarim in ti, a kotiaba puvati. Ezi gumazim niġnizir gavgavim an ikian aghua, a kotin ikia bar ovegha gifa. A niġnizir gavgavim God in Otarir vamiran kam in itir puvati, kamagh in an ovegha gifa.

19 Ezi God in kotiam in mingarim in arazim kamakin, God in angazangarim nguazim in izegha gifa. Ezi gumazamiziba, me amir araziba bar ikufi, kamagh in amizi me mitatem bagha bar ifonge, me angazangarim in aghua.

20 Gumazir arazir kurabagh amiba bar, angazangarim in apaniba. Men arazir kuraba azenim giran me aghua, kamagh in amizi me angazangarim in izir puvati.

21 Ezi gumazir guizbang in arazim gamim, a God in angazangarim in izi. A kamagh in ifonge, God in angazangarim deravira kamagh in gumazamizir iġharazibar akagham, a God in gavgavim in uan ingangarim gami. Ezi kamagh in gumazir kam God in angazangarim in aven izi.”

Jon Gumaziba Ruer Gumazim, der-aghavira bighatigha ghaze, Iesus a tina

22 Ezi bizir kabar gin Iesus uan suren gumaziba ko me Judian Distrigh in zui. A me ko danganir kam ikia gumazamiziba rue.

23 Jon Aion in nguibam in ikia gumazamiziba rue, Salim in nguibam in boroghira. Dipar avirim danganir kam in ti, ezi gumazamizir avirim rurim iniasa izi.

24 (Dughiar kam Herot Jon tighar a isi kalabus darigham.)

25 Ezi akavdorozir mam Jon in suren gumaziba ko Judan gumazir mam in tong in oto. Me uari adogha ghaze, e rurir arazir manam in gin mangi, God in damazim zuegham?

26 Egha suren gumaziba Jon bagha ghuegha kamagh in a miġei, “Tisa, gumazir kam fomira ni ko Jordan in dipam in vong in ike, ezi ni an gun mikeme, gumazir kam datirigh in gumazamiziba ruema, gumazamiziba bar a bagha zui.”

27 Ezi Jon kamagh in ikara, “God in uan Nguibam in itim, bizitam gumazim dangan koghti, an a inighan kogham.

28 Ki fomira akar kam ia mikeme, ezi ia uari a baraki, ‘Ki God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim puvati. God na amadazima ki an faragha ize.’

29 Gumazitam amizitam in ikiam, eghti amizir kam a gumazir kam in amuim. Ezi gumazir kam in namakam, a tugha gumazir amuim in itim in akam baraghasa

3:13: Snd 30:4, Jo 3:6, 6:33, 6:38, Ap 2:34, Ro 10:6, 1 Ko 15:47, Ef 4:9-10 3:14: Nam 21:9, Jo 8:28, 12:32 3:15: Jo 3:36, 6:47, 20:31 3:16: Jo 3:36, 10:28, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 4:9-10 3:17: Lu 19:10, Jo 5:22, 5:45, 12:47, Ap 17:31, 1 Jo 4:14 3:18: Jo 3:36, 5:24, 6:40, 6:47, 20:31 3:19: Jo 1:4-5, 1:8-12, 8:12 3:20: Jop 24:13-17, Ef 5:11-13 3:22: Jo 4:1-2 3:24: Mt 4:12, 14:3, Mk 6:17, Lu 3:19-20 3:26: Jo 1:26-34 3:27: Jo 19:11, 1 Ko 4:7, Hi 5:4, Je 1:17 3:28: Mal 3:1, Mt 11:10, Mk 1:2, Lu 1:17, Jo 1:20, 1:23, 1:27 3:29: Mt 9:15

bar akonge. Ezi kamaghira agorogem nan navir averiam bar a gizifa.

³⁰ An ziam bar ekevegh mamaghira ikiti, eghti nan ziam bar magirigh.

³¹ “Gumazir Godin Nguibamin pin ikegha izezim, a bar bizibagh isin iti. Ezi nguazir kamın gumazim, a nguazir kamın bizibagh amua egha nguazir kamın bizibav gei. Ezi gumazir Godin Nguibamin izezim a bar bizibar isin iti.

³² A bizir a ganiziba ko oraghizibar gun migei. Ezi gumazitam a mikemezir akar katam inigha nighnizir gavgavim an itir puvati.

³³ Ezi gumazim an akam inigha nighnizir gavgavim an ikia, egha tuavir kamın kamaghın men aka, God a guizin akam migei.

³⁴ Gumazir God amadazir kam, God uan Duam isa bar a ganingi. Kamaghın amizi, a Godin akam akuri.

³⁵ Afeziam uan Otarim bar a gifonge, egha biziba bar an agharim gatizi a bar dagh atifa.

³⁶ Gumazim nighnizir gavgavim Otarimın ti, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Ezi gumazim Otarimın akamın gin zuir puvati, a zurara itir ikirimirir aghuarim inian kogham, Godin aningharim an ikivira ikiam.”

4

Iesus Samarian amizim ko migei

¹ Ezi Farisiba kamaghın oraki, Iesus gumazamizir aviriba rue ezi gumazamizir kaba an suren gumazibar otifi. Ezi men dibobonim Jonin suren gumazibar dibobonim gafira.

² (Guizbangira, Iesus uabi gumazamiziba ruer puvati. An suren gumaziba me rue.)

³ Iesus kamaghın fo, Farisiba orazima gumazir aviriba an suren gumazamizibar otifi, kamaghın a Judian Distrigh ategha uamategha Galilin Distrighın ghu.

⁴ Ezi tuavir a zuir kam, a Samarian Distrigh abigha ghu.

⁵ Egha a ghua Samarian Distrighın aven itir nguibar mamın oto, an ziam Sikar. Ezi Sikarın nguibam, a nguazir Jekop uan otarim Josep ganingizimın boroghira iti.

⁶ Jekop fomira kuizir mozir dipam iti, a nguibar kamın ti. Ezi Iesus iza ghua bar amira. Egha a mozir dipar kamın boroghın apera. Ezi dughiam an aruer arizimın ghu.

⁷ Ezi Samarian amizir mam, a dipam tuasa izi, ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni dipatam na daningam, o?”

⁸ (Dughiar kamın Iesusin suren gumaziba daghebagh ivezasa nguibamin ghu.)

⁹ Ezi Samarian amizim a migei, “Ni Judan gumazim ezi ki Samarian amizim. Manmagh sua, ni dipam ramasa na migei?” (Amizir kam fo, Judaba me Samarian gumazamiziba ko itir puvati, kamaghın an akar kam Iesus migei.)

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın amizim ikara, “Ni, God gumazamizibagh aningizir bizir aghuim gifoghiva, egh gumazir dipam bagha ni migeir kam gifoghiva, egh ni an azaraghti, a dipar ikirimirir zurara itim anidim ni danigam.”

¹¹ Ezi amizim a migei, “Gumazir ekiam, ni mineba pu. Mozir dipar kam bar kone. Eghti dipar ikirimirir zurara itim anidim, ni managh a iningham?”

¹² En ovavim Jekop mozir dipar kam e ganingi. Egha a uabi uan boriba ko bulmakauba ko an asiziba, me bar mozir dipar kam ame. Ezi ni ghaze, ni ti Jekop gafira, o?”

¹³ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Gumaziba bar dipar kam ramegh, men kuariba ua pıram.

¹⁴ Ezi gumazitam ki daningamin dipar kam ramegham, an kuarim dughiatamin uam an pıran kogham. Puvati. Dipar ki daningamin kam, a dipar nguazimın averiamın ikiava otivi moghira, an navir averiamın otivam. Egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam otiv mamaghira ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim a daningam.”

3:31: Mt 28:18, Jo 8:23, Ro 9:5, 1 Ko 15:47, Ef 1:21, Fl 2:9, 1 Jo 4:5-6 **3:32:** Jo 3:11, 8:26, 15:15 **3:33:** Ro 3:4, 1 Jo 5:10 **3:34:** Ais 42:1, Jo 1:16, 7:16 **3:35:** Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 5:20, 10:17, Hi 2:8 **3:36:** Lu 3:7, Jo 1:12, 3:16-18, 6:47, Ro 1:17, 1 Jo 5:10-12 **4:5:** Stt 33:19, Jos 24:32 **4:9:** 2 Kin 17:24, Esr 4:1-5, 9:1-10:44, Neh 4:1-2, Lu 9:52-53, Ap 10:28 **4:10:** Ais 12:3, Jer 2:13, Sek 13:1, 14:8, Jo 4:26 **4:11:** Jo 7:37-38, MAA 21:6 **4:12:** Jo 8:53 **4:14:** Jo 6:35, 6:58, 7:38

15 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Gumazir ekiam, dipar kam na daning. Eghti nan kuarim gin ua piran kogham, eghti ki ua kagh izi dipam tuan kogham."

16 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Ni mangi uan pamın diaghıva egh gua kagh izi."

17 Ezi amizim a ikara, "Ki paba puvati."

Ezi Iesus a migei, "Are, ni deragha migei, ni paba puvati."

18 Guizbangıra, ni faragha 5 pla paba iti. Ezi gumazir ni datirighin itim, a guizbangıra nin pam puvati. Nin akar kam a bar guizbangıra."

19 Ezi amizim a migei, "Gumazir Ekiam, ki datirighin fo, ni Godin akam inigha izir gumazir mam."

20 En ovaviba me mighsiar kamın uari akuva, egha Godin ziam fe. Ezi ia Judaba ghaze, danganir gumaziba mangıva Godin ziam fam, a Jerusalemın iti."*

21 Ezi Iesus kamaghin a migei, "Amizim, ni nighnızir gavgavim nan iki. Dughiatam otoghtıma ia mighsiar kamın Afeziamin ziam fan koghıva, egh uaghan Jerusalemın nguıbamın an ziam fan kogham."

22 Ia Samariaba ia fozir puvatızir God, ia an ziam fe. Ezi e Judaba e fozir God, e an ziam fe. E fo, Godin gumazamizıbar akurvazir ingangarim, a faragh Judabar agharımın ikegh egh gin gumazamizir ıgharazıba bagh mangam."

23 Ezi dughiar otivamim, an otogha gıfa, ezi gumazamizıba bar guizbangıra Afeziamin ziam fasa, me an Duamin gavgavim ko guizbangın arazımın an ziam fam. Ezi Afeziam, gumazamizir kamaghın amıba, me an ziam fasa a bar ifonge."

24 God, a Duam. Ezi gumazir an ziam feba, me Godin Duamin gavgavim ko guizbangın arazımın an ziam fe."†

25 Ezi amizim kamaghin Iesus migei, "Ki fo, Mesaia a izam (a God Ua E Iniasa

Misevezir Gumazim.) A izamin dughiam, a bizıba bar e mikımam."

26 Ezi Iesus kamaghın a migei, "Kar kirara, datirighın ni ko migei."

27 Ezi Iesus kamaghın migeıma, dughiar kamın an suren gumazıba uamategha izi. Me an garıma an amizir mam ko uaning migeıma, ezi me okam nighnısi. Egha tav kamaghın amizımın azarazir puvati, "Ni tizim iniasa?" Egha tav Iesusın azarazir puvati, "Ni tizim sua amizir kam ko migei?"

28 Ezi amizir kam uan minem ataki, egha uamategha nguıbamın ghu. Egha kamaghın gumazamizıbav gei,

29 "Ia izi gumazir mamın ganıgh. Ki fomıra amizir arazıba, a bar dar na mikeme. Ka ti gumazir kamra, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?"

30 Egha me nguıbam ategha, Iesus bagha izi.

31 Ezi dughiar kamın, Iesusın suren gumazıba agakaghora kamaghın a migei, "Tisa, ni damı."

32 Ezi a kamaghın me migei, "Dagher ki damamim, ia a gifozir puvati."

33 Ezi an suren gumazıba uarıra kamaghın uariv gei, "Gumazıtam ti a bagha dagheba inigha iza a ganıngi?"

34 Ezi Iesus kamaghın me migei, "Nan daghemra kara, ki Godın ifongıamın gin zui, a gumazir na amadazı ki izezim. Ezi ki a na ganıngızir ingangarım, a gıvaghım."

35 Ia kamaghın migei, '4 plan iakinıba gıvaghtı, e dar gin azenıbar aghoram.' Ezi ki ia migei, ia tintinıbar ganıva egh deravıra azenıbar gan. Dagheba aghuıgha gıfa, ezi azenıbar aghoramın dughıam otogha gıfa!

36 Gumazir dagheba isim, a datirighın uan ıvezim isi, egha zurara itir ikırımırır aghuarım bagha dagheba akufı. Kamaghın amizıma, gumazir dagheba oparım ko gumazir dagheba isim aning vırara bar akueghım."

4:19: Lu 7:16, Jo 6:14, 7:40, 9:17, 1 Ko 14:24-25 4:20: Lo 12:5, 12:11-14, 1 Kin 9:3, Sng 122:1-5 * 4:20: (4:20) Mighsiar amizir kam an gun migeim, a Gerazımın Mighsıam, a Samarian Distrighın iti. Samarian gumazamizıba mighsiar kamra ghuava Godın ziam fe. Ni deragh foghsi, Luk 9:53ın vezın itir akamın gan. 4:21: Mal 1:11, 1 Ti 2:8 4:22: 2 Kin 17:29-41, Ais 2:3, Lu 24:47, Ro 9:4-5 4:23: Jo 1:17, Fl 3:3 4:24: Ro 12:1, 2 Ko 3:17, Fl 3:3 † 4:24: (4:23-24) Gumazir maba akar kam "Godın Duamin gavgavımın," me a giragha ghaze, "me uari uan duabar gavgavımın." 4:25: Jo 1:41 4:26: Mt 26:63-64, Mk 14:61-62, Jo 9:37 4:34: Jo 6:38, 17:4, 19:30 4:35: Mt 9:37, Lu 10:2, MAA 14:15 4:36: Sng 126:5-6, Dan 12:3

³⁷ Akar kam a guizbangira, ‘Gumazir mam azenim opari, ezi gumazir igharazim an dagheba isi.’

³⁸ Ki, ia faragha ingarizir puvatizir azenimın dagheba iniasa, ki ia amada. Gumazir igharaziba azenir kamın ingari, ezi ia ghua me uan gavgavimın oparizir otivizir dagheba isi.”

³⁹ Amizir kam faragha ghaze, “Gumazir kam, ki fomira amizir araziba, a bar dar na mikeme.” Ezi nguibar kamın itir Samaritan gumamazir aviriba, me an akam baregha egha kamaghın nighnizir gavgavim Iesusın iti.

⁴⁰ Egha Samariaba a bagha ize, egha me uarir gan ikiasa agakaghoravira iti. Ezi a dughiar pumuningın me ko iti.

⁴¹ Ezi gumamazir igharazir avirir maba, me uaghan Iesusın akam baregha nighnizir gavgavim an iti.

⁴² Egha me kamaghın amizim migei, “E nın akamra baregha nighnizir gavgavim gumazir kamın itir pu. Puvati. E uari an akam baraki, egha e fo, gumazir kamra, a guizbangira nguazir kamın itir gumamazibar Akurvazir Gumazim. Kamaghın e nighnizir gavgavim an iti.”

Iesus atrivimın ingangarir gumazimın borim gamizima, a ua dera

⁴³ Ezi Iesus dughiar pumuningın Samaritan adarazi ko ikegha givagha, egha nguibar kam ategha Galilin Distrighın ghu.

⁴⁴ Iesus uabi migirigiar kam gami, “Godın akam inigha izir gumazim, a uan nguibamra ziaba puvati.”

⁴⁵ Galilin Distrighın itir gumamaziziba, me uaghan Israel bagh Itazir Dughiamın Isam bagha Jerusalemın nguibamın ghue, ezi Iesus dughiar kamın mirakelin aviribagh amizima me dar gani. Ezi kamaghın Iesus datirighın uamategha ghua Galilin otozima, ezi Galilin gumamaziziba bar akuegha a ini.

⁴⁶ Ezi Iesus ua Kanan nguibamın ghu, a Galilin Distrighın aven itir nguibam. A faragha nguibar kamın dipam girazima a wainın dipamın oto. Ezi dughiar kamın

atrivimın ingangarir gumazir mam, a Kanan nguibamın iti. Ezi an otarim aria, Kaperneamın nguibamın iti.

⁴⁷ Ezi gumazir kam akam kamaghın a baraki, Iesus Judian Distrigh ategha Galilin Distrighın ize. Ezima a Iesus bagha ghua agakaghora ghaze, “Ni Kaperneamın nguibamın magiri, egh nan otarim damighti, a ua deraka. Nan otarim bar ovengasava ami.”

⁴⁸ Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ia mirakelba ko digavir kuram gamir arazibar ganan koghiva, ia nighnizir gavgavim nan ikian kogham.”

⁴⁹ Ezi ingangarir gumazir kam kamaghın a migei, “Gumazir Ekiam, ni zuamira izighiri. puvatightima, nan otarim aremegham.”

⁵⁰ Ezi Iesus a migei, “Ni mangi, nın otarim angamra ikiam.” Ezi gumazir kam nighnizir gavgavim Iesusın akamın ikiava, egha a ghu.

⁵¹ Egha gumazir kam tuavimın ghuavira itima, an ingangarir gumaziba iza tuavimın a bato, egha me kamaghın a migei, “Nın otarim an angamra iti!”

⁵² Ezi a men azara, dughiar manamra borim mong dera. Ezi me ghaze, “Boghınaron 1 kloghın aruer arızimın, an arimariam givazi mikarzim orangei.”

⁵³ Ezi afeziam fo, boghınaron dughiar kamra Iesus a mikeme, “Nın otarim an angamra ikiam.” Kamaghın amizi, a nighnizir gavgavim Iesusın itima, an adarazi uaghan nighnizir gavgavim iti.

⁵⁴ Kar dughiar namba 2, Iesus Judian Distrigh ategha ua iza Galilin Distrighın ikiava mirakelin mam uam a gami.

Iesus uan ingangarim gamua egha Sabatın dughia bar gumamazibar sure gami

5

(Sapta 5-10)

Iesus Betesdan mozir dipamın gumazir mam gamizi a ua dera

1 Dughiar maba givazi, Judabar isar ekiam otozima, ezi Iesus isam bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghu.*

2 Ezi Jerusalemın mozir dipar ekiam mam iti, ezi Hibrun akam me Betesda, a garisi. A Sipsipba Aven Zuir Tiar Akar Ekiamın boroghira iti. Ezi mozir dipar kamın miriam azuarir 5 pla iti.†

3-4 Ezi azuarir kaba arimariar gumazamizir avirim dar iti, damazir okaviriziba ko suer kuraba, ko soroghafariba amiraziba.‡

5 Gumazir mam an azuarir mamın iti, an suemning bar amirazima a 38 plan azenibar arimariar kam an iti.

6 Ezi Iesus gumazir kamın garima a irighav iti, ezi a fo, a fomiram aria iti. Ezi Iesus an azara, “Ni ua deraghasa ni ifonge?”

7 Ezi arimariar gumazim kamaghın Iesusın akam ikara, “Gumazir ekiam, ki akurvazir gumaziba puvati. Dipam sirvamadir dughiam, gumazitam na inigha ghua mozir dipamın averiam gatizir puvati. Ki uabi mangasa ifonge, ezi gumazir igharaziba faragha ghuaghira egha na gafisi.”

8 Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.”

9 Ezi gumazir kamın suemning zuamira ua dera. Ezi a uan daguivsiaba inigha egha zui.

Ezi dughiar kam a Sabatin dughiam,

10 ezi Judaba me gumazir kamın ganigha egha kamaghın a migei, “Datirighın Sabatin dughiam. Moses Osirizir Araziba, da ghaze, ni Sabatin dughiamın uan daguivsiaba ater daruan kogham.”

11 Ezi a kamaghın men akam ikara, “Gumazir na gamizima ki derazim, a kamaghın na migei, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

12 Ezi me an azara, “Gumazir manamra, ni migia ghaze, ‘Ni dikavighiva uan daguivsiaba inigh, daru mangi.’”

13 Ezi gumazir ua derazir kam a fozir puvati, tinara a mikeme. Dughiar kam gumazamizir avirim nguibar kamın iti, ezi Iesus men tongın suiaghrigha ghu. Kamaghın amizima, gumazir kam fozir puvati, tina an akura.

14 Ezi gin Iesus Godın dipenimın miriamın aven ghua an garima a iti. Ezi Iesus a migei, “Ni oragh. Ni datirighın ua dera. Ni uam arazir kuratam damuan marki. Ni oraghan koghti, osimtizir bar ekiam ni batogham.”

15 Ezi gumazir kam ghua kamaghın Judabav gei, “Gumazir na gamizi ki derazim, a Iesusra.”

16 Iesus Sabatin dughiamın bizir kabagh ami, bizir kamın Judaba osimtiziba Iesus garigha ghaze, an en apanim.

17 Ezi Iesus kamaghın men akam ikara, “Nan Afeziam a zurara ingara iza datirikin. Ezi ki uaghan ki ingari.”

18 Ezi Judaba me akar kam baregha me fo, Iesus Sabatin dughiamın Arazimın gin zuir puvati, egha a uaghan ghaze, God guizbangira nan Afeziamra. Akar kamın, a uabi uabi gamigha egha Godın mın oto. Kamaghın amizi, Judaba Iesus misueghti an aremeghasa me bar ifonge.

Godın Otarim a ingangarim damuamin gavgavim iti

19 Ezi Iesus Judabar akam ikara, “Ki guizbangira ia migei, Otarim bizitam a uan nighnizimın a damighan kogham. Puvati.

* **5:1:** (5:1) Jonın akınafarimın aven itir saptan 5, 6, 7, 8, 9, ko 10, Iesus Sabatin dughiaaba ko Judabar Isar Ekiamın dughiaaba, ingangarir aviribar akaba iti. Ni gansi, Luk 5:1, 5:9, 6:4, 7:2, 10:22. Fofozir gumazir aviriba kamaghın nighnisi, Jon kamaghın en akaghasa, Iesus a Judabar Dughiar Ekiaba, a uabi dar mingarim. Ni gansi, Luk 2:13 ko 2:23 ko 11:55. † **5:2:** (5:2) Dughiar kam Jerusalem nguibamın divazir bar ekiam iti. Ezi tiar akar aviriba an iti. Ezi tiar akar kabar mam, an ziam Sipsipba Aven Zuir Tiar Akam. Betesdan mozir dipar ekiam, a tiar akar kam boroghira iti. ‡ **5:3-4:** (5:3-4) Fofozir gumazir maba ghaze, akar igharazir mam uaghan vezin kam iti. Akar kam kamakin: “Me dipar kam siravamangasa, me a mizuai. Dughiar maba Ekiamın enselin mam ghuaghrigha dipam gamima a siravamadi. Dipam siravamangigha givazi, gumazir arimariar manam itim, a dipamın aven magirigh, egh a ua deragham.” **5:8:** Mt 9:6 **5:10:** Kis 20:10, Neh 13:19, Jer 17:21, Mt 12:2, Mk 2:24, Lu 13:14, Jo 9:14 **5:14:** Jo 8:11 **5:16:** Mt 12:14 **5:17:** Jo 9:4, 14:10 **5:18:** Mt 26:4, Jo 7:1, 7:19, 7:30, 10:30, 10:33, Fl 2:6 **5:19:** Jo 5:30, 8:28-29, 12:49, 14:10

An Afeziamın gari, an amir biziba darara a dagh ami. Egha bizir Afeziam amiba, Otarim uaghan dagh ami.

²⁰ Afeziam bar Otarim gifonge, egha bizir a uabi amiba, a bar ada isa uan Otarimın aka. Afeziam kamagh sua, a ia damuti ia digavir kuram damuam, kamaghın a ingangarir ekiar igharaziba sara uaghan uan Otarimın akagham, da ingangarir an amigha givazibagh afiragham.

²¹ Afeziam gumazir ariaghrezibagh amima me ua dikavima an angamra itir ikirimirim me ganıdi. Ezi kamaghıra Otarim uaghan gumazir a miseveziba angamra itir ikirimirim me ganıdi.

²² Afeziam kotın gumazitamın araziba tuisizir puvati. Egha gumazibar araziba tuisighamin ingangarim, an a isa Otarim ganıngi.

²³ Afeziam kamagh sua, gumaziba bar Afeziamın ziam fe moghın, me Otarimın ziam fam, kamaghın a gumaziba tuisighamin ingangarim isa Otarim ganıngi. Gumazim Otarimın ziam fer puvati, an Afeziar Otarim amadazimın ziam fer puvati.

²⁴ “Ki guizbangıra ia mıgei, gumazim nan akam baragha, egha nıghnızir gavgavim Afeziar na amadazimın ikiava, egha a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. A kotiaba puvati. An ovevem ategha, egha datırighın an angamra iti.

²⁵ “Ki guizbangıra ia mıgei, dughiar otivamim, a datırighın otogha gifa. Ezi gumazir ariaghreziba me Godın Otarimın akam baragham. Gumazamizir a baraghiziba, me angamra ikiam.

²⁶ Afeziam, a uabi ikirimirir zurara itim anıngamin gavgavim iti. Kamaghıra a uan Otarim gamizi, a uaghan ikirimirir zurara itim anıngamin gavgavim iti.

²⁷ A Gumazibar Otarim, kamaghın amizima Afeziam gumazibar araziba tuisighamin gavgavim a ganıngi.

²⁸ Ia nan akar kam inigh egh digavir kuram damuan marki. Dughiam otivasava amima gumazir ariaghreziba, me bar Otarimın akam baragham.

²⁹ Egh me bar moziba ategh azenimın izam. Gumazamizir arazir aghuibagh amiziba, me ua dikavighıva egh zurara angamra ikiam. Eghti gumazamizir arazir kurabagh amiziba, me ua dikavighıva kotiamın ikiam, eghti ki kamaghın me mikımam, me bar helin mangıva ıvezir kuram iniam.”

Marazi uaghan ghaze, Iesus a tina

³⁰ Egha Iesus kamaghın mıgei, “Ki uabi uan nıghnızimın gın mangı bizitam damıghan kogham. Ki akar Afeziam da inızmın gın ghua, egha gumazamizibar araziba tuisisi. Ki uabi uan ifongiamın gın zuir puvati. Ki Afeziamın ifongiamın gın zui, anemadazıma ki ize. Kamaghın amizi, ki gumazamizibar araziba deravıra da tuisisi, ezi nan kotiam a bar guizbangıra ghua egha bar dera.

³¹ “Eghti ki uabi ua bagh uan ingangariba ko arazibar gun mikımtıma eghti gumazıba nıghnızir gavgavim ki gun mıgeir akar kamın ikian marki. §

³² Ezi ıgharazitav a iti, egha a uaghan nan araziba ko nan ingangaribar gun mıgei. Ezi ki fo, a kon gun mıgeir akam guizbangıra. **

³³ “Iarara fomıra gumazir maba aman-gizi me Jon bagha ghuezi a nan gun mikeme, ezi an akam guizbangıra.

³⁴ Ki uabi, ki gumazitamın akam nan akam gavgavim a danıngasa nıghnızir puvati. Egha ki God ian akurvaghasa, ki ifonge. Kamaghın amizi, ki Jonın akamın gun ia mıgei.

³⁵ Jon a lamın mın ikia isia angazangarim gumazamizibagh anıdi. Ezi dughiar otevimın ia an akam inıasa ifongezı ezi Jonın angazangarim ia gısiragha ia gamıma ia bar akonge.

5:20: Mt 3:17, Jo 3:35, 2 Pi 1:17 5:21: Lo 32:39, 1 Sml 2:6, 2 Kin 5:7, Lu 7:14, 8:54, Jo 11:25, 11:43, Ro 4:17, Ef 2:5
 5:22: Mt 11:27, Jo 3:17, 5:27, 9:39, Ap 10:42, 17:31, 1 Pe 4:5 5:23: Fl 2:10-11, 1 Jo 2:23 5:24: Jo 3:15-18, 6:40, 8:51,
 1 Jo 3:14 5:25: Jo 5:28, Ef 2:1, 2:5-6, Kl 2:13 5:27: Dan 7:13-14, 7:22, Jo 5:22, Ap 10:42, 17:31 5:29: Ais 26:19,
 Dan 12:2, Mt 16:27, Jo 6:40, Ap 24:15, 1 Ko 15:52, 1 Te 4:16 5:30: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:19, 6:38 5:31: Jo 8:13-14,
 MAA 3:14 § 5:31: (5:31) Ni Lo 19:15ın gan. 5:32: Mt 3:17, Jo 5:36-37, 8:18, 1 Jo 5:6-9 ** 5:32: (5:32) Iesus
 “ıgharazitav” mıgia, a uan Afeziam Godın mıgei. 5:35: Mt 13:20-21, Mk 6:20, 2 Pi 1:19

³⁶ “Ezi nan gun miġeir akar mam iti, a Jonin akam gafira, akar kam datirighin a nan gun ia miġei. Afeziam, ki ingangarir kam damuva egh anegivasa, na ganingi. Ezi ingangarir ki amir kaba, da bar deraghavira nan gun gumazamizibav miġei, Afeziam na amadazi ki ize.

³⁷ Ezi Afeziar na amadazi ki izezim, a uabi nan gun miġei. Ezi ia tong an akam barazir puvati. Egha ia dughiatam an guamin ganizir puvati. Bar puvati.

³⁸ Ia Afeziam amadazir gumazir kam in akam nighnizir gavgavim an itir puvati. Ian arazir kaba ian gun miġei, Afeziam in akam uaghan ian navir averiabar itir puvati.††

³⁹ Ia ghaze, akar God in Akinafarim in itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim ia ganidi. Kamagh in amizima ia akar God in Akinafarim in itibar gara da tuisisi. Ezi God in Akinafarim uaghan nan gun miġei!

⁴⁰ Ezi ia na bagh izi zurara itir ikirimirir aghuarim inian aghua.

⁴¹ “Ki gumaziba da ziar ekiam iniasa, egha migirigiar kabagh amir puvati.

⁴² Ezi ki ia gifo. Ian navir averiabar, ia guizbangira God gifongezir puvati.‡‡

⁴³ Ki uan Afeziam in ziam in ize, ezi ia nan akam baraghan aghua. Eghti gumazitam uabi uan ziam in izeghti, ia an akam zuamiram a baregham.

⁴⁴ Ia uan adarazira me da ziar ekiaba isi. Ezi God uabira ziar ekiam anidima, ia a inian aghua. Egh ia arazir kabar amuva, egh ia manmagh in nighnizir gavgavim nan ikiam? Bar puvatigham!

⁴⁵ “Ia kamagh in nighnighan marki, ki Afeziam in damazim in akam ia gasam. Puvati. Gumazir akam ia gasamim, a Moses uabi, a gumazir kam ia ghaze, a ian akuragham.

⁴⁶ Ezi akar Moses osiriziba, da nan gun miġei. Kamagh in, ia Moses in akam nighnizir gavgavim an ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan akam in ikiam. Ka-

magh in amizi, ia guizbangira nighnizir gavgavim Moses in akam ko nan akam in itir puvati.

⁴⁷ Ezi kamagh in ia nighnizir gavgavim Moses osirizir akabar itir puvati, egh ia manmagh in nighnizir gavgavim na akam in ikiam?”

6

Jesus dagheba isa 5,000 in gumazibagh anidi

(Matyu 14:13-21 ko Mak 6:30-44 ko Luk 9:10-17)

¹ Ezi bizir kabar gin Jesus Galilin Dipamin dadarir vuemin ghu, dipamin ziar mam Taiberias.

² Gumazamizir avirim faraghavira an garima a mirakelin arazarazibar arimariar gumazibagh amima me ua dera. Kamagh in amizima me datirigh in an gin zui.

³ Ezi Jesus mighsiam in ghuavanabogha, egha uan suren gumaziba ko aperaghav iti.

⁴ Ezi dughiar kam in Israelbagh Itazir Dughiam in Isam otivasa roghira izi.

⁵ Ezi Jesus garagharua egha garima gumazamizir avirir ekiam a bagha izi. Ezi a kamagh in Filip in azara, “E managh gumazamizir kaba bagh daghebagh ivezegh me daningam?”

⁶ (Ezi Jesus Filip in nighnizir gavgavim, gavgavim a daningasava, akar kam puram a gami. Jesus uabi bizir a damuamim gifo.)

⁷ Ezi Filip a ikara, “E 200 kina inigh bret givezeghti, da bar gumazamizibar tughatighan kogham, me vaghvagh bret in akuar muziariba ini dar amam.”

⁸ Ezi Jesus in suren gumazibar mav, an ziam Andru, a Saimon Pitan aveghbuam, a kamagh in miġei,

⁹ “Otarir mam a kagh iti, a bret in me balin daghem in ingarizir 5 pla, ko osirir pumuning iti. Ezi gumazamizir avirir ekiam iti. Kamagh in bret in ko osirir kamning, da manmagh in en akuragham?”

5:36: Jo 3:2, 10:25, 10:38, 14:11, 1 Jo 5:9 **5:37:** Mt 3:17, 17:5, Mk 1:11, Lu 3:22, Jo 5:32, 6:27, 8:18, 1 Ti 1:17, 1 Jo 4:12
†† **5:38:** (5:38) Gumazir Afeziam amadazir kam, a Jesus uabi. **5:39:** Lo 18:15-18, Lu 16:29, 24:27, 24:44, Jo 5:46, Ap 13:27, 17:11, 2 Ti 3:15, 1 Pi 1:10-11 **5:40:** Jo 1:11, 3:19 **5:41:** Jo 5:34, 1 Te 2:6 ‡‡ **5:42:** (5:42) Gumazir maba akar kam giragha ghaze, “God in apangkuvim ian navibar itir puvati.” **5:43:** Mt 24:5, 24:24 **5:44:** Jo 12:43, Ro 2:29 **5:45:** Lo 31:26-27, Ro 2:12 **5:46:** Stt 3:15, Lo 18:15-18, Jo 1:45, Ap 3:22, 26:22 **5:47:** Lu 16:31 **6:4:** Jo 2:13 **6:5:** Mt 14:14, Mk 6:34, Lu 9:12 **6:9:** 2 Kin 4:43

¹⁰ Ezi Iesus kamaghin migei, "Ia gumazamizibav mikimtima me dapiagh." (Grazir avirim danganir kamın iti.) Ezi gumazamiziba apia. Egha men tongin, 5000in gumaziba iti.

¹¹ Me apiaghav itima, ezi Iesus bretin kam inigha God minabagha egha gumazamizibagh anidi. A uaghan osirir pumuning kamaghira aning gami. A me ganidi, ezi me uan ifongiamin amegha tughati.

¹² Me amegha naviba bar izivazima Iesus kamaghin uan suren gumazibav gei, "Ia dagher nar ikiavira itiba bar da akumakumigh. Taba pura ikian marki."

¹³ Gumaziba, 5 plan bretin me balin daghem ingariziba, me da amegha givazima bretin naba iti. Ezi suren gumaziba bretin nar muziarir itiba akumakumigha egha 12 plan akirabagh aghuizi da izifa.

¹⁴ Ezi gumazamiziba mirakelin arazarazir Iesus amizir kamın ganigha, kamaghin migei, "Bar guizbangira kar Godin akam inigha izir gumazim, God nguazir kamın anemangasa mikeme!"

¹⁵ Ezi Iesus akar kam baregha egha a fo, me iziva an suiraghiva, egh a damighti a men atrivimin ikiam. Kamaghin amizima a danganir kam ategha egha uabira uamategha mighsiamin ghu.

*Iesus Galilin Dipam gisin arua zui
(Matyu 14:22-33 ko Mak 6:45-52)*

¹⁶ Ezi guaratizir kamın Iesusin suren gumaziba dipamin ghuaghiri.

¹⁷ Egha me botin mam inigha egha dipam abigha Kaperneamin nguibam bagha zui. Iesus tighar me bativam, ezi aminim pirigha gifa.

¹⁸ Ezi aminir dafam oto, egha ongarim givaima an ekiabar dikafi

¹⁹ Ezi me 5 o 6 plan kilomitan ghua pul gamua ghuava, egha me garima Iesus dipam gisin arua ghuava botin boroghira zui. Ezi me bar atiatingi.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin me migei "Kar kirara izi. Ia atiatingan marki."

²¹ Ezi me a inigh botin aven izasa bar ifonge, ezi bot zuamira danganim me zuimin oto.

Gumazamiziba Iesus buri

²² Amimizarakan, gumazamizir dipamin vongin ikiavira ikeziba, me fo, botin vamira boghinaron ike, egha Iesus uan suren gumaziba ko botin kamın ghuzir puvati. Suren gumazibara botin kamın ghue.

²³ Ezi Taiberiasin nguibamin botin maba, da danganir kam boroghira izi, danganir Ekiam Godin minabagha egha bret gumazir aviribagh aningizi me amezim.

²⁴ Ezi gumazamiziba me kamaghin ganigha fo, Iesus itir puvatizima, an suren gumaziba uaghan itir puvati. Kamaghin amizi, me botin kabar ghuavanega, egha Iesus buriasa Kaperneamin nguibamin zui.

Iesus, a dagher ikirimirir zurara itim anidim

²⁵ Ezi gumazamiziba dipamin vongin Iesus batogha gifa, egha me kamaghin a migei, "Tisa, ni manadzoghin kagh ize?"

²⁶ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, "Bar guizbangira ki ia migei, ia mirakelin arazarazir ia ganiziba dagh nighnigha iza na buri, o? Puvati. Ki ghaze, ia dagher ki ia ganingizir kam amegha egha ian naviba bar izefe, ezi bizir kam bagha ia na buri.

²⁷ Ia dagher kuraghriba bagh ingar da inian marki. Ia dagher zurara ikia mamaghira itim bagh ingariva a inigh, kar dagher zurara itir ikirimirir aghuarim anidim. Afeziam God kamaghin ian aka, Gumazibar Otaram, a uabin torogha gavgavim a ganingi. Kamaghin amizi, dagher kam, Gumazibar Otaram a ia daningam."

²⁸ Ezi me an azara, "E manmaghin damighiva egh e Godin ingangarim damuam?"

²⁹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Godin ingangarim kamakin. Ia gumazir God amadzir kam, ia nighnizir gavgavim an iki."

30 Ezi me an azara, “Ni mirakelin arazarazir manam damighti e ganighiva egh nighnizir gavgavim nin ikiam? Ni tizim damigham?”

31 En ovaviba dagher mam an ziam mana, me gumaziba itir puvatizir dan-ganimin ikia aneme. Godin Akinafarimin itir akam mikemezi moghin, ‘A Godin Nguibamin daghem me ganingizima me aneme.’”

32 Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, ka Moses Godin Nguibamin daghem ia ganingizir pu. Puvati. Ka nan Afeziam a guizbangin Uan Nguibamin daghem ia ganingi.”

33 Dagher God e ganingizir kam, a Godin Nguibam ategha izaghiri, a nguazir kamın itir gumazamiziba gamima me ikirimirir aghuarim iti.”

34 Ezi me an azara, “Ekiam, ni dagher kam zurara e daningvira iki.”

35 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ki uabi, dagher ikirimirir zurara itim anidim. Gumazir na bagha izim, a ua mitiriam an aghan kogham. Ezi gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipam ramisi kuarim uam an piran kogham.”

36 Ki ia mikeme, ia nan ganigha gifa, egha ia nighnizir gavgavim itir puvati.

37 Ezi gumazamizir Afeziam na ganingiziba, me bar na bagh izam. Egh gumazir na bagh izamim, ki a batueghan kogham.

38 Ki uan ifongiamin gin mangasa Godin Nguibam ategha izaghizir puvati. Ki Afeziar na amadazimin ifongiamin gin mangasa ki izaghiri.

39 Ezi Afeziar na amadazimin ifongiam, a kamakin, ki gumazamizir a na ganingizitam ateghan kogham. Puvati. Ki Godin Kotin Dughiamin me damighti me bar ua dikavigham.

40 Nan Afeziamin ifongiam kamakin, gumaziba bar Otarimin ganighiva egh nighnizir gavgavim an ikiva, me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Eghti Godin

Kotin Dughiam otoghti ki me damighti me ua dikavigham.”

41 Ezi Judaba akar kam baraki, “Ki uabi ki dagher kam, Godin Nguibam ategha egha izaghiri,” egha me atarava egha uarigh imobi.

42 Me ghaze, “Gumazir kam a Iesus, Josepin otarim. E an afeziam ko amebam gifo. Ezi manmagh sua a ghaze, ‘Ki Godin Nguibam ategha, egha ki zaghiri?’”

43 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia atara egha uarigh imobir arazir kam atakigh.

44 Gumazitam uabi uan ifongiamin na bagh izeghan kogham. Puvati. Afeziar na amadazim, an nighnizim feghiva egh a inigh na bagh izam. Eghti Godin Kotin Dughiam ki mozimin a damighti a ua dikavighiva angamra ikiam.

45 Akar kam kamaghin Godin akam inigha izir gumazibar Akinafarimin iti, ‘God bar gumazamizibar sure damuam.’ Ezi kamaghin gumazamiziba Afeziamin akam baregha egha Afeziam da fofozim isa, me na bagha izi.

46 “Gumazitam Afeziamin ganizir puvati. Gumazir Afeziam ko ikegha izezir kam, a uabira Afeziamin gani.

47 Ki guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti.

48 Ki uabi, ki dagher ikirimirir zurara itim anidim.

49 Ian ovavir kaba me, dagher ziam mana, me gumaziba itir puvatizir dan-ganimin ikia aneme, egha ariaghire.

50 Ezi dagher kam Godin Nguibam ategha izaghiri, gumazamiziba anemiva, egh me aremeghan kogham.

51 Ki uabi dagher kam, ikirimirir zurara itim anidim, Godin Nguibam ategha egha zaghiri. Eghti gumazitam dagher kamra ameghiva, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Dagher ki a daningamim, a nan nivafizim. Ki kamagh sua, nguazimin gumazamiziba

6:34: Jo 4:14-15, 6:48-58, 7:37 6:35: Jo 4:14, 6:48-58
17:6-8, 2 Ti 2:19, 1 Jo 2:19 6:38: Mt 26:39, Jo 4:34, 5:30
6:54, 11:24 6:42: Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22 6:44: Jo 6:65
Mt 11:27, Lu 10:22, Jo 1:18 6:47: Jo 3:15-18, 3:36, 6:40

6:36: Jo 6:26, 6:64, 20:29 6:37: Mt 11:28, Jo 10:28-29,
6:39: Jo 10:28-29, 17:12, 18:9 6:40: Jo 3:15, 6:27, 6:47,
6:45: Ais 54:13, Jer 31:34, Mai 4:2, Hi 8:10 6:46:
6:48: Jo 6:31-35, 6:58 6:51: Jo 3:13, Hi 10:5, 10:10

me angamra ikiam, kamaghin ki me bagh uan nivafizim anenigham.”

⁵² Ezi Judaba akar kam baregha egha me uari tongin uarir atara ghaze, “Gumazir kam manmaghin uan nivafizim e danighti e anemam?”

⁵³ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Bar guizbangira ki ia migei, ia Gumazibar Otarimin nivafizim rameghan koghiva, egh an ghuzim rameghan koghiva, egh ia angamra itir ikirimirim ian ikian kogham.”

⁵⁴⁻⁵⁵ Nan nivafizim a guizin daghem, ezi nan ghuzim a guizin apir bizim. Kamaghin ami, gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a zurara itir ikirimirir aghuarim iti. Eghti Godin Kotin Dughiamin ki a damighti a ua mozim dikhavigham.

⁵⁶ Ezi gumazim nan nivafizim apava egha nan ghuzim api, a nan poroghav iti, ezi ki an poroghav iti.

⁵⁷ Afeziar ikirimirir angamra itim anidim, a na amadazima ki ize, ezi ki Afeziamin gavgavimin angamra iti. Ezi kamaghira gumazim nan nivafizim api, a nan gavgavimin ikirimirir angamra itim iniam.

⁵⁸ Dagher kamra, a Godin Nguibam ategha izaghiri. Egha dagher kam, a dagher ian ovaviba fomiram anemegha gin ariaghrezimin min garir pu. Puvati. Gumazir dagher kam apim, a zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.”

⁵⁹ Iesus Kaperneamin nguibamin itir God ko migeir dipenimin aven ikia, egha a gumazamizibar sure gamua akar kam me ganingi.

Iesusin akaba, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi

⁶⁰ Ezi suren gumaziba Iesusin akar kam baregha, egha men avirim kamaghin migia ghaze, “Akar kam e gamima e nighnizir aviribagh ami. Tina akar kam baragham?”

⁶¹ Ezi Iesus uan navir averiamin aven kamaghin fo, an suren gumaziba puvira akar a mikemezim migia imobi. Ezi a men azara, “Akar kam ti ian nighnizir gavgaviba gasighasisi, o?”

⁶² Egh ia Gumazibar Otarimin ganighti, a nguibar a fomira ikezimin ua ghuavan-aboghti, eghti ia manmaghin nighnigham?

⁶³ Godin Duam uabi, angamra itir ikirimirim gumazamizibagh anidi. Gumazimin gavgavim tong ian akuraghan kogham. Akar ki ia mikemezir kaba, da Godin Duamin bizim, da angamra itir ikirimirim ia ganidi.

⁶⁴ Ezi gumazir ian tongin itir maba, me nighnizir gavgaviba nan itir puvati.” (Iesus fomira iza datirighin, a nighnizir gavgavim itir puvatizir gumazibagh fo. Egha a gumazir a isi apanibar dafarim darighamin kam gifo.)

⁶⁵ Egha Iesus ua me migei, “Me nighnizir gavgavim nan itir puvati, ezi bizir kam bagha, ki ia mikeme, ‘Afeziam gavgavim gumazitam danigan koghti, kamaghin gumazir kam na bagh izeghan kogham.’”

⁶⁶ Iesus akar kamın gun mikemegha givazima, an suren gumazir avirim anetegha ua ghue, egha uam a ko aruir puvati.

⁶⁷ Ezi Iesus kamaghin 12 plan suren gumazibar azara, “Ezi ia? Ia ti uaghan na ategh mangasa?”

⁶⁸ Ezi Saimon Pita an akam ikara, “Ekiam, e tina bagh mangam? Nin akabara, da zurara itir ikirimirir aghuarim anidi.

⁶⁹ Ezi e nighnizir gavgavim ikiava, egha deravira kamaghin fo, ni gumazir Godin damazimin bar zuegha arazir kuram nin puvatizim, God ua bagha ni ginaba.”

⁷⁰ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Manmaghin ami? Ki uabi ia 12 plan suren gumaziba misefe. Ezi ian tongin itir mav, a duar kuram.”

⁷¹ A Judasin migei, a Saimon Iskariotin otarim, a 12 plan suren gumazibar mav. Iesus fo, Judas gin a isi apanibar dafarim datighti me a misueghti, an aremegham.

7

Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otozi, Iesus an ganasa zui

1 Dughiar maba givazima, Iesus Galilin Distriġhin aven arui. A fo, Judaba a misuegħtima an aremegħasa egha a bagħa mizuai. Kamaghin amizima, a ua Judian Distriġhin mangan aghua.

2 Ezi Judabar Averpenibar Isar Ekiamin Dughiam otivasa roghira izi.

3 Ezi an doziba kamaghin a miġia ghaze, "Ni danganir kam ategħiva egh Judian Distriġhin mangi. Eghti nin suren gumaziba ingangarir ni amibar ganam.

4 Egh gumazitam gumamaziziba bar a gifogħsi, a modogh ingangarim damuan kogħam. Egh ni bizir kabar amuava, kamaghin ni uabi isi gumaziba bar men akagħam."

5 (An doziba uaghan niġhnizir gavgavim an itir puvati, egha akar kam mikeme.)

6 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Nan dughiam a tighar izam. Ezi dughia bar, ian dughiar aghuiba.

7 Ezi nguazir kam in itir gumamaziziba me ian apanim damuan kogħam. Ezi ki men arazir kurar me amibar gun miġei. Kamaghin amizi, me nan apanim gami.

8 Ia uarira isamin dughiar kam bagħ Jerusalem in mangi. Eghti ki, nan dughiam tighar izam, kamaghin, ki isamin dughiam in mangighan kogħam."

9 A kamaghin me mikemegħa, egha a Galilin Distriġhin ikiavira iti.

10 Ezi an doziba ghuegha givazima, Iesus uaghan ġin zui. An azenara zuir puvati, a mogomebar zui, ezi gumamaziziba a gifozir puvati.

11 Ezi isar ekiamin dughiam in, Judabar gumazir ekiaba a bagħa garagħarui, egha miġei, "Gumazir kam managh iti?"

12 Ezi gumamaziziba uarir tongin a bagħa sighsirakaba uariv gei. Marazi ghaze, "A gumazir bar aghuim." Ezi marazi ghaze, "Puvati, a gumamazizibagh ifari."

13 Egha me Judabar gumazir ekiabar atiati. Kamaghin amizi tav an araziba azenara dav geir puvati.

14 Ezi isamin dughiar kam in tongin, Iesus God in dipenimin miriam in aven ghugħa egha gumamazizibar sure gami.

15 Judaba an akar kam barasi, egha me niġhnizir aviribagh amua egha miġei, "Manmagħ amizi gumazir kam fofozir kaba iti? A suren ghuzir puvati."

16 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Ki ia ganingizir akar kam, kar nan akam puvati, kar God in akam, a na amadazima ki ize.

17 Ezi gumazitam God in akam bar an ġin mangasa ifonge, an akar ki mikemezir kam in mingarim bar a gifogħam. Egh a fogħam, akar kam God in ize, o a pura nan niġhnizim in ize.

18 Gumazir pura uan niġhnizim in miġeim, a uabi uan ziam fasa ifonge. Ezi gumazim a gumazir anemadazim in ziam fasa ifonge, gumazir kam a guiz in akabara miġei, egha a bizitam gifarir puvati.

19 "Fomira Moses God in Araziba osirigha ia ganing. Egha gumazitam ian tongin ikia Moses Osirizir Arazibar ġin zuir puvati. Ia tizim bagħ na misuegħti ki aremegħam?"

20 Ezi gumamaziziba an akam kamaghin a ikara, "Ti duar kuratam ni gapasa! Gumazir manamra ni misuegħti na aremegħam?"

21 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, "Ki mirakelin ingangarir vamira a gami, ezi ia bar niġhnizir aviribagh ami.*

22 Ezi ia niġhnigh, Moses mikarzir mogomem aghorir arazim ia ganing, ezi ia Sabatin dughia bar uaghan otaribar mikarzir mogomebar għori. (Guizbangira, Moses uabi arazir kam atizir puvati. Arazir kam ian ovavibar oto.)

23 Ia Moses Osirizir Araziba deragh a dar ġin mangisi, egh ia Sabatin dughiam in otaribar mikarzibar għoram. Ezi ki

7:2: Wkp 23:24, Lo 16:13 7:5: Mt 13:55, Mk 3:21, Ap 1:14 7:6: Jo 2:4, 7:8, 7:30, 8:20 7:7: Jo 3:19, 15:18-19
 7:11: Jo 11:56 7:12: Mt 21:46, Lu 7:16, Jo 10:19 7:13: Jo 9:22, 12:42, 19:38, 20:19 7:15: Mt 13:54, Lu 2:47
 7:16: Jo 3:11, 8:28, 12:49, 14:10 7:17: Jo 8:43 7:18: Jo 5:41, 5:44, 8:50 7:19: Kis 24:3, Lo 33:4, Mt 12:14, Mk 3:6,
 Ap 7:38, 7:53, Ro 2:21-24 7:20: Jo 8:48, 8:52, 10:20 * 7:21: (7:21) Iesus faragħa Betesdan mozir dipamin borogħin
 ikia mirakelin kam gamigha, egha datirighin a miġei. Ni Jon 5:1-18 in gan. Egha Kisim Bek 31:14-15 in gan. 7:22: Stt
 17:9-13, Wkp 12:3 7:23: Jo 5:8-10, 5:16

gumazir mam Sabatin dughiamin a gamizima a ua bar dera, ezi manmagh sua ia nan aningaghe†

24 Ia pura damazir kinibar bizibar ganiva, da tuisighan marki. Ia guizin arazimin araziba deravira da tuisigh.”

Gumamaziziba foghasa, Iesus a tinara

25 Ezi Jerusalemin gumamazizir maba Iesus amizir bizibar ganigha egha migei, “Manmaghin ami? Kar gumazir kamra, en gumazir ekiaba a misueghtima an aremeghasa, me ifonge.

26 A kara, an azenara migei, ezi me migirigiatam a gamir puvati. Me ti fo, a gumazir kam, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim?

27 Ezi e gumazir kamın nguibam gifo. Eghti God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim otoghti, gumazitam an nguibam gifoghan kogham.”

28 Ezi Iesus Godin Dipenimin ikia egha akam gumamazizibav kiri. Egha a kamaghin dei, “Ia ghaze, ia ti bar na gifo, egha ia nan nguibar ki izezim gifos, o? Ezi, ki uabi uan ifongiamin izezir puvati. Afeziar na amadazim, an akam bar guizbangira. Ezi ia a gifozir puvati.

29 Ezi ki a gifo. Ki a ko itima, a na amadazima ezi ki ize.”

30 Me akar kam baregha egha a isi kalabus darighasa. Ezi an dughiam tighar, kamaghin amizi, gumazitam an suirazir puvati.

31 Ezi gumamazizir avirim me nighnizir gavgavim an ikia, egha me migei, “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim otoghiva, a mirakelin aviribar amuti da mirakelin gumazir kam amibagh afragham ti?”

Me Godin Dipenimin garir plisba amangizi me Iesus kalabus darighasa izi

32 Ezi Farisiba me gumaziba barazima me sighsirakaba Iesus amizir bizibav gei. Kamaghin amizi, me ko, Godin ofa gamir gumazir ekiaba, me plisin gumaziba amadazima me Iesusin suighasa izi.

33 Ezi Iesus migei, “Dughiar bar oveghevezimin ki ia ko ikiam, egh ki uamategh Afeziar na amadazim bagh mangam.

34 Eghti ia nguibar ki ikiamimin mangighan kogham. Kamaghin ia na buriam, egh nan apighan kogham.”

35 Ezi Judaba uarir tongin uarira uariv migia ghaze, “A managh mangiti eghti e an ganighan kogham? A ti en gumamazizir kantri Grighin itiba bagh mangigham, egh Grighin gumamazizibar sure damuam, o?”

36 A ghaze, ‘Ia na buriva, egh ia nan apighan kogham.’ Egha ghaze, ‘Ia nguibar ki ikiamim ia an mangigham kogham.’ Ezi akar kamın mingarim manmakın?”

Iesus, dipar ikirimirir zurara itim anidim, an a migei

37 Ezi isar ekiamin dughiar abuananam, a dughiar bar ekiam. Ezi dughiar kamın Iesus tughia egha pamten diagha kamaghin migei, “Gumazitam kuarim an piri, a na bagh izi egh dipam ramam.

38 Akar Godin Akinafarimin itim kamaghin migei, ‘Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a dipar ikirimirir zurara itim anidim, an navir averiam gizivaghiva, egh fasfagh iram.’”†

39 Iesus Godin Duam migei, gumazir nighnizir gavgavim an itiba, me a iniam. Ezi dughiar kamın Iesus ziar ekiam tighar a iniam, kamakin Godin Duam tighar izam.

† **7:23:** (7:23) Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, amizitam otaritam batezimrama, me an girara dughiaab borra, egha dughiar namba 8in me otarimin mikarzir mogomem aghori. Ni gansi, Wok Pris 12:3in gan. Iesusin dughiamin, me Sabatin dughiamin ingangaribar anogoroke. Eghti otaritamin mikarzir mogomem aghoramin dughiam Sabatin dughiatamin otogham, me ingangarir kam damuam. Me ghaze, mikarzir mogomem aghorir arazim uaghan ingangarir mam, egha me guizbangira ingangarir kam Sabatin dughiam uaghan a gami. **7:24:** Wkp 19:15, Lo 1:16-17, Ais 11:3-4, Jo 8:15, Je 2:1 **7:25:** Jo 5:18 **7:27:** Mt 13:55, Mk 6:3, Lu 4:22, Jo 7:41, 9:29 **7:28:** Mt 11:27, Jo 5:32, 5:43, 8:14, 8:26, 8:55 **7:29:** Mt 11:27, Jo 10:15 **7:30:** Mk 11:18, Lu 19:47, Jo 7:44, 8:20, 8:37, 13:1 **7:31:** Jo 2:23, 8:30, 10:42, 11:45, 12:11, 12:42 **7:33:** Jo 13:33, 16:16 **7:34:** Hos 5:6, Jo 8:21, 13:33, 13:36, 17:24 **7:37:** Wkp 23:36, Ais 55:1, Jo 4:10, 4:14, 6:35, MAA 22:17 **7:38:** Ais 12:3, 58:11, Ese 47:1, Sek 14:8 † **7:38:** (7:38) Godin Akinafarimin aven, akar otevir mam, akar Iesus vezin kamın mikemezi moghin, akar kam ko, aning magh ghuzir puvati. Ni Aisaia 44:3 ko Sindaun 18:4in gan. **7:39:** Ais 44:3, Jol 2:28, Jo 12:16, 16:7, 20:22, Ap 2:4, 2:17, 2:33 **7:40:** Lo 18:15-18, Jo 1:21, 2:11, 6:14

Gumamaziziba uari abiki

⁴⁰ Ezi gumazir maba akar a mikemeziba baregha egha me migei, “Bar guizbangira, gumazir kam a Godin akam inigha izir gumazim, God nguazim anemangasa mikeme.”

⁴¹ Ezi marazi ghaze, “A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim.” Ezi marazi ghaze, “Puvati, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam, a Galilin otoghan kogham. Puvati.

⁴² Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam Atrivim Devitin anabamin otogham, eghti an amebam Betlehemin nguibamin a bategham, nguibar kam Atrivim Devit fomira an ike.”

⁴³ Kamaghin amizi, gumamaziziba nighnizir aviriba Iesusin ikia, egha uarira uari abiki.

⁴⁴ Marazi a isi kalabus darighasa ifonge, ezi gumazitam an suirazir puvati.

Judabar gumazir aruaba nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua

⁴⁵ Ezi Godin Dipenimin garir plisba uamategha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba bagha ghu. Ezi me kamaghin me azara, “Manmagh amizima ia Iesusin akua izir puvati?”

⁴⁶ Ezi plisin gumaziba kamaghin me akam ikara, “Gumazitam faragha gumazir kam mikemezi moghin migeir puvati.”

⁴⁷ Ezi Farisiba kamaghin men akam ikara, “A ti uaghan ia gifara?”

⁴⁸ E gumazir dapaniba ko Farisiba, ia ti en tongin gumazitamın garima a nighnizir gavgavim an iti, o? Bar puvati.

⁴⁹ Nighnizir gavgavim an itir darasi, ka gumamazir Moses Osirizir Arazibagh fozir puvatiziba. God ghaze, me ovengam.”

⁵⁰ Ezi Nikodemus, a gumazir kam faragha Iesus bagha ghu, a Farisin mav, a kamaghin me migei,

⁵¹ “En Arazir Moses Osiriziba ti ghaze, e pura gumazitam kotin aven a mikim suam,

ni aremegham? Puvati. E faragh an akam baregham, egh an amizir bizim deravira a gifogham.”

⁵² Ezi me kamaghin an akam ikara, “Ni ti uaghan Galilin gumazitam, o? Ni Godin Akinafarimin itir akaba ni bar deravira dar gan, egh ni uaghan kamaghin fogham, Godin akam inigha izir gumazitam Galilin Distrighin otoghan kogham.”

Me amizir arazir kuram gamizim inigha Iesus bagha izi

⁵³ * Ezi gumamaziziba bar uan

8

dipenibar ghue. ¹ Ezi Iesus Olivin mighsiamin ghu.

² Ezi aminim tirazi, ezi bar mizaraghara a ua Godin Dipenimin miriamin aven ghu. Ezi gumamaziziba bar a bagha izi. Ezi an aperaghav ikia men sure gami.

³ Ezi Judan arazibagh fozir gumaziba ko Farisiba me pam itir amizir mam, me an garima a gumazir igharazim ko akui, ezi me an akua ghua egha a gamima a gumamazizibar damazimin tughav iti.

⁴ Egha me kamaghin Iesus migei, “Tisa, pam itir amizir kam, a gumazir igharazim ko akuima, me an gani.

⁵ Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, e dagiaba fiva kamaghin amir amizim mikintima an aremegham. Ezi ni manmaghin migei.”

⁶ Me ghaze, an akatam mikemeghti, me akar kam bagh akam a gasam. Egha me a gifarasa migirigiar kam gami. Ezi Iesus aviragha uan dafarpuzimin nguazim osiri.

⁷ Ezi me an azangsighavira iti, ezi Iesus tughu egha kamaghin me migei, “Gumazir manam ian tongin arazir kuratam gamizir puvati, a faragh dagiam amizir kam mikinigh.”

⁸ Ezi a uam aviragha nguazimin osiri.

⁹ Me akar kam baregha, egha me bar vaghvagha danganir kam ataghragha zui. Gumazir ghuriba me faragha zui,

7:41: Jo 1:46, 4:29 **7:42:** 2 Sml 7:12, Sng 89:3-4, 132:11, Jer 23:5, Mai 5:2, Mt 2:5-6, Lu 2:4 **7:43:** Jo 9:16 **7:44:** Jo 7:30 **7:45:** Jo 7:32 **7:46:** Mt 7:29, Mk 1:22 **7:48:** Jo 12:42 **7:50:** Jo 3:1-2 **7:51:** Lo 1:16-17, 19:15 **7:52:** Jo 7:41-42 * **7:53:** (7:53-8:11) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar mikovezir pumuning (*) tongin itim, Jon uabi an osirizir puvati. Gumazir igharazim gin an osiri. Ni Jon 8:13 ko Lo 19:15in gan. **8:1:** Lu 21:37 **8:5:** Wkp 20:10, Lo 22:22-24 **8:6:** Mt 22:15 **8:7:** Lo 17:7, Ro 2:1 **8:9:** Mt 22:22

ezi marazi men gin zui. Ezi Iesus uabira aviragha ikia iti, ezi amizim an damazim in tughav iti.

¹⁰ Ezi Iesus tugh a egha kamaghin amizim in azai, "Amizim, gumazir kaba managh ghue? Gumazir akam ni gasamiba ti puvati?"

¹¹ Ezi amizim migei, "Ekiam, ua gumaziba puvati." Ezi Iesus a migei, "Ki uaghan akam ni gasir puvati. Ni mangi, egh gin uam arazir kuratam damuan marki."

Iesus, a gumazir angazangarim nguazim in itir gumamazizibagh anidim

¹² Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, "Ki uabi, ki gumazir angazangarim nguazir kam in itir gumamazizibagh anidim. Gumazim nan gin izi, a mitatem in daruan kogham. Puvati. An angazangarir gumamazizibagh amima me angamra itim, an an aven ikiam."

¹³ Ezi Farisiba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, "Ni uabi uan ingangariba ko arazibar gun migei. Kamaghin gumaziba nin akar ni mikemezim nighnizir gavgavim an ikian kogham. Nin akam, a pura bizim."

¹⁴ Ezi Iesus men akam kamaghin a ikara, "Guizbangira, ki uabi uan arazibar gun migei. Ezi ki nguibar ki dikavigha izezim ki a gifo, egha ki danganir ki uamategh mangamim, ki a gifo. Kamaghin amizi, gumaziba nan akam nighnizir gavgavim an iki. Ezi ia nan nguibam gifozir puvati. Egha danganir ki gin mangamim, uaghan ia a gifozir puvati.

¹⁵ Ia gumaziba nguazir kam in arazibar me tuisisi. Ki gumazitam in araziba tuisizir puvati.

¹⁶ Eghti ki gumazitam in araziba tuisighti, gumaziba nan akar ki mikemezim nighnizir gavgavim an ikiam. Ki uabira a tuisizir puvati. Afeziar na amadazim, a na ko ingari, kamaghin nan tuisizir arazim bar guizbangira.

¹⁷ Ian Arazir Moses Osiriziba, akam kamaghin iti, gumazir pumuning akar otevir vamira mikimam, eghti aning in akam a guizbangira.

¹⁸ Ki uabi ki uan araziba ko ingangaribar gun migei, ezi Afeziar na amadazim, a uaghan nan ingangariba ko arazibar gun migei."

¹⁹ Ezi Farisiba kamaghin an azara, "Nin Afeziar ni migeir kam, a managh iti?"

Ezi Iesus kamaghin me ikara, "Ia guizbangira na gifozir puvati. Egha ia nan Afeziam gifozir puvati. Ia na gifoghiva egh uaghan nan Afeziam gifogham."

²⁰ Iesus God in Dipenim in ikia dagiaba arizir danganim in boroghira gumamazizibar sure gami. Ezi an dughiam tighari, kamaghin amizi gumazitam an suirazir puvati.

Iesus ghaze, gumamaziziba ki mangamin danganim, me an mangan kogham

²¹ Egha Iesus ua gumamazizibav gia ghaze, "Ki zui. Ia na buriva nan apighan kogham. Ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Egh ia ki mangamin danganim, ia an mangan kogham."

²² Ezi Judan gumazir aruaba akar kam baregha egha me uarira kamaghin uariv gei, "Manmagh sua a ghaze, 'Ia danganir ki zuim in mangan kogham?' A ti uabira uabi misueghiva aremegham?"

²³ Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia nguazim in vin itir darasi. Ezi ko, ki pin iti tav. Ia nguazir kam in adarasi. Ezi ki nguazir kam in gumazim puvati.

²⁴ Kamaghin ami, ki ia mikemegha gifa, ian arazir kuraba ikivira ikiam, eghti ia aremegham. Ia kamaghin nighnizir gavgavim nan ikian kogh egh mikim suam, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti, eghti ian arazir kuraba ikivira ikiti ia arimighiram."*

²⁵ Ezi me an azara, "Ni tina?"

Ezi Iesus me ikara, "Ki tina, ki faraghavira ia mikemegha gifa.

8:11: Jo 3:17, 5:14 **8:12:** Ais 49:6, Mt 5:14, Jo 1:4-9, 3:19, 9:5, 12:46 **8:13:** Jo 5:31 **8:14:** Jo 5:31-32, 7:28-29, 9:29 **8:15:** Jo 7:24, 12:47 **8:16:** Jo 5:30, 8:29 **8:17:** Lo 17:6, 19:15, Mt 18:16, 2 Ko 13:1, Hi 10:28 **8:18:** 1 Jo 5:9

8:19: Jo 8:55, 14:7, 16:3 **8:20:** Jo 7:30 **8:21:** Jo 7:34-36, 8:24, 13:33 **8:22:** Jo 7:35 **8:23:** Jo 3:31 * **8:24:** (8:24) Kisim Bek 3:14, God Moses ko uaning migia, egha a uabi uan ziam dibora ghaze, "Ki Uabi Ki Kamaghin Iti." Ezi Iesus uaghan kamaghira uabi dibori. Ezi gumamaziziba a migeir akar kam deragha a gifozir puvati. Ni Jon 8:28 ko 8:58 ko 13:19 in ganigh. **8:26:** Jo 7:28, 12:49

26 Ki ian araziba bagha akar aviriba ki ia mikimasa iti. Egh uaghan ki ian arazir kuraba jasin min da tuisighasa. Ezi gumazir na amadazim, an araziba bar guizbangira. Ezi akar a na mikemezi ki oraghiziba, ki bar dar gun nguazimin gumamazibav gei.”

27 Me kamaghin fozir puvati, Iesus uan Afeziamin gun me migei.

28 Kamaghin amizi, a kamaghin me migei, “Ia Gumazibar Otarim fiva ter ighuvimin aneguragh, egh ia kamaghin fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti. Egh kamaghin fogh, ki uabi uan nighnizimin gin ghua bizitam gamir pu. Puvati. Ki akar Afeziam na mikemeziba, darara gun migei.

29 Afeziar na amadazi ki izezim, a na ko ikiavira iti. Ki zurara bizir a ifongezibagh ami, kamaghin a na ataghizima ki uabira itir puvati.”

30 Ezi gumamaziziba orazima Iesus akar kam mikeme, ezi men avirim nighnizir gavgavim an iti.

Guizin akam gumamazibar amuti me firighram

31 Ezi Iesus kamaghin Judan nighnizir gavgavim an itibav gia ghaze, “Ia nan akamin suiragh gavgavigh egh ia guizbangira nan suren gumazibar otogham.

32 Egh ia guizin akam gifogham, eghti guizin akam ia damuti ia firighram.”

33 Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Abrahamin ovaviba. E dughiatamin pura gumazitamin ingangarir gumazir kinibar ikezir puvati. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ia firighram?’”

34 Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazir arazir kurabagh amiba, me bar arazir kuramin ingangarir gumazir kinibar min iti.

35 Ingangarir gumazir kiniba me zurara anababa ko itir pu. Puvati. Otarimra zurara anabamin aven iti.

36 Eghti kamaghin Otarim ia damuti, ia firighrighiva, egh ia guizbangira firighram.

37 Ki fo, ia Abrahamin ovaviba. Egh ia nan akam baraghan aghua, kamaghin amizima, ia na misoghasava ami.

38 Ki nan Afeziam nan akazir akabar gun migei. Ezi ia uan afeziam da inizir araziba ia dagh ami.”†

39 Ezi Judaba Iesusin akam ikara, “En afeziam, an Abraham.”

Ezi Iesus me migei, “Ia Abrahamin boriba, kamaghin ia an mirara arazir an amizibar amuam.

40 Ki, guizin akar God nan sure gamiziba, ki bar dar gun ia migei. Ezi datirighin ia na misoghasa ifonge. Kar Abrahamin arazim puvati!

41 Ia uan afeziamin arazim gami.”

Ezi me a migei, “En amebaba pura ikia e batezir pu. Puvati. E afeziar vamira iti, a God.”

42 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ezi ki God ko ikegha ize. Ki uabi uan ifongiamin izezir pu. Puvati. God na amadazi ezi iki ize. Kamaghin God guizbangira ian Afeziamra, eghti ia na gifuegham.

43 Ezi manmaghin amizi ia deravira nan akam gifozir puvati? Ia nan akam baraghan aghua, egha bizir kam bangin ia deravira nan akam gifozir puvati.

44 Ia uan afeziam Satanin boriba. Egha ia uan afeziamin ifongiamin gin mangasa bar gavgafi. A fomira ikia gumazibav sosi ezi me ariaghiri. Ezi guizbangin arazim an itir puvati, kamaghin a guizbangin arazibar gin zuir puvati. An akar ifavaribagh ami, kar an akamra. An akar ifavaribagh amir gumazim, egha guizbangira akar ifavaribar afeziam.

45 Ezi ko, ki guizin akam akuri, ezi kamaghin ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati.

46 Ia ghaze, ki ti arazir kuram gami? Ia kamaghin nighnighiva, ia nan arazir ku-

8:28: Jo 3:11, 3:14, 5:19, 5:30, 12:32, Ro 1:4 8:29: Jo 8:16, 16:32 8:30: Jo 7:31 8:32: Ro 6:14, 6:18, 6:22, 8:2, Je 1:25 8:33: Mt 3:9, Lu 3:8 8:34: Ro 6:16, 6:20, 2 Pe 2:19 8:36: Ro 8:2, Ga 5:1 8:37: Jo 5:38, 7:19, 8:40
8:38: Jo 3:32, 5:19, 5:30 † 8:38: (8:38) Fofozir gumazir maba ghaze, e akar kam ti kamaghin a giragham, “Ia bizir ian Afeziam mikemezibara, ia dar amu.” 8:39: Mt 3:9, Ro 2:28, Ga 3:7, 3:29 8:40: Jo 8:26, 8:37 8:41: Lo 32:6, Ais 63:16, 64:8 8:42: Jo 16:28, 1 Jo 5:1 8:43: Jo 7:17, Ro 8:7 8:44: Mt 13:38, 1 Jo 3:8, Ju 6 8:46: 2 Ko 5:21, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5

ram azenim datigh. Ezi ki guizin akam akuri, ezi manmagh sua ia nan akam nighnizir gavgavim an itir puvati?

⁴⁷ Godin boriba Godin akaba bar da barasi. Ezi ia Godin boriba puvati, kamaghin ia an akam barazir puvati.”

Iesus ghaze, ki fomira iti, ezi Abraham gin oto

⁴⁸ Ezi Judaba an akam ikara, “E ghaze, ni Samarian gumazir mam, ezi duar kuram ni gapasa. Ezi e nin azai, bizir kam ti guizbangira, o?”

⁴⁹ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Duar kuram na gapazazir pu. Puvati. Ki uan Afeziamin ziamra fe, ezi ia nan ziam dikabiri.

⁵⁰ Ki uabi uan ziam fer puvati. Ezi gumazir mam nan ziam fasa iti, egha a jas.

⁵¹ Ki guizbangira ia migei, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham. Bar puvati.”

⁵² Ezi bizir kam in Judaba kamaghin Iesus migei, “E datirighin fo, duar kuram ni gapasa. Abraham aremegha gifa, ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghregha gifa. Ezi ni ghaze, gumazir nan akamin gin zuim, an aremeghan kogham?”

⁵³ Manmaghin ami? En ovavim Abraham aremegha gifa! Ni ti Abraham gafira, o? Ezi Godin akam inigha izir gumaziba uaghan ariaghre. Ezi ni uabi ghaze, ni bar tinara?”

⁵⁴ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Ki uabi uan ziam fiti, eghti nan ziam pura bizim. Ezi nan Afeziam, a nan ziam fe. Ezi ia kamaghin migei, a ian God.

⁵⁵ Egha ia a gifozir puvati. Ezi ko, ki a gifo. Egh ki suam, ‘Ki a gifozir puvati,’ egh ki ian min gumazir ifavarimin otogham. Ki a gifogha givagha, egha ki deravira an akamin gin zui.

⁵⁶ “Ian afeziam Abraham, a nan dughiar ki izamimin ganasa, a bar akonge. Ezi an an ganigha givagha, egha an navim bar dera.”

⁵⁷ Ezi Judaba akar kam baregha egha kamaghin Iesus migei, “Ni 50 plan azeniba puvati. Ni ti Abrahamin ganis, o?”

⁵⁸ Ezi Iesus me migei, “Ki guizbangira ia migei, Abraham tighar otivam, ki fomira, Ki Iti.”[‡]

⁵⁹ Ezi me a ginivasa dagiaba isi. Ezi Iesus uabi modogha egha Godin Dipenimin miriam ategha azenan ghu.

9

Gumazir damazir okavirizimin eghaghanim

¹ Egha Iesus ghuavigha gumazir damazir okavizir mam in api. An damazimning okavizi amebam a bate.

² Ezi Iesusin suren gumaziba an azara. “Tisa, tina arazir kuram gami, gumazir kam o an amebam ko afeziam, ezi kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate?”

³ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Gumazir kam arazir kuram gamizir puvati, egha an amebam ko afeziam uaghan arazir kuratam gamizir puvati. God kamagh sua, bizir gumazir kam in otozim, gumazamiziba an ganiva fogham, Godin ingangarim azenara men oto. Kamaghin an damaziba okavizi amebam a bate.

⁴ Ezi datirighin aruem ikiavira itima, e gumazir na amadazi ki izezim an ingangarim damuam. Aminim pirasava roghira izi, ezi gumaziba ingangaritam damighan kogham.

⁵ Dughiar ki nguazir kam in itim, ki gumazir angangarim nguazimin itir gumazamizibagh anidim.”

⁶ Iesus kamaghin mikemegha egha nguazim giparigha egha nguazim sara veregha, egha gumazimin damazim gati.

⁷ Egha Iesus kamaghin a migei, “Ni mangiva Siloamin mozir dipam guruegh.” (Ziar kam Siloam, an mingarim kamaghin ghu, “Amada.”) Ezi gumazir damazir okavirizim ghua rue. Egha uamategha iza, biziba bar deravira dar gari.

8:47: Jo 10:26-27, 18:37, 1 Jo 4:6 **8:48:** Mk 3:21-22, Jo 7:20 **8:50:** Jo 5:41, 7:18 **8:51:** Jo 5:24, 6:40, 6:47, 11:26
8:52: Sek 1:5, Hi 11:13 **8:53:** Jo 4:12 **8:55:** Jo 7:28-29 **8:56:** Lu 10:24, Hi 11:13 **8:58:** Ais 43:13, Jo 1:1, Kl 1:17, MAA 1:8 ‡ **8:58:** (8:58) Ni akar Jon 8:24 in itimin gan. **8:59:** Jo 10:31 **9:2:** Kis 20:5, Ese 18:20, Lu 13:2-4
9:3: Jo 11:4 **9:4:** Jo 4:34, 5:17, 5:20, 11:9, 12:35, 17:4 **9:5:** Mt 5:14, Jo 1:5, 1:9, 3:19, 8:12, 12:35 **9:6:** Mk 7:33, 8:23 **9:7:** 2 Kin 5:10

8 Gumazir kam faragha dagiaba uabi daningasa gumamazibagh inge, ezi gumamazir aviriba an gani. Datirighin men marazi ko an boroghin itir darazi, me ghaze, “Gumazir kamra, a faragha apiav ikia dagiaba bagha gumamazibagh inge?”

9 Egha marazi ghaze, “Are, gumazir kamra.” Ezi marazi ghaze, “Puvati. A gumazir kamın mirara gara, egha a ighara.” Ezi gumazir kam uabi ghaze, “Kar kirara.”

10 Ezi me an azara, “Manmaghin amizima nin damazimning dera?”

11 Ezi a kamaghin men akam ikara, “Gumazir kam an ziam Iesus, a nguazim ko dipam veregha nan damazimning gati. Egha na migei, ‘Ni Siloamin mozir dipamin mangigh egh ruegh.’ Ezi ki ghua ruezima nan damazimning dera, ezi ki deravira bizibar gari.”

12 Ezi me an azara, “Gumazir kam managh iti?” Ezi a migei, “Ki fozir puvati.”

13 Egha me gumazir faragha damaziba okavizir kam me a inigha Farisiba bagha zui.

14 Ezi dughiar Iesus nguazir beghneazimin ingarigha gumazimin damazimning gamizi a garim, kar Sabatin dughiam.

15 Ezi kamaghin Farisiba uam an azai, “Nin damazimning manmaghin amigha dera?”

Ezi a kamaghin me migei, “A nguazir beghneazim isa nan damazimning gati, ezi ki rue, egha ki biziba deravira dar gari.”

16 Ezi Farisin maba ghaze, “Gumazir kam a Sabatin dughiamin arazibar gin zuir puvati. Kamaghin e fo, God gumazir kam amadazi puvati.” Ezi marazi ghaze, “Manmagh amizi gumazir arazir kuram itim mirakelin kabar amigham.” Egha me uari abiki.

17 Egha Farisiba ua faragha gumazir damaziba okavizir kamın azangsi, “Ni ghaze, gumazir kam nin damazimning akiri, ezi kamaghin ni manmaghin nighnisi, a gumazir manmaghira garim?” Ezi gumazir kam kamaghin me akam ikara, “A Godin akam inigha izir gumazir mam.”

18 Bar guizbangira, faragha gumazir kamın damazimning okafi, egha datirighin an damazimning kuiaghiri. Ezi Judan gumazir aruaba bizir kam nighnizir gavgavim an ikian aghua. Egha kamaghin me gumazir kamın amebam ko afeziamin diagha ghaze, gua izi.

19 Ezi aning izima me kamaghin aningın azai, “Ka ti guan borimra? Dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, gua kamaghin mikeme, o? Ezi manmagh amizima a datirighin gari?”

20 Ezi an amebam ko afeziam kamaghin men akam ikara, “Ga fo, kar gan borim. Ezi dughiar amebam a batezim, an damazimning okavigha iti, ga uaghan a gifo.

21 Ezi datirighin an damazimning manmaghin kuiaghiri, ga uaghan fozir puvati. Ezi tina an damazimning kui, ga uaghan fozir puvati. Ia an azaragh. An asegha gifa. A uabi ua bagh mikimam.”

22 An amebam ko afeziam Judabar atiatigha, egha kamaghin migirigiar kam gami. Me fo, Judaba faragha kamaghin akam misoke, gumazitam kamaghin mikim suam, “Iesus a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezir kam,” eghti me an anogoreghti a ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.

23 Ezi kamaghin gumazir kamın amebam ko afeziam ghaze, “An asegha gifa. Ia an azangsigh.”

24 Egha gin me ua gumazir faragha damaziba okavizim dia, egha a migia ghaze, “Ni Godin damazimin guizin akam mikimsi egh akar dikirizim damigh. E fo, gumazir ni mikemezir kam, an arazir kurabagh amir gumazim.”

25 Egha a kamaghin akam ikara, “An arazir kurabagh amir gumazim o puvati, ki kamaghin fozir puvati. Egha bizir vamira, ki a gifo, ki faragha damazimning okafi, egha datirighin nan damazimning kuiaghiri.”

26 Ezi me uam an azara, “A manmaghin ni gami? A manmaghin nin damazimning akiri?”

27 Ezi a kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia oraghan aghua. Ia manmagh sua dughiar aviribar oraghasa? Ia ti uaghan an suren gumazibar otivasa, o?”

28 Ezi Farisiba dibovibar kamaghin gumazir kam migei, “Nirara an suren gumazim. E Mosesin suren gumaziba.

29 E kamaghin fo, God akam Moses ganingi. Ezi gumazir kam, e fozir puvati, a nguibar manamin oto.”

30 Ezi gumazir faragha damaziba okavizir kam, a kamaghin men akam ikara, “Ia akar bar igharazim migeima, ki digavir kuram gami! Gumazir nan damazimning akirizir kam, ia ghaze ia gifozir puvati, a nguibar manamin oto.

31 E fo, God gumazir arazir kurabagh amiba barazir puvati. Gumazitam Godin ziam fiva egh an ifongiamin gin mangiti, eghti God a baragham.

32 Bar fomira iza datirikin, gumazitamın damazimning okavizi amebam a batezi, ezi gin gumazir mam an damazimning akirizi, e eghaghanir katam e a baraghizir puvati.

33 God gumazir kam amadaghan koghai, a bizitam damighan kogham.”

34 Farisiba me akar kam baregħa egha kamaghin an akam ikara, “Manmagħ ami? Arazir kuram bar ni avara, dughiar nin amebam ni batezimın tugħa egha iza datirikin. Ezi ni ti en sure damuasa, o?” Egha me a batoghezima a zui.

Gumazir nighnizir gavgavim itir puvatiziba, me mati men damaziba okafi

35 Iesus orazima me gumazir kam batoke, ezi a ghua a buri. Egha a batogħa kamaghin a migei, “Ni Gumazibar Otarim nighnizir gavgavim an ti, o puvati?”

36 Ezi a kamaghin an akam ikara, “Gumazir Ekiam, Gumazibar Otarir kam a tina? Ki nighnizir gavgavim an ikisi, kamaghin ni na mikim, a tina.”

37 Ezi Iesus a migei, “Ni an ganigha gifa. A gumazir datirighin ni ko migeim.”

38 Ezi gumazir kam migei, “Ekiam, ki nighnizir gavgavim iti.” Egha Iesusin guamin tevimning apirigha an ziam fe.

39 Ezi Iesus ghaze, “Ki gumazamizibar araziba tuisighasa ki ize. Ki kamagh sua, gumazir damaziba okavigha itiba me ganam, ezi gumazir gariba, men damaziba okavigham. Bizir kam bagħa, ki nguazir kamın ize.”

40 Farisin maba me Iesusin boroghira ikia akar kam baraki. Egha an azara, “Ni kamaghin e mikimasa, e ti uaghan damaziba okafi, o?”

41 Ezi Iesus kamaghin me migei, “Ian damaziba okavizi, ia arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Egha ia ghaze, ‘En damaziba gari.’ Kamaghin amizima ian arazir kurabar osimtizim ikiavira iti.”

10

Iesus, a sipsipbagħ eghuvir gumazir aghuim

1 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Bar guizbangira ki ia migei, gumazim sipsipbar divazimın tiar akamin aven zuir puvatigha, egha tuavir igharazimın divazimın ikiavkinigha egha aven ghua, a mati okimakiar gumazim egha gumazir igharaz darazir biziba isim.

2 Ezi gumazir tiar akamin aven zuim, a sipsipbagħ eghuvir gumazim.

3 Tiar akamin garir gumazim a gumazir kam bagħa tiam kui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Ezi a vaghvagħa uabi uan sipsipbar ziabar diava egha men akua azenan zui.

4 A uan sipsipbar akua azenan ghugħa, egha a uabi men faragħa zui. Ezi sipsipba an tiarim barasi. Kamaghin me an gin zui.

5 Me gumazir igharazibar gin zuir puvati. Me gumazir igharazibar tiaribagħ fozir puvati. Kamaghin ami, gumazir igharazim men dimti, sipsipba an aregham.”

6 Iesus akar isin zuimin me mikeme, ezi me akar kamın mingarim, me a gifozir puvati.

⁷ Kamaghin amizi, Iesus ua kamaghin me migei, “Ki bar guizbangira ia migei, ki uabi, ki sipsipba aven zuir tiar akam.

⁸ Gumazir nan faragha izeziba, me bar okimakar gumaziba egha gumazibar biziba isir gumaziba. Ezi sipsipba me barazir puvati.

⁹ Ki uabi ki tiar akam. Ezi gumazitam na bagh iziva egh divazimin aven mangighti, God an akurvaghham. Eghti an aven mangighiva egh azenan izam, egh daruva dagheba iniam.

¹⁰ “Okimakar gumazim, a sipsipba okimiva me misoghtima me arimighiram, egh me gasighasighasa izi. A bizir igharazitam damuasa izir puvati. Ezi ko, ki ia angamra itir ikirimirim iniasa, ki ize, eghti ikirimirir aghuarim guizbangira ia gizivaghham.

¹¹ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Egha sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim, a uan sipsipbar akurvaghshi me bagh aremegham.

¹² Ezi gumazir dagiar ingangarimra amim, a guizbangira sipsipbagh eghuvir gumazim puvati, a sipsipbar ghuavim puvati. Egha a sipsipbar garima afiar atiar mam izima, a sipsipba ategh arimangigham. Eghti afiar atiam sipsipbar amiva egh men agintighti me tintinibar mangegham.

¹³ Gumazir kam uan ivezim iniasavira ingara iti. A guizbangira sipsipbagh nighnizir puvati. Kamaghin, a sipsipba ategh arimangigham.

¹⁴⁻¹⁵ “Ki uabi ki sipsipbagh eghuvir gumazir aghuim. Afeziam na gifozima, ki Afeziam gifoz moghira ki uan sipsipbagh fo, ezi nan sipsipba na gifo. Ezi ki sipsipbar akurvaghshi, me bagh aremegham.

¹⁶ Ki sipsipin maba uaghan iti, da divazir kam in sipsipba puvati. Ezi ki sipsipin kaba uaghan men aku izam, eghti me nan tiarim baraghham. Eghiva me bar sipsipin oku-

ruar vamira ikiti, eghti sipsipbagh eghuvir gumazir vamira bar me geghuvam.

¹⁷ “Ki kamagh sua, ki ua dikavigh angamra ikiam, kamaghin ki aremeghasa ifonge. Kamaghin ami, Afeziam bar na gifonge.

¹⁸ Gumazitam na misueghti ki aremeghan kogham. Puvati. Ki uabi nan ifongiamin ki aremegham. Ki oveghamin gavgavim ikia, egha uaghan ua dikavamin gavgavim iti. Nan Afeziam kamaghin damuasa na mikeme.”

¹⁹ Judaba akar kam baregha egha ua uari tuiragha okoroar pumuning iti.

²⁰ Egha gumazir aviriba ghaze, “Duar kuram a gapasa, ezi an ongani. Manmagh sua ia an akam barasi?”

²¹ Ezi marazi ghaze, “Akar kam, a duar kuram gapazazir gumazimin akam puvati. Eghti duar kuram manmaghin gumazir damazim okavizim akirigham?”

Judaba me Iesusin apanimin iti

²² Ezi dughiar kam in, isar ekiam in dughiam Jerusalem in oto. Kar dughiar me fomira God in Dipenim ginighnigha ghaze, dipenir kam a God baghavira itir dipenim. Ezi datirighin me dughiar kam ginighnisi. An orangtuzimin dughiam in oto.

²³ Ezi Iesus God in Dipenimin ikia Solomon in Azuarimin aven arui.

²⁴ Ezi Judaba iza anakuvagha egha kamaghin an azara, “Dughiar manamra ni deravira e mikimam, ni bar tinara? Ni gumazir kamra, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, egh ni deravira e mikim.”

²⁵ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, ezi ia nighnizir gavgavim nan ikian aghua. Ki ingangariba bar uan Afeziam in ziam in dagh ami, ezi ingangarir kaba nan gun migia ian akakasi, ki tinara.

²⁶ Egha ia nan sipsipba puvati, kamaghin amizima ia nighnizir gavgavim nan itir puvati.

10:8: Jer 23:1-2, Ese 34:2-3 **10:9:** Sng 118:20, Jo 14:6, Ef 2:18 **10:11:** Sng 23:1, Ais 40:11, Ese 34:11-23, Jo 15:13, Hi 13:20, 1 Pi 2:25, MAA 7:17 **10:12:** Sek 11:16-17, Ap 20:29 **10:16:** Ais 56:8, Ese 34:23, 37:22-24, Jo 11:52, Ef 2:14, 1 Pi 2:25 **10:17:** Ais 53:7-8, 53:12, Fl 2:8-9, Hi 2:9 **10:18:** Jo 2:19, 5:26, 6:38, 14:31, 19:11, Ap 2:24, 2:32 **10:19:** Jo 7:43 **10:20:** Jo 7:20, 8:48, 8:52 **10:21:** Sng 94:9, 146:8, Jo 9:6-7, 9:32-33 **10:24:** Ap 3:11, 5:12, Lu 22:67 **10:25:** Jo 3:2, 4:26, 5:36, 10:38 **10:26:** Jo 6:64, 8:45-47, 1 Jo 4:6 **10:27:** Jo 8:47, 10:3-4, 10:14 **10:28:** Jo 3:16, 6:37-39, 17:11-12, 18:9

²⁷ Nan sipsipba nan tiarim barasi, ezi ki me gifozi, me nan gin izi.

²⁸ Ki zurara itir ikirimirir aghuarim me ganidi, eghti me ovengan kogham. Bar puvati. Eghti gumazitam nan dafarimin me batueghan kogham.

²⁹ Nan Afeziam me isa na ganingi. Egha an gavgavim bar ekevegha, bizir igharaz-ibar gavgaviba, bar dagh afira. Kamaghin amizi gumazitam an dafarimin me batueghan kogham.

³⁰ Ezi ki uan Afeziam ko, ga gumazir vamiran min iti.”

³¹ Judaba akar kam baregha egha me ua a ginivasa dagiaba isi.

³² Ezi Iesus kamaghin me migei, “Nan Afeziam na mikemezi, ki ingangarir aghuir aviribagh amima ia dar gani. Egha, ia ingangarir kabar manamra nighnigha egha dagiaba na ginivasa?”

³³ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “E ingangarir aghuitam ginighnigha egha dagiaba fi ni mikinasa, puvati. Ni Godin danganim iniasa, kamaghin e dagiaba ni mikinasa. Ni pura gumazir kinim, egha ni kamaghin migia ghaze, ni uabi ni God.”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ian Arazir Moses Osirizimin aven, akar kam iti, ‘God ghaze, ‘Tarara godba.’”

³⁵ Fomira God akar kamın gun gumazibav keme, egha me migia ghaze, me godba. Ezi e fo, Godin Akınafarimin itir akam zurara ikivira ikiva, igharagha otoghan kogham.

³⁶ Ezi ko, Afeziam uabi na misefe, egha na amadazima ki nguazimin ize. Egha ki ghaze, ‘Ki Godin Otarim,’ ezi manmagh sua ia ghaze, ‘Ni Godin danganim iniasa?’

³⁷ “Ki uan Afeziamın ingangarim damuan koghti, eghti ia nighnizir gavgavim nan akamin ikian marki.

³⁸ Ezi ki an ingangarim gami. Ezi ia nan akam nighnizir gavgavim an ikian aghuaghiva, egh ia nighnizir gavgavim nan ingangarir ki amibar iki. Eghti ia deravira fofoziba ko nighniziba kamaghin da

ini, Afeziam nan aven iti, ezi ki Afeziamın aven iti.”

³⁹ Egha me uam an suighasava amima, ezi a men tongin suiaghrigha ghu.

⁴⁰ Egha Iesus uamategha ghua Jordanın dipam abigha vongin ghu. Egha ghua danganir Jon fomira gumaziba ruezimin oto, egha a danganir kamın iti.

⁴¹ Ezi gumamazir aviriba a bagha izi. Egha me ghaze, “Guizbangira, Jon gavgavim uan akam daningasa mirakelin arazitam gamizir puvati. Egha akar Jon gumazir kamın gun mikemeziba, da bar guizbangira.”

⁴² Ezi dughiar Iesus danganir kamın itim, gumamazir aviriba nighnizir gavgavim an iti.

Jesus Judian Distrigh ko Jerusalemın nguibamın ghuzima, gumazir aruaba a misueghti an aremeghasa

11

(Sapta 11-12)

Lasarus aremegha gifa

¹ Gumazir mam Lasarus, an arei. A Betanin nguibamın gumazim. Betanin nguibam, Maria uan avenamebam Marta aning itir nguibam.*

² (Marian kamra, a mughuriar aghuim zuir borem isa Ekiamın dagarimning ginge, egha uan dapanir arizibar anedisi. Datirighin an dozim Lasarus arei.)

³ Ezi an amizimning Iesus bagha akam amada, “Ekiam, gumazir ni bar ifongezim, an arei.”

⁴ Ezi Iesus oregha, egha kamaghin migei, “Kar gumazim aremegh bar givaghamin arimariam puvati. Kar gumamazibar amuti me Godin gavgavimın ganiva egh ziar ekiam a daningam. Ezi tuavir kamra, Godin Otarim uaghan ziar ekiam iniam.”

⁵ Iesus bar Marta ko an afumim ko Lasarus, me gifonge.

10:29: Jo 14:28, 17:2, 17:6 **10:30:** Jo 17:11, 17:22 **10:31:** Jo 8:59 **10:33:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **10:34:** Sng 82:6 **10:35:** Mt 5:18 **10:36:** Jo 3:17, 5:17-18, 6:27, 9:35-37 **10:38:** Jo 14:10-11 **10:39:** Lu 4:30, Jo 8:59
10:40: Jo 1:28 **10:42:** Jo 7:31 **11:1:** Lu 10:38-39 * **11:1:** (11:1) Maria ko Marta, aning Lasarusın amizimning.
11:2: Mt 26:7, Mk 14:3, Jo 12:3 **11:3:** Jo 11:36 **11:4:** Jo 9:3, 11:40

⁶ Ezi a Lasarusin arimariamın akam baregha, egha ua dughiar pumuningin nguibar a itir kamın ikiavıra iti.

⁷ Egha a gın suren gumazibav gei, “E uamategħ Judian Distrighın mangam.”

⁸ Ezi suren gumaziba a miġia ghaze, “Tisa, bogħimra Judian Distrighın itir gumaziba, me dagiaba fi ni mikinasava ami. Ezi ni uamategħ Judian Distrighın mangasa, a?”

⁹ Egha Iesus kamaghın men akam ikara, “Dughiar vamıra aruem ti 12 plan auan gari, o? Gumazim aruemın aruava, nguazir kamın angazangarimın garava, kamaghın an asaghpora irir puvati.

¹⁰ Ezi gumazim dimagarimın aruava, a ganamin angazangariba puvati, kamaghın an asaghpor irigham.”

¹¹ Iesus kamaghın miġia, egha gın ua me miġei, “En roroam Lasarus an akui. Ezi ki mangıva a damighti a dikavigham.”

¹² Ezi suren gumaziba akar kam baregha egha kamaghın miġei, “Ekiam, a dakuighıva, an arimariam ġivagham.”

¹³ Suren gumaziba me kamaghın fozir puvati, Iesus ghaze, Lasarus aremegħa ġifa. Me ghaze, Iesus Lasarusın miġia ghaze, a puram akui.

¹⁴ Ezi datirighın Iesus deravıra kamaghın me miġia ghaze, “Lasarus an aremegħa ġifa.

¹⁵ Ezi ki ia ġinighnisi, egha ki fo, bizir kam ia damuti, ia niġhnizir gavgavim ikiam. Kamaghın, ki a ko dughiar kamın ikezir puvatigha, egha ki bar akonge. Egh datirighın, e a baġh mangam.”

¹⁶ Iesus mikemegħa ġivazıma, ezi Tomas an ziar mam Fufuzim, a kamaghın suren gumazir iġharazibav gei, “E uaghan uan Tisa ko mangıva, egh a ko ovengam.”

Iesus ghaze, Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim

¹⁷ Ezi Iesus uan suren gumaziba ko ghuava Betanin nguibamın boroghın zui,

egħa kamaghın oraki, Lasarus 4 plan dughıabar mozimın ike.

¹⁸ Betanin nguibam a Jerusalemın boroghın iti, tuavimın ruarim a 3 plan kilomitan tu.

¹⁹ Ezi Judian gumazamizir avırıba iza Marta ko Marian gara iti. Aningın dozımın ovevem baġha, me aningın akurvaghamin miġirıġiar tabav kimti aningın navimning deragħasa, me ize.

²⁰ Ezi Marta orazıma Iesus izi, ezi a Maria ataghizi a dipenimın itima a ghua tuavimın Iesus bato.

²¹ Egha Marta kamaghın Iesus miġei, “Ekiam, ni kagh ikezi, nan dozim aremegħan kogħai!

²² Ezi ki uaghan fo, ni datirighın bizitam baġh Godın azaragħti a ni danıgam.”

²³ Ezi Iesus a miġei, “Nın dozim ua dikavigham.”

²⁴ Ezi Marta a miġei, “Ki fo, a nguazim ġivaghamin dughıamın dikavigham, dughiar gumazamiziba bar dikavamim.”

²⁵ Ezi Iesus a miġei, “Ki uabi, ki gumazir gumazamizibagh amima me ua dikavim, egha ki uabi, ki gumazir ikirimirir zurara itim anidim. Gumazitam, niġhnizir gavgavim nan ikıva aremegħıva, an angamra ikıvıra ikiam.

²⁶ Ezi gumaziba bar angamra ikia egha niġhnizir gavgavim nan iti, me aremegħan kogħam. Puvati. Me angamra iki mamaghıra ikiam. Ni niġhnizir gavgavim akar kabar iti, o puvati?”

²⁷ Ezi Marta kamaghın Iesus miġei, “Are, Ekiam! Ki niġhnizir gavgavim ikia fo, ni Godın Otarım. Ni gumazir kam God nguazımın ni amangasa mikeme, Gumazir God Uam E Iniasa Mısevezim.”

Iesus Lasarusın apangkuvigha egha azi

²⁸ Marta kamaghın mikemegħa, egha ghua uan avenamebam Marian dia. Egha nımıra Marian kuarım ġatigha kamaghın a miġei, “Tisa a ize, egha ni baġha azai.”

²⁹ Ezi Maria kamaghın oregha, egha zuamıra dikavigha Iesus baġha ghu.

30 (Iesus tighar nguibamin otivam. A danganir Marta faragha a batozi naghira iti.)

31 Ezi Judaba Marian apangkuvigha egha a ko dipenim iti, egha an garima a zuamira dikavigha azenan ghu. Ezi me an gin zui. Me ghaze, a ti aziasa mozim'in zui.

32 Ezi Maria ghua Iesus itir danganir kamin oto, egha Iesus bato. Egha a Iesusin suemningin boroghira tevimning apirigha, egha kamaghin a migei, "Ekiam, ni ti kagh ikezi, nan dozim aremeghan koghai."

33 Ezi Iesus Marian garima an azi. Egha a Judan Marian gin izezibar garima me uaghan azi. Egha a bar men apangkuvigha egha uaghan aziasava ami.

34 Egha a me migei, "Ia managh anefa?"

Ezi me a migei, "Ekiam, ni izi ganigh."

35 Ezi Iesus azia teriba iri.

36 Ezi Judaba an ganigha egha kamaghin uariv gei, "Munagh gan. A gumazir kam bar a gifonge."

37 Egha marazi ghaze, "A gumazir damaziba okaviziba akirizima me ua gari. Egh a gumazir kamin akurazi an aremeghan koghai. A ti manmagh sua an akuraghan aghua?"

Iesus Lasarus gamizima a ua dikafi

38 Ezi Iesus ua bar oseme, egha a ghua mozim'in oto. Mozir kam a dagiar mozim me mighsiamin an ingari. Ezi dagiar ekiam an tiar akam avara.

39 Ezi Iesus ghaze, "Ia dagiam puegh munagh amadagh."

Ezi Marta, a gumazir aremezimin amizim, a kamaghin Iesus migei, "Ekiam, an kuam 4 plan dughiabar mozim'in ike. An mughuriar kuram otivam."

40 Ezi Iesus a migei, "Ki faragha ni mikemegha gifa, ni nighnizir gavgavim ikiva, egh ni Godin gavgavir ekiamin ganam."

41 Egha me dagiam puegha munagh amadazi, Iesus kogha overiamin gara egha kamaghin migei, "Afeziam, ni na barasi, kamaghin amizima ki ni minaba.

42 Ki fo, ni zurara na barasi. Ezi ki gumazir kagh tuivighav itibagh nighnigha, egha kamaghin ifonge, me kamaghin fogh suam, ni na amadazi ki ize. Kamaghin ki akar kam gami."

43 Iesus mikemegha givagha, egha a pamtem dia ghaze, "Lasarus, ni azenan izi."

44 Ezi Lasarus ua dikavigha egha azenan ize. An sueba ko aghariba ko guam, me inim'in da nomke.

Ezi Iesus kamaghin me migei, "Ia inim adegh, egh an ateghti, a daru."

Gumazir dapaniba Iesus misueghti an aremeghasa akam misoke

(Matyu 26:1-5 ko Mak 14:1-2 ko Luk 22:1-2)

45 Ezi Judan gumazamizir iza Maria ko itiba, men avirim Iesus amizir bizir kamin ganigha egha kamaghin nighnizir gavgavim an iti.

46 Ezi men marazi Farisiba bagha ghuegha bizir Iesus amizir kamin me migei.

47 Kamaghin amizi, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba, me Judan kotin aven itir gumaziba bar men diagha iza uari akuvagha egha kamaghin me migei, "E manmaghin damuam? Gumazir kam mirakelin avirim gami!

48 E kamaghin aneteghti an arazir kam damuvira ikiti, eghti gumazamiziba bar nighnizir gavgavim an ikiam. Eghti Romin gumazir ekiaba iziva en Godin Dipenim ko en adarasi saram asighasigham."

49 Ezi men tongin gumazir mam, an ziam Kaiafas, an azenir kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanim. A kamaghin me migei, "Ia fofoziba bar puvati.

50 Ia ti arazitam gifozir puvati, a ian akurvaghham. Puvatightima, en adarazi bar ovegham."

51 Kaiafas uabi uan nighnizimin akar kam mikemezir puvati. A azenir kamin ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iti. Egha an arazir Godin akam inigha izimin mirara migia ghaze, Iesus a Judabar akurvaghsi aremegham.

⁵² Ezi Iesus Judabar akurvaghsvira aremeghan kogham. Puvati. A Godin borir tintinibar itiba bagh aremegh me akuvaghti me vamiran otogham.

⁵³ Ezi dughiar kamın ghuava gumazir aruaba Iesus misueghtima an aremeghasa tuaviba buria egha akabar kiri.

⁵⁴ Kamaghın amizi Iesus Judabar tongın uabi azenim gatigha aruir puvati. Egha a nguibar kam ategha egha a ghua gumaziba itir puvatizir danganim boroghira itir nguibar mamın iti. Nguibar kam, an ziam Efraim. Ezi a uan suren gumaziba ko, me nguibar kamın iti.

⁵⁵ Ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam roghira ize. Kamaghın tintinimın nguibabar gumazamiziba Jerusalemın ghua, Godin damazimın uari zuasa ghue.

⁵⁶ Egha me Iesus bagha ruiavira iti. Me Godin Dipenimın miriamın aven tuivighav ikia, egha me uarir tongın kamaghın uarir azangsisı, “Ia manmaghın nighnisi? A ti izi isar ekiamın dughiamın ganam, o puvatigham?”

⁵⁷ Ezi gumazir aruaba ko Farisiba me gumazamizibav kemegha gıfa, gumazitam danganir Iesus itim gifogh, egh me mikemegh. Eghti me an suiragh kalabus darighasa.

12

Maria mughuriar aghuim zuir borem Iesusın dagarimning ginge

(Matyu 26:6-13 ko Mak 14:3-9)

¹ Ezi 6 plan dughiaba ikiavira itima, ezi God Israelbagh Itazir Dughiamın isar ekiam otivasa. Ezi dughiar kamın Iesus Betanin nguibamın ghu. Betani a Lasarusın nguibam, a gumazir Iesus mozimın a gamizima a ua dikavizim.

² Ezi me nguibar kamın Iesusın ziam fasa dagheba isai. Ezi Marta dagheba tui. Ezi Lasarus, a gumazir Iesus ko dakozimın apiaghav ikia apibar mav.

³ Ezi Maria, mughuriar aghuim zuir borem, a misevir mamın ikia bar izivagha,

egha a bar dikirigha egha an ivezim bar pın ko. Egha an a inigha iza Iesusın dagarimning ginge, egha uan dapanir arizimın anedisi. Ezi borer kamın mughuriar aghuim dipenim bar akoro.

⁴ Ezi an suren gumazir mam, a Judas Iskariot, a gumazir kam a gın Iesus isa apanibar agharim gati, a kamaghın migei,

⁵ “Manmagh sua e borer kam isa 300 silvan dagiaba bagh anemangan aghua, eghti e an dagiaba inighıva gumazir onganarazıbar anıngam?”

⁶ Judas onganarazir gumazibagh nighnizir puvati, egha a kamaghın migei. Puvati. An okimakiar gumazim. Egha Iesusın adarazir dagıabar mıtarım an gara iti, egha dughiar maba a da okei.

⁷ Ezi Iesus akar kam baregha egha kamaghın migei, “Amizir kam atakigh! Eghti a bizir an amizir kamın nighnizim ikıvira iki mangı dughiar ki aremeghti me na mozim datigham.

⁸ Gumazir onganarazıba ia ko ikıvira ikiam. Eghti ko, ki ia ko zurara ikıvira ikian kogham.”

Ofa gamir gumazir ekiaba Lasarus misueghti an aremeghasa, akam misosi

⁹ Ezi Judan avırir ekiam oregha me fo, Iesus Betanin nguibamın iti. Ezi me a bagha izi. Me Iesusın ganasavira izir puvati. Me fo, Iesus faragha Lasarus mozimın a gamizima a ua dikafi. Ezi me uaghan Lasarusın ganasa.

¹⁰ Kamaghın ofa gamir gumazir ekiaba uaghan Lasarus misueghti an aremeghasa akam misosi.

¹¹ Me fo, Judan avırıba Iesus Lasarus gamizir bizim ginighnisi, egha me ofa gamir gumazir ekiaba ategha akirim ragha me gasara, egha me nighnizir gavgavım Iesusın iti. Bizir kam bagha me Lasarus misoghasava ami.

Iesus atrivimın mın Jerusalemın aven zuir (Matyu 21:1-11 ko Mak 11:1-11 ko Luk 19:28-40)

¹² Ezi gumazamizir aviriba God Israëlbagh Itazir Dughiamin isar ekiamin ganasa iza Jerusalem in iti. Boghinaronra Iesus Lasarusin dipenimin ame. Ezi datirighin gumazamiziba kamaghin oraki, Iesus roghira iza Jerusalem in otivasa.

¹³ Ezi me uan agharibar okavir aghuabar suigha ghua tuavimin Iesus bativasa, egha me kamaghin dei,

“Godin ziam fi!

Gumazir Ekiamin ziamin izir kam,
God deravira a damu.
A Israelbar Atrivim!”

¹⁴ Egha Iesus donkin mam inigha egha a gaperagha zui. Godin Akinafarim bizir kam in gun migei,

¹⁵ “Ia Saionin nguibamin gumazamiziba, ia atiatingan marki.

Ia gan. Ian Atrivim a izi.

A donkin igiam gaperagha izi.”

¹⁶ An suren gumaziba, me dughiar kam akar kam in mingarim gifozir puvati. Egha gin God ziar ekiam isa Iesus ganigha givazima, ezi me akar Godin Akinafarimin itim ginirigha egha me fo, a Iesusra migei. Egha me ua bizir gumaziba Iesus gamizim ginighnisi.

¹⁷ Lasarus aremegha egha mozimin itir dughiam, gumazamizir avirim Iesus ko ikia egha Iesusin garima, a Lasarus mozimin an diagha a gamizima a ua dikafi. Ezi datirighin gumazamizir kaba, Iesus amizir bizir kam in gun migiavira iti.

¹⁸ Ezi gumazamiziba orazima a mirakelin kam gami, ezi kamaghin me ghua tuavimin a bato.

¹⁹ Ezi Farisiba ganigha, egha me uarir tongin kamaghin uariv gei, “Ia an gan! Bizir e damuamin kam, a datirighin otoghan kogham. Gumazamiziba bar ghua an gin zui.”

Grighin marazi Iesusin ganasa

²⁰ Ezi dughiar kam in, gumazamiziba isar ekiamin Godin ziam fasa Jerusalem in

ghuavanabo, ezi men tongin, Grighin marazi uaghan iti.

²¹ Egha Grighin gumazir kaba Filip bagha ize. (Filip a Betsaidan nguibamin gumazim, a Galilin Distrighin iti.) Egha me kamaghin a migei, “Gumazir ekiam, e Iesusin ganasa ifonge.”

²² Ezi Filip ghua Andru mikeme. Egha Andru, Filip ko aning ghua Iesus migei.

²³ Ezi Iesus kamaghin aning in akam ikara, “Dughiar Gumaziba Otaram ziar ekiam iniamim, an otogha gifa.

²⁴ Ki guizbangira ia migei, witin ovizitam nguazim girigh egh aremeghan koghiva, a uabira ikiam. Egh an aremegh, a uam aghungiva egh witin ovizir aviriba misivam.

²⁵ Gumazir uabira uan mikarzim gifongezim, an aremegham. Ezi gumazir nguazir kam in ikia uabi uan mikarzim aghuazim, an angamra itir ikirimirim in suiragh mangi zurara ikivira ikiam.

²⁶ Ezi gumazir nan ingangarim damuasa ifongezim, a nan gin izi. Egh nguibar ki itim, nan ingangarir gumazim uaghan na ko ikiam. Ezi gumazir nan ingangarim gamim, Afeziam ziar ekiam a daningam.”

Iesus uan ovevem migei

²⁷ Ezi Iesus ua kamaghin migei, “Datirighin nan navim bar osemegha nighnizir aviriba iti. Egha ki manmagh mikimam? Ki ti kamagh mikimam, ‘Afeziam, ni bizir na bativamim batokegh?’ Puvati. Ki kamaghin mikiman kogham. Osimtizir dughiar kam in otivim, a na bativam. Bizir kam bagha ki ize.

²⁸ Afeziam ni uan ziam damuti, an ekefegh!”

Iesus mikemegha givazima, ezi tiarir mam Godin Nguibamin zaghira ghaze, “Ki uan ziam gamizima an ekeveghe gifa, eghti ki ua kamaghin damuam.”

²⁹ Ezi gumazamizir roghira tughav itiba, me tiarir kam baraki, egha me kamaghin migei, “Ararim dagara!” Ezi marazi ghaze, “Enselin mam a migei!”

12:13: Sng 118:25-26, Mt 27:42, Jo 1:49 **12:15:** Sek 9:9 **12:16:** Lu 18:34, Jo 2:22, 7:39, 14:26 **12:17:** Jo 11:43-44
12:19: Jo 11:48 **12:21:** Lu 19:3, 23:8, Jo 1:44 **12:23:** Jo 13:31-32, 17:1 **12:24:** 1 Ko 15:36 **12:25:** Mt 10:39,
16:25, Mk 8:35, Lu 9:24, 17:33 **12:26:** Jo 14:3, 17:24, 1 Te 4:17 **12:27:** Sng 6:3, 42:5, Mt 26:38, Lu 12:50, 22:53, Jo
18:37 **12:28:** Mt 3:17 **12:29:** Ap 23:9

³⁰ Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Akar ia datirighin oraghazir kam, a nan akurvaghasa izezir puvati. A ian akurvaghasa ize.

³¹ Datirighin God nguazir kamın gumamazibar araziba tuisigham. Egh nguazir kam gativazir gumazir dapanim Satan a batuegham.

³² Datirighin ki nguazimin iti, ezi gin me na fegh ter ighuvimin na aguragham, eghti dughiar kamın ki gumamaziba bar me damuti me na bagh izam.”*

³³ (Iesus migirigiar kam gamua egha arazir an ovengamimin gun migei.)

³⁴ Ezi gumamaziba kamaghin an akam ikara, “E kamaghin Moses Osirizir Arazibar akam baraki, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim otogh, egh a iki mamaghira ikiam. Egha manmagh sua ni ghaze, ‘Me Gumazibar Otaram fegh ter ighuvimin aneguragham?’ Gumazibar Otarir kam, a bar tinara?”

³⁵ Ezi Iesus kamaghin me migei, “Dughiar ovezimin angazangarim ian tongin ikiam. Datirighin angazangarim ian ikiavira iti, ezi ia angazangarimin aven daru. Puvatighti, mitatem ia avaragham. E fo, gumazim mitatemın arui, a fozir puvati, a managh zui.

³⁶ Angazangarim datirighin ia ko ikiavira iti, eghti ia nighnizir gavgavim angazangarimin iki. Kamaghin ia angazangarimin gumamazibar min otivigham.”

Judan gumazir avirim nighnizir gavgavim Iesusin itir puvati

Iesus gumamaziba ko mikemegha givagha, egha me ategha ghua men modo.

³⁷ Me an garima a mirakelin avirim gami. Ezi me nighnizir gavgavim an itir puvati.

³⁸ God kamagh sua, an akam inigha izir gumazim Aisaian akam guizbangira otogham. Aisaia kamaghin mikeme,

“Ekiam, tina en akam nighnizir gavgavim an iti?

Egha tina Ekiamın garima, a uan gavgavim an aka?”

³⁹ Kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Iesusin ikian aghua. Ezi bizir kamın mingarim, Aisaia uaghan akar igharazim an osiri. A kamaghin migei,

⁴⁰ “God kamagh sua, me bizitamin ganan koghiva,

egh me naviba akamin mingarim gifoghan kogham.

Egh me navibagh iragh egh ua na bagh iziti, ki me damighti me ua deraghan kogham.

Kamaghin God men damazibagh amizi da okafi,

ezi me gari puvati.

Egha men nighnizibagh amizi me ongani.”

⁴¹ Aisaia Iesusin angazangarim ko gavgavimin ganigha, kamaghin an an gurara migei.

⁴² Guizbangira, gumazir dapanir avirim uaghan nighnizir gavgavim Iesusin iti. Egha me Farisibar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavimin gun migeir puvati. Me atiatigha ghaze, Farisiba men anogoreghti me ua God ko migeir dipenimin aven ikian kogham.

⁴³ Gumaziba men ziaba fasa me bar ifonge, egha God men ziaba fasa me ifongezir puvati.

Akar Iesus mikemezim, a gumamazibar araziba tuisigham

⁴⁴ Ezi Iesus kamaghin diagha ghaze, “Gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a nighnizir gavgavim narara itir puvati. A nighnizir gavgavim Afeziar na amadazi ki izezim uaghan an iti.

⁴⁵ Ezi gumazir nan garim, a uaghan Afeziar na amadazi ki izezimin gari.

12:30: Jo 11:42 **12:31:** Mt 12:29, Lu 10:18, Jo 9:39, 14:30, 16:11, Ap 26:18, Ef 2:2 **12:32:** Jo 3:14, 8:28, Ro 5:18, Hi 2:9 * **12:32:** (12:32) Iesus ghaze, “Gumaziba na fegh ter ighuvimin na aguragham.” Tuavir kamra, God a feghti an an Nguibamin mangi, egh bar pin ikiam. Ni Filipai 2:9-11in gan. **12:33:** Jo 18:32 **12:34:** Sng 89:4, 89:36, 110:4, Ais 9:9, 53:8, Ese 37:25, Dan 2:44, 7:14, Mai 4:7 **12:35:** Jer 13:16, Jo 1:9, 7:33, 8:12, 11:10, Ef 5:8, 1 Jo 2:10-11 **12:36:** Ef 5:8 **12:37:** Jo 2:11 **12:38:** Ais 53:1, Ro 10:16 **12:40:** Ais 6:9-10, Mt 13:15 **12:41:** Ais 6:1 **12:42:** Jo 7:48, 9:22 **12:43:** Jo 5:44 **12:44:** Mt 10:40, Mk 9:37, 1 Pi 1:21 **12:45:** Jo 14:9 **12:46:** Jo 3:19, 8:12, 9:5, 9:39, 12:35

⁴⁶ Ki kamagh sua, gumazir nighnizir gavvim nan itiba, me bar mitatemın ikian kogham. Bizir kam bagha ki angazan-garimın mın nguazir kamın ize.

⁴⁷ “Gumazitam nan akam baregha egha nan gın zuir puvati, ki jasin mın a tuisighan kogham. Ki nguazimın gumamazibar jasin ikiasa izezir puvati. Ki men akur-vaghasa ize.

⁴⁸ Ezi gumazim akirim na gasara egha nan akam inizir puvati, a kot iti, eghti jas a tuisigham. Akar ki mikemezim, a nguazim gıvaghamin dughiamın an an araziba tuisigham.

⁴⁹ Ki uabi uan nighnizimın migeir puvati. Afeziam na amadazi ki ize. A uabi akaba bar na mikeme, ezi ki dar gun migei.

⁵⁰ Ezi ki fo, Afeziamın akam a gumamazibagh amima, eghti gın me zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Kamaghın ami, akar ki mikemezir kaba bar, ki Afeziam na mikemezi moghın ki dagh ami.”

Iesus kamaghın suren gumazibav miğia ghaze, a me ategh ua Afeziam bagh mangam

13

(Sapta 13-17)

Iesus uan suren gumazibar dagariba rue

¹ Dughiar kam, God Israelbagh Itazir Dughiam a gurumızaraghan otivam. Ezi Iesus fo, a mangamin dughiam otozi, a nguazir kam ategh uan Afeziam bagh mangasava ami. A uan gumamazizir nguazir kamın itiba a fomıra bar me gifonge, egha me gifueghavıra ikia ghua an areme.

² Ezi guaratızir kamın me apa iti. Satan faragha nighnizir Iesus isi apanibar agharim darıghamim isa Judasın navim gatıgha gıfa. Judas, a Saimon Iskariotin otarim.

³ Iesus kamaghın fo, Afeziam bizibar amuamin gavvim bar a isa a ganıngi. A

uaghan kamaghın fo, God anemadazi a ize, egha a ua God bagh mangam.

⁴ Kamaghın amizıma Iesus dagher dakozim ategha dikafi, egha uan korotiar ruarim suegha, egha taulın mam inigha uan ivariam ike.

⁵ Egha dipam itarir mam ginge, egha maghıra uan suren gumazibar dagariba ruegha, egha taulın a uan ivariam amıghırizimın da adisi.

⁶ Egha a Saimon Pita bagha ize. Ezi Pita an azara, “Ekiam, nırara nan dagariba ruam?”

⁷ Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Bizir ki amim, ni datırıghın a gıfozir puvati. Egh ni gın a gifogham.”

⁸ Ezi Pita a migei, “Ni nan dagariba ruan marki. Bar marki!”

Ezi Iesus kamaghın akam ikara, “Ki nın dagariba rueghan koghtıma, eghti ni na ko ikian kogham.”

⁹ Ezi Saimon Pita a migei, “Ekiam, ni kamaghın nan dagaribara ruan marki. Ni nan dagariba ko dafariba ko dapanim sara, bar da ruam!”

¹⁰ Ezi Iesus a migei, “Gumazir ruegha gıvazim, a zue, a ua ruan marki. A pura dagaribara ruegh egh bar zuegham. Ezi ia bar moghıra zuegha gıvagha iti. Ezi ian gumazir vamıra, a zuezir pu.”

¹¹ (Iesus gumazir a isi apanibar agharim darıghamim, an a gifogha gıfa. Kamaghın a ghaze, “Ia bar moghıra zuezı, ezi ian vavıra zuezir puvati.”)

¹² Iesus men dagariba ruegha gıvagha, egha uan korotiar ruarim uam anerugha egha ua ghua uan dapiamin danganim gapera. Egha kamaghın men azai, “Ia, ki ia bagha amizir bizir kamın mıngarım gıfo, o?”

¹³ Ia ‘Tisa’ na garıgha egha ‘Ekiam’ na garisi. Guizbangıra, ki Tisa egha ki ian Ekiam. Egha bar deragha ia kamaghın migei.

12:47: Jo 3:17, 5:45, 8:15, 8:26 **12:48:** Lo 18:19, Mk 16:16, Lu 10:16, Hi 4:12 **12:49:** Lo 18:18, Jo 8:38, 14:10
12:50: Jo 8:26-28 **13:1:** Mt 26:2, Jo 7:30, 12:23, 15:13, 17:1, 17:11, Fl 2:8, 1 Jo 3:16 **13:2:** Lu 22:3, Jo 13:27 **13:3:**
Mt 28:18, Jo 3:35, 16:28, Ap 2:36, 1 Ko 15:27, Hi 2:8 **13:4:** Lu 22:27, Fl 2:7-8 **13:6:** Mt 3:14 **13:8:** 1 Ko 6:11, Ef
5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 **13:10:** Jo 6:64, 6:70-71, 15:3 **13:13:** Mt 23:8-10, Lu 6:46, 1 Ko 8:6, 12:3, Fl 2:11 **13:14:** Mt
20:28, Lu 22:27, Ro 12:10, Ga 6:1-2, 1 Pi 5:5 **13:15:** Mt 11:29, Fl 2:5, Kl 3:13, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6

14 Ki, ian Ekiam ko ian Tisa, egha ki ian dagariba rues. Ezi ia uaghan uarira uarir dagariba ruegh.

15 Ki arazim ian akazi, ezi ia uaghan arazir ki datirighin ia gamizir kamra damu.

16 Ki guizbangira ia migei, ingangarir gumazir kinitam uan Ekiam gafirazir puvati. Ezi akam inigha izir gumazitam, a gumazir anemadazir a ghuzim gafirazir puvati.

17 Ezi datirighin ia arazir ki amizir kamın mingarim gifogha gifa, kamaghin ia deraghvira an gin mangiva, egh ia bar akuegham.

18 “Ki bar ia migeir puvati. Ki gumazir ki ua bagha misevezibagh fo. Egha ki kamaghin fo, akar Godin Akınafarimin itim, a guizbangiram otivam. Akar kam kamakin ‘Gumazir na ko dagheba apim, nan apanimin oto.’

19 Bizir kam tighar otivam, ezi ki datirighin ia mikemegha gifa. Eghti kamaghin a gin otoghamin dughiam, ia kamaghin nighnizir gavgavim iki fogh, Ki Uabi Ki Kamaghin Iti.*

20 Ki guizbangira ia migei, gumazir manam ingangarir gumazir ki amadazim inigh, egha deravira a gami, gumazir kam na inigha egha deravira na gami. Egha gumazir na inizim, a Godin na amadazi ki izezim a ini.”

Judas Iesus isi apanibar agharim darigham.

(Matyu 26:20-25 ko Mak 14:17-20 ko Luk 22:21-23)

21 Iesus mikemegha gifa, ezi an navim bar a baseme. Egha bighavira kamaghin migei, “Ki guizbangira ia migei, ian tav na isiva gumazir nan apanim gamibar agharim darigham.”

22 A kamaghin mikemezi, an suren gumaziba vaghvagher uari uarir gari. Me fozir puvati, Iesus tina migei.

23 Egha suren gumazibar mav, gumazir Iesus bar ifongezim, a bar Iesusin boroghira iti.

24 Ezi Saimon Pita benim akuigha egha a migei, “Ni an azaragh, a tina migei?”

25 Ezi suren gumazir kam uan dapanim isa Iesusin afarizim boroghiram atigha, egha kamaghin an azara, “Ekiam, ni tina migei?”

26 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki dagher otevir kam inigh egh diparsizim darugh, egh gumazitam daningam. A gumazir kamra, ki a migei.” Egha a dagher otevim isa diparsizim garu, egha Judas ganingi, a Saimon Iskariotin otarim.

27 Ezi Judas dagher kam inigha givazima, ezi dughiar kamra Satan an navir averiamın aven ghua a gapasa. Ezi Iesus kamaghin a migei, “Bizir ni damuasa ifongezim, ni zuamira a damigh!”

28 Gumazir dakozimin apiaghav itiba, me bar akar Iesus Judasin mikemezir kam baregha, egha me akamin mingarim gifozir puvati.

29 Judas daghabar mitarimin gari. Ezi marazi ghaze, Iesus ti isar ekiam bagha bizibagh ivezasa a mikeme, o a mangi biziba gumazir onganarazibar aningam.

30 Ezi Judas dagher otevir kam inigha givagha, egha zuamira azenan ghu. Ezi aminim pirizi mitatem otogha gifa.

Iesus arazir igiam suren gumazibagh anidi

31 Judas azenan ghugha givazima, ezi Iesus migei, “Datirighin Gumazibar Otarimin ziar ekiam azenan oto. Ezi God uan Otarim isa gumazamizibar akazi Otarim me damuti me fogham, God ziar bar ekiam iti.

32 Eghti God uabi uan Otarim isi gumazamizibar akaghti me fogham, Gumazibar Otarim ziar ekiam iti. Egh God zuamira a damigham.

33 Nan boriba, dughiar otevimra ki ia ko ikiam. Eghti ia na buriam. Ki Judabav

13:16: Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 15:20 13:17: Mt 7:24, Je 1:25 13:18: Sng 41:9 13:19: Jo 14:29, 16:4 * 13:19: (13:19) Ni akar Jon 8:24in itimin gan. 13:20: Mt 10:40, 25:40, Mk 9:37, Lu 9:48, 10:16 13:21: Mt 26:21, Mk 14:18, Lu 22:21, Jo 12:27, Ap 1:17, 1 Jo 2:19 13:23: Jo 19:26, 20:2, 21:7, 21:20, 21:24 13:27: Lu 22:3, Jo 6:70, 13:2 13:29: Jo 12:6 13:31: Jo 12:23, 14:13, 1 Pi 4:11 13:32: Jo 17:5 13:33: Jo 7:34 13:34: Wkp 19:18, Jo 15:12, 15:17, 1 Pi 1:22, 1 Jo 2:7-8, 3:23, 4:21, 2 Jo 5

mikemezi moghin, akar kamra ki ua ia migei, ia danganir ki mangamim, ia an mangan kogham.

³⁴ Ezi datirighin ki arazir igiam ia ganidi, a kamakin, ia uari uarigh ifongegh. Ki bar ia gifonge, ezi kamaghira ia uari uarigh ifongegh.

³⁵ Ia uari uarigh ifongeghti, gumaziba bar arazir kamın ganigh fogh suam, ia nan suren gumaziba.”

Iesus ghaze, Pita akirim ragh a gasaragham

(Matyu 26:31-35 ko Mak 14:27-31 ko Luk 22:31-34)

³⁶ Ezi Saimon Pita kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, ni managh mangam?”

Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Nguibar ki mangamim, ni datirighin nan gin an mangighan kogham. Egh ni gin nan gin izam.”

³⁷ Ezi Pita an azara, “Ekiam, manmagh amizima ki datirighin nin gin mangighan kogham? Ki ni bagh aremeghasa ifonge.”

³⁸ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni ghaze, ni ti na bagh aremegham? Ki guizbangira ni migei, tuarim tighar akegham, eghti ni dughiar pumuningin ko mizekimin kamaghin mikimam, ni na gifozir puvati.”

14

Iesus, an Afeziam bagha zuir tuavim

¹ Ezi Iesus ua kamaghin uan suren gumazibav gei, “Ia nighnizir aviribar amuva osiman marki. Ia nighnizir gavgavim Godin ikiva, egh uaghan nighnizir gavgavim nan iki.

² Nan Afeziamin dipenimin danganir aviriba iti, ezi ki mangiva ia bagh danganibar kiram. Bizir kam guizbangira puvatizi, ezi ki ia mikemeghan koghai.

³ Ki mangiva ia bagh danganim akirighiva, egh ua izi ia inigh mangiti ia na ko ikiam. Egh nguibar ki ikiamim, ia uaghan na ko an ikiam.

⁴ Ezi ia nguibar ki zuim, ia an tuavim gifogha gifa.”

⁵ Ezi Tomas a migei, “Ekiam, e fozir pu, ni managh zui, kamaghin e manmaghin tuavir ni zuim gifogham?”

⁶ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ki uabi ki tuavim, egha ki guizin akamin mingarim, egha ki ikirimirir aghuimin mingarim. Ezi gumazitam tuavir igharazimin Afeziam bagh mangigham kogham. Puvati. Kirara ki Afeziam bagha zuir tuavim.

⁷ Eghti ia na gifoghiva, egh uaghan nan Afeziam gifogham. Ezi datirighin tugha ghua, ia nan Afeziam gifofogha, egha an gari.”

⁸ Ezi Filip ghaze, “Ekiam, ni Afeziam en akagh, eghti e uan damazibar an ganika, eghti e ua nin azangan kogham.”

⁹ Ezi Iesus a migei, “Filip, dughiar ruarimin ki ia ko iti, ezi ia ti na gifozir puvati? Gumazim nan gari, an Afeziamin gari. Ezi manmagh sua ni ghaze, ‘Ni Afeziam en akagh?’

¹⁰ Filip, ni ti nighnizir gavgavim iki fogh suam, ki Afeziamin aven itima Afeziam nan aven iti? Akar ki ia migeiba, ki uan nighnizimin dav geir puvati. Afeziar nan aven itim, a uabi uan ingangarim gami.

¹¹ Ia nighnizir gavgavim akar kamın iki, ki Afeziamin aven iti, ezi Afeziam nan aven iti. Puvatighti, ia nan ingangarir ki amibagh nighnigh, eghti ingangarir kabaian nighnizir gavgavibar amuti da gavgavigham.

¹² Ki bar guizbangira ia migei, gumazir nighnizir gavgavim nan itim, a uaghan ki amir ingangarir kabar amuam. Ki uan Afeziam bagh mangam, kamaghin amizi, ingangarir ekier gumazir kam damuamiba, da ingangarir ki amibagh afiragham.

¹³ Ki kamagh sua, Afeziam ziar ekiam uan Otarimin ingangarimin a iniam. Kamaghin ia nan ziamin biziba bagha azaraghti, ki dar amuam.

13:35: 1 Jo 2:5, 4:20 **13:36:** Jo 7:34, 21:18-19, 2 Pi 1:14 **13:37:** Mt 26:33-35, Mk 14:29-31, Lu 22:33-34 **14:1:** Jo 14:27, 16:33 **14:2:** Jo 13:33, 13:36 **14:3:** Jo 12:26, 17:24, Ap 1:11, 1 Te 4:17 **14:6:** Jo 1:4, 1:17, 8:19, 8:32, 10:9, 11:25, Ro 5:1-2, Hi 9:8, 10:20 **14:7:** Jo 8:19 **14:9:** Jo 12:45, Kl 1:15, Hi 1:3 **14:10:** Jo 7:16, 8:28, 10:38, 12:49, 14:24, 17:21-23 **14:11:** Jo 5:36, 10:38, 14:20 **14:12:** Mt 21:21, Mk 16:16-20, Lu 10:17 **14:13:** Mt 7:7, Lu 11:9, Jo 15:7, 15:16, Je 1:5, 1 Jo 3:22

14 Ia nan ziamin bizitam bagh nan azangsighti, ki a damuam.”

Iesus ghaze, a Godin Duam amadaghti a izam

15 Egha Iesus ua kamaghin migei, “Ia bar na gifueghiva, egh ia deravira nan akaba baragh dar gin mangam.

16 Eghti ki Afeziamin azangsighti, a gavgavim ia daningamin Akurvazir mam ia bagh anemangam. Eghti a ia ko iki mamaghira ikiam.

17 Ezi Akurvazir kam a Godin Duam, a guizin akam migeir Duam. Ezi nguazir kamın gumamaziziba me an ganighan koghiva, egh a gifoghan kogham, kamaghin me a inighan kogham. Ezi iarara, a ia ko iti, egh a ian navir averiabar aven ikiam. Kamaghin ia a gifo.

18 “Ki ia ateghti ia uarira ikian kogham, mati borim amebam ko afeziam puvatizi moghin. Puvati. Ki ua ia bagh izam.

19 Dughiar ovezimın nguazimın gumamaziziba ua nan ganan kogham. Eghti ia nan ganam. Ki angamra iti, eghti kamaghin ia uaghan angamra ikiam.

20 Ezi dughiar kamın ia kamaghin fogham, ki uan Afeziamin aven iti, ezi ia nan aven iti, mati ki ian aven iti moghin.

21 Ezi tina nan akam baragha egha an gin zui, gumazir kam a bar na gifonge. Egha gumazir na gifongezim, nan Afeziam a gifuegham. Eghti ki uaghan a gifuegham, egh ki uabi isiva an akagham.”

22 Iesus kamaghin mikeme, ezi Judasin igharazim (a Judas Iskariot puvati) a kamaghin Iesusin azara, “Ekiam, manmagh su ni uabi isiva en akaghasa, egha ni uabi isiva nguazimın gumamazizibar akaghan aghua?”

23 Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Gumazitam na gifueghiva, egh deraghvira nan akamin gin mangam. Eghti nan Afeziam bar gumazir kam gifuegham. Eghti ga iziva a ko iki mamaghira ikiam.

24 Gumazim na gifongezir puvati, a deravira nan akamin gin zuir puvati. Ezi akar ia oraghizir kam, ka nan akam puvati. Kar Afeziamin akam, a na amadazi ezi ki ize.

25 “Dughiar ki ia ko ikiavira itim, ki bizir kabar gun ia mikeme.

26 Ezi Gavgavim ia Daningamin Akurvazir Gumazim, a Godin Duam. Ezi nan ziamin, Afeziam anemadaghti a izam. A biziba bar ian sure damuam. Eghti akar ki ia mikemeziba, a ian sure damuti ia uam a dagh nighnigham.

27 “Ki ia ataghraghasa, egha ki navir amirizim ia ganidi. Ezi nan navir amirizir ki ia ganidim, a nguazimın gumaziba anidi moghin puvati. Kamaghin amizima, ia nighnizir aviribar amuva egh osiman marki, egh atiatingan marki.

28 Ezi ia akar ki ia ganingizir kam baregha gifa, ‘Ki ia ategha egha ki zui, egh ki ua ia bagh izam.’ Egh ia bar na gifueghti, eghti akar kam ia damuti ia bar akuegham. Afeziamin gavgavim bar ekevegha egha nan gavgavim gafira, kamaghin, ki uan Afeziam bagha zui.

29 Ki kamagh sua, bizir kam gin otoghti, eghti ia an ganigh nighnizir gavgavim nan iki. Kamaghin ki datirighin bizir kam tighar otivamin dughiamin, ki an gun ia migei.

30 “Nguazir kam gativazir gumazir dapanim, a na gativamin gavgaviba puvati. Egha a datirighin izi. Kamaghin amizi, ki ua migirigiar aviriba ia mikiman kogham.

31 Ki kamagh sua, nguazimın gumamaziziba kamaghin fogh, ki bar Afeziam gifonge, egha ki bizir Afeziam na mikemezibara dagh ami. Ia dikavigh, danganir kam ategh, e mangam.”

15

Iesus a guizbangira wainin ikarzimın min iti

14:15: Jo 14:21-23, 15:10, 15:14, 1 Jo 5:3 14:16: Jo 14:26, 15:26, 16:7, Ro 8:15, 8:26 14:17: Mt 10:20, Jo 16:13, Ro 8:26, 1 Ko 2:14, 1 Jo 2:27, 4:6 14:18: Mt 28:20, Jo 14:3, 14:28 14:19: Jo 16:16, 1 Ko 15:20 14:20: Jo 10:38, 14:10, 17:21-26 14:21: Jo 14:15, 14:23, 15:10, 16:27, 1 Jo 2:5, 5:3 14:22: Ap 10:41-42 14:23: Mt 18:20, Jo 14:15, 2 Ko 6:16, Ef 3:17, 1 Jo 2:24, MAA 3:20 14:24: Jo 5:19, 5:38, 7:16, 12:49 14:26: Lu 24:49, Jo 14:16, 15:26, 16:13, 1 Jo 2:20, 2:27 14:27: Jo 14:1, 16:33, Fl 4:7, Kl 3:15 14:28: Lu 24:51, Jo 14:3, 14:12, 14:18, 16:28, 20:17, Fl 2:6 14:29: Jo 13:19, 16:4 14:30: Jo 12:31, 16:11, Ef 2:2 14:31: Mt 26:46, Jo 10:18, 12:49, Ph 2:8, Hi 5:8

¹ Ezi Iesus ua kamaghin miġei, “Ki uabi ki guizbangira wainin ikarzim in min iti. Ezi nan Afeziam a wainin azenimin ghuavim.

² Ezi nan agharir ber puvatiziba, Afeziam vaghavagha dar ghora da makuri. Egha agharir oviziba itiba, Afeziam vaghavagha a dar ghora da otefi. A ghaze, da zuegh ikiva, egh gin da biva ovizir aviriba ikiam, kamaghin a dar ghor.

³ Ia zuegha gifa. Akar kam ki ia ganidi, a ia gamima ia zue.

⁴ Ia nan porogh, eghti ki ian porogham. Ezi wainin ikarzim in agharim, a ikarzim in poroghan koghiva, egh a ban kogham. Kamaghira, ia nan poroghan kogh, ia uaghan ban kogham.

⁵ “Ki uabi ki wainin ikarzim, ezi ia wainin aghariba. Ezi gumazim nan porozi, ezi ki an poro, a zurara bava ovizir aviriba iti. Ezi ia na ategh, ia bizir tam damighan kogham.

⁶ Eghti gumazitam nan poroghan kogh, egh a mati wainin ikarzim in agharim me a makunizi a misingi. Egha me agharir kaba akuva da isava avim mikira egha dagh aboi.

⁷ “Ia nan porogh ikiti, nan akam ian aven ikiam, eghti ia uan ifongiam in bizitam bagh azangam, eghti biziba ia mikemezi moghin otivam.

⁸ Egh ia biva ovizir aviriba iki, egh kamaghin ia nan suren gumazibar min ikiam. Eghti tuavir kam in nan Afeziam ziar ekiam iniam.

⁹ “Afeziam bar na gifonge, ezi arazir kamra ki ia gifonge. Egh ia nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹⁰ Ki uan Afeziam in araziba ko akabar gin zui, egha an porozi a na gifongez moghin, ia uaghan nan araziba ko akabar gin mangiva egh nan poroghti ki ia gifuegh mamaghira ikiam.

¹¹ “Nan navir agorogem ian ikiasa ki ifonge. Ezi agoroger kam bar ian navir

averiabagh izivagham. Kamaghin amizi ki migirigiar kam ia miġei.

¹² Ki ia mikemezir arazimra kara: ki bar ia gifongez moghin, arazir kamra ia uari uarigh ifongegh.

¹³ Gumazitam uan namakam a gifuegh egh a bagh aremegham, ezi an arazir uarira uari ifongezim, a gumazamizir igharazibagh ifongezir araziba bar dagh afira.

¹⁴ Ezi ki ia mikemezi moghin ia ami, egha ia nan namakabar iti.

¹⁵ E fo, ingangarir gumazim bizir an gumazir ekiam amiba, a dagh fozir puvati. Kamaghin amizi ki ua ‘ingangarir gumaziba’ ia diborir puvati. Akaba bar ki uan Afeziam da, da baregha egha ki ia mikemegha gifa. Kamaghin amizi, ki ‘namakaba’ ia garisi.

¹⁶ “Ia uari ko ikiasa na misevezir pu. Puvati. Ia nan adarazir ikiasa ki ia misefe. Ezi ki ingangarim ia ganidi, eghti ia mangiva egh biva dagher aviriba iki, eghti ian dagheba ikivira ikiam. Kamaghin ia bizitam uari daningsi nan ziam in Afeziam in azaraghti, a ia daningam.

¹⁷ Kar nan arazim, ki ia ganidi: Ia uari uarigh ifongegh.”

Nguazim in gumaziba suren gumazibar apanim damuam

¹⁸ Egha Iesus ua kamaghin miġei, “Nguazim in gumaziba ian apanim damuti, eghti ia okinighnighan marki, me faragha uaghan nan apanim in ike.

¹⁹ Ezi ia nguazir kam in gumazibar min ikezi, nguazim in gumaziba uan adarazigh ifongez moghin, me ia gifueghai. Ezi ia nguazir kam in gumaziba puvati. Ki ia misevegħa gifa, ezi ia nguazir kam in araziba ategham. Kamaghin amizima nguazim in gumazamiziba ian aghuagħa ian apanim gami.

²⁰ Ia akar ki ia mikemeziba deraghvira da ginighnigh, ingangarir gumazim uan

15:2: Mt 3:10, 15:13 15:3: Jo 13:10, 17:17, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 15:4: Jo 6:56, Kl 1:23, 1 Jo 2:6 15:5: Hos 14:8, Jo 15:16, 2 Ko 3:5, Fl 1:11, 4:13 15:6: Mt 3:10, 7:19, 13:42 15:7: Mt 7:7, Jo 14:13-14, 15:16, 16:23 15:8: Mt 5:16, Jo 8:31, Fl 1:11 15:10: Jo 14:15, 14:21-23, 1 Jo 2:5 15:11: Jo 16:24, 17:13, 1 Jo 1:4 15:12: Jo 13:34, 15:17, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 3:11, 3:23, 4:21, 2 Jo 5 15:13: Jo 10:11, Ro 5:7-8, Ef 5:2, 1 Jo 3:16 15:14: Mt 12:50, Jo 14:15, 14:23 15:15: Jo 17:26, Ap 20:27 15:16: Mt 28:19, Mk 16:15, Jo 6:70, 14:13, 1 Jo 4:10, 4:19 15:17: Jo 13:34 15:18: Mt 10:22, 1 Jo 3:1, 3:13 15:19: Jo 17:14, 1 Jo 4:5 15:20: Ese 3:7, Mt 10:24, Lu 6:40, Jo 13:16

gumazir ekiam gafirazir puvati. Kamaghira me paza na gami, eghti me uaghan pazi ia damuam. Egh me na akam baragham, egh me uaghan ian akam baragham.

²¹ Egha me Afeziam gifozir puvati, a na amadazi ki izes. Ezi ia nan adarasi, kamaghin, me arazir kurar kaba bar dar ia damuam.

²² Ezi ki ti izeghan kogha egha akam me ganizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me uan arazir kurabar mongan tuaviba puvati.

²³ Ezi gumazitam nan aghuagha nan apanim gami, a uaghan nan Afeziamin aghuagha an apanim gami.

²⁴ Ki men tongin ikia mirakelbagh ami, da gumazir igharazi tam faragha amizir puvatizir ingangariba. Ezi ki men tongin mirakelin kabagh amizir puvatizi, me arazir kurabar osimtiziba puvatighai. Ezi datirighin me mirakelin ki amizibar ganigha gifa, egha me na ko Afeziam sara, gan aghuagha gan apanim gami.

²⁵ Osizirir mam, Judan Arazibar aven iti, a kamaghin migei, 'Gumaziba pura nan apanim gami.' Ezi akar kam guizbangira otivasa, kamaghin me nan apanim gami.

²⁶ "Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a izam. An Afeziam ko iti, ezi ki ia bagh anemangam. A guizbangira migeir Duam, egha an Afeziam ko ikegh izam. Egh a iziva deravira nan araziba ko ingangaribar gun mikimam.

²⁷ Ki faragh ingangarim gamima, ia na ko ikia iza datirighin. Kamaghin, ia uaghan nan gun mikimam.

16

¹ "Ezi ki kamagh sua, ia uan nighnizir gavgavim ataghragan marki, kamaghin ki bizir kam ia mikeme.

15:21: Mt 5:11, 10:22, 24:9, Mk 13:13, Jo 16:3 **15:22:** Jo 9:41, Ro 1:20, Je 4:17 **15:23:** Lu 10:16, 1 Jo 2:23 **15:24:** Jo 3:2, 7:31, 9:32, 9:41, 14:11 **15:25:** Sng 35:19, 69:4 **15:26:** Lu 24:49, Jo 14:26, 16:7, 16:13, Ap 2:33, 1 Jo 5:6 **15:27:** Lu 1:2, 24:48, Ap 1:8, 1:21-22, 1 Pi 5:1, 2 Pi 1:16 **16:1:** Mt 11:6, 24:10, 26:31 **16:2:** Mt 24:9, Lu 6:22, Jo 9:22, 9:34, Ap 8:1, 26:9-11 **16:3:** Jo 15:21, Ro 10:2, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **16:4:** Jo 13:19, 14:29 **16:5:** Jo 7:33, 13:3, 13:36, 14:28, 16:10, 16:16 **16:6:** Jo 14:1, 16:22 **16:7:** Jo 14:16, 14:26, 15:26, Ap 2:33, Ef 4:8 **16:9:** Jo 3:18, 15:22, Ap 2:22-37

16:10: Jo 3:14, 5:32, Ap 2:32, 5:31, Ro 4:25 * **16:10:** (16:10) Nguazir kamın gumaziba Iesus isa kot gatigha ghaze, an arazir kuram gami, egh an ovengam. Ezi God Iesus gamizi a ua dikavizi anenigha ghuzi, an a ko iti. Arazir kamra, God gumazibar akagha ghaze, Iesus arazir aghuimram ami. **16:11:** Jo 12:31, Ap 26:18, Ef 2:2, Kl 2:15, Hi 2:14 **16:12:** Mk 4:33, 1 Ko 3:1-2, Hi 5:12

² Me ian anogoreghti ia ua God ko migeir dipenibar aven ikian kogham. Eghti gin dughiam otogham, gumaziba ia misueghti ia aremegham, egh me suam, me Godin ingangarir aghuim gami.

³ Egha me Afeziam gifozir puvati, egha na gifozir puvati. Kamaghin me arazir kabar amuam.

⁴ Ki kamagh sua, gumaziba gin arazir kabar ia damuti, eghti ia akar ki ia mikemezir kam ginighnigham. Kamaghin, ki datirighin bizir otivamin kaba, dar gun ia mikemegha gifa."

Iesus Godin Duamin ingangarim migei.

Egha Iesus kamaghin migei, "Ki faragha uabi ia ko iti, kamaghin ki bizir kabar gun ia mikemezir puvati.

⁵ Egha datirighin Afeziar na amadazi ezi ki izezim, ki a bagha zui. Ezi ian tav nan azarazir puvati, 'Ni managh zui?'

⁶ Ki akar kam ia mikeme, ezi datirighin ian naviba bar oseme.

⁷ Ezi ki guizbangira ia migei, ki ia ategha zui, kar ian akurvaghaim. Ki fo, ki mangighan koghti, Godin Duar Gavgavim ia Daningamim, a ia bagh izeghan kogham. Egh ki mangighiva, ki ia bagh anemadagham.

⁸ Eghti a iziva nguazir kamın gumazibar amuti me arazir kuramın mingarim ko arazir aghuimın mingarim ko Godin kotiamın mingarim, me dagh fogham

⁹ Arazir kuramın mingarim, a kamakin, me nighnizir gavgavim na itir puvati.

¹⁰ Arazir aghuimın mingarim, a kamakin, ki Afeziam bagh mangighti, ia ua nan ganighan kogham.*

¹¹ Godin kotiamın mingarim, a kamakin, nguazir kam gativazir gumazir dapanim, God kotiamın aven a tuisigha gifa egha ghaze, a ivezir kuram inigh aremegham.

12 “Ki ia mikimamin akar aviriba iti, ezi datirighin ian nighniziba bar izifa, ehti ia bar da bareghan kogham.

13 Ezi Godin Duam, a guizin akam migeir Duam, a iziva, ian nighnizibar amuti ia guizin akaba bar dagh fogham. A uabi uan nighnizimin akatam mikemeghan kogham. Puvati. Akar an oraghizim, akar kamra an an gun mikimam. Egh a bizir gin otivamibar gun ia mikimam.

14 A nan akam inighiva egh an gun ia mikimam. Egh arazir kamın a nan ziar ekiam ko nan gavgavim, ian akagham.

15 Afeziamın biziba da bar nan biziba. Kamaghın amizi ki kamaghın ia mikeme, an Duam nan akam inighiva egh an gun ia mikimam.”

Bar akongezir arazim, a navir osimtızimın danganim inigham

16 Egha Iesus ua kamaghın migei, “Dughiar bar ovezimın ia ua nan ganighan kogham. Egh dughiar bar otevimın gin ia ua nan apigham.”

17 Ezi suren gumazir maba uarira uarir tongın uariv gei, “Kar akar manamin mingarim an a gami? A ghaze, ‘Dughiar bar ovezimın ia nan ganighan kogham. Egh ua dughiar otevimın gin ia ua nan apigham.’ Egha uaghan ghaze, ‘Bizir kamın mingarim, a kamakın, ki Afeziam bagha zui.’”

18 Egha me migia ghuavira iti, “Dughiar ovezir a mikemezir kam, a bizir tizim? E akar a mikemezir kamın mingarim gifozir puvati.”

19 Ezi Iesus fo, me an azangsighasa, ezi a me migei, “Ia ti tintinibar akar ki mikemezir kamın mingarim bagha azangsisı? Ki kamaghın migei, ‘Dughiar ovezimın ia nan ganighan kogham. Egh gin dughiar otevimın ia uan nan apigham.’ Ia ti bizir kam bagha azai, o?”

20 Ki bar guizbangira ia migei, ia puviram aziva arangam. Ehti nguazimın gumazamiziba bar akuegham. Ian naviba osemegham. Ehti ian navir osimtızir kam iraghrighitima navir agorogem otogham.

21 Amizim borim batasava amuava, a fo, an mızazim iniamın dughiam otogha gifa. Kamaghın an oseme. Egha an otegha givagha, a ua mızazir kam ginighnizir puvati. An borim nguazimın otogha gifa, kamaghın amizi a bar akonge.

22 Ezi kamaghıra, ia datirighın naviba oseme. Ehti ki ua ian ganti, ian naviba bar akuegham. Ehti tav ian agoroger kam adeghan kogham.

23 Ehti dughiar kamın ia ua bizitam bagh nan azaraghan kogham. Ki guizbangira ia migei, ia bizitam bagh nan ziamın Afeziamın azaraghtima ehti a ia daningam.

24 Ia faragha bizitam nan ziamın azarazir puvati. Ia azangsighiva, egh ia iniam, ehti agorogem bar ian navibagh izivagham.”

Iesus nguazir kamın gavgavim dikabırizi a iraghu

25 Egha Iesus ua kamaghın migei, “Ki akar isin zuimın akar kabar ia gami. Ki gin ua akar isin zuitam ia mikemeghan kogham. Puvati. Ki deravira ia mikimiva, egh Afeziamın ia mikimam.

26 Egh dughiar kamın ia nan ziamın azangsigham. Ezi ki kamaghın migeir puvati, ki ia bagh Afeziamın ko mikimam. Puvati.

27 Afeziam a uabi ia gifongge. Ia a gifonggegha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha fo, ki Afeziam ko ikegha ize. Kamaghın a ia gifongge.

28 Guizbangira, ki fomira Afeziam ko ikegha, egha ki an ategha nguazimın ize. Egh datirighın ki ua nguazim ategh, egh ki ua Afeziam bagh mangam.”

29 Ezi an suren gumaziba kamaghın migei, “Are, ni datirighın deravira migei, ni datirighın akar isin zuibav geir puvati.

30 Ezi e datirighın fo, ni biziba bar dagh fo. Gumazitam bizir mamnın azangsighasava amima, ni an nighnizibagh fogha gifa. Ni an azangsigim

bagha mizuai puvati, ni fogha gifa. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavim ikia ghaze, ni God ko ikegha egha ni ize.”

³¹ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ia datirighin nighnizir gavgavim iti, o?”

³² Ia oragh. Dughiam a roghira izi, egha a izegha gifa, eghti me vaghvagh ian agintighi ia tintinibar uan nguibabar mangam. Egh ia na ateghti ki uabira ikiam. Ezi Afeziam na ko iti, kamaghin ki bar uabira ikeghan kogham.

³³ Ia nan poroghiv ikiva egh ia navir amirizim ikiasa ki ifonge. Kamagh sua ki akar kam ia mikeme. Eghti ia nguazir kam in ikiti, osimtiziba ia bativam. Egh ian naviba gavgavigh iki! Ki nguazir kam in gavgavim dikabiragha egha anegifa!”

17

Iesus suren gumaziba bagha God ko migei

¹ Ezi Iesus suren gumazibav kemegha givagha, egha kogha overiam in gara, egha kamaghin migei, “Afeziam, dughiam izegha gifa. Eghti nin Otaram ziar ekiam ni daningsi, kamaghin ni datirighin ziar ekiam uan Otaram daningigh.

² Kamaghin ami, ni gavgavim a ganigha gifa. Ni kamaghin ifonge, a ikirimirir aghuim gumazir ni a ganingiziba, bar me daningam. Kar zurara itir ikirimirir aghuarim. Bizir kam bagha, ni gumazamiziba bar men dapanim in ikiasa anemisefe.

³ Ezi zurara itir ikirimirir aghuarim, a kamakin: Gumazir ikirimirir aghuarir kam iniziba, me ni gifo, ni uabira ni guizbangin God. Egha me Kraisi Iesus gifo, ni anemadazi a ize.

⁴ “Ki nin ziar ekiam ko gavgavim nguazir kam in gumazamizibar akagha gifa. Egha ki, ingangarir ki damuasa ni na ganingizir kam, ki a gamigha gifa.

⁵ Afeziam, fomira nguazim tighar otivam, ki ni ko ikia nan ziam ekefe. Ezi

datirighin ni uan damazim in, ni ua ziar ekiam na daningasa, ki ifonge.

⁶ “Ki nin ziar ekiam isa nguazir kam in gumazir ni na ganingizibar aka. Me nin gumazamiziba, ezi ni me na ganigha gifa. Ezi me deravira nin akam baragha an gin zui.

⁷ Egha me datirighin fo, bizir ni na ganingiziba, da bar nirara ize.

⁸ Ezi akar ni na ganingiziba, ki bar da isa me ganingi. Ezi me da ini, egha me guizbangira kamaghin fo, ki fomira ni ko ikegha, egha ki ize. Egha me nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ni na amadazi ezi ki ize.

⁹ “Ki me bagha ni ko migei. Ki bar nguazim in gumazamiziba bagha ni ko migeir pu. Ki fo, gumazamizir ni na ganingizir kaba, me nin adarasi. Kamaghin amizi, ki me bagha ni ko migei.

¹⁰ Ezi nan gumazamiziba, me nin adarasi. Ezi nin gumazamiziba, me nan adarasi. Ezi gumazamiziba nan gumazamizir kabar gari, me nan ziar ekiam gifo.

¹¹ “Ki datirighin ni bagh izam, egh ki ua nguazim in ikian kogham. Ezi me nguazim in ikiavira iti. Ezi Afeziam, ni bar zue ezi tav nin min itir puvati! Ki kamagh sua, me uari inigh navir vamira iki, mati ni na ko, ga uaning inigha iti moghin. Bizir kam bagha, ni uan ziam in gavgavim in deravira men gan. Kar ziar ni na ganingizim.

¹² Ezi dughiar ki me ko itiba, ki nin ziam in gavgavim in men gari. Kar ziar ni na ganingizim. Ki bar deravira men garima men tav ovengezir puvati. Ezi gumazir ovengamim, a uabiram ovengam. Ki kamagh sua, nin Akinafarim in itir akam guizbangira otivam, kamaghin gumazir kam ovengam.

¹³ “Ki datirighin ni bagha izi. Ki kamaghin ifonge, nan agorogem men navibagh izivagh ikiam. Kamaghin, dughiar ki nguazim in itim, ki akar kabav mikeme.

16:32: Mt 26:31, 26:56, Mk 14:27, Jo 8:29, 20:10 **16:33:** Jo 14:27, Ro 5:1, 8:37, Ef 2:14, 2 Ti 3:12, 1 Jo 4:4, 5:4 **17:1:** Jo 11:41, 12:23, 13:32 **17:2:** Dan 7:14, Mt 11:27, Jo 6:37, 1 Ko 15:25-27, Fl 2:10, Hi 2:8 **17:3:** Ais 53:11, Jo 5:36-37, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, 1 Jo 5:20 **17:4:** Jo 4:34, 13:31, 14:13, 14:31, 15:10 **17:5:** Jo 1:1-2, 17:24, Fl 2:6, Kl 1:15-17, Hi 1:3, 1:10 **17:6:** Sng 22:22, Jo 6:37-39, 10:29 **17:8:** Jo 8:28, 12:49, 14:10, 16:27, 16:30 **17:9:** Jo 6:37, 6:44, 1 Jo 5:19 **17:10:** Jo 16:15 **17:11:** Jo 10:30, 13:1, 17:21, 1 Pi 1:5, Ju 1 **17:12:** Sng 41:9, 109:8, Jo 6:39, 13:18, 18:9, Ap 1:20, Hi 2:13, 1 Jo 2:19 **17:13:** Jo 15:11

14 “Nin akam, ki me ganigha gifa. Ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, nan gumazamiziba me nguazir kamın gumazamiziba puvati. Kamaghın amizima, nguazir kamın gumazamiziba men aghuagha men apanim gami.

15 Ki, ni nguazir kamın me inigh azenan mangasa nin azangsizir pu. Puvati. Ki, ni men ganasa, ki nin azai, eghti Gumazir Kuram pazi me damuan kogham.

16 Ki uabi ki nguazir kamın gumazim puvati. Ezi kamaghira, me nguazir kamın gumazamiziba puvati.

17 Ezi nin akam a bar guizbangira. Ezi ki, ni uan akam damuti a men navir averiabar ingarasa, ki ifonge. Eghti ni me damuti me uari isi ni daningam

18 Ni fomira na amadazi ezi ki izegha nguazir kamın gumazamizibar tongin iti. Ezi kamaghira ni gumazir na ganingiziba, ki me amadagha ghaze, me nguazir kamın gumazamizibar tongin ikiam.

19 Ki kamaghın ifonge, me bar guizbangira uari isi ni daningam. Bizir kam bagha ki men akurvaghasa, ki bar uabi isa ni ganingi.

20 “Ki gumazir kabara bagha God ko migeir puvati. Ki, gumazamizir men akam baragh egh nighnizir gavgavim nan iki-amiba, ki uaghan me bagha God ko migei.

21 Egha gumazir kaba bar navir vamira ikiasa ki ifonge. Afeziam, ni nan aven itima ki nin aven iti, ezi kamaghira me gan aven ikiasa ki ifonge. Eghti nguazimın gumazamiziba nighnizir gavgavim iki egh fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Kamaghın ki ghaze, me bar navir vamira iki.

22 Ki ghaze, ni na ko, ga navir vamira iti moghin, kamaghira me navir vamira ikiam. Bizir kam bagha, ni ziar ekiar na ganingizim, ki ziar ekiar kamra isa me ganingi.

23 Ki kamagh sua, nguazimın gumazamiziba fogh suam, ni na amadazi ezi ki ize. Egh fogh suam, ni na gifongezı moghira ni

nan adarazigh ifonge. Kamaghın ki men aven iti, ezi ni nan aven iti, ezi arazir kamın me guizbangira navir vamira ikiasa ki ifonge.

24 “Afeziam, gumazamizir ni na ganingiziba, me na ko nguibar ki itimın ikiasa ki ifonge. Me nan angazangarir ekiam ko nan gavgavimın ganasa ki ifonge. Dughiar nguazim tighar otivam, ni na gifonge, egha ni angazangarir kam ko gavgavim na ganingi.

25 “Ni Arazir Aghuibara Amir Afeziam, nguazimın gumazamiziba ni gifozir puvati. Ezi ki ni gifo. Ezi nan adarasi, me fo, ni na amadazi ezi ki ize.

26 Ki kamaghın ifonge, me igharazigh ifongezir arazim inigham, ni na gifongezı moghin. Eghti ki uaghan men aven ekiam. Kamaghın ki ni isa men aka, egh ki kamaghın damu mamaghira ikiam.”

Jesus mızazim inigha aremegha egha ua dikafi

18

(Sapta 18-20)

*Judas Iesus isa apanibar agharim gati
(Matyu 26:47-56 ko Mak 14:43-50 ko Luk
22:47-53)*

1 Ezi Iesus kamaghın God ko mikemegha gıvagha, egha uan suren gumaziba ko me ghua Kidronın zarim girigha vongin ghu. Ezi dipar kamın vongin azenir mam iti, ezi Iesus uan suren gumaziba ko me azenir kamın aven ghue.

2 Dughiar aviribar Iesus uan suren gumaziba azenir kamın me batifi. Kamaghın Judas, a Iesus isi gumazir apanibar agharim darighamim, a uaghan azenir kam gifo.

3 Egha Judas, a Romın midorozir gumaziba ko, ofa gamir gumazir ekiaba ko Farisiba amadazir plisin maba, a me inigha danganir kamın ghue. Egha me adenir aviba ko lamba ko midorozir biziba sara suigha zui.

17:14: Jo 8:23, 15:18-19, 17:16, 1 Jo 3:13 17:15: Mt 6:13, Ga 1:4, 2 Te 3:3, 1 Jo 5:18 17:17: Sng 119:142, Ap 15:9, Ef 5:26, 1 Pi 1:22 17:18: Jo 20:21 17:19: 1 Ko 1:2, 1:30, 1 Te 4:7, Hi 10:10 17:21: Jo 10:16, 10:38, 17:11, Ro 12:5, Ga 3:28 17:22: Jo 14:20, Ap 4:32, 1 Jo 1:3, 3:24 17:23: Kl 3:14 17:24: Jo 12:26, 17:5, 1 Te 4:17 17:25: Jo 8:55, 15:21, 16:3, 16:27 17:26: Jo 15:9, 15:15, 17:6 18:1: 2 Sml 15:23, Mt 26:36, Mk 14:32, Lu 22:39 18:2: Lu 21:37, 22:39 18:3: Mt 26:47, Mk 14:43, Lu 22:47, Jo 7:45, Ap 1:16

⁴ Ezi Iesus bizir a bativamiba a bar dagh fo. Egha a sivagha men boroghira ghua egha kamaghin me azai, “Ia tina buri?”

⁵ Ezi me kamaghin an akam ikara, “E Nasaretin gumazim Iesus buriasa izi.” Ezi Iesus me migei, “Kar kirara.” Dughiar kam Judas, a gumazir Iesus isa me ganidim, a me ko tughav iti.

⁶ Me Iesus barazi a migei, “Kar kirara,” egha me ua sivagha ghua nguazim gire.

⁷ Ezi Iesus ua men azara, “Ia tina buri?” Ezi me ghaze, “Nasaretin gumazim Iesus.”

⁸ Ezi Iesus kamaghin men akam ikara, “Ki ia mikemegha gifa, kar kirara. Kamaghin ia na buriva, gumazir kaba ateghti me mangi.”

⁹ A kamagh sua an akar fomira mikemezim, an daghem otogham, “Ezi gumazir ni na ganingiziba, men tav ovengezir puvati.” Kamaghin an arazir kam gami.

¹⁰ Ezi Saimon Pita midorozir sabar mam inigha ize, egha uan sabam a mikirigha egha ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazim misuegha, egha an kuarir guvimin itim atu, ezi a iri. Ingangarir gumazir kamın ziam, Malkus.

¹¹ Ezi Iesus Pita migei, “Ni sabam inigh ua an nodozim darugh. Manmagh ami? Ni ghaze, ki ti Afeziam na ganingizir osimtızir kam inian kogham, o?”

Me Iesus inigha Anas bagha zui

¹² Ezi Romın midorozir gumaziba ko men gumazir ekiam, ko Judan plisin gumaziba, me Iesusın suighava egha benimın a ike.

¹³ Egha faraghava a inigha Anas bagha ghu. Anas a Kaiafasın ivozir afeziam. Kaiafas a azenir kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim.

¹⁴ Egha Kaiafas, Judaba kamaghin me mikemezir gumazim, “Kamaghin a dera, gumazir vamira gumazamizibar danganim inigh egh aremegham.”

Pita ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:69-70 ko Mak 14:66-68 ko Luk 22:55-57)

¹⁵ Ezi Saimon Pita ko suren gumazir igharazir mam, aning Iesusın gin zui. Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a suren gumazir kam gifo, ezi kamaghin a Iesusın gin ghua ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin dipenimin divazimin aven ghu.

¹⁶ Ezi Pita azenan ikia tiar akamin boroghira tughav iti. Ezi suren gumazir igharazim, a ghua amizir tiar akamin garim mikemegha, egha Pita inigha aven zui.

¹⁷ Ezi amizir tiar akamin garim a kamaghin Pitan azara, “Ni ti uaghan gumazir kamın suren gumazim?” Ezi Pita ghaze, “Puvati. Ki an suren gumazim pu.”

¹⁸ Ezi danganim bar orange. Kamaghin amizi ingangarir gumaziba ko plisin gumaziba me avir mam ati. Egha me avimin fiava an min tuivighav iti. Ezi Pita uaghan me ko tughav ikia egha avimin fia iti.

Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Iesusın kotim gami

(Matyu 26:59-66 ko Mak 14:55-64 ko Luk 22:66-71)

¹⁹ Ezi dughiar kamın ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, a Iesusın suren gumaziba ko akar a men sure gamizim bagha, a Iesusın azangsisı.

²⁰ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki gumazamiziba azenara me mikeme. Egha ki zurara God ko migeir dipeniba ko Godın Dipenimin aven gumazamizibar sure gami. Kar danganir Judaba bar uari akuviba. Ki modogha akatam mikemezir pu.

²¹ Ezi manmagh amizi ni nan azangsisı? Ni gumazir akar kam baraghizibar azangsigh. Me ki mikemezir akam gifo.”

²² Iesus kamaghin migeima ezi plisin gumazir mam tughav ikia, egha an an guam a misuegha kamaghin migei, “Ni kamaghin ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin akam ikara, kar ti arazir aghuim, o?”

²³ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki akar kuratam mikemeghti, eghti ni deravira akar ki mikemezim an gun mikim. Eghti ki migirigiar aghuim damighti, ezi ni tizim bagha na apese?”

²⁴ Ezi Anas Iesus isa ofa gamir gumazir ekiabar dapanim Kaiafas bagha anemada. Egha me Iesus ikezir benim firizir puvati.

Pita ua ghaze, a Iesus gifozir puvati
(Matyu 26:71-75 ko Mak 14:69-72 ko Luk 22:58-62)

²⁵ Saimon Pita tughav ikia egha avimin fii. Ezi me kamaghin an azara, “Ni ti uaghan an suren gumazir mam?” Ezi a migei, “Puvati. Ki an suren gumazim puvati.”

²⁶ Ezi ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin ingangarir gumazir mam iti, a Pita kuarim atuzir gumazimin adarazir mav. A ghaze, “Ki ti nin gani, ni Iesus ko azenimin aven ikes?”

²⁷ Ezi Pita ua migei, “Puvati.” Ezi dughiar kamra tuarim ake.

Me Iesus inigha Pailat bagha zui
(Matyu 27:1-2 ko 27:11-14 ko Mak 15:1-5 ko Luk 23:1-5)

²⁸ Egha Judaba Iesus inigha Kaiafasin dipenim ategha an akua gavmanin dapanir ekiamin dipenimin zui. Ka bar mizaraghara. Egha me ghaze, “E Godin damazimin mizeghiva, egh e God Israel-bagh Itazir Dughiamin isar ekiamin asizim rameghan kogham.” Kamaghin amizi, me uari gavman dapanir ekiamin dipenimin aven ghuzir puvati.*

²⁹ Me azenan iti, ezi Pailat me bagha izi, egha kamaghin men azara, “Ia akar manam gumazir kam gasarazi, a kotin iti?”

³⁰ Ezi me kamaghin an akam ikara, “An arazir kuram gamir puvatizi, e ni bagha a inigha izeghan koghai.”

³¹ Ezi Pailat kamaghin me migei, “Kamaghin, ia a inigh mangiva uan Arazibagh isin a tuisigh.” Ezi Judaba kamaghin akam ikara, “E gumazir tam puram a misueghti an aremeghan kogham.”†

³² (Iesus fomira uan ovengamin arazim migei. A kamagh sua, an akar kam guizbangira otivam, ezi kamaghin Pailat ko Judaba kamaghin uariv gei, ezi bizir kam oto.)

³³ Ezi Pailat uamategha gavmanin dipenimin aven ghua, egha Iesusin diazima a izi. Ezi a kamaghin an azara, “Ni Judabar Atrivim, o?”

³⁴ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ni uabi nighnigha egha ni akar kam gami, o gumazir igharazitam nan gun ni mikeme?”

³⁵ Ezi Pailat kamaghin an akam ikara, “Manmaghin ami? Ni ghaze, ki Judan mav, o? Ni uan adarazi ko ofa gamir gumazir ekiaba, me nin akua na bagha ize. Ni bizir tizim gami?”

³⁶ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Ki nguazir kam in atrivim puvati. Ki nguazir kam in atrivimin ikiai, kamaghin nan ingangarir gumaziba na bagha misoghai, egha tav na isa Judabar agharim gatighan koghai. Ezi ki nguazir kam in atrivibar min ingarir puvati.”

³⁷ Ezi Pailat an azara, “Ezi ni guizbangira atrivir mam, o?”

Ezi Iesus kamaghin akam ikara, “Atrivimin migirigiar kam, kar nin akamra. Amebam na batezi ezi ki nguazir kam in ingangarir vamira damuasa ize. Ingangarir kam kamakin: ki guizin akam akunam. Egha gumazir guizin akamin gin mangamiba, me nan akam barasi.”

³⁸ Ezi Pailat an azara, “Guizin akam, a bar bizir tizimra?”

18:25: Mt 26:69-71, Mk 14:69, Lu 22:58 **18:26:** Jo 18:10 **18:27:** Mt 26:74, Mk 14:72, Lu 22:60, Jo 13:38 **18:28:** Mt 27:2, Mk 15:1, Lu 23:1, Ap 3:13, 10:28 * **18:28:** (18:28) Gavmanin faragha zuir gumaziba, Pailat ko an adarasi, me bar Rom in gumaziba. Egha Judabar Arazibar gin zuir puvati. Me Godin damazimin zuegh ikiamin nighniziba puvati. Kamaghin amizi, Judaba kamaghin nighnigha ghaze, me Rom in gumaziba ko poroghiva Godin damazimin ti mizegham. **18:31:** Jo 19:6-7, Ap 18:15 † **18:31:** (18:31) Rom in gavman Judabar Nguazim gatifa. Egha me amamangatizi, Judaba uari uan kotin aven bizitabar akiram. Egha me Judabar kotiabar kamaghin anogoroke, me gumazitam bagh mikimti, an aremeghan markiam. Arazir gumazim ter ighuvim gafuzi an aremeghamim, kar Rombar arazimra. **18:32:** Mt 20:19, Jo 3:14, 12:32-33 **18:33:** Mt 27:11 **18:35:** Jo 1:11 **18:36:** Dan 2:44, 7:14, 1 Ti 6:13 **18:37:** Jo 8:47, 1 Ti 6:13, 1 Jo 3:19, 4:6 **18:38:** Mt 27:24, Lu 23:4

Pailat ter ighuvimîn Iesus gafughasa miġei

(Matyu 27:15-31 ko Mak 15:6-20 ko Luk 23:13-25)

Pailat mikemegha ġivagha egha ua Judaba bagha azenan ghu. Egha kamaghin me miġei, “Ki an arazir kuratam batozir puvati.

³⁹ Egha ia, arazir ki ġin zuir kam, ia a ġifo. Ezi azeniba bar, God Israelbagh Itazir Dughiamin, ki ian arazimîn ġin ghua gumazir vamira kalabusin a isa azenim ġati. Ia ifuegħti ki Judabar atrivir kam firigh ia bagħ anemangam, o?”

⁴⁰ Ezi me kamaghin dia ghaze, “Mam puvati! Ni Barabasra a firigh!” (Barabas, a gumazir okeim egha uaghan misosi.)‡

19

¹ Ezi Pailat me mikemezi me Iesus inigha a ifozorosi.

² Ezi midorozir gumaziba dikoniba itir beniba inigha egha atrivimîn dapanir asuamin min an ingarigha, an dapanim ġaru. Egha me korotiar aghevur mam a ġaru.

³ Egha me an boroghira izegħa a miġei, “Judabar Atrivim, nirara atrivir ekiam!” Egha me kamaghin miġiava an guam apezavira iti.

⁴ Ezi Pailat ua azenan ghugħa kamaghin gumazamizibav ġei, “Ia oragh. Ki a inigh ia bagħ azenan izam, egħti ia fogħam, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁵ Ezi Iesus azenan zui. Ezi dapanir asuar me benir dikoniba itimîn ingarizim, an an dapanimîn ikiavira iti. Ezi korotiar aghevur kam, a uaghan an ikiavira iti. Ezi Pailat me miġei, “Ia ġan, gumazir kam a kara.”

⁶ Ezi ofa ġamir gumazir ekiaba ko plisin gumaziba an ġanigha kamaghin dei, “Ter ighuvimîn a gafugh! Ter ighuvimîn a gafugh!”

Ezi Pailat kamaghin me miġei, “Ia uari a inighiva egh ter ighuvimîn a gafugh. Ki uabi, ki an arazir kuratamin apizir puvati.”

⁷ Ezi Judaba kamaghin an akam ikara, “A uabi ghaze ‘Ki Godin Otarim.’ Ezi en Arazibar Osizirir mam iti, ezi arazir kam kamaghin miġei, gumazir kamagh miġeim, an aremegħam.”

⁸ Ezi Pailat akar kam baregħa egha bar atiatingi.

⁹ Egha a ua ghua ġavmanin dipenimîn aven ghugħa, egha kamaghin Iesusin azai, “Ni nguibar manamin ikegħa ize?” Ezi Iesus an akar kam ikarazir puvati.

¹⁰ Ezi Pailat a miġei, “Manmagħin amizi ni nan akam ikarvagħan aghua? Ki ni firighamin ġavgavim iti, egha uaghan ni isiv temer ighuvim ġavgħamin ġavgavim iti. Ezi ni ti bizir kam ġifozir puvati?”

¹¹ Ezi Iesus kamaghin an akam ikara, “Godin pin itim, a ġavgavim ni ġanġizir puvatighai, ni na dikabinamin ġavgaviba puvatigham. Ezi gumazir na isa nin agharim ġatizim, an arazir kuramin osimtizim, a nin arazir kuramin osimtizim, bar a ġafira.”

¹² Pailat akar kam baregħa egha Iesus ategħti a mangasa tuaviba buri. Ezi Judaba kamaghin dei, “Ni gumazir kam ategħti a mangiti, ni Sisarin namakam puvati. Ġuibangira, gumazim uabira uabi miġia ghaze, an atrivim, egha a Sisarin apanim.”

¹³ Pailat akar kam baregħa, egha Iesusin akua azenan ghu. Egha a ġasin dabirabim ġaperaghav iti, danganir kam me “Dagiar Azuarim” a ġarisi. (Hibrun akam me ghaze, “Ġabata”).

¹⁴ Ezi dugħiar kam a dugħiar me God Israelbagħ Itazir Dughiamin isam bagħa dagħebar amuva bizibar kiram. Kar aruer arizim. Ezi Pailat Judabav ġei, “Ia ġanigh! Ian Atrivim kara.”

¹⁵ Egha me kamaghin dei, “A batokegh! A batuegħti a mangi! Ter ighuvimîn a gafugh!”

Ezi Pailat men azara, “Ia ifonge, ki ian Atrivim isi ter ighuvimîn a gafugham?”

18:39: Mt 27:15, Mk 15:6, Lu 23:17 **18:40:** Lu 23:19, Ap 3:14 ‡ **18:40:** (18:40) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Barabas, a gumazir Judan nguazim bagħa Romîn ġavman ko misozir mav. **19:1:** Mt 20:19, Mk 15:15, Lu 18:33 **19:2:** Lu 23:11 **19:3:** Jo 18:22 **19:4:** Jo 18:38, 19:6 **19:6:** Jo 18:31, Ap 3:13 **19:7:** Wkp 24:16, Mt 26:65, Jo 5:18 **19:9:** Ais 53:7, Mt 26:62-63, 27:12-14, Lu 23:9 **19:11:** Lu 22:53, Jo 7:30, 10:18, Ap 2:23, Ro 13:1 **19:12:** Lu 23:2, Ap 17:7 **19:14:** Mt 27:62

Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin akam ikara, "E atrivir igharaziba puvati. Sisar bar uabira!"

¹⁶ Kamaghin amizi Pailat Iesus inigha, me ter ighuvimin a gafughasa, a men agharim gati.

Me Iesus isa ter ighuvimin a gafu

(Matyu 27:32-44 ko Mak 15:21-32 ko Luk 23:26-43)

Ezi me Iesus inigha zui.

¹⁷ Ezi a uabi uan ter ighuvim gupugha, egha nguibar ekiam ategha egha danganir mam zui, an ziam "Dapanir Agharir Danganim." (Ezi Hibrun akam me ghaze "Golgota.")

¹⁸ Ezi danganir kamın me a isa ter ighuvimin anegura. Egha me gumazir igharazir pumuning a ko, aning agura, mam vongin itima, mam vongin iti. Ezi Iesus aningın torimin iti.

¹⁹ Ezi Pailat uaghan me migeima me ziar mam osirigha ter ighuvim gati. Ziar kam a kamakin, "Nasaretin Gumazim Iesus, Judabar Atrivim."

²⁰ Me ziar kam, Hibrun akam ko Romın akam ko Grighin akamin, men akabar an osiri. Danganir me Iesus ter ighuvimin anegurazim, a nguibar ekiam boroghira iti, kamaghin amizi Judan avirim izava osizirir kamın gara egha a dibori.

²¹ Ezi ofa gamir gumazir ekiaba kamaghin Pailat migei, "Ni kamaghin osiran marki, Judan Atrivim.' Bar marki. Ni ziam kamaghin an osirigh, 'Gumazir kam ghaze, ki Judabar Atrivim.' "

²² Ezi Pailat men akam ikara, "Marki. Akar ki osirigha givazim, a kamaghira iki."

²³ Midorozir gumaziba ter ighuvimin Iesus gafugha givagha, egha gin me an korotiaba inigha egha 4 plan akuabar uari rome. Egha me akuar vamira vamira isi. Egha me uaghan an korotiar ruarim sara ini, egha midorozir gumaziba kamaghin gari, me inir akuar aviriba inigha korotiar ruarir kam isamizir pu. Puvati. Me inir vamiram an ingari, egha me a isamizir puvati.

²⁴ Egha midorozir gumaziba kamaghin uarira uariv gei, "E korotiar ruarir kam abighan kogham. Puvati. E satu gikararangiva gumazir a iniamim gifogham."

Godin Akinafarimin itir akar mam kamaghin migei, "Me nan korotiaba tuiragh, egh uari daningam. Egh me satu gikararangiva gumazim amisevegti a nan korotiar ruarim iniam." Ezi akar kam guizbangira otoghasa, kamaghin arazir kamra midorozir gumaziba a gami.

²⁵ Ezi Iesusın amebam ko, an amebamin afumim ko, Klopasin amuim Maria ko, Makdalan nguibamin amizim Maria, me bar an ter ighuvimin boroghira tuivighav iti

²⁶ Ezi Iesus garima an amebam ko suren gumazir a bar ifongezim, aning roghira tughav iti. Ezi a kamaghin uan amebam migei, "Amizim, gumazir kam datirighin, a nin otarim."

²⁷ Ezi a kamaghin suren gumazir kam migei, "Amizir kam, a datirighin nin amebam." Ezi dughiar kamın ghua, suren gumazir kam Maria inigha uan dipenimin ghugha egha an gara uan amebamin min a gami.

Iesus areme

(Matyu 27:45-56 ko Mak 15:33-41 ko Luk 23:44-49)

²⁸ Ezi Iesus fo, an ingangariba datirighin bar gifa. Egha a kamaghin migei, "Nan kuarim nan piri." Godin Akinafarimin itir akar mam guizbangira otivasa, kamaghin an akar kam gami.

²⁹ Ezi miner mam wainin afangtizim an ikia roghira iti. Egha me dipamin suizir bizim inigha egha wainin dipam garu. Ezi wain a gizivazima, me a isa hisopin aghorim gikegha a isa Iesusın akam darighasa an amadi.

³⁰ Ezi Iesus wainin kam amegha givagha, egha migei, "A datirighin gifa." Egha a dapanim aviragha egha uan duam sue.

Midorozir gumazir mam Iesusın ivim bira

31 Kar dughiar me Sabat bagha bizibar akirim. Sabatin dughiar kam, a dughiar bar ekiam. Kamaghin amizima Judaba me gumazir kuaba dughiar kam temer ighuvibar ikian me aghua. Egha me Pailat kamaghin an azangsiha ghaze, a men amamangatighi me temer ighuvibar itir gumazibar suer agharibav sogh da apirighi, me zuamiram aremeghti me men kuaba adegh izighram.

32 Ezi midorozir gumaziba ghua gumazir Iesus ko guraghav itir mam in suer agharimning misogha aning apirigha, egha ghua gumazir igharazim uaghan an suer agharimning misogha aning apiri.

33 Egha me iza Iesusin garima an aremegha gifa. Kamaghin amizima me an suer agharimning apirizir puvati.

34 Ezi midorozir gumazir mam afuzim inigha Iesusin ivim bira. Ezi ghuzim ko dipam zuamira ire.

35 (Ki, Jon, ki gumazir bizir kam in ganizim, ki kamaghin ifonge, ia bizir kam gifoghiva nighnizir gavgavim an ikiam. Kamaghin ki an gun ia migei. Akar ki gun migeir kam, a guizbangira. Ki uabi fo, ki guizbangira migei.)

36 God in Akinafarim in itir akar mam, a kamakin, "Me an agharitam apirighan kogham." God kamagh sua, akar kam guizbangiram otogham, ezi kamaghin bizir kam oto.

37 Ezi akar igharazir mam God in Akinafarim in iti, a kamakin, "Me, gumazir afuzim in ruazir kam bagh ganam."

Me Iesusin kuam isa mozir igiar mam gati

(Matyu 27:57-61 ko Mak 15:42-47 ko Luk 23:50-56)

38 Ezi gin Arimatean nguibam in gumazim Josep ghua Iesusin kuam iniasa Pailatin azangsi. Josep a Iesusin suren gumazir mam, egha a Judabar atiatigha, egha uan nighnizir gavgavim modo. Ezi Pailat an amamangatizi, a ghuava Iesusin kuam ini.

39 Ezi Nikodemus, gumazir faragha dimagarim in Iesusin ganizim, a uaghan ize. Egha borer mughuriar aghuir maba inigha ize, me temer pumuning in borem inigha aning veregha, egha borer kam gami. Ezi borer kam in osimtizim 30 plan kilogram in ghu.

40 Ezi Josep ko Nikodemus aning Iesusin kuam inigha borer kam an kuam gaghui. Egha inir aghuim in an mikarzim nomke, Judaba uan gumazir oveaghuezibagh ami moghin.

41 Ezi midorozir gumaziba Iesus ter ighuvim in anegurazir danganir kam in boroghira, azenir mam iti. Egha azenir kam in mozir igiar mam iti, me dagiar torim atugha, egha me faragha gumazitam in kuatam a gatizir puvati.

42 Kar dughiar Judaba Sabatin dughiam bagh bizibar kiramim, ezi mozir kam, a Iesus aremezir danganim boroghira iti. Kamaghin amizi, aning Iesusin kuam inigha ghua mozir kam in aneti.

20

Iesus ua dikafi

(Matyu 28:1-8 ko Mak 16:1-8 ko Luk 24:1-12)

1 Ezi Sanden bar mizaraghara, aminim mitateghavira iti, ezi Makdalan nguibam in amizim Maria, a mozim in ghu. Egha a garima mozim in tiar akam gasarazir dagiam ua itir puvati.*

2 Ezi a, Saimon Pita ko suren gumazir igharazir kam, a gumazir Iesus bar ifongezim, an aning bagha ivegha ghu. Egha Maria kamaghin aning in migei, "Me Ekiam in kuam mozim in a inigha ghu, ezi e fozir puvati, me managh aneti."

3 Ezi Pita ko suren gumazir igharazir kam, aning nguibam ategha egha mozim in zui.

4 Aning virara ivegha ghua, suren gumazir igharazir kam Pita gafiragha, egha faragha mozim in oto.

19:34: 1 Jo 5:6-8 19:35: Jo 21:24 19:36: Kis 12:46, Nam 9:12, Sng 34:20 19:37: Sng 22:16-17, Sek 12:10, MAA 1:7 19:38: Mt 27:57, Mk 15:42, Lu 23:50, Jo 7:13, 9:22 19:39: Jo 3:1-2, 7:50 19:40: Ap 5:6 19:42: Ais 53:9, Jo 19:31 20:1: Mt 28:1, Mk 16:1, Lu 24:1 * 20:1: (20:1) Wikbar faraghavira zuir aruem, a Sandera. 20:2: Jo 13:23, 19:26, 21:7, 21:20, 21:24 20:5: Jo 19:40

⁵ Egha an aviragha mozimîn aven gari, egha inir aghuir me Iesusin kuam avarazir kabar gara egha an aven ghuzir puvati.

⁶ Ezi Saimon Pita an gîn ghua, mozimîn averiamîn ghu. Egha a inir aghuir kabar garima da iti.

⁷ Egha a inir igharazir mamîn garima a uaghan iti, a inir me Iesusin dapanimîn ikezim. Inir kam a inir igharaziba ko itir puvati. Saimon ghaze, me ti a righa egha igharagha aneti.

⁸ Ezi suren gumazir igharazir faragha mozimîn otozim, a uaghan aven ghu. Egha a bizir kabar ganigha egha nighnizir gavgavim iti.

⁹ (Guizbangîra, Godin Akînafarimîn itir akam ghaze, Iesus mozimîn ua dikavigham. Ezi dughiar kamîn aning akar kam tîghar deraghvîra a gifogham.)

¹⁰ Egha suren gumazimning uamategha dipenimîn ghu.

Makdalan nguibamîn amizim Maria Iesusin gani

(Matyu 28:9-10 ko Mak 16:9-11)

¹¹ Ezi Maria mozimîn azenan tughav ikia azi. Egha an aziavîra ikia egha aviragha mozimîn averiamîn gari.

¹² Egha a enselin pumuningin garima, aning korotiar ghurghurimning aru. Egha aning danganir Iesusin kuam faragha ikezimîn aperaghav iti. Egha mam an dapanim ikezir naghin apera ezi mam an suemning ikezir naghin apera.

¹³ Egha aning kamaghin Marian azai, “Amizim, ni manmagh suava azi?”

Ezi a kamaghin aningin mîgei, “Me nan Ekiamîn kuam inigha ghu, ezi ki fozir puvati, me managh aneti.”

¹⁴ A kamaghin mîgiava, ragha garima, Iesus tughav iti. Ezi Maria fozir puvati, ka Iesus.

¹⁵ Ezi Iesus kamaghin an azara, “Amizim, ni manmagh suava azi? Ni tina buri?”

Ezi Maria ghaze, kar ti azenimîn garir gumazim, egha a kamaghin Iesus mîgei, “Gumazir aruam, ni an kuam inigha

ghu, egh danganir ni an atizimîn gun na mikemegh. Eghti ki mangîva a iniam.”

¹⁶ Ezi Iesus kamaghin a mîgei, “Maria!”

Ezi Maria ragha kamaghin Hibrun akamîn a mîgei, “Rabonai.” Akar kamîn mingarim a kamakîn, “Tisa.”

¹⁷ Ezi Iesus kamaghin a mîgei, “Ki tîghar uan Afeziam bagh mavanangam, kamaghin ni nan suiraghvîra ikian marki. Egh ni nan aveghbuaba bagh mangîva egh kamaghin me mikim, kon Afeziam, ko men Afeziam, ki a bagha uamategha ghuanadi. A nan God, ko uaghan men God.”

¹⁸ Ezi Makdalan Maria ghua suren gumaziba kamaghin me mîgei, “Ki Ekiamîn ganigha gîfa.” Egha an akar Iesus a mikemezimîn gun me mîgei.

Suren gumaziba Iesusin gani

(Matyu 28:16-20 ko Mak 16:14-18 ko Luk 24:36-49)

¹⁹ Ezi Sanden guaratizimîn aminim pirigha gîfa. Ezi suren gumaziba me Judabar atiatingi, egha dipenir me itim, me pamten an tiar akaba ase, eghti azenan itir gumazitam aven izan kogham. Ezi Iesus iza pura suren gumazibar tongin tughav iti. Egha a kamaghin me mîgei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁰ A kamaghin mîgia, uan duar torir dafarimningin itimning ko duar ivir vuemin itim, men aka. Ezi suren gumaziba Ekiamîn ganigha me bar akonge.

²¹ Ezi Iesus ua me mîgei, “Ian naviba amiragh iki. Afeziam na amadazi ezi ki ize. Ezi kamaghira ki ia amadima ia zui.”

²² A kamaghin mîgia, egha uan aminim men a giveragha men amada, egha kamaghin me mîgei, “Ia Godin Duam uan navir averiabar a inigh.

²³ Egh ia gumazamizibar arazir kuraba gin amadagham, eghti God uaghan men arazir kuraba gin amadaghti, da ua puvatigham. Eghti ia men arazir kuraba gin amadaghan koghti, men arazir kuraba ikivîra ikiam.”

Tomas Iesusin gani

²⁴ Dughiar Iesus uan suren gumaziba batozim, men 12 plan suren gumazibar mav, a me ko itir puvati. Kar Tomas, an ziar mam Fufuzim.

²⁵ Ezi suren gumazir igharaziba kamaghin Tomas migei, “E Ekiamin ganigha gifa.”

Ezi Tomas kamaghin me migei, “Ki an duar torir me an dafarimning gafuzimigin ganighan koghiva, egh ki uan dafarpuzim an duar torimning datighan koghiva, egh ki uan dafarim an ivir vuemin itir duam datighan koghiva, egh ki nighnizir gavgavim ikian kogham. Bar puvatigham.”

²⁶ Ezi 7 plan dughiaba givazima, suren gumaziba ua dipenimin aven iti, ezi Tomas me ko aven iti. Me tiar akaba bar pamten da asegha gifa. Ezi Iesus iza men tongin tughav iti. Egha me migei, “Ian naviba amiragh iki.”

²⁷ Egha a kamaghin Tomas migei, “Ni uan dafarpuzimin kagh suiragh, egh ni nan dafarimningin ganigh. Egh ni uan agharim amadagh uan dafarim nan ivir vuemin itir duam datigh. Ni nighnizir pumuning ikian marki. Ni nighnizir gavgavim nan iki.”

²⁸ Ezi Tomas kamaghin an akam ikara, “Ni nan Ekiam. Ni nan God.”

²⁹ Ezi Iesus kamaghin a migei, “Ni nan ganigha gifa, egha ni nighnizir gavgavim nan iti, o? Gumazir na ganizir puvatiziba, me nighnizir gavgavim ikiva, egh gumazir kaba bar akuegham.”

Akinafarir kamın mingarim

³⁰ Iesus mirakelin avirir maba uaghan suren gumazibar damazimin dagh ami. Ezi ki bar Akinafarir kamın da osirizir puvati.

³¹ Egha, akar ki osirizir kam, ki ia nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa, ki an osiri. A Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a Godin Otirim. Eghti ia nighnizir gavgavim an ikiva, egh ia an ziamin zurara itir ikirimirir aghuarim iniam. Ki kamagh sua, akinafarir kam an osiri.

Iesus ua uabi isa uan suren gumazibar aka

21

(Sapta 21)

7 plan suren gumaziba Iesusin gani

¹ Ezi dughiar maba givazima Iesus ua uan suren gumaziba Galilin dipamin boroghira uabi isa men aka. Galilin dipamin ziar mam Taiberiasin dipam. Bizir kam kamaghin oto.

² Dughiar kam Saimon Pita ko Tomas (an ziar mam Fufuzim), ko Nataniel (an nguibam, Kanan nguibar Galilin Distrighin aven itim), ko Sebedin otarir pumuning, ko Iesusin suren gumazir igharazir pumuning, me bar uari inigha iti.

³ Egha Saimon Pita kamaghin me migei, “Ki osiriba burisi mangam.”

Ezi me ghaze, “E ni ko mangam.” Egha me dikavigha botin mamın ghuavanabogha egha me zui. Ezi dimagarir kamın me osirir taba inizir puvati.

⁴ Ezi aruem anangasa ovirima, me gumazir mamın garima a dipamin dadarimin tughav iti. Ezi suren gumaziba kamaghin fozir pu, kar Iesus.

⁵ Ezi Iesus kamaghin men azara, “Otariba, ia osiritaba iniz, o?”

Ezi me kamaghin a ikara, “Bar puvati.”

⁶ Ezi a me migei, “Ia ivem inigh, agharir guvir botin amadaghan itimin anekunigh, egh ia osiritaba inigham.” Kamaghin me ivem akunizi a iraghu, ezi me osirir bar aviriba inigha, egha ua ivem gekuigha anagav avenge.

⁷ Ezi suren gumazir Iesus bar ifongezim, a kamaghin Pita migei, “Kar Ekiamra.” Pita faragha ingarasava uan korotiar aruzim sue. Egha a kamaghin oraki, “Kar Ekiamra,” egha korotiam uam anerugha uabi ikegha egha dipam uabi akunigha egha dipamin ghua dadarimin oto.

⁸ Ezi suren gumazir igharaziba me botin zui, egha me ivem osiriba sara anemikirigha zui. Me dipar dadarimin boroghin 100 mitan min iti.

⁹ Ezi me iza dadarimin otogha givagha, egha me avir mamın garima osiri maba avim gisin iti. Ezi bretin maba sara iti.

¹⁰ Ezi Iesus kamaghın me migei, “Osirir ia datirighın iniziba, ia taba inigh izi.”

¹¹ Ezi Saimon Pita botin ghuavanabogha egha ivem a mikirigha dipar dadarimin ghu. Ezi osirir ekiabara ivem gizifa, da bar moghira, 153 plan osiriba. Egha osiriba bar aviraseme, ezi ivem dutuaghrizir puvati.

¹² Ezi Iesus kamaghın me migei, “Ia izi dami.”

Ezi suren gumaziba atiatigha men tav an azarazir puvati, “Ni tina?” Me fo, kar Ekiamra.

¹³ Egha Iesus avim boroghira ghua egha bret inigha me ganidi. Egha osiriba sara inigha uaghan me ganidi.

¹⁴ Dughiar Iesus mozimın dikavizimin gin, kar an namba 3in dughiam a uabi isa uan suren gumazibar aka.

Iesus Pita migia ghaze, ni nan sipsipba deraghvira men gan men akuragh

¹⁵ Iesus uan suren gumaziba ko amegha givazima, Iesus kamaghın Saimon Pitan azai, “Saimon, Jonin otarim, ni ti bar na gifonge, egha ni na gifongezir arazir kam, a gumazir kaba na gifongezir arazibagh afira?”

Ezi Pita ghaze, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipin nguzibar min men akuragh deraghvira men gan.”*

¹⁶ Ezi Iesus uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita a ikara, “Are, Ekiam, ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.”†

¹⁷ Egha dughiar mikezimın uam an azara, “Saimon, Jonin otarim, ni ti na gifonge?”

Ezi Pita Iesus baseme, a dughiar mikezim uam an azara ghaze, ni ti na gifonge? Ezi a kamaghın Iesus migei, “Ekiam, ni bar bizibagh fo. Ni fo, ki ni gifonge.”

Ezi Iesus kamaghın a migei, “Ni nan gumazamiziba sipsipbar min men akuragh deraghvira men gan.‡

¹⁸ Ki guizbangira ni migei, ni fomira igiamra ikia, ni uabi letiam uan ivariam ikegha egha danganir ni mangasa ifongezibagh arui. Ezi ni ghurighamin dughiam, ni uan agharimning fehti, eghti gumazir igharazim ni gikegh ni inighiva danganir ni mangasa ifongezir puvatizimin mangam.”

¹⁹ (Iesus migirigiar kam migia kamaghın Pitan aka, a tuavir manamin aremegh ziar ekiam God daningam.) Egha a kamaghın Pita migei, “Ni nan gin izi.”

Suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın akam

²⁰ Ezi Pita ragha suren gumazir Iesus bar ifongezir kamın garima, an aningın gin izi. Suren gumaziba faragha Iesus koma apava, gumazir kam uan dapanim isa Iesusın afarizim boroghira anetigha, egha kamaghın an azai, Ekiam, tina ni isi apanibar agharim darigham?

²¹ Ezi Pita an ganigha kamaghın Iesus azara, “Ekiam, gumazir kam, bizir tizim a batogham?”

²² Ezi Iesus kamaghın an akam ikara, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu. Ni nan gin izi.”

²³ Kamaghın amizima, akar kam tinibar arui, ezi gumazamiziba kamaghın nighnigha ghaze, “Suren gumazir kam an aremeghan kogham.” Ezi Iesus

21:11: Lu 5:6 **21:13:** Jo 6:11, Ap 10:41 **21:14:** Jo 20:19, 20:26 **21:15:** Mt 26:33, Jo 1:42 * **21:15:** (21:15) Gumazir maba Iesusın akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni ti bar na gifuegha, egha bizir igharazibagh ifongezir puvati?” Kamaghira gumazir maba uaghan Pitan akar kam giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.”

21:16: Ap 20:28, Hi 13:20, 1 Pi 2:25 † **21:16:** (21:16) Gumazir maba Pitan akar kam kamaghın a giragha ghaze, “Ekiam, guizbangira, ni fo, ki nin roroam.” **21:17:** Jo 13:38, 16:30 ‡ **21:17:** (21:17) Gumazir maba Iesusın akar kam kamagh a giragha ghaze, “Ni nan roroam?” Egha Pitan akar kam giragha ghaze, “Ni fo, ki nin roroam.” **21:18:** Jo 13:36, Ap 12:3-4 **21:19:** Mt 16:24-25, Mk 1:17, Jo 13:36, 2 Pi 1:14 **21:20:** Jo 13:23-25, 20:2 **21:22:** Mt 16:27-28, 25:31, 1 Ko 4:5, MAA 22:7, 22:20

guizbangira kamaghin mikemezir puvati, an aremeghan kogham. Puvati. A ghaze, “Ki ifueghti a ikivira iki mangi dughiar ki uamategh izamim otogham, kar nin bizim pu.”

²⁴ Kar suren gumazir kamra, a datirighin bizir kabar gun mikemegha, egha an akar kaba osiri. E datirighin fo, akar a gun mikemezir kaba, da guizbangira.

²⁵ Ezi bizir avirir igharazir maba Iesus uaghan dagh amizi, da iti. Ezi me ti vagh-vagha bizir kaba akinafaribar da osirighai, nguazir kamın akinafarir kabar arighamin danganiba bar puvatigham.

Aposelbar Ingangariba

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kam, Aposelbar Ingangariba, Lukra an osiri. Luk faragha, akinafarir igharazim osiri, a Luk Osirizir Akar Aghuim. Egha datirighin Aposelbar Ingangariba osiri.

E akinafarir kamın garima, Godin Duam aposelba tuavim men akazi, ezi me Iesusin Akar Aghuim “Jerusalemın nguibamın aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar,” an gun me migei. (Ni 1:8in gan.)

Aposelin Akinafarim kamaghin miğia ghaze, Iesusin sios Judabar tongin dikavigha egha gin a ghua bar ekevegha tintinibar ghua nguazimın otevir mabar ghu. Luk uaghan kamaghin en akaghasa, Kraisin ingangarim ko gumazamizir an gin zuibar dabirabim, da God fomira Israelin gumazamiziba bagha dikirizir akam bar a ko voroghira ghu.

Ezi bizir ekir vamira Aposelbar Akinafarim a migei, a Godin Duamin ingangarim. Pentikosin dughiamın Godin Duam faragha Iesusin suren gumazibar ize. Egha gin Godin Duam nighniziba me ganiga, egha gavgavim me ganidi. Ezi akinafarir kam e uaghan aposelba akar ruarir aviribar gari. Dughiar aviriba aposelba Iesusin Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kinasa. Ezi e garima gumazamizir avirim Akar Aghuir kamın gin zui, ezi sios otogha gavgafi.

Aposelin Akinafarim, an aposelin aviribar eghaghaniba an iti. Egha akar bar aviriba, Pita ko Pol amizibav gei. Pita a suren gumazir mam, a uaghan Iesus ko arui. Ezi Pol faragha Iesusin gin aruizir puvati. A Iesusin sios gumazamiziba dikabirasa pamtemın ingari. Ezi Iesus

Polin diazi, ezi a gumazir aghuimın otogha guizbangira an ingangarim pamtem a gami.

Ezi akinafarimın otevir maba, Luk bizir Pol bativizibar geghanasa, a ghaze, “Eia” dagh ami. Fofozir gumazir avirim ghaze, Luk uabi ti Pol ko dughiar mabar arui, kamaghin amizi, a ghaze, “Eia”. pb

Aposelba Jerusalem aven Iesusin akam akuri

(Sapta 1:1-8:3)

Iesus akar dikirizimın ghaze, a Godin Duam anemangam

¹⁻² Tiofilus, ki akinafarir kam ni bagha an osiri. Nan akinafarir faragha zuimın, ki Iesus amizir biziba bar, ko a gumazamizibar sure gamiziba bar, da osiri. Dughiar kamın Iesus dikavigha uan ingangarim gamua mamaghira ikia, ghua a Godin Nguibamın ghuavanabozir dughiamın tuzir biziba, ki da osiri. A tighar Godin Nguibamın mangasa, aposelba misevegha egha Godin Duamin gavgavimın ingangarir akabar me migei.*

³ A faragha mizaziba inigha aremegha egha ua dikafi. Egha a tighar Godin Nguibamın mangasava, a uabi isa uan aposelbar aka. Egha a bizir aviribar men akazi, me bar foz, a ua dikavigha iti. 40 plan dughiaaba, dughiar kamın aven dughiar aviriba a uabi men akakaghava God Bizibagh Ativir Arazimın gun me migei.

⁴ Dughiar mam a me ko ikiava, apava migirigiar gavgavir kam me ganingi, “Ia Jerusalemın nguibar ekiam ategh mangan marki. Bizir aghuarir nan Afeziam ia daningasa akam akirizim a izam. Ia a barazi, ki an gun ia mikeme. Ia a bagh iki.

⁵ Jon dipamın gumazamiziba rue, ezi gurumra ia Godin Duamin ruegham.”

⁶ Ezi me uari akuvazir dughiamın, me an azara, “Ekiam, ni dughiar kam atrivim

* **1:1-2:** (1:1) Luk, a akinafarir kam Aposelbar Ingangariba, an osiri. A faragha zuir akinafarim an osirizi, a Luk Osirizir Akar Aghuim. **1:3:** Mt 28:17, Mk 16:12, Lu 24:36-49, Ap 10:41, 1 Ko 15:5-7 **1:4:** Lu 24:49, Jo 14:16-17, Ap 2:33 **1:5:** Mt 3:11, Mk 1:8, Lu 3:16, Jo 1:33, Ap 11:16 **1:6:** Ais 1:26, Dan 7:17, Amo 9:11, Mt 24:3, Lu 24:21 † **1:6:** (1:6) Fomira Israelin gumazir maba uari atrivimın ikia uan nguazimın gari. Egha Iesusin dughiamın Israelba Romın apengan iti. Ezi Iesus dughiar kamın otogha aruima, gumazir aviriba kamaghin nighnisi, a Romın gavman batueghiva uabi Israelbar ganam. Eghti gin Israel Kantrin igharaziba dar ganiva egh dar apengan ikian kogham.

Israel danightima, a ua Israelin nguazimin ganam, o?"†

7 Ezi Iesus kamaghin me migei, "Biziba otivamin dughiaba, nan afeziam uabi uan gavgavimin da ati. Ezi ia tizim bagh dughiar an atizir kam gifoghasa. Kar ian bizim pu.

8 Eghti Godin Duam ia gisin izighirighti, ia an gavgavim iniam; eghti ia bizir ia ganigha foziba, Jerusalemın nguibamin aven ko, Judian danganiba bar moghira ko, Samarian Distrigh ko, nguazir kamın otevíba bar, me geghanam."

*Iesus Godin Nguibamin zui
(Mak 16:19-20 ko Luk 24:50-53)*

9 Ezi Iesus kamaghin mikemegha, egha an aposelba garavira itima God anesiarafazima a Godin Nguibamin ghuavanabo. Ezi ghuariam me gari naghin a modo.

10 A ghuavanadima me kogha overiamın garavira itima, gumazimning korotiar ghurghurimning arughava bemira menın tu.

11 Egha aning kamaghin me migei, "Galilin gumaziba, ia tizim bagha kagh tivighav ikia pin overiamın gari? Gumazir kam Iesus, God a inizima a ia ategha uan Nguibamin ghu. Ia an ganizima a Godin Nguibamin ghuzi moghin, kamaghira a uamategham."

Me Judasin ingangarir danganim bagha Matias a misefe

12 Egha Iesusın aposelba Olivin Mighsiar ateghava ua Jerusalemın zui. Olivin Mighsiar kam Jerusalemın roghira ikiava an ruarim kilomitan vamiran mirara ghu.

13 Egha me otivighava, ghuriar pin itir me zurara itimın ghuavanabo. Men zibara kara:

Pita, Jon, Jems ko Andru, Filip ko Tomas, Batolomyu ko Matyu, Jems, Alfiusın otarim, ko Saimon a Selotiabar gumazir mam, ko Judas, a Jemsın otarim.

14 Egha me zurara navir vamira ikia uari inigha God ko migei, amizir maba ko Maria, Iesusın amebam, koma an doziba sara.

15 Dughiar kabar aven Pita nighnizir gavgavim Iesusın itir darasi tongin tugha, (men avirimın dibobonim 120)

16 egha kamaghin migei, "Nan adarasi, Godin Duam fomira Devit gamizi, an akar mam mikeme. Ezi akar kam Godin Akinafarimın aven iti. Akar kam a Judasın migei. Judas, a gumazir Iesus isa gumazir an suirazibar akazim. Akar kam datirighin otogha gifa, Devit mikemezir moghira.

17 Judas fomira en gumazir mamra, egha uaghan ingangarir e amir kam gami."

18 (Ivezir a uan arazir kuramin inizim, Judas nguazir mam givese. Egha nguazir kamın a uabi ekunigha aremegha an mikarzim afoaraghiri, ezi an muriaba bar azenim gire.

19 Kamaghin amizi, Jerusalemın itir darasi bar moghira bizir kam baraki, egha me nguazir kam uan akamin ziar kam a gati, Akeldama. An mingarim kamaghin, ghuzir nguazim.)

20 Egha Pita ghua kamaghin migia ghaze, "Ezi Godin Akinafarimın itir Ighiabar aven osizirir kam iti,

'An danganim pura iki,
tav an danganir kamın ikian
marki.'

Egha a uaghan ghaze,

'A gumazir dapanim,
eghti igharaz tav an danganim
ini.'

21 "Ezi kamaghin, e gumazir zurara e ko ikia uaghan Iesus ko aruzir gumazitam a misivam.

22 Dughiar Jon gumaziba ruezim ko Iesus faragha ingangarim igiamra a gamir dughiam ikegha, ghua dughiar God Iesus inizi an e ategha ghuavanabozir dughiamın tu. E dughiar kaba bar e ko

1:7: Mt 24:36, Mk 13:32, 1 Te 5:1 1:9: Mk 16:19, Lu 24:50-51, Jo 6:62, 20:17 1:10: Mt 28:3, Mk 16:5, Lu 24:4, Jo 20:12, Ap 10:3, 10:30 1:11: Mt 24:30, 26:64, Lu 21:27, Jo 14:3, 1 Te 1:10, 4:16, MAA 1:7 1:12: Lu 24:50 1:13: Mt 10:2-4, Mk 3:16-19, Lu 6:14-16 1:14: Mt 13:55, Lu 23:49, 23:55, 24:10, Jo 6:42, 7:5 1:16: Sng 41:9 1:17: Mt 10:4, Lu 6:16, Ap 1:25 1:18: Mt 26:15, 2 Pi 2:15 1:20: Sng 69:25, 109:8 1:22: Mt 3:16, Mk 1:9, 16:19, Lu 3:21, 24:51, Jo 15:27, Ap 4:33

ikezir gumazitam a misivam. Gumazir kam Iesusin garima, a ua dikafi. An e ko migirigiar kamin gun akam akunam.”

²³ Egha me gumazir pumuningin ziamning diboro, Josep, an ziar mam Barsabas (an ziar igharazir mam Jastus) ko Matias.

²⁴⁻²⁵ Egha me God ko migei, “Ekiam, ni gumazibar navir averiaba bar dagh fo. Ni en akagh, ni aningin tav amiseveghtima, an aposelin ingangarim bagh Judasin dangamin iniam. Ingangarir kam Judas anetegha uan danganir ikiamimin ghu.”

²⁶ Egha me dagiaba aningin ziamning osirigha torim gatigha aning givazvasi. Ezi dagiar Matiasin ziam gisin itim faragha azenim giri. Ezi me Matias isa, uaghan 11 pla aposelbar tongin aneti.

2

Godin Duam izaghiri

¹ Ezi Pentikosin Dughiar Ekiam otozima, nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar moghira uari akuvagha danganir vamiran iti.*

² Ezima zuamira niginir mam Godin Nguibamin ikeghava zaghira mati aminir gavgavim izi. Egha dipenir me apiaghav itim bar a gizivagha a noke.

³ Egha me garima bizir mam mati avir mizariaba biaghirava vaghvagha men dapanir siriabagh apiaghiri.

⁴ Ezi Godin Duam bar moghira me gizivaghava, gavgavim me ganiga me gamima, me nguibar igharazibar akabav gei.

⁵ Ezi Judan gumazamizir Godin apengan itir maba, me uan nguazimin itir kantriba bar dar ikegha izegha datirighin Jerusalem in iti.

⁶ Egha me niginir kam baregha iza bar uari akuvaghav ikiava, me vaghvagha orazima gumazamiziba men nguibabar akabav gei. Ezi kamaghin me osemegha okam nighnisi.

⁷ Egha me digavir kuram gamighava azangsis, “Gumazamizir migeir kaba, me bar Galilin gumazamizibara!

⁸ Ezima manmaghin amizima e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabav gei?

⁹ E marazi, Partian kantri ko Midian kantri ko Elamin kantribar ize. Ezi marazi Mesopotemian Distrighin izezir gumaziba. Ezi marazi Judian Distrigh ko Kapadosian Provins ko Pontusin Provins koma Esian Provinsin ize.

¹⁰ Ezi maba Frigian Distrigh ko Pampilian Provinsin ize. Ezi marazi Isipin kantri, ko Libian Distrighin aven itir danganim a nguibar ekiam Sairinin boroghira itiba ize. Ezi marazi Judan gumazir Rom in nguibamin ikegha izeziba.

¹¹ E bar moghira, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Judan arazibagh amuava dar gin ghua, egha me uaghan, mati en marasi. Ezima en marazi Kritian arighatizim koma Arabian Distrighin gumaziba, e vaghvagha me barazima me en nguibabar akabar God amizir bizir ekiabar gun migei!”

¹² Egha Judan gumaziba digavir kuram gamighava pura okam nighnighava uarir azangsis, “Kar bizir tizim?”

¹³ Ezima Judan gumazir maba dibovir akabar migia ghaze, “Me wainin dipar aviriba amegha ongani.”

Pita akam akuri

¹⁴ Ezi Pita 11 plan aposelba ko tughav ikia, egha a gumazamiziba pamtem kamaghin me migei, “Ia Judaba koma Jerusalem in itir gumazamiziba, ia bar deraghviram na baragh. Ki bizir otozir kamin gun ia mikemeghtima, ia a gifogham.

¹⁵ Gumazir kaba wainin dipamin onganizir puvati. Ia fo, kar 9 kloghin mizarazimra.†

¹⁶ Bizir otozir kam, kar Godin akam inigha izir gumazim Joel fomira mikemezir moghin,

¹⁷ ‘God kamaghin migia ghaze,

2:1: Lo 16:9-11, Ap 1:14 * **2:1:** (2:1) Pentikosin Dughiar Ekiam, an ziar igharazimra kara: Obaribar aghavir dughiar ekiam. **2:2:** Ap 4:31 **2:3:** Mt 3:11 **2:4:** Mk 16:17, Ap 1:5, 4:31, 10:44-46, 1 Ko 12:10, 13:1 **2:7:** Ap 1:11 **2:9:** 2 Ti 1:15 **2:15:** 1 Te 5:7 † **2:15:** (2:15) Judaba dughiar kamin mizaraghara dipar onganiba apir puvati. Kamaghin Pita akar kam me migei.

Dughiar gın izamibar ki uan Duam gumamaziziba bar me daningam.

Eghtima ian otariba ko guiviba
Godin akam inigha izir gumaz-
ibar min mikimtima,
ian gumazir igiaba irebabar min
bizibar gantima,
ian gumazir ghuriba irebabar
ganam.

18 Eghti nan ingangarir gumamaziziba,
ki uaghan uan Duam dughiar kabar
me daningam,

eghtima me Godin akam inigha
izir gumazibar akabav kimam.

19 Eghti ki pin overiamin digavir kuram
gamir arazibar akakagh,
egh nguazimin mirakelin arazibar
amuam.

Eghti ghuzim ko avim ko muturir
dafam otogham.

20 Eghtima aruem mitarmeghti, iakinim
ghuzimin min otogham.

Bizir kaba faragh otivighti, gın Ekiam
Izamin Dughiam otivam.

Dughiar kam Ekiam uan gavgavim ko
angazangarim sara izam.

21 Ezi Ekiamin ziamin deir darasi,
a ua me inigham.'

22 "Israelin gumamaziziba, ia migirigiar
kam baragh. Nasaretin Iesus, God
ia baghava anemadagha gavgavim a
ganingizima, ezima a ian aven ingangarir
gavgavir ekiaba koma mirakelin gavgav-
ibar ian tongin bizibagh amizima, da
otivizima ia dar ganigha uari fo.

23 God uan ifongiamin gın ghua ia
bagha fomira nighnizir mam gamigha, uan
otarim isava ian agharim gati. Ezima ia
gumazir kurabar agharimin, ia a isava ter
ighuvim gatighava a gafuzi, an areme.

24 Ovevem bar Iesusin suiraghan
kogham. Kamaghin, God a gamizi a
dikavigha ovevem osimtizim ataki.

25 Devitin Ighiabar Akinafarim kam-
aghin mikeme,

'Ki Ekiamin garima a zurara bar nan
boroghin ikiavira iti.

A gavgavim na ganidi.

Eghti bizitam na damuti, ki
akongiva atiatiatingan kogham.

26-27 Ezima ni na ateghtima ki ariaghrez-
ibar tongin mozimin aven ikian
kogham.

Egh ni ua bagha inabazir gumazim
aneteghtima

an nivafizim kurighan kogham.

Kamaghin nan navim derazi ki migirigiar
aghuibagh ami.

God na damuamin bizir aghuiba, ki da
bagha mizuai.

28 Ni, ikirimirir aghuarim iniamin tuavim,
a nan akagha gifa.

Ni na ateghti ki ni ko ikiam, egh ni na
damuti, ki bar akuegham.'

29 "Nan adarasi, ki guizbangira ia migei,
en ovavim Devit aremezima me anefa.
Ezima an dagiar mozim datirighin e ko ikia
kati.

30 Egha, Devit a Godin akam inigha izir
gumazir mam, egha a fo, God migirigiar
gavgavim a ganiga ghaze, 'Nin atrivir dan-
ganimin ki nin ovavitam afagham.'

31 God gın damuamin bizim, Devit a gifo,
a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim,
Krais, an aremegh ua dikavamin bizim
migei. Egha ghaze, God aneteghtima
an ariaghrezibar tongin mozimin aven
ikian kogham. Egh an nivafizim kurighan
kogham.‡

32 Ezi gumazir kam Iesus, God a
gamizima a ua dikafi. Ezi e uari uan
damazibar an ganigha, egha migei.

33 Ezima a ghuavanaga uan Afeziam
Godin agharir guvim gaperaghav ikia a
da pin gavgavim isi. Ezi an Afeziam a
mikemezir moghin God uan Duam Iesus
ganingi. Ezi datirighin ia oragha garir bizir
kaba, Iesus uabi dagh ami.

34 Devit Iesusin min Godin Nguibamin
ghuzir puvati. Egha a kamaghin migei,

2:21: Ro 10:13 2:22: Jo 3:2, 14:10-11, Hi 2:4 2:23: Mt 27:35, Mk 15:24, Lu 23:33, Jo 19:18, Ap 4:28, 1 Pi 1:20
2:24: Mt 28:5-6, Mk 16:6, Lu 24:5, Ap 3:15, 4:10, 10:40, 13:30-31, 17:31, 1 Ko 15:15 2:29: 1 Kin 2:10, Lu 1:32, 1:69, Ap
13:36, 2 Ti 2:8 2:30: 2 Sml 7:12-13, Sng 89:3-4, 132:11 2:31: Sng 16:10, Ap 13:35 ‡ 2:31: (2:31) Grighin akam
me ghaze, "Krais", an mingarim God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim. 2:32: Ap 1:8, 2:24 2:33: Jo 14:26, Ap
1:4, 5:31, 7:55-56, 10:45, Ef 4:8, Hi 10:12

‘Ekiam kamaghin nan Ekiamin miġia ghaze,
“Ni kagh nan agharir guvimin daperagh.

35 Mamaghira ikitima ki nin apaniba dikabiraghti
me nin apengan ikiam.”

36 “Ezi kamaghin amizi, ia Israelba ia bar bizir kam gifo, ia misuegha ter ighu-
vimin gurazir Iesusin kam, datirighin God a gamizi an Ekiamin oto, a Kraiss, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.”

Gumazir aviriba uan naviba iragha rue

37 Egha gumazamiziba Pitan akam barasi, a men navibagh kuizi, me kamaghin Pita koma aposelin igharazibav gei,
“En aveghbuaba, e manmaghin damuam?”

38 Ezi Pita kamaghin me miġei, “Ia bar navibagh iragh Kraiss Iesusin ziamin rueghti a ian arazir kuraba gin amangti,
God uan Duam ia daningam.

39 God fomira akam akirigha ghaze, a uan Duam ia danigam, ia koma, ian boriba koma, ian saghon itir darasi, me bar. God, en Ekiam, gumazamizir a men diaziba, a uan Duam me daningam.”

40 Egha Pita miġirigiar aviribar me gamuava akar gavgavir maba sara me mikeme, “Ia uari uarir akuragh, eghti God dughiar kam in gumazamizir kurar kabagh asighasighiva uaghan ia gasigasighan kogham.”

41 Ezima gumazamizir aviriba an akam baregha a gifuegha, egha rue. Ezi dughiar kamnagh God ua 3,000in gumazamizir maba ua me inizima me Kraissin adarazir aven ize.

Godin gumazamizibar ikirimirim

42 Egha Kraissin adarasi me aposelbar miġirigiaba baragha, bizibar uarir akurvagh, egha uari isava apava, God ko mikimasa bar ifonge. §

43 Ezi aposelba digavir kuram gamir arazir aviriba ko mirakelin aviribagh ami. Kamaghin gumazir aviriba digavir kuram gami.

44 Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, navir vamira iti. Egha men bizir men itiba, me uarira akurvasi.

45 Egha me uan nguaziba ko biziba amaga dar dagiaba isava egha dagheba otevezibar akurvasi.

46 Zurara dughiaba me Godin Dipenimin avizim uari akufi. Egha dipeniba roa vaghvagh dagh arua, uari isava apava, bar akongegha, men naviba bar dera.

47 Egha Godin ziam fema, ezi gumazir igharaziba bar me bagha bar akonge. Ezima Ekiam zurara dughiabar gumazamizir igiabar akurvaghavira iti. Kamaghin me bar aviraseme.

3

Gumazir suer kurar mam ua dera

1 Dughiar mam aruem 3 kloghin tu, kar Judaba God ko miġeir dughiam. Dughiar kamra Pita ko Jon Godin Dipenimin zui.

2 Ezi gumazir navimin averara suem ikuvizir mam iti. Ezi gumaziba anetera ghua Godin Dipenimin tiar akar mam in anerisi. Tiar akar kam in ziam, Aghuim. A kagh ikiava dagiaba bagha gumazamizir Godin Dipenimin aven zuiba me ginge.

3 Ezi a gari Pita ko Jon aven mangasa izima a dagiaba bagha aning ginge.

4 Ezi Pita bar anarira gari, ezi Jon uakan. Egha Pita ghaze, “Ni kagh gan ganigh!”

5 Ezi gumazim bizitam iniasa nighnigha, aningra gari.

6 Ezi Pita kamaghin miġei, “Ki dagiaba puvati. Ki itir bizim, ki ni daningasa. Eghti, Nasaretin gumazim Kraiss Iesus, an ziam in, ni daru!”

7 Egha Pita an agharir guvimin suiraghava, a ghufe. Ezi an duiavaniba ko dagariba zuamira gavgafi.

2:36: Ap 5:30-31 2:37: Sek 12:10, Lu 3:10-12, Ap 9:6, 16:30 2:38: Lu 24:47, Ap 3:19 2:39: Ais 57:19, Jol 2:28, Ap 10:45, 14:27, Ef 2:13, 2:17 2:40: Lo 32:5, Fl 2:15 2:41: Ap 2:47, 4:4, 5:14 2:42: Ap 20:7 § 2:42: (2:42) Fofozir gumazir aviriba kamaghin nighnisi, Faragha zuir Kraissin adarasi uari akuva egha uari koma api. Me amegha givagha, me Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnigha bret ko wainin dipam api. 2:43: Mk 16:17, Ap 4:33, 5:11-12
2:44: Ap 4:32-35, 5:12, 6:8 2:46: Lu 24:53, Ap 1:14, 20:7 2:47: Ap 2:41, 4:33, 5:14, 6:7, 11:21, 11:24, Ro 14:18
3:1: Sng 55:17, Ap 2:46, 10:3, 10:9, 10:30 3:2: Jo 9:1, Ap 14:8 3:4: Ap 14:9 3:6: Ap 3:16, 4:10, 16:18 3:8: Ais 35:6, Jo 5:14, Ap 14:10

⁸ Ezi a dikava uabi ekunigha maghiram arui. Egha a Pita ko Jon sarama Godin Dipenir avizibar aven ghuava, aruava, egha pin uabi ekurava, eghava Godin ziam fe.

⁹ Ezima gumamaziba bar an garima an aruava Godin ziam fema,

¹⁰ ezi me an ganigha a gifogha ghaze, gumazir kamra Godin Dipenimin tiar akar ziam, tiar akar Aghuimin apiav ikiava, dagiaba bagha gumamazibagh inge. Egha me digavir kuram gamigha pura nighnisi, manmaghin amizir bizim kav bato.

Pita Godin Dipenimin aven akam akuri

¹¹ Ezi gumamaziba akar kam baregha, egha digavir kuram gamigha, ivemara ghua gumazir kamın gari. Ezi me an garima a Pita ko Jonin suiragha, Godin Dipenir azuarimin tughav iti. Dipenir azuarir kamın ziam, Solomonin Azuarim.

¹² Ezi Pita kamaghin ganigha, me migei, "Israelin gumamaziba, tizim bagha bizir kam ia gamizima ia digavir kuram gami? Ia tizim bagha pamtem gan gara ghaze, ga ti uan gavgavibar tuavim, o ga Godin damazimin deravira itir tuavimin, ga gumazir kam gamizima an arui? Bar puvati.

¹³ Abraham, Aisak ko Jekopin God, en ovavibar God, a uan ingangarir gumazim Iesus bar a pirafa. Ia an aremeghasa a isava apanibar dafarim gati. Egha dughiar Pailat anetaghraghasa migeim, ia kamaghin migei, 'E tong a gifongezir puvati!' Egha akirim a gasara.

¹⁴ Ia Godin damazimin zuegha derazir gumazimin aghuaghava, egha gumazir kuram uari bagh anetaghraghasa Pailat migei. A gumazibav soghezi me aremezir gumazim.

¹⁵ Ia gamizi ia angamra itir gumazim, ia a misoghezi an aremezi God a gamizi a ua dikafi. Ga uaning bizir kamın ganighava a gifoghava an gun migei.

¹⁶ Ga Iesusin ziamin nighnizir gavgavim iti. Ezi Iesusin ziamin gumazir ia ganigha fozir kam, a gavgavim ini. Iesusra gan nighnizir gavgavir kam gamizima, ezi nighnizir gavgavir kamra gumazir kam gamizima, a bar dera, ia datirighin uari an gari.

¹⁷ "Ezi nan adarasi, ki kamaghin fo, ia amizir arazim ia a gifozir puvati, ian gumazir dapaniba sara.

¹⁸ Ezi God fomira an akam inigha izir gumaziba bar me mikemezima, me migia ghaze, a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Krai, mizazim iniam. Ezi God uan migirigabagh amizi moghin dar dagheba otifi.

¹⁹⁻²⁰ "Ia kamaghin ifueghtima, God ian arazir kuraba angarighti dughiar kabar Godin Duam iziva ian duaba avughsizim ko navir amirizim, ia danighti, God ia bagh Iesus uam anemangam, a Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, a ia bagha anemisefe. Ia bizir kabagh nighnigh da inisi, ia uan navibagh iraghiva uamategh God bagh izi.

²¹ God fomira uan akam inigha izir gumazir zuezibav kemezima, me ghaze, 'Iesus datirighin Godin nguibam iki, mangi dughiar God bizibar amuti da bar igiabar otivam.' Eghti God mikemezir moghin, biziba bar otivam.

²² Ezi akar dikirizir kam God fomira Moses mikemezi, a kamaghin migei, 'Ekiam ian God, a nan min ia bagh akam inigha izir gumazitam, ian tongin ian gumazitamra misevegham. Ia, bizir tizir a migeiba, ia bar da baragh egh dar amu.

²³ A barazir puvatiziba God me gasighasigham. Eghti me ua Godin adarazi ko ikian kogham.*

²⁴ Godin akam inigha izir gumaziba bar, Samuelin tughav izi, me bar migia dughiar kabar gun mikeme.

²⁵ "God fomira uan akam inigha izir gumaziba akar gavgavim me ganingizima,

3:9: Ap 4:16, 4:21 **3:13:** Kis 3:6, 3:15, Mt 22:32, Lu 23:13-25, Ap 2:23, 7:32 **3:14:** Mt 27:15-23, Mk 15:6-14, Lu 23:13-23, Jo 19:12-15 **3:15:** Ap 1:8, 2:24, 2:32, 2:36, 4:10 **3:16:** Mt 9:22, Ap 4:10, 14:9 **3:17:** Lu 23:34, Jo 16:3, 1 Ko 2:8, 1 Ti 1:13 **3:18:** Ais 50:6, 53:5, Lu 24:27, 24:44, Ap 26:22, 1 Pi 1:10-11 **3:22:** Lo 18:15-19, Ap 7:37 **3:23:** Wkp 23:29 * **3:23:** (3:23) Akar kam, akam inigha izir gumazir God amadazim, a Lo 18:15, 16, 17, 18, 19in iti. Pita kamaghin migia ghaze, Iesus, a uabi akam inigha izir gumazim. **3:25:** Stt 12:3, 18:18, 22:18, Ro 9:4, 9:8, Ga 3:8, 3:26

ezi ia men boriba min iki, egh akar gav-gavir kabanang uaghan iana. God fomira Akar Dikirizir Gavgavir ian ovaviba ko ingarizima, ezi ia men boriba min iki, egh akar gavgavir dikirizir kam, a uaghan iana. God kamaghin Abraham mikemezi moghin, 'Ki kamaghin damuam, nin ovavibar borimin tuavimin, ki nguazir kam in itir nguibaba bar deravira me damuam.'

²⁶ God kamaghin ifonge, ia vaghvagh uan arazir kuraba ateghti, kamaghin a deravira ia damuam. Egha bizir kam bagha a uan ingangarir gumazim a misevegha ia bagha faragha anemada."

4

Pita ko Jon Judan kotin iti

¹ Pita ko Jon gumazamizibav giavira itima, ofa gamir gumaziba ko Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam ko Sadyusiba, me izava aning bato.*

² Egha me fo, Pita ko Jon Iesus aremegha ua dikavizir bizir kam in gun gumazamizibav gei. Kamaghin amizima gumazir dapanibar naviba aning bagha bar ikufi.

³ Egha me Pita ko Jonin agharimning suiraghava aning kot darighasava amima, aminim piri. Kamaghin, me aning sel gatizi aning ikia ghua amimizaraghan.

⁴ Ezi gumazamizir aviriba akar kam baregha nighnizir gavgavimin an iti. Egha Kraisin adarazir dibobonim bar ekevegha ghua 5,000in boroghin tu.

Me Pita ko Jon kot gati

⁵ Egha amimizaraghan Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumaziba, me Jerusalem in uari akuvaghav iti.†

⁶ Anas, ofa gamir gumazibar dapanim, a uaghan iti, ezima Kaiafas ko Jon koma

Aleksanda koma ofa gamir gumazibar dapanim in adarazir gumazir igharaziba, me uaghan iti.

⁷ Egha me mikemezi, gumaziba Pita ko Jon inighava men damazibar izezi, me maghiram aningin azangsisisi, "Gua gav-gavir manam inigha, egha tinan ziamin gua bizir kabagh ami?"

⁸ Ezima Godin Duam Pita gizivazima, a kamaghin me migei, "Judan gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba!

⁹ Ia ti gumazir suer kurar ga akurazir kam bagha gan azangsighasa, egha ia ti uaghan foghasa, gumazir kam a manmaghin dera.

¹⁰ Eghti ia koma Israelin itir darasi bar moghira, ia bizir kam gifogh! Kar Nasaretin gumazim Kraisi Iesusin ziamin gumazir ian damazibar tughav itim a ua dera. Gumazir kam a Iesus, ia a inigha ter ighuvim gafuzi, an aremezi God a gamizi a ua dikafi.‡

¹¹ Ezima Iesus,

'Kar dipenir akinir ingangarir gumaziba aghuazim,
a datirighin dipenim aterir guarim gava.'

¹² Nguazir kam in gumazitam en akuraghan kogham, bar puvati. Iesusin ziamra e akurvazir aghuim iniam. A uabira, en akurvazir gumazim."

¹³ Egha me Pita ko Jonin garima aning bar gavgavighav atiatir puvatighava me migeima, me aningin ganighava fo, aning sure gamizir puvati. Aning pura gumazir kinimning. Egha me aningin gara digavir kuram gamigha ghaze, gumazir kamning Iesus koma arui.

¹⁴ Egha me gumazir faragha suer ikuvizimin gari, a Jon ko Pita, aning ko tughav itima, me bizitam mikiman asa.

3:26: Mt 10:5, Lu 24:47, Ap 13:32-33, 13:46 **4:1:** Lu 22:4, 22:52 * **4:1:** (4:1) Godin Dipenimin garir gumazibar ekiam, a ofa gamir gumazir mam. A Livain gumaziba, a me gativagha men garima, me Godin Dipenimin miriamin ingara bizibar gara polismanin ingangarim gami. **4:2:** Mt 22:23, Ap 23:8 **4:4:** Ap 2:41 † **4:5:** (4:5) Gumazir okuruar pumuning ko mizezim, me uari akufa. Egha me Judabar Kaunselbar min iti. Egha men ingangarim kamakin, me Judabar dabirabim gativagha egha men gari. **4:7:** Mt 21:23, Ap 7:27 **4:8:** Mt 10:19-20 **4:10:** Ap 2:24, 3:6, 3:13-16 ‡ **4:10:** (4:10) Gumazir okuruar kam, Judabar Kaunselba, merara Pailat (Roman gavman faragha zuir gumazim) migia ghaze, a Iesus misueghti an ovengegh. Ni Luk 22:66 ko 23:5in gan. Egha Iesus ovengegha givazi, me gumazamiziba nighnizir gavgavimin an ikian me aghua. **4:11:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42 **4:12:** Mt 1:21, Ap 10:43

15 Kamaghin me akar gavgavimram aning ganingizima aning Judan kotin dipenim ategha zuima, me aning bagha akam misosi.

16 Egha me uarir azangsis, “E manmaghin gumazir kamning damuam? Jerusalem in itir gumaziba, me fo, aning mirakelin bar ekiam gami. Eghti e kamaghin mikiman kogham, bizir kam guizbangira otozir puvati.

17 Ezi e kamaghin aghua, gumazamizir igharaziba bizir kam baraghan kogham. Egh e akar bar gavgavimra aning danightima aning ua Iesusin ziamin gun bar tav mikiman kogham.”

18 Egha me ua aningin diazima aning aven ghuzima me akar gavgavimin aningin migia ghaze, gua uamateghiva Iesusin ziamin gun mikimiva egh gumazitabar sure damuan bar marki.

19-20 Ezima Pita ko Jon men akam ikaragha migei, “Ga uaning ganighava oraghizir biziba ga dar ghuangsihan kogham, ga dar gun mikimvira ikiam. Ia uari nighnigh, arazir manam Godin damazimin dera, ga Godin akam baragham, o ga ian akam baragham?”

21-22 Gumazir Pita ko Jon Godin gavgavimin amizir derazim, a 40 plan azenibagh afira. Kamaghin gumazamiziba uari bizir kabar gari da otivizima, me Godin ziam fe. Kamaghin amizima, gumazir dapaniba ivezir kuram aning daningasa pura nighnisi, me manmaghin aning damuam. Egha me atiatir migirigiaba ko migirigiar gavgavibar maba uam aning gamighava aning amadazima aning zui.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi God ko migei

23 Ezima Judan kotin aven itir gumaziba Pita ko Jon ataghizima aning azenim girigha uamategha uan adarazi bagha ghu. Egha aning ofa gamir gumazir ekiaba ko gumazir dapaniba aningin mikemezir akabar gun uan adarasi bar me mikeme.

24 Ezi me kamaghin oreghava uari kuvaghava God ko migei. Me kamaghin

migei, “En Ekiar en garim, ni overiam ko nguazimin ingarighava, ongarim sara ingari, egha dar itir biziba sara, bar dar ingari.

25 Fomira nin Duam akar mam en ovavim Devit, a nin ingangarir gumazim, ni akar kam a ganingi. Ezi Devit kamaghin mikeme,

‘Ezima Kantrin Igharazibar Gumaziba tizim baghava atari?

Egha me tizim bagha arazir kurabar amuasava akabav sosi?

26 Ezima nguibabar atriviba me God misoghasava ami.

Ezima gumazir dapanir ekiaba uari inigha Ekiam misoghasa.

Egha uaghan God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim misoghasa.’

27 “Bar guizbangira, Herot ko Pontius Pailat, Israelin gumaziba, Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Jerusalem in nguibamin uari akuvaghava arazir kurabar Godin ingangarir gumazir zuezim, Iesus damuasava akabav sosi. A ni fomira uan ingangarim bagha inabazir gumazim.

28 Me nin gavgavim ko nin nighnizimin gin zui, ni fomiram otivasa mikemezir biziba.

29 Eghti, Ekiam, me atiatir akar e ganingizibagh nighnigh. Egh en akuraghtima e tugh gavgavigh atiatingan kogh nin akam kunam.

30 Egh ni uan agharim arimariar gumazibar arightima me deragham. Egh ni mirakelin aviribar bizibar amutima da Iesusin ziamin otivam, a nin ingangarir gumazir zuezim.”

31 Egha me Afeziam ko mikemegha givazima, danganir me itim ivavazima, me bar moghira Godin Duam me givavazima, me atiatir puvatigha Godin akam kuri.

Nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi uan bizibar uarir akurvasi

4:16: Jo 11:47, Ap 3:9-10 4:18: Ap 5:28, 5:40 4:24: Kis 20:11, Neh 9:6, Sng 146:6 4:27: Mt 27:1-2, Mk 15:1, Lu 23:1, 23:7-11, Jo 18:28-29, Ap 3:13 4:28: Ap 2:23, 3:18 4:29: Ap 9:27, 13:46, 19:8, Ef 6:19 4:31: Ap 2:4, 4:29, 16:26 4:32: Ap 2:44-45, 2 Ko 13:11, 1 Pi 3:8

³² Egha nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me bar navir vamira ko nighnizir vamira iti. Men tav uabira uan bizitam gamir puvati, me uari inighava biziba bar moghira dagh ami.

³³ Egha aposelba Iesus aremegha ua dikavizir bizir kamın gun gumazamiziba, Godin gavgavimin amodoghın me migei. Ezi Godin apangkuvir ekiamra me ko iti.

³⁴⁻³⁵ Kamaghın men tav bizitamın otevezir puvati. Ezima gumazir nguaziba ko dipeniba itiba, me da amaga dar dagiaba isa izava, aposelbagh anidima, me da isava gumazir biziba puvatizibar akurvasi.

³⁶ Gumazir mam Josep, a Livan gumazim. Ezi aposelba Barnabas a garisi. An mingarim kamaghın ghu, gumazibar akurvagha gavgavim me ganidir gumazim. Barnabas Saiprusin nguibar arighatizimin ize.

³⁷ A uan nguazir mam amadagha, an dagiaba inighava aposelbagh aningi.

5

Ananias ko Safaira God gifari

¹ Gumazir mam Ananias, an amuim Safaira, aning uaghara fuegha uan nguazir mam amadagha an ivezim ini.

² Egha aning uaghara bar fogha, Ananias dagiar maba ua bagha dar suira. Egha naba inigha aposelbagh ifaragha me ganingi.

³ Ezi Pita kamaghın Ananias migei, “Ni manmagh sua, Satan ataghizima a nin navim gizivazi, ni Godin Duam gifari? Egha nguazir ivezimın dagiar maba ni ua bagha dar suira?”

⁴ Kar nin nguazim, ni uabi ifuegha anemada. An ivezimın dagiaba uaghan nin dagiabara. Ni manmaghın nighnigha an dagiar kabar e gifari? Ni gumazibagh ifari puvati, ni God gifari.”

⁵ Ezi Ananias kamaghın oregha degiaghrigha areme. Ezi gumazamiziba bizir kam baregha atiatir ekiam me ini.

⁶ Ezi gumazir igiaba izava an kuam nomkegha a inigha azenan ghuava a mozim gati.

⁷ Ezi kloghın auan pumuning ko mikezim givazi, an amuim fozir puvatigha aven izi.

⁸ Ezi Pita an azara, “Ni na mikim, kar nguazir ivezim, ni Ananias ko gua a ini?”

Ezi a kamaghın migia ghaze, “Are, bar an ivezimra.”

⁹ Ezi Pita kamaghın a migei, “Gua manmagh sua virara fuegha Godin Duam gifari? Ni gan! Gumazir nin pam mozim gatiziba, me tiar akamin iti. Egh me uaghan nin kuam inigh azenan mangam.”

¹⁰ Ezi Pita migiavira itima, Safaira an suemningin irighava areme. Ezi gumazir igiaba aven iza garima an aremezi me a inigha azenan ghugha an pamın mozimın miriamın anefa.

¹¹ Ezima atiatir ekiam Kraisin adarazi bar me batozi, gumazir bizir kaba baraghiziba uaghan bar atiatingi.

Mirakelin aviraviriba otifi

¹² Aposelba mirakelin aviriba ko digavir kuram gamir bizir aviriba, gumazamizibar tongin dagh ami. Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumazamiziba, me Solomonin Azuarimin zurara uari akufi.

¹³ Gumazir igharaziba, me ko poghasa tong nighnizir puvati. Me men ziaba fava egha fo, me arazir aghuim gami.

¹⁴ Marazi me ko poghan aghua, ezi avirim nighnizir gavgavim Ekiamın ikia men aven zuima, men dibobonim bar ghuavanabo.

¹⁵ Ezi kamaghın gumaziba arimariar gumaziba inigha men misiaba ko akuriaba sara me atera izava tuavimin miriamın me arisi. Me kamaghın nighnizir gavgavim iti, Pitan nedazim me gisin mangiti me ua deragham.*

¹⁶ Ezi uaghan Jerusalem torim gatizir nguibar dozibar gumazir avirim, me uan arimariar gumazamiziba inigha ize. Egha uaghan uan gumazamizir duar kuraba apazaziba inigha izezima, me bar moghira ghuamaghegha dera.

4:33: Ap 1:8, 1:22, 2:45-47 **4:36:** Ap 11:22-26, 13:2-3 **5:2:** Ap 4:34-37 **5:3:** Lo 23:21, Lu 22:3, Jo 13:2 **5:12:** Ap 2:43, 4:32, 14:3, Ro 15:19, 2 Ko 12:12 **5:14:** Ap 2:41, 21:20 **5:15:** Mt 9:21, 14:36, Ap 19:12 * **5:15:** (5:15) Gumazamizir kaba nighnizir gavgavim kamaghın iti, aruem Pita gisiraghti an nedazim arimariar gumazibagh isin ikiti, me ua deragham. **5:16:** Mk 6:56, Ap 19:11-12

Ensel aposelbar akurazi, me kalabus ataki

¹⁷ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim ko an akurvazir darasi, kar Sadyusibar aven itir gumaziba. Me aposelba amir biziba bagha navim ikufi.

¹⁸ Egha Sadyusiba men suiragha kal-abuziar ekiam gati.

¹⁹ Me kalabusin itima, dimangan Ekiamin ensel tiaba kuigha me inigha azenan ize.

²⁰ Egha ensel kamaghin migei, "Ia mangi, Godin Dipenir miriamin avizibar tuiva ikirimirir igiar kamın migirigiaba bar, ia gumazamizibav kim."

²¹ Ezi aminim itima aposelba, ensel me mikemezi moghin Godin Dipenir miriamin aven ghua, gumazamizibar sure gami.

Ezi ofa gamir gumazibar dapanim uan akurvaziba ko iza, Judan kotin aven itir gumazibar diazi, me ghua uari akufa. Israelin gumazir dapaniba bar uari akufa. Egha me aposelba inigh izasa kalabusin dipenimin akam anemada.

²² Ezi polisin maba ghua kalabusin dipenimin otogha garima me kagh puvatizi, me uamategha izava bizir kamın gun migei,

²³ "E kalabusin dipenimin garima me deravira an tiam asarazi kalabusin dipenimin garir gumaziba an tiar akamin tuivighav iti. Ezi e tiaba kuigha garima, tav aven itir puvati."

²⁴ Ezi me ghua bizir kamın gun mikemezi, Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim ko ofa gamir gumazir ekiaba pura nighnisi, bizir tizitam uam otogham?†

²⁵ Ezi gumazir mam iza ghaze, "Ia oragh! Gumazir ia kalabus gatiziba Godin Dipenir miriamin tughav ikia gumazamizibar sure gami."

²⁶ Kamaghin amizima Godin Dipenimin garir gumazibar dapanim uan gumazir a ko ingariba, me ko ghua aposelba inigha izi. Me kamaghin atiati, gumazamiziba

dagiabar me ginivigham, egha me pura nimira me inigha izi.

Aposelba Judan kotin aven itir gumaziba akam me mikiman atiati puvati

²⁷ Ezi Godin Dipenimin garir gumaziba, me aposelba inigha izegha me migeima, me Judan kotin aven itir gumazibar damazimin tuifi. Ezi ofa gamir gumazibar dapanim me kotin itir bizim bagha men azangsis.

²⁸ Ezi ofa gamir gumazibar dapanim kamaghin me migei, "E akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Iesusin ziamin gumazamizibar sure damuan marki! Ezi ia orazir puvatigha men sure gamima ian suren migirigiaba Jerusalem bar a garui. Egha migia ghaze, e Iesus misoghezi an areme."

²⁹ Ezi Pita aposelin igharaziba ko, me kamaghin migei, "E God baragham, e gumaziba baragham kogham."

³⁰ Iarara Iesus misuegha ter ighuvimin an gurazima an areme. Ezi en ovavabar God Iesus fezi a ua dikafi.

³¹ Ezi God a isa uan agharir guvimin anetizima, an Atrivimin Otaram ko gumazibar Akurvaghamin Gumazimin ikiam. Egha a Israelbar amuti me navibagh iraghti God men arazir kuraba gin amadagham.

³² E God amizir bizir kabar gun migeir gumaziba, ezi Godin Duam uakan. A baragha an gin zuiba, God uan Duam me ganidi.

Gamalielin fozim

³³ Egha Judan kotin aven itir gumaziba kamaghin aposelbar akam baregha men naviba me bagha bar ikufi. Egha me misueghti me aremeghasa nighnisi.

³⁴ Ezi Farisin gumazir mam Gamaliel, Judan arazimin sure gamir gumazir me bar ifongezim. A Judan kotin aven dikavigha tughu, ghaze, aposelba tong azenan ikegh.‡

5:17: Ap 4:1-2, 4:6 **5:19:** Ap 12:7-10, 16:26 † **5:24:** (5:24) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Gumazir maba akar kam giragha ghaze, "Me nighnigha egha ghaze, bizir tizim datirighin otogham?" **5:26:** Mt 14:5, 21:26 **5:28:** Mt 27:25, Ap 2:23, 2:36, 4:18, 7:52 **5:29:** Ap 4:19 **5:30:** Ap 3:15, 10:39, 13:29, Ga 3:13, 1 Pi 2:24 **5:31:** Ap 2:33-34, 3:15, Ef 1:20, Fl 2:9, Hi 2:10, 12:2 **5:32:** Jo 15:26-27, Ap 1:8, 2:4, 10:44 **5:33:** Ap 2:37, 7:54 ‡ **5:34:** (5:34) Dughiar Pol tighar Kraisin adarazir mavin otivam, gumazir kam Gamaliel an sure gami. Ni akar Aposel 22:3in itimin gan.

³⁵ Egha a miġirġiar kabagh ami, “Israelin gumaziba, ia arazitam gumazir kabar amusi deravira nighnigh.

³⁶ Boghimra Teudas otogha kamaghin uabi miġia ghaze, ki gumazir dapanir mam, ezi 400in boroghira ghuzir gumaziba an ġin ghue. Ezi gavman a misoghezi, an areme. Ezi an ġin zuir darazi bar uari aghamsiki. Ezi me amizir bizir kam dagheba puvati.

³⁷ Ezi an ġin, gavman gumaziba diborir dughiam, Galilin gumazir mam Judas oto. Egha, a gumazir bizir mam in faragha ghuava me gavman ko misosi. A uaghan aremezi an ġin zuir darasi, me uari aghamsiki.

³⁸ Kamaghin amizima datirighin, bizir kamnagh ki kamaghin ia mikimasa. Bizitam gumazir kabar amuan marki! Me ateghti me mar mangi! Ia pura gan, men ingangarim gumazitam gisin tughiva, degeghirigham.

³⁹ Egh me Godin tugh bizim damuti, ia men anogoroghan kogham. Ia fogh suam, ia God ko misosi.”

⁴⁰ Ezi me Gamalielin nighnizimin ġin ghue. Egha aposelbar diazi, me aven ghuezi me pura me fozoroke. Egha Iesusin ziamin bizibav kiman men anogoregha me ataghizi me ghue.

⁴¹ Egha me ghaze, God e bagha bar akongegha en amamangatizi, e Iesusin ziamin osimtiziba ini. Egha kamaghin me Judan kotin aven itir gumaziba ataghragha bar akonge.

⁴² Egha dughiba zurara me Godin Dipenimin miriaba ko dipenibar akar aghuim gumazamiziba sure gamuavira iti. Egha akam me mikira ghaze, Iesus a Krai, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.

6

Me 7 pla gumazir maba aposelbar akurvaghasa me amisefe

¹ Dughiar kabanang Iesusin suren gumazamizibar dibobonim bar ghuavanadi.

Ezi suren gumazir maba Grighin akam a miġei, ezi marazi Aramin akam miġei. Ezi Grighba me ghaze, “Dughiar aviriba ia zurara gumazamizir dagheba puvatizibar akurvasi, egha ia en amuir odiaribar akurvazir puvati.” Bizir kam bagha me atari.*

² Ezi aposelin 12 pla, me suren gumaziba bar men diazima me iza uari akuvazima, me kamaghin me miġei, “E Godin akam akurir ingangarim ateghiva dagher ingangarim damuam, kamaghin a derazir puvati.

³ Kamaghin amizima, en adarasi, ia uarir tongin 7 plan gumaziba misefegh. Men araziba, gumaziba ko amizibar damazibar bar deragha, egh Godin Duam me gizivazi, me uaghan fofozir aghuarim iti. Eghtima e me isiva ingangarir kam datightima me an ganam.

⁴ Eghti e uari ingangarir kamning damuam, God ko mikimiva, Godin akar aghuim gumazamizibar sure damuam.”

⁵ Ezi gumazamiziba akar kam baregha bar a gifonge. Egha me Stiven amisefe, a gumazir bar nighnizir gavgavim itim, ezi Godin Duam bar a gizifa. Ezi me Filip, Prokorus, Nikanor, Timon, Parmenas ko Nikolas me amisefe. Nikolas an Antioghin gumazim, a Judan gumazim puvati, a faragha Judan arazibagh amuava dar ġin zui. Egha a datirighin Kraisin ġin zui.

⁶ Ezi me gumazir kaba inigha aposelbar damazimin ghuzima me dafariba men dapanibagh isin atigha me bagha God ko miġei.

⁷ Ezi Godin akam bar moghira ekevegħa bar nguibabar ghue. Ezi Jerusalem in itir suren gumazibar dibobonim zuamiram ekefe. Ezima ofa gamir gumazir avirim Godin akam baregha nighnizir gavgavim an ikia uaghan an ġin zui.

Judan gumaziba Stivenin suira

⁸ Ezi God guizbangira Stiven akuragħa, egha apangkuvim ko gavgavim a

5:36: Ap 21:38 **5:37:** Lu 2:1-2 **5:38:** Ais 8:10, Mt 15:13 **5:39:** Lu 21:15, Ap 7:51, 9:5, 1 Ko 1:25 **5:40:** Ap 4:18
5:41: Mt 5:10-12, 1 Pi 4:13 **5:42:** Ap 9:22, 17:3 **6:1:** Ap 2:41, 4:35, 5:14, 9:29 * **6:1:** (6:1) Aramin akam, a Judia ko Galilin Distrighin gumazibar akam. A Hibrun akamin man ghu. **6:3:** Lo 1:13, Ap 1:21, 16:2, 1 Ti 3:7 **6:5:** Ap 8:5 **6:6:** Ap 13:3, 14:23 **6:7:** Jo 12:42, Ap 2:41, 12:24, 16:5, Kl 1:6 **6:8:** Ap 2:43 **6:9:** 2 Ti 1:15

ganingizima, a digavir kuram gamir araziba ko mirakelin araziba gumazamizibar torimin a dagh amima a da otifi.

⁹ Egha marazi dikavigha Stiven ko me akamin migirigiabar uari adosi. Me Judan God ko migeir dipenir mamın gumaziba, dipenir kamın ziam, Friman. Me Sairinin nguibamin gumaziba, ko Aleksandrian nguibamin gumaziba, ko Silisian Provins ko Esian Provinsin gumaziba. Me Stiven ko uari adosi.†

¹⁰ Ezi Godin Duam fofozir aghuim isava Stiven ganingi. Kamaghın amizi, Judan gumaziba an akaba ko mikıman ibura.

¹¹ Ezi me mogava, gumazir mabagh ifarasa me abira ghaze, ia kamaghın mikim, “E orazima Stiven migirigiar kurabar Moses ko God gami.”

¹² Ezi arazir kamın me gumazamiziba, gumazir dapaniba ko Judan arazibagh fozir gumazibar navibagh amima da dikafi. Ezi me Stiven bagha ghughava an suiragha a inigha Judan kotin aven itir gumazibar damazimin ghue.

¹³ Egha me migirigiar ifavarir tabar a damuasa gumazir maba ini. Gumazir kaba kamaghın migei, “Gumazir kam zurara akar kuraba Godin Dipenim ko Judan arazibagh asi.

¹⁴ E orazima a kamaghın migei, ‘Gumazir kam Nasaretin gumazim, Iesus, a Godin Dipenir kam apirighıva a gasıghasıgh, egh arazir Moses fomıra e ganingiziba otivkinıgham.’”

¹⁵ Ezi Judan kotin aven itir gumaziba bar moghıra apiaghav ikiava damaziba bar pamtem Stiven gari. Egha me garima an guam mati enselin min taghtasi.

7

Stiven Judan kotin damazimin akam akuri

¹ Ezi ofa gamir gumazir dapanim Stivenin azara, “Me ni gasir akar kaba, da guizbangira, o?”

² Ezi Stiven me ikara, “Nan aveghbuaba ko nan afeziaba ia na baragh! En ovavim Abraham, a tıghar Haranın mangam, a Mesopotemian kantri ikiavıra itima angazangarim itir God, a bato.

³ Egha a migıa ghaze, ‘Ni uan adarazi koma uan nguazim ategh egh nguazir kının akaghamimin mangi.’

⁴ “Ezıma Abraham Kaldian nguazim ategha Haranın nguazimin ikiasa zui. Ezi an afeziamın ovevemın gın God nguazir ia datirighın itir kamın anemada.

⁵ God tong nguazir otevitam atugha a uan adarazi ko, me ganingizir puvati. God a ko akam akıra ghaze, a ko an ovavir gın izamiba nguazir kamın ikiam. Ezi dughiar kamın Abraham uabi boriba puvati.

⁶ Egha God kamaghın Abrahamın migei, ‘Nın ovavıba ıgharazir darazir kantrin ikiam. Eghtı me 400 plan azenıbar pura men ingangarir gumazıbar otıvıghtı me paz me damuam.

⁷ Eghtı kı gın men arazir kurar me gamim kı a ikaragham. Eghtı gın me kantrin kam ategh azenan izegh, egh danganir kamın nan ziam fam.’

⁸ Egha God mikarzir mogomem aghorımın Akar Dıkirızir Gavgavım Abraham koma a gami. Ezi Abraham, Aısakın afeziamın oto, egha amebam a batezi, 8 plan dughıabar gın Abraham Aısakın mikarzir mogomem atu. Egha gın Aısak Jekopın afeziamın oto. Ezi Jekop en inazir 12 plan afeziam.

⁹⁻¹⁰ “Ezi en inazıba navir averıabar Josepın ikuvıgha Isıpın nguıbamın ingarir gumazımın ikiasava anemada. Ezi God a ko ikia an osımtızıba a gıvagha egha an akura. God Josep fofozir bar aghuıba a ganingizıma an arazir aghuarım akakasi, ezi Isıpbır atrıvım bar a gifongeghava egha a gamızı a Isıpın gumazir dapanir ekıamın itı. Egha an dipenımın bizıba sara gari.

¹¹ “Ezi gın dagheba otevezir dughıam Isıpın nguıbaba bar ko Kenanın nguazıba

† 6:9: (6:9) Frimanın gumazir kaba, me fomıra pura ingangarım gamir gumazir kınıba. Egha datirighın me gumazıtamın apengan ikia ingarir puvati. 6:10: Aıs 54:17, Lu 21:15, Ap 5:39 6:11: Mt 26:59-61 6:13: Jer 26:11 7:2: Stt 11:31 7:4: Stt 11:31, 12:4 7:5: Stt 12:7, 13:15, 15:3, 15:18, 17:8, 26:3, 48:4, Lo 2:5 7:6: Stt 15:16, Kis 12:40, Ga 3:17 7:7: Kis 3:12 7:8: Stt 17:10-14, 21:2-4, 25:26, 29:31-35:18 7:11: Stt 41:54, 42:1-2

bar me batifi. Ezi gumamaziziba osimtizir ekiam isi. En inaziba uaghan dagheba puvati.

12 Ezi Jekop orazima dagheba Isipin itima, ezi a uan otariba, en inaziba amadazima me darorir farazim gamua zui.

13 Ezi me darorir gin zuimin ua zuima Josep uan aveghbuabagh eghara ghaze, 'Ki Josep.' Ezi gin atrivim uaghan Josepin adarazigh fo.

14 Egha bizir kamın gin, Josep uan afeziam Jekop koma an adarazi 75 plan bar me bagha izamin akam amada.

15 Ezi Jekop Isipin nguibamin iraghu. Egha kagh a ko en inaziba ariaghire.

16 Ezi me men kuaba inigha uamategha Sekemin nguibamin ua izegha me dagiar torir mozim gariki, Abraham fomira Sekemin nguibamin Hamorin otariba da ivezezir mozim.

17 "Ezi God Abraham ko dikirizir akar gavgavim guizbangrama otivasava roghira izima, ezi en gumamazizir Isipin itiba bar aviraseme.

18 Ezi gin atrivir igharazim, a Josep tong a gifozir puvatigha, Isipin atrivimin iti.

19 Egha an en gumamazizibagh ifara arazir kurabar en inazibagh ami. Eghti me uan borir iririviba puram azenan datighi, me ariaghrasa a me gakaghor.

20 "Ezi dughiar kamın Mosesin amebam a bate, a Godin damazimin bar derazir borim. An iakinir pumuning ko mizekimin uan afeziamin dipenimin iti, me an gari.

21 Egha gin me a inigha azenan anetizima, atrivimin guivim a inigha ghua uan borimin mirarama an gari.

22 Ezi Moses Isipbar fofozir ekiar aghuim inigha egha an araziba ko an migirigiaba bar gavgafi.

23 "Egha Moses 40 plan azenibar anetuzima, ezi a uan adarazi Israelbar ganasa nighnisi.

24 Egha a men mavin garima Isipin mav a misogha bar pazava a gami. Ezi a ghua an akuragha, egha a Isipin gumazim arazir kuram ikarvagha, a misoghezi an areme.

25 Egha Moses kamaghin nighnisi, an adarazi kamaghin fogh suam, God men akurvaghasa nan aven ingari. Ezi me bar fozir puvati.

26 Egha amimizaraghan Moses garima Israelin gumazimningra uaning misosi. Ezi aning uaning gifueghasa a navir amirizimin aning migei, 'Maning, gua orakigh, gua avetinganing, egha gua tizim bagha kaghira uaning misosi?'

27 "Ezi gumazir igharazitav sozim, Moses a dugha ghua, egha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?'

28 Ni boghinaron Isipin gumazir misoghezi an aremezi moghin, datirighin na misueghti ki aremeghasa?'

29 Ezi Moses kamaghin oregha Isip ategha ara ghua Midian nguazir igharazimin ikia egha borir otarir pumuning ini.

30 "Egha 40 plan azenibar gin, Moses nguazir gumaziba puvatizimin itima, God enselin mam a bagha anemada. Enselin kam Sainain mighsamın boroghın avivzariar tememin isi naghin purama a bato.

31 Ezi a bizir kamın ganigha digavir kuram gami. Egha bar roghira mangi deragh ganasava ami, egha Ekiamin tiarim barasi,

32 'Ki nin inazibar God, Abrahamın God ko Aisak ko Jekop.' Ezi Moses nigha egha ganan atiatingi.

33 "Ezi Ekiam a migei, 'Ni tughav iti naghin, a nan nguazir ki a anogoroghezim. Kamaghin, ni uan dagarir asuaba suegh.

34 Ki uan gumamazizibar arazir bar kurar me Isipin me gamibar gani. Egha ki men arareba baregha, egha men osimtiziba givasa izaghiri. Ni izi, ki ua Isipin ni amangam.'

35 "Mosesin kamra Israelba an aghuagha ghaze, 'Tina ni amisevezi ni en gumazir dapanim ko jasin ikiava en gari?' Ezi kar anarira, gumazir God uabi men gumazir dapanimin iki egh ua me iniasava amadazim. E fo, God Moses bagha enselin

mam amadazi ensel temer isim aven otozi Moses an gara God amadazir akam ini.

³⁶ Ezi a me inigha Isip ateghasava egha mirakelin aviribagh ami. A Isipin ko Retsin, dagh ami. Egha gumaziba puvatizir danganimin a 40 plan azenibar dagh ami.

³⁷ “Egha kar Mosesin kamra, a Israelbav gia ghaze, ‘God ian tongin akam inigh izir gumazitam nan min anemisevegham.’

³⁸ Ezi Israelba gumaziba puvatizir danganimin uari akuvagha itima a men aven iti, a Sainaian mighsiamin ghuavanabozi ensel a mikeme. Ezi an akar angamra itim e daningasa, a inis.

³⁹ “Ezi en inaziba Mosesin akaba baraghan aghua. Egha me an migirigiaba batosi. Egha men navir averiabar aven me uamategh Isipin mangasa.

⁴⁰ Egha me Aronin migei, ‘E fozir puvati, gumazir e inigha Isipin azenan izezim, Moses, bizir tizim a bato. Egh, ni e bagh marvir guabar ingarightima da en faragh mangam.’

⁴¹ Egha dughiar kamın marvir guam me bulmakaun nguzimin mirarama an ingari. Egha me an ofa gamua egha me uan dafaribar ingarizir bizim bagha isava ighi-abagh amua bar akonge.

⁴² Ezi God akirim ragha me gasaragha, egha me ataghizi me overiamin mikovezibar ziaba fe. Akam inigha izir gumazibar akinafarimin akam an mirara ghu.

‘Ia Israelin gumaziba,

mar ia 40 plan azenibar gumaziba puvatizir danganimin ikia nan ofa gami?

Bar puvati.

⁴³ Ia asem Molekin marvir guamin aver dipenim ia aneteri,

egha uaghan asem Refanin mikovezir nedazim ateragha arui.

Kar asemningin, ia aningın arazibar gin mangasa aningın ingari.

Kamaghın amizima, ki ian nguazimin ia batoegh, egh ia amadaghti ia mangi Babilonin nguazimin vongin ikiam.’*

⁴⁴ “Ezima en inaziba gumaziba puvatizir danganimin itima Godin Averpenim me ko iti. Dipenir kamın aven me fo, God me ko iti. God Moses mikemegha an akazim moghira, Israelbav kemezi me an ingari.

⁴⁵ Ezi en inaziba Averpenim inigha, egha anetera egha Josuan gin izi. Me ghua nguibar igharazimin nguazim, God men damazibar me batoghezi, me a ini. Averpenir kam me ko ikiavira itima Devitin dughiam oto.

⁴⁶ Ezi Devit Godin damazimin derazi God deraviram a gami. Egha a kamaghın Godin azara, ‘Ki Jekopin God bagh dipenimin ingaram, o?’ Ezi God ghaze, ‘Puvati.’

⁴⁷ Ezi gin Solomonra a bagha dipenimin ingari.

⁴⁸ “Ezi Godin bar pin itim dipenir gumaziba ingaribar itir puvati. Godin akam inigha izir gumazim kamaghın mikeme,

⁴⁹ ‘God ghaze, overiam a nan atrivir dabirabim.

Ezi nguazim ki uan suebar asir danganim.

Dipenir manmagh garim, ni na bagha an ingarasa?

Ezi ki avughsamın danganim managh iti?

⁵⁰ Ezi bizir kaba bar, ki dar ingari.’ ”

7:36: Kis 7:3, 12:41, 14:21, 16:1, 16:35, Nam 14:33, Sng 105:27 **7:37:** Lo 8:15, 8:18, Mt 17:5, Ap 3:22 **7:38:** Kis 19:1-20:17, Lo 5:1-33, Ais 63:9, Ap 7:53, Ro 3:2, Ga 3:19, Hi 2:2 **7:39:** Nam 14:3 **7:40:** Kis 32:1, 32:23 **7:41:** Kis 32:2-6, Lo 9:16, Sng 106:19 **7:42:** Sng 81:12, Jer 19:13, Ese 20:25, 20:39, 2 Te 2:11 * **7:43:** (7:43) Molek, a gumazir igharazibar asem, Judaba puvati. Ezi Refan a mikovezir mamın iziam, me Godin min an ziam fe. Migirigiar Stiven amir kamnagh, a Godin akam inigha izir gumazim, Amosin akinafarimin iti. (Amos 5:25-27) Amos kamaghın mikeme, Israelba faragha guizin Godin ziam fer puvati. Me Godin akaba batogha egha gumazir igharazibar godbar ziaba fe. Ezi azenir aviribar gin God Israelbar gari me akirim a gasara. Ezi God amamangatizi Babilonba izava Israelbav sogha me inigha ghua Babilonin me kalabus gati. (2 King 24:10-16in gan.) **7:44:** Kis 25:9, 25:40, 26:30, Hi 8:5 **7:45:** Jos 3:14-17, 18:1, 23:9, Neh 9:24, Sng 44:2, Ap 13:19 **7:46:** 1 Sml 16:1, 2 Sml 7:1-16, 1 Kin 8:19, 1 Sto 17:1-14, Sng 89:19, 132:1-5 **7:47:** 1 Kin 6:1-38, 8:20, 1 Sto 17:12, 2 Sto 3:1-17 **7:48:** 1 Kin 8:27, 2 Sto 2:6, 6:18 **7:49:** Mt 5:34-35, 23:22

⁵¹ Egha Stiven maghira Judan kotin gumazibav gei, “Ia bar orazir puvatizir darasi! Egha ian naviba ko nighniziba mati, God gifozir puvatizir gumaziba! Ia uan inazibar mirarama ami! Ia uaghan Godin Duam zurara a batosi!

⁵² Ian inaziba osimtiziba Godin akam inigha izir gumaziba bar moghira me gariki. Ezi me fomira Godin damazimin derazir gumazimin izirimin gun migeima, ian inaziba me misozi me ariaghire. Egha datirighin ia a isa gumazir kurabar dafaribagh atigha egha a misoghezi an areme.

⁵³ Ia enselbar dafaribar Moses Osirizir Araziba inigha, egha a dar gin zuir puvati.”

Me dagiabar Stiven ginivizima an areme

⁵⁴ Ezi me kamaghin oregha, men navir averiaba a bagha bar ikuvigha egha a bagha uan ataribagh ivi.

⁵⁵ Ezi Godin Duam Stiven gizivazima, a kogha Godin Nguibamin Godin angazan-garir gavgavimin gari, ezi Iesus Godin agharir guvimin tughav iti.

⁵⁶ Ezi a kamaghin migei, “Ia Gan! Ki Godin Nguibamin garima, a kuiaghrizima Gumazibar Otaram Godin agharir guvimin tughav iti.”

⁵⁷ Ezi me kamaghin oregha pamtem diava ara, egha dafaribar uan kuaribav kongegha, egha ivemara a bagha zui.

⁵⁸ Egha a kurugha nguibar ekiamin azenan ghugha, egha maghira maga dagiabar a ginifi. Egha akam a gasir darasi uan azenan azuir korotiaba suegha egha gumazir igiam, an ziam Solin dagarimningin a da arisi.†

⁵⁹ Egha me dagiabar a ginivavira itima, Stiven God ko migei, “Ekiam Iesus, nan duam inigh.”

⁶⁰ Egha a uan tevimming apirigha irigha egha pamtem dei, “Ekiam, men arazir kurar kam ginighnighan marki, a gin amadagh.” A kamaghin mikemegha,

8

egha areme. ¹ Ezi Sol uaghan ikia bizir kamin ganigha ghaze, a dera.

Sol Kraisin adarasi pazavira me gami

Dughiar kam me Stiven misoghezima an areme. Ezima me Jerusalemın itir Kraisin adarasi pazavira me misoghava, egha arazir kurabar me gami. Kamaghin amizima, Kraisin adarasi bar ara Judian Distrigh ko Samarian Distrighin ghue. Ezima aposelbara Jerusalemın iti.

² Ezi gumazir God baghavira itiba, me Stivenın kuam isava mozim gatigha a bagha puvira azi.

³ Ezima Sol Kraisin adarasi me gasighasighavira ikiava, egha men dipenibar vaghvagha dar ghuava gumazimiziba sara me isava me kurvagha kalabus garisi.

Aposelba akar aghuim Judian Distrigh ko Samarian Distrigh anekura gharui

(Sapta 8:4-12:25)

Filip Samarian Distrighin akar aghuim akuri

⁴ Ezi gumazamizir areziba, me akar aghuim nguibar me itibar anekuri.

⁵ Ezi Filip Samarian Distrighin aven itir nguibar mamın ghua, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisin akam kuri.

⁶ Ezi gumazamizir okuruaba an akaba baragha, egha a mirakelin arazibagh amima da otifi, ezima me kuariba arigha bar deravira a barasi.

⁷ Ezi me Filipin garima a duar kurar gumazamizibagh apazaziba batozima, da pamtem diava arava me ataghraghava azenan izi. Ezi gumazir aviribar agharir amiriziba ko suer kuvtiziba uaghan ua dera.

⁸ Kamaghin amizima, nguibar kamin amiziba ko gumaziba bar akonge.

Saimon, kukunir gumazimin eghaghanim

7:51: Kis 32:9, Wkp 26:41, Lo 10:16, Ais 48:4, 63:10, Jer 6:10, 9:26 7:52: 2 Sto 36:16, Mt 21:35, 23:31, 1 Te 2:15
 7:53: Kis 20:1, Ap 7:38, Ga 3:19, Hi 2:2 7:54: Ap 5:33 7:55: Mt 22:44, Ap 2:33-34, 5:31, 6:5 7:56: Ese 1:1, Dan 7:13, Mt 3:16, Ap 10:11, Kl 3:1 7:58: Lo 13:9, Lu 4:29, Ap 6:13-14, 22:20, Hi 13:12 † 7:58: (7:58) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazitam arazir kuram damighti, me a inigh nguibamin azenan mangi dagiaba isi a ginivighti, an aremegham. Ni Wok Pris 24:13-16, ko Namba 15:35in gan. 7:59: Sng 31:5, Lu 23:46 7:60: Mt 5:44, Lu 23:34, Ap 9:40, 21:5 8:1: Ap 7:58, 8:4, 11:19, 22:20 8:4: Mt 10:23, Ap 6:5, 11:19 8:7: Mt 10:1, Mk 16:17

⁹ Gumazir mam an ziam Saimon, a fomira Samarian nguibamın ikia mirakelın ifavarir kuraba dagh amima, Samarian gumazamiziba an ganigha nighnızir avıribagh ami. A kamaghın mıgei, “Ki gumazir ekiam.”

¹⁰ Ezıma gumazir ekiaba ko gumazamizir kiniba, me Saimonın akam baraghasa ifonge. Egha me kamaghın mıgei, “Kar aser gavgavım, an ziam Gavgavir Bar Ekiam, a Saimonın iti.”

¹¹ A dughiar avıribar mirakel ifavarir kurabagh amima da otivima me dar garava, nighnızir avıribagh ami. Bizir kam bagha, me an akam baraghasa ifongegha an gın arui.

¹² Egha datırıghın Filip, a God Bizibagh Ativir Arazımın akar aghuım ko Kraıs İesusın ziam sara akuri. Kamaghın amızıma, gumazamiziba nighnızir gavgavım Filipın akamın ikiava, me rue.

¹³ Ezi Saimon uaghan nighnızir gavgavım ikiava egha rue. Egha Saimon Filipın gın arua garıma, Filip arazarazir ekiaba ko mirakelbagh amima da otivima, a dıgavir kuram gamı.

¹⁴ Ezi Jerusalemın itir aposelba orazıma, Samarian gumazamiziba Godın akam inıgha gıvazi, kamaghın me Pita ko Jon amadazıma aning me bagha ghu.

¹⁵⁻¹⁶ Samarian gumazamiziba, me İesusın ziamın ruegha, me Godın Duam inizir puvati. Kamaghın amızıma Pita ko Jon ghuava otogha me Godın Duam iniasava aning me bagha God ko mıgei,

¹⁷ Ezıma aning God ko mikemegha, uan aghariba fegha me gısın atızıma me Godın Duam isi.

¹⁸ Ezi Saimon garıma, aposelning uan aghariba fegha me gısın atızıma me Godın Duam isi. Ezıma a dagıaba inıgha aning ganıga, kamaghın mıgei,

¹⁹ “Gua gavgavir kam uaghan na danıngıgh. Eghti ki uan agharım fegh tav gısın datıghtıma, a Godın Duam inıam.”

²⁰ Ezi Pita kamaghın Saimon mikeme, “Ni ghaze, ni dagıaba ga danıngıgh, egh tuavir kamın God anıngızir bizir aghuım

givezam. Bar puvati! Bizir kam bagh ni uan dagıaba sara helın mangam.

²¹ Niın navir averiam Godın damazımın derazir puvati. Kamaghın amızıma, ni Godın ingangarımın aven ikian kogham.

²²⁻²³ Ki niın garıma, ni navım ikufi, egha uaghan arazir kuraba niın ike. Kamaghın navım gıragh arazir kuraba da ateghıva, Ekiam ko mikım. Eghti a ti nighnızir kurar niın navir averiamın itiba gın amadagham.”

²⁴ Ezıma Saimon an akam ikara, “Gua na bagh Ekiam ko mikımtıma, bizir gua mikemezıba na bativan kogham.”

²⁵ Ezi Pita ko Jon Ekiam aningın akurvaghezir bizıbar gun mıgıava, an akam akuri. Egha aning uamategha Jerusalemın ghuava, akar aghuım Samarian Distrıghın nguıbar avıribar an akura zui.

Filip İtiopian gumazım akar aghuımın a mıgei

²⁶ Ezi Ekiamın ensel Filipın mıgei, “Ni Sautın tuavımın mangı, a Jerusalem ategha ghuaghıra Gazan nguıbamın oto. Tuavir kam gumazıba puvatızir danganimın iti.”

²⁷⁻²⁸ Ezıma, a maghıra zui, a tuavir arızımın İtiopian gumazir mam bato. Ezi a gumazir dapanım, a İtiopian atrivir amızım Kandasın dagıabar garir gumazım. Gumazir kam Jerusalemın ghugha Godın ziam fegha uamategha izi. Egha a karis gaperagha, Godın akam inıgha izir gumazım, Aisaian akınafarımın gari.

²⁹ Ezi Godın Duam Filip mıgei, “Ni mangıva karısın munamın boroghın iki.”

³⁰ Ezi Filip ivegha ghuava karısın boroghın ghugha İtiopian gumazım barası, a Aisaia, Godın akam inıgha izir gumazımın akınafarımın gari. Ezi Filip an azara, “Ni garir bizir kam ni a gıfo?”

³¹ Ezi İtiopian gumazım a ikara, “Ki manmaghın fogham? Tav na geghanıghtıma, ki fogham.” Egha a Filip mıgıa ghaze, “Ni izıvanang na ko daperagh.”

³²⁻³³ İtiopian gumazım Godın Akınafarımın itir akar kabar gari,

“A mati sipsipın mın me a misoghasava,

a inigha ghu.
 Sipsipin nguziba, me dar ariziba agho-
 rasava amima
 da pura nimira iti.
 Kamaghira gumazir kam, me a misoghasava
 amima,
 a pura nimira ikia bizitam migeir pu-
 vati.
 Ezi me bar a dikabiragha,
 egha deraghavira an kotiam gamizir
 puvati.
 Kamaghin amizima, a boriba puvati,
 ezi tina an gun me geghanam?
 Me an ikirimirim a givazima,
 ezima a ua nguazimin itir puvati.”

³⁴ Egha Itiopian gumazim Filipin azara,
 “Ni na mikemegh, ga uaning, Godin akam
 inigha izir gumazim, a tinan gun migei? A
 uabi migei, o igharazitav migei?”

³⁵ Ezi Filip dikavigha Godin Akinafarimin
 aven akar kamra an mingarimin migia
 ghua, egha Iesusin akar aghuimin gun a
 migei.

³⁶⁻³⁷ Ezi me tuavimin ghuava, dipar mam
 bato. Egha Itiopian gumazim kamaghin
 migei, “Ni gan, dipam kara. Ki datirighira
 ruasa, bizir tizitam ua nan suigham?”*

³⁸ Egha Itiopian gumazim karisin suizir
 gumazim migeima, a karis gamizima a tu.
 Ezima Filip ko Itiopian gumazim dipamin
 aven iraghughzi, Filip a rue.

³⁹ Ezi me dipamin ikegha azenan
 izezima, Ekiamin Duam zuamira Filip
 inigha ghu. Ezi Itiopian gumazim ua
 Filip bagha garava avenge, egha tuavimin
 ghuava bar akonge.

⁴⁰ Ezima Filip gari, a Azotuzin nguibamin
 oto. Egha a ghuava, nguibaba bar dar akar
 aghuim akura ghua Sesarian oto.

9

Sol uan navim gira *(Aposel 22:4-16 ko 26:9-18)*

¹⁻² Egha dughiar kam Sol Iesusin
 suren gumazibagh asighasighiva, egh
 me misoghtima me arighirasa, migirigiar

gavgavim gamuavira iti. Kamaghin
 amizi, an ofa gamir gumazibar dapanir
 ekiam bagha ghua kamaghin azai, “Ni
 Damaskusin itir God ko migeir dipenibar
 garir gumazir dapaniba bagh akinafariba
 osir suam, ‘Sol, gumazitam o amizitam,
 Iesusin Tuavimin gin mangiti, an an apigh,
 an suiraghiva mangiva kalabusin gu-
 mazimin min a ikirarighiva, Jerusalem
 mangam.’”

³ Ezi a Damaskusin nguibamin boroghin
 izima overiamin angazangarir gavgavim a
 gisira.

⁴ Ezi a irigha nguazim girigha egha orazi,
 tiarir mam kamaghin a migei, “Sol, Sol, ni
 tizim bagha na gasighasisi?”

⁵ Ezi Sol azara, “Ekiam, ni tina?”

Ezi a kamaghin a migei, “Ki Iesus, ni na
 gasighasisi.

⁶ Egh ni dikavigh, nguibamin mangi. Egh
 migirigiar ni manmaghin damuamim, gu-
 mazir mam tighar ni mikimam.”

⁷ Ezi gumazir Sol koma zuiba, me pura
 gumazimin migirigiar kinim baregha egha
 gumazitam garir puvati. Kamaghin
 amizi me migirigiaba puvatigha pura iti.

⁸ Ezi Sol ua dikavigha, egha uan damaz-
 imning kuigha, egha a bizitam garir
 puvati. Ezi a koma aruir gumaziba an
 agharimningin suiragha a inigha me
 Damaskusin zui.

⁹ A Damaskusin itima an damatuzimn-
 ing dughiar pumuning ko mikezimin iku-
 vighavira itima, a daghetam ko dipatam
 amezir puvati.

¹⁰ Dughiar kam Damaskusin aven
 Iesusin suren gumazir mam iti, an ziam
 Ananaias. Ezi Ekiam irebamin min
 bizimin garimin aven an dei, egha ghaze,
 “Ananaias!”

Ezi an a ikara, “Ekiam, ki kati.”

¹¹ Ezi Ekiam a migia ghaze, “Gumazir
 mam, an ziam Sol, a Tarsusin gumazim.
 A na ko migia iti. Kamaghin amizi, ni
 dikavigh, tuavir kam mangi, an ziam

8:35: Lu 24:27, Ap 18:28 **8:36-37:** Ap 10:47 * **8:36-37:** (8:37) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, akar otevir igharazir mam uaghan kagh iti. Filip kamaghin migei, “Ni guizbangira uan navimin aven nighnizir gavgavim ikiti, ki ni ruam.” Ezi Itiopian gumazim kamaghin migei, “Ki nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, a Godin Otarim.”

8:39: 1 Kin 18:12, 2 Ki 2:16, Ese 3:12-14 **8:40:** Ap 21:8 **9:3:** Ap 22:6, 26:12, 1 Ko 15:8 **9:4:** Mt 25:40 **9:5:** Ap 5:39, 1 Ko 15:8 **9:7:** Ap 22:9, 26:13 **9:10:** Ap 22:12 **9:11:** Ap 16:9, 21:39, 22:3

Voroghira Zui. Ni Judasın dipenimın mangi Sol bagh azaragh.

¹² Sol irebamın mın bizimın garima, gumazimın ziam Ananias, a iza agharim a gisin atıgha an damazimning gamizıma, aning ua deraghasa.”

¹³ Ezi Ananias a ikara, “Ekiam, ki orazima, gumazir avırıba gumazir kamın gun migei, me ghaze, a nin gumazir Jerusalemın aven itıba paza me gami.

¹⁴ Ezi ofa gamir gumazıbar dapanıba akar gavgavım an amamangatızı a ize. Egh tina nin ziamın ni ko migeıba, a men suıghıva kalabus darıgham.”

¹⁵ Ezıma Ekiam kamaghın Ananias migei, “Ni mangi! Gumazir kam, mar ki inabazir ingangarir gumazim. A nan ziam ater Kantrin Igharazıbar Gumazıba ko men atrıvıba koma Israelın gumazıba bagh mangam.

¹⁶ Eghti a mızazıba ko osımtızir nan ziamın inıamıba, ki da an akagham.”

¹⁷ Ezi Ananias dipenimın ghua an aven ghu. Egha uan dafarimning Sol gisin atıgha, egha ghaze, “Nan aveghbuam, Sol, ni kagh izıma Ekiam İesus tuavımın ni bato. Ni ua ganti, Godın Duam ni gizıvaghısa, kamaghın amızı a na amadazi ki ize.”

¹⁸ Ezi bar zuamırıma, osırir nazıamın mın garir bizim Solın damazimningın ikegha kuiaghiri. Ezi a datırıghın ua gari. Ezi a dikavızıma me İesusın ziamın a rue.

¹⁹ Ezi a dagher maba amegha gın ua uan gavgavım ini. Egha Sol İesusın suren gumazıba ko mong dughiar mabar Damaskusın ike.

Sol akar aghuım Damaskusın anekuri

²⁰ Egha Sol İesusın suren gumazıba ko Damaskusın ikia maghıra God ko migeir dipenıbar akam kura ghaze, İesus a Godın Otarım.

²¹ Ezi Solın migırıgıam baraghızı darası, me digavir kuram gamıghıva azai, “Kar ti gumazir kamnaghıra, a Jerusalemın ikia İesusın ziar kamın deir gumazamızıba,

men suıgha me gasıghası? Egh a ti me inıgh mangi kalabusın gumazıbar mın me ikırarıgh ofa gamir gumazıbar dapanıbar dafarım darıghısa, egha a kagh ize?”

²² Ezi Solın akar a kuri kabanangın gavgavım bar ghuanabozi a migırıgıam bar deravırıma anebıghızı, Judan gumazir Damaskusın itıba fo, İesus a Gumazir God Uam E İnıasa Mısevezim, Krais.

Judaba Solın apanımın itıma an arav ghu

²³ Ezi dughiar avırıba ghuezıma, ezi Judaba Sol mıssueghti an aremeghasa tuavıba buri.

²⁴ Egha me a mısoghasava amua arueba ko dimagarıba zurazurara a bagha nguıbar ekiamın tiar akabar gari, ezi Sol men nıghnızir kurar kam gıfo.

²⁵ Ezi an gın aruir gumazıba, me dimagarımın a mıkemızı an akırar ekiam gaperazıma, me dagıar divazir torir mamın anetaghızıma a ghuaghıra nguıbar ekiamın divazımın azenan iri.

Sol Jerusalemın itı

²⁶ Ezi Sol Jerusalemın izegha, egha İesusın suren gumazıba uaghan men aven angasa ami. Ezi me nıghnızir gavgavım kamaghın an itir puvatı, a İesusın suren gumazim, egha me bar an atiatingı.

²⁷ Ezi Barnabas a inıgha an gun aposelbav kımısa zui. Egha a me migei, Sol tuavımın ghua Ekiamın gani. Ezi Ekiam a mıkeme, egha Damaskusın tavın atiatingızir puvatıgha, İesusın ziamın akam akuri.

²⁸ Ezi Sol Jerusalemın deravıra me koma aruava me ko ikia, egha atiatir puvatıgha İesusın ziamın akam kura ghuavıra itı.

²⁹ Egha a Judan Grıghın akam migeir gumazıba ko me uariv gıa uari adosi, ezi me a mıssueghti an aremeghasava ami.

³⁰ Ezi Kraisın adarası kamaghın oregha fogha, egha a inıgha Sesarian nguıbamın ghuaghıra, egha a isa Tarsusın nguıbamın anemada.*

9:13: Ap 8:3 **9:14:** Ap 9:1-2, 9:21, 22:16, 1 Ko 1:2, 2 Ti 2:22 **9:15:** Ap 25:13, 25:22, 26:17, 27:24, Ro 1:5, 1 Ko 15:10, Ga 2:7-8, 1 Ti 2:7 **9:16:** Ap 20:23, 21:11, 2 Ko 11:23-28 **9:17:** Ap 13:52, 22:12-13 **9:21:** Ap 8:3, Ga 1:13, 1:23
9:22: Ap 17:3, 18:5, 18:28 **9:23:** Ap 23:12, 25:3, 2 Ko 11:23 **9:26:** Ap 22:17, Ga 1:17-19 **9:27:** Ap 4:36, 9:4, 9:20-22, 1 Ko 9:1, 15:8 **9:29:** Ap 6:1, 9:23, 11:20, 2 Ko 11:26 **9:30:** Ga 1:21 * **9:30:** (9:30) Ezi gın Barnabas Sol inıgh Antioghın mangısa, egha ghua Tarsusın nguıbamın a buri. Ni Aposel 11:25ın gan.

³¹ Ezi Judian Distrigh ko Galilin Distrigh ko Samarian Distrighin aven itir Kraisin adarasi, dughiar kamın navir amirizimın ikia deravira itima, Godın Duam gavgavim me ganıdi. Ezi Kraisin adarazir dibobonim ghuavanadi. Gumazamiziba Godın atiati-ava an apengan iti.

Pita Ainas gamizıma a ua dera

³² Ezi Pita nguibaba bar dagh aruigha, egha Lidan nguibamın itir Godın gumazamizibar ganasa zui.

³³ Egha nguibar kamın gumazir mam bato, an ziam Ainas. An soroghafariba amirazıma, ezi a 8 plan azenibar misiamra iti.

³⁴ Ezi Pita kamaghın a mıgei, “Ainas, Kraıs İesus ni gamizi, ni dera. Ni dikavigh uan akuriam apırigh.” Ezi Ainas zuamıra dikafi.

³⁵ Ezi Lidan nguibam ko Saronın danganir voroghıra irıghav itimın itir gumazamiziba, me an ganigha uan navibagh iragha İesus bagha ize.

Pita Tabita gamizıma a ua dikafi

³⁶ Ezi Jopan nguibamın suren amizir mam iti, an ziam Tabita, Grighın akamın an ziam Dorkas, a zurarama arazir aghuibagh amuava gumazir onganaraziba akurvasi.

³⁷ Ezi dughiar mamın arımarıam a inıziıma an areme. Ezi me an kuam ruegha a isava ghuriar pın itimın aneti.

³⁸ Jopan nguibam Lidan nguibam boroghıra iti, kamaghın suren gumaziba kamaghın orazıma, Pita Lidan itima, ezi me gumazir pumuning a mikımasa aning amadazıma aning zui. Ezi aning ghua a mıgıa ghaze, “E uari, ni zuamıra datırıghıra ga ko ızı!”

³⁹ Ezi Pita aning ko ghuava otogha egha maghıra ghuriar pın itimın ghuavanabo. Ezi amizir odıarır pura itıba an mıriamın tuivıghav ikiava, aziava egha uan korotiaba ko korotiar azenan azuir Dorkas me ko angamra ikia me bagha ingariziba an akakasi.

⁴⁰ Ezi Pita gumazamiziba bar me aman- gızı me azenan ghue. Ezi a uan tevımnıng

apırigha God ko mıgei. Egha a raghrıghava amizir aremezim garava ghaze, “Tabita, ni dikafıgh.” Ezi a uan damazımnıng kuigha egha Pitan apıgha, egha dikavıgha apera.

⁴¹ Ezi Pita an akuragha a fezi a dikavıgha tu. Ezi a nıghnızir gavgavim God baghavıra itir gumazamizir odıarıbar diagha men akazi me gari, an angamra iti.

⁴² Ezi Jopan itir gumazamiziba bizir kamın eghaghanım baregha men avırıba nıghnızir gavgavim Ekıamın iti.

⁴³ Ezi Pita dughiar mabar Jopan itir gumazir asızir inıbar bizıbar ingarır mam, an ziam Saimon, a ko ike.

10

Ensel Kornilius bagha izeghava akam a ganıdi

¹ Gumazir mam Sesarıan nguıbamın iti, an ziam Kornilius. A Romın midorozir gumazir 100 plan garır gumazım. A uaghan men mav, me İtalın Kantrin Midorozir Gumazıba.

² Kornilius a God ifongezir arazıbagh amir gumazım, a uan adarazi ko me Godın apengan iti. Egha a uaghan Judan gumazamizir onganarazıbar akurvagha, egha zurara God ko mıgei.

³ Dughiar mamın 3 kloghın guaratızımın Kornilius bar deravıra garıma Godın ensel irebamın mın bizımın aven ıza kamaghın a mıgei, “Kornilius!”

⁴ Ezıma Kornilius atıatia dikıravıram an gara, kamaghın an azara, “Ekıam, bizir itizım?”

Ezıma ensel an azangsızım ikara, “God nın mıgırıgıaba baragha, ingangarır ni gumazamizir onganarazıbagh amir bizıba, an a dagh ifuegha egha dagh nıghnısi.

⁵ Egh ni datırıghın gumazitaba Jopan me amadaghtıma, me mangı gumazir kam an ziam Saimon, me uaghan Pita a garısi, a batogh a inıgh ızı.

⁶ A Saimon ko iti, asızir inıbar bizıbar ingarır gumazım. An dıpenım ongarır mıriamın iti.”

⁷ Egha enselın Kornilius mikemezım anetegha ghuzıma, a uan ingangarır

gumazimning koma midorozir gumazir bar God gifongezim uaghan a ko itimın diazıma me a bagha izi.

⁸ Ezıma a bizir otivizir kaba, dar gun bar me mikemegha, me amadazıma me Jopan ghue.

Pita irebamın mın bizimın gari

⁹ Ezi amımızaraghan aruer arızimın Kornilius amadazir gumaziba ghuava Jopan nguibar ekiamın boroghın otivima, dughiar kamra Pita dipenimın avughsir danganımın ikia God ko migei.

¹⁰ Egha Pita mıtiriam an azima, a daghetam ramasa, ezi me daghebagh amuavıra itima, a irebamın mın bizir mamın gari.

¹¹ Egha a pın garima overiam kuiaghrızıma, bizir mam inir avızir dafamın mın gari. Bizir kam, me an ruaghatevir 4 plan suirazıma, a nguazimın izaghiri.

¹² Egha an aven, asızıba bar—asızir soroghafariba ikia aruiba, ko nguazim davaragha aruir asızıba, ko pın itir kuarazıba iti.

¹³ Ezi tiarir mam kamaghın a migei, “Pita, ni dikavigh, dav suegh dar amı.”

¹⁴ Ezi Pita kamaghın a ikara “Ekiam bar puvatıgham! Ki fomıram Godın damazimın bizir mızırızitam amezir puvati.”

¹⁵ Ezi tiarim uam a migei, “Bizir God amızir zuezıba, ni uam mızırızıbar dar ponan marki.”

¹⁶ Ezi bizir kamnagh dughiar pumuning ko mıkezimın Pita bato. Ezıma inir avızir ekiar kam zuamıra uamategha overiamın ghuavanabo.

¹⁷ Pita irebamın mın ganizir bizir kamın mingarim ginıghnıghavıra itima, Kornilius amadazir gumazıba otifi. Egha me Saimonın dipenim bagha azangısı, an dipenim managh iti. Egha me datırıghın izava an tiar akamın otifi.

¹⁸ Egha me diava azangısı, “Saimon, an ziar mam Pita, a kagh iti o puvati?”

¹⁹ Pita irebamın mın ganizir bizim ginıghnıghavıra itima, Godın Duam a migei, “Saimon, gumazir pumuning ko mıkezim ni buria gharui.

²⁰ Ki me amadazıma me ni bagha izi. Kamaghın, ni me ko mangısı nıghnızir aviribar amuan marki. Ni dikavigh vangınan magiri.”

²¹ Ezi Pita vangınan iraghugha me migei, “Kar kırara, ia na buri. Ia tizim bagha izi?”

²² Ezi gumazıba an akam ikara, “Kornilius 100 plan midorozir gumazıbar garir gumazim ni bagha e amadazıma e ize. A Godın damazimın deragha an apengan itir gumazim. Judan gumazamizıba bar a gifongegha an ziam fe. Ezıma Godın enselin mam a mıgia ghaze, ni Pita bagh akam amadaghti a nın dipenimın izegh mıgırıgıatabar amuti ni da baragh.”

²³ Egha Pita me migeima, me dipenimın aven ghu. Me akuigha amımızaraghan nıghnızir gavgavim İesusın itir gumazir maba sara, Jopan ikeghava uaghan me ko Sisarian zui.

Pita Korniliusın dipenimın ghu

²⁴ Me akuigha ua dikavigha ghua, me Sesarian oto. Ezi Kornilius me mızua iti. A uan roroaba ko uan adarasi diagha, me akuvagha me ko iti.

²⁵ Pita dipenimın aven zuıma, Kornilius a batoghava, an guamın uan tevir akurimning pırıghav aperaghav an ziam fe.

²⁶ Ezi Pita an suiraghav a fe, egha ghaze, “Ni dikavigh tugh. Ki pura gumazir kınim.”

²⁷ Pita a mıgiavıra dipenimın aven ghua garıma, gumazamizir avırıba uari akuvaghav iti.

²⁸ Ezıma a me migei, “İa bar fo, e Judaba en arazim. E Kantrin İgharazıbar Gumazıbar boroghıra mangan kogh me ko ikian koghıam. Ezi God kamaghın na mıgia ghaze, ki gumazıtam Godın damazimın mızırızim a darıghan koghıam.

²⁹ Ezi ia na bagha akam amadazıma ki aghuazir puvatıgha, egha kagh ize. Egha

ki ian azangsisì, ia tizim bagha na bagha akam amada?”

³⁰ Ezi Kornilius an akam ikara, “Dughiar pumuning ko pumuning givazima, ki 3 kloghin guaratizimìn uan dipenimìn aven ikia God ko migei. Ezi gumazir mam korotiar ghurghurim arugha bemira nan guamìn mitighav iti.*

³¹ Egha ghaze, ‘Kornilius, God nìn migirigiam baraki, egha arazir nì gumazamizir onganarazibagh amir biziba, an adagh nighnisi.

³² Eghti Saimon, an ziar mam Pita, a bagh gumazitam amadaghtima, a Jopan mangiva a inigh izi. A Saimon asizir inibar bizibar ingarir gumazimìn dipenimìn akuima, anan gara iti. Dipenir kam ongarir miriamìn iti.’

³³ Kamaghìn amizima ki nì bagha zuamiram akam amada. Ezi nì deragha izi. Egha e datirighìn bar iza Godìn damazimìn iti. God nì mikemezir akaba, nì dav kintima e bar da baragham.”

Pita Korniliusìn dipenimìn Godìn akam kuri

³⁴ Ezi Pita Korneliusìn dipenimìn aven itir darasiv gei, “Bar guizbangira, ki datirighìn fos. God gumazir vabara ifuegha merara garir puvati, a bar gumazibagh ifonge.

³⁵ Nguibaba bar dar itir gumazamizir an apengan ikia, arazir aghuibagh amiba, a me gifonge.

³⁶ Kar God Israelìn gumazamiziba bagha amadazir akam. A kamaghìn migei, Kraiss Iesus a bar moghira en Ekiam. Egha an e gamima, e God ko navir amirizimìn iti.

³⁷ Ia uari fo, bizir manaba kantri Israelìn nguibaba bar da batifi. Bizir kaba Distrigh Galilìn dikafi. Da, Jon gumaziba ruasa akam kuragha aruigha givazima, da gin otifi.

³⁸ Ia fo, God Nasaretìn gumazim Iesus, uan Duam ko gavgavim a ganingi. Egha

God a ko itima, kamaghìn amizi a nguibabagh arua gumazamizibar akurvasi. Egha Satanìn apengan itir gumazamizibagh ami me ua dera.

³⁹ “E uari uan damazibar an garima, an en nguibar Judan aven itiba ko Jerusalemìn nguibamìn bizir aviribagh ami. Ezi me a misuegha ter ighuvimìn anegurazima an areme.

⁴⁰ Ezi dughiar pumuning ko mizekim givazima God a gamima a ua dikafi. Ezi God a isava gumazamizibar aka.

⁴¹ Egha a bar Judaba bar me bativizir pu. Puvati. An e gumazir God miseveziba, erara an gari. An aremegha ua dikavizir dughiamìn gin, an e ko ikiava dagheba ko dipaba ame.

⁴² Iesus an akam gun gumazamizibav kimasava e mikeme. A ghaze, e kamaghìn me mikim suam, God gumazir kam, Iesus anemisevezima, anarira en kotiaba baragham, ovia ghueziba ko angamra itiba sara.

⁴³ Godìn akam inigha izir gumaziba bar, me Iesusìn guizìn akar kam kuni. Egha ghaze, gumazitam nighnizir gavgavim Iesusìn ziamìn ikiti, God Iesusìn ziamìn tuavimìn an arazir kuraba gin amadagham.”

Kantrin Igharazibar Gumaziba Godìn Duam isi

⁴⁴ Pita akam kuravira itima, gumazamiziba a baragha itima, Godìn Duam bar me gisìn izaghiri.

⁴⁵⁻⁴⁶ Judan gumazir nighnizir gavgavim itiba, Pita ko ize. Egha me orazima me nguibar igharazibar akabar Godìn ziamfe. Kamaghìn me digavir kuram gamigha kamaghìn migia ghaze, “Munagh gan! God uan Duam bizir aghuarimìn mìn Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan me ganingi.”

⁴⁷ Ezi Pita kamaghìn migia ghaze, “Gumazamizir kaba, me en mìn Godìn Duam

* **10:30:** (10:30) Gumazir kam, a Godìn enselin mam. **10:31:** Dan 10:12, Hi 6:10 **10:34:** Lo 10:17, 1 Sml 16:7, Ro 2:11, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **10:35:** Jo 9:31, Ro 2:13, 1 Ko 12:13, Ga 3:28, Ef 3:6 **10:36:** Sng 107:20, Ais 52:7, 57:19, Mt 28:18, Ro 10:12, MAA 17:14 **10:37:** Mt 4:12-17, Lu 4:14 **10:38:** Mt 3:16, Lu 4:17-20, Jo 3:2, Hi 1:9 **10:39:** Ap 2:32, 5:30 **10:40:** Ap 2:24, 1 Ko 15:4-7 **10:41:** Lu 24:42-43, Jo 14:17-24, 15:27, Ap 1:8, 13:31 **10:42:** Mt 28:19-20, Ap 17:31, Ro 14:9-10, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:1, 1 Pi 4:5 **10:43:** Ais 33:24, 53:5-6, 53:11, Jer 31:34, Dan 9:24, Mai 7:18, Sek 13:1, Ro 10:11, Ga 3:22 **10:44:** Ap 4:31, 8:15-16, 11:15, 15:8 **10:45-46:** Ap 2:4, 10:23, 11:18, 19:6, Ga 3:14 **10:47:** Ap 8:36, 11:17, 15:8-9, Ro 10:12

inis. Ezi tina, e dipamin me ruam en anegorosi?"

⁴⁸ Ezi Pita kamaghin gumazir kabavgei, "Ia Krai Iesusin ziamin me ruam." Ezi me ruegha givagha, egha uari ko dughiar tabar ikiasava Pita migei.

11

Pita Jerusalem in ghugha egha bizir otvizibar gun migei

¹ Ezi aposelba ko Judian nguibabar aven itir darasi, me kamaghin oraki, Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Godin akam ini.

²⁻³ Ezi kamaghin Pita uamategha Jerusalem in ghuavanabo. Ezi gumazir uan mikarzir mogomebar iniba aghoregha nighnizir gavgavim Iesusin itiba, me Pitan atara egha ghaze, "Ni ghua uan mikarzir mogomebar iniba aghorezir puvatizibar gumazibar dipenibar ghua egha me koma api."

⁴ Ezi Pita maghira bizir a batoziba bar deravira dar gun me migei,

⁵ "Ki Jopan nguibar ekiamin ikia God ko migei. Egha irebamin min bizimin garima, bizim mati inir avizir dafam, me an ruaghatavir 4 plan suirazima, an overiam ategha izaghira ki iti naghin asara.

⁶ Ezi ki an aven garima, asizir soroghariba ikia nguazimin itiba, ko asizir atiar maba, ko nguazimin davaragha aruir asiziba, ko pin itir kuaraziba iti.

⁷ Ezi ki orazi, tiarir mam na migei, 'Pita, dikavigh, asizitam misuegh anemi.'

⁸ "Ezi ki a ikara, 'Ekiam! Bar puvatigham! Nan akam Godin damazimin bizir mizirizir katam bar anemezir puvati.'

⁹ "Ezi tiarim ua Godin Nguibamin migei, 'Bizir God amizir zueziba, ni uam mizirizibar dar ponan marki.'

¹⁰ Ezi dughiar pumuning ko mikezimin bizir kam amigha eghava ua ekuighava overiamin ghuavanabo.

¹¹ "Ezi dughiar kamra gumazir pumuning ko mikezim, me na bagha Sisarian nguibamin me amadazima me iza dipenir ki itimin oto.

¹² Ezi Godin Duam na migia ghaze, ni me ko mangisiva nighnizir aviribar amuan marki. Ezi 6 plan aveghbuaba uaghan na ko zui. Egha e gumazir na bagha akam amadazimin dipenimin aven ghue.

¹³ Ezi an e migia ghaze, enselin mam an dipenimin aven a batogha egha ghaze, ni gumazitaba amangighti, me Jopan nguibamin mangi, Saimon, an ziar mam Pita, a batogh.

¹⁴ Eghti a Godin akam inigh izi, ni mikimti, eghti tuavir kam in ni ko nin dipenimin itir gumazamiziba bar, Ekiam uaghan ua me iniam.

¹⁵ "Ezi ki maghira migeima Godin Duam me gisin izaghiri, mati bar faraghavira an e gisin izaghirizi moghin.

¹⁶ Ezi ki Ekiam mikemezir migirigiam giniri, 'Jon dipamin ia rue, eghti ki Godin Duamin ia ruam.'

¹⁷ E fo, e faragha nighnizir gavgavim Ekiam Krai Iesusin itima, Godra uan Duam bizir aghuimin min e ganingi. Egha kamaghira datirighin God Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan uan Duam, bizir aghuimin min me ganingi. Kamaghin amizima ki tina, ki God me ko ingaramin ingangarimin anogoregham?"

¹⁸ Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir gumaziba kamaghin oregha, egha uam ataramin nighniziba puvatigha Ekiamin ziam fa, ghaze, "A dera, God uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba amamangatighitima me uaghan navibagh iragh egh ikirimirir zurara itim iniam."

Antiogh in itir gumazamiziba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁹ Me Stivenin misoghezi an aremezir dughiamin, me arazir kuram uaghan nighnizir gavgavim Iesusin itir igharazibagh amizi, me tintinibar arava, egha saghon Fonisian Distrigh ko Saiprusin arighatizim koma Antiogh in nguibar ekiamin ghua Godin akam Judan gumazibara me migei.

²⁰ Ezi men marazi uaghan Saiprusin arighatizim ko Sairinin nguibar ekiamin

ikegha ize, egha Antioghın ghuegha Ekiam Iesusın akar aghuimın gun Grighın gumazıbav gei.

²¹ Ezi Ekiamın gavgavim me ko iti. Ezi gumazamizir bar avirim nighnizir gavgavim Ekiamın ikia egha uan navibagh iragha Ekiam bagha ize.

²² Ezi Jerusalemın itir Kraisin adarasi bizir kamın eghaghanim baregha, egha me Barnabas amadazıma an Antioghın ghu.

²³ Ezi an otogha gari, God men apangkuvigha, men akurvagha arazir aghuıbar me gamizi Barnabas bar akonge. Egha me uan navir averiabar aven guızbangıra Ekiam ko ikiamın mıgırıgiabar a bar me mıgei.

²⁴ A bar gumazir aghuim, Godın Duam a gizıvazi Godın nighnizir gavgavim an iti. Ezi gumazamizir bar avirim Ekiam bagha ize.

²⁵⁻²⁶ Ezi Barnabas Sol buriasa Tarsusın zui. Egha an apigha, a inigha Antioghın ize. Egha azenir vamıra Barnabas ko Sol uaning inigha Kraisin adarazi koma uari akufa. Egha gumazamizir bar aviriba men sure gami. Ezi Antiokra suren gumaziba faragha ziar kam, Kraisin gın zuir darazi, me a ini.

²⁷ Ezi dughiar kamnang, Godın akam inigha izir gumazir maba Jerusalemın ikegha Antioghın izaghiri.

²⁸ Ezi men mav, an ziam Agabus, a dikavigha tugha egha Godın Duamın gavgavimın ghaze, Romın nguaziba bar dagheba otevegham. (Sisar Klodius, atrivimın itir dughiamın bizir kam oto.)

²⁹ Ezi suren gumaziba akam misuegha egha me vaghvagh uan dabirabimın mın dagıaba aningıva, Judian itir darazir akurvaghı a da amangasa.

³⁰ Egha kar me kamaghın ami, me uan dagıaba isava, Barnabas koma Sol ganingizi, aning ghua men gumazir arubagh aningı.

12

Herot Jems misoghezıma an areme, egha

11:21: Ap 2:41 **11:22:** Ap 4:36 **11:23:** Ap 13:43 **11:24:** Ap 2:41, 5:14, 6:5, 11:21 **11:27:** Ap 13:1, 15:32, 21:9, 1 Ko 12:28, Ef 4:11 **11:28:** Ap 21:10 **11:29:** Ro 15:26, 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1 **11:30:** Ap 12:25 * **12:1:** (12:1) Atrivir kam Herot, a Maria Iesus batezir dughiamın itir Atrivir kam Herotın ovavir borim. Egha a Atrivim Agrıpan afeziam. **12:2:** Mt 4:21, 20:23 **12:3:** Ap 4:3 **12:4:** Kis 12:1-27 **12:5:** Je 5:16 **12:6:** Ap 5:23 **12:9:** Ap 10:3, 10:17, 11:5

Pita kalabus gati

¹ Dughiar kamın Atrivim Herot Kraisin adarazir marazir suigha me gasighasighasa.*

² Egha a mıgeima, me Jonın aveghbuam Jems midorozir sabamın a misoghezıma, an areme.

³ Ezi Herot garima, an amizir arazir kam, Judaba a gifonge, kamaghın amizıma, a uaghan Pita isa kalabus gati. Herot Yis puvatizir Bretın Isamin Dughiamın bizir kam gami.

⁴ A Pitan suiraghava a isa kalabus gati. Egha a isa midorozir gumazir 4 plan okuruabar agharim gati. Ezi me dughiaba isa vaghvagha an gari. Egha 4 plan okuruar kabanang, me dar vaghvagha 4 plan gumaziba inizıma me an gari. Herot, God Israelbagh Itazir Dughiamın Isar Ekiar kam gıvaghtıma, a Pita isi gumazamizir aviribar damazimın a kot darıghasa.

⁵ Ezi Pita kalabusın dipenimın aven itima Kraisin adarasi uan navir averiabar a bagha puvara God ko mıgiavıra iti.

Ensel kalabuziar dipenimın Pita inigha azenim gati

⁶ Egha Herot Pita inigh kot bagh mangasa dughiar mam diboro. Ezi dimagarir kamın, amınim tıghar tiam, me senın pumuningın a ikezıma a midorozir gumazir pumuningın tongın akui. Ezi midorozir gumazir ıgharazir maba kalabuziar dipenimın a bagha gara tiar akamın iti.

⁷ Ezi zuamıra Ekiamın ensel otozıma, an angazangarim kalabuziar dipenimın aven sira. Egha ensel Pitan ivim a misuegha a gaghura kamaghın mıgei, “Ni zuamıra dikafıgh!” Ezıma senın an agharimning gikezimning fıriaghrıgha nguazim giri.

⁸ Ezi ensel a mıgei, “Korotiam arughıva, egh dagarir asuabar aghuıgh.” Ezi Pita kamaghın amıgha gıvazi ensel a mıgei, “Ni uan korotiar ruarim arugh nan gın izi.”

⁹ Ezi Pita kalabuziar dipenim ategha, enselin gın azenan ghu. Egha a bizir kabagh

fozir puvatizima, ensel dagh amima, da guizbangiram otifi. Pitan nighnizim ghaze, a irebamin min bizimin gari.

10 Aning ghuava, kalabusin dipenimin garir gumazir pumuning gitagha, ghua kalabusin zuir ainin tiar akar nguibar ekiamin zuimin oto. Aning an otozi, tiam uabi kuiaghrizima, aning azenan ghua tu-avir mamn zui. Aning mong saghon ghuava, ensel zuamirama Pita ategha ghu.

11 Ezi Pitan nighnizim ua izima, a kamaghin migei, "Ki datirighin guizbangira fo, Ekiam uan ensel amadazima a ize. Egha a Herotin agharim da nan akura, egha Judaba na damuasa nighnizir bizir kuraba sara nan akura."

12 Ezi Pita bizir kabagh foghava, Jonin amebam Marian dipenimin ghu. Jonin ziar mam Mak. Ezi gumazamizir avirim uari akuvagha dipenir kamn ikiava God ko migei.

13 Ezi Pita azenan ikiava divazimin tiar akar azenan itim gafughafuzima, ingan- garir amizimin ziam Roda, a bagha tiam kuasa izi.

14 Egha a Pitan tiarim baregha, bar akuegha, tiam kuizir puvatigha uamategha ivegha aven ghugha, kamaghin gumazamizibav gia ghaze, "Pita muna iza tiar akamin iti!"

15 Ezi me kamaghin a migei, "Ni onganis ti." Ezi a bar gavgavigha kamaghin migei, "Puvati. Guizbangira a iti." Ezi me a migia ghaze, "Ni ti an enselin gani."†

16 Ezi Pita tiam gafughafuzima, me izava tiam kuigha an apigha, digavir kuram gami.

17 Ezi Pita uan dafarimin me amini- vazima, me aghumra iti. Ezi an Ekiam kal- abuziar dipenimin aven a inigha azenan anetizir arazibagh eghari. Egha a kam- aghin migei, "Ia bizir kabar gun Jems koma aveghbuaba sara mikemegh." Egha Pita me ategha danganir igharazimin ghu.‡

18 Egha aminim tirazima, midorozir gu- maziba Pita bagh garava avenge. Egha bar digavir kuram gamigha uarira uarir azangsigha ghaze, "Pita managh ghu?"

19 Ezi Pita itir puvatizima, Herot a gu- mazibav kemezima me Pita buriasa ghue. Egha me tong bar an apizir puvati. Kam- aghin amizima an midorozir gumazir Pi- tan ganiziba, Herot me isa kot gatigha egha ghaze, me aremegham. Egha Herot gin Ju- dian danganim ategha, Sesarian nguibar ekiamin ikiasa uaghiri.

Herotin ovevem

20 Egha Herot adarim Tair koma Saido- nian gumazamizibar iti. Me Herot garir nguibar ekiamin uan dagheba isi, kam- aghin amizi, me datirighin uari akuvaghav izav an ganasa. Me faraghav Blastus ko uari mikemezi a me ko navir amirizim inis. Blastus, an Atrivim Herot akuir danganimin garir gumazim. Ezima, me gin Herot men apangkuvigh adarir kam a givaghava, me Herotin ganasa zui

21 Herot dughiar atizimin uan atrivir korotiaba arughava, egha uan atrivimin dabilirabim gaperaghava, gumazamizibav gei.

22 Ezi me pamtem diava ghaze, "Kar gu- mazitam migeir puvati. Kar godin mam migei."

23 Herot Godin ziam fer puvati, kam- aghin amizima Ekiamin ensel zuamira a misoghezima a iri. Ezima muriamin itir apiziba angamra anepa zuima, an areme.

24 Ezima Godin akam nguibaba bar dar ghua bar ekevegha ghuavira iti.

25 Ezi Barnabas koma Sol aning uan ingangarim Jerusalem anegivagha, ua- mategha Antioghin ghu. Jon, an ziar mam Mak, aning a inighava a sara ghu.

Pol kantrin aviribar ghuava Iesusin akar aghuim akuri

12:10: Sng 34:7, Dan 3:28, 6:22, Ap 5:19, Hi 1:14, 2 Pi 2:9

Ap 26:24 † 12:15: (12:15) Dughiar kam Judan aviriba kamaghin nighnizir gavgavim iti, enselin maba gumazibar ganamin ingangariba iti. Egha me ghaze, Pitan ensel markiama. 12:17: Ap 13:16, 19:33, 21:40 ‡ 12:17: (12:17) Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem siosin itir gumazir dapanimin oto 12:18: Ap 5:22-24 12:20: 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 12:23: 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 12:24: Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 12:25: Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37

12:12: Ap 4:23, 12:5, 12:25, 15:37

12:15: Mt 18:10,

12:17: (12:17) Jemsin kam a Iesusin dozim. Ni Galesian 1:19in gan. Jems Jerusalem siosin itir gumazir dapanimin oto 12:18: Ap 5:22-24 12:20: 1 Kin 5:9-11, Ese 27:17 12:23: 1 Sml 25-38, 2 Sml 24:17, Sng 115:1, Dan 5:20 12:24: Ais 55:11, Ap 6:7, 19:20, Kl 1:6 12:25: Ap 11:29-30, 12:12, 13:5, 13:13, 15:37

13

(*Sapta 13:1-21:14*)

God Barnabas ko Sol kantrin igharaz-ibar akar aghuim akunasa aning amisefe

¹ Antioghın itir Kraisin adarasi, men marazi iti, Godın akam inigha izir gumaziba ko tisaba. Men ziaba Barnabas, ko Simeon (an ziar mam Niger,) Sairinin Lusius, koma Manain (a Atrivim Herotin ro-roam, a Herot koma aghungi) ko Sol.*

² Ezima dughiar mamın Kraisin adarasi, me Godın apengan ikiava uari isava God ganighava, egha God ko mikimasa dagheba ta. Ezi Godın Duam kamaghın me migei, “Ki Barnabas ko Sol uan ingangarim bagha aningın dia. Ia ingangarir kam bagh aning amiseveghtima, aning nan ingangarim bagh mangi.”

³ Kamaghın me God ko mikimasava dagheba tagha, God ko migei. Egha uan aghariba isava Barnabas ko Sol gisin atighava, aning amadazima aning zui.

Barnabas ko Sol Saiprusın arighatizimın akar aghuim akuri

⁴ Ezima Godın Duam Barnabas ko Sol amadazima, aning Selusian nguibar ekiamın ghugha, ua kurim inigha Saiprusın arighatizimın ghu.

⁵ Egha me Salamisin otivigha Godın akam Judabar God ko migeir dipenibar akam akuri. Jon Mak aning ko ghua egha aningın akura.

⁶ Egha me Saiprusın nguibar arighatizim a garua ghuava Pafosın nguibar ekiamın oto. Egha me Judan kukunir gumazir mam bato. A Godın akam inigha izir ifavarir gumazim, an ziam Bar-Iesus.

⁷ A Sergius Paulus, gavmanın dapanim a ko iti. Sergius Paulus, a gumazir nighnizim koma fofozir aghuiba iti. Ezi a Godın akam baraghasava, kamaghın a Pol koma Barnabasın diazima aning ize.

⁸ Me kukunir gumazir kam Grighın akamın ziar kam Elimas me a gati, an mingarim kukunir gumazim. Egha Elimas, a gavmanın gumazim Sergius Paulus, a Iesus nighnizir gavgavim an ikian an aghua. Kamaghın, a Barnabas ko Solın ingangarim pazıva a damuasa.

⁹ Ezima Sol, an ziar mam Pol, Godın Duam a gizıvazıma, ezi a dikıravıra Elimasın garava kamaghın migei,†

¹⁰ “Ni Satanın borim. Egha ni arazir aghuaribar apanimın iti. Egha ifavarir araziba ko arazir kuraba bar ni gizıfa. Egha ni tizim baghavıra Ekiamın arazir aghuibagh asıghası? Ni ti arazir kuraba ataghraghan aghua?”

¹¹ Datırighın Ekiam nın apanim damuva uan gavgavimın nın damazimning okavıgham. Eghtima, ni aruer angazangarimın ganan kogh dughıatabar ikegham.”

Ezima zuamıra ghuariam an damazimning korozıma amınim an pıri. Egha a tavın agharimın suiraghasa pura ruiava asaghınifi.

¹² Egha gavmanın gumazir dapanim Ekiamın akam bareghava digavir kuram gami. A bizir otivizir kabar ganighava egha kamaghın nighnizir gavgavim Ekiamın iti.

Barnabas ko Pol Antioghın aven Iesusın akam akuri

¹³ Ezi Pol, a ko aruir gumaziba sara, me kurim Pafosın me inigha ghua Pergan nguıbamın otifi. A Pamfilian Provinsın aven iti. Ezi Jon Mak kagh me ategha uamategha Jerusalemın ghu.

¹⁴ Ezi me Pergan nguıbamın dikavigha ghua Antioghın nguıbamın otifi, a Pisidian Distrighın aven iti. Egha, Judaba avughsa Godın ziam fer dughiamın, me God ko migeir dipenimın aven ghueghava apiaghav iti.‡

13:1: Ap 11:27 * **13:1:** (13:1) Ziar kam Niger, an mingarim kamaghın ghu, “pızim.” Gumazir maba ghaze, Simeon Niger, a Afrikan gumazim. **13:2:** Ap 9:15, Ro 10:15, Ga 1:15, Ef 3:7-8, 1 Ti 2:7, Hi 5:4 **13:3:** Ap 6:6 **13:4:** Ap 15:39

13:5: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 13:46, 15:37 **13:8:** 2 Ti 3:8 † **13:9:** (13:9) Ziar kam Sol, a Hibrun akamın otivir ziar mam. Ezi ziar kam Pol, a Grighın akam otivir ziam. Gumazir maba ghaze, Sol Grighın akamın migeir darasi tongin ingara, egha kamaghın dughiar kamın a ziar kam Pol uabi garisi. **13:10:** Mt 13:38, Jo 8:44, 1 Jo 3:8 **13:11:** Kis 9:3, 1 Sml 5:6, Ap 9:8 **13:13:** Ap 13:5, 15:38 ‡ **13:14:** (13:14) A Sabatin dughiam **13:15:** Lu 4:16, Ap 13:27, 15:21, Hi 13:22

15 Ezi God ko miġeir dipenimin garir gumazir dapanir ekiaba, me Moses Osirizir Araziba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba dar bora me miġei. Me dar ponegha ġivaghava, me Pol ko Barnabasın akam miġia ghaze, “Aveghbuaba, ia akurvazir miġirigiatam gumazir kabav mikimsiva, ia me mikim.”

16 Ezi Pol dikavighava, uan dafarimin me aminiva, kamaghın miġia ghaze, “Ia Israelin gumaziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin apengan ikiava uari isava God ganidi, ia na baragh!

17 Dughiar kamın me Israelin ikiava, Israelbar God en ovaviba amiseveghava, gumazibagh amim me bar aviraseme. Eghava a uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati. Fomira Israelin gumazamizibar God en ovaviba amisevezima, kamaghın me an gumazamizibara. Egha ġin me uan nguibam ategha ghua Isipin kantrin ghue. Egha dughiar kamın God me gamima men dibobonim bar pin ghua, me bar aviraseme. Ezima ġin God uan gavgavimin Isipin me inighava azenim gati.

18 Egha a 40 pla azenimin gumaziba puvatizir danganim me ko ikiava, men osimtiziba aterava men akurvasi.

19 Eghava Kenanin nguazimin, God 7 plan gumazamizir bizim gasighasighava, men nguazim uan gumaziba ko amizibagh aningi. Ezima me dar ghuaviba ikiangi.

20 Bizir kaba 450 azenimin aven otifi.

“Egha bizir kabar ġin God Israelbar ganasa gumazir dapaniba amisefe, mamaghira ikia ghua Godin akam inigha izir gumazim Samuelin dughiamın tu.

21 “Ezi me atrivim bagha Godin azangisi. Ezima a Sol me ganingi, Kisin otarim, Benjaminin adarasi, a 40 plan azenibar men gari.

22 Ezi God Sol aġivaghava, Devit amisevezima an an danganim inighava

atrivimin oto. Ezima a Devitin gun me miġei, ‘Ki Devitin gani, Jesin otarim, gumazir ki bar ifongezim, a bar bizir ki ifongezibar amuam.’

23 “God fomira akam akirizir moghin, God gumazir mam amadazi a Israelin ize. A Iesus, Devitin ovavir mam, en Akurvazir Gumazim.

24 “Iesus tighar izamin dughiamın, Jon faragha izava navibagh iraghamin akam ko rurumin akamin Israelin gumazibav gei.

25 Jonin ingangarir dughiam ġivasava amima, a kamaghın me miġei, ‘Ia ghaze, ki tina? Ki gumazir ia mizuaim puvati. A nan ġin izi. Ki an dagarir asuabar beniba firan kogham. Ki gumazir kinim.’

26 “Aveghbuaba, ia Abrahamın igiaba, koma ia God gifuegha an apengan itir Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bagha, God uam e iniasava miġirigiar kam amadazima a ize.

27 Jerusalemın gumazamiziba koma gumazir dapanir ekiaba, me kamaghın fozir puvati, Iesus en Akurvazir Gumazim. Egha me zurara Sabatin dughiamın Godin akam inigha izir gumazimın akaba dibora, egha deragha dagh fozir puvati. Egha ghaze gumazir kam aremegham. Kamaghın amizima, Godin akam inigha izir gumazimın akaba guizbangira otos.

28 Egha me a misueghtima an aremeghan miġirigiar otevir aghuitam batozir puvati. Ezi me kamaghın Pailat pamten a miġia ghaze, ni midorozir gumazibav kemeghti me a misoghti an aremegham.

29 Me fomirama Godin akam inigha izir gumaziba mikemezi moghin ami. Egha me ter ighuvimin anedeghava a inigha dagiar torim gati.

30 Ezima God a gamizima a ua dikafi.

31 A koma Galilin ikiava Jerusalemın zuir gumazamiziba dughiar aviribar an

13:16: Ap 12:17 13:17: Kis 1:7, 6:6, 12:5, Lo 7:6-7, Sng 105:23-24 13:18: Kis 16:35, Nam 14:34, Lo 1:31, Sng 95:10, Ap 7:36 13:19: Lo 7:1, Jos 14:1, Sng 78:55 13:20: Het 2:16, 1 Sml 3:20 13:21: 1 Sml 8:5, 8:19, 10:1, 10:21 13:22: 1 Sml 13:14, 15:23-26, 16:12-13, 2 Sml 2:4, Sng 89:20, Hos 13:11 13:23: 2 Sml 7:12-16, Sng 132:11, Ais 11:1, Lu 1:32, 1:69, Ro 11:26 13:24: Mt 3:1-2, Mk 1:4, Lu 3:3, Ro 11:26 13:25: Mt 3:11, Mk 1:7, Lu 3:16, Jo 1:20-27 13:26: Mt 10:6, Lu 24:47, Ap 13:16, 13:46 13:27: Lu 23:34, 24:20, 24:44, Jo 16:3, Ap 3:17, 15:21, 1 Ko 2:8 13:28: Mt 27:22-23, Mk 15:13-14, Lu 23:21-23, Jo 19:15 13:29: Mt 27:57-61, Mk 15:42-47, Lu 18:31, 23:50-56, Jo 19:28-30, 19:36-42 13:30: Mt 28:6, Ap 2:24 13:31: Ap 1:3, 1:8

gani. Ezi datirighin gumazir uari an ganizir kaba, me an gun Judan gumazamiz-ibav gei.

³² “E akar aghuim kamaghin ia migei. God fomira en ovaviba bagha amizir akam akira ghaze, a gumazir uam e iniamim amadagham.

³³ Datirighin a Iesus a gamizima a matmatin ua dikafi. E men boriba, kamaghin amizima an e bagha uan akar dikirizir kam gamizima a guizbangira oto. Ighiamin Akinafarir Namba 2, kamaghin a migei,

‘Ni nan otarim;
ezi datirighin ki nin afeziamin otos.’

³⁴ E fo, God a gamizima a ua matmatin dikafi. Ezi a ua matmatin mangi kurighan kogham. God bizir kam in kamaghin mikeme,

‘Ki guizbangira deraghvira ia damuva,
bizir aghuiba ia daningam,
ki fomira Atrivim Devit akar dikirizibar a mikemezi moghin.
Ezi bizir kam ki mikemezi moghin guizbangiram otivam.’

³⁵ Ezi akar igharazir mam uaghan Godin Akinafarimin iti. A kamaghin migei,
‘Ni uan ingangarim bagha misevezir gumazim ateghtima,
a matmatin iki kurighan kogham.’

³⁶ “E fo, dughiar kam in Devit nguazimin ikiava, a Godin nighnizimin gin zui. Egha a gin aremezima, me an kuam inigha ghua an ovaviba afir naghin anefa. Ezima an kuam kuri.

³⁷⁻³⁸ Ezi gumazir God amizi a ua matmatin dikavizir kamnang, an kuam kurizir puvati. Nan adarasi, kamaghin amizima, e ua migei, ia akar kam gifogh, gumazir kam Iesus ian arazir kuraba gin amangasa ize.

³⁹ Moses Osirizir Araziba ian akuragh ian arazir kuraba gin amadaghan koghti, ia

Godin damazimin deragham. Puvati. Gumazir kam Iesusin ingangarimin, God gumazir nighnizir gavgaviba itiba bar, men akuragha men arazir kuraba bar, da gin amagava, me gamima me an damazimin dera.

⁴⁰ Ia uari bagha gan, Godin akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir moghin, bizitam ia batoghan kogham:

⁴¹ ‘Ki ian dughiamin bizir igharazitam damightima
a ia batogham.

Eghtima gumazitam ia mikimtima
ia nighnizir gavgavim an ikian kogham.

Kamaghin, ia gumazir dibovir akar kurabagh amiba, ia gan,
ia digavir kuram damigh ikuvigham.’”

⁴² Egha Pol ko Barnabas Judabar God ko migeir dipenim ataghrazima, gumazamiziba kamaghin aning in migei, “Gua Sabatin munamin dughiamin uamategh iziva bizir kabar migirigiar tabar uam e mikim.”

⁴³ Egha me bar God ko migeir dipenim ateghava azenan ghue. Ezi Judan avirim ko gumazir igharaziba, me Judan araziba bar dar gin zuir gumaziba, me Pol koma Barnabas in gin zui. Ezima aning me migiava, men nighniziba fa ghaze, ia Godin nighnizimin gin mangiva an apangkuvim in apengan iki.

⁴⁴ Ezi Sabatin dughiar igharazim otozi, nguibar ekiar kam in itir gumazamizir avirim bar iza uari akuvaghava Ekiamin akam barasi.

⁴⁵ Ezi Judaba gumazamizir okuruar kam in ganigha, men naviba bar ikufi. Ezima me Pol in akaba kurakuraghava a migei.

⁴⁶ Kamaghin amizima Pol ko Barnabas atiatir puvatigha, akar bar gavgavimin me migei, “Ia Judaba, ga faragha Godin akamin ia mikeme. Ezi ia akirim ragha akar kam gasara. Egha ghaze, e ikirimirir

13:32: Stt 12:3, Ap 13:23, Ro 4:13, Ga 3:16 **13:33:** Sng 2:7, Ro 1:4, Hi 1:5, 5:5 **13:34:** Ais 55:3 **13:35:** Sng 16:10, Ap 2:27, 2:31 **13:36:** 1 Kin 2:10, Ap 2:29 **13:39:** Ais 53:11, Ro 3:28, 8:3, 10:4, Hi 7:19 **13:40:** Ais 29:14 **13:41:** Hab 1:5 **13:43:** Ap 11:23, 14:22, Ta 2:11, Hi 12:15, 1 Pi 5:12 **13:45:** Ap 14:2, 18:6, 1 Pi 4:4, Ju 10 **13:46:** Ais 55:5, Lu 7:30, Ap 3:26, 18:6, Ro 1:16, 10:19

aghuir zurara itim inian kogham. Kamaghin amizima, ia oragh, ga uam akar kamın ia mikiman kogham. Ga Kantrin Igharazibar Gumazibav kimam.

⁴⁷ Ekiam bizir kam bagha kamaghin e mikeme:

‘Ni nguazir kamın itir gumazamiziba bar men akuraghtima
ki ua me iniasa,
bizir kam bagh, ki ni amisevezima,
ni tuavim Kantrin Igharazibar Gumaz-
ibar aka.’ ”

⁴⁸ Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, me akar kam baregha, bar akuegha ghaze, akar kam bar dera. Ezi gumazamizir God ikirimirir aghuir zurara ikiam bagha miseveziba, me bar nighnizir gavgavim an iti.

⁴⁹ Ezi Ekiamın akam bar nguibaba bar dar ghu.

⁵⁰ Amizir maba God gifueghava an apengan ikiava ziar ekiaba iti, ezi gumazir iziaba itir maba, me uaghan nguibar ekiar kamın iti. Judaba men navibagh inivima, me osimtiziba Pol ko Barnabas garisi. Egha me uan distrighin aning batoke.

⁵¹ Kamaghin amizima, Pol ko Barnabas, uan dagarimningin itir nguaziba apisi, eghtima gumazamiziba fogh suam, men arazir kam osimtizim me ganingi. Ezima, Pol ko Barnabas Antiok ategha Aikoniam nguibamın ghu.

⁵² Kamaghin amizi Antioghın itir Kraisin suren gumaziba, Godın Duam bar me gizivazima me bar akonge.

14

Pol ko Barnabas Aikoniamın Iesusin akar aghuim akuri

¹ Egha Pol ko Barnabas Antioghın ikiav amizir arazibara, aning izava Aikoniamın Judaba God ko migeir dipenibar dagh ami. Egha kagh aning bar deraghvira akam akurima, Judan aviriba ko Kantrin Igharazibar Gumazir aviriba nighnizir gavgavim Iesusin iti.

² Egha Judan marazi nighnizir gavgavim men akabar ikian aghuagha Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizibagh asighasighava men navibagh inivima, me nighnizir kurabar nighnizir gavgavim Iesusin itir darazigh ami.

³ Egha Pol ko Barnabas dughiar ruarimın Aikoniamın ikiava, Ekiamın apangkuvimın akam mikimasava atiatir puvati. Ezima Ekiam gavgavim aning ganingizima, aning mirakelba ko digavir kuram gamir bizibagh amima, da otifi. Ezi kamaghin Ekiam gumazamizibar akakagha ghaze, akar aning me migeir kaba, da guizin akaba.

⁴ Ezi nguibar ekiar kamın itir gumazamiziba uari abiki, marazi Judabar gin zuima, marazi aposelning bagha zui.

⁵ Egha gin Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, me uan gumazir dapanir ekiaba ko, me nighnigha tuaviba buria migia ghaze, me Pol ko Barnabas aremeghasa, me arazir kurabar aning damuasa ifonge. Egha me dagiabar aning ginivasava ami.

Pol ko Barnabas Listra ko Derben akar aghuim akuri

⁶ Ezima Pol ko Barnabas kamaghin oreghava arava Listra ko Derben ghu, aning Likonian Distrighin nguibar ekiamning. Egha uaghan nguibar aningın boroghira itiba sara ghu.

⁷ Egha aning kagh akar aghuim akuravira iti.

⁸ Egha Listran nguibar ekiamın aven gumazir mam, an dagarimning ikuvighava an amirazima an aruir puvatighava aperaghavira iti. An amebam a batezima a kamaghira gari.

⁹ A Pol barazima an akam akuri. Ezima Pol dikiraviram an gara egha kamaghin fo, gumazir kam nighnizir gavgavim iti, a deragham.

¹⁰ Egha Pol kamaghin pamtemın dia, “Ni dikavigh mitigh!” Ezi gumazir kam uabi ekunigha mitigha maghiram arui.

¹¹ Egha gumazamizir avirir kam Pol amizir bizir kamın ganigha, pamtemın

Likonian akamin dia migei, "Aseba gumazibar min otivigha e baghava izaghire!"

¹² Egha Barnabas, me asem Sus a gati. Pol a migirigiabar faragha zuir gumazim, kamaghin me asem Hermes a gati.*

¹³ Asem Susin dipenim, a Listran nguibar ekiamin min azenan iti. Ezi Susin ofa gamir gumazim, a ko gumazir aviriba, me Pol ko Barnabas bagha asizibav sueghiva aningin ofa damuasa. Kamaghin, a bulmakaun apuriba ko akimarir biziziba inigha Listran nguibar ekiamin tiar akamin ize.

¹⁴ Egha aposelning Pol ko Barnabas, aning bizir kaba baregha, aning uan korotiaba abigharigha, ivegha gumaziba itir okuruamin aven ghua pamtem dia migei,

¹⁵ "Maia! Gumaziba, ia tizim bagha arazir kam gami? Ga uaghan ian min gari, pura gumazir kinimning. Ga kamagh sua akar aghuir kam ia migei. Ia pura bizir kinir kabar ziaba fan marki. Egh ia uari isiva Ekiam daning, angamra itir God. A Godin overiam ko nguazim ko ongarim gamizim, egha bizir dar itiba sara bar.

¹⁶ Fomira, God nguibaba bar, me ataghizima me pura uan nighnizibar arua bizibagh ami.

¹⁷ Egha a ian modozir puvati, eghti gumaziba a gifoghan kogham. puvati. A zuraram arazir aghuibar ia gamuava, amozim ia ganiga, dagher aghuir aviriba ia ganiga egha dagher aghuibagh ami da otifi. Egha ia gamima ian naviba deragha bar akonge."

¹⁸ Aning bizir kabar pamten me migia, uaningin ofa damuan men anogoroghavira iti.

¹⁹ Ezi gin Judan gumazir maba Antiok ko Aikoniamin ikegha Listran izegha, me gumazibar nighnizibagh ekuigha me gamizi, me Polin apanibar otifi. Egha me dagiabar Pol ginivigha an ganigha ghaze, an aremes. Egha anemikirigha Listran nguibar ekiamin azenan ghu.

²⁰ Ezi gin suren gumaziba izava aneku-vazi, a dikavigha uamategha Listran nguibar ekiamin ghu. Egha dughiar igharazimin a ko Barnabas ghua Derben zui.

Pol ko Barnabas suren gumaziba gav-gavim me ganidi

²¹ Egha Pol ko Barnabas Derben nguibar ekiamin ikiava akar aghuim akurava gumazamizir aviribagh amima, me suren gumazibar otifi. Egha aning uamategha Lистра ko Aikoniam ko Antioghin ghu.

²² Egha aning gavgavim suren gumazibagh anighava akurvazir migirigiabar me gamua ghaze, ia uan nighnizir gavgavibar tuivigh gavgafigh. Aning kamaghin me migia ghaze, "Gumazamizir God Ativaziba, e uaghan men avirir kamin aven mangisi, e faragh osimtizir aviribar aven mangigham."

²³ Egha Pol ko Barnabas Kraisin adarazi itir nguibaba bagha vaghvagha Godin ingangarir gumazir aruaba amisefe. Godin ingangarir gumazir aruar kaba uan nighnizir gavgaviba Ekiam gatis. Ezi aning me bagha dagheba taghragha Ekiam ko mikemegha bar me isava Ekiamin agharim gati.

Pol ko Barnabas uamategha Antioghin zui, Sirian Distrighin aven

²⁴ Egha Pol ko Barnabas Pisidian Distrighin ghugha gin iza Pamfilian Provinsin ghu.

²⁵ Egha aning Pergan nguibamin akar aghuim akunigha givagha Atalian nguibam uaghiri.

²⁶ Egha aning Atalian ikegha kurim inigha uamategha Antioghin nguibamin ghu. Nguibar kamra, aning kagh faragha ikezi, Antioghin itir Kraisin adarasi aning isava Godin agharim ganinga ghaze, Godin apangkuvim aning ko ikiti aning ingangarir kam damuam. Ezi aning ingangarir kam gamua iza datirighin anegifa. Egha aning uamategha Antioghin ghu.

* **14:12:** (14:12) Grighin gumazamiziba nighnizir gavgavim kamaghin iti, aser aviriba uaghan iti. Men aser mam, Sus, a men asebar gumazir dapanir ekiam. Ezi Hermes, a men aser akaba inigha me bagha izim. **14:15:** Kis 20:11, 2 Sml 12:21, Sng 33:6, 146:6, Ap 10:26, 1 Ko 8:4, 1 Te 1:9, Je 5:17 **14:16:** Sng 81:13, Ap 17:30, 1 Pi 4:3 **14:17:** Sng 147:8, Jer 5:24, 14:22, Ap 17:27, Ro 1:20 **14:19:** Ap 13:45, 17:13, 2 Ko 11:25, 2 Ti 3:11 **14:21:** Mt 28:19 **14:23:** Ap 13:1-3, 15:40 **14:26:** Ap 13:1-3, 15:40

²⁷ Egha aning Antioghın otogha, Kraisin adarazir diazima me uari akuvazima aning bizir God aningın agharimningın amizibar gun bar me miği. Egha uaghan God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha niğhnizir gavgavimın tiam kuizir akam me miği.

²⁸ Egha aning kagh dughiar ruarimın suren gumaziba ko ike.

15

Kraisin adarasi Jerusalemın nguibamın uari akufa

¹ Ezi Judian Distrighın gumazir maba Antioghın izegha Kraisin adarazir sure gamua ghaze, “Ia Moses sure gamizir arazimın moghın ua mikarzir mogomeba aghoran koghti, God guizbangira ua ia inighan kogham.”*

² Ezi kamaghın Pol ko Barnabas maburan odorozim me koma a gami. Kamaghın amizi Kraisin adarasi Pol ko Barnabas ko niğhnizir gavgavim Iesusın itir gumazir maba sara me amisevegha ghaze, me Jerusalemın mangı bizir kam bagh aposelba ko Godın ingangarir gumazir aruabav kimasa.

³ Egha Kraisin adarasi me amadazima me zui. Me Fonisian Distrigh ko Samarian moghın ghua egha Kantrin Igharazibar Gumaziba uan navibagh irazir bizimın gun me miği. Ezi Kraisin adarasi bar migirigiar kam baregha bar akonge.

⁴ Ezi Pol ko Barnabas ko Godın ingangarir gumazir aruaba, me Jerusalemın otivizi, aposelba ko Kraisin adarasi ko men gumazir dapaniba bar akuegha me ini. Ezi Pol ko Barnabas God aningın agharimın amizir biziba. aning dar gun me miği.

⁵ Ezi niğhnizir gavgavim Iesusın itir gumazir maba, me fomira Farisibar mın ikia, me dikavigha kamaghın miği, “Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangıva uan mikarzir mogomebar aghor.”†

⁶ Ezi aposelba ko Godın ingangarir gumazir aruaba akar kam akirasa uari akufa.

⁷ Dughiar ruarimın me bizir kam miğia ghua, egha Pita dikavigha me miği, “Nan adarasi, ia fo dughiar maba gıvazi God kamaghın ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba nan akar torimın akar aghuimın migirigiam bareghıva niğhnizir gavgavim Iesusın ikiam. Egha a ian tongın na misefe.

⁸ E fo, God gumamazibar navir averiabagh fo. Egha a uan Duam me ganıgi. An e gamizi moghıra, me gami. Egha tuavir kamın a kamaghın en aka, a me gifuegha ua me ini.

⁹ Godın damazimın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, e bar magh ghue. Kantrin Igharazibar Gumaziba niğhnizir gavgavim Iesusın itima, God men niğhnizir gavgavimın tuavimın, men navibagh amizi me an damazimın dera

¹⁰ Ezi kamaghın ia tizim bagh God damighti, a ian niğhnizibar gin mangam? Egha osimtızir faragha en ovaviba ateran iburaziba ko osimtızir e uaghan datirighın ateran iburaziba, da isava niğhnizir gavgavim Iesusın itir darazigh arisi.

¹¹ Kamaghın puvati. En niğhnizir gavgavim ghaze, en Ekiam Iesusın apangkuvimın, God uam e inizir moghıra me ini.”

¹² Ezi gumazir uari akuvaziba bar nımıra ikia Barnabas ko Pol barasi. Ezima aning mirakelin arazaraziba ko digavir kuram gamir bizibar gun me miği. Egha aning ghaze, God aningın agharibar arazir kaba Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın, dar ingari.

¹³ Aning mikemegha gıvazi Jems kamaghın miği, “Nan adarasi, ia na baragh.

¹⁴ Saimon kamaghın e geghara ghaze, kar faragha zuir dughiam, God Kantrin Igharazibar Gumaziba uan apangkuvim men akagha, men tongın gumazir maba ua bagha me inigha me gamizi, me an gumamazibar otifi.

14:27: Ap 11:18, 15:4, 15:12 **15:1:** Wkp 12:3, Jo 7:22, Ga 2:12, 5:2, Kl 2:8, 2:11, 2:16 * **15:1:** (15:1) Gumazir kaba me Judan gumaziba, egha me ghaze, gumazir azenan itiba me en arazibar amuam. Men marazi fomira Farisibar ike.

15:2: Ap 11:30, Ga 2:1 **15:4:** Ap 14:27 † **15:5:** (15:5) Ni akar Filipai, 3:2in itimın gan. **15:7:** Ap 10:1-43 **15:8:** 1 Sto 28:9, Ap 1:24, 2:4, 10:44, 11:15 **15:9:** Ap 10:15, 10:28, 10:34-35, Ro 10:11, 1 Ko 1:2, 1 Pi 1:22 **15:10:** Mt 11:30, 23:4, Lu 11:46, Ga 3:10, 5:1 **15:11:** Ro 3:24, Ga 2:16, Ef 2:5-8, Ta 2:11 **15:12:** Ap 14:27 **15:13:** Ap 12:17, Ga 2:9
15:14: Ap 15:7-9

15 Godin akam inigha izir gumazibar migirigiamin mirara ghu. Me fomira kamaghin osiri, men migirigiamin osizirimra kara,

16 'God kamaghin migei,
Devitin ovaviba asizir inibar
amizir dipenimin min de-
giagheri.

Egh ki gin uamategh izi,
an ingarighti a tugham.

An bizir ikuviziba ki ua dar in-
garigham,
egh ki a damighti a ua deragham.

17 Eghti gumazamizir ikiavira itir naba
God bagh ruiam.

Kantrin Igharazibar Gumazir nan
ziamin itiba bar uaghan na buriam.

18 Ekiam kamaghin mikeme.

A bizir kaba fomira gumazamizibar
akazi
me dagh fo.' "

19 Egha Jems ghua kamagh migei, "Nan nighnizimra kara, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me navibagh iragha God bagha zui. Eghti e men tuaviba apiran kogham.

20 E pura me bagh osir kamagh me mikim suam, ia me marvir guabagh anidir daghebar ami, egh ia Godin damazimin mizegham. Ia dagher kabar aman marki. Ia uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Egha asizir me benibar firibav kirima ariagheriba, dar ghuziba darara iti. Ia dar aman marki. Egh ia ghuzitam raman marki.

21 E fo, Moses osirizir arazir kamnagh fomira iza datirighin, me an akam nguibar ekiabar aven bar anekurava, egha Sabatba zurara God ko migeir dipenibar aven a dibori."‡

Me Kantrin Igharazibar Gumazir God gifoziba bagha akinafarim amadi

22 Egha aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba ko Jerusalem in itir Kraisin adarazi bar me mikemegha uari tongin

gumazir maba misevegha me amadazi me Pol ko Barnabas ko Antiogh in zui. Me gumazir dapanir pumuning uaghan aning amisefe: Sailas ko Judas, an ziar mam Barsabas. Gumazir kamning Kraisin adarazir faragha zui.

23 Egha me akinafarir kam me koma anemada:

E, aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba, e ian adarasi.

Ia Kantrin Igharazimin itir nighnizir gavgavim Iesus in itir darazi, ia Antiogh in nguibar ekiam ko Sirian Provins ko Silisian itiba. Akinafarir kam ia bagha izi. Dughiar aghuim.

24 E kamaghin oraki, en tongin marazi, en azarazir puvatigha ghua ia migia ian nighnizibagh asighasiki. Me ia gifarazi ia okam nighnisi.

25 Kamaghin e bar navir vamira inigha gumazir maba ko en namakar aghuimning Barnabas ko Pol a misevegha me amada.

26 Gumazir kamning, aning en Ekiam Kraisi Iesus in ziam bagha nguazir kam in ikirimirim ategha egha uaning in sa.

27 Kamaghin amizi, Judas ko Sailas akamin uaghan ia mikimasa, e kamaghin aning amada.

28 E Godin Duam ko navir vamira ikia kamaghin nighnigha ghaze, e osimtizitam ua ia darighan kogham. Bizir e ia mikemeziba, darara ia dar gin mangi.

29 Ia me marvir guabagh anidir daghebar aman marki, egh asizibar ghuzibar aman marki, egh me beniba firibav kirima ariagherir asizibar aman marki, egh uari isava akuir arazir kurabar amuan marki. Ia bizir kaba ategh deragham. En akam kamaghira tu.

30 Egha Jerusalem itir Kraisin Adarasi gumazir kaba amadazi, me Jerusalem ategha Antiogh in iraghuegha Kraisin adarazi akuvagha akinafarim me ganing in.

15:20: Stt 9:4, Kis 34:15-17, Wkp 17:10-16, 18:6-23, 1 Ko 6:9, 6:18, 8:1, Ga 5:19, Ef 5:3, Kl 3:5, 1 Pi 4:3 15:21: Ap 13:15 ‡ 15:21: (15:21) Judaba, me Israelin nguazimra itir puvati. Fomira me ghua kantrin igharazir Israelin nguazim boroghira itibar iti. Egha men God ko migeir dipeniba, nguibar ekiam in uaghan nguazir kam iti. Ni akar Ap 2:5-11 in itimin gan. Kamaghin, nguibar ekiar kabar itir gumazamiziba, me Moses Osirizir Arazibar akaba da baregha gifa. 15:24: Ap 15:1 15:26: Ap 13:50, 14:19, 1 Ko 15:30, 2 Ko 11:23, 11:26 15:28: Mt 23:4 15:29: Wkp 17:14, Ap 15:20, 21:25, MAA 2:14, 2:20

³¹ Ezi Antioghın itir Kraisin adarazi akinafarir kam barazima, a gavgavim me ganiga men navibagh ami da dera. Ezi me bizir kam bagha bar akonge.

³² Judas ko Sailas aning uaghan Godin akam inigha izir gumazimning. Egha aning migirigiar aviribagh ami. Kamaghın aning gavgavim Kraisin adarazi ganiga migirigiar akurvazir aviriba me gami.

³³⁻³⁴ Ezi me dughiar maba mong Antioghın me ko ike. Ezi gin Kraisin adarazi navir amirizim sara me amadazi, me Jerusalemın uamategha gumazir me amangiziba bagha zui. §

³⁵ Ezi Pol ko Barnabas Antioghın iki-ava avirir maba ko gumazamizibar sure gamua Ekiamın akam akuri.

Pol ko Barnabas uaning abiki

³⁶ Ezi dughiar maba gıvazi gin Pol kamaghın Barnabas migei, “Ga uamategh nguibar ekiar ga bar Ekiamın akam akunizibar mangıva, ga uan adarazir ganam, me manmaghın iti.”

³⁷ Ezi Barnabas kamaghın nighnisi, a Jon, an ziar mam Mak, an a inightıma, a aningın gin mangam.

³⁸ Jon Mak Pamfilian purama aning ataki, egha aning ko ingangarim a gıvazir puvati. Kamaghın an aning ko mangan Pol aghua.

³⁹ Egha aning odorozir dafam gamigha kamaghın aning uaning abiki. Ezi Barnabas ko Mak kurim inigha arighatizim Saiprusın ghu.

⁴⁰ Ezi Pol Sailas amısefe. Ezi Kraisin adarazi uari akuvagha aning isa Godin agharim gatıgha kamagh migei, “Godin akurvazim gua ko iki.” Ezi aning ghu.

⁴¹ Egha aning Sirian Provins ko Silisian moghın ghua Pol gavgavim Kraisin adarazigh anıdi.

16

Timoti Pol ko Sailasın gin zui

¹ Egha Pol ghua Derben otogha ghua Listran oto. Ezi kagh suren gumazir mamın ziam Timoti, a iti. An amebam Judan amizim, a Kraisin mav. Ezıma an afeziam Grighın gumazim.

² Listra ko Aikoniamın itir en adarasi kamaghın a mıgia ghaze, Timoti gumazir bar aghuim.

³ Ezi Pol a inightıma, an a ko man-gasa ifonge. Judaba danganir kamın iti. Egha me bar foz, an afeziam Grighın gumazim. Kamagh sua Pol Timotin mikarzir mogomem atu.

⁴ Egha me nguibar ekiabagh arui. Akar aposelba ko Godin ingangarir gumazir aruaba Jerusalemın mikemegha amamangatizim, gumaziba da baragh, dar gin man-gasa, me me mıgia gharui.

⁵ Kamaghın amizıma Kraisin adarasi, men nighnizir gavgavıba gavgafi. Ezi men dibobonim dughiaba bar pın ghuanadi.

Pol irebamın mın bizimın Masedonian gumazimın gani

⁶ Ezi Godin Duam Pol, ko an gin aruir darazi, me Esian Provinsın akar aghuim kunan men anogoroke. Kamaghın amizi, Pol, Sailas, ko Timoti, me Frigian Distrighın nguibar ekiam ko Galesian Distrighın moghın ghu.

⁷ Egha me Misian Distrigh ko Bitinian Provins suzimningın otogha Bitinian Provinsın aven mangasava amıma, İesusın Duam men anogoroke.

⁸ Ezi me kamaghın Misian Distrighın miriam gatıgha, Troasın ira ghue.

⁹ Ezi dimangan Pol irebamın mın bizimın garıma, Masedonian Provinsın gumazim tughav ikiava agakaghora, egha ghaze, “İa Masedonian izıva en akuragh.”

¹⁰ Pol irebamın mın bizir kamın ganıgha, e zuamıra bizibar kirıghava Masedonian

15:32: Ap 11:27, 13:1, 14:22 § **15:33-34:** (15:33-34) Fofozir gumazir maba uaghan kamaghın nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. Migirigiar kam kamaghın ghu, “Ezi Sailas uan nighnizim gin ghua Antioghın iti.” **15:37:** Ap 12:12, 12:25, Kl 4:10, 2 Ti 4:11 **15:38:** Ap 13:13, Kl 4:10 **16:1:** Ap 14:6, 2 Ti 1:5 **16:2:** Fl 2:19-22 **16:3:** 1 Ko 9:20, Ga 2:3-5 **16:4:** Ap 15:23-29 **16:5:** Ap 2:47 **16:6:** Ap 18:23 **16:7:** 2 Ti 1:15 **16:10:** 2 Ko 2:13

* **16:10:** (16:10) Buk Aposelin akar otevir maba iti, “Eia” iti. Gumazir avirim a ghaze, Luk, Pol koma dughiar mabar arui, kamaghın a migei, “Eia.” Dughiar kam Luk Pol ko ghua Filipain tughu, egha Filipain iti. Bizir kam bagha, Pol Filipai ataghizıma, akar kam, “eia”, ua itir puvati. Aposel 16:40 an ganıgh.

mangasa tuavibar kiri. E foz, God akar aghuim me mikinasav en dia.*

Filipain amizim, Lidia, Kraisin anavin oto

¹¹ Egha e Troasin kurim inigha Samotres baghavira zui. Egha amimizaraghan Neapolis bagha zui.

¹² Egha e kagh dikavighava ghua Filipain otifi. Romba fomira izava apiazir nguibar ekiam. A Masedonian Distrighin nguibar faragha zuir mam. Eghava e kagh dughiar mabar ike.

¹³ Ezi Sabatin dughiamin, e nguibar ekiamin tiar akamin azenan ghua dipamin uaghiri. E ghaze, God ko mikimamin danganitam ti kagh ikiama? Ezi e kagh amizir mabar garima me uari akuvagha itima, e me migei.

¹⁴ Amizir e barazir kabanagh, mavin ziam Lidia, a faragha Taiatarian nguibar ekiamin ikiava izegha inir pighagheviba amadi. A zurara Godin ziam fer amizim. Ekiam an navim kuizima a Polin migirigiaba barasi.

¹⁵ Egha a ko an gara dipenir vamiran itir darazi, e me ruegha givazima, a uan dipenimin mangasa en gighami. A kamaghin migia ghaze, "Ia suam, ki guizbangira nighnizir gavgavim Ekiamin ikiti, ia izi nan dipenimin iki." Egha a kamaghin e migia bar e gakaghone.

Pol ko Sailas kalabusin iti

¹⁶ Dughiar mam in e God ko migeir danganimin zuima, ingangarir amizir igiam, duar kuram a gapazazi, an e bato. Duar kuram a gapazazima a gin otivamin bizibagh fogha dar gun migei. Ezi kamaghin an garir gumaziba an amir ingangarir kam in dagiar aviriba isi.

¹⁷ Ezi guivir kam, Pol ko bar en gin iza kamaghin dia migei, "Gumazir kaba Godin bar pin itimin ingangarir gumaziba. Me God ian akurvaghamin tuavimin gun ia migei."

¹⁸ A dughiar aviribar kamaghin ami. Ezi Pol an amirigha raghrigha kamaghin duar kuram migei, "Ki Kraisin Iesusin ziamin ni

migei, ni azenim girigh!" Ezi maghira duar kuram anetaki.

¹⁹ Ezi an garir gumaziba fo, men dagiaba isir tuavim piri. Kamaghin amizima me Pol ko Sailasin suiragha aning amikirigha gumazir dapanir ekiaba bagha danganir ekiamin ghu.

²⁰ Egha me aningin akua jas bagha ghugha kamaghin migei, "Kar Judan gumazimning. Aning en nguibar ekiamin itir gumazamizibar navibagh inivima osimtazir aviriba otifi.

²¹ Egha aning gumazamiziba, Rom in kantri men anogoroghezir arazibar gin mangasa, me migei."

²² Ezi gumazamiziba me iza uari akuvagha uaghan me akabar Pol ko Sailas gasi. Ezi jas midorozir gumaziba migia ghaze, ia aningin korotiaba suegh aning misogh.

²³ Me Pol ko Sailas puv aning misuegha givagha, aning isa kalabus gati. Egha deraghiva aning ganamin akar gavgavim isava, kalabusin garir gumazim ganingi.

²⁴ Ezima kalabusin dipenimin garir gumazim jasin akam baregha, egha aning isa selin danganir bar aven itim gatigha, aning sueba pamtem temem sara da ike.

²⁵ Ezi dimagarir arizimin Pol ko Sailas God ko migiava ighiabagh ami. Ezima kalabusin itir gumazir maba aning barasi.

²⁶ Ezi zuamira mikimkizir dafar mam otogha, kalabusin dipenimin dagiar mingarir gavgavim anidibagh inoba. Ezi kalabusin tiar akaba zuamira kuiaghire. Ezi me kalabuziaba ikezir senba bar firighire.

²⁷ Ezi kalabusin dipenimin garir gumazim oseghe dikavigha kalabusin dipenimin tiar akabar garima da bar kuiaghire, an nighnizim ghaze gumazir kalabusin itiba bar are. Kamaghin a uan bainat asigha egha uabi uabi biragh aremeghasa.

²⁸ Ezi Pol pamtemin dia, "Ni pazi uabi damuan marki! E bar ka iti."

²⁹ Ezi kalabusin garir gumazim angazan- gariba bagha dei, egha ivegha ghua Pol ko

16:15: Ap 16:33, 18:8 **16:16:** Ap 19:24 **16:17:** Mk 1:24, 1:34 **16:18:** Mk 16:17 **16:19:** Ap 19:25-26, 2 Ko 6:5
16:20: 1 Kin 18:17, Mt 5:11, Mk 13:9, Ap 17:6 **16:22:** 2 Ko 6:5, 11:23-25, Fl 1:30, 1 Te 2:2 **16:26:** Ap 4:31, 5:19,
12:7, 12:10 **16:27:** Ap 12:18-19

Sailas itir danganimin ghua atiatia puvira nigha, egha aningin suebar iri.

³⁰ Egha an aning inigha azenan otogha aningin azangsis, “Aruamning, ki tizim damightima God nan akuragham?”

³¹ Ezi aning a ikara, “Ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin iki, eghti a nin akuragham, ni ko itir darasi sara.”

³² Ezi aning Ekiamin akam a mighiava egha uaghan a ko itir darazi bar me migei.

³³ Dimagarir kamra, gumazir dapanir kam aning inigha egha aning duaba rue. Egha aning zuamira a koma uan adarazi Iesusin ziamin bar me rue.

³⁴ Ezi kalabusin gumazir dapanim Pol ko Sailas inigha uan dipenimin aven ghua, egha dagheba aning ganidi. A uan adarazi ko nighnizir gavgavim Godin iti. Kamaghin amizi, me bar akonge.

³⁵ Ezi aminim tirazima, jasba gavmanin gumaziba amadazima me iza kamaghin kalabuziar dapanim migei, “Jasba kamaghin migei, ‘Ni Pol ko Sailas ateghtima aning mangi.’ ”

³⁶ Ezi kalabuziar dapanim kamaghin Pol migei, “Jasba ni ko Sailas ataghraghasa na mikeme. Ezima gua datirighin mangi. Gua navir amirizimin mangi.”

³⁷ Ezi Pol gavmanin gumazibav gei, “Ga Romin gumazimning. Me ga isa kot gatizir puvatigha gumazir aviribar damazimin pura ga misogha, ga isa kalabusin ga amada. Ezi me datirighin nimira ga amangasa? Puvati! Me uari iziva gan aku mangam.”†

³⁸ Ezi gavmanin gumaziba akar kabar gun jsbav keme. Ezi me orazi Pol ko Sailas Romin gumazimning. Ezi me atiatingi.

³⁹ Kamaghin amizima, jasba kalabusin dipenimin ghu. Egha kamaghin aning migha ghaze, gua ataran marki. Egha me aningin akua azenan ghua, aningin

azangsis, “Gua nguibar ekiar kam ategh mangi.”

⁴⁰ Ezi aning kalabusin dipenim ategha Lidian dipenimin ghu. Egha Kraisin adarazir ganigha, akar maba me mighiava, gavgavim me ganidi. Egha aning ghu.

17

Me Tesalonikan nguibamin aven akam akuri

¹ Pol ko an gin aruir gumaziba, me Amfipolis ko Apolonian nguibamning ategha ghuavira ikia Tesalonikan nguibamin oto. Tesalonikan nguibamin aven, Judabar dipenir God ko migeir mam iti.

² Egha Pol God ko migeir dipenimin aven ghu. Kar a zuraram amir arazim. Egha Sabatin pumuning ko mizekimin Godin Akinafarimin itir osiziriba me geghara me migei.

³ An osiziriba men akakagha dar mingaribav gia ghaze, “Krais mizazim inigh aremegh ua dikavamin migirigiam, a guizbangira.” Egha kamaghin migei, “Iesusin ki akam akurir kamnagh, a Gumazir God Ua Gumazamiziba Iniasa Misevezim, a Krai.”*

⁴ Ezi Judan gumazir maba oregha nighnizir gavgavim akar kabar ikiava Pol ko Sailasin nighnizimin gin zui. Ezi uaghan Godin atiatir Grighin gumazir avirim ko ziaba itir amizir aviriba sara.

⁵ Gumazir avirim Pol ko Sailasin nighnizimin gin zuima, Judaba kamaghin naviba bar ikufi. Egha puram aruir gumazir kurar maba akumakumigha gumazir bizir dafam gami. Egha ghua nguibar ekiamin aven arua pamtem atarava araghasi. Me Pol ko Sailas inigh avirir torim bagh mangasa, egha me aning buriasa ivemara Jesonin dipenimin aven ghue.

16:30: Lu 3:10, Ap 2:37, 9:6 **16:31:** Jo 3:16, 3:36, 6:47, 1 Jo 5:10 **16:33:** Ap 16:15 † **16:37:** (16:37) Dughiar kamın Romın nguibar ekiamın atrivim, an ziam Sisar. A Mediterenian ongarir ekiamın boroghira itir kantribar gari. Kamaghın amizi Romın kantrin itir gumaziba mati gumazir ziar ekiaba iti moghın iti. Ezi men osirizir arazim kamaghın migha ghaze, Kotba ko gavmanın gumaziba pura me misoghan kogham. Dughiar mabar Romba, gumazir igharaziba uaghan me ataghizima me uaghan Romın kantrin gumazibar min otifi. Polin afeziam a uaghan kamaghın amizir gumazir mam. Kamaghın amizi, Polin amebam a batezi, a uaghan Romın kantrin gumazir mam. (Ni Aposel 22:24-29 an ganigh.) **16:39:** Mt 8:34 **17:1:** 1 Te 1:1-2, 2:1-2 **17:3:** Lu 24:26, Ap 3:18, 9:22, 18:28, Ga 3:1 * **17:3:** (17:3) Migirigiar kamın mingarim, Krai, kamaghın ghu, “God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim.” **17:4:** Ap 13:50, 15:22, 15:27, 15:40, 28:24 **17:5:** Ro 16:21 **17:6:** Ap 16:20

⁶ Egha me aningın apizir puvatıgha, Jeson ko Kraisin marazi kurivegha nguibar ekiamın garir gumazir dapaniba bagha me inigha ghu. Egha kamaghın dei, “Gumazir kaba osimtızim nguazir kamın nguibaba bar dagh arıgha iza datırıghın kagh oto.

⁷ Ezi Jeson me inigha uan dipenim gati. Gumazir kaba bar moghıra Sisar osirizir arazibar gın mangan aghua. Egha kamagh migei, Atrivir ekiar ıgharazim uaghan iti, an ziam Iesus.”

⁸ Ezi gumazamizir avırir uari akuvazıba ko nguibar ekiamın garir gumazir dapaniba, me men akar kam baragha digavir kuram gamıgha diava arai.

⁹ Egha nguibar ekiamın garir gumazir dapaniba, me Jeson ko an adaraziv kemezi, me sel givese. Ezi me me ataghizi, me zui.

Berian nguıbamın itir Judabar arazir aghuım

¹⁰ Ezi aminim pırıma, Kraisin adarazi zuamıra aning amadazi aning Berian nguıbamın ghu. Aning ghua otıvavıra Judabar dipenir God ko migeimın aven ghu.

¹¹ Berian Judaba, men arazıba ko men nıghnızıba bar dera. Me Polın mıgırıgıaba baraghasa bar ifonge. Egha me Polın mıgırıgıabar mıngarıba abıgh bar dagh fofoghasa zurara Godın Akamın Osızırıbar gari. Me kamaghın foghasa, Polın mıgırıgıaba, da guızın mıgırıgıaba, o? Kamaghın, me Tesalonikan itir Judabar arazıbagh afıra.

¹² Ezi Judan avırıba nıghnızır gavgavım Polın mıgırıgıabar iti. Ezi uaghan Grıghın amızır zıaba itir maba ko Grıghın gumazır avırıba sara.

¹³ Ezi Judan gumazır Tesalonikan itıba orazi, Pol Berian ikıa Godın akam akuri. Ezi me uaghan Berian otıvıgha gumazamızır kabar nıghnızım gasıghasıgha men navıbagh inıfi.

¹⁴ Ezi Kraisin adarazi zuamıra Pol amadazi an ongarır mırıamın ghu. Sailas ko Timoti Berian ikıavıra iti.

¹⁵ Ezi Polın akua zuir gumazıba, ghua Atensın aneti. Ezi Pol, Sailas ko Timoti zuamıra a batıvasa, egha aning bagha akam isa me ganıngı.

Pol Atensın ikıava akam akuri

¹⁶ Egha Pol Atensın ikıa Sailas ko Timoti bagha mızuai. Egha a gari, Atensın nguıbar ekiamın aven marvir guaba bar ızıfa. Ezi kamaghın Polın murıam bar ikufı.

¹⁷ Egha a bizır kam bagha God ko migeır dipenıbar aven a Judaba ko Grıghın Godın atıatia itır gumazıba sara migeı. Egha uaghan bizıbagh ıvezır danganıamın zurara gumazır pura ıza otıvıbav geı.

¹⁸ Ezi Epıkurıan ko Stoıkın gumazır fofozıba Pol ko me uari adosi. Marazi kamagh migeı, “Onganıır mam tızıbav geı?” Ezi marazi kamagh migeı, “A ti aser ıgharazıbar akam akuri.” Pol Iesus ko a ua dıkavızır bizımın akar aghuım akurıma, kamaghın me mıgırıgıar kabar a gamı.†

¹⁹⁻²⁰ Egha me a inıgha Atensın garır gumazır dapanıbar tongın ghua me mıghsıamın Areopagus uari akuvagha iti. Egha me kamaghın Pol migeı, “Nı nıghnızır e fomıra tong oraghızır puvatızıbav geı. E dar mıngarım gıfoghasa ifonge. Kamaghın e foghasa, kar nıghnızır ıgıar manam, nı an gumazıbar sure gamı. Nı e mıkıım.”

²¹ (Atensın gumazıba ko Atensın azenan itır gumazır ıza itıba, zurara pura ikıava nıghnızır ıgıar otozır kamnaghıra a mıgıava a barası.)

²² Ezi Pol Areopagusın tongın tugha kamagh migeı, “İa Atensın gumazıba! Kı ıan gari, ıa godın mın asebar gın mangasa bar gavgafı.

²³ Kı arua bar deravıra bizır ıa zıaba febar ganıs, egha kı uaghan ofa gamır danganıır mamın gari, zıar kam an iti: e fozır puvatızır godın ofa gamır danganıım. Ezi datırıghın kı, godın ıa fozır puvatıgha egha gın zuım, kı an akam ıa mıkımasa.

²⁴ “Godın mam iti, a nguazır kam ko an itır bizıba bar dar ıngarı, anarıra overıam ko nguazımın Ekıam. Egha God gumazır dafarıbar ıngarıır dipenıbar itır puvatı.

17:7: Lu 23:2, Jo 19:12, 1 Pi 2:13 **17:11:** Aıs 34:16, Lu 16:29, Jo 5:39 **17:13:** Ap 13:50, 14:19 **17:17:** Ap 18:19 † **17:18:** (17:18ın faragha zuir akam) Grıghbar tongın gumazır avırıba, me fofozır gumazır fomıra ıkezıbar nıghnızıbar gın zui. Men fofozır gumazıbar mamning, aning zıamning Epıkurıan ko Stoık. **17:24:** Mt 11:25, Ap 7:48, 14:15 **17:25:** Jop 12:10, Sng 50:12, Sek 12:1, Ap 7:48

²⁵ Godin kam a uabi ikirimirim ko biziba bar gumamazibagh aningi. Egha a bizitamın otevezir puvati. Kamaghın e uan dafaribar an akurvagh bizitam damighan koghām.

²⁶ Ezi God gumazir vamira an ingari, egha an ovavir kamın a gumaziba bar men ingari. Egha me isa nguazimın danganiba bar dagh ariki. Egha a uabi me ikiamin ikirimirimın dughiba ariki. Egha danganir me itiba a me bagha nguazir mitaghniaba ariki.

²⁷ God kamaghın ifonge, gumamaziba a buriva, ti a bagh suighsuighıva a gifogham, kamaghın a bizir kabagh ami. Guizbangıra God e vaghvaghā en saghon itir puvati.

²⁸ ‘Anarıra e gamima, e ikiava, aruava egha ikirimirim isi.’ Ezi ian fofozir gumazir mabara kamaghın mikeme, ‘E Godin boribara.’‡

²⁹ “Kamaghın amizi, e guizbangıra an ovavibar ikiava, egh kamaghın nighnighan kogh suam, God ti gol o silva o dagıar nedaziba. Egh e kamaghın nighnighan kogh suam, a mati e gumaziba uari uan dafariba ko uan nighnizibar ingarizir marvir guaba.

³⁰ “Fomıra gumamaziziba God gifozir puvatizi, egha me fozir puvatigha amizir biziba God dagh nighnizir puvati. Egha datirighın God migirigıar gavgavim anıga ghaze, gumamazizir managh managh nguazir kamın itiba, me bar uan navibagh iragh.

³¹ God gumamazizibar arazir kuraba bagh me tuisighamin dughiam akırigha gıfa. An arazir aghuimın mırara, a inabazir gumazim nguazir kamın gumamaziziba tuisigham. Gumazir kam aremezi God a gamizıma a ua dikafi. Bizir kamın God e tuisighamin ingangarim gumamaziziba bar men akazi, me fo, a guizbangıra otogham.”

³² Egha me ua dikavamin migirigıam

baregha, marazi a dipofi. Ezi marazi kamagh mıgei, “Ni dughiatam ua bizir kam mikimti, e ni baraghāsa.”

³³ Ezima Pol me ategha ghu.

³⁴ Ezi gumazir maba Polın nighnizimın gın ghua nighnizir gavgavim an migirigıabar iti. Men tongın Dionisius, a Areopagus kaunselin aven itir gumazir mam. Ezi uaghan amizir mam, an ziam Damaris, ko gumamazizir igharazir maba uakan.

18

Pol Korin nguıbar ekiamın Godın akar aghuim akuri

¹ Bizir kabar gın, Pol Atens ategha Korinın nguıbamın ghu.

² Egha kagh Judan gumazir mam bato, an ziam Akwila. An nguıbam Provins Pontusın aven iti. A uan amuim Prisila ko, aning mong fomıra kantri Italian ike, ezi Sisar Klodius Judabav gıa ghaze, me Romın nguıbar ekiam ategh igharagh mangı. Kamaghın amizi, aning Italia ategha Korinın ize. Ezi Pol aning ganasa zui.

³ Pol uaghan aning mırara, selın dipenibar ingari. Kamaghın amizi, an aningın ganasa ghugha, aning ko ikia egha me ko ingari.

⁴ Sabatın dughıabar, Pol zurara Judaba God ko mıgeir dipenibar ghuava me ko uariv gei. A Judaba ko Grighba, men nighnizibar amutıma, me nighnizir gavgavim İesusın ikiasa me gakaghori.

⁵ Ezi Sailas ko Timoti Masedonia ategha izaghirizi, Pol dughıaba bar zurara Godın akar aghuim akuri. An akar gavgavim kamaghın Judaba deravıra me geghari, İesus a Kraıs, Gumazir God Uam E İniasa Mısevezim.

⁶ Ezi Judaba Polın akam baraghan aghuaghava, migirigıar kuraba a ganıdi. Ezi a kamaghın amıghava, uan korotiamın mıneziba pızıgha, egha kamaghın me mıgei, “Kamaghın ia Godın saghon iki oveghtı, mar ian osımtızimra. Ezi ki uabi

17:27: Lo 32:8, Sng 145:18, Aıs 55:6, Jer 23:23, Ap 14:17, Ro 1:20 **17:28:** Kl 1:17, Ta 1:12, Hi 1:3 ‡ **17:28:** (17:28) Pol gumazir kaba an akam deravıra agıfoghāsa, egha a men fomıra itir Grighın gumazibar akar otevir pumuning isa, uan akam gavgavim a danıngāsa, aning gun me mıgei. **17:29:** Aıs 40:18-20, 44:10-17, Ap 19:26 **17:30:** Ap 14:16, Ro 3:25, Ta 2:11-12, 1 Pi 1:14 **17:31:** Sng 9:8, 96:13, Ap 2:24, 10:42, Ro 2:16, 14:10 **18:2:** Ro 16:3, 1 Ko 16:19, 2 Ti 4:19 **18:3:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8 **18:5:** Ap 9:22, 17:3, 17:14-15, 18:28 **18:6:** Ese 18:13, Ap 13:45-46, 13:51, 20:26, 1 Pi 4:4

osimtiziba puvati. Datirighin ki Godin akar aghuim Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikinam.”

⁷ Ezi Pol God ko migeir dipenim ategha Titius Jastusin dipenimin ghu. Gumazir kam zurara Godin ziam fe. An dipenim a Judaba God ko migeir dipenimin boroghin iti.

⁸ Krispus, Judabar God ko migeir dipenibar garir gumazir dapanir ekiam. Ezi a uan adarasi ko me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Ezi Korinin gumazamizir avirim Polin akam baregha egha nighnizir gavgavim Iesusin ikia egha rue.

⁹ Ezi dimagarir mamın Ekiam irebamin min bizimin Polin mikeme, “Ni atiatin-gan marki; ni mikimvira iki; nimira ikian marki.

¹⁰ Ki ni ko iti, nan gumazamizir aviriba nguibar ekiar kamın iti. Kamaghin tav pazi ni damighan koghan, egh ni misueghan kogham.”

¹¹ Ezi Pol azenir vamira koma akuamin ikiava, Godin akar aghuim men sure gami.

¹² Galio, Akaian Provinsin gavmanin gumazir dapanimin itima, Judan gumaziba bar dikavigha Polin apanimin ikiava a isa kot gati.

¹³ Egha me ghaze, “Gumazir kam, a gumazamizibav gia ghaze, ‘Ia Moses Osirizir Araziba riaghriaghiva, arazir igharazimin Godin ziam fi.’ ”

¹⁴ Pol bar men akam ikarvaghasava amima, ezi Galio Judabav gei, “Ia Judaba, gumazir kam Rom osirizir araziba abigham, o an arazir kuratam damightima, eghtima ki ian akam baregham.

¹⁵ Ezi ia migirigiar arazaraziba ko ziaba ko ian araziba, dagh nighnigha na bagha izi. Markiam. Ia uari dar kirmigh. Ki bizir kabar kotiaba bareghan kogham.”

¹⁶ Kamaghin a me amadazima me kot ategha azenan ize.

¹⁷ Ezi Korinin gumaziba, maghira Sostenesin suira, a Judabar dipenir God

ko migeimin garir gumazir dapanim, egha kotin danganim boroghira a misosi. Ezi Galio bizir me amizir kam gunuira.*

Pol uamategha Antioghın nguibam, Distrigh Sirian ghu

¹⁸ Pol dughiar mabar Korinin ikeghava, egha Kraisin adarasi ategha kurim ghuvanabogha Sirian Distrighin ghu. Prisila koma Akwila a ko zui. Dughiar a tighar kurimin mangamim, a Senkrian ikia God ko akar dikirizir mam gami. Kamaghin a uan dapanir arizim gise.†

¹⁹ Ezi me Efesus otivigha, Pol Prisila koma Akwila kagh aning ataki. Egha a uabi Judabar dipenir God ko migeimin ghua me ko uariv gei.

²⁰ Ezi me dughiar tabar uarir gan iki-asava a migeima, a ghaze, Puvati.

²¹ Ezi a me ataghragha, egha an akar dikirizim gamua me migei, “God ifueghtima, ki ua ia bagh izam.” Egha kurim inigha Efesus ategha ghu.

²² Ezi a Sisarian otogha, egha Jerusalemın itir Kraisin adarazi getiasa ghuavanabo. Egha gin Antioghın nguibamin ghuaghiri.

²³ Egha Pol dughiar mabar Antioghın ikegha, egha a Distrigh Galesia ko Frigian itir nguibaba bar dagh aruava, men nighnizir gavgavir Iesusin itiba gavgavim me ganıdi.

Apolos Godin akar aghuim Efesusin nguibamin anakuri

²⁴ Judan gumazir mam, an ziam Apolos, an Aleksandrian gumazim. A izava Efesusin nguibamin iti. A bar deravira migiava egha a Godin Akinafarimin Osiziriba bar dagh fo.

²⁵ Me Ekiamın tuavimin a geghani, ezi a gumazamizibar sure damuasa an navim bar a dikafi. A bar deravira Iesus amizir bizibar me migei. Egha a Jonin rurimra fo.

²⁶ Egha Apolos Judabar God ko migeir dipenim ghugha, egha atiati puvatigha

18:8: 1 Ko 1:14 **18:9:** Ap 23:11, 1 Ko 2:3 **18:10:** Jos 1:9, Ais 41:10, Jer 1:8, 1:18-19, Mt 28:20, Jo 10:16 **18:14:** Ap 23:29, 25:11,25:19 **18:15:** Jo 18:31, Ap 23:29, 25:18-19 * **18:17:** (18:17) Grighin akam deragha bizir kam gifozir puvati. Fofozir gumazir maba ghaze, Judaba uari uan gumazir dapanir ekiamın atarav egha me a misosi. **18:18:** Nam 6:18, Ap 21:24, Ro 16:1 † **18:18:** (18:18) Judaba kamaghin ami, me Godin akar dikirizim gin mangıva, uan dapanir arizim gisegham. **18:19:** Ap 17:17 **18:21:** Ro 1:10, 1 Ko 4:19, Hi 6:3, Je 4:15 **18:25:** Ap 19:3, Ro 12:11
18:26: Ap 19:8

Godin akam akuri. Ezi Prisila ko Akwila a baregha a inigha uan dipenimin ghugha Godin tuavim a geghanizi, a devaira Godin tuavim gifos.

²⁷ Ezi Apolos Akaian mangasava amima, Efesusin itir Kraisin adarazi, gavgavim a ganidi, egha a iniasava Akaian suren gumaziba bagha akinafarim osiri. Dughiar kam Apolos Akaian otogha, egha nighnizir gavgavim Godin itir darasi akurvazir ekiam me gami. God men apangkuvifi, kamaghin amizi me nighnizir gavgavim Godin iti.

²⁸ Apolos bar gavgavigha gumazamizibar damazibar akam akuri, egha men akaba ikarvaghera, egha Judabar akar kurar me migeiba dikabiri. A Godin Akinafarimin itir akam akuri, eghti me fogh suam, Iesus a God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim, Kraisi.

19

Pol Efesusin akam akuri

¹ Dughiar kam Apolos Korinin ikiavira itima, Pol mighsiabar itir nguibabagh arua ghua iza Efesusin oto. Egha a kagh suren gumazir maba bato.

² Egha men azara, “Ia faraghavira nighnizir gavgavim Iesusin itima, Godin Duam ia gizivazi, o puvati?”

Ezi me ghaze, “Puvati, e uaghan tong oraghizir puvati, Godin Duam iti.”

³ Ezi Pol men azara, “Ia rurir manamra ini?”

Ezi me ikara ghaze, “Jonin rurim.”

⁴ Ezi Pol ghaze, “Jonin rurim a navim girazir rurim. Jon gumazamizibav gia ghaze, ia nighnizir gavgavim nan gin izamin gumazimin iki, a Iesus.”

⁵ Ezi me kamaghin oraghizi, Pol Ekiam Iesusin ziamin me rue.

⁶ Ezi Pol uan agharimning me gisin atizi, Godin Duam me bagha izegha me avara. Ezi me nguibar igharazibar akabav gei. Egha Godin akam inigha izir gumazibar min Godin akam migei.

⁷ Me bar moghira men dibobonim 12 pla.

⁸ Ezi Poli iakinir pumuning ko mikezimin, a God ko migeir dipenimin aven, gumazamiziba akar gavgavibar me migha atiatir puvati. A God Bizibagh Ativir Arazimin mighirigiamin gun me migha men nighniziba iraghasa me migei.

⁹ Ezi marazir naviba gavgavizi, me nighnizir gavgavim Polin akabar ikian aghuagha, egha gumazibar damazibar azenara mighirigiar kurabar Godin Tuavim gami. Ezi Pol me ategha nighnizir gavgavim Iesusin itir darazi inigha ghu. Egha dughiba zurara Tiranusin suren dipenimin bizibar me migei.

¹⁰ Pol azenir pumuningin aven arazir kam gamima, kamaghin Judaba ko Grighin Esian Provinsin itiba, me bar Ekiamin akam baraki.

Skevan otariba duar kuraba batoghasa

¹¹ Egha God mirakel bar gavgavir igiaba Polin dafariba dagh ami.

¹² Ezi uaghan inir avizir doriba adiziba ko, inir avizir maba, me da Polin mikarzimim poghezima, me da isa ghuava arimariabagh arizi da ghuamazima, duar kuraba me ataghrasi.

¹³ Ezi Judan gumazir maba nguibabagh arua duar kuraba batosi. Me Ekiam Iesusin ziamin duar kurar gumazibar aven itiba batoghasa. Me kamaghin migei, “Iesusin Pol akam akurimin ziamin, ki pamtem ni migei, ‘Ni azenan izi.’”

¹⁴ Ezi Skeva, a Judan ofa gamir gumazir dapanir mam. An otarir 7 pla, arazir kam gami.

¹⁵ Ezi dughiar mam, duar kurar mam kamaghin me migei, “Iesus, ki a gifo, egha Pol ki a gifo, ezi ia taia?”

¹⁶ Ezi gumazir duar kuram apazazir kam, uabi fegha me mikinigha puv me misuaghariki. A mizazir kuram me gasima me ghuzibagh rua bibiagara dipenim ategha arava azenan ghue.

¹⁷ Ezi Judaba ko Grighin gumazir Efesusin itiba bizir kam baregha bar atiatingi.

18:27: 1 Ko 3:6, 2 Ko 3:1 **18:28:** Ap 9:22, 17:3, 18:5 **19:1:** 1 Ko 1:12, 3:6 **19:2:** Ap 2:38, 8:16 **19:3:** Mt 3:11
19:4: Mt 3:11, Mk 1:4, 1:7-8, Lu 3:4, 3:16, Jo 1:15, 1:26-30, Ap 18:25, 19:4 **19:6:** Ap 2:4, 6:6, 8:17, 10:44-46 **19:9:**
 Ap 9:2, 2 Ko 6:14-18, 2 Pi 2:2 **19:10:** 2 Ti 1:15 **19:11:** Ap 14:3 **19:12:** Ap 5:15 **19:13:** Mk 9:38 **19:15:** Mk
 1:24, 1:34 **19:17:** Lu 7:16, Ap 2:43, 5:5, 5:11

Ezi Ekiam Iesus an ziam, gumaziba bar a pırafı.

¹⁸ Faragha nıghnızır gavgavım İesusın itıba datırıghın ıza gumazıbar damazımın uan arazır kurabar gun mıgeı.

¹⁹ Ezi gumazamızır avırır imezıba ko mirakel kurabagh amıba, me uan akınafarır mirakel kuraba itıba a da inıgha ıza, gumazamızıbar damazımın da tue. Me akınafarır kabar ıvezım dıborıma, 50,000ın silvan dagıabar tu.

²⁰ Kamaghn amızı, Ekıamın mıgırıgıam nguıbaba bar dar zui. Ezi gumazamızır avırım nıghnızır gavgavım Ekıamın mıgırıgıamın itıma a pamtem men navıbar aven ıngarı.

Efesusın nguıbamın gumazıba dıa Polın atarı

²¹ Bizır kaba otıvıgha gıvazı, Pol Godın Duamın gın Masedonıan Provıns ko Akıan Provıns moghn mangı, Jerusalemın otıvasa. Egha ghaze, “Kı nguıbar kamın ıkeghıva, gın uaghan Romın nguıbar ekıamın mangam.”

²² Egha an akurvazır gumazımning, Tımoti ko Erastus, an anıng isa Masedonıan anıng amada. Egha a uabı mong Esıan Provınsın ıke.

²³ Dughıar kamra gumazır maba Ekıamın Tuavımın adarır mıgırıgıar dafam gamı.

²⁴ Ezi gumazır mam, an zıam Demıtrıus. A silvan bizıbar ıngarır gumazım. A dagıaba ınıasa, aser amızım Artemısın dıpenımın mın, a dıpenır dozıbar ıngarıgha, silvan dagh amı. Gumazır avırıba Demıtrıus ko ıngara dagıar avırıba ısı.

²⁵ Egha a ko an ıngangarır gumazıba ko men ıngangarımın mın amır ıngangarır ıgharazıbagh amır gumazıba, men dıa. Egha kamaghn mıgeı, “Maıa, ıa fo. E dagıar ıngangarır kam gamua dagıar dafam ısı.

²⁶ ıa garava orası, gumazır kam Pol, gumazamızır avırım an akaba bangın ıra dar gın zui. Efesusın kaghıra puvatı, Esıan Provıns bar. A gumazıbar nıghnızıbagh

amı, da tuavır ıgharazıbar zui. A kamaghn mıgıa ghaze, gumazıba amır marvır guaba, da guızbangıra godba puvatı.

²⁷ Polın akar kam en dagıar ıngangarımın zıar aghuım gasıghasıgham. Bizır kamra puvatı, uaghan gumazamızıbar nıghnızımın, Artemısın dıpenım pura bizır kınım gavagham. Eghtı Artemıs uabı, me Esıan Provıns ko nguazır kam bar moghıra ua godın mın an ganan kogham. An marvır guam pura bizır kınım gavagham!”

²⁸ Ezi me oregha atara maghıra pamtem mıgıa ghaze, “Aser amızım Artemıs, an Efesusın bar Ekıam!”

²⁹ Ezi mong gın nguıbar kamın ıtır gumazamızıba bar nıgınır dafam gamı. Egha me bar, Gıus ko Arıstarkusın sııragha anıng a mıkrıghava, voroghıra uarı akuvır danganır ekıamın zuamıra ıvemara ghue. Anıng, Masedonıan gumazır Pol koma aruımning.

³⁰ Pol uabı gumazamızır okuruamın tongın mangasa nıghnısi. Ezi Kraisın adarazı an anogorosi.

³¹ Ezi uaghan Efesusın gavmanın gumazır maba, me Polın namakaba, me a bagha akam amaga pamtem a gakaghora ghaze, a danganır ekıar gumazamızıba uarı akuvımın mangam markı.

³² Ezi uarı akuvazır gumazamızıba me okam nıghnısi, marazı bizır mam mıgıa dei, ezi marazı bizır ıgharazım mıgıa dei. Gumazır avırım fozır puvatı, me tızım bagha ıza uarı akufa.

³³ Ezi Judaba, me gumazır mam Aleksander tıvazı, a ghua faraghavıra tu. Ezi marazı ghaze, Aleksander tı osımtızımın mıngarım. Ezi a uan dafarımıra nımıra ıkıasa me mıgeı. A men akaba ıkarvaghısa.*

³⁴ Ezi me fo, a Judan gumazır mam, me bar moghıra uarı inıgha dıa ghaze, “Aser amızım Artemıs, an Efesusın bar Ekıam.” Men dımdıam auan pumunıngın ghu.

³⁵ Ezi Efesusın nguıbar ekıamın kuskus gumazır okuruar kam me amınvıgha kamaghn me mıgeı, “Efesusın gumazamızıba, nguazır kamın gumazamızıba bar

19:20: Ap 6:7, 12:24 **19:21:** Ap 18:21, 20:22, 23:11, Ro 1:13, 15:24-28, Ga 2:1 **19:22:** Ro 16:23, 2 Ti 4:20 **19:23:** 2 Ko 1:8 **19:24:** Ap 16:16-19 **19:26:** Sng 115:4, Aıs 44:10-20, Jer 10:3, Ap 17:29, 2 Ti 1:15 **19:29:** Ap 20:4, 27:2, Ro 16:23, 1 Ko 1:14, Kl 4:10, Fm 24 **19:31:** 2 Ti 1:15 * **19:33:** (19:33) Grıghın akam bizır kam deragha a gıfozır puvatı.

fo. Artemisin marvir guam overiamin ikegha kagh suiaghiri. Ezi Efesusin nguibar ekiam, an Artemisin dipenim ko an marvir guamin garir nguibam.

³⁶ E fo, gumazitam akar kabar ghuaraghan kogham. Kamaghin ia nimirā iki, zuamira bizitam damuan marki.

³⁷ Ia gumazir kamning inigha kagh ize. Aning Artemisin dipenimin bizitam okemezir puvati. Egha aning Artemisin ziam gasighasighizir puvati.

³⁸ Demetrius ko a ko ingarir gumaziba, me osimtizitam gumazitam in iki, kotiaba ko gumazir kotiaba baraziba iti. Me men osimtizim kotiamin dar kiram.

³⁹ Ka kot puvati. Egh ia osimtizitaba ua ikiva, ia kotin dughiamin dar kir.

⁴⁰ Kamaghin gavmanin gumaziba bizir datirighin otozir kam baregh, egh e isi kot datigham. Kamaghin e pamtem atara amizir bizir kam bagh, me e damighti e ivezegham. E amizir bizir kam in mingariba puvati. Kamaghin me bizir kam bagh azaraghti e mikimamin migirigiaba puvati.”

⁴¹ A kamaghin mikemegha givagha gumazamiziba amadazi me ghue.

20

Pol Provins Masedonia koma kantri Grighin zui

¹ Ezi gumazamizibar arareba ko dimdiaba givazima, Pol gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, men diazima me iza uari akufa. Ezima an akar mabar me migia ghaze, me tuivigh gavgavigh. Egha a men dafariba suigha me ategha Masedonian ghu.

² Egha Pol nguibar kabagh arua akar avirir men navibar amutima me tuivigh gavgavighamibav gei. Egha a gin ghua Grighin kantrin oto.

³ Egha a iakinir pumuning ko mizekimin Grighin iti. Pol kurim inigha Sirian mangasava amima, Judaba a misoghamin migirigiar mam akiri. Kamaghin amizima, a uam ategha Masedonian ghu.

⁴ Egha Pol zuima, Berian gumazim, Sopater, a Pirusin otarim, an gin zui. Ezi Aristarkus koma Sekundus, aning Tesalonikan gumazimning. Ezi Gaius, nguibar ekiam Derben gumazim. Ezi Timoti ko gumazir pumuning, Tikikus koma Trofimus, aning Provins Esian gumazimning, me bar uaghan Pol ko ghue.

⁵ Ezi gumazir kaba faragha ghuava Troasin nguibamin e bagha mizua iti.

⁶ Egha e Filipain ikiavira itima, Yis puvatizir Bretin Dughiaba givazi, e kurim inigha Filipai ataki. Ezi 5 plan dughiaba ua givazima e ghua Troasin gumazir e bagha mizuaiba batifi. Egha 7 plan dughiaba Troasin iti.*

Pol Troasin nguibamin Yutikus gamizima a ua dikafis

⁷ Wighin kam in faragha zuir dughiam, e bret abiagharigha damasava iza uari akufa. Ezi Pol amimizaraghan mangasa, kamaghin an akam akura ghuavira ikia dimagarir arizimin tu. †

⁸ Ghuriar e uari akuvazir pin itir kam, lam in aviriba an iti.

⁹ Ezima windon aperaghav itir gumazir igiam, an ziam Yutikus, an osemegha akuava onгани. Ezima Pol migiavira itima, Yutikus pin akuavigha dega nguazim giri. Ezi me ghua a inigha garima, a bar areme.

¹⁰ Ezi Pol ghuaghira, a gisin ghua a muki. Egha a kamaghin migei, “Ia atiatingan marki. An angamra iti.”

¹¹ Egha Pol ghuriar pin itimin ghuanabogha, bret abiagharigha egha gumazamiziba ko me da api. Egha Pol me migiavira itima aminim tira. Ezima a zui.

¹² Ezima me gumazir igiar angamra itim inigha uan dipenimin ghua bar akonge.

Pol Troas ateghava uan suebar Miletusin nguibamin zui

¹³ Ezi e Pol ategha faragha kurim inigha Asosin nguibamin zui. E ghaze, e Asosin Pol batogh a inigh kurimin mangam. Pol uabi ghaze, ki tuavimin mangam.

20:4: Ap 19:29, 21:29, Ef 6:21 * **20:6:** (20:6) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, Pol Filipain otogha, Luk inigha a ko ghua. Kamaghin amizima migirigiar otevir kam iti, “e”. (Aposel 16:10 a ganigh.) **20:7:** Ap 2:42, 2:46, 1 Ko 16:2, MAA 1:10 † **20:7:** (20:7) Fofozir gumazir avirim kamaghin nighnisi, me dagher kam gamua, Iesusin nivafizim ko ghuzim ginighnisi. **20:10:** 1 Kin 17:21

14 Ezi Pol Asosin e batogha e koma kurir kam inighava Mitilinin nguibamin ghu.

15 Egha amimizaraghan e kurimin ghua Kiosin arighatizimin otifi. Egha dughiar kamın gin e ghua Samosin nguibamin otogha, egha dughiar abuananamın e ghua Miletusin nguibamin otifis.

16 Pol dughiar aviribar Esian Provinsin ikian aghua, a zuamira mangasa. A Jerusalemın otoghıva, Pentikosin Dughiar Ekiamın ganasa ifonge. Bizir kam bagha an Efesus azovagh mangasava nighnizir mam gami.‡

Pol ko Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba

17 E Miletusin otivighava egha Pol Efesusin Kraisin adarazir gumazir aruaba, me bagha akam amada.§

18 Ezima me izava otivizima, a me migei, “Ia ki amir arazibagh fo, ki dughiar faragha ghuzimin Esian Provinsin izegha arazir kabagh amua, iza datirighin tu.

19 Judaba na misoghasa migei. Kamaghin ki bar uabi dikabiraghava egha osimtiziba koma terir damazim sara Ekiamın ingangarim gami.

20 Ia kamaghin fo, ki ian akurvaghamin akar tam ia mikimsıva ia mikimam, ki atiatir puvati. Egha ki vaghvagha ian dipeniba koma azenara ian sure gami.

21 Ki akar gavgavimra Judaba koma Grighin gumazamizibav gia ghaze, ia uan navibagh iraghıva ia uan arazir kuraba ateghıva Godin gin mangi, egh nighnizir gavgavim e uan Ekiam Kraıs İesusin iki.

22 “Ia oragh, Godin Duar nan aven itim, a datirighin Jerusalemın mangasava puvira na migei. Ezi ki fozir puvati, bizir manatam munagh na batogham.

23 Ki kamaghin bizir kabagh fo, nguibar ekiaba bar ka dar zuima Godin Duam na migia ghaze, kalabusba ko osimtiziba na mızua iti.

24 “Ezi ki uan mikarzir angamra itim ginighnizima a pura bizim. God ingangarir mam na ganıngi. Ezi ingangarir kam kamakin, ki bizitam iniasa ivemari. Gumazim uan ivemarim a gıvasava ami, kamaghira ki uaghan uan ingangarim a gıvasa bar ifonge. Ingangarir kam kamakin, God uan apangkuvim gumazamiziba bar men akakaghasa. Ezi ki bizir kabar akam akuri.

25 “Ezi ia oragh. Ki ian tongin ikia God Bizibagh Ativir Arazimin akam akuragha aruis. Ezi ki fo, datirighin ia ua nan guamin apighan kogham.

26-27 Ezi bizir kam bagha ki atiatir puvatıgha Godin nighniziba bar ia migei. Kamaghin amizima, datirighin ki bar deraghvıra ia mikimasa, gumazitam ian tongin oveghtima, kar ian osimtizim.

28 Ia uari uari bagh ganıva, egh uaghan Godin gumazamizibar gan. Godin Duam Godin gumazir nighnizir gavgavıba iti, a bar dar ganasa ia misefe. Ia gumazıba gari gumazıbar mın iki, ia Kraısın adarazir gan. God uabi uan Otarımın ghuzımın me gıvese.

29 Ki kamaghin fo, ki gin ia ategh mangightima, gumazir maba afiar atiaba mın ian tongin izam. Ezi afiar atiaba sipsip bagha asıghasızı moghin, gumazir kaba nı garir darazi gasıghasıgham.

30 Eghti ian tarazi, nighnizir gavgavim Kraısın itibar amutima, me men gin mangisi, me ian tongin dikavigh guızın akam giragh me mikimam.

31 Kamaghin amizima, ia uari bagh gan. Ki azenir pumuning ko mıkezımın amızir arazıba, ia dagh nighnisi. Ki arueba ko dimagarıba, terir damazim sara, zurazurara nighnizir aghuıba vaghvagha ia migia, tong mitetam atızı puvati. Egha ghaze, ia uari bagh ganıgh.

32 “Ezima ki datirighin ia isava Godin agharım gati, eghtima an apangkuvımın akam ia damutima ia gavgavıgham. Egh gin apangkuvımın akar kam, bizir aghuıba

20:16: Ap 18:21, 24:17, 1 Ko 16:8 ‡ 20:16: (20:16) Ni Aposel 2:1ın akamin ganıgh. 20:17: Ap 18:21 § 20:17: (20:17) Miletusin nguıbam, a Efesusın nguıbam mong an saghon iti. Anıng tongın ababanım 50 kilomıtan tu. 20:18: Ap 18:19, 19:10 20:19: Ap 20:3 20:22: Ap 19:21 20:23: Ap 19:21, 21:4, 21:11, 1 Te 3:3 20:24: Ap 21:13, Ro 8:35, 2 Ko 4:1, 4:16, Ga 1:1, 2 Ti 4:7 20:28: 1 Ko 12:28, 1 Ti 4:16, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, 5:2-4 20:29: Mt 7:15, Jo 10:12, 2 Pi 2:1 20:30: 1 Ti 1:20, 1 Jo 2:19 20:31: Mk 13:37, Ap 19:8-10, 1 Te 2:11 20:32: Ap 26:18, Ef 1:18, Kl 1:12, Hi 13:9

ia daningiva, ia ko Godin damazimin zueziba sara me daningam. akurvazir aghuibar gumazamizir Godin damazim zuezibar tongin gin ia daningam.

³³ “Ki tavin silva ko gol ko inibagh ifongezir puvati.

³⁴ Ia uari kamaghin fo, nan dafarir kamning, ki uabi ua bagha ingarir biziba isava uabi uan akurvagha egha na ko ingarir darazir akurvasi.

³⁵ Ezi ki amizir ingangariba bar, ki kamaghin ian aka, e kamaghin amizir ingangarir osimtizibar, e ingaran iburazir gumaziba, e men akurvagham. Ezi ia Ekiam Iesus, a uabi mikemezir akam ginighnigh, ‘Arazir aghuarim, ni bizim munav ganingi. Egha a uaghan ni ua baghivira biziba isir arazim gafira.’ ”

³⁶ Egha Pol akar kam mikemeghava, a me ko me bar moghira teviba apirighava, gumazir dapanir ekiaba ko, me God ko migei.

³⁷ Ezi me bar aziava a muigha egha an tori.

³⁸ Ezi Pol me migia ghaze, “Ia ua nan guamin ganighan kogham.” Ezi bizir kam bagha, me bar osemegha bar nighnighava avenge. Egha Polin akua, kurimin anemangasa zui.

21

Pol kurimin Jerusalem zui

¹ Egha e, Efesusin Kraisin adarazir gumazir dapaniba, ataghragha e bar osemi. Egha e kurim inigha Kosin arighatizim baghavira zui. Egha amimizaraghan gin e Rodesin arighatizimin ghue. Egha Rodes ategha Pataran nguibamin ghue.

² Egha e Pataran kurir mam bato. A Finisian zuima, e an binigha zui.

³ Egha e Saiprusin arighatizimin gara, agharir kiriamin amadaghan a gitagha ghua, Sirian Provinsin zui. Egha Tairin nguibamin aghegha kurimin itir biziba kagh dar arighasa.

⁴ Egha e kagh Kraisin adarazir apigha me ko 7 pla dughiabar ike. Ezi Godin Duam me mikemezi me Pol migia ghaze, ni Jerusalem mangan kogham.

⁵ Ezi kurim Tair ataghraghasava amima, Kraisin adarazi uan amuiroghboriba ko, en gin nguibar ekiamin azenan zui. Egha ongarir dadarimin e teviba pirigha God ko migei.

⁶ Ezi e me ko uaghara uan agharibar suigha, e kurim inigha zuima me ua uan dipenibar zui.

Godin akam inigha izir gumazim Agabus akar mam Pol ganingi

⁷ Ezi e Tair ategha Tolemesin nguibamin otivigha, dughiar aghuim Kraisin adarasi ganigha egha e me ko dughiar vamiran ike.

⁸ Egha amimizaraghan me ategha Sisarian nguibamin otivigha Filipin dipenimin iti. A gumazir aviribar Ekiamin akar aghuim akurir gumazir mam. Egha a 7 plan gumazir aposelbar akurvazir gumazir mam.

⁹ An guivir igiar pumuning ko pumuning iti, egha me Godin akam inigha izir amizibar min akam akuri.

¹⁰ E mong dughiar maba Sisarian ikezima, Godin akam inigha izir gumazir mam, Agabus, a Judian Distrighin ikegha Sisarian izaghiri.

¹¹ Egha a en bighan izava Polin letiam uan dafarimning ko suemning ikegha kamaghin migei, “Godin Duam kamaghin migei, ‘Kamaghira Judan Jerusalem itiba, letin kam in ghuavim ikeghiva a isiva Kantrin Igharazibar Gumazibar aningam.’ ”

¹² E kamaghin oregha, e ko Sisarian gumazamiziba Jerusalem mangan koghasa Pol gakagho.

¹³ Ezi Pol me ikaragha kamaghin migei, “Ia tizim bagha aziava nan navim gamima a ikufi? Me na ikisi, a dera. Ki uaghan Iesusin ziam bagh Jerusalem aven aremegham, a dera.”

20:33: 1 Sml 12:3, 1 Ko 9:11-12, 2 Ko 7:2 **20:34:** Ap 18:3, 1 Ko 4:12, 1 Te 2:9 **20:35:** Mt 10:8, 2 Ko 11:9, 11:12, Ef 4:28, 1 Te 4:11, 2 Te 3:8 **20:36:** Ap 21:5 **20:38:** Ap 20:25 **21:4:** Ap 20:23, 21:12 **21:6:** Ap 20:36 **21:8:** Ap 6:5, 8:5, 8:26, 8:40, Ef 4:11, 2 Ti 4:5 **21:9:** Jol 2:28, Ap 2:17 **21:10:** Ap 11:28 **21:11:** Jo 21:18, Ap 20:23, 21:33
21:12: Mt 16:22 **21:13:** Ap 20:24

¹⁴ Pol bar gavgavizima e tagha anetegha kamaghin miġei, “Bizir tizim Ekiam a damusi ifongegh, an a damu.”

Pol Judian kalabusin itima me an kotiam barasi (*Sapta 21:15-26:32*)

Pol ghua Jerusalem in oto

¹⁵ Egha ġin e bizibar kirigha Jerusalem in ghuavanabo.

¹⁶ Ezi Sisarian itir Kraisin adarasi, men marazi en akua ghua Nasonin dipenimin e ikiamin naghin e ati. A Saiprusin gumazir bar faraghavira Iesus ġifogha an ġin zuim.

¹⁷ Egha e Jerusalem in otozima Kraisin adarasi e bagha bar akonge.

¹⁸ Egha e amimizaraghan, Pol en marazi ko Jemsin ganasa zui. Dughiar kam Godin ingangarir gumazir aruaba bar uaghan iti.

¹⁹ Pol dughiar aghuim me ganigha, Ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin an dafarimin amizir biziba bar dar gun me miġei.

Gumazir dapaniba Godin Dipenimin mangasa Polin miġei

²⁰ Ezi Kraisin adarazir gumazir dapaniba kamaghin oregha Ekiamin ziam fe. Egha me Polin miġia ghaze, “Enanav, ni fo Judan gumamazizir bar aviriba nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me bar Moses Osirizir Araziba bagha gavgafi.

²¹ Ezi gumazir maba me miġia ghaze, Pol Judan gumazir Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin itibar Moses Osirizir Arazibar ġin mangan men anogorosi. Egha ghaze, ia uan boribar mikarzir mogomebar iniba aghoran marki, egh Judaba e uan arazibar amuan marki.

²² E fo, ni izezima, me oregham, eghti e ua manmaghin damuam?

²³ Ni kamaghin damu. Kagh e ko itir gumazir pumuning ko pumuning God ko akar dikirizir gavgavir mam gami.

²⁴ Ni me inighiva ia Godin damazimin zueghsi, arazir kam damu. Egh me uan dapanir ariziba gisamin ofaba, ni adagh

ivezam. Ni kamaghin damightima, gumaziba bar fogh suam, ka ti akar ifavaritam, ezi ni uaghan Judan arazibagh ami.*

²⁵ Ezi Kantrin Igharazibar Gumazir Iesusin ġin zuibara, e akinafarir mam in uan nighnizim osirigha me bagha fomira anemada. Egha me miġia ghaze, ia marvir guabar ofa gamir asizibar aman marki. Egh ia uaghan asizir ghuziba itiba koma asizir me firagharim gafa misozibar aman marki, egh uari isi dakuva arazir kurabar amuan marki.”

²⁶ Kamaghin Pol tagha ghua gumazir kaba ini. Egha amimizaraghan me ghua arazir Godin damazimin zuezim a me koma a gami. Egha a Godin Dipenir miriamin aven ghua ofa gamir gumazibav gia ghaze, dughiar manamin e Godin damazimin zueghamin dughiam ġivaghti me e bagh vaghvagh ofa damuam.

Judan gumaziba Godin Dipenimin Polin suira

²⁷ Ezi dughiar 7 pla ġivasava amima Judan gumazir Esian Provinsin itiba Godin Dipenimin miriamin aven Polin api. Egha gumamazibar navibagh inivima me Polin suiragha kamaghin dia miġei,

²⁸ “Israelin gumaziba, ia en akuragh! Gumazir kam, en gumamazibagh asighasighasa, gumazir igharaziba ko nguibar igharaziba bar men sure gami. Egha Moses Osirizir Araziba ko Godin Dipenim gasighasigha miġei. A uaghan Grighin gumaziba inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghua God ua bagha inabazir dipenim gamima a Godin damazimin mize.”

²⁹ (Me faragha Efesusin gumazim Trofimusin garima, a Pol ko nguibar ekiamin aven arui. Ezi me kamaghin nighnisi, Pol a inigha Godin Dipenimin miriamin aven ghu.)

³⁰ Ezi nguibar ekiamin gumamaziziba bar naviba me ginivima, me tintinibar ive-mara izi. Egha Godin Dipenimin miriamin Polin suiragha a kurugha zui. Egha me

21:18: Ap 15:2, 15:13, Ga 1:19, 2:9 **21:19:** Ap 15:4, 15:12, Ro 15:18-19 **21:20:** Ap 15:1, 15:5, 22:3, Ro 10:2, Ga 1:14

21:21: Ap 16:3, Ga 2:3 **21:24:** Ap 18:18 * **21:24:** (21:24) Ni Aposelbar Ingangariba 18:18in gan, uaghan Namba 6:1-21. **21:26:** Nam 6:13, Ap 24:18, 1 Ko 9:20 **21:27:** 2 Ti 1:15 **21:28:** Ese 44:7, Ap 6:13 **21:29:** Ap 20:4, 24:5-6, 2 Ti 4:20

zuamira Godin Dipenimın miriamın tiar akar ekiaba ase.†

Romın midorozir gumaziba Polın suira

³¹ Egha Judan gumazamiziba aremeghamın midorozim Pol gamima Romın midorozir gumazibar ekiam oraki. Ezi migirigiam ghua kamaghın a bato, Jerusalemın gumazamiziba uariv sosi.

³² Ezi a zuamira midorozir gumazibar garir gumazir maba ko midorozir gumaziba inigha me ivemara danganir gumazamizir avirim iti naghın zui. Ezi Polın misozir gumaziba midorozir gumazir ekiam ko an gumazibar ganigha Pol ataki.

³³ Ezi midorozir gumazibar ekiam iza Polın suiragha me migeima, me senin pumuning a ike. Egha a Judan gumazibar azara, “Kar tina, egha a tizim gami?”

³⁴ Ezi avirir ekir kamın aven me pura tintinimın bizibav gei. Me nigınir kuram gamima, midorozir gumazibar ekiam deragha bizitam gifozir puvati. Egha kamaghın a uan midorozir gumazibav kezima, me a inigha uan dipenimın ghu.

³⁵ Pol dipenir kamın adiriziamın otivasava amima me a misoghasa bar kaghıram anerisi. Ezi midorozir gumaziba a gisaghpu.

³⁶ Ezi gumazamizir avirir men gın zuiba diava kamaghın migei, “A misueghti, an aremegh!”

Pol uan nighnızir gavgavimın gun Judaba geghari

³⁷ Ezi me Pol inigh midorozir gumazibar dipenimın aven mangasava amima, a men gumazir ekiamın Grighın akam an azara, “Ki bizitam ni mikimam, o?”

Ezi midorozir gumazibar ekiam an azara, “Ni Grighın akam migei?”

³⁸ Ki ghaze, ni Isipın gumazim, a fomıra gavman ko misogha, egha 4,000ın gumazir kuraba inigha ghua gumaziba puvatızir danganimın ghu. Ni gumazir kam, a?”

³⁹ Ezi Pol kamaghın migei, “Puvati. Ki Judabar gumazim, ki Silisian Distrighın aven itir nguibam Tarsusın gumazim. Ki ziam itir nguibar ekiamın gumazim. Ki ni migei, ni na amamangatightima, ki akatam gumaziba ko amizibav kimasa.”

⁴⁰ Ezi midorozir gumazibar ekiam a mikemezi, Pol adiriziamın tugha uan darfimra gumazamiziba aminifa. Ezi me bar moghıra nimıra iti. Ezi a

22

Hibrun akamın me migei, ¹ “Nan adarasi ko nan afeziaba, ia oragh. Ki datirighın deravira ia geghanam. Ki osimtızitam gamizir puvati.”

² Ezi me a barazima, a Hibrun akam me migeima, me bar nimıra iti. Ezi Pol kamaghın migei,

³ “Ki Judan gumazir mam, nan amebam Tarsusın nguibamın na bate, Silisian Distrigh. Ezi ki nguibar kam Jerusalemın ikiava aghungi. Ki Gamalielin agharimın itima a en ovavibar arazibar nan sure gamizi, ki bar deravira dagh fo. Egha ia datirighın ami moghın ki Godın gın mangasa bar gavgafi.

⁴ Ki faragha gumazir nighnızir gavgaviba itiba Tuavir Kamın gın zuima, ki me gasighasisi. Ki me misozima me ariaghiri. Egha gumazamiziba bar moghıra men suighava senbar me ikiava me isa kalabusın averiam garisi.

⁵ Godın ofa gamir gumazibar dapanim ko Judan kotın aven itir gumaziba bar nan arazibagh fo, egh me dar gun ia mikimam. Me Judan Damaskusın itir en darazi bagha osirizir akınafariba na ganıngi. Ezi ki ghaze, ki gumazamizir nighnızir gavgaviba itir Tuavir Kamın gın zuiba, kalabusbar mın me inigh Jerusalemın izıva, mızaziba me danıngam. Egha ki bizir kam bagha Damaskusın ghu.”

† **21:30:** (21:30) Divazir aviriba Godın Dipenim okari, ezi gumazir igharazibar adarasi divazir faraghavıra itimrama aven mangam. Akar kam, “Me Pol kurugha Godın Dipenimın divazir azenan itimın ghu,” a divazir namba 2 migei. Tiar akaba me da ase, kar namba 2ın divazimın tiar akaba. Kamaghın gumazamiziba danganir ekir uari akuvir itimın iti, kar Godın Dipenimın divazir namba 1 an okarizim. **21:33:** Ap 20:23 **21:36:** Lu 23:18, Jo 19:15, Ap 22:22 **21:38:** Ap 5:36-37 **22:3:** Ap 5:34-39, 9:11, 21:39, 26:5, Ro 10:2, 2 Ko 11:22, Ga 1:14, Fl 3:5 **22:4:** Ap 22:19, 26:9-11, Fl 3:6, 1 Ti 1:13 **22:5:** Ap 9:2

Pol manmaghin amigha datirighin Iesus bagha nighnizir gavgavim an iti (Aposel 9:3-19 ko 26:12-18)

⁶ Egha Pol miġia ghua kamaghin me miġei, “Ki aruer arizimin Damaskusin boroghira zuima, angazangarir gavgavim Godin nguibam ikia bar na gisira.

⁷ Ezi ki nguazim girighava orazima, tiarir mam na miġei, ‘Sol! Sol! Ni manmagh sua na gasighasisi?’

⁸ “Ezi ki an azara, ‘Ekiam, ni tina?’

“Ezi tiarir kam na ikara, ‘Ki Nasaretin gumazim Iesus, ni na gasighasisi.’

⁹ Ezi na ko zuir darasi, me angazan-garimin ganigha, egha me miġirigiam baragha deragha fozir puvati, tina miġei.

¹⁰ “Ezi ki azara, ‘Ekiam, ki manmaghin damuam?’

“Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni dikavighiva Damaskusin mangi. Eghti gumazitam munagh, ki ni bagha misevezir ingangariba bar, a dar ni mikimam.’

¹¹ Ezima angazangarir kam nan damazimning okavizi, ki garir puvati. Kamaghin amizima na ko itir darasi me uan dafaribar na inigha Damaskusin ghu.

¹² “Ezi gumazir mam, an ziam Ananias, a God baghavira ikiava, egha Moses Osirizir Araziba bar deraghavira dar gin zui. Ezi Judan Damaskusin itir darasi, me a miġia ghaze, a gumazir aghuim. Ezi a iza nan gari.

¹³ A nan boroghin tugha, egha miġei, ‘Nan aveghbuam, Sol, nin damazimning ua deragh.’ Ezi dughiar kamra, ki maghira an gari.

¹⁴ “Ezima Ananias na miġei, ‘En ovavibar God uan nighnizim gifoghasa ni ginaba. Ni Gumazir arazir aghuibagh amir kamın ganiva, an akamın otivir miġirigiaba baragh.

¹⁵ Ni an akam akuniva, egh ni ganigha oraghizir bizibar gun gumazamiziba bar me mikimam.

¹⁶ Ezi datirighin ni tizibav zuai? Ni dikavigh rueghiva, egh an ziamin

diaghtima a nin arazir kuraba gin amadagh.’ ”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha Pol amada

¹⁷ Egha Pol miġia ghua ghaze, “Egha ki gin uamategha Jerusalemın izeghava, ki Godin Dipenimin aven God ko miġia ikiava irebamin min bizimin gari.

¹⁸ Ki Ekiamın garima a na miġei, ‘Ni zuamira dikavighiva Jerusalem ategh mangi. Ni kagh nan akam akuntima, me a bareghan kogham.’

¹⁹ “Ezi ki a ikara, ‘Ekiam, gumazir kabagh foz, ki God ko miġeir dipenibar arua gumazamizir nighnizir gavgavim nin itiba suigha me kalabus garigha, me misosi.

²⁰ Ezi nin akam akurir gumazir kam Stiven, me a misoghezi an areme. Ezi ki an boroghin tughav ikiava, egha nan damazim arazir kamın garima a dera. Ezi ki Stiven misoghezima an aremezir darazir korotiar ruaribar gari.’

²¹ “Ezi Ekiam na miġei, ‘Ni mangi. Ki saghon itir gumazamizir Kantrin Igharazibar Itiba bagh ni amangam.’ ”

Pol midorozibar gumazibav ġia ghaze, ki Romın gumazim

²² Ezi gumazamizir avirim Polin miġirigiaba baragha ghua miġirigiar kam gami, a Kantrin Igharazibar Gumaziba bagh mangasa. Ezi Judaba maghira tiariba akarava, egha dagarvasi, “E a misueghtima an aremegh! Gumazir kamaghin amim nguazimin ikian kogham.”

²³ Egha me dagarvaghera uan korotiaba makurava egha nguazir minemniaba pin da akuri.

²⁴ Ezi Romın midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazibav geima, me Pol inigha uan dipenibar ghu. Ezi a kamagh deragh foghasa, manmaghin amizima me Pol kamaghin a dagarvasi. Kamaghin a bizir kam gifoghasa, uan midorozir gumazibav keme, ia a fozoregh an azangsigh.

22:6: Ap 9:3, 26:12-13 22:12: Ap 9:17, 10:22, 1 Ti 3:7 22:14: Ap 9:15, 1 Ko 9:1, 11:23, Ga 1:12 22:15: Ap 23:11, 26:16 22:16: Ap 2:21, 9:11, 9:18, Ro 10:13, Hi 10:22 22:18: Ap 9:29-30 22:19: Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 22:20: Ap 7:58, 8:1 22:21: Ap 9:15, 13:2, 13:46, Ga 1:15-16, 1 Ti 2:7 22:22: Ap 21:36 22:25: Ap 16:37

²⁵ Ezi me Polin soroghafariba ikegha a fozoroghasa. Ezi Pol garir, Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazim tughav itima, Pol an azara, “Romin gavmanin osirizir arazitam Romin kantrin gumazitam damuasa ian amamangati, o puvati? Ki Romin gumazim. Ia na kotiam gatizi puvati egh na fozoroghasa.”*

²⁶ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim kamaghin oreghava, Romin midorozir gumazibar ekiam bagha ghuava a migei, “Ni manmaghin damuam? Kar Romin gumazim.”

²⁷ Ezi midorozir gumazibar ekiam Pol bagha ghua an azara, “Ni na mikim, ni Romin gumazimra?”

Ezi Pol a ikara, “Are, kirara.”

²⁸ Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin migei, “Ki ivezir dafam gamigha, egha Romin gumazimin oto.”

Ezi Pol kamaghin migei, “Nan afeziam, a Romin gumazim, ezi ki Romin gumazim.”

²⁹ Ezi an azangsighasava amir gumaziba me kamaghin oreghava, zuamira uarigh ekuigha saghuiamin tuivighav iti. Ezi midorozir gumazibar ekiar senin Pol ikezim a fo, Pol Romin gumazimra. Kamaghin a uaghan atiatingi.

Pol Judan kotin aven akam akuri

³⁰ Ezi amimzarakan midorozir gumazibar ekiam bar deragh foghasa, Pol arazir tizim gamizima, Judaba a migei. Ezi a Polin senba firigha, egha Godin ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan kotin aven itir gumaziba bar men diazima me iza uari akufa. Ezi a Pol inigha ghua men damazimin

23

anetizima a tughav iti. ¹ Egha Pol dikiravira Judan kotin aven itir gumazibar garava egha kamaghin me migei, “Nan adarasi, ki ingangarir God baghava amizim, ki bar deravira a gamua iza datirighin tu. God nan nighnizibagh fo,

ki uan araziba deravira da tuisigha egha arazir aghuimin gin zui.”

² Pol kamaghin mikemezi, ofa gamir gumazibar dapanim, Ananias Polin akatorim misoghasa an boroghin itir gumazibav gei.

³ Ezi Pol kamaghin a migei, “God uaghan ni misuegham! Ni mati dipenir birir kuram, me azenan aneghefe. Eghti me aven an kuramin ganan kogham. Ni magh aperaghav ikiava Moses Osirizir Arazibagh gisin tughav na kot garisi. Egha ni na misoghasa migeir migirigiamin ni uabi Moses Osirizir Arazim gasighasisi.”*

⁴ Ezi Polin boroghin tuivighav itir gumaziba kamaghin migei, “Ni Godin ofa gamir gumazir dapanim akar kuramin a migei.”

⁵ Ezi Pol kamaghin migei, “Nan adarasi, ki kamaghin fozir puvati, an ofa gamir gumazir dapanir ekiam. Godin Akinafarimin osizirim kamaghin iti, ‘Akar kurabar ia uan atrivibav kiman marki.’ ”

⁶ Ezi Pol fo me marazi Sadyusiba, ezi marazi Farisiba. Ezi a Judan kotin aven itir gumazibar diagha kamaghin migei, “Nan adarasi, ki Farisin mav, nan afeziam a Farisin gumazim. Ki nighnizir gavgavim kamaghin iti, ovengeziba ua dikavam. Me bizir kam bagha na isava kot gati.”

⁷ Egha Polin migirigiam me gamizi Farisiba ko Sadyusiba me uari abigha, egha uari adosi.

⁸ (Sadyusiba ghaze, ovengeziba ua dikavan kogham, egha uaghan ghaze enselba ko duaba itir puvati. Ezi Farisiba ghaze, bizir kaba bar iti.)

⁹ Kamaghin amizi adoghadozir dafam otozi Judan arazibagh fozir gumaziba (me Farisiba), me dikavigha pamtem migia ghaze, “Gumazir kam osimtiziba an puvati. A ti guizbangira migei, ensel o duar tam ti a mikemeghama.”

* **22:25:** (22:25) Ni akar Aposel 16:37in itimin gan. Romin Arazir mam kamaghin migiava anogoroke, me Romin gumazitam bar fozoroghan kogham. **22:29:** Ap 16:38 **23:1:** Ap 24:16, 1 Ko 4:4, 2 Ko 1:12, 2 Ti 1:3 **23:2:** 1 Kin 22:24, Jer 20:2, Jo 18:22-23 **23:3:** Wkp 19:35, Lo 25:1-2, Mt 23:27-28, Jo 7:51 * **23:3:** (23:3) Wok Pris 19:15 kamagh migei, gumazir kotiam barazim an arazir aghuimra kotin a damu. Pol ti migirigiar kam ginighnigha egha kamagh migei, ofa gamir gumazir dapanim uabi Moses Osirizir Arazim abiki. **23:5:** Kis 22:28 **23:6:** Ap 4:2, 24:15, 24:21, 26:5, Fl 3:5 **23:8:** Mt 22:23, Mk 12:18, Lu 20:27 **23:9:** Ap 5:39, 22:7, 22:17-18, 25:25

10 Men odorozim bar gavgavizima midorozir gumazibar ekiam kamaghin atiatingi, Judaba Pol misoghiva a gekuti, a bighregham. Kamaghin a midorozir gumazibav kemezi me ghuaghira me da anemikegha a inigha midorozir gumazibar dipenimin ghu.

11 Ezi aminim tirazi ua dimangan Ekiam an boroghin tugha ghaze, "Ni atiatingan marki! Ni Jerusalem nan gun mikemezi moghira ni nan gun Romin me mikim."

Judaba Pol misueghti an aremeghasa akam akiri

12 Egha amimizarakan Judan gumaziba uari akuvagha Pol misueghti an aremeghasa God ko akam akiri. Me kamaghin akam akiri, "E daghetam o dipatam rameghan kogh, mangi dughiar Pol aremegham."

13 Akam akirizir gumazir kabar dibobonim a 40 gafira.

14 Egha me Judan gumazir dapaniba ko ofa gamir gumazir ekiaba bagha ghuava kamaghin me migei, "E kamaghin akam akira ghaze, e Pol misueghti an aremeghti, e gin daghetam ramam."

15 Ezi datirighin ia ko Judan kotin aven itir gumaziba, ia midorozir gumazibar ekiam kamaghin a bagh ifar akam amadagh, "E Polin migirigiar otevitam deravira a gifoghasa. Eghti e a bagh piragham. A tighar izi ia bativti, e a misueghti an aremegham."

16 Ezi me migeima Polin amizimin otarim oregha ghua midorozir gumazibar dipenimin Pol mikeme.

17 Ezi Pol Romin midorozir gumazir 100 plan garir gumazir mam in diagha ghaze, "Otarir igiar kam inigh midorozir gumazibar ekiam bagh mangi. A bizir mam a mikimasa."

18 Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Polin amizimin otarim inigha midorozir gumazibar ekiam bagha zui.

Egha midorozir gumazibar garir gumazim ghaze, "Kalabusin itir gumazim Pol na bagha akam amada. Egh otarir igiar kam inigh ni bagh izasa nan azara. Otarir

igiar kam ni mikimamin migirigiar mam iti, kamaghin ki a inigha ni bagha izi."

19 Ezi midorozir gumazibar ekiam otarimin dafarim suiragha aning min ghugha an an azara, "Ni tizimin na mikimasa?"

20 Ezi otarim ghaze, "Judaba nin azangsighasa akam akiri. Me ghaze, ni Pol amadaghti a gurumizaraghan Judan kotin mangam. Me ifara ghaze, a mangiti Judan kot deravira an migirigiaba iniam.

21 Gumazibar dibobonim 40 gafira, me an aravagha a bagha monge. Kamaghin ni me baraghan marki. Me akam akirigha gifa, me daghetam ko dipatam rameghan kogham mangi me a misueghti an aremeghivira givagham. Datirighin me nin amamangatighamin akamra mizuai iti."

22 Ezi midorozir gumazibar ekiam anemaga akar gavgavim kamaghin a migei, "Ni na mikemezi bizir kam tav mikiman marki."

Me Pol amadazi a gavmanin gumazir ekiam, Feliks bagha ghu

23 Egha midorozir gumazibar ekiam, uan midorozir gumazir 100 plan garir gumazir pumuningin diagha kamaghin aning migei. "Gua 200 midorozir gumaziba ko 70 pla hoziar gumaziba ko 200 pla afuzir gumaziba akumakum. Egh ia 9 kloghin datirighin dimagarimin Sisarian mangi.

24 Egh ni Pol isin dapiamin hoziataba uaghan da inigh. Eghti a deravira mangi gavmanin gumazir ekiam Feliks bativam."

25 Ezi midorozir gumazibar ekiam kamaghin akinafarim osiri:

26 Ki Klodius Lisias.

Ki bar pin itir gavmanin gumazir ekiam Feliks bagha akinafarim osiri.

Dughiar aghuim, ni deravira iki.

27 Judaba gumazir kam in suiragha a misueghti an aremeghasa. Ki kamaghin fo, a Rom in gumazim, egha ki uan midorozir gumaziba ko ghuava ua a ini.

28 Ki foghasa, me bizir tizim bagha akam a gasi. Egha ki a inigha men kotin ghu.

²⁹ Ki kamaghin fo, me uan osirizir arazibar migirigiam gamuava pura akaba a gasi. An aremegham o kalabusin mangamin arazitam gamizir puvati.

³⁰ Gumazir man na mikemezi, ki fo, me a misueghti an aremeghasa, moga akabav sosi. Ezi ki ni bagha zuamira anemadi. Egha akam a gasir gumaziba, ki uaghan nin damazimin me uan migirigiabar amuasa, me mikeme.

³¹ Ezi midorozir gumaziba akam baregha dimagarimin Polin akua ghua Antipatrisin oto.

³² Amimizaraghan hoziar gumaziba a ko zuima, midorozir gumazir igharaziba uamategha uan dipenimin Jerusalem ghue.

³³ Ezi hozin zuir gumaziba Sisarian otogha akinafarim isa gavmanin gumazir ekiam ganiga egha Pol isava a ganingi.

³⁴ Ezi gavmanin gumazir ekiam akinafarimin ganigha Polin azara, "Ni provinsin manamin gumazim?" Ezi Pol kamaghin migei, "Ki Silisian gumazim." Gavmanin gumazir aruam kamaghin oregha,

³⁵ egha ghaze, "Akam ni gasir gumaziba kagh otivighti ki nin kotiam baragham." Egha a Herotin dipenir ekiamin Pol atigh egh deraviram an ganasa, me mikeme.

24

Judan gumazir dapanir aruaba Pol kot gati

¹ Dughiar 5 pla givazima, Godin ofa gamir gumazibar dapanim Ananias, a Judan gumazir dapanir maba ko Romin gavman osirizir arazibagh fozir gumazir mam, an ziam Tertulus, me Sisarian ghuaghiri. Egha me Pol gasir akamin gun gavman gumazir ekiam migei, egha me akar kam bagha Pol isi kot darighasa.

² Egha gavman gumazir ekiam Polin diazima an aven ghuzima, Tertulus, Feliks in damazimin maghiram akabar a gasi.

A kamaghin migei, "Gumazir Ekiam Feliks, ni en akurazima e dughiar ruarimin bar deraghvira iti. Nin nighnizir aghuarimin ni en akurvagha en kantrin aven itir bizir aviribar akiri.

³ Nguibaba bar ko dughiaaba zurara e bar ni minabi: Feliks, ni bar gumazir aghuim.

⁴ "Ezi ki nin suiraghtima ni dughiar ruarimin ikeghan kogham, ni en deragh en akar otevim baraghasa, ki nin azangsi.

⁵ "E gumazir kam in garima an osimtizir aviribagh ami. A Judan nguibaba bar dar itiba adariba koma midoroziba fomira dagh ami da otifi, a Nasaretin ifarir darasi, gumazir dapanim.

⁶⁻⁸ Egha uaghan Godin Dipenim damuti a Godin damazimin mizegha kuvighasava ami. Bizir kam bagha e an suighasa. Kamaghin ni uabi gumazir kam in azaraghiva, egh ni deraghvira akar e a gasibagh fogham."*

⁹ Ezi Judaba uaghan Tertulus in akuragha akaba bar Pol gasi. Me kamaghin migei, bizir kaba bar guizbangira.

Pol Feliks migei

¹⁰ Ezi gavman gumazir ekiam mikimasa dafarim Polin akuizima, a kamaghin ikara, "Ki fo, azenir aviriba ni gumazimizir kabar jasin iti. Kamaghin ki nin akam ikarvaghasa nan navim bar dera.

¹¹ Ezi ni puram azangsi ghiva, egha ni fogham, ki 12 plan dughiar ghuzibara, Godin ziam fasa Jerusalem in ghuavanabo.

¹² Ezi akam na gasibar damazimin, ki gumazitam ko, Godin Dipenim danganim in aven akatamin anedoghezir puvati. Egha me nan gari, ki gumaziba God ko migeir dipeniba o Jerusalem in aven me akuva men navibagh inivizir puvati.

¹³ Ezi me datirighin na gasir akaba, me nin akaghamin tuavitam itir puvati. Akar me na gasir kam, a guizin akam puvati.

¹⁴ "Ezi ki guizbangira migei, ki en ovavibar Godin ziam fava egha Tuavir kam in zui. Tuavir kam in ziam Judaba kamaghin

23:29: Ap 18:14-15, 25:19, 26:31 **23:30:** Ap 23:20, 24:5-8 **24:5:** Ap 6:13, 16:20, 17:6, 21:28, 1 Pi 2:12, 2:15 **24:6-8:** Ap 21:28-30 * **24:6-8:** (24:6-8) Fofozir gumazir maba kamaghin nighnisi, migirigiar otevir mam uaghan kagh iti. A kamaghin iti: "E uan araziba bagh a isi kot darighasa. Ezi puvati, midorozir gumazibar ekiam Lisias uan gumaziba ko izava en tongin an suiragha a gekui. Egha kamaghin migei, 'Tina gumazir kam kot darighsi ni bagh kagh izi.'" **24:11:** Ap 21:17, 21:26, 24:17 **24:14:** Ap 24:5, 26:22, 28:23, 2 Ti 1:3

a dıbori, ifarir darasi. Ki nıghnızir gavgavim bar Moses Osirizir Araziba ikiava, egha Godın akam inıgha izir gumaziba osirizir akabar iti.

¹⁵ Ezi ki nıghnızir gavgavim Godın ikiava kamaghın fo, a ua gumazir ovengeziba me damutıma me dikavam. Gumazir aghuiba ko kuraba sara. A damuamin bizim, ki a bagha mızuai. Ezi akam na gasir gumaziba uaghan bizir kam bagha mızuai iti.

¹⁶ Kamaghın ki zurara God ko gumazıbar damazımın uan arazıba deravıra da tuisıghıva egh arazir aghuımın gın man-gasa, ki pamtem ingari.

¹⁷ “Egha ki azenir mabar nguıbar ıgharazıbar ikegha, egha uamategha Jerusalemın ize. Ki God danıngamin ofaba ko gumazir onganarazıbar akurvaghasa dagıaba, da inıgha izi.

¹⁸ Ezi ki Godın Dıpenımın itıma me nan garıma ki Godın damazımın zue. Gumazir avırım na ko itir puvatızıma, nıgınır avırıba uaghan puvatı.†

¹⁹ Ezi Judan gumazir Esian itir maba, me iza nan suiki, kamaghın me akatam nan ikıva, me uari kagh izıva, nın damazımın na isıva kot darıgh.

²⁰ Ezi dughıar ki Judan kotın aven tughav itim, gumazir kagh itir kaba me nan gari arazir kurar manam nan iti, me ni mıkim.

²¹ Ezi ki ti men tongın tughav ikıa mıgıa dia mıkemezı me a gifongezı puvatı. Akar kam, ‘gumazir ovengezıba ua dikavam, ezi bizir kam bagha me na inıgha ian kot darıghasa ize.’”

²² Feliks men nıghnızir gavgavıba ko arazir me Ekıamın gın zuir Tuavım gifogha gıfa. Ezi Pol mıkemegha gıvazıma, Feliks Judaba mıgıa ghaze, “İa orarkegh. Lisias, mıdorozir gumazıbar ekıam izıtıma, ki ian mıgırıgıabar kıram.”

²³ Egha a Pol kalabus darıghasa mıdorozir gumazıbar garir gumazım mıgei, egha ghaze, ni kalabusın gavgavım Pol damuan markı. Polın namakaba biz-

ıbar an akurvıtıma ni men anogoroghan markı.

Feliks Polın tivazıma a azenir pumuningın kalabusın iti

²⁴ Dughıar maba gıvazıma, Feliks uan amuım Drusıla ko ize. A Judan amızım. Ezi Feliks Polın diaghava egha a mıgırıgıaba barazıma a nıghnızir gavgavım Kraıs İesusın itir arazıav gei.

²⁵ Ezi Pol Godın damazımın derazir arazımın mıgırıgıam gamua egha navır ghurımın arazım dikabırır arazımın mıgırıgıam gamua, egha Godın Kotıar Gın İzamin mıgırıgıabagh ami. Ezi Feliks bizir kam baregha atıatıgha ghaze, “Kamaghıra tuzıma, ni mangı. Ki gın dughıatam ikıva ua nın diaghıam.”

²⁶ Ezi dughıar kamra Feliksın nıghnızım ghaze, Pol dagıataba inıgh a danıngıtıma a Pol ateghtıma a mangam. Bizir kam bagha dughıar avırıbar an deıma Pol izava a ko mıgırıgıaba ami.

²⁷ Ezi azenir pumuning gıvazıma, Por-sius Festus a Feliksın danganım ini. Feliks Judabar amutı me a bagh bar akueghasava a Pol ataghızıma a kalabusın ikıavıra iti.

25

Pol ghaze, Sisar nan kotıam baragham

¹ Ezi Festus Judian Dıstrıghın izezi, dughıar pumuning ko mıkezım gıvazıma a Sisarıa ategha Jerusalemın ghuavanadı.

² Festus Jerusalemın ghuavanabozi, ofa gamır gumazir ekiaba ko Judabar gumazir dapanıba Festusın kotıamın tughıa akaba Pol gası.

³ Me pamten Festus kamagh a mıgei, ni en akuragh egh gumazir kam amadaghtı, a Jerusalemın ghuavanang. Me gumazir maba mıgıa ghaze, ia Pol mııueghtı an are-meghsı, mangı an aravagh mongegh. Kamaghın amızı, me kamaghın Festus mıgei.

⁴ Ezi Festus me ikara, “Pol a Sisarıan kalabusın iti. Ezi ki gurumra Sisarıan magıram.

24:15: Dan 12:2, Jo 5:28-29, Ap 23:6, 26:6-7, 28:20 **24:16:** Ap 23:1 **24:17:** Ap 11:29-30, 20:16, Ro 15:25-26, 2 Ko 8:4, Ga 2:10 † **24:18:** (24:18) Tertulus ves Gın Pol akam a gasa ghaze, Pol Godın Dıpenım damutı, a Godın damazımın mızegham. Ezi Pol akar kam ikarvaghasa, kamaghın mıgei, a zuegha gıvaghıa gın Godın Dıpenımın aven zui. **24:19:** Ap 23:30, 25:16, 2 Ti 1:15 **24:21:** Ap 23:6, 28:20 **24:22:** Ap 23:26 **24:23:** Ap 27:3, 28:16, 28:30 **24:27:** Ap 25:9, 25:14 **25:2:** Ap 24:1, 25:15 **25:3:** Ap 23:12, 23:15

⁵ Pol guizbangin osimtizim damighti, ia akam a gasisi, ian gumazir dapanir taba nan gin Sisarian magiriva kotiam baragh.”

⁶ Festus 8 pla o 10 plan dughiaba kamaghin me ko ikegha Sisarian iraghu. Egha amimizaraghan a kotin aperagha me mikemezi me Pol inigha a bagha izi.

⁷ Pol izava otozima Judan Jerusalem in ikegha izaghireziba an okarigha tuifi. Egha kamaghin migei, gumazir kam arazir kurar aviribagh ami. Egha me an osimtizitam Festusin akazir puvati.

⁸ Ezi Pol ua bagha kamaghin migei, “Ki Judabar arazitam abighizir puvati. Egha Godin Dipenim gasighasighizir puvati, egha osimtizitam Sisar gatizir puvati.”

⁹ Ezi Festus Judabar akurvaghasa nighnighava Polin azara, “Ni kotiam bagh Jerusalem in ghuavanaboghtima, ki munagh akar me ni gasiba baragham? Ni kamaghin ifonge, o?”

¹⁰ Ezi Pol a ikara, “Kotin ki tughav itir kam, kar Sisar in kotiam. Kotin kamra, kar nan kot. Ni uaghan bar fo, ki osimtizitam in Judabagh amizir puvati.

¹¹ Ki guizbangira ovengamin arazitam damighiva ki ovengam. Ki ovevem in arimangighan kogham. Ezi Judaba na gasir migirigiaba, da mingariba puvatighi, tav na inigh Judabar dafarim datighan kogham. Sisar nan kotiam baraghasa ki ifonge!”*

¹² Festus a ko kotiam barazir gumazibar nighnizim inigha, egha Polin migei, “Ni Sisar nin kotiam baraghsi, aria ni Sisar bagh mangi!”

Atrivim Agripa Polin kotiam barasi

¹³ Ezi dughiar maba givazima, Atrivim Agripa uan amuim Bernaisi ko aning Festusin ganiva dughiar aghuim a daningasa Sisarian zui.†

¹⁴ Aning dughiar aviribar Sisarian itima Festus Polin gun Atrivim Agripa migei. Festus ghaze, “Gumazir mam kagh iti. Feliks a isa kalabus gatizi a ikiavira ikia kagh iti.

¹⁵ Ki Jerusalem in itima ofa gamir gumazir ekiaba ko Judan gumazir dapaniba akaba a gasa azangsigha ghaze, an osimtizim bagh ni mikemeghti, midorozir gumaziba a misueghti an aremegham.

¹⁶ “Ezi ki kamaghin me migei, ‘Romin arazimra kara, me gumazitam puram a misueghan kogham. A faragh akam a gasir gumaziba ko kotiam in tugham. Egh a me ko me uarir ganam. Dughiar kam a ua bagh mikim suam guizin bizim o puvati.’

¹⁷ “Ezi me na ko kagh izezi, ki tong sughsughizir puvati. Egha amimizaraghan ki kotiam gaperagha gumazim inigh aven izasa mikemezi, me a inigha ize.

¹⁸ Akam asir gumaziba me akam Pol gasir dughiamin, ki orazi me arazir kuratam baghava a gasir puvati. Ki ghaze, an arazir kuratam gamizi, me akam a gasi. Ezi puvati.

¹⁹ Judaba uan nighnizir gavgaviba bagha Pol ko uari adosi. Egha aremezir gumazir mam Iesus, Pol ghaze, an angamra itima me bizir kam bagha uari adosi.

²⁰ Ki akar kam in mingarim buriava avenge. Ki deragha fozir puvati. Egha kamaghin an azai, ‘Ni ti Jerusalem in mangiva akar me ni gasir kaba bagh kotiam damu?’

²¹ Ezi Pol ghaze, ‘Ki kalabus in ikiam, eghti gin Sisar nan kotiam baragham.’ Kamaghin ki me mikemezi, me an suirazi a kalabus in iti. Eghti ki gin tuavitam batoghiva Sisar bagh anemangam.”

²² Ezi Agripa oregha kamaghin migei, “Ki uabi gumazir kam baraghasa.”

Ezi Festus kamaghin migei, “Ni gurumin an kotiam baragh.”

²³ Ezi amimizaraghan Agripa ko Bernaisi atrivim in kurukazir aghuaribagh amigha, midorozir gumazir aruaba ko nguibar

25:7: Ap 24:5-6, 24:13 **25:8:** Ap 24:12, 28:17 **25:9:** Ap 24:27, 25:20 **25:11:** Ap 23:29, 25:25, 26:31-32, 28:19

* **25:11:** (25:11) Romin Arazibar mam ghaze, Romin gumazitam nighnisi, kotin aven me deragha an akam baraghizir puvati, eghti a kotin azaraghti, Sisar uabi an kotiam baragham. Sisar, a Rombar atrivibar ziam. † **25:13:** (25:13) Atrivim Agripa, a Atrivim Herotin otarim. Atrivim Herot faragha Jonin dozim Jems misoghezi an areme. Ni akar Aposel 12 vin itimin gan. **25:14:** Ap 24:27 **25:19:** Ap 18:15, 23:29 **25:20:** Ap 25:9 **25:23:** Mt 10:18, Mk 13:9
25:24: Ap 25:2-3, 25:7, 22:22

ekiamin gumazir aruaba sara me gumaziba itir naghin aven zui. Ezi Festus mikemezi me Pol inigha aven ize.

²⁴ Ezi Festus kamaghin migei, "Atrivim Agripa ko ia bar e ko kagh itir darasi, ia gumazir kam in gan! Judan gumazamizir Jerusalem in itiba ko Sisarian kagh itiba, me akam a gasa bar pamtem dia ghaze, 'Ni a misueghti an aremegh, an angamra ikian marki!'

²⁵ Ezi ki an aremeghamin arazir kuratam batozir puvati. Ezi Sisar an kotiam baraghasa Pol ifonge. Kamaghin ki a isa Rom in anemadi.

²⁶ Ezi ki bizir tizitamra uan ekiam Sisar bagh an osirigh anemangam? Eghti a fogh suam, me bizir kam bagha akam a gasi. Kamaghin amizi ia bar kagh itir gumaziba ko, nirara Atrivim Agripa, ki a inigha ia bagha ize. Eghti ni an kot bareghti, ki deravira an gun osiram.

²⁷ "Nan nighnizim, ki pura kalabuziar gumazitam amangiva, an arazimin gun osirighan koghtima, kar arazir aghuim puvati."

26

Pol Agripa migei

¹ Ezi Agripa kamaghin Pol migei, "Ni uabi uan akam geghan."

Ezi Pol uan agharim fegha egha uan akabav gia ghaze,

² "Atrivim Agripa, ki Judaba na gasir akar kam ikarvaghasa. Ezi a bar dera ki an gun ni mikimam.

³ Kamaghin ami, ni e Judaba en araziba ko bizir e migia uarir atariba ni bar a dagh fo. Kamaghin ki nin azai, ni nimira daperagh ikiva nan akaba baragh.

⁴ "Ezi Judaba me bar na gifo, nan ikirimirim in ki aghirim in ikia uan nguibamin uan adarazir ko ikia ghua iza gin ki iza Jerusalem in iti.*

⁵ Me fomira na gifo, egh me ifongegh, nan arazibar gun ni mikim. Ki uan igiam in ikiava, egha Farisibar gumazir mam in otogha men arazibar gin zui. Ezi gumaziba

men arazibar gin mangan bar buraghuburaki.

⁶ "God fomira en ovaviba ko akar dikirizir mam gami. Ezi ki nighnizir gavgavim akar kam in ikiava a bagha datirighin kot in iti.

⁷ Ezi kar God in akar dikirizim, en 12 plan adarasi, me God in ziam arueba ko dimagaribar a fe, egha nighnizir gavgavim ikia bizir kam baghavira mizuai. O Atrivim, e bizir kam bagha mizuai, ezi bizir kam in, Judaba a bagha akaba na gasi.

⁸ "Manmaghin amizima ia gumazir maba ghaze, e nighnizir gavgavim God ikian kogham, a gumazir oveaghueziba me damuti me ua dikavam?

⁹ "Fomira ki uabi ghaze, ki bizir bar aviribar amuti da Nasaret in gumazim Iesus in ziam gasighasigham.

¹⁰ "Egha ki bizir kaba Jerusalem in dagh ami. Ki God in ofa gamir gumazir ekiaba da gavgavim ini, egha ki Kraisin adarazir aviriba me isa kalabus gati. Ezi gumazir dapaniba me misoghtima aremeghasa me migeima, ki uaghan ghaze, me aremegham.

¹¹ Egha dughiar aviriba ki God ko migeir dipeniba roa dar aven ghua, men suigha egha me misosi. Ki kamagh sua, me Iesus in ziam akar kurabar a mikim, egh nighnizir gavgavim Iesus in ikian kogham. Nan navim me bagha puv nan isi, ezi ki nguibar saghon itibar ghua me gasighasighasa me buri."

Pol uabi geghari, a manmaghin Kraisin anavin oto (Aposel 9:3-19 ko 22:6-16)

¹² Egha Pol migia ghua kamaghin migei, "Ezi darorir kabar mam, ki God in ofa gamir gumazir ekiaba da akar gavgavim ini, ezi me na amadazima ki Damaskus in nguibar ekiam in ghu.

¹³ O Atrivim, dughiam kamaghin 12 kloghin zuima, ki tuavim in ghuava, egha garima, angazangarir mam God in nguibamin ikegha iza, angazangarir kam

* **26:4:** (26:4) Pol, dughiar aghirimra itim in, a Tarsus in nguibar Silisian Provins in itim in iti. Ni akar Aposel 22:3 in itim in gan. **26:5:** Ap 22:3, 23:6, 24:15, 24:21, Fl 3:5 **26:6:** Lo 18:5, Sng 132:11, Ais 7:14, Dan 9:24, Ap 23:6, 28:20 **26:9:** 1 Tim 1:13 **26:10:** Ap 9:14, 9:21, Ga 1:13 **26:12:** Ap 9:3, 22:6

bar gavgavigha egha aruemin angazangarim gafira. Ezi na koma arui darasi koma ko, a bar e gisira.

14 Ezi ma e bar nguazim gire, egha ki orazima akar mam Hibrun akamin kamaghin na migei, 'Sol, Sol, ni manmagh sua na gasighasighavira iti? Ki nin akurvaghassava amima, ni nan akurvazim tivagha, uabi osimtizim uabi ganidi.'

15 "Ezi ma ki an azara, 'Ekiam, ni tina?'

"Ezi Ekiam ikara, 'Ki Iesus, ni na gasighasighavira iti.

16 Ni dikavigh tugh. Ki ni amiseveghtima, ni nan ingangarim damuasa, ki datirighin ni bato. Ezi bizir datirighin otozir ni ganiziba ko bizir ki gin nin akakaghamiba, na dar gun mikimam.

17 Eghti ki nin ganiva nin akurvagham, eghti nin gumazamiziba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba paza ni damighan kogham. Ki me bagha ni amadi,

18 eghti ni men damaziba kuightima, me akirim ragh mitatem in arazir kurabagh asaraghiva, angazangarim in izi. Egh me Satan in atrivir gavgavim ateghiva, God bagh izi. Kamaghin ki men arazir kuraba gin amangam, eghti me nighnizir gavgavim nan itir gumazamizibar tongin danganim iniam. Nan gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim nan itima, ki me gamizi me zue. Ni ingangarir kam damusi, ki me bagha ni amadi.' "

Pol uan ingangarim in gun Agripa migei

19 Egha Pol migia ghua kamaghin migei, "Atrivim Agripa, ki Godin Nguibamin izezir irebamin min bizimin ganigha an aghuazir puvati, ki an akam baraki.

20 Egha ki faragha Damaskusin nguibamin akam akunigha, egha Jerusalem in akam akunigha, egha Judan nguibaba bar dar akam akurava, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba sara akam me mikira ghaze, 'Ia uan navibagh iragh egh ua God bagh izi. Eghti ian arazir ia amiba, ian gun mikim suam, ia navibagh iragha gifa.'

21 Ezi ki bizir kabar akam akurima, me Godin Dipenir avizibar nan suira. Eghti Judaba na misueghtima ki aremeghasa.

22 God nan akurazima ki deragha ikia iza datirikin, egha ki kagh tughav ikia akam me migei, gumazir kiniba ko gumazir ekiaba me bar. Akar kamra, Moses ko Godin akam inigha izir gumaziba fomira an gun mikeme. Ki uam akar igharazitam akuri puvati.

23 Me ghaze, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais mizazim inighiva aremegh, egh a gumazir faragh dikavigham. Eghiva a Godin angazangarim in gun Israelba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba me mikimam."

Pol Agripa nighnizir gavgavim Godin iki-asa an a migei.

24 Pol akam akuravira itima, Festus akar aruam kamaghin migei, "Pol, ni onгани! Ni suren aviriba dagh amima, da ni gamima ni onгани!"

25 Ezi Pol kamaghin migei, "Gumazir Aruam Festus, ki onganizir puvati, ki guizbangira migei, ki nighnizim ikiava ki migei.

26 Ezi Atrivim Agripa bizir kaba bar dagh fo, da modogha otivizir puvati, ezi ki fo, bizir kaba a gitazir puvati. Kamaghin amizima ki atiatir puvatigha, dar gun bar Atrivim Agripa migei.

27 Atrivim Agripa, ni nighnizir gavgavim Godin akam inigha izir gumazibar iti, o puvati? Ki fo, ni nighnizir gavgavim iti."

28 Ezi Agripa kamaghin Pol in azara, "Ni ghaze, dughiar otevir kam ni na mikim na damightima, ki Krais in ananavin otogham ti?"

29 Ezi Pol a ikara, "Dughiar otevim o dughiar ruarim, ki kamaghin God ko mikimam, ni ko karasi ia datirighin nan akam baraki, ia bar nan min otivigham. Ezi bizir vamira, me senbar ia ikeghiva ia isi kalabus darighan, ki aghua."

30 Ezi Atrivim ko gavman in dapanim ko Bernaisi koma gumazir me ko ikeziba, me dikavighava

³¹ dipenim ategha ghua, egha uarira uariv gia ghaze, “Gumazir kam arazir kuratam damighiva, an aremegham, o a kalabusin ikiam. An arazir kuratam gamizir puvati.”

³² Ezi Agripa kamaghin Festus migei, “A uabi ghaze, Sisar nan kotiam baragham. A ti kamaghin mikemezir puvatigha, egha firiaghrihai.”

Pol Romin nguibar ekiamin zui

27

(Sapta 27-28)

Me Pol isa kurim gatizi a Romin zui

¹ Me, e kurim inigh Italin mangasa akam akirigha givagha, egha me Pol ko kalabuziar igharaziba sara isava 100 plan midorozir gumazibar garir gumazimin dafarim gati. An ziam Julius, an Atrivim Sisin garir midorozir gumazibar mav.*

² E Adramitiumin nguibamin kurimin bini. Kurir kamnagh Esian Provinsin itir ongarir mikebabar mangasa, ezi e an zui. Ezi Aristarkus, a Tesalonikan Provinsin itir nguibam Masedonian gumazim, a uaghan e ko iti.

³ E amimizaraghan Saidonin oto. Egha Julius arazir aghuim Pol gamuava anetaghizi a uan adarazi bagha zuima me dagheba ko bizibar an akurvasi.

⁴ E Saidonin ikegha uamategha zuima aminim bar gavgavizi, kamaghin e Saiprusin arighatizimin aminim amirazir naghin zui.

⁵ E ongarir ekiam a bigha Silisian Provins ko Pamfilian Provinsin dadarimning gitagha ghua Lisian Provinsin itir nguibar ekiam Mairan oto.

⁶ 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim kagh Aleksandrian kurimin gari a Italin mangasa. Egha a batogha e isava a gati.

⁷ Egha e dikavigha kurim dughiar aviribar nimira zuima e pamten ingarava

ghua nimira Nidusin boroghin zuima, aminim bar gavgavizima kurim uan tuavim ategha ghua Kritin arighatizimin oto, Salmonin arighatizimin nguazir otvimin boroghin. Egha Kritin aminim vai puvatizir danganimin ghuaghiri.

⁸ Aminim bar amirazi, e pamten ingara ongarir dadarimin boroghram anaga izava, danganir ziam Ongarir Mikebar Aghuim bato. Danganir kam a Lasean nguibamin boroghin iti.

⁹ Kurir darorir kam ikufi; ezi dughiar aviriba pura gifa. Ezi kamaghin Judaba dagheba ataghrazir dughiar kam otogha gifa. Ezi Pol kamaghin me migei,†

¹⁰ “Gumaziba, ki kamaghin nighnisi, e datirighira mangiva dughiar kuram batoghtima kurim ko bizir aviriba ovengam. E uaghan ovengam.”

¹¹ Ezi midorozir gumazibar garir gumazim Pol baragham firin, kurimin ghuavim ko an suizir gumazimin migirigiam baraki.

¹² Kuritam aminir ekiamin ongarir mikebar kam in ikeghan kogham. A bar ikufi. Kamaghin gumazir aviriba mangvira ikiasa migei. Egha ghaze, manmaghin e Finiksra otivighiva ikiti aminir ekiam givagham. Kar Kritin arighatizimin itir ongarir mikebam. Finiks, a Kritin arighatizimin Sautin ongarir mikebamin aven iti. An aruem ghuaghiri naghin gari.

Aminir ekiam ko ongarim dikafi

¹³ Ezi Sautin aminir amirizim dikafi. Ezi me ghaze, me ti deravira mangi ongarir mikebar me mikemezim batogham. Egha kamaghin me kurimin anka asigha egha Kritin ongarir dadarimin miriamin zui.

¹⁴⁻¹⁵ Egha mong ikezi aminir bar gavgavim dikavigha ongarim gamima a puvira ingari. Me kamaghin aminir kam dibori, “Not ko Istin tizimin dikavir aminim.” A Kritin arighatizimin vongin izava pamten kurim givava a munamadi. Aminim bar gavgavizi kurimin ingarir

26:31: Ap 23:9, 23:29, 25:25 **26:32:** Ap 25:11 **27:1:** Ap 25:12, 25:25 * **27:1:** (27:1) Pol Jerusalemizima, Luk ti uaghan a ko ize. Ni Aposel 16:10 ko Aposel 21:17in gan. Ezi Pol Judia ategha Romin zuima, Luk ti uaghan a ko ghu. **27:2:** Ap 19:29 **27:3:** Ap 24:23 † **27:9:** (27:9) Dughiar ekiar kam, a dughiar ekiar God gumazamizibar arazir kuraba da gin amadi. Ezi ni gansi, Wok Pris 23:26-32. Ezi azenir dughiar kam, aminir ekiaba Mediteranian Ongarimin dikafi, ezi kuriba aruir puvati. **27:10:** Ap 27:22

gumaziba kurimın suizir puvatıgha kurim ataghizi amınim a givaima a pura zui.

16 E ghua Kaudan arighatızimın mırıamın ghue. Arighatızim amınim mong anepazazıma e botın dozim gekuigha kurimın boroghın izasa bar ingangarir ekiam gami.

17 Ezi kurimın ingarir gumaziba botın dozim fegha pın anetıgha, egha me benibar a ikegha, kurim sara a ikezi a gavgafi. Egh me mangı Afrikan ongarir dadarimın gıghimın ghuanangan atiatıgha, egha kurimın selba akunızı amınim kurim gısvaghıvazıma a zui.

18 Ezi amınim ko ongarim vırara bar gavgavıgha puvıra e mısosi. Ezi amımızaraghan kurimın ingarir gumaziba kurimın aven itir bizıba isava ongarim da makuri.

19 Dughıar mıkezimın me kurimın sel ko an bizıba sara uaghan da makuri. Me uan dafaribar da isa da makuri.‡

20 Egha dughıar avırıbar e aruem ko mıkovézıbar garir puvatı. Ezi amınim pamtem vavıra iti. Kamaghın bar abuan e uarir akurvaghamin nıghnızıtım bar en itir puvatı. Egha ghaze, e arımıghregham.

21 Dughıar ruarımın gumazıba daghetam amezir puvatızı, Pol dikavıgha men guamın tugha kamaghın mıgei, “Gumazıba, ia nan akam baregha, e Kritın arıghatızımra ikegha dughıar kurar kam batozir puvatızı, ezi bizıtıba oveghan koghai.

22 Kı datırıghın ia mıkımasa, en tav oveghan kogham. Kamaghın ia atiatingan markı, egh pura nımıra iki. Kamaghın amızı, kurim uabıra guızbangıra bar ikuvıgham.

23 Kı Godın gumazım, kı an zıam fe. Ezi dımangan Godın ensel iza na boroghın tugha kamaghın mıgei,

24 ‘Pol, nı atiatingan markı. Nı mangıtı, Sısar nın kotıam baragh. Nı oragh, God nın azangsızım baregha gıvagha nın apangkufı. Gumazır nı ko kurimın itıba, me oveghan kogham.’

25 Gumazıba, ia oragh! Kı nıghnızır gavgavım Godın ikıa kamaghın fo, God na mıkezezi moghıra bizıba otıvam. Kamaghın, ia gavgafıgh atiatingan markı

26 E kurım ateghtı a mangı arıghatızıtımın dadarımın poroka.”

27 Ezi 14 pla dughıaba gıvazı ghua dımagarımın amınim e gıvarazı e Medıterenıanın ongarir ekiam gısın zui. Ezi dımagarır arızım roghıra ızezıma kurımın ingarır gumazıba nıghnısi, e nguazımın boroghın ızı.

28 Ezi kamaghın me ongarımın konım gıfıfıghasa benım akunızı a ıraghu. Ezi ongarımın konım 40 mıtan tu. Egha kurım mong ısıvagha ghuzı, me ongarımın abarım a 30 mıtan tu.

29 Ezi me kamaghın atiatingı, kurım mangı dagıtıba itı naghın bıraghıva bar mısarıghregham. Egha me ankan 4 pla kurımın gırakırangın a da akunıgha, egha amınım zıamıra tıasa me God ko mıgei.

30 Egha kurımın ingarır gumazıba, me kurım ategh arasa tuavıba burı. Egha odava botın muzıarım ısava ongarım dafa. Egh ifar suam, kar kurımın guamın tır anka.

31 Ezi Pol kamaghın 100 plan mıdorozır gumazıbar garır gumazım ko mıdorozır gumazıav gei, “Gumazır kaba kurımın ikıan koghtı, ia ovegham.”

32 Kamaghın mıdorozır gumazıba botın muzıarımın benıba aghorezi an ongarım gıraghu.

33 Egha amınım tıasava amıma Pol daghetam ramasa bar me gakaghıri, “İa, 14 plan dughıaba ıan dughıorıba mıtıvıghav itıma dagheba ıan navıbar puvatı, ia daghetam amezır puvatı.

34 Ezi datırıghın kı daghetam ınıasa ia gakaghıri. Daghem ıan akuraghtı ia gavgavıgham. İan tongın tav ikuvıghan kogham. İan dapanır arızıtım oveghan kogham.”

35 A kamaghın mıkemegha gıvagha, egha bretın mam ınıgha bar men guamın God mınabı. Egha anebıgha maghıram anepı.

‡ 27:19: (27:19) Grıghın akam deravıra bizır kam a mıkezezi puvatı. 27:22: Ap 27:10, 27:31 27:23: Dan 6:16, Ap 23:11, Ro 1:9 27:24: Ap 23:11 27:25: Ro 4:20-21, 2 Tı 1:12 27:26: Ap 28:1 27:31: Ap 27:22 27:34: 1 Kın 1:52, Mt 10:30, Lu 12:7 27:35: Mt 15:36, Jo 6:11, 1 Tı 4:3-5

³⁶ Ezi kamaghin me bar navir aghuarim ikiava egha uari dagheba api.

³⁷ E gumazir kurimin itiba, en dibobonim bar 276in tu.

³⁸ Egha me amegha naviba izivagha, egha ghaze, kurim mighivghigh pirara ikiam. Egha me witin nar kurimin itiba isa ongarimin da akuri.

Kurim ikufi

³⁹ Ezi aminim tirazi aruem anadima, kurimin ingarir gumaziba ongarir dadarir e zuimin garava a gifozir puvati. Egha me ongarir mikebar mamn gari, a bar aven ghugha egha gigir aghuim iti. Ezi me ghaze, me deravira kurim damighti a ti gigir dadarir kamn azenan mangasa, me ifonge.

⁴⁰ Egha me ankabar suighizir beniba aghorezi da ongarim giraghue. Egha kurimin pul gamir pulin ekiamning ikezir beniba firi. Egha me aminim bagha kurimin guamin itir sel agurazi aminim kurim inigha dadarimin zui.

⁴¹ Ezi kurim ghuava ongarir torimin itir gigir fightizimin ghuavanabogha, egha maghiram aperaghav iti. Kurimin guam ghua gigim vuigha ghugha bar gavgafi. Ezi an ginkevim, ongarim izava a misozi a bar biaghire.

⁴² Midorozir gumaziba kamaghin nighnigha atiati, kalabusin gumazitaba mangiva dadarimin otivigh arimagiregham. Egha me misueghti me aremeghasa nighnsi.

⁴³ Ezi 100 plan midorozir gumazibar garir gumazim, a Pol aremeghan an aghua. Egha a midorozir gumazibar anogoroke. Uari suvim gamua foziba, a me migia ghaze, ia faragh kurimin uari akunigh uari suvim damu dadarimin mangi.

⁴⁴ Eghti igharazir darazi ter arariba ko kurimin arariba dagh isin mangi. Ezi me kamaghin bar moghira deravira nguazimin otifi.

28

Pol Maltan arighatizimin iti

27:41: 2 Ko 11:25 **27:44:** Ap 27:22-25 **28:2:** Ro 1:14, 1 Ko 14:11, 2 Ko 11:27, Kl 3:11 **28:5:** Mk 16:18, Lu 10:19
28:6: Ap 14:11 **28:8:** Ap 19:11, 1 Ko 12:9, 12:28, Je 5:14-15

¹ E deraghavira ghuava ongarir dadarimin otivigha, egha e gara fo, e arighatizir mamn ti, an ziam Malta.

² Ezi gumazir arighatizir kamn itiba arazir aghuaribar e gami. Ezi amozim izima, en mikarziba bar orange, kamaghin amizi e avimin fingasa, me e bagha avim atigha egha e inigha avim boroghira ghu.

³ Pol dazir pozir mam inigha da avim garisi. Ezi kuruzir mam dazibar aven itima, avir fefem a inizima an azenan oto. Egha kuruzim Poln agharim givigha guraghav iti.

⁴ Ezi arighatizir kamn itir gumazamiziba kamaghin an garima, kuruzim an agharim gitoroghav itima, me kamaghin uariv gei, "Gumazir kam ti gumazibav sozi da ariaghirir gumazim, an ongarimin aremezir puvati. Kamaghin amizi, godn arazir kuraba ikarvazim datirighin a ikarvagha ghaze, an angamra ikian kogham."

⁵ Ezi Pol kuruzim kavkinizi an avim gira ghu. Ezi bizitam Pol batozir puvati.

⁶ Ezi gumaziba pura Poln mizuai, me ghaze, an mikarzim ti buigham, o a ti irighiva aremegham. Me dughiar ruarimin an gara a mizua ghuava puram an gari, bizitam a batozir puvati. Egha me ghaze, a godn mam.

⁷ Ezi nguazir mam danganir kamn boroghira iti, kar Publiusin nguazim, an arighatizimin gavman gumazir dapanim. An e inighava uan dipenimin ghuzi e dughiar pumuning ko mikezimin a ko itima a deraghvira en garima e iti.

⁸ Ezi an afeziam aria iti, an mikarzim an feima, ezi a buarir dipabagh avi. Ezi Pol an ganasava aven ghu, egha a bagha God ko mikemegha, gin uan dafarimning a gisin atizima, a ghuamaghe.

⁹ A kamaghin amizima, arighatizir kamn itir arimariar gumaziba bar moghira izima a me gamima me ua dera.

¹⁰ Me arazir aghuibar e gami, ezi e me ataghrazima, me bizir e puvatiziba e ganigava egha da isa kurim garisi.

Pol ghua Romn oto

11 Ezi iakinir pumuning ko mikezim givazima e mangasa. Ezi kurir mam Maltan itima, aminir ekiamin dughiam gifa. An Aleksandrian nguibamin kurim. Kurimin guamin god Susin otarir fufuzimningin nedazimning an iti. Aningin zi-amning Kastor ko Polluks.

12 Ezi e ghua Sirakyusin otivigha, dughiar pumuning ko mikezimin an iti.

13 Egha e kagh dikavigha ghua Regiumin otifi. Egha amimizaraghan, Sautin amadaghan aminim dikavizi, e dughiar mikezimin e Puteolin otifi.

14 E kagh Kraisin adarasi men marazi batifi. Ezi me 7 plan dughiaabar uari ko ikiasa e mikemezi, e me ko iti. Kamaghin e me ko ghua Romin nguibar ekiamin oto.

15 Ezi nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi Romin ikiava e barazima e izima, ezi me e bativasa izi. Ezi e Apiusin biziba amadir danganim ko Pasindian Dipenir 3pla itir danganimin me bato. Ezi Pol men ganigha, egha God minabagha an navim gavgavim ini.

16 Egha e Romin otivizi, gavmanin gumazir dapanim Polin amamangatigha ghaze, a uabira dipenitamini ikiti midorozir gumazitam an ganam.

Pol Romin akar aghuim kuri

17 Ezi 3 pla dughiaaba givazima, Pol Judan gumazir dapanir ekiabar diazima me iza uari akufa. Ezi a kamaghin me migei, "Nan aveghbuaba, ki bizitam e uan adarasi paza me gamizir puvati, o en ovavibar arazitam iriazir puvati. Ezi me Jerusalem na kalabus gatighava, egha na isa Romin gumazibar dafarim gati.

18 Ezi me nan kotiam baragha, egha nan gara fo, ki arazir kuratam gamizir puvati. Ki tam damighiva ovegham. Kamaghin amizi me na ataghraghasa.

19 Ezi Judaba kamaghin aghua. Kamaghin amizi ki tuaviba ua puvati. Ki ghaze, Sisar nan kotiam baragham. Ezi ki uan adarazi akam me gasamin bizir mingaritam itir puvati.

20 Ezi bizir kam bagha ki ian diazi ia ize. Kamaghin ki ian ganiva ia ko mikimasa. Ezi ki nighnizir gavgavim ikia mizuai bizir kam, Israelba bar uaghan a mizuai. Bizir kam bangin me datirighin senin kamin na ike."

21 Ezi me kamaghin Pol ikara, "E Judian Provinsin gumaziba da akinafarir osirizir ni migeitam inizir puvati. Ezi Judan gumazitam iza eghaghanitam e geghara egha migirigiar kuratam ni gamizir puvati.

22 E fo, nguibaba bar men gumazamiziba migirigiar kurabar Judan aven itir dakozir igiar igharazir kam migei. Kamaghin amizi, e nin nighnizim baraghasa."

23 Ezi me dughiar mam diborogha, gumazir aviriba iza Pol bagha a itir dipenir kamin zui. Mizarazimin ghua guaratizimin, a God Bizibagh Ativir Arazimin akam geghara an gun me migei. Egha Moses Osizirir Arazibar akaba ko Godin akam inigha izir gumazibar akaba, an akar kabar men nighniziba fava migei. Egha akar kabar me nighnizir gavgavim Iesusin ikiasa a ifongegha pamtem ingara me migei.

24 Ezi marazi ghaze, Pol mikemezir akaba da guizbangira, ezi marazi nighnizir gavgavim dar ikian aghua.

25 Egha me uarira uarir tongin akaba uariv sogha egha me mangasava amima, Pol akar abuananam me migei, "Godin Duam guizbangira ian ovavibav keme. An akam inigha izir gumazim Aisaian akatorimin kamaghin ia mikeme,

26-27 'Gumazamizir kabar naviba ikuvigha gifa.

Me uan kuaribar oraghan aghuaghava, egha me uan damazibar ganan aghua.

Me kamaghin amima, ki ghaze, marki.

Me uan damazimin ganighai, egha me uan kuaribar oreghai.

Me kamaghin aghua.

Me kamaghin amua bizibagh fozir puvati.

Me amua guizın navibagh iragha na bagha
 izezi,
 ki me gamizi me deraghai.
 Me kamaghın damuan aghua.
 Kamaghın, ni gumazamizir kaba bagh
 mangi, egh kamaghın me mikim,
 Ia akam baraghıva,
 egh ia an mingarim gifoghan
 kogham;
 ia ganıva,
 egh ia bizitamın ganighan
 kogham.’ ”

28-29 Egha Pol miğia ghua, kamagh
 miğei, “Kamaghın ami, ki kamagh sua,
 ia kamaghın fogh, Godın akurvazim, a
 Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha
 anemadagha gifa. Eghti me oragham!”*

30 Pol azenir rubuzir pumuningın
 dipenir mam ikia egha dipenir kam givesi.
 Ezi gumazamiziba an ganasa an dipenimın
 izima a bar akonge.†

31 Eghava Pol God Bizibagh Ativir
 Arazimın akam akurava egha gumaza-
 miziba Ekiam Kraıs İesusın akabar men
 sure gami. Egha a uaghan atiatir puvati,
 bizitam bar an tuavim apirizir puvati.

28:28-29: Sng 67:2, Lu 3:6, Ap 13:46-47, 18:6, 22:21, Ro 11:11 * **28:28-29:** (28:28-29) Fofozir gumazir mabar ghaze, miğirigiar otevir mam uaghan iti. Akar kam kamakin, “Pol akar kam mikemegha gıvazıma, Judaba anetegha ghu. Ezi adarir dafar men tongın otozıma me uarira uariv gıa, akabar uariv sosi.” **28:30:** Ap 28:16 † **28:30:** (28:30) Luk azenir pumuning Pol batozir bizimın gun e mikemezir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, gavmanın gumaziba kalabusın a firizi a ghua nguıbar ıgharazibar Godın akam akuri. Ezi gumazir maba ghaze, Romın gavmanın gumaziba Pol misoghezıma an aremes. **28:31:** Ap 4:31, 28:23, Ef 6:19

Akinafarir Pol Romin Nguibar Ekiamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Pol kamaghin ifonge, a mangiva Romin nguibar ekiamin itir Kraisin adarazir ganasa. Kamaghin, an akinafarir kam osiri. A ghaze, a dughiar otevimin me ko ikegh, egh gin a mangiva kantri Spenin mangi akar aghuim akunam. Akinafarir kam, Pol bar deraghvira bigha Iesusin Akar Aghuimin gun me migia, egha Iesusin gin aruir gumazamizibar ikirmirimin gun me migei.

Pol faragha Romin itir Kraisin adarazi migia ghaze, a zurara God ko migiava, men akurvaghasa Godin azangsi. Egha a gin akinafarir kam akar mingarim abigha ghaze, "Nighnizir gavgavimin tuavimira e Godin damazimin gumazamizir aghuibar otivigham" (1:17). Pol kamaghin migei, gumazamiziba bar, me Judaba o me Kantrin Igharazibar Gumazamiziba, me bar arazir kurabagh ami. Kamaghin amizi, God men apangkuvighiva ua me iniam. Gumazir nighnizir gavgavim Kraisi Iesusin itim, God uam a iniam, eghti a Godin namakamin otoghiva egh Kraisi Iesusin aveghboamin ikiam.

Kamaghin God ua gumazitam nighti, eghti an ikirmirim igiamin min otogham. God a ko itima, Godin Duam a gizifa. Ezi kamaghin ovevem ko arazir kuram ua a dikabiniva egh a gativaghamin gavgaviba puvati. Sapta 5, 6, 7, ko 8, Pol Godin Arazibar mingarim migiava, egha Godin Duamin gavgavim migei. Pol ghaze, Godin Duam, gumazamizir nighnizir gavgavim Iesusin itibar aven ikia, egha men ikirmirimin aven ingari.

Sapta 9, 10 ko 11, Pol uan osimtizir mam in gun migei. Pol uabi Judabar gumazir mam. Kar gumazamizir God fomira kamaghin ua baghaviram amiseviziba. Ezi Judan avirir ekiam, me Iesus akirim ragha

a gasara. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazamizir aviriba, me Iesusin suren gumazamizibar otifi. Ezi Judaba puvati. Egha Pol kamaghin migei, arazir kurar kam, me uari men osimtizim. Egha me bizir ekiar God me damuasa ifongezir kam me deragha a ginighnizir puvati. Ezi Polin nighnizim, gin Judan gumazamizir taba me uaghan Iesusin adarazir aven izam.

Ezi Polin akinafarimin akar aboanaba, Sapta 12, 13, 14, 15, ko 16, Pol Kraisin adarazi gin mangamin arazibav gei. A igharaz darazigh ifongezir arazimin migirigiar aviribagh ami. Egha a uaghan Godin ingangarimin arazim damuasa migiava, egha gavmanin apengan ikiamin arazim migiava, egha igharaz darazir akurvaghamin arazim migei.

E nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha tuavir kam, e Godin damazimin dera

(Sapta 1-4)

Pol uan aposelin ingangarimin gun migei

¹ Ki Pol, ki ia bagha akinafarir kam osiri. Ki Kraisi Iesusin ingangarir gumazir mam. Kraisi Iesus nan diagha ghaze, ni nan aposelin otogham. Egha a na misevegha akar aghuim akunamin ingangarim na ganingi.

² Faraghavira God akam akira ghaze, akar aghuir kam otogham. Egha akar kam inigha, an akam inigha izir gumazibav keme. Ezi me akar kam osirizi a Godin Akinafarimin iti.

³ Akar aghuir kam a Godin Otarinin gun migei. Otarir kam, a gumazimin min otogha, egha kamaghin a Atrivim Devitin ikizim.

⁴ Egha Godin Duamin gavgavimin tuavimin, God a gamizi a ua dikafi, a kamaghin en aka, a gavgavim itir Godin Otarin: A Kraisi Iesus, en Ekiam.

⁵ Ezi God kamaghin ifonge, kantriba bar itir gumazamizir maba, nighnizir gavgavim Iesusin ikiva an akamin gin mangam. Kamaghin God, Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimira, a en apangkufi.

Egha God, Kraiſ bagha, apoſelin inan-
garim damuſa e ati.

⁶ Ezi ia uaghan, Kraiſ Ieſuſ ian diagha
ghaze, ia nan adarasi, ezi ia an gın zui.
Egha ia Ieſuſın aven itir marasi.

⁷ God ia gifongegha ian diagha ghaze, ia
nan adarasi, egh na baghivira iki. Ezi ki
akınafarir kam ia Romın nguibar ekiamın
itir gumazamiziba bagha an osiri.

Egha ki ghaze, en Afeziam God ko en
Ekiam Kraiſ Ieſuſ, aning ian apangku-
vighiva navir amirizim ia daningam.

Pol Romın nguibar ekiamın mangasa bar ifonge

⁸ Ki faragh kamaghın mikimasa. Nguazir
kamın nguibaba bar dar itir gumaza-
miziba, me ian nighnizir gavgavimın
eghaghanim barasi. Ezi Kraiſ Ieſuſ na
gamima, ki ia bagha bar God mınabi.

⁹⁻¹⁰ Ki bar God bagha pamten ingara,
egha uan gavgavim sara ingari, egha an
Otarimın akar aghuim akuri. God nan gara
na gifo, ki ia ginighnighavira iti. Ezi ki
God ko miğia zurara kamaghın an azai, a
ifueghiva, a uabi na bagh tuavitam atighi,
ki ia bagh iziva ian ganam.

¹¹ Ki kamagh sua, ki ia damuti, Godın
Duam amir ingangarir aghuiba, ian ikiam,
eghti ian duaba gavgavigham. Kamaghın,
ki ian ganasa bar ifonge.

¹² Ki kamaghın nighnisi. E uarira uarir
akurvaghām. Ian nighnizir gavgavim nan
akuraghām. Eghti nan nighnizir gavgavim
ian akurvaghām.

¹³ Nan adarasi, ia kamaghın fogh, ki
dughiar aviribar izi ian ganasava amima,
bizir aviriba otiva nan tuavim apirima,
kamaghın ki izir pu. Ki kamagh sua, ki
Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin in-
garizi, men aviriba navibagh ira, kam-
aghira, ki ian tongin ingarti, ian gumaza-
mizir aviriba navibagh iraghām.

¹⁴ God Grighba ko gumazir Grighın aven
itir puvatiziba bar men akurvaghāsa in-
gangarim na ganingi, egha uaghan fofozim

itir gumaziba ko fofozim puvatizir gumaz-
iba sara. Kamaghın, ki gumazamiziba
me ikarvaghāmın osimtizim ateriva, in-
gangarir kam damuam.

¹⁵ Kamaghın amizi ia Romın itir gu-
mazamiziba, ki akar aghuim uaghan ian
mikınasa, nan navim dikafi.

Godın gavgavim, an an akar aghuimın aven iti

¹⁶ Ki fo, Godın gavgavim an akar
aghuimın aven iti. Gavgavir kam gumazir
nighnizir gavgavir an itiba bar men
akurvaghām. A faragh Judabar akur-
vaghiva, egh uaghan Kantrin Igharazibar
Gumazibar akurvaghām. Kamaghın ami,
ki akar aghuim akunasa aghumsizir pu.

¹⁷ Akar aghuir kam, a God arazir aghuir
an amizim en aka, an e mikim suam, an
damazimın dera. Nighnizir gavgavimın
tuavimra e an damazimın gumazamizir
aghuibar otogham. Mati akam Godın
Akınafarimın iti, “Gumazamizir nighnizir
gavgavim an itiba, God me mikim suam,
me nan damazimın dera, eghti gumaza-
mizir kaba zurara deraghvira ikiam.”

Gumazamiziba bar akirim God gasara

¹⁸ E fo, God uan Nguibamın ikia uan
aningagharim azenimra aneka. A, gu-
mazir akirim agasaragha arazir kurabagh
amiba, ivezir kuram me daningam. Men
arazir kurar kam guizin akam abiri.

¹⁹ God gumazir kaba uabi deravira
men akazi, me an arazir aviribagh fo.
Me guizbangira fo, egha me akirim God
gasara, kamaghın amizima God ivezir
kuram me ganidi.

²⁰ God nguazimın biziba bar dar in-
garizir dughiamın, iza datirighın gumaz-
iba bar a ingarizir bizibar gani. Tuavir
kamın, gumaziba Godın arazir mogomer
maba deravira dagh fogham. Egha me an
arazir aghuibar mingarim ko an gavgavir
bar ekiar zurara itim gifos. Kamaghın
amizi, gumazitam kamaghın mikiman

1:7: Nam 6:25-26, 1 Ko 1:2-3, 2 Ko 1:1, Ga 1:3, Ef 1:2, 1 Te 4:7 **1:8:** Fl 1:3, Kl 1:3-4, 1 Te 1:2, 1:8 **1:13:** Jo 15:15-16, Ap 19:21, Ro 15:23, 16:7, Fl 4:17 **1:16:** Sng 119:46, Mk 8:38, Ap 3:26, 13:46, 1 Ko 1:18-24, 2 Ti 1:8 **1:17:** Hab 2:4, Jo 3:36, Ro 3:21-22, Ga 3:11, Hi 10:38 **1:18:** Ap 17:30, Ef 5:6, Kl 3:6, 2 Te 2:12 **1:19:** Jo 1:9, Ap 14:15-17, 17:24-28 **1:20:** Jop 12:7-9, Sng 19:1, Ap 14:17, 17:27, Hi 11:3

kogham egh suam, “Ki God gifozir puvatigha kamaghin ki osimtiziba puvati.” Bar puvatigham!

²¹ Me God gifogha egha me kamaghin nighnizir pu, “A guizbangira God.” Egha an ziam fan aghua. Egha a minabir pu. Puvati. Men nighniziba onganizi moghin itima, me fofozir aghuiba puvati, ezi mitatem men nighniziba avaragha dagh izifa.

²² Me ghaze, me fofozir aghuim iti. Ezi me guizbangira puvati, me ongani.

²³ Me Godin zurara itim akirim a gasara, egha an ziam fer pu. Puvati. Me aremeghamin gumazibar min gara, marvir guaba ko, kuaraziba ko, asiziba ko, kuruziba ko, ipebar min marvir guabar ingara, egha da isa dar ziaba fe.

Gumamaziziba arazir kurar igharagha garir aviribagh ami

²⁴ Gumamaziziba God akirim a gasara, ezi bizir kam bagha a me ataghizima men navibar ifongezir arazir kuraba me dikavima, me arazir bar kurar aghumsiziba itibar uari gami.

²⁵ Kamaghin amir gumamaziziba, me Godin guizin akamin gin mangan firin, akar ifavarimin aneti. Me biziba bar adar ingarizir Godin kamnangin ziam fan aghuagha, uam akirim ragha a gasara. Egha a ingarizir bizibar ziaba fava da bagha ingari. God a biziba bar dar mingarim, kamaghin amizima, e zurazurara an ziam fi mamaghira ikiam! Guizbangira!

²⁶ Me God akirim a gasara, kamaghin amizi God akirim ragha me gasaragha me ataghizi, me uan aghumsizim itir arazir kurabagh ami. Ezi men amuiba poroghamibar arazir aghuim ategha egha arazir kuraba amizir igharaziba ko uari gami.

²⁷ Kamaghira, gumaziba poroghamibar arazir aghuim ategha men naviba me dikava mati avim men isi, ezi me arazir kuraba gumazir igharaziba ko uari gami.

Gumaziba aghumsizir araziba uarira uari gami, bizir kam bagha me uarira uan arazir kurabar ivezir kuram iniam.

²⁸ Me Godin guizin fofozim suiragh a ginighnighan aghua, kamaghin amizi God me ataghizi, me uan nighnizir kurar mizirizibar gin ghua arazir bar kurar e damuan koghamibagh amua, nighniziba bar ikufi.

²⁹ Me arazir kurar avirir kabagh ami: men araziba bar ikuvigha, munavin bizim bagha navim dikafi, egha uarir apanim gamigha, bizir aviriba itir gumaziba bagha navim ikufi, egha gumazibav sozima da ariaghiri, egha biziba bagha uarir atara uari abisi, egha gumazibagh ifari. Egha gumaziba paza me damuasa nighnisi, egha girakirangin migirigiar kurabar gumazibagh ami.

³⁰ Egha migirigiar ifavarir gumazir igharazibar ziabagh asighasizibagh ami. Egha Godin apanim gamua, egha tiraghtirarazir arazim gamua, egha uan navir averiabar aven ghaze erara e bar dera, egha me uari uan ziaba fe. Egha me uari arazir kurar igiar mabagh ami da otifi. Egha me uan afeziaba ko amebabar akaba batosi.

³¹ Me nighnizir aghuiba puvati. Egha me uari uan akar dikirizibar gin zuir puvati. Egha me igharaz darazir akurvaghan aghua, egha men apangkuvir puvati.

³² Me fo, Godin Akinafarimin itir akar gavgavim kamaghin migia ghaze, “Gumamazizir kamaghin amiba, me ivezir kuram inigh arimighregham.” Gumazir kaba Godin akar gavgavim gifo, egha me a batogha arazir kurar aviribagh ami. Egha uaghan me arazir kurar kabarama amir pu. Puvati. Me arazir kurar kabagh amir gumazir igharazibar ziaba fe.

2

God gumamazizibar araziba tuisizir arazim, a guizbangira ghua bar dera

¹ Kamaghin amizi, ia igharaz darazi akaba me gasir gumaziba, ki vaghvagh

kamaghin ia mikimasa, ni kamaghin nighnighan marki suam, ki uabi osimtiziba nan puvati. Ia orakigh, ni akam igharazitav gasi, egha ni uabi arazir me amiba ni uaghan dagh ami, kar ni akam uaghan uabi gasi.

² E fo, God, gumazir arazir kurar kabagh amiba, men araziba tuisigha ivezir kuram me ganidi, arazir God amir kam a bar guizbangira ghua bar dera.

³ Ia arazir kabagh amir gumaziba akam me gasi, egha ia uari arazir kaba uaghan me ko dagh ami. Ni ghaze, God ti akam ni gasan kogham? Bar puvati!

⁴ Manmaghin amizi God arazir aghuibar ni gamua, egha dughiar ruarimin ni mizua ikia, egha nin arazir kuram bagha ivezir kuram zuamira ni ganingizir puvati. Godin arazir aghuarir kam, ni ti an garima a ti pura bizim? God ni uan navim giraghasa a ifongegha, arazir aghuimin ni gami. Ni foz, o?

⁵ Ni uan navimin suiragha gavgavigha egha uan navim gighasa nighnizir pu. Egha arazir kam ni uabi ivezir ekier kuram bar uabi garisi.

⁶ God gumazamiziba amizir araziba bagh ivezim vaghvagh me daningam.

⁷ Gumazamizir maba arazir aghuiba bagha gavgavigha dar gin ghuava, egha God ko dabirabir aghuim, ko ziar ekiam, ko ikirimirir ikuvighan koghamim, da iniasa tuavim buri. God ikirimirir zurazurara itim gumazamizir kabar aningam.

⁸ Ezi gumazamizir maba uarira uari ginighnigha, egha guizin akam akirim ragh a gasaragha egha arazir kurabar gin zui. Eghti God uan aningagharim isi gumazamizir kabagh ingeghiva ivezir bar kuram me daningam.

⁹ Osimtizir ekiam ko mizazir kuram gumazamizir arazir kurabagh amiba batogham. Judaba faraghtima Kantrin Igharazibar Gumaziba gin.

¹⁰ Eghti God dabirabir aghuim ko ziar ekiam ko navir amirizim isi gumazamizir arazir aghuibagh amibar aningam. Jud-

aba faraghti Kantrin Igharazibar Gumaziba gin.

¹¹ God ikizitam uabin toroghan kogham, egh a bar gumazamiziba bar men araziba deravira da tuisigham

¹² Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba men puvati. Egha arazir kuram gamigha, Moses Osirizir Arazibar saghon ikia me ovenge. Ezi Judaba Moses Osirizir Araziba ikia dagh fo. Egha arazir kuram gamizi, God men gara Moses Osirizir Arazibar aven itir akamin gin ghua men araziba tuisisi.

¹³ E fo, gumazitam Moses Osirizir Araziba pura da baragha, a Godin damazimin derazir pu. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar gin zuibara, God me migia ghaze, me an damazimin dera.

¹⁴ Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Moses Osirizir Araziba puvati. Egha men marazi uan nighnizimra arazir aghuibar gin zui, ezi arazir kaba Moses Osirizir Araziba mirara zui. Me Moses Osirizir Araziba puvati, egha dar aven itir arazir aghuibar gin zui. Arazir kam kamaghin en aka, arazir aghuiba men nighnizimin iti me fo, me manmaghin damuam.

¹⁵ Me amir arazir kam e fo, God Moses Osirizir Arazibar akam men navir averiabar an osirizima an azenim giri. dughiar maba men nighnizimra akam me gasi; egha dughiar maba men nighnizim ghaze, ia deraviram ami. Kamaghin amizi, nighnizir men navir averiabar aven itir kam uaghan kamaghin en aka, Moses Osirizir Araziba guizbangira men navir averiabar aven iti.

¹⁶ Kamaghin, akar aghuir ki kurim kamaghin migei, God gumazamiziba bar men navir averiabar itir nighnizir mogomeba tuisighamin dughiam, gumazamizir kabar nighnizibara arazir kurar me amiziba bagh men araziba tuisigham. God gumazamizibar araziba bagh me tuisighamin ingarim isava, Krais Iesusin dafarim gati.

Judaba ghaze, Moses Osirizir Araziba men akurvasi

2:4: Ais 30:18, Ro 3:25, Ef 1:7, 2:9, 2 Pi 3:9, 3:15 **2:6:** Sng 62:12, Snd 24:12, Mt 16:27, Jo 5:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 22:12 **2:8:** Ro 1:18, 2 Te 1:8 **2:9:** Amo 3:2, Lu 12:47-48, Ro 1:16, 1 Pi 4:17 **2:11:** Lo 10:17, 2 Sto 19:7, Jop 34:19, Ap 10:34, Ga 2:6, Ef 6:9, Kl 3:25, 1 Pi 1:17 **2:13:** Mt 7:21, Je 1:22-25, 1 Jo 3:7 **2:14:** Ap 10:35 **2:17:** Ais 45:25, Jo 8:33, 2 Ko 11:22, Je 2:19

17 Ezi datirighin ia manmaghin ami? Ia ghaze, erara e Judaba; e Moses Osirizir Araziba gisin tu. Egha ia uari fa ghaze, e Godin adarasi, erara God uabin toro.

18 Kamaghin ia God ifongezir araziba dagh fo. Moses Osirizir Araziba ian sure gami, ezi ia fo, arazir manaba dera, o da ikufi.

19-20 Ia kamaghin nighnisi, Moses Osirizir Araziba fofozimin mingarir aghuim ko guizin akaba bar e ganingi. Kamaghin ia ghaze, e gumazir damazir okaviziba tu-avim men akakasi. Egha mitatemin itir gumazamiziba, angazangarim men akakasi. Egha gumazamizir onganiba fofozim me ganiga, egha borir doziba men sure gami.

21 Guizbangira, ia marazir sure gami. Egha manmagh sua ia uari sure damuan aghua? Ia kamaghin akam akuri, biziba okiman marki. Egha iarara biziba okei.

22 Ia ghaze, poroghamiba uari isi arazir kurabar amuan marki. Egha ia uaghan kamaghin ami. Ia ghaze, e godin ifavarir marvir guaba, bar dar aghua. Egha manmagh sua dar dipenibar ghua, marvir guaba okei.

23 Ia uarira uan ziaba fa ghaze, "E Moses Osirizir Araziba iti." Egha ia dar gin mangan aghua. Egha arazir kam in ia Godin ziam gasighasisi.

24 Ia fo, Godin Akinafarim bizir kam in migirigiam iti, "Ia Judaba, ian arazir kuraba bangin, Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin ziam gasighasisi."

Guizin mikarzir mogomer dighorimin arazim

25 Ia guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, ian arazir mikarzir mogomem aghorim a dera. Egh ia Moses Osirizir Arazibar gin mangan koghti, ian mikarzir mogomem aghorir arazim pura bizimin oto.

26 Eghti Kantrin Igharazimin Gumazitam, a me mikarzim atuzir puvatizir gumazim, a Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiti, God an ganigh mikim suam, a mati gumazir me mikarzim atuzim.

27 Ia Judaba guizbangira Moses Osirizir Arazibar akinafarim iti, ezi me ian mikarziba aghore. Ezi ia deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba, Moses Osirizir Araziba deravira dar gin zui, ezi me men mikarzir mogomeba aghorezir puvati. Bar guizbangira, ia Judaba, Moses Osirizir Araziba gin mangan koghti, Kantrin Igharazibar Gumaziba ian araziba tuisigh egh mikim suam, ian araziba ikufi.

28 Akar kam in mingarim kamakin: mikarzir mogomer dighorimin arazim gumazitam damuti, a guizin Judan gumazimin otoghan kogham. Mikarzir mogomem aghorir arazim a nivafizimin bizim puvati.

29 Puvati. Guizin Judan gumazim a kamakin: an nighnizim ko navir averiamin aven Judan gumazimin iti. Guizin mikarzir dighorim, a uaghan gumazimin nighnizim ko navir averiamin aven ikegh otivam. Guizin mikarzir dighorim, a Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otivir puvati. Kar bizir Godin Duamin tuavimin otivim. Gumazir kamaghin amim, gumazimin damazimin ziar aghuim isir puvati. Egha Godin damazimin a ziar aghuim isi.

3

God deravira uan akamin gin zui

1 E fo, mikarzir mogomemin dighorim a pura nivafizimin bizim puvati. Kamaghin Judaba ti manmaghin Kantrin Igharazibar Gumazibagh afira? Ezi bizir aghuir manaba mikarzir dighorimin arazimin otifi?

2 E! God bizir bar aghuir aviriba Judabagh aningi. Bar bizir ekiam, God uan akam isa Judabagh aniga ghaze, ia deravira an ganam.

3 Bar guizbangira, Judan marazi akar kam deravira an gin zuir puvati. Eghti God manmaghin damuam? Me nighnizir gavgavim Godin ikian koghti, bizir kam God damighti, a uan akamin gin mangan kogham, o?

⁴ Bar puvati! Gumaziba bar ifari, ezi God uabira zurara guizbangira miġei. Godin Akinafarimın osizirim kamaghın miġei,

“God, ni miġeima, gumazamiziba fo, ni guizbangira miġei.

Egh me nin araziba tuisighiva me fogh suam, ni arazir kuratam itir puvati.”

⁵ Ezi manmaghın ami? E kamaghın mikim suam, en arazir kuraba ti Godin arazir aghuiba azenim garisi? O, e kamaghın mikim suam, God en arazir kuraba ikarvaha ivezir kuraba e ganiga, kamaghın a ti arazir kuram gami? (Miġirigiar kaba, nguazimın itir gumazibar miġirigiabar min zui.)

⁶ Bar puvati! God deraghan koghiva, manmaghın gumazamiziba bar men araziba tuisigham? Bar puvati, an araziba dera, kamaghın a gumazamizibar arazir kuraba ikarvasi.

⁷ Gumazitam kamaghın mikim suam, “Nan akar ifavarim, Godin guizin akam gamizi, an azenim giri, egha an ziam gamima an ekefe. Egh manmagh su, God na mikim suam, ki gumazir arazir kuram gamim, egh nan arazir kuram ikaragham?”

⁸ Miġirigiar onganir igharazir mamra kara: “Aria, e arazir kuram damutima arazir aghuim otivam.” Gumazir maba akam na gasa ghaze, ki kamaghın bizibav gei! Kamaghın God me gasighasighti, bar deragham.

Gumazitam Godin damazimın derazi puvati

⁹ Ezi manmaghın ami? E Judaba ti Kantrin Igharazibar Gumaziba Godin damazimın me gafira? Bar puvati! Ki mikemegha gifa, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, arazir kurabar gavgavim bar e avarazi e an apengan iti.

¹⁰ Godin Akinafarim bizir kam kamaghın a miġei,

3:4: Sng 51:4, 62:9, Jo 3:33 **3:8:** Ro 5:20, 6:1, 6:15 **3:9:** Ro 1:18-2:24, 3:23 **3:10:** Sav 7:20 **3:13:** Sng 5:9, 140:3, Je 5:16 **3:14:** Sng 10:7 **3:18:** Sng 36:1 **3:19:** Jo 10:34, Ro 1:20, 2:2, 3:9, 3:23 **3:20:** Sng 143:2, Ap 13:39, Ro 7:7, Ga 2:16, Ef 2:8-9, Ta 3:5

“Gumazitam Godin damazimın derazi puvati. Bar puvati.

¹¹ Gumazitam fofozir aghuim itir puvati.

Gumazitam God buri puvati.

¹² Gumaziba bar tuavir aghuim ataki.

Gumaziba bar pazav ami.

Men tav arazir aghuim gamir puvati. Bar puvati.

¹³ Men akar toriba mati gumazir moziba akaba akari;

kamaghın me miġeima ovevem otifi.

Me akar ifavarir bar aviribagh ami.

Egha men akar toriba gumazibagh asighasizir miġirigiaba bar izifa, mati kuruzir kurabar imezim.

¹⁴ Dughiaba zurara me akav ghuriaba gumazibagh arigha,

miġirigiar gumazibagh asighasisibagh amua osimtiziba me garisi.

¹⁵ Me zurara atamra ghua gumazibav sozi, me ariaghiri.

¹⁶ Me aruava bizir gumazamizibar dabirabim gasighasizibagh amua,

egha mizaziba ko osimtiziba me garisi.

¹⁷ Me navir amirizimın tuavim gıfozir puvatiġha igharaz darasi ko deragha apiaghiri puvati.

¹⁸ Me tong bar Godin atiatir puvati.”

¹⁹ E fo, God kamaghın ifonge, an kotin dughiamın Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, me Godin arazir gumazamiziba tuisizim riagh egh miġirigiatam damighan kogham. Kamaghın God, Moses Osirizir Araziba isa, Judabagh aningi. Eghti me dar ġin mangi dar apengan ikiam.

²⁰ E fo, tav Moses Osirizir Arazibar ġin mangiti, God kamaghın mikiman kogham, ni nan damazimın dera. Puvati. Gumazir Moses Osirizir Arazibar ġin mangasava amim, a uan arazir kuramın gara fo, kar arazir kuram.

Gumazir niġhnizir gavgavim Kraisin itim, God ghaze, a nan damazimın dera

²¹ Ezima tuavir e Godin damazimin derazim, a datirighin azenim giri. A Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavimin otozir puvati. A tuavir igharazimin oto. Mosesin Osiziriba, ko Godin akam inigha izir gumazibar Akinafariba bizir kamın gun miği.

²² Bizir kam kamagin, gumamaziziba bar nighnizir gavgavim Kraıs İesusin ikiti, God suam ia nan damazimin dera. Tuavir igharazitam ua itir puvati.

²³ Gumamaziziba bar moghira arazir kuram gami, egha kamagin Godin angazangarimin saghon ikia egha an aven mangan ibura.

²⁴ Ezi God en apangkuvigha egha Kraıs amizir ingangarimin a uam e givezegha ghaze, ia nan damazimin dera. E uan ingangaritamın Godin damazimin derazir puvati. Puvati. God Kraıs İesusin ingarim bangin, a bizir aghuir kam isava pura e ganingi.

²⁵ God kamagin ifonge, Kraıs aremeghiva, egh tuavir kamın a gumamazizibar amuti, men arazir kuraba a da gin amadagham. Bizir kam bagha, God Kraıs amisefe. Eghti tina nighnizir gavgavim İesusin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera. Kraısın ovevemın tuavimin, God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. Fomira God gumamazizibar asughav ikia, egha zuamira men arazir kurabar ivezir kuram da ikarazir puvati.

²⁶ Egha datirighin dughiar kam God uabi en akagha ghaze, a uabi bar dera. A uan arazir aghuim kamagin en aka, eghti gumamaziziba nighnizir gavgavim İesusin ikiti, a suam, ia nan damazimin dera.

²⁷ Eghti e tizim bagh uarira uan ziaba fam? Biziba bar pu. E kamagin mikiman kogham, e Moses Osirizir Arazibar gin zuima kamagin God e miğia ghaze, e dera. Bar puvati. Gumamaziziba nighnizir gavgavim İesusin ikiti, God suam, ia nan damazimin dera.

²⁸ E fo, Moses Osirizir Arazibar gin zuir tuavir kam gumazitam gamizi, a Godin damazimin derazir puvati. Nighnizir gav-

gavim itir gumamaziziba, merara Godin damazimin dera.

²⁹⁻³⁰ Ezi manmaghin ami, God a ti Judabar Godra? O, a ti Kantrin Igharazibar Gumaziba sara, men God? Are. A Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba bar moghira men God. Godin vamira iti. Egha a gumazir uan mikarzir mogomebar aghoreziba, men nighnizir gavgavimin garava, egha uaghan a gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba, men nighnizir gavgavimin gari. Egha a ghaze, ia nan damazimin dera.

³¹ Ezi manmakın? E kamagin mikim suam, nighnizir gavgavim bar bizir ekiam, egh e ti suam, Moses Osirizir Araziba pura bizim? Bar puvati. E kamagin mikim suam, Moses Osirizir Araziba da gavgavigha ingangarim iti.

4

God Abraham dibora ghaze, a nan damazimin dera

¹ Kamagin, e Abraham ginighnigham, an en min nguazir kamın gumazir mam, egha en ovavim. Bizir tizim guizin a bato?

² Pura nighnigh: Abraham arazir aghuibar amuti, God suam ni nan damazimin dera, eghti bizir kam bagh Abraham uan ziam fam. Ezi bizir kam guizin bizim puvati. Abraham tuavir kamın Godin damazimin gumazir aghuim otozir puvati. Egh bizir kam bagh Abraham uan ziam fan kogham.

³ Godin Akinafarim ghaze, "Abraham nighnizir gavgavim Godin itima, ezi God an nighnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimin dera."

⁴ Gumazim ingangarim gamima, me ivezim a ganidi. Ivezir kam, a bizir aghuir me pura a ganidir puvatizim. Puvati. Kar an ingangarimin ivezimra.

⁵ Eghti gumazitam Godin damazimin gumazir aghuimin min otivsi, a manmaghin damuam? An arazir aghuim bagh pamten ingaran marki. Puvati. A nighnizir gavgavim Godin iki suam, God arazir

3:21: Ap 10:43, 15:11, 26:22, Hi 11:4, 1 Pi 1:10 **3:22:** Ro 1:17, 10:12, Ga 2:16, 3:28, Kl 3:11 **3:23:** Ro 3:9, 5:2, 11:32, Ga 3:22 **3:24:** Ro 5:1, Ef 1:7, 2:8, Kl 1:14, 1 Ti 2:6, 1 Pi 1:18-19 **3:25:** Ap 13:38-39, 17:30, Ef 1:7, Kl 1:20, Hi 9:15
3:27: Ro 2:17, 2:23, 1 Ko 1:29-31, Ef 2:9 **3:28:** Ap 13:38-39, Ro 3:20-22, 8:3, Ga 2:16 **3:31:** Mt 5:17, Ro 8:4 **4:2:** Ro 3:20, 3:27-28 **4:3:** Stt 15:6, Ga 3:6, Je 2:23 **4:4:** Ro 11:6

kurabagh amizir gumazim dipon suam, ni nan damazimın dera. God gumazir kamın niğhnizir gavgavimın garava a medagha ghaze, ni nan damazimın dera.

⁶ Devit uaghan akar otevir kam gamua ghaze, gumazir arazir aghuibagh amir puvatizim, God ghaze, a nan damazimın dera. Gumazir kam bar akongegh. Devit kamaghın miğei,

⁷ “Gumazir arazir kurabagh amim,
God an arazir kuraba gın amadagha egha da avara,
eghti gumazir kam bar akuegham.

⁸ Gumazir arazir kuram gamim,
God an arazir kuram mengvira ikian kogham,
eghti gumazir kam bar akuegham.”

⁹ Bar akongezir arazir kam, tein bizim? A gumazir uan mikarzir mogomebar aghorezibar bizimra? O, gumazir mikarzir mogomebar aghorezir puvatiziba uaghan, men bizim? Ia deravira niğhnigh. E kamaghın miğei, “Abraham niğhnizir gavgavim Godın itima, ezi God an niğhnizir gavgavim bagha a dibora ghaze, ni nan damazimın dera.”

¹⁰ Ia niğhnigh, dughiar manamra God ghaze, ni nan damazimın dera? Dughiar a tighar uan mikarzir mogomem aghoramim, an a mikemezi, o? Dughiar a uan mikarzir mogomem atugha gıvazimın gın, an a mikeme? Guizbangira, Abraham tighar uan mikarzir mogomem aghoramim dughiamın God ghaze, ni nan damazimın dera!

¹¹ Ezi gın, me an mikarzir mogomem atu. God mikarzir mogomemın diğhorimın arazim a ganıngi, eghti me Abrahamın duar kurimın gan fogh suam, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramim a niğhnizir gavgavim Godın iti. Ezi bizir kam bagha God ghaze, ni nan damazimın dera. Ezi kamaghın amizi, Abraham gumazimizir niğhnizir gavgavim Godın itibar ovavimın mın oto. Gumazir kaba, me gumazir mikarzir mogomem aghorezir

puvatiziba. Egha niğhnizir gavgavim Godın itima God ghaze, ia nan damazimın dera.

¹² Egha Abraham uaghan mikarzir mogomeba aghorezir marazir ovavim, me pura mikarzir mogomeba aghorezir pu. Puvati. Me mikarzir mogomeba aghoregha, me uaghan en ovavim Abrahamın arazibar gın ghua, nguazir kamın ikia niğhnizir gavgavim Godın iti, mati Abraham, dughiar a tighar mikarzir mogomem aghoramimın, a niğhnizir gavgavim Godın iti.

God Abraham ko dikirizir akam

¹³ Fomira God akar dikirizim Abraham ko an gın zuir ovaviba me ganıga ghaze, a nguazir kam me danıngam. Abraham, Moses Osirizir Arazibar gın zuir puvatigha, ezi God a ko akar dikirizim gami. Puvati, Abraham niğhnizir gavgavim Godın itima, kamaghın God ghaze, ni nan damazimın dera. Egha God Abrahamın niğhnizir gavgavimın ganıgha, kamaghın a ko akar dikirizim gami.

¹⁴ Eghti gumazitam Moses Osirizir Arazibar gın mangıva a Godın akar dikirizimın biziba da initi, kamaghın gumazimın niğhnizir gavgavim a pura bizimın otozi, ezi Godın akar dikirizim gavgaviba puvatighai.

¹⁵ E kamaghın fo, Moses Osirizir Araziba itima gumaziba dar gın zuir puvatizima bizir kam God gamıma a men anıngazi. Moses Osirizir Araziba puvatıghtıma, eghti e kamaghın mikıman kogham, gumaziba Moses Osirizir Arazibar akaba batosi.

¹⁶ God kamaghın ifonge, a Abrahamın gın zuir ovavibar apangkuvıghıva akar dikirizim me danıngam. Kamaghın amizi, God Abrahamın niğhnizir gavgavimın ganıghava, a gısın akar dikirizim Abraham koma a gami. Gumazimizir Moses Osirizir Arazibar gın zuibara, bizir kaba inian kogham. Puvati. Tina Abrahamın mın niğhnizir gavgavim ikıva me uaghan bizir kaba iniam. Kamaghın, Abraham, a bar en afeziam.

17 Kamaghin Godin Akinafarim kamaghin migei, "Ki ni damighti ni kantrin aviribar afeziamin otogham." Akar dikirizir kam, God uabi a gamizi an an damazimin gavgafi. Godin kamra, Abraham nighnizir gavgavim an iti. Egha Godin kam, a gumazir ovengezibagh amima me ua dikafi, egha a pura migeima bizir faragha itir puvatiziba, da otifi.*

18 Abraham fozir puvati, God manmaghin uan akar dikirizim damighti an otivam. Egha a guizbangira nighnizir gavgavim Godin ikia, bizir aghuir a fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egha kamaghin a "Kantrin aviribar afeziamin oto." Godin Akinafarim mikemezi moghin, "Nin ovavir boriba bar avirasemegham."

19 Abraham fo, an mikarzim bar ghurigha mati aremezir gumazim. Egha a 100 plan azenibar roghira ghu. Egha a fo, an amuim Sara boritam batan kogham, a navim ronge.

20-21 Egha Abraham uan nighnizir gavgavim anetaghizir puvati. Egha a Godin akar dikirizim ginighnigha navir pumuningin itir puvati. Egha an nighnizir gavgavim a gamima a bar gavgavigha Godin ziam fe. A bar fo, God uan akar dikirizimin gin mangi bizir kam damuamin gavgavim iti.

22 Kamaghin God Abrahamin nighnizir gavgavim a ginighnigha a dibora ghaze, a nan damazimin dera.

23 Akar kam Godin Akinafarimin iti, "God a dibora ghaze, a nan damazimin dera." Kar an Abrahamra migeir puvati.

24 Kar uaghan en migirigiam. E uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. God Iesus en Ekiam gamizi a ua mozimin dikafi, ezi e nighnizir gavgavim an iti. Kamaghin God uaghan e dipon suam, ia nan damazimin dera.

25 En arazir kuraba bagha, God Iesus isa gumazir kurabar dafarim gatizi me a misoghezi, an areme. E an damazimin

deraghasa, an e bagha Iesus gamizi a ua mozimin dikafi.

E Krai ko aremegha uaghan a ko angamra iti

5

(Sapta 5-8)

E datirighin Godin damazimin dera

1 Ezi e nighnizir gavgavim Godin itima, tuavir kam in God ghaze, e an damazimin dera. Kamaghin amizi en Ekiam Krai Iesus an e gamizi, e navir vamira God ko iti.

2 E Krai nighnizir gavgavim an itima, tuavir kam in an e inigha God bagha ghuzima, e datirighin Godin apangkuvimin aven iti. E fo, e Godin ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniasa, egha bizir kam mizuai iti, kamaghin e bar akonge.

3 Egha e bizir kabanaghra bagha bar akongezir puvati. E fo, e osimtizibar aven itima, eghti osimtiziba e damuti, e tugh gavgavighamin arazim gifogham. Kamaghin e bar akonge.

4 E tugh gavgavighti, kamaghin God migirigiar aghuim e damuam. Eghti an migirigiar kam e damuti, e bizir aghuir gin izamiba bagh mizuam iki suam, e da iniam.

5 God uan Duamin, an arazir gumazamizibagh ifongezim e gingezi, a bar en navibagh izifa. Kamaghin amizi e Godin bizir aghuiba bagha mizua, egha bar fo, e pura mizuai puvati, da guizbangira otivam.

6 E uarira uarir akurvaghan iburazir dughiamin, Krai e gumazamizir kuraba bagha areme. An ovevem, God inabazir dughiamin oto.

7 Guizbangira, gumazir aghuimin akurvaghsi aremeghamin bizim bar osemi. Ezi ti dughiar vabara, tarazi ti, gumazir aghuitam bagh aremegham.

8 Ezi e arazir kurabagh amuavira itir dughiamin Krai, en akurvaghasa areme.

* **4:17:** (4:17) Grighin akam, vezin kam deragha bigha mikemezir puvati. Marazi nighnigha ghaze, vezin kam kamaghin migei, "Abraham, Godin damazimin en ovavir afeziam." **4:18:** Stt 15:5, Hi 11:1 **4:19:** Stt 17:17, 18:11, Hi 11:11-12 **4:22:** Stt 15:6 **4:24:** Ap 2:24, 13:30, Ro 15:4, 1 Pi 1:21 **4:25:** Ais 53:4-5, 1 Ko 15:17, 2 Ko 5:21, Ga 1:4, 1 Pi 1:21 **5:1:** Jo 16:33, Ro 3:24, 3:28-30, 4:24, Ef 2:14, Kl 1:20 **5:2:** 1 Ko 15:1, Ef 2:18, 3:12, Hi 3:6, 10:19 **5:3:** Ap 5:41, 2 Ko 12:10, Fl 2:17, Je 1:2-3, 1 Pi 1:5-7, 3:14 **5:5:** Sng 22:5, 25:20, 2 Ko 1:22, Ga 4:6, Ef 1:13-14, Hi 6:18-19 **5:6:** Ro 4:25, 5:8-10 **5:8:** Jo 3:16, 15:13, 1 Pi 3:18, 1 Jo 3:16, 4:10

Arazir kamın, God bar e gifongezir arazim en aka.

⁹ Bizir bar ekiam, Kraiss e bagh aremezi, tuavir kamın God en gara ghaze, ia nan damazimın dera. Kamaghın e fo, gın Godın kotiamın dughiamın an aningagharim otoghti, a dughiar kam guizın uaghan en akurvagham.

¹⁰ E faragha Godın apaniba, ezi an Otaramın ovevemın an e gamizi e an namakaba. Datirighın e an namakaba, ezi Iesus angamra ikiava, kamaghın bar guizbangira a en akurvagham.

¹¹ Uaghan bizir mam kamakın, en Ekiam Kraiss Iesus e gamizi e guizın Godın namakabara, kamaghın e bar akonge.

Adamın aven, ovevem otozi, ezi Kraissin aven, ikirimirir zurara itim oto

¹² Kamaghın amizi, gumazir vamıra arazir kuram gamizi, ezi tuavir kamın arazir kuraba nguazir kamın oto. Ezi nguazir kamın gumazamiziba arazir kurabagh amima, ovevem oto. Ezi gumazamiziba bar arazir kurabagh amima, kamaghın ovevem bar me bato.

¹³ E fo, fomıra dughiar Moses Osirizir Arazibar tighar otivam, dughiar kamın arazir kuraba nguazir kamın iti. Ezi Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, God gumazibar arazir kurar kaba medir puvati.

¹⁴ Ezi Adamın dughiamın ikegha ghua Mosesın dughiamın, ovevem gumazamiziba gativagha me avara. Gumazir maba Adamın mın arazir kuratam gamizir puvati, men arazir kuraba ighara. Ezi ovevem uaghan me avara. Ezi Adam mati Gumazir Izamimın nedazim.

¹⁵ Ezi Godın apangkuvir a pura aningizim, an Adam amizir arazir kuramın mın amir puvati. Guizbangira, gumazir vamıra Adam arazir kuram gamima, ezi tuavir kamın gumazir avıriba ariaghire. Ezi gumazir vamıra Kraiss Iesus an apangkuvimın, God e gamizi, e an damazimın dera. Ezi Godın apangkuvimın gavgavim bar ovevemın gavgavim gafira.

Bizir kam, a gumazamizir avıriba pura me ganingizi, a me gizifa!

¹⁶ Egha uaghan God puram e ganingizir bizim ko, gumazir vamiran arazir kuramın otozir bizim, aning uaghara zuir puvati. Aning arazir vamıra e gamir puvati. Bar puvati. Gumazir kam arazir kurar vamıra amizi, God gumazamiziba me tuisigha ghaze, ia bar ikuvigham. Egha God puram e ganingizir bizim kamakın, gumazamiziba arazir kurar avıribagh amima, God men apangkuva gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati.

¹⁷ Guizbangira, gumazir vamıra Godın akam batoghezi, ezi an arazir kuramın ovevem gumazamiziba bar me gatifa. Ezi God uan apangkuvim gumazamiziba avarazi a me gizifa, egha ghaze, ia nan damazimın dera. Kar a pura aningizir bizim. Egh gumazir vamıra Kraiss Iesusın ingangarimın, tina God pura anidir bizim iniva, a Kraiss ko ikiva bizibagh ativagh dar ganam. Egh me kamagh ikiva me bizibagh ativaghamin gavgavim, ovevemın gavgavim gafiragham.

¹⁸ Ezi kamaghın, e deravıra akar kam gıñghıñgham. Gumazir mam arazir kurar vamıram amizi, kamaghın God ghaze, gumazamiziba bar moghıra bar ikufi. Kamaghıra, Gumazir Igharazir Vamıra arazir aghuir Godın damazimın derazim gami. Kamaghın God gumazamiziba bar men gari, mati me arazir kuratam gamizir puvati. Egh God me zurara itir ikirimirir aghuarim me danıngam.

¹⁹ Gumazir vamıra Godın akam baraghizir puvati, ezi an arazir kam gumazamizir avıribagh amizi, me arazir kurabagh amir gumazibagh ava. Kamaghıra Gumazir Vamıra Godın akam baraghizi, ezi an arazir kam gumazamizir avıribagh amizi, me Godın damazimın dera.

²⁰ God kamaghın nıghnıgha, egha Moses Osirizir Araziba anıngi, eghti gumazamiziba arazir kurabar amuamin tuavibagh fogh dar amuti, arazir kurar avırım

otivighram. Kamaghin gumamaziba puv arazir kurabagh ami, ezi Godin apangkuvim bar ekevegha, bar dar pin iti.

²¹ Arazir kuram faragha gumamazibagh amima me ariaghiri, kamaghin ovevemın tuavimın arazir kuram men atrivimın mın iti. Kamaghira Godin apangkuvim datirighin gumamazibagh amima, me an damazimın dera. Kamaghin apangkuvim en atrivimın mın iti. Eghti gin izamin dughiam, en Ekiam Krai Iesusin ingarimın, God zurara itir ikirimirir aghuarim e daningam.

6

E Krai ko ovenge

¹ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E ti arazir kuraba dar amuvira ikiam, eghti Godin apangkuvim ekevegh mangvira ikiam?

² Bar puvatigham! E aremezir gumazibar mın ikiava, egha arazir kurar e amiba ategha gifa. Egh e manmagh su, uam arazir kurabar tuavimın gin mangvira ikiam?

³ Ia ti kamaghin fo, e bar Krai Iesusin aven ruegha a ko poke. Arazir kamın e bar an ovevem ko poke.

⁴ E ruegha, egha tuavir kamın Kraisin ovevemın poke, ezi Afeziam Krai ko mozimın aven e akaragha e avara. Egha mati an gavgavir ekiam Krai gamizi a mozimın ua dikafi, kamaghira, e uaghan ikirimirir igiar aghuimın ikivira ikiam.

E uaghan Krai Iesus ko ikirimirir aghuarimın ikiam

⁵ Ezi, e Krai ko puegha egha mati an aremezi, moghin areme. Kamaghira, e a ua dikavizi moghin e a ko puegh ua dikavigham.

⁶ E kamaghin fo, en navir ghurimın araziba, da Krai ko ter ighuvimın aremegha gifa, ezi en nivafizimın agoroger arazir kurabar gavgavim gifa. Kamaghin, e ua arazir kuramın ingangarir gumazibar ikian kogham.

⁷ Guizbangira, gumazitam aremeghti, arazir kuramın gavgavim uam a gativaghti, an an apengan ikian kogham.

⁸ E ghaze, e Krai ko areme, egha e nighnizir gavgavim kamaghin iti, e uaghan a ko ikirimirir aghuir kamın ikiam.

⁹ E kamaghin fo, Krai mozimın ua dikavigha gifa. Egha uam aremeghan kogham. Ovevem, a ua gavgavir a misueghti a uam aremeghamim, puvati.

¹⁰ Egha Krai dughiar vamıram aremegha ua aremeghan kogham. Egha ovever arazir kamın, an arazir kuramın gavgavim gamizi, eghti a uam a gativsi damuan kogham. Egha datirighin a ikirimirir aghuarimın ikia God baghavira iti.

¹¹ Kamaghira, nighnizir kam ian iki, ia uaghan Krai ko aremegha egha arazir kuramın gavgavim uam an apengan itir puvati. Egha ia Krai Iesus ko porogha God baghavira ikia ikirimirir aghuimın iti.

¹² Ovever mikarzim en iti, ezi ia arazir kuram ateghtima a ian mikarzibagh ativan marki. Kamaghin arazir kuram ia gekutima ia mikarzim ifongezir arazir kuramın gin mangan kogham.

¹³ Egh ia arazir kuram amamangatighti a ian soroghafariba ko bizitaba ikirarighti ia arazir ikuratam damuan marki. Ia mati, gumamazir ovegha mozimın ikegha ua dikavigha angamra itiba, kamaghin ia uari isi God daning. Egh God amamangatightima a ian mikarzim bar a gativaghti ia arazir aghuibar amu.

¹⁴ Arazir kuram ua ian mikarzibagh ativan kogham. Ia Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati, ia Godin apangkuvimın apengan iti.

E arazir aghuibar ingangarir gumaziba

¹⁵ Ezi e datirighin Moses Osirizir Araziba ua dar apengan itir puvati, egh e manmaghin damuam? E Godin apangkuvimın apengan iti, egh e arazir kurabar amuvira iki, ti deragham, o? Bar puvati!

6:1: Ro 3:5-8, 6:15 **6:2:** Ro 7:4, Ga 6:14, Kl 3:3, 1 Pi 2:24, 4:1 **6:3:** 1 Ko 15:29, Ga 3:27 **6:4:** Ro 8:11, Ga 6:15, Ef 4:22-24, Kl 2:12, 3:10 **6:5:** Fl 3:10-11 **6:6:** Ga 5:24, 6:14, Ef 4:22, Kl 2:11, 3:5, 3:9 **6:7:** 1 Pi 4:1 **6:9:** MAA 1:18
6:10: Lu 20:38, Hi 9:26-28, 1 Pi 3:18 **6:11:** Ro 6:2, 2 Ko 5:15, Ga 2:19, 1 Pi 2:24 **6:12:** Stt 4:7, Sng 19:13, 119:133
6:13: Ro 7:5, 12:1, Ef 2:5, 5:14, Kl 3:5, Je 4:1 **6:14:** Ro 7:4-6, 8:2, Ga 5:18, 1 Jo 3:6 **6:15:** Ro 6:1 **6:16:** Mt 6:24, Jo 8:34, 2 Pi 2:19

16 Ia ti kamaghin fos, o? Ia uari isi, gumazitam a daningiva, egh an akamin gin mangiva, egh ia an ingangarir gumazibar otivigham. Kamaghira, ia arazir kuramin ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighti ia aremegham. Egh ia Godin akam bareghiva egh an gin mangiva, ia an ingangarir gumazibar ikiti, a ia damighti, ia an damazimin deragham.

17 Guizbangira, ia faragha arazir kuramin ingangarir gumazibar ike, ezi God gin ia isa, uan akamin apengan ia ariki. Me Godin guizin akam ian sure gami, ezi ia a inigha guizbangira an gin zui. Bizir kamın, e God minabi!

18 Faragha arazir kuraba ia ikiaghariki, ezi God ia firı. Egha God ia gamizi, ia arazir aghuibar ingangarir gumazibar otifi.

19 Iavzika. Ian navir ghuribar nighniziba otefe, ezi ia foghasa ki bizir kam akar otevir isin zuimin ia migei. Bizir kam guizbangira, ia faragha uan mikarziba bar da aningizi, da arazir kurabar ingangarir gumazibar otivizi, ia arazir miziriziba ko bar ikuvizir arazibagh ami. Egh datirighin ia bar uan mikarziba bar dar aningti, da arazir aghuibar ingangarir gumazibar otivighti, ia Godin mirara zuegh ikiam.

20 Faragha ia arazir kurabar ingangarir gumazibar ikia, ia arazir aghuimin gavgavimin apengan itir puvati.

21 Egha ia faragha amir arazibagh amima da akurvazir manaba ia gami? Arazir kaba, ia datirighin dagh nighnighava aghumsisi. Arazir kabara gumazibagh amima me ariaghiri.

22 Ezi datirighin God ia firizi, ia arazir kurabar gavgavimin apengan itir puvati, egha Godin ingangarir gumazibar otifi. Egh ia iniamin bizir aghuimra kara, God ia damighti, ia Godin mirara zuegh ikiva, egh zurara itir ikirimirir aghuarim iniam.

23 Guizbangira, arazir kuram ivezim isava uan ingangarir gumazim ganingi. Ivezir kam an ovevemra. Ezi God bizir aghuarir pura e ganingizimra kara, zurara itir ikirimirir aghuarim. Ikirimirir kam-

nagh, e uan Ekiam Kraıs İesus ko porogha, egha a isi.

7

Datirighin e navir igiamin arazibar gin ghua ingangarim gami

1 Nan adarasi, ia Moses Osirizir Arazibagh fozi ki ia migei. Ia fo, gumazim angamra ikiavira ikia, a Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egha gumazim aremegha Moses Osirizir Arazibar uam a dar apengan itir puvati.

2 Amizim pam ikiam, eghti an pam angamra ikivira ikitima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghara aning ike. Amizimin pam aremeghti, Moses Osirizir Arazir uaghara aning ikezim uam amizim ikeghan kogham, eghti amizim firighrigham.

3 Gumazim angamra ikivira ikiti, amizim gumazir igharazim ko dakuighti, eghti me amizir kam mikim suam, a poroghamiba uari bakeir arazim gamir amizim. Amizir kamın pam aremeghti, Moses Osirizir Arazim a ikeghan kogham, eghti a firighrigham. Kamaghin, a gumazir igharazimin ikiti, me kamaghin mikiman kogham, a poroghamiba uari bakeir arazim gami. Puvati.

4 Kamaghira, nan adarasi, ia Kraısın mikarzim ko poke, egha bizir kamın ia a koma ovegha, uam Moses Osirizir Arazimin apengan itir puvati. God kamaghin ifonge, e a bagh ingarti dagher aghuiba otivam. Kamaghin, ia datirighin gumazir God amizi ua mozimin dikavizim, ia an adarasi.

5 E faragha uan navir ghurimin arazibar gin ghua, ezi Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarziabagh aningizima, e arazir kuram gami. Ezi arazir kamın ovevem e bato.

6 Ezi datirighin e Kraısın min ovenge, egha faragha en suighizir biziba, e da ataki. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba uam en suirazir puvati, e firiaghire. Ezi datirighin en ingangarir

6:18: Jo 8:32, 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 1 Pi 2:16 6:20: Jo 8:34
5:15, Je 1:15, 1 Pi 1:4 7:2: 1 Ko 7:39 7:3: Mt 5:32
6:21, Ga 5:19, Je 1:15 7:6: Ro 2:29, 6:4, 8:2, 2 Ko 3:6

6:21: Ro 1:32, 7:5, 8:6, 8:13 6:23: Stt 2:17, Ro 2:7, 5:12,
7:4: Ro 6:2, 6:11, 8:2, Ga 2:19, 5:22, Kl 2:14 7:5: Ro 6:13,

e amiba, da ua Moses Osirizir Arazibar ġin zuir puvati. Datirighin, Godin Duam e gamima e tuavir igiamin ġin ghua ingangarim gami.

Arazir kuraba paza e gami

⁷ Eghti manmakin? Moses Osirizir Araziba agoroguer kuram en mikarzibagh aningizima, e arazir kuram gami, e manmagh mikimam? Tarazi suam, Moses Osirizir Araziba ti ikufi. Bar puvati. Moses Osirizir Araziba ikian koghtima, ki guizin kamaghin azangam, arazir kuraba, da tizim? Ki dagh foghan kogham. Moses Osirizir Araziba kamagh migei, "Ni munavin biziba bagh navim dikavan marki." A kamaghin mikemeghan koghti, ki foghan kogham, biziba bagha navim dikavir arazim, an arazir kuram.

⁸ Ezi arazir kuram nan navir ghurimin aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha nighnizir kuraba na ganidi. Egha tuavir aviribar nan navim gami a dikavima, ki gumazir igharazibar bizibar gara nan navim da bagha arai. Moses Osirizir Araziba ti puvatizima, arazir kuram gavgaviba puvatighai.

⁹⁻¹⁰ Fomira Moses Osirizir Araziba itir puvatizi, ki angamra iti. Ezi Moses Osirizir Araziba otozi, arazir kuraba dikavigha angamra iti, ezi ki fo, ki Godin damazimin areme. Moses Osirizir Arazibar ingangarimra kara, a ikirimirir aghuarim e ganidi. Ezi ki Moses Osirizir Arazibar tuavimin, ki ikirimirir aghuarim inizir pu. Puvati, da na gamizi, ki areme.

¹¹ Ezi arazir kuram nan aven ingara egha Moses Osirizir Arazibar aven tuavimin apigha na gifari. Egha Moses Osirizir Arazibar tuavimin na misoghezi, ki areme.

¹² E kamaghin fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin otivaghire. Moses Osirizir Arazibar aven itir migirigiar gavgaviba, da uaghan Godin otivaghire, egha da Godin damazimin derazir arazibar amuasa e migei, egha da gumazamizibar akurvasi.

¹³ Ezi manmagh ami? Bizir aghuir kam ti na gamizi ki ovenge? Bar puvati. Arazir

kuram uabi na gamizi ki ovenge. God kamaghin ifonge, arazir kuram azenim girightima e bar fogh suam, arazir kuram a bar bizir kuram. Kamaghin God arazir kuramin amamangatizi, arazir kuram bizir aghuir kam in aven otogha na gamizi ki ovenge. Kamaghin Moses Osirizir Arazibar tuavimin, God guizbangira kamaghin en aka, arazir kuram bar kurigha mughasi.

Arazir kuram en mikarzibagh atifa

¹⁴ E fo, Moses Osirizir Araziba, da Godin Nguibamin bizim, ezi ki nguazir kam in gumazim. Ezi arazir kuramin gavgavim nan suira, ezi ki arazir kuramin ingangarir gumazimin oto.

¹⁵ Egha ki amir araziba, ki deragha dar mingaribagh fozir puvati. Arazir ki damuasa bar ifongeziba, ki dagh amir puvati. Egha arazir ki ifongezir puvatiziba, ki zurara dagh ami.

¹⁶ Ezi arazir ki ifongezir puvatiziba, ki dagh ami, ezi nan arazir kam kamaghin ian aka, ki ti kamaghin mikimam, Are, Moses Osirizir Araziba da bar dera.

¹⁷ Kamaghin, ki uabi arazir kurar kabagh amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

¹⁸ Ki fo, bizir aghuitam nan aven itir puvati. Ki uan navir ghurim migei. Kamaghin amizi, ki arazir aghuibar amuasa ifonge, egha dar amuamin gavgaviba pu.

¹⁹ Arazir aghuir ki damuasa ifongeziba, ki dagh amir pu. Egha arazir kurar ki damuasa ifongezir puvatiziba, ki dagh ami.

²⁰ Egha arazir ki aghuaziba, ki dagh ami, egha kamaghin fo, ki uabi kamaghin amir pu. Puvati. Arazir kurar nan aven itim, dagh ami.

²¹ Kamaghin ki gari, arazir kam guizbangira kamaghin nan ingari: ki arazir aghuibar amuasa ifonge, ezi arazir kuram zurara na ko ikia nan tuavim apiri.

²² Guizbangira, nan navir averiamin aven, Godin otivir Moses Osirizir Arazibar, ki dagh nighnighavira ikia da bagha bar akonge.

7:7: Kis 20:17, Lo 5:21, Ap 20:33 **7:8:** Ro 4:15, 5:20, 1 Ko 15:56 **7:11:** Stt 3:13, Hi 3:13 **7:12:** Sng 19:8, 119:138, 1 Ti 1:8 **7:13:** Ro 5:20 **7:14:** Sng 51:5, Jo 3:6 **7:15:** Ga 5:17 **7:18:** Stt 6:5, 8:21 **7:22:** Sng 1:2, 2 Ko 4:16, Ef 3:16 **7:23:** Ro 6:13, 6:19, Ga 5:17, Je 4:1, 1 Pi 2:11

²³ Kamaghin, ki arazir igharazimin garima, a nan mikarzimn aven ingari. Egha Godin migirigiar nan nighnizimin aven itibav sosi. Arazir igharazir kam, na gamima, ezi Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, a nan mikarzimn aven ingara na ikiagharigha na gatifa.

²⁴ Maia! Ki ghaze, ki bar ikufi! Tina nan akuraghtima, ki mikarzir ovengamin kamn firighram?

²⁵ Eghti Godra, a en Ekiam Krai Iesusin ingangarimn tuavimn, a nan akuragham! Ezi ki God minabi! Egha ki uabi, uan nighnizimin navir averiamn aven Godin migirigiabar ingarir gumazimn iti. Egha uan navir ghurimn aven, ki uaghan Moses Osirizir Arazibar otozir arazir kuram, ki an ingangarir gumazimn iti.

8

Krais arazir kuraba givagha Godin Duam e ganingi

¹ Kamaghin e Krai Iesus ko pogheziba, God datirighin uan kotiamn aven uam ivezir kuram e daningsi mikiman kogham.

² E fo, e bar datirighin Krai Iesus ko poroghav itiba, Godin Duamn gavgavim ikirimirir aghuarim e ganiga, egha ovevemn arazim ko arazir kuramn e firaghariki. Eghti arazir kaba ua e gativagh e ikirarighan kogham.

³ En navir ghuriba, gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, Moses Osirizir Araziba, en arazir kurabar gin amangamin gavgaviba puvati. Ezi Moses Osirizir Araziba damuan koghamin bizir kam, God uabi a gami. God uan Otarim amadazi, a gumazimn min otogha, egha arazir kurabagh amir gumazimn min gari. A en arazir kuraba agivasa ize, ezi an ingangarimn tuavimn, God gumazamiziba itir arazir kurabar gavgavim agivagha a gasighasiki.

⁴ Ezi e datirighin navir ghurimn arazibar gin zuir puvati, e Godin Duamn arazibar gin zui. God kamaghin ifonge, Moses

Osirizir Arazibar aven itir arazir aghuiba en navibar aven deragh otogham. Kamaghin God en arazir kurabar gavgavim a givagha a gasighasiki.

⁵ Guizbangira, navir ghurimn arazibar gin zuir gumazamiziba, me dughiaba bar navir ghurim ifongezir biziba baghavira nighnisi. Ezi Godin Duamn gin zuir gumazamiziba, me Godin Duam ifongezir biziba baghavira nighnisi.

⁶ Eghti gumazim navir ghurimn araziba baghavira nighnighiva, an aremegham. Eghti gumazim Godin Duam baghavira nighnighiva, a ikirimirir aghuarim koma navir amirizim iniam.

⁷ Ezi gumazitam navir ghurimn araziba baghavira nighnighiva, gumazir kam Godin aghuaghiva an apanimn ikiam. A Godin otivir Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati; egh guizbangira dar gin mangan kogham.

⁸ Gumazamizir navir ghurimn arazibar gin zuiba, me God ifongezir arazibar amuan kogham.

⁹ Eghti Godin Duam guizbangira ian navir averiabar aven ikiti, ia ua navir ghurimn arazibar gin mangan kogham, ia Godin Duam ifongezir arazibar gin mangam. Guizbangira, gumazitam an navir averiamn aven Kraisin Duam an itir puvati, a Kraisin anam puvati.

¹⁰ Ia arazir kuram gami, egha bizir kamn ia areme. Eghti Krai ian navir averiabar aven ikiti, God ia mikim suam, ia nan damazimn dera, eghti Godin Duam ikirimirir aghuarim ia daningam.

¹¹ Godin Duam Iesus mozimn a gamizi a ua dikafi, ezi Duar kamra, ian navir averiabar aven iti. Egha gumazir Krai gamizi a dikavizir kam, a ian ovengamin mikarzibar amuti, da ua dikavighiva angamra ikiam. God uan Duar ian navir averiabar aven itimn tuavimn, bizir kam damuam.

Godin Duam ia gamizi, ia Godin boribar otifi

7:25: Ro 6:13, 6:19, 1 Ko 15:57, Ga 5:17 **8:1:** Ro 8:34, 8:39 **8:2:** Jo 8:36, Ro 7:23-25, 2 Ko 3:6, Ga 2:19 **8:3:** Ap 13:38-39, 15:10, Ro 3:20, 2 Ko 5:21, Fl 2:7, Hi 4:15, 7:18-19 **8:4:** Ga 5:16, 5:25 **8:5:** Jo 3:6, 1 Ko 2:14, Ga 5:22, 5:25
8:6: Ro 6:21, 8:13, Ga 6:8 **8:7:** Mt 12:34, Jo 8:43, 12:39, 1 Ko 2:14, Je 4:4 **8:9:** 1 Ko 3:16, 12:3, Ga 4:6, Fl 1:19, 1 Pi 1:11 **8:10:** Ga 2:20, Ef 3:17, 1 Pi 4:6 **8:11:** Ap 2:24, 1 Ko 3:16, 6:14, 2 Ko 4:14, Ef 2:5

12 Kamaghin amizi, nan adarasi, e ikarvazir ingangarir mam iti. Ikarvazir ingangarir kam, a navir ghurimin bizim puvati, e an gin mangan kogham.

13 Ia navir ghurimin arazibar gin mangiva, ia arimighregham. Egh ia Godin Duamin gavgavimin tuavimin, ia uan mikarzibar arazir kurabav soghti, da aremeghti, ia angamra ikivira ikiam.

14 E fo, gumazamizir Godin Duam men faragha zuima me an gin zuiba, eghti gumazamizir kaba bar Godin boriba.

15 E kamaghin fo, Duar God ia ganingizim, a ia gamizi, ia pura ingangarir gumazibar otozir puvati, egh ia bizibar atiati. Puvati. Godin Duam ia gamizi, ia an boribar otifi. Egha e Godin Duamin gavgavimin e an dia ghaze, "Aba, En Afeziam!"*

16 Godin Duam uabi, a en duaba ko porozi, e uarir gun migei, e Godin boriba.

17 E Godin boriba, egh gin bizir aghuir God e daningasa e bagha inabaziba, e da iniam. Bizir kaba, en avebam Kraiss da inigha gifa. E fo, e datirighin Kraiss ko mizazir a iniziba e da ateriva, egh gin a ko ziar ekiam ko dabirabir aghuim uaghan a iniam.

E gin Godin Nguibamin mangiva ziar ekiam ko dabirabir aghuim iniam

18 Ki fo, ziar ekiam ko dabirabir aghuir kam God gin en akaghti, e a gifogham. Ezi ki kamaghin nighnisi, bizir kam a, mizazir e datirighin isiba, bar dagh afiragham.

19 Guizbangira, God ingarizir biziba bar, me dughiar God uan boriba azenim darighamim a bagha mizua, uan dapaniba fegha tintinibar gara nighnighisi, dughiar manamra bizir kam otivam?

20 Guizbangira, God fomira nguazimin itir biziba da tuisigha ghaze, da bar ikufi, da pura bizir kiniba. Da uari kamaghin otozir pu. Puvati. God uabi dagh amizi da

kamaghin otifi. Egha da God damuamin bizir aghuim bagha mizuai.

21 Datirighin, nguazimin itir biziba da ovevem ko biziba kuraghrir arazimin apengan ikia, mati da kalabusin iti. Egha me kamaghin fo, dughiar God misevezimin, God biziba kalabusin itir arazir kam a givaghti, eghti biziba bar Godin boriba ko firighreghiva dabirabir aghuarim ko ziar ekiam iniam.

22 E fo, bizir God ingariziba bar moghira, mati amizim borim batasa mizazim isi moghin, da mizazim isi. Egha da bar puv tuava ara, iza datirighin oto.

23 Ezi bizir kabarama arair pu. Puvati, e uari uaghan arai. E Godin Duam inigha gifa, a kamakin, a God e daningamin bizir aghuibar faragha zuir bizim, an e ganigi. Egha e tuava ara, dughiar God e damighti e an boribar miraram otivamin, e a bagha mizuai. Dughiar kam, God en mikarzibar amighti da firighregh ganganir igharazimin otogham.

24 E bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai itima, kamaghin God en akura. Egh e suam, e bizir mam bagh mizuamam, egh fogham, e tighar a iniam. Egh gumazim tizim bagh bizir a inigha givazim baghiva mizuam ikiam?

25 Ezi e fo, bizir e tighar iniamiba e guizbangira da iniam. Egha kamaghin e navibar suigha da bagha mizuai.

26 Kamaghira, Godin Duam e gavgaviba puvatizir darazir akurvasi. E fozir pu, e manmagh biziba bagh God ko mikimam? En migirigiaba otefe. Kamaghin amizi, Godin Duam uabi e bagha God ko migia, tuava ara, an ararem akar e mikiman asazibagh afira.

27 Ezi God gumazamizibar navir averi-aba guizbangira dar gari. A uan Duamin nighnizim gifo. Kamaghin, an Duam Godin ifongiamin gin ghua Godin gumazamiziba bagha a ko migei.

8:13: Ga 6:8, Ef 4:22, Kl 3:5 **8:14:** Ga 5:18 **8:15:** 1 Ko 2:12, 4:6, 2 Ti 1:7, Hi 2:15 * **8:15:** (8:15) Aramin akam, a Iesusin nguibamin akam, me uan afeziam dibora ghaze, "Aba." Egha Iesus uan Afeziam ko migia, a kamaghin a dibora ghaze, "Aba." Ni Mak 14:36in gan. **8:16:** 2 Ko 1:22, Ef 4:30 **8:17:** Ap 26:18, Ga 4:5-7, Fl1:29, 2 Ti 2:11-12, MAA 21:7 **8:18:** Ro 5:2, 2 Ko 4:17 **8:19:** Kl 3:4, 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2 **8:20:** Stt 3:17-19 **8:21:** 2 Pi 3:13, 1 Jo 3:2
8:23: 2 Ko 5:2-4, Ga 5:5, Ef 1:14, 4:30 **8:24:** 2 Ko 5:7, Hi 11:1 **8:26:** Sek 12:10, Ef 6:18, Je 4:3 **8:27:** Sng 7:9, 139:1, Ap 1:24, 1 Ko 4:5, 1 Te 2:4, 1 Jo 5:14 **8:28:** Ro 9:11, 9:23-24, Ef 1:11, 2 Ti 1:9

²⁸ E fo, God bizibagh amima da virara uari inigha ingara, egha gumazamizir God bar a gifongezibagh amima, ezi me dera. Kar gumazamizir God ua me iniasa mikemegha givaziba, a men dia.

²⁹ Kar, gumazamizir God fomira ua me iniasa migeiba, a uaghan me ginaba, eghti me uaghan an Otarimın min ikiam. Eghti borir aviriba ikiti Kraıs uabi men avebar ekiamın min ikiam.

³⁰ Ezi gumazamizir a fomira me ginabaziba, a uaghan men dia. Egha gumazamizir a diazir kaba, a me dibora ghaze, ia nan damazimın dera. Egha gumazamizir an damazimın derazir kaba, a ziar ekiam ko dabirabir aghuim me ganıngizi me a ko a isi.

Bizitam e damuti, e Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikian kogham

³¹ E bizir kabagh foghava, egh e manmaghın mikimam? E fo, God e baghivira ikiti, tina e dikabiraghıva e gafiragham? Bar puvatıgham.

³² God uan Otarimın suirazir pu. Puvati, a bar moghıra e bagha ofan min anenıngizi, an areme. E fo, a uan Otarim e ganıngi, egha e uaghan kamaghın fo, a bizir aghuir igharaziba bar, da uaghan pura e danıngam.

³³ Eghti gumazir manatam God inabazir gumazamizibar kotın aven akam me gasam? Puvati. God uabi gumazamizir kabav gıa ghaze, ia nan damazimın dera.

³⁴ Tinara e mikim suam, ia uan arazir kuramın ivezim iniam? Puvati, Kraıs İesus, gumazir aremezim, God a gamizi a ua dikafi, egha datırıghın Godın agharir guvimın aperaghav iti. Egha anarıra e bagha God ko migei!

³⁵ Kraıs bar e gifongeghavıra iti, kamaghın gumazir manatam e damuti, e Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikiam? Puvati. Osımtiziba e bativam, o dughiar kuram e bativam, o gumaziba arazir kurabar e damuam o, mitiriaba en agham o, bizir daghuamiba puvatıgham o, bizir

kuram e gasıghasıgham o, me e misoghti e arımıghıram o, bizir kabanang e damuti, e ti Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikiam, o? Bar puvati.

³⁶ Guızbangıra, Godın Akinafarım mikemezi moghın bizir kaba e batifi:

“E nın gumazamizibar min itima, kamaghın me dughiaba bar, me e misoghti e arımıghırasa, me e gami. Me en gari, e mati me misozi ariaghırir sipsipba, ezi me paza e gami.”

³⁷ Bar puvati. Kraıs bar e gifonge, ezi bizir manam e batifi, a zurara e gamima e uan apanim dikabiri.

³⁸ Guızbangıra, Kraıs bar e gifonge, ezi nan nıghnızir gavgavım kamakın, bizitam e damuti, e Kraıs e gifongezir arazimın saghon ikian kogham: ovevem, o ikirimırir aghuim, o enselba, o duar kuraba, o gavgavıba itir bizıba, o datırıghın itir bizıba, o bizir gın otıvamıba,

³⁹ o bizir pın itıba, o bizir vazımın itıba, o God ingarızir bizıba bar, dar tongın bizitam e damuti, e God e gifongezir arazimın saghon ikian kogham. An arazir e gifongezir kam, a Kraıs İesus en Ekiamın ingangarımın, e ganıngi.

God Israelbagh Amizir Arazim, Pol a geghari

9

(Sapta 9-11)

Pol Israelbagh nıghnıgha men apangkufi

¹ Ki Kraısın gumazim, kamaghın ki guızbangıra migei, ki ifarir puvati. Godın Duam nıghnızir zuezim na ganıngi, ezi nan navımın aven ki kamaghın fo, nan akar kam a guızbangıra.

² Ki zurara uan anabam bagha nıghnıgha, bar men apangkuvıgha, osemeğha nan navir averiam ikufi.

³ Ki kamaghın bar ifonge, God nan anabam İrael, ua men iniam. Eghti Kraıs

nan nighnizimîn gîn mangan koghti, ki an azangsiğh a ko mikimti, a uan gumazamizibar tongin na batueghti, nan anabam Israel nan danganim iniam. Bizir kam men akurazi, kamaghin a deraghai.

⁴ Me Israelin gumazamiziba, ezi God me dibora ghaze, me an boriba. Me an ziar ekiam ko dabirabir aghuim God koma inigha gifa. Ezi God uan Akar Dikirizir Gavgavim me ko a gami. Egha Moses Osirizir Araziba isa, me ganingi. Egha uan ziam fer arazim men akagha, egha me ko akam akiri.

⁵ Men ovavir faragha itiba, bar ziar ekiaba iti. Ovavir kabar iza, Gumazir God Uam E Iniasa Misevezim, Krais nguazir kamîn gumazimîn mîn men ikizimîn aven oto. Krais a God, egha biziba bar dar dapanimîn iti. Eghti zurazurara e Kraisin ziam fam!*

God Israelbagh amir arazim, Pol an gun migei

⁶ Ki kamaghin migeir puvati, Godin akar dikirizim pura ghua otozir pu. Puvati. E fo, gumazamizir maba, Israelin anabamin aven itiba, me guizin Israelba puvati.

⁷ Guizbangira, Abrahamin ovaviba, men marazi Godin boriba puvati. Fomira God kamaghin Abraham mikeme, "Aisakin ovavibara, ki men gan me dipon suam, merara nin ovaviba."

⁸ Akar kamîn mingarim kamaghin ghu, borir nivafizimîn otoziba, me Godin boriba pu. Puvati. Borir Godin akar dikirizimîn otiviba, me guizbangira Abrahamin ovaviba.

⁹ Ezi akar dikirizim kamaghin ghu, "Dughiar ki inabazimîn, ki uamategh iziti, Sara otarim batam."

¹⁰ Kamaghira puvati, akar igharazir mam iti: Rebekan otarir pumuning afeziar vamiran oto, a Aisak, en ovavim.

¹¹⁻¹² God arazir a zurara amimîn gîn ghua, gumazamiziba uan nighnizimîn me ginabi. A gumazamizibar ingangarim

bagha nighnizir pu. Puvati. A uabi men diava me ginabi. Kamaghin Rebeka tighar otarir pumuning batamin dughiamin, aning arazir kuratam o arazir aghuim gamizir puvatizi, God Rebeka kamaghin a migei, "Otarir ni faragh oteghamim, a ni gîn oteghamin otarimîn ingarir gumazimîn otogham."

¹³ Bizir kam, Godin Akinafarim mikemezir moghin, "Ki Jakob gifongegha, egha Ison aghua."

¹⁴ Kamaghin amizi, e manmaghin mikimam? E suam, God ti arazir kuram gami? Bar puvati!

¹⁵ Guizbangira, God kamaghin Moses migei, "Ki gumazitamîn apangkuvighsi ifongegh, ki an apangkuvam. Ki gumazitamîn kuarkuvighsi ifongegh, egh ki an kuarkuvam."

¹⁶ Kamaghin God gumazitam ginabaghasa, a gumazimîn nighnizim ko an ingangarimîn gara a ginabir pu. Puvati. God uan apangkuvimra gîn ghua gumazibagh inabi.

¹⁷ Guizbangira, Godin Akinafarimîn itir akam Isipin atrivim migia ghaze, "Ki kamagh sua, ki uan gavgavir ekiam nin akaghti, nguazir kamîn itir gumazamizir aviriba nan ziar ekiam fam. Kamaghin, ki Isipin atrivimîn ikiasa ni ati."

¹⁸ Kamaghin amizi e fo, God gumazitamîn apangkuvighsi ifongegh, an an apangkuvam. Egh a gumazitam damighti an dapanim gavgavigh an akam batoghsa a ifongegh, a damuam.

¹⁹ Ian tav ti na mikim suam, "God kamaghin amigha, tizim sua e migia ghaze, 'Ia uan arazir kurabar ivezim iniam?' Gumazitam God ifongezi moghin a iriaghan kogham."

²⁰ Ezi ni gumazir kinim! Ni Godin arazir an amizim bagh an ataran marki! Nguazir minem gumazir an ingarizim kamaghin a mikiman kogham, "Tizim bagha ni kamaghin nan ingari?"

9:4: Kis 4:22, 9:4, Lo 7:6, 14:1-2, Ap 3:25, 13:22, Ef 2:12, Hi 8:8-10, 9:1 9:5: Mt 1:1-16, Jo 1:1, Ro 1:25 * 9:5: (9:5) Gumazir maba nighnigha ghaze, e mikovezir pumuningin tongin itir akaba kamaghin dagh iragh suam, "God biziba bar dar dapanimîn iti. Eghti e zuraram an ziam fi mangvira ikiam." 9:6: Nam 23:19, Jo 8:39, Ro 2:28, 3:3, Ga 6:16
9:7: Stt 21:12, Ga 4:23, Hi 11:18 9:8: Ga 4:23 9:9: Stt 18:10, 18:14 9:10: Stt 25:21 9:13: Lo 21:15, Mal 1:2-3, Lu 14:26 9:14: 2 Sto 19:7, Jop 8:3, 34:10, Sng 92:15 9:15: Kis 33:19 9:16: Ef 2:8 9:17: Kis 9:16, Ga 3:8, 3:22
9:18: Kis 4:21, 9:12, 14:4 9:19: 2 Sto 20:6, Jop 23:13, Dan 4:35 9:20: Ais 29:16, 45:9, 64:8

²¹ Nguazir minemın ingarizir gumazim, a uan nighnizimın gın mangı miner pumuning ingarigham. A nguazitam inigh, miner pumuning ingarighti, miner tam dughiar ekiam bagh ikiam, eghti miner igharazir mam, me zurara pura bizir kuraba a mikınam. Kar an nighnizim.

²² God uaghan kamaghın ami. God kamagh sua, a uan aningagharim azenim datıghtima, eghti gumaziba bar an gavgavir ekiam gifogham. Nguazir miner ivezir kuram iniamiba, kar gumazamizir an asighasighasava amiba, egha a dughiar ruarim me ganingi, egh a gın me abighrarigham.

²³ A kamagh sua, an ziar bar ekiam ko dabirabir aghuim azenim girıghti, gumazamiziba bar a gifogham. A fomıra a uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim e a ko da iniasa, egha gumazim nguazir mineba akırizir moghın, an en navibar akiri. Egha uan ziar ekiam ko dabirabir aghuim isa, nguazir miner an apangkuvim itibagh ingezi, da bar izifa.

²⁴ Nguazir miner apangkuvim iniamin kaba, kar e gumazamizir God deiba. E Israelbara men tongın izezir puvati, e uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar tongın ize.

²⁵ Ezi Hosean akınafarimın, God kamaghın migei,

“Gumazamizir fomıra nan adarazi puvatıziba,
datırighın ki me dipon suam, ia nan adarasi.
Kantrin ki fomıra aghuazir kam, ki gın me mikim suam,
ia ki bar ifongezi darasi.

²⁶ Ia faragha danganir mamın itima ki ia miğia ghaze,
ia nan adarazi puvati.

Egha danganir kamnaghra ki ia mikim suam,
Ia Godın zurazurara itimın boriba.”

²⁷⁻²⁸ Aisaia Israelbagh nighnigha kamaghın akam akuri, “Guizbangıra, Ekiam

dughiar vamıra gumazamizir nguazimın itiba bar men araziba tuisigh, egh zuamıra men ivezim me danigam. Israelin gumazamizibar avirimın dibobonim, an ongarimın gigimın dibobonimın min otogham, egha pura bizim, me marki. Ekiam men puningra ua me inigham.”

²⁹ Bizir kaba Aisaia fomıra mikemezi moghın otifi, a kamaghın migei, “Ekiar Gavgavir Ekiam Itim, en anabamın tongın tarazi ataghizi puvatizi, e bar ikuvighai, mati Sodom ko Gomora ikuvizi moghın.”

Israelba nighnizir gavgavim itir puvati

³⁰ Are, e manmaghın mikımam? E kamaghın mikımam, Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godın damazimın deraghasa ingangarir ekiam gamizir puvati. Egha me nighnizir gavgavim Godın itima, God ghaze, me nan damazimın dera.

³¹ Ezi Israelba me Moses Osirizir Arazibar gın ghua ingara, Godın damazimın deraghasa tuavim buriava, egha a batozir puvati.

³² Manmaghın amizi, me a batozir puvati? Me Godın damazimın deraghasa, uan gavgavibar pamtem ingarava avenge. Me nighnizir gavgavimın tuavimın gın zuir puvati. Dagıar dagariba asim, me a gasaghpোরaghiri.

³³ Godın Akınafarim bizir kam miğia ghaze,

“Ia oragh! Ki gumaziba asaghpোরir dagıar mam amisevegha
a isa Sionın miğhsiamın anefa.
Dagıar kam me damuti me iram.
Egh gumazir nighnizir gavgavim an itiba,
me aghumsighan kogham.”

10

Israelba Godın araziba deravıra dagh fozir puvati

¹ Nan adarasi, ki uan navir averiamın aven God Israelba ua me iniasa, ki bar ifonge! Egha me bagha God ko migei.

² Ki Israelba bar deragha me gifogha kamaghin miġei, me Godin arazibar ġin mangasa bar gavgafi. Egha me guizin God ifongezir arazim ġifozir pu.

³ Me, tuavir God ghaze e an damazimin derazim, me a ġifozir puvati. Egha uan gavgavibar, Godin damazimin deraghasa tuaviba buri. Kamaghin me Godin damazimin deraghamin tuavimin apengan itir pu.

⁴ E fo, Krais Moses Osirizir Arazibagh amizima, dar gavgavim ġifa. Kamaghin, tina niġhnizir gavgavim Kraisin iti, anarira Godin damazimin deragham.

⁵ Gumazir Godin damazimin deraghasa Moses Osirizir Arazibar ġin zuim, Moses a miġia kamaghin osiri, “Gumazim Moses Osirizir Araziba miġei moghin damuva egh dughiaba zurara dar amuti, arazir kaba a damuti, a ikivira ikiam.”

⁶ Kar Godin Akinafarimin akar otevir mam, a gumazir niġhnizir gavgavimin tuavimin Godin damazimin derazim, a kamaghin a miġei, “Ni uan navir averiamin kamaghin mikimam marki, “Tina Godin nguibamin ghuavanangam?” (Akar kam kamakin, ni Krais e bagh izighrisi, ni mangiva an azangam?)

⁷ “Egh ni uaghan kamaghin mikiman marki, “Tina gumazibar ovia itir danganimin magiram?” (Akar kam kamakin, ni ovevem in mozimin ang, Krais inigh anangam?)

⁸ Ezi Godin Akinafarim kamaghin miġei, “Godin akam bar nin boroghira iti, a nin akatorim ko nin navir averiamin aven iti.” Ka niġhnizir gavgavimin akar e ia miġeim.

⁹ Ni uan akamin kamaghin mikim suam, “Jesus a nan Ekiam,” egh uan navir averiamin aven niġhnizir gavgavim iki, kamaghin fogh, God Iesus gamizi a mozimin ua dikafi, eghti God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam.

¹⁰ E fo, ni navir averiamin niġhnizir gavgavim Iesusin ikiti, kamaghin God suam, ni nan damazimin dera. Egh uaghan ni uan akatorimin suam, “Jesus nan Ekiam,” eghti

God nin akurvaghti, ni ikivira ikiam.

¹¹ Egha Godin Akinafarim kamaghin miġei, “Gumazim niġhnizir gavgavim Godin ikiva, egh a uabi aghumsighan kogham. Puvati.”

¹²⁻¹³ Egha Godin Akinafarim ghaze, “Gumaziba bar Ekiamin ziamin diaghti a men akurvagham.” Kamaghin, Godin vamira iti, a bar en Ekiam. Eghti gumazir an deiba, a bar bizir aghuir aviriba men akurvagham. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin damazimin magh gari.

¹⁴ Ezi manmakin? Guizbangira, gumazir niġhnizir gavgavim Godin itir puvatziba, me manmaghin an ziamin dimam? Egh gumazir eghaghamin baraghizir puvatziba, me manmaghin niġhnizir gavgavim an ikiam? Eghti gumazitam akar aghuim me mikinighan koghti, me manmaghin a baregham?

¹⁵ Eghti siosba akar aghuim akurir gumaziba amangan koghtima, me manmaghin akamin gun me mikimam? Godin Akinafarimin aven Aisaia kamaghin osiri, “Godin akar aghuim inigha izir gumazibar darorim, a bar dera.”

Israelba akar aghuim inizir puvati

¹⁶ Ezi Israelin gumazir maba me Godin akar aghuim inizir puvati. Aisaia uabi kamaghin miġei, “Ekiam, tinara en akar aghuim niġhnizir gavgavim an iti?”

¹⁷ Kamaghin e fo, niġhnizir gavgavim a gumaziba akar aghuim barazir tuavimin izam. Eghti gumazir Kraisin akam akurimin tuavimin, gumaziba akar aghuim baregham.

¹⁸ Ezi ki ian azai, Israelin gumazamiziba me Godin akar aghuim, me uan kuariba a baraghizir puvati, o? Ki ghaze, me guizbangira oraki. E fo, Godin Akinafarim kamaghin miġei,

“Akam inigha izir gumazibar akatoribar otivir migirigiba,
da ghua nguazir kam inigha izir gumazibar dar otozi,

gumazamiziba bar, men kuariba
a baraki.”

¹⁹ Ezi ki ua ian azai, Israelba me ti akar kamın mingarim gifozir pu, o? Puvati. Me fos. Moses God bagha faragha kamaghın mikeme,

“Ki Kantrin Igharazibar Gumazir ziaba pu-
vatigha
pura bizibar mın itiba ki me inightima,
ian naviba bar ikuvigham.
Eghti ki gumazamizir fofoziba puvatiziba
inightima,
bizir kam ia damighti ia ataram.”

²⁰ Ezi Aisaia uaghan akar gavgavimın kam-
aghın migei,

“Na burir puvatiziba, me nan api.
Na bagha azai puvatiziba,
ki uabi men aka.”

²¹ Egha a Israelbav gia kamaghın migei,

“Ki dughiaba zurara men suigh me
mughasa me bagha garima,
me nan akaba barazir puvatigha akirim
ragha na gasara.”

11

*God Israelbar tongın itir varazira men
apangkuvigha, ua bagha me amisefe.*

¹ Kamaghın amizi, ki bizir kam
ginighnigha ian azai, God uan gumazamiz-
iba batosi, o? Bar puvati! Ki uabi Israelin
gumazir mam, ki Abrahamın ovavim, ki
Benjaminın anabar gumazir mam.

² God uan gumazamizir fomira ua
bagha me amiseveziba, a me batozir
puvati. Ia Godın Akınafarimın itir Elaijan
eghaghanim ginighnigh. Elaija Israelbar
osemegha me bagha God pamtem an
azangsisi,

³ “Ekiam, Israelba nın akam inigha izir
gumazibav soghezi me ariaghire, egha me
nın ofa gamir danganiba gasighasiki. Ezi

ki uabira ni bagha ikiavira itima, me na
misoghasava ami.”

⁴ Ezi God manmaghın an akam ikara? A
ghaze, “Ki ua bagha Israelbar tongın itir
varazira amisefe, ezi me, 7000ın gumaziba
Israelin ikiavira iti. Me ifavarir god Baal
bagha teviba apirizir puvati.”

⁵ Ezi kamaghira, dughiar kamın uaghan
Israelbar tongın itir varazira, God men
apangkufi, egha a ua bagha me amisefe.

⁶ Guizbangira, God men apangkuvigha,
kamaghın a me amsefe. A me amir in-
gangaribagh nighnizir puvati. God gu-
maziba amisevezir arazim, a gumaziba
amir ingangarimın tuavimın otogham, egh
a guizbangira Godın apangkuvimın tu-
avimın otoghan kogham.

⁷ Ezi manmakin? Israelba Godın
damazimın deraghamin bizim bagha
pamtem ingara, egha a inizir puvati.
Ezi Israelin avirimın tongın itir varazira
God miseveziba, merara a ini. Israelin
igharaz darazi, naviba gavgavigha Godın
dimdiamın aghua.

⁸ Godın Akınafarimın osizirim iti,

“God me gamizi, me mati gumazir are-
mezim moghın akui.
Ezi men damaziba bizibar garir puvatizi,
men kuariba biziba barazir pu-
vatigha,
iza datirighın tu.”

⁹ Ezi Devit Godın Akınafarimın aven kam-
aghın migei,

“Ki kamaghın ifonge, dughiar me isar eki-
aba bagha uari akuvibar,
men isar ekiar kaba me damuti me
iriva, mati azuazim asizim a misoke.
Eghti me iriva, uan arazir kurabar ivezim
iniam.

¹⁰ Eghti God men damazibar amighti da
komegh, ganan kogham.
Eghti a me damuti me osimtiziba
ateriva
akiraghariba avigh mamaghira
ikiam.”

God Kantrin Igharazibar Gumaziba ua me ini

¹¹ Ki ua ian azai, Israelba asaghporiaghrigha, egh me iregh mamaghira iki, egh ua daruan kogham, o? Bar puvati! Guizbangira, men arazir kuraba bangin Godin akurvazim Kantrin Igharazibar Gumazibar ize. God kamaghin ifonge, Israelba na bagh ua izam, kamaghin ki Kantrin Igharazibar Gumazibar akurvagh, eghti me men ganighiva naviba ikuvigh egh ua na bagh izam.

¹² Israelba akirim God gasarazima, God bizir aghuir aviriba nguazir kamin itir gumazamizibar akura. Israelba Godin arazimin irezi, God akurvazir ekiam Kantrin Igharazibar Gumazibagh aningi. Kamaghin, gin Israelin God miseveziba bar God bagh ua izeghti, God guizbangira bizir bar aghuir aviribar gumazamizibar amuam.

¹³ Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ki ia migei, God ian tongin ingarasa na amada, ezi ingangarir ki amir kam, ki bar a gifonge.

¹⁴ Tuavir kamin, ki uan adarazir navibar nighnizibar amuti, men naviba God ia gamizir arazir aghuim bagh dikavam. Eghti nan ingangarir kamin, God men tarazi ua me iniam.

¹⁵ God Israelba batuegha, egha nguazimin itir gumazamizibagh amizima me a ko navir vamira iti. Kamaghin gin God ua Israelba inighti, bar deragham, mati God gumazir aremezibar amighti, me ua dikavam.

¹⁶ Ni Bretin ingariva, ni pluan atiaritam inigh faragh a isi ofan min God daningigh. Egh arazir kamnangin Bretin igharaziba uaghan da Godin biziba. Eghti, gumazitam temer biba God daningti, an aguaba uaghan Godin biziba.

¹⁷ Israelba mati olivin temer aghuir mam, ezi God an aguar maba aghoraghariki. Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba mati ruarimin itir olivin temer atiamin aguaba. God ia inigha olivin temer aghuimin aguar a dighorezibar danganimin ia isavsuiki. Ezi ia datirighin

olivin temer aghuimin bimin daghem isi, egha mati olivin aguar faragha ikezibar min deragha iti.

¹⁸ Ezi kamaghin, ia kamaghin nighnighan marki, ia bar deragha guizin olivin tememin aguabagh afira. Ia faragha deravira nighnighiva, egh nighnizir kam damu. Ia olivin aguaba daghem olivin bim ganidir pu. Puvati. Temer bim daghem ia ganidi.

¹⁹ Eghti ia ti kamaghin mikimam, God e isa, temer aguar kabar danganimin an e isavsuiraghasa, kamaghin a dar aghore.

²⁰ Guizbangira, God kamaghin ami. Arazir an amizir kamin mingarim kamakin, me nighnizir gavgavim Godin itir puvati, ezi a me aghore. Ezi ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deravira iti. Kamaghin ia deragh uari bagh gan, uari uan ziaba fan marki. Ia atiatingti deragham.

²¹ Ia nighnigh, God fomira guizin olivin aguaba ataghizima, da ikezir puvati. Kamaghin ia akaba batoghtima, a ia ateghtima ia ikian kogham.

²² Kamaghin ia deravira nighnigh. God arazir aghuibagh amua, uaghan ivezir kuraba anidi. Gumazir an arazibar gin zuir puvatiziba, a ivezir kuram me ganidi. Ia an arazir aghuibar suiragh tugh gavgavightima, an arazir aghuibar ia damuam. Ia dar amuan koghtima, a uaghan ia aghoregham.

²³ Olivin temer aguar a fomira dighoreziba, me nighnizir gavgavim Godin ikian koghamin arazim ateghti, a ua me inigh olivin tememin me isavsuiragham. Guizbangira, God me inigh ua tememin me isavsuiraghamin gavgavim iti.

²⁴ Ia fo, ia fomira ruarimin itir olivin atiamin aguaba, ezi God ia aghoregha olivin aghuimin ia isavsuiki. Kar guizbangira ian temem pu. Kamaghin amizi, a temer kamin aguar faragha an ikezibara inigh uam ada isavsuigham, ezi kar pura bizim, ingangarir ekiam puvati.

God gumazamiziba bar uan apangkuvim men akaghasa ifonge

11:11: Ap 13:46, 22:18, 22:21, Ro 10:19 **11:16:** Nam 15:17-21, Ese 44:30 **11:17:** Jer 11:16, Ap 2:39, Ef 2:11-19

11:18: Jo 4:22, 1 Ko 10:12 **11:20:** Ais 66:2, Ro 12:16, Fl 2:12 **11:22:** Jo 15:2-4, 1 Ko 15:2, Hi 3:14 **11:23:** 2 Ko

²⁵ Nan adarasi, ki guizin akar mogomer mam ia a gifoghasa ki ia migei. Ia a gifogh, egh kamaghin mikiman kogham, ia fofozir ekiam iti. Akar kam kamakin: Israelin marazi datirighin nighnizir gavvim ikian aghua; men arazir kam zurara ikivira ikian kogham. Me kamaghira iki mangi, Kantrin Igharazibar Gumazir God miseveziba bar God bagh izamin dughiamin tugham. Egh me gin Godin gumazamiziba tongin ikiam.

²⁶ Tuavir kamnangra God Israelba bar men akurvaghham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Akurvazir Gumazim Jerusalem in ikegh izam.

Egh a Jekopin ovavibar amightima me Godin akam barazir puvatizir arazim ategham.

²⁷ Ki men arazir kuraba bar da agivaghiva, egh dughiar kam in uan Akar Dikirizir Gavgavir kam me ko a damuam.”

²⁸ Israelba Iesusin akar aghuim akirim agasara, egha me mati Godin apaniba. Ezi men arazir kam Kantrin Igharazibar Gumazibar akura. God fomira uan gumazamiziba amisevegha, egha me gifueghavira iti. A men ovavir fomira itibagh nighnigha kamaghin ami.

²⁹ God diazir gumazamiziba, a bizir aghuiba me ganingi, egh a gin uamategh uan nighnizim giragh kamaghin mikiman kogham, ia marki, ki uan dimdiam ko bizir aghuiba ua da iniam.

³⁰ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia fomira Godin akam batoke, ezi datirighin Israelba a batosi, ezi tuavir kam in ia Godin apangkuvim ini.

³¹ Kamaghira, Israelba Godin akam batoke. Ezi Godin apangkuvir ia inizir kam bangin, me datirighin Godin apangkuvim uaghan a iniam.

³² God kamaghin ifonge, a uan apangkuvim gumazamiziba bar men akaghham. Ka-

maghin, gumazamiziba bar Godin akam batoke. Kamaghin me uan arazir kuramin apengan ikia kalabuziar gumazibar min iti. God me gamizi, me kamaghin iti.

E Godin ziam fam

³³ Ame! Godin bizir aghuiba ko an fofozim ko an nighnizim, da guizbangira bar ekevegha bar pin iti! Egha ongarimin min bar kone! Gumazitam an nighnizimin mingarim manmaghin deraviram a geghanam? Puvati. Ezi a zuraram amir araziba, gumazitam manmaghin dagh fogham? Bar puvati!

³⁴⁻³⁵ Bizir kam, Godin Akinafarimin aven iti,

“Guizbangira, tina Ekiamin nighnizim gifo?

Egh tina kamaghin a mikim suam, ni tuavir aghuir kam in gin mangi? Bar puvati!

Egh tina bizitam isi God danighti, a uam a ikarvaghsi nighnigham? Bar puvati?”

³⁶ E fo, God uan dafarimin biziba bar dar ingari, egha a dar mingarim, ezi da a baghavira ikiava, mamaghira iti. Kamaghin e zurara an ziam fam! Guizbangira.

Pol ghaze, Kraisin adarasi me arazir manabar amuam

12

(Sapta 12:1-15:13)

E uan nivafiziba isi ofan min God daningam

¹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ki Godin apangkuvir ekiam ginighnigha, egha ki kamaghin ia gakaghori: Ia uari uan nivafiziba isi angamra itir ofan min God daningvira iki. Egh a baghivira ikiva an ingangarim damu. Egh ia God damuti, eghti a bizir kam bagh bar akuegham. Ia uari isiva God daningamin arazir kam, kar guizin arazir Godin ziam fem.

11:25: Lu 21:24, Jo 10:16, Ro 12:16, 2 Ko 3:14, MAA 7:9 **11:26:** Sng 14:7, Ais 59:20, Mt 23:39 **11:27:** Jer 31:33-34, Hi 8:8, 10:16 **11:30:** Ef 2:2, Kl 3:7 **11:32:** Ro 3:9, Ga 3:22, 1 Ti 2:4 **11:33:** Jop 11:7, Sng 36:6, 92:5, Ais 55:8-9 **11:36:** 1 Ko 8:6, Ga 1:5, 2 Ti 4:18, Hi 13:21, 2 Pi 3:18 **12:1:** Sng 50:13-14, Jo 4:24, Ro 6:11-13, 1 Ko 6:13, 6:20, Hi 10:20, 1 Pi 2:5 **12:2:** Ef 1:18, 4:23, 5:10, 5:17, Kl 1:21, 1 Pi 1:14, 1 Jo 2:15

² Ia nguazir kamın itir gumaziba amir arazibar gın mangan marki. Ia teghtıma God nıghnızir igiaba ia danıngtı ia arazir igiabar amuam. Kamaghın, ia Godın ifongiam gıfogham, a kamakin: ia arazir aghuiba, ko God bar akongezir araziba, ko arazir bar deragha arazir mabagh afirazıba, ia dagh fogham.

God ingangaribar amuasa fofozıba isa e ganıngı, eghtı e ıgharazıba bagh ingangarım deravıra a damuam

³ God uan apangkuvımın gın ghua ingangarım damuasa bizir aghuım na ganıngızı, ezi ki vaghvagha kamaghın ia mıkimasa. Ia uari fıva pın uari arıghın marki. Ia deragh nıghnıghıva, God ia ganıngızir nıghnızir gavgavımın ganıva, egh tuavir kamın ia uari tuisıgh.

⁴ E fo, nivafızir vamıra itima, an aven soroghafarıba ko bizir maba sara iti. Ezi nivafızir kamın aven itir bizir kaba, vaghvagha ingangarır ıgharazıbagh ami.

⁵ Kamaghıra, e gumazamızir avırıba ikıa, egha e datırıghın Kraıs ko porogha nivafızir vamıran mın oto. Egha nivafızir kamın aven itir bizir kabar mın, e uari inıgha Kraısın poroghav iti.

⁶ Kamaghın, God uan apangkuvımın gın ghua ingangaribar amuasa fofozıba isa matı bizir aghuıbar mın vaghvagha e ganıngı. Eghtı gumazıtım, a Godın akam inıgha ızır fofozım ikıva, egh a uan nıghnızir gavgavımın mırrara deravıra Godın akam gun me mıkimam.

⁷ Eghtı gumazıtım ıgharazıbar akurvaghamin fofozım ikıva, egh a deravıra men akurvagh. Eghtı gumazıtım ıgharazıbar sure damuamin fofozım ikıva, egh a deravıra men sure damu.

⁸ Eghtı gumazıtım gavgavım ıgharaz darazır navıbar anıngamin fofozım ikıva, egh a bar deravıra ingangarır kam a damu. Eghtı gumazıtım bizıba isi gumazıbagh anıdır fofozım ikıva, egh an avırıba me

danıng. Eghtı gumazıtım ingangarımın faragha zuir fofozım ikıva, egh a deravıra an apengan itir gumazıbar ganıva ingangarır kam damu. Eghtı gumazıtım ıgharaz darazır apangkuvamin fofozım ikıva, egh a men apangkuvısi bar akongegh mamaghıra iki.

E navır averıabar aven guızın gumazımızıbagh ifongegh

⁹ Eghtı ia ifar gumazıbagh ifongan marki, ia uan navır averıabar aven guızın gumazımızıbagh ifongegh. Egh arazır kurabar aghuaghıva, egh arazır aghuıbar suıragh gavgafıgh.

¹⁰ Ia uan ikızımın aven uari uarıgh ifongezı moghın, ia uaghan Kraısın adarazır aven uari uarıgh ifongegh. Egh zurara ia uarıra uan zıaba pırafısi pamtem ingar.

¹¹ Ia pamten ingarıva amırvaghan marki, eghtı Godın Duam ian navıbar amutı ia zurara Ekıamın ingangarım damusı navıba dıkavam.

¹² Egh ia, bizır aghuır ia fogha inıamıba bagha mızua, dagh nıghnıgh bar akongegh. Egh osımtızıba ızamın dughıamın, ia iki uaghan da aterıva tugh gavgafıgh. Egh zurara God ko mıkim.

¹³ Eghtı Godın gumazımızıba bizıba puvatıghtı, bizır ia itıba men akurvagh. Eghtı nguıbar ıgharazımın gumazıba ian bıghan ızamın dughıamın, ia me inıgh uan dıpenıbar mangı deragh me damu.

¹⁴ Gumazım arazır kuramın nı damıghtı, nı arazır aghuımın a damusı Godın azangsıgh. Egh a gasıghasıghısi Godın azangsıghan marki.

¹⁵ Eghtı ıgharaz darazı bar akongeghtı ia me ko bar akongegh. Egh ıgharaz darazı osemeghtı, ia me ko osemegh.

¹⁶ Egh ia arazır vabara, gumazıba bar me damu. Egh uarıra uari fan marki. Egh gumazır zıaba puvatızıbar namakabar amu.

12:3: 1 Ko 3:10, 12:7, 12:11, Ga 2:9, Ef 4:7 **12:4:** Ef 4:16 **12:5:** 1 Ko 12:27, Ef 4:25 **12:6:** 1 Ko 12:28, 13:2, 1 Pi 4:10-11 **12:7:** Ap 13:1, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **12:8:** Ap 15:32, 20:28, 2 Ko 9:7, 1 Pi 5:2 **12:9:** Sng 34:14, Amo 5:15, 1 Ti 1:5, 1 Pi 1:22 **12:10:** Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7 **12:11:** Ap 18:25, MAA 3:15 **12:12:** Ap 2:42, Fl 3:1, 1 Te 5:16-17, Hi 3:6, 10:36, Je 1:4 **12:13:** 1 Ko 16:1, 2 Ko 9:1, 9:12, Hi 13:2, 13:16, 1 Pi 4:9 **12:14:** Mt 5:44, Lu 6:28, Ap 7:60, 1 Ko 4:12, 1 Pi 3:9 **12:15:** Sng 35:13 **12:16:** Sng 131:1-2, Snd 3:7, Ais 5:21, Jer 45:5, Ro 11:20, 15:5 **12:17:** Mt 5:39, Ro 14:16, 2 Ko 8:21, 1 Te 5:15

Kamaghin uabi ginighnighan marki, kirara fofozim iti.

¹⁷ Gumazitam arazir kuratamin ni damightima, ni uam arazir kuramin a ikarvaghan marki. Puvati. Ia zurara gumazibar damazimin derazir arazibar amu.

¹⁸ Ia uari navir amirizim ikiva gumazir igharaziba ko navir vamira ikisi pamtem ingar.

¹⁹ Nan namakar aghuiba, me arazir kuram ia damighti, eghti ia men arazir kuram ikarvaghan marki. Ia teghti, God uabi uan aningagharimin tuavimin me ikarvaghham. Ia fo, Godin Akinafarimin aven en Ekiam kamaghin migei, "Ikiarvazim nan ingangarim, ki uabi men arazir kuraba ikarvaghham."

²⁰ Egh ni Godin Akinafarim mikemezi moghin damu, "Nin apanim, mitiriam an aghiti, ni daghem a daning. Eghti kuarim an pirti, ni dipatam a daning. Nin arazir aghuir kam a damighti, a uan arazir kuram ginighnigh bar aghumsigham."

²¹ Ni arazir kuram ateghti, a ni gafighan marki. Ni arazir aghuim damuti, nin arazir kam arazir kuram abiragh a gafiraghham.

13

E gavmanin apengan ikiam

¹ Gumaziba bar gavmanbar apengan iki. E fo, gavman tam puram otozir puvati. Gavmanin ingangariba Godin dafarimram oto. Gavmanin aven itir gumazir dapaniba bar, God uabi me ariki.

² Kamaghin amizima, gumazitam gavmanin dapanibar akam batogha, kamaghin a God uabi ingangarir kam damuasa misevezir gumazibar akaba batosi. Gumazir kamaghin amiba, me uari uan arazibar ivezir kuraba iniam.

³ Gavmanba gumazir arazir aghuibagh amiba atiatim me daningasa itir puvati. Gavmanba gumazir arazir kurabagh amiba atiatim me daningasa iti. Kamaghin amizi, ni gavmanin atiatingan koghsi, ni

arazir aghuibar amuti, eghti me nin ziam fam.

⁴ E fo, gavman a Godin ingangarir gumazim, egha an arazir aghuibar, ian akurvaghasa ia bagha ingari. Ni arazir kuram damigh gavmanin atiating. Ni fo, gumazibagh asighisighamin ingangarim ko gavgavim gavmanin dafarimin iti, a puram aningin suirazir puvati. A Godin ingangarir gumazim, ni tina arazir kuram damighti, a nin arazir kuramin ivezim ni daningam.

⁵ Kamaghin amizi, ni gavmanbar apengan iki. Ia gavman apengan ikian kogh, ivezir kuram iniam, kar guizbangira. Ezi ia uaghan kamaghin fogh, ia uan navir averiamin aven uan araziba deravira da tuisigh, arazir aghuibar gin mangi. Ia kamaghin damuva, egh ia gavmanbar apengan ikiam.

⁶ Gavmanba Godin ingangarir gumazibar iki, zurara ingangarir God me ganingizim deragh a damu. Bizir kam bagh ia uaghan takisin dagiaba isi me daningam.

⁷ Bizir tizir ia gavmanba daningamiba, ia me daning. Takisin dagiaba ko takisin igharazir maba sara, me daningiva, egh arazir aghuibar me damu, egh men ziaba fi.

E gumazamizir igharaziba bar me gifuegham

⁸ Ia ikarvaghamin biziba, tam ikian marki, ia bar da gifagh. Eghti ikarvaghamin bizir mam zurara ikiam. A kamakin: e gumazir igharaziba bar me gifuegham. Tina gumazir igharaziba bar me gifonge, a guizbangira Moses Osirizir Arazibar gin zui.

⁹ E fo, Moses Osirizir Araziba kamaghin migei, "Ia gumazibav soghti, me arimighiran marki. Ia okiman marki. Ia gumazir igharazibar biziba bagh naviba dikavan marki. Ia poroghamiba uari bakim uari ko dakuan marki." Moses Osirizir Arazir kaba ko maba sara uaghan iti, da bar moghira akar vamira an aven

12:18: Mk 9:50, Ro 14:19, Hi 12:14 **12:19:** Lo 32:35, Snd 24:29, Mt 5:39, Ro 12:17, 13:4, 1 Te 1:6-7, Hi 10:30 **12:20:** Kis 23:4-5, Snd 25:21-22, Mt 5:44 **13:1:** Snd 8:15, Dan 2:21, Jo 19:11, Ta 3:1, 1 Pi 2:13 **13:3:** 1 Pi 2:13-14, 3:13
13:4: Ro 12:19, 1 Te 4:6 **13:5:** Sav 8:2, 1 Pi 2:19 **13:8:** Mt 22:39-40, Ga 5:14, Kl 3:14, Je 2:8 **13:9:** Kis 20:13-17, Wkp 19:18, Lo 5:17-21

iti, akar kam kamakin: “Ni uabira uabi gifongezir moghin, gumazir igharazibagh ifongegh.”

¹⁰ Ni gumazir igharazim gifongegh, arazir kuratamin a damighan kogham. Kamaghin amizi, gumazim igharaz darazigh ifongegha, a Moses Osirizir Araziba guizin dar gin zui.

E angazangarimin aruir gumazibar min daruam.

¹¹ Dughiar e datirighin itim, ia a gifo, kamaghin arazir ki ia mikemeziba ia dar amu. Kar dughiar ia daguraguim ategh dikavigh angamra ikiamim. Ia fo, fomira dughiar e nighnizir gavgavim Kraisin itim, koma God en akuraghamin dughiamin, aning mong uaningin saghon iti. Ezi datirighin God en akurvaghamin dughiar kam a roghira ize.

¹² Aminirbirim givasava amima, aminim tiasa. Kamaghin amizi, e mitatemin araziba bar dar ateghiva angazangarimin aven misoghsa midorozir biziba inigh dar aghuigh.

¹³ E angazangarimin aruir gumazibar min deraghvira daruam. E dipar onganibar amiva onganan kogh, egh pura gumazamiziba isi pamten dimiva ighiar kurabar arazibar amuan marki. Egh gumaziba ko amiziba pura tintinibar uari ko dakuva, afiar arazibar amuan marki. Egh uari uariv soghiva, egh munavin biziba bagh navim ikuvighiva da inisi navim isian marki.

¹⁴ Egh ia uan Ekiam Kraisi Iesus arugh, mati gumazim midorozir biziba aghui. Ia uan navir ghurimin arazibagh nighnighiva, egh navir ghurimin ifongiam uam an gin mangan marki.

14

Ia uan adarazir araziba tuisighan marki, egh suam, ian araziba ikufi

¹ Gumazim nighnizir gavgavim Kraisin ikia, egha an nighnizir gavgavim gavgavizir puvati, ia gumazir kam inigh aven iziti a ian tongin ikiam. Ia, an navir averiamin aven itir nighniziba bagh, a ko uari adoghan marki.

² Gumazir nighnizir gavgavim itim, a biziba bar a dapi. Ezi gumazir nighnizir gavgavim mong gavgavizir puvatizim, an asiziba apir puvati.*

³ Gumazir biziba bar da apim, gumazir asiziba apir puvatizim girakirangin adarir nighnizibar gumazir kam damuan marki. Eghti uaghan gumazir asiziba apir puvatizim, a fo, God a inizi a siosin aven ize, kamaghin, a gumazir biziba bar da apimin arazibar gan da tuisighan marki egh suam, an araziba ikufi.

⁴ Ni tina, ni ghaze, ki ti gumazir igharazimin ingangarir gumazimin araziba tuisigham. Puvati. Bizir a tugh gavgavigham o a irighamim, kar an Gumazir Ekiamin bizim. Ekiam uabi a damighti a gavgavigham, kamaghin a guizbangira tugh gavgavigham.

⁵ Gumazitam suam, dughiar mam dughiar mabagh afira. Eghti gumazir igharazim suam, dughiaaba bar magh gari. Eghti gumaziba bar vaghvagh uari gifogh suam, nighnizir manam men nighnizimin dera.

⁶ Gumazir dughiar mam pirafim, an Ekiamin ziam fasa kamaghin ami. Ezi gumazir biziba bar a da apim, a dagheba bagha God minabi, egha tuavir kam in Ekiamin ziam fe. Gumazir asiziba apir puvatizim, a God minaba, Ekiamin ziam fasa nighnigha, egha dagher maba ataghrasi.

⁷ E fo, en tongin itir gumazitam suam, nan ikirimirir angamra itim, a nan bizimra puvati. Eghti gumazitam suam, nan ovevem, uaghan nan bizimra puvati.

⁸ E angamra ikiva, e Ekiam bagh ikiam. E aremegh, e Ekiam bagh aremegham. Kamaghin, e angamra iti, o areme, e Ekiamin

13:10: Mt 22:40, Ro 13:8, 1 Ko 13:4-7 **13:11:** 1 Ko 15:34, Ef 5:14, 1 Te 5:5-7 **13:12:** Ef 5:11, 6:11-13, Kl 3:8, 1 Te 5:5-6, 1 Jo 2:8 **13:13:** Lu 21:34, Ef 5:18, Fl 4:8, 1 Te 4:12, Je 3:14, 1 Pi 2:12, 4:3 **13:14:** Ga 3:27, 5:16, Kl 3:10, 1 Pi 2:11 **14:1:** Ro 15:1, 15:7, 1 Ko 8:9-11, 9:22 **14:2:** Stt 1:29, 9:3, Ro 14:14, 1 Ko 10:25, 1 Ti 4:4 * **14:2:** (14:2) Ia akar 1 Korin 8:1in itimin gan. **14:3:** Kl 2:16 **14:4:** Mt 7:1, Je 4:11-12 **14:5:** Ga 4:10 **14:6:** 1 Ko 10:31, Ga 4:10, 1 Ti 4:3 **14:7:** 1 Ko 6:19-20, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Pi 4:2 **14:8:** Lu 20:38, Ga 2:20, 1 Te 5:10 **14:9:** Ap 10:36, 2 Ko 5:15

adarazira.

⁹ Bizir kamın mingarim kamakın. Kraıs aremegha ua dikafi. Kamaghın an angamra itiba ko aremeziba bar moghıra men Ekiamın iti.

¹⁰ E fo, e bar Godın kotiamın tuiv-ighti, an en araziba tuisigham. Kamaghın amizi, ni uabi, ni uan adarazir araziba tuisighan kogh suam, men araziba ikufi. Ni uabi, ni uan adarazir girakırangın adarir nighnızibar me damuan marki.

¹¹ E fo, Godın Akınafarim kamaghın migei,

“Ki ian Ekiam, ki zurara ikivıra ikiam, kamaghın ki guizbangıra ia migei,
‘Nguazımın itir gumazamiziba bar nan guamın uan teviba apir,
egh uan akabar nan gun mikim suam, ki guizbangıra God.’ ”

¹² Kamaghın amizi, e bar vaghvagh uan arazir amizibar gun Godın mikimam.

Ni uan tav damuti, an arazir kuram damuan kogham

¹³ Kamaghın amizi, e gumazir igharazıbar araziba ua da tuisighan kogham. Egha ia nighnızir igharazımın gın mangıva, egh e uan adarazir amuti me arazir kuram damuva iran kogham.

¹⁴ Ki Ekiam İesus ko poroghav ikia, ezi bizir kam nan nighnızim gamizi a bar kuiaghrizi, ki guizbangıra kamaghın fo, bizitam uabi Godın damazımın mizezir puvati. Eghti gumazitam suam, bizir manam an damazımın zuezir puvati, eghti bizir kam an nighnızımın guizbangıra bar mize, eghti an a damuan marki.

¹⁵ Kamaghın, ni daghetam ramiti, nin anav gan nighnigh suam, a Godın damazımın mize, eghti arazir kamın ni an nighnızim gasighasigham. Ni kamaghın damuva ni munav gifongezir arazımın gın mangan kogham. Kraıs munav bagha areme, ezi ni puram apir arazim a damuva a gasighasighan marki.

¹⁶ Egh ia kamaghın damuan marki, ia igharaz darazir amuti, me ian arazir aghuim mikim suam, ia arazir kuram gami.

¹⁷ E fo, gumazitam, God Bizibagh Ativir Arazim mikımsi, a dagheba apir araziba o dipaba apir araziba dav kiman kogham. Puvati. A Godın damazımın derazir arazim ko, navir vamıran ikiamın arazim ko, bar akongezir arazim, dav kımam. Arazir aghuir kaba, da Godın Duamın aven otifi.

¹⁸ Eghti tina tuavir kamın Kraısın ingan- garim damigh, a God damuti, an a bagh bar akuegham. Eghti a gumazamizibar amuti, me migirigiar aghuıbar a mikimam.

¹⁹ Kamaghın amizi, e zurara igharaz darasi ko navir vamıra ikiamın arazıbar gın mangıva, egh arazir gumazir igharazıbar amuti me tugh gavgavighamıba, dar gın mangı dar amuam.

²⁰ Ni daghemra nighnigh, tuavir kamın God amizir arazibagh asighasighan marki. Guizbangıra, dagheba bar, da dera. Eghti ni daghetam ramiti, bizir kam gumazir igharazim damighti, an arazir kuram damigh irıgham, eghti kamaghın ni arazir kuram gami.

²¹ Kar tuavir aghuim, ni kamaghın damuan marki: ni asızitam ko wainın dipatam ramıva egh bizir igharazitam damighti, da nin anav damighti a irıgham.

²² Ni nighnızir gavgavir bizir kamın itim, a nin navımın iki. God nin nighnızim gıfo, eghti ni gumazir igharazıtamın mikıman marki. Guizbangıra, gumazitam bizitam gınighnızima, bizir kam dera, ezi an navim osemezir puvati, gumazir kam bar akongegham.†

²³ Gumazitam asızitam o daghetam amıva, egh nighnızir pumuning ikiti God a mikim suam, an arazir kuram gami. An amir arazir kam, nighnızir gavgavim gısın tuzir puvati, kamaghın osımtızim an iti. Guizbangıra, e nighnızir gavgavim gısın tughan kogh arazir manam damuti, God suam, an arazir kuram.

14:10: Mt 25:31-32, Ap 10:42, 17:31, 2 Ko 5:10 **14:11:** Ais 45:23, Fl 2:10-11 **14:12:** Mt 12:36, Ga 6:5, 1 Pi 4:5
14:13: 1 Ko 8:9, 8:13, 10:32 **14:14:** Ap 10:15, Ro 14:2, 14:20, 1 Ko 8:7-8, 1 Ti 4:4, Ta 1:15 **14:15:** 1 Ko 8:11-13
14:16: Ta 2:5 **14:17:** 1 Ko 8:8 **14:18:** 2 Ko 8:21 **14:19:** Ro 12:18, 15:2, 1 Ko 14:12, 1 Te 5:11 **14:20:** Mt 15:11,
Ro 14:14-15, 1 Ko 8:9, 8:13, Ta 1:15 † **14:22:** (14:22) Grighın akam vezın kamın deragha bigha mikemezir puvati.
14:23: Ta 1:15

15

E Kraisin nighnizim ko arazimin gin mangam

¹ E gumamazir nighnizir gavgavim itiba, gumamazir gavgaviba puvatiziba, men osimtiziba ater men akurvaghham. E uarira uarir akurvaghshi nighnighan kogham.

² E bar vaghvagh uan adarazi bagh pamten ingar men akurvaghham. E kamagh sua, men nighnizir gavgavim gavgavigh ikivira ikiam, kamaghin e men akurvaghham.

³ E fo, Kraiss uabi uabin akurvaghassa nighnizir puvati. Godin Akinafarimin arazir a batozimin osizirim kamakin, "Akar kurar gumaziba ni gaseziba, da uaghan na gire."

⁴ Godin migirigiar me fomira Godin Akinafarimin osiriziba, da bar en sure damuasa me ada osiri. Migirigiar kam e damuti, e nimira iki, osimtiziba ateriva tugh gavgavigh God e daningamin bizir aghuiba bagh mizuamam.

⁵ Datirighin ki ia bagha God ko migia ghaze, God uabi e gamima, e nimira ikia osimtiziba atera tugh gavgafi. Egh a ia damuti, ia Kraiss Iesus amizir arazibar gin mangi, egh tuavir kam in ia igharaz darazi ko navir vamira ikiam.

⁶ Kamaghin ki ia bagh Godin azangsighti, ia navir vamira ikiva bar moghira uari inigh Godin ziam fam, an en Ekiam Kraiss Iesusin Afeziam.

Kraiss, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, bar men akura

⁷ Kamaghin amizi, gumamaziziba Godin ziam fisi, ia Kraisin adarasi ia uarira uari inigh bar akongegh. Kraiss ia inigha aven izezi moghin, ia igharaz darazi inigh aven izi bar akongegh.

⁸ Ki ia migei, Kraiss Judabar ingan garir gumazimin oto. A nighnizir kam faraghaviram an iti, a kamaghin men akaghham, God mikemezir akaba da bar guizbangira. Da kamakin, God en ovaviba

ko amizir akar dikiriziba, da guizbangira otivigham.

⁹ Kraiss uaghan kamagh sua, a Kantrin Igharazibar Gumazibar amighti, me Godin apangkuvim bagha an ziam fam. Godin Akinafarim bizir kam kamaghin a migei,

"Kamaghin amizi, ki Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ikiva ni minabam.

Egh ki nin ziam fiva ighiabar amuam."

¹⁰ Egha Godin Akinafarim migirigiar igharazim uaghan iti,

"Ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia Godin gumamaziziba Israelba, ia me ko iki bar akongegh."

¹¹ Ezi migirigiar mam uaghan kamaghin migei,

"Ia Kantrin Igharazibar Gumamaziziba bar, ia Ekiamin ziam fi!

Egh nguazimin itir anababa, ia bar an ighiabar amu!"

¹² Ezi Aisaia uaghan kamaghin mikeme,

"God Jesin ikizimin tav amiseveghti, an atrivimin otogh iziva Kantrin Igharazibar Gumazibar ganam.

Egh a me damuti, me bizir aghuir a me daningamiba bagh mizuam ikiam."

¹³ Ki ia bagha God ko migei, Godra, a ian akuraghti, ia bizir aghuir gin izamiba bagh mizuamam. God kamagh sua, an Duamin gavgavimin, a ia damuti, ian arazir gin izamin bizir aghuiba bagha mizuaim, an aghung mangi bar ekevegham. Kamaghin, God ian nighnizir gavgavim an itir tuavimin, a ia damuti, navir amirizim ko bar akongezir arazim, bar ia gizivaghham.

Pol uabi uan ingangarim geghara, egha uan akam isa uan namakaba bagha anemadi

(Sapta 15:14-16:27)

Pol uan ingangarim bagha bar akonge

14 Nan adarasi, ki uan navimin aven ki nighnizir gavgavim ikia kamaghin fo, ia zurara arazir aghuibagh ami. Egha fofozir guar aviriba iti. Kamaghin ia vaghvagh nighnizir aghuiba uarira uari daningam.

15-16 Ezi ki akinafarir kamın aven akar mabagh nighnigha, kamaghin ian nighniziba dikavasa ia bagha mong akar gavgaviba osiri. Ki fo, God nan apangkuvigha na misevezi, ki Kraisi Iesusin ingangarir gumazimin ikiava egha Kantrin Igharazibar Gumaziba bagha ingari. God kamaghin ifonge, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me ofan min iki a damuti eghti a me bagh bar akongegham. Eghti Godin Duam me damighti, me God baghivira ikiam. Kamaghin amizi, nan ingangarim kamaghin iti, ki ofa gamir gumazimin min ingara Godin akar aghuim me mikiri.

17 Ki Kraisi Iesus ko porogha ingangarim gami, kamaghin ingangarir ki God bagha amir kam, ki a bagha bar akonge.

18-19 Ki bizir igharazibar gun mikiman kogham, bizir vamiran kam ki an gun mikimasa: Ki Kraisi ko ingarima Kraisi na bagha tuaviba arizima, ezi ki Kantrin Igharazibar Gumaziba an gin mangasa men sure gami. A nan aven ingarima, ezi migirigiar ki me migeiba ko arazir ki amiziba, ko mirakelin gavgaviba ko arazarazir ki amiziba, me dar garima da me gamima me Godin gin zui. Bizir otozir kaba, Godin Duamin gavgavimin ki a dagh amima da otifi. Kamaghin amizi, ki Jerusalemın ikegha Kraisin akar aghuim bar anakura ghua Ilirikumin Provinsin oto.

20 Nan ifongiam kamakin: ki akar aghuim danganir gumaziba oraghizir puvatizibar anakunasa bar ifonge. Ki kamaghin aghua, me suam, Pol gumazir

igharazim kunizir dipenir akinibagh isin dipenimin ingari.

21 Godin Akinafarim mikemezi moghin ki damuasa,
“Gumazir an eghaghaniba faragha da baraghizir puvatiziba, datirighin da baragham, eghti gumazir faragha an migirigiaba baraghizir puvatiziba, datirighin dagh fogham.”

Pol Romın itir Kraisin adarazir ganigh, egh Spenin Kantrin mangam

22 Dughiar aviriba, ki ia bagha izasava amima, ingangarir kam nan suirazi, kamaghin ki izezir puvati.

23 Egha datirighin ki nguibar kabar ingangariba puvati. Ki azenir aviribar ian ganasa ifonge,

24 kamaghin amizi, ki datirighin izasa. Ki ghaze, ki kagh dikavigh Spenin Kantrin mangisi damuva, ki ti Spenin darorim ateghiva ti tong ia ko ikegham, egh gin Spenin mangam. Ki ian ganigh, egh tong ia ko ikisi bar akuegham. Eghti ia tuavimin ivezim nan akuraghti, ki Spenin mangam.

25 Ezi datirighin ki Godin adarazi bagh akurvazitam inigh Jerusalem Nguibar Ekiamin mangam.

26 Ia fo, Jerusalemın itir Godin adarasi, men tongin itir gumazamizir maba biziba bar puvati. Kamaghin, Masedonia ko Akaiian Provinsin itir siosba me bagha dagiaba arighasa bar ifuegha akam misoke.

27 Me uan ifongiamra an gin ghua kamaghin ami. Kar guizbangira, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me Israelin gumazamizir onganarazibar akurvaghamin ingangarim iti. Guizbangira, Israelba fomira Godin bizir aghuir aviriba isa Kantrin Igharazibar Gumazibagh aniga men duabar akura. Kamaghin amizi, Kantrin Igharazibar Gumaziba ikarvaghamin bizim iti, me nguazir kamın bizir aghuiba isi Israelbar aningiva me ikarvaghamin.

28 Ki faragh dagiar kaba bar a da inigh Jerusalemın mangamin ingangarim a

15:14: 1 Ko 8:1, 8:7, 8:10, 2 Pi 1:12, 1 Jo 2:21 **15:18-19:** Ap 19:18, 2 Ko 3:5, 12:12 **15:20:** 2 Ko 10:15-16 **15:21:** Ais 53:15 **15:22:** Ro 1:13 **15:24:** 1 Ko 16:6 **15:25:** Ap 19:21, 20:22, 24:17 **15:26:** Ap 24:17, 2 Ko 8:1, 9:2, 9:12 **15:27:** Ro 9:4, 11:17, 1 Ko 9:11, Ga 6:6

gıvaghıva, egh gın Spenın mangısı izi ian ganıgh, mangam.

²⁹ Ezi ki fo, ki izi ia bativamin dughiam, Kraıs bizir aghuir bar avıribar en tongın dar amuam.

³⁰ Nan adarasi, en nıghnızir gavgavir Ekiam Kraıs İesusın itim ko, Godın Duam e ganıdır ıgharaz darazıgh ifongezir arazim, ki bizir kamning gınıghnıgha kamaghın ia gakaghori, ia na ko porogh pamtem God ko mikim na bagh an azangıgh.

³¹ Egh kamaghın mikim, Judian itir nıghnızir gavgavim puvatızıba na gasıghasıghan kogham. Eghtı Jerusalemın itir Kraısın adarasi nan ingangarir ki me bagha amim bagh bar akuegham.

³² Kamaghın God ifueghtıma, ki ia bagh izısı nan navir averiam bar akuegham. Egh ia ko avughıı ua uan gavgavim inisi, egh bar akuegham.

³³ Ki kamaghın Godın azai, Godın navir amırızim ko dabirabir aghuim anıdim, bar moghıra ia ko iki. Guızbangıra.

16

Pol gumazamizir avırıba bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki

¹ Ki ghaze, ia kamaghın fogh, Fibi en buaramizim, an amizir bar aghuim. Ia deragh a damu. An ingangarim kamakın, a Senkrian nguıbar ekiamın itir sıosın akurvazir amizim.

² Ki kamagh sua, ia Ekiam gınıghnıgh Fibi inıghtı a ia ko iki. Kar arazir aghuir e Godın gumazamizıba damuamim. Egh a bizitızim puvatıghtı ia an akuragh. Guızbangıra, a gumazamizir avırıbar akurvagha egha uaghan nan akura.

³ Ezi ki uan akam isa Prisila ko Akwila bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning na ko Kraıs İesusın ingangarim gamı.

⁴ Aning nan akurvagha na bangın oveghai. Kamaghın amizi, ki uabıra puv aning mınabi. Ezi Kantrin İgharazıbar Gumazıbar sıosba uaghan aning mınabi.

⁵ Egha ki uan akam isa aningın dipenimın uari akuvir sıos bagha anemaga ghaze, Afeziam vaghvagh me ko iki.

Egha ki uan akam isa nan namakam Epainetus bagha amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Provıns Esian itir gumazıba bar men faraghavıra nıghnızir gavgavim Kraısın iti.

⁶ Egha ki uan akam isa Maria bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A ian akuraghasa pamten ingari.

⁷ Egha ki uan akam isa Andronikus ko Junias bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning e Judan ikızir vamıra, egha na ko kalabusın ike. Aning Kraısın aposelbar tongın itıma, me bar aning gıfo. Ezi aning nan faragha ghua Kraıs gıfo.

⁸ Egha ki uan akam isa Amplıatus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga uaghara Ekiam ko porogha kamaghın ga namakar aghuımningın mın iti.

⁹ Egha ki uan akam isa Urbanus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. An e koma Kraısın ingangarir gumazim. Egha Stakis uaghan, ki a bagha akam amaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan nan namakar aghuım.

¹⁰ Egha ki uan akam isa Apeles bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A Kraısın gın zuıma osımtızıba a bativıma, an nıghnızir gavgavim Kraısın ikiavıra iti, ezi bizir kam bagha a zıam iti. Egha ki uan akam isa Aristobulusın dipenimın itir darası bagha anemaga ghaze, Afeziam me ko iki.

¹¹ Egha ki uan akam isa Herodion bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. Ga Judan ikızir vamıra. Egha ki uaghan uan akam isa Narsısusın dipenimın aven itir Ekiamın adarası bagha ghaze, Afeziam me ko iki.

¹² Egha ki uan akam isa Trifina ko Trifosa bagha anemaga ghaze, Afeziam aning ko iki. Aning Ekiam bagha pamten ingari. Egha uaghan uan akam isa nan roroam Persis bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko iki. A uaghan Ekiam bagha pamten ingari.

¹³ Egha uaghan ki uan akam isa Rufus bagha anemaga ghaze, Afeziam a ko

iki. A gumazir bar deragha Ekiamin gin zuim. Egha an amebam uaghan, ki a bagha akar aghuim anemdi. A guizbangira uan borimin min deravira na gami.

¹⁴ Egha ki uan akam isa Asinkritus ko Flegon ko Hermes, ko Patrobas, ko Hermas, ko nighnizir gavgavim Ekiamin ikia me ko itiba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁵ Egha ki uan akam isa Filologus ko Julia, ko Nereus uan buaramizim sara, ko Olimpas, ko Godin gumazamizir me ko uari akuviba bar, me bagha anemaga ghaze, Afeziam bar me ko iki.

¹⁶ Ia Kraisin adarasi, e uan arazimin gin mangiva, ia uan adarazir agharibar suigh. Ezi Kraisin siosba bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan

¹⁷ Nan adarasi, ki akar gavgavim ia mikimasa, Ia gumazir ia abiziba bagh deragh gan. Gumazir kaba, ian marazir nighnizir gavgavibagh asighasighava, egha suren akar ia inizibar apanim gami. Kamaghin, ia men saghon iki.

¹⁸ Me en Ekiam Krai Iesusin ingan-garim gamir pu. Puvati. Me uan nivafizim ifongezir arazibar gin zui. Me migirigiar aghuiba ko migirigiar navibagh inivibagh amuava, gumazamizir arazir kurabagh ifozir puvatiziba me gifara, men nighnizibagh amima, me okam nighnisi.

¹⁹ Gumazamiziba bar kamaghin oraki, ia akar aghuim inigha deravira an gin zui. Kamaghin, ki ia bagha bar akonge. Ki kamaghin ifonge, ia arazir aghuiba bar adagh fogh, egh arazir kurabar amuamin fofoziba puvatigham.

²⁰ Dughiar bar otevimin, Godin navir amirizim ko dabirabir aghuarim anidim, a Satanin gavgavim gasighasighiva ian amamangatighi, ia Satan dikaraghtima, a ian dagaribar apengan ikiam. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ia ko iki.

Gumazir maba uan akaba isa Romin itir gumazamiziba bagha da amadi

²¹ Timoti, na ko ingarir gumazim, a uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Lusius ko, Jason ko, Sosipater, me na ko e ikizir vamira, me uaghan ia bagha akam amadi.

²² Ki Tertius Kraisin ananav, ki uaghan uan akam isa ia bagha anemadi. Ki Polin akaba inigha ia bagha akinafarir kamın da osiri.

²³⁻²⁴ Ezi Gaius uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Gaiusra, ki Pol ki an dipenimin aven itima, a bar deragha na gami. Egha Siosin mam uaghan Gaiusin dipenimin aven uari akufi. Ezi Erastus nguibar kamın Gavmanin dagiabar garir gumazim, ko en mav Kuartus, aning uan akam isa ia bagha anemadi.*

E Godin ziam fam!

²⁵⁻²⁶ E Godin ziam fam! God gavgavir ekiam ikia, kamaghin a ia damuti ian nighnizir gavgavimin suiragh gavgavigham! Bizir kam, ki an akar aghuim akura, bizir kam uaghan a migei. Akar aghuir ki akurim, a Krai Iesusin akar aghuim, a guizin akar mogomem, bar fomira azenir aviribar modogha iza, datirighin azenim giri. Guizin akar mogomer kam, Godin akam inigha izir gumazibar osiziriba, da gumazamizibagh amizi, me akar mogomer kam a gifo. Godin ovengan koghamim, akar gavgavimin kamaghin migia ghaze, akar mogomer kaba azenim giriti, Kantrin Igharazibar Gumaziba bar dagh foghiva, nighnizir gavgavim Kraisin iki kamaghin an gin mangam.

²⁷ Ezi ki kamaghin ifonge, Krai Iesus e damuti, e Godin ziam fam. Anarira a God, egha a uabira fofoziba bar iti. Kamaghin, e zurara an ziam fi mamaghira ikiam. Guizbangira!

16:16: 1 Ko 16:20, 1 Pi 5:14 **16:17:** Mt 7:15, Ap 15:1, 15:5, 1 Ko 5:9-11, 2 Ti 3:5, Ta 3:10, 2 Jo 10 **16:18:** Fl 3:19, Kl 2:4, 1 Ti 6:5, Ta 1:10, 2 Pi 2:3 **16:19:** Mt 10:16, Ro 1:8, 1 Ko 14:20 **16:20:** Stt 3:15, Ro 15:33, 1 Ko 16:23, 1 Te 5:28, MAA 22:21 **16:21:** Ap 16:1, 19:22, 20:4 **16:23-24:** Ap 19:29, 1 Ko 1:14, 2 Ti 4:20 * **16:23-24:** (16:23-24) Fofozir gumazir maba uaghan ghaze, akar otevir mam uaghan vezin kamın iti. Akar kam kamakin. En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim zurazurara ia ko iki. Guizbangira. **16:27:** 1 Ti 1:17, 6:16, Ju 25

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Korin'in Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Polin dughiamin, Korin, a nguibar ekiam, an Akaiian Provinisin iti. A uaghan Grighin nguazimin aven iti. Pol uabi faragha Iesusin akam Korin'in nguibam anekunigha, egha sios gamizi a tu. Egha gin Pol me ategha, ghua nguibar igharazibar ingaragha aruima, osimtiziba Korin'in sios batifi. Kamaghin amizi, Pol nighnizir aghuiba me daningiva egh men osimtiziba akirasa akinafarir kam osiri.

Pol garima, Korin'in itir Kraisin adarazi, men araziba ikufi. Ezi a kamaghin nighnisi, me uan nighnizir gavgavim ategham. Egha a kamaghin men apangkufi. A poroghamiba arazir aghuibar amuasa migei. Egh me Godin Duam amangatighti, a men daroriba bagh faragh mangan koghti, eghti osimtiziba guizbangira me bativam. A Godin ziam fer arazir aghuim migia, egha uaghan Godin Duam bizir aghuibar me mikeme. Egha gumazir ovengezibav gia ghaze, me ua dikavam.

Bizir kaba, osimtiziba Korin itir darazigh anidi. Ezi me Godin ifongiam gifoghasa Pol akar bar aghuim me gami. Egh men akuraghti, me a gifogham. Akar otevir Kraisin adarazi bar ifongezir mam, a sapta 13in iti. Sapta 13in kam Pol kamaghin men akagha ghaze, igharaz darazigh ifongezir arazim, a bizir bar aghuir God uan gumazamizibagh anidim.

Kraisin adarasi uarira uari adogh uan ziaba fan marki

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God uabi ifongegha, na gamizi ki aposelin oto. Ki, Kraisin gin zuir gumazim Sostenes ko,

1:2: Ap 9:14, 18:1, 18:17, Ro 1:7, 10:12, 1 Ko 6:11, 2 Ti 1:9
1:7: Lu 17:30, Fl 3:20, 2 Te 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:12
1:10: Ro 12:16, 2 Ko 13:11, Fl 2:2, 3:16, 1 Pi 3:8

² ga akinafarir kam ia Korin'in nguibar ekiamin itir sios bagha an osiri. Kraisi Iesus ia gamizima, ia a baghavira iti. Egha a ua bagha ia amisevezi, ia a ko poroghav iti. A ia ko, nguazimin itir gumazamizir Kraisi Iesusin ziamin feba bar, a ia misefe. Kraisi Iesus, en Ekiam. A men Ekiam, ko uaghan en Ekiam.

³ Ki God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Kraisi Iesus, aning ian apangkuv, egh navir amirizim ia daning.

Pol God minabi

⁴ God, Kraisi Iesusin ingangarimin tu-avimin, ian apangkuvigha, deragha ia gami. Kamaghin ki zurara ia ginighnigha uan God minabi.

⁵⁻⁶ Ki a minabagha ghaze, Kraisin akar e ian mikinizim, a ian navibar ikia gavgafi. Ia Kraisi ko poroghav itima, God bizir aghiur avirim ia ganingizi, da ia gizifa, kar akam akurir arazir aviriba, ko fofozir guar aviriba.

⁷ Kamaghin, ia datirighin en Ekiam Kraisi Iesus azenim giramin dughiam mizuai, egha ia Godin Duam aningizir bizir aghuitam, ia an otevizir puvati.

⁸ Kraisi Iesus gavgavim ia daningti, ia gavgavigh mangi, dughiar abuananamin otogham, eghti bizir kuratam en Ekiam Kraisi Iesus Uamateghamin Dughiamin ian ikian kogham.

⁹ God uan Otarim Kraisi Iesus, en Ekiam a ko navir vamira ikiasa ian dia. Eghti God damuasa mikemezi biziba, a bar adar amigham.

Sios bar biaghire

¹⁰ Nan adarasi, ki en Ekiam Kraisi Iesusin ziamin pamtem kamaghin ia gakaghor, ia bar navir vamira uariv geir migirigiaba iki. Egh ia tintinimin bighiran marki. Ia ikizir vamira, ko nighnizir vamira, ko ifongiar vamira iki.

¹¹ Nan adarasi, Kloen adarazi na migia ghaze, ia adariba uari gami.

¹² Ki arazir ia uari adozibar ian tongin itim migei. Marazi kamaghin migei, "Ki Polin anav." Ezi marazi kamaghin migei,

1:3: Ro 1:7, 2 Ko 1:2 **1:5-6:** 1 Ko 2:1-2, 12:8, 2 Ko 8:7, 2 Ti 1:8, MAA 1:2 **1:8:** Fl 1:6, Kl 1:22, 1 Te 3:13, 5:23 **1:9:** Ais 49:7, Jo 17:21, 1 Ko 10:13, 1 Te 5:24, 1 Jo 1:3 **1:12:** Jo 1:42, Ap 18:24-28, 19:1, 1 Ko 3:4

“Ki Apolosin anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Pitan anav.” Ezi marazi kamaghin migei, “Ki Kraisin anav.”

¹³ Ezi manmakin? Kraisi ti biaghireghama? Ki Pol ti ian akurvaghasa ter ighuvimin aremez, o? Ia ti nan ziamin rurim iniz, o? Bar puvati!

¹⁴ Ian tongin, ki Krispus ko Gaiusra rue, egha gumaziba ua puvati. Kamaghin ki God minabi.

¹⁵ Kamaghin amizi, gumazitam kamaghin mikiman kogham, “E Polin ziamin rurim ini.”

¹⁶ (Guizbangira, ki igharaz darazi uaghan me rue, kar Stefanasin dipenimin itir adarazi. Egha ki fozir puvati, ki ti igharaz darazi uaghan me rues.)

¹⁷ Kraisi gumaziba ruasa na amadazir puvati. Puvati. An akam akunasa na amada. Eghti ki apezeperir migirigiaba ko nguazir kamın itir gumazibar fofozim anekunan kogham. Ki kamaghin damu, egh Kraisin ter ighuvimin ovevem damighti, a mati pura bizim.

Krais, a Godin gavgavim

¹⁸ Guizbangira, gumazir ovengamiba ghaze, ter ighuvimin migirigiam, mati migirigiar onganim egha mingariba puvati. Ezi e gumazamizir God en akurvaziba, e fo, ter ighuvimin migirigiam, a Godin gavgavim.

¹⁹ Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Ki nighnizir aghuiba itir gumazibar nighnizim batueghiva,
egh fofozir gumazibar fofozim agivagham.”

²⁰ Eghti e manmaghin nguazir kamın itir gumazibar nighnizir aghuibav kimam? E manmaghin Judan Arazibagh fozir gumazibav kimam? E gumazir akaba uariv sozir arazim bar a gifoziba, e manmaghin me mikimam? Guizbangira, God nguazir kamın itir fofozibagh amizima, da mati

migirigiar onganiba egha mingariba puvati.

²¹ Godin nighnizir aghuim ko an fofozim, God kamaghin fo, nguazir kamın itir gumazamiziba uan fofozimın tuavimın me Godin fofozim inighan kogham. Kamaghin, God tuavir igharazir mam men akurvaghasa anemisefe. Kar, me “migirigiar onganim” arizir akam, e aneakuri. Gumaziba akar kam baragha nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God men akurvasi.

²² Judaba mirakelbar ganasa bar gavgafi, ezi Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir aghuim ko fofozim bagha pamtemin ingari.

²³ Ezi e Kraisi ter ighuvimin aremezir akam me mikiri. Ezi akar kam Judabar nighnizimın, mati bizir me asaghporaghirim. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibar nighnizim ghaze, kar migirigiar onganim.

²⁴ Ezi e gumazamizir God diaziba, e Juda ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghara, e fo, Kraisa a Godin gavgavim ko Godin fofozim.

²⁵ Nguazimın itir gumaziba kamaghin nighnigha ghaze, “Godin nighnizir maba bar ongani.” Ezi nighnizir kamra bar gumazibar nighnizibagh afira. Ezi me kamaghin nighnisi, Godin arazir maba kamaghin en akakasi, God gavgaviba puvati. Ezi an arazir kabara bar gavgavigha, bar gumazibar gavgavim gafira.

²⁶ Nan adarasi, ia dughiar God ian diazim ginighnigh. Ian aviriba faragha, nguazir kamın itir gumazibar damazimın, fofozir gumazibar mın ikezir puvati. Ezi ian aviriba, gavgaviba puvati. Egha ian aviriba, ziar ekiaba itibar ananabar otivizir puvati.

²⁷ God kamagh sua, a nguazir kamın itir fofozir gumazibar amuti, me bar aghumsigham. Kamaghin, a gari, gumazir nguazimın itir gumazibar damazimın nighnizir onganiba itiba, gumazir kabara

1:14: Ap 18:8, 19:29, Ro 16:23 **1:16:** 1 Ko 16:15 **1:17:** Mt 28:19, Jo 4:2, 1 Ko 2:1, 2:4, 2:13, 2 Pi 1:16 **1:18:** Ap 17:18, Ro 1:16, 1 Ko 2:14, 15:2, 2 Ko 4:3 **1:19:** Ais 29:14, Jer 8:9 **1:20:** Jop 12:17, Ais 19:12, 33:18, 44:25, Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:21:** Mt 11:25, Lu 10:21, Ro 1:20-21, 1:28 **1:22:** Mt 12:38, Mk 8:11, Jo 4:48, Ap 17:18, 17:32 **1:23:** Ais 8:14, Mt 11:6, Jo 6:60, 6:66, Ro 9:32, 1 Ko 2:14, Ga 5:11 **1:24:** Ro 1:4, 1:16, 1 Ko 1:18, Kl 2:3 **1:25:** 2 Ko 13:4 **1:26:** Mt 11:25, Jo 7:48, Je 2:1-5 **1:27:** Mt 11:25, Je 2:5

God me amisefe. God ghaze, a gavgaviba itir gumazibar amuti, me aghumsigham. Kamaghin, gumazir nguazir kamın itir gumazibar damazimın gavgaviba puvatiziba, merara God me amisefe.

²⁸ Egha a nguazir kamın ziaba puvatizir gumaziba ini, kar gumazir me kamaghin miğeiba, me bizir kiniba, egha me men aghua. Ezi arazir kamın, God ziar ekiaba itiba ko gavgaviba itibagh amizi, da mati bizir kinibar mın iti.

²⁹ Kamaghin amizi, gumazitam Godin damazimın uabi uan ziam fan kogham.

³⁰ God uabi ia gamizi, ia Kraiss Iesus ko poroghav iti. Ezi a Kraiss gamizi, a en nighnizir aghuimın mingarimın iti. Ezi Kraissin ingangarimın, God e gamizima, e Godin damazimın deragha, egha God baghavira iti. Ezi Kraissin ingangarimın, a uam e givezegha, arazir kuramın gavgavimın e firi.

³¹ Ezi Akinafarim mikemezi moghin God kamaghin ifonge, “Tina bar akongeghsi, a God amizir arazibagh nighnigh, da bagh bar akongegh, egh Godin ziam fi.”

2

Pol Korinın itir gumazamizibar nighnizir gavgavimın miği

¹ Nan adarasi, ki ia bagha izezir dughiamın, ki Godin akar mogomemın ia miği, egha fofozir gumazibar mın akar ekiar guar aviritaba ia mikemezir puvati.

² Ki faraghavira kamaghin nighniki, ki ian tongin ikiamin dughiamın, ki bizir igharazitam ginighnighan kogham. Puvatigham. Ki Kraiss Iesusra nighnighiva, egh uaghan a ter ighuvimın aremezir ovevem ginighnigham.

³ Kamaghin, ki ia ko itir dughiamın, ki guizbangira gavgaviba puvati. Ki atiatiava, egha mighaviram agoi.

⁴ Ezi akar ki mikemezim ko akar aghuir ki kunizim, ki nguazir kamın itir fofozim o nighnizibagh etuir akam, ia mikemezir pu.

Puvati. God uan Duamın gavgavimın, a ian akazi, ia fo, ki miğeir akaba da guizbangira.

⁵ Guizbangira, ki kamagh sua, ian nighnizir gavgavim nguazir kamın itir fofozim gisin ikian kogham. Puvati. Ian nighnizir gavgavim, Godin gavgavimra, a gisin tugham.

Godin Duam nighnizir aghuim ko fofozim e ganidi

⁶ Guizbangira, gumazamizir gavgavigha Godin arazibar gin zuiba, e fofozir aghuim me ganidi. Ezi fofozir me inizir kam, a nguazir kamın itir fofozim puvati. Egha uaghan a nguazir kamın gumazir dapanibar fofozim puvati, kar gumazir oven-gasava amiba.

⁷ Puvati. Fofozir aghuir e ia ganidir kam, a Godin nighnizir mogomem. Fomira, God tighar nguazimın ingaramin dughiamın, a uan fofozir aghuimın a kamaghin ifonge, e an Nguibamın iki, ziar ekiam ko dabirabir aghuim a ko a iniam. Ezi dughiar kamın ikegha iza datirighin an fofozir aghuir kam en modo.

⁸ Ezi, nguazir kamın gumazir dapanitam a gifozir pu. Puvati. Me ti foghava, ziar ekiam itir Ekiam isa ter ighuvim gafughan koghai.

⁹ Ezi e Godin Akinafarimın itir akamın migirigiar kam miği, a kamakin,

“Bizir gumazitam faragha ganizir puvatiziba,
ko akar gumazitam faragha oraghizir puvatiziba,
ko bizir gumazitamın nighnizimın itir puvatiziba,
bizir bar aghuir kaba,
God gumazamizir a gifongeziba bagha dar kiri.”

¹⁰ Bizir kabar migirigiam fomira modo, ezi Godin Duamın ingangarimın God da azenim gatizi, e dar gari. Godin Duam biziba bar deravira dar gari, egha uaghan Godin nighnizir mogomebar gara fo.

1:29: Ro 3:27, Ef 2:9 **1:30:** Jer 23:5-6, Jo 17:19, 2 Ko 5:21 **1:31:** Jer 9:23-24, 2 Ko 10:17 **2:1:** 1 Ko 1:17 **2:2:** Ga 6:14, Fl 3:8 **2:3:** Ap 18:9, 2 Ko 10:1 **2:4:** Ro 15:19, 1 Ko 1:17, 1 Te 1:5, 2 Pi 1:16 **2:5:** 2 Ko 4:7, 6:7 **2:6:** 1 Ko 1:28, Ef 4:13, Fl 3:15, Hi 5:14 **2:7:** Ro 16:25-26, Ef 3:5, 3:9, Kl 1:26, 2 Ti 1:9 **2:8:** Lu 23:34, Jo 7:48, Ap 13:27, 2 Ko 3:14 **2:9:** Ais 64:4 **2:10:** Mt 13:11, 16:17, Jo 14:26, 1 Jo 2:27 **2:11:** Snd 20:27, Jer 17:9, Ro 11:33-34

¹¹ Tav gumazir igharazitamin niġnizim ġifogħan kogħam. Puvati. Gumazir kamın duar an aven itimra fo. Kamaghira, gumazitam Godın niġnizim ġifogħan kogħam. Godın Duam, a uabira fo.

¹² E nguazir kamın duam inizir pu. Puvati. E God amadazir Duam ini. Eġhti tuavir kamın, e bizir aghuir God e ganingiziba, e deraghvira dagħ fogħam.

¹³ E bizir aghuir kabav ġei, ezi en miġirigiaba nguazimın itir fofozimın tuavimın otozir pu. Puvati. Godın Duam uabi en sure gamima, e akar kabagh ami. E Godın Duamın akaba isa, Godın Duam itir gumazamiziba akar kaba biġha me ġeghari.

¹⁴ Ezi gumazir Godın Duam puvatizim, a Godın Duamın bizir aghuiba inighan kogħam. Guizbangira, a kamaghın niġnigha ghaze, da bizir onganiba, eġha mingariba puvati. Bizir aghuir kaba, da Godın Duamın otifi. Kamaghın amizi, gumazir Godın Duam itiba, merara Godın Duamın bizir aghuir kaba tuisighamin fofozim iti.

¹⁵ Gumazir Godın Duam itim, a biziba bar da tuisisi. Eġhti gumazitam, Godın Duam itir gumazimın araziba tuisighiva aveġham.

¹⁶ Godın Akinafarim kamaghın miġei,

“Tina Ekiamın niġnizim ġifo?
Tina an sure damuam?”

Ezi erara, Kraisin niġnizim en iti.

3

Siosin ingangarir gumazim, a Godın ingangarir gumazim

¹ Nan adarasi, ki gumazamizir Godın Duamın ġin zuibav ġei mogħin ia mikiman kogħam. Puvati. Ki gumazamizir navir ġhurimın arazibar ġin zuibav ġeir mogħin, ki ia miġei. Dughiar kamın ia borir iririvibar mın ikia, Kraisin arazibar ġin zui.

² Ki faragħa, mati otem ia ganingi, eġha dagħer gavgavitam ia daningan ibura. Faraghavira, ki fo, ia tiġhar dagħer gavgavitam iniam. Eġha datirighın uaghan, ia kamaghira iti.

³ Ki fo, ia navir ġhurimın arazibar ġin għuavira iti. Ia uan aveġħbuabar navim ikuvir arazim, ko uarir adogħadozir arazim, da ian ikiavira iti. Arazir ia amir kaba, kar navir ġhurimın araziba. Ia dagħ amua, eġha nguazir kamın itir gumazibar mın ami.

⁴ Gumazir mam kamaghın miġei, “Ki Polın anav.” Ezi mav kamaghın miġei, “Ki Apolosın anav.” Ezi arazir kamın ia mati nguazir kamın gumaziba.

⁵ Ia deravira niġnigh. Apolos, a tina? Ki Pol, ki tina? Ga ingangarir gumazir kinimning. Ekiam ingangariba isa, vagħvagħa ga ganingi. Ezi ingangarir ga amir kabar, ia niġnizir gavgavim Kraisin iti.

⁶ Ki mati, dagħer ovizim opari. Ezi Apolos dipam a ganidi. Ezi God a gamima, an aghui.

⁷ Ezi gumazir dagħer ovizim oparim, a ziam puvati. Ezi gumazir dipam a ganidim, a uaghan ziam pu. Ezi God dagħebagh amima, da aghui, kamaghın a uabira ziam iti.

⁸ Gumazir dagħer ovizim oparim, ko gumazir dipam anidim, aning uaghara Godın ingangarir gumazimning. Eġh aning vagħvagħ uan ingangarir amizibar ivezim iniam.

⁹ Ga uaning inigha Godın ingangarim gami, ezi ia mati an azenim.

Siosin ingangarir gumazim, mati dipenibar ingarir gumazim

Eġha ia uaghan mati Godın Dipenim.

¹⁰ God uan apangkuvimın, fofozim na ganingizi, ki mati dipenibar ingarir gumazir fofozir bar ekiam itim. Eġha ki dagiaba arizima, gumazir igharazim dagħ

2:12: Jo 16:13-14 **2:13:** 1 Ko 1:17, 2:4, 2 Pi 1:16 **2:14:** Mt 16:23, Jo 8:47, 14:17, Ro 8:5-7, 1 Ko 1:18, 1:23 **2:15:** 1 Te 5:21, 1 Jo 2:20, 4:1 **2:16:** Jop 15:8, Ais 40:13, Jer 23:18, Jo 15:15, Ro 11:34 **3:1:** Jo 16:12, 1 Ko 2:14-15 **3:2:** Jo 16:12, Hi 5:12-14, 1 Pi 2:2 **3:3:** 1 Ko 1:10-11, 11:18, Ga 5:20-21, Je 3:16 **3:4:** 1 Ko 1:12 **3:6:** Ap 18:4-11, 18:24-28, 19:1, 1 Ko 1:30, 2 Ko 3:5, 10:14-15 **3:7:** 2 Ko 12:11, Ga 6:3 **3:8:** Ro 2:6, Ga 6:4-5, MAA 22:12 **3:9:** Mt 13:3-9, Ap 15:4, 2 Ko 6:1, Ef 2:20-22, Hi 3:3-4, 1 Pi 2:5 **3:10:** Ro 15:20, 1 Ko 4:15, 15:10, 1 Pi 4:11, 2 Pi 3:15, MAA 21:14

isin dipenimın ingari. Eghti dipenimın ingarir gumaziba vaghvagh deravira ganıva dipenimın ingar.

¹¹ Ia fo, God Kraıs İesus isa, dipenimın ingarir dagıar faragha atızımın mın anetıgha gıfa. Eghti gumazıtım, dipenimın ingarir dagıar faragha itir ıgharazıtım, uam anerıghan kogham.

¹² Ezi gumazıba dagıar kam gısın dipenimın ingarsı, tarazı tı golin dagıabar an ingaram, tarazı tı silvan dagıabar an ingaram, eghti tarazı tı dagıar ıvezım bar pın kozıbar an ingaram, eghti tarazı temebar an ingaram, eghti tarazı dadabar an ingaram, eghti tarazı mazıar mısıabar an ingaram.

¹³ Eghti gın, Godın Kotıamın Dughıamın, gumazıba bar, men ingangarıba azenım gıram. Eghti dughıar kam avır ekıamın mın otoghtı, avır kam men ingangarıbar ısıva vaghvagh da tıısıgham, men ingangarıba deraz, o puvatı.

¹⁴ Eghti gumazır manam dagıar kam gısın dipenimın ingarıghtı, an dipenım ısıan koghtı, ingangarır gumazır kam ıvezır aghuım inıam.

¹⁵ Ezi ingangarır gumazır manamın dipenım bar ısıghtı, a uan ingangarıbar ıvezım inıghan kogham. İngangarır gumazım uabı ovengan kogham, a matı gumazır avımın mısıevıagırızım.

Ia Godın Dipenımra

¹⁶ Ia Godın Dipenımra, ezi Godın Duam ıan aven itı. Ia tı kamaghın fozır puvatı?

¹⁷ Godın Dipenım, a ua baghavıram a gınabas. Ezi dipenır kam, kar ıarara. Kamaghın, gumazıtım Godın Dipenım gasıghasıghtıma, God gumazır kam gasıghasıgham.

E gumazıbar zıaba fan kogham

3:11: Aıs 28:16, Mt 16:18, 2 Ko 11:4, Ga 1:7, 1 Pi 2:4-6

1 Ko 6:19, 2 Ko 6:16, Ef 2:21-22, Hı 3:6, 1 Pi 2:5

Sng 94:11 **3:21:** 1 Ko 1:12, 3:4-6, 2 Ko 4:5, 4:15

3:23: Ro 14:8, 1 Ko 11:3, 2 Ko 10:7, Ga 3:29 * **3:23:** (3:23) 1 Korın 1:12 ko 3:4, Pol kamaghın mıgeı, Korının sıosın itır darazı uarı abıgha, egha marazı ghaze, e Polın adarası, ezi marazı ghaze, e Apolosın adarası. Ezi mıgırıgıar kaba da nguazımın gumazıbar nıghnızıbar gın zui. Korının sıosın itır gumazamızıba deravıra Godın nıghnızım gıfogh, egh kamaghın mıkıım suam, Pol bar enanav, ezi Apolos bar enanav. Pol ko Apolos ko bizır ıgharazıba sara, me ingangarır gumazıbar mın ıki, Korının sıosın akurvagh egh me damutı, me guızın Kraısın adarazır mın otıvam. Kamaghın, God me gınaba. 2 Korın 3:1-9ın gan. **4:1:** Lu 12:42, 1 Ko 3:5, 2 Ko 6:4, Ta 1:7, 1 Pi 4:10 **4:2:** Lu 12:42 **4:4:** Jop 9:2, Sng 143:2, Snd 21:2, Ro 4:2

¹⁸ İan tav uabı uabı gıfaran markı. Kı ghaze, ıan tongın gumazıtım nguazır kamın bizıbagh fogh kamagh nıghnıgham, “Kı fofozır bar aghuım itı,” egh gumazır kam faragh gumazır onganımın mın otogh, gın bar fofozır gumazımın otogham. Kamaghın deragham.

¹⁹ Guızbangıra, nguazır kamın fofozır aghuım, a Godın damazımın matı arazır onganım. Godın Akınafarım kamaghın mıgeı, “Gumazır maba paza gumazır ıgharazıbar amuasa, arazır avırıbagh nıghnısi. Ezi God gumazır kabar arazıbagh amıma, da meraram asıghasısi.”

²⁰ Godın Akınafarım uaghan kamaghın mıkemı, “Ekıam a fofozır gumazıbar nıghnızıbagh fo. A fo, me damuasa nıghnızır bizıba, da otıvan kogham.”

²¹ Kamaghın amızı, ia gumazıbar zıaba fer arazım atakıgh. Bizıba bar, ıan bizıba.

²² Pol, ko Apolos, ko Pıta, ko nguazır kam, ko ıkırımırım, ko ovevem, ko bizır datırıghın itıba, ko gın otıvamın bizıba, da bar ıana.

²³ Ezi ia Kraısın adarası, ezi Kraıs, Godın anav.*

4

Ekıam uabı uan ingangarır gumazıba tıısısi

¹ İa kamagh e gınıghnıgh, e Kraısın ingangarır gumazıba. Egha Godın akar mogomeba deraghvıra dar ganamım ingangarım gamı.

² Eghti gumazıtım tavın ingangarır gumazımın ıki, egh a uan gumazır ekıamın akaba deraghvıra dar gın mangı.

³ Kamaghın amızı, ia nan arazıba tıısıghısi, o gumazır ıgharazıtıba nan arazıba kotın da tıısıghısi damutı, kar pura bizım. Kı uaghan uabı uan arazıba tıısızır puvatı.

⁴ Guizbangira, ki uan arazir kuratam gifozir puvati. Ki kamaghin mikiman kogham, “Ki gumazir arazir kuraba puvatizim.” Puvati, na tuisighamin ingan garim, kar Ekiamin bizimra.

⁵ Kotiamin Dughiam tighar otivam. Kamaghin amizi, ia gumazir igharazibar araziba tuisighan marki. Ia Ekiam izamin dughiam mizuam. A bizir mitarmemin mueghav itiba inigh angazangarimin dar atigham. Egh a gumaziba bar men navir averiabar itir nighniziba, azenim darigham. Eghti dughiar kamin, God bar vaghvagh e mikim suam, en ingangarim dera, o a ikufi.

Korinba uari uan ziaba fe

⁶ Nan adarasi, ki ian nighnizibar akurvaghasa, egha Apolos ko ga uaning geghari. Ia ga ginighnigh, egh Godin Akinafarim mikemezi moghin deravira an gin mangi. Egh ia arazir osirizir kamin mirara mangi. Ia akaba batogh uari fiva, gumazir mabar ziaba fiva igharazibar ziaba abinan marki.

⁷ Namakam, tina gumazir ekiamin ni ati? Ni ti bizir aghuir ni ititam, God dama a inizir puvati, o? Ezi guizbangira, bizir ni itiba, God ni ganingi, ezi ni manmagh sua ni uabi uan ziam fe, mati ni bizir kabagh amizi, da otifi?

⁸ Guisi, ia ti biziba bar izivaghama? Ia ti biziba bar izivagha deraghavram apia? Ia ti e gafiragha atrivibar otivighama? A dera, ki mamagh sua, ia guizin atrivibar ikitima, e ia ko uaghan atrivibar ikiam.

⁹ Ki ghaze, puvati. Nan nighnizimin, God ti e aposelba isa, danganir bar gin itimin e ati. E mati gumaziba me kotin aven ghaze, e aremegham, egh me nguazir kamin itir enselba ko gumazamiziba bar, men damazimin e misueghti, e aremegham.

¹⁰ E Kraisin ziam fer arazim bangin, e gumazir onganibar min iti. Ezi ia Krai ko poroghav ikia, egha ia fofozir gumazibar

min iti. E gavgaviba puvati, ezi ia bar gavgafi. E ziaba pu, ezi ia ziar ekiaba iti.

¹¹ Bar fomira iza datirikin, e mitiriaba sara iti, ezi kuariba puv en piri, ezi e korotiar biaghreziba azui. Ezi me tintinibar e misosi. Ezi e deravira danganitam gaperazir puvati.

¹² E uari uan dafaribar ingangarir bar osimtizibagh ami. Me pazava e migei, ezi e deragh me damuasa Godin azangsis. Me arazir kurabar e gami, e pura nimira ikia osimtiziba ateri.

¹³ Me akar bar kurabar e migei, e akar aghuaribar men akaba ikarvasi. E mati bizir kurar gumaziba makuniziba. Gumazibar damazibar e mati bizir kurar bar miziriziba. E kamaghira ikia iza datirikin.

Korinba Polin arazibar gin mangasa a ifonge

¹⁴ Ki akar kam, ia damuti ia aghumsighasa an osirizir puvati. Ki kamagh sua, ia mati nan boribara. Egha ki ian nighnizibar amuti ia deragh foghasa. Kamaghin, ki akar kam osiri.

¹⁵ Gumazir bar avirim ia ko ikiam maraghe, Kraisin arazibar ian akurvagh, ia geghuf, a pura bizim. Ia afeziar vamira iti. Ki akar aghuim inigha ia bagha iza ia ganingizi, ia Krai Iesus ko poroghav iti. Kamaghin, ki ian afeziamin min oto.

¹⁶ Kamaghin ki ia gakaghor, ia nan arazibar gan, dar gin mangi.

¹⁷ Bizir kam bagha, ki Timoti ia bagha anemada. A nan otarimin min iti, ezi ki bar a gifonge. An Ekiamin ingangarim deragha an gari. Ki kamaghin ifonge, a nan arazir ki Kraisin poroghav ikia amir arazibar gun ia mikimam. Arazir kabara, ki zurara nguibaba bar dar ghua, siosba bar dar men sure gami. Eghti, Timoti arazir kabar ia mikim, ian nighnizibar amuti, da dikavam.

¹⁸ Ian marazi ghaze, ki izi ian ganan kogham, egha me akaba batogha uan ziaba fe.

4:5: Ro 2:1, 2:29, 1 Ko 3:8, 2 Ko 5:10, MAA 20:12 **4:6:** Ro 12:3, 1 Ko 1:12, 3:4, 3:21 **4:7:** Jo 3:27, Ro 12:6, Je 1:17, 1 Pi 4:10 **4:8:** MAA 3:17, 3:21 **4:9:** Ro 8:36, 1 Ko 15:30-31, 2 Ko 6:9, Hi 10:33 **4:10:** Ap 26:24, 1 Ko 1:18, 3:18
4:11: Ap 23:2, Ro 8:35, 2 Ko 11:23-27, Fl 4:12 **4:12:** Sng 109:28, Mt 5:44, Ap 18:3, 1 Ko 9:14-15, 1 Te 2:9, 2 Te 3:8, 1 Ti 4:10 **4:13:** Kra 3:45 **4:15:** Ap 18:11, Ga 4:19, Je 1:18 **4:16:** 1 Ko 11:1, Fl 3:17, 1 Te 1:6, 2 Te 3:9 **4:17:** Ap 19:22, Fl 2:19-22 **4:19:** Ap 18:21, 19:21, 1 Ko 16:5, 2 Ko 1:15, 1:23, Hi 6:3

¹⁹ Ezi puvati. Ekiam ifueghtima, ki ia bagh zuamira izam. Egh ki izeghamin dughiamin, ki gumazir uan ziaba feba, ki men akaba baraghsi izan kogham. Puvati. Ki izi foghasa, me gavgavir manam iti.

²⁰ Guizbangira, God Bizibagh Ativamin Arazim, kar pura migirigiar kinimin bizim puvati. Kar gavgavir ekiam itir bizim.

²¹ Ezi ki manmaghin damuasa ia ifonge? Ki ia misoghamin aghorim inigh ia bagh izasa, ia ifonge? Ki uan navim ia daningiva, egh ian asughasugham?

Kraisin adarazi arazir kurar men tongin otiviba akir

5

(Sapta 5-6)

Gumamaziba tintinibar uari isava akuir arazim, Korinin siosin aven iti

¹ Ki kamaghin eghaghaniba baraki, gumamaziba tintinibar uari isava akuir arazim ian tongin oto. Kar arazir bar kuram. Egha a, Krais gifozir puvatizir gumaziba amir arazir kuraba, bar dagh afira. Arazir kam kamakin, gumazir mam uan afeziamin amuim koma akui.

² Egha ia manmaghin ghaze, ia bar pin ikia, marazi gafira? Ia ti arazir uan ziaba fer kam atakigh, egh azi. Egh gumazir arazir kurar kam gamizim, ia a batueghtima, a ua ia ko ikian kogham.

³ Guizbangira, ki uan nivafizimin ian saghon iti, egha ki uan duam ia ko iti. Egha mati, ki guizbangira uabi ia ko ikia, gumazir arazir kurar kam gamizimin arazim tuisigha gifa.

⁴ Egha ki kamaghin migei, ia en Ekiam Iesusin ziamin, ia uari akuvaghti, en Ekiam Iesusin gavgavim, ko nan duam uaghan, ia ko ikiti,

⁵ ia gumazir kam isi, Satanin dafarim datighti, an nivafizim ikuvigham. Ekiam Izamin Dughiamin, God gumazir

kamin duamin akurvaghsi, ia kamaghin damuam.

Korinba gumazir arazir kuram gamim batokegh

⁶ Ia uari uan ziaba fe, kar arazir aghuim puvati. Ezi manmakin? Ia ti fozir pu, yisin muziarim, a bret damuamin flaua bar a gamima, a bui?

⁷ Kamaghin, ia yisin ghurimin min arazir kuraba bar da batokegh, egh zuegh, mati bretin igiar yisba puvatizimin min iki. Ezi ki kamaghin fo, ia yis puvatizir bretin min iti. Ia fo, God Israelbagh Itazir Dughiam Ginighnizir Isar Ekiam, an adiarim gamigha gifa. Me, mati Isar Ekiam bagha sipsip isa ofa gami moghin, me Krais isa sipsipin min a misoghezi, an areme.

⁸ Kamaghin amizi, en araziba, gumazir Isar Ekiar kam damuasava amir arazibar min mangi. Egh uan arazir kuraba batuegh, mati me Isar Ekiam damuasa uan dipenibar yisin ghuriba isa, da makuri. Egh arazir zuruzim ko guizin akamin gin mangam, eghti arazir kam mati bretin igiar yis puvatizim.*

⁹ Akinafarir igharazir ki ia bagha faragha osirizimin, ki kamaghin ia mikeme, "Ia gumamazir tintiniba uari bakia akuiba, me ko ikian marki."

¹⁰ Ki, ia bar nguazir kamin gumazir arazir kurar kabagh amibar ataghraghasa, migeir puvati. Ki, gumamazir tintinibar uari bakiaava akuiba, ko gumazir igharazibar biziba bagha naviba dikaviba, ko gumazir igharazibar biziba okeiba, ko gumazir marvir guabar ziaba feba, ki dav geir pu. Puvati. Ia gumamazir kabanang bar me ataghraghsi, ia bar nguazir kamin ikian kogham.

¹¹ Ki osirizir akar kam, an mingarim kamakin: Gumazir Kraisin adarazir aven iti tam arazir kurabagh amua, gumamazir uari bakiaava akuir arazim gami, o gumazir igharazibar biziba bagha navim

4:20: 1 Ko 2:4, 1 Te 1:5 **5:1:** Wkp 18:7-8, Lo 22:30, 27:20, Ef 5:3 **5:3:** Kl 2:5 **5:4:** Mt 16:19, 18:18, Jo 20:23, 2 Ko 13:10 **5:5:** Ap 26:18, 1 Ti 1:20, 1 Pi 4:6 **5:6:** 1 Ko 3:21, 15:33, Ga 5:9, Je 4:16 **5:7:** Kis 12:5, 12:21, 13:7, Ais 53:7, Jo 1:29, 1 Pi 1:19, MAA 5:6, 5:12 **5:8:** Lo 16:3, Mt 16:6, 16:12, Lu 12:1 * **5:8:** (5:6-8) Ves 6in ikegha ghua ves 8in tuzir migirigiam, God Israelbagh Itazir Dughiam an arazibagh nighnigha, Judaba amir arazibav gei. Ni Kisim Bek 12:3-21in ganigh, egh 13:5-7in gan. An arazir kaba bar dagh amizima, da Kraisin adarazir dabirabimin nedazim oto. **5:9:** Mt 18:17, 2 Ko 6:14, Ef 5:11, 2 Te 3:14 **5:10:** Jo 17:15, 1 Ko 1:20, 10:27 **5:11:** Mt 18:17, Ro 16:17, 2 Te 3:6, Ta 3:10, 2 Jo 10

dikafi, o marvir guabar ziaba fe, o akar kuraba uari gasir arazim gami, o dipar onganiba api, o gumazir igharazibar biziba okei, ia gumazir kam ko ikian marki. Puvati. Ia uaghan gumazir kamaghin amim ko daghebar aman kogham.

¹² Ezi manmakin? Ki ti Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba tuisizir ingangarim iti? Bar puvati. Ezi Kraisin adarazir aven itir gumazamiziba tuisizir ingangarim, a ian ingangarimra.

¹³ Azenan itir gumaziba, God uabi men araziba tuisigham. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Ia gumazir kurar ian tongin itim batokegh."

6

Kraisin adarazi uarira uari kot darighan marki

¹ Ian tongin tav osimtizitam Kraisin adarazir mavin ikia, tizim bagha Godin gumazamiziba ategha ghua Godin gin zuir puvatizibar damazimin a isa kot garisi? Ia arazir kam gamua aghumsizir puvati, o?

² Ia ti kamaghin fozir puvati? E Godin gumazamiziba, e nguazimin itir biziba bar, da tuisigham. Egh ia guizbangira gin nguazir kam in biziba tuisighamin fofozim iki, egha datirighin ia manmagh sua osimtizir muziarir kaba uarir tongin ia da tuisighamin fofoziba puvati?

³ Ia ti kamaghin fozir puvati? E enselbar araziba tuisigham. E kamaghin damuva, e guizbangira nguazir kam in osimtiziba tuisighamin fofozim iti.

⁴ Kamaghin amizima, osimtizitam ian tongin otoghtima, tizim bagh ia osimtizir kam tuisighamin ingangarim isava, siosin azenan itir darazigh anidi?

⁵ Ia aghumsighasa, ki kamaghin migei. Ki ghaze, ti ian tongin, gumazir fofozim ititam ikia mati, egha Kraisin adarazir tongin osimtiziba tuisighamin fofozim iti.

⁶ Ezi mamagh sua, Kraisin adarasi uari isava, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin

itir puvatizibar damazimin ghua uari isa kot garisi.

⁷ Ia Kraisin adarasi, ia osimtiziba uari ikia, uari isa kotin zui, ezi ian arazir kam kamaghin e gamizi e fo, Kraisin arazir ia gin zuim, ia anetakis. Manmagh sua ia me ateghti, me paza ia damuan ia aghua? Manmagh sua ia me ateghti, me pura ian biziba inian ia aghua?

⁸ Egha ia arazir aghuir kabar gin mangan aghua. Puvati. Ia uari paza me gamua men biziba pura da isi. Egha arazir kamra, ia uaghan uan adarazigh ami.

⁹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham. Ia ti kamaghin fozir puvati? Ia uari uan navibagh ifaran marki. Gumazamizir tintinibar uari isava akuiba, ko gumazamizir marvir guabar ziaba feba, ko poroghamiba uari bakeir arazim gamiba, ko gumazir uarira uari isa akua arazir aghumsizibagh amiba,

¹⁰ ko okimakar gumaziba, ko gumazir igharaz darazir biziba bagha navim dikaviba, ko dipar onganiba apiba, ko akar kuraba uari gasir arazim gamiba, ko gumazir pura igharazibar biziba uari bagha da isiba, gumazamizir kamaghin amiba bar, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikian kogham.

¹¹ Fomira ian marazi kamaghin ike. Ezi God ia ruegha, ia gamizi, ia an gumazamizibar otifi. Ia, Ekiam Krai Iesusin ziam ko en Godin Duamin gavgavimin, God ia gamizi, ia an damazimin derazir gumazamizibar otifi.

En nivafiziba, da Godin Duamin Dipenimin min iti

¹² Gumazir maba kamaghin migei, "Bizitam nan suirazir puvati, kamaghin ki biziba bar dar amuam." A Guizbangira, egh ni uaghan nighnigh, bizir maba nin dabirabimin akurvazir puvati. Guizbangira, ki firighiri biziba bar dar amuam. Egh ki bizitam ateghti a na damighti, ki an ingangarir gumazimin min ikian kogham.

5:12: Mk 4:11, 1 Ko 6:1-4, Kl 4:5, 1 Te 4:12, 1 Ti 3:7 **5:13:** Lo 13:5, 17:7, 21:21, 22:21-24 **6:2:** Dan 7:22, Mt 19:28, MAA 2:26, 3:21, 20:4 **6:3:** 2 Pi 2:4, Ju 6 **6:7:** Mt 5:39, Snd 20:22, Lu 6:29, Ro 12:17-19, 1 Te 5:15, 1 Pi 3:9 **6:9:** Ga 5:19-21, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 22:15 **6:11:** Ef 2:2, Kl 3:7, Ta 3:3-7, Hi 10:22 **6:12:** 1 Ko 10:23 **6:13:** Ro 14:17, 1 Ko 6:15, 15:19-20, Kl 2:22-23, 1 Te 4:3-7

13 Gumazir maba ghaze, “Dagheba, da navim bagha itir biziba, ezi navim, a dagheba isir bizim.” Akar kam guizbangira, ezi God bizir kamning vıram aning a gıvaghı. Eghti en nivafıziba, gumazamiziba uari bakıa akuir arazim bagh ikian kogham. Puvati. En nivafıziba, Ekiam bagh ikıva, an ingangarim damuam. Ezi Ekiam en nivafızibar gara dar akurvasi.

14 God uan gavgavimın Ekiam gamizi, a ua dikafi, egh uaghan en nivafızibar amighti e ua dikavam.

15 Ia ti kamaghın fozir puvati? Ian nivafıziba, da Kraisin nivafızir akuaba. Kamaghın amizima, ki ti Kraisin nivafızir akua tam inighıva, amizir arazir kurabagh amimın nivafızim ko porogham, kar arazir aghuim? Bar puvati! Ki kamaghın damighan kogham!

16 Gumazim arazir kurabagh amir amizim ko porogha, a ko aning nivafızir vamıram oto. Ia ti kamaghın fozir puvati? Godın Akınafarim kamaghın mikeme, “Aning, nivafızir vamıram otogham.”

17 Eghti gumazitam Ekiam ko porogh, egh a ko Duar vamıram otogham.

18 Ia zurara arazir gumazamizir uari bakıava akuimın ari mangi, an saghon iki. Arazir kurar igharaziba, gumaziba dagh amima, da nivafızimın azenan otifi. Ezi gumazitam, gumazamiziba tintinibar uari ko akuir arazim gamigha, a uabi uan nivafızim gasighasisi.

19 Ia ti kamaghın fozir puvati? Ian nivafıziba, da Godın Duamın Dipenimın mın iti. God uan Duam isa ia ganıngizima, a ian aven iti. Ia uarira uari bagha itir puvati, ia God bagha iti.

20 God ivezir bar ekiamın ia givese. Kamaghın amizima, ia uan nivafıziba isi, God daning an ziam fi.

Pol poroghamir arazimın akam migei

7

(Sapta 7)

Pol poroghamibar arazimın azangsiziba ikarvasi

1 Ki datırighın migırighar ia akınafarimın osiriziba ikarvaghısa. Gumazim poroghamim gamizir puvati, a dera.

2 Gumazamizir uari bakıa akuir arazim, bar ekevima, kamaghın gumaziba bar, vaghvagh amuimın iki, eghti amiziba bar, vaghvagh pamın iki.

3 Pamın nivafızim, kar an amuimın bizim, ezi gumazim an anogoroghan kogham. Kamaghıra, amuimın nivafızim, kar an pamın bizim, ezi amuim an anogoroghan kogham.

4 Amizim uabi, uan nivafızim gativan kogham. Puvati, an pam a gatifa. Kamaghıra, gumazim uabi, uan nivafızim gativan kogham. Puvati, an amuim a gatifa.

5 Gua poroghamning, gua akirim ragh uaning gası uaningın aghuaghuagh, egh uan nivafızimning uaningın anogoroghan marki. Gua God ko mikimsi, vırara ifongegh uaning mikim suam, ga dughiar otevimın uan nivafızimning anogoregham, arazir kam dera. Egh arazir kamın gırara, gua ua uaningın porogh. Gua kamaghın damuan koghti, Satan gua gifarsi, gua gakaghonti, gua uan nivafızimın agoroguem dikabınıva avegh, irıgham.

6 Akar ki ia mikemezir kam, ki pura ian amamangarisi. Ki akar gavgavim ia ganidir puvati.

7 Ki kamaghı sua, gumazamiziba bar nan mın pura odiaribar iki. Ezi God vaghvagha gavgavim isa, gumazamiziba vaghvagha me ganıngi. Gumazir mam, gavgavir mam iti, ezi gumazir igharazir mam, gavgavir igharazir mam iti.

8 Gumaziba ko amizir odiarbar itiba, ko amizir men paba arıghıreziba, ki kamaghın migei, me nan mın odiarimın ikıti, a dera.

6:14: Ro 6:5, 6:8, 8:11, 1 Ko 15:20, 2 Ko 4:14, Ef 1:19-20
 6:15: Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:12, 4:16, 5:30
 6:16: Stt 2:24, Mt 19:5, Ef 5:31
 6:17: Jo 17:21-23, Ro 8:9-11, Ef 4:4
 6:18: Ro 1:24, 6:12-13, 1 Te 4:3, Hi 13:4
 6:19: Ro 14:7-8, 1 Ko 3:16, 2 Ko 6:16
 6:20: 1 Ko 7:23, Ga 3:13, Fl 1:20, Hi 9:12, 1 Pi 1:18-19
 7:1: 1 Ko 7:8, 7:26
 7:3: Kis 21:10, 1 Pi 3:7
 7:5: Jol 2:16, Sek 7:3, 1 Te 3:5
 7:7: Mt 19:12, Ap 26:29, 1 Ko 12:11
 7:9: 1 Ti 5:14

9 Ni uan nivafizimin agorogem dikabinamin gavgavim puvatighiva, ni amuimin iki, o pamın iki. Ni odiarimin ikitima, nivafizir agoroguem bar nin ekeveghti, ni gumazamiziba pura tintinibar uari ko akuir arazim bagh bar ikuvigham.

10 Poroghamiba, ki akar gavgavir kam ia ganidi, kar nan akam puvati, kar Ekiamin akam. A kamakin: Amizim uan pam ataghraghan kogham.

11 Egh amizim uan pam ategh, a pura iki. Puvatightima, a uamategh uan pam bagh mangiva a ko navir vamira iki. Eghti gumazim uaghan uan amuim a batoghan marki.

12 Ezi, gumazir igharazir maba, ki kamaghin me mikimasa, akar kam Ekiamin akam puvati. Ki uabi kamaghin me migia ghaze, Kraisin adarazir tavın amuim, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh amizir kam a ko ikisi bar ifongeghti, gumazir kam a batoghan kogham.

13 Eghti Kraisin adarazir amizitamin pam, nighnizir gavgavim Kraisin ikian kogh, egh gumazir kam a ko ikisi bar ifongeghti, amizir kam anetaghiraghan marki.

14 Gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, amizir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavira itir gumazimin otogham. Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizim, gumazir nighnizir gavgavim Kraisin itim ko poroghti, arazir kamın God a damuti, a God baghavira itir amizimin otogham. Me kamaghin amizir puvatizi, men boriba ti Godın damazimin zuezir puvatighai. Ezi datirighin men boriba God baghavira itir boriba.

15 Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav, nighnizir gavgavim Kraisin itir tav ataghraghsi, a dera. A mar anetakigh. Arazir kam otoghti, pam o amuir nighnizir gavgavim Kraisin itim, datirighin poroghamir arazir kam aning ikirarighan kogham. Aning firiaghiri. Ia fo, God navir amirizimin ikiasa en dia.

16 Ni amuim, ni manmaghin fogh, egh uan pamın akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam? Ni kamaghin fozir puvati. Ezi ni pam, ni manmaghin fogh, egh ni uan amuimin akuraghtima, a nighnizir gavgavim Kraisin ikiam, o puvatigham? Ni uaghan fozir puvati.

E ikirimir God e bagha inabazimin moghin ikiam

17 God vaghvagha e bagha inabazir ikirimirim isa, e ganingi. Kamaghin, e deravira ikirimir kamın aven daruam. Eghiva e ikirimir God faragha en diazim, e an ikiva kamaghira daruam. Ki zurara arazir kam siosba bar men sure gami.

18 Gumazir mam, me an mikarzir mogomem atughti, eghti gin God an diaghti, a uan duar kurim mongan marki. Eghti gumazitam, me an mikarzir mogomem atughan koghti, eghti gin God an diaghti, a uan mikarzir mogomem aghoran marki.

19 Mikarzir mogomem atuz, o anetuzir puvati, aning pura bizim. Godın arazibar gin zuir arazim, a bizir ekiam.

20 E bar moghira, dughiar God en diazimin, manmaghin itir ikirimirim e faragha an iti, e ikirimir kamra ikiam.

21 Ni ti fomira ingangarir gumazir kinim o ingangarir amizir kinimin itima, God nin dia? Ni bizir kamın osıman marki. Eghti tuavir ni firighrighamin tam ikitima, ni tuavir kamın gin mangi.

22 Gumazim ingangarir gumazir kinimin itima, God an dia, ezi a datirighin Ekiamin gumazimra. An Ekiamin damazimin firiaghrigha, ua ingangarir gumazir kinimin min itir puvati. Kamaghira, gumazim firiaghrigha itima, God an diazi, a datirighin Kraisin ingangarir gumazir kinimin min iti.

23 God bar ivezir ekiamın ia givese, kamaghin amizi ia gumazibar ingangarir gumazir kinibar min ikian marki.

24 Nan adarasi, manmaghin itir ikirimirim e an itima, God en dia, eghti ikirimir kamra e an aven daru God ko porogham.

Pol akam isa odiarir gumazamizibagh anidi

²⁵ Ekiam gumazamizir odiaribar mikimamin akatam na ganingizir puvati. Ezi ki uan nighnizimn gin mangi mikimasa. Ia fo, Godin apangkuvimra na gamizi, ki guizin akam akurir gumazimn oto.

²⁶ Ki dughiar kamn osimtizir ekiabar gara ghaze, ia kamaghira iti moghira iki, kamaghin dera.

²⁷ Ni amuimn iti, ni anetagherghsi tuaviba burian marki. Ni odiarimn iti, ni poroghamim damusi nighnighan marki.

²⁸ Ni amimn iki, kar arazir kuram puvati. Ezi amizir igiam pamn iki, kar arazir kuram puvati. Guizbangira gumazamizir poroghamibagh amiziba, nguazimn itir osimtiziba me bativam. Ki osimtizir kaba, ia bativan ki aghua.

²⁹ Nan adarasi, ki kamaghin ia migei, dughiam bar ofefe. Ezi dughiar kamn tugh mangiva, poroghamibagh amizir gumaziba, me gumazir amibar itir puvatizi moghin iki.

³⁰ Ezi gumazir aziba, me azi puvatizi moghin iki. Eghti gumazir bar akongeziba, me akongan marki. Eghti gumazir bizibagh iveziba, me biziba puvatizi moghin iki.

³¹ Ezi nguazimn biziba bagha ingarir gumaziba, me bizir kaba bagh pamtem nighnighan marki. E fo, dughiar ruarim puvati, eghti nguazir kam ko an itir biziba bar givagham.

³² Ki kamaghin ifonge, nguazir kamn navir osimtiziba tintinibar ian nighnizibagh ekuan marki. Odjarir gumazim, a mighigha Ekiamn bizibagh nighnisi. An Ekiam ifongezir arazibar amuasa.

³³ Ezi poroghamim gamizir gumazim, a mighigha nguazir kamn bizibagh nighnisi. A uan amuim ifongezir arazibar amuasa.

³⁴ Ezi a kamaghin nighnizir pumuning a getui. Amizir igiaba ko odjarir amiziba, me mighigha Ekiamn bizibagh nighnisi. Me uan duaba ko nivafiziba bar da isi God daning, egh God baghivira ikiasa. Ezi

poroghamim gamizir amizim, a mighigha nguazir kamn bizibagh nighnisi. A uan pam ifongezir arazibar amuasa.

³⁵ Ki ian akuraghti ia deragh ikiasa akar kam gami. Ki ian anogoroghasa nighnizir puvati. Ki kamagh sua, ia zurara arazir aghuibar gin mangi, Ekiamn ingan-garim damu. Bizitizim pura tintinimn ian nighnizibagh ekuan ki aghua.

³⁶ Gumazitam kamaghin nighnigh suam, ki amizir igiar me na bagha inabazim, arazir aghuiba a gamir puvati. Egha a bagha nighnigha, uan nivafizimn agoroguem dikabinamin gavgavim puvati. Ezi a gari, tuaviba ua puvati. Eghti kamaghin a uan ifongiamn gin mangi, aning uaning iki. An arazir kuram gamir puvati.

³⁷ Eghti gumazitam uabin gavgavigh, egh avighan kogh, egh uan nivafizimn agoroguem dikabiniva, egh uan nighnizimn suam, ki amizir igiar me na bagha inabazimn ikian kogham, egh ga pura odjarimningin ikiam, arazir kam dera.

³⁸ Kamaghin, gumazir poroghamim gamizim, an arazir aghuim gami. Ezi gumazir odjarimn itim, bar arazir aghuim gami.*

³⁹ Amizitamn pam ikivira ikiti, amizir kam a ko porogh mamaghira iki. Eghti an pam aremeghti, datirighin a firighiri. A ua gumazitamn ikisi, tavin iki. Eghti a ikiamn gumazim, nighnizir gavgavim Ekiamn iki.

⁴⁰ Ki uabi kamaghin nighnisi, an odjarimn ikiva, kamaghin a bar akuegham. Ki nighnisi, Godin Duam nan iti, ezi ki akar kabav gei.

Me marvir guabar ofa gamir asiziba, Kraisin adarazi dar amam, o puvati?

8

(Sapta 8-10)

7:25: 1 Ko 7:6, 7:10, 7:40, 2 Ko 8:8-10, 1 Ti 1:12-13, 1:16 7:28: 1 Ko 7:38 7:29: Ro 13:11 7:31: Sng 39:6, Je 1:10, 4:14, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 7:34: Lu 10:40 * 7:38: (7:38) Grighin akam ves 36in ghua 38in tuzim, deragha bigha migeir puvati. 7:39: Ro 7:2-3, 2 Ko 6:14 7:40: 1 Ko 7:25, 1 Te 4:8

Pol asizir me isa marvir guabar ofa gamibav gei

¹ Ki datirighin asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin mikimasa. Gumazir maba ghaze, "E bar, fofozim iti." Akar kam guizbangira, fofozir kinim, gumazamizibagh amima, me uarira uan ziba fe. Ezi gumazir igharazibagh ifongezir arazim, a gumazamizibagh amima, men nighnizir gavgavir Kraisin itim bar gavgafi.*

² Gumazitam suam, a biziba bar dagh fo. Ti puvati, an fofozim apengara iti.

³ Ezi gumazir God gifongezim, God bar a gifo.

⁴ Ezi, asizir me marvir guabar ofa gamua apir arazimin, ki a mikimasa. E fo, marvir guam, a guizin bizim puvati, a nedazir kinim. Godin aviriba puvati. Godin bar vamira iti.

⁵ Guizbangira, bizir aviriba me "god" dagh arisi, egha bizir aviriba me "ekiam" dagh arisi. Da guizin overiam o nguazimin iti, da pura biziba.

⁶ E Godin vamira iti, a God Afeziam. A biziba bar dar mingarim, ezi e an gumazamizibar min iti. Ezi Ekiar vamira iti, a Kraiss Iesus. A biziba bar dar ingarigha, egha e gamima, e angamra iti.

⁷ Ezi gumazir maba bizir kabagh fozir puvati. Marazi fomira marvir guabar arazibar gin ghue, kamaghin amigha, datirighin asizir me apir kaba, me ghaze, kar marvir guabar guizin ofa. Men nighniziba kuiaghrezir puvatigha egha gavgavizir puvati, ezi me asizir kaba apava ghaze, me derazir puvatizir arazim gami.

⁸ Guizbangira, daghem e damighti, e bar Godin boroghira mangan kogham. E daman koghti, bizir kam e damighti, e Godin damazimin ikuvighan kogham. Egh e damiti, bizir kam uaghan e damighti, e Godin damazimin deravira ikian kogham.

8:1: Ap 15:20, 15:29, Ro 14:3, 14:10, 14:14, 1 Ko 10:19

itir puvatizir gumaziba asiziba isa, marvir guabar dipenibar ghua da amadi. Ezi nighnizir gavgavim Kraisin itir darazi, bizir kam bagha Polin azangisi, me asizir kamaghin amizibar amam, o puvatigham? **8:2:** 1 Ko 13:8-9, 13:12, Ga 6:3, 1 Ti 6:4 **8:3:** Nah 1:7, Mt 7:23, Ga 4:9 **8:4:** Lo 4:35, 4:39, 6:4, Ais 41:24, 1 Ko 10:19, Ga 4:8, Ef 4:6, 1 Ti 2:5 **8:6:** Mal 2:10, Jo 1:3, Ap 17:28, Ro 11:36, 1 Ko 12:6, Ef 4:5-6, Fl 2:11 **8:7:** Ro 14:14, 14:23, 1 Ko 10:28-29 **8:8:** Ro 14:17 **8:9:** Ro 14:13-15, 14:20, Ga 5:13 **8:11:** Ro 14:15-20 **8:13:** Ro 14:21, 2 Ko 11:29 **9:1:** Ap 9:3, 9:15-17, 18:9, 26:16, 1 Ko 15:8, 2 Ko 12:12, Ga 2:7-8 **9:2:** 2 Ko 3:2-3

⁹ Ia deravira ganigh. Ia kamaghin fo, dagher tizir ia ifongezim, ia pura anere-mam. Ezi gumazamizir nighnizir gavgavir muziariba itiba, ian arazir ia amir kam in ganiva, arazir kuramin aven mangam.

¹⁰ Ni gumazir fofozim itim, ni marvir guabar dipenimin mangi asizibar amiti, eghti gumazir nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvatiziba, izi nin ganti, eghti nin arazir kam gavgavim an navim a danighti, me uaghan asizir me marvir guabar ofa gamibar amam.

¹¹ Ezi nin arazir kam in, nin fofozim gumazir nighnizir gavgavir muziarim itim gasighasigham. Kar, nin anav, Kraiss uaghan a bagha areme.

¹² Ia oragh. Kraisin adarazi, men marazi, men nighniziba kuiaghrezir puvatigha gavgavizir puvati. Ezi ia arazir kurar kam me gamua egha men nighnizir gavgavibagh asighasisi, egha arazir kam in ia mati arazir kuram Kraiss gami.

¹³ Kamaghin, dagher manam nan aveghbuam damuti, eghti an arazir kuramin aven mangiti, kamaghin ki tong uam asizitam rameghan kogham. Ki uan aveghbuam damuti, an arazir kuramin aven mangan, ki aghua.

9

Pol aposelin ingangarimin ivezim isir puvati, egha bar akonge

¹ Ia nan gan fogh, ki gumazir firighirizim! Ki guizbangira aposelin mam! Egha ki uabi Iesus en Ekiam, ki an ganigha gifa. Egha ki Ekiamin ingangarim gamima, ezi nan ingangarimin a ia gamizima, ia Kraisin adarazir otifi!

² Marazi ghaze, ki aposel puvati. Ezi ia fo, ki aposel. Ia Kraisin adarazir otivigha, egha a ko poroghav iti, ezi bizir kam kamaghin ian aka, ki guizin Ekiamin aposel.

* **8:1:** (8:1) Polin Dughiamin, nighnizir gavgavim Kraisin

³ Gumazir maba nan araziba tuisigha, akam na gasi. Ezi ki kamaghin ua bagha me ikarvasi.

⁴ A ti kamaghin derazir puvati, e aposelba uan ingangarim bagh, izevimin min dagheba ko dipaba iniam? Guizbangira, e da iniam.

⁵ A ti kamaghin derazir puvati, e amuibar ikiva, me ko tuavir saghuiabar mangam, mati aposelin igharaziba, ko Ekiamin aveghbuar doziba, ko Pita amizi moghin? Are, arazir kam uaghan dera.

⁶ Ga ti Barnabasra, uan ingangarimin ivezim isir puvatigha, egh uan ikirimirim bagh dagiar ingangarim damuam, eghti aposelin igharaziba ti puvatigham? Puvati, e bar moghira ingangarimin ivezim iniam.

⁷ Gumazir manam midorozir gumazimin ingangarim gamua, uabi ua bagha dagheba buri? A guizbangira, da burir puvati. Gumazir manam ua bagha azenim oparigha, egha an dagheba isir pu? Puvati, an ada iniam. Gumazir manam sipsipbar gara, egha a uabi dar oteba apir pu? Puvati, an ada api.

⁸ Ia suam, ki ti nguazir kam in gumazibar nighnizibar gin ghua migirigiar kam gami. Puvati. Moses Osirizir Araziba uaghan kamaghin mikeme.

⁹ Moses Osirizir Arazibar aven a kamaghin mikeme, "Bulmakau raizin iniba tuir dughiamin, ia an akam ikeghiva, a damisi an anogoroghan marki." God ti bulmakaubagh nighnigha migirigiar kam gami, o? Puvati.

¹⁰ An e ginighnigha migirigiar kam gami. Guizbangira, gumazir azenim bagha nguazim abizim, ko gumazir raizin inim amisevim, aning fo, aning uan ingangarimin daghetam iniam. Kamaghin e fo, migirigiar kam, en migirigiam.

¹¹ E Godin Duamin bizir aghuariba ian tongin da opari. Eghti ia nivafizimin akurvazir bizibar en akurvaghti, kamaghin ti deragham? Are, arazir kam dera, e oparizir bizibar dagheba iniam.

¹² Ia igharaz darazi amamangarighi, me ia da biziba iniam, egh ia zurara en amamangarightima, e biziba iniam. Eghti bizir ia e ganidiba, me ganidir biziba, dagh afiragham.

Ezi bizir e ia da iniamiba bar, e da isir puvati. Kamaghin e osimtizir aviriba ateri. E Kraisin akar aghuimin tuavim apiran aghua, kamaghin e da isir puvati.

¹³ Ia fo, gumazir Godin Dipenimin ingangarim gamiba, me Godin Dipenimin dagheba isi. Ezi gumazir ofa gamir danganimin ingangariba, me gumazamiziba ofa gamir asizir naba isa da api. Ia ti kamaghin fozir puvati?

¹⁴ Kamaghira, Ekiam migirigiar kam e ganingi, gumazir akar aghuim akuriba, me gumazamizir akar aghuim barazibar dafarimin, men nivafizimin akurvazir biziba iniam.

¹⁵ Ezi arazir Ekiam damuasa mikemezim, ki uabi a gamir puvati. Egha datirighin uaghan, ki ian bizitam iniasava akar kam osirir puvati. Bar puvati. Ki ti aremeghti, ia bizitam na daningam. Arazir ki amim, ki a bagha bar akonge, egha gumazitam anegivan ki bar aghua.

¹⁶ Ki akar aghuim akuniva, egh ki uabi uan ziam fi bar akongeghan kogham. Puvati. Akar aghuim akurir ingangarim, kar Ekiam na ganingizir ingangarim. Ki akar aghuim akunan kogh, egh ki bar ikuvigham.

¹⁷ Ki uabi uan ifongiamin gin mangi ingangarir kam damuva, egh ki an ivezim iniam. Puvati. Ekiam ingangarir kam na ganingizi, ki a gami.

¹⁸ Kamaghin, ki ivezir manam iniam? Ki akar aghuim akura iniasava amir biziba, ki da isir puvati. Ki pura akar aghuim gumazamizibav kinasa, bar akonge. Ezi bar akongezir arazir ki isir kam, a mati nan ivezimra.

Pol gumazamiziba bar men ingangarir gumazimin min iti

9:4: Lu 10:8, 1 Ko 9:13-14 **9:7:** Lo 20:6, 2 Ko 10:4, 1 Ti 1:18, 1 Pi 5:2 **9:9:** Lo 25:4, 1 Ti 5:18 **9:10:** 2 Ti 2:6
9:11: Ro 15:27, Ga 6:6 **9:12:** Ap 20:33-35, 1 Ko 9:15, 9:18, 13:7, 2 Ko 11:7-9, 11:12 **9:13:** Wkp 6:16, 6:26, Nam 18:8, 18:31, Lo 10:9, 18:1 **9:14:** Mt 10:10, Lu 10:7, Ga 6:6, 1 Ti 5:17 **9:15:** Ap 18:3, 20:34, 2 Ko 11:10, 1 Te 2:9 **9:16:** Jer 20:9 **9:17:** 1 Ko 3:8, 3:14, 4:1, Ga 2:7, Kl 1:25 **9:18:** 1 Ko 7:31, 10:33, 2 Ko 4:5 **9:19:** Mt 18:15, 20:26-27, Ga 5:13, 1 Pi 3:1

19 Ki firiaghrigha iti, egha gumazitamın ingangarir gumazimın itir puvati. Egha ki uan ifongiamın gumaziba bar men ingangarir gumazimın mın oto. Ki gumazir avırım uam me inigh, Kraisin adarazir aven izasa. Kamaghın, ki men ingangarir gumazim mın iti.

20 Ezi dughiar ki Judaba ko itim, ki me iniasa, kamaghın ki Judabar arazibar gin zui. Ki uabi Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvati. Egha ki Moses Osirizir Arazibar apengan itiba iniasa, kamaghın ki men damazimın, ki Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazimın mın iti.

21 Kamaghıra, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba, me iniasa. Kamaghın, ki me ko ikia, mati Kantrin Igharazibar Gumazimın mın iti. Egha ki kamaghın amua, Godın arazim ataghizir puvati. Guizbangıra, ki Kraisin arazimın apengan ikiavıra iti.

22 Ki gumazir nighnizir gavgavir muziariba itiba, me iniasa. Kamaghın, ki men damazibar, ki gavgaviba puvatizir gumazimın mın iti. Ki gumazir guar aviriba, men marazi iniasa, egha tuavir aviriba buri. Kamaghın ki pura tintinimın gumaziba bar men arazibar mın zui.

23 Ki fo, Ekiam gin bizir aghuiba isi, gumazamizir nighnizir gavgavim akar aghuimın itiba, me daningam. Ki kamagh sua, ki uaghan bizir aghuir kataba me ko da iniam. Bizir kam bagha, ki Iesusın akar aghuim damuti a gavgavasa, kamaghın ki ingangarir kabagh ami.

E pamtem ivemari ivezim iniam

24 Gumazir ivemari, me bar ivemari, egha vamıra ivezim isi. Ia ti kamaghın fozir puvati? Ia uaghan pamtem ivemari egh ivezim iniam.

25 Eghti gumazitam ivemarimın faragh otoghsi, nivafizimın ifongiam dikabın, egh ivezim inisi pamten ingar. Ivezir a isir

kam, a zurara ikian kogham. Ezi ivezir e iniasa amim, a zurara ikiam.

26 Kamaghın amizi, ki mati gumazim pamtem ivemara tintinimın garir puvatizim. Egha mati misozir gumazim deragha misogha, egha pura agharim makurir puvatizim.

27 Puvati. Ki uan nivafizim misogha a dikabırıma, a nan apengan iti. Ki kamaghın aghua, ki akar aghuim gumazamizir igharazibav kimıva, egh ki gin ivezim inighan kogham.

10

Ia ifavariba ko akaghoriba bagh gan ia ua iregham

1 Nan adarasi, ia kamaghın foghasa ki ifonge. Mosesın dughiamın, en ovavıba bar ghuariar God tuavimın men akakazimın apengan iti. Ezi me bar deravıra Retsin Dipam abigha ghue.

2 Egha me bar ghuariam ko ongarimın rurim ini, ezi rurir kam me gamizıma, me Mosesın gin aruir gumazamizibar otifi.

3 Egha me bar moghıra dagher God me ganingizıba ame.

4 Egha me bar moghıra dipar God me ganingizıba ame. God dagıar me ko aruim gamizıma, ezi dipam an ikegha otivaghirıma, me aneme. Ezi dagıar kam, a Kraıs uabi.*

5 Ezi God gumazamizir kabar avirıba, men arazıbagh ifongezir puvati. Kamaghın, God me misuagharıgha, men kuaba pura tintinimın danganir dipaba puvatizimın pura da kavamangi.

6 Ezi arazir me amizir kaba, da mati nedazıba, e dar ganıgh ua men mın bizir kuraba bagh navıba dikavan kogham.

7 Ia marvir guabar ziaba fan marki, mati men marazi amizi moghın. Godın Akınafarım kamaghın mıgei, "Me apiagha

9:20: Ap 16:3, 18:18, 21:20-26 9:21: Ro 2:12-14, 1 Ko 7:22, Ga 2:3, 3:2, 5:13 9:22: Ro 11:14, 15:1, 1 Ko 10:33, 2 Ko 11:29 9:24: Ga 5:7, Fl 2:16, 3:14, 2 Ti 4:7, Hi 12:1 9:25: Ef 6:12, Fl 3:14, 2 Ti 2:4-5, 4:8, Je 1:12, 1 Pi 1:4, 5:4, MAA 2:10 9:27: Ro 6:18-19, 8:13, 13:14, 2 Ko 13:5-6, Kl 3:5 10:1: Kis 13:21-22, 14:22-29, Nam 9:18, Neh 9:12, Sng 78:13

10:3: Kis 16:35, Neh 9:15, 9:20, Sng 78:24 10:4: Sng 78:15 * 10:4: (10:4) Akınafarım Mosesın ingangarimın gun mıgeıba, da mıgırıgıar otevir pumuning itı, aning Israelba dipam dagıamın a inizir arazim geghari. Mam, Kisim Bek 17:1-7ın itı, ezi mam Namba 21:1-13ın itı. Judabar marazi ghaze, mıgırıgıar otevir kamning dagıar vamıram eghari. Dagıar kam Israelbar gin danganir me aruıba bar dagh arui. 10:5: Nam 14:16, 14:29-30, Sng 106:26, Hi 3:17, Ju 5 10:6: Nam 11:4, 11:34, Sng 106:14, 1 Ko 10:11 10:7: Kis 32:6, 1 Ko 10:14

dagheba ko dipaba amegha, gin dikavigha ghua ighiar kurabagh ami.”

⁸ E gumazamiziba uari bakiava akuir arazim damuan kogham, mati men marazi amizi moghin. Ia fo, dughiar vamiran, men 23,000in gumazamiziba ariaghire.

⁹ E Krais bizitam damusi a gakaghonan kogham, mati men marazi amizi, kuruzir kuraba me givima me ariaghire.

¹⁰ Egh ia God gimoman marki, mati men marazi amizi, Ovevemın Ensel iza me misoghezi me ariaghire.

¹¹ Bizir me batozir kabanagh, da mati nedaziba, eghti gumazir igharaziba dar ganam. God kamaghın ifonge, a nighnizim e datirighın itir gumaziba danighti, e deraghvira uari bagh ganam. Kamaghın amizi, gumaziba fomira eghaghanir kaba Godın Akinafarimın e bagha da osiri. Dughiar e itir kam, kar nguazim givamim dughiar abuananam.

¹² Kamaghın, gumazitam suam, ki tugha gavgafi, a deragh gan, egh iran marki.

¹³ Osımtızir ia bativiba, da osımtızir kabanagh da gumaziba bar me batifi. Ezi God uan akar dikirizimın gin ghua, egh osımtızir ian gavgavibagh afirazi tam ateghti, a ia batoghan kogham. Osımtıziba ia batoghti, God ian akuraghsi tuavim damigham. Tuavir kam kamakin: a ia damighti, ia tuivigh gavgavigham, eghti osımtızir kam ia abiraghan kogham.

E God ko marvir guam vırara aningın ziaba fan kogham

¹⁴ Kamaghın, nan namakaba, ia marvir guabar ziaba fer arazimın saghon iki.

¹⁵ Ia fofoziba iti, kamaghın ki ia migei. Ia uari nan akaba tuisigh.

¹⁶ Itarir kam Godın bizir aghuiba an iti, ezi e a bagha God minabi, egha e an wainin dipam apir dughiamın an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisın ghuzimın posi.

Ezi bretin e bizir kam, e anepir dughiamın, an e gamima, e bar moghira uari inigha Kraisın nivafizimın posi.

¹⁷ Bretin rubuzir vamira iti, ezi e bar moghira uari inigha bretin rubuzir kam-naghram api, kamaghın e gumazamizir aviriba, e nivafizir vamira iti.

¹⁸ Ia Israelbar arazim ginighnigh. Me alta gisın tuezir asıziba apir dughiamın, me uari inigha ofa God ganidi.†

¹⁹⁻²⁰ Ki kamaghın migeir puvati, asızir me isa ofan mın marvir guaba ganidiba, da bizir ekiam, o marvir guaba da bizir eki-aba. Puvati, da pura biziba. Guizbangira, ki kamaghın migei, bizir Godın ziam fer puvatizir darazi ofa gamiba, me da isa duar kuraba ganidi. Me God bagha ofa gamir puvati. Egh ia uari inigh duar kuraba ko poghan, ki aghua.

²¹ Ia Ekiamın itarim ko duar kurabar itarimning vıraram aningın daman marki. Egh ia Ekiamın dagher dakozim ko duar kurabar dagher dakozimning vıraram aningın daman marki.

²² E ti Ekiam damighti, an navim ikuvigham? O, e ti ghaze, en gavgavim ekevegha, Ekiamın gavgavim gafiras? Bar puvati!

E zurara Godın ziam fam

²³ Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba deravira en akur-vazir puvati. Marazi ghaze, “God en amamangarigha ghaze, e biziba bar dar amuam.” Ezi e amir bizir maba, e Kraisın adarazi, gavgavim e ganidir puvati.

²⁴ E uarira uarir akurvaghsi, nighnighan kogham. Puvati, e igharaz darazir akurvaghsi nighnigham.

²⁵ Asızir me maketin amadir manaba, ia dar ami. Ia navir averiamın nighnizir

10:8: Nam 25:1-18, Sng 106:29, MAA 2:14 **10:9:** Kis 17:2, 17:7, Nam 21:5-6, Lo 6:16 **10:10:** Kis 16:2, Nam 14:2, 14:29, 14:37, 16:41-49, 1 Sto 21:15, Hi 3:11, 3:17 **10:11:** Ro 15:4, 1 Ko 10:6, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7, 1 Jo 2:18
10:13: Jer 29:11, 1 Ko 1:9, 2 Pi 2:9 **10:14:** 2 Ko 6:17, 1 Jo 5:21 **10:16:** Mt 26:26-28, Mk 14:22-24, Lu 22:19-20, Ap 2:42, 2:46 **10:17:** Ro 12:5, 1 Ko 12:27, Ef 4:16 **10:18:** Wkp 7:6, 7:15 † **10:18:** (10:18) Grighın akamın, vezın kam deragha migirigiam a bighizir puvati. **10:21:** Lo 32:38, 2 Ko 6:15-16 **10:22:** Lo 32:21, Ese 22:14 **10:23:** 1 Ko 6:12
10:24: Ro 15:1-2, 1 Ko 13:5, Fl 2:4, 2:21 ‡ **10:25:** (10:25) Dughiar mabar me asıziba marvir guabar ofa gamua, egha gin da isa ghua maketin da amadi. Ezi Pol kamagh migei, Kraisın adarazi maketin ivezir asızibagh nighnigh osiman marki, egh suam, me dar amegh, egh me paza damigham. Puvati. Me dar amam.

aviribar amu, tintinimîn azangsighan marki, a deragh o a ikufi. Puvati.‡

²⁶ E fo, Godin Akinafarim ghaze, “Nguazir kam ko an itir biziba bar, da bar moghira Ekiamin biziba.”

²⁷ Eghti gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itir puvatizitam, ia ko damisi ia mikimti, eghti ia ifongegh, a ko mangi. Dagher manam a ia danighti, ia pura aneremam. Ni navir averiamin nighnizir aviribar amu, pura tintinimîn azangsighan marki egh suam, dagher kam deras, o a ikufi.

²⁸ Eghti gumazitam ia mikim suam, “Dagher kaba, me da isa, marvir guabar ofa gami.” Eghti ia gumazir ia mikemezim bagh nighnigh, egh daman marki. Ia ua paza damuan marki.

²⁹ Ia paza uarir amuasa, ki ia migeir puvati. Ki gumazir igharazir kamnagh migei, A ua suam, ia pazav ami.

Eghti gumazitam kamaghin azangsigham, tizim bagh ki gumazir igharazimîn nighnizimîn gin mangiva, bizir ki damuamim, ki a damuan kogham?§

³⁰ Ki God minabagh damiti, gumazir igharazitam tizim bagh migirigiar kurabar nan dagher ki God minabazir kabav kimam?

³¹ Kamaghin amizi, ia dagheba api, o ia dipaba api, o ia bizir igharazibagh ami, ia ziar ekiam God daningsi, bizir kaba bar dar amu.

³² Ia Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Kraisin adarazigh nighnighiva, egh me damuti, me arazir kuramin iran marki.

³³ Ki amir arazibara, ia dar gin mangi. Ki kamagh sua, God gumamazibiba bar men akurvaghasa. Kamaghin, ki ifonge, ki amir araziba bar, da me damighti, me dagh ifuegham. Ki uabi uabin akurvaghasa amir puvati, ki gumazir igharazibar akuravaghasa

11

ami. ¹ Ia nan arazibar gin mangiva, mati

ki Kraisin arazibar gin zui moghin.

Pol Godin Duam anidir bizir aghuiba ko Godin ziam fer arazir aghuibav gei.

(Sapta 11-14)

Pol dapaniba aver arazimîn migei

² Ia zurara na ginighnigha, egha migirigiar ki isa ia ganidiba, pamtem dar suisi. Kamaghin amizi, ki ghaze, ia arazir bar aghuim gami.

³ Egha ki kamagh sua, ia uaghan migirigiar igharazir mam gifogh, a kamakin: Krai, a gumaziba bar men dapanim, ezi gumazim uan amuimîn dapanim, ezi God Kraisin dapanim.

⁴ Ezi gumazim uan dapanim avaragha God ko migei, o Godin akam azenim garigha, gumazir kam a uan dapanim Krai, aghumsizim a ganidi.

⁵ Ezi amizitam uan dapanim avaraghan koghiva, God ko mikimam, o Godin akam azenim darighiva, a uaghan uan pam, aghumsizim a daningam. Amizir kamaghin amim, amizir bar uan dapanim gisezim, aning uaghara aghumsizim anidi.

⁶ Eghti amizim uan dapanim avaraghan koghiva, a uan dapanarizim apirighti an otefeigh. A uan dapanarizim otiv, o bar a gisan aghumsigh, egh a uan dapanim avaragh.

⁷ Gumazim Godin nedazimîn min ikia, Godin ziar ekiam ko gavgavim akakasi, kamaghin a uan dapanim avan marki. Ezi amizim, gumazimîn ziar ekiam ko gavgavim akakasi.

⁸ God amizimîn nivafizimîn gumazimîn ingarizir puvati. A gumazimîn nivafizimîn amizimîn ingari.

⁹ Egha God amizimîn akurvaghasa nighnigha, gumazimîn ingarizir puvati. A gumazimîn akurvaghasa nighnigha, amizimîn ingari.

¹⁰ Egh enselba amizir kam gansi, kamaghin amizir kam uan dapanim avaraghti,

10:26: Kis 19:5, Lo 10:14, Sng 24:1 10:27: Lu 10:8 10:28: 1 Ko 8:7 10:29: Ro 14:16 § 10:29: (10:29) Grighin akam vezin kamin migirigiam deravira anebighazir puvati. 10:30: Ro 14:6, 1 Ti 4:3-4 10:31: Kl 3:17, 1 Pi 4:11 10:32: Ro 14:13, 1 Ko 8:13, 2 Ko 6:3, 1 Ti 3:5 10:33: Ro 15:2, 1 Ko 9:20-22, 10:24 11:1: 1 Ko 4:16, Ef 5:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 11:3: Stt 3:16, 1 Ko 3:23, 15:27-28, Ef 5:23, 1 Pi 3:1, 3:5-6 11:7: Stt 1:26-27, Je 3:9 11:8: 1 Ti 2:13

e bar fogh suam, a Godin ingangarim gami.*

11 E datirighin Ekiam ko porogha fo, amiziba uari baghavira itir puvati, ezi gumaziba uari baghavira itir pu. Puvati. Amizim gumazimin akurvazim, ezi gumazim amizimin akurvazim.

12 Faraghavira God gumazimin nivafizimin amizimin ingari. Kamaghira, datirighin gumazim amizimin nivafizimin otifi. Ezi God uabi, biziba bar dar mingarim.

13 Ia uari akar kam tuisigh, amizim uan dapanim avaraghan kogh, God ko mikimti, arazir kam dera?

14 Nguazir kamin gumazamizibar arazim, kamaghin en aka, gumazimin dapanarizim ruaraghti, a kamaghin derazir puvati.

15 Eghti amizimin dapanarizim ruaraghti, kar an adiarir aghuarim. Guizbangira, God dapanarizir ruarim an dapanim avasa a ganingi.

16 Eghti gumazitam nan migirigiar kaba adoghsi, a deravira kamaghin fogh, e arazir igharazitabar gin zuir puvati, ezi Godin siosba uaghan arazir igharaziba itir puvati.

Korinba Ekiam Ginighnizir Isamin Dughiam, arazir aghuim gamir puvati

17 Ki datirighin arazitabar ia mikemeghtimaganighnigh. ia dar gin mangam. Ki gari, dughiar ia uari akuva Godin ziam fem, arazir aghuim otivir pu. Puvati, arazir ia amim, mong derazir puvati. Kamaghin, bizir ki ia mikimamim, ki ia fe moghin migirigiatam damuan kogham.

18 Ki faraghavira kamaghin ia mikimasa, ki kamaghin oraki, dughiar ia Godin ziam fasa uari akuviba, ia uari abigha uari adosi. Ezi ki mong nighnizir gavgavim migirigiar kamin iti.

19 (Ki kamaghin fo, ia uari abigh, egh deravira foghasa, ian gumazamizir manaba guizin God ifongezir arazibar gin zui.)

* **11:10:** (11:10) Grighin akam vezin kamin deravira bigha nigeir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, Pol ghaze, amiziba uan dapaniba aver puvatigha, egha Godin akam azenim garisi, ezi arazir kam mati me gumaziba ziar ekiam me ganidi. Kamaghin me uan dapaniba aviti, me bar fogh suam, amiziba Godin ingangarim gami. **11:18:** 1 Ko 1:10-12, 3:3 **11:19:** Lo 13:3, 1 Jo 2:19 **11:22:** Je 2:5-6 **11:23:** Mt 26:26, Mk 14:22, Lu 22:19 **11:25:** Kis 24:6-8, Jer 31:31-34, Sek 9:11, Hi 8:8-13 **11:26:** Jo 14:3, Ap 1:11, 1 Te 4:16, MAA 1:7 **11:27:** Nam 9:10, 9:13, Jo 6:51, 6:63-64, Hi 10:29

20 Egha ia Godin ziam fasa uari akuvir dughiam, ia ghaze, ia Ekiam Ginighnizir Isam api. Egha ia guizbangira anepir puvati.

21 Ia damasava amigha, ian marazi vagh-vagha faraghavira uari bagha dagheba isa da api. Ezi kamaghin marazi mitiriaba sara itima, marazi pamtemin dipar onganiba apava onгани.

22 Manmaghin ami? Ia ti dagheba ko dipaba apir dipeniba puvati? Ia ti ghaze, Godin sios, a pura bizim? Egha ia izava dagheba puvatizir aveghbuabagh amima, me aghumsisi. Ki manmaghin ia mikimam? Ki ti ia amir arazim bagh ian iziam fiti, ia bar akongegham? Puvati. Bizir kam bagha, ki ian ziam famin akar aghuitamin ia mikiman kogham. Bar puvati.

Ekiam Iesus bret ko wainin dipam aposelbagh aningi

(Matyu 26:26-29 ko Mak 14:22-25 ko Luk 22:14-20)

23 Akar ki ia mikemezim, kar Ekiamra na ganingi. Akar kam kamakin: Dimagarir Judas Iesus isava apanibar agharim gatizimin, Iesus bret inigha,

24 egha God minabagha anebigha ghaze, "Kar nan nivafizim, ki ian akurvaghasa anenidi. Ia kamaghin damuva, na ginighnigh."

25 Me amegha givazi, a wainin itarim inigha, kamaghiram ami. A kamaghin migei, "Wainin itarir kam, an Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki uan ghuzimin a gamua gavgavim a ganidi. Ia anemamin dughiamin, ia anemiva na ginighnigh."

26 Iesusin akar kam kamaghira en aka, zurara dughiaaba ia bretin kam, ko wainin itarir kam ramiva, ia Ekiamin ovevem in gun mikim, mangi dughiar a uamategh izamimin tugham.

E deravira uan naviba tuisighiva Ekiam Ginighnizir Isam ramam

²⁷ Eghti gumazitam Ekiamin bret o an wainin itarimin apir dughiamin, an arazir aghuitam damuan koghti, kamaghin an arazir kurabar Ekiamin ghuzim ko nivafizim gami.

²⁸ Gumazim faragh deraghvira uan navim tuisighiva, egh bretin kam ko wainin itarimin dami.

²⁹ Kamaghin gumazitam Ekiamin nivafizimin mingarim gifoghan koghiva, bret ko wainin itarimin damiva, a uabi paz uabi damuam, eghti God ivezir kuram a daningam.

³⁰ Bizir kam baghavira gumazamizir ian tongin itir aviriba gavgavim puvatigha, ariava egha marazi ariaghire.

³¹ Ezi e deravira uari uan naviba tuisigh damiva, egh e osimtiziba inian kogham.

³² Ekiam kamaghin ifonge, e nguazimin itir gumazamiziba ko ovengan kogham. Egha kamaghin an en arazir kuraba akirasa osimtiziba e ganidi.

³³ Kamaghin amizi nan adarazi, dughiar ia Ekiam Ginighnizir Isam ramasa uari akuvamimin, ia igharaz adaraziv zuam.

³⁴ Ian tav mitiriam an aghitima, a uan dipenimin damegh. Kamaghin ia uari akuvir dughiamin, God ivezir kuram ia daningan kogham. Migirigiar maba ikiavira iti, ki izi ian ganamin dughiamin, da akiram.

12

Pol Godin Duam aningizir bizir aghuir guar aviribav gei

¹ Nan adarasi, ki datirighin deravira Godin Duam aningizir bizir aghuivar ia mikimasa.

² Ia kamaghin fo, ia fomira Kraisin adarazir otivizir puvatizir dughiamin, biziba tintinimin ia getuima, ia migei puvatizir marvir guar kaba pura dar gin zui.

³ Kamaghin amizi, ia kamaghin foghasa ki ifonge, Godin Duam gumazitam in ikitima a kamaghin mikemeghan kogham,

“Jesus, a ikufigh.” Ezi uaghan Godin Duam puvatizir gumazitam kamaghin mikemeghan kogham, “Jesus, an Ekiam.”

⁴ Godin Duam bizir aghuir guar aviribagh ami, egha Duar kamra ada nidi.

⁵ God bagha ingarir tuavir guar aviriba iti, ezi e Ekiar kamra bagha ingari.

⁶ Ingangarim gamir arazarazir aviriba iti, ezi Godin vamirara gavgavim ko fozim bar gumazamizibagh anidima, me ingangarir kabagh ami.

⁷ Godin Duam gumazamiziba vaghvagh men aven uan ingangarim akakasi, egh tuavir kam in a gumazamiziba bar men akurvagh.

⁸ Gumazir mam, Godin Duam akar nighnizir aghuiba itim mikimasa gavgavim a ganidi. Egha gumazir igharazim, Duar kamra akar fozim bar izivazim mikimasa gavgavim a ganidi.

⁹ Duar kamra, nighnizir gavgavim ikiasa gavgavim gumazir mam ganidi. Egha Duar kamra, arimariar gumaziba amuti, me ghuamaghamin gavgavim gumazir igharazim ganidi.

¹⁰ Egha igharazitav, a mirakelbagh amir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a Godin otivir akabar gun migeir gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a duaba tuisighamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, Godin Duamin otivir mizer guar aviribav kimamin gavgavim a ganidi. Egha igharazitav, a mizer kabagh ighavkinamin gavgavim a ganidi.

¹¹ Duar vamira, anarira bizir kaba bar dagh ami. A uabi ifongez moghin, bizir aghuarir mam isa gumazir mam ganiga, egha ua bizir igharazir aghuir mam isa, gumazir igharazim ganidi.

E bar moghira, e mati nivafizir vamiran akuaba

¹² Gumazir nivafizir vamira, egha an akuar aviriba iti. Ezi akuar avirir kaba, nivafizir vamiran poro. Ezi Kraiis uaghan kamaghira.

11:28: Mt 26:22, 2 Ko 13:5, Ga 6:4 **11:31:** Sng 33:5, 1 Jo 1:9 **11:32:** Sng 94:12-13, Hi 12:5-6, 12:11 **12:2:** Sng 115:5-7, Hab 2:18-19, 1 Ko 6:11, Ef 2:11-12, 1 Pi 4:3 **12:3:** Mt 16:17, Mk 9:39, 2 Ko 3:5, 1 Jo 4:2-3 **12:4:** Ef 4:4, Hi 2:4, 1 Pi 4:10 **12:5:** Ro 12:6-8, Ef 4:11 **12:7:** 1 Ko 14:26, Ef 4:7, 1 Pi 4:10-11 **12:8:** 1 Ko 13:2, 2 Ko 8:7 **12:9:** Mt 17:19-20, 1 Ko 13:2, 2 Ko 4:13, Je 5:14 **12:10:** Ap 2:4, Ro 12:6, 1 Ko 14:5, 14:29, 1 Jo 4:1 **12:11:** Ro 12:4-8, 1 Ko 7:7, 2 Ko 10:13, Hi 2:4 **12:12:** Ro 12:4-5, 1 Ko 10:17, Ga 3:16, Ef 4:4, 4:16 **12:13:** Jo 6:63, Ro 6:5, Ga 3:28, Kl 3:11

13 Ezi, Duar vamira bar moghira e ruezi, e nivafizir vamiran min iti. E Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, ko ingangarir gumazir kiniba ko firiaghrezir gumaziba, Godin Duam bar moghira e gamizi, mati gumazamizir aviriba uari inigha dipar itarir vamiran api moghin, e uari inigha Godin Duam ko poro.

14 E fo, nivafizim an akuar vamira puvati, an akuar aviriba iti.

15 Eghti suem suam, "Ki dafarim puvati, egha ki nivafizimin akuam pu," puvati, suem a nivafizimin akuar mam.

16 Eghti kuarim suam, "Ki damazim puvati, egha ki nivafizimin akuam pu," puvati, kuarim a nivafizimin akuar mam.

17 Eghti nivafizim bar moghira damazimra, a manmaghin oragham? Egh nivafizim bar moghira kuarimra, a manmaghin bizibav ghuriabar amuan?

18 Ezi guizin nivafizim kamaghin puvati. God an akuaba a uabi ifongezir moghin, vaghavagha bar da isa an puke.

19 Nivafizim an akuar vamira ikiva, kamaghin a guizin nivafizim puvati.

20 Ezi nivafizim a kamaghin puvati. Nivafizim akuar aviriba iti, egha da bar nivafizir vamiran puke.

21 Eghti damazim kamaghin dafarimin mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam." Eghti dapanim uaghan kamaghin suem mikiman kogham, "Ni ikian koghti, ki uabira deravira ikiam."

22 Puvati. Nivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da gavgaviba puvatigha egha da pura biziba, eghti da ikian koghti, nivafizim deraghvira ikian kogham. Bar puvatigham.

23 Egha nivafizimin akuar maba, e dav gia ghaze, da derazir puvati. Egha e bar deravira da asii. Egha nivafizimin akuar e aghumsiziba, e bar deravira da ave.

24 Egha nivafizir akuar igharaziba, e da ave puvati, da pura iti. God bar deravira nivafizimin akuaba ingarizi da bar uari akufa. Egha kamaghin nivafizir akuar iziaba puvatizibagh amizi, da uaghan ziar ekiaba iti.

25 God kamaghin ifonge, nivafizimin akuaba uari abighan kogh, egh bar uari inigh uarir akurvaghsi nighnigham.

26 Kamaghin amizi, nivafizimin akuatam mizazim inighti, nivafizimin akuaba uaghan bar mizazim iniam. Eghti nivafizimin akuatam ziar ekiam inighti, nivafizir akuar igharaziba uaghan a ko bar akongegham.

27 Ia bar moghira Kraisin nivafizim. Egha ia vaghavagh an nivafizimin akuaba.

28 Egha God siosin ingangarim damuasa, faragha aposelbav sefe, egha aposelba gin an otivir akabar gun migeir gumazamizibav sefe, egha men gin God ifongezir arazibar igharaz darazir sure gamir gumazamizibav sefe. Egha uaghan mirakelbagh amir gumazamiziba ko, gumazir arimariabagh amima, da ghuamaziba ko, gumazamizir igharaz darazir akurvaziba ko, siosin ingangaribar amuasa gumazamizibav gia ingangariba vaghvagh me ganidiba ko, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazamizibav sefe.

29 Ezi manmakin? Me ti bar aposelbar ingangarim damuam? Me ti bar Godin otivir akabar gun migeir ingangarim damuam? Me ti bar gumazamizibar sure gamir ingangarim damuam? Me ti bar mirakelbagh amir gavgavim ikiam?

30 Me ti bar arimariabar amuti da ghuamaghamin gavgavim ikiam? Me ti bar Godin Duamin otivaghirir mizebav kimam? Me ti bar mizer kabagh ighavkinamin fofozim ikiam? Bar puvati, me bar vaghavagha ingangariba iti.

31 Ia Godin Duam anidir gavgavir faragha zuiba ia da inisi, bar ifongegh. Eghti ki datirighin arazir faraghavira itim, ki ian akagham.

13

E gumazamizir igharaziba bar me giefuegham

1 Ki enselba migeir mizeba o nguazimin itir gumazibar akabav geir fofozim ikiva, egh ki igharaz darazi ifongeghan koghti, da

pura bizim. Ki mati dibiarimin min pura nidi, egha belon min pura tingazi.

² Eghti God gavgavim na danighti, ki an otivir akabar gun migeir gavgavim ikiva, egh Godin nighnizir mogomebagh fogh, egh fofozir aviriba bar ikiva, eghti nan nighnizir gavgavim bar ekevegh na damuti ki miqhsaba munamangamin gavgavim ikiam. Eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghiva, ki mati pura bizim.

³ Ki bizir itiba bar da isi onganaraz-ibar anighiva, egh uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, eghti ki igharaz darazigh ifongeghan koghti, nan arazir kaba tong bar nan akuraghan kogham.*

⁴ Gumazir igharaz darazigh ifongezim, arazir kaba an iti. A zuamira atarir puvatigha, arazir aghuibar gumaziba bar me gamua, egha igharaz darazir biziba bagha navim ikuvir puvatigha, a uabi uan ziam fer puvati.

⁵ Gumazir kam, an akaba batozir arazim gamir puvatigha, egha uabi uabi ginighnizir puvatigha, egha zuamira navim isir puvatigha, egha an arazir kurar me a gamibagh nighnighavira itir puvati.

⁶ An arazir kuraba bagha aguer pu. Puvati, an agorogem guizin araziba bagha iti.

⁷ Gumazir igharaz darazigh ifongezim, bizir kaba an otivam. A biziba bar da aterti, bizitam anebinan kogham. Egh a nighnizir gavgavir Godin itim ateghan kogham. Egh bizir aghuir a fogh a iniamiba bagh mizuam ikiva, egh osimtizar dughamin a tugh gavgavigh irighan kogham.

⁸ Ezi igharaz darazigh ifongezir arazir kam givaghan kogham. Bar puvati. Godin otivir akabar gun migeir arazim mangi givaghham. Eghti Godin Duamin otivaghirir mizeba mangi givaghham. Eghti gumazibar fofozir guar aviriba, da uaghan mangi givaghham.

⁹ Guizbangira, en fofozim mong ofefe, ezi arazir e Godin otivir akaba gun migeim, a uaghan mong ofefe.

¹⁰ Eghti gin otivamin bizim, a guizbangira bar deragh, egh bizitam gasaghan kogham. Eghti dughiar kam, bizir mong otevezir kaba, da givaghham.

¹¹ Ki borimra ikiava, ki borimin min miqsiava amuava, egha borimin min nighnigha, egha borimin min bizibagh fofosi. Egha ki gumazir aruamin otogha, egha ua boribar arazir kabagh amir puvati.

¹² Godin bizir e datirighin gariba, e deravira dar garir puvati, mati e ganimin aven dar gari. Eghti gin izamin dughamin, e deraghvira Godin guamin ganiva a gifogham, mati datirighin God bar deravira e gifozim moghin.

¹³ Guizbangira, arazir pumuning ko mizekim zurara ikivira ikiam. Dara kara: nighnizir gavgavim Godin itim ko, bizir aghuir e iniamiba bagha mizuair arazim ko, igharaz darazigh ifongezir arazim. Egha arazir mam, arazir igharazibagh afiragha bar faraghavira iti. Kar, igharaz darazigh ifongezir arazim.

14

Ia Godin otivir akabar gun mikimsi bar ifongegh

¹ Ia igharaz darazigh ifongeghsi pamtemin ingar. Egh ia Godin Duamin anidir gavgaviba inisi bar gavgafigh. Ezi Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, a gavgavir mabar fara, eghti ia inisi bar ifongegh.

² E fo, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gumazim, a gumazir igharazim migeir puvati. A Godin migei. Guizbangira, gumazitam a migeir bizibagh fozir puvati. A Godin Duamin gavgavimin, guizin akar mogomebav gei.

13:2: Mt 17:20, 21:21, Mk 11:23, Lu 17:6, 1 Ko 12:8-10, 12:28 **13:3:** Mt 6:2 * **13:3:** (13:3) Grighin akamin akinafarir ghuriba bar vezin kamir migirigiaba da uaghara zuir puvati. Akinafarir maba akar kam iti, "ki uaghan uan nivafizim ateghti, me nan suiragh nan nivafizim avimin na daboroghti, ki aremegham." Ezi maba akar kam iti, "Me nan suiragh na gekuigh mangitima, ki ziar ekiam iniam." **13:4:** Snd 10:12, 1 Pi 4:8 **13:5:** 1 Ko 10:24, Fl 2:4 **13:6:** Sng 10:3, Ro 1:32, 12:9, 2 Jo 4 **13:7:** Ro 15:1, 1 Ko 9:12, Ga 6:2, 2 Ti 2:24, 1 Pi 4:8 **13:12:** Mt 18:10, 2 Ko 3:18, 5:7, Fl 3:12, Je 1:23, 1 Jo 3:2 **13:13:** 1 Te 1:3, 1 Jo 4:16 **14:1:** 1 Ko 12:31, 14:39 **14:2:** Ap 2:4, 10:46

³ Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a gumazamizibav gia, men nighnizir gavgaviba gavgavim dagh aniga, arazir aghuibar amuasa me abirava, men navibagh amima da dera.

⁴ Ezi Godin Duam otivaghirir mizebav geir gumazim, a uabira uabin akurvasi. Ezi gumazir Godin otivir akaba gun migeim, a siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, a bar men akurvasi.

⁵ Ia bar, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimasa, ki ifonge. Egh ia uaghan Godin otivir akabar gun mikimasa, ki guizbangira bar ifonge. Gumazitam Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, dagh ighavkinamin gumazitam ikiva akabagh ighavkintima, siosin aven itir adarazi gavgavim iniam. Akam ighavkinamin gumaziba puvatighti, ehti gumazir Godin otivir akabar gun migeim, an ingangarim bar ekeveghe, a gumazir Godin Duamin otivaghirir mizebav geimin ingangarim gafira.

⁶ Nan adarasi, ia deravira akar kam ginighnigh. Ki ia bagh iziva, Godin Duamin otivaghirir mizebav kimiva, kamaghin ki manmaghin ian akuragham? Ki ian akurvaghsi, ki migirigiar God nan akazitaba, o fofozir aghuir taba, o Godin otivir akataba, o ian sure damuamin akataba, ki ia daningam.

⁷ Ia bizir kam ginighnigh. Bizir arareir aghuiba, mati marvim o gita, da gumazibar min duaba itir puvati. Egh da deraghvira arangan koghiva, egh deraghvira uan ingangarim damuan kogham. Egh kamaghin e manmaghin fogh suam, me ighiar manam gami?

⁸ Kamaghira sigham deraghviram arangan koghti, tina midorozim damusi biziba iniam?

⁹ Ia uaghan kamaghira. Ia Godin Duamin otivaghirir mizebav kintima, ehti gumaziba ian akaba baraghan asaghiva, egh manmaghin migirigiar kabar mingaribagh fogham? Nin migirigiaba, mati gumazibar tuaghagiriabav gei, egha pura zui.

¹⁰ Nguazimin itir nguibar akar bar aviriba iti. Egha da bar akar mingariba iti.

¹¹ Ehti ki gumazitam mikimamin migirigiam gifoghan kogh, egh nighnigh suam, a nguibar akar igharazimin gumazim. Ehti a uaghan kamaghin nighnigh suam, ki nguibar akar igharazimin gumazim.

¹² Arazir kamra, ian tongin otivam. Ki fo, ia Godin Duam anidir gavgaviba iniasa bar ifonge. Egh ia siosin aven itir darasi gavgavim me daningamin gavgaviba, ia da inisi pamtemin ingar.

Pol Godin Duamin otivaghirir mizebav geir arazim migei

¹³ Ezi gumazir Godin Duam otivaghirir mizebav geim, a God ko mikimiva, a uan akar kaba ighavkinamin gavgavim inisi, Godin azangsigh.

¹⁴ Ia fo, ki Godin Duamin otivaghirir mizebar God ko mikimti, kamaghin nan duam God ko migeima, na nighnizim pura iti.

¹⁵ Kamaghin ki manmaghin damuam? Ki uan duamin God ko mikimiva, egh uaghan uan nighnizimin God ko mikimam. Ki uan duamin ighiam bangiva, egh uaghan uan nighnizimin ighiam bangam.

¹⁶ Ni kamaghin damuan kogh, egh ni duamin aven God minabiti, gumazir kinitam ian tongin ikiva, ni amir migirigiar kam gifoghan koghiva, a manmaghin nin minabir migirigiam gifogh suam, "A guizbangira?" A foghan kogham, ni tizibav gei.

¹⁷ Guizbangira, ni God minabir migirigiam a bar deragham. Ehti gumazir igharazim bar akurvazitam inighan kogham.

¹⁸ Ki Godin Duamin otivaghirir mizeba dughiar aviribar dav gei, egha arazir kam in ki bar ia gafira. Kamaghin ki God minabi.

¹⁹ Egh siosin aven itir gumazamiziba uari akuvir dughiamin, ki men sure damusi, egh akar otevir 5 pla me foghsi men mikimam, kamaghin deragham. Egh Godin Duamin otivaghirir mizer bar aviribar me mikiman kogham.

²⁰ Nan adarasi, ian nighniziba aghiribar min ikian marki. Egh ia borir iririvibar min arazir kurabagh ami puvatizi moghin iki. Eghti ian nighniziba, da gumazamizir aruabar nighnizibar min iki.

²¹ Godin Akinafarimin aven osizirim kamaghin iti,

“Ekiam kamaghin migei, Gumaziba nguibar igharazibar akabav geir tuavimin,

ki dar aven gumazamizir kabav kimam.

Ki nguibar igharazibar gumazibar amuti, me me mikimti,

eghti me nan akaba baraghan aghuaghham.”

²² Kamaghin amizi, Godin Duamin otivaghirir mizebav geir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizibar akakaghasa, aneningi. Egha a nighnizir gavgavim itiba bagha aneningizir puvati. Egha Godin otivir akabar gun migeir gavgavim, God nighnizir gavgavim Kraisin itibar akakaghasa, aneningi. Egha nighnizir gavgavim puvatiziba bagha, aneningizir puvati.

²³ Kamaghin, siosin gumazamiziba uari akuvaghamin dughiamin, ia bar moghira Godin Duamin otivaghirir mizebav kimti, eghti gumazamizir kiniba o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatiziba aven izi, ia baragh suam, ia ti ongani.

²⁴ Eghti ia bar moghira Godin otivir akabar gun mikimti, gumazir kinitam o nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizitav aven izi, ia baraghti, ian migirigiba an navim biragh, egh a damuti, a fogh suam, ki arazir kurabagh ami.

²⁵ Nighnizir mogomer an navimin itiba, da azenim girigham. Eghti a tevimning apirigh magirigh, Godin ziam fi, egh suam, “Guizbangira, God ian tongin iti.”

Siosin gumazamiziba uari akuvir dughiamin, me deravira bizibar amu

²⁶ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia uari akuva Kraisin ziam fer dughiamin, ia manmaghin damuam? Ia bar moghira inganariba iti. Gumazir mam Godin ziam fer ighiam iti, ezi mav suren migirigiam iti, ezi mav God an akakazir migirigiam iti, ezi mav Godin Duamin otivaghirir mizev girigiam iti, ezi gumazir igharazim mizev girigiar kam ighavkinamin gavgavim iti. Egh bizir ia damuamiba bar, ia gavgavim sios daningsi, ia dar amu.

²⁷ Egh tarazi Godin Duamin otivaghirir mizebav kimsi, gumazamizir pumuning o gumazamizir pumuning ko mizezimra, dav mikimam. Egh me uaghara mikiman marki. Tav mikemeghtima, tav mikim. Eghti tav men mizev girigiabagh dagh ighivkin.

²⁸ Ezi akam ighivkinamin gumaziba puvatighti, gumazir Godin Duamin otivaghirir mizebav geiba, me nimira iki, egh me God ko nimira uariv kim.

²⁹ Eghti gumazamizir pumuning, o gumazamizir pumuning ko mizezim, me Godin otivir akaba gun migeir gavgavim ikiva, egh merara akam akunam. Eghti igharaz darazi men akaba tuisigh.

³⁰ Ezi tav daperaghav ikiti, God migirigiatam an akaghti, gumazir faragha migeim, a nimira iki.

³¹ Tuavir kam, ia bar Godin otivir akaba vaghvagh dar gun mikimam, kamaghin siosin gumazamiziba bar fofozim ko gavgavam iniam.

³² Gumazamizir Godin otivir akaba gun migeir gavgaviba itiba, me deraghvira uan gavgaviba gativagh dar gan. Egh dar dughiamra, me dav kim.

³³⁻³⁴ Ia fo, God okam nighnizir arazim gamima an otivir puvati. A uan biziba bar deravira dar kiri. Egha, e navir vamiran iki deraghvira ikiasa, a kamaghin ifonge.

Siosin gumazamiziba Godin ziam fasa uari akuvir dughiamin, amiziba bizibav kiman marki. Me pura nimira iki. Godin gumazamizibar siosba bar, arazir kam iti. Amiziba faragh mangan kogham, me pu-

ram apengan iki, mati Moses Osirizir Araz-iba mikemezi moghin.

³⁵ Amizim bizitam gifoghsi, mangi uan dipenimin uan pamin azangsigh. Amizim sios uari akuvir dughiamin bizibav kimiva, kamaghin a uabi aghumsizim uabi daningam.*

³⁶ Guizbangira, Godin akam faragha ian tongin otogha, egha tintinimin ghuzir puvati. Egha an akam ia baghavira izezir puvati!

³⁷ Eghti gumazitam suam, a Godin otivir akabar gun migeir gumazir mam, o a gumazir Godin Duam nighnizir aghuim aningizir mam, a kamaghin fogh suam, bizir ki ia bagha osirizim, kar Ekiam aningizir akar gavgaviba.

³⁸ Eghti a nan akar kam baraghan koghti, ia an akam baraghan marki.

³⁹ Kamaghin amizi, nan adarasi, ia Godin otivir akabar gun mikimsi, bar ifongegh. Egh Godin Duamin otivaghilir mizebav kimsi uarir anogoroghan marki.

⁴⁰ Ia uari akuvir dughiaabar, ia arazir aghuimin gin mangiva, bar deraghvira bizibar amu.

Gumazamizir ariaghreziba, me ua dikavam

15

(Sapta 15)

Krais aremegha ua dikafi

¹ Nan adarasi, ki ua ian nighnizibar amuti, ia ua akar aghuir ki ia mikinizim, ginighigh. Ia akar aghuir kam inigha a gisin tuivigha gavgafi.

² Kar akar aghuir ki ia mikinizim. Ia pamtemin an suiragh gavgavighti, ian

nighnizir gavgavim pura bizim min ikian koghti, tuavir kam in God ian akurvaghham.

³ Akar bar ekiar ki inizim, ki ia ganingi. Akar kam kamakin: Krais en arazir kuraba batoghasava aremegha, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin.

⁴ Ezi me an kuam isa mozim gatizi, ezi dughiar pumuning ko mizezim givazima, a ua dikafi, mati Godin Akinafarimin osizirim mikemezi moghin.

⁵ Egha a Pita batogha, gin 12 plan aposelba bato.

⁶ Egha gin a dughiar vamira gumazamizir an gin zuir avirim batifi, men dibobonim mong 500 gafira. An ganizir gumazamizir aviriba ikiavira iti, ezi marazi ariaghire.

⁷ Egha a uaghan Jems bato, egha gin aposelba bar me batifi.

⁸ Egha bar men gin a uaghan na bato. Kamaghin ki mati borir amebam borim batamin dughiamra, a batezir puvatizim.

⁹ Ki aposelbar tongin, ki bar men gin iti. Faraghavira, ki Godin sios gasighasisi, kamaghin ki nighnisi, me ziam "aposel" na darighan kogham.

¹⁰ Ezi Godin apangkuvimin a na gamizi, ki datirighin kamaghin oto, egha ki aposelin iti. Ezi an apangkuvir a nan itim, a pura zuir puvati. Bar puvati, ki pamtem ingari, ezi nan ingaramin gavgavim aposelin igharazibar ingaramin gavgavim gafira. Egha ki uabi ingari puvati, Godin apangkuvim nan itima, ki ingari.

¹¹ Ezi kamaghin akar kam, ki anakuri, o me anakuri, e bar moghira Iesus aremegha

* **14:35:** (14:34-35) Pol, sios uari akuvaghti, dughiar kam amiziba bizitam mikiman men anogoroghezir pu. Puvati, Pol sapta 11in migia ghaze, amiziba God ko mikimiva, egh Godin otivir akabar gun mikimam. (Ni 1 Korin 11:5in gan.) Pol kamaghin ifonge, Godin gumazamiziba, me uari akuvir dughiamin, uarira uarigh nighnigh, Godin Duam aningizir gavgavibar deravira ingangarim damu, egh Godin ziam fam. Pol sios gavgavighasa, egha akar kam me ganingi. Korinin amiziba ti Godin otivir akabar gun migeir arazim, ko Godin Duamin otivaghilir mizebav geir arazim migia, mizem girighirigha niginir aviribagh ami. Ezi bizir kam, Godin ziam fer arazim, akoravira ikia an tuavim apiri. Pol ghaze, Korinin amiziba mizem girighirigh azangsizir aviribav kim, egh Godin ziam fer arazimin tuavim apiran kogham. Me azangsiziba iki, uan paba dipenimin men azangsigh. **14:37:** 2 Ko 10:7, 1 Jo 4:6 **14:39:** 1 Ko 12:31, 1 Te 5:20 **14:40:** 1 Ko 14:33, Kl 2:5 **15:1:** Ro 5:2, Ga 1:11 **15:2:** Ga 3:4 **15:3:** Sng 22:15, Ais 53:5-12, Dan 9:26, Sek 13:7, 1 Ko 11:2, 11:23, Ga 1:12 **15:4:** Sng 16:8-10, Mt 12:40, Lu 24:26, 24:46, Ap 2:24-32, 13:33-35 **15:5:** Mt 28:16-17, Mk 16:14, Lu 24:34-36, Jo 20:19 **15:7:** Lu 24:50, Ap 1:3-4 **15:8:** Ap 9:3-6, 22:14, 22:18, 1 Ko 9:1 **15:9:** Ap 8:3, 9:1, Ga 1:13, Ef 3:8, 1 Ti 1:13-15 **15:10:** Ap 8:3, Ro 15:18-19, 2 Ko 3:5, 6:1, 11:5, 11:23, Fl 2:13

ua dikavizir akar aghuim akuri. Ezi ia a baregha nighnizir gavgavim an iti.

Gin gumamazizir aremeziba me ua dikavam

¹² E zurara kamaghin akam akura ghaze, Kraiis ovegha ua dikafi. Ezi manmagh sua ian marazi ghaze, "Ariaghreziba, me ua dikavan kogham"?

¹³ Ia nighnigh. Ariaghreziba ua dikavan koghti, kamaghin God ti Kraiis gamizi a ua dikavizir puvatighai.

¹⁴ Kraiis ti ovevem in ua dikavizir puvatizi, akar e ia mikinamim, ti mingariba puvatighai. Ezi uaghan, ia nighnizir gavgavim iniamin akaba mingariba puvatighai.

¹⁵ Kraiis ti ovevem in ua dikavizir puvatizi, e ti God amizir bizibagh ifarir gumazibar min otivighai. E kamaghin akam ia mikiri, God Kraiis gamizi a ua dikafi. Ezi guizbangira gumazir aremeziba ua dikavan koghai, kamaghira Kraiis ua dikavizir puvatighai.

¹⁶ E fo, God ti gumazir aremezibagh amima me ua dikavan koghti, e kamaghin mikim suam, "God Kraiis gamizi, a ua dikavizir puvati."

¹⁷ God ti Kraiis gamizi a ua dikavizir puvatizi, ian nighnizir gavgavir Kraiisin itim, a pura bizir kinim. Ezi arazir kurabar gavgavim ia gativazi, ia ti adar apengan ikiavira ikiai.

¹⁸ Ezi uaghan, nighnizir gavgavim Kraiisin ikiava ariaghreziba, me uaghan ti bar ovegha givagha uan ivezir kuram inighai.

¹⁹ E nighnizir gavgavim Kraiisin ikia, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai iti. Egh, e nguazir kam in itir biziba baghivira mizuamiva, egh gin izamin biziba bagh mizuaman koghti, gumaziba bar en kuarkuvigham. Eghti me en kuarkuvir arazir kam, a me gumazir igharazibar kuarkuvir arazim, bar a gafiragham.

²⁰ Ezi guizin bizim kamakin: God Kraiis gamizima, a ua dikafi. An oveaghuezibar faragha dikavigha, mati azenim in dagher

ovizir faragha zuim. Kamaghin e fo, oveaghueziba ua dikavam.

²¹ Gumazir mam a ovevem gamizi, an oto. Ezi gumazir igharazim ua dikavir arazim gamizi, an oto.

²² Ia fo, gumamaziziba Adam ko porogha kamaghin an min me bar areme, egha kamaghira gumamaziziba Kraiis ko poro, eghti kamaghin an min me bar ua dikavigham.

²³ Egh me bar vaghvagh uan dughiamra ua dikavam. Kraiis bar men faraghti, eghti a ua izamin dughiam, an adarazi ua dikavam.

²⁴ Eghti nguazir kam givaghamin dughiam otogham. Eghti Kraiis duar gavgavir gumamazizibagh ativiba ko, nguazir kam in garir adariaba ko, aser gavgaviba, a bar me gasighasigham. Egh a God Bizibagh Ativamin Dughiam isi, God Afeziam in dafarim darigham.

²⁵ E fo, Kraiis atrivim in ikivira iki, mangiti, God an apaniba bar me dikabiragh me isi an suemning in apengan me arighamin dughiam in tugham.

²⁶ God dikabinamin apanir abuananamra kara: ovevem.

²⁷ God in Akinafarim kamaghin mikeme, "God biziba bar da isa an suemning in apengan da ati." Akar kam kamaghin migia ghaze, God uabi biziba isa Kraiisin suemning in apengan da ariki. Ezi e fo God uabi Kraiisin apengan itir puvati.

²⁸ Eghti gin, biziba bar Kraiisin apengan ikiti, eghti God in Otarim uabi uabi isi, God in apengan uabi atigham. Faraghvira God biziba bar da isi, Otarim in apengan dar arigham. Eghti dughiar Otarim uabi uabi isi God in apengan uabi atighamim, God biziba bar moghira dar dapanim in ikiam.

²⁹ Ia nighnigh, marazi ariaghreziba bagha rue, egha tizim bagha me kamaghin ami? Me manmaghin men akuvaghasa arazir kam gami? Gumaziba ua dikavan koghtima, ezi tizim bagha gumaziba men akurvaghasa rue?

³⁰ Ezi e manmaghin damuam? E aruava, aremegha ua dikavir akam akurir ingangarim gamima, gumazir aviriba zurara e gasighasighasava ami. Ariaghreziba ua dikavan koghti, e tizim bagha ingangarir kam gami?

³¹ Nan adarasi, ki dughiabar zurara ovevem bativasava ami. Ki ia ko, en Ekiam Krai Iesus ko porogha, egha ki ia bangin bar akonge, kamaghin ki akar kam ian modir puvati.

³² Ki ti nguazir kamın nighnizimın gin ghua Efesusın nguibamın ikia, “asizir atiaba” ko uariv soke, kamaghin ki izevir aghuir manam iniam? Bar puvati. Ariaghreziba ua dikavan koghtima, eghti kamaghin e migirigiar kamın gin mangam, “E gurumizaraghan aremegham, kamaghin e datirighin dagheba ko dipabar amam.” *

³³ Ia gumazir igharazibar amanganatighi, me ia gifaran marki. Ia akar kam gifo, “Ia gumazir kuraba ko poroghti, me ian arazir aghuibagh asighasigham.” †

³⁴ Ia arazir onganiba ateghiva deravira nighnigh. Egha ia uam arazir kurabar amuan marki. Ia oragh, ian marazi God gifozir puvati. Ia aghumsighasa ki akar kamın ia migei.

Nivafizir ua dikavamim, igharagh ganam

³⁵ Eghti gumazitam azangam, “Ariaghreziba manmaghin ua dikavigham? Me manmaghin garir nivafiziba ikiam?”

³⁶ Ni gumazir onganim! Ni ter ovizim nguazimın aven an oparighi, a faragh aremeghiva, biam otivam.

³⁷ Ezi ter ovizir ni oparizir kam, a witin ovizim, o tizimın ovizim, a bizir gin aghungamimın min garir puvati, a pura ter ovizir kinim.

³⁸ God ifongezi moghin, a uabi aguaba ko namnam ko dafariba isa, igharagha

garir dagheba ko graziba ko temebagh anidi. Egha bizir God aningizir kaba, mati men nivafiziba. Kamaghin amizi, da bar moghira vaghvagha nivafizir igharagha gariba iti.

³⁹ Ezi nivafizir angamra itiba, bar uaghara garir puvati. Gumazim nivafizir igharagha garim iti. Ezi asizim nivafizir igharagha garim iti, ezi kuarazim nivafizir igharagha garim iti, ezi osirim nivafizir igharagha garim iti.

⁴⁰ Ezi overiamın itir biziba, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Ezi nguazimın itir biziba uaghan, mati me nivafiziba iti moghin, igharagha gari. Overiamın itir nivafizibar digiriba, nguazimın itir nivafizibar digiriba min garir puvati.

⁴¹ Aruem digirir igharazim iti, ezi iakinim digirir igharazim iti, ezi mikovezim digirir igharazim iti, egha mikovezibar aven da vaghvagha digirir igharagha gariba iti.

⁴² Gumazir aremegh ua dikavamim arazim, a kamakın. Nivafizir e dafazim, a ikuvigham, eghti nivafizir ua dikavamim, ikuvighan kogham.

⁴³ Nivafizir e dafazim, a derazir puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, a digirir aghuim ikiam. Nivafizir e dafazim, a gavgaviba puvati, eghti nivafizir ua dikavamim, bar gavgavigham.

⁴⁴ Nivafizir e dafazim, a nguazir kamın otozir bizim. Ezi nivafizir ua dikavamim, a Godın Duam anidir bizim. Kamaghira e fo, nguazimın nivafiziba iti, ezi uaghan Godın Duam anidir nivafiziba iti.

⁴⁵ Godın Akinafarim ghaze, “Gumazir faragha otozim, Adam, God a gamizi an angamra iti.” Ezi Adamın bar gin izezim, a Duamın otogha, egh gumamazibar amuti me angamra ikiam. ‡

⁴⁶ Godın Duam anidir ikirimirim faragha otozir pu. Puvati, nguazir kamın otozir

15:30: Ro 8:36, 2 Ko 11:26, Ga 5:11 **15:31:** Ro 8:36, 2 Ko 4:10-11, 1 Te 2:19 **15:32:** Sav 2:24, Ais 22:13, Lu 12:19-20, 2 Ko 1:8, 4:10-11 * **15:32:** (15:32) Gumazir maba ghaze, Pol guizin asizir atiabav gei. Romın gumaziba, arazir kurabagh amir gumazibav soghasa, dughiar mabar me gamima, me asizir atiaba ko misosi, mati laion. Ezi gumazir aviriba ghaze, Pol guizin asizir atiabav geir puvati. An akar isin zuimın a gasighasighasava amir gumazibav gei. † **15:33:** (15:33) Kar Grighin fofozir gumazir mamın migirigiam. **15:34:** Ap 26:8, Ro 13:11, 1 Ko 6:5, Ef 5:14, 1 Te 4:5 **15:35:** Jo 12:24, 1 Jo 3:2 **15:36:** Jo 12:24 **15:38:** Stt 1:11 **15:42:** Dan 12:3, Mt 13:43 **15:43:** Fl 3:20-21 **15:45:** Stt 2:7, Jo 6:33, 6:39-40, 6:54, 6:63, 2 Ko 3:4-6, 3:17, Fl 3:21 ‡ **15:45:** (15:45) Adamın bar gin otozir kam, a Krai. 1 Korin 15:21-22 ko Rom 5:14-19ın ganigh.

ikirimirim faragha oto, ezi Godin Duam anidir ikirimirim gin oto.

⁴⁷ Adamın faragha zuim, a nguazimın gumazim. God nguazimın an ingari. Ezi Adamın gin zuim, a Godin Nguibamın ikegha ize.

⁴⁸ Nguazir kamın gumazamiziba, me nguazir kamın otozir gumazir kamın mın ami. Ezi Godin Nguibamın gumazamiziba, me gumazir Godin Nguibamın ikegha izezir gumazir kamın mın ami.

⁴⁹ E datirighın nguazimın otozir gumazir kamın mın gari, egh gin Godin Nguibamın izezir gumazimın mın ganam.

⁵⁰ Nan adarasi, ki ia kamaghın foghasa ki ia miği. Nguazir kamın gumazamiziba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamın aven mangi iki an bizir aghuiba inian kogham. Egh ariagheriba, bizir ariagherir puvatiziba inian kogham.

⁵¹⁻⁵² Ia oragh. Ki akar mogomer mamın gun ia mikimasa. En tarazi oveghan kogham. Me ikivira ikitima, sighar abuananam arangam, eghti dughiar kamra God me damighti men nivafiziba igharagh otogham. Bizir kam bar zuamiram otogham, mati damazim komokoi moghin. Sigham arangamin dughiamın, ariagheriziba ua dikavighiva uam ikuvan kogham. God bar moghira e damighti e nivafizir igharagha garibar otivam.

⁵³ A kamakın, mati gumazim korotiar ghurim suegha egha korotiar igiam aruzi moghin, e nivafizir kuram suegh, egh ikuvighan koghamın nivafizim arugham. Egh e ariagherir nivafizim suegh, egh ariagherir puvatizir nivafizim arugham.

⁵⁴ E gin uan ariagherir nivafizir kuram sueghiva, uan nivafizir ikuvan koghamibar aghuighti, dughiar kamın Godin Akınafarimın itir migirigiam a guizin otogham,

“God ovevem dikabiragha, a gasighasiki, egha bar a gafira.

⁵⁵ Ovevem, ni gumazamiziba dikabirir gavgavim managh iti?

Ovevem, ni gumazamiziba mizazim me ganidir gavgavim managh iti?”

⁵⁶ Ovevem, mizazir gavgavir gumazamizibagh anidim, arazir kuram dama a ini. Ezi arazir kuram uan gavgavim, Moses Osirizir Araziba dama a ini.

⁵⁷ En Ekiam Krais Iesusın ingangarimın, God gavgavim e ganidima, e ovevem ko misogha a dikabiri. Kamaghın, e Godin minabi!

⁵⁸ Kamaghın, nan namakar bar aghuiba, ia tuivigh gavgavigh, eghti bizitam ia munamangan marki. Ia kamaghın fo, ingangarir ia Ekiam bagha amiba pura zuir puvati. Kamaghın, ia zurara Ekiam bagh ingarsi bar gavgavigh.

Pol, a damuasava amir bizibav gei

16

(Sapta 16)

Me Jerusalemın amangasava amir dagiaba, Pol dav gei

¹ Ki datirighın dagiar ia Jerusalemın itir Godin adarasi bagha darighasava amibav kimasa. Ki faragha Galesian Provinsın itir siosba, arazir kam men aka, egha ki kamaghın ia mikimasa, ia uaghan arazir kam damuam.

² Ia bar, Sandebar zurara, vaghvagh dagiar ia isiba mirara, dagiataba tuiragh, egh da isi uan dipenibar da mongegh. Eghti dagiaba tong avirasemegham. Eghti dughiar ki izamimın, ia ua dagiaba burian kogham.

³ Ki izeghiva, gumazir ia miseveziba, ki men gun miği akınafarim me daningiva, me amadaghti, me mangam. Eghti me dagiar ia aningizir kaba inigh mangi Jerusalemın itir darazir dafarim darigham.

4 Biziba deraghti, ki uaghan mangiti, me na ko mangam.

Pol mangi Korinbar ganasa ifonge

5 Ki ia bagh mangisi, Masedonian Provins abigh mangigh, gin ian bighan otogham. Ki faragh Masedonian mangasa ifonge.

6 Ki ti tong dughiatabar ia ko ikegham, ki foghan kogham, ki ti ia ko ikitima orangtizim ko aminir gavvimin dughiam givaghtima, ki managh mangisi ifongeghti, ia nan akuraghtima ki mangam.

7 Ki izi, dughiar otevimin ia ko ikian aghua. Ki tong dughiar ruarimin ia ko ikiasa ifonge. Ekiam kamaghin ifongeghti, ki dughiar ruarim ia ko ikiam.

8 Ki Efesusin Nguibamin kagh iki mangiti, Pentikosin Dughiar Ekiam givagham.*

9 Ki fo, God na bagha tuavim kuizima, ki kagh iki ingangarim damuamin dughiar aghuim iti. Egh ki gumazamizir aviribar akuraghtima, me Kraisin adarazir otivigham. Ezi uaghan gumazir aviriba en apanim gami.

10 Timoti ia batoghtima, ia a inigh an akurvaghtima, a ian tongin ia ko navir amirizimin iki, egh atiatingan kogham. Ia fogh, ki Ekiam bagha ingari moghin, a ingari.

11 Ian tarazi an gan kamaghin mikiman marki, a pura bizim. Ia an akuraghti, a navir amirizim sara mangi darorim givagh, egh ua na bagh izam. Ki, an aveghbuaba ko izasa, ki a bagha mizua gari.†

12 Ezi en aveghbuam Apolosin migirigiam a kamakin. Ki dughiar aviribar aveghbuar igharaziba ko izi, ian ganasa pamtemin a migei. Ezi a datirighin tong izasa nighnizir puvati. Gin, tuavitam ikiti, a izam.

Migirigiar abuananaba

16:5: Ap 19:21 16:6: Ro 15:24, Ta 3:12 16:7: Ap 18:21 16:8: Wkp 23:15-21, Lo 16:9-11 * 16:8: (16:8) "Pentikosin Dughiar Ekiam", Aposel 2:1in itir migirigiamin gan. 16:9: Ap 14:27, 19:8-10, 2 Ko 2:12, Kl 4:3, MAA 3:8
 16:10: 1 Ko 4:17 † 16:11: (16:11) Timoti a gumazir igiam, ezi bizir kam bagha gumazir maba akirim ragha a gasi. Ni 1 Timoti 4:12in gan. 16:12: 1 Ko 1:12, 3:6 16:13: Sng 31:24, 1 Ko 15:1, Ef 6:10, Fl 1:27, Kl 1:11, 1 Te 5:6 16:14: 1 Ko 14:1, 1 Pi 4:8 ‡ 16:17: (16:17) Grighin akam vezin kamin deragha akatam migeir pu. 16:18: Fl 2:29 16:19: Ap 18:2, 18:18, 18:26, Ro 16:5, 2 Ti 1:15 16:20: Ro 16:16, 2 Ko 13:12 16:21: Kl 4:18, 2 Te 3:17 § 16:21: (16:21) Pol uabi uan akinafariba osirir pu. Puvati, a migeima gumazir igharazim a bagha osiri. Ezi migirigiar vezin kamin itim, Pol uabi uan dafarimin an osiri. 16:22: Ga 1:8-9

13 Ia uari bagh gan, egh nighnizir gavvimin tugh gavgafigh. Egh gavgavighiva bizitam in atiatingan marki.

14 Ia God ko gumazamizir igharaziba bar me gifongeghiva uan ingangaribar amu.

15-16 Nan adarasi, ia Stefanas ko an adarazigh fo. Me Akaian Provinsin ikia faraghavira Kraisin adarazir otifi, ezi gin Akaian Provinsin itir gumazamizir igharaziba gin Kraisin adarasi otifi. Ezi Stefanas uan adarazir ko, uari isa ingangarir Godin gumazamizibar akurvaghamim ganingi. Nan adarasi, ki kamaghin ia gakaghora ghaze, ia kamaghin amir gumazibar apengan iki, egh uaghan gumazir me ko ingaribar apengan iki.

17 Stefanas ko Fortunatus ko Akaikus na bagha ize. Ia na bagh izamin tuaviba puvatizi, ezi me ian danganim inigha na ko iti. Kamaghin ki bar akonge.‡

18 Me nan navim gamizi, an amira, egha uaghan ian navibagh ami. Ia kamaghin amir gumazibar akaba baragh.

19 Esian Provinsin itir siosba uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Akwila ko Prisila, ko aninghin dipenimin uari akuvir sios, Ekiamin ziamin uan akam isa ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

20 Kagh itir Kraisin adarazi, me bar uan akaba isa ia bagha da amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ia Kraisin adarasi, ia uan arazimin gin mangiva, egh ia uan adarazir agharibar suigh.

21 Ki Pol, ki uabi uan dafarimin dughiar aghuir kam ia bagha an osiri.§

22 Tina Ekiam gifongezir puvati, a ikuvigh. En Ekiam, ni izi!

23 En Ekiam Iesusin apangkuvim, ia ko iki.

24 E bar Krai Iesus ko poroghav ikia, egha arazir kamin ki bar moghira ia gifonge. Guizbangira.

Polin Akinafarir Namba 2, a Korinin Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Korinin nguibar ekiamin siosin gumazamizir maba akar kurabar Polin mikeme. Ezi bizir kam Pol gamima, a bar osemi. Pol Korinin sios ko akabar kirasa. Kamaghin amizi a me bagha akinafarir kam osiri. Egh a ua me gakuegham. Ezi akar otevir akinafarimin itim, Pol akar gavgavir a faragha Korin bagha amizimin gun migei. An akar kam mikiman aghua, egha me a barazir puvatigha, egha me akar kurabar a mikeme. Ezi kamaghin an akar gavgavim me ganingi.

Ezi dughiar kam in Judian Distrighin itir Kraisin adarasi, me paza iti. Ezi Pol me bagha dagiaba akumakui, egh da nigh mangi me daningasa. Egha Sapta 8 ko 9, Pol akar Korinbar navibagh aghuvkantima, me dagiaba isi ingangarir kam daningamin akabav gei.

Ezi akinafarimin akar otevir abuananam, aposelin ifavarir iza Korinin itir maba, me Polin ziam dikabira egha an Aposelin ingangarim gasighasisi. Kamaghin Pol men arazibar gun migei.

Pol ingangarir God aposelbagh aningizimin gun migei

(Sapta 1-7)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposelin mam. God uan ifongiamin gin ghua, aposelin min ikiasa na amisefe. Ki en aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam osirigha, ia Korinin nguibar ekiamin aven Godin siosin itiba, ko Godin gumazamizir Akaiian Provinsin danganiba bar itiba, ia bagha an osirigha anemadi.

² Egha ga God ko migia ghaze, God en Afeziam, ko en Ekiam Kraisi Iesus ian apangkuva, navir amirizim ia daningam.

Pol God an akurazir bizim bagha a minaba

³ E Godin ziam fam, a God, egha en Ekiam Kraisi Iesusin Afeziam. A en Afeziam, ezi akurazir arazim ko apangkuvir arazim an otifi. Ezi a, gumazir osimtiziba ateriba, a men girakirangin tuiva egha navir amirizim me ganidi.

⁴ God kamaghin ifonge, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi moghin, e gumazir osimtizir aviriba ateritabar girakirangin tuiva navir amirizim me daningam. Kamaghin, osimtiziba e bativir dughiabar, an en girakirangin tuiva navir amirizim e ganidi.

⁵ Kraisi osimtizir bar ekiam aterezi moghin e uaghan aneteri. Ezi God Kraisi girakirangin tugha navir amirizim a ganingizi moghin, God Kraisin ingangarimin, en girakirangin tuzima navir amirizim e giziva.

⁶ God kamagh sua, ia navir amirizim ko an akurvazim iniam, bizir kam in osimtizim ateri. God navir amirizim e daningiva, a uaghan navir amirizim ia daningam. Ia en min tuivigh gavgavigh osimtiziba aterti, God navir amirizim en min ia daningam.

⁷ Ezi e kamaghin nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, ia tuivigh gavgavigham. E fo, ia e ko osimtizim ateri, kamaghin amizi, ia uaghan e ko navir amirizim iniam.

⁸ Nan adarasi, e osimtizir Esian Provinsin e batoziba, ia a gifoghasa. Osimtizir bar ekiam e avara, egha en gavgaviba bar dagh afira. Ezi kamaghin e ghaze, e ti ovegham.

⁹ Bar guizbangira, e mati gumazim jas ovengasava a migei moghin, e uari barasi. God kamagh sua, e uan gavgavibara nighnighan kogham. Puvati, e Godin gavgavimra nighnigh a gisin tugham, a gumazir ovengezibagh amizi me ua dikafi. Kamaghin, bizir kam e bato.

¹⁰ Kar bizir bar kuram, an e gamizi e atam oveghai. Ezi God en akura. Egh a gin uam en akuragham. E nighnizir gavgavim Godin ikia bar fogha ghaze, zu-

rara bizir kuram e bativtima, God uam en akuraghtima, e deraghvira ikiam.

¹¹ Egh ia en akuragh God ko mikim. Eghti God gumazamizir aviribar dimdiaba baragh en akuragham. Eghti gumazamizir bar aviriba ganigh, egh me God en akuragha e gamizir biziba bagh a minabagham.

Pol Korinbagh ifarazir puvati

¹² Bizir kam na gamima ki bar akonge. Nan navir averiamin, ki uan araziba deravira da tuisigha kamaghin fo, ki nguazir kam in ikia arazir aghuim gami, egha guizbangira ian damazibara e arazir bar aghuim gami. Ki arazir God nan akazir kam gamua God baghavira itir arazibar gin ghua, bizitam ian modozir puvati. Ki nguazir kam in fozim isa arazir kam gamizir pu. Puvati, ki God in apangkuvim in gavgavim isa, arazir kam gami.

¹³⁻¹⁴ Egha ki ia bagha akinafarim osirava, akar ia deravira gan dar mingaribagh foghamiba, ki dararama osiri. Ki ia bagha akar igharazitaba osirir puvati. Guizbangira, dughiar mabar ki osirir migirigiar maba, ia deragha dagh fozir puvati. Ki kamagh sua, ia en Ekiam Iesus Izamin Dughiamin, ki ia bagha ziar ekiam in izi moghin, ia na bagh ziar ekiam iniam. Kamaghin ia guizbangira nan akabar mingaribagh foghasa, ki ifonge.

¹⁵⁻¹⁶ Ki kamaghin nighnizir gavgavim ikia ghaze, ia na bagh ziar ekiam iniam. Ezi bizir kam bagha, ki akam akirigha ghaze, ki faragh izi ian ganam. Egh ki ia ategh, Masedonian Provinsin mangam. Egha ki Masedonia Provins ataghizir dughiamin, ki uamategh izi ian ganasa nighnisi. Ezi arazir kam in God dughiar pumuningin arazir aghuim in ia damuam. Eghti ia nan akuraghti, ki Judian Distrighin mangam.

¹⁷ Ezi manmaghin ami? Ia ti ghaze, ki amizir migirigiar kaba, ki pura ia gifari. Ia ti ghaze, ki nguazir kam in gumazibar min puram akar dikirizibagh amua dar ghuangsiha egha ghaze, “Guizbangira” o

“Puvati” uaghara aningin mikimam? Bar puvati.

¹⁸ God zurara uan migirigiabar gintisi. Ezi kamaghira ki guizbangira ia migei, migirigiar ki ia gamiba bar, da uaghara “guizbangira” o “puvati” migeir pu.

¹⁹ Ki, ko Sailas, ko Timoti, e ian tongin akam akuri, a God in Otarim Kraissin Iesusin akam. Ezi ia fo, Kraissin a “guizbangira” ko “puvati,” uagharam aningin migeir puvati. Kraissin zurara guizbangira migei.

²⁰ God in akar dikirizir aviriba iti. Ezi Kraissin “guizbangira” akar dikirizir kaba bar dav gei. Kamaghin amizi, e God in akam barazima a Kraissin ziamin ghaze, “A guizbangira,” ezi e God in ziam fe.

²¹ Ezi God uabi gavgavim isa, e ko ia ganidi, ezi e Kraissin ko porogha, ikia gavgafi. Egha a uabi ua bagha e amisefe.

²² Egha a uabi uan inabazir ababanim e gati, kamaghin me en gan fogh suam, e an gumazamizibara. Egha uan Duam en navir averiabar ikiasa an e ganingi. God in Duamra a uaghan bizir aghuir faragha zuir mam, God e daningasa. E God in Duam inigha givagha, kamaghin e fo, e guizbangira bizir avirir maba sara iniam.

Pol zuamira Korinin ghuzir puvati

²³ God, a gumazir nan migirigiaba gavgavim dagh anidim, egha a nan navim in gari. Ezi ki an ziamin guizbangira kamaghin migei, ki osimtizim ia daningan aghua, kamaghin amizi ki zuamira Korinin izezir puvati. Kamaghira tu.

²⁴ Ki kamaghin mikemezir puvati, e ian nighnizir gavgavibar ganti, da en apengan iti. Puvati. E fo, ia nighnizir gavgavim Kraissin ikia mitivigha gavgavigha gifa. Egha e ian agorogem damuti, an otivasa, e ia ko ingari.

2

¹ Ki kamaghin nighnisi, ki ia bagh izan kogham, egh ia damuti ia fomira na basemezi moghin na basiman kogham. Kamaghin ki izezir puvati.

² Egh ki ia damuti, ia na basemeghtima, tina iki na damuti ki bar akuegham? Ia, gumazamizir ki ia gamizi ia na basemeziba, iarara ikiam.

³ Ia gumazamizir agorogem na ganidiba, kamaghin ki ia bagh izi osimtizim ia daningan aghua. Ezi bizir kam bagha ki fomira ia bagha akinafarir mam osirighava anemada. Ki fo, ki bizitam bagh bar akueghti, ia uaghan bar moghira bar akuegham.

⁴ Guizbangira, ki ia bagha akinafarim osirir dughiamin, ki bar ian apangkuvigha, nan navim bar osemi, ki puviram azi. Ki osimtizim ia daningasa akinafarir kam osirizir puvati. Ki ghaze, ia kamaghin fogh suam, ki bar ia gifuegha, bar uan navim ia ganingi. Kamaghin ki ia bagha osiri.

Korinba, gumazir arazir kurabagh amizimin arazir kuram gin amang

⁵ Gumazitam osimtizim gumazir igharazibagh aningi, an osimtizim na ganingizir puvati. Ki migirigiar gavgavir aviribar bizir kam mikiman aghua. Ki kamaghin mikimasa, a ia gamizima, ian naviba bar moghira, mong ian osemi.

⁶ Ezi ian aviriba ghaze, gumazir kam a ivezir kurar tam inigh. Ezi datirighin anenigha givagha, kamaghira tu.

⁷ Kamaghin amizi, ia arazir igharazitamin datirighin a damu. Ia an arazir kuraba gin amadaghiva, an girakirangin tugh, egh navir amirizim a daning. Puvatighi, osimtizir bar ekiam gumazir kam dikabiragham.

⁸ Kamaghin, ki ia gakaghora ghaze, ia an akaghti a fogham, ia a gifuegha mamaghira iti.

⁹ Akinafarir ki faragha osirizim, mar ki pura ia basamasa an osiri. Ki kamaghin foghasa, ia nan akabar gintigha biziba bar dagh ami, o puvati?

¹⁰ Eghti ia gumazitamin arazir kuraba gin amangti, ki uaghan da gin amangam. Eghti ki gin amangamin arazir kuratam ikiti, ki ian akurvaghsi Kraisin damazim a gin amangam.

¹¹ Ki atiatia ghaze, Satan ti e gifaragh e dikabiragham. Kamaghin ki arazir kuraba gin amadi. E Satanin mogomer nighnizir kurabagh fogha gifa.

Pol Taitusin ganasa

¹² Ki Kraisin akar aghuim akunasa izava, Troasin nguibar ekiamin otogha gari, Ekiam ki ingangarir kam damuasa, a na bagha tuavim ati.

¹³ Ezi ki uan aveghbuam Taitusin ganizir puvati. Kamaghin nan navim derazir puvati. Kamaghin amizi, ki Troasba ategha uamategha iza Masedonian Provinsin oto.

Aposelba Godin gavgavimin midorozibagh afisi

¹⁴ Ezi God, Krai ko porogha en faragha zuima, e an gin ghua kalabuziar gumazibar min ghua bar akuegha migia ghaze, Krai modorozim gafiragha apaniba dikabiragha gifa! Ezi arazir kam in gumazamiziba bar God gifoghamin fofozim ini. A mati mughuriar aghuimin min otozi, aminim a birazi a tintinibar ghu. Bizir kam bagha ki Godin minabi.*

¹⁵ Guizbangira, e mati pauran min migharir mughuriar aghuim zuim, Krai a inigha ofan min God ganingi. Mughuriar kam, a Godin Nguibamin zuir tuavimin zuir gumazibar tongin otiva zui. Egha uaghan helin zuir tuavimin itir gumazibar tongin otiva zui.

¹⁶ Egha helin tuavimin zuir darasi, mughuriar kam barazima, an ovever mughuriamin min zui. Egha a me gamima, me ovei. Ezi Godin Nguibamin tuavimin zuir darasi, me mughuriar kamra a barazima, a mati ikirimirir aghuim isi mughuriam. Egha a ikirimirir aghuim me ganidi. Tinaro gavgavigh ingangarir kamagh garim damuam? Bar puvati.

¹⁷ Ezi e gumazamizir mabar min amir puvati, me danganiba bar dagh aruava Godin akam migia, mati me dagiaba bagha biziba amadi. God uabi ingangarir kam e ganingi, ezi e ifarir puvati, e guizbangira

2:4: Ap 20:31 2:5: 1 Ko 5:1, Ga 4:12 2:9: 2 Ko 7:15, 10:6 2:11: Lu 22:31 2:12: Ap 14:27, 1 Ko 16:9 * 2:14: (2:14) Grighin akar otevitam kagh deragha mikemezir puvati. 2:15: 1 Ko 1:18, 2 Ko 4:3 2:16: Lu 2:34, Jo 9:39, 1 Ko 15:10, 2 Ko 3:5-6, 1 Pi 2:7-8 2:17: 2 Ko 1:12, 4:2, 11:13, 1 Pi 4:11, 2 Pi 2:3

migei. E Krai ko porogha, egha Godin damazimin e deraviram an akaba akuri.

3

Aposelba akar gavgavir dikirizir igiamin ingangarir gumazibar otifi

¹ E ti ian aghariba apirti, ia suam, e gumazir aghuiba, kamaghin e ti migirigiar kabagh ami? O e ti gumazir mabar min e gumazibav kimiti, me ia bagh akinafariba osir ia mikim suam, e gumazir aghuiba? O e uarir akurvaghshi ian azangsighti, ia en akurvaghamin akinafarim osiram? Bar puvati!

² Ia uari, mati akinafarir en gun gumazibav geim. Ezi akinafarir kammin osiziriba, da en navir averiabar aven iti. Eghti gumazamiziba bar akinafarir kammin ganiva a diponam.

³ Ia bar azenara iti, mati akinafarir mam Krai an osirizi e a inigha ize. A finfinir dipamin an osirizir puvati. A zurara ikiamin Godin Duamin an osiri. Egha a dagiar ekiatam gisin an osirizir puvati. A gumazamizibar navir averiabar an osiri.

⁴ E fo, God ingangarir kam damuasava e amisefe. Ezi Krai fofozir kam e ganingi. Kamaghin, e akar kabar gun ia migei.

⁵ Guizbangira, e uari ingangarir kam damuan buraghuburaki, kamaghin amizi e uari kamaghin mikiman kogham, e uari bizibagh ami. Puvati, God uabira gavgavim e ganidima, e ingangarir kam gami.

⁶ Ezi a uabi e gamizima, e Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, e an ingangarir gumazibar otifi. Akar Dikirizir kam, a bizir me akinafarimin osirizir puvatizim, mati Moses Osirizir Arazir fomiram otoziba. Puvati. Kar Godin Duamin bizim. Moses Osirizir Araziba gumazibagh amima me ovei. Ezi Godin Duam ikirimirir aghuim me ganidi.

⁷ Ingangarir God amizim, a Moses Osirizir Arazibagh amizi da otifi. Ezi tuavir kammin ovevem otos. Dughiar kam God dagiam abighizi, osiziriba vaghavagha an

otifi, ezi Godin angazangarim uaghan ize. Egha angazangarir kam Mosesin guam a gisira, ezi Israelba an guamin ganan buraghuburaki. Ezi gin angazangarir kam gifa.

⁸ Ingangarir God uan Duam gumazamizibar aningasava amizim, a ingangarir Moses Osirizir Araziba aningasava amizim, a bar a gafira. Eghti Godin angazangarim ko gavgavim, ingangarir kammin iki mamaghira ikiam.

⁹ Moses Osirizir Arazibar ingangarir kam, a en araziba tuisighiva e mikim suam, e ovengam. E fo, ingangarir kam Godin angazangarim sara ize. Egh ingangarir kam Godin angazangarim sara iziti, ingangarir gumazamizibar amuti me Godin damazimin deraghamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara izi mamaghira ikiam.

¹⁰ Godin angazangarir ekiam ko gavgavim, ingangarir igiar an amizim ko ikia bar ekevegha mamaghira iti. Egha angazangarir kam, Godin angazangarir ingangarir ghurim ko itim, bar a gafira. Kamaghin, e datirighin gara nighnisi, ingangarir ghurimin angazangarim munge.

¹¹ Ingangarir ghurir kam a zurara ikian kogham. Puvati, a mungegham. Egha a Godin angazangarim sara ize. Kamaghin e fo, ingangarir igiar zurara ikiamim, a Godin angazangarir bar ekiam sara iza mamaghira iti.

¹² Ezi e nighnizir gavgavim ikia bar fo, angazangarir kam iziva e bativ mamaghira ikiam, ezi a bagha mizuai. Kamaghin, e atiati puvatigha azenara an gun migei.

¹³ E Moses amizi moghin amir puvati. An guamin angazangarim siragha mungemarima, a kamaghin aghua, Israelba an ganam. Kamaghin a iniravizim inigha uan guam avara.

¹⁴ Ezi fomira iza datirighin tuzir dughiamin, Israelbar nighniziba bar pirizi, me Godin Akar Dikirizir Gavgavir

3:1: Ap 18:27, Ro 16:1, 2 Ko 5:12 **3:2:** 1 Ko 9:2 **3:3:** Kis 24:12, Jer 31:33, Ese 11:19, 36:26, 1 Ko 3:5, Hi 8:10 **3:4:** 2 Ko 2:16 **3:5:** Jo 15:5, 1 Ko 15:10, Fl 2:13 **3:6:** Jer 31:31, Jo 6:63, Ro 7:6, 1 Ko 11:25, Ga 3:10, Ef 3:7, Kl 1:25, Hi 8:6-8 **3:7:** Kis 34:1, 34:28-30, Lo 10:1, Ro 7:10 **3:8:** Ga 3:2, 3:5 **3:9:** Lo 27:26, Ro 1:17, 3:21 **3:10:** Kis 34:29 **3:12:** 2 Ko 7:4, Ef 6:19 **3:13:** Kis 34:33-35, Ro 10:4, Ga 3:23 **3:14:** Ais 6:10, Jo 12:40, Ap 28:26-27, Ro 11:7-8, 11:25

Ghuribar gara, dar mingariba deragha dagh fozir puvati. Egha mati Mosesin guam avarazir iniravizim, men nighniziba avaraghavira iti. Ezi gumazitam me avarazir iniravizir kam adangizir puvati. Kraus uabira, gumazim a gifoghtima, God a da iniravizir a dukuaghav itim adegham.

¹⁵ Guizbangira, dughiaaba bar me Moses Osirizir Araziba dibori, ezi iniravizir kam ikia men nighniziba apira, iza datirighin oto.

¹⁶ Egh gumazim uan navim Ekiam bagh a giraghti, God iniravizir an nighnizim avarazim adegham.

¹⁷ Ki Ekiam migia, kar ki Godin Duam migei. Eghti Ekiamin Duam gumazitamin ikiti, eghti bizitam gumazir kamın suiragh a ikirarighan kogham. Bar puvati. A bar firighrigh ikiam.

¹⁸ E bar moghira, bizitam en guaba avarazir puvati. Ezi Ekiamin angazangarir ekiam e gisirazima, e ganganir guabar garimin min otogha, Godin angazangarim gumazamizibar akakasi. E zurara Godin angazangarir kam isavira iti, ezi a bar en arazibagh ighavira itima, e Ekiamin nedazimin min otivavira iti. Ekiam, a Godin Duam, egha a bizir kabagh ami.

4

Aposelba, me nguazir minebar min iti

¹ God en apangkuvigha egha ingangarir kam e ganingi. Ezi kamaghin e ingangarir kam gamuava amiraghmirazir puvati.

² E aghumsizir arazir gumaziba mogava amiba, e akirim ragha dagh asara. E ifavarir arazibagh amir puvati. Egha e Godin akam girazi, a igharagha otozir puvati. E Godin guizin akam azenarama anakuri, eghti gumazamiziba bar uan navir averiabar aven en araziba tuisigham. Egh me kamaghin fogham, e ingangarir bar aghuim Godin damazimin a gami.

³ Ezi tarazi akar aghuir e kurir kamın mingarim gifoghan kogh, mati iniravizim

men nighnizim avaraghavira iti. Gumazir kaba, me helin zuir tuavimin itibara.

⁴ Satan a nguazir kamın godin ifavarim, a gumazir kabar nighniziba mitatem dagh aningizima, me nighnizir gavgavim puvati. Ezi kamaghin Krausin akar aghuimin angazangarim ko an apangkuvim men navir averiabar aven ghuava avenge. Kamaghin, me Kraus deragha an garir puvati, a uabi Godin mirara itir nedazim.

⁵ E uari uan arazibar akam kurir puvati. E kamaghin akam akura ghaze, "Kraus Iesus, a en Ekiam. Ezi e Iesusin migirigiamin gin ghua egha ian ingangarir gumazibar iti."

⁶ Fomira God kamaghin migia ghaze, "Mitatemın aven, angazangarim otogh siragham." Ezi Godin kamran angazangarim iza en navir averiabar ikia egha e gamizima, e Godin fofozir aghuiba iti. E Kraus Iesusin guamin angazangarir kamın gara, egha e Godin angazangarim ko an gavgavim gifo.

⁷ E pura nguazir miner kinir gavgaviba puvatiziba min ami, ezi bizir bar aghuir kam en aven iti. Bizir kam kamaghin en aka, gavgavir bar ekiar kam, a Godin otifi, an en otivir puvati.

⁸ Ezi dughiar mabar osimtizir aviriba e bativigha, egha da e dikabirazir puvati. Ezi bizir aviriba en nighnizibar iza e gamima e okam nighnisi, ezi da en nighniziba bar da apirizir puvati.

⁹ Gumazir aviriba en apanibar iti, ezi God e ataghizir puvati. Me e misogha pazava e gami, egha bar e gasighasighizir puvati.

¹⁰ E kamagh sua, e uan ovengamin nivafizir kabar, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar ganam. Kamaghin e zurara uan ovengamin nivafizibar, Iesusin ovevem men akakasi.

¹¹ E kamaghin ifonge, e uan ovengamin nivafizir kabar, e gumazamiziba Iesusin ikirimirir aghuim men akaghtima, me dar

3:16: Kis 34:34, Ais 25:7, Ro 11:23, 11:26 **3:17:** Jo 8:32, 8:36, Ro 8:2, 1 Ko 15:45, 2 Ko 3:6, Ga 5:1 **3:18:** Kis 16:7, 24:17, Ro 8:29, 1 Ko 13:12, 15:49, 1 Ti 1:11 **4:1:** 2 Ko 3:6, 1 Ti 1:13 **4:2:** 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:17, 6:4, 6:7, 1 Te 2:3-5
4:3: 1 Ko 1:18, 2 Ko 2:15, 2 Te 2:10 **4:4:** Jo 1:18, 12:31, 12:45, 2 Ko 4:4, Ef 2:2, Fl 2:6, Kl 1:15, Hi 1:3 **4:5:** 1 Ko 1:9, 1:13, 1:19, 1:23, 2 Ko 1:24 **4:6:** Stt 1:3, Ais 9:2, 2 Ko 3:18, 1 Pi 2:9, 2 Pi 1:19 **4:7:** 1 Ko 2:5, 2 Ko 5:1, 12:9 **4:8:** 2 Ko 1:8, 7:5 **4:10:** Ro 8:17, 1 Ko 15:31, Fl 3:10, 1 Pi 4:13 **4:11:** Ro 8:36, 1 Ko 15:31, 15:49

ganam. Kamaghin e angamra ikia Iesusin ingangarim bangin gumaziba e misozi, e dughiar aviribar atam ariaghiri.

¹² Kamaghin, e ghaze, ovevem e bativasa amuavira iti, eghti en arazir kam ia damuti, ia ikirimirir aghuarim iniam.

¹³ Gumazir mam Godin Duamin fofozim an itima, a Godin Akinafarim kamaghin osiri, "Ki nighnizir gavgavim Godin ikia, egha kamaghin ki an gun migei." Kamaghira, Godin Duam en aven ingara e gamima, e uaghan nighnizir gavgavim Godin ikia egha kamaghin an gun migei.

¹⁴ E kamaghin fo, God, Ekiam Iesus gamizi, a ua mozimn dikavigha ikirimirir aghuarim ini. A uaghan e damighti, e Iesus ko ua dikavighti, a bar e inigh, ia ko mangiti, e an boroghin ikiam.

¹⁵ Bizir e bativir kaba bar, da ia bangin e batifi. God kamagh sua, arazir kamin an apangkuvim gumazamizir aviriba bativ mangvira ikiam. Egh gumazamizir kaba a minabi mangvira iki, egh an ziam fam. Kamaghin bizir kaba e batifi.

Aposelba nighnizir gavgavim Kraisin ikia egha gavgavim ini

¹⁶ E ingangarir bar aghuir God amizir kam ginighnigha, kamaghin an ingangarim damuasa amiraghamirazir puvati. E fo, en nivafizir azenan itiba, bar ikuvighasava amima, ezi en navir averiabar aven, e zurara dughiabar gumazir bar igiabar min otivavira iti.

¹⁷ E fo, osimtiziba ko mizazir e datirighin ateriba, da osimtizir ekiaba puvati. Egha da dughiar otevimra ikiam. Egh da en akuraghti, e dabirabir bar aghuim Godin Nguibamin zurazurara a iniam. E fo, bizir aghuir e iniamin kaba, da bizir igharaziba bar dagh afiraghti, eghti osimtizir e datirighin aterir kaba, da pura bizibar min otivigham.

¹⁸ E uan damazibar garir biziba, e dar gara dagh nighnizir puvati. Bizir e uan

damazibar ganam koghambiba, e mighigha a dar gara dagh nighnisi. Bizir e uan damazibar gariba, da bar dughiar otevimra ikiam. Ezi bizir aghuir e uan damazibar ganam koghambiba, da bar zurara ikiam.

5

¹ E kamaghin fo, nguazimn averpenir e datirighin aven itir kaba, da gin dipirighrigh ikuvigham, kar en nivafizimn ovevem. Eghti dughiar kam God dipenir igharazir aghuim e daningam, kar en nivafizir igiam. Dipenir kam, gumazitam an ingarizir puvati, God uabi an ingari. A Godin Nguibamin iki zurazurara ikivira ikiam.*

² E datirighin nguazimn dipenir kamin ikia, egha navim bigha ara ikia egha uan dipenir Godin Nguibamin itim inigh, egh korotiamn min e anerughasa bar ifonge.

³ Egh e anerugh uan nivafizim avaragh, egh bibiamra ikian kogham.

⁴ E nguazimn averpenimn aven ikiavira ikia, egha e osimtiziba atera navim bigha ara iti. Ezi da e gamima e uan nivafizir ghurir kam ataghraghasa puvati. E nivafizir igiar aghuim a gisin aneghuasa ifonge, mati e korotiar igiam ghurim gisin anerughtima, anagapazagh ganganir bar aghuim damuam. Tuavir kamin en nivafizir ovengamim, a ua iraghirigh, egh nivafizir angamra ikivira ikiamin min otogham.

⁵ God uabi e akirigha angamra ikiavira itir dabirabir kam e ganingi, egha uan Duam e ganingi. God bizir bar aghuir maba e daningasa, egha faragha uan Duam e ganingi. Ezi e Godin Duam inigha gifa, egha bar fo, e bizir aghuir igharaziba uaghan da iniam.

⁶ Ezi kamaghin e bizir kam ginighnigha egha tuivigha gavgavighavira iti. E fo, e nivafizir kam sara iki, egh Ekiam ko an Nguibamin ikian kogham.

4:13: Sng 116:10, Ro 1:12, 2 Pi 1:1 **4:14:** Ro 8:11, 1 Ko 6:14 **4:15:** 1 Ko 3:21, 2 Ko 1:3-6, Kl 1:24, 2 Ti 2:10 **4:16:** Ro 7:22, Ef 3:16, Kl 3:10, 1 Pi 3:4 **4:17:** Mt 5:12, Ro 8:17-18, 1 Pi 1:6 **4:18:** Ro 8:24, 2 Ko 5:7, Kl 1:16, Hi 11:1-3 **5:1:** 2 Ko 4:7, 2 Pi 1:13-14 * **5:1:** (5:1) Averpenir nguazimn itir kamnang, kar nivafizir e nguazir kamin inizibar akar isin zuim. Ezi dipenir igharazir mam, kar e Godin Nguibamin iniamin nivafizir igharagha garir bar igiaba. **5:2:** Ro 8:23 **5:4:** 1 Ko 15:53-54 **5:5:** Ro 8:16, 8:23, 2 Ko 1:22, Ef 1:14, 2:10 **5:6:** Hi 11:13-16 **5:7:** Ro 8:24-25, 1 Ko 13:12, 2 Ko 4:18, Hi 11:1

⁷ Bizir e gariba, e dagh nighnigha, dar gin zuir puvati. E pura nighnzir gavgavim Ekiamin ikia, egha an gin zui.

⁸ Ezi ki mikemegha gifa, e uan navibar suigha iti, egha atiatir puvati. E nivafizir ghurir kam ategh mangi Ekiam ko iki an Nguibamin ikiasa bar ifonge. Eghti an Nguibar a itim, guizbangira en nguibamin min ikiam.

⁹ Egha e nguibar manamin iti, an en nguibam, o Godin Nguibam, e zurara kamaghin bar ifonge, e arazir aghuir Ekiam ifongezibar amuam.

¹⁰ Guizbangira, e bar moghira Kraisin kotin otivighti, an en araziba tuisigham. Dughiar e nguazimin nivafizimin aven itim, e arazir aghuibagh ami, o arazir kurabagha ami, egh kotiam dughiamin e bar vaghvagh uan arazir amizibar ivezim iniam.

E gumamazibar akuraghti, me Godin namakabar otivam

¹¹ Egha e Ekiamin atiatia egha an apengan iti. Egha kamaghin gumamaziba nighnzir gavgavim Godin ikiasa, e men nighnziba fa me gakaghoi. God guizbangira bar en nighnziba ko arazibagh fo. Ki uaghan kamaghin nighnisi, ia en araziba tuisigha egha fo, e ingangarir aghuim gami.

¹² E ua migeir akar kam, e ian aghariba apirti, ia en ziaba fi suam, e gumazir aghuiba, e kamaghin nighnzir puvati. Ia fo, marazi pura gumazibar ziar ekiaba itiba bagha bar akonge, egha men navimin aven otivir araziba bagh nighnzir puvati. Ezi e kamagh sua, ia gumazir kabar akaba ikarvaghamin fofozim iki. Bizir kam in e ia bagha osiri, eghti ia en arazir aghuiba bagh bar akongegham.

¹³ Guizbangira, marazi ghaze, en araziba ko en nighnziba ti gumazir onganibar min iti. Puvati, kar e guizbangira Godin ingangarim gami. Egh e nighnzir

aghuarim ikiva, egh ian akurvaghsi e kamaghin damuam.

¹⁴ E deragha nighnigha egha fo, gumazir mam bar e bagha areme. Ezi tuavir kam mati, e bar moghrama ovegha gifa. Kamaghin Kraisi e gifongezir arazim, en naviba fa e abirima, e an ingangarim gami.

¹⁵ Gumazir kam kamaghin ifonge, e gumazir angamra itiba uari uari baghivira ikian kogham. E gumazir e bagha ovegha ua dikavizim baghivira ikiam. Kamaghin, a bar moghira e bagha ovenge.

¹⁶ Kamaghin amizi, e datirighin uam navir ghurimin arazimin gin ghua gumamazibar araziba tuisizir puvati. Guizbangira, e faragha navir ghurimin arazimin gin ghua Kraisin araziba tuisiki. Egha datirighin ua kamaghin amir puvati.

¹⁷ Gumazitam Kraisi ko poroghti, God gumazir kam damighti, a gumazir bar igiam otogham. Eghti bizir ghurim bar givaghti, bizir bar igiam otogham.

¹⁸ Bizir kaba bar, God dagh amima, da e batifi. E fomira an apanibar min iti, ezi Kraisin ingangarimin an e gamizi, e datirighin an namakabar otifi. Egha a uaghan, ingangarir kam e ganingi, eghti an apanir igharazibar amighti, me an namakabar otivam.

¹⁹ En migirigiam kamakin: God, Kraisin ingangarimin tuavimin, a nguazimin itir gumamaziba bar me gamima, me Godin apanim gamir arazim ataghragha, egha an namakabar min otifi. Egha men arazir kurar me amiziba, a ua dagh nighnzir puvati. Egha a ingangarir kam e ganiga ghaze, ia akam nan apanibav kinighti, me oregh egh nan namakabar otivigham.

²⁰ Kar e Kraisin abuir gumazibar otivigha, mati God uabi uan dimdiam ia ganingizi moghin, e akar kam ia mikiri. Kamaghin, e Kraisin danganim isa, ia gakaghora ghaze, ia Godin apanim gamir araziba ategh an namakabar otifigh.

²¹ Kraisi uabi arazir kuratam gamizir

5:8: Fl 1:23 5:9: Kl 1:10, 1 Te 4:1 5:10: Sav 12:14, Ro 2:16, 14:10, Ga 6:7, Kl 3:24-25, MAA 22:12 5:11: 2 Ko 4:2, Hi 10:31, Ju 23 5:12: 2 Ko 1:14, 3:1 5:14: Ro 5:15 5:15: Ro 14:7-8, 1 Ko 6:19, Ga 2:20, 1 Te 5:10, 1 Ti 2:6, 1 Pi 4:2 5:16: Jo 6:63, 15:14, Fl 3:7-8, Kl 3:11 5:17: Ais 43:18, Ro 8:1, 8:9-10, Ga 5:6, 6:15, Ef 2:15, MAA 21:5 5:18: Ro 5:10, Ef 2:16, Kl 1:20, 1 Jo 2:2 5:19: Ro 3:23-25, Kl 1:19-20 5:20: 2 Ko 3:6, 6:1, Ef 6:20 5:21: Ais 53:6-12, Jo 8:46, Ro 5:19, 1 Ko 1:30, Ga 3:13, Fl 3:9, Hi 4:14-15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 3:5

puvatì. Ezi God kamagh sua, e Krais ko porogh, egh an gavgavimìn e Godìn damazimìn gumazamizir aghuibar otivam. Kamaghìn, God en akurvaghasa egha, en arazir kuraba bar Krais gisin da arìki, ezi Krais mati uaghan gumazir arazir kurabagh amir mamìn mìn oto.

6

Aposelba uan ingangarim gamua osimtizir aviriba ateri

¹ E God ko ingara egha pamten ia gakaghora ghaze, ia gumazamizir Godìn apangkuvim iniziba, ia aneteghti a pura bizimìn mìn otivan marki.

² God kamaghìn migei, “Dughiar ki ian kuarkuvigha atizim, an otozi, ki ian dimdiam barasi. Dughiar ki ian akurvaghasa atizim, an otozi, ki ian akura.” Ia oragh! Ki ian kuarkuvighamin dughiam datirighìn otos. Ezi uaghan ki ian akurvaghamin dughiam datirighìn otos!

³ E gumazitam mighirighiar kuratam e amir ingangarim damuan e aghua, egha kamaghìn en arazir amiba bar, e gumazitam gamizi a uan dagarim asegha irizir puvatì.

⁴ E Godìn ingangarir gumazibar ikia, egha kamaghìn zurara uan arazir aghuiba gumazamizibar akakasi. E men aghariba apira me migeima me kamaghìn fo: Osimtizir e bativiba, ko bizir me bar pazava e gamiba, ko bizir e gasighasiziba, e dar tuivigha gavgavighavira iti.

⁵ Me e misogha, egha e isa kalabusin e arisi. Apanir aviriba e akumakua niginir dafam gamua en atari. Ezi e puvira ingara, egha deragha akuir puvatigha, egha mitiriabara iti.

⁶ Egha e arazir Godìn damazimìn zuezbagh amua, egha guizin akamin fofozimìn suira. E akamadariba ikarvagha egha bemiram atarir puvatì. E arazir aghuibar gumazamizibagh ami. E Godìn Duamin gavgavim iti. E igharaz darazigh ifongezir arazim guizbangiram a gami. E arazir kabagh amua kamaghìn ian aka, e guizbangira Godìn ingangarir gumaziba.

⁷ E guizin akam akura, egha Godìn gavgavimìn uan ingangarim gami. E Godìn arazir aghuimìn suira, mati inogovimìn bizibar mìn, e uan agharir ikiriam ko guvimìn dar suigha, Godìn ingangarim bagha misosi.

⁸ Gumazir maba en ziaba fe. Ezi igharaziba en zibagh asighasisi. Ezi marazi girakirangìn e migha e gasighasisi, ezi igharaziba en gun uan namakabav gha ghaze, e arazir aghuibagh ami. Gumazir maba ghaze, e gumazir ifariba. Ezi kamaghìn puvatì, e gumazir guizin akabav geiba.

⁹ Marazi en gara, mati me e gifozir puvatì. Ezi guizbangira, gumazamiziba bar moghiram e gifos. Marazi en gara ghaze, dughiar aviriba e atam ovei. Ezi guizbangira, e angamra ikiavira iti. Marazi en gara ghaze, God uam e akirmighasa mizazir ekiar kam e ganidi. Ezi guizbangira, e aremezir puvatì.

¹⁰ Marazi en gara ghaze, e bar osemi. Ezi guizbangira, e zurara bar akongegha iti. Marazi en gara ghaze, e onganarazibar mìn iti. Ezi guizbangira, e gumazamizir aviribar akurvazima, me Godìn Duamin amodoghìn, bizir aghuir aviriba bar izifa. Marazi en gara ghaze, e biziba puvatizi moghin pura iti. Ezi guizbangira, e Godìn Duamin amodoghìn, e biziba bar avirasemegha iti.

¹¹ Ia, Korinìn itir Kraisìn adarasi, e azenara bighvira ia mikimasa. E guizbangira uan naviba kuighava da isa ia ganidi.

¹² E uan naviba dukuazir puvatì. Puvatì, e ia bagha bar ifonge. Ezi ia uari uan navibar kumi. Ezi navir vamiran itir arazir kam, en tongìn itir puvatì.

¹³ Ki datirighìn mati Afeziam uan boribav gei moghin, ki ia migei. Ia arazir e amibar mìn, ia uaghan uan naviba kuighava da isi e daningam.

E Godìn Dipenimìn mìn iti

¹⁴ Kraisin adarazir azenan itir gumazamiziba, men araziba bar ighara. Kamaghin amizi, ia me ko porogh egh me ko ingangaribar amuan marki. Ki ian azai, Godin arazir aghuim ko arazir kuram ti manmaghin uaning ko porogh uaning ko ingaram? Eghti angazangarim ko mitatem manmagh uaning inigh ikiam? Bar puvatigham.

¹⁵ Krais ko Satan, aning ti navir vamiran iti, o? O, gumazir nighnizir gavgavim itim, ko gumazir nighnizir gavgavim puvatizim aning manmaghin nighnizir vamira ikiam? Bar puvati.

¹⁶ Manmagh su, e Godin Dipenim ko marvir guabar dipeniba isafuragham? God fomira kamagh migei, "Ki me ko iki, egh men tongin daruam. Eghti me nan gumazamizibar min ikiti, ki men Godin ikiam." Kamaghin amizi, ia fo, e uari Godin zurara itimin dabirabir Dipenim.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi Ekiam ua kamaghin migei, "Ia me ategh, egh mangi danganir igharazitamin iki. Egh ia bar deraghvira uari baghan, ia ua bizir Godin damazimin zuezir puvatizitam uam an suighan marki. Ki uabi ia inigh, egh ian Afeziamin min ikiti, ia nan boribar min ikiam.' Godin bar gavgavir ekiam itim kamaghin migei."

7

¹ Nan namakar aghuiba, e Godin e bagha inabazir itir bizir kaba e da inigha gifa. Kamaghin, e nivafizim ko duam gami aning mizezir biziba, bar da batuegh, egh Godin damazimin bar zuegham. Egh e Godin atiating an apengan ikiam. Egh uari isi bar God danigh, egh Godin arazir zuezim zuraram an gin mangam.

Korinba navibagh irazima Pol bar akonge

² Ia uan naviba kuighiva, da isi e daning. E gumazitam arazir kuratamin a gamizir puvati. Egha e gumazitam pazava a gamizir puvati. Egha e gumazitam gifaragha puram an bizitam inizir puvati.

³ Ki akatam ia gasa migirigiar kam ia migeir puvati. Ia fo, ki fomira mikeme,

e uan naviba bar ia ganiga egha bar ia gifueghivira ikiam. Egh e ovengam, o e angamra ikivira ikiam, arazir kam kamaghira ikiam.

⁴ Ki kamagh fogha egha bizitam modozir puvati. Ki bighvira ia mikimam, nan navim bar amiraghrizi, ki ia bagha bar akonge. Osimtiziba guizbangira e batifi, ezi da pura biziba. E ia ginighnisi, ezi bizir kam e gamizi, en naviba ia bagha bar akueghavira iti.

⁵ E ghua Masedonian itir dughiam, e avughsasa amuava avenge. Nguibar kam in osimtizir avirir maba zurara e isi. Gumaziba e ko akaba, e uari batogha uariv gei. Ezi atiatir nighniziba, en navir averiabar aven iti.

⁶ Gumazamizir osimtiziba men naviba abinigha itiba, God men girakirangin tuiva navir amirizim me ganidi. Egha a Taitus amadazima, a uam e bagha izezima, en navir averiaba bar dera.

⁷ Taitus ua izezir arazir kamra, God e gamizi en naviba derazir puvati. Ia faragha Taitus gamizi an navim ian dera, egha a ian arazir kam in gun e geghani. Ian arazir kam in God uaghan en navibagh amizi da dera. Taitus kamaghin e migia ghaze, ia nan ganasa bar ifonge, egha ararer kam ian navir averiabar iti. Egha ia na ko navir vamiran ikiasa bar puvira nighnisi. Ezi kamaghin ki bar guizbangira bar akonge.

⁸ Ki fo akinafarir ki ia bagha osirizim ia gamizi, ian naviba osemi. Ezi ki uabi bizir kam mighigha a ginighnizir puvati. Ki guizbangira faragha bizir kam ginighnigha egha ian apangkufi, egha datirighin puvati. Akinafarir ki ia bagha osirizir kam ia gamizi, ia osemegha aghumsiki. Ezi arazir kam bar dughiar otevimram iti.

⁹ Ezi ki datirighin bar akonge. Ki fo, ia osemi, ezi ki bizir kam bagha bar akongezir puvati. Ki fo, ian osimtizim ko aghumsizim ia gamizi, ia uan navibagh ira, ezi ki bizir kam bagha bar akonge. Ki fo, God uabi ia gamizi, ian naviba osemegha aghumsiki. Ezi en migirigiar kataba bar ian navibagh asighasighizir puvati.

¹⁰ E fo, Godin otivir osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazibagh amima, me uan navibagh iraghrasi. Arazir kamın God uam en akura. Kamaghın, e arazir kam bagh uan navibagh isin nighnizir aviribara amuan markiam. Ezi nguazir kamın osimtiziba ko aghumsizir araziba, da gumamazibagh amima ovevem otifi.

¹¹ Ia kamaghın deragh nighnigh. God ia ganingizir osimtizir kam, bizir bar aghuir igharagha gariba dar ia gami. Bizir kamın God ia gamizi, ia uari uari bagha uan osimtizim deravira bighvira mikimasa ia ifonge. Ezi God ian naviba fezi, ia gumazir arazir kuram gamizimın atari. Ezi a ia gamizi, ia an atiatingi. Ia datirighın mighigha e ginighnigha, egha gumazir arazir kuram gamizimın arazim akirasa pamten ingari. Arazir ia migirigiar kam akirasava amiba, kamaghın akagha ghaze, ia Godin damazimın osimtizitam itir puvati.

¹² Ki akinafarir kam ia bagha an osira, egha arazir kuram gamizir gumazim ginighnigha an osirizir puvati. Egha gumazir igharazir pazava a gamim, ki uaghan a ginighnighizir puvati. Bar puvati. Ki kamaghın ifonge, ian arazir aghuim azenim girighti, ia Godin damazimın deragh fogh suam, ia bar na gifonge. Bizir kam bagha ki akinafarir kam osiri.

¹³ Ezi datirighın ian arazir kam e gamizi, en navir averiaba amiraghavira iti. En naviba amirazima, e bar akonge. Ia Taitusin akuragha an osimtiziba givazi, an navim amira. Ezi bizir kamın e guizbangira bar akonge.

¹⁴ Ki faragha ian arazir aghuibar gun Taitusin migia egha ian ziaba fe. Egha uan migirigiar kamın aghumsizim inizir pu. Puvati. Akar e ian arazir aghuibar gun mikemeziba, da guizbangira. Kamaghın datirighın Taitus fos, e ian ziaba fer migirigiaba, da bar guizbangira.

¹⁵ Taitus ia bagha izezir dughiamın, ia atiatia nigha, egha a inigha, bar an migirigiabar mirara ghue. Aian arazir kam ginighnighavira ikia egha bar ian apangku-

vigha egha navim ia bagha ikiavira iti.

¹⁶ Ki datirighın bar fogha ghaze, ia arazir aghuibara damuam. Kamaghın ki bar akonge.

Korinba, Judian itir Kraisin adarazir akurvaghsi dagiabar arigh

8

(Sapta 8-9)

*Kraisin adarazi, Judian itir Kraisin
adarazi bagha dagiaba arisi*

¹ Nan adarasi, e kamaghın ia mikimasa, God Masedonian Provinsin itir siosba bar men apangkuvigha men akurvasi.

² Osimtizir ekiam me batozi, dughiar kamın me biziba bar puvati. Ezi God me gamizi, me bar akuegha, egha Kraisin adarazigh nighnigha, egha men akurvaghasa dagiar bar aviriba arizi, da bar izifa.

³ Ki deravira kamaghın ia mikimasa, me uari uan ifongiamın gin ghua dagiar kaba aningi. Bizir me daningamin itiba, me da aniga, egha dagh isin bar aviriba aningi.

⁴ Me pamten e gaghora e migia ghaze, e men amamangatighti, me Godin apangkuvir arazim inigh, siosin igharaziba ko ingar, egh Judian itir Godin gumamazibar akurvagham.

⁵ E kamaghın nighnisi, me dagiataba aningam. Ezi men arazir aghuim, en nighnizi moghin, bar a gafira. Me uari isa God bar a ganiga, egha God ifongezir arazimın gin ghua egha uaghan uari isa bar e ganingi.

⁶ Taitus faragha Godin apangkuvir arazimın gin ghua ingangarir aghuir kam ian tongin a gami. Kamaghın amizi, e anemadi, eghti a uamategh mangi, uan ingangarir nam bar anegivagham.

⁷ Bizir ia amiba bar, da guizbangira bar dera. Ia nighnizir gavgavim Godin ikia, egha deraviram an gun migei. Egha ia fofozir ekiam ikia, egha Godin ingangarim damuasa bar moghira ifonge. Egha ia uaghan e bagha bar ifonge. Kamaghira, datirighın ia apangkuvir arazimın

gîn mangîva a gisîn arazir bar aghuir kam isafuragh ingangarir kam damu.

⁸ Ia nan akar kamîn girara mangasa ki akar gavgavim ia ganîdir puvati. Puvati, ki kamaghîn nîghnîgha ia mîgei, gumazamizir igharaziba ingangarir kam damuasa naviba me dikafi. Eghti ia damuamin arazir manatamîn, ki dar ganîva da tuisigh deragh dagh fogham, ia igharaz darazigh ifongezir arazim a guizbangrama otifi, o puvati?

⁹ Ia fo, en Ekiam Krais Iesus, en apangkuvir arazim bar ekefe. A Godin Nguibamîn bizir aghuir bar avîriba ikia, egha ia bangîn nguazir kamîn izegha onganarazimîn mîn iti. A ian akuraghti, ia bizir avîriba iniasa, ezi kamaghîn a biziba puvatizir gumazimîn mîn oto.

¹⁰ Ki datîrighîn ia dagîaba arîzir ingangarir kamîn uan nîghnîzim ia danîngasa. Ia azenir gîvazimîn ingangarir kam ia a gamizi a dikafi. Egha ia ingangarir kam damuasa bar ifonge.

¹¹ Egh ia datîrighîn ingangarir amir kam, ia gavgavigh anegîfagh! Ia faragha ingangarir kam damuamin ifongiam iti moghîn, ia zuamîra a damigh anegîfagh. Ia itir bizibar amodoghîn, ia ingar mangî otogh.

¹² Gumazim bizibar anîngsî bar ifueghti, God da inisîva bar akuegham. God bizir gumaziba vaghvagha ikiava anîdibagh nîghnîgha, egha bizir me anîdiba isi. A gumazir biziba puvatizibagh nîghnîgha egha men araziba tuisizir puvati.

¹³⁻¹⁴ Ki ia osîmtîzir ekiam atertî, igharaz darasi deravîra ikiasa, ki mîgeir pu. Puvati. Ki e arazir magh garibara e vaghvagh uarir amuasa, ki ifonge. Ia datîrighîn dughiar kamîn bizir avîriba iti, egha ia biziba otevezir gumazamizibar akuragh. Eghti gîn ia bizibar oteveghti, me bizir avîrir me itibar ian akurvaghham. Kamaghîn, ia bar arazir vabara amu, egh ia deravîra ikiam.

¹⁵ Mati Godin Akînafarim mîkeme, “Dagher avîrir gumaziba iniziba, da me isir dibobonim gafirazir puvati. Ezi dagher

muziarir gumaziba iniziba, men dagheba otevir puvati.”

Pol gumaziba amangizîma me Korinîn ghue

¹⁶ God Taitusîn navim fezîma, an e ko nîghnîzir vamîrama ami, egha uaghan ian akurvaghasa bar akonge. Kamaghîn e God mînabi.

¹⁷ E ua ia bagh mangasava an azangsîsi, ezi a mangasa bar ifonge. Egha a uaghan ingangarir kam damuasa bar ifonge. Kamaghîn amizi, a uabi ifuegha, egha ia bagha ghu.

¹⁸ Ezi e uaghan Kraisîn adarazir mav amadima, a Taitus ko mar zui. Egha gumazir kam siosba bar dar akar aghuim akura, egha iziam iti.

¹⁹ Ezi bizir kamra puvati. Siosba, en gîn daru egh apangkuvim itir ingangarir kam damuasa, anemisevegha ghaze, an en akuragh dagîabar arîgham. E kamagh sua, e ingangarir kamîn e Ekiamîn ziam fam, eghti uaghan gumazamiziba fogham, en naviba ingangarir kam damuasa dikavima e a gami. Bizir kamning bagha, e ingangarir kam gami.

²⁰ E bizir ekiar gumazamiziba anîngizir e garim, gumazitam a bagh akar kuratam e gasan e aghua. Kamaghîn amizi, e Kraisîn adarazir kav inizî an e ko izi.

²¹ E arazir aghuîbara damuasa. Egh e arazir aghuir kam Godin damazimra a damuan aghua. Puvati, e gumazamizibar damaziba uaghan, dar amuam.

²² Ezi e Kraisîn adarazir gumazir igharazir mam uaghan anemadazîma, an aning ko zui. E dughiar avîribar ingangarir guar avîriba a ganîga an garima, a gavgavigha deragha dagh ami. A bar fo, ia bar arazir aghuîbara damuam. Kamaghîn datîrighîn a ingangarir kam damuasa bar ifonge.*

²³ Ia Taitus gifogha gîfa, a nan roroam ko na ko ingarir gumazim, egha a ian akurvasi. Ezi en aveghbuar kamning, ia

8:9: Mt 8:20, Lu 9:58, Fl 2:6-7 **8:12:** Mk 12:43, Lu 21:3 **8:15:** Kis 16:18 **8:21:** Snd 3:4, Ro 12:17, Fl 4:8, 1 Pi 2:12

* **8:22:** (8:22) E aveghbuar, Taitus ko Korinîn mangasava amir kamningîn ziamning, e deragha aning gifozir puvati. Pol ves 18 ko 20in mavîn gun mîkeme. Egha igharazitav Pol ves 22in an gun mîkeme.

kamaghin aning gifo, aning siosbar ingan-
garir gumazimningin ikia, aningin ingan-
garimin aning Kraisin ziam fe.

²⁴ Eghti ia arazir bar aghuibar gumazir
kabar amu. Eghti ian arazir kam siosbar
gumazamizibar akaghti, me fogh suam, ia
guizbangira igharaz darazigh ifonge. Egh
me fogham, e faragha me migia e ian ziam
fe, ezi akar kam, a guizbangira, e pura
migeir puvati.

9

Korinba dagiaba Godin gumazamizibar akurvaghsi dar aningam

¹ Ia dagiar e Godin gumazamizir Judian
itibar akuraghasa arighizibagh fogha gifa.
Kamaghin amizi, ki akar ruaritam bizir
kam bagh an osiran kogham.

² Ki fogha gifa, ia igharaz darazir akur-
vaghasa ian naviba dikavigha gifa. Ezi
ki zurazurara ian ziaba Masedonian gu-
mazamizibar damazibar da fe. Ki kam-
agh me migei, "Azenir givazim Akaiaba
ingangarir kam damuasa biziba akirigha
gifa." Egha me orazi ia dagiaba aningasa
bar ifonge, ezi bizir kam Masedonian
aviribar naviba fema me uaghan dagiabar
aningasa.

³ Ezi nan migirigiar ki ian ziaba fer kaba,
pura bizimin min otivan, ki kamaghin
aghua. Ki kamaghin ifonge, ia dagiaba
arighiva, egh ki mikemezi moghin, ia da
me daningsivira ia gan iki. Ki bizir kam
ginighnigha, egha aveghbuar kaba aman-
gizi, me ia bagha izi.

⁴ Ki guizbangira nighnizir gavgavim ka-
maghin iti, ia dagiabar aningasa da arigha
mizuai iti. Nan nighnizim Masedonian
gumazitaba na ko izi ganti, ia dagiaba
arighan koghti, ki bizir kam in aghumsizim
ingham. Eghti ia uaghan bar aghum-
sigham.

⁵ Kamaghin ki ghaze, ki gumazir kaba
amadaghti me faragh izi ian ganam, egh
ian akuragh dagiar ia daningasa akam
akiriziba, da akirigh egh da amadaghti
da mangam. Eghti ki izamin dughiamin,
gumaziba ian ganti, ia bar akuegh egh

dagiar kabar aningam. Egh me kam-
aghin nighnighan kogham, e men dagiaba
okimasa me gifari. Puvati.

⁶ Ia deragh bizir kam ginighnigh. Gu-
mazim dagher bofera dikaragh, a bar
bofera iniam. Eghti gumazim dagher
aviribar karagh, a dagher bar aviriba
iniam.

⁷ Kamagh amizi, ia bar vaghvagh
deravira faragh nighnigh, egh bizir ia
aningasa ifongezim faragha a gifogh. Gu-
mazitam uan bizitam aningsi egh osiman
maraghe, egh suam, me bizibara aningasa
puvirama e gaghora e abiri. Gumazir bar
akuegha uan ifongiamin gin ghua biziba
anidim, God gumazir kam bar a gifonge.

⁸ God bizir aghuir guar aviriba ia
daningamin gavgavim iti, eghti ia bizir
aghuir bar aviriba ikiam. Kamaghin, ia
zurazurara biziba bar izivagham. Eghti ia
ingangarir aghuiba bar dar amusi, bizir
bar aviriba ia bagh izivagham ikiam.

⁹ Godin Akinafarim arazir kam migia
ghaze, "Gumazir bizir aviriba isa on-
ganarazibagh anidim, a mati gumazim
dagher oviziba oparasa pura tintinibar
nguazim mikiri. Ezi an arazir aghuim
zurazurara ikiavira iti."

¹⁰ God dagher oviziba gumazibagh
anidima me uan azenibar da opari. Egha
dagher guar bar aviriba isa gumaziba
bar me ganidima, me da api. Kamaghira
God biziba uaghan ia daningti, ia bar
izivagham. Kamaghira ia Godin gumaza-
mizir igharaziba men akurvagham. Eghti
ian arazir aghuiba otiv mangvira ikiam,
mati gumazim dagher oviziba oparizi dar
dagheba otiva ghuavira iti.

¹¹ God zurara bizir bar aviriba ia
daningti, ia bizir aviriba igharaz darazi
daningamin tuavim ikiam. Eghti en ingan-
garimin, ia me daningamin bizir kaba, me
damighti, me God bar a minabagham.

¹² Kamagh amizi, ingangarir ia amir kam
Godin gumazamizibar akuraghti, me uam
bizibar oteveghan kogham. Egh uaghan
ingangarir kam gumazamizibar amighti,
me God bar a minabagham.

¹³ Ingangarir ia amua men akurvazir kam, a ian arazir aghuim bar azenaram anakagham. Eghti me fogh suam, ia Kraisin akar aghuim guizin a inigha, deraghavira an akamin gin zui. Eghti me bizir avirir ia me ganingiziba, ko bizir ia gumazamizir igharazibagh aningiziba uaghan dar gan, egh Godin ziam fam.

¹⁴ Egh me kamaghin fogham, Godin apangkuvim guizbangira bar ia gizifa. Kamaghin, me bar ia gifuegh, egh God bar deravira ia damusi, me ia bagh Godin azangsiham.

¹⁵ Bizir aghuir God e ganingizim, a guizbangira bar ekefe, ezi e a mikimamin akabagh asa. E pura bizir ekar kam bagh God minabagham!

Gumazir maba akar kuramin Polin mikeme, egha Korinbagh amizi, me Polin oseme. Ezi Pol men nighniziba ua dar kiri.

10

(Sapta 10-13)

Pol gumazir an ingangarim abinasava amibar akaba ikarvasi

¹ Gumazir maba kamaghin akam na gasa na migia ghaze, Pol e ko ikia bar uabi abiragha iti. Egha a saghon ikia akar bar gavgabiba e ganidi. Ezi ki Pol, nan ifongiam kamakin, ia uari amiragha itir arazim, ko igharazibar asughasugha deragha me gamir arazir Kraisi amizim ginighnigh. Egh ki Kraisin arazir kabar gin ghua, egha akar ki migeiba ia deragh dagh nighnighasa ki ian azangsi.*

² Ki kamagh ia gaghora ia mikimasa, ia deravira ganigh fogh, ki izi ia ko ikiva uam akar bar gavgavitam ia mikiman maraghe. Ki, gumazir e migia ghaze, e nguazimin bizibar gin zuiba, ki akar gavgavim me mikimamin gavgavim iti.

³ Guizbangira e nguazir kamın iti, egha e nguazir kamın itir gumazibar min misozir puvati.

⁴ Ezi inogovir bizir e suighiziba, da nguazimin inogovir biziba pu. Bar puvati. Bizir kaba, Godin gavgavim dar iti. Eghti e da suighiva apanibar divinir gavgavim abighrarigham.

⁵ Egha e ifavarir akaba, ko nighnizir guar aviriba dikabiri. Nighnizir kaba, gumazamiziba Godin fofozim iniasava amima, da men tuaviba apiri. Ezi e gumazamizibar nighniziba ikiaghariki, mati me gumazir kuram isa kalabus gati. Egh e men nighnizibar amighti, men nighniziba Kraisin akamin girara mangasa.

⁶ Ezi e iarara mizuai. Ia en akaba bar dar gin mangiti, e gumazir akaba batoziba, mizazim me daningam.

⁷ Ia bar deravira bizir azenan itir ia gariba tuisigh. Egh gumazitam uabira uabi mikim suam, a guizbangira Kraisin anav, egh a bar deravira nighnigh egh kamaghin fogh, e uaghan an mirara Kraisin ananaba.

⁸ Ekiam ingangarir kam damuasa gavgavim e ganingi. Egha, e ian nighnizir gavgabiba fasa, a ifonge. Egha e ian nighnizir gavgabibagh asighasighan a bar aghua. Kamagh amizi, ki ingangarir e amir kam bagh bar akueghiva, egh uan ziaba tong ada fegh, egh akar mikemezir kamın aghumsighan kogham.

⁹ Ia kamaghin na ginighnigham ki aghua, ki gumazir akinafariba ia bagha da osira egha atiatim ia ganidim.

¹⁰ Gumazir maba guizbangira kamaghin na migei, Polin akinafariba akar gavgavir igharagha gariba dar iti. Ezi a uabi iza e ko migeir dughiaba, e an garima a gavgabiba puvati. Egha akam akurir arazim bar deragha a gifozir puvati.

¹¹ Gumazir migirigiar kabagh amiba, me bar deragh nighnigh egh kamaghin fogh, arazir e iza ia ko ikia amiba, da mati arazir e saghon ikia ia bagha Akinafarim osirizi

9:15: Je 1:17 **10:1:** 1 Ko 2:3 * **10:1:** (10:1) Sapta 10-13in itir migirigiaba, ada 2 Korinin itir saptan igharaziba, mong adar mirara ghuzir puvati. Pol sapta 9in migia ghaze, a Korinbar araziba bagha bar ifonge. Egha ua sapta 10in bar akar gavgabibar me gami. Bizir kamın fofozir gumazir maba kamagh nighnisi, Sapta 10-13in akinafarir Pol dughiar igharazimin osirizimin aven iti. Ezi gin moghirama gumaziba virara aning isafura. **10:2:** 1 Ko 4:21 **10:4:** 1 Ko 2:5, Ef 6:13-17, 1 Te 5:8, 1 Ti 1:18 **10:5:** 1 Ko 1:19, 3:19 **10:6:** 2 Ko 2:9 **10:7:** 1 Ko 3:23, 14:37, 2 Ko 5:12, 1 Jo 4:6 **10:8:** 2 Ko 12:6, 13:10 **10:11:** 2 Ko 7:14, 12:6, 13:2, 13:10

moghin, da adar mirara ghu.

¹² E kamagh mikiman kogh, uari tuisigh suam, e gumazir uarira uan ziaba feba ko, e virara ghue. Egh e kamaghin mikiman kogham, en araziba men araziba ko magh ghu. Puvati, gumazir kaba uari uan araziba tuisisi. Egha gumazir mam uan arazim igharazitavin arazim koma a tuisisi. Gumazir kamaghin amiba, me fofozir aghuiba bar puvati.

¹³ Ezi e uari uari gisivagh pin mavanangan aghua, eghti en ziaba bar pin mar ikiam. Puvati, e ingangarir God e bagha inabazim damuasa, egh God e bagha abarazi moghin, e uan araziba tuisighasa. Ezi ingangarir God e ganingizir kam in abanim, ia Korinba uaghan aven iti.

¹⁴ Ezi ingangarir God e ganingizir kam in abanim, a uaghan ia avara. Kamaghin, dughiar e akam ia mikirim, e ababanir kam in ikiavkinizir puvati. Erara bar faraghavira Korin in iza akar aghuir kam ia bagha a inigha ize.

¹⁵ E uan abanim gafirazir puvatigha, egha gumazir igharaziba amizir ingangarim ginighnigha, egha uan ziaba fer puvati. Bar puvati: E ingangarir God e ganingizim guizbangrama a damuasa ifonge. Eghti ian nighnizir gavgaviba gavgavighti, en ingangarir kam ian tongin bar ekevegham.

¹⁶ Eghti e akar aghuim inigh ian girakirangin itir kantribar mangam. E nguibar gumaziba ingangarim gamigha givazibar mangan aghua. Egha e gumazir igharaziba amigha givazir ingangarim bagh pura uan ziaba fan aghua.†

¹⁷ God in Akinafarim kamaghin migei, “Gumazitam bar akueghsi, egh Ekiam bagh bar akongegh.”

¹⁸ E fo, gumazim bar akuegha uabira uan ziam fe, gumazir kam God in damazim in ziaba puvati. Bar puvati. Eghti Ekiam gumazim in ziam fiti, gumazir kam guizbangira ziam iti.

11

Polin arazim Aposelin ifavaribar arazibar mirara ghuzir puvati

¹ Ia nan amamangatighti, ki onganizi moghin tong mikemeka. Ia nan amamangatigham, o?

² God gumazamiziba anarirama apengan ikiasava a ifonge. Ezi kamaghira, ki uaghan ia Kraistra gin mangasa, ki ifonge. Ki ia Kraisin adarazir mirara ikiasa ki ia misefe, mati ki amizir igiar bar zuezim a inigh, an par a ko poroghamim, mangi a daningam.

³ Ia kuruzim fomira Eva gifarazir eghaghanim ginighnigh. Ki kamaghin atiatingi, bizir Eva batozir kam uaghan ia batogham. Gumazir kuram ia gifaraghan maraghe, eghti ia ua Kraisa baghavira itir guizin arazim ategham.

⁴ Ki fo, gumazir maba ia bagha iza Iesus in igharazim in akam ia mikiri. Kar Iesus in e akam ia mikinizim, puvati. Ezi arazir kam in ia duar igharagha garim ini. Kar ia faragha inizir God in Duam puvati. Ia akar aghuir igharazim ini. Kar akar aghuir ia faragha inizim puvati. Ki fo, me ian tongin arazir kam gamizi, ia pura uari isava men migirigiabar gin mangasava ami.

⁵ Ia orakigh! Ki ghaze, ia gumazir “Aposelin ekiaba” ariziba, me na gafirazi ki men apengan itir pu. Bar puvati.

⁶ Guizbangira, ki akam akurir arazim mong deragha a gifozir puvati. Ezi nan fofozim otevezir puvati. Arazir e zurarama amibar, e uan fofozim gumazamiziba bar men akakasi, ia deravira dar gani.

⁷ Ia fo, ki God in akar aghuim ia mikini, egha ingangarir kam in ivezitam inizir puvati. Arazir kam in, ki ia fasa, egha uabira uabi abiragha iti. Manmaghin ami, arazir ki amir kam, ki ti arazir kuram gami, o? Puvati.

⁸ Ki ian tongin ingangarim gamima, ezi siosin igharaziba nan akurazi, ki me da

10:12: 2 Ko 3:1, 5:12 **10:13:** Ro 12:3 **10:14:** 1 Ko 3:5, 3:10, 4:15, 9:1 **10:15:** Ro 15:20 † **10:16:** (10:16) Pol, Korin in girakirangin itir kantribav gei. Kar, a ti Korin in aruem uaghiri naghin itir kantribagh nighnisi. A ti Rom ko Spen aning in migei. **10:17:** Ais 65:16, Jer 9:24, 1 Ko 1:31 **10:18:** Snd 27:2, Ro 2:29, 1 Ko 4:4-5 **11:2:** Hos 2:19-20, 1 Ko 4:15, Ga 4:17-18, Ef 5:26-27, Kl 1:28 **11:3:** Stt 3:1-5, 3:13, Jo 8:44, Hi 13:9, 2 Pi 3:17 **11:4:** Ga 1:7-9 **11:5:** 1 Ko 15:10, 2 Ko 12:11, Ga 2:6 **11:6:** 1 Ko 1:17, 2:1, 2:13, 2 Ko 4:2, 10:10, Ef 3:4 **11:7:** 1 Ko 9:12, 9:18

dagiaba ini. Arazir kamın mati, ki men biziba okemegha egha ian akura.

⁹ Dughiar ki ia ko itimın, ki dagiabar oteveggha, egha da bagha ian tavin azangsızir puvati. Puvati, Kraisin marazi Masedonian Provinsın ikegha iza bizir ki oteveggha ifongeziba, me bar dar nan akura. Ki kamaghın nighnisi, ki osimtızim ia danıngan aghua, egha nighnızir kam suiraghavıra iti.

¹⁰ Ki fo, ki uan arazir kam bagha uan ziam fe. Ezi Kraisin guızın akam na ko itima, ezi ki guızın kamagh miğia ghaze, Akaian Provinsın nguıbar bar, dar gumazitam ki uan ziam fer arazir kam bagh, nan tuavim apırighan kogham.

¹¹ Ki tızim bagh kamaghın damuam? Ki ti ia gifongezir pu? Puvati, God bar fo, ki bar ia gifonge.

¹² Gumazir maba uarira uan ziaba fasa tuavıba buri, egha gumazıbar damazıbar e ko magh otıvasava ami. Ezi ki men tuavir kam apırasava ami. Ki kamaghıra ingar manmaghıra ikiam.

¹³ Gumazir kaba me aposelin ifavarıba ko ingarir gumazir ifavarıba. Me gumazıbagh ifara uan arazıba otavkırı, eghtı gumazamıziaba men gan suam, me guızbangıra Kraısın aposelbar iti.

¹⁴ Eghtı ia men arazir kurabar gan, egh dıgavir kuram damuan markı. E fo, Satan uabı uan arazim oteghavkınıgha, egha angazangarımın enselin mın oto.

¹⁵ Kamaghın amızı, Satanın ingangarir gumazıba uaghan uan arazıba otevkınıgh, egh Godın arazir aghuımın ingangarir gumazıbar mıraram otogham, eghtı e kamaghın ganıgh dıgavir kuram damuan markıam. Me gın me amir arazir kurar kam baghıvıra ivezim guızbangıram a inıam.

Pol Aposelin ingangarim gamir dughiamın, an osimtızir bar avırıba ateri

¹⁶ Ki faragha mikemegha gıfa, egha datırıghın ua mıgei, ia nan mıgırıgıar kam baragh egh kamaghın nıghnıghan markı, ki gumazir onanim. Egh ia gumazir

onganımın na arısı, a uaghan dera. Egh ia nan amamangatıghtıma, ki uan ziam tong a feka.

¹⁷ Ki Ekiamın ifongiamın gın ghua mıgırıgıar kam gamir puvati. Ki gumazir onganımın mın mıgıa, uabı uan ziam fe.

¹⁸ Gumazir avırıba nguazımın bizıbar gın ghua, egha uarı uan ziaba fe. Eghtı ki uaghan arazir kamın gın mangı, egh uan ziam fam.

¹⁹ Ia gumazir nıghnızir aghuıba itıba, gumazir onanıba mıgırıgıar onanıba ia danıngasa, ia bar ifonge.

²⁰ Bar guızbangıra, gumazıtam ia gatıvaghtı, ia mati kalabuzıar gumazıbar mın ikiam, o a ian bizıba bar da gıvagham, o a ia gıfar ia isi uan gavgavımın apengın darıgham, o a uabı uabı damıgh egh gumazir ekiamın mın ikiam, o a ian tav akar kurabar a damuva, mati a an guam apezegham, eghtı gumazir arazir kabar ia gamıba, ia uarı men amamangatıghtı, me uarı ifongezı moghın ia damuam.

²¹ İavzıka, e arazir kabar ia damuamın gavgavıba puvati. Ki ia arazir kurar kaba aghuran bar aghumsıki.

Eghtı gumazıtam uan arazir an amıba bagh gavgavıgh mıkimam, eghtı ki uaghan gavgavıgh mıkimam. Ki fo, ki datırıghın gumazir onganımın mın mıgei.

²² Me ti Hıbrun gumazıba? Ki uaghan, ki Hıbrun gumazir mam. Me ti İsrailın gumazıba? Ki uaghan İsrailın gumazir mam. Me ti Abrahamın adarası? Ki uaghan Abrahamın adarazir mav.

²³ Me ti Kraısın ingangarir gumazıba? Ki datırıghın gumazir bar onganımın mın mıgei. Kraısın ingangarımın, ki bar me gafıra. Nan ingangarir ki amızir kam, bar men ingangarim gafıra. Dughiar avırıbar gumazıba na isa kalabus gati, ezi osimtızir kabar ki gumazir kaba guızbangıra bar me gafıra. Dughiar bar avırıba me na fozorosi, ki dar dıbobonım gıfızir puvati. Dughiar avırıbar ki atam ovıa taghrası.

²⁴ Ezi Judaba benim isa, 39 plan ifozoroz-ibar na gami. Arazir kam, 5 plan dughibar na bato.*

²⁵ Dughiar 3 plan, me aghorim na misoke. Egha dughiar mamın me dagiaba na ginifi. Ezi dughiar 3 plan, ki kuribar aven itima da ongarim ghiraghu. Ki dimagarim ko aruer vamiran ongarim gisin pura iti.

²⁶ Dughiar aviribar ki saghuiabar ghua, egha dipabar ovengasava ami, egha okimakar gumazibar dafaribar atam ovei. Egha uan adarasi Judabar dafaribar atam ovia, egha uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar dafaribar atam ovei. Egha nguibar ekiabar aven atam ovei. Egha ruaribagh arua atam ovei. Egha ongarim gisin arua atam ovei. Egha ifavarir Kraisin adarazir dafaribar atam ovei.

²⁷ Ki osimtiziba itir ingangarir bar aviribagh ami. Ki dughiar aviribar dimagaribar ingara egha deraviram akuir puvati. Mitiriaba nan azi ki pura iti. Egha dipam bagha kuarim nan piri. Dughiar aviribar ki dagheba puvati. Ezi dughiar aviribar arugharuzim na isima, ki daghuamin korotiar mitiaba puvati.

²⁸ Ezi osimtizir avirir igharazir na batoziba, ki dav kiman aghua. Egha ki dughibar bar, ki siosbar ganamin ingangarim atera a ginighnisi. Ezi bizir kam osimtizir ekiam na gati.

²⁹ Eghti Kraisin adarazir tav, gavgaviba puvatigham, eghti ki uaghan gavgaviba puvatigham. Eghti bizitam otogh Kraisin adarazir tav damighti, an arazir kuramin irigham, eghti ki arazir kam bagh guizbangira osemegh ataram.

³⁰ Tuaviba bar puvatighi, eghti ki uabira uan ziam fam, egh ki bizir otivigha nan gavgaviba puvatizir arazimin akaziba, ki dav kimam. Bizir kam bagh ki uan ziam fam.

³¹ God, a en Ekiam Iesusin God koma an

Afeziam, a fo, ki ifari puvati. E an ziam zurazuraram a fam.

³² Ki Damaskusin nguibar ekiamin itima, Atrivim Aretas nan suiragh egh na kalabus darighasa, kamaghin a uan midorozir gumazibav kemezi, me nguibamin divazimin tiarakabar tuivigha na bagha gari.

³³ Ezi Kraisin adarazir marazi, na isa akirar ekiam garugha, egha akiram isa, divazir torimin azenan nimira na ataghrazima, ki izaghirava egha azenan nguazimin otogha tu. Egha arazir kamın ki midorozir gumazibar dafarimin modogha arav ghu.

12

God irebamin min amir bizimin, akar aviribar Polin mikeme

¹ Ezi tuaviba ua puvati. Ki uabi uan ziam fam. Arazir kam guizbangrama en akuraghan kogham. Ezi marki, ki irebaba ko akar mogomer God nan akazibav kimam.

² Ki Kraisin adarazir mav gifozi, God fomira, 14 plan azenibar faragha, a inigha ghua namba 3 overiamin ghuavanabogha Godin Nguibamin oto. Ki fozir puvati, a ti uan nivafizim sara ghu, o a uan nivafizim ategha duamin ghu. God uabira bizir kam gifo.*

³⁻⁴ Ki kamaghin fo, God gumazir kam inigha uan Nguibar Aghuarimin ghu. (A uan nivafizim ikiavira iti, o uan nivafizim ategha duamin iti, ki fozir puvati, God uabira fo.) Egha a Nguibar Aghuarir kamın ikia akar gumazibav kiman koghamiba barasi, ezi akar kaba akunamin anogorozim iti.

⁵ Ki gumazir kamın ziam fasa ifonge, egh ki uabira uan ziam fan kogham. Ki kamaghin mikim suam, ki gavgaviba puvati, egh ki bizir kam baghivirama uan ziam fam.

⁶ Ki guizbangin uan ziam fisi, ki gumazir onganamin min mikiman kogham.

11:24: Lo 25:3 * **11:24:** (11:24) Lo 25:1-3, a kamaghin migei, Israelba gumazitam fofozim a daningsiva benimın a ifozorogh, egh me mengvira a ifozorogh mangi 40ra tugham. Ezi Judaba nighnisi, me ti paza mega ghua ababanim gafira. Kamaghin amizi, Judaba gumazim fofozim a daningsiva, egh mengvira a misogh a ifozorogh mangi 39ra tugham. **11:25:** Ap 14:19, 16:22, 27:41 **11:26:** Ap 9:23, 13:50, 14:15, 20:3, 23:10-11 **11:27:** Ap 20:31, 1 Ko 4:11, 2 Ko 6:5 **11:28:** Ap 20:18-21, 20:31 **11:29:** 1 Ko 8:13, 9:22 **11:30:** 2 Ko 12:5, 12:9-10 **11:31:** 2 Ko 1:23 * **12:2:** (12:2) Akar kam "Kraisin adarazir mav," kar ti Pol uabi. Ves 7in gan. **12:5:** 2 Ko 11:30 **12:6:** 2 Ko 10:8, 11:16

Ki guizin akamra akunam. Ki ghaze, gumazimiziba nan nighnizimra gin mangi egh ziar ekiam na daningan, ki aghua. Nan nighnizim kamakin: Me nan arazir ki amiba, ko akar ki kuribara gan, egh arazir kamın me nighnizir aghuim nan iki. Kamaghın, ki uabira uan ziam fan aghua.

Bizim dikonir atarimın mın Polın mikarzim mitifi

⁷ God bizir bar aghuiba nan akakaki, egha kamaghın aghua, ki bizir kabagh nighnigh egh ki uan arazim bagh bar akuegham. Ezi a dikonir atarimın mın garir bizir mam ataghizi a iza nan mikarzim mitiva na ko ikiavira iti. Bizir kam, a Satanın ingangarir gumazim, a na dikabiraghti ki bar akuegh egh uabira uan ziam fan koghasa, a ize.†

⁸ Ki dughiar 3 plan bizir kam batoghasa Ekiamın azangsigha a gakaghone.

⁹ Ezi a kamaghın na migei, “Nan apangkuvim ni baghavira iti, eghti ni bizitam oteveghan kogham. Guizbangira, nan gavgavim, gumazir gavgaviba puvatiziba, bar me gizefi.” Ekiam kamaghın mikemezi, ki datirighın gumazir gavgaviba puvatizimın mın ikia bar akuegha iti, eghti Kraisin gavgavim na ko iki na avaragham.

¹⁰ Guizbangira, dughiar ki gavgaviba puvatizim, dughiar kamra ki gavgavir bar ekiam iti. Kamaghın amizi, Kraisin ziam bangın ki gavgaviba puvati, ezi gumaziba pazavira na gami, ezi osimtizir aviriba na batifi, ezi gumaziba arazir kurabar na gami, ezi gumaziba bar na gasighasighasava ami. Ezi ki arazir kabagh nighnigha nan navir averiam bar deravira uabın asugha iti.

Pol Korinın itir Kraisin adarazir nighnizir gavgavim damighti me gavgavighasa ifonge

¹¹ Ki migeir migirigiar kam, a gumazir onganımın migirigiamın mın ghu. Ezi ia uari na gamizi, ki migirigiar kam gami. Ia nan arazir aghuiba dar, gun mikemeghti,

deragham. Ia kamaghın amizir puvati, ki uabi migei. Guizbangira ki pura bizim, egha ki ian “Aposelin Ekiaba” bar men apengan itir puvati.

¹² Ki ian tongın ikia egha bizir bar aviribagh ami, egha kamaghın uabi ian aka, ki guizin Aposel. Ki tughavavgavigha osimtiziba ateri, egha mirakelin aviriba, ko digavir kuram gamir araziba, ko Godın gavgavim itir ingangariba, ian tongın dagh ami. Ezi bizir kaba kamaghın nan ian akazi ia fo, ki Godın ingangarim gami.

¹³ Ki siosın igharazibagh amir arazibara, ki uaghan dar ia gami. Bizir bar vamira, ki ian tongın a gamizir puvati, a kamakin: Ki dagiabar uabın akurvaghasa osimtizim ia gatizir puvati. Kar ki pazava ami, o? Ki paza damighti, ia nan arazir kurar kam gin amadagh.

¹⁴ Ki datirighın namba 3ın dughiamın ia bagh izasa. Ki izegh uam osimtizim ia daningan kogham. Ki ian biziba iniasa puvati, ki iarara iniasa. Ia fo, boriba uan ameboghfeziaba bagh dagheba buri dar pozim mikinan kogham. Puvati. Ameboghfeziaba uan boriba bagh dagheba buriva dar pozim mikinamin ingangarim iti.

¹⁵ Ki uan biziba isi ia daningasa bar akuegha iti. Egha ki ian duabar akurvaghsi, bar moghira uan ikirimirim aningasa bar akonge. Ki guizbangira bar ia gifonge, ezi bizir kam ti ia gamizi, ia mong na gifongezir puvati.

¹⁶ Ezi ia bar moghira nan arazibagh fogha ghaze, “Pol dagiabar uabın akurvaghasa osimtizim e gatizir puvati.” Ezi marazi ghaze, “An e apezeperir migirigiarbagh amua, e gifara egha en bizir aviriba pura dagh ekua da isi.”

¹⁷ Ezi manmaghın ami? Gumazir ki ia bagh amadaziba, men tavın dafarimın, ki ti ia gifaragha egha ian biziba okeme, o? Puvati.

¹⁸ Ki Taitus nighnizim a ganingizi, ezi a ia bagha zui. Ezi ki en aveghbuar igharazir mam amadazima an an gin ghu. Taitus

12:7: Jop 2:6, Ese 28:24, Lu 13:16, Ga 4:13-14 † **12:7:** (12:7) Pol ghaze, dikonir atarimın mın garir bizim an mikarzim mitifi. Kar guizbangira dikonir atarim puvati. Kar ti osimtizitaba an mikarzim batozima, a bizir kam gisin akar isin zuim migei. **12:8:** Mt 26:44 **12:9:** 2 Ko 11:30, Fl 4:11-13, 1 Pi 4:14 **12:10:** Ro 5:3, 2 Ko 7:4, 13:4 **12:11:** 2 Ko 11:5 **12:12:** Ro 15:19 **12:13:** 2 Ko 11:9 **12:14:** 2 Ko 13:1 **12:15:** Fl 2:17 **12:18:** 2 Ko 8:6, 8:16-18

ti ia gifaragha ian biziba okeme, o? Bar puvati. Ga nighnizir vamira iti. Egha ga tuavir vamiran gin zui.

¹⁹ Ki ghaze, ia ti migirigiar kabar garava nighnigha ghaze, e uan arazibar ian damazibar dar kirasa, egha da osiri. Bar puvati. God guizbangira en garima, e Kraisin ingangarir gumazibar mirara migei. Nan adarasi, e amir biziba bar, da ian akurvaghasa, e dagh ami.

²⁰ Ki kamaghin nighnigha atiati, ki ia bagh izi ian ganti, ia gumazir ki ganasa ifongezir puvatizibar miraram otogham. Eghti ia uaghan nan ganti, ki gumazir ia ganasa ifongezir puvatizimin miraram otogham. Ki ua ian ganti, arazir guar avirir kaba ian tongin ikian, ki atiatingi. Arazir kabanang, akaba uari batogha, egha naviba uarir ikuva, egha adarir migirigiabagh amua, egha uan biziba baghavira nighnigha, egha akar kurabar igharaz daraziv gia, egha girakirangin uariv gia, egha uan ziaba fava, egha ingangaribagh amima da pazaviram otifi.

²¹ Ki kamaghin atiati, ki magh mangam, eghti faragha otozir bizir kam, ikivira ikiam. Eghti God na damighti, ki ian damazibar aghumsizir bar dafam iningham. Ki kamaghin atiatingi, gumazimazir arazir kurar me fomira amiziba, me datirighin dagh amuavira iti, eghti ki mangi men ganigh ua me bagh aziam. Me afiar araziba ko, pura tintinibar uari ko akuir araziba ko, aghumsizir puvatizir araziba, me da tegha navibagh irazir puvati.

13

Korinba uan nighnizir gavgavim deragh an gan

¹ Ki datirighin namba 3in dughiamin, ki ia bagh izasa. Godin Akinafarim kamagh migei, "Gumazir pumuning, o pumuning ko mikezim uaghara, gumazim amizir arazir kuramin ganigh a mikimti, kamaghin e osimtizibar akiramin tuavim iti."

² Ki namba 2in dughiamin izegha ia ko ikia, gumazir arazir kuraba faragha dagh amiziba, ko gumazir igharaziba sara, ki

men arazir kuram ikarvaghamin arazim, ki me mikeme. Ki datirighin saghon ikia, egha ua kamaghin me mikimasa, ki ua ia bagh izegh, egh gumazir arazir kurabagh amiziba ateghti me pura mangighan kogham.

³ Ia kamaghin foghasa, Kraisin nan akamin aven, akam akuri, o puvati. Arazir kam in ki ia damighti, ia bar deraghvira fogham. Ia orakigh. Kraisin ian arazir kuraba akirsi amirvaghan kogham. Puvati. A guizbangira uan gavgavim ian akagham.

⁴ Guizbangira, fomira Iesus gavgaviba puvatizi, me a isa ter ighuvimin a gafu. Ezi datirighin Godin gavgavimin an angamra iti. E uaghan an puegha gavgaviba puvati. Egh Godin gavgavimin, e angamra a ko ikiam. Egh e gavgavir kam ian tongin anekaghti, ia an ganam.

⁵ Ia zurara uan nighniziba ko araziba tuisigh, egh uan nighnizir gavgavim gifogham, a gavgafi, o puvati. Ia bar deraghvira uari uan araziba tuisigh. Ia ti kamaghin fozir puvati, Kraisin Iesus ian navir averiabar iti? Egh a ia ko ikian koghti, e fo, ia guizin nighnizir gavgavim an itir puvati.

⁶ Ki kamagh ifonge, ia deravira e tuisigh kamaghin fogh, e guizbangira Kraisin ingangarim gami.

⁷ E ia bagha Godin ko migia ghaze, a ian akuraghti, ia arazir kuratam damuan kogham. E kamaghin nighnizir puvati, ia kamaghin e ginighnigh suam, e Kraisin ingangarir gumazibar ikia egha migirigiar kabagh ami. Puvati. E fo, marazi e ginighnigha ghaze, e pura ifara ingangarir kam gami. Ezi pura bizim. En ifongiar ekiamra kara, ia arazir aghuibara amuasa, e ifonge.

⁸ Ia fo, e guizin akam dikabinamin bizitam damighan kogham. Puvati, e guizin akamin akurvaghasavira ingari.

⁹ Eghti ia gavgaviba ikiti, e gavgaviba puvatigham, egh e bizir kam bagh bar akongegham. Ezi e zurara ia bagha God ko migia ghaze, ia ua tugh, gavgavighvira ikiam.

¹⁰ Ekiam uan ingangarimin ganasava na misefe, egha ingangarir kam damuasa gavgavim na ganingi. A ghaze, ki ian nighnizir gavgaviba, gavgavim dar aning, egh ia gasighasighan kogham, kamaghin a gavgavir kam na ganingi. Ki kamaghin aghua, ki ia bagh iziva, egh gavgavir kam gisin, akar gavgavibar ia mikimiva ian arazir kurabar kiram. Kamaghin, ki saghon ikia, egha akinafarir kam ia bagha an osiri.

Pol mighirigiar abuananaba, me ganidi

¹¹ Nan adarasi, ki datirighin uan akam agivasa. Ia uan araziba

akirigh, ua tuivigh gavgavighvira iki. Egh nan akam baragh. Egh ia bar moghira navir vamira ikiva egh navir amirizimin iki. Eghti Godin ia gifongegha, navir amirizim ia ganingizim, a bar moghira ia ko ikiam.

¹²⁻¹³ Eghti ia bar moghira vaghvagh uarira uan agharibar suigh, mati e Godin gumazamiziba ami moghin. Ezi Godin gumazamizir na ko itiba, uan akam isa, ia bagha anemaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Ki ia bagha Godin azangsigha ghaze, Ekiam Kraisi Iesusin apangkuvim, ko God ia gifongezir arazim, ko arazir Godin Duam ia gamima ia navir vamira itim, da bar moghira ian iki.*

13:11: Ro 15:33 * **13:12-13:** (13:13) Inglisin akam Buk Baibelin maba ves 12 abigha an akuar pumuning gami. Egha mam mighia ghaze, ves 12, egha igharazim ves 13in a migei. Egha ves 13in mighia ghaze, ves 14.

Akinafarir Pol Galesian Provinsin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Gumazamizir faragha Iesusin gin zuiba, me Judan gumazamizibara. Ezi gin Iesus Pol amadazima, a ghua Kantrin Igharazibar Gumazamiziba uaghan Akar Aghuim me mikiri. Ezi gumazamizir kaba Iesusin gin zuima, osimtizir mam oto. Fomira gumazamizir kaba Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati, mati Judaba ami moghin. Egha me Kraisin gin zuima, azangsizir ekiam kamaghin iti: me uaghan Moses Osirizir Arazibar gin mangam, o puvatigham?

Gumazir maba kamaghin ifonge, me gumazir kabar amutu me Judabar arazimin gin mangi uan mikarzir mogomebar aghor, egh Mosesin arazir mabar gin mangam. Ezi Pol ghaze, puvati. A ghaze, e nighnizir gavgavim Kraisin Iesusin iti, ezi bizir kamra e gamima, e Godin damazimin gumazir aghuibar otivigha egha ikirimirir igiam ini.

Judan gumazir kabar maba ti faragha Galesian Provinsin ghue, egha me Kraisin adarazigh amima, me Moses Osirizir Arazibar gin mangsava ami. Pol bizir otozir kam baregha, egha ua Galesiabar nighnizir gavgaviba ko arazibar kirasa, egha a akinafarir kam me bagha an osiri.

Pol akinafarir kamın faragha kamaghin migei, God uabi Aposelin ingangarim damuasava anemisefe. A uabi uan ifongiamin gin zuir puvatigha, egha gumazitam akamin gin zuir puvati. God an diagha egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba Akar Aghuim akunamin ingangarim a ganingi. Akinafarir kamın, Pol ghua kamaghin migei, gumazamizir nighnizir gavgavim Kraisin Iesusin itiba, merara Godin damazimin deragha iti. Akinafarir kamın akar abuananaba kamakin, Kraisin firizima, Godin Duam tuavim en akazima, e arazir aghuibar igharaz darazigh ami.

God aposelin ingangarim damuasa Pol amisefe

(Sapta 1:1-2:4)

¹ Ki Pol. Nguazir kamın gumazitam aposelin ikiasa na misevegha ingangarir kam na ganingizir puvati. God, en Afeziar Iesus gamizi a ua dikavizim, a ko Ekiam Kraisin Iesus, aning aposelin ikiasa na misefe.

² Ki, na ko itir darazi, e Galesian Provinsin itir Kraisin adarazi bagha akinafarir kam amadi.

³⁻⁵ Datirighin e nguazir kamın itima, arazir kuraba bar e ikiava e adafi. Ezi God en Afeziam en akurvaghasa ifonge. Ezi kamaghin Ekiam Kraisin Iesus en arazir kuraba batoghiva, en akurvaghasava areme. En Afeziam God ko Ekiam Kraisin Iesus, aning apangkuvim ko navir amirizim ian ikia, egha aning kamaghin ami. Eghti zurazurara gumazamiziba bar Godin ziam fi. Guizbangira.

Kigari, ia God ataghrazi, ezi kamaghin ki digavir kuram gami

⁶ Ki faragha Kraisin akar aghuimin ia mikemezi, ia fo, Kraisin apangkuvim ian iti. Ia fozu, kamaghin God ian dia ghaze, ia izi. Ezi ia zuamira Godin ian diazim ataki. Egha ia akar aghuir igharazimin gin zui. Ezi kamaghin ki ian arazir kamın digavir kuram gami.

⁷ Ia ghaze, ia akar aghuir igharazimin gin zui. Bar puvati, akar aghuir igharazitam ua itir puvati. Ezi gumazir maba Kraisin akar aghuim giraghava akar ifavaribar amuasa. Egha ia gamizi, ia okam nighnisi.

⁸ Eghti e uari, o Godin nguibamin enselin tam akar aghuir e faragha ia mikinimiz ia mikinighan kogh, egh akar igharazitam ia mikinighiva, egh gumazir kam, a helin mangi zurara iki!

⁹ E faragha ia mikemezi moghin, ki datirighin ua ia migei. Gumazitam akar igharazitam ia mikinighti, eghti an akar aghuir ia faragha gin zuimin min mangan koghti, gumazir kam helin mangiva zurara iki!

¹⁰ Ia manmaghin nighnisi? Ki ian nav-ibar amuti da deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? O ki Godin navim damuti a deraghasa, ki ti migirigiar kam gami? Ki gumazibar damazimin ziam ini-asa, migirigiar kam gami, o? Bar puvati. Ki ingangarir kam damu, gumazibar damazimin ziam iniva, egh kamaghin ki Kraisin ingangarir gumazimin ikian kogham.

Nguazimin gumazitam akar ki ia mikirir kam na ganingizir puvati

¹¹⁻¹² Nan adarasi, ki guizbangira ia migei. Ki ti pura gumazitamın akam ia mikinizi ia anetegha akar igharazimin gin zui, ezi ki ti digavir kuram gamighan koghai. Ezi gumazitam akar aghuir kam na ganingizir puvati. Egha gumazitam akar kam nan sure gamizir puvati. Krai Iesus uabi akar aghuir kam nan akazi ki a gifo. Kamaghin ia foghasa, ki ia migei, akar aghuir ki ia mikinizim, kar puram akar gumazitamın akamın otozir puvatizim.

¹³⁻¹⁴ Ki eghaghanitam ia damuti ia fogh suam, bizir ki migeir kaba da guizbangira. Nan Judan ovavibar araziba ikivira ikiasa, kamaghin ki pamtem dar gin zui. Ki Judabar araziba bar dar gin ghua, egha kamaghin ki Judan igiar na ko aghungizibagh afira. Kamaghin ki Kraisin adarazigh asighasighasa osimtiziba me garisi. Ki Judabar arazibar gin ghua arazir kam gamizi, ia a baraki. (Ia fo, dughiar kam ki nighnizir gavgavim Iesusin akar aghuimin itir puvatigha, egha arazir kabagh ami.)

¹⁵⁻¹⁷ Nan amebam tighar na batamin dughiamın God aposelin ikiasa na gin-aba. Egha gin a nan apangkuvigha ingangarir kam damuasa nan dia. Egha kamaghin migia ghaze, ni nan otarimin akar aghuimin gun Kantrin Igharazibar Gumazibav kinasa, ki ifonge. Bizir kam bagha a uan otarim nan akaghasa ifonge. Egha ki maghira akar aghuim gumazibav kinasa egha ua tavın azarazir puvati. Dughiar kam ki aposelin faragha ingariba bagha Jerusalemın nguibar ekiamın ghuavanabozir puvati. Ki maghira Arabian kantrin

ghugha egha gin uamategha Damaskusin nguibar ekiamın ghu.

¹⁸ Egha gin azenir pumuning ko mizezim givazima, ki Pita gifoghiva a ko mikimasa Jerusalemın nguibar ekiamın ghuavanabo. Ki ghugha 15 plan dughiabar a ko ike.

¹⁹ Dughiar kam ki Ekiamın dozim, Jemsra gani. Egha ki aposelin igharazitam uam an ganizir puvati.

²⁰ Ia oregh fogh suam nguazimin gumazitam akar aghuir ki ia mikinizir kamın na mikemezir puvati. Kamaghin ia fogh suam, eghaghanir ki eghara akinafarimin osirir kamnagh, a guizbangira. God fo.

²¹⁻²³ Egha ki gin Jerusalem ategha ghua Sirian Provins ko Silisan Provins bar aningin aven arui. Ki kamaghin amima, ezi Judian Distrighin aven itir Kraisin adarazi me tong nan guamin ganizir puvati. Ezi gumazir maba ghaze, Pol fomira en nighnizir gavgavir Godin itim gasighasighasa osimtiziba e garisi. Egha datirighin gumazir kamra Godin akar aghuim gumazamizibav kira egha ghaze, ia nighnizir gavgavim Kraisin iki.

²⁴ Judian Distrighin itir gumazamiziba orazi, God nan nighnizibagh irazi, ezi me bizir kam bagha Godin ziam fe.

2

Aposelin igharaziba, Pol ko uari inigha navir vamira iti

¹⁻³ Ki kamaghin atiati, Kantrin Igharazibar Gumaziba gin Judabar araziba me ikirarigham. Ki kamaghin nighnisi, gumazir kaba Judabar arazibar gin mangiti, eghti ingangarir ki fomiram amizim ko ingangarir datirighin amim aning pura ingangarir kinim gavagham. Ki kamaghin nighnizima, God bizir kam nan akagha ghaze, ni Jerusalemın mangasa ki ifonge. Ki fomira Jerusalemın ghuvanabozı, ezi 14 pla azeniba datirighin givazi, ki datirighin God nan akazir bizimin mirara ki uam ategha Jerusalemın ghuvanabo. Ki ghua Barnabas ko ghua, egha Taitus uaghan a inigha ghu. E ghuegha ki, Kraisin adarazir ziaba itir gumazir dapanibara, me akuvaghava, akar aghuir

ki Kantrin Igharazibar Gumazibav kemez-imra, ki me miġei. Taitus, na ko ghuzir gumazim, a Grighin gumazimra. Ki akar aghuir Kantrin Igharazibar Gumazibav geir kamra gumazir dapanibav geima, ezi me oregha Taitusin mikarzir mogomem aghorasa a gaghorir puvati.

⁴ Taitusin mikarzir mogomem aghorir migirigiamin mingarim kamaghin oto. Gumazir ifavarir maba mogomemin en tongin ize. Me e gifara mati me guizbangira en marasi. Me orazi, e fomira Judan arazibar apengan itima, da e ikiaghariki, ezi Iesus e gamizima, e datirighin firighiri. Ezi gumazir kaba Krai e firizir arazibar ganasa iza ifarava en tongin iti. Gumazir kaba e damuti e ua Judabar arazibar apengan ikiti da uam e ikirarighasa, me ifonge. Egha me Taitusin mikarzir mogomem aghorasa, e miġei.

⁵ Ezi e ghaze, akar aghuim a guizbangira migirigiam, ezi a ia ko ikivira ikiasa, e ifonge. Kamaghin e me baragha tong men akabar gin zuir puvati.

⁶ Ezi Jerusalem itir gumazir dapaniba, me akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati. Gumazir kaba me gumazir dapaniba, a dera. God gumazir ziaba itibar garir puvati. Kamaghin, tina ziam iti, o tina ziam pu, nan nighnizim, ziar ekiam pura bizim. Ki miġeima gumazir dapaniba oraghava kamaghin miġeir puvati, "Ni paza bizir mabav gei." Egha me bar akar otevir igharazitam nan migirigiam isafurazir puvati.

⁷⁻⁹ God faragha Judan gumazamizibar tongin aposelin ingangarim damuasa, Pita ginaba. Egha ingangarim damuasa gavgavim a ganingi. Egha akar aghuim Judan gumazamizibav kinasa Pita mikeme. Kamaghira God Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin aposelin ingangarim damuasa, ki Pol na ginaba, egha God uabi gavgavim na ganingi. Egha ghaze, ni Pol ni Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim me mikin. Kraisin adarazir gumazir dapanir pumuning ko mikezim, Jems, Pita ko Jon,

me nan migirigiaba baregha, egha fo, God uabi ingangarir kam na ganingi. Me fo, Godin apangkuvim na ko itima, a ingangarir kam na ganingi. Me kamaghin fogha, egha bar akar otevir vamira na ko Barnabas ganingi, "E Judan gumazamizibar tongin ingarti, ni ko Barnabas Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin ingar.

¹⁰ Gua me ko ingariva egh gumazamizir onganarazir Jerusalem itiba, gua men akurvaghamin nighnizim gin amangan marki." Ki fomira akurvazir kam gamua iza datirighin a damuasa ifongegha nan nighnizim a bagha bar gavgafi. Egha e ingangarim kamaghin anebigha uari ganigha, egh nighnizir vamira ikiasa uan agharibar suisi.

Ki gari, Pita arazir kuram gamima ki anogoroke

¹¹⁻¹³ Dughiar mam Pita Antioghin nguibar ekiamin izegha, Kantrin Igharazibar Gumaziba koma api. Ezi gin nighnizir gavgavim Iesusin itir Judan marazi me Jems ko ikegha uaghan Antioghin ize. Me izezi, Pita kamaghin nighnisi, ki Kantrin Igharazibar Gumaziba ko ikiva damiti, Judaba nan ataram, kar mikarzir mogomebar aghorir gumaziba. A kamaghin atiatigha, egha Judan izezir darazigh ifara, egha Kantrin Igharazibar Gumaziba me ategha saghon ikiasa. Egha a Kantrin Igharazibar Gumaziba koma uam apir puvati. Egha a Judabar gumaziba me koma api. An arazir kam gamizi, ezi Judan Antioghin itir nighnizir gavgavim Iesusin itir darasi, me uaghan Kantrin Igharazibar Gumaziba ko iki daman aghua. Egha me ifavarir arazir kam gamima, Barnabas uaghan men min ami. Ezi gumazir kaba Pitan arazir ifavarimin gin zui. Ezi an arazir kurar kam azenim girizi me bar fo, an arazir kuram gami. Kamaghin amizi, ki Pitan arazir kurar kam bagha an guam gatigha an atari.

¹⁴ Me akar aghuimin guizbangira migirigiaba deravira dar gin zui puvati. Ezi ki kamaghin men arazir kurabar ganigha egha, Pita men damazimin kamaghin a

2:4: Ap 15:1, 15:24, 2 Ko 11:20, 11:26, Ga 1:7, 5:1, 5:13
12:11, Ga 6:3 **2:10:** Ap 11:29-30 **2:14:** 1 Ti 5:20

2:5: Ga 3:1, 4:16 **2:6:** Lo 10:17, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko

migei, “Pita, ni Judabar gumazir mam, egha ni nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin iti, egha ni Judabar araziba ategha, Kantrin Igharazibar Gumazibar arazir mabagh ami. Gumazir maba Jems ko ikegha izezima, ezi ni kantrin igharazibar gumazibar araziba ategha, manmagh sua ua Judabar arazibagh ami? Ni kamaghin amuava, egha manmagh sua Judabar arazibar gin mangasa Kantrin Igharazibar Gumazibav gia, me abiri?”

Gumamazir nighnizir gavgavim Iesusin itiba, merara Godin damazimin dera

(Sapta 2:15-4:30)

Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghara, nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, eghti God suam, ia nan damazimin dera

¹⁵ Egha Pol migia ghua kamaghin Pita migei, “Guizbangira, e Judan gumazibara, egha ghaze, e ti bar dera. Ezi Kantrin Igharazibar Gumazibara, me arazir kurabagh ami.

¹⁶ Ezi e fo, gumazim Moses Osizirir Arazibar gin zuima, God kamaghin a migeir puvati, ni nan damazimin dera. Bar puvati. Egh gumazim nighnizir gavgavim Iesusin ikiti, anarira God kamaghin a migei, ni nan damazimin dera. Kamaghin e Kraiss Iesus nighnizir gavgavimin an ti. E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin mangiti, God kamaghin a mikemeghan kogh suam, ni nan damazimin dera. Nighnizir gavgavim Iesusin itir tuavimra God suam, ni nan damazimin dera. Egha tuavir Moses Osirizir Arazibar gin zuim puvati. E, God kamaghin e mikim suam, ia nan damazimin dera, kamagh sua, e nighnizir gavgavim Iesusin iti.

¹⁷⁻²⁰ “E nighnizir gavgavim Kraissin ikiti, God tuavir kamın suam, e an damazimin dera. Tuavir kamın e fo, e Judaba uaghan Kantrin Igharazibar Gumazibar

mın arazir kurabagh ami. Egh e ti kamaghin mikimam, Kraiss uabi arazir kurabar amuasa, gumaziba abiri. Bar puvati. E, Moses Osirizir Araziba ateghiva, egh kamaghin e arazir kurabagh amir puvati. Ki nighnizir gavgavim Godin Otarimin iti. A bar na gifuegha nan akurvaghasa uan mikarzim gasighasiki. Ezi ikirimirir ki datirighin nguazir kamın amim, ki nighnizir gavgavimin tuavimin gin ghuava, ikirimirir kam gami. Ki Kraiss ko ter ighuvimin aremegha, egha ikirimirir igiam ini. Ezi ikirimirir kam a nan ikirimirimra puvati. Kraiss angamra nan aven iti. Ki ikiva Godin ingangarim damuasa, kamaghin Moses Osirizir Araziba na gamizi ki aremegha ua Moses Osirizir Arazibar gavgavimin apengan itir puvati. Bizir ki Mosesin Osirizir Arazibar apengan ikiava amiziba, ki da gifa. Egh gin ua dar amuva kamaghin mati ki arazir kurabagh amir gumazim.*

²¹ Egh ki Moses Osirizir Arazibar gin mangi Godin damazimin deraghti, eghti Kraissin ovevem mati pura bizim. Ezi God uan arazir Moses ganingizibar gin mangan gumazibar anogoroke. Me dar gin mangiva Godin damazimin deraghan kogham. Kamaghin ki Godin apangkuvim damighti a pura bizir kinimin min otivan, ki aghua.”

3

Ia Galesian onganiba, tinara ian nighnizibagh asighasiki?

¹ O Galesiaba, ia bar ongani. E Kraiss Iesusin gun bar deravira ia mikeme. Ezi mati ia uari an garima, a ter ighuvimin areme. Ezi tinara ian nighnizibagh asighasiki.

²⁻⁴ Ki bizir vamira foghasa ian azai. Ia, Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin Duam iniz, o ia akar aghuim baregha nighnizir gavgavim an ikia, Godin Duam ini? Ia faragha Godin Duamin gavgavimin

2:16: Sng 143:2, Ap 13:38-39, 15:10-11, Ro 1:17, 3:20-28, 4:5, 11:6, Ga 3:11, Hi 7:18-19 * **2:17-20:** (2:18) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati. Pol ti kamaghin mikimasa, gumamaziziba Kraissin gin mangi, egh ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Kraissin gin zuir marazi, Moses Osirizir Arazibar gin mangisi gavgavigh, egh me uaghan me arazir kurabagh amibar otivigham, mati gumamazizir bar Moses Osirizir Arazibar apengan itibar min iti. Ni Rom 7:4-6in gan. **2:21:** Ga 3:21, Hi 7:11 **3:1:** Ga 2:13-14, 5:7

amodoghin ghuava, egha datirighin ia Godin Duam ategha uan gavgavibar darorim a givasa. Ia ti bar onganighama? Bizir faragha ia bativiziba, ia pura a da isi, o? Nan nighnizimin, ia pura da inizir puvati.*

God gari, ia nighnizir gavgavim an itima a ian akurvasi

⁵ God gari, ia Moses Osirizir Araziba gin zuima, a uan Duam ia ganigha, ian tongin mirakelbagh ami? O a gari, ia nighnizir gavgavim an akar aghuimin itima, a uan Duam ia ganigha ian tongin mirakelbagh ami?

⁶⁻⁹ Ia Abrahamin eghaghanim ginighnigh. God fomira kamaghin fo, gin Kantrin Igharazibar Gumaziba nighnizir gavgavim akar aghuimin ikiti, a kamaghin me mikim suam, ia nan damazimin dera. Ezi Godin Akinafarim kamaghin mikeme, God fomira akar aghuim Abraham mikini, egha kamaghin migei, "Ni bangin, ki nguazir kam in itir kantriba bar deravira me damuam." Abraham nighnizir gavgavim itima, God deravira a gami. Kamaghira gumazamiziba bar nighnizir gavgavim Godin ikiti, a uaghan deravira me damuam.

¹⁰⁻¹² Moses Osirizir Arazibar mingarim, a nighnizir gavgavimin bizim puvati, a bizir igharazim. Ezi Godin Akinafarim ghaze, "Gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangi, egh dughiaba bar kamaghira damu."† Egha Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazitam nighnizir gavgavim Godin ikiti, God suam, ni nan damazimin dera, gumazir kamra zurara deravira ikivira ikiam." Kamaghin, e bar fo, gumazitam Moses Osirizir Arazibar gin ghua, Godin damazimin derazir puvati. Godin Akinafarim kamaghin migei, "Gumazitam akinafarimin aven itir araziba bar deravira dar gin mangan koghti, eghti God gumazir kam gasighasigham." Eghti kamaghin tina suam, e Moses Osirizir Arazibar gin mangiva Godin damazimin deragham, kamaghin amir gumaziba, God me gasighasigham.

* **3:2-4:** (3:4) Fofozir gumazir aviriba vezin kam giragha ghaze, "Godin Duam ian tongin amizir bizir aghuiba, ia ti da gin amadas, o? Ki ghaze, ia ti dagh nighnighavira iti." † **3:10-12:** (3:10-12) Gumazitam Moses Osirizir Araziba zurara bar deravira tamin gin zuir puvati. **3:13:** Lo 21:23, Ro 8:3, 2 Ko 5:21, Ga 4:5 **3:14:** Ese 11:19, Jol 2:28-29, Sek 12:10, Ap 2:33

¹³ Moses Osirizir Araziba kamagh mikeme, e gumaziba bar Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh ikuvigham. Godin Akinafarim kamaghin mikeme, "Gumazir ter ighuvimin duiba God ghaze, me gumazir kuraba." Ezi kamaghin Kraisen akuravaghasa ziar kam ini, "gumazir kuram." Egha ziar kam bangin a uam e ini.

¹⁴ God Abraham deravira a gamigha egha ghaze, ki Abraham gamizi moghira, ki Kraisen Iesusin ingangarimin tuavimin Kantrin Igharazibar Gumaziba deravira me damuam. Egha God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim Kraisen Iesusin ikiva, an Duam iniam. Egha kamaghin a uam e ini.

Moses Osirizir Araziba ko Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiba

¹⁵⁻¹⁸ Fomira God bizir aghuir gin otivamin gun mikeme. God Akar Dikirizir Gavgavir kam Abraham uan ovavim ko aning ganingi. Godin Akinafarim kamaghin mikemezir puvati, "Nin ovaviba." An ovavir aviribav geir puvati. An ovavir vamira migia ghaze, "Nin ovavim." Kar a Iesus migei. E God e bagha inabazir biziba inisiva Moses Osirizir Arazibar gin mangiva, egh akar dikirizimin tuavimin da inian kogham. Ezi e fo, God fomira akar dikirizimin min bizir kaba Abraham ganingi. Nan adarasi, datirighin ki gumaziba e zurara amir arazim mikimasa. Gumazitam aremeghsi, egh uan biziba tuiragh uan boribar aningsi, migirigiar tam osirighti, an migirigiar kam mati Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti gumazitam uam akar igharazitam akar dikirizir kam gifuragham kogham. Egha kamaghin migeir puvati, "E akar dikirizir kam in gin mangan kogham." Nan migirigiar mingarim kamakin: Faraghavira God, Abraham ko akar dikirizim gami. Ezi 430 plan azeniba givazi gin God uan arazir osiriziba Moses ganingi. Moses Osirizir Arazir kaba bar gin otifi. Egha da Godin Akar Dikirizir Gavgavimin migirigiam batueghan kogham. Egh Godin akar dikirizir kam angarighan kogham.

¹⁹ Ezi kamaghin manmagh sua God uan osirizir araziba Moses ganingi? God gumazamizibar amuti, me arazir kurabar mingarim gifoghasa, uan osirizir araziba aningi. God faragha akar dikirizim Abraham ganigha ghaze, nin ovavim gumazamiziba bar men akurvaghm. Ezi gumazir kam zuamira izezir puvati. Ezi arazir kurar kaba bagha, God gin uan osirizir araziba aningi. A kamaghin ifonge, an osirizir araziba iki mangi, ovavim otoghamin dughiamin tugham. God uan osirizir arazir kaba isa enselbar dafarim gatizi, me da isa abuir gumazim Moses ganingizi, abuir gumazim e ganingi.

²⁰ Egh gumazitam ingangaritam damusi gumazir igharazitam ko akar gavgavir dikirizim akirsi, an a isiva abuir gumazim dafarim datightima, eghti abuir gumazim a isiva gumazir igharazim daningan kogham. Ezi God uabira, a uabi uan akar gavgavir dikirizim Abraham ganingi, egha enselin tam ganingizir puvati, o abuir gumazitam ganingizir puvati.

Datirighin Godin Duam zurara en akurvasi

²¹ Ki kamaghin mikimam, Moses Osirizir Araziba Godin akar fomira dikirizimin apanim gami, o? Bar puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e ganidir puvati. Osirizir arazitam ikirimirir aghuim e danighti, e ti fomira Moses Osirizir Arazibar gin zuima, da e gamima e Godin damazimin deraghai. Moses Osirizir Araziba ikirimirir aghuim anidi puvati.

²² Godin akar dikirizimin mirara e gumazamizir nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin itir darazi. God bizir kaba e daningasa ifonge. Kamaghin amizi, Godin Akinafarim kamaghin mikeme, nguazir kam gumazamiziba, arazir kurabar gavgavim bar me ikiaghariki.

²³ Faraghavira nighnizir gavgavir kam izezi puvatizi, arazir kurabar gavgavim e ikiagharighizi, ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan iti. Egh mangi God

nighnizir gavgavimin tuavim en akaghamin dughiam.

²⁴ God kamaghin ifonge, e nighnizir gavgavim akar aghuimin ikiti, eghti a suam, ia nan damazimin dera. Egha, a uaghan kamaghin ifonge, Moses Osirizir Araziba e inigh Kraiss bagh mangam. Egha kamaghin a Moses Osirizir Arazibagh amizi, da e gativagha en garir gumazimin min oto.

²⁵ Ezi datirighin nighnizir gavgavim azenimin otozi, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi da ua e gativagha en gari puvati.

²⁶⁻²⁸ Ia gumazamizir dipamin rueziba, ia Kraissin puegha, egha Kraissin min ofifi. Egha datirighin Kraiss Iesusin aven ia ikizir vamira. Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba puvati, ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firighreziba, o gumazamiziba puvati. Ia nighnizir gavgavim Kraiss Iesusin ikia, kamaghin ia bar Godin boriba. Kamaghin amizima, e ua Moses Osirizir Arazibar apengan itir puvatizi, da ua e gativagha en garir puvati.

Datirighin ia Godin boriba, ezi Moses Osirizir Araziba ia ikiagharizir puvati

²⁹ Kraiss an Abrahamin ovavim. Ezi ia Kraissin ikizimin ikiva, egh ia uaghan Abrahamin ovaviba. Ia Kraissin ikizir kam, iarara God fomira Abrahamin ovaviba bizir aghuir kaba me daningasa Abraham ko akam akiri. Kar iarara, God ia migei.

4

¹ Ezi datirighin ki akar isin zuimin bizir kam deravira ia mikimam. Afeziatam borir aghiritam ikiva, egh gin a uan biziba bar da isiva borir kam daningam. Bizir kaba borim bagha fomira iti. Ezi borim tighar aghuir dughiam, a pura mati a uan afeziamin ingangarir gumazir kinir mam. Bizir kaba, an biziba.

² Egha a suvighavira itima, gumazir an gariba koma an bizibar gariba, an garava egha an biziba sara gari. Egha ghua dughiar an afeziam biziba an agharim darighamim oto. Egha dughiar kam, a uabi uan biziba inigha dar gari.

³ Ezi e uaghan kamaghin ami, e borir agharibar min itir dughiam, e nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir duar kuraba ko bizir nedaziba, e dar ingangarir gumazir kinibagh ava.

⁴⁻⁵ Ezi God kamaghin ifonge, e an boribar otivasa, egha Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a uam e givezasa. God fomira e givezasa dughiam ginaba. Ezi dughiar a fomira inabazim datirighin otozi, ezi a uan otarim amadazima a ize. Ezi amizim a bate. Ezi a gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan itimin min oto. Ezi e Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumazamiziba, a ua e ini.

⁶ Ezi ia datirighin Godin boribagh ava. Ezima God uan Otarimin Duam amadazima an en navir averiabar iti. Ezi Duar kam en aven kamaghin dei, "Nan afeziam."

⁷ Kamaghin, ni ua pura ingangarir gumazir kinimin itir puvati. God ni gamizi ni an borim gava. Egh ni fogh, ni an bizir aghuir inabaziba iniam.

Tizim bagha nguazir kamın biziba ua ia ikiagharisi?

⁸ Fomira ia God gifozir puvatigha, egha bizir guizbangira God puvatiziba dagh amuava, egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti.

⁹⁻¹⁰ Ezi datirighin ia Godin boroghin zui. O ki kamaghin mikimam, God ian boroghin zui. Ia kamaghin nighnigha ghaze, ia zurara Moses Osirizir Arazibar dughiar ekiaba ko iakinir igiabar dughiaaba ko azenir igiabar dughiaaba ko dagheba otir dughiaabar gin mangam. Manmagh sua ia ua nguazim ko overiamin bizibagh ativagha dar garir pura duar kurabar gin zui? Da gavgaviba puvati. Ia ti uamategh dar ingangarir gumazir kinibar ikiasa?

¹¹ Ki ian arazir kam ginighnigha, egha ki kamaghin atiati, ingangarir ki ian tongin amizim an daghem puvatigham.

Ia nan arazibar gin izi

¹²⁻¹⁵ Nan adarasi, ki uabi Moses Osirizir Araziba ategha egha ian min iti. Ezi ia nan min ikiasa ki ia gakaghoru. Ia fo, fomira ki

Galesian Provinsin izeghava, egha nguibar igharazitamin mangasava amuava egha arimariam ini. Egha dughiar kamra akar aghuim faragha ia mikini. Nan mikarzim gavgavim puvatigha egha osimtizer ekiam ia ganingi. Ezi ia akirim ragha na gasarazir puvatigha, egha ia na ko ikian aghuazir puvati. Enselin tam, o Kraus Iesus uabi iziva ia ko ikiti, ia aning inighiva bar deravira aning damuam. Ezi ki areir dughiamin, ia na inighava arazir kamra na gami. Egha ia na inizi ki ian gara itima, ia arazir kuratam na gamizir puvati. Ki guizbangira kamaghin mikimam, dughiar kamın ia nan akurvaghasa bar ifonge. Egh ia uan damaziba na bagha da asiassa ifuegha da asigha na ganighai. Ia faragha na gifuegha na bagha bar akonge. Ezi ia na gifongezir navir kam datirighin managh iti?

¹⁶ Manmaghin ami? Ki guizbangira akam ia mikini, kamaghin ki ti ian apanim gava?

¹⁷ Ifavarir gumazir kaba kamaghin ifonge, ia me baghavira ikiasa, egha me pura ian kuariba isava, egha guizbangira ian akurvaghamin nighniziba puvati. Ia men nighnizibar gin mangiva egh ia en saghon ikiasa, me ifonge.

¹⁸ Tina gumazir igharaziba baghivira iki, egh men akurvaghamin nighnizir aghuim ikiti, kamaghin dera. Ia zurara arazir kam damuvira iki. Egh ki ia ko ikiamin dughiaabara puvati.*

¹⁹⁻²⁰ Ki orazi, ia arazir kam gamima, ki ia bagha okam nighnigha egha ghaze, ki manmaghin ian akurvaghamin. Ki ia ko itir puvati, lavzika. Ki ia ko ikia, ti tong akar aghuitam ia mikemeghai. Nan boriba, ia guizbangira Godin boribagh avagh, egh Krausin min ikiasa, kamaghin ki ia bagha ua mizazir kam barasi. Mati amizim borim batasa isir mizazim.

Hagar ko Sara

²¹⁻²³ Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar apengan ikiasa ifongeziba ia na mikim. Ia ti Moses Osirizir Araziba mikemezi moghin fozir puvati? Godin Akinafarim kamaghin mikeme, Abraham

4:6: Ro 5:5 **4:7:** Ga 3:29 **4:8:** Ro 1:25, 1 Ko 8:4-6, 12:2, Ef 2:11-12, 1 Te 4:5 **4:16:** Amo 5:10, Ga 2:5, 2:14

* **4:18:** (4:18) Grighin akam vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati.

otaris pumuning iti. Ingangaris amizir kinim, Hagar, mam bate. Ezi guizbangira an amuim, Sara, mam bate. Ingangaris amizir kinim borim nguazim amiziba boriba isi moghin oto. Ezi guizbangira an amuim borim, an akar dikirizim tuavim oto.

²⁴⁻²⁵ Amizir kamning akar gavgavir dikirizir pumuningin min iti. Eghaghanir kamnagh akar isin zuim an iti. Hagar, a Sainain mighsiamin akar gavgavir dikirizim min iti. Sainain mighsiam, a kantri Arabian iti. Hagar ingangaris amizir kinir mam. Ezi an boriba uaghan ingangaris gumazir kiniba. Hagar uan boriba ko me ingangaris gumazir kinibar min ti. Ezi Jerusalem datirighin itim, an Hagarin min iti. Datirighin itir Jerusalem uan boriba ko, me Moses Osirizir Arazibar apengan iti, egha ingangaris gumazamizir kinibar min ami.

²⁶⁻²⁷ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Amizir boriba puvatizir kam, nin boriba gin bar avirasemegham,
egh amizir pam itimin boribagh afiragham.

Kamaghin ni amizir boriba isir puvatizim,
ni bar akongegh.

Ni amizir otirimirir mizazibagh fozir puvatizim,
nin navim deragh, ni bar akuegh,
pamtem dimiva araghasi.”

Ezi kamaghin Jerusalem igharazim a Godin Nguibamin iti, Moses Osirizir Araziba a ikiagharighizir puvatizima, a datirighin firiaghiri. Ezi an en amebamin min iti.†

²⁸ Ezi nan adarasi, ia Aisakin min ami. Godin akar dikirizim mirara, ia an boriba.

²⁹ Nguazim amiziba boriba isi moghin otazir otarim, a Godin Duamin gavgavim otazir otarim pazava a gami. Kamaghira, datirighin Moses Osirizir Arazibar apengan itir gumaziba, e tina Godin Duamin

apengan iti, me en aghuagha osimtiziba e garisi.

³⁰ Ezi Godin Akinafarim manmaghin mikeme? A kamaghin migha ghaze, “Ingangaris amizir kinim borim, a guizbangira Abrahamin amuim borim ko afeziamin bizir aghuiba da inian kogham. Kamaghin, ia ingangaris amizir kinim uan otarim ko aning batokegh.”

Godin gumazamiziba firiaghire

(Sapta 4:31-6:18)

Ia uari bagh ganigh, Moses Osirizir Araziba ua ia ikirarighan kogham

³¹ Nan adarasi, e ingangaris amizir kinim boriba puvati, e guizbangira Abrahamin amuim

5

¹ boriba. Krais, e Moses Osirizir Arazibar apengan ikian aghuaghava, egha kamaghin an e gamizi, e firiaghiri. Kamaghin amizi, ia tuivigh gavgavigh. Ia gumazitam ganti, a ua ia damuti, ia ua ingangaris gumazir kinibar min ikian marki.

² Ia na baragh. Ki Pol, ki ia migei, ia men gantima me ian mikarzir mogomeba aghoregtima, eghti Kraisin ingangarim tong bar ian akuragham kogham. Bar puvati.

³ Ki datirighin ua deravira kamaghin ia mikimasa, ni tina gumazitam ganti, a nin mikarzir mogomem atughti, kamaghin ni uaghan Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangam.

⁴ Ia gumazir Moses Osirizir Arazibar gin mangasava amiba, ezi tuavir kam in ia ghaze, e Godin damazim dera, ia kamaghin Krais ategha gifa. Ia Godin apangkuvim tuavim ategha gifa.

⁵⁻⁶ Egh gumazim Krais Iesus ko ikiti, eghti arazir gumazibar mikarzir mogomem aghorim, a pura bizim, egh arazir gumazibar mikarzir mogomem aghorir puvatizim, a uaghan pura bizim. Ezima gumazir nighnizir gavgavim itim, an

† **4:26-27:** (4:26) Ves 22in, Pol Sara dibora ghaze, “Guizbangira Abrahamin amuim, Sara.” Kar akar isin zuir mam, Sara Godin akar dikirizim min iti. Saran otarim Aisak, a Kraisin gin zuir darazir min iti. Ni Galesia 4:28in gan.

4:28: Ap 3:25, Ro 9:7-8, Ga 3:29 **4:29:** Stt 21:9, Ga 5:11, 6:12 **4:30:** Stt 21:10, Jo 8:35 **4:31:** Jo 8:36, Ga 3:29, 5:1, 5:13 **5:1:** Jo 8:32, 8:36, Ap 15:10, Ro 6:18, Ga 2:4, 5:13, 1 Pi 2:16 **5:3:** Ga 3:10 **5:4:** Ro 9:31-32, Hi 12:15

nighnizir gavgavim a gamima, a bar gumazir igharazibagh ifonge, ezi kar guizbangin bizim. Godin Duamin gavgavimin, e nighnizir gavgavim Godin iti. Egha e, dughiar God suam, ia nan damazimin derazim, e a mizuai.

⁷ Ia fomira deraghavira Kraisin tuavimin zui. Ezi tina tuavim apirizima ia ua guizbangin akamin gin zuir puvati?

⁸ Nighnizir ia datirighin gin tizim, a Godin ian diazimin izezir puvati.

⁹ Yisin muziarim, a bret bar a damighti, a buigham.

¹⁰ Ki kamaghin nighnizir gavgavim iti, Ekiam ian akuragham. Egh ia nan nighnizimin gin mangiva, nighnizir igharazim atakigh. Ki fozir pu, tina ian nighnizibagh asighasisi. Gumazir kam arazir kurar ia gamizim bagh ivezir kuram iniam.

¹¹ Nan adarasi, ia oraki, gumazir maba ghaze, Pol gumaziba uan mikarzir mogomeba aghorir akam dughiarbar anekuravira iti. Egha me guizbangira kamaghin nighniva, egha me tizim bagha osimtizim na garisi? Kar guizbangira nighnizim puvati. Ezi ki ter ighuvimin akam akuri, ezi akar kam gumazibar nighnizibagh asighasisi. Egh ki mikarzir mogomem aghorir akam akuniva, egh ter ighuvimin akam akunan koghti, eghti ter ighuvimin akar gumazibar nighnizibagh asighisizim, a pura akar amirizimin min otogham, a ua gumazibar nighnizibagh asighisighan kogham.

¹² Gumazir ian navibagh inivir kaba, me mikarzir mogomeba aghoramin arazim bagha bar gavgafi. Kamaghin me uarira uan inibar ghor, egh magh suegh bar dar ghoregh.

¹³⁻¹⁵ Nan adarasi, ia firighrasa, God ifonge, egha kamaghin a ian dia. Eghti ia ua Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham, egh ia kamaghin nighnighan marki, "E Moses Osirizir Araziba e ikiagharighizir arazir kaba ategha e firiaghire. Egh e navir ghurimin arazibar amuam." Moses Osirizir Arazibar

migirigiba, da bar uari inigha akar vamiran iti. "Ni uabi gifongezir moghin uan akar gumazibagh ifongegh." Ia bar Godin gumamazibar ingangarir gumazibar min ikivi, uarira uarigh ifongegh. Egh ia uarir atar pura tintinibar uariv sogh, egh ia deravira nighnigh. Ia uarigh asighasigham.

Godin Duam nin sure gamir arazir aghuibar gin mangi

¹⁶⁻¹⁸ Godin Duam koma nin navir ghurim, bizir kamning uaningin apanimning gami. Godin Duam ghaze, ni Godin arazir aghuibara damu. Ezi kamaghin ni dar amuasa. Kamaghin amizima ni arazir aghuibar gin mangisi damuti, nin navir ghurimin araziba suam, marki. Nin navir ghurim suam, "Arazir kuratam damu." Eghti ni tam damuam. Kamaghin ni arazir kurabar gin mangiti, Godin Duam suam, markiam. E fo, navir ghurimin araziba Godin Duam dikabinasa. Ezima Godin Duam navir ghurimin araziba dikabinasa. Aning uaning adosi. Ezi bizir ia damuasa ifongezim, ia a damighan kogham. Egh ia Godin Duamin gin mangiva, egh ia Moses Osirizir Arazibar apengan ikian kogham. Egh, ia navir ghurimin arazibar gin mangian kogham. Ezi ki kamaghin ia migei, ia navir ghurimin araziba ateghtima, Godin Duamra ian faraghtima, ia an gin mangi.

¹⁹ Ia navir ghurimin arazibagh fogha gifa. Arazir kaba, gumamaziziba tintinibar uari koma akua egha arazir mizirzibagh amuava, egha afiar arazibagh ami.

²⁰ Egha nguazir kamnin biziba e God gami moghin e uari isa dagh anidi, imezibagh amir arazibagh amuava, munavin biziba bagha navim ikuvighava da iniasa navim isi. Egha atara bizibagh asighasisi, uarir apanibagh ami, gumazir igharazibar aghua, uabira uabi ginighnisi, biziba bagha uari batogha uari abisi.

²¹ Egha dipar onganiba apava onganigha, pura gumamaziziba isa pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami. Egha arazir kurar maba uaghan kamaghin

iti. Ki fomira ia mikemegha gifa. Egha ki datirighin akar kamra ua ia migei. Gumazir arazir kabagh amiba, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangan kogham.

²²⁻²³ Ezi Godin Duam arazir aghuir kabar amuasava en naviba fe: arazir bar igharaz darazigh ifongezim, navir amirazim ko bar akongezim, dughorir amirazim, gumazibar akurvagha, egha arazir aghuibar me gami. Egha guizbangira migia deravira bizibagh amua, gumazibar asughasusi, egha navir ghurimin araziba dikabiri. Moses Osirizir Arazitam arazir kabar anegroghezir puvati.

²⁴ Gumazamizir Kraisi Iesusin gin zuiba, me navir ghurimin araziba ko biziba bagha bar ifongezir arazir kuraba inigha, ter ighuvimin da gura. Egha dagh afuzima, da aremegha gifa.

²⁵ Godin Duam ikirimirir aghuim e ganingi. Kamaghin amizima, anarira e ko daruva en akurvagham.

²⁶ Kamaghin e pura uarira uan ziaba fan kogham. Egh e igharaz darazir navibagh inivti, me uarir ataran kogham. Egh e men biziba bagh naviba isian kogham.

6

Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghra, an otogham

¹ Nan adarasi, ian tav arazir kuratam damighti, ia gumazir Godin Duamin gin zuiba, ia navir amirizimin arazibar a damuva, egh an akuraghti, a uan arazir kuraba ategham. Kamaghin ia deravira uari bagh gan, Satan ia gifaraghtima, ia uaghan arazir kuratam damigham.

²⁻³ Ezi gumazitam suam, a ziar ekiam iti, puvati, a ziam pu, egha kamaghin gumazir kam uabira uabi gifari. Ia igharaz darazir akuragh men osimtiziba ater. Egh ia kamaghin damuva, ia guizbangira Kraisin arazibar gin mangam.

⁴⁻⁵ Gumaziba bar, me uari uan arazir me amibar osimtiziba ateram. Gumaziba uari uan ingangaribar gan, da deras ti puvati.

Gumazim kamaghin damuva, a uabi uan arazibar gan dagh ifongegh. Egh a uan arazibar gan, egh gumazir igharazimin arazibara gan dav kiman marki.

⁶ Gumazir Godin akam barazim, a uan bizir aghuitaba an sure gamir gumazim daning.

⁷⁻⁸ Bizir manam ni uan navir averiamin an opari, bizir kamnaghra, an otogham. Gumazitam uan navir ghurimin arazibar gin mangitima, an navir ghurir kam in dagher kuraba otivtima a bar kuvigham. Egh gumazitam Godin Duamin gin mangiti, Godin Duam a damuti, dagher aghuiba otivtima, a ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Egh ia suam, ia God gifari, bar puvati. Ia uarira uarigh ifari, egh ia kamaghin damuan marki.

⁹ Egh e ingangarim damusi amiraghan kogh, egh dagheba iniamin dughiamin, e dagher bar aghuiba iniam. Kamaghin e arazir aghuibar amusi amiraghan kogham.

¹⁰ Kamaghin amizima, datirighin dughiam ikiavira itima, e arazir aghuibar gumazir igharaziba bar deravira me damuam. Egh bizir ekiam, e deravira gumazamizir nighnizir gavgavim Ekiamin itibar amuam.

Polin migirigiar abuananaba

¹¹ Ki osirizir osirizir ekiam kaba, ia dar gari, kar ki uabi uan dafarimin osirizir akaba.*

¹²⁻¹³ Ifavarir gumaziba atiatia kamaghin nighnisi, "Gumazir igharaziba kamaghin fogh suam, e nighnizir gavgavim Kraisin ter ighuvimin iti, egh me paziv e damuam." Kamaghin amizima me ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me ghaze, me ian mikarzir mogomeba aghorasa, me damightima, me ian mikarzir mogomeba aghorezir bizir kam bagh men ziaba fam. Ezi gumazir uan mikarziba aghorezir kabanagh, me uaghan deravira Moses Osirizir Arazibar gin zuir puvati. Ia oragh. Gumazir kaba ian mikarzir mogomeba aghorasa bar gavgafi. Me

5:24: Ro 6:6, 13:4, Kl 3:5, 1 Pi 2:11 **5:25:** Ro 8:4-5, Ga 5:16 **5:26:** Fl 2:3 **6:1:** Mt 18:15, 1 Ko 2:15, 4:21, 7:5, 2 Ti 2:25, Hi 12:13, Je 5:19 **6:6:** Ro 15:27, 1 Ko 9:11, 9:14 **6:9:** 1 Ko 15:58, 2 Te 3:13, Hi 3:6, 3:14, MAA 2:10 **6:10:** Ef 2:19, 1 Te 5:15, 1 Ti 6:18, Hi 3:6 * **6:11:** (6:11) Ni akar 1 Korin 16:21 in itimin gan.

kamagh sua, me kamaghin ia damigh gumazir igharazibar damazimin ziar ekiaba iniasa.

¹⁴⁻¹⁵ Ezi mikarzir mogomem aghorir arazim, a pura bizim. Egha mikarzir mogomem aghorir puvatizir arazim, a uaghan pura bizim. God e gamizima e gumazamizir igiabar otifi, ka bizir ekiam. En Ekiam Krai Iesus ter ighuvimin areme. Ezi ki bizir kam bagha uan ziam o gumazir igharazitamin ziam fer puvati. Ki Godin ziamra fe. Iesus ter ighuvimin areme, ezi tuavir kamın nguazir kamın araziba nan nighnizimin aremegha gifa. Egha mati ki uabi ter ighuvimin areme. Egh ki uam nguazir kamın arazibar gin mangan kogham.

¹⁶ Nighnizir kamın suiraghava an gin tiziba, Godin apangkuvim men ikiam. Egh a men navibar amutima me nimirā ikiam. Eghti gumazamizir kaba, me guizbangira Godin Israel.

¹⁷ Gumaziba na misoghezi, ezi men duar kuriba nan mikarzimın iti. Ezi ia bizir kabar gan suam, ki guizbangin Iesusin ingangarir gumazim. Eghti gumazitam uam osimtizitam na darighan ka aghua.

¹⁸ Nan adarasi, en Ekiam Krai Iesusin apangkuvim ian duaba ko iki. Guizbangira.

Akinafarir Pol Efesusin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akar mınğarım a kamakın, God kamaghın nıghnisi, an overiam ko nguazımın ingarızır bizıba bar, dar amu da isi Kraisin apengan dar arıgham. Eghti Kraıs bizıba bar dar dapanımın ikiam (1:10). Ezi God kamaghın ifonge, a uan gumazamizıba gaghuvkinti, eghti me bar Kraıs ko poroghiv ikıva egh me navir vamıra ikiam.

Ezi akinafarımın aven faragha itir akaba, Pol Godın apangkuvımın mıgırıgıar avırıbagh ami. A ghaze, God gumazamizıbagh amıma, me bar nıghnızır gavgavım Kraısın ikıava uarı akuvagha, egha ikızır vamıran gumazamizıbar otifi. İesusın ingangarımın, God ua gumazamizıba inıgha, egha Godın Duam me ganıngi. Ezi tuavir kamın me bar fo, me Godın akar dıkrızımın bizır mıkememizıba, me bar da inıam (1:14).

Egha akinafarımın itir namba 2ın akar otevimın, Pol kamaghın mıgıa ghaze, Kraısın adarasi me Kraıs ko poroghav itı. Kamaghın, me bar navir vamıra ikıva, egh Godın arazıbar gın mangı.

Ezi akinafarir kamın Pol akar ısın zuıbar mıgıava, egh kamaghın men akakaghti me kamaghın fogh suam, me Kraıs ko poroghav ikıa egha ikızır vamıran gumazamizıbar oto. A kamaghın mıkeme, Godın gumazamizıba, me nivafızır vamıran mın oto, ezi Kraıs mati nivafızır vamıran kamın dapanım. (4:1-16). Ezi uaghan, Godın gumazamizıba mati dıpenir mam, ezi Kraıs, a mati dıpenir kamın guarir akınım (2:19-22). Egha Godın gumazamizıba mati amızır mam, ezi Kraıs mati amızır kamın pam (5:22-32). Ezi akinafarir kamın aven e bar deravıra bizır aghuir God uan gumazamizıbar amuamıbar gari.

E Kraisin poroghav itima, God e gamızı e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, God uan ifongiamın gın ghua Kraıs İesusın aposelın ikıasa na mısefe. İa, Efesusın itir Kraısın adarasi, ia Kraıs ko poroghava ikıa deraghavıra an gın zui. Ki ia bagha akinafarir kam osirıgha anemadı.

² Ki kamagh sua, God en Afezıam ko Kraıs İesus en Ekıam, anıng apangkuvım ko navir amırızım ia danıngam.

E Kraıs İesusın poroghav itima, God uan Nguıbamın itir bizır aghuıba bar da ısava e ganıdı

³ E Kraıs İesusın poroghav itima, ezi tuavir kamın God deravıra e gamua en duabar akurvaghasa uan Nguıbamın otivir bizır aghuıba e ganıdı. Kamaghın amızı, e God mınabagham, a en Ekıam Kraıs İesusın Afezıam ko an God.

⁴⁻⁵ Dughıar God tıghar nguazır kamın ingaramım, a kamaghın ifonge, e a baghıvıra itir gumazamizıbar ikıva, an damazımın arazır kuratam ikıan kogham, egha a fomıra e gınaba. Egha ghaze, e Kraıs ko poroghiv ikı, egh tuavir kamın e an gumazamizıbar mın otogham. A fomıra bar e gifongegha egha e gınabagha ghaze, a Kraıs İesusın ingangarımın tuavımın e damıghti, e an borıbar otivıgham. God uan bar akongezır arazım ko uan ifongiamın gın ghua bizır kam gamı.

⁶ A ifongezır Otarımın zıamın, a bar pura bizır aghuımın mın uan apangkuvım isa e ganıngi. Kamaghın e apangkuvır bar ekıar kam gınıghnıghıva, egh Godın zıam fam.

⁷⁻⁸ E fo, Kraısın ovevemın God uam e ini, egha en arazır kuraba gın amada. Godın apangkuvım guızbangıra bar ekevegha izıfa. Kamaghın a uan apangkuvım e gufusfuzıma an e gırava, fofozır aghuım ko nıghnızır aghuım e ganıdı.

⁹ God fomıra uan ifongiamın gın ghua, Kraısın ingangarımın tuavımın uan nıghnızır mogomem azenım darıghasa

nighniki. Ezi a datirighin an nighnizir mogomer kam a en akazi an azenan oto.

¹⁰ Godin nighnizir kam a kamakin, a ingarizir biziba bar dar amuti da mangiva dughiar a inabazimira a da isi Kraisin apengan dar arigham. Overiamin itir biziba ko nguazimin itir biziba sara bar. Eghti Krai biziba bar dar dapanimin ikiam.

¹¹ God uan ifongiam ko nighnizimin gin ghua, bizibagh amima da otifi. A faraghavira uan nighnizimin gin ghua, e Krai ko porogh egh an gumazamizibar min ikiasa, an e amisefe.

¹² E Judaba, e faraghavira Krai mizuava an gin zuir gumazamiziba, e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

¹³ Ezi ia Kantrin Igharazibar Gumaziba uaghan, ia guizin akam baraghizima God ia gamizi ia an gumazamizibar otifi. Akar aghuir kamra kara: God ian akurvasi. Ia nighnizir gavgavim Kraisin itima God uan Duam ia gati. Kamaghin me fogh suam, ia an gumazamizibara. Kar Godin Duar a fomira akar dikirigha amizim.

¹⁴ E Godin Duam inigha gifa, kamaghin e bar fo, e bizir God akar dikirizimin uan gumazamizibav kemeziba, e bar da iniam. Bizir kam in e fo, God uan gumazamiziba damighti me guizbangira firighregham. Kamaghin e Godin ziar ekiam bar a pirafam.

Pol God ko migia ghaze, God fozim Efesusin sios daningam

¹⁵ Ki fo, God bizir kabanang gami, ezi ki orasi, ia nighnizir gavgavim Ekiam Iesusin ikiava, Godin gumazamiziba bar me gifonge,

¹⁶ kamaghin amizi, ki zurara ia ginighnigha God ko migia ia bagha God minabavira iti.

¹⁷ Egha ki Godin azangsis, en Ekiam Krai Iesusin God, Afeziar ziar ekiam itim, ki an azangsiha ghaze, a uan Duam ia danighti a ia damuti, ia fozir aghuim

iniam. Eghti Godin Duam uan guizin akam ian akaghti, ia deragh Godra fogham.

¹⁸ Ki kamaghin Godin azangsis, ia nighnizim kuighrighti ia Godin angazangarimin ganam. Egh ia kamaghin fogham, God ian diazima ia bizir aghuir ia fogha ini-amiba da bagha mizuai iti. Egh kamaghin fogham, bizir aghuir God uan gumazamizibar aningamiba, da bar ekevegha pin ko.

¹⁹⁻²⁰ Egh ia kamaghin fogham, Godin gavgavim zurara en navibar aven ikia ingara en akurvasi, e nighnizir gavgavim an itiba. Gavgavir kam, guizbangira bar ekefe, e guizbangira an gavgavim tuisiva avegham. Gavgavir en aven ingarir kamra, dughiar Krai ovengezimin, God gavgavir kam in Krai gamizi, a ua dikafi. Egha a inigha uan Nguibamin ghua a isa uan agharir guvimin amadaghan anefa.

²¹ Kamaghin Krai Godin Nguibamin ikia egha duar gavgaviba itiba bar, ko gumazir dapaniba, ko gavmanin gumaziba, ko atriviba, a bar men gavgavibagh afiragha me gatifa. Egha Ziar Krai uan ingangarim bagha inizim a ziar manaba, manaba bar dagh afira, dughiar kam in ziaba ko dughiar tighar izamimin ziaba bar.

²² God biziba bar dagh amizima da Kraisin apengan iti. Egha a gamizi, a sios bagha biziba bar dar dapanimin oto.

²³ Sios mati Kraisin namnam. Ezi Krai biziba bar dar aven ikia bar dagh izifa. Egha Krai uan siosin aven ikia bar a gizifa.

2

E gumazamizir ariaghreziba, God e gamizi e Krai ko angamra iti

¹ Ia fomira Godin akam barazi puvatigha arazir kurabagh amuava, kamaghin ian duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumazamizir ariaghreziba.

² Faragha zuir dughiamin, ia nguazir kam in arazir kurabar gin zui. Egha ia duar kurar overiamin itibar atrivim, ia an akam

1:10: 1 Ko 3:22-23, Ga 4:4, Fl 2:9-10, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2, 1 Pi 1:20 **1:11:** Ro 8:17, 8:28-29, Kl 1:12, Ta 3:7, Je 2:5, 1 Pi 1:4 **1:13:** 2 Ko 1:22, 6:7, Ef 4:30, Kl 1:4-6 **1:14:** Lu 21:28, Ro 8:23, 2 Ko 1:22, 1 Pi 2:9 **1:15:** Kl 1:4 **1:16:** Fl 1:3-4, Kl 1:3, 1 Te 1:2 **1:17:** Kl 1:9 **1:18:** Ap 26:18, Ef 2:12, 4:4, Kl 1:12 **1:21:** Ro 8:38, Fl 2:9-10, Kl 2:10, 2:15, Hi 1:4 **1:22:** Sng 8:6, Mt 28:18, Kl 1:18, Hi 2:7 **1:23:** Ro 12:5, Ef 4:10, 4:15, Kl 2:9, 3:11 **2:1:** Ef 4:18, Kl 1:21 **2:2:** Jo 12:31, Ef 5:6, 6:12, Kl 1:21, 3:6-7, Ta 3:3

baregha an gin zui. Duar kurar kam, gumamazizir Godin akam barazi puvatizibar navir averiabar aven ingari.

³ Fomira e bar moghira men min ami, egha uan navir ghurimin ifongiamin gin zui. E uan nivafizir agorogem ko uan nighnizir kurabar gin zui. Dughiar kam in e nguazimin itir gumamazizibar min amima, kamaghin God bar en arazir kuraba bagh ivezir kuram e daningasa nighnizim gami.

⁴⁻⁵ Guizbangira, en arazir kuraba e gamizi en duaba guizbangira aremezi moghin iti, mati gumamazizir ariaghreziba. Ezi God bar e gifongezi, an apangkuvir dafam bar e avara. Kamaghin an e gamizi e Krai ko angamra iti. God uan apangkuvimin tuavimra, a en akura.

⁶ A kamagh sua, e Krai Iesus ko Godin Nguibamin atrivimin ikiam. Kamaghin an e gamizi e Krai ko poroghav ikia, a ko ua dikafi.

⁷ A kamagh sua, a uan apangkuvir bar dafam, tighar izamin dughiaabar gumamaziziba bar men akaghasa. Eghti me fogh suam, a Krai Iesusin ingangarimin tuavimin a bar me gifonge. Kamaghin an arazir aghuir kam in e gami.

⁸⁻⁹ Ia nighnizir gavgavim Godin itima, ezi a uan apangkuvimin tuavimra ian akurvasi. Kar ia uari amizir puvatizir bizim. Puvati. God pura ia ganingi. Kar ian ingarimin ivezim puvati. Kamaghin bizir kam bagh gumazitam uabi uan ziam fan marki.

¹⁰ God fomira e bagha, ingangarir aghuir e gin damuamiba, a dagh nighnigha da ati. A kamagh sua, e ingangarir kabar amuasa, egha kamaghin an e gamizi, e Krai Iesus ko poroghav ikia datirighin gumamazizir igiabar otifi.

Krai apanim gamir arazim a givazi, ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ikizir vamira iti

¹¹ Ia Kantrin Igharazibar otivir gumaziba, ia kamaghin fo, Judaba, uan gumazibar mikarzir mogomebar aghori. Egha me kamaghin ia dibori, ia gumazir mikarzir mogomebar aghorir puvatiziba. Arazir kam kamakin, gumaziba uari uan mikarzir mogomebar aghori. Eghti ia deravira nighnigh, ia fomira Kantrin Igharazibar Gumazibar min ike.

¹² Dughiar kam ia Kraisin saghon iti. Ia Israelin gumamazizibar azenan iti, kamaghin ia nguibar igharazibar gumazibar min iti. God uan adarasi ko akam akirigha, egha uan gumamaziziba akar gavgavir dikirizim me ganingi. Ezi ia akar gavgavir dikirizir kam in aven itir puvati. Ia nguazir kam in ikiava God gifozir puvatigha, egha ia bizir aghuir mizuai iti tam itir puvati.

¹³ Ia faragha saghon iti, ezi datirighin Kraisin ghuzim ia ruegha egha ian akua izezi, ezi ia Krai Iesus ko poroghav ikia, Godin boroghin iti.

¹⁴ Krai uabi e gamizi e navir amirizim ikiava deravira uari inigha iti. Fomira Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumamaziziba uarir apanim gami. Ezi arazir kam a divazimin min men tongin ikia me abiki. Ezi Krai uan ovevem in tuavimin divazir kam anakariaghatigha egha apanir arazir kam agifa. Ezi Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba ikizir vamiram oto.

¹⁵ Krai, Moses Osirizir Araziba, ko akar gavgaviba, ko arazir me anogorogheziba sara bar da gifa. A ghaze, a kamaghin damigh, ikizir pumuning damuti, aning a ko porogh ikiva egh ikizir igiar vamiran otogham. A tuavir kam in an e gamizi e navir vamira iti.

¹⁶ Krai ter ighuvimin aremegha egha tuavir kam in ikizir pumuning gamizi aning ikizir vamiran oto. Egha uam aning inigha God bagha ize. Egha an ovever tuavir kamra me uarir apanim gamir arazim anegifa.

¹⁷ Kamaghin Krai izeghava akar aghuim gumamaziziba bar me mikira

2:3: Ro 5:12, Ga 5:16, Kl 3:6, Ta 3:3, 1 Pi 4:3 **2:4-5:** Lu 15:24, 15:32, Ap 15:11, Ro 5:6-10, 6:4-5, 6:13, 10:12, Ef 1:7, 2:1, 2:7, Kl 2:12-13 **2:6:** Ef 1:20, Kl 2:12 **2:7:** Ef 1:7 **2:10:** 1 Ko 3:9, 2 Ko 5:5, 5:17, Ef 4:24, Ta 2:14 **2:11:** Ro 2:28-29, 1 Ko 12:2, Ef 5:8, Kl 1:21 **2:12:** Ro 9:4, 9:8, Ga 4:8, Ef 4:18, Kl 1:21, 1 Te 4:5, 4:13 **2:13:** Ga 3:28, Ef 2:17, Kl 1:20
2:14: Ais 9:6, Mai 5:5, Jo 16:33, Ap 10:36, 1 Ko 12:13, Kl 1:20, 2:14 **2:15:** 2 Ko 5:17, Ga 6:15, Ef 4:24, Kl 1:20-22, 2:14, 2:20 **2:16:** Sek 9:10, Ro 6:6, 8:3, Kl 1:20, 2:14 **2:17:** Ais 57:19, Sek 9:10, Ap 2:39, Ro 5:1

ghaze, ia navir vamira iki. A, gumazamizir Godin saghon itiba ko gumazamizir Godin boroghin itiba bar, akar aghuim me mikiri.

¹⁸ Kamaghin Kraisin ingangarimin tuavimra e bar, Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, Godin Duam en akurvazima e uari akuvagha Afeziamin boroghin izi.

E Kraisin adarasi, e mati Godin Dipenimra

¹⁹ Kamaghin amizi, datirighin ia Kantrin Igharazibar Gumaziba, ia ua kamaghin nighnighan marki egh suam, ia nguibar igharazibar gumazamiziba o nguibaba puvatizir gumazamiziba. Puvati. Ia Godin adarasi ko uaghara ghu, egha uaghan Godin gumazamizibar tongin itir marasi.

²⁰ Ia uaghan mati God ingarizir dipenimin min iti. Gumazim dipenim ingarasa ter akiniba kuazizi moghin, God aposelba ko uan akam inigha izir gumaziba me amisevezi me an tuivigha ingangarim gami. Ezi Kraisi Iesus, a uabi dipenir guarimin min iti.

²¹ Dipenir guarim a dipenir agharim bar a gupuzi moghin, Kraisi bar e isafuragha e gamima e aghua, ghuava God baghavira itir dipenimin oto.

²² Ia uaghan Kraisi ko poroghav iti, ezi God igharaz darazi ko ia isafuragha ia gamizi, ia guizin Godin Dipenimin min oto. Ezi Godin Duam dipenir kam in aven iti.

3

Pol Kantrin Igharazibar Gumazibar tongin akar aghuim akunamin ingangarim gami

¹ God guizbangira deravira ia gami. Ezi bizir kam bagha ki Pol, ki Kraisi Iesusin ingangarim gamua egha ia Kantrin Igharazibar Gumaziba ian akurvagha, kamaghin ki kalabusin iti. Egha ki ia bagha God ko migei.

² Ia ti oreghama, God apangkuvim ikia ia bagha ingangarir kam na ganingi.

³ Egha God uan nighnizir mogomem azenan aneka, egha na gamizi, ki a gifo. Ki mong an gun osiri,

⁴ eghti ia migirigiar ki osirizibar ganiva fogh suam, ki Kraisi amizir ingangarimin nighnizir mogomem, ki bar a gifo.

⁵ Faragha zuir dughiaaba, God gumazamiziba nighnizir mogomer kam in me mikemezir puvati. Ezi datirighin God uan Duamin tuavimin uan aposelin a baghavira itiba ko an akam inigha izir gumazibar akazi an azenim giri.

⁶ Nighnizir mogomer kam a kamakin: Akar aghuimin aven Kantrin Igharazibar Gumaziba ko Judaba uaghara, God uan bizir aghuiba isa bar moghira me ganidi. Me uari ko ikia mati nivafizir vamiran aven iti. Me bar moghira, Kraisi Iesusin ingangarimin tuavimin, bizir God e bagha akam akiriziba e da iniam.

⁷ Godin apangkuvimin tuavimin, a bizir aghuir kam pura na ganingi, egha a na gamizi an gavgavim nan aven ingari, ezi ki akar aghuimin ingangarir gumazimin oto.

⁸ Ki, Godin gumazamizibar abuan itir gumazim, ki bar an gin iti. Ezi God bar nan deragha Kantrin Igharazibar Gumaziba akar aghuim akunasa ingangarir ekar kam na ganingi. Akar aghuir kam, a Kraisin bizir aghuibar gun migei. Bizir aghuir kaba, gumaziba dagh nighnigh da tuisighiva avegham.

⁹ God biziba bar dar ingari, egha faragha zuir dughiaaba uan nighnizir mogomem men ghuara. Egha iza datirighin a uan nighnizir mogomem aghurasa, ingangarir kam na ganingi, eghti ki gumazamiziba bar me damuti me God damuamin araziba bar dagh fogham.

¹⁰ God kamagh sua, datirighin dughiar kam a uan sios damuti, eghti sios, enselba ko duar gavgavir overiamin itibar amuti, eghti da an fofozir aghuimin tuavir aviriba dagh fogham.

¹¹ God fomira bizir kam damuasa nighniki egha datirighin en Ekiam Kraisi

2:18: Ro 5:2, 1 Ko 12:13, Ef 3:12, Hi 4:16, 1 Pi 3:18 **2:19:** Ga 6:10, Ef 3:6, Fl 3:20, Hi 12:22-23 **2:20:** Mt 16:18, 1 Ko 3:9-11, Ga 2:9, MAA 21:14 **2:21:** 1 Ko 3:16-17, 2 Ko 6:16, Ef 4:15-16, Kl 2:19 **2:22:** 1 Pi 2:5 **3:1:** Ef 4:1, Fl 1:7, 1:13, Fm 1, 9 **3:2:** Kl 1:25 **3:3:** Ef 1:9-10, Kl 1:26 **3:6:** Ga 3:14, 3:28-29, Ef 2:13-19 **3:7:** Kl 1:23-25 **3:8:** 1 Ko 15:9-10, Ga 1:16, Ef 1:7, Kl 1:27, 1 Ti 1:13-15 **3:9:** Ro 16:25, 1 Ko 2:7, Ef 1:9, Kl 1:16, 1:20, Hi 1:2 **3:10:** Ro 8:38, 11:33, Ef 1:21, 1 Pi 1:12

Iesusin ingangarimın an a gamizi an oto.

¹² E Kraıs ko poroghav ikia nıghnızır gavgavım an iti, egha tuavır kamın e Godın boroghın mangasa gavgavıgha, atiatır pu-vatı.

¹³ Kı pamtem ia gakaghori, ia osımtızır kı ia bagha aterır kam, ia a gınıghnıgh osıman markı. Guızbangıra kı ian dabırabır aghuarım bagha osımtızır kam aterı.

Pol Efesusın nguıbamın itır sıos bagha God ko mıgeı

¹⁴ Kı bızır Afezıam amızır kabagh nıghnıgha, egha an damazımın uan tevımning apırı.

¹⁵ A uan Nguıbamın itır ikızıba ko nguazımın itır ikızıba bar, a bar men Afezıam. Egha vaghvagha zıaba me garıkı.

¹⁶ Ezı kı bızır kam bagha Godın azangsıgha ghaze, God bızır aghur an Nguıbamın otıvır taba ia danıng, eghtı an Duam gavgavım ia danıngtı, ian navır averıaba gavgavıgham.

¹⁷ Kı kamaghın Godın azangsısı, ian nıghnızır gavgavımın tuavımın Kraıs zurara ian navır averıabar ikıam. Eghtı ıgharaz darazıgh ifongezır arazım, a ian navır averıabar aven ikı gavgavıgh ia damutı, eghtı ia tuıvıgh gavgavıgh, matı nguazım temer bıbar sıurazı temem tugha gavgavıgha aghuı.

¹⁸ Egh ia Godın gumazamızır ıgharazıba ko, gavgavım ınıva deravıra fogham, Kraıs gumazamızıbagh ifongezır arazım bar ekevegħa, bar pın ghuavanaga, bar ruarvagħa, egha bar vın uaghırı.

¹⁹ Guızbangıra God gumazamızıbagh ifongezır arazım a gumazıbar fıfozım bar a gafıra. Eghtı ia guızbangıra arazır kam gıfogham. Eghtı bızır aghur God gızıvazıba, uaghan bar ia gızıvagħam.

²⁰ Godın gavgavım en navır averıabar ın-garı, ezı gavgavır kam bar en nıghnızıbagħ afıra. Bızır God damuasa e an azangsızıba, o bızır e God damuasa e nıghnızıba, da

matı pura bızıba, an gavgavım bar dagħ afıra.

²¹ Kamaghın dugħıaba bar, e sıosın aven itır gumazamızıba Kraıs Iesus ko poroghıv ikı, zurazurara Godın zıam fam! Bar guızbangıra.

E matı Kraısın nıvafızımın mın iti, kamaghın e Godın arazıbar gın mangam

4

(Sapta 4-6)

E Kraısın adarası, e Kraısın nıvafızımın mın iti

¹ Kı Pol, kı Ekıamın ınгарım gamua, kamaghın kı kalabuzıamın iti. Kı fo, God ian dıagħa ghaze, ia an arazır bar pın itıbar gın mangı. Kamaghın amızı, kı mıghıghavıra ia mıgıa ghaze, ia bar deraghvıra Godın arazır kabar gırara mangı.

² Ia ıgharaz darazır apengan ikı, egh men asughasugh, egh dugħorır amırızımın ikı, egh osımtızır me ia garızıba, da aterıva, egh tuavır kamın bar me gıfongegħ.

³ Godın Duam e gamıma e navır amırızım iti. Egha tuavır kamın arazır navır vamıran ikıamım e ganıngı. Ezı arazır kam benımın mın e ıkegha gavgavızı e ikızır vamıran iti. Kamaghın amızı ia arazır kam an sıuragħ gavgafıgh.

⁴ E fo, e uarı ınıgha nıvafızır vamıran mın iti. Ezı Godın Duar vamıra iti. Ezı kamaghıra, God ian dıagħa ghaze, a bızır vamıra ia a danıngam, eghtı ia a bagħıvıra mızuamam.

⁵ Ezı en Ekıar vamıra iti. Ezı nıghnızır gavgavır arazır vamıra iti. Ezı rurır arazır vamıra iti.

⁶ Ezıma Godın vamıra iti. A bar mogħıram en Afezıam. A gumazamızıba bar me gatıfa, egha a men tongın ınğara egha men aven iti.

⁷ E fo, Kraıs vaghvagħa bar en apangku fı. Egha kamaghıra uan apangkuvır ekıamın abaragħa an mırarı, a bızır bar aghuım vaghvagħa e ganıngı.

3:12: Jo 14:6, Ro 5:2, Ef 2:18, Hı 4:16 **3:13:** Kl 1:24 **3:15:** Ef 1:10, Fl 2:9-11 **3:16:** Ro 9:23, 2 Ko 4:16, Fl 4:19, Kl 1:11, 1:27 **3:17:** Jo 14:23, Ef 2:22, Kl 1:23, 2:7 **3:20:** Ro 16:25, 1 Ko 2:9, Kl 1:29 **3:21:** Ro 11:36, 16:27, Hı 13:21
4:1: Ef 3:1, Fl 1:27, Kl 1:10, 1 Te 2:12, Fm 1, 9 **4:2:** Ap 20:19, Ga 5:22-23, Kl 3:12-13 **4:3:** Kl 3:14-15 **4:4:** Ro 12:5, 1 Ko 12:4, 12:11-12, Ef 1:18, 2:16-18 **4:5:** Jo 10:16, 1 Ko 1:13, 2 Ko 11:4, Ga 3:27-28, Hı 6:6 **4:6:** Ro 11:36, 1 Ko 12:6 **4:7:** Ro 12:3, 12:6, 1 Ko 12:11 **4:8:** Sng 68:18, Kl 2:15

⁸ Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“A bar pin ghuavanabogha,
kalabuziar bar avirim inigha uabin
gin ghu.

Egha bizir bar aghuiba pura gumazamiz-
ibagh aningi.”

⁹ Akar kam, “A ghuavanabo,” a kamaghin
en akazi e fo, Krai a faragha nguazir bar
vin mar itim giraghu.*

¹⁰ Egha gumazir faragha iraghuzir kam, a
uaghan pin ghuavanaga, uabi isi biziba bar
dagh izivaghasa, kamaghin an overiar bar
pin itimin ghuavanabo.

¹¹ Gumazir kamra a “bizir bar aghuiba
pura gumazamizibagh aningi.” A bizir
aghuir kaba me ganingi, marazi an
aposen ingangarim me ganingi. Egha
marazi, Godin akam inigha izir gumazimin
ingangarim me ganingi. Egha marazi,
Godin akar aghuim akunamin ingan-
garim me ganingi, egha marazi, Godin
gumazamizibar ganamin ingangarim me
ganingi, egha marazi, gumazamizibar God
ifongezir arazibar men sure damuamin
ingangarim me ganingi.

¹² Krai kamaghin ifonge, e Godin gumaza-
miziba a en akuraghti e a bagh ingan-
garir aghuibar amuam. Eghti kamaghin
e Kraisin nivafizimin otogh gavgavigh de-
ravira ikiam. Kamaghin a bizir aghuir
kaba e ganingi.

¹³ Eghti ingangarir kam mamaghira iki
mangiti en nighnizir gavgavim bar gavgav-
ighi bizir kam e damuti e bar moghira
navir vamira ikiamin arazim inigh, egh e
Godin Otarim guizbangira bar a gifogham.
Kamaghin damighti e Kraisin gin zuir
darorir kam in aven, e tugh gavgavighiva
aghung mangi, gumazir aruabar avaghiva
egh e guizbangira Kraisin min otogham.

¹⁴ E ua boribar min ikian kogham. Ia fo,
gumazir ifavariba, me gumazibagh ifara
me gamima me tuavir kurabar zui. Eghti

men migirigiar ifavariba uaghan ia muna-
mangan kogham, mati ongarim ko aminim
kurim givai.

¹⁵ E men migirigiar ifavariba baraghan
kogham. E igharaz darazigh ifongezir
arazim damuva egh guizin akabar me
mikimam. Eghiva e Kraisin mirara
aghungiva a ko poroghiv ikiti an en
dapanimin ikiam.

¹⁶ A en dapanimin itima en sorogha-
fariba ko damaziba ko nivafizimin bizir
maba sara dar min iti. Egha an e gamima
e nivafizimin aven bar uari isavsuiru. Ezi
mati nivafizimin aven itir tevir agiriba ko
aghariba uari isavsuighizi moghin, an e
gamima e uari isavsuiki, egha bar uarigh
ifongezir arazim gami. E vaghvagha uan
ingangarir aghuim gamua, kamaghin ni-
vafizir kam uabi aghua ghua gavgafi.

Kraisin adarazi arazir igiabar gintigh

¹⁷ Kamaghin amizi, ki Ekiamin ziamin
akar mam pamtem kamaghin ia mikimasa.
Ia uam gumazir Ekiam gifozir puvatizibar
arazibar gintighan marki. Men nighniziba,
mingariba puvati.

¹⁸ Egha men nighniziba mati me
mitatemin iti. Egha me fofoziba bar pu-
vatigha men naviba bar gavgafi, kamaghin
me Godin ikirimirim in azenan iti.

¹⁹ Me arazir kurabagh amuavira ikiava
egha datirighin uam aghumsiziba puvati.
Me bar uari isa arazir kurabagh aningi,
egha me arazir mizirizir avirir igharazibar
amusiz bizitam men suiraghan kogham.

²⁰ Ezi ki ghaze, ia Kraisin guizin akam
baraghizir dughiamin, me bizir kurar
kabar ian sure gamizir puvati.

²¹ Ia guizbangira Kraisin akam baregha
gifa. Ezi ia an gin zuir darasi, me guizin
akamin ian sure gamigha gifa. Guizin akar
kam, a Iesusin aven iti.

²² Ia fomira uan navir ghuribar arazibar
gin zuima da ia gamima ia arazir ifavariba
ko arazir kurabar amuasa navim dikava,
egha ia gasighasisi. Ezi datirighin ia navir

4:9: Jo 3:13 * **4:9:** (4:9) Fofozir gumazir maba, akar kam giragha ghaze, “A faragha nguazir kam bar an vin izaghiri.” **4:10:** Hi 4:14, 9:24 **4:11:** Ro 12:7, 1 Ko 12:28, 2 Ti 4:5 **4:12:** 1 Ko 12:7, Ef 1:23, 2 Ti 3:17 **4:13:** 1 Ko 14:20, Kl 1:28, 2:2 **4:14:** Ais 28:9, 1 Ko 14:20, 2 Ko 2:17, Hi 13:9 **4:15:** Ef 1:22, 4:25, Kl 1:18, 1 Jo 3:18 **4:16:** Kl 2:19 **4:17:** Ro 1:21, 1 Pi 1:14 **4:18:** Ap 26:18, Ga 4:8, Ef 2:12, 1 Te 4:5 **4:19:** Kl 3:5 **4:22:** Ro 6:6, 8:13, Ef 2:2-3, 4:17, Kl 3:9, Hi 12:1, 1 Pi 4:3

ghurim ateghiva mati gumazim korotiar ghurim sue.

²³ Egh ian nighniziba ko navibagh iragha bar igiabar otifigh.

²⁴ Ia navir igiaba inigh mati gumazim korotiar igiam aru. God uabi navir igiar ian aven itibagh amizi ia an min otifi. Eghti gumaziba bar ian gan fogham, ia Godin damazimin deragha egha a baghavira iti.

²⁵ Kamaghin ia ifavarir arazim atakigh. E bar moghira Kraisin nivafizimin soroghafariba ko an bizibar min iti. Kamaghin amizima, ia vaghvagh Kraisin adarazi guizin akabara me mikim.

²⁶ Egh ia atar, ia uaribagh ganigh, egh ia arazir kuratam damighan kogham. Ian adarim ikivira ikiti aminim piran marki.

²⁷ Ian adarim zuamira givaghan koghti, kamaghin ia Satan bagh tiam kuighti a ian nighnizibagh asighasigham. Ia kamaghin damuan marki.

²⁸ Okimakar gumaziba uam okiman marki. Me uari uan dafaribar ingangarir aghuibar amu. Egh uaghan gumazamizir onganarazibar akurvaghsi, ingariva bizir taba inigh me daning.

²⁹ Eghti akar mizirizir kuraba ian akabar otivan marki. Ia gumazamizibar akurvaghamin akabara ia dav kim. Akar aghuir igharaz darazi gavgavim me daningamibara, dar ian akabar otiv. Egh akar ia migeir kaba, da gumazamizir ia barazibar akurvagham.

³⁰ Eghti ia Godin Duam osimtizim a daningan marki. Ia fo, God ia an gumazamizibar otivasa, a uan Duam ia ganingi. Eghti a ian akaghti ia fogh suam, ia guizbangira an gumazamizibara, egh dughiar a uam ia iniamimin a ia damighti ia bar firighregham.

³¹ Ia arazir kurar kaba atakigh: navir kurar igharazi tavin itir arazim, ko aningagharim, ko adarir arazim, ko pamtem dagarvagha uari adoghadozir

arazim, ko akar kuraba uari gasir arazim, ko igharaz darazir aghuaghuazir arazir maba sara.

³² Egh ia arazir aghuibar Kraisin adarasi me damu, egh men apangkuv. Egh uaghan uari uan arazir kuraba gin amang, mati God Kraisin ingangarimin tuavimin, ian arazir kuraba gin amadi.

5

E angazangarimin aven daruam

¹ Ia God bar ifongezir boriba, kamaghin ia an amir arazibar gin mangi.

² Ian arazir ia amiba, arazir gumazamizibagh ifongezir arazim gisin tugh, mati Krai bar e gifuegha e bagha uabi anigha areme. Kamaghin an ovevem mati ofan mughuriar aghuir God ifongezim.

³ Ia Godin gumazamizibara. Kamaghin ia, gumazamiziba tintiniba uari bakia uari isava akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko igharaz darazir bizibar ganiva dagh ifongamin araziba, ia arazir kabar amuan marki. Egh uaghan ia arazir kabar migirigiba tong ian tongin otivan marki.

⁴ Egh ia akar miziriziba ko akar onganiba ko asuir migirigiar kurabar amuan marki. Kar uaghan ia damuamin araziba puvati. Arazir ia damuamimra kara, ia God minabi.

⁵ Ia kamaghin fogh, gumazamizir tintiniba uari isava akuir arazim gamiba, ko gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, ko gumazamizir marazir bizibar gara ifuer arazim gamiba, (Arazir kam mati ia uari isa God ganidi moghin ia uari isa bizir ifongezibagh anidi), ezi gumazamizir kamaghin amiba, me God ko Krai Ativir Gumazamizibar tongin ikian kogham.

⁶ Ia tav ateghti a ia gifar ia damuti, ia akar ifavaribar gin mangan marki. Arazir kurar kaba bagh Godin aningagharim gumazamizir an akamin gin zuir puvatiziba me bativam.

4:23: Ro 12:2, Kl 3:10 4:24: Stt 1:26, Ro 6:4, Ef 2:10, Kl 3:10 4:25: Sek 8:16, Ro 12:5, Kl 3:8-9 4:26: Sng 4:4, Je 1:19-20 4:27: 2 Ko 2:10-11, Je 4:7, 1 Pi 5:9 4:28: 1 Te 4:11, 2 Te 3:8, 3:11-12 4:29: Ef 5:4, Kl 3:8, 3:16, 4:6, 1 Te 5:11 4:30: Ais 63:10, Ro 8:23, Ef 1:13-14, 1 Te 5:19 4:31: Kl 3:8, 3:18-19, Ta 3:2-3, 1 Pi 2:1 4:32: Mt 6:14, 18:22-35, Mk 11:25, 2 Ko 2:10, Kl 3:13 5:1: Mt 5:48, Lu 6:36 5:2: Kis 29:18, Wkp 1:9, Sng 40:6, Jo 13:34, Ro 14:15, 2 Ko 2:15, Ga 2:20, Hi 7:27, 10:10, 1 Jo 3:11, 3:23 5:3: Ro 6:13, 1 Ko 5:1, 2 Ko 12:21, Kl 3:5, 1 Te 4:3 5:4: Mt 12:35, Ro 1:28, Ef 4:29 5:5: 1 Ko 6:9-10, Ga 5:19-21, Kl 3:5 5:6: Ro 1:18, Kl 2:4, 2:8, 2 Te 2:3

⁷ Kamaghin, ia ifavarir gumazir kaba tong men pohan marki.

⁸ Ia faragha mitatemın aven ike, egha datirighin ia Ekiamın gumazamizibar otivigha, egha angazangarimın aven iti. Kamaghin ia gumazamizir angazangarimın aven itibar mın daru.

⁹ (Angazangarim arazir aghuiba ko Godın damazimın derazir araziba ko guizin akamın arazibagh ami, da otifi.)

¹⁰ Ia, arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu.

¹¹ Ia arazir mitatemın itibagh amir gumazamizibar pohan marki. Men arazir kınir kaba, da gumazamizibar akurvazir puvati. Eghti ia men arazibar amuti, da azenan otogh, mati angazangarim dagh isirazi moghin, eghti me fogh suam, arazir me amiba, da ikufi.

¹² Me amir arazir mogomeba, ki dar gun mikiman kogham. Ki dav mikiman bar aghumsiki.

¹³ Angazangarim bizibagh isiraghti, da azenim girighi, gumazamiziba fogh suam, bizir kabar mingariba kamakin.

¹⁴ Bizitam bar azenim girigh egh a guizbangira angazangarimın mın otogham. Kamaghin, marazi ghaze,

“Ni aremezir gumazim,
ni ua dikafigh, mozim ategh
egh uam azenan izi.
Eghti Kraisin angazangarim ni gisir-
agham.”

¹⁵ Kamaghin, ia uan daroriba deravira dar gan. Ia gumazamizir onganibar mın daruan marki. Ia fofoziba itir gumazamizibar mın daru.

¹⁶ Datirighin ia Godın arazibar amuamin dughiam iti. Ezi e datirighin itir dughiam, a gumazamiziba arazir kurabagh amir dughiam, a dughiar kuram. Kamaghin amizi, ia deravira gan, dughiar kam pura

mangi givaghan kogham. Dughiaba vagh-vagh ia arazir aghuibar amu.

¹⁷ Kamaghin ia arazir onganibar amuan marki. Egh arazir God damuti a bar akongeghamiba, ia da buri dagh fogh dar amu.

¹⁸ Ia wainin dipar avirim ramiva onganın marki, arazir kam ia gasighasigham. Ia Godın Duam ateghti a ia gizifagh.

¹⁹ Egh ia uariv kimsi, Ighiabar Akinafarimın aven itir ighiaba ko, Godın ziam fer ighiaba ko, Godın Duam ian navir averiabagh atizir ighiaba, ia uariv kim. Egh ia ighiabar amuva, Ekiamın ziam fiva, uan navir averiabar aven, ziar ekiam a daning.

²⁰ Egh ia zurara, en Ekiam Kraisin ziamın, bizir otiviba bar, da bagh God Afeziam minabi.

Pol poroghamibav gei

²¹ Ia Kraisin apengan iti, kamaghin ia uarira uarir apengan ikiva uari baragh.

²² Ia amizir paba itiba, ia Kraisin apengan ikiava a barazi moghin, ia uan pabar apengan ikiva me baragh.

²³ E fo, Kraisin uan siosın dapanimın iti moghin, paba uan amuibar dapanibar iti. Ezi Kraisin uabi siosın Akurvazir Gumazim, ezi sios Kraisin nivafizimın mın iti.

²⁴ Sios Kraisin apengan iti moghin, ia amuiba uaghan zurara uan pabar apengan iki.

²⁵ Paba, ia uan amuiba bar me gifongegh, mati Kraisin uan sios gifongegha a bagha uabi isava a ganigha a bagha areme.

²⁶ Kraisin kamaghin ifonge, an akamın tuavimın, a uan sios isi dipamin a rueghti a Godın damazimın zuegham.

²⁷ A kamagh sua, a sios damighti an an damazimın bar aghungigh, egh bar zueghiva, arazir kuratam puvatigh, egh duar kuriba ko seghsariba puvatighiva,

5:8: Jo 12:36, Ap 26:18, Ro 1:21, 2 Ko 3:18, Ef 2:11-13, Kl 1:13, 1 Pi 2:9, 1 Jo 2:9 5:9: Ga 5:22 5:10: Ro 12:2, Fl 1:10,
1 Te 5:21, 1 Ti 2:3 5:11: Ro 6:21, 1 Ko 5:9-11, Ga 6:8, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Jo 10-11 5:13: Jo 3:20-21, Hi 4:13 5:14: Ais
26:19, 60:1, Ro 13:11 5:16: Ga 6:10, Kl 4:5 5:17: Ro 12:2, Kl 1:9, 1 Te 4:3, 5:18 5:18: Snd 20:1, Ais 5:11, 5:22,
Lu 21:34 5:19: Sng 33:2-3, Ap 16:25, 1 Ko 14:26 5:20: Sng 34:1, Ais 63:7, Hi 13:15, 1 Pi 2:5 5:21: Fl 2:3, 1 Pi 5:5
5:22: Stt 3:16, Ef 6:5, Kl 3:18, 1 Pi 3:1 5:23: 1 Ko 11:3, Ef 1:22-23, Kl 1:18 5:25: Ga 1:4, Kl 3:19, 1 Pi 3:7 5:26:
Jo 15:3, 17:17, Ta 3:5, Hi 10:10, 10:22, 1 Jo 5:6 5:27: 2 Ko 11:2, Ef 1:4, Kl 1:22

egh bizir kurar maba sara uaghan puvatigham. Kamaghin Kraiss a bagha uabi isa a ganingi.

²⁸ Ezi kamaghira ia gumaziba uan nivafizibagh ifongezî moghin, ia uan amuibagh ifongegh. Gumazir uan amuim gifongezim mati a uabi gifonge.

²⁹ E fo, tav uabi uan nivafizimîn apanim gamir pu. Puvati, a dagheba a ganigava an akurvasi, mati Kraiss siosin akurvasi.

³⁰ E fo, erara, e Kraissin nivafizimîn aven itir soroghafariba ko bizibar mîn iti.

³¹ Godin Akinafarimîn aven itir osizirim kamaghin migei,

“Kamaghin, gumazim uan ameboghfeziaba ategh mangi, uan amuimîn porogh egh aning nivafizir vamiram otogham.”

³² Akar mogomer kam, a mingarir ekiam iti. Ezi ki uabi kamaghin nighnisi, a Kraiss uan sios ko aning geghari.

³³ Ezi akar kam a uaghan ia migia ghaze, ia gumaziba vaghvagh uarigh ifongezî moghin uan amuibagh ifongegh. Eghti ia amuiba vaghvagh uan pabar apengan iki me baragh.

6

Pol boriba ko ameboghfeziabav gei

¹ Ia boriba, arazir aghuir ia damuamimra kara, ia Ekiam ko porogh egh uan ameboghfeziabar akaba da baragh.

² Godin Akinafarim ghaze, “Ia uan ameboghfeziabar apengan ikiva men akabar gin mangi.” Akar gavgavir kam, an akar gavgavibar tongin ikia, egha dar faraghavira akar dikirizim sara iti.

³ Akar dikirizir kam kamakin, “Ia kamaghin damuti, ian dabirabim bar deraghti ia nguazir kam dughiar ruarimîn an ikiam.”

⁴ Ia afeziaba, ia uan boribar nighnizibagh asighasigh me damuti, me ataran marki. Egh ia deravira men ganiva Ekiamin

damazimîn men kuariba iniva men araziba akiriva, Ekiamin arazibar men sure damu.

Pol ingangarir gumazir kiniba ko men gumazir ekiar men garibav gei

⁵ Ia ingangarir gumazir kiniba, ia uan gumazir ekiar ian garibar men atiatingiva, men akaba baraghiva men apengan iki. Egh ia ifaran kogh, egh navir zuruzimîn ingangarim damu, mati ia Kraissin akam baragha an ingangarim gami.

⁶ Ia fo, ian gumazir ekiar ian gariba ian gan suam, ia ingangarim deraviram a gamizi me ia gifonge. Egha ia kamaghin nighnighan marki, me ian garir dughia- abara, ia ingangarir aghuim damuam. Puvati. Ia Kraissin ingangarir gumazir kinibara, kamaghin ia God ifongezî moghin ia uan nighniziba bar da isi ingangarim daningiva a damu.

⁷ Kamaghin ia ingangarir gumazir kinibar mîn ingangarim damuva, ian naviba bar akongegh suam, e uan gumazir ekiar en gariba me baghavira ingangarim gamir puvati, e Ekiam bagha ingangarim gami.

⁸ Ia ingangarir gumazir kinibar mîn iti, o ia tavin apengan ingangarim gamir puvatziba, ia kamaghin fogh, gumazamizir ingangarir aghuibagh amiba, Ekiam da bagh ivezir aghuiba bar vaghvagh me daningam.

⁹ Kamaghira ia, men garir gumazir ekiaba, ia uaghan arazir aghuiba uan ingangarir gumazir kiniba me damu. Ia atiatir araziba me damuan marki. Ia zurara bizir kam ginighnigh, ia ko ian ingangarir gumazir kiniba, ia bar Gumazir Ekiar Ian Garir vamira iti, egha a uan Nguibamin pin iti. An arazir vamira gisin tugha gumazamiziba bar me tuisisi.

Kraissin adarasi mati midorozir gumaziba

¹⁰ Nan migirigiar abuananaba, ezi ki kamaghin mikimasa, ia Ekiamin poroghti an gavgavir ekiam ia damuti ia tuivigh gavgavigham.

5:30: Ro 12:5, 1 Ko 6:15, 12:27, Ef 1:22-23 **5:31:** Stt 2:24, Mt 19:5, Mk 10:7-8, 1 Ko 6:16 **6:1:** Snd 23:22, Kl 3:20
6:2: Mt 15:4 **6:4:** Lo 4:9, 6:7, 6:20-25, Sng 78:4, Snd 19:18, 22:6, Kl 3:21 **6:5:** 2 Ko 7:15, Fl 2:12, Ta 2:9-10, 1 Pi 2:18
6:8: 2 Ko 5:10, Ga 3:28, Kl 3:11 **6:9:** Lo 10:17, Ro 2:11, Kl 3:25, 4:1 **6:10:** 1 Ko 16:13, Ef 1:19, 3:16, Kl 1:11 **6:11:**
 Ro 13:12, 2 Ko 6:7, 10:4, Ef 4:14, 1 Te 5:8

11 God ia ganidir midorozir biziba, ia bar dar aghuigh dar suikigh. Kamaghin ia tugh gavgavigh Satanin ifavarir nighnizir kuraba da munasam.

12 Ia deravira nighnigh, e gumazamizir igharaziba ko uariv sozir puvati. E duar kurar overiamin itiba ko uariv sosi. Duar gavgavir gumazamizibagh ativiba, ko aser gavgaviba itiba, ko nguazir kamın garir adariaba, duar kurar kaba dughiar mitater kamın aven ingarima e da ko uariv sosi.

13 Kamaghin ia God ia ganingizir midorozir bizibar suigh dar aghuigh. Egh arazir kuraba otivamin dughiam, ia tugh gavgavigh uan apanim munasi, mangi midorozim givaghamin dughiam, ia tugh gavgavigh mamaghira ikiam.

14 Ia tugh gavgavighsi, Godin guizin akam benimın min uan ivariam gikegh. Egh arazir aghuir ia zuraram amiba evarimin pizir korotiamın min anerugh.

15 Egh ia Akar Aghuim anakunsi zurara bar ifongegh, ezi arazir kam mati ia dargarir asuabar min da zui. Akar Aghuir kam kamakin, God e ko navir vamira ikiasa.

16 Egh dughiaaba bar ia oramin min nighnizir gavgavim uaghan an suiragh, eghti gumazir kuram, Satan, a barir avim itiba ia gasavamangiti, eghti ia orar kamın amodoghın barir avir kaba mungam.

17 Ia God ian akurazir arazim ginighnigh, egh nighnizir kam mati ia dapanir asuar gavgavimın min anerughiti a ian dapaniba avegham. Eghti Godin akam, an Duam ia ganingizir midorozir sabamin min ia an suiragh.

18 Ia bizir kabar amuva, egh God ko mikim. Egh a ian akurvaghsi ia an azangsigh. Ia zurara, Godin Duam ian navibagh inivti, ia God ko mikim. Egh angamra iki gan, egh dughiatam God ko migeir arazim ataghraghan marki, egh zurara Godin gumazamiziba bar me bagh a ko mikim.

19 Egh ia uaghan na bagh God ko mikim suam, God uan akam na danighti, eghti ki anakunsi, ki atiatingan koghiva, egh

bighvira mikimam. Egh Akar Aghuimın nighnizir mogomem aghuram.

20 Ezi ki Akar Aghuim gumazamizir igharazibav kimasa, ki Krai Iesusin abuir gumazimın iti, kamaghin ki datirighin kalabusin iti. Eghti ia God ko mikim suam, ki an Akar Aghuimın gun mikimsi, a gavgavim na danighti, ki atiatingan koghiva bighvira Akar Aghuim mikimam.

God deravira Efesusin itir Kraisin adarazir amuasa, Pol an azangisi

21 Tikikus, a mati en aveghbuar e bar ifongezim, a Ekiam baghavira ikiava an ingangarim gami. A na bativir bizibar gun ia mikimam. Eghti ia fogham, ki manmaghin iti.

22 Ki kamagh sua, an en ikirimirir e itimin gun ia mikimiva gavgavim ian navibar aningam. Kamaghin, ki ia bagha anemadi.

23 Ki ia bagha God ko migia ghaze, God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aning navir amirizim ko igharaz darazigh ifongezir arazim, ko nighnizir gavgavim sara, Kraisin adarazi me daning.

24 Eghtima, gumazamizir en Ekiam Krai Iesus gifuegha mamaghira itiba, Godin apangkuvim bar me ko iki.

6:12: Jo 12:31, 14:30, Ro 8:38, 1 Ko 15:50, Kl 2:15, 1 Pi 5:8-9
 1 Te 5:8 6:15: Ais 40:9, 52:7, Nah 1:15, Ro 10:15 6:16: 1 Jo 5:4 6:17: Ais 49:2, 59:17, 1 Te 5:8, Hi 4:12, MAA 19:15
 6:18: Mt 26:41, Lu 18:1, Ro 12:12, Kl 4:2, 1 Te 5:17, 1 Ti 2:1 6:19: Ap 4:29, 2 Ko 3:12, Kl 4:3-4, 2 Te 3:1 6:20: 2 Ko 5:20, Fl 1:20, Fm 9-10 6:21: Ap 20:4, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12, Ta 3:12 6:24: 1 Pi 1:8

Akinafarir Pol Filipain Nguibamın itir Sios bagha Osirizim

Akar faragh zuim

Pol fomıra kurimın ongarimın ghua faragha Yuropın danganımın otogha, egha a Mesedonian Provinsın aven itir nguibam Filipain ghua, akar aghuim akuri (Aposel 16:8-15). A gın ghua nguibar igharazimın itima me a kalabus gati. Ezi a kalabusın ikia orazima gumazir maba Kraısın adarazir Filipain itibar nıghnızir gavgavibagh asıghasıghasava amı. E Pol Filipaıba bagha amadazir akınafarir kamın gara fo, bizir kaba Pol gamima an osemezir puvati. Puvati. A nıghnızir gavgavim İesusın ika, egha a bar akuegha iti.

Pol faragha bar dagıabar otefe, ezi Filipaıba an akurvaghasa dagıaba a bagha da amada. Kamaghın, Pol akınafarir kamın Filipaıba me a gamızir bizim bagha me minabi. A uaghan men nıghnızir gavgavıba, gavgavim dar anıngasa. Me Pol mikim suam, a kalabusın ikıama, egh me nıghnızir avırıbar amuva egh osımam.

Pol bizir aghuir God me ganıngızimın me mıgei, kar ikırmırir igıar me Kraıs İesus ko porogha inızim. A ghaze, me Moses Osırızir Arazıbar gın ghua bizir aghuir kam inızir puvati. Me nıghnızir gavgavımra İesusın ikıa egha a ini Pol kamagh sua, Filipaıba Kraısın arazıbar gın mangam. Kraıs kamaghın nıghnızir puvati, a uabı gumazir ekıam, egha a uabı uan ifongıamın gın zuir puvati. A uabı dikabıragha egha God a ganıngızir ingangarır kam a gamı. Pol kamaghın mıgei, gumazamızir bar Kraıs ko poroghav itıba, me Godın navır amırızim isı, egha me bar akueghavıra itı.

E akınafarır kamın gara fo, Pol Filipain nguıbamın itir sıosın gumazamızıba bar me gifonge.

Filipain gumazamızıba bar deravıra Pol ko ingarima a bar akonge

(Sapta 1-4)

¹ Pol ko Timoti, Kraıs İesusın ingangarır gumazımning, ga, ia Godın gumazamızır Filipain nguıbamın itıba bagha akınafarır kam osiri, ia Kraıs İesusın poroghav itıba. Ia ko ian tongın itir gumazır dapanıba ko ian tongın itir akurvazır gumazıba, bar ia bagha osiri.

² E ghaze, God en Afezıam, ko Ekıam Kraıs İesus, anıng ian apangkuvıghıva, egh ia damutı ia navır amırızımın ikı.

Pol God ko mıgıava a minabi

³ Dughıabar kı ia gınıghnıgha, egha ia bagha uan God minabi.

⁴⁻⁵ Dughıar faragha zuımın ghua ıza datırıkın, ia nan akurvagha na ko akar aghuımın ingangarım gamı. Kamaghın amızı, dughıar kı ia bagha God ko mıgeıba, kı zurara bar akonge.

⁶ Ezi kı kamaghın fo, God uabı ingangarır kam ia ganıga, egha ian navır averıabar aven ingar mangı, Kraıs İesus Ua İzamın Dughıamın ingangarır kam a gıvagham.

⁷ Kı uan navır averıamın aven bar ia gifuegha ia gınıghnıghavıra itı. Datırıghın dughıar kı kalabusın itım, ko dughıar faragha kı pura itım, kı akar aghuım deragha a mıgıa gumazamızıbagh amıma me fo, akar aghuım a bar guızbangıra, egha nıghnızır gavgavım an itı. God uan apangkuvımın ingangarır kam na ganıngızıma, ia bar nan akurvagha na ko ingarı. Kamaghın amızı, bar deragha kı nıghnızır aghuir kam ian itı.

⁸ God kamaghın fo, Kraıs İesusın apangkuvım uabı nan navım gamıma kı bar ian ganasa bar ifonge.

⁹ Ezi kı zurara kamaghın God ko mıgıa ghaze, arazır ıgharazır darazıgh ifongezım, a ian ikıva aghungıva ekeveghıva mangvıra ikı. Eghtı ia fofozır ekıam ikıva, egh ian nıghnızıba bar dikırımıgham.

¹⁰ Ki ghaze, ia deravira araziba bar dar gan da asavsuighiva arazir aghuibar gin mangi. Eghti Krai Ua Izamin Dughiamin, ia Godin damazimin bar zuegh ikiti arazir kuratam ian poroghan kogham.

¹¹ Eghti arazir aghuir Krai Iesus amizir otiviba, da bar ia gizivagham. Eghti gumazamiziba dar ganiva ziar ekiam God daningiva egh an ziam fam. Kamaghin, ki ia bagha God ko migei.

Pol kalabusin iti, ezi bizir kam akar aghuimin akurvasi

¹² Nan adarasi, ki ia foghasa, na batozir bizir kaba da akar aghuimin anogorozir puvati. An akar aghuim gamima a ghuavira iti.

¹³ Kamaghin midorozir gumazir Romin atrivimin dipenimin gariba ko gumazir igharaziba sara, me bar kamaghin fogha gifa, ki Kraisin ingangarim gamizi, bizir kam bagha me na isa kalabus gati.

¹⁴ Ezi en aveghbuar aviriba oraki, ki kalabusin iti, ezi me na ginighnisi. Ezi bizir kam gavgavim men navibagh anidima me nighnizir gavgavim Ekiamin iti. Egha me atiatir arazim ataghragha egha bar gavgavigha Godin akam akura ghuavira iti.

¹⁵ Guizbangira, marazi gumazibar garima, me ziar ekiam na ganidima, ezi men naviba nan ikuvigha na dikabinasa. Egha kamaghin me Kraisin akam akuri. Ezi marazi me nighnizir aghuiba ikiava akam akuri.

¹⁶ Gumazir kaba me fo, God ingangarim na ganiga na misefe, ingangarir kam an akar aghuim deragha an gun migeir ingangarim, ezi bizir kam ki kalabusin iti. Kamaghin amizi me bar na gifonge, egha akam akuri.

¹⁷ Ezi gumazir igharaziba, ki faragha migeir gumaziba, me uari ziar ekiaba iniasa, egha Kraisin akam akuri. Me guizin nighnizir aghuiba puvatigha kamaghin ami. Me kamaghin nighnisi, ki kalabusin itir dughiamin me uam osintizir taba na darighasa.

¹⁸ Ezi a pura bizim. Me nighnizir aghuim iti, o nighnizir kuram iti, gumazir kaba

zurara Kraisin akam akuri. Ezi bizir kam bagha ki bar akonge. Egh bar akuegh mamaghira ikiam.

Pol ghaze, an angamra ikiva Filipain gumazamizibar akurvagham

¹⁹ Ki bar fo, ia zurara nan akurvaghasa God ko migei, ezi Krai Iesusin Duam gavgavim na ganidi. Ezi tuavir kam God nan akurvagham, eghti ki kalabus ategh azenan izam. Ki bizir kam gifo, egh ki bar akueghiva mamaghira ikiam.

²⁰ Egha nan nighnizir bar ekiam kamakin, ki arazir derazir puvatizitam damuva an aghumsizim inian kogham. Puvati. Nan nighnizim kamakin, datirighin ko gin ki atiatingan koghiva tugh gavgavighiva arazir aghuibara damuam, ki zurara ami moghin. Ezi ki angamra ikiam o ki aremegham, bizir ki amiba bar, ziar ekiam Krai daningam.

²¹ Nan nighnizim kamakin, ki nguazir kam itir ikirimirimini iki, Krai baghavira ikiam. O ki aremeghiva, nan ovevem nan ikirimirir kam gafiragham.

²² Egh ki angamra nguazir kam ikivira ikiva, kamaghin ki gumazamizir aviribar akuragham. Egh ki tuavir manamin mangam? Ki fozir puvati.

²³ Nighnizir pumuning na getui. Ki bar ifonge, ki aremegh Krai ko ikiam. Nighnizir kam a bar dera.

²⁴ Egh ki ia baghava nighnigha, ian akuraghasa, kamaghin ki angamra ikiam.

²⁵⁻²⁶ Ki kamaghin ifonge, ki ua mangi ia batoghiva ia ko ikiam, eghti ia Krai Iesusin poroghiv ikiva egh ki ia ko ikiamin bizim bagh ia na bagh bar akuegham. Kamaghin ki bar fo, ki ian akurvaghamin ingangarim ikiavira iti. Eghti ki ikiva ia ko ingariva, egh ian akurvaghtima ia nighnizir gavgavim ikiva egh bar akuegham.

Filipain gumazamiziba, God deravira me gamima ezi me uaghan mizaziba isi

²⁷ Ezi bar bizir ekiam kara, ian daroriba Kraisin akar aghuim mikemezi moghin an gin mangiva bar deragh iki. Ki kamaghin ifonge, ki izi ian ganam, o ki saghon ikiva

ia baragham, egh ki fogh suam, ia tuivigha gavgavigha egha navir vamira iti. Egha ia uari inigha nighnizir vamiran ingarava, gumamazibar nighniziba fema me nighnizir gavgavim in akar aghuim in iti. Kamagh sua, ki ghaze, ia deravira daru iki.

²⁸ Kamagh in, ian apaniba ia damuti ia atiatingan marki. Ia zurara uan nighnizir gavgavim men akakaghsi gavgafigh. Kamagh in me fogham, me ovengam, eghti Godra, a uabi ian akurvagh.

²⁹ Ia fogh, God deravira ia gamuava ingangarim ia ganingizima, ia Kraisin ingangarim gami. Ingangarir kam, a nighnizir gavgavimra Kraisin itir pu. Puvati. Ia uaghan ingangarir kam damuva Kraisin ziam bang in mizaziba iniam.

³⁰ Fomira ia nan garima ki midorozir kam in aven iti. Ezi datirigh in ia nan akam barasi, ki misoghavira iti. Ezi ia na ko e midorozir kam in aven ikia, kamagh in, ia mizaziba isi.

2

E bar navir vamira ikiva egh igharaz darazi deravira me damuam

¹⁻² Kraisi ti ian naviba gavgavim dagh anidi? A ti bar ia gifuegha ia gamima ia navir amirizim in iti? Ia ti God in Duam ko poroghav iti? Egha ia ti igharazi darazir apangkuvigha deravira me gami? Egh kamagh in, ia arazir aghuibar amu, eghti nan agorogem bar izivagh. Ia bar nighnizir vamira iki, egh igharaz darazigh ifongezir arazir vamiran gin mangi. Ia bar navir vamira ikiva bizir vamira bagh nighnigh.

³ Ia uarira uarigh nighnighan kogham, egh uaghan ziar ekiaba inisi ingaran marki. Puvati. Ia bar uari dikabiragh, egh kamagh mikim suam, igharaz darazi ian pin iti.

⁴ Ia uarira uan bizibara ganan marki. Puvati. Ia uaghan vaghvagh gumamazizir igharazibar bizibar ganiva egh men akurvagh.

Krais bar uabi dikabirazima, God a fe

1:29: Ap 5:41, Ro 5:3, Ef 2:8 **1:30:** Ap 16:19-40, Fl 1:13, Kl 2:1, 1 Te 2:2 **2:3:** Ro 12:10, Ga 5:26, Ef 5:21, Fl 1:15-16, Je 3:14 **2:4:** 1 Ko 10:24, 10:33, 13:5 **2:5:** Mt 11:29, Jo 13:15, 1 Pi 2:21, 1 Jo 2:6 **2:6:** Jo 1:1-2, 5:18, 10:33, 17:5, 2 Ko 4:4, Kl 1:15, Hi 1:3 **2:7:** Jo 1:14, 2 Ko 8:9, Ga 4:4, Hi 2:14, 2:17 **2:8:** Mt 26:39, 26:42, Jo 10:17-18, Ro 8:3, Hi 5:8, 12:2 **2:9:** Jo 17:1-5, Ap 2:33, Ef 1:20-21, Hi 1:3-4 **2:10:** Mt 28:18, Ro 14:11, MAA 5:13 **2:11:** Jo 13:13, Ap 2:36, Ro 10:9, 1 Ko 8:6

⁵ Ia, nighnizir Kraisi Iesus suirazir kamra, ia uaghan nighnizir kamra suiraghtima a ian iki.

⁶ A guizbangira God, egha an arazir God in min itim in suighasa nighnizir puvati. Bar puvati.

⁷ A uabi arazir kam bar anetegha, egha pura ingangarir gumazir kinim in min oto. Anguazir kam in gumazim in otozi gumamaziziba an garima, a guiz in gumazim in iti.

⁸ Egha a uabi dikabiragha egha God in akam baragha bar an gin ghua dughiar an aremezim. Guizbangira a gumazir bar kuram in mirara, a ter ighuvim in areme.

⁹ Ezi bizir kam bagha God Iesus fegha a isa bar pin aneti. Egha God ziar bar aghuir mam a ganingi, ezi ziar kam a bar ziabagh afira.

¹⁰ God kamagh in ifonge, God in nguibam in itiba ko nguazir kam in itiba ko nguazim in apengan itiba, me bar moghira Iesus in damazim in uan tevibar pirighiva egh an apengan ikiva an ziam fam.

¹¹ Egh me bar azenan an gun kamagh in mikim suam, "Krais Iesus, an Ekiam!" Eghiva tuavir kamra, me ziar ekiam God en Afeziam daningam. God kamagh sua, ziar bar aghuir kam Iesus ganingi.

E angazangarim in min gumamazizibar tong in ikiam

¹²⁻¹³ Kamagh in amizi, nan namakar aghuiba, ia zurara nan akaba barasi, ezi datirigh in ia uaghan kamagh in damu. Ezi ki ia ko itir dughiam in ia orasi, dera. Ki datirigh in ian saghon ti, kamagh in ia deravira nan akabar gin mangi. E fo, God ian akura, egha a ian navir averiabar ingaravira iti. Egha a uabi ian nighniziba fema ia a ifongezir arazibagh ami, ezi an arazir kabar amuasa gavgavim ia ganigavira iti. Kamagh in amizi, ia datirigh in God in atiatingiva akongiva egh puvira ingariva, egh akurvazir aghuir God ia bagha atizir kam, a iniam.

¹⁴⁻¹⁶ God kamagh in ifonge, ia an borir bar aghuibara ikiam, egh arazir kuratam

ian puvatighti, ia navir averiabar aven bar zuegham. Egh ia akar angamra itimîn suiraghîva, egh mati overiamîn itir mikoveziba isia taghtasi moghîn nguazir kamîn gumazamizibar tongîn ikiam. Kar gumazamizir arazir aghuiba ategha arazir kurabagh amiba. Kamagh sua bizir ia bar amiba, ia nimîra iki dar amu. Ia akar aviribav kimîva egh akabar uariv soghan marki. Ia kamaghîn damigham, Kraîs Ua Izamin Dughiamîn, ki ian araziba bagh bar akuegham. Egh ki kamaghîn fogham, ingangarir dafar ki ian tongîn amizir kaba, ki pura dagh amizir puvati.

¹⁷ Ian nighnizir gavgavim, a mati ofan mam ia isa God ganîdi. Ki foghan kogham, me ti na misueghti ki aremeghti me nan ghuzim ingeghîva wainîn ofan mîn a inighîva ian ofan kam sarama a ingegham. Bizir kam otoghti, ki bar akuegham. Ki guizbangira ia ko, e bar moghîra bar akuegham.

¹⁸ Ezi kamaghîra ia uaghan bar akongegh. Ia guizbangira na ko, e bar akuegham.

Pol Timoti amadaghtîma a Filipain mangasa migei

¹⁹ Ekiam Iesus a ifueghtîma, ki zuamîra Timoti amadaghti a ia bagh izam. Ki ghaze, a ua izi ian gun na mikimam, eghti nan navim bar deragham. Kamaghîn, ki anemangasa.

²⁰ Gumazir igharazitam Timotin mîn amua na ko itir puvati. A na ko navir vamîra ikia egha zurara ian akurvaghamin tuavibagh nighnisi.

²¹ Ezi gumazir maba bar uan bizibara nighnisi, me Kraîs Iesusîn ingangarim ginighnizir puvati.

²² Ezi Timoti uan ingangarir aghuim ian akazi, ia a gifogha gifa. Ia kamaghîn fo, an akar aghuimîn ingangarimîn nan akurvasi, mati borim uan afeziamîn akurvasi.

²³ Kamaghîn amizi, ki tong mizuum egh ganigham, bizir tizimra na batogham. Eghti ki foghîva ki zuamîra anemadaghtîma a ia bagh mangigham.

²⁴ Ezi nan nighnizir gavgavim kamakin, Ekiam tuavim atigham, eghti dughiar ovezimîn ki uaghan mangi ian ganam.

Pol Epafroditus Filipain anemangasa migei

²⁵ Ki kamaghîn nighnigha ghaze, ki ti en aveghbuam Epafroditus amadaghtîma a ia bagh izam. A na ko ingarava, egha uaghan nan akurvagha misosi. Ia faragha, a nan akurvaghasa, ia anemadazi a ize.

²⁶ A bar ian apangkuvigha egha ian ganasa bar ifonge. A fo, ia an arimariar akam baraki, ezi bizir kam a gamima a bar oseme.

²⁷ Guizbangira, a faragha aria, egha atam aremeghai. Ezi God an apangkufi. Ezi ki fo, God osimtizir bar ekiam na avaraghan God aghua. Kamaghîn amizi, God anarîra apangkuvir puvati, a uaghan nan apangkufi. Kamaghîn an a gamizîma a ua dera.

²⁸ Ezi bizir kam bagha ki Epafroditus amangasa bar ifonge, eghti ia an ganigh ua bar akuegham. Eghti ki uaghan osemeghan kogham.

²⁹⁻³⁰ Kamaghîn, ia Ekiamîn ziamîn Epafroditus inisi bar akongegh. A, ingangarir ia na bagh damuan koghamim, an a gami. Kamaghîn, a Kraîsîn ingangarim gamuava egha atam areme. A deravîra ikiasa uabi ginighnizir puvati. Egha uan arimariam aduegha egha ingangarim gamuavîra iti. Kamaghîn amizîma, ia ziar ekiam a daningîva uaghan an miraram amir gumaziba sara ziar ekiam me daning.

3

Gumazir nighnizir gavgavim Kraîsîn itim, a Godîn damazimîn dera

¹ Nan adarasi, ki uan migirigiam a givasa kamaghîn ia migei, ia Ekiam ko poroghav ikia, egh ia bar akongegh. Ki fo, ki faragh osirizir akaba, da ian akurvasi. Kamaghîn, ki ua ia bagha akar kabara osiran amirazir puvati.

² Ia arazir kurabagh amir gumaziba bagh gan, me afiar atiabar mîn arazir mizirizibagh ami. Gumazir kaba ghaze,

e bar Israelin arazimin gin mangi uan mikarziba aghoriva dagh asighasigham.*

³ Erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi. Me pu. Erara Godin Duamin akurvazimin uari isa God ganigha egha Kraiss Iesus ko poroghav ikia egha bar akonge. E fo, arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da tong men akuragham kogham, egh e nighnizir gavgavim dar itir puvati. Kamaghin amizi, e fo, erara guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi.†

⁴ Ia oragh. Arazir gumaziba uan mikarzibar amiba, da en akurvaghti, eghti kamaghin ki uabi ki deravira ikiam. Gumazitam uan mikarzim otivizir biziba bagh nighnighiva nighnizir gavgavim dar ikiti, ki kamaghin ia mikimasa, nan otivizir biziba, an otivizir biziba bar dagh afira.

⁵ Nan amebam na bate, ezi 7 plan dughiba givazi, me namba 8in dughiamin nan mikarzir mogomem atu. Nan afeziam ko amebam, aning Israelin gumazim ko amizim, ezi ki Israelin gumazir mam. Ki Bejaminin adarazir gumazir mam. Ki Hibrun akam migei, ezi nan inazafeziaba uakan. Egha ki Farisin gumazimra, egha Moses Osirizir Arazibar bar deravira dar gin zui.

⁶ Ki fomira bar gavgavigha Godin ingangarim damuasa bar ifonge, kamaghin ki Kraissin adarazigh asighasigha egha mizazim me ganidi. Ezi gumaziba Moses Osirizir Arazibagh nighnighava, egha nan arazibar tuisighava, me fo, ki osimtizitam nan itir puvati.

⁷ Ki fomira uan amir bizibagh nighnigha ghaze, ki ziar ekiam iti. Egha datirighin ki Kraissin tuavimin gin zui. Egha a na bagha amir bizibagh nighnigha ghaze, ki faragha

amizir biziba, da bar pura biziba.

⁸ Ki Judan bizibara migeir pu. Puvati. Ki Kraiss Iesus gifo a nan Ekiam, ezi ki fozir kam ginighnigha ghaze, a guizbangin bizim, ezi nguazir kamın biziba bar pura mineziba. Ki Kraissra gin mangasa ifonge. Egha bizir igharaziba bar da ategha, egh ki Kraissin suiraghiva,

⁹ egh a ko bar porogh ikiam. Ki Moses Osirizir Arazibar gin ghua, gumazir aghuimin otivasa nighnizir pu. Puvati. Ki tuavir igharazimin ghua Godin damazimin derazir gumazimin otogham, nighnizir gavgavim Kraissin itir tuavim. E nighnizir gavgavim Kraissin itima, God uabi ghaze, e an damazimin dera.

¹⁰ Ezi ki Kraiss bar a gifoghasa. Kraiss mozimin ua dikafi, egha a gavgavir ekiam iti, ezi ki an gavgavir kam gifoghasa. Egh ki a ko mizaziba isir arazimin aven ikiam. Egh ki, nighnizir a suiragha ikia ovengezir kamra, ki uaghan an suiraghasa.

¹¹ Egha kamaghin ki nighnisi, God uaghan na damighti ki mozimin ua dikavighiva angamra ikiam.

Polivezir aghuim iniasa pamten ivemari

¹² Ki kamaghin nighnizir puvati, ki Kraiss Iesusin arazim inigha gifa, egha ki gumazir aghuimin otogha gifa. Puvati. Ki zurara ingangarir gavgavim gamua arazir kamın suisi, mati Kraiss nan suirazi moghin.

¹³ Nan adarasi, ki nighnisi, ki arazir kam tighar a iniam. Ezi ki nighnizir vamira iti, ki fomira itir biziba gin amadagh, egh gin na bativamin bizim inisi a bagh mighin ingaram.

¹⁴ Kamaghin ki ivemarim givaz naghin otoghiva egh ivezir aghuim iniasa, egha ki ivemaravira iti. Ivezir aghuir kam a kara. Kraiss Iesusin ingangarimin tuavimin, God

* **3:2:** (3:2) Gumazir maba ti gumazamizibav migha ghaze, dughiar me Kraissin anavin otozim, me Israelin arazibar gin mangiva, gumaziba uan mikarzir mogomebar iniba aghoram. Pol bar gumazir kabar mighirigiar kamın aghua, egha kamaghin Filipaiba deravira me bagh ganasa mighirigiar gavgavim me ganingi. **3:3:** Ro 2:29 † **3:3:** (3:3) Fomira Israelba mikarzir mogomeba dar ghorı, ezi arazir kam men akagha ghaze, me Godin adarazir otifi. Datirighin e mikarzir mogomebar ghorir puvati. Akar kam, "mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," an akar isin zuim ghaze, "me Godin adarasi." Egha datirighin, guizbangin Godin adarasi, me Kraissin adarasi. Ezi akar kam, "guizbangin mikarzibar aghorir arazimin gin zuir darasi," kar e Kraissin adarasi. **3:4:** 2 Ko 11:18, 11:21-29 **3:5:** Lu 1:59, Ap 23:6, 26:5, Ro 11:1, 2 Ko 11:22 **3:6:** Ap 8:3, 22:4, 26:9-11 **3:7:** Mt 13:44-46 **3:8:** Jer 9:23-24, 1 Ko 2:2, Kl 2:2 **3:9:** Ro 3:21-22, 9:30, 10:3-6, Ga 2:16 **3:10:** Ro 6:3-5, 8:17, 2 Ko 4:10-11, Ga 6:17, 2 Ti 2:11-12, 1 Pi 4:13 **3:11:** Lu 14:14, Ap 4:2, 1 Te 4:16, MAA 20:5-6 **3:12:** Ap 9:5-6, 1 Ti 6:12, 6:19, Hi 12:23 **3:13:** 1 Ko 9:24-26, 2 Ko 5:16, Hi 6:1 **3:14:** 1 Ko 9:24, 2 Ti 4:7-8, Hi 3:1, 12:1

nan dia. Eghti ki an Nguibamın mangıva a ko bar deravıra ikiam.

¹⁵ Eghti e gumazir Kraisin arazibar gin ghua gumazir aruabar nighnıziba itiba, e bar nighnızir ki gun mikemezir kamın gin mangam. Egh ia nighnızir igharazim ikiti, God ian nighnızir derazir puvatızir kam, ian akagham.

¹⁶ Ezi nighnızir aghuiba e da inigha gifa, e pamtemın dar suiragham. Bizir kam a bizir ekiam.

¹⁷ Nan adarasi, ia bar nan arazibar gin mangi. Egh ia bar deravıra gumazir en arazibar gin zuibar arazibar gan, egh men arazir aghuibar gin mangi.

¹⁸ Ia fo, gumazir avırıba Kraisin ter ighu-vimın apanimın iti. Ki dughiar avırıba men arazibar gun ia mikeme, egha datırighın ua ia migei, egha terıba nan damazıba azui.

¹⁹ Me uan mikarzarıbar ifongiabar gin mangasa bar ifonge, ezi bizir kam mati men godın mın iti. Me aghumsızir arazıbar amuasa bar akonge, egha zurara nguazir kamın bizıbara nighnisi. Kamaghın, gumazir kaba helin mangiti God me gasıgasıgham.

²⁰ Ezi eia, e Godın Nguibamın gumazamizıba. E, Ekiam Kraıs İesus en Akurvazir Gumazim, a pin munagh ikegh izıghrıva uam e iniam, ezi e a baghavıra mızuai.

²¹ Kraıs uan gavgavımın a bizıbar amuti da bar an apengan ikiam. Egh gavgavir kamra an en mikarzarı apengtızir oveavıra itir kaba dar amıghti, da mikarzarı igıabagh avagham. Egh Kraısın mikarzarı aghuir angazangarımın itimın miraram otogham.

4

E bar akueghıva navir vamıra ikıva egh nighnızir aghuıba iniam

¹ Kamaghın, nan adarasi, ia Ekiam ko poroghıv iki tuivıgh gavgafıgh. Ki uan navim isa ia ganıngi! Ki ian saghon ikia, ia bagha puvıra nighnisi! Ki ian arazir

aghuıbar gun ıgharaz darasıv geı! Egha ki ia bagha bar akonge, nan namakar aghuıba!

² Ki ghaze, Yuodia ko Sintike, gua oragh. Gua vırara Ekiamın amizimning, gua navir vamıra ikiasa, kamagh sua ki gua gakaghorı.

³ Ezi ni bar guızın na ko ingarır gumazim, ki ni migei, ni amızir kamningın akuragh. Anıng na ko, e akar aghuımın ingangarım ateri. Ezi Klemen ko, na ko ingarır gumazir maba, me uaghan e ko ingarı. Gumazamızir kabar zıaba, akınafarır God gumazamızir ikırımırır zurara itim iniamın zıaba osırızim, da an aven iti.*

⁴ Ia Ekiam ko porogh iki egh zurara bar akongegh. Ki ua migei, ia bar akongegh.

⁵ Ia gumazamizıba bar men asughasugh, eghti me ian arazır aghuir kamın ganıgh. Ia nıghnıgh, Ekiam roghıra izi.

⁶ Ia bizıtam bagh nıghnıghıv osıman markı. Ia zurara uan osımtızıba bagh God ko mikım. Ia God ko mikım a mınabıva, egh a ian akurvaghı ia an azang.

⁷ Eghti kamaghın God ia damuti ia navir amırızımın ikiam. Egh ia Kraıs İesus ko poroghıv deragh ikiam, eghti tuavır kamın Godın navir amırızım deravıra ian navıba ko nıghnızıbagh eghuvtı da bar deravıra ikiam. God navir amırızır e ganıngızır kam, a bar bizır aghuım, ezi navir amırızır kam gumazıbar fofozım bar a gafıra.

⁸ Nan adarasi, ki mıgırıgıar abuanam ia mikımasa. Ia zurara arazır kabagh nıghnıgh: guızın arazıba, arazır aghuarıba, God ko gumazıbar damazımın derazır arazıba, arazır zuruzıba, gumazıba ifongezır bizır dirıba, arazır gumazıba gara bar akongezıba. Ia fo, arazır aghuir pin itıba ko arazır me gara feba, da iti. Arazır aghuir kabara, ia dagh nıghnıgh.

⁹ Arazır ki ian sure gamızı ia fozıba, ko nan mıgırıgıar ia inıızıba, ko nan akar ia oraghızıba, ko ia nan gari ki amır arazıba, ia

3:15: 1 Ko 2:6, 14:20, Ga 5:10 **3:16:** Ro 12:16, 15:5, Ga 6:16 **3:17:** 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 4:9, 1 Te 1:6-7, 1 Pi 5:3 **3:18:**

1 Ko 1:23, Ga 1:7, 2:21, 6:12, Fl 1:15-16 **3:19:** Ro 8:5-6, 16:18, 2 Ko 11:12, 11:15, 2 Pi 2:1 **3:20:** Ef 2:6, 2:19, 1 Te

1:10 **3:21:** Ro 8:29, 1 Ko 15:28, 15:43-53, Ef 1:19, Kl 3:4 **4:1:** 1 Te 2:19-20 **4:3:** Sng 69:28, Lu 10:20, MAA 3:5,

20:12 * **4:3:** (4:3) Akınafarır kam, Godın Nguıbamın iti. Ezi God an aven gumazamızır a ua inıızıbar zıaba osırı.

Gumazamızır kaba, me God ko an Nguıbamın zurara ikiam. **4:4:** Ro 12:12, Fl 3:1, 1 Te 5:16, 1 Pi 4:13 **4:5:** Hi

10:25, 10:37, Je 5:8-9, 1 Pi 4:7, 2 Pi 3:8 **4:6:** Snd 16:3, Mt 6:25-34, Lu 12:22-31, Kl 4:2, 1 Pi 5:7 **4:7:** Aıs 26:3, Jo 14:27,

Ro 5:1, Kl 3:15 **4:8:** Ro 12:17 **4:9:** Ro 16:20, 1 Ko 14:33, Fl 3:17, 1 Te 5:23, Hi 13:20

bar dar amu. Eghti Godin navir amirizim e ganingizim, a ia ko ikiam.

Filipain gumamaziziba bizir aghuiba Pol bagha da amadazima a bar me minaba

¹⁰ Dughiar ruarim givazi, datirighin ia ua nan akurvaghasa nighnisi, ezi kamaghin ki Ekiam ko poroghav ikia a minabava, bar akonge. Guizbangira, ia faragha na ginighnighavira ikiava, egha ia nan akurvaghamin tuaviba puvati.

¹¹ Ki bizitamın otevezir puvatigha egha migirigiar kam gamir pu. Puvati. Bizir manatam na batoghti, ki nighnizir aviribar amuan kogham. Ki bizitam uam a ini-amin nighnizim ategha, egha nimira ikia bar akongezir arazim gifos.

¹² Ki onganarazibagh ami, o ki bizir aviriba iti, ki pura nimira iti. Ki arazir pura nimira itimın fofozim a ini. Ki dagher aviriba iti, o mitiriam nan azi, ki bizir aviriba iti, o biziba puvati, bizir kaba mar na bativ, ezi ki navir amirizim sara zurara nimira iti.

¹³ Kraıs zurara gavgavim na ganidi, ezi an akurvazimın ki biziba bar dar amuamin gavgavim iti.

¹⁴ Ezi ia na ko nan osimtizim aterasa nighnisi, egha ia arazir aghuir kam gami. Ezi kamaghin ki ia nan akurazir arazim bagha bar akonge.

¹⁵ Ezi ia Filipain gumamaziziba, ia uari kamaghin fo, dughiar ki faragha akar aghuim akuribar, ki Masedonian Provins ataki, dughiar kamın siosın igharazitam dagiaba na ganiga, nan akurazir puvati. Ia uarira arazir kam gami.

¹⁶ Dughiar ki Teselonikan itim, ki biziba puvatizi, ia dughiar mabar nan akurvasi.

¹⁷ Ia kamaghin nighnighan marki, ki bizir aghuiba ia na daningasa ki ian azangsisı. Puvati. Ki ian arazir aghuim mangvira ikiasa, ki ifonge. Eghti God ivezir aghuim ia daningam.

¹⁸ Ezi akınafarir kamın aven, ki ia na gamizir biziba bagha ia minabi. Ia na bagha biziba inigha Epafroditusın dafarim gatizi a da inigha izezi ki da ini. Egha datirighin ki bizitam otevezir puvati, ki

mong bar izifa. Ia na ganingizir biziba, da mati mughuriar aghuim zuir ofa ia God ganidi. God ofan kamın gara a gifuegha bar akonge.

¹⁹ Nan God a bizir aviriba bar iti. Egh ia otevezir biziba, a bar dar ganıva, egh Kraıs İesusın ingangarir amizimın tuavimın, a uan bizir aghuibar avirimın amodoghın, a biziba isi ia daningam.

²⁰ God, a God en Afeziam, ezi e an ziam zurara a fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira!

Pol Filipain gumamazizibav gia ghaze, Afeziam ia ko iki.

²¹ Eghti, Godin gumamazizir Kraıs İesus ko poroghav itiba, ia me vaghvagh kamaghin me mikimam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. En aveghbuar na ko itiba, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

²² Kagh itir Godin gumamaziziba bar, me ia migia ghaze, Afeziam ia ko iki. Atirivim Sisarin dipenimın aven ingarir darazi, me akar kam ia daningasa mighigha na migei.

²³ En Ekiam Kraıs İesusın apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Pol Kolosin Nguibamin itir Sios bagha Osirizim

Akar Faragha Zuim

Kolosi, a nguibar ekiar mam, Esian Provinsin iti. Egha a Efesusin nguibam mong an boroghin iti. Pol uabi Kolosin nguibamin sios gamizi an otozir pu vati. Pol Efesusin ikiava egha gumaziba amadazi, me ghua provinsin kam in nguibar mabar siosin ingangarim gamua, egha uaghan Kolosin ghu.

Pol kamaghin oraki, gumazir maba Kolosibar nighnizir gavgabagh asighasighasa. Kamaghin, a men nighnizir gavgabiba gavgavim dar aningasa, kamaghin an akinafarim osirigha me bagha anemada. A kamaghin migei, Krai biziba bar dar dapanim. Krai uabira uam e iniam, eghti tuavir igharaziba en akurveghan kogham. Tuavir kaba e inigh Kraisin saghuiamin mangam. Kraisrama, God bar bizibar ingarizi da otifi. Egh Kraisin ingangarimin God ua biziba bar da iniasa. Krai en aven iti, ezi e gumazamizir igiabar otivigha egha Kraisin arazibara gin zui.

Egha Pol akinafarir kam osirigha gumazir pumuning ganingi, ezi aning a inigha Kolosin ghu. Gumazir faragha itim, a Tikikus. An girara itir gumazim, a Onesimus, gumazir kam Pol Filemon bagh osirizir akinafarimin an gun migirigiar aviribagha ami.

Krai a biziba bar dar dapanim, ezi Godin ikirimir aghuim ko an arazir aghuiba bar a gizifa

(Sapta 1:2-3:4)

¹⁻² Ki Pol, God uan ifongiamin gin ghua Krai Iesusin aposelin ikiasa na misefe. Ezi ki ko en aveghbuam Timoti, ga ia bagha akinafarir kam osiri. Ia Godin gumazamizir Kolosin nguibar ekiamin itiba, ia gan adarasi, nighnizir gavgavim Kraisin ikia a

ko poroghav itir darasi. Ga, e uan Afeziam God ko migia ghaze, a ian apangkuvigh egh ian navibar amuti ia navir amirizimin iki.

Ga ia bagha nighnigha God minabavira iti

³⁻⁴ Ga ian arazir aghuim baragha kamaghin fo, ia nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiava egha ia Godin gumazamiziba bar, me gifonge. Kamaghin amizi, dughiaba bar ga ia bagha God ko migiava, ia ginighnigha God minabavira iti. A en Ekiam Krai Iesusin Afeziam.

⁵ E fo, guizin akam, an akar aghuim, a faragha ia bagha ghuzima ia kamaghin oraki, bizir aghuir God ia daningamiba da An Nguibamin iti, egh ia da bagh saizumava egh da iniam. Egha ia nighnizir gavgavim bizir kam in iti. Kamaghin, ia guizbangira nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiava egha Godin gumazamiziba bar, me gifonge.

⁶ Ezi nguazir kam in danganiba bar, me akar aghuir kam in akurazi gumazamizir aviriba nighnizir gavgavim an ikiava an gin zuima akar aghuimin dagher aghuiba otiva ghuvira iti. Ezi ia uaghan, arazir kamra ian tongin oto. Ia dughiar faragha Godin apangkuvimin eghaghanim baregha ia bar guizbangira a gifozim, dughiar kam iza datirighin arazir kamra ian tongin otogha, ian ingaravira iti.

⁷ Epafras akar aghuir kam ian sure gami, ezi ia a gifo. Epafras, a ingangarir gumazir bar aghuir ga bar ifongezim, a ga ko ingarir mav. A ga gisin ian akurvagha, egha bar deravira Kraisin ingangarim gami.

⁸ Egha Epafras ga migia ga geghari, Godin Duam ia gamima ia Godin gumazamiziba deraghavira me gifonge.

Pol Kolosin gumazamiziba gavgavim me daningasa God ko migei

⁹ Bizir kam bagha, ga fomira ian araziba baragha iza datirikin, ga zurara ia bagha God ko migei. Ga kamaghin an azangsis, Godin Duam fofozir aghuiba ko nighnizir aghuiba ia daningti, eghti nighnizir kaba bar ia gizivagham. Eghti bizir kam in ia Godin ifongiam bar a gifogham.

¹⁰ Kamaghin ia Ekiamin gumamazibar min ikiva an arazibar amutima, a ia amir araziba dagh ifuegham. Egh ia ingangarir aghuir igharagha garir aviribar amuam. Egh ia uaghan God gifogham, eghti fofozir kam bar mangiva ekevegham.

¹¹⁻¹² Ezi ga kamaghin God ko migei, an gavgavir ekiar aghuimin, God gavgaviba bar ia daningam, eghti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ateram, egh nimira ikiva osimtiziba givaghamin dughiam mizuam. Egh ia bar akueghiva, egh en Afeziam minabagh. A ia gamizima ia arazir aghuibar gin zui, egh ia bizir aghuir a ia bagha miseveziba da iniam. Ia Godin gumamaziziba ko da iniam, kar Godin Nguibamin angazangarimin aven itir darasi.

¹³⁻¹⁴ Faragha mitarmemin gavgavim e ikezima e an apengan itima, ezi God en akuragha e inigha uan Otaramin gavgavimin apengan e atizi an en Atrivim iti, Otarrir kam a bar a gifonge. God uan Otaramin ingangarimin e gamizi e firaghire, egha tuavir kamra an en arazir kuraba da gin amada.*

Pol Kraisin araziba ko an ingangaribar gun migei

¹⁵ E Godin ganighan kogham, ezi Kraisan mirara gari. Kraisan Otarrir ivariam, a God ingarizir bizir kaba a bar dar dapanim.

¹⁶ Ezi Kraisin agharimin, God uan nguibamin itir biziba ko nguazimin itir biziba bar dar ingari. Kar bizir e gariba ko garir puvatizir biziba, da enselin gavgaviba ko duar gavgaviba ko aseba ko adariaba, bizir gavgaviba itiba. God Kraisan ko, aning bizir kaba bar dagh ami, ezi da bar Kraisan baghavira iti.

¹⁷ Ezi bizir kaba tighar otivam, Kraisan fomira iti. Egha a biziba bar dagh amima da deravira uari isasuigha bar deravira ingari.

¹⁸ Kraisan, a siosin dapanim, ezi sios an nivafizim. Egha a uabi ikirimirir igiamin faragha zuir gumazim. Kraisan Godin Otarrir ivariam, egha a faragha ovevem in ua dikafi. God ghaze, Kraisan uabi biziba bar dar dapanimin ikiam. Kamagh sua, a Kraisan gamizi, a ua dikafi,

¹⁹ God kamaghin ifonge, an ikirimirir aghuim ko an araziba ko an gavgaviba Otarrir kam gizivaghamin, kamaghin God uabi Kraisan aven iti. Kamaghin amizi, Kraisan Godin mirara gari.

²⁰ Bizir God ingariziba, da an saghon ikegha apanir arazibar a gami. Ezi God kamaghin ifonge, a bizir kaba bar dar amuti da ua a ko navir vamira ikiam. A ghaze, a Kraisan ingangarimin arazir kam damuam. Ezi kamagh sua a Kraisan ataghizima a ter ighuvimin areme. Ezi an ghuzim irezi tuavir kam in en apanir araziba a da gifa. Egha bizir a ingariziba a bar ua da inizi da uam a ko iti, bizir an Nguibamin itiba ko nguazimin biziba uakan.

²¹ Iarara, ia fomira arazir kuraba ko nighnizir kurabagh amuavira iti. Kamaghin ia Godin saghon ikiava uan nighnizibar aven an apanim gami.

²² Ezi God kamaghin ifonge, a ia inigh uabida izam. Eghti ia an gumamazibar min ikiva, egh an damazimin bar zueghiva, arazir kuratam ian ikian kogham. Kamagh sua datirighin Godin Otarrir angamra gumazir mikarzim sara areme, ezi tuavir kam in God uam e ko navir vamira iniz.

²³ Ezi dipenir guarim dipenimin suirazi moghin, ia nighnizir gavgavimin suiragh bar tuivigh gavgavigh iki. Ia akar aghuim bareghava dughiar kam ia fo ia bizir aghuiba iniam, egha ia dav zuava nighnizir gavgavim iti. Egh ia akongiva nighnizir gavgavim ataghraghan marki. Ezi ki Pol, ki akar aghuir kam in ingangarir gumazim, egha e gumamazizir nguazimin itiba bar me bagha anakuri.

* **1:13-14:** (1:13-14) Akar kam, "mitarmemin gavgavim," an mingarimra kara: Satan ko bizir an ativazi an apengan itiba, kar tintinimin duar kuraba, aseba, adariaba, ko arazir kuraba bar moghira. **1:15:** Jo 1:18, 2 Ko 4:4, Hi 1:3

1:16: Jo 1:3, 1:10, Ro 8:38, 11:36, Hi 1:2, 2:10, 1 Pi 3:22 **1:17:** Jo 1:1-3, 8:58, 17:5, 1 Ko 8:6 **1:18:** Ap 26:23, 1 Ko 15:20, 15:23, Ef 1:10, 1:22-23, MAA 1:5 **1:19:** Jo 1:16, 3:34, Kl 2:9 **1:20:** Ro 5:1, 2 Ko 5:18, Ef 1:7, 1:10, 2:13, 2:16, 1 Jo 2:2 **1:21:** Ro 5:10, Ef 2:12, 4:18, Ta 1:15-16 **1:22:** Ef 2:14-16, 5:27, 1 Te 4:7, Ta 2:14 **1:23:** Mk 16:15, Ef 3:17, 1 Ti 3:16, Hi 3:14 **1:24:** Ro 5:3, 2 Ko 1:5-6, Ef 1:23, 3:13, Fl 3:10, 2 Ti 1:8

Pol sios bagha ingangarim gami

²⁴ Ezi datirighin ki ian akurvaghasa mizazim ini. Krai siosin akurvaghasa inizir mizaziba, da givazir puvati. Ki da givasava ami. Ezi ki siosin akurvaghasa ifonge, a Kraisin nivafizimra. Bizir kam bagha ki bar akonge.

²⁵ God uabi, ian akurvaghasa na misefe, egha ingangarir kam na ganingi, ezi ki siosin ingangarir gumazimin oto. Ezi ki deravira Godin akam akurir ingangarim nan iti.

²⁶ Dughiar fomira itibar iza datirighin, akar kam bar modo, ezi gumazamiziba bar a gifozir puvati. Egha datirighin a Godin gumazamizibar damazibar azenim giri.

²⁷ Ezi Godin nighnizim kamakin, a uabi akar aghuir modozir kam e an gumazamiziba, an en aka, eghti e fogham, akar modozir kam a guizbangira bar dera, egha Kantrin Igharazibar Gumazamiziba bar men akuragham. Akar modozir kam kamakin, Krai ian navir averiabar aven iti, ezi ia fo, a ia inighti ia a ko mangiva Godin Nguibamin ikiva, egh ia an bizir aghuiba iniam, egha ia bizir kam bagha mizuai.

²⁸ Ezi e Kraisin akar aghuim bar vaghvagha gumazamizibav kiri. E kamaghin ifonge, me Krai ko porogh ikiva fofozir aghuitamin oteveghan koghiva, eghti e me inigh Godin damazimin mangam. Kamagh sua, e nighnizir aghuim ko fofozir aghuimin gin ghua men sure gamua, egha akar gavgavim me ganidi.

²⁹ Kamaghin ki, Krai na ganingizir gavgavir ekiam, a nan akurvazima, ezi tuavir kamn ki osimtiziba sara ingangarir dafar kam gami.

2

E nighnizir gavgavim ikiva egh akar ifavariba batogham

¹ Ki ia foghasa, ki akurvazir ingangarir dafam ia ko Laodisian nguibamin itir gumazamiziba bagha a gami, egha uaghan nan guamin ganizir puvatizir igharaziba sara.

² Ki kamaghin ifonge, ki gavgavim men navibar aningti me atiatingan kogham, egh ki me damuti me uari gifueghiva uari inigh ikiam, egh me fofozir aghuim inighti nighnizir aghuir kam me damuti men nighnizir gavgavim bar ekevegham. Egh kamaghin me Godin akar modozimin mingarim deraghvira a gifogham, a Krai, a uabi akar modozir kamn mingarim. Kamagh sua ki ingangarir kam gami.

³ Godin fofozir aghuim ko nighnizir aghuim bar pin kogha Krai gizivagha modogha iti, mati dagiaba dagiabar dipenimin iti. Ezi Krai uabira fofozir aghuir kam en aka.

⁴ Ezi ki ghaze, tav ia gifariva egh akar amirizibar ia mikimiva ia apezaperan kogham. Kamagh sua, ki akar kam ia migei.

⁵ Ki uabi uan mikarzinin ia ko itir puvati, egha ki ia ginighnighavira iti. Kamaghin ki akurvazir ingangarir dafar kam ia bagha a gami. Egha ki ian garima, ia uari inigha tuivighav ikiava deragha ingara egha nighnizir gavgavim Kraisin iti. Bizir kamn ki bar akonge.

E Kraisin porogh egh an tuivigh gavgavigham

⁶ Ezi ia Krai Iesus en Ekiam ia a inigha gifa, egh kamaghin ia a ko daruva an poroghiv iki.

⁷ Egh ia a gisin tuivigh gavgavigh, mati temem biba sara nguazimin tughav gavgafi. Uaghan mati dipenim dipenir akinir gavgavibagh isin tughav iti. Ia nighnizir gavgavim akar aghuir Epafra ian sure gamizir kamn iti, egh kamaghin ian nighnizir gavgavim aghung mangvira iki. Egh zurara God minabivira iki.

⁸ Ia bar deragh uari bagh gan, gumazitam fofozir ifavariba ko akar kinitabar gun ia mikimtima ia an nighnizibar gin mangan marki, eghti da ia ikirarighan kogham. Gumazir kaba, inazir afeziaba ko duar kurar overiam ko nguazim gativaziba, me me da

1:25: Ef 3:2, 3:7-8 **1:26:** Ro 16:25-26, 1 Ko 2:7, Ef 3:3-5, 3:9-10, 2 Ti 1:10 **1:27:** Ro 9:23, 2 Ko 2:14, Ef 1:18, 3:8, 1 Ti 1:1
1:28: Ef 4:13, 5:27 **1:29:** Ap 20:20, 20:27, Ef 3:7, 3:20, Fl 4:13 **2:2:** 2 Ko 1:6, Ef 3:4, 3:18, Fl 3:8, Kl 1:26, 3:14
2:3: Is 45:3, 1 Ko 1:24, 1:30, Ef 1:8, 3:19 **2:4:** Ro 16:18, Ef 4:14, 5:6, Kl 2:8 **2:5:** 1 Ko 5:3, 14:40, 1 Pi 5:9 **2:8:** Ga 4:3, 4:9, Ef 5:6, Kl 2:3, 2:18-20, Hi 13:9

fofozir kaba ini. Ezi fofozir kaba da Kraisin izezir puvati.

⁹ Ia fo, Krai a en mirara gumazimin oto, ezi Godin ikirimirim ko araziba ko an gavgaviba bar a gizifa.

¹⁰ Egha a duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba bar, dar dapanim. Ezi ia Kraisin poroghav itima, kamaghin God ia gamima ia guizbangira angamra ikiavira iti.

¹¹ Ezi ia Kraisin poroghav ikia, egha mati uan mikarzir mogomebar ghorir arazim ini. Ezi arazir kam, gumazitam uan dafarimin a gamizima an otozir pu. Puvati. Krai uabi mikarzir mogomebar aghorir arazir kam ati. Kraisin arazir kamin e, navir ghurimin gavgavir e ikiagharighizim, anetughavkinigha a gin amadagha, egha firiaghiri. Kar guizbangira mikarzipar aghorir arazim.

¹² Ezi dughiar e ruezimin e Krai ko poroghav itima, God Krai ko e sara mozim gati. Ezi e fo, God uan gavgavir ekiamin amodoghin ingarava Krai mozim in a gamizi a ua dikafi. Ezi e nighnizir gavgavim an ingangarir gavgavir kamin itima, ezi dughiar e ruezimin, God Iesus ko e gamizima e uaghan ua dikafi.

¹³ Ia faragha uan arazir kurabagh amir arazim bagha gumazir aremezibar moghin iti. Ia navir ghurimin arazibar gin ghua, eghti Krai ian navir ghurimin araziba tighar da atughuvkinighiva da gin amadagham, kamaghin ia gumazir aremezibar min ami. Ezi datirighin God ia gamima ia Krai ko angamra iti. Ezi God en arazir kuraba bar a da gin amada.

¹⁴ Moses Osirizir Araziba, akam e gasaragha, en arazir kuraba aghurigha azenim gati, egha e gamima e an akam ko an gavgavimin apengan iti. Ezi e gasir akar kaba God bar da batoke, egha uaghan Moses Osirizir Araziba isa Iesusin ter ighuvimin a gafu, egha tuavir kamin Moses Osirizir Arazibar gavgavim a gifa.

¹⁵ Ezi Krai ter ighuvimin duar gavgaviba ko bizir gavgaviba itiba, a dar gavgaviba deghavkinigha da gifa. God ter ighu-

vimin, kamaghin gumazamiziba bar men aka, a bar da dikabiragha da ikegha dagh amima da pura bizir kinibar min otifi.

E Krai koma areme, ezi nguazir kamin araziba en akuraghan kogham

¹⁶ Kamaghin amizi, ia tav ateghtima an akaba ia gasan marki, egh ia mikim suam, ia dagheba ko dipaba apir arazibar gin zuir puvati, o ia Godin ziam fer dughiabar gin zuir puvati, o iakinir igiabar isar araziba ko Sabatin dughiabar arazibar dar gin zuir puvati.

¹⁷ Arazir kaba, da bizir gin izamibar nedazir kiniba, ezi Krai a uabi guizbangin bizim.

¹⁸ Eghti gumazitam bizitam irebamin min bizim ganigh, egh kamaghin a uavira uan ziam fiti, ia an akam baraghan marki. Gumazir kam suam, ia uarigh ifariva uari dikabiniva egh enselbar ziaba fi. Eghti ia an akam baraghan marki. Gumazir kam a uan nighnizim ko navir ghurimin arazibar gin ghua, egha pura migia ghaze, ki uabi bar fo. Eghti ia gumazir kamagh amitam ateghti a ia dikabiragh, ian ivezir aghuim okiman kogham.

¹⁹ Egha a Kraisin suirazir puvatigha anetaki, Krai en dapanim, e an nivafizim. E an poroghav ikia dagheba isa egha a ko nivafizir agiribar min uari isasuiragha iti. Nivafizir kam Kraisin apengan itima an a gamima a God ifongezii moghin aghua gavgafi.

²⁰ Ezi ia Krai ko poroghav ikia a ko areme, kamaghin ia duar kurar overiam ko nguazim gativaziba bar ada ategha uam adar apengan itir puvati. Egha tizim sua ia nguazir kamin itir gumazibar min aruavira iti? Egha tizim sua ia nguazir kamin arazibagh amuavira iti? Arazir kaba kamakin,

²¹ "Ia bizir kabar suighan marki," egh "Dagher kabar aman marki," egh uaghan "Bizir igharazir maba sara suighan marki."

²² Ezi bizir kaba, e dar ingangaribagh amima da zuamira ikufi. Arazir kaba,

gumazibara uari dagh amuava da arigha egha en sure gami.

²³ E bar fo, arazir kaba me dav kim suam, da nighnizir aghuibar gin zui. Da guizbangira bar puvati. Arazir kaba ghaze, ia uari uan ifongiamin gin mangiva mighighvira lotun arazibar amu. Egha ghaze, ia uarigh ifariva uari dikabin. Egha ghaze, ia Godin ingangarim damuva uan mikarzim mizazir kuram a daning. Egha arazir kaba da en mikarzibar akuragh navir ghurimin araziba dikabiragh da givaghan kogham. Bar puvatigham.

3

E Krajs ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti

¹ God ia gamizima ia Krajs ko ua dikavigha ikirimirir igiamin iti. Egha bizir kam bagha, ia Godin Nguibamin pin itir biziba bar dagh ifongegh, da Krajs itir naghin iti. Krajs, Godin agharir guvimin amadaghan uan atrivir dabirabimin aperaghav iti.

² Ezi ia bizir pin itiba baghivira nighnigh, egh nguazimin itir bizibagh nighnighan marki.

³ Ia fo, ia aremegha gifa, ezi ian ikirimirir angamra itim Krajs ko ikiava egha Godin poroghav ikia egha modoghav ikia tighar azenimin otivam.

⁴ Ezi Krajsra, a guizbangira ian ikirimirir angamra itimin mingarim. Eghti Krajs uamategh izamin dughiam, ia uaghan a ko an angazangarir gavgavir ekiamin aven otivam.

Krajs en aven itima ezi e gumazamizir igiabar otifi

(Sapta 3:5-4:18)

Ikirimirir ghurim koma ikirimirir igiam

⁵ Kamaghin ami, ia nguazimin itir arazir kurar ian navir averiamin itiba bar da gifagh. Bizir kaba, gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim, ko arazir miziriziba, ko afiar araziba, ko arazir kurabar amuasa naviba dikavir arazim,

koma gumazir igharazibar bizibar gara da ifuer arazim. Bizibar gara dagh ifuer arazir kam, mati uari isa ifavarir godbar aningizir arazimin min ami.

⁶ Ezi bizir kaba bagha God uan aningagharimin ivezir bar kuram gumazir arazir kabagh amiba me bagha anetizima a iti. Kar gumazir Godin akam iriaghriazibar ivezir kuram. A izam.

⁷ Ia faragha arazir kurar kabar gin zuima, da ia gativagha ia ikiaghariki.

⁸ Ezi datirighin ia arazir kaba uam adar amuan marki. Arazir kaba: adariba, ko aningaziba, ko navir kuraba ko akar kuraba uari gasir araziba, koma migirigiar mizirizir ian akatoribar otiviba,

⁹ ko uarigh ifarir arazim, ia arazir kabar amuan marki. Ia fo, ia navir ghurimin araziba ategha

¹⁰ egha gumazir igiabar otifi, mati gumazim korotiar ghurim sueghava korotiar igiam aru. Ezi God, gumazir ian ingarizi ia gumazir igiabar otivizir kam, a kamaghin ifonge, a ia damuti ia bar deraviram a gifogham. Kamagh sua a ia gamuavira itima ia an miraram otivavira iti.

¹¹ Kamaghin amizi, datirighin bibiziba puvati. Ia ua kamaghin nighnighan marki, e Judaba ko Kantrin Igharazibar Gumaziba, o e mikarzir mogomeba aghore, o daghorezir puvati, o igharazir darazir akabav gei, o nguibar atiabar gumaziba, o e pura ingangarir gumazibar iti o e firiaghrezir gumaziba. E kamaghin nighnighan kogham. E fo, Krajs uabira iti, egha Krajs uabi bar en aven iti.

E igharazibagh ifongezir arazim damuam

¹² God ua baghavira ia misevezi, ia an gumazamizibar otivigha gifa, ezi a bar ia gifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amu: Ia gumazamizibar apangkuv, egh arazir aghuibar gumazir igharazibar amu, egh ia uari dikabiragh, egh gumazibar asughasugh, egh dighorim amirazir arazim damu.

3:1: Sng 110:1, Mk 12:36, 16:19, Ef 1:20, Fl 1:30, Kl 1:29, 2:12, 1 Te 2:2 **3:2:** Mt 6:33 **3:3:** Ro 6:2, 2 Ko 5:7, 5:14, Ga 2:20, Kl 2:20 **3:4:** Jo 11:25, 14:6, 1 Ko 15:43, Fl 1:21, 1 Jo 3:2 **3:5:** Ro 6:6, 6:11-13, 8:13, Ga 5:24, Ef 4:19, 5:3-5, 1 Te 4:5 **3:6:** Ef 5:6 **3:7:** Ro 6:19-20, 1 Ko 6:11, Ef 2:2 **3:8:** Ef 4:22, 4:25-31, 5:4, Hi 12:1, 1 Pi 2:1 **3:9:** Ef 4:22
3:10: Stt 1:26, Ro 12:2, Ef 2:10, 4:24 **3:11:** Ro 10:12, Ga 3:28, Ef 1:23 **3:12:** Ga 5:22, Ef 4:32, Fl 2:1, 1 Pi 2:9

13 Egh ian tongin tav arazir kuratam igharazitav damightima an an osemeghiva, egh ia zuamira uari uarir aningaghan marki, egh uari uan arazir kuraba gin amang. Ia fo, Ekiam ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghira ia uaghan uarira uan arazir kuraba gin amang.

14 Egh ia bar uarigh ifongegh. Arazir kam a bar arazir igharazibagh afira. Arazir kam, an arazir aghuir igharazibagh amima da bar deraviram otiva, uari isa ingari.

15 Krais navir amirizim ia ganingi, egha ia gamizima ia navir vamira iti, ezi navir amirizir kam ian navir averiabar ikiva ia gativaghiva nighnizir aghuiba ia daningam. Ia fo, navir amirizir kam bagha God ian diazima ia bar uari inigha nivafizir vamiran min oto. Egh zurara God minabi.

16 Egh Kraisin akam ian navir averiabar iki gavgafigh. Eghti ia vaghvagh nighnizir aghuiba ko fofozibar gin mangiva uarira uarir sure damuva egh akurvazir akam uari daning. Egh Ighiabar Akinafarimin aven ighiabar amuva, egh Iesusin ziam fer ighiabar amuva, egh Godin Duam ian navir averiabagh atizir ighiabar amu. Dughiar ia ighiabar amuamim, ia uan navir averiabar God minabi.

17 Ezi bizir manaba ia dagh ami, migirigiaba o ingangariba, ia bizir kaba bar Ekiam Iesusin ziamin dar amu. Egh an ziamin ia God Afeziam minabi.

Pol, Kraisin arazibar gin mangasa, poroghamiba ko boribav gei.

18 Ia amuiba vaghvagh, ia uan pabar akaba baragh egh men apengan iki. Kar Ekiam ifongezir arazim.

19 Ezi ia paba vaghvagh, ia uan amuiba bar deraghvira me damuva egh bar me gifongegh. Egh pura ingangarir amizir kinimin min me damuan marki.

20 Ia boriba, ia zurara uan amebaba ko afeziabar akaba baraghiva dar gin mangi. Ia fo, Ekiam ian arazir kam bagh bar akuegham.

21 Ia afeziaba uan boriba mighi me amir biziba bagh mikimiva men nighnizibar amuti me ataran marki. Ia kamaghin damuti, borim osemeghiva kamaghin mikim suam, ki bizitam damuan kogham. Marki. Ki aghua.

Pol ingangarir gumaziba ko gumazir ekiar men garibav gei

22 Ia ingangarir gumaziba vaghvagh, ia uan gumazir ekiar ian garibar akaba baragh, egh biziba bar dar amu. Egh ia kamaghin nighnighan marki, "E suam, dughiar me en gara itibar, e me apezeper ingangarir aghuibar amuti me e gifuegham." Puvati. Ia Ekiamin atiating, egh dughiaba bar uan navir averiabar aven deravira nighnigh, guizbangira ingangarim damu.

23 Ezi ia amir biziba bar, ia uan gavgaviba sara dar amu. Kar, ia gumaziba bagha ingarir puvati. Ia Ekiam bagha ingangarim gami.

24 Ia bizir kam ginighnigh, ia Ekiam Kraisin ingangarir gumazamiziba, a uabira ian garir gumazir bar ekiam. Egha ia fo, Ekiam ivezir aghuir uan gumazamiziba bagha atizim, a gin ia daningam.

25 Ia fo, God gumazamizir vabara a men garir puvati, a bar gumazamizibar gara men araziba ko navir averiabar deravira dar gara tuavir vamira me tuisisi. Kamaghin amizi, gumazir arazir kurabagh amizim, a uan arazir kurar an amizim bagh ivezir kuram iniam.

4

1 Ia ingangarir gumazibar garir gumazir ekiaba, ia kamaghin fogh, ia uaghan gumazir ian garir ekiam a Godin Nguibamin pin iti. Kamaghin amizi, ia uan ingangarir gumaziba deravira men ganiva Godin damazimin derazir arazimin me damuva arazir aghuibar me damu.

E God ko migeir arazim pamtem a damuva egh deraghvira daruam

² Ia God ko mikim mamaghira ikiva, ia deraghvira ganiva nighnighiva God ko mikim, egh God minabivira iki.

³ Ia God ko mikimiva egh uaghan e bagh kamaghin azangsigh, an e bagh tiam kuightima e Kraisin akam akunam. Akar kam a fomira modoghav iti. Ia fo, ki akar kam akunizi, me a baraghan aghuagha na isa kalabus gati.

⁴ Ia God ko mikim egh suam, a nan akuraghti ki God ifongezir moghira, deraghvira akar kam akunam.

⁵ Ezi ia, nighnizir gavgavim Kraisin itir puvatizir darasi, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh arazir aghuibar me damu. Egh ia dughiaba vaghvagh Kraisin arazibar men akakaghsivira damuvira iki.

⁶ Ia zurara akar aghuir singtizibav kintima, gumaziba da baragh dagh ifuegham. Kamaghin ia bar deravira foghiva gumaziba vaghvagh men akaba ikarvagh.

Pol Tikikus ko Onesimus aning amadazi aning Kolosin zui

⁷ Tikikus e ko ingangarir gumazir mam, a en aveghbuar aghuir e bar ifongezim, egha a guizbangira Ekiamin ingangarir gumazir bar aghuim. A nan ingangariba bar dar gun ia mikimam.

⁸ Ezi bizir kam bagha, ki ia bagha anemada. Ki ghaze, ia fogham, e manmaghin iti, eghti akar kam gavgavim ian navibar amuti ia ua bar akuegham. Kamagh sua, ki Tikikus amadazi, a ia bagha zui.

⁹ Eghti Onesimus, a Tikikus ko izam, a guizbangira en guizin aveghbuar bar aghuir e bar ifongezim, a dughiaba bar Godin ingangarim gami. A ian mav. Eghti aning bizir kagh otiviziba bar dar gun ia mikimam.*

Pol Kolosiba bagha akinafarim amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.

4:2: Ef 6:18, Fl 4:6 **4:3:** Ro 15:30, 1 Ko 16:9, Ef 6:19 **4:4:** Ef 6:20 **4:5:** Ef 5:15-16, 1 Te 4:11-12 **4:6:** Mk 9:50, Ef 4:29, Kl 3:16, 1 Pi 3:15 **4:7:** Ap 20:4, 2 Ti 4:12 **4:9:** Fm 10-12 * **4:9:** (4:9) Onesimus a pura Filemonin ingangarir gumazim. Ni akar Filemon akinafarir Pol a bagha osirizimin aven itimin gan. **4:10:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, 19:29, 27:2, Fm 24 **4:12:** Kl 1:7, Fm 23 **4:14:** 2 Ti 4:10-11, Fm 24 † **4:14:** (4:14) Gumazir aviriba nighnigha ghaze, Lukin kamrama, akinafarir pumuning osiri, mam Luk Osirizir Akar Aghuim, egha igharazim Aposelbar Ingangariba. **4:17:** Fm 2 **4:18:** 1 Ko 16:21, 2 Te 3:17

¹⁰ Aristarkus, a na ko kalabusin iti, egha ghaze, Afeziam ia ko iki. Ezi Mak, Barnabasim imurim, a uaghan akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. (Egh a izi ian tongin otoghti ia a inigh uan dipenimin mangi. Ki ia Mak iniasa, ia bagha akar kam amadagha gifa.)

¹¹ Ezi Iesus, an ziar mam Jastus, a uaghan ghaze, Afeziam ia ko iki. Judan tongin itir gumazir kabara, me na ko ikia God Gumamazibagh Ativir Ingangarim gamuava egha me bar deraghvira nan akurvasi.

¹² Epafra uaghan ia ginighnigha ghaze, Afeziam ia ko iki. A uaghan ian mav, egha Krai Iesusin ingangarir gumazim. A zurara ia bagha pamten God ko migiavira iti, egha ghaze, God ian akurvaghti, ia tuivigh gavgavigh, egh fofozir aghuitam oteveghan koghiva, egh Godin ifongiam bar a gifoghiva an gin mangam.

¹³ Ezi ki kamaghin ia mikimasa, a bar akurvazir dafam ia bagha a gamuava egha uaghan Laodisian nguibamin itir darasi ko Hierapolisin nguibamin itir darasi, me bagha a gami.

¹⁴ Ezi Luk, a doktan e bar ifongezim, a Demas ko aning ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁵ Eghti ia Laodisian itir siosin mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki. Egh ia Nimfa ko siosin an dipenimin uari akuvim sara, bar me mikim suam, Pol ghaze, Afeziam ia ko iki.

¹⁶ Egh ia akinafarir kam uari tongin a dipon, egh gin Laodisian itir sios bagh anemadagh, eghti me uaghan uarir tongin a diponam. Egh uaghan akinafarir ki Laodisiaba bagha amadazim, me ia bagh anemadaghti, ia a inighiva uarir tongin a diponam.

¹⁷ Egh ia kamaghin Arkipusin mikemegh, “Ni, Ekiam ni ganingizir ingangarim, ni deravira a damuva bar anegifagh.”

¹⁸ Ki Pol, ki uan dafarimningin akar

abuananam ia bagha an osira ghaze: God deravira ia damu. Ki kalabusin ikiavira iti, ezi ia na gin amangan marki. Ki ia bagha God ko migia ghaze, Godin apangkuvim ia ko iki.‡

‡ **4:18:** (4:18) Ni 1 Korin 16:21in gan.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Tesalonikan Nguibamin itir Sios baghava an Osiri

Akinafarir Faragh Zuim

Tesalonikan nguibam, a Mesedonian Provinsin nguibar ekiam mam. Dughiar Pol Filipai ataghizim, a Tesalonikan ghugha nguibar kamın siosin mam okore (Ap 17:1-9). Egha Judabar garima, gumazamizir avirim Polin akam gin ghua egha Kraisin adarazir otifi, ezi Judaba navir kuramin Polin ikiava a gamizi, a Tesalonikan nguibam ataki. Egha gin Pol ghua Korinin nguibamin itima, a ko ingarir gumazim Timoti iza bizir Tesalonikan Kraisin adarazir otivizibar gun Pol migei.

Ezi Pol Timotin akam baregha, egha Tesalonikan sios nighnizir gavgaviba gavgavim me daningasa, a ko Sailas ko Timoti akinafarir kam an osirigha me bagha anemada. Fofozir gumazir avirim ghaze, akinafarir kam ti Pol osirizir akinafarir Godin Akinafarimin aven itibar faragha zuim. Ezi akinafarir kam Pol Tesalonikabar nighnizir gavgaviba ko arazir aghuiba bagha bar akonge.

Tesalonikan gumazamizir kaba, Kraiss manmaghin ua izamin bizim, me ti deravira fozir puvati. Me kamaghin foghasa, gumazir Kraiss tighar ua izamin dughiamin ovengeziba, me uaghan zurara itir ikirmirir aghuim iniam, o puvatigham? Eghti Kraiss dughiar manamra izam? Pol men azangsziba ikiarvagha kamaghin migei, me arazir aghuibar gin mangiva, Ekiam izamin dughiam bagh uari akir iki.

Pol a ko ingarir darazi, me Tesalonikan itir sios ginighnisi

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akinafarir kam

osiri, me God Afeziam ko Ekiam Kraiss Iesusin poroghav itir gumazamiziba: Godin apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Pol Tesalonikan itir siosin nighnizir gavgavim bagha bar akonge

² E zurazurara God minabaghava ia bagha God ko migei.

³ E ian arazibagh nighnigha e fo, ia nighnizir gavgavim Godin itima, bizir kam ia gamima ia ingangarir aghuibagh ami. Egha ia igharazibagh ifuegha, ezi bizir kam ia gamima, ia pamtem ingari. Egha ia en Ekiam Kraiss Iesusin mizua iti, egha ia uan naviba gavgavim dagh anighavira iti. E ian arazir kaba Godin damazimin dagh nighnisi. Kamaghin amizi bizir kaba bagha e God minabavira iti.

⁴ En adarasi, e kamaghin fo, God bar moghira ia gifongegha, egha ua baghavira ia amisevegha gifa.

⁵ Akar aghuir e inigha ia bagha izezim, an akar kinimin min ia bagha izezir puvati. A Godin Duam ko gavgavim sara ize, kamaghin amizi, ia guizbangira fo, akar kam a bar guizin akam. E ian tongin ikiava ian akuraghasava amizir arazim, ia uari a gifo.

⁶ Egha ia Godin akam inizi, ezi osimtizir aviriba ia batifi, ezi ia Ekiamin araziba ko en arazibar gin zuima, Godin Duam ian navibagh amima ia bar akonge.

⁷ Kamaghin ia arazir aghuim Masedonia ko Akaiian Provinsin itir Kraisin adarazi, bar men aka. Eghti me ian arazimin ganiva an gin mangam.

⁸ Ezi Ekiamin akar ia kunizim, a dibiarimin araremin min bar ghu. Egha a Masedonia ko Akaiara ghuzi puvati, ian nighnizir gavgavir Godin itir kamın eghaghanim, nguibaba bar a baraki. Kamaghin amizi, marki e ua me mikiman kogham.

⁹ Ezi dughiar e ia bagha iziba, me uari bizir otivizibar gun e geghari. Egha ia godin ifavariba ategha navibagh iragha guizbangira Godin gin zuir arazibar me geghari. A guizbangira ko zurara itir God.

1:1: Ap 17:1-13, 2 Te 1:1 1:2: Ef 1:16, Fl 1:3-4, Kl 1:3, 2 Te 1:11 1:3: 1 Ko 13:13, Ga 5:6, Kl 1:4-6, Hi 6:10 1:4: Kl 3:12, 2 Te 2:13 1:5: 1 Ko 2:4-5, 4:20, Kl 2:2, Hi 2:3 1:6: Ap 17:1-9, 1 Ko 4:16, 11:1, Fl 3:17, 2 Te 3:9 1:7: 1 Pi 5:3
1:8: Ro 1:8 1:9: Ap 14:15, 1 Ko 12:2, Ga 4:8, 1 Te 2:1

¹⁰ Ezi ia an Otarimin mizuai, a Godin Nguibam ategh uamategham. Otarrir kam aremezima God a gamizi, a ua dikafi. A Iesus, an en akurvasi, egh dughiar Godin aningagharim izamim, an en akuragham.

2

Pol Tesalonikan nguibamin ikiava amizir ingangarim migei

¹ En adarasi, ia uari fo, ingangarir e ian tongin ikiava amizim, a pura ghuzi puvati.

² Ia fo, e tighar ia bagh izamin dughiam, e Filipain nguibar ekiamin ikia mizaziba isi, ezi me en zibagh asighasisi. Ezi dughiar e ia bagha izezim, en God en naviba gavgavim dagh aningizima, ezi e uan apanir avirir kabar atiatir puvati. E tughavagavigha Godin akar aghuim ia mikiri.

³ Egha e ia nighnizir gavgavim Kraisin ikiasava, e ia migia, egha pazav akatamin ia mikemezi puvati, egha e nighnizir zuezir puvatizitam sara ia migia ia gifarazir puvati.

⁴ Bar puvati. En nighnizim a igharagha iti. God en navir averiabagh fogha givagha, egha a uabi ifongegha akar aghuim akunamin ingangarim e ganingi. E gumamaziziba en ingangarim gifueghasa, e akam akurir puvati. Godra en navir averiabar gari. Ezi e kamagh sua, a uabira e amir ingangarim gifongegh.

⁵ Ia fogha gifa, God en garava e gifozima e kamaghin ia migei, e akar ifavaritam in ia gifarazir puvati, egha e ian bizibagh ifuegha egha ia apezepera migeir puvati.

⁶ E, ia ko gumamazizir igharazibar damazimin ziam iniasa ingangarir puvati.

⁷ E guizbangira Kraisin aposelbar min iti. Kamaghin e ti ifuegha, egha uarir akurvaghassava biziba bagha ia migiai. Egha e ingangarir ekiam ia daningan aghua. E bar nimira ia ko ikiava ian asughasusi. Kamaghira amebam uan borir aghariba asughasugha deragha men gari moghin e deravira ian gari.

⁸ Ia bar guizbangira en namakaba, kamaghin amizima, e guizbangira bar ia gifonge, egha Godin akar aghuim ia mikimasa, egha e uaghan uan ikirimirim ian akurvaghasa.

⁹ En adarasi, ia uari en ingangarir ekiar e ia ko ikia Godin akar aghuir kunizim gifo. E ghaze, e daghebar uarir akurvaghassi osimtizir ekiam ia daningan kogham. Egha e dimagariba ko aruebar bar puvira ingari.

¹⁰ Ia fo, ezi God uaghan fo, arazir manam e ia gami, ia nighnizir gavgavim Kraisin itir gumamaziziba. E Godin damazimin derazir arazir aghuibagh amua, egha arazir kuratam gamizir puvati.

¹¹ Ia fo, afeziam uan boribagh amir arazibar mirara e uaghan vaghvagha dar ia gami.

¹² Egha e ian nighnizir gavgavim damuti ia tughavagvighamin migirigibagh ami. Egha ia osimtiziba aterir dughiamin e agharim ia ganidi. Egha e ikirimirir aghuir God uabi ifongezimin gin mangasa ia migei. God Bizibagh Ativir Dughiam oto, ezi a ian dia ghaze, ia dughiar kam in aven izi nan apengan ikiva na ko pin iki, dabirabir aghuarim nan Nguibamin a iniam.

Kraisin adarazi nighnizir gavgavim ikia, osimtiziba atera tughavagafi

¹³ Ia en akam baregha Godin akam inigha egha gumazibar akamin min a inizir puvati, ia guizbangira Godin akamra ini. Ezi akar kam bar pamten ia gumamazizir nighnizir gavgavim Kraisin itibar navir averiabar ingari. Kamaghin amizima e bizir kam bagha zurara God minabi.

¹⁴ En adarasi, Godin siosin Judian Provinsin itiba, me Kraisi Iesusin adarasi, bizir me batozibara, da uaghan ia batifi. Ian nguibamin gumazibara osimtizir ekiaba ia ganidi moghira, Judian itir siosba, Judaba osimtiziba me garisi.

1:10: Ap 17:31, 1 Te 4:16, 5:9, Ta 2:13, 2 Pi 3:12 **2:1:** 1 Te 1:5, 1:9 **2:2:** Ap 16:19-24, 17:1-9, Fl 1:30, Kl 2:1 **2:4:** Jer 11:20, Ga 1:10, 1 Ti 1:11 **2:5:** Ap 20:33, Ro 1:9, 1 Te 2:10, 2 Pi 2:3 **2:6:** Jo 5:41, 5:44, 1 Ko 9:1-6, 2 Ko 11:9, 2 Te 3:8-9 **2:7:** 1 Ko 2:3, 2 Ko 13:4, 2 Ti 2:24 **2:9:** Ap 20:34, 1 Ko 4:12, 2 Ko 11:9, 12:15 **2:11:** Ap 20:31 **2:12:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2 Ti 1:9, 1 Pi 5:10 **2:13:** Ga 1:11-12, 4:14, 1 Te 1:2-3, 2 Te 2:13, 2 Pi 3:2 **2:14:** Ap 17:5, Hi 10:33-34 **2:15:** Ap 2:23, 3:15, 7:52, 9:23, 9:29, 13:45, 13:50, 14:2, 14:5, 14:19, 17:5, 17:13, 18:12

15 Judaba, Ekiam Iesus koma Godin akam inigha izir gumazibav soghezima me ariaghire, egha uaghan e batosi. Egha God ifongezir arazibar aghuaghava, me gumazamiziba bar, men apanimîn iti.

16 Egha me God ua gumazamizir kaba inian me aghuagha, egha kamaghin e Kantrin Igharazibar Gumaziba akam e me mikiman me aghuagha, egha en tuaviba apiri. Kamaghira me zurara arazir kurabagh amima, da ghua bar ekefe, ezi datirighin Godin aningazim men izegha gifa.

Pol ua Tesalonikabar ganasa bar ifonge

17 En adarasi, Judaba kaghira e arizima, e dughiar bar otevimin ia ataki, egha e ian garir puvati, ezi en nighniziba ia ko iti. Ezi e ua mangi ian ganasa bar ifuegha egha tuaviba buriavira iti.

18 E ia bagh izasa; ki Pol guizbangira dughiar aviribar izasa ingari, ezi Satan en tuaviba apiri.

19 Eghti en Ekiam Iesus uamateghamin dughiam, bizir tizim e damighti e an damatuzimin bar akuegh egh a mizuum iki tugh gavgavigham? E bizir tizim inigh mangi an akagh suam e ingangarir aghuim gami? E ghaze, iarara. E ia baghavira bar akuegham.

20 Guizbangira, e ia baghavira bar akuegham. Ezi iarara e gamima e bar akueghavira iti.

3

Pol Tesalonikaba gavgavim me daningasa Timoti amada

1 E ia bagha nighnighavira ikia ghua, gin e ghaze, e sughsughan kogham. Egha akam misuegha ghaze, ga Atensin ikiam.

2 Egha Timoti amadazima a ia bagha izi. Timoti a en aveghbuam. Egha a Godin ingangarir gumazir Kraisin akar aghuim akurim. Ga gavgavim ia daningiva, egha ian nighnizir gavgavimin akurvaghasa ga anemada.

3 E kamaghin aghua, osimtiziba ko mizazir ia isir kaba ia damuti ia nighnizir aviribar amuam. Ia uari fo, God uabi osimtizir kamagh gariba aterasa e amisefe.

4 E faragha ia ko ikia egha kamagh ia migiavira iti, osimtizitaba e bativam. Ezi ia datirighin deragha kamaghin fo, dughiar kurar kam e bato.

5 Bizir kam baghava, ki sughsughan aghuagha, egha ki Timoti ian nighnizir gavgavim gifoghasa ia bagha anemadazi a izi. Ki kamagh atiati, gumazir kuram Satan ian nighnizir gavgavibar amuti, da ireghti, en ingangarim pura mangigham.

Timoti migirigiar aghuim inigha izezima Pol bar akonge.

6 Ezi Timoti ia ategha egha datirighira iza e batogha, akar aghuim e migia ghaze, ia nighnizir gavgavim Godin ikiava God ko gumazir igharazibagh ifonge. Egha a kamaghin migia ghaze, ia zurara e ginighnigha egha ian naviba bar en dera. Egha ia en ganasava ami moghin e uaghan ian ganasava ami.

7 Kamaghin amizima, en adarasi, dughiar e osimtiziba aterima nighnizir aviriba e bativimin, e kamaghin oraki, ia nighnizir gavgavir Godin itim ikiavira iti; ezi bizir kam gavgavim e ganingi.

8 E kamaghin fo, ia Ekiam bagha tugh gavgavizima, ezi e kagh uaghan, en dabirabim datirighin bar dera.

9 E ia ginighnigha egha e uan Godin damazimin guizbangira bar akonge. Kamaghin amizi, e ia bagha God bar minabavira iti.

10 Egha dimagariba ko aruebar, God ko pamtem migiavira ikia ghaze, God en amamangatighti e uari izi ian ganam. Eghti ian nighnizir gavgavim oteveghti, e ua ian akurvaghiva ian nighnizir gavgavim damutima, a gavgavigham.

Pol God ko migei

11 E kamagh sua, en God en Afeziam uabi ko Iesus en Ekiam, e bagh tuavim azeneghti e ia bagh izam.

¹² E kamagh sua, Ekiam ia damighti arazir igharazir darazigh ifongezim bar moghira ia gizifagh egh fasfagham. E bar ia gifongezi moghira, ia vaghvagh Godin gumazamiziba ko gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

¹³ Eghti God gavgavim ia daningti, gumazamizir en Ekiam Iesusin damazimin zueziba bar, a ko uamateghti, en God en Afeziam ian gantima ia an damazimin zuegh arazir kuraba puvatigham.

Tesalonikabar arazir aghuiba men ikirimirim aven otogh egh gavgafigh

4

(Sapta 4-5)

E gumazamiziba uari bakia uari ko akuir arazim damuam kogham

¹ Kamaghin, en adarasi, e God ifongezir araziba bar ian akagha ghaze, arazir kaba ia dar amu. Arazir kaba, ia datirighin guizbangira dagh ami. E datirighin Ekiam Iesusin ziamin gavgavimin ia gakaghora ghaze, ia arazir kabar amu mamaghira iki.

² E Ekiam Iesusin ziamin ian sure gamizir akaba, ia dagh fo.

³ God kamaghin ifonge, ia bar uari isiva a danigh egh an damazimin zuegh. Egh gumazamiziba tintinibar uari isava akuir arazim gitagham.

⁴ Egh ia vaghvagh uan amuibar ikiva deravira men gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu.*

⁵ Ia uan mikarzim in ifongiabara, dar gin mangan marki, mati God gifozir puvatizir gumaziba amir araziba.

⁶ Kamaghin ia uan aveghbuaba osimtiziba me darigh egh me gifar arazir kurabar men amuibar amuan marki. E fomira akar gavgavim ia migia ghaze,

gumazir arazir kurar kabanagh gamiba, God gin ivezir kuram me daningam.

⁷ E fo, God arazir miziriziba bagha en diazir pu. Bar puvati. A en diagha ghaze, ia nan gumazamizibara, kamaghin ia arazir zuezibara damu.

⁸ Kamaghin amizi, ni tina akar kaba akirim dagh asara, ni akirim gumazim gasarazir puvati, ni God akirim a gasara, Godin kamra uan Duam ia ganingi.

E arazir aghuibar amuti da gavgavika

⁹ Ki Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazimin ki ia bagh osiran kogham. Ki fo, God uabi ia uarigh ifueghamin arazim bagha ian sure gami.

¹⁰ Ezi ia Provins Masedonian itir Kraisin adarasi uarigh ifongezir arazibar bar me gami. En adarasi, e ia arazir kam damu mangi mamaghira ikiasa e ian azangsis.

¹¹⁻¹² Ki kamagh sua, ia bizitamin oteveghan kogham, eghti gumazir Kraisin azenan itiba ian ganiva egh kamaghin mikim suam, Kraisin adarasi arazir aghuibagh ami. Bizir kam bagh ia uan dabirabir amirizim damuti a deraghsi, puvira uari bagh ingar. Egh uan agharibar uari ingar egh ia uari uarir akurvagham, kamaghira e fomira ia mikemes.

Ekiam uamategh iziva e akuvagham

¹³ En adarasi, e kamagh sua, ia bar deravira Kraisin gumazamizir ovengeziba bativamin bizim gifogh. Ia gumazir igharazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizibar min pamten osemegh ikian marki. Me ua dikavamin dughiam mizuair puvati.

¹⁴ E kamaghin nighnizir gavgavim iti. Iesus aremegha ua dikafi. Kamaghin amizi, en nighnizir gavgavim kamaghin, God gumazir nighnizir gavgavim an ikiava ovengezibar amighti, me ua dikavigh egh Iesus ko ua izam.

3:13: Sek 14:5, 1 Ko 1:8, Fl 1:10, 2 Te 1:7, 1:10, 1:17 **4:1:** Fl 1:27, Kl 1:10, 2:6, 1 Te 2:12, 2 Te 3:6 **4:3:** 1 Ko 6:15, 6:18, Ef 5:3, 5:17, 5:27, Kl 3:5, 1 Te 5:23, Hi 10:10, 1 Pi 1:16 **4:4:** Ro 6:19, 1 Ko 6:13-15, 6:18 * **4:4:** (4:4) Marazi ghaze, vezin kam kamaghin ghu: "Ia uan ifongiaba ko nighnizir kurar ian navir averiabar aven itiba, ia deraghvira da bagh uarir gan. Egh Godin damazimin zuezir araziba ko a ifongezir arazibar amu." **4:5:** Sng 79:6, Ga 4:8, Ef 2:12, 4:17-18, 2 Te 1:8 **4:6:** Wkp 19:11-13, Sng 94:1, 1 Ko 6:8, 2 Te 1:8 **4:7:** 1 Ko 1:2, 2 Te 2:13-14, Hi 12:14, 1 Pi 1:14-16 **4:8:** Ese 36:27, 37:14, Lu 10:16, 1 Ko 2:10, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:9:** Jo 13:34, 15:12, Hi 8:11, 1 Jo 2:20, 2:27, 3:11-13 **4:10:** 2 Te 3:4 **4:13:** Ef 2:12 **4:14:** Ro 14:9, 1 Ko 15:3-4, 15:12-13, 15:18, 15:23

¹⁵ Ekiamin akam e kamaghin ia mikeme, Ekiam uamateghtima e gumazamizir angamra itiba, gumazir ariaghrezibar faragh mangan kogham. Puvati.

¹⁶ Ekiam pamtem mikimti, an enselin faragha zuimin tiarim mikimti, eghti Godin sigham sara arangam. Eghti Ekiamra uan nguibam ategh izighiritima gumazamizir Iesusin poroghav ikiava ariaghreziba faragh ua dikavigham.

¹⁷ Dughiar kamın gin e gumazamizir angamra ikiavira itiba, e gumazamizir kaba ko ghuariabar tongin mavanangam, egh e bar Ekiam overiamin a bativam. Kamaghin e bar Ekiam ko zurazurara ikiam.

¹⁸ Egh ia akar kam Godin gumazamizir igharazibav kim, egh gavgavim uari daning.

5

E Ekiam izamin dughiam bagh uari akir ikiam

¹ En adarasi, e bizir otivamin dughiatam diborogh ia bagh an osirighan kogham.

² Ia uari fogha gifa, Ekiam Izamin Dughiam okimakiar gumazim dimangan izi moghin zuamirama otogham. A izamin dughiam, ia a gifoghan kogham.

³ Gumazamiziba kamaghin mikimam, "Datirighin dughiar amirizim e batozi, e deravira iti." Eghti bizir me gasighasighamim bar zuamira me batogham, mati mizazir amizir naviba adaiba borim batasa isir mizaziba. Men tav osimtizir kam gitagh ari mangan kogham.

⁴ Kamaghin amizi en adarasi, ia mitatemın itir puvati, egh ia, dughiar kam okimakiar gumazimin min iziti, ia an ganigh digavir kuram damuan kogham.

⁵ Ia fo, ia bar aruem ko angazangarimin gumazamiziba. E dimagarim ko mitatemın adarasi puvati.

⁶ Kamaghin amizi, e gumazir igharazibar min daku ikian kogham. En damaziba kuighreghtima e deraghvira nighnigham.

⁷ E fo, gumazir akuiba me dimagaribar akui. Ezi gumazir dipar kuraba apa onganiziba, dimagaribar da api.

⁸ Ezi e aruemın adarazi, kamaghin e deraghvira nighnigham. E nighnizir gavgavim Godin itir arazim ko igharaz darazigh ifongezir arazim nigham. Egh bizir kamning inighiva midorozir korotiamin min uan evariba ikeghti da e apazagham. Egh Godin mizuam iki an akurvazir arazim inigh, e midorozir dapanir asuamin min anerughti an e apazagham.

⁹ God, uan aningagharimin aven man-gasa e amisevezir puvati. A en Ekiam Kraisi Iesusin ingangarimin en akurvaghasa e amisefe.

¹⁰ Iesus en akurvaghasava e bagha areme. Kamaghin amizi, e ovenge, o e angamra iti, e a ko angamra ikiam.

¹¹ Kamaghin amizi, ia uari vaghvagh akar aghuibar uariv kim egh gavgavim uari daning, mati ia datirighin ami moghin.

God uan adarazir akuraghti me arazir aghuibar amuam

¹² En adarasi, e kamaghin ian azangsisı, ia gumazir ian akurvagha ia ko ingaribar apengan iki. Ekiam ian gumazir dapanibar ikiasa me amisefe, eghti me ian araziba akiramin migirigiar amuam.

¹³ Ia men ingangarir me amir kam ginighnigh, egh naviba bar men deraghiva me gifongeghiva egh men apengan iki. Egh ia bar uari inigh navir amirizimin iki.

¹⁴ En adarasi, e kamaghin ian azangsighasa, ia gumazamizir amirizibar araziba akiriva, egh gumazamizir atiatibar naviba gavgavim me daningiva, egh gumazamizir gavgaviba puvatiziba akurvagh, egh ia gumazamiziba bar dughorir amirizim men iki.

4:16: Mt 24:30-31, Ap 1:11, 1 Ko 15:23, 15:52, 1 Te 1:10, 2 Te 1:7 **4:17:** Jo 12:26, Ap 1:9, MAA 11:12 **5:1:** Mt 24:36
5:2: Mt 24:42-44, Lu 12:39, 2 Pi 3:10, MAA 3:3 **5:3:** Ese 13:10, Hos 13:13, Mt 24:39, Lu 21:34-35, Jo 16:21-22 **5:4:**
 Ro 13:12-13, 1 Jo 2:8 **5:5:** Ro 13:12, Ef 5:8-9 **5:6:** Mt 24:42, 25:5, 25:13, 1 Pi 5:8 **5:7:** Lu 21:34-36, Ro 13:13, Ef
 5:14 **5:8:** Ais 59:17, Ef 6:13-17 **5:9:** Ro 9:22, 1 Te 1:10, 2 Te 2:13-14, 1 Pi 2:8 **5:10:** Ro 14:8-9, 2 Ko 5:15, 1 Te 4:14
5:11: Ju 20 **5:12:** 1 Ko 16:18, Fl 2:29, 1 Ti 5:17, Hi 13:7, 13:17 **5:14:** Ga 5:22, 6:1-2, Kl 3:12, 2 Te 3:6, 3:11, 3:15, Hi
 12:12 **5:15:** Snd 20:22, Mt 5:39, Ro 12:17, 1 Ko 6:7, 1 Pi 3:9

15 Ia deravira gan, gumazitam arazir kurabar ia damutima, ia an arazir kuraba ikaravaghan marki. Ia zurara arazir aghuibar Godin gumamazizibar amusi gavgavigh, egh uaghan gumamazizir igharaziba sara.

16 Egh ia zurara bar akongegh,

17 egh ia God ko zurara mikinvira iki.

18 Bizir tizim ia bato, God minabivira iki. God kamagh sua, ia gumamazizir Kraiss Iesusin poroghav itiba ia arazir kaba bar, dar amu.

19 Eghti Godin Duam bizitam damusi ia mikimtima, ia an anogoroghan marki.

20 Eghti ia Godin akam inigha izir gumazibar akam me ia mikimtima ia navir kuram men ikian marki.

21 Egh ia bar deravira araziba ko akaba bar, da tuisigh. Egh arazir aghuibara, ia dar suigh.

22 Egh arazir kuraba ia bar da atakigh.

23 God uabi navir amirizimin mingarim, a ia damightima ia uari isi bar a daning, egh an damazimin bar zuegham. Eghti a ian duaba ko, mikarziba ko, ikirimiriba bar moghira deraghvira dar ganti, da deraghvira ikiva en Ekiam Kraiss Iesus izamin dughiamin ia arazir kuratam Godin damazimin bar puvatigham.

24 Godin ian diazim, a uan akabar gin ghua bizibagh amima da guizin otifi. Kamaghin e fo, a guizbangira bizir kabar amuam.

25 En adarasi, ia e bagh God ko mikimti, a en akuraka.

26 Ia Kraissin gumamaziziba, vaghvagh uan dafaribar suigh.

27 Ki Ekiamin ziamin akinafarir kam Kraissin gumamaziziba bar me bagh a dipon me mikimasa ia gakaghori.

28 En Ekiam Kraiss Iesusin apangkuvim bar moghira ia ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Tesalonikan Nguibamın itir Sios baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Gumazamizir Tesalonikan nguibamın itiba, me ti nıghnızir avıribagha amua ghaze, bizir manamra Kraıs ua izamin dughiamın otivam. Marazi ghaze, Ekiamın Dughiam otogha gıfa. Kamaghın amızı, Pol ko Sailas ko Timoti Tesalonikabar nıghnıziba akırasa akınafarir kam osiri.

Pol kamaghın mıgei, dughiar kam tıghar otivam. Gumazamiziba faragh Godın akaba batoghıva egh akirim God gasaragham. Eghtı arazir kuram otogh gavgavıghıvıra ikiam. Eghtı gın Godın araziba adoghadozir gumazir mam azenaram otogham, egh a Kraısın apanım damuam.

Pol gumazamizıba v gıa ghaze, me nıghnızir gavgavımın tugh gavgavıgh egh osımtızıba ater. Pol kamaghı sua, me uarıra uarır akırvaghsı pamtem ingar, matı a uabı a ko ingarı darası me amı moghın. Me ingangarıbar amusı amırvaghan markı. Egh me ıgharazı darazır akırvaghsı amırvaghan markı.

Ekiam Izamin Dughiam gın otogham

(Sapta 1-2)

¹ Kı Pol, ko Sailas ko Timoti, e Tesalonikan itir sios bagha akınafarir kam osiri, me God en Afezıam ko Ekiam Kraıs İesusın poroghav itir gumazamizıba.

² God en Afezıam ko Ekiam Kraıs İesusın apangkuvım ia damıghtıma, ia navır amırızım ikı.

Tesalonıkaba osımtızıba ko mızazıbar dughıamın tuıvıgha gavgafı

³ En adarası, e zurara ian zıaba dıponıva ia bagh God mı nabıva egh God ko mıkımam. E fo, ian nıghnızır gavgavımın bar moghıra gavgafı, ezi ia bar moghıra

vaghvagha bar uarıgh ifonge, ezi arazır kam ekıva ghuavıra itı. Kamaghın bar derazı, e ia bagha God mı nabı.

⁴ Kamaghın amızıma, e tintınıbar Godın sıosbar ghuegha egha ian zıaba fe. E arazır kurar apanıba ia gamıba bar dar gun me mıgıava, egha osımtızıba sara me mıgeı. Egha e kamaghın mıgeı, “Godın gumazamizıba me uan nıghnızır gavgavımın tugh gavgavıgha, osımtızıba ko mızazıba aterı.”

God arazır aghuımın e tuisısi

⁵ Ezi bizır ia batıvır kaba, God kamaghın en aka, an arazır aghuım gamua egha en arazıba tuisısi. Ia kamaghın ifonge, God Bizıbagh Atıvamın Dughıam otogham. Kamaghın amıma, ia mızazıba isı. Eghtı God suam, ia dera egh ia inıgh dughıar kamın aven mangam.

⁶ Godın arazır aghuım a kamaghın damuam, gumazır osımtızıba ia garızıba, a ua men osımtızıba ikırvagham.

⁷ Egh ian osımtızır datırıghın ia aterıba God da gıvagham, egh avughsazım ia danıngıva egh uaghan e danıngam. Dughıar kamın Ekıam İesus uan enselın bar gavgavım itıba ko Godın Nguıbam ategh azenara otogham, eghtı e avughsam. An avır bar gavgavım mızarıba sara izam.

⁸ Egh God gıfozır puvatızıba ko en Ekıam İesusın akar aghuımın gın zuır puvatızıba, İesus ıvezır kuram me ikırvagham.

⁹ Kamaghın amır gumazıba ıvezır kurar kam inıgh; bar ikuvıgh mamaghıra ikiam. Egh me Ekıamın saghon ikıva, egh uaghan an gavgavımın angazangarır ekıamın saghon ikiam.

¹⁰ Ezi Dughıar God atızım, Ekıam ua ızıtıma an gumazamizır nıghnızır gavgavım an itıba, me an zıam fıva, egh zıar ekıam a danıng a bagh bar akuegham. Ia Godın akar e ian tongın kunızım, ia nıghnızır gavgavım an itı. Kamaghın amızı, ia dughıar kamın uaghan me ko ikiam.

Pol God ko mikimti a Tesalonikaba gavgavim me daningam

¹¹ Ezi e bizir kabagh nighnigha zurara ia bagha e uan God ko migei, eghti a ian akurvagh. E kamagh sua, a ia damuti arazir aghuir a damuasa ian diaziba, ia dar amuam. E a ko mikimtima, a gavgavim ia daningam. Eghti ia, arazir aghuir ia damuasa ifongeziba bar, ia dar amuam. Eghti Godin gavgavim ian nighnizir gavgavim damuti, an ekeveghti ia arazir aghuir aviribar amuam.

¹² Ezi arazir kamın ia Ekiam Iesusin ziam fitima a uaghan ian ziaba fam. En God ko Ekiam Kraisi Iesus ian apangkuvigh egh bizir kabar amuti da guizbangin otivam.

2

Godin araziba adoghadozir gumazim otogham

¹ En adarasi, e bizitam ia mikimasa, en Ekiam Kraisi Iesus a uamategh izam, eghti e a ko uari akuvagh. E kamagh sua, ia bar deravira akar kam baragh.

² Gumazir taba ti ia migia ghaze, Ekiam Izamin Dughiam otogha gifa. Gumazir mamın nighnizim ghaze, Godin Duam ti uan akar kam a ganingizi an an gun migei. O gumazir mam Godin akam akura akar kam gun migei. O gumazir mam ghaze, e osirizir akınafarir mam, akar kam an iti. Ezi ia akar kam managh a baraki, ia zuamira digavir kuram damighiva egh okam nighnighan marki.

³ Ia gumazitamın ganti a uan akatam o arazir an amitamin ia gifaran marki. Ia oragh! Dughiar kam puram otogham kogham. Puvati. Faragh gumazir avirim Godin akaba batoghiva egh akirim God gasaragh. Eghti Godin araziba adoghadozir gumazir mam azenara otogham, gumazir kam God helin a gasighasigham.

⁴ Bizir gumaziba ziaba feba ko dar bora ghaze men godba o men aseba, a dar apanimın ikiam. Egh a uabira uan ziam

fıva egh a bizir kaba bar da dikabiragh. Egh a Godin Dipenimın aven daperagh ikiva kamaghın mikimam, “Ki uabira God.”

⁵ Ia fo, ki ia ko itir dughiam, ki bizir kabar gun ia mikeme. Ia ti okinighnighiz, o?

⁶ Ia fo, bizir mam gumazir kamın tuavim apirima an azenaram otivan kogham. A gin God a bagha atizir dughiamra, an azenim giram.

⁷ Ia fo, datirighin Godin araziba adoghadozir arazir kam averara ingari iti. A modogh averara iki mangiti, gumazir an tuavim apirizim, sivagh mangiti, an azenaram otogham.

⁸ Egh Godin araziba adoghadozir gumazir kam dughiar kamın azenim giram. Eghti Ekiam Iesus uan akamın a giveragh a misueghtima an aremegham. Ekiam uan angazangarim ko gavgavir ekiam sara iziva, egh uan angazangarim ko gavgavir kamra a gumazir kam bar a gasighasigham.

⁹ Godin araziba adoghadozir gumazir kam, a Satanin gavgavimın azenan otogham. Egh Satanin ifavarir arazimın, a digavir kuram gamir arazir aviriba ko arazarazir igharaziba ko mirakelin ifavarir igharagha gariba, dar amuam.

¹⁰ An arazir kurar avirir igharazibar amu, ovevemın tuavimın gin zuir gumazibagh ifaram. Me guizin akam gifongeghan aghua, ezi God men akuraghan kogham. Kamaghın amizima, gumazimizir kaba bar arighregham.

¹¹⁻¹² God kamagh sua, gumazir nighnizir gavgavim guizin akamın itir puvatigha arazir kurabagh amua bar akongeziba, me nighnizir gavgavim akar ifarimın ikiva, Godin kotin ivezir kuram iniam. Kamaghın amizima, God men nighnizibagh amizima, me paza nighnisi.

God ua ia iniasa ia misefe

¹³ En darasi, ia Ekiam bar ifongeziba, God faragha inizir gumazimizibar tongin ikiasa ia misefe. God uan Duamın gavgavimın ian navir averiamın ingarima, ia

a baghavira itir gumazamiziba, egha ia guizin akam nighnizir gavgavim an iti. Ezi tuavir kamın God ian akurvaghasa. Kamaghın amizi, e zurara God ia bagh a minabagham.

¹⁴ God kamagh sua, ia uan Ekiam Kraıs İesusın angazangarir ekiamın aven a ko ikiasa a ifonge. Egha a uan akar aghuir e ia mikemezir kamın ian dia.

¹⁵ Kamaghın ami, en adarasi, ia bar tuivigh gavgafigh. Eghti Godın akar e ia mikemeziba, o akar ian sure damuasa osiriziba, ia dar gın mangi.

¹⁶ E kamaghın God ko migia ghaze, en Ekiam Kraıs İesus ko God en Afeziam bar e gifonge. Egha en apangkuvigha en navibagh amima, da dera, egh mamaghıra ikiam. Egha en akurvazima en nighnizir gavgavim ikiava Godın mizuai, eghti an arazir aghuimın e damuam.

¹⁷ Egh a gavgavim ian navibar aning, egh ian akurvaghti ia arazir aghuiba bar, dar gın mangıva egh akar aghuibav kimam.

Tesalonikaba gumazir ingangaribar amırazibar arazibar kirigh

3

(Sapta 3)

Ia God ko mikımti, an en akuragham

¹ En adarasi, en akar abuananam, a kamakın. Ia God ko mikımtima, an en akuragham, eghti Ekiamın akam zuamıra nguibaba bar a dar mangıti gumazamiziba a iniva an gın mangi, nighnizir gavgavim an ikiam, mati ia faragha a inizi moghın.

² Ia God ko mikımtima a gumazir kurabar dafaribar e inigh, kar arazir kurabagh amir gumaziba. Ia fo, gumazir maba nighnizir gavgavim Ekiamın itir puvati.

³ Ezi Ekiam guizin arazibagh ami, eghti ia bar nighnizir gavgavimra an iki. A gavgavim ia daningıva, egh ia geghuvti, Satan paza ia damighan kogham.

⁴ Ezi Ekiam e gamizıma e bar deravıra kamaghın fo, ia arazir e ia mikemeziba, bar dagh amuavıra iti. Egh gın ia kamaghıra damuam.

⁵ E kamagh sua, Ekiam ian faragh mangi, ian navibar amuti, ia fogh suam, God guizbangıra ia gifonge. A ian navibar amuti, ia Kraısın arazimın gın mangıva osımtiziba aterıva tugh gavgavigham.

Gumazamiziba bar, ingangaribar amu

⁶ En adarasi, en Ekiam Kraıs İesusın ziamın e akar gavgavim migia kamaghın ia migei, en marazi pura amırvagha ikia, akar e ia ganingizimın gın zuir puvati. Ia me vaghvagh men saghon iki.

⁷ Ia fo, ia en arazibar gın mangi. Dughiar e ia ko itiba, e pura apiaghav itir puvati.

⁸ E pura ian dafaribar dagher taba inizir puvati. E dagh ivesi. E kamagh sua, e osımtiziba ia darighan kogham. Kamaghın e puvıra ingari, arueba ko dimagariba.

⁹ God ghaze, e dagheba bagh ian azaraghtima, ia en akurvagham. Ezi e ian azarazir pu. E ghaze, e arazir aghuim ian akaghtima ia an gın mangam. Ezi e kamaghın ian azangsızir puvati.

¹⁰ Ia fo, dughiar e ia ko itibar, e akar gavgavim ia ganingi: gumazim ingangaribar amuan aghuaghti, ia dagheba a daningan kogham.

¹¹ Ezi e datirighın orazi, ian marazi pura iti. Me ingangaritam gamir puvati. Me pura gumazir igharazibar biziba tintinibar dav gei. Kar men biziba puvati.

¹² Ezi datirighın Ekiam Kraıs İesusın ziamın e akar gavgavir kam kamaghın gumazir kabav gei, me bar deravıra daperaghıva, egh ingarıva, egh me daghebar uarira uarir akurvagh.

¹³ Ezi en adarasi, ia arazir aghuibar amuva dar amırvaghan marki.

¹⁴ Eghti gumazitam akar e akınafarir kamın osirizibar gın mangan koghtima, ia

deraviram an gan. Ia kamagh sua, gu-
mazir kam uan arazir kam gifoghiva egh
aghumsigh, kamaghin ia an saghon iki.

¹⁵ Ia apanimin a ginighnighan marki, ia
aveghbuamin min a damuva, egh arazir
aghuibar amusi an sure damu.

Pol uan akar abuananam me ganidi

¹⁶ Ekiam a navir amirizimin mingarim, a
zurara ia damuti ia navir amirizimin biz-
iba bar ikiam. Ekiam bar moghira ia ko
ikiam.

¹⁷ Ki Pol, ki uan dafarimin osira ghaze,
Afeziam ia ko iki. Nan akinafariba bar,
osizirir abuananam ki zurara uan ziam
kamaghin an osiri. Kar ki kamaghin osiri.

¹⁸ En Ekiam Krais Iesusin apangkuvim
bar moghira ia ko ikiam.

Akinafarir Faragha Zuim, Pol Timoti baghava an Osiri

Akar Faragha Zuim

Timoti, Kraisin adarazir gumazir igiar mam, a Listran nguibar Galesian Provinisin itimin ize. An amebam, a Judan amizim, ezi an afeziam a Grighin gumazim. Pol Timoti inizima, an a koma aruava Godin ingangarim gami. (Ni Aposel 16:1-3in gan). Egha Timoti gin Efesusin nguibar ekiamin itir siosin gumazir dapanimin oto. Ezi Pol akinafarir kam a bagha an osiri.

Akinafarim faragha migeir bizim, a kamakin, Timoti deravira ua bagh ganigh, gumazitaba gumazamizibar nighnizir gavgavibagh asighasighan maraghe. Gumazir kaba me nighnizir igharaziba ikia ghaze, nguazir kam in itir biziba da derazir puvati. Kamaghin, gumazim guizbangin ikirimirir aghuim inisiva, dagher taba ateghiva egh amuimin ikian marki.

Bizir igharazir ekia akinafarim migeir mam, a siosin ingangarim deraviram an ganam. Egha a uaghan migia ghaze, siosin gumazir dapaniba ko siosin ingangarir gumaziba, me arazir aghuibar amu.

Akinafarimin akar abuananaba, Pol Timoti migia ghaze, a Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimra iki, egh arazir aghuibar vaghvagh siosin gumazamizibar amu.

Timoti uabi uan araziba deraghvira dar ganiva, egh siosin gumazamiziba uaghan men gan

(Sapta 1-6)

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesusin aposel. God, en Akurvazir Gumazim, ko Kraisi Iesus, gumazir e ganasa mizuaim, aning na misevezima ki aposelin oto.

² Timoti, ni na ko nighnizir gavgavim ikiava, egha mati guizbangira nan otarim.

Ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko Kraisi Iesus en Ekiam, aningin apangkuvim koma kuarkuvim, ni damuti ni navir amirizimin iki.

E ifavarir akaba bar a da baraghan kogham

³ Ki fomira Masedonian Provinsin ghughava, egha dughiar kam in ki akar gavgavir mam ni ganingi, egha datirighin ki akar kamra ua kamaghin ni mikimasa. Ki ghaze, ni Efesusin Nguibar Ekiamin ikiva egh gumazir maba migirigiar gavgavim me daning suam, me gumaziba Godin akamin men sure damuva, akar ifavarir taba me damuvira ikian marki.

⁴ Egh me pura eghaghanir araziba ko men ovavibar ziar migirigiar me zurara migiavira itiba, da atakigh. Akar kaba men nighnizibagh amima me onganighava tintiniba uariv gia uari adosi. Akar kaba me damuti, me nighnizir gavgavim Godin ikian kogham, egh God e damuamin bizim me deragh a gifoghan kogham.

⁵ Nan akar gavgavir kam in mingarimra kara, e bar uarigh ifuegham. E fo, e guizin nighnizir gavgavim Iesusin ikia, navir zuruzim ikia, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Eghti bizir kaba e damuti, e bar uarigh ifuegham.

⁶ Marazi arazir kam ataki, egha datirighin me onganigha pura akar mingariba puvatizibav gei.

⁷ Egha me igharaz darazi Godin Arazibar men sure damuasa. Egha me ghaze, men migirigiaba bar guizbangira. Ezi akar me gun migeim, an mingarim me uari a gifozir puvati, egha me uari uan akam deragha a gifozir puvati.

⁸ E kamaghin fo, Moses Osirizir Arazir God a Ganingiziba, da bar dera. Eghti gumazitam bar deragh Godin Arazir kabar gin mangiti, Arazir Kaba an deragham.

⁹ Ezi e uaghan kamaghin fo, God uan Araziba isa gumazamizir aghuiba bagha da aningizir pu. Puvati, a gumazamizir arazir kurabagh amiba bagha, da me ganingi. Gumazamizir akaba batoziba, ko akaba barazir puvatiziba, ko gumazir

akirim ragha God gasaraziba, merara God me bagha uan Araziba aningi. Kar gumamazir Godin ziam fer puvatiziba, ko gumazir Godin aghuaziba, ko gumazir uan amebaba ko afeziaba misoghezi me aremeziba, ko gumazir igharaz darazi misozima me ariaghreziba,

¹⁰ ko arazir mizirizibagh amiba, ko gumazir uarira uari isava akuiba, ko gumazir gumaziba okiava me gamima me pura ingangarir gumazibar otiviba, ko gumazir ifariba, ko gumazir kotin aven ifariba, merara God me bagha uan Araziba da aningi. Egha uaghan gumamazir Godin guizin akamin apaniba, God me bagha uan Araziba da aningi.

¹¹ Ezi guizin akar kam, a God an gun mikimasa na ganingizir akam, an akar aghuir kamın mirara ghu. Ezi akar aghuir kam e miġia ghaze, God angazangarir ekiamın aven ikia, egha gavgavir ekiam iti. A bar derazima gumaziba ko amiziba an ziam fe.

God Polin apangkuvizima, Pol a minabi

¹² En Ekiam Krai Iesus ingangarim bagha gavgavim na ganigha ghaze, ki an ingangarim damuam. Egha ingangarir kam damuasa na amisefe. Ezi kamagh sua, ki a minaba.

¹³ Guizbangira, fomira ki dibovir akabar an ziam gasighasiki, egha ki an apanim gamuava, egha akar kurabar a mikeme. Ezi a fo, ki deragha a gifozir puvatigha, egha nighnizir gavgavim an itir puvati, egha arazir kabagh ami. Kamaghın amizima a nan apangkufi.

¹⁴ Ezi Krai Iesus en Ekiamın apangkuvim bar na gizivazima, egha a na gamima, ki nighnizir gavgavim an ikiava egha gumamazir nighnizir gavgavim Krai Iesusın itiba, bar me gifonge.

¹⁵ Krai Iesus, gumamazir arazir kurabagh amiba men akuraghasa nguazir kamın ize. Ezi men tongin, kon arazir kuraba bar men arazir kurabagh afira. Ezi akar kam a guizbangira, gumaziba a baregh nighnizir gavgavim an iki.

¹⁶ Ezi Krai Iesus kamagh sua ifonge, gumamazir bar kamaghın fogh, a gumazir arazir kurabagh amiba a men asughasugha nimira me gamua zui. Kamagh amizima a faragha nan apangkufi, ezi ki an ababanımın mın iti, eghti a na gamizir biziba men akaghti me dar ganiva, nighnizir gavgavim an ikiava, egh ikirimirim ikia maghira itim iniam.

¹⁷ Ezi an Atrivir Zurara Itim. An oveghan kogham, ezi e gumamazir an ganighan kogham. A uabira bar guizbangın God. Kamaghın amizi, e zurara bar an ziam fıva a mikim suam, God ni bar ekevegħa bar dera. Bar guizbangira.

Pol Timoti miġia ghaze, ni nighnizir gavgavir Iesusın itim, an suiragh gavgafigh

¹⁸⁻¹⁹ Nan otarim Timoti, ki fo, Godin akam inigha izir gumazim fomira nin arazibar gun mikeme. Ezi ki akar kam ginighnigha, egha bizir ni damuamiba bar dar gun ni miġei. Ki kamaghın ifonge, ni nighnizir gavgavim Iesusın ikiava an suiragh gavgavigh, uan araziba deravira da tuisigh arazir aghuibar ġin mangi. Ki kamagh sua, ni Godin akam inigha izir gumazim ni ganingizir akar kabar ġin mangi, egh tuavir kamın ni midorozir aghuim misoghiva nighnizir gavgavimın aven tugh gavgafigh. Bizir kam bagħa, ki akar kam ni ganidi. Ezi gumazir maba, me uan araziba deragħa da tuisigha, egha arazir aghuibar ġin mangan aghuagħa da batosi. Egha tuavir kamın me uan nighnizir gavgavibagh asighasiki.

²⁰ Ezi men tongin Himeneus ko Aleksanda kamaghın ami. Ezi ki kamaghın ifonge, aning ua Godin ziam gasighasighan markiam. Aning kamaghın fogħasa, ki aning isa Satanın agharim gati.

2

E gumamazibar akurvagħsi God ko mikimiva an azangsiġham

1:10: Stt 19:4-5, 1 Ti 6:3, 2 Ti 4:3, Ta 1:9 **1:11:** Ga 2:7, Kl 1:25, 1 Te 2:4, 1 Ti 6:15 **1:12:** Ap 9:15, Ga 1:15-16 **1:13:** Ap 3:17, 8:3, 9:4-5, 1 Ko 15:9-10, Ga 1:13 **1:14:** Lu 7:47, Ro 5:20, 1 Ko 15:10, 2 Ti 1:13 **1:15:** Lu 15:2, 19:10, Ro 5:8, 1 Ti 3:1, 4:9, 2 Ti 2:11, 1 Jo 3:5 **1:17:** Dan 7:14, Jo 1:18, Ro 16:27, Hi 11:27, 1 Jo 4:12 **1:20:** 1 Ko 5:5, 2 Ti 3:17-18, 4:14-15

¹ Ki mighivira ia migei, faragh damuamin bizim a kamakin, ia gumamaziba bagh God ko mikimiva a minabiva egh an azangsihiva, egh a gumamaziba bar men akurvaghsi a gakaghon.

² Egh uaghan atriviba ko gavmanba da bagh Godin azangsih. Kamaghin, e bar deragh ikiva navir amirizibar ikiva, egh God baghavira itir arazibar amuva God ifongezir araziba bar dar gin mangam.

³ God ko migeir arazir kam, a Godin damazimin bar dera. God, en Akurvazir Gumazim, arazir kam gifonge.

⁴ A kamagh sua, a bar gumamaziba men akurvagham. Eghti me bar guizin akamin mingarim gifogham.

⁵ E fo, Godin vamira iti. Ezi abuir gumazir vamira iti, a God ko en tighin iti. A gumazir kamra, Krais Iesus.

⁶ Dughiar God inabazimin, Krais Iesus gumamaziba bar me bagha uabi isa God ganigha aremegha egha ua me givese. Ezi arazir kamın God kamaghin en aka, a uan gumamaziba bar moghira ua me iniam.

⁷ Egha ingangarir kam bagha, God aposel ko akam akunamin gumazimin ikiasa na misefe. Ki guizbangira migei, ki ifarir puvati. A Kantrin Igharazibar Gumazibar sure damuasa ingangarim na ganingi, eghti me nighnizir gavgavim Kraisin ikiva egh guizin akam gifogham.

⁸ Ki kamaghin ifonge, nguazir kamın gumamaziba bar dafariba fiva God ko mikim. Ki kamagh sua, me bar uari isiva God daningiva zuegh ikiva, egh aningagharir arazim ko adoghadozir arazim atakigh. Me arazir kam damuva, God ko mikim.

Ingangarir aghuim damuamin arazim, a guizin amizibar kurukazim

⁹ Ki kamaghin ifonge, amiziba korotiar aghuibar aghuti, da men tugha tigham. Eghti men korotiaba, igharaz darazi men ganiva nighnizir kuraba ko aghumsizir nighniziba ikian kogham. Me uan dapanir

ariziba mighivira da asingan marki, egh uan mikarziba, manmaniaba ko gol ko korotiar bar pin koziba, puram azenan dar kurukan marki.

¹⁰ Amizir Godin akamin gin mangasa ifongeziba, me arazir aghuibar amu. Arazir kaba, kar guizin men kurukazim.

¹¹ Egh amiziba bar uari dikabiragh egh nimira ikiva Godin akam baragh.

¹² Ki kamaghin amizibar amamangatizir puvati, me uari uari fiva gumazibar faraghfaragh mangi, egh Godin akamin men sure damuan kogham. Amiziba uan akaba dukuaghiva nimira iki akaba baragh.

¹³ Ia oragh! God faragha Adamın ingari, egha gin Evan ingari.

¹⁴ Ezi Adam akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar itir puvati. Amizimra akar ifavariba nighnizir gavgavim a dar iti, egha arazir kuram gami.

¹⁵ Amiziba boriba batir ingangarim damuva, egh nighnizir gavgavim zurara Kraisin ikiva egh uari isiva a daningiva egh zuegh iki, egh me igharaz darazigh ifongegh, egh me arazir aghuibar gin mangiti, God men akuragham.*

3

Siosin gumazir dapaniba arazir aghuibar amu

¹ Akar kam a bar guizbangira, gumazitam siosin gumazir dapanitamın ikisi a ingangarir aghuim gifonge.

² Siosin gumazir dapanim, an arazir aghuibar gin mangi, eghti me arazir kuratam bagh an ganiva avegham. An amuir vamira iki. Egh an dabirabim bar moghira deragh, navir ghurimin araziba dikabiragh, egh arazir aghuibara damu ziar aghuim iniva, egh a gumazir igharaziba isi dipenimin mangiva, egh deravira gumazibar sure damu.

³ A wainin dipar aviribar amiva onganan marki. A zuamira aningaghiva gumazibav

2:4: Ese 18:23, Jo 3:16-17, 17:3, 1 Ti 4:10, 2 Ti 2:25, 2 Pi 3:9
2:5: Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24
2:6: Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3
2:7: Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11
2:8: Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21
2:9: 1 Pi 3:3-5
2:10: 1 Ti 5:10
2:12: 1 Ko 14:34
2:13: Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9
2:14: Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3
 * **2:15:** (2:15) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati.
3:1: Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15
3:2: 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24

2:5: Ro 3:29-30, Ga 3:20, Hi 8:6, 9:15, 12:24
2:6: Mt 20:28, 1 Ko 1:6, Ga 1:4, Ef 1:7-9, 2 Te 1:10, Ta 1:3
2:7: Ap 9:15, Ga 1:16, 2:7-8, Ef 3:7-8, 2 Ti 1:11
2:8: Ais 1:15, Mal 1:11, Jo 4:21
2:9: 1 Pi 3:3-5
2:10: 1 Ti 5:10
2:12: 1 Ko 14:34
2:13: Stt 2:7, 2:21-22, 1 Ko 11:8-9
2:14: Stt 3:1-6, 2 Ko 11:3
 * **2:15:** (2:15) Grighin akam, vezin kamın deragha bigha mikemezir puvati.
3:1: Ap 20:28, Ef 4:12, Fl 1:1, 1 Ti 1:15
3:2: 1 Ti 5:9, 2 Ti 2:24

soghan kogham, a men asughasugh. Egh biziba bagh gumaziba adoghan marki, egh a dagiaba baghvira ikian marki.

⁴ Egh deravira uan dipenimın itir darasi men gan, egh boribav kımıma me deravira an akaba baragh dar gın mangi.

⁵ (Gumazim uan amuiroghboriba deraghvira men ganan kogh, manmaghın a Godın siosın ganamin ingangarim iniam? Bar puvati.)

⁶ Gumazir datırighıra nıghnızır gavgavim İesusın itim, a Godın siosın ganan kogham. A kamaghın nıghnıgh suam, a gumazir aghuim, egh uan ziam fam. Eghtı God ivezir kuram Satan ganıngızı moghın a ivezir kuram a danıngam.

⁷ Siosın gumazir dapanim, siosın azenan itir gumaziba a mıkim suam, a ziar aghuim iti. A ziar aghuim ikian koghtıma, gumaziba akar kurabar a mıkımtı, an aghumsıghıva, egh Satanın azuazımın aven mangıgham.

Siosın ingangarır gumaziba arazır aghuıbar gın mangı

⁸ Kamaghıra siosın ingangarır gumazıba, gumazıbar damazıbar me zıar aghuım ikı. Egh me mızer pumunıngın ikian markı, egh wainın dıpar avırıbar amıva onganan markı. Egh dagıaba bagh bar ikuvıgh ifar da inıan markı.

⁹ Me uan arazıba deraghvıra da tuisıgh arazır aghuıbar gın mangı, egh guızın akar e nıghnızır gavgavım an itımın suırıgh gavgafıgh.

¹⁰ İa faragh me isı ingangarıtım datıgh, ganıgh. Eghtı men ingangarım deraghtı, me siosın ingangarır gumazıbar ikıam.

¹¹ Kamaghıra, amızıba uaghan, gumazıbar damazıbar me zıar aghuım ikı. Egh me ıgharaz darazı gırakırangın me mıkıman markı. Egh men dabırabım bar moghıra deragh, egh me guızın deraghvıra ingangarır me inızıbar amu.

¹² Eghtı siosın ingangarır gumazım an amuir vamıra ikı. Egh a uan borıba ko an dipenimın itir darazı deragh men gan.

¹³ Egh gumazır deravıra ingarıba, me zıar aghuıba inıam. Egh me atıatıngan kogh uan nıghnızır gavgavır Kraıs İesusın itımın gun mıkımam.

Godın arazıbar akar mogomem, a bizır bar ekıam

¹⁴ Kı gurumıra izııan ganasa ifonge, egha mıgırıgıar kam ia bagha an osırı.

¹⁵ Egh kamaghın, kı zuamıra izeghan koghtı, ia mıgırıgıar kabar ganıva egh ia arazır aghuıbagh fogham, arazır e Godın adarazı damuamıba. E Godın adarası, e Godın zurara itımın sios. Egha siosın aven itir darası, erara, e dipenır akınıbar mın gavgavıgh guızın akam gupughıva tugh gavgavıgham.

¹⁶ E guızbangıra fo, Godın arazıbar akar mogomem, a bar bizır ekıam. Ezı akar God en akazır kam, a kamakın,

A guızın gumazımın oto, ezı gumazamızıba an gani.

Ezı Godın Duam kamaghın en aka, an arazıba bar dera,

Ezı enselba an gani.

Ezı gumazıba ghua an akamın gun bar gumazıbar kırı.

Ezı nguazımın itir gumazamızıba nıghnızır gavgavım an iti.

Ezı God a inıgha uan Nguıbamın ghuvanabozi a zıar ekıam inı.

4

Akar ifavarıba Godın gumazamızıbar nıghnızıbagh asıghası

¹ Godın Duam guızbangıra kamaghın mıgeı, Dughıar Gın İzamım, gumazır taba uan nıghnızır gavgavıba ategham. Egh me ifavarır duaba ko duar kurabar akaba baragh men gın mangam.

² Eghtı ifavarır gumazıba, me gumazıba akar ifavarıbar men sure damuam. Men arazır aghuıbar gın mangamın nıghnızıba arıaghire matı avım dar isı, egha me ua uan arazır aghuıba ko kurabagh fozır puvati.

³ Me gumazıba amuıba ikian men anogoroke. Egha me, dagher God e bagha

ingarizir maba, me ghaze ia dar aman marki. Dagher kaba, God ghaze, gumazamizir guizin akam gifogha nighnizir gavgavim an itiba, merara dagher kaba iniam. Egh dagheba iniva dar amiva God minabagh.

⁴ E fo, God ingarizir biziba bar, da bar dera. Ezi e bizir kurabar min a dar ganan kogham. Puvati. E Godin minabagh da iniam.

⁵ E fo, e daghebar amisi, e God ko migeir arazim ko Godin akamin gun migeir arazim damuti, God arazir kamın daghebar amuti, da Godin bizibar miraram otogham.

Timoti Kraisin ingangarir gumazir aghuimin iki

⁶ Egh ni akar gavgavir kam Godin gumazamizibar aningiva, egh ni Kraisi Iesusin ingangarir gumazir aghuimin ikiam. Egh ni, guizin akar e inizir nighnizir gavgavim an itim, ko fozir aghuir ni gin zuiba, da ni damuti, tuavir kamın ni gavgavir ekiam iniam.

⁷ Egh ni eghaghanir kiniba ko eghaghanir kuraba akirim ragh a dagh asaragh. Egh ni deravira Godin arazibar sure damuam.

⁸ Ni fo, e uan mikarzipar amuti da gavgavighsi, e ingariva bizir maba sara damuti en mikarzipa gavgavigham. Eghti e Godin arazibar sure damuti da en ikiti e gavgavigham, da bar en akurvaghvira ikiam. Egh da e datirighin itir ikirimirim ko ikirimirir gin iniamimin en akurvaghham.

⁹ Ezi akar kam a bar guizbangira. Gumaziba bar a baraghiva nighnizir gavgavim an ikiam.*

¹⁰ Godin ikia mamaghira itim, a gumazamiziba bar men Akurvazir Gumazim, egha an nighnizir ekiam kamakin, a gumazamizir nighnizir gavgavim an itiba men akura. E nighnizir gavgavim an ikia, egha bizir e fogha iniamiba bagha mizua iti. Kamaghin amizima, e zurara bar puvira ingari.

¹¹ Ni gumazamiziba akar gavgavir kam me mikimiva egh men sure damuti me dar gin mangi.

¹² Marazi nin gara ghaze, ni gumazir igiam. Egh gumazitam kamaghin ni mikiman markiam, kar gumazir kinim. Eghti ni nighnizir gavgavim itiba bagh abanimin uabi atigh. Egh arazir aghuibar amuti, me nin arazibar ganiva, egh nin gin mangam. Nin arazir aghuibara kara: nin akar aghuiba, ko nin daroriba, ko nin arazir igharaz darazigh ifongezim, ko nighnizir gavgavimin arazim, ko Godin damazimin zuegha itir arazim.

¹³ Datirighin tugh mangi ki izamin dughiam, ni Godin Akinafarimin akabar gan me mikim, egh Godin akabar me mikin, egh dar mingarimin men sure damu, egh uan gavgavim isi ingangarir kabar aning.

¹⁴ Ni fo, fomira siosin gumazir dapaniba uan dafariba isa nin dapanim gariki. Ezi dughiar kam Godin akam inigha izir gumazir mam akamin gun ni mikeme, ezi tuavir kamın God bizir aghuimin min uan gavgavim isa ingangarim bagha ni ganingi. Ezi ki ni migei, ni gavgavir kam ataghraghan marki, ni a sara Godin ingangarim damuvira iki.

¹⁵ Ni uan ingangarir kaba ni deravira dar gan. Egh ni bar uabi isi ingangarir kam daningiva a damuti a deragh otogh. Eghti gumazamiziba bar nin ingangarir arazibar gan fogham, da bar dera.

¹⁶ Egh ni bar deragh uan arazibar ganiva, egh uaghan ni gumazamizibar sure gamir ingangarimin gan. Ni kamaghin damu gavgavightima, eghti tuavir kamın God nin akuraghham, egh gumazamizir nin akam baraziba uaghan men akuraghham.

5

Pol ghaze, Timoti gumazamiziba uan adarazir min me damu

¹ Ni gumazir aruabar atar pamten me mikiman marki. Puvati, ni uan afeziamin

4:4: Stt 1:31, Ap 10:15, Ro 14:14, 14:20, 1 Ko 10:25, Ta 1:15
4:7: 1 Ti 1:4, 6:20, 2 Ti 2:16, 2:23, Hi 5:14
4:8: Sng 37:4, Mt 6:33, Ro 8:28, Kl 2:23, 1 Ti 6:6
4:9: 1 Ti 1:15
4:9: (4:9) E fozir puvati, a manmaghin mikimasa, "akar kam a guizbangira," ves 8in itir akam, o ves 10in itir akam?
4:10: Sng 36:6, 1 Ko 4:11-12, 1 Ti 2:3-4
4:12: 1 Ko 16:11, Ta 2:7, 2:15, 1 Pi 5:3
4:14: Ap 6:6, 8:17, 13:3, 19:6, 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:6
4:15: 1 Ti 5:22
4:16: Ap 20:28, Ro 11:14, 1 Ko 9:22, Je 5:20
5:1: Wkp 19:32

min aghumra me mikimiva me fi. Egh ni gumazir igiaba, ni uan aveghbuabagh ami moghin, deragh me damu.

² Egh ni amizir aruaba, ni uan amebam gami moghin, arazir kamra deragh me damu. Egh ni amizir igiaba, ni uan buaramizibagh ami moghin, deragh me damu. Kar arazir bar Godin damazimin zuezim.

Tina amizir odiaribar ganam?

³ Eghti amizir odiaritam bar uabira ikitima, ni bar arazir aghuimin a damu.

⁴ Eghti amizir kam boriba ko igiaba ikiti, ni borir kabar akurvaghti, me deraghvira kamaghin fogh suam, men ingangarir faragh Godin damazimin damuamim a kara, me bar deraghvira uan amebamin ganam. Egh arazir kamın, me uan amebam ko afeziamin akurvazim ko ingangarir dafar aning fomira me gamiziba ikarvagham. God arazir kam bar a gifonge.

⁵ Ezi amizir odiarim bar uabira iti, ezi tav an garir puvati, a kamaghin ami, a nighnizir gavgavim Godin ikiava egha bizir aghuir a fogha iniamiba mizua iti. Egha a zurara arueba ko dimagaribar God ko migiava, egha uabin akurvaghasa an azangsis.

⁶ Ezi amizir odiarir uan mikarzim isa pura tintinimin bizir igharazibagh amim, an angamra ikiava, egha navir averiamin aven, a mati aremegha gifa.

⁷ Eghti ni akar gavgavir kam uaghan, gumazamiziba me daning, eghti me arazir aghuibar amuti, kamaghin gumazir igharaziba men gan akar kuraba me mikiman kogham.

⁸ Ni oragh. Gumazitam uan anababar ganam kogh, egh uaghan uan adarazir ganam koghiva, gumazir kam guizbangira uan nighnizir gavgavim ataki. An arazir

kurar kam, a gumazir gavgavim puvatiziba, men arazir kurabagh afira.

⁹ Ezi ni amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osirisi, ni amizir kamaghin amiba men ziaba osir: Amizir 60 plan azeniba tugha ghuavanadiba, ko amizir deravira pamin ikezim,*

¹⁰ ko amizir ingangarir aghuiba bagha ziar ekiam itim. Ingangarir aghuibar akara, uan boriba deravira dar garava, dagheba nguibar gumazibagh anidi, Godin adarazir dagariba ruava, egha gumazir osimtiziba itibar akurvagha, egha uaghan ingangarir aghuir igharaziba dagh ami. Kamaghin amir amizibara, men ziaba osir.†

¹¹ Ezi amizir odiarir bar ghurizir puvatiziba, ni men ziaba akinafarir kamın da osiran marki. E fo, men naviba ua pabar ikisi dikavti eghti men arazir kam, a men arazir Krai baghavira itim gafiragham.

¹² Egh tuavir kamın me akar dikirizir me faragha amizim ateghiva, egh me fogham, Godin damazimin men arazim ikufi.

¹³ Egha arazir mam me uaghan a gami. Me amirizir arazim gamuava pura dipenibagh arui. Me amirvazir arazimra amir puvati, me gumazamiziba amir arazibar akaba baragha dagh ifuava, egha aruava girakirangin me migei. Me uaghan akar e mikiman koghamibav gei.

¹⁴ Ezi ki kamaghin nighnisi, amizir odiarir igiaba ua pabar ikiva egh boriba bati egh uan paba ko boribar gan. Egh me kamaghin damuti, en apaniba men arazir me amibar ganiva, egh akar kurabar e mikiman kogham.

¹⁵ Ni fo, amizir kabar maba me tuavir aghuim ategha, egha Satanin gin zui.

¹⁶ Ezi amizir nighnizir gavgavim Kraisin ititam, an nguibamin amizir odiariba uaghan ikiti, amizir kam uabi men gan. A kamaghin damuti, siosin gumazamiziba

5:4: Mt 15:4, Ef 6:1-2, 1 Ti 2:3 **5:5:** Lu 2:37, 18:1, 18:7, Ap 26:7, 1 Ko 7:32 **5:8:** Ais 58:7, Mt 18:17, Ga 6:10, Ta 1:16 * **5:9:** (5:9) E fozir puvati, me tizim bagha amizir odiaribar ziaba akinafarimin aven da osiri. Fofozir gumazir maba ghaze, amizir odiarir maba akam akirigha ghaze, me Godin ingangarim damuva egh ua pabar ikian kogham. Ezi Kraisin adarasi ti amizir kabar ziaba osiri. Egha me amizir kaba daghebar men akurvasi. **5:10:** Hi 13:2 † **5:10:** (5:10) Ni Jon Osirizir Akar Aghuim 13:1-17in gan. Dughiar kamın, men arazimra kara, gumazamiziba izi nin dipenimin otoghti, ni fogh, tuavimin mineziba men dagaribagh amima da mize, eghti ni men dagariba ruegh. Arazir kam, kar ingangarir amizir kiniba ko ingangarir gumazir kinibar ingangarimra. Ezi Jesus uan suren gumazibav gia ghaze, ia uari ingangarir gumazir kinibar min ikiam. Ni Matyu 20:25-28in gan. **5:13:** 2 Te 3:11 **5:14:** 1 Ko 7:9

men ganamin osımtızıba puvatıgham. Egh siosın gumazamizıba, me amizir bar uarira itibar ganam.

E siosın gumazir dapanir ingangarir aghuim gamıba, e deravıra men ganam

¹⁷ Ia, siosın gumazir dapanir ingangarir aghuim gamıba, ia ziar ekiam ko ivezir aghuim me danıng. Bizir kaba faragh da iniamıba, kar gumazir dapanıba, me ingangarir dafam gamua Godın akam akura, egha God ifongezir arazıbar gumazamizıbar sure gamı.

¹⁸ E fo, Godın Akınafarım kamaghın mıgei, “Ia, bulmakau raızın inıba tuir dughıamın, ia an akam ikeghıva damısı an anogoroghan markı.” Ezi e fo, “İngangarir gumazım, a uan ivezim iniam.”

¹⁹ Eghtı gumazıtım kamaghın mıkim suam, gumazir dapanıtım arazir kuram gamı, eghtı nı akar kam baraghan markı. Eghtı, gumazir pumuning, o pumuning ko mıkezim, an ganıgh bar moghıra akar kamra mıkimti, nı me baragh.

²⁰ Eghtı gumazı dapanıtıba arazir kuram damıghtı, nı gumazıba bar men damazımın me akırıgh. Eghtı kamaghın ıgharaz darazı me uaghan atiatingam.

Timoti deragh uan arazıbar gan

²¹ Ezi kı Godın damazım ko Kraıs İesusın damazım ko Godın enselbar damazıbar, kı bar deragha kamaghın nı mıgei, nı bar deravıra ingangarir kı nı mıkememiz kabar amu. Egh nı ingangarım damuva, nı gumazir ekiaba ko namakabara me isı uabın toroghan markı. Nı arazir vamıra gumazıba bar, me damu.

²² Egh nı zuamıra Godın ingangarım damusı gumazıtıba amsıva dafarıba me gısın darıghan markı. Eghtı gumazir kabar arazir kuraba, dar osımtızım nın ikian kogham. Nı ua bagh ganıva, egh nı Godın damazımın bar zuegh ikiam.

²³ Nı pura dıpar kınıbar aman markı. Nı wainın dıpar muzıarır taba sara damıtı, da nın navımın akuragham. Eghtı arımariar zurara nı batıvir kam, a gıvagh.

²⁴ Gumazir mabar arazir kuraba, bar azenara itıma, me dar gara ghaze, men arazıba bar ikufı. Ezi matı men arazir kurar kaba da faragha ghua kotın otıfı. Ezi gumazir ıgharazıbar arazir kuraba da mueghav itı. Egh gın da aghurıghıram.

²⁵ Ezi kamaghıra arazir aghuıba uaghan azenan otıfı, ezi me dar gari. Ezi arazir aghuir maba zuamıra azenan otıvir puvatı, da uaghan mongegh mamaghıra ikian kogham.

6

İngangarir gumazir kınıba arazir aghuıbara damu

¹ Gumazir ıgharazıbar apengan itir ingangarir gumazıba, me bar uan gumazir ekiar men garıba deragh me damuva, ziar ekiaba me danıngıva egh men apengan iki. Eghtı gumazir ekiar men garıba, Godın zıam ko en suren mıgırıgıaba, akar kurabar dav kımın kogham.

² Eghtı ingangarir gumazıtımın garır gumazir ekiatım a nıghnızır gavgavım ikıtı, an inganganır gumazir kam kamaghın mıkimın markı, a nan mav, kamaghın kı an akaba batogham. Puvatı, a kamaghın nıghnıgh suam, gumazir kam kı an akurvaghsı ingangarım damuam, a nıghnızır gavgavım itıma, kı bar a gifonge. Egh nıghnızır kam a damıtı, a ingangarir aghuim damuam. Timoti, nı gumazamizıba akar kaba me mıkinıva men sure damu.

Dagıabagh ifongezir arazım, an arazir kurar guar avırıbar mıngarım

³ Gumazıtım akar ıgharızıtım ian sure damuva, egh kamaghın mıkim suam, En Ekıam Kraıs İesusın guızın akam ko Godın gın zuir arazımın suren mıgırıgıaba, da guızın akaba pu,

⁴ gumazir kam uan nıghnızıbara ifuegha uabıra uabı fe, egha bizıtım gıfozir puvatı. A nıghnızır kuram ikıa, arıava onganızı moghın, akabar gumazıbagh afighasa, egha pura bizir muzıarıba bagha akabar uarı adoghadosı. Akar kamaghın amıba,

da gumazibagh amima men naviba gumazir igharaziba bagha men derazir puvati, egha uari abigha, egha gumazibar ziabagh asighasigha, egha nighnizir kurabar igharaz darazigh amuava,

⁵ egha me zurara pura uarir atari. Ezi gumazir arazir kabagh amiba, men nighniziba derazir puvati, ezi me bar onгани, egha guizin akam gifozir puvati. Me ghaze, Godin gin zuir arazim, mati biziba isir tuavim.

⁶ Guizbangira, e God e ganidir biziba bagh bar akueghiva, egh an arazibar gin mangiti, eghti God bar bizir aghuir aviriba e daningam.

⁷ E fo, en amebaba e batezi e nguazir kamın otozir dughiamın, e bizitam suiragha izezir puvati. Egh dughiar e ovegh mangamim, e uaghan bizitam suiragh mangan kogham.

⁸ Kamaghın e dagheba ko iniba ikiva, egh suam, “Kabanang, en tughati.”

⁹ Ezi gumazir dagiaba iniasa bar ifongeziba, Satan me gifara men nighnizibagh etui, mati asizim azuazim gupuzi moghin, men naviba, arazir onganir avirir osimtiziba anidibar amusi dikavti, bizir kam bar me damu egh me gasighasighti me bar ikuvigham.

¹⁰ Ezi dagiabagh ifongezir arazim, an arazir kurar guar aviribar mingarim. Gumazir maba dagiaba baghavira ifonge, ezi arazir kam me gamima, me uan nighnizir gavgaviba ataghrasi. Egha me osimtizir kurar ekiam isa, mati afuzim navim okoreghava vongin oto.

Pol akar gavgavir aghuibar Timoti migei

¹¹ Ezi no, ni Godin gumazimra, ni bizir kurar kaba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni arazir aghuibar amuva, egh guizin Godin araziba iniva, egh nighnizir gavgavim ikiva, egh igharaz darazigh ifongezir arazim ikiva, egh arazir tughavavigha osimtiziba bar da ateramim ikiva, egh gumazibar asughasughamin

arazim iki. Ni arazir kaba bar pamtem dar suiragh dar gin mangi.

¹² Gumazir Kraıs nighnizir gavgavim an itim, a mati gumazir deragha misozimın min, uan nighnizir gavgavimın aven tughavavim. Kamaghın ki ni migei, ni uan nighnizir gavgavimın aven tughavavim, bar deragh misogh. Fomira ni uan nighnizir gavgavir Kraısın itimın gun gumazamizir aviribar damazimın migeima me ni baraki. Dughiar kamın God ikirimirir aghuir mamaghira itim iniasa nin dia. Eghti ni deragh misoghiva, ikirimirir kamın suigham.

¹³ Godin biziba bar dagh amizi da angamra itim, ko Kraıs Iesus, gumazir Pontius Pailatin damazimın deragha bighavira uabin gun mikemezim, ki angingin damazimın akar gavgavim ni migei.

¹⁴ Ni akar gavgavir ni inizir kam, ni bar deraviram an gin mangi. Ni migirigiar kuratam, o bizitam damuan marki, eghti me akar kuratam ni mikiman kogham. Egh ni bar deragh akar kamın gin mangiva en Ekiam Kraıs Iesus ua izamin dughiamın tugham.

¹⁵ A dughiar God atizimın otogham. God uabira, gumaziba an ziam fe. Egha uabira, biziba bar dar gari da an apengan iti. An Atriviba bar men Atrivir Ekiam, egha a Gumazir Ekiaba Bar men Gumazir Ekiam.

¹⁶ A uabiram oveghan kogham. An angazangarir ekiamın aven iti, ezi e an boroghın mangighan kogham. Tav an ganizir puvati. Eghti gumazitam an ganighan kogham. Kamaghın amizima, e zurara an ziam fam, egh mikim suam, an gavgavim ikivira ikiam. Bar guizbangira!

Gumazir dagiar aviriba itiba, me nighnizir gavgavim Godin iki, egh gumazimizibar akurvagh

¹⁷ Gumazir dagiar aviriba ikia nguazir kamın itiba, ni kamaghın me mikim, me uari uan ziaba fan marki. Egh me uan bizir pura ikuviba me nighnizir gavgavim

6:5: 1 Ko 11:16, 2 Ti 3:8, 4:4, Ta 1:11, 1:14, 2 Pi 2:3 6:6: Sng 37:16, Snd 15:16, Fl 4:11-12, 1 Ti 4:8, Hi 13:5 6:7: Jop 1:21, Sng 49:17, Snd 27:24, Sav 5:15 6:8: Snd 30:8, Hi 13:5 6:9: Snd 23:4, 28:22, Mt 13:22, 1 Ti 1:19, 3:7, Je 5:1 6:10: Kis 23:8, Lo 16:19, Ef 5:5 6:11: 2 Ti 2:22 6:12: 1 Ko 9:25-26, 1 Ti 1:18, 2 Ti 4:7 6:13: Jo 5:21, 18:36-37, 19:11, 1 Ti 5:21, MAA 1:5 6:14: Fl 1:6, 1:10, 1 Te 3:13, 5:23 6:15: Lo 10:17, 1 Ti 1:11, 1:17, MAA 17:14, 19:16 6:16: Kis 33:20, Jo 6:46, Fl 4:20, Ju 25 6:17: Sng 62:10, Mk 10:24, Lu 12:20-21, 1 Te 1:9

dar ikian marki. Me guizbangira nighnizir gavgavim Godra iki. An e damuti, e bar akongehasa, a bizir aghuir aviriba e ganidi.

¹⁸ Ni kamaghin me mikimam, me arazir aghuir aviribar amuva egh igharaz darazir akurvagh. Egh me zurara bizir aviriba gumazamizir biziba puvatiziba aning. Egh me uan dagiabagh nighnigh suam, kar en bizimra puvati. Guizbangira, me bizir maba isiva igharaz darazir akurvagh.

¹⁹ Egh me kamaghin damuva, me mati gumazim gin uan dabirabim bagha bizir aviriba arisi. Egh me gin iniamin dabirabim uari bagh anerkir, egh ikirimirir guizbangira itim iniam.

Pol migirigiar abuananaba Timoti ganidi

²⁰ Timoti, ni bar deravira ingangarir God ni ganingizir kamın gan. Egh pura akar Godin nighnizimın gin zuir puvatiziba akirim ragh dagh asaragh. Egh ni gan fogh, gumazir kaba ifara ghaze, e Godin fofozim ikiava, egha men nighniziba ko Godin nighniziba uari adosi. Ni gumazir kaba bar men saghon iki.

²¹ Gumazir maba fofozir kamın gin ghuava, egha me nighnizir gavgavimın tuavim ataki.

Godin apangkuvim ni ko iki.

Akinafarir Namba 2, Pol Timoti baghava an Osiri

Akinafarir Faragha Zuim

Timoti, Pol ko ingangarir gumazim, egha Pol arazir aghuibar an akaghtima, a dar gin mangasa, kamaghin akinafarir akam Timoti bagha an osiri. Pol ghaze, Timoti uan nighnizir gavgavim in amirvaghan marki. Egh Krai Iesus in akar aghuim akurir arazim ataghiraghan marki. Egh God in akaba bar dar gin mangi. Eghti gumaziba mizaziba ko osimtiziba a darigham, eghti a gavgavigh ingangarir God a ganingizim damuvira ikiam.

Timoti gumazir nighnizir aghuiba puvatiziba, me paza migeir akaba baraghan marki. Akar kamagh gariba gumazir orazibar dabirabibagh asighasisi.

Timoti bar deragh Pol in arazibagh nighnighiva egh darara gin mangi. Arazir kabanang, pamtem nighnizir gavgavim itir arazim, ko navir amirizim itim, ko bar igharaz darazigh ifongezim, ko osimtizir aviriba aterim.

Timoti, ni guizin God in ingangarir gumazim in ikisi, ni mighi ingar

(Sapta 1-4)

¹ Ki Pol, ki Krai Iesus in aposel. God uabi uan ifongiam in gin ghua, aposel in ikiasa na misefe. A fomira akar dikirizim gamua ghaze, e Krai Iesus ko poroghiv ikiva, egh ikirimirir zurara itim in ikiam. God bizir kam in gun mikimamin ingangarim na ganingi.

² Timoti, ni guizbangira mati nan otarim, ezi ki akinafarir kam ni bagha an osiri. God en Afeziam ko en Ekiam Krai Iesus, aning in apangkuvim ko kuarkuvim ni damuti, ni navir amirizim in iki.

Pol Timoti migia ghaze, ni akar aghuim akunsi aghumsighan marki

³ Nan ovaviba God in ingangarim gamua uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin zui. Ezi ki uaghan kamaghira God in ingangarim gami. Egha ki arueba ko dimagaribar ki God ko migia zurara ni ginighnisi, egha God minabi.

⁴ Ki nin temeribagh nighnighavira ikia ua nin ganasa bar ifonge, egh kamagh in ki bar akuegham.

⁵ Ki kamagh in fo, ni guizbangira nighnizir gavgavim Krai in iti. Ezi arazir kamra nin inaghamim, Lois ko nin amebam Yunis, aning nighnizir gavgavim iti. Ezi ki fo, ni uaghan nighnizir gavgavir kam iti.

⁶ Egha ki ua nighnizir kam ni ganidi, ni God ni ganingizir bizir aghuim damuti, a nin iki bar gavgafigh, mati gumazim avim givima, an mizariam bar ekefe. Ni fo, ki fomira uan dafarim isa nin dapanim gatizi, God gavgavim isa bizir aghuim in min ni ganingi. Ki datirigh in gavgavir kam bagha ni migei.

⁷ Ni fo, Duar God e ganingizir kam, an e damuti e atiatingan kogham. God in Duam gavgavim e ganidi, egha en akurvazima e igharaz darazigh ifonge. Egha e gamima, e uaghan deravira uan ikirimirim in gari.

⁸ Kamagh in amizima, ni e uan Ekiam in akam akunsi aghumsighan kogham. Egh ni uaghan nan aghumsighan marki, ki an kalabuziar gumazim. Egh, ni God in gavgavim in amodogh in na ko akar aghuim akunamin ingangarim bagh osimtizim iniam.

⁹ God en akuragha egha en diagha ghaze, e an gumazamizibara. An en arazir aghuiba bagha en diazir puvati. Fomira dughiar biziba tighar otivamim in, God uabi uan ifongiam in gin ghua en dia. Egha Krai Iesus in ingarim in a en apangkuvigha e gamizima e an gumaziba ko amizibar otifi.

¹⁰ Ezi datirigh in Krai Iesus, a Gumazir ua en Akurvazim, a bar azenim girigha gifa. Ezi an ingangarim in, God in apangkuvim uaghan en azenim giri. Krai Iesus,

ovevemîn gavgavim gasighasiki. Ezi an akar aghuimîn tuavimîn, a gumazamiziba bar me gamima me ikirimirir zurara itim gifo.

¹¹ Ezi God kamaghîn ifonge, ki akar aghuimîn ingangarim damuasa. Kamaghîn, an aposelin ingangarim, ko akam akurir ingangarim, ko gumazamizibar sure damuamin ingangarim bagha, a na misefe.

¹² Ezi kamaghîn amizima ki osimtîzir kaba ateri, egha ki aghumsîzir puvati. Ki, gumazir ki nighnîzir gavgavim an itim, ki a gifogha gifa. Ezi ki fo, a ingangarir a nan dafarim gatîzir kam a deraghvîram an ganam, egh mamaghîra iki mangîva dughiar Kraîs otoghamimîn tugham. Bizir kam bagha ki aghumsîzir puvati.

¹³ Ni guizîn akar ki ni ganîngîzir kabagh nighnighvîra iki, egh ni arazir kamra gun mikimîva gumaziba ko amizibar sure damu. Egh Kraîs Iesus ko porogh ikîva, egh bar nighnîzir gavgavim an ikîvîra ikîva, bar uan navim isi igharaz darazir anîngîva me gifongegh. Arazir kamîn, ni an gun me mikim.

¹⁴ Eghti akar aghuir God isa nîn dafarim gatîzim, ni bar deravîra an gan. A bar bizir aghuim, kamaghîn ni bar deragh an gan. Eghti Godîn Duar en aven itim, a ingangarir kam bagh nîn akuragham.

¹⁵ Ni kamaghîn fo, Esian Provinsîn gumaziba bar na ategha gifa. Ezi Figelus ko Hermogenes uaghan na ataki.

¹⁶ Ki Ekiam ko miġia ghaze, an Onesiforus ko an amuiroghboriba men apangkuvigham. A fo, Onesiforus dughiar avîriba nan navim gamima ki bar akonge. Egha ki kalabusîn itima a nan aghumsîzir puvati.

¹⁷ A Romîn nguibar ekiamîn ghughava, na buriagharuaviava, ghua bar ġin na bato.

¹⁸ Ki God ko miġia ghaze, Ekiam Godîn Kotiamîn Dughiamîn an apangkuvigham. Ni fo, Onesiforus Efesusîn nguibar ekiamîn

ikia nan akurvagha ingangarir avîribagh ami.

2

Timoti bar deragh Kraîs Iesusîn midorozir gumazimîn iki

¹ Nan otarim Timoti, ni zurara Kraîs Iesusîn apangkuvimîn amamangatightîma a nîn akuraghti ni bar gavgavigham.

² Ni fo, ki fomîra gumazir avîribar damazimîn akar mabav kemezi, ni da baraki. Egh akar kabara ni da isîva gumazir deravîra Godîn ingangarim damuamibar anîngigh. Eghti gumazir kaba, uaghan gumazir igharazibar sure damuamin fofozim ikiam.

³ Ni, Kraîs Iesusîn midorozir gumazir aghuir mamîn mîn, ni e ko osimtîzim ateram.

⁴ Ni midorozir gumazimîn arazim a gifo. Gumazitam a midorozir ingangarim gami, a ingangarir igharazibagh amir puvati. Bar puvati. An garir gumazir ekiaba an ingangarim gifueghasa, a midorozir ingangarir aghuimram ami.

⁵ Kamaghîra, gumazitam igharaz darazi ko ivemarîva egh me gafiragh faragh otivsi, egh a ivemarimîn arazibar ġin mangîva, egh bizir aghuitam iniam. A ivemarimîn arazibar ġin mangan koghîva, a bizir aghuitam inighan kogham.

⁶ Eghti gumazitam puvîra uan azenimîn ingarîva an oparîva an ganîva, egh a faragh gumazir mabagh itaghîva uan daghebar amam.

⁷ Ni akar ki mikemezîr kabagh nighnigh, eghti Ekiam nîn akuraghti ma ni akar kabâr mîngariba bar dagh fogham.

⁸ Egh ni zurara Kraîs Iesus ġinîghnigh. An aremegha ua dikafi, an Atrivim Devitîn ovavimra. Ezi akar aghuir kamra, ki an gun miġei.

⁹ Ezi akar aghuir kam bangîn gumaziba nan gara ghaze, kar gumazir kuram. Egha me osimtîziba na garîsi, egha na isa kalabus gati. Eghti Godîn akam, a kalabusîn ikeghan kogham.

1:11: 1 Ti 2:7 **1:12:** Ef 3:1-2, 1 Ti 6:20, 2 Ti 4:8, 1 Pi 4:19

1:14: Ro 8:11, 1 Ti 6:20

1:16: 2 Ti 4:16, 4:19

1:18: Ju 21

1:13: 1 Ti 1:10, 4:6, 6:3, 2 Ti 2:2, 3:14, Ta 1:9, 2:1, Hi 10:23

2:3: 1 Ti 1:18, 2 Ti 1:8, 4:5

2:4: 1 Ko 9:25

2:5: 1

Ko 9:25-26, 2 Ti 4:8

2:6: 1 Ko 9:7, 9:10

2:8: Ro 1:3, 2:16, 1 Ko 15:1, 15:4, 15:20

2:9: Ap 9:16, 28:31, Ef 3:1, 3:13,

Fl 1:7, 1:12-14, Kl 4:3, 4:18

2:10: 2 Ko 1:6, Ef 3:13, Kl 1:24

¹⁰ Ki kamaghin ifonge, gumazamizir God ua bagha miseveziba, uaghan Kraiss Iesus ko poroghiv iki Godin Akurvazim iniva, ikirimirir aghuir zurara itim iniam. Kamaghin, ki gavgavim uan navim ganigava egha me bagha osimtizir kaba bar ada ateri.

¹¹ Kar guizin akam, e nighnizir gavgavim an ikiam:

“E Kraiss ko aremeghiva, egh a ko ikirimirir kamın ikiam.

¹² Egh e gavgavighvira ikiva osimtiziba bar a da ater, egh uaghan a ko atrivimın ikiam.

E akirim ragh a gasaraghti, a uaghan akirim ragh e gasaragham.

¹³ Eghti e an gin angisi a ko akam akirigh, egh gin uan akar kamın gin mangan koghti,

a uan akar an amizimın gin mangvira ikiam.

A uabi uan akam giraghan kogham.

Bar puvati.”

Timotin ingangarim God gamima a bar akonge

¹⁴ Ni gumazamizibav kimvira ikitima me akar kam ginighnigh. Egh Godin damazimın mighivira me mikim suam, me pura akar muziariba bagh uari adoghadoghan marki. Arazir kam gumazitam akuraghan kogham. Egh a gumazir orazibagh asighasisi.

¹⁵ God nın ingangarim gan fueghsi, ni pamtem ingar. Ni ingangarir gumazir aghumsizir puvatizimın mın ikiva, egh devira guizin akam bighvirama a mikim.

¹⁶ Marazi mizer kinibav gia akar Godin nighnizimın gin zuir puvatizibav gei. Eghti ni akar kaba akirim ragh dagh asaragh. Ni fo, akar kaba gumazibagh amima me Godin saghon ghuavira ikia ghua bar an saghuiamın iti.

¹⁷ Gumazir kabanang uan akar kamın gumazibar sure gami. Ezi men akar kam, mati duam, a gumazimın namnam ikia

an isiava anepava a gasighasisi. Men tongin ikia akar kabav geir gumazimning, Himeneus ko Filetus.

¹⁸ Aning guizin akamın tuavim ataki, egha kamaghin migei, “E aremegh ua dikavigha gifa, kamaghin e gin ua dikavighan kogham.” Ezi me akar kamın gumazamizir mabar nighnizir gavgaviba dagh asighasisi.

¹⁹ Ezi God mati gumazim dipenimın ingari moghin, a uan siosin ingarasa egha dipenir akınir gavgaviba akunizi da tugh a ikia gavgafi. Egha dipenir akınir kabar a kamaghin osiri, “Ekiam bar uan gumazamizibagh fo.” Egha ua kamaghin osiri, “Gumazamizir Ekiamın ziam itiba, me bar arazir kuraba akirim ragh a dagh asaragh.”

²⁰ E fo, dipenir ekiar mamın averiam, itarir maba iti, me silva ko golin a dar ingari, egha maba me tememın dar ingari, egha maba me nguazimın dar ingari. Maba, ingangarir aghuim bagha dar ingari, egha maba, me ingangarir kiniba bagha dar ingari.

²¹ Kamaghin amizi, gumazitam uan arazir kuraba ateghiva, egh Godin damazim zuegham, a itarir me ingangarir aghuim bagha amizimın mın otogham. A God baghavira itir gumazimın ikiam, egh guizbangira uan Ekiamın akurvagham. Egh a ingangarir aghuir guar aviribar amusi ikiam.

²² Kamaghin amizi, ni ifongiar kurrar gumazir igiabar navibar otiviba ni akirim ragh dagh asaragh. Egh ni, arazir aghuiba, ko nighnizir gavgavim, ko igharazir darazir ifongezir arazim, ko navir amirizimın arazim, arazir kabanang ni bar pamtem dar suiragh dar gin mangi. Ni, gumazir Godin damazimın zueziba, me Ekiamın ziam fer gumazamiziba, ni me ko ikiva arazir kabar amu.

²³ Marazi akar onganiba ko akar kiniba gamua uari adoghadosi. Ezi ni akar kabanang akirim ragh dagh asaragh. Ni fo,

akar kaba da gumazibagh amima me akaba uari adosi.

²⁴ Godin ingangarir gumazim igharaz darasi ko uari adoghan kogham. Puvati, a bar men asughasugh deravira me damuam. Egh men tisan aghuimin ikiam. Eghti me an akaba batoghti, an aghumra ikiam.

²⁵ Egh a gumazir akaba batoziba men asughasugh me akirvaghsi mangvira ikiam. Egh a kamaghin damuti, God men akuraghti me ti uan navibagh iraghiva, egh guizin akam gifogham.

²⁶ Satan fomira me gifara me gamizi me an azuazimin aven ikia egha an ifongiamin gin zui. Egh me guizin akam gifogh, men nighnizir aghuariba uamategham, egh Satanin azuazim ategh ua firighregham.

3

Dughiar Abuananaba, gumaziba arazir kurabar amuam

¹ Ezi ni bizir kam gifogh, Dughiar Abuananaba, osimtizir bar kuraba otivam.

² Gumaziba vaghvagh uari baghvira nighnigham, egh me dagiaba baghiva bar kuvigham. Egh me uari uan ziaba fiva, egh igharaz darazir gan suam me pura biziba, egh igharaz darazir ziaba gasighasighiva, egh me uan amebogh-feziabar akaba baraghan kogham. Egh gumazamizir arazir aghuibar me gamiba, me me minabaghan kogham. Me Godin aghuagham.

³ Egh me namakabagh ifongezir arazim gifogham kogham. Egh igharaz darasi ko uarir atariva, egh me adariba givan tuaviba puvatigham. Me akar kurabav kimiva igharaz darazi girakirangin me mikimam. Egh me uan navir ghurimin araziba dikabiniva avegham, egh pura gumazibav soghiva me gasighasigham. Egh me arazir aghuibar apanimin ikiam.

⁴ Egh me uan namakaba paz me damuam. Egh me deraghvira nighnighan

kogh, egh atamra uan nighnizir kurabar gin mangam. Egh me uarira uarigh nighnigh suam, erara gumazir ekiaba, e bar pin iti. Egh me uan nivafizir agorogebur gin mangisi, egh God gifueghan kogham.

⁵ Egh me pura ifar mikim suam, me Godin gin zui. Egha guizbangira me Godin gavgavim akirim ragha a gasara. Ni gumazir kamaghin amibar saghon iki.

⁶ Ezi men marazi tuaviba buria dipenibar aven ghua amizir nighnizir aghuiba puvatizibar me apezepera, egh kalabuziabar min me gamima me men apengan iti. Amizir onganir kaba me arazir kurar avirim gami, egha dar osimtiziba me taragha uaghiri. Ezi men naviba me gaghavkirima me arazir kurar mingariba puvatizibar amuasa ifonge.

⁷ Egha amizir kaba me sure damuasa bar ifonge, egha me guizin akam gifoghan kogham.

⁸ Fomira Janes ko Jambres aning Mosesin apanimin iti moghin, gumazir kaba guizin akamin apanim gami. Ezi men nighniziba deragha ingarir puvatizima me nighnizir gavgavim Godin itir puvati.*

⁹ Eghti men arazir kam bar ekevegham kogham. Gumaziba bar men arazir kabar ganigh fogh suam, da bar ikuvigha ongani, mati gumaziba fomira Janes ko Jambres aningin arazibar gara ghaze, da bar ikuvigha ongani.

Timoti mighivira Godin akamin suiragh

¹⁰ Ezi ni na ko ikiava, egha nan arazir ki manmaghin gumazamizibar sure gamim, ni a gifo. Ni nan dabirabir arazim ni a gifo, egha uaghan nan arazibar mingarim sara. Ni fo, ki nighnizir gavgavim Godin iti, egha zurara uan navim gavgavim a ganiga ingangarim gami. Egha ki igharaz darazigh ifuegha, egha tugha gavgavigha osimtiziba ateri.

2:24: 1 Ti 3:2-3, Ta 1:7-9, 3:2 **2:25:** Ga 6:1, 1 Ti 2:4, 6:11, Ta 1:1, 1 Pi 3:15 **3:1:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 4:3, 2 Pi 3:3, 1 Jo 2:18
3:2: Ro 1:29-31, 1 Ti 1:20, 6:4, 2 Pi 2:3, 2:12 **3:3:** Ta 2:3, 2 Pi 3:3 **3:4:** Fl 3:19, 2 Pi 2:13, Ju 4, 19 **3:5:** Mt 7:15, 7:21, Ro 2:19-20, 2 Te 3:6, 1 Ti 5:8, 6:5, Ta 1:16 **3:6:** Mt 23:14, Ta 1:11 **3:8:** Kis 7:11, Ro 1:28, 2 Ko 13:5, 1 Ti 6:5, 2 Ti 2:25 * **3:8:** (3:8) Judaba kamaghin eghara ghaze, Janes ko Jambres, kar Mosesin dughiamin ikezir Isipin Atrivimin ganganir gumazimningin ziamning. Ni Kisim Bek 7:22 ko 9:11in gan. **3:10:** Fl 2:22, 1 Ti 4:6 **3:11:** Sng 34:19, Ap 13:14-52, 14:1-20, 2 Ko 1:10

11 Ni arazir kurar gumazamiziba na gamiziba, ni dagh fo, egha uaghan mizazir ki Antiok ko Aikoniam ko Listran ikia iniziba sara. Ezi ni fo, me nguibar ekia kabar arazir bar kurabar na gami. Ezi Ekiam osimtizir kabar aven nan akurazima ki deravira iti.

12 Bar guizbangira, gumazir Krai Iesus ko iki Godin arazibar gin mangasa ifongeziba, me bar, gumaziba pazi me damuam.

13 Eghti gumazir kuraba ko ifavarir gumaziba, gumazamizibagh ifar mangvira iki. Eghti Satan uaghan me gifaram, eghti men araziba bar kuvigham.

14 Ezi nirara, ni mighivira guizin akar kamın suiragh, akar ni a inigha nighnizir gavgavim an itim. Guizbangira, ni bar deravira e gifo, e gumazamizir akar kamın nin sure gamiziba.

15 Egha ni fo, dughiar ni aghirimira itim, ni faragha Godin Akinafaribar fofozim ini. Akinafarir kaba da nighnizir aghuiba ni ganidima, ni nighnizir gavgavim Krai Iesusin ikiva, ni Godin Akurvazim iniam.

16 E fo, Godin Duam uabi, Godin Akinafarimın aven itir akaba dagh amizi da otifi. Ezi akar kam a bar bizir aghuim, a guizin akamın en sure gamuava, egha gumazamizir nighniziba derazir puvatizibar akirava, egha en daroriba akirava, egha arazir Godin damazimın derazibar en sure gami.

17 Kamaghın, akar kaba e Godin gumazamiziba, da e gamima e arazir aghuiba bar da inigha ingangarir aghuibar amuasava ami.

4

Timoti Godin akam akunsi bar gavgafigh

1 Krai Iesus uamategh izi atrivimın ikiamın dughiam, a en araziba kotiamın da tuisigham, gumaziba ko amizir ikiavira itiba ko ariaghreziba uakan. Kamaghın ki Godin damazim ko Krai Iesusin damazimın mighighavira kamaghın ni migia ghaze,

2 ni Godin akam akunsi bar gavgafigh. Gumaziba akam baraghasa ifonge, o a baraghan aghua, ni zurara Kraisin akam akunsi pamtem ingar. Egh ni men navibagh inivsi akar gavgavibar me mikim, egh me uan arazir kuraba akirsi me mikimiva, egh me Godin arazibar gin mangisi me mikim. Egh ni asughvira me damuva egh deravira God ifongezir arazibar men sure damu.

3 E fo, dughiam izitima, gumazamiziba ua guizin akam baraghsi ifueghan kogham. Men kuariba akar igharaziba baraghsi bar ikuvigham. Egh me uari bagh tisan aviriba inighti, me akar me oraghasa ifongezibar men sure damuam.

4 Kamaghın me guizin akam akirim ragh a gasaragham. Egh me pura eghaghanir kinir igharaziba baragham.

5 Eghti ni uabi, ni zurara deravira nighnigh ikiva osimtiziba ko mizaziba ater. Egh akar aghuim akurir ingangarim damu. God gumaziba ko amizibar akurvaghamın ingangarim ni ganingi. Kamaghın ni ingangarir kam deraviram a damu.

Pol ovengamin dughiam roghira ize

6 Ezi ki uabi, nan ovevemın dughiam roghira ize. Eghti nan ghuzim mati wainın dipar me God ganidimın mın, abuan irasava ami. Nan dughiar ki mangamim a roghira izegha gifa.

7 Ki pamtem ingara akar aghuim deraviram anakuri, mati ivemarir gumazim pamtem ivemari. Egha ingangarir God na ganingizim ki anegifa, mati ivemarir gumazim uan ivemarim anegifa. Egha ki nighnizir gavgavir Godin itim, ki pamtem an suiragha mamaghira iti.

8 Ezima ivezir aghuim a na mizuai iti, mati ivemarir gumazim an ivezir aghuim a mizuai. Ezi ivezir aghuir kam a kamakin, God na mikim suam, ni nan damazimın dera. Ekiam arazir aghuimra gin mangiva gumaziba ko amiziba kotiamın aven

3:12: Mt 16:24, Jo 15:20, 17:14, Ap 14:22, 1 Te 3:3 3:13: 2 Te 2:11, 1 Ti 4:1, 2 Ti 2:16 3:14: 1 Ti 1:13, 1 Ti 2:2 3:15: Jo 5:39, 1 Pi 1:20-21 3:16: Ro 15:4, 2 Ti 2:21, 2 Pi 1:20-21 3:17: 1 Ti 6:11, 2 Ti 2:21 4:1: Ap 10:42, Ro 14:9-10, 1 Ti 5:21, 6:13 4:2: Ap 20:20, 20:31, 1 Ti 4:13, 5:20, Ta 1:13, 2:15 4:3: 1 Ti 1:10, 4:1, 2 Ti 1:13, 3:1, 3:6 4:4: 1 Ti 1:4, 4:7, Ta 1:14 4:5: Ap 21:8, Ef 4:11, 2 Ti 1:8, 2:3 4:6: Fl 1:23, 2:17, 2 Pi 1:14 4:7: 1 Ko 9:24-25, Fl 3:14, 1 Ti 6:12, Hi 12:1 4:8: 1 Ko 9:24-25, 2 Ti 1:12, Je 1:12, 1 Pi 5:4, MAA 2:10

men araziba tuisiham. Egh Dughiar Kraiss Otoghamim, a ivezir aghuir kam na daningam. Egh a narara daningan kogham. Puvati. A ivezir aghuir kam isi, gumazamizir a mizua a uamategh izamin dughiam gifongeziba, a bar me daningam.

Timoti zuamira Pol bagh izi

⁹ Ni damu, zuamira na bagh izi.

¹⁰ Ni oragh! Demas, a nguazir kamın biziba bagha bar ifuegha, kamaghın a na ategha gifa, egha a Tesalonikan nguibamın ghu. Ezi Kresens Galesian Provinsin ghu, ezi Taitus Dalmesian Distrighin ghu.

¹¹ Luk uabira na ko iti. Kamaghın amizima ni Mak batoghiva a inighiva a ko izi. A gumazir aghuir ingangaribar nan akurvazim.

¹² Ni fo, ki Tikikus amadazima an Efesin nguibamın ghu.

¹³ Ni izisi, nan azenan azuir korotiar ruarim inigh izi. Ki Troasin nguibamın ikia Karpusin dipenimın anetaki. Egh akınafarir righiziba sara inigh. Bar bizir ekiam, ni akınafarir me asizir inibar ingariziba da inigh izi.

¹⁴ Aleksander, gumazir ainın bizibar ingarim, a bar paza na gami. Ekiam gin an arazir kurar an amizir kam ikaragham.

¹⁵ Eghti ni uaghan gumazir kam bagh gan. A bar guizbangira en akabar apanim gami.

¹⁶ Ki faragha Kotin tugha akaba ikarvazima gumazitam na ko tugha nan akamın akurazir puvati. Gumaziba bar na ataki. Ki God ko mikimtima, a men arazir kurar kam ginighnighan kogham.

¹⁷ Ezi Ekiam uabi nan boroghın ikia gavgavim na ganidi. Kamaghın amizima ki akar aghuim bar anekurima, Kantrin Igharazibar Gumaziba, me bar a barasi. Ezi ki ovengasava amima God nan akura, mati a laionın akamın ua na ini.

¹⁸ Ezi Ekiam me na damuamin arazir kuraba, a nan akuragham. Egh a deravira na damuva nan aku uan Nguibar a ikiava

atrivimın itimın mangam. Eghti e an ziam fi mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

¹⁹ Ni nan akam isi, Prisila ko Akwila, ko Onesiforusin amuiroghboribar aning suam, Afeziam ia ko iki.

²⁰ Erastus Korinin nguibamın ikiavira iti. Ezi Trofimus areima ki anetaghizima a Miletusin nguibamın iti.

²¹ Ni damu, zuamira na bagh izi. Ni suighsuightima, amozim ko aminir orangtizimın dughiam otogham.

Yubulus ko Pudens ko Linus ko Klodia ko Romın nguibamın itir Kraisin adarasi, me akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

²² Ekiam nin duam ko iki. Egh an apangkuvim bar moghira ia ko iki.

4:9: 2 Ti 1:4 **4:10:** 2 Ko 8:23, Ga 2:3, Kl 4:14, Fm 24, Ta 1:4, 1 Jo 2:15 **4:11:** Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 4:14, Fm 24 **4:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8 **4:13:** Ap 20:6 **4:14:** Sng 28:4, 62:12, Snd 24:12, Ap 19:33, Ro 2:6, 1 Ti 1:20, MAA 18:6 **4:16:** Ap 7:60, 2 Ti 1:15 **4:17:** Sng 22:21, Dan 6:22, Ap 23:11, 27:23, 2 Pi 2:9 **4:18:** Sng 121:7, Ro 11:36, Ga 1:5, Hi 13:21 **4:19:** Ap 18:2, 2 Ti 1:16-17 **4:20:** Ap 19:22, 20:4, 21:29, Ro 16:23

Pol Taitus bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Taitas a Judan gumazim puvati. Ezi a Kraisin gin ghua, Polin akuragha an Aposelin ingangarim gami. Ezi Pol ti, Taitas Kritin arighatizimin siosin ingangaribar ganasa, an aneti.

Akinafarir kamın faragha zuir akam kamaghın mıgei, Kritin araziba derazir puvati. Kamaghın amizi, gumazim siosin gumazir dapanımın otivisi, a bar arazir aghuıbar gin mangi. Egha Pol gin gumazamizir okoroaba vaghvagh men sure damuasa Taitas mıgei. Kar gumazir ghurıba ko amizir ghurıba, ko gumazir igıaba ko ingangarir gumazir kınıba.

Ezi akınafarımın akar aboananaba kamaghın mıgei, Taitas gumazamizıbar sure damuti, me navir vamıran ikıva, egh arazir aghuıbar ıgharazıbar amu. Eghti me akam adarıba ko akaba uariv mısoghan kogham.

Taitus Kritin arighatizimin damuamin ingangarim

(Sapta 1-3)

¹ Ki Pol, ki Godın ingangarir gumazim, egha Kraısın İesusın aposel. Ki, God ua bagha mısevezir gumazir nıghnızir gavgavir an itıba, gavgavim me danıngasa, God na amada. Egh men akuraghti me guızın akam gıfogh egh Godın arazim gin mangam.

² Ki me damuti, me nıghnızir gavgavim Godın ikıva, egh God me danıngamin zurara itir ikırımırir aghuarim mızuamam. Fomıra fomıra nguazir kam otozir puvatızir dughıam, an akar dıkırızim e ganıgha gıvagha ghaze, a ikırımırir kam e danıngam. A Godın ifarir puvatızim.

³ Egha a uabı inabazir dughıamın an mıgırıgıam bar azenim giri. God en Akurvazir Gumazim, a uabı na amısevegħa akar gavgavim na ganıga egha kamaghın uan akam akurir ingangarim na ganıngi.

⁴ Taitus, ki ni bagħa akınafarir kam osiri. Ni na ko nıghnızir gavgavir vamıra itı, kamaghın ni guızbangıra nan otarımın mın itı. Ki kamaghın Afeziamın azai, Afeziar Ekıam God ko Kraısın İesus, en Akurvazir Gumazımın apangkuvim ko navir amırızim ni ko iki.

Taitus, ni Godın ingangarir gumazir aru- aba amısefegħ

⁵ Ki kamaghın nıghnısi, ni uan ingangarir otevir ni amua gıvazir puvatızıba a gıvagh, egh ki ni mıkememiz mogħın ni vaghvagh nguıbar ekiabar siosbar gumazir dapanıba amısiıv. Egha kamagh sua, Kritin arighatizımın ni ataki.

⁶ Siosın gumazir dapanıba, me gumazamizıbar damazıbar deraghavıra ikıam. Egh me amuir vabara iki. Egh men borıba nıghnızir gavgavim Kraısın iki, egh gumazamizıbar damazımın arazir kurabar amu mangıra ikian markıam. Egh uan afeziaba ko amebabar akaba munasan kogham.

⁷ E fo, Kraısın adarazir garir gumazir dapanım, a Godın ingangarıbar garir gumazim. Kamaghın amizi a deraghvıra daru, a gumazamizıbar damazımın deraghvıra iki, a kamaghın nıghnıghan markı suam, a zıar ekıam inisi me gativagh men ganam. Egh a zuamram anıngaghan markı. Egh dipar onganir avırıbar aman markı. Egh a tintınıbar gumazıbar sogħan markı, egh a ua bagħıvıra dagıar avırıba inisi, nıghnıghan markı.

⁸ A uan dipenımın izir gumazamizıba deraghvıra men gan. Egh arazir aghuıba bar dagħ ifongegħ, egh navir ghurımın arazıba dıkabıragh. An arazir aghuıbar amuva, Godın damazımın zuezir arazıbara gin tıgh. Egh a uan ikırımırım deravıram an gan.

⁹ Egh a gumazamizıbar sure damuti, me nıghnızir gavgavim guızın akabar ikıti, da men navıba fıti, me guızın akar kabar gin mangi. Egh a uaghan gumazir guızın akaba batozıba, pamtemın me mıkimtıma, me suam, a guızbangıra mıgei. A kamaghın

damusi, a guizin akar e an sure gamizim, an an suiragh gavgafigh.

Kritin arighatizimin gumazir aviriba ikia gumazir maba nighnizir gavgavibagh asighisisi

¹⁰ E fo, Kritin arighatizimin itir darasi, gumazir akar aghuiba munasir aviriba iti. Me pura akar aviribav gia, gumazibar nighnizibagh ifari. Gumazir kaba men aviriba, me Judaba, me gumazibar mikarzir mogomebar iniba aghorasa gavgafi. Kamaghin amizi ni Godin ingangarir gumazir aruaba amisefegh.

¹¹ Gumazir kurar kaba arazir kuram damuva gumazamizibar biziba ko men dagiaba uari bagh da iniasa. Kamaghin amizi, me arazir e damuan koghamibar men sure gami. Egha arazir kamin me gumazamizir mabar men adarasi sara, men nighnizir gavgavibagh asighisisi. Kamaghin amizi ni me mikemeghti me akar katam mikiman marki.

¹² Fomira, Kritin gumazir fofozir mam, anarira kamaghin mikeme, "Kritin gumaziba, me zurara ifarir gumaziba, me gumazir bar kuraba. Me puv damasavira nighnigha ikiava, bar ingangaribar amira. Me mati asizir atiaba."

¹³⁻¹⁴ Akar kam guizbangira. Kamaghin amizi, me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egh uaghan Judabar eghaghanir aviriba baraghan koghiva, egh guizin akamin munasir gumazibar migeir akar gavgaviba, da baraghan koghsi, kamaghin ni men araziba akirsi, akar bar gavgavimra me mikim.

¹⁵ Gumazamizir Godin damazimin zueziba, me ghaze, dagheba ko biziba bar uaghan zuegham, eghti me da iniam. Egh gumazamiziba Godin damazimin zuezir puvatizir arazibar gin tigh, egh me nighnizir gavgavim Iesusin ikian koghti, bizitam zueghan kogham. Men nighniziba ko naviba Godin damazimin bar zuezir puvati, egha uan araziba deravira da tuisigha arazir aghuibar gin mangan aghua.

¹⁶ Men akaba kamaghin migia ghaze, "Ki God gifo." Ezi men araziba men akakagha ghaze, me akirim ragha God gasaragha gifa. God bar me gifongezir puvati. Me Godin akaba munasir gumaziba, egha me bar arazir aghuitam damighan kogham.

2

Gumazir ghuriba bar deravira arazir God ifongezibar gin mangi

¹ Ezi no, ni gumazamizibar sure damu suam, me arazir guizin akaba ko zuiba bar dar amu.

² Egh ni gumazir ghuribar sure damu suam, me dipar onganir aviribar ami onganen marki. Egh me arazir aghuibar amuti, igharaz darazi me mikim suam, me bar dera. Eghti me navir ghurimin araziba dikabin. Me Godin guizin akam deraviram a gifogh, egh arazir bar igharaz darazigh ifongezim damu, egh tugh gavgavigh osimtiziba bar a da ateram.

³ Egh ni uaghan amizir ghuribar sure damu suam, me God ifongezir arazimin daru. Me akar kurabar igharaz darazi girakirangin me mikiman marki. Me dipar onganir aviriba amuti da me ikirarighan kogham. Me igharaz darasi arazir aghuibar amusi, men sure damu.

⁴ Kamaghin me amizir igiaba kamaghin me mikimiva tuavir uan paba ko boribagh ifongezir arazim men akakagh.

⁵ Eghti amizir igiaba uan navir ghurimin araziba dikabin, egh me Godin damazimin bar zuegh ikiam. Egh me arazir bar deravira uan dipenibar ganamim gifogham. Egh igharaz darazir akurvaghamin arazim damu. Egh vaghvagh uan pabar apengan iki. Igharaz darazi akar kurabar Godin akamin mikiman koghsi, amizir ghuriba amizir igiabar sure damuti, me navir ghurimin araziba dikabin.

Taitus arazir aghuibar amuti, gumazir igiaba an gin mangam

⁶ Kamaghira ni uaghan gumazir igiavav kim, men naviba fiti, me uan navir ghurimin araziba dikabinam.

⁷ Arazir tizir ni amiba, ni uabi ni arazir aghuibara damu, eghti gumazir igiaba nin arazibar gan dar gin tigham. Egh nin ingangarir ni gumazamizibar sure gamim, ni me gifaran marki, egh ni dibovir akabav mikim ifaghatan marki. Ni zurara guizin akabagh nighnigh deraviram akam kun.

⁸ En apaniba akar kuratamin e damighan koghiva, me uan nighnizir kuramin aghumsighsi, kamaghin ni bar deraviram akabav kintima, gumaziba akar ikuvtizitam an apighan kogham.

Ingangarir gumaziba me men garir gumazir ekiabar akaba deravira dar gin mangi

⁹ Ni kamaghin ingangarir gumazamizibar sure damu suam, me men garir gumaziba bar men apengan iki, egh me ingangarir aghuir men garir gumaziba ifueghamibar amu. Egh me akar kurabar men garir gumaziba ikarvaghan marki.

¹⁰ Egh me men garir gumazibar biziba okiman marki. Bizir me bar moghira amiba, men garir gumaziba dar ganiva egh me akar e kurir kamın ziam fam. A God en Akurvazir Gumazimin akam. Me akar kamın ziam fisi, ingangarir gumaziba bar deravira men garir gumazibar akabar gin mangiva arazir aghuimra men akagh.

E Godin arazimin gin tigh egh Kraisin Dughiam mizuamam

¹¹ E fo, Godin apangkuvim azenim girigha givazi, gumazamiziba bar an gari. God uan apangkuvir kamın en akurvasi.

¹² God uan apangkuvir kamın en sure gamua ghaze, e God aghuazir araziba ataghraghiva egh nguazir kamın arazir ifongeziba ataghragham. Egh uaghan navir ghurimin araziba dikabiniva egh arazir God ifongezir aghuibar amuasa, en sure gami. Guizbangira e nguazir kamın gumazamizibar tongin iti, ezi God uan

apangkuvimin tuavimin a ifongezir arazibar gin mangasa, en sure gami.

¹³ Dughiar e nguazir kamın itim, e bizir e damightima e bar akueghamim bagha mizuai. A kamakin, e Kraisi Iesusin angazangarim ko gavgavir ekiam sara izamin dughiam bagha mizuai. An en Godin Gavgavim ko en Akurvazir Gumazim.

¹⁴ Kraisi kamaghin ifonge, a uam e iniva egh a en arazir kuraba adangasa. Eghti e bar zuegh an gumazamizibar min ikiam. Egh e arazir aghuibar amusi bar ifongegham. Bizir kam bagha, a uabi uan mikarzim anigha, areme.

¹⁵ Kamaghin akar kabara ni zurara gumazamizibar sure damu. Egh ni akar kabar gin mangisi men naviba fi. Egh akaba batoziba men arazir kuraba akirsi, me mikim. Akar kaba Godin gavgavim sara pamtem me mikim. Ni pura men ganti, me nin aghuagh ni iriaghriaghan marki.

3

E arazir aghuibar amuam

¹ Ni Godin gumazamizibav kim suam, me gavmanba ko atrivibar apengan iki, egh me men akabar gin mangi. Egh me zurara ingangarir aghuibar amusivira iki.

² Egh me akar kuratamin gumazitamin girakirangin a mikiman marki. Me zurara nimira ikiva, arazir aghuimin gumazamizibar amu. Me guizin uari abirir arazim, gumazamiziba bar men akakagh.

³ Ni fo, e faragha uaghan nighnizir aghuiba puvatigha, egha e akaba batosi. Satan e gifarazima, e Godin tuavimin zuir puvati. Kamaghin ami, e nivafizir kam ifongezir arazibar gin tigha nguazir kamın arazibar gara dar amuasa naviba dikafi. Egha dar ingangarir gumazir kinibar min iti. E nighnizir kuraba ko arazir kurabar igharaz darazigh amuava igharaz darazir biziba bagha naviba isiava arui. Gumaziba en apanim gamima, e uaghan men apanibagh ami.

2:8: 1 Ti 6:3, 2 Ti 3:14, 1 Pi 2:12, 2:15 **2:9:** 1 Ti 6:1-2 **2:10:** Mt 5:16, Fl 2:15, Ta 1:3 **2:11:** Jo 1:9, Ro 5:15, 1 Pi 5:12
2:12: Ro 6:19, Ef 1:4, Kl 1:22, 1 Te 4:7, 1 Jo 2:16 **2:13:** 1 Ko 1:7, Fl 3:20, Kl 3:4, Hi 9:28, 1 Jo 3:2 **2:14:** Kis 19:5, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Sng 130:8, Ese 37:23, Ga 1:4, 1 Pi 2:9 **2:15:** 1 Ti 4:12, 2 Ti 4:2 **3:1:** Ro 13:1-7, Kl 1:10, Hi 13:21, 1 Pi 2:13-14 **3:2:** Ef 4:2, 4:31, Fl 4:5, Kl 3:12, 2 Ti 2:24-25 **3:3:** 1 Ko 6:11, Ef 2:1-2, 5:8, Kl 1:21, 1 Pi 4:3 **3:4:** 1 Ti 2:3, Ta 1:3, 2:11

⁴ Ezi God, en Akurvazir Gumazim, a bar e gifonge, egha en apangkuvigha arazir aghuimîn e gami. Ezi dughiar an arazir kam azenim girizi,

⁵ an en akura. An en arazir aghuir e uari amizibagh niĝnizir puvati, egha en akura. Puvati. An apangkuvimra, an en akura. An e rue, ezi tuavir kamîn a en akura. Dughiar kamîn a uan Duam e ganingizi, ezi an Duam e gamizi, e an borir bar igiabar mîn otifi.

⁶ Krais Iesus, a Gumazir en Akurvazim, an ingangarimîn God uan Duamîn gav-gavir aviriba bar e ginge.

⁷ God kamaghîn ifonge, Krais en apangkuvigha e gamima e Godîn damazimîn gumamazizir aghuibar otifi. E an boribagh ava, egh gîn bizir aghuir an e bagha inabaziba iniam. Kamaghîn e ikirimirir aghuir an e bagha inabazim mizuai iti.

⁸ E niĝnizir gavgavim akar kamîn ikiam. Ki kamaghîn ifonge, niĝnizir gavgavim Godîn itir darazi, me arazir aghuibar amu gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghîn ni pamtemîn bizir kabav kimasa ki ifonge. Bizir kaba da bar deragha gumamaziziba bar men akurvasi.

⁹ Egh ni, gumazir Moses Osirizir Arazibar migirigiaba bagha uari adoziba, ni da baraghan marki. Gumazir onganir adariba ko adoghadoziba bagha bar ifongeziba, ko uan ovavibar ziaba bagha uari adoziba, ni bar dagh itagh. E fo, akar kaba arazir aghuibar gîn mangisi bar en akuraghan kogham.

¹⁰ Gumazitam, a Kraisîn adarazir navir vamiran itir arazim, a bibizir arazim damuti, eghti ni an niĝnizim akirsi migirigiatamîn a mikim. Ni faragh an mikimti an oraghan koghti, ni gîn uam an mikimti an uam oraghan koghti, ni bar anetakigh.

¹¹ Ni fo, gumazir kamaghîn amim, an niĝnizim ikuvizi a pazava amir gumazim, egha an arazir kurabagh ami. Ezi an arazir kurabara, akam a gasa ghaze, ni bar ikufi.

Taitus izi Polîn ganigh

¹² Ki aminir gavgavim ko orangtizimîn dughiamîn Nikopolisin nguibar ekiamîn ikiasa. Kamaghîn amizi, ki Artemas o Tikikus amadaghtima aningîn tav, ni bagh izitima, ni na bagh Nikopolisin nguibar ekiamîn izisi bar gavgafigh.

¹³ Ni Senas, a gavman osirizir arazibar fofozir gumazim, ko Apolos deraviram aningîn gan. Ni aning inigh daruamin bizibar, aningîn akurvagh. Eghti aning tuavimîn daruamin dughiamîn bizitamîn oteveghan kogham.

¹⁴ Ki kamaghîn ifonge, en gumamaziziba biziba bar puvatizibar akurvagh, egh me pura uan ikirimirim ko dughiaba makunan marki. Kamaghîn amizima, me gumamazizir igharazibar akurvaghamin arazimîn fofozim inighiva an suiragh gavgafigh.

¹⁵ Gumamazizir na ko itiba, me ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. Ezi ni, niĝnizir gavgavim Iesusîn ikia e gifongezir darazi, ni kamaghîn me mikim suam, Afeziam ia ko iki. Godîn apangkuvim bar ia ko iki.

3:5: Jo 3:3-5, Ro 11:6, Ef 5:26, 2 Ti 1:9, 1 Pi 3:21 **3:6:** Jol 2:28, Ap 2:17-18, 2:33, Ro 5:5 **3:7:** Ro 3:24, 8:23-24, Ta 2:16, Ta 2:11 **3:8:** 1 Ti 1:14-15, Ta 2:14 **3:9:** 1 Ti 1:4, 2 Ti 2:14-16, 2:23, Ta 1:14 **3:10:** Mt 18:15-17, 2 Ko 13:2, 2 Te 3:6, 3:14, 2 Ti 3:5, 2 Jo 10 **3:11:** Ap 13:46, 1 Ti 6:3-5 **3:12:** Ap 20:4, Ef 6:21-22, Kl 4:7-8, 2 Ti 4:12 **3:13:** Ap 18:24, 1 Ko 3:5-6, 16:12 **3:14:** Mt 7:19, Ro 15:28, Ef 4:28, Fl 1:11, Kl 1:10, Ta 2:14

Pol Filemon bagha Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Filemon, a gumazir aruar mam. Egha a Kolosin nguibamın Kraisin adarazir mav. An ingangarir gumazir kinir mam, an ziam Onesimus, a uan gumazir aruam ategha, ara ghua nguibar igharazimın iti. Egha nguibar kamın Onesimus Pol batogha a Kraisin gin zuir gumazimın oto.

Ezi dughiar kamın Pol kalabusın ikia, egh mangi Filemonın ganan ibura. Egha akinafarir kam osirigha Onesimus ganiga Onesimus amadazi, a ua uan gumazir aruam bagha ghu. Pol akinafarir kam kamaghın Filemonın mikeme, a uan ingangarir gumazir kinimın ataran marki. A ghaze, datirighın ingangarir gumazir kam a Kraisin gin zuir gumazimın oto. Filemon uan aveghbuamın mın uam a inigh.

Filemonın ingangarir gumazir kinim ara ghugha gin navim girazima, Pol anemadazima a ua Filemon bagha ghu

¹ Ki Pol, ki Kraisi Iesus bangın kalabusın iti, egha ki e uan aveghbuam Timoti ko, ga akinafarir kam ni Filemon bagha an osiri.

Ni en namakar aghuimra, egha e ko ingangarir vamıram ami.

² Ga uaghan, e uan amizim Apia ko Arkipus, e ko Godın ingangarimın midorozir gumazir mam, ga aning bagha osiri. Ga uaghan, nın dipenimın uari akuvir gumazamizir Kraisin adarasi, ga me bagha uaghan osiri.

³ E God ko migia ghaze, God en Afeziam ko Ekiam Kraisi Iesusın apangkuvim ko navir amirizim ia ko iki.

Filemonın arazir aghuim Pol gamima a bar akonge

* **1:10:** (10) Gumazir avırıba ghaze, Onesimus a pura Filemonın ingangarir gumazir kinimın ike, egha a gin ara Pol bagha ghu. Egha a Pol ko itir dughiamın a Kraisin anavın oto. Egha dughiar kamın arazim a kamakın, ingangarir gumazir kinimın arımangıgham, eghti gumazir ekiar men garim, a midorozir gumazibav mikemeghti, me ingangarir gumazir kam isi temer ighuvimın a gafugham, eghti an aremegham. † **1:11:** (11) Grighın akamın, ziam Onesimus, an akar kam ko magh ghu, “Ingangarir aghuim gami.”

⁴ Ki uan God ko migiava, egha ni ginighnigha zurara ni bagha God mınabi.

⁵ Me zurara kamaghın na migei, ki orasi, ni bar Godın gumazamizibagh ifonge, egha ni nighnizir gavgavim Ekiam Iesusın iti. Kamaghın amizi, ki ni bagha God mınabi.

⁶ E ni ko, e uari inigha ikia, nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha ki God ko migia ghaze, an e nighnizir gavgavibar amuti da fofozir aghuim damuti an ekevegham. Eghti e fogham, e Kraisi ko poroghav ikia egha bizir aghuiba an agharimın da isi. Egh e deravıra vaghvagh dagh fogham.

⁷ Nan namakar aghuim, ni igharaz darazigh ifonge, ezi arazir kam Godın gumazamizibar naviba fema me bar akonge. Ezi bizir kam na gamima ki bar akonge, egha nan navim gavgavim a ganıdi.

Pol ghaze, Filemon ua Onesimus inightıma a guizbangıram an aveghbuamra iki

⁸⁻⁹ Ezi bizir ki ifongezir mam iti, ni a damigh. Ki Kraisin ziamın ni mikemeghtıma ni a damuamin gavgavim iti. Ezi kamaghın ki nın arazir aghuibagh fo, ni Kraisin adarazigh ifongezir arazim gıfo, eghti ki akar gavgavim ni danigan kogham. Ezi igharaz darazigh ifongezir arazim ga isa uaningın suira, kamaghın amizıma ki nımıra ni mikimasa. Ki Pol, ki Kraisi Iesusın abuir gumazim, egha datirighın ki a bangın kalabusın iti.

¹⁰ Ki kamagh sua nın azangısi, ni arazir aghuibar nan otarım Onesimus damu. Ki kalabusın itir dughiamın, Onesimus na bagha ize, ezi ki an akurazıma a nighnizir gavgavim Kraisin iti. Egha a guizbangıra mati nan otarımın oto.*

¹¹ A fomıra ingangarir aghuir tam gamima a nın akurazir pu. Egha datirighın ingangarir aghuim damuti a vırara gan akuragham.†

12 Ezi ki datirighin uam Onesimus ni bagha anemadi, nan navim uaghan a ko zui.

13 Dughiar kam ki Kraisin akar aghuim bangin kalabusin ikia, ghaze, Onesimus nin danganim inigh nan akurvaghti deragham. Ki kamagh sua, a na ko ikiasa ki bar ifonge.

14 Ezi ki ghaze, ni faragh bizir kam gifuegh mikimiva an amamangatighan koghtima, ki bizir kam damuan kogham. Kamaghin ami, Onesimus na ko ikiasa, ki a migeir puvati. Ezi bizir tizim ni a damuasa, ki mighighvira ni gakaghoran aghua. Ki nighnisi, ni arazir aghuim nan akurvaghsi na damu, kamaghin ni uan ifongiamin gin mangiva a damu.

15 Ezi guizbangira, Onesimus mong dughiar otevimin nin saghon iti. Ezi e foghan kogham, ni ti uam a inighti, a ni ko iki mamaghira ikiasa, kamagh sua a dughiar otevimin saghuam iti.

16 Ezi datirighin ni pura ingangarir gumazir kinimin a ginighnighan marki. Bar puvati. A pura nin ingangarir gumazir kinim, egha datirighin a bar nin aveghbuamra, ezi ni bar a gifuegham. Ki uabi an garima a Kraisin anav, ezi ki uan navim isava a ganingi. Kamaghin ki fo, ni bar a gifuegham. Ni an arazir a pura ingangarir gumazir kinim min ikiava amim gifuegham. Egh Ekiamin aven ni aveghbuamin min an ganiva bar a gifuegham.

17 Kamaghin ni nan gara ghaze, ga uaning inigha Kraisin ingangarim gami, ezi ki ni migei, ni arazir ni na isi moghira, ni ua Onesimus inigh.

18 Ezi a bizir kurar manam ni gami, o a pura bizir tam ini, kamaghin nan ziam atighti ki dagh ikarvagham.

19 Ki Pol, ki uan dafarimin akar kam osiri. Egh ki uabi Onesimusin biziba ikarvagham. (Ni fo, ki uabi nin akurazima, ni navim gira, ezi kar ni ikarvaghamin bizim. Ezi ki bizir kam mikiman aghua.)

20 Nan aveghbuam, ki kamaghin ifonge, ni Ekiamin ziamin arazir aghuir kam in nan akuragh. Ga Kraisin gumazimningin min iti. Kamaghin ni nan navim fehti ki bar akuegham!

21 Ki guizbangira fo, ni nan akamin gin mangam, egha ki ni bagha akinafarir kam osiri. Ki fo, arazir ni Onesimus damuamim, a ki damuasa ni mikemezir arazim bar a gafiragham.

22 Ezi ki akar mam ua iti. Nan nighnizir gavgavim kara, God ian azangsiziba baregham, egh na ateghtima ki ua ia bagh izegham. Ehti ni na bagh uan dipenimin danganitam akirighti, ki a dakuam.

Pol ko ingangarir vamiram amiba, me Filemon bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki.

23 Epafra ni bagha akam amaga ghaze, Afeziam ni ko iki. A uaghan kalabusin iti, egha ga virara Krai Iesus bangin kalabuziar gumazimning.

24 Na ko ingarir darasi, Mak ko Aristarkus ko Demas ko Luk, me uaghan ghaze, Afeziam ni ko iki.

25 En Ekiam Krai Iesusin apangkuvim vaghvagh ian duaba ko iki.

Akinafarir Hibrun Gumamaziziba bagha Zuim

Akar Faragha Zuim

Judabar marazi faragha uan naviba iragha Kraisin gin zui, egha datirighin uan nighnizir gavgavim ataghraghasava ami. Kamaghin, akinafarir kam gumazir mam me bagha an osiri. E fozir pu, tinaram an osiri, akinafarimin aven gumazim uan ziam diborozir puvati. Marazi ghaze, Pol, o Barnabas, or Apolos men tav ti an osiri. Gumazir maba me dikabira egha osimtiziba me ganidi. Akinafarir kam men nighnizir gavgaviba gavgavim dar aningasa, kamaghin amizi a ingangarir ekier God Kraisi Iesus gamizim me mikimasa. Kraistra guizbangin Godin arazim en akakasi.

Ezi Akinafarir kam bizir ekier pumum-ing ko mizezim migei. 1. Iesus a guizbangira Godin Otarim. Dughiar Iesus nguazimin itim, an osimtizir aviriba ko mizaziba inis. Ezi arazir kamın God Iesus gamizi a gumamazizibar akurvaghamin faragha zuir gumazim (2:10). Egha Iesus akam inigha izir gumazir fomira itiba ko enselba ko Moses gafira. 2. God uabi Iesus amisevezi a ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikam, egh a Judan Godin ofa gamir gumazibagh afira. 3. Iesus a Godin Nguibamin ofa gamir gumazir dapanir ekiamin iti, egha gumazir nighnizir gavgavir an itiba, a ua me iniam. Moses Osirizir Araziba dar gun migei, da pura Iesus amizir ingangarir ekier kamın nedaziba. Akinafarir kam gumamazizibar nighnizir gavgavim, gavgavim dar aningasa. Kamaghin amizi, an Israelin gumamazizir fomira itibar nighnizir bar gavgavimin akaba iti (sapta 11). A ghaze, marki, osimtizir manam me bato, me uan nighnizir gavgavim suiraghvira iki mangiva ovengegh. Me Iesusin gan egh an

1:2: Sng 2:8, Jo 1:3, Ef 1:10 1:3: Ap 2:33-34, 2 Ko 4:4, Kl 1:15-17, 1:20, Hi 8:1, MAA 4:11 1:4: Ef 1:21, Fl 2:9-10
1:5: 2 Sml 7:14, 1 Sto 17:13, Sng 2:7, 89:26-27, Ap 13:33, Hi 5:5 1:6: Lo 32:43, Sng 97:7, Ro 8:29, Kl 1:18, 1 Pi 3:22, MAA 1:5 1:7: Sng 104:4

arazibar gin mangi, egh me osimtiziba ko mizazir me isiba batogh.

Iesus, a enselbagh afira

(Sapta 1-2)

God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi

¹ Fomira God dughiar aviriba ko tuavir aviribar uan akam isa an akam inigha izir gumazibagh aningizi, me en inazir afezi-abav keme.

² Ezi datirighin dughiar kam, kar dughiar abuananaba, God e mikimasa uan akam isa uan Otarim ganingi. God biziba bar da iniasava Otarir kam a misefe. Otarir kamın agharimin, God fomira overiam ko nguazimin ingari.

³ Ezi Otarir kamra Godin angazangarim en akagha ghaze, God a bar dera. Egha uaghan a Godin mirara gari. An akam bar gavgafi, egha akar kamra a bar bizibagh amima, da gavgavighavira iti. Egha an arazir kuraba gin amadir ingangarim a givagha, egha gumamazizibagh amima me zuegha iti. Egha a gin Godin Nguibamin ghuavanaboghava Pin Tir Atrivir Ekiamin agharir guvimin boroghin apera.

Godin Otarim enselbagh afira

⁴ Afeziam ziam uan Otarim ganingi. Ezi ziar kam a bar dera, egha enselbar ziam gafira. Ezi kamaghin an Otarim gamizima a enselbar ekiamin oto, ezi me an apengan iti.

⁵ Egha God dughiatam uan enselin tam kamaghin a mikemezir puvati, "Ni nan Otarim, ezi datirighin ki nin Afeziam." O a enselin tamın mikemezir puvati, "Ki an Afeziam, ezi a nan Otarim." Bar puvati.

⁶ Egha dughiar God ua uan Otarir ivariam nguazir kamın anemangasa egha uaghan ghaze,

"Godin enselba bar an apengan ikiva egh an ziam fam."

⁷ Egha God kamaghin enselbav keme, "A uan enselbagh amima da aminimin

min otifi, egha uan ingangarir gumazibagh amima me avir mizariabar min otifi.”

⁸ Egha Otarim bagha kamaghin migei,

“God, ni Atrivimin iki mamaghira iki!

Ni uan gumamazibagh ativagha egha arazir aghuibar me gami.

⁹ Ni arazir aghuibagh ifonge, egha arazir kuraba bar dar aghua.

Ezi bizir kam bagha, nin God uabi, borem ni gingegha ni amisefe, mati gumazir ziar ekiam itim.

Ezi ni ko Godin Nguibamin itir darasi, nin ziar ekiam men ziaba bar dagh afira.

Ezi bizir kam ni gamima ni bar akonge.

Kamaghin nin bar akongezir arazim men bar akongezir arazim gafira.”

¹⁰ Egha God uan Otarim kamaghin a migei,

“Ekiam, ni fomira nguazir kam in ingari.

Egha ni uabi uan dafaribar overiam ko bizir pin itibar ingari.

¹¹ Bizir kaba bar givagham, eghti ni ikivira ikiam.

Overiam ko nguazim, aning bar kuvigham, mati inim ghurigha bar biaghire.

¹² Ni aning righam, mati gumazim atuim riki.

Ni aning damighti aning igharagh otogham, mati gumazim korotiar ghuriba suagharisi.

Ezi ni, kamaghira iti, ni igharagha garir puvati.

Nin dughiam givaghan kogham.”

¹³ Fomira God kamaghin uan Otarimra kamaghin a mikeme, “Ni nan agharir guvimin daperagh, eghti ki nin apaniba isi nin apengan dar atika.” Egha God dughiatamin akar katam enselin tam mikemezir puvati. Bar puvati.

¹⁴ Ezi guizbangira enselba me duaba, egha me Godin ingangarim gami. Ezi God gumazir a ua iniamibar akurvaghasa me amadima, me arui.

2

God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam

¹ Godin Otarim ziar ekiam isi, kamaghin amizi, akar e oraghizir kamnagh, e bar mighiviram an suiragham. E ireghan koghsi, e akar kam deraghvira an suiragh gavgavigh ikiam.

² Fomira God en inazir afeziaba mikimasa, uan akam isa enselbagh aningi, egha kamaghira tuavir kam in a kamaghin men aka, akar kam a guizbangira. Ezi gumazitam akar kam in gin zuir puvatigha a batogha, egha a ivezir kuram ini. Egha an ivezir kuram, an arazir kurar an amizibar mirara a inis.*

³ Ezi datirighin, God en akurazir arazim, a bizir bar ekiam. Egh e akirim ragh Godin akurvazir arazim gasaraghiva, e manmaghin arazir kuramin ivezim gitagham. E bar puvatigham. Ekiam uabi faragha en akurvaghasa mikeme, ezi gumaziba an akam baraki. Ezi me kamaghin migia en aka, akar kamnagh a guizbangira.

⁴ Dughiar kam in, God mirakelin igharagha gariba ko digavir kuram gamir arazibagh amua uan ifongiamin gin ghua Godin Duamin bizir aghuiba tuiragha gumamazibaga ganidi. Ezi arazir kam in a kamaghin en aka, an Otarimin akar kam a bar guizbangira ghu.

Iesus, a uabi en akurvaghamin gumazim

⁵ E nguazir igiar God gin damuti izamim ginighnigh, egh fo, God nguazir igiar kam gativasa, enselbav kemezir puvati. Bar puvati.

⁶ Ezi Godin Akinafarimin aven akar mam kamaghin iti,

1:9: Ais 61:1, Ap 4:27, 10:38 **1:11:** Ais 34:4, Mt 24:35, 2 Pi 3:7, 3:10 **1:13:** Sng 110:1, Mt 22:44, Mk 12:36, Lu 20:42 **1:14:** Sng 34:7, 91:11, Mt 18:10, Ap 12:7, Ro 8:17, Je 2:5, 1 Pi 3:7 **2:2:** Sng 68:17 * **2:2:** (2:2) Me akar dikirizir gavgavir God Moses ganingizim migei. Ni Uam E Ini (Kisim Bek) 19-20in gan. Uam E Iniamin Akinafarimin akam, enselin migirigiaba puvati, ezi Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God akar gavgavir dikirizim enselbar dafarimin God ganingi. Ia Aposel 7:38 ko 7:53, ko Galesia 3:19in gan. **2:3:** Mt 4:17, Mk 1:14, Lu 1:2, Hi 10:28-29, 12:25 **2:4:** Mk 16:20, Ap 2:22, 14:3, 1 Ko 2:4, 12:4, 12:7, 12:11, Ef 1:5, 1:9 **2:5:** Hi 6:5, 2 Pi 3:13 **2:6:** Jop 7:17, Sng 144:3

“O God! E gumazamiziba e tiziba, ezi ni e ginighnisi?

E pura biziba.

Ezi manmagh sua ni bar der-aghavira en gari?

⁷ Ni en ingarizi, dughiar otevimra e enselbar apengan iti;

ezi ni e fegha egha ziar ekiam e ganingi.

⁸ Egha ni gavgavim e ganingizi, kamaghin bizir ni ingariziba bar en apengan ikitima e bar dagh ativagham.”

Godin akar kamnagh ghaze, God gumazamiziba gamizi, biziba bar men apengan ikiti me dagh ativagham. Akar kamın mingarim a kamakın, God bizir a ingariziba bar da isa en apengan dariki. Ezi e fo, datirighin e garima, biziba bar en apengan itir puvati.†

⁹ Ezi e Iesus gifo, a ziar ekiam ini. God kamagh sua, a bar en apangkuvighti, tuavir kamın Iesus gumazamiziba bagh aremegham. Egha kamaghin bar dughiar otevimin an enselbar apengan ike. Egha mizazir dafam inigha areme, ezi bizir kam bagha God ziar ekiam a ganiga a ghufe.

¹⁰ E fo, God a biziba bar dar mingarim, egha a biziba bar dar ingari. Egha kamaghin ifonge, Iesus uan borir aviriba me inigh egh men aku Godin Nguibamin mangam, eghti me Iesus ko ziar ekiam iniam. God kamaghin ifonge, Iesus gumazamizibar akurvaghamin ingangarim damuam, kamaghin amizi a Iesus ataghizima a mizazim isi. Ezi mizazir kam Iesus gamima a gumazamizibar akurvaghamin gumazir bar faragha zuimin otogha, egha tuavim men aka. Arazir God a gamir kam, a bar dera.

¹¹ E fo, gumazir kam Iesus, a gumazamiziba gamizi me Godin gumazamiziba min ikia egha me bar zue. A me ko afeziar vamira iti. Kamaghin amizi a kamaghin an aghumsizir puvatigha me dibora ghaze, “Nan aveghbuaba ko buaramiziba.”

¹² Egha a kamaghin God migei,

“Ki nin ziamin gun uan adaraziv kemegham.

Eghti me uari akuvti

ki ighiabar amu nin ziam men tongin a fam.”

¹³ Egha a ua ghaze, “Ki ni baghivira iki orarkitima God damuasa amir biziba mikemezi moghin damuam.” Egha ua ghaze, “Ia gan, ki borir God na ganingiziba me ko iti.”‡

Iesus en akuraghasa gumazimin min oto

¹⁴⁻¹⁵ Kamaghin amizi, borir kaba, me guizbangira gumazamizibara. Kamaghin Iesus uaghan men min ikia guizin gumazimin oto. A kamagh sua, an aremegh egh arazir kamın a Satan bar a gasighasigham, a gumazir gumazamizibagh amima me ariaghirir gavgavim itim. Gumazamiziba nguazir kamın ikiava ovevemın atiatı. Ezi men atiatir kam me ikiagharisi. Kamaghin amizi, Iesus me firasa, bizir kam bagha, a gumazimin min otogha egha areme.

¹⁶ Guizbangira, Iesus ingangarir kam enselbar akurvaghasa a gamizir pu. Puvati. An Abrahamın boriba akurvaghasa a gami.

¹⁷ Kamaghin, a uan doziba ko buaramizibar mirara oto. A kamagh sua, a men ofa gamir gumazir ekiabar dapanimin iki, egh Godin akamin gin mangiva apangkuvim gumazamizibar ikiva Godin ingangarim

2:8: Mt 28:18, 1 Ko 15:25-27, Ef 1:22 † **2:8:** (2:8) Akar Ighiabar Akınafarimın aven itim, a gumazamiziba bar me migei. Ezi gumazir Hibrun Akınafarimın Osirizim, a Iesus ginighnigha ghaze, a gumazimin min otogha egha gumazamiziba bar men danganım ini. Ezi kamaghin Ighiabar Akınafarimın, a bizir guizin Iesus batozibav gei. **2:9:** Jo 3:16, Ro 5:18, Fl 2:7-9, 1 Ti 2:6, 1 Jo 2:2, MAA 5:9 **2:10:** Lu 24:46, Jo 20:17, Ap 3:15, Ro 8:29, 11:36, Hi 5:9, 10:10 **2:11:** Mt 25:40, Mk 3:35, Jo 20:17, Ap 17:26, Ro 8:29, Hi 10:10 **2:12:** Sng 22:22 **2:13:** Sng 18:2, Ais 12:2, Jo 17:6, 17:9-12 ‡ **2:13:** (2:13) Ezi Iesusın akar Aisaia 8:17, 18in izezim. Gumazir Hibrun Akınafarim Osirizim, en akaghti e fogham, Iesus gumazir igharaziba ko magh gari, me an aveghbuaba ko an boriba. Ezi gumazamizir Godin mizuaiba bizibagh amima, ezi Iesus uaghan orarti. **2:16:** Ais 41:8-9 **2:17:** Fl 2:7, Hi 2:14, 4:15, 5:1-2, 1 Jo 2:2, 4:10 **2:18:** Hi 4:15-16, 5:2, 7:25

damuva, egh ingangarir kamın gumazamizibar arazir kurabar gın amangam. Kamaghın a gumazamizibar mın oto.

¹⁸ Ezi Satan a gifarasa arazir kuraba bagha a gakaghori, ezi an osimtıziba ateri. Kamaghın amizi, dughiar Satan gumazamizibagh ifaramibar, Iesus men akurvaghamin fofozim iti.

Iesusın ziar ekiam, a bar Mosesın ziar ekiam gafira

3

(Sapta 3:1-4:13)

Iesusın ziar ekiam, a Mosesın ziar ekiam gafira

¹ Kamaghın ami, Kraisin adarasi, God uaghan Uan Nguibamin mangasa, a ian dia. Ia deravira Iesus gınıghnıgh, e nıghnızir gavgavim an ikia, egha an ziamın gun mıgia ghaze, a God misevegha amadazir abuir gumazim, egha uaghan Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim.

² God anemisevegha ingangarir kam a ganıgızı, a Godın gumazamiziba bagha ingari. Moses fomıra Godın gumazamiziba bagha deravira ingarizi moghıra, a ingari.

³ E fo, gumazir dipenimin ingarim, a ziar ekiam isi, ezi an ziar ekiam, an dipenimin ziar ekiam gafira. Ezi kamaghıra God ziar ekiam Iesus ganıgi, ezi an ziar ekiam, Mosesın ziar ekiam gafira.

⁴ Ezi dipeniba bar, gumaziba dar ingari. Ezi Godra, a biziba bar dar ingari.

⁵ Moses a Godın ingangarir gumazimin iti, egha Godın akamın gın ghua Godın gumazamiziba bagha deravira ingari. A bizibar gun mikimamin ingangarim iti, akar God gın a mikimamiba.

⁶ Ezi Kraisa a Godın Otarim, a Godın gumazamizibagh ativagh men ganam. Egha guizbangıra Godın akamın gın ghua egha ingangarir kam deravira a gami. Eghti e atiatingan koghıva, nıghnızir gavgavim ikıva egha bizir aghuir e iniamiba e dav zua-mam, egh kamaghın damuva, e uaghan Godın Dipenimin mın ikiam.

Gumazir akaba batoziba, me aghuvsazim inian kogham

⁷⁻⁸ E Godın gumazamiziba, egha uaghan an dipenimin mın iti, kamaghın ami, e Godın Duamin akam baragham. A kamaghın mikeme,

“Eghti datırıghın ia Godın tiarim baraghıva, egh ia an akamın aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomıra an akaba batogha egha orazir puvati.

Me gumaziba puvatızir danganimın ikia God damuti a irasa an akam batosi.

⁹ God ghaze, Me danganir kamın ikia na damuti ki irasava me nan akam batoghavira iti.

Me garima, ki 40 plan azenibar arazir aghuiba me bagha dagh ami.

¹⁰ Kamaghın amizi, ki bar gumazamizir kabar anıngaghe, egha ghaze, ‘Me nan gın mangan aghua, egha uaghan nan akam baraghan aghua.’

¹¹ Ki men anıngaghegha bar guizbangıra akar gavgavim gamua ghaze, ‘Me nan aghuvsazir danganimın aven mangıghan kogham. Bar puvati!’ ”

¹² Kraisin adarasi, ia uari bagh deravira gan, ian tongın tav nıghnızir kuratam a navir averiamın ikıti a nıghnızir gavgavim ategh, egh kamaghın akirim ragh Godın ikia mamaghıra itim gasaraghan markiam.

¹³ Ezi ia kamaghın damuan marki, ia kamaghın damu, ia zurara dughıabar ia vaghvagh Godın gumazamizir ıgharazıba ko ia, akar aghuim uari danıng uarir akurvagh egh uan navıba gavgavim dar anıng. Kamaghın arazir kuram tav gifaraghti, a Godın gın zuir tuavim ateghan kogham. Godın Akınafarım ghaze, “Datırıghın,” ezi e fo, e datırıghın ingangarir kam damuam.

¹⁴ Ia fo, dughiar e faragha nıghnızir gavgavim Godın itim, en nıghnızir gavgavim bar gavgafi. Egh e uan nıghnızir gavgavıbar amuti da gavgavıgh ikı maghıra mangı

dughiar e ovengamimin otogham. E kamaghin damuva, e bar Kraiss ko poroghiv iki a ko ingar ikiam.

¹⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki, mati ian inazir afeziaba fomira an akaba batogha egha orazir puvati.”

¹⁶ Fomira te Godin tiarim baregha, egha an gin zuir puvati, egha an akam batosi? Kar gumamazizir Moses inigha Isipin ghuziba. Merara arazir kam gami.

¹⁷ Ezi God 40 plan azenibar ten aningaghe? A gumamazizir arazir kurabagh amiziba, me danganir gumaziba puvatizimin ariaghrezir gumaziba, merara, a men aningaghe.

¹⁸ God fomira guizbangira akar gavvim akira ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangan kogham.” Akar kam, a te ganingi? Kar gumamazizir an akam barazir puvatiziba. A me baghivira migei.

¹⁹ Kamaghin e fo, gumazir kaba me nighnizir gavvim Godin ikian aghua. Ezi bizir kam bagha me Godin aghuvsazir danganimin aven mangan ibura.

4

Godin gumamaziziba aghuvsazim iniam

¹ Datirighin, God uaghan e inigh aghuvsazir danganimin aven mangasa akam akiri. Ezi kamaghin ia uari bagh deravira gan, ian tav atam akuigh egh danganir kam in aven mangighan kogham.

² E Akar Aghuim baraki, mati fomira Israelba a baraki. Egha Israelba me puram akam a baraki, egha nighnizir gavvim an itir puvati. Ezi bizir kam bagha akar aghuir me oraghizir kam, a men akurazir puvati.

³ Ezi e gumamazizir nighnizir gavvim Godin itim, an e ateghtima e an aghuvsazir danganimin mangam. A fomira nguibar kam ginighnigha egha a mikemezir moghira,

“Ki aningaghegha akar gavvim akira ghaze,
‘Me nan aghuvsazir danganimin aven iziva na ko aghuvsazim inian kogham.’”

Guizbangira, God Mosesin dughiamin akar kam migei, ezi e fo, bar fomira dughiar a nguazir kam in ingarizim, a nguazir kam in ingarasa nighniziba a dagh amigha gifa.*

⁴ Godin Akinafarimin aven akar otevir mam iti, a namba sevenin dughiam migei, “Dughiar namba seven, God garima an ingangariba bar gifa, ezi a dughiar kam in avughse.”

⁵ Ezi migirigiar otevir kamra e faragha a baraki, a ua migia ghaze, “Me nan aghuvsazir danganimin aven mangighan kogham.”

⁶ E kamaghin bizir kam gifo, Godin aghuvsazir danganir kam a ikiavira iti, ezi gumamazizir taba an aven mangam. Ezi gumamazizir faragha Akar Aghuim baraghiziba, me nighnizir gavvim an itir puvati, kamaghin amizi me aven ghuezir puvati.

⁷ Ezi gumazir kabar gin, azenir aviriba ghua gifa, ezi God uan akam isa Devit ganingi, ki Godin Akinafarimin aven itir akar kam in gun mikemegha gifa. A ghaze,

“Datirighin ia Godin tiarim baraghiva, egh ia an akamin aghuaghan marki.”

Devitin dughiamin, God ghaze, “Datirighin,” egha kamaghin en aka, a dughiar igharazim ginaba. Dughiar a inabazir kam, gumamaziziba an aghuvsazir danganir kam in aven mangam.

3:15: Sng 95:7-8, Hi 3:7-8 **3:16:** Lo 1:1-38 **3:17:** Sng 106:26, 1 Ko 10:10, Ju 5 **3:18:** Lo 1:34-35, Hi 3:11 **3:19:** Hi 4:6 **4:1:** Hi 12:15 **4:3:** Sng 95:11, Hi 3:11, 3:14 * **4:3:** (4:3) Israelia Isip ataghizir dughiam, God Moses ko Josua me inigh Kenanin Nguazimin mangasa a ifonge, eghti nguazir kam me dapiagh avughsam in danganimin otogham. Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim kamaghin en aka, God avughsizir danganir igharazim iti, kar Godin Nguibam, guizbangira an avughsizir danganim, eghti gumamazizir nighnizir gavvim an itibarama nguibar kam in aven mangan. **4:4:** Stt 2:2, Kis 20:11, 31:17 **4:5:** Sng 95:11 **4:7:** Sng 95:7-8

⁸ Josua ti fomira aghuvsazim gumazamizibagh aningizi, ezi God gin dughiar igharazitam ginabaghan koghai.

⁹ Kamaghin amizi e fo, Godin gumazamizibar aghuvsazim a ikivira ikiam, a mati Sabatin aghuvsazir dughiam.

¹⁰ E fo, gumazim Godin aghuvsazir danganimin aven ghua, a uan ingangarim a givagha aghuvs, mati fomira God uan ingangarim a givaghava aghuvs moghin.

¹¹ E kamaghin aghua, gumazitam uam akaba batozir arazimin gin mangam, me fomira amizi moghin, egh a uan aghuvsazir danganimin aven mangighan koghiva, egh arighiregham. Kamaghin ami e aghuvsazir danganimin aven mangisi pamtemin ingaram.

¹² Godin Akam an angamra ikia, egha a pamtemin ingara iti. A bar ghumigha, egha a midorozir sabar ghumtizir pumuning itim gafira. Ezi akar kam, sabar ghumtizimin min, a bar gumazimin namnam okoregha bar aven ghua, duam ko navir averiam uaning bativi naghin oto, egha uaghan aghariba uari isasurazir naghin, ko agharibar aven itir ovim, aning uaning bativi naghin oto. Egha a bar en nighniziba ko en navir averibar aven itir ifongiabagh fogha da tuisisi.

¹³ Ezi bizir God ingariziba, tam Godin damazimin modoghan kogham. Bar puvati. Ezi biziba bar kuighrighiva egh Godin damazimin bar azenara ikiam. Eghti Godra arazir e amiba tuisightima e dar a geghanam.

**Iesus Godin Nguibamin ikia,
en Ofa Gamir Gumazir
Ekiabar Dapanimin min ikia,
egha Akar Dikirizir Gavgavir
Igiamin abuir gumazimin
min iti**

(Sapta 4:14-10:38)

Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim

4:8: Lo 31:7, Jos 22:4 **4:10:** Stt 2:2, Hi 4:4 **4:11:** Hi 3:12, 3:18-19 **4:12:** Ais 49:2, Jer 23:29, Jo 12:48, 1 Ko 14:24-25, Ef 6:17, MAA 1:16, 19:15 **4:13:** Jop 26:6, Sng 33:13-14, 90:8, Snd 15:11 **4:14:** Hi 3:1, 7:26, 10:23 **4:15:** 2 Ko 5:21, Hi 2:17, 7:26, 1 Pi 2:22, 1 Jo 3:5 **4:16:** Ef 2:18, 3:12, Hi 10:19-22 **5:2:** Hi 2:18, 4:15, 7:28 **5:3:** Wkp 9:7, 16:6, Hi 7:27 **5:4:** Kis 28:1 **5:5:** Sng 2:7, Jo 8:54, Hi 1:5, 1:8

¹⁴ Ezi e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, ezi a bar Godin Nguibamin aven ghu. A Iesus, Godin Otarim. Kamaghin amizi, e nighnizir gavgavir e gun migeir kamin suiragh gavgavigham.

¹⁵ E uari arazir kuraba dikabinamin gavgaviba puvati. Egh e kamaghin nighnighan kogham, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, en nighnizibagh fogh en kuarkuvighan kogham. Puvati. Satanin ifavarir arazir e bativiziba, da uaghan bar a bativigha gifa. Ezi an arazir kuratam gamizir puvati.

¹⁶ Kamaghin amizima, e atiatingan koghiva Godin atrivir dabirabimin boroghin mangam, Godin apangkuvim a gizifa. E a bagh mangitima God en kuarkuvigh en apangkuvigham. Egh e osimtizitam ikiti an apangkuvim en akuragham.

5

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, an en akura

¹ Ia nighnigh. Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, God vaghvagha men adarazir tongin me amisefe. God men mav amisevezima, a gumazamiziba bagha Godin ofa gami. Egha uaghan bizir aghuiba isa God ganidi. Egha arazir kuraba bagha ofa gamima God arazir kuraba gin amadi.

² Egha a uabi a Godin damazimin bizibar amuamin gavgaviba puvati. Kamaghin amizi, a gumazir fofoziba puvatigha pazav amiba, a men asughasusi.

³ Egha a uabi a bizibar amuamin gavgaviba puvati, kamaghin amizi a gumazamizibar arazir kuraba ko a uan arazir kuraba sara gin amangsi ofabar amu.

⁴ Ezi gumazitam Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiasa uabi uabi amisevegha egha ziar ekiam inizir pu. Puvati. God uabira an diazima a ingangarir kam ini. God fomira Aronin diazi moghin.

⁵ Ezi tuavir kamra, Krais a uaghan kamaghin ami. A uabi uan ziam fer puvati, egha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanmin otozir puvati. Puvati. God uabi ingangarir kam damuasa anemisefe. Egha God kamaghin a migei, "Ni nan Otarim; datirighin, ki nin Afeziam."

⁶ Egha uan Akinafarimin aven itir akar igharazir mam, a ghaze, "Ni ofa gamir gumazim, Melkisedekin min iki mamaghira ikiam."

⁷ Ezi dughiar Iesus nguazimin itim, a pamtemin God ko migia egha diav azi. A fo, an ovengan koghsi, God an akuraghamin gavgavim iti. Kamaghin ami a uabi uan ifongiam dikabiragha egha Godin apengan ikia, an akam barasi. Ezi God an dimdiam a barasi.*

⁸ Guizbangira Iesus a Godin Otarim, egha a mizazim ini. Ezi tuavir kamra a Godin akamin gin zuir arazim an a gifo.

⁹⁻¹⁰ Egha a uan ingangarir a damuamiba, a bar da gifa. Ezi God anemisevegha ghaze, "Ni Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin ikiam, egh Melkisedekin min ikiam." Ezi a gumamazir an akam baragha egha an gin zuiba, a men akurvazir gumazimin oto. Egh a men akurvaghti me deravira iki mamaghira ikiam.

E borir aghiribar min ikian kogham

¹¹ E fo, Iesus Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto, ezi e migirigiar aviriba akar kamn iti, e dar gun ia mikimasa. Ezi ia oraghan aghua. Kamaghin amizima, e akar kamn mingarim ia mikiman ibura.†

¹² Ia fomira Kraisin adarazir otivigha gifa, ezi kamaghin ia gumamazibar Godin akam men sure gamighai. Puvati, ian nighniziba oteveghavira iti, kamaghin gumazir igharaziba, Godin akar

faraghavira ian sure gamiziba, me ua ian sure damuam. Ia dagher gavgaviba iniam firin, ia otem apavira iti.

¹³ Ezi tina otem apavira iti, a borir aghirimira iti. Egha an arazir aghuimin akar mingarim gifozir puvati.

¹⁴ Ezi dagher gavgaviba, da gumazir aruabar daghem. Ezi gumazir kaba, me dughiar aviribar araziba tuisisi, arazir manam dera ezi arazir manam ikufi. Egha datirighin me deravira fofoghava egha me nighnizir dikiriaba iti.

6

E deraghvira tuivigh gavgavigh Godin mizuamti, a deravira e damuam

¹⁻² E datirighin gumazir aruabar min akaba baragh egh da bagh mangam, egh Kraisin adarazir migirigiar faragha iniziba ataghragham. E kamaghin damu, mati kar dipenir akiniba dughiar aviribar da kunvira ikiam, egh e kamaghin damuvira iki dipenim okoreghan kogham. Kamaghin amizi, migirigiar arazir oveghamiba ategh naviba igheghamiba ko, migirigiar nighnizir gavgavim Godin ikiamiba ko, rurir migirigiaba ko dafariba gumazibagh isin arizir migirigiaba ko, gumamazir ovegha ua dikavizibar migirigiaba ko, God gumamazibar araziba tuisighti an akar kam zurara ikivira ikiamin migirigiaba, e migirigiar kaba da ateghti da ikiam.*

³ God en amamangatightima, e kamaghin damuam.

⁴⁻⁶ Gumazir maba, Godin angazangarimin aven ikegha egha akurvazir aghuarir Godin Nguibamin izezim inigha ghaze, a bar dera, egha igharaz darazi ko, Godin Duam inis. Egha Godin akam baregha fo, a bar dera. Egha Godin

5:6: Sng 110:4, Hi 6:20, 7:1, 7:17, 7:21 **5:7:** Jo 12:27, 17:1 * **5:7:** (5:7) Ezi Iesus Getsemanin azenimin ikia, egha osimtizir a bativamim batoghasa God ko migei. Matyu 26:36-46 ko Mak 14:32-42 ko Luk 22:39-46in gan. Migirigiar kabar God Iesus a ko migeir migirigiaba baraki. Guizbangira God Iesus ataghizi an areme, egha God ovevem ataghizi an an suirazir puvati. God a gamizi ua mozimn dikavizi, a ziar ekiam a ganigha egha a gamizi an Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin oto. Ni uaghan Aposel 2:24 ko Hibru 2:29 ko Filipai 2:6-11in gan. **5:8:** Fl 2:8, Hi 3:6 **5:9-10:** Hi 2:10, 5:6, 11:40 **5:11:** Mt 13:15, Jo 16:12, 2 Pi 3:16 † **5:11:** (5:11) Ni Hibru sapta 7in gan. **5:12:** 1 Ko 3:1-3, Hi 6:1 **5:13:** 1 Ko 13:11, Ef 4:14, 1 Pi 2:2 **5:14:** Ais 7:15, Ro 16:19, 1 Ko 2:14-15, Fl 1:10 **6:1-2:** Ap 8:14-17, 17:31-32, 19:4-5, Ro 2:16, Fl 3:12-14, Hi 5:12, 9:14 * **6:1-2:** (6:1-2) Ezi rurir guar aviribagh isir arazimin akar kam, a Grighin akamin deragha otozir puvati. Gumazir maba kamaghin nighnisi, akar kam Kraisin adarazir rurim migeir puvati. A Judabar arazir me gin ghua ruasa Godin damazimin zuezir akam migei. **6:4-6:** Mat 12:31, Ga 3:2, Ef 2:8, Hi 10:26-27, 10:29, 10:32, 1 Pi 2:3, 2 Pi 2:20-21, 1 Jo 5:16

gavgavimın aven ghua deragha an gani, gavgavir kamnagh dughiar aghuir gın iza-
mimın a misevegh azenimın otogham. Egh
kamaghın amizir gumazim, akırım ragh
God gasaragh man tuavitamın izıva navim
uam ağıragham? Bar puvati. A kamaghın
amua, mati a uan navir averiamın aven
a Godın Otarim uam a isa ter ighuvim
gafugha, a uam a gurazi gumaziba ua
dibovibar a miğei. Kamaghın gumazir uan
niğhnizir gavgaviba ataghrazir kaba, me
ua naviba giraghamin tuaviba puvati.

⁷ Amozim dughiar aviribar izava
nguazimın aven zui. Eghti nguazim
daghebar amuti dagher aghuiba otivam,
egh gumazir me me bagha da oparizibar
akurvaghām. Eghti God nguazir kam
deragh a damuam.

⁸ Eghti ogheba ko ikarizir ataghatarir
kuraba an ikiti, kamaghın a nguazir ku-
ram. A dughiar ruarim ikeghan kogham,
eghti God suam, ni ikufi, ni bar isigham.

⁹ Namakar aghuiba, e miğirigiar gav-
gavir kaba ia gami. Egha e ia ginighniğha
kamaghın fo, ia tuavir aghuimın gın
mangam, a tuavir God ian akurazim.

¹⁰ God a gumazir kuram puvati, a in-
gangarir aghuir ia amizibagh fo, ia God
gifongezir arazimra Godın gumazamiz-
ibar akagha men akurvasi, egha ia ka-
maghın amuavira iti. Egh a bizir kaba
bakinighnighan kogham.

¹¹ E kamaghın bar ifonge, ia bizir aghuir
ia fogha iniamiba mizuam iki, kamaghın
ia God gifongezir arazimın gın zui moghın,
ia bar moghira tuivigh gavgavighvira iki,
mangiti ikirimirir kam gıvaghām.

¹² Ia amiraghamiraghan marki. Ia
gumazir niğhnizir gavgavim ikia egha
zuamira amirazir puvatizibar mın iki. Egh
bizir God fomira uan boribar aningasa
akam akiriziba, ia da iniam.

*E niğhnizir gavgavim Godın akar
dikirizimın iti*

¹³ God fomira akar dikirizim Abraham
daningasa, a fo, gumazitam ekevegha a

gafirazir puvati, egha a uabi uan ziam
dibora ghaze, bar guizbangira.

¹⁴ Egha ghaze, “Ki guizbangira ni miğei,
ki deragh ni damuva ni damighti nın ovav-
iba bar avirasemegham.”

¹⁵ Abraham a mizuava zuamira amirazir
pu, ezi God, gın bizir an akar dikirizimın
mirara Abraham daningasa mikemeziba, a
ganingi.

¹⁶ Gumazim gavgavim uan akam
daningsi, a gumazir a gafirazimın ziam
dibora ghaze, bar guizbangira. A kam-
aghın damighti, gumazitam anedueghan
kogham.

¹⁷ God fomira, gumazamiziba uan akar
dikirizim me ganingizi, me fo, me gın an
akam akirizir biziba iniam. Dughiar kam
a deraghvira kamaghın men akaghasa
ifongegha ghaze, niğhnizir kam uam an
otevkinighan kogham. Kamaghın amizi, a
gavgavim uan akar dikirizim ganiga uan
ziam dibora ghaze, bar guizbangira.

¹⁸ Egha datirighın akar pumuning iti, kar
Godın akar dikirizim, koma Godın arazir
uan ziam diborim, aning otevkinighan
kogham. God uabi ifarir puvati. Kamaghın
e gumazamizir ara ghua Godın boroghın
mongeziba, e Godın akar dikirizim
ginighniğh egh e uan naviba gavgavim dar
aning, egh bizir aghuir e fogha iniamiba
mizuamvira ikiam.

¹⁹ Egha e bizir aghuir e fogha iniamiba
bagha mizuair arazir kam, a en akuragha
en ikirimirimın suiragha gavgavim e
ganidi, mati angka kurimın suirazi a
gavgavigha danganir vamiran iti. E Iesus
mizuaima a ghua me inir ekiam Godın
Dipenimın gurazimın girakirangın ghua
Bar Anogoroghezir Danganimın aven oto.

²⁰ Iesusra e bagha faraghavira aven
ghugha Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Da-
panimın oto. Egha Melkisedeghın mın Ofa

6:8: Stt 3:17-18 **6:10:** Ro 15:25, 2 Ko 8:4, 1 Te 1:3, 2 Te 1:6-7, 2 Ti 1:18, Hi 10:32-34 **6:11:** Kl 2:2, Hi 3:6, 3:14
6:12: Hi 10:36 **6:13:** Stt 22:16-17 **6:14:** Stt 22:16-17 **6:16:** Kis 22:10-11 **6:17:** Ro 11:29, Hi 11:9 **6:18:**
Nam 23:19, 1 Sml 15:29, Hi 12:1 **6:19:** Wkp 16:2-3, 16:12, 16:15, Hi 9:7 **6:20:** Wkp 16:2-3, 16:12-15, Sng 110:4, Hi
3:1, 5:6, 5:10, 7:17, 8:1, 9:24

Gamir Gumazimın otogha, egh a zurara ikiam.†

7

Melkisedek a ziar bar ekiam iti

¹ Ia fo, Melkisedeghin kamnang, a Salemin nguibamin atrivim, egha a Godin Bar Pin Kozimın ofa gamir gumazim. Ezi dughiar mam Abraham atrivir pumuning ko pumuning ko misogha me abini. Egha a uamategha izima, Melkisedek tuavimın a batogha egha a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam.

² Ezi Abraham bizir a midorozimın iniziba, a bar a da tuirazi, da 10 plan pozibar otifi, ezi a pozir mam isa Melkisedek ganıngi. (Ia nıghnıgh, Melkisedeghin ziamın mingarim a kamakın, Arazir Aghuibar Atrivim. Egha a uaghan Salemin atrivim, ezi an ziar kamın mingarim kamakın, Navir Amirizimın Atrivim.)

³ Ezi Godın Akınafarimın aven, me Melkisedeghin ameboghfeziabar ziaba osirizir puvati, egha an ovavitamın ziam osirizir puvati. Egha uaghan amebam a batezir dughiam ko an ovengezir dughiam me aning osirizir puvati. A Godın Otarimın mın ikia Ofa Gamir Gumazimın ikia mamaghıra iti.*

⁴ Ia Melkisedeghin kam ginıghnıgh, a ziar bar ekiam iti! En inazir afeziar faragha zuim Abraham, a bizir bar aghuir a midorozimın iniziba bar da tuirazi, pozir 10 plan otozi a pozir mam isa Melkisedek ganıngi.

⁵ E fo, Livain ovaviba me Godın ofa gamir gumazibar otifi. Ezi Moses Osirizir Araziba ghaze, Israelın gumaziba, me uan biziba tuiraghıva pozir 10 plan otoghti Livain gumaziba pozitam me dam a iniam. Livaiba me uaghan Israelbar marasi. Egha

me uaghan Abrahamın ovaviba. Ezi Israelba uan biziba tuiragha maba isa uan marazigh anıngizi me da ini.

⁶ Melkisedek a Livain adarazir ovavimın otozir puvati. Ezi Abraham uan biziba tuiragha 10 plan pozibar otozi a Melkisedek pozir mam a dam a ini. Egha Melkisedek, a bagha God ko migia ghaze, God bizir aghuiba a bagh dar amuam. Gumazir kam Abraham, a Godın akar dikirizim ini.

⁷ E kamaghın fo, gumazim God ko migia ghaze, God bizir aghuiba gumazir igharazim damuam, a gumazir bar ekiam. Ezi bizir aghuiba iniamın gumazim, an an apengan iti.

⁸ Ezi Livaiba me Israelın bizir akuar maba isi, kar gumazir ovengamiba. Ezi Melkisedekra, gumazir Abrahamın bizir akuaba inizim, Godın Akınafarim ghaze, an ovever akatam itir puvati, a ikivıra ikiam.

⁹ E kamaghın mikım suam, Livai uabi, gumazir Israelın bizir akuaba inizim, a uaghan Abrahamın ovavimın ikia, egha a tuavir kamın uan bizir akuaba isa Melkisedek ganıngi.

¹⁰ Guizbangıra, Livai tıghar otivamin dughiamın, a uan ovavim Abrahamın mikarzimın aven iti. Ezi Melkisedek tuavimın Abraham batozi Abraham bizir kaba isa Melkisedek ganıngi. Kamaghıra e mikım suam, Livai uaghan uan biziba isa Melkisedek ganıngi.

Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir igiam, a fomıra itir Godın ofa gamir gumazıbagh afıra

¹¹ Fomıra Israelın gumazamiziba, Moses Osirizir Araziba ini, ezi arazir kam kamaghın mıgei, Livain gumaziba Godın ofa gamir ingangarim damu. Eghtima Livain gumazibar ofa gamir ingangarim,

† **6:20:** (6:20) Ezi azeniba bar aruer vamıran dughiar vamıran Israelian ofa gamir gumazir ekiabar dapanim ingangarir ekiar mam iti. Ana asızibar ghuzim inıgh, egh arazir kuraba gın amangsi Godın Averpenimın Bar Anogoroghezir Danganımın aven mangam. Danganir kam God uabi an aven iti. Ofan Ingangarimın Akınafarim 16 ko Hibrun Akınafarim 9:1-7ın gan. Ezi datırıghın İesus guızın Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimın oto. Egha Godın Dıpenir an Nguibamın itimın a gumazamizibar arazir kuraba a gıvasa ingangarim gami. Hibru 4:14 ko 8:2ın gan.

7:3: Sng 110:4 * **7:3:** (7:3) Melkisedek ameboghfeziaba puvatizir akamın mingarim kamakın, Godın Akınafarimın an ameboghfeziabar migirıgiatam itir puvati. Ezi an amebam a batezir dughiam ko an aremezir dughiam, Godın Akınafarimın aven migirıgiatam itir puvati. Kamaghın amizi, gumazir Hibrun Akınafarim osirizim ghaze, İesus ofa gamir gumazimın ikia zurara mamaghıra iti, ezi Melkisedek purama an abanim gami. **7:4:** Stt 14:20 **7:5:** Nam 18:21 **7:8:** Hi 5:6, 6:20

a gumamazibar amuti me bar deraghvira ikiti, manmagh sua God ghaze, ofa gamir gumazir igharazim gin otivam? A Melkisedeghin min ikiam. Egh Aronin min puvatigham.

¹² Eghti Godin ofa gamir gumazibar araziba iragh igharagh otivtima, eghti Moses Osirizir Araziba uaghan iragh igharagh otivam.

¹³ Ezi en Ekiam, gumazir Godin Akinafarim an gun mikemezim, a anabar igharazimin mav. Ezi an anabamin adarazir tav dughiatamin Godin ofa gamir ingangarim gamizir puvati.

¹⁴ Ezi e bar fo, en Ekiam a Judan anabamin adarazir aven oto. Ezi Moses ofa gamir gumazibar ingangarim migia, anabar kamın adarazi mikemezir puvati.

¹⁵ Ezi ofa gamir gumazir igharazim otozi e an gari, a Melkisedeghin miraram oto. Egh e kamaghın deraghvira fogham, a Livain ofa gamir gumaziba bar me gafira.

¹⁶ Gumazir kam ofa gamir gumazimin oto; me nguazir kamın arazibar gin ghua an anabam ginighnigha ingangarir kam a ganingizir pu. Puvati. An ikirimirir aghuimin gavgavim zurara ikiti bizitam a gasighasighan kogham. Gavgavir kam a gamizima a ofa gamir gumazimin oto.

¹⁷ E fo, Godin Akinafarim kamaghın migia ghaze,

“Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam.

Ni Melkisedeghin min ofa gamir gumazimin ikiam.”

¹⁸⁻¹⁹ Kamaghın e fo, arazir ghurir kam, gavgaviba puvatigha egha a deragha en akurvazir puvati. Egha a bizitam gamima a derazir puvati. Kamaghın amizi, God anegifa. Egha God datirighın tuavir bar aghuir mam kui. Tuavir kamra kara, e bizir aghuir e fogha iniamiba bagha mizuai. Ezi tuavir kam Moses Osirizir Arazibagh afira. E tuavir kamın mangi Godin boroghira mangam.

²⁰ Ezi uaghan, dughiar God gumazir kam amisevezi an ofa gamir gumazimin otozim, a pura anemisevezir puvati. A uabi

uan ziam dibora ghaze, bar guizbangira, egha anemisefe. Ezi me ofa gamir gumazir igharaziba amiseveghasa, gumazitam uan akam gavgavim ganiga Godin ziam diborozir puvati.

²¹ God uabi guizbangira mikemezima, tuavir kamın Iesus ofa gamir gumazimin oto. God kamaghın mikeme,

“Ekiam bar guizbangira mikemegha akar dikirizim gamua ghaze,

‘Ni ofa gamir gumazimin iki mamaghira ikiam,’

egh uan nighnizim giraghan kogham.”

²² Godin akar dikirizir kam kamaghın en akazi e fo, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir kam deragh an ganiva a damighti, a guizbangira otogham. E fo, Akar Dikirizir Gavgavir kam a bar deragha, egha Akar Dikirizir Gavgavir Ghurim gafira.

²³ Fomira, gumazir avirim Godin ofa gamir gumazibar otifi. Egha me ariaghiri, egha uan ingangarim gamir puvati. Bizir kam bagha, gumazir aviriba ofa gamir gumazibar otifi.

²⁴ Ezi Iesus angamra ikia mamaghira ikiavira iti. Kamaghın a Godin ofa gamir ingangarim gamua mamaghira ikiavira iti. Eghti tav an min ofa gamir gumazimin otoghan kogham.

²⁵ An angamra ikia mamaghira ikia egha gumamaziba bagha Godin azangsisı. An ingangarimin tuavimin a me inigha Godin boroghira zui. Kamaghın, datirighın ko zurara, a men akurvaghām.

²⁶ Guizbangira, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam e bagha ingara bar deravira en akurvasi. A God ifongezir arazibara, dar gin zui. Egha arazir kuratam an itir puvati. A Godin damazimin bar zue. Ezi God a isa uan Nguibam bar pin aneti, ezi an arazir kurabagh amir gumamazibar saghon iti.

²⁷ Fomira ofa gamir gumazir ekiabar dapanir igharaziba, me dughiaabar zurara ofabagh ami. Me faragha uan arazir

kuraba gın amangasa ofabagh ami. Egha gın me gumamazibar arazir kuraba gın amangasa ofabagh ami. Ezi Iesus kamaghın amir puvati. Bar puvati. A dughiar bar vamıran, e bagha uan mikarzim isa ofan mın God ganigha egha aremegha gifa.

²⁸ E fo, me Moses Osirizir Arazibar gın ghua, gumazir gavgaviba puvatiziba amısevıma me ofa gamir gumazir ekiabar dapanibar otifi. Ezi God akar dikirizim gamua uan ziam dibora ghaze, bar guizbangıra, egha uan Otarim amısefe. Akar dikirizir kam, a Moses Osirizir Arazibar dughiamın gın otogha dagh afira. Ezi Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a gumazir bar aghuim. Egha a en akurvaghamin gumazir bar faraghavıra zuımın oto. Egh a iki mamaghıra ikiam.

8

Iesus, en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim, a Godın Nguibamın iti

¹ Ezi mıgırıgıar e amızir kamnagh an mıngarım kamakın, e Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir mam iti, a Godın Nguibamın ikia Godın atrivir dabirabımın agharır guvim gaperaghav iti.

² Egha an Anogorogezir Danganımın ikia Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanımın ingangarım a gami, danganır kam a guizbangıra Godın Averpenim, dipenir gumaziba an ingarızir puvatızim, Ekiam uabi an ingari.

³ E fo, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapaniba bar, me asıziba ko bizıba isi ofa damuasa me me amısefe. Kamaghın en Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanir kam, a uaghan bizitam isi ofan mın God danıngam.

⁴ Nguazir kamın ofa gamir gumazıba, me Moses Osirizir Arazibar gın ghua bizıba isava ofan mın God ganıdi. Kamaghın Iesus ti nguazımın ikiava egha ofa gamir gumazımın ikian koghai. Ezi puvati, a Godın Nguibamın iti.

⁵ Ezi me nguazımın ikia ofa gamir ingangarım gamıma ingangarır kam

guizbangıra Godın Nguibamın itir ingangarımın nedazım ko ababanim gami. Arazir kam uaghan Moses bato. A Godın Averpenımın ingarasava amıma, God kamaghın a mıgei, “Ni Averpenımın ingarsı, ni mıghsıamın ikia ganızir ababanimra, an gın mangıra deragh an ingar.”

⁶ Ezi Iesus ofa gamir ingangarım inıziıma, ezi an ingangarım nguazımın itir ofa gamir gumazibar ingangarıbagh afira. God, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım, Israelbagh anıgha akar mabar akırı. Egha gın Akar Dikirizir Gavgavir ıgharazım gamua egha akar bar aghuıbar akırı, ezi akar dikirizir kam, Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım bar a gafira. Kamaghın amızı Iesus God ko gumamazıbar abuir gumazımın ikiava Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavım a ganıgi. Ezi a Akar Dikirizir Gavgavir Ghurım gafira.

Akar Dikirizir Gavgavir Igiam akar gavgavir dikirizir ghurım bar a gafira

⁷ Ezi Akar Dikirizir Gavgavir faragha zuım, a ti derazi God Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gamıghan koghai.

⁸ Egha God uan gumamazıbar arazir kuraba apıgha kamaghın mıgei,

“Ki ian Ekiam, egha kamaghın ia mıgei.

Dughiar ki mısevezım otoghti, ki Akar Dikirizir Gavgavir Igiamın ingar egh Israel ko Judan gumamazıba, me ko a damuam.

⁹ Eghtı Akar Dikirizir Gavgavir Igiam, ki fomıra men ovavıba ko amızir Akar Dikirizir Gavgavım, an an mın mangan kogham.

Dughiar kamın, ki kantri Isipın me inıgha deravıra men akuava azenan ize.

Ezi me ua nan Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın zuır puvati. Ezi ki akırım ragha me gasara.

¹⁰ Ki ian Ekiam, egha kamaghın ia mıgei, gın izamın dughiam otoghti, ki Israel ko Akar Dikirizir Gavgavım damıghtı, eghtı a kamaghın mangam:

Ki uan araziba men niġhnizibar ariġh, eġh da isiva men navir averiabar dar osiram.

Eġh ki men Godin ikitima me nan gumamazizibar ikiam.

11 Me bar na ġifogham, gumazir ziaba puvatiziba ko gumazir ziar ekiaba itiba.

Kamaghin dughiar kamın, tav uan adarasi ko uan namakaba sure damuan kogħ suam, 'Ni Ekiam ġifogh.'

12 Eġhti ki men arazir kuraba ġin amadagh, eġh ua dagħ niġhnighan kogħam."

13 Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam, God an ġun miġia eġha magħira Akar Dikirizir Gavgavir faragħa zuim gamizima a ġhurigha bar ġifa. E fo, bizitam ġhurighiva a bar dughiar otevimin ikeġh bar ġivagħam.

9

Ofa gamir gumazir ekiabar dapaniba fomira asizibar ġhuzibara ofabagh ami

1 E fo, God Akar Dikirizir Gavgavir faragħa itim, Israelbagħ aniga Godin ziam fer araziba sara me ġanġi. Eġha ġhaze, me Godin Dipenir gumaziba ingarizimin aven an ziam fam.

2 Me Godin Averpenir mam ingarizima danganir pumuning iti. Averpenir kamın aven itir danganir me faragħa aven mangamim, a lamın mam ko bret itir dakozir Godin damazimin itimin iti. Danganir kam me kamagh a dibori, "Anogoroghezir Danganim."

3 Eġha me inir bar ekiam, birimin min Anogoroghezir Danganimin ġirakirangin anegura. Ezi inir kamın ġirakirangin danganir iġharazir mam uam uagħan iti, me kamagh a dibori, "Bar Anogoroghezir Danganim."

4 Ezi danganir kamın aven bizir maba iti, dara kara: Altan pauran aġhuim dapongtima a muġhuriair aġhuim

mangamim, me ġolin anevara, ko Godin Akar Dikirizir Gavgavimin Boksiam. Me Boksiar kam ġolin bar anevara. Eġha Boksiamin aven me ġolin miner manan dagħem itim a ġati. Eġha me Aron fomira suiragħa aruir aġhorim a ġati, aġhorir kam biam uam an oto. Eġha me Dagħar Godin Akar Dikirizir Gavgavir Osizirim itimning, me uagħan aning Boksiar kam ġati.*

5 Ezi Boksiar kamın asuam, a danganir gumamazizibar arazir kuraba ġin amadim. Ezi enselin min ġarir bizimning Boksiam ġisin ikia, eġha aningın aviziba an asuam avara. Bizir kamning Godin danganimin ababanim ġamua ġhaze, God gumamaziziba ko iti. Ezi datirighin ki bizir kabar mingariba bar dar ġun mikemegħan kogħam.

6 Me kamagh bizibar ingarigha eġha dughiaba bar ofa ġamir gumaziba Godin Averpenimin azenan itir danganimin aven ġhua eġha uan ingangaribagh ami.

7 Ezi Ofa Ġamir Ġumazir Ekiabar Dapanim uabira Bar Anogoroghezir Danganim, bar aven itir danganimin aven zui. An azenibar dughiar vabarama aven zui. Eġha a purama aven zuir puvati. A asizibar ġhuzim inigha eġha aven zui. Eġha ġhuzir kamın a uan arazir kuraba ġin amangasa ofa ġamua, eġha gumamazizir deragħa niġhnizir puvatizibar arazir kuraba, da ġin amangasa ofabagh ami.

8 Ezi kamaghin, Godin Duam arazir kamın bizir mam en aka, Godin Averpenimin azenan itir danganim ikiavira itima, ezi tuavir e Bar Anogoroghezir Danganimin aven mangamim an en piri.†

9 Godin Averpenimin eġhagħanir kam, a bizir datirighin e bativamibar ababanim ġami. Averpenir kamın aven, me asiziba ko bizir ġuar bar avirir aġhuiba ofabar min God ġaniga eġha an ziam fe. Ezi bizir kaba bar gumazir Godin ziam febar navir averriatam akirighan kogħam, eġhti me kamaghin fogħ suam, me arazir kuraba puvati.

8:11: Ais 54:13, Jo 6:45, 1 Jo 2:27 8:12: Ro 11:27, Hi 10:17 9:1: Kis 26:1-30 9:2: Kis 25:23-40, 26:1-30 9:3: Kis 26:31-33 9:4: Kis 16:33, 25:10-16, 30:1-6, Nam 17:8-10, Lo 10:3-5 * 9:4: (9:4) Dagħem mana, kar God fomira Israelian gumamazizir nguazir kinimin aruizibagh aningizir dagħem. (Ni Uam E Iniamin Akinafarim 16 ko Iġhiabar Akinafarim 78:24in ġan.) 9:5: Kis 25:18 9:6: Nam 18:2-6 9:7: Kis 30:10, Wkp 16:2-34, Hi 5:3, 7:27 9:8: Jo 14:6, Hi 10:19-20 † 9:8: (9:8) Ġriġhin akam deragħa bizir kaba abigha dar ġun mikemezir puvati. 9:9: Ga 3:21, Hi 7:18-19, 10:1-2

Bar puvati.

¹⁰ Bizir Godin ofa gamir kaba, da dagheba apir arazim ko dipaba apir arazim ko arazir avirir gumazibara amuti me zueghamin arazimra. Da nivafizimin bizibara. God ofa gamir arazir kaba gumazibagh aningi, ezi me dar gin zui, eghti God gin bar moghira biziba akirighti bizir igiaba otivam.

Krais uabi uan ghuzim isava ofa gami

¹¹ Ezi datirighin Krais otogha gifa, egha bizir aghuir otivigha givazibar Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimin iti. An Averpenir aghuir kamın aven ghua e bagha ingari. Averpenir kam Averpenir faragha ikezim bar a gafira. Gumazitam dipenir kam uan dafarimningin an ingarizir puvati. Bar guizbangira kar nguazir kamın bizim puvati.

¹² Ezi Krais bulmakaun apurim ko memen ghuzitam inigha egha Bar Anogoroghezir Danganimin aven ghuzir pu. Puvati. A uabi uan ghuzim isava ofa gamigha egha dughiar vamirama danganir kamın aven ghu. Egha en akurazi, e ikirimirir aghuarir zurara itim ini.

¹³ E fo, gumamaziziba Godin damazimin mizeghtima, eghti ofa gamir gumaziba memen ghuzim ko bulmakaun apurimin ghuzim ko bulmakaun nguzir aborozir bar isizimin sirim inigh, egh gumamazizibagh isin a kavkinam. Me kamaghin damighti, arazir kam Godin damazimin mizezir araziba batueghti gumamaziziba ua zuegham.

¹⁴ Ezi Kraisin ghuzim asizibar ghuzim bar a gafira! Krais arazir kuratamin osimtizitam an itir pu. Bar puvati. Godin Duar zurazurara itimin gavgavimin, a ofan min uabi isa God ganingi. Kamaghin amizi, an ghuzim en nivafizibarama amizi da zuezir pu. Puvati. A en navir averiamin aven itir arazir kuraba a givazima, e kamaghin fo, e Godin damazimin bar zuegha iti. Kamaghin amizi, e ua arazir ghurir

angamra itir puvatizir kabar gin mangan kogham, egh e Godin zurara angamra itimin ingangarim damuam.

Kraisin ghuzim, Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gavgavim a ganingi

¹⁵ Kraisin ghuzim e gamizima e Godin damazimin bar zue. Egha an aremegha gumamazizibagh ivezegha men arazir kurar me Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezimın dughiamin amiziba, da gin amada. Kamaghin, Iesus Akar Dikirizir Gavgavir Igiar kam gavgavim a ganiga egha an abuir gumazimin iti. Kamaghin amizi, gumamazizir Godin dimdiam baregha an gin zuiba, me God fomira uan boribar aningasa mikemezir ikirimirir kam iniam. God kamaghin akam akira ghaze, me zurazurara ikivira ikiam.

¹⁶ Gumazim nighnigh suam, a gin aremegham, egh suam gumazir manam an biziba iniam, egh an akinafarim osirigham. Kar mati an Akar Dikirizir Gavgavim. Eghti borim Akar Dikirizir Gavgavir kamın gin mangi, egh afeziam a ginabazir biziba iniam. Eghti gumaziba deragh fogh suam, afeziam aremegha gifa, egh me biziba bar an borimin tegham.

¹⁷ E fo, gumazir akam akirizir kam angamra ikivira ikitima, an Akar Dikirizir Gavgavim pura iki ingangariba puvatigham. Eghti gumazir kam aremegham, eghti Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim iki daghem otogham.

¹⁸ Ezi kamaghira, me asizim misoghezi an aremezi me an ghuzim ingegha, egha tuavir kamra Akar Dikirizir Gavgavir faragha ikezim gamizima, a gavgafi.

¹⁹ Dughiar kamın, Moses faragha Godin akar gavgaviba bar, gumamaziziba bar dar gun me mikeme. Akar kaba, da Moses Osirizir Arazibar aven iti. Egha a gin bulmakaun apuribar ghuzim ko memabar ghuzim inigha egha dipam sarama da iverere. Egha a, isopin temer agharir me benir aghevimin ikezim, benir kam me sipsipin arizibar an ingari, Moses a

9:10: Wkp 11:2, 11:25, 15:18, Nam 19:7, 19:11-13, Ef 2:15, Kl 2:16, 2:20, Hi 7:16 **9:11:** Hi 3:1, 8:2, 10:1 **9:12:** Dan 9:24, Hi 9:26, 10:4, 1 Pi 1:19 **9:13:** Wkp 16:3, 16:14-16, Nam 19:9, 19:17-19, Hi 10:4 **9:14:** Ro 6:13, 6:22, Ef 5:2, Ta 2:14, Hi 6:1, 1 Pi 1:18-19, 1 Jo 1:7 **9:15:** Ro 5:6, 1 Ti 2:5, Hi 3:1, 7:22, 8:6, 1 Pi 3:18 **9:17:** Ga 3:15 **9:18:** Kis 24:6 **9:19:** Kis 24:3-8, Wkp 14:4-7, 16:14-15

inigha egha ghuzim gati. Ezi an anesigha egha temer agharir kamın ghuzir muziarim inigha egha akar gavgavimın itir Akınafarim ko gumazamiziba bar me gisin akavamadi.

²⁰ Egha a kamaghın miği, “Kar ghuzir Akar Dikirizir Gavgavir kam gavgavim a daningamim. God akar gavgavim ia ganiga ghaze, ia Akar Dikirizir Gavgavir kamın gın mangi.”

²¹ Kamaghıra Moses ghuzir muziarim inigha Godın Averpenim ko Godın ziam fer bizibagh isın akavamadi.

²² Guizbangıra, e ti kamagh mikim suam, Moses Osirizir Araziba ghaze, ghuzimra bizibar amighti, da Godın damazimın bar zuegham. Eghti me bizitam misuegh an ghuzim inigh a ingeghan koghti, God gumazamizibar arazir kuraba gın amadaghan kogham.

Krais arazir kuraba gın amangasa, uabıra uabın ofa gami

²³ Ezi bizir Godın Averpenimın itir kaba, ada pura Godın Nguibamın itir bizibar ababaniba. Ezi me asizir ghuzibar isa a dagh amima da zuegha Godın damazimın zue. Eghti Godın Nguibamın itir guizın bizibar amightima ada zueghsi, ofan bar aghuim iki, asizibar ofabagh afiragh.

²⁴ E fo, Krais gumaziba uan dafaribar ingarizir Anogoroghezir Danganimın aven ghuzir pu, danganir kam, a pura guizın Godın Dipenimın ababanim. Puvati. A guizbangıra Godın Nguibamın aven ghu. Egha datirighın an e bagha God ko mikimasa, Godın damazimın tughav ikia en akurvasi.

²⁵ E fo, azeniba bar, Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim asizibar ghuziba isa egha Bar Anogoroghezir Danganimın aven zui. Ezi Iesus kamagh amizir puvati, a Godın Nguibamın ghugha egha ofan mın uabi uabi isa God ganingi. Egha a dughiar aviribar a gamizir puvati.

²⁶ A dughiar aviribar kamaghın damuvıra iki, egh a dughiar aviribar

mızaziba ini mamaghıra ikiam, dughiar God nguazir kam ingarizi iza datirikin. Kamaghın puvati. Datirighın dughiar abuananamın dughiam, Krais dughiar bar vamıran nguazimın ize, egha gumazamizibar arazir kuraba gın amangasa ofan mın uabıra uabi isa God ganingi.

²⁷ Gumaziba bar dughiar vamıran ovegh egh gın Godın kotiamın otivam.

²⁸ Kamaghıra, Krais gumazir aviribar arazir kurabar osimtıziba aterasa, dughiar vamıran ofan mın uabi isa God ganigha areme. Egh gın a dughiar namba 2ın ua izam, egh dughiar kamın an arazir kuraba gın amangsi izan kogham. Puvati. A gumazir a mızua itiba guizbangıra men akurvagh me iniam.

10

Ofan fomıra me amiba, da arazir kuraba da gın amadir puvati

¹ Moses Osirizir Arazibar aven, e pura guizın bizir gın otivamibar ababaniba ko nedazibar gari. Ezi a guizbangın deravıra bizir kabar en akazir puvati. Moses Osirizir Araziba ghaze, me ofan kamaghın garibara, zurara azeniba bar dar amu. Kamaghın amizi e fo, gumazamizir Godın boroghın zuiba, Moses Osirizir Arazibar gın mangi ofan kabar amigh, eghti ofan kaba me akirighti me deraghvıram otoghan kogham. Puvati.

² Ezi ofan kamaghın garim gumazamizibagh amizi me bar zuegha, egha me uam ofabagh amuan koghai. Egha asizibar ofan vamırama, God bagha ingarir gumazibagh amizi me zuegha, egha me uan navir averiabar aven ua kamaghın nighnighan koghai, e arazir kuraba iti.

³ Ezi puvati. Zurara azeniba bar asizibar ofan kaba me gamima me ua uan arazir kurabagh nighnisi.

⁴ Bizir kamın mingarim kamakın: bulmakaun apuriba ko memen ghuziba, da arazir kuraba gın amadaghan kogham. Bar puvati.

9:20: Kis 24:8, Mt 26:28 9:21: Kis 29:12, 29:36, Wkp 8:15, 8:19 9:22: Wkp 17:11, Ef 1:7 9:23: Hi 8:5, 10:1
 9:24: Ro 8:34, Hi 6:20, 8:2, 1 Jo 2:1 9:26: 1 Ko 10:11, Ga 4:4, Hi 7:27, 9:12, 1 Pi 3:18 9:27: Stt 3:19, Sav 3:20, Ais 53:12, 2 Ko 5:10, Fl 3:20, 2 Ti 4:8, Hi 10:10, 1 Pi 2:24, MAA 20:12-13 9:28: Ais 53:12, Ro 6:10, Ta 2:13, 1 Pi 2:24, 2 Pi 3:12, 1 Jo 3:5 10:1: Kl 2:17, Hi 8:5, 9:9-11, 9:23, 10:4 10:3: Wkp 16:21, Hi 9:7 10:4: Mai 6:6-7, Hi 9:13, 10:11

⁵ Ezi bizir kam bagha, Kraiss nguazir kamın izasava amir dughiamın a kamaghın Godın miğia ghaze,

“Ni guizbangıra, asızibar ghuziba ko bizir ofan mın me ni ganıdiba, ni bizir kabagh ifongezir puvatigha da inian aghua.

Kamaghın ni mıkazir mam na danıngasa an ingari.

⁶ Asızir me tuazi bar isiziba, ko arazir kuraba gın amadir ofaba, da ni gamima ni dar agorogem itir puvati.

⁷ Ezi ki kamaghın miğei, ‘God, kira kara. Fomıra Moses nan gun Akinafarımın aven osirizir moghın. Datırighın ki izegha gıfa, egha nın ifongiamın gın mangasava ami.’ ”

⁸ A faragha ofabav gei, ofan kaba, Moses Osirizir Arazibar amuasa mikeme. A kamaghın miğei, “Ni asızibar ghuziba ko, bizir me ofan mın ni ganıdiba ko, asızir altan tuezi da bar isiziba ko, arazir kuraba gın amadir ofaba, ni bar dagh ifongezir puvatigha da inian aghua.”

⁹ Egha a gın kamaghın miğei, “God, kira kara. Datırighın ki izegha gıfa, egha nın ifongiamın gın mangasava ami.” Kamaghın amizıma God ghaze, ofa gamir arazir ghuriba, da gavgavıba puvatıghava, gıfa. Ezi ofa gamir arazir igiam, an danganim inigha gavgavım ikia ingari.

¹⁰ Kraiss İesus a Godın ifongiamın gın ghua, egha dughıar bar vamıra uabi uan mıkazım isa ofan mın en arazir kuraba bagha God ganıngi. Ezi arazir kamın an e gamizi, e Godın damazımın zuegha an gumazamizıbar otifi.

Kraissın ofa, a guizbangıra arazir kuraba gın amangam

¹¹ Godın ofa gamir gumazıba bar, me zurara tuıvava ofabagh ami. Egha me ofan magh garıba, dughıar avıribar dagh ami. Ezi ofan kaba, da arazir kuratam gın amadir puvati.

¹² Ezi Kraiss arazir kuraba gın amangasa uabi uan mıkazım dughıar vamıran a isa ofan mın God ganıngi. An ofan kamın gavgavım ikivıra iki ingar mangvıra ikiam. A kamaghın amıgha gıvagha, egha a Godın agharır guvımın amadaghan aperaghav ikia mamaghıra iti.

¹³ Egha a, God an apanıba isi an apengan darıghamın dughıam, mızua iti.

¹⁴ An ofan vamıra gamua egha tuavır kamın gumazamizir Godın damazımın zuezıba, a me akırizi me bar deravıram otogha, egh iki mamaghıra ikiam.

¹⁵ Ezi Godın Duam uaghan bizir kam gun e mikeme. A faragha ghaze,

¹⁶ “Ekiam kamaghın miğia ghaze, ‘Gın ızamin dughıam otoghti, ki me ko Akar Dikırızir Gavgavım damıghti, eghti a kamaghın mangam.

Ki uan arazıba ısıva men navır averıabar atıgh, egh da men nıghnızıbar da osıram.’ ”

¹⁷ Egha gın a ua ghaze, ‘Ki men arazir kuraba gın amadagh egh ua dagh nıghnıghan kogham.’ ”

¹⁸ E kamaghın ganıgha fo, God arazir kuraba gın amadazi, kamaghın ua arazir kuraba gın amangamin ofaba, da ua ingan garıba puvati.

E guizbangıra nıghnızir gavgavım ikıva egh Godın boroghıra mangam

¹⁹ Kamaghın amizi, nan adarasi, İesusın ghuzım en arazir kuraba da gın amadagha gıfa. Egh tuavır kamın e Bar Anogoroghezir Danganimın aven mangı egh atiatingan kogham.

²⁰ İesus aremegha egha ua angamra iti, egha kamaghıra e bagha tuavır igıar kam kui, tuavır ikia mamaghıra itim. A tuavır kamın inır ekiar kamın gırakırangın ghua danganıır kamın aven ghu, inır kam a danganıır kamın tiar akamın mın guraghav iti. Ezi inır kam, a mati an mıkazımın

ovevemra. Eghti e tuavir kamın danganir kamın aven mangam.*

21 E Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanim iti, ezi a Godin gumazamiziba bar men gara me gatafa.

22 A uan ghuzim isa en navir averiaba kavkinigha dar akirizi, e kamaghın fo, e arazir kuraba puvatigha Godin damazimın bar zue. Egha a dipar bar dikiriamın en mikarziaba rue. Kamaghın amizima e ifavarir arazir en navir averiabar itiba e bar da ateghıva, egh okam nighnighan koghıva nighnzir gavgavim Godin iki, egh an boroghın mangam.

23 E fo, bizir God ingarasa akam akiriziba, a bar guizbangıra dar ingaram. Kamaghın amizi, e uan nighnzir gavgavibar gun miğia ghaze, bizir aghuir e fogha iniamiba bagha muza iti. Egh e uan nighnzir gavgavimın suiragh bar gavgavigham.

24 E vaghvagh Godin gumazamizir igharazibagh nighnighıva egh me damuti men naviba dikav, egh me igharazigh ifuegh arazir aghuibar me damuam.

25 Ezi e Godin gumazamiziba, e uari akuvir arazim ataghraghan kogham, mati gumazir maba ami moghın. Kamaghın marki. E fo, Dughiar Ekiam Gumazamiziba Tuisighamim, a roghıra izasava ami. Kamaghın ami, e vaghvagh pamtem ingarıva, egh igharaz darazir akuravagh egh gavgavim me daningam.

E Godin Otarim akirim ragh a gasan kogham

26 Ia oragh. E guizin akam gifogh a inigh, egh gin mikim suam, marki, egh uan ifongiabar gin mangi arazir kurabar amuvıra ikiam, eghti kamaghın ua ofa damuamin tuavir igharaziba pu. Puvati.

27 Ezi bizir e damuamir mam kamaghın iti: E atiatir kuram damuva Godin Kotiamın Dughiam ko, avir bar puvıra isim mizuamam. Avir kam Godin apanibar isiva egh me gasighasigham.

28 E fo, gumazitam Moses Osirizir Arazitam baraghan aghuaghm, eghti gumazir 2 pla o 3 pla an ganigh egh an gun mikemegham, eghti me an apangkuvan marki, me a misueghti an aremegh.

29 Ia manmaghın gumazir akirim ragha Godin Otarim gasarazim ginighnisi? Gumazir kam a bar osımtızir ekiam iniam. Egh an ıvezir kuram, gumazir Moses Osirizir Araziba batoghezimın ıvezir kuram, bar a gafiraghm. Kraisın ghuzim Akar Dikirizir Gavgavir Ighiam gamima a gavgafi. Ezi ghuzir kam gumazir kam gamizima a zuegha Godin gumazimın oto. Egha datirighın gumazir kam a Kraisın ghuzim miğia ghaze, a pura bizim. Egha a, Godin Duar apangkuvim en itim, an tiragha akaba a gasi.

30 Ezi e fo, God kamaghın mikeme, “Arazir kuraba ikarvaghamin ingangarim, ka nan bizim. Ki uabi men arazir kuraba ikarvagh egh ıvezir kuraba me daningam.” Egha ua kamaghın miğei, “Ekiam uabi uan gumazamizibar araziba tuisigham.”

31 Kamaghın, Godin ikia mamaghıra itim, a tavın suiragh ıvezir kuram a daningam, eghti gumazir kam guizbangıra an atiatigham.

E nighnzir gavgavimın suiragh gavvigham

32 Ia dughiar faragha ghuzim uam a ginighnigh, dughiar ia Akar Aghuimın angangarim inigha nighnzir gavgavimın an itim. Dughiar kamın me osımtızir ekiaba ia garizima, ezi ia mızazir avırıba ini. Egha ia tuvigha gavvavizi osımtızir kaba ia dikabırazir puvati.

* **10:20:** (10:20) Bar Anogoroghezir Danganir kam, kar God uabi itir danganim. Fomıra Ofa Gamir Gumazir Ekiabar Dapanimra danganir kamın an an aven zui. Ezi datirighın İesus amizir ingangarimın, e bar moghıra Godin boroghın mangam. Kamaghın amizi me İesusın mikarzim abighizi a ter ighuvimın ovengezi, inir ekiar Bar Anogoroghezir Danganimın itim tongıra bighiaghriğha akuar pumuning oto. Ni Mak 15:38ın gan. **10:21:** 1 Ti 3:15, Hi 4:14 **10:22:** Wkp 8:30, Ese 36:25, Ef 3:12, 5:26, Hi 9:14, Je 1:6, 1 Jo 3:21 **10:23:** 1 Te 5:24, 2 Te 3:3, Hi 4:14, 11:11 **10:25:** Ro 13:11, Fl 4:5, Hi 3:13, 2 Pi 3:9-11, 3:14 **10:26:** Nam 15:30, Hi 6:4-8, 2 Pi 2:20-21 **10:27:** Ais 26:11, Hi 12:29 **10:28:** Lo 17:6, 19:15, Jo 8:17, 2 Ko 13:1 **10:29:** Kis 24:8, 1 Ko 11:29, Ef 4:30, Hi 12:25, 13:20 **10:30:** Lo 32:35-36, Sng 50:4, 135:14, Ro 12:19 **10:31:** Lu 12:5 **10:32:** Ga 3:4, Fl 1:29-30, Kl 2:1, Hi 6:4 **10:33:** 1 Ko 4:9, Fl 1:7, 4:14, 1 Te 2:14

³³ Ezi dughiar maba me gumazamizibar damazibar ia afima ia tuivav iti, ezi me dibovir akabar ia miġia egha paza ia gami. Egha dughiar mabar osimtizir kamagh gariba aterir gumaziba, ia men puegha me ko iti.

³⁴ Egha dughiar me ian marazi isa kalabus gatizim, ia men kuarkuvigha egha deravira me gami. Ezi dughiar me ian biziba suiragha inigha ghuzim, ia pura men gara bar akuegha iti. Ia kamaghin guizbangira fo, ian bizir ia ġin iniamiba Godin Nguibamin ia mizua ikia mamaghira iti.

³⁵ Kamaghin, ia arazir aghuir ia faragha amizibagh nighnigh, egh ia uan nighnizir gavgavir kam deragh an suiragh egh bizir kinimin min pura a makunan marki. Egh ia kamaghin damuva ivezir aghuir ekiam iniam.

³⁶ Ia Godin ifongiamin ġin mangiva, egh bizir aghuir a fomira ia daningasa akam akiriziba, ia da inisi, egh ia tuivigh gavgafigh iki.

³⁷ Guizbangira, Godin Akinafarim kamaghin mikeme,

“Dughiar bar oveghevezimin gumazir izamim, a izam.

A bar zuamira izegham.

³⁸ Ezi nan damazimin derazir gumaziba, me nighnizir gavgavim nan iki, kamaghin me angamra ikivira ikiam.

Eghti men tav uan nighnizir gavgavim ategh akirim ragh

na gasaraghti,

eghti ki a gakueghan kogham.”

³⁹ Ezi eia, e gumazamizir akirim ragh God gasaragh ovengamiba pu. Bar puvati. E nighnizir gavgavim Godin iki egh ikirimirir aghuarir zurara itim iniamiba.

E nighnizir gavgavim Godin ikiva tugh gavgavigham

11

(Sapta 11-13)

Nighnizir gavgavimin mingarim

¹ Nighnizir gavgavimin arazim a kamakin. E guizbangira kamaghin fo, bizir aghuir God e daningasa mikemezi e dav zuai itiba, e guizbangira da iniam. Egha e bar fo, bizir en damaziba ganizir puvatiziba, da guizbangira ġin otivam.

² Gumazir fomira itiba, me nighnizir gavgavim Godin iti, ezi God me gakuegha, egha gumazir aghuiba me garisi.

³ E nighnizir gavgavim ikia, egha e fo, God uan akamin overiam ko nguazim ingarizi da otifi. Ezi kamaghin, e garir biziba, God bizir e ganighan koghamimin, bar dar ingari.

Abel ko Enok ko Noa, me nighnizir gavgavim Godin iti

⁴ Abel nighnizir gavgavim Godin ikia, egha bizir kam bagha God bagha ofa gami. An ofa Godin damazim bar deragha, egha Kenin ofa gafira. Abel nighnizir gavgavim Godin iti, ezi bizir kam bagha God Abelin bizir aghuir an a ganidim bagha ifonge. Ezi bizir kam kamaghin en aka, God a miġia ghaze, a gumazir aghuim. Abel an aremegha gifa. Ezi an nighnizir gavgavir kam in a datirighin akamin gun e miġiavira iti.

⁵ Ezi Enok uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi bizir kam bagha God a inigha uan Nguibamin ghuavanabozi an aremezir puvati. Ezi gumaziba a buria, egha me an apizir pu. Puvati, God a inigha ghuavanabo. Godin Akinafarim ghaze, God tighar Enok iniamin dughiamin, an araziba bar Godin damazimin derazi an a bagha bar akonge.

⁶ Ezi gumazir nighnizir gavgavim Godin itir puvatizim, a Godin ifongiamin ġin mangan koghti an a bagh bar akongeghan kogham. Guizbangira, gumazir Godin boroghira mangasava amim, a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God a iti. Egh a nighnizir gavgavim kamaghin iki, God deravira gumazamizir a buribagh ami.

10:34: Mt 6:20, 19:21, 19:29, Lu 12:38, Ap 5:41, Fl 1:7, Je 1:2 **10:35:** Mt 5:12, 10:32 **10:36:** Lu 21:19, Ga 6:9, Kl 3:24, Hi 6:12, 9:15, 12:1 **10:37:** 2 Pi 3:9 **10:38:** Ro 1:17, Ga 3:11 **10:39:** 1 Te 5:9, 2 Te 2:14, 2 Pi 2:20-21 **11:1:** Ro 8:24-25, 2 Ko 4:18, 5:7 **11:3:** Stt 1:1, Sng 33:6, 33:9, Jo 1:3, 2 Pi 3:5 **11:4:** Stt 4:3-10, Hi 12:24, 1 Jo 3:12 **11:5:** Stt 5:21-24 **11:7:** Stt 6:13-22, 7:1, Ro 3:22, 4:13, 1 Pi 3:20

⁷ Ezi Noa uaghan kamaghira nighnizir gavgavim Godin iti. Ezi God bizir gin otivamibar gun a mikeme. Kar bizir Noa tighar ganamiba. Egha a nighnizir gavgavim Godin akamin ikia, egha bizir kam bagha a kurir mamın ingari. Egha uan amuiroghboriba ko, me kurimın aven ghuzi bizitam me gasighasizir pu, ezi me deravira iti. Ezi Noan nighnizir gavgavir kam, a nguazimın itir gumazamizir igharaziba bar, men arazir kuraba da aghurigha azenim gati. Noa nighnizir gavgavim Godin itima, God bizir kamın a miġia ghaze, a nan damazimın bar gumazir aghuim. Ezi God bar gumazir nighnizir gavgavim an itiba, a bar kamaghın me gami.

Abraham ko Sara nighnizir gavgavim Godin iti

⁸ Ezi uaghan Abraham nighnizir gavgavim Godin iti. Egha bizir kam bagha God an diazir dughiamın, Abraham Godin akamin gin ghua, egha uan nguibam ataki. Egha a nguibar God a daningasa akam akirizimın ghu, kar guizın an nguibamra. Ezi Abraham fozir puvati, a managh mangam. Egha a nighnizir gavgavim ikia egha a zui.

⁹ A nighnizir gavgavim ikia ghua nguazir kamın apera, nguazir God fomira a daningasa akam akirizim. Egha a nguazir kam gaperagha mati nguibar igharazimın gumazim. An Averpenim gaperaghav iti, moghın Aisak ko Jekop uaghan uan averpenibagh aperaghav iti, gumazir kamning God nguazir kam ginighnigha egha uaghan akar kam aning bagha anakiri.

¹⁰ Abraham zurara nighnizir gavgavim ikia egha nguibar ekiar gavgavigha itir kamın ganasa egha muza iti. Nguibar ekiar kam, God uabira tuavir an ingaramibagh nighnigha egha a uabi an ingari.*

¹¹ Ezi Sara uaghan nighnizir gavgavim Godin iti. A guizbangın bar ghurigha bori-

tam batan kogham. Egha a nighnizir gavgavim iti. Egha borim batamin gavgavim ini. Sara kamaghın nighnisi, “God na miġia ghaze, ‘Ni boritam batam,’ egh akam akiri. Ki fo, God guizbangira mikeme.”

¹² Kamaghın, gumazir kam Abraham a ghurigha egha aremeghasava ami, egha a ovavir borir aviribar afeziamın oto. Ezi an ovaviba otiva bar aviraseme, mati overiamın mikoveziba, o ongarimın dadarimın gigiba. Gumazitam da mengiva avegham.

¹³ Ezi gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia ghua me ovengezir dughiamın tu. Ezi dughiar me nguazimın itim, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba, da inizir pu. Puvati. Egha me tuivigha, mati bizir men saghuiamın itibar gari, egha bar akuegha dar gari. Egha aghumsizir puvatigha kamaghın miġei, “E nguazir kamın ikia, mati kantrin igharazimın gumazamiziba, egha iza dughiar otevimın nguazir kamın iti.”

¹⁴ E fo, gumazamizir kamaghın miġeiba, me guizbangira kamaghın miġia ghaze, me uari bagh nguibatam buriam.

¹⁵ Egha me nguazir me ategha izezir kamra ginighnighavira ikia, egha me uam an ghueghai.

¹⁶ Egha me uan nguazir ghurim ginighnizir pu. Puvati. Me nguazir igharazir iniasava amim, a bar deragha egha nguazir me ataghizim bar a gafira. A Godin Nguibamira. God me bagha nguibar kam akirizi a iti, eghti me an ikiam. Egha gumazir kaba kamaghın God miġia ghaze, “Ni en God.” Ezi, God men akar mikemezir kamın aghumsighizir puvati.

¹⁷⁻¹⁸ Ezi God kamaghın Abraham ko akam akira ghaze, “Aisakın aven, nin ovavir boriba otivam.” Egha dughiar God Abrahamın nighnizir gavgavim tuisighamimın, a kamaghın Abraham miġei, “Ni uan otarir vamira misueghiva egh ofan mın a isi God daningigh.” Ezi

11:8: Stt 12:1-5, Ap 7:2-4 **11:9:** Stt 12:8, 13:3, 13:18, 18:1, 18:9, 26:3, 35:12, 35:27, Hi 6:17 **11:10:** Hi 3:4, 13:14, MAA 21:2, 21:10 * **11:10:** (11:10) Nguibar ekiar kam Jerusalem, a Godin Nguibamın iti. Ni Hibru 12:2in gan egh fogh. **11:11:** Stt 17:19, 18:11-14, 21:2, Ro 4:21, Hi 10:23 **11:12:** Stt 15:5, 22:17, 32:12, Lo 10:22, Ro 4:18-19 **11:13:** Stt 23:4, 1 Sto 29:15, Sng 39:12, 1 Pi 1:17, 2:11 **11:16:** Kis 3:6, 3:15, Mk 12:26, Ap 7:32, Fl 3:20, Hi 13:14 **11:17-18:** Stt 21:12, 22:1-14, Ro 9:7, Je 2:21-22

Abraham nighnizir gavgavim Godin ikia, egha Aisak isa God daningasava ami.

¹⁹ Abraham kamaghin nighnisi, "Aisak aremeghti, God uan a damighti a ua dikavigham." Ezi bar guizbangira, e bizir otozir kam, akar isin zuimin kamaghin a mikimam, Abraham Aisak ua mozimin a inis.

Aisak ko Jekop ko Josep nighnizir gavgavim Godin iti

²⁰ Kamaghira Aisak nighnizir gavgavim Godin ikia egha Jekop ko Iso akam akira ghaze, God gin izamin dughiamin, deravira gua damuam.

²¹ Ezi kamaghira Jekop a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha an aremeghasava amir dughiamin, a Josepin otarimning migia ghaze, God deravira gua damu. Egha a uan fidizir zurara suiagha aruim gisin aviragha Godin ziam fe.

²² Ezi kamaghira Josep nighnizir gavgavim God ikia, egha dughiar an ovengamimin a kamaghin migia ghaze, Israelba gin kantri Isip ategh egh mangam. Egha me migia ghaze, me manmaghin an kuam damuam.

Moses nighnizir gavgavim Godin iti

²³ Ezi Mosesin afeziam ko amebam aning nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar amebam Moses batezimin, aning an garima a borir bar dirim. Aning atrivimin akam batoghan atiatingizir puvati, kamaghin amizi aning iakinir 3 plan a modo.

²⁴ Ezi kamaghira Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha dughiar a gumazimin otozimin, a me kamaghin a diponan aghua, Isipin Atrivimin guivimin borim. Puvati.

²⁵ A kamaghin nighnisi, a dughiar otevimin agorogem bagh arazir kurabar arazimin gin mangan aghua. Egha a Godin

gumamaziziba ko, osimtiziba ko mizaziba iniasa ifonge.

²⁶ A ghaze, a Kraisi, God Ua E Iniasa Misevezir Gumazimin ziam bangin, me paza a damuti an aghumsizim iniam. Bizir kam a bar bizir ekiam, egha a Isipin dagiaba ko kurukaziba ko biziba bar dagh afira. Egha a ivezir aghuir God gin a daningamim ginighnighavira ikia, egha a tugh gavgafi.†

²⁷ Egha Moses nighnizir gavgavim Godin ikia egha a dikavigha Isip ataki. Isipin atrivim an aningaghe, ezi an atrivir kamın atiatur puvati. Guizbangira, e gumaziba uan damazibar Godin garir puvati. Ezi arazir kamra Moses a gami, mati a uan damazimningin Godin gani, egha bar gavgavigha a ghu.

²⁸ Ezi Enselin Ovevem Inigha Izim, otarir ivariabav soghasava ami, ezi Moses Enselin arazir kam apirsi, a Israelba akam me ganiga ghaze, me sipsipin ghuzim isi uan tiar akaba bar dar aghefegh. Dughiar kamın Moses nighnizir gavgavim Godin ikia, egha arazir kam me ganingi, ezi tuavir kamın God Israelbagh Itazir Dughiamin Isar Ekiam gamizi, an oto.

Israelin aviriba, me pamten nighnizir gavgavim Godin iti

²⁹ Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me Ongarir Aghevim abigha a giregha mati me nguazir misingizimin zui. Ezi Isipba men gin zuima dipam me avarazi me dipam amegha ariaghire.

³⁰ Ezi Israelba me nighnizir gavgavim Godin ikiava, egha me 7 plan aruebar Jerikon nguibamin dagiar divazir ekiamın azenan a gighuagha arui. Ezi divazim bar akaraghire.

11:19: Ro 4:17-21 **11:20:** Stt 27:27-29, 27:39-40 **11:21:** Stt 47:31-48:20 **11:22:** Stt 50:24-25, Kis 13:19 **11:23:** Kis 1:22, 2:2, Ap 7:20 **11:24:** Kis 2:10-12 **11:26:** Hi 10:34-35, 13:13 † **11:26:** (11:26) Migirigiar otevir kam, "Krais," an mingarim kamakin, "Gumazir God Ua E Iniasa Misevezir Gumazim." Ezi gumazir Hibrun Akinafarim osirizim a nighnizir pumuning ikia ofa an osiri. An nighnizir farazim kamakin, Israelin gumamaziziba bar God uabi ua bagha me ginaba. A ghaze, Moses aghumsizim ini, egha God ingangarim damu, egh Israelbar akurvaghm, God gumamazizir kaba me amisevezi, me Kraisin min iti. Ezi an nighnizir mam ua kamakin, Guizbangira Mosesin dughiamin, Kraisi Iesus otozir puvati. Ezi Moses amizir ingangarir kam, mati a Kraisin ziamrama aghumsizim ini. **11:27:** Kis 2:15, 10:28-29, 12:37, 12:51, 14:13, Ro 1:20, 1 Ti 1:17, Hi 11:1, 11:13 **11:28:** Kis 12:21-30 **11:29:** Kis 14:21-31 **11:30:** Jos 6:12-21 **11:31:** Jos 2:1-21, 6:22-25, Je 2:25

³¹ Ezi gumaziba isava akuir amizir mam, an ziam Rahap, a nighnizir gavgavim Godin ikia, egha a gumazir moga garir pumuningin akuragha aning inigha uan dipenimin ghu. Kamaghin amizi, God gumazamizir an akam batogheziba misoghezi, a me ko aremezir puvati.

³² Ki nighnizir gavgavimin eghaghanir aviriba ia mikemegha gifa, egh datirighin akar manam uam an gun ia mikimam? Ki ti Gidion ko Barak ko Samson ko Jepta ko Devit ko Samuel, ko Godin akam nigha izir gumazibar eghaghanimin mikimamin dughiba puvati.

³³ Gumazir kaba me nighnizir gavgavim Godin ikia, egha me kantrin igharaziba ko misogha egha bar men midorozir gumaziba dikabini. Me arazir aghuim gamua, egha me bizir God me daningasa akam akiriziba ini. Egha me Laionbar akaba dikumi.

³⁴ Egha me avir dafabagh amizi da mungue. Ezi midorozir sababa itir gumaziba me me misoghasa amuava avenge, me men ara ghue. Egha me gavgavir ekiaba puvatigha, gin me gavgavim isi. Egha me midorozir gumazir gavgavibar otivigha, egha igharaz darazir modorozir gumaziba gintigha me misogha me abini.

³⁵ Ezi gumazir aremezir maba, me ua dikafi, ezi men amiziba ua me ini. Ezi apaniba gumazir maba kalabus gatigha, egha men mikarziabagh asighasigha ghuav itima, me ariaghire. Men apaniba ghaze, me akirim ragh God gasaragham, eghtima me me ateghti me mangam. Ezi me men apanibar akaba batoke. Me ghaze, me aremegh, ua mozimin dikavigh egh me ikirimirir aghuim iniam. Eghti ikirimirir igiar kam bar deragh nguazir kam in ikirimirim bar a gafiragham. Kamaghin amizi, apaniba me misoghezi, me ariaghire.

³⁶ Ezi apaniba marazi osimtiziba me garigha dibovir akabar me migia, me fozorogha egha senbar me ikia, me isa kal-

abusin me ariki.

³⁷ Apaniba dagiabar marazigh inifi. Egha maba, apaniba soba inigha egha men namnaba abizi me akuabagh iri. Marazi, apaniba midorozir sababar me misozima me ariaghiri. Ezi gumazir nighnizir gavgavim itir maba, me sipsipin iniba ko memen iniba, me inibar min da ikegha zui. Egha me onganarazibagh amua ikia biziba bar puvati. Ezi gumaziba osimtiziba ko mizaziba me ganiga paza me gami.

³⁸ Nighnizir gavgavimin itir gumazir kaba, men araziba bar dera, ezi nguazir kam in gumaziba arazir aghuibar me damuan firin, egha men ikufi. Kamaghin amizi me tintinbar ghua, gumaziba puvatizir danganibar ko mighsiaba puram arua, egha dagiar toriba ko nguazimin aven itir mozibar aven iti.

³⁹ Gumazamizir kaba bar, nighnizir gavgavim Godin iti, egha ziar aghuiba Godin damazimin da ini. Egha me nguazimin itir dughiamin, me bizir aghuir God me daningasa akam akiriziba me da inizir puvati.

⁴⁰ Me tizim bagha da inizir pu? God fomira bizir bar aghuim e bagha anekirizi a ikia bizir faragha itiba bar dagh afira. God kamaghin nighnigha ghaze, gumazamizir faragha itir kaba deragh otogh en faragh mangan, an aghua. Puvati. E me ko uari inigh deravira ikiasa, a ifonge.

12

E Iesusin ganiva egh nighnizir gavgavimin an ikiam

¹ Ezi gumazamizir fomira itiba, me ghuariam in min e okarigha tuivaghav ikia, egha nighnizir gavgavimin arazim en akakasi. Kamaghin amizi, bizir en tuaviba pirima e uan ivemarim deragha a gamir puvatiziba, ko arazir kurar en suiraziba sara, e bar ada ataghragham. Egh e naviba gavgavigh egh e ivemarir ekiar God e bagha atizir kam in ivemaram.

11:32: Het 4:6-5:31, 6:11-8:32, 11:1-12:7, 13:2-16:31, 1 Sml 1:1-1 Kin 2:11 **11:33:** Het 14:5-6, 1 Sml 17:34-35, 2 Sml 7:11, Dan 6:1-27 **11:34:** Het 15:8, 15:15, 1 Kin 19:3, 2 Kin 20:7, Dan 3:1-30 **11:35:** 1 Kin 17:17-24, 2 Kin 4:25-37, Ap 22:25 **11:36:** 1 Kin 22:26-27, 2 Sto 18:25-26, Jer 20:2, 37:15, 38:6 **11:37:** 1 Kin 21:13, 2 Kin 1:8, 2 Sto 24:21, Ap 7:58, 14:19 **11:38:** 1 Kin 18:4, 19:9 **11:40:** Hi 5:9, 7:22, 8:6, MAA 6:11 **12:1:** Ro 7:21, 12:12, 1 Ko 9:24-25, Fl 3:13-14, Hi 10:36, 1 Pi 2:1 **12:2:** Fl 2:8, Hi 1:3, 1:13, 1 Pi 1:11, 3:22

² E Iesusra ganam, an en nighnizir gavgavim mingarim, egh an en nighnizir gavgavim damighti, a gin deraghviam otogham. Iesus fo, a bar deravira Godin akamin gin mangi egh a gin bar deravira ikiva bar akuegh mamaghira ikiam. Egha a bizir kam ginighnigha egha gavgavigha ikia egha osimtiziba atera ter ighuvim in ovenge. Gumazamiziba kamaghin nighnigha ghaze, gumazir ter ighuvim in ovengezim, a bar gumazir arazir kurabagh amim, egha aghumsizir ekiam isi. Ezi Iesus aghumsizim ginighnizir puvatigha, egha areme. Egha datirighin a Godin agharir guvim in atrivir dabirabim in aperaghav iti.

God e akirmighasa egha osimtiziba ganidi

³ Ia bar deraghvira Iesus ginighnigh. Gumazir arazir kurabagh amiba fomira bar puvirama Iesusin apanim gami. Ezi a bar tughav gavgafi. Ia bizir kam ginighnigh egh tugh gavgavighsi amirvaghan marki, egh uan nighnizir gavgavim ataghraghan marki.

⁴ Guizbangira, ia arazir kuram abinasava midorozim gami, ezi midorozir kam in ian tav ovegha ghuzitam irezir puvati.

⁵⁻⁶ Ia ti God ian naviba gavgavim dar aningasa ia ganingizir migirigiaba da bakinighnighiz, o? A ia dibora ghaze, ia an boribara, egha ghaze,

“Nan boriba, ia fo, Ekiam gumazir a ifongeziba a me akirmisi.

Egh a gumazitam inigh egh uan borim in min a diponiva, egh uaghan a fozorogham.

Kamaghin, Ekiam ni akirsi bizitam ni damightima,

eghti ni kamaghin nighnighan marki, kar pura bizim.

Egh uaghan osiman marki.”

⁷ Ia tuivigh gavgavigh, egh Godin amangatighi a ia akirmigh. Osimtizim ia batoghti ia kamaghin fogh, mati afeziam

uan boribagh amir arazimra, God uaghan ia gami. Borir manatam itima an afeziam anekirimizir pu? Puvati.

⁸ God uan boriba bar da akirmisi. Eghti a ia akirmighan koghti, ia datirighin fogh, ia guizbangrama an boriba puvati. Ia pura tuavim in otivizir boriba.

⁹ Ia bizir kam ginighnigh, en afeziar nguazim in itiba, e akirmizima e men ziaba fe. Kamaghin en duabar Afeziam, e bar guizbangira an apengan ikiva egh angamra ikivira ikiam.

¹⁰ En afeziar nguazim in itiba, dughiar bar otevirar me ifongezir moghin en araziba akirmisi. Ezi God kamaghin nighnisi, e guizin an damazim in zueghavira itir arazimra inigh an miraram otogham. Kamaghin a en akurvaghasa, e akirmisi.

¹¹ Afeziam e akirmighasa osimtizim e ganingi, ezi e ghaze, osimtizir kam bar e itarazima e ikia bar akongezir puvati. Egha en navir averiaba bar oseme. Eghti an e akirmigh givaghtima, an dagher aghuir en otivamibara kara: e Godin damazim in arazir aghuibara amuam, eghti en navir averiaba amiragh ikiam.

E tuivigh gavgavighsi aghariba kinkinam

¹² Eghti ian aghariba gavgaviba puvatigh egh pura guighiv ikitima, ia da feghiva egh ingangarim damu. Eghti ian suem aremegh pura ikiti,

¹³ eghti ia a feghiva tuavir aghuim in daruvira iki. Ia kamaghin damighti ian sueba bar ikuvighan kogham. Puvati. Ada ua deragham.

¹⁴ Ia, gumazamiziba bar me ko, dabirabir aghuim damuva, navir amirizim in arazim baghiva mighighvira ingar aghariba kinkin. Egh ia uari isi God daningsi, egh Godin damazim in zuezir arazim bagh mighighvira ingar. Gumazir Godin damazim in zuezir araziba puvatizim, an Ekiam in ganam kogham.

¹⁵ Ia bar deraghvira uari bagh gan, ian tav irigh egh ua Godin apangkuvir kam ateghan kogham. Eghti ian tav ua temer

12:3: Jo 15:20, Ga 6:9 **12:4:** 1 Ko 10:13, Hi 10:32-34 **12:5-6:** Jop 5:17, Snd 3:11-12 **12:7:** Lo 8:5, 2 Sml 7:14, Snd 13:24, 23:13 **12:8:** Sng 73:15, 1 Pi 5:9 **12:9:** Sav 12:7, Ais 42:5 **12:10:** Wkp 11:44, 1 Pi 1:15-16 **12:11:** Je 3:17-18 **12:12:** Ais 35:2 **12:13:** Snd 4:26, Ga 6:1 **12:14:** Sng 34:14, Ro 12:18, 2 Ko 7:1, Ef 5:5, 2 Ti 2:22 **12:15:** Lo 29:18, Ap 8:23, 2 Ko 6:1, Ga 5:4, Hi 3:12

ovizir misozimin min otogh osimtiziba Kraisin adarazir aningan kogham.

¹⁶ Egh ian tav poroghamiba uari bakia uari ko akuir arazim damuan marki. Egh tav Iso fomira amizir arazimin min, God akirim ragh a gasaraghan marki. A uan afeziam Aisakin otarir ivariamra, egh bizir aghuir aviriba iniam firin, egh dagher otevir vamira bagha pura uan bizir aghuiba bar da isa uan dozimin agharim gati.

¹⁷ Ia fo, a gin uamategha uan afeziamin bizir aghuir kaba iniasa migei. Ezi God ghaze, puvati. Iso bizir aghuiba iniasa zurarama aziava, egha a navim gighan tuaviba puvati.

E Godin Nguibamin itir Jerusalem otogha gifa

¹⁸ Ia uan dafaribar suighamin biziba ia da bativizir puvati, mati Israelba fomirama ami. Me iza Sainain Mighsiamin boroghin ikia, egha maburan avim ko mitarmer bar pizimin gara aminir bar gavgavim ko

¹⁹ sighamın ararem baragha egha gumazir mamın tiarim barasi. Gumazamiziba tiarir kam baragha egha bar atiatigha kamaghın Moses migei, “E uam oraghan aghua.”

²⁰ Ia fo, God akar gavgavim me ganingizi ezi me bar an atiatigha baraghan aghua. Akar kam kamaghın migei, “Gumazitam o asizitam mighsıar kamın mangı puram an suiragham, eghti ia dagiaba isi a ginivightima an aremegh.”

²¹ Ezi bizir me ganizir kam me bar an atiatingi, ezi Moses uaghan atiatigha ghaze, “Ki uaghan bar atiatigha egha puvira nısi.”

²² Ia bizir kamaghın garitamın otozir pu. Puvati. Ia Saionın Mighsıam ko Godın zurara itimin nguibar ekiamın otogha gifa, kar Jerusalemın nguibar Godın Nguibamin

itim. Egha ia tausen tausenpla enselba batifi, me uari akuvagha bar akuegha iti.

²³ Ia Godın borir ivariabar iviriar ekiam batogha gifa, kar Godın Nguibamin itir Akınafarımın ziaba osirigha givazi darasi. Ia Godın kam batogha gifa, a gumazamiziba bar araziba tuisighamin Jas. Ia, gumazir fomira Godın damazimin deragha egha aremegha, egha bar deraviram otiviziba, ia men duaba batifi.*

²⁴ Ia Iesusra bato, abuir gumazir God ko en tighın itim, egha Akar Dikirizir Gavgavir Igiam gami. Egha ia Iesusın ghuzimın otifi, a fomira akar gavgavir dikirizir igiar kam gavgavim a daningasa akavkini. Ezi ghuzir kamra akar aghuim e mikiri, egha fomira Abelin ghuzim akam akunizi moghin amir pu. Puvati. Iesusın ghuzim akar bar aghuim akuri, ezi akar kam Abelin ghuzimın akam gafira.

E deraghvira uari bagh ganam

²⁵ Kamaghın, ia deragh gan, egh ia uan kuaribav konegh Gumazir Migeimin akam baraghan aghuaghan marki. Fomira nguazir kamın God akar gavgavim gumazamizibagh aningı. Ezima me an akam baraghan aghua, egha gin me uan arazir kurabar ivezir kuram gitazir puvati. Egha God datirighın uan Nguibamin ikia egha akar bar gavgavim e ganingı. E akirim ragh a gasaragh egh e uan arazir kuramın ivezir kuram gitaviragham, o? Bar puvati.

²⁶ Fomira itir dughiamın, Godın akam nguazim gamizima mikimkızim an otos. Ezi datirighın a kamaghın akar dikirizim e ganigha ghaze, “Ki ua nguazim damighti mikimkızim an otogham, eghti nguazimra puvati, ki nguazim ko overiam virara kamaghıra aning damigham.”

²⁷ God dughiatam uam a damuasa mikeme, kamaghın e fo, God nguazim ko overiam damuti mikimkızim aning

12:16: Stt 25:29-34 **12:17:** Stt 27:30-40 **12:18:** Ro 6:14, 2 Ti 1:7 **12:20:** Kis 19:12-13 **12:21:** Kis 19:16, Lo 9:19 **12:22:** Sng 68:17, Ga 4:26, Fl 3:20, MAA 5:11, 21:2, 21:10 **12:23:** Lu 10:20, Fl 4:3, Hi 11:40, MAA 13:8, 14:4

* **12:23:** (12:23) E fo, Iesus, a Godın borir ivariam. Ni Hibru 1:6ın gan. Gumazir Hibrun akınafarim osirizim, dughiar aviribar kamaghın migia ghaze, God bizir aghuiba uan borir ivariabar aningasa. Ni Hibru 6:12 ko 9:15ın gan. Judabar arazim kamakin, borir ivariabara uan afeziamın bizir aviriba isi. Ni Hibru 12:16ın gan. Akınafarir kam osirizir gumazim kamaghın migia ghaze, God bizir aghuiba uan gumazamizibar aningasa egha me dibora ghaze, “Me Godın borir ivariaba.” **12:24:** Stt 4:10, Hi 8:6, 10:22, 11:4, 1 Pi 1:2 **12:25:** Kis 20:22, Hi 2:1-3, 3:17, 10:26-29

12:26: Kis 19:18, Sng 68:8, Hag 2:6 **12:27:** Sng 102:26, Mt 24:35, 2 Pi 3:10, MAA 21:1

batoghtima aning akongtima, bizir a ingariziba ua ikian kogham. Eghti bizir akongiva givaghan koghamiba, darara ikivira ikiam.

²⁸⁻²⁹ Bizibagh Ativamin Danganir e inizir kam, an akongan kogham. Kamagh amizi e danganir kam bagh an minabagham. E fo, en God mati avir puvira bizibagh asighasizim. Kamaghin ami, e an atiat-ingiva an apengan iki, egh an minabagh a uabi ifongezir arazimin gin mangi an ziam fam.

13

E vaghvagh igharaz darazigh ifuegham

¹ Ia Kraisin adarasi, ia vaghvagh uarigh ifongegh mamaghira iki, mati ia uan adarazigh ifongezi moghin.

² Ia nighnighiva, egh nguibar igharazimin gumaziba ian bighan izamin dughiamin, ia me inigh uan dipenibar mangi. Ia fo, fomira gumamazir maba ghaze, me gumazir kiniba isa uan dipenibar ghua egha men gari. Ezi gumazir me inigha izir kaba, me enselba. Me ghaze, me guizin gumazibar gari, ezi puvati, me enselbara gari.

³ Ia Godin gumamazir kalabusin itibagh nighnigh, mati ia me ko kalabusin iti. Egh ia uaghan gumazir men apaniba paza me gamizibagh nighnigh. Ia fo, ia nguazir kam in ikiavira iti, ezi apaniba uaghan ti arazir kamra ia damuan.

⁴ Ia bar kamaghin fogh, gumazim ko amizim uaning ikia poroghamimning otozir arazim, a bizir bar aghuim, egha Godin damazimin dera. Ezi ia poroghamiba bar deravira uan arazibar gan. Eghti God gin ivezir kuram isi, gumamazir uari bakiava akuiba ko afiar arazibagh amir gumamaziziba, me daningam.

⁵ Ia dagiar aviriba ikisi ifueghan marki. Ezi ia kamaghin nighnigh, bizir ia suiragha

givazim, a ian tughtizir puvati. Ia fo, God kamaghin e mikemegha gifa,

“Ki ia ateghti bizitam paza ia damuan kogham. Bar puvati.

Guizbangira, ki ia ateghan kogham.”

⁶ Kamaghin amizi, e gavgavim uan navibar aning egh mikim suam,

“Ekiam nan akurvazir gumazim, eghti ki atiatighan kogham.

Gumaziba bizitam in na damighan kogham.”

E Iesusin gin mangisi aghumsighan kogham

⁷ Ia uan siosin gumazir apanibagh nighnigh, me fomira Godin akamin gun ia mikeme. Ia men arazir aghuiba ko men ovevem ginighnigh. Egh men nighnizir gavgavimin arazim, ia uaghan an gin mangi.

⁸ Krai Iesusin arazim a fomira kamaghira ikia datirighin ikia, egh a gin zurara kamaghira ikiam.

⁹ Ia akar aghuimin min zuir puvatizir akar igharaziba ateghti, da ian nighnizibagh asighasighti, eghti ia Godin gin zuir tuavir aghuim ataghraghan marki. Kamaghin deragh, e Godin apangkuvim amamangatighti a gavgavim en navir averiabar aningam. Ezi dagheba apir arazim gavgavim en navir averiabar aningan kogham. Ezi arazir kam gumamazizibar darorimin akurvazir puvati.

¹⁰ Ezi e Godin ofa gamir danganir mam iti. Ezi Judabar Averpenimin aven ofa gamizir gumaziba, God me anogoroghezima, me ofa gamir danganir kam in dagheba aman kogham.

¹¹ Ofa gamir gumazir ekiabar dapanim, an asizibar ghuzim inigha Bar Anogoroghezir Danganir kam in aven ghua, egha arazir kuraba gin amangasa ofa gami. Egha asizir kabar kuaba inigha

13:1: Jo 13:34, 1 Te 4:9, 1 Pi 1:22, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:11, 4:7, 4:20 **13:2:** Stt 18:1-8, 19:1-3, Mt 25:35, Ro 12:13, 1 Ti 3:2, 1 Pi 4:9 **13:3:** Mt 25:36, Ro 12:15, 1 Ko 12:26, Kl 4:18, Hi 10:34, 1 Pi 3:8 **13:4:** 1 Ko 6:9, Ga 5:19-21, Ef 5:5, Kl 3:5-6, MAA 22:15 **13:5:** Lo 31:6-8, Jos 1:5, Mt 6:25, 6:34, Fl 4:11-12, 1 Ti 6:8 **13:6:** Sng 118:6 **13:7:** 1 Ko 4:16, Hi 6:12
13:8: Jo 8:58, Ef 4:14, Hi 1:12, MAA 1:4 **13:9:** Ro 14:17, Ef 4:14, Kl 2:4, 2:8, 2:16, 1 Ti 4:3 **13:10:** 1 Ko 9:13, 10:18
13:11: Kis 29:14, Wkp 6:30, 16:27, Nam 19:3 **13:12:** Mt 21:39, Jo 19:17-18, Ap 7:58

gumazamiziba itir naghin azenan ghua saghon a da tuezi da miğiri.

¹² Kamaghira, Iesus uaghan nguibar ekiamin azenan mizazim ini. A ghaze, a uan ghuzimin gumazamizibar amighti me Godin damazimin zuegh egh Godin gumazamizibar otivigham, kamaghin an areme.*

¹³ Kamaghin amizi, e uaghan a bagh nguibamin azenan mangiva, egh a inizir aghumsizim e uaghan a iniam.†

¹⁴ E fo, nguazir kamın e nguibar zurara ikia ititam itir puvati. Egha e nguibar gin otivamim bagha mizuai.

¹⁵ Kamaghin, e Iesusin ingangarimin tuavimin, e zurara ziar ekiam isi ofan min God daning mamaghira ikiam. Eghti en akar toriba zurara an ziam fi suam, an en Ekiam.

¹⁶ Egh ia arazir aghuibar gumazamizibar amu. Egh me bizir taba oteveghti ia bizir taba men akurvaghsi me daning. Ofan kamaghin gariba, God bar dagh ifonge. Kamaghin amizi, ia arazir kabar amusi okinighnighan marki.

God e damuti e deravira ikiam

¹⁷ Ian gumazir dapaniba ian akurvasa egha zurara ian gari. Egh me gin ingangarir me amizibar gun God ko mikimam. Kamaghin amizi, ia men akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia kamaghin damuti, eghti me bar akuegh uan ingangarim damuam. Ia kamaghin damuan koghti, me osimtizim sara ian ganam, eghti bizir kam ian akuraghan kogham.

¹⁸ Ia e baghiva God ko mikimvira iki. E kamaghin bar fo, e dughiabar zurara arazir aghuibara amuasa bar ifonge. E uan araziba bar deravira da tuisigha arazir

aghuibar gin ghua egha en navir averiaba osimtiziba Godin damazimin puvati.

¹⁹ Ki miğhira ia gakaghori, ia na bagh God ko mikim suam, a nan akuragh na amadaghti ki zuamira ia bagh izam.

²⁰ Ki ia bagha God ko miğei, Godin Navir Amirizimin Mingarim, a en Ekiam Iesus ovevemın a gamizi a ua dikafi. Iesus, Sipsipbar Garir Gumazir Gavgavim Itim, a uabi ofan min aremegha uan ghuzimin Akar Dikirizir Gavgavir kam, gavgavim a ganingizima, eghti a iki mamaghira ikiam.

²¹ Ezi ki ia bagha Godin kam ko miğia kamaghin azangsi, a ian akuragh gavgavim ia daningti, ia arazir aghuiba bar dar amu, egh an ifongiamin gin mangam. Eghti Krais Iesusin ingangarimin tuavimin, a en navir averiabar aven ingarti, e a ifongezir arazibar amuam. Egh e zurazurara ziar ekiam a daning mamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Akar abuananaba

²² Nan adarasi, akar ki ia bagha osirizir kam, a ruarazir puvati. Kamaghin, ia nimira iki, egh akar ki ia naviba gavgaviba a dar aningasa osirizir kam, ia deraviram a baragh.

²³ Ki kamaghin ia mikimasa ifonge, me kalabusin en aveghbuam Timoti firi, ezi a ua kalabusin itir puvati. Egh a zuamira na bagh izegh, egh ga uaghara mangi ian ganam.

²⁴ Ia uan gumazir dapaniba ko Godin gumazamiziba bar me mikim suam, ki ghaze, God deraghvira me damu. Ezi Kantri Italin itir Kraisin adarasi uaghan akam ia bagha anemadagha ghaze, God deraghvira ia damu.

* **13:12:** (13:12) Moses Osirizir Araziba ghaze, gumazamiziba Godin ofa damuasa inigha izir asiziba, ofa gamir gumaziba da api. Me asizir gumazamizibar arazir kuraba gin amangsi, dughiar ekiabar ofa gamiba, me dar aman kogham. Ni Wok Pris 6:24 ko 24:30 ko 16:27in gan. Datirighin, ofan dughiar ekiar kam, Iesus amizir ofan kam an danganim ini. Ni Hibru 9:7, 14in gan. **13:13:** Hi 11:26, 12:2, 1 Pi 4:14 † **13:13:** (13:13) Gumazir maba ti, Kraisin gin zuir darazir amighti, me Moses Osirizir Arazibar aven itir dagheba apir arazimin gin mangasa. (Ni ves 9in gan.) Ezi gumazir Hibrun akinafarim osirizim ghaze, Kraisin gin zuir darazi, Judaba itir nguibabar ikian markiam. Me kamaghin nighnighan marki, Moses Osirizir Araziba me damuti, me Godin damazimin zuegham. Puvati. Iesusin ingangarimrama me zuegha gifa. Kamaghin amizi, me a ko ikisi aghumsighan kogh, egh anarira gin mangam. **13:14:** Mai 2:10, Fl 3:20, Hi 11:10, 11:16, 12:22 **13:15:** 2 Sto 29:31, Sng 50:14, 50:23, 69:30-31, Hos 14:2, 1 Pi 2:5 **13:16:** Ro 12:13, Fl 4:18, Hi 6:10 **13:17:** Ese 3:17, 1 Te 5:12, 1 Ti 5:17 **13:18:** Ap 23:1, 24:16, Ro 15:30, 2 Ko 1:12, Kl 4:3 **13:20:** Ais 55:3, Jer 32:40, Ese 37:26, Sek 9:11, Ro 15:33, 1 Ko 6:14, Hi 10:29, 1 Pi 2:25 **13:21:** Ga 1:5, Fl 2:13, 2 Te 2:17, 1 Pi 5:10

²⁵ Ki kamaghin God ko migia ghaze,
Godin apangkuvim a bar moghira ia ko iki.

Jems Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Jemsin Akinafarim akar aghuir aviriba iti. Jems Godin gumamaziziba arazir aghuibar gin mangasa, egha men sure damuasa akar aghuir avirir kaba osiri. A gumamazizibar akurvaghti me nighnizir aghuiba ko fofozim iniva, egh deravira an akam ginighnighasa an akar isin zuir aviriba osiri.

Jems mighighavira migia ghaze, gumazir nighnizir gavgavim Iesusin itim, a pura ikian kogham. Puvati. An arazir aghuibar igharaz darazir amuam, eghti arazir kam kamaghin men akagham, a nighnizir gavgavim iti.

E osimtizibar tuivigh gavgavighiva egh deravira God ko ikiam

(Sapta 1:1-18)

¹ Ki Jems, ki God ko Ekiam Krai Iesusin ingangarir gumazim. Ki ia 12 plan Israelin itir anababa bagha akinafarir kam osiri. Kar ia gumamazizir uan nguibam ategha ghua kantrin igharazibar iti. Ki dughiar aghuim ia ganidi.*

Osimtiziba, da gavgavim e ganidi

²⁻³ Nan adarasi, ia fo, osimtizir ia bativiba, da ian nighnizir gavgavibar amuti ia tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater mangvira ikiam. Kamaghin amizi, osimtizir aviriba ia bativtima ia kamaghin nighnigh suam, ia bar akongegh.

⁴ Egh ia zurara tuivigh gavgavigh egh osimtiziba ater. Eghti arazir kam ian iki gavgavigh mamaghira ikiam. Kamaghin ia deravira ikiva, egh ia Godin bizitam in oteveghan kogham. Puvati. Ian araziba bar deraghiva, egh ia Godin arazibar aghung mangi gumamazizir aruabar min otogham.

Gumazim nighnizir aghuibar otevegh, a God ko mikim

⁵ Ezi ian tav nighnizir aghuibar otevegh, a Godin azangsightima, God a daningam. God pura biziba gumaziba bar me ganidi, an atarir puvati. Kar Godin bizibar anogorozir puvatizim, me an azangsizima a me daningasa bar ifonge.

⁶ Eghti gumazim God ko mikimiva, a nighnizir gavgavim iki, a nighnizir pumuning ikian marki, egh suam, "God ti bizitam na danigam, o puvatigham?" E fo, gumazim nighnizir pumuning iti, a mati aminim ongarim givav amadima a pura tintinibar dikafi.

⁷ Gumazir kam kamaghin nighnighan marki, Ekiam bizitam a danigham. Puvati.

⁸ Gumazir kam in nighnizim bar tuiraghrizi, an arazir an amiba, da tuavir vamiran itir puvati.

Jems onganaraziba ko gumazir bizir aviriba itiba akam me ganidi

⁹ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, onganarazibagh amua iti, a Godin damazimin ziar ekiam iti. Kamaghin, a bar akuegh iki.

¹⁰ Ezi nighnizir gavgavim itir gumazim, bizir aviriba iti, a fo, God gin a dikabiraghti an akimarir atiabar min aremegham. Kamaghin, a uaghan bar akuegh iki.

¹¹ E fo, aruem anaga pamtem gara temem gisirazima a midii. Ezi tememin akimarir aghuiba suaghira, egha dar ganganim bar ikufi. Ezi kamaghira gumazir bizir aviriba itim, a uan ingangarim damuvira ikiva an tongin aremegham.

God arazir aghuibar e gami, egha arazir kurabar amuasa e abirir puvati

¹² Gumazim osimtiziba ateriva, egh uaghan osimtiziba bar dar aven tugh gavgavigh, uan nighnizir gavgavim ateghan koghti, God ivezir aghuim a daningtima a zurara itir ikirimirir aghuim iniam. Ivezir aghuir kam, God akar dikirizim gamua ghaze, gumazir bar a gifongeziba, a me

1:1: Mt 13:55, Mk 6:3, Ap 15:13, Ga 1:19, 1 Pi 1:1 * **1:1:** (1:1) 12 plan Israelin anabar kaba, da Godin gumamazizir nguazir kam in bar an tibar ababanim gami. **1:5:** 1 Kin 3:9-12, Snd 2:3-6, Jo 15:7, 1 Jo 5:14-15 **1:6:** Mk 11:24, 1 Ti 2:8 **1:8:** Je 4:8 **1:9:** Je 2:5 **1:10:** Sng 37:2, 90:5-6, 1 Ko 7:31, 1 Pi 1:24, 1 Jo 2:17 **1:12:** Snd 3:11-12, 2 Ti 4:8, Hi 12:5, Je 2:5, 1 Pi 5:4, MAA 2:10

daningam. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.

¹³ Kamaghin gumazitam bizitam an navim abiraghtima an arazir kuratam damigham, a kamaghin mikiman marki, “God na abirazima ki arazir kam gami.” Puvati. E fo, gumazitam God abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham, eghti God gumazitam abiraghtima an arazir kuratam damighan kogham.

¹⁴ Ezi en navir kuraba vaghvagha arazir kurabar amuasa e gifarava e apezeperava e gakaghoru.

¹⁵ Ezi navir digavir kam, a mati amizim navim adai, egha gin arazir kuram gamizima an oto, mati borimin min a bate. Ezi arazir kuram ghua ekevezir dughiam, an ovevem gamizima an oto.

¹⁶ Nan adarasi, ia gumazitam ateghti a ia gifaran marki.

¹⁷ Bizir bar aghuir e isiba, ko bizir ikuvir puvatziba, da bar Godin Nguibamin pin izaghiri. God Afeziam a biziba bar overiam dar ingari, a bizir aghuir kaba e bagha da amadi da izaghiri. Ezi Afeziar kam a uan araziba raghrzir puvati. A bizitamın nedazimin min aruem a gisirazi an otevegħa ruarazir puvati. A kamaghira iti.

¹⁸ God kamagh sua, a biziba bar dar ingari, egha e gamizi e bar dar faragh mangam. Kamaghin God uabi uan ifongiamın gin ghuava en Afeziamın oto, a uan guizin akamin e gamizima e otifi.

E nighnizir gavgavim guizbangira Godin ikiva, e uaghan arazir aghuibar amuam

(Sapta 1:19-5:6)

E akar aghuim baragh, egh uaghan an gin mangam

¹⁹ Nan adarasi, ia deravira bizir kam gifogh. Ia bar zuamira kuariba arigh akaba baragh, egh ia zuamira mikiman marki, egh zuamira ataran marki.

²⁰ E fo, atarir gumazim, Godin damazimin arazir aghuibagh amima da otivir puvati.

²¹ Kamaghin amizi ia bar arazir miziriziba ko arazir kurar otiviba, ia bar ada munamadagh. Egh ia bar uari dikabiragh egh akar God ian navir averiamın dikarazim inigh. Eghti akar kam ian akuragham.

²² Egh akar ia inizir kam, ia an mirara mangi. Ia puram orarazir kinim damuan marki. Puvati. Ia pura orarazir kinimin damuam, kamaghin ia uarira uarigh ifari.

²³ Gumazitam pura Godin akam baregh, egh an gin zuir puvati, a mati gumazim ganganimın uan guamin gari.

²⁴ Egha a deravira uan guamin ganigha, egha ua ghugħa okinighniki, an guam manmagħira gari.

²⁵ Ezi Godin akar bar deravira itim e gamima e firiaghiri. Eghti gumazitam deravira akar kam ginighnigh, egh pura akam baragh zuamira okinighinighan kogħ, egh bar an akamin gin mangiti, gumazir kam, God an ingangaribar amuti da bar deraviram otivam.

²⁶ Ezi gumazitam kamaghin nighnigh suam, “Ki Godin gumazir bar aghuim, egha guizbangira an ziam fe,” egha migirigiar aghuibar uan mizemin dav geir puvati, kamaghin a uabira uabi gifari. Ezi kamaghin an nighnizir gavgavim ko Godin ziam fer arazim pura bizim.

²⁷ Guizbangin nighnizir gavgavir God Afeziamın damazimin deragħa osımtıziba puvatızim, a kamakin: E borir amebogh-feziaba ovengezibar akurvaghıva, amizir odıarır men paba ovengezıba sarama akurvagh, egh men osımtızıba ateram. Ezi uaghan bizir mam, e uari uan darorıba deravıra dar ganam, eghti nguazır kamın arazıba e damutı e Godın damazımın mızegħan kogħam.

2

E arazir amir vamiran, bar gumazibar

1:14: Ro 7:7-10 **1:15:** Sng 7:14, Ro 5:19-21 **1:17:** Mal 3:6, Mt 7:11, Jo 3:27, Ro 11:29, 1 Ko 4:7 **1:18:** Jo 1:13, Ef 1:12, Je 2:3, 1 Pi 1:23, MAA 14:4 **1:20:** Snd 10:19, 17:27, Sav 5:1-2, 7:9 **1:21:** 1 Ko 15:2, Kl 3:8, Hi 2:3, 1 Pi 1:9, 2:1 **1:22:** Mt 7:21, 7:26, Lu 6:46, Ro 2:13, 1 Jo 3:7 **1:23:** Lu 6:47, Je 2:14 **1:25:** Jo 13:17, Ro 8:2, 2 Ko 3:18, Je 2:12
1:26: Sng 34:13, 39:1, 141:3, 1 Pi 3:10 **1:27:** Ais 1:16-17, 58:6-7, Mt 25:36, Ro 12:2, 1 Jo 5:18

amuam

¹ Nan adarasi, ia nighnizir gavgavim en Ekiam Kraisi Iesusin iti, a bizir aghuir Godin Nguibamin itibar Ekiam. Ia gumazir ziaba itiba deravira me damu egh gumazir ziaba puvatiziba akirim ragh me gasan marki. Ia amir arazir vamiran bar me damu.

² Eghti gumazitam kurukazir bar aghuim damigh, egh golin ring uan dafarim datigh, egh God ko migeir dipenimin aven mangam, eghti gumazir onganarazim korotiar bibizibar kurukegh egh uaghan God ko migeir dipenimin aven mangam,

³ eghti kurukazir bar aghuim gamizir gumazim ia deravira a damuva, egh a mikim suam, "Aruam, ni izi dabirabir aghuir kam daperagh," egh ia onganarazibagh amir gumazim kamaghin a mikim suam, "Ni munagh tugh," o "Ni nan dagarimning boroghin magh vazim daperagh,"

⁴ ia arazir kam kamaghin a gami. Mati ia uan nighnizibar aven igharazi darazi abigha men araziba tuisisi. Egh ia deravira nighnigha gumazibar araziba arazir vamiran me tuisizir pu. Puvati. Ia mati jasbar min otivigha nighnizir bar kurabar gumaziba tuisisi.

⁵ Nan adarasi, ia oragh. Nguazimin itir gumazibar damazibar itir gumazir onganaraziba, gumazir kaba God me amisevegha ghaze, me nighnizir gavgavimin arazimin iti. A fomira gumazimizar bar a gifongeziba bagha akam akira ghaze, a bar me gativagh men ganam. Kamaghin a gumazir onganarazir kaba misevegha ghaze, me God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven ikiam.

⁶ Ezi ia akar aghumsiziba onganarazibagh anidi. Ia nighnigh! Tina ia dikabira egha osimtiziba ia garisi, egha ia mikirvaghera kotiarbar zui? Kar gumazir daghaba bar izivaziba arazir kabagh ami.

⁷ Ezi God Iesusin ziar aghuim ia gati, ezi tina ziar aghuir kam gasighasisi? Dagiar aviriba itir gumazir kabara.

⁸ God en atrivir ekiam, egha an Akinafarimin an akar ekiam mam e ganiga ghaze, "Ni uabi uabi gifongezib moghin, ni igharaz darazigh ifongegh." Egh ia akar kam guizbangira a baragh an gin mangi, kamaghin ia arazir aghuim damuam.

⁹ Ezi ia arazir aghuim gumazir mam gamua egha igharazim akirim a gasara, kamaghin ia arazir kuram gami. Ezi Moses Osirizir Araziba kamaghin ia migei, ia an akamin gin zuir puvati.

¹⁰ Eghti gumazitam Moses Osirizir Araziba bar dar gin mangiva, egh arazir vamira abighiva, kamaghin an arazir kuram gami. A mati gumazir Moses Osirizir Araziba bar da bighizim.

¹¹ E fo, God kamaghin migei, "Ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan marki." Egha a uaghan kamaghin migei, "Ia gumazibav soghtima me arimighiran marki." Eghti ia poroghamiba uari bakeir arazim damuan koghiva, egh ia gumazir mam misueghti an aremegham, kamaghin ia Moses Osirizir Araziba abizir gumazibar otifi.

¹² Ia fo, Godin arazim en arazir kuramin gavgavim a givagh, eghiva e damuti e firighrigham. Egh gin God uan arazir kam ginighnighiva egh en araziba tuisigham. Kamaghin, ia gumazir Godin Arazimin apengan itibar akaba ko araziba zurara dar amu.

¹³ E fo, gumazitam igharaz darazir apangkuvir puvati, eghti God kotiamin a tuisighamin dughiamin God uaghan an apangkuvighan kogham. Ezi gumazim igharaz darazir apangkufi, Godin kotiamin a tuisighamin dughiamin a Godin apangkuvimin ganam.

Nighnizir gavgavim arazir aghuim sara zuir puvati, a pura bizim

¹⁴ Nan adarasi, gumazitam suam, "Ki nighnizir gavgavim Kraisin iti," egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin an nighnizir gavgavim pura bizim.

Kamaghin nighnizir gavgavir kam an akuragham, o puvati? Bar puvati.

¹⁵ Ezi Kraisin adarazir aveghbuatam o buaramizitam, korotiaba ko dagheba puvati,

¹⁶ eghti ian tav kamaghin a mikim suam, “Ni navir amirizimin iki. Ni mangiva inim ikeghiva uan mikarzim avaragh. Egh mangi dagher aviribar amiva egh navim izifagh.” Eghti akar kam manmaghin an akuragham? Ia uari korotiaba ko dagheba an akurvaghtima a deravira ikiam.

¹⁷ Ezi nighnizir gavgavimn arazim uaghan kamaghira ghu. Nighnizir gavgavim pura ikia, egha arazir aghuiba sara zuir puvati, egha nighnizir gavgavir kam, an aremezi moghin iti.

¹⁸ Tav kamaghin mikimam, “Gumazir maba nighnizir gavgaviba iti, ezi gumazir igharaziba arazir aghuibagh ami.” Ki kamaghin nin akam ikaragham, “Ni nighnizir gavgavim ikia egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin ki manmaghin nin nighnizir gavgavim gifogham? Ki arazir aghuibar amuam, eghti arazir kabara nan nighnizir gavgavim nin akagham.”

¹⁹ Ni nighnizir gavgavim kamaghin ikia ghaze, “Godin vamira iti.” A dera. Duar kuraba uaghan nighnizir gavgavir kam ikia, egha agoa atiati.

²⁰ Ni gumazir onganim! Ni nighnizir gavgavimra ikiava egha arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin nin nighnizir gavgavim a pura bizim. Ni ti akar kamn mingarim gifoghasa, o? Ia oragh.

²¹ Fomira en ovavim Abraham uan otarim Aisak isa ofa gamir danganimn anetigha egha Godin ofa gami moghin a gami. Ezi dughiar kamn God an arazimn ganigha egha Abraham migia ghaze, ni nan damazimn dera.

²² Ia bizir kam ginighnigh. Abrahamn nighnizir gavgavim ko an arazir aghuim voroghira ghu. Ezi arazir aghuir kam bar an nighnizir gavgavim gamima a guizbangira gavgafi.

²³ Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Abraham, a nighnizir gavgavim Godin itima, God an ganigha a dibora ghaze, a nan damazimn derazir gumazim.” Egha God kamaghin a dibori, “Nan roroam.” Ezi akar kamn mingarim, God a gamizima me Akinafarimn an osiri, Abraham uan otarim Aisak gamizir dughiamn arazir kam, a bar azenan oto.

²⁴ Ezi datirighin ia fo, gumazitam pura nighnizir gavgavim iti, God, “gumazir Godin damazimn derazim” a diborir puvati. Bar puvati. A gumazir arazir aghuim gamim ginighnigha, egha an nighnizir gavgavimra ginighnizir puvati, egha bizir kam bagha God a dibora ghaze, a nan damazimn dera.

²⁵ Ezi tuavir kamra, arazir kurabagh amir amizim Rahap, moga garir gumazir Josua amadazimningin akuragha aning amadazima aning tuavir igharazimn ghu. Kamaghin amizima God amizir kam migia ghaze, ni nan damazimn dera.

²⁶ E fo, gumazimn duam an mikarzimn averiamn itir puvati, an aremegha gifa. Ezi kamaghira, gumazim pura nighnizir gavgavim iti, egha an arazir aghuibagh amir puvati, kamaghin gumazir kamn nighnizir gavgavim an aremezi moghin iti.

3

E uan migirigiba deravira dar ganam

¹ Nan adarasi, dughiar God gumazamizibar araziba tuisighamn, e gumazir, gumazamizibar sure gamir ingangarim iniziba, God bar deravira en ingangariba tuisigham. Kamaghin amizima, ian tarazira God ifongezir arazibar gumazamizibar sure damuamin ingangarim inighan kogham.

² Dughiar aviribar e bizir vabara damuasa nighnigha, egha e paza dagh ami. Bizir kaba bar e batifi. Ezi gumazitam dughiatamn paza migeir puvati, a bar gumazir aghuimra, egha a uan mikarzim bar deravira an gari.

³ E ainin otevim isava hozin akam gigh-ufa, eghti ainin otevir kam a damuti a en

akam baraghiva deravira mangam. Ezi arazir kamın e bar deravira men ganti, me en gın mangam.

⁴ Ezi ia kuribagh nighnigh. Kuriba bizir bar ekiaba, ezi aminir ekiar gavgaviba dagh ivaima, da ongarim gısın ivemari. Ezi dar stiaba bar sufi. Ezi dar stian suizir gumazim managh mangisi ifongegha, egha a stia gighavkirima kurim tuavir kepten ifongezimın zui.

⁵ Ezi kamaghira, mızem uaghan bar suvigha en mikarzimın aven iti. Egha a zurara bar puvira ifaghati, egha uabi uan ziam puv a fe. E fo, avir muziarimra avir ekiam damighti a bar ekeveghiva egh ruarimın isitima temeaba bar isigham!

⁶ Ezi mızem uaghan mati avim, egha a en mikarzir otevir muziarir mam. Egha a uaghan arazir kurar aviribagh ami da otifi. A en mikarzibagh amima da mize, egha arazir kurar aviribagh amima da en ikirimiribar otifi, mati avir mizarıar ekiaba. Avir kam a uabi helin avim.

⁷ E fo, gumaziba asızir atiaba bar moghira da isava dar dai, kuaraziba ko asızir davaragharuiba ko ongarimın aven itir biziba bar. Egha me bizir kabar dava egha me dar gari da men apengan iti.

⁸ Gumazitam uabi uan mızem damightima an an apengan ikeghan kogham. Bar puvati. En mizeba zurara akar kurabav gei. Mati imezir kuraba gumazibagh amima da ariaghiri, da en akabagh izifa.

⁹ E uan mizebar Ekiamın ziam fe, a en Afeziam. God gumamazibar ingarizıma me an mirara otifi, ezi e uan mizebar e akar kurabav giava gumamazizir igharazibagh asighasisi.

¹⁰ Ekiam fer akaba ko akar kuraba, aning vırara mizer vamıram otifi. Nan adarasi, arazir kam a ikian kogham.

¹¹ Mozir dipatam, dipar aghuim ko ongarir pam, uaning veregh ikiam ti? Puvati!

¹² Nan adarasi, fighın temem olivin tememın mın bam, o? Puvati! O wainın temem a fighın temem mın bam, o? Puvati!

Kamaghira dipar apir aghuim ongarir dipam ko ikıva otivan kogham.

Gumazim Godın izezir fofozim ikıva, an arazir aghuıbar amuam

¹³ Ezi gumazitam ian tongın fofozir aghuim ko nighnızir aghuim iti, o? Kamaghın amir gumazitam ikıva, an dabirabim bar deragh. A fofozir aghuimın arazıbar gın mangıva gumazıbar asughasughıva egh uabi uan ziam fan kogham. Eghti gumazıba an arazir aghuir an amıbar ganam.

¹⁴ Eghti ia igharaz darazi navir bar kuraba men ikıva, egh zurara uan ziaba fısi tuavıba burıam, kamaghın ia uan fofozim ko nighnızir aghuıba bagh bar akueghan marki. Ia ifaragh egh uan arazıbar guızın akam dikabıraghan marki.

¹⁵ Ezi fofozir kam a Godın Nguıbamın ikegha izir pu. Puvati, kar nguazir kamın bizim. A navir ghurimın oto. Ezi Satan, an afeziam.

¹⁶ Ia oragh. Gumazıba navir kuraba gumazir igharazıbar iti, egha me zurara uan ziaba fasa tuavıba burı, gumazir kaba me navir vamıra itir puvati. Me arazir kuraba bar dagh ami.

¹⁷ Ezi gumazir fofozir aghuir Godın Nguıbamın izezim inizıba, me arazir kabagh ami: Faragha zuir arazim, me zurara nighnızir zuezıbar gın zui. Egha me igharaz darazi ko navir vamıran iti, egha gumazıbar asughasusi. Egha me gumazir igharazıbar akaba barası. Me igharaz darazir apangkuva egha arazir aghuıbar me gamı. Egha me arazir kamra gumazıba bar me gamı. Egha me arazir aghuıbar gın ghua ifarir puvati. Me bar guızbangıra dar gın zui.

¹⁸ Ezi kamaghın e navir vamıra iti, kar mati e dagher anabam akara. Ezi navir vamıran arazimın tuavımın, arazir aghuıba en dabirabimın otifi, mati dagher aghuıba azenimın aghui.

3:5: Sng 12:3, 73:8-9, Snd 12:18, 15:2 **3:6:** Snd 16:27, Mt 12:36-37, 15:11, 15:18-19, Mk 7:15, 7:20, 7:23 **3:8:** Sng 140:3, Ro 3:13 **3:9:** Stt 1:26, 5:1, 9:6, 1 Ko 11:7 **3:13:** Ga 6:4, Je 1:21, 2:18 **3:14:** Ro 2:17, 2:23, 13:13 **3:15:** Fl 3:19, Je 1:5, 1:17 **3:16:** 1 Ko 3:3, Ga 5:20 **3:17:** Ro 12:9, 1 Ko 2:6-7, 1 Pi 1:22, 1 Jo 3:18 **3:18:** Snd 11:18, Ais 32:17, Mt 5:9, Fl 1:11, Hi 12:11

4

Gumazir nguazimın arazibagh ifongezim, a Godın apanim

1 Bizir mıngarir manaba adariba ko mıdoroziyabagh amima da ian tongın otifi? Mıkarzimın agorogemın araziba ian navıbar iti, egha da ian mıkarzıbar aven ikia ia ko mısosi, kamaghın amizıma arazir kamın da akam adariba ko mıdoroziyabagh amima da otifi. Ti kamaghın puvati, o?

2 Ia biziba iniasa bar ifonge, egha ia da isir puvati. Kamaghın amizıma ia gumazııav sozıma da ariaghıri. Ia biziba iniasa dagh agoava, egha ia da isir puvati. Egha ia puv atara mısosi. Ia biziba iniasa ia God ko mıgeir puvati, ezi bizir kam bagha ia da isir puvati.

3 Egha ia biziba iniasa God ko mıgei, egha ia da isir puvati. Ian nıghnızıba derazir puvatızıma ia God ko mıgei. Ia bizir ian mıkarzimın agorogem itıba bagha nıghnısi. Kamaghın, ia biziba isir puvati.

4 Ia God ataki, mati amizim uan pam ategha ghua gumazir ıgharazıba isava akui. Ia orakıgh! Gumazim nguazimın arazibagh ifonge, a Godın apanim. Ezi ia ti bizir kam gıfozir puvati, o? Gumazim nguazimın arazıbar namakam gami, a Godın apanımın oto.

5 Godın Akınafarım kamaghın mıgei, “Duar God en navir averıabagh atızir kam, e God uabın apengara ikiasa a bar ifonge.” Ia ti ghaze, akar kam ti pura bizim? Puvati.

6 God en apangkuvavıra iti. Kamaghın amizi, Godın Akınafarım kamaghın mıgei,

“God zurara gumazir uan ziaba feba a me dikabıri,
egha gumazir uan ziaba dikabırıba
God men apankuva
egha bar deravıra me gami.”

7 Kamaghın amizıma ia uari dikabırıagh egh Godın apengan iki. Ia Satan munasaraghti, eghti a ia ategh arımangıgham.

8 Eghti ia Godın boroghıra mangiti, God ian boroghıra izam. Ia gumazir kuraba, ian navıba bar zuegh iki, mati gumazim uan dafariba ruezi da bar zue. Ezi ia gumazir nıghnızir pumuning itıba, ia nıghnızir kurar ian navımın itıba da atakıgh.

9 Ia navıba bar osemegh egh pamtem arangıva azıam. Ia gumazir datırıghın atıba, ia uan akazim ategh, egh ia arang. Ia gumazir bar akongezıba, ia uan agoroger kam ategh, navıba bar osemegh azi iki.

10 Ia Godın damazımın bar uari dikabırıagh iki. Ia kamaghın damuti, God ia fegham.

E akaba ıgharaz darazıgh asan kogham

11 Nan adarasi, ia Godın gumazamizir ıgharazıba akar kurabar me mıkıman markı. Gumazim akar kuramın ıgharazitav mıkeme, o akam a gasi, an akar kuramın Moses Osirizir Arazııav gei, egha a Moses Osirizir Arazıba iria. Ezi ia Moses Osirizir Arazıba iria, ia mati gumazim Moses Osirizir Arazıbar apengan itir pu. Puvati. Ia mati jasın mın oto.*

12 God uabıra Moses Osirizir Arazıba anıdı, egha a uabıra jas. A uabıra gumazamizıbar akurvaghıam, o me gasıghasıgham. Kamaghın ia te, ia jasın mın gumazamizir ıgharazıba tuisısi?

E kamaghın mıkıım suam, Ekıam ifueghtıma, e bizir e nıghnızıbar amuam

13 Ia oragh, ian tına suam, “Datırıghın, o gurumzaraghan e nguıbar ekıar mamın mangıghıva dagıar ıngangarım azenir vamıran a damıgham. Egh arazir kamın e dagıar avırıba inıam.”

14 Ia zurara kamaghın mıgia, egha ia fozir puvati, bizir manam gurumzaraghan otıvam. Ian ikırımırım mati mıgharım, a dugıar otevimra ikegh egh bar gııvaghıam.

4:1: Ro 7:23, Ga 5:17, 1 Pi 2:11 4:3: Sng 66:18, Ais 1:15, Mai 3:4, Sek 7:13, 1 Jo 3:22 4:4: Jo 15:19, 17:14, Ro 8:7, Ga 1:10, 1 Jo 2:15 4:5: Stt 6:5, Kis 20:3-5, Nam 11:29, Snd 21:10 4:6: Sng 138:6, Snd 3:34, Lu 14:11, 1 Pi 5:5 4:7: Ef 4:27, 6:11-12, 1 Pi 5:7 4:8: 2 Sto 15:2, Ais 1:16, Sek 1:3, Mal 3:7, Je 1:8, 1 Jo 3:3 4:10: Jop 5:11, 22:29, Mt 23:12, 1 Pi 5:6 4:11: Lu 6:37, Ro 2:1, Ef 4:31, 1 Pi 2:1 * 4:11: (4:11) Moses Osirizir Arazıbar aven itir akar otevir kam, Jems ti vezin kamın a gınırı. Kar akar Wok Pris 19:18 ko Jems 2:8ın itım. 4:12: Mt 10:28, Ro 2:1, 14:4, 14:13 4:13: Lu 12:18-20 4:14: Sng 39:5, 39:11, 102:3, Je 1:10, 1 Pi 1:24 4:15: Ap 18:21, 1 Ko 4:19, Hi 6:3

¹⁵ Kamaghin amizi, ia kamaghin mikim, “Ekiam ifueghtima, e angamra ikiva, egh bizir e nighnizibar amuam.”

¹⁶ Ezi ian arazir ia datirighin amim, ia uari uan ziaba fava egha ingangarir ekiabar amuasa dar gun migei. Ia uari fer akar kam, a bar ikufi.

¹⁷ Ia deravira nighnigh! Ia arazir aghuir damuamin tam gifogh, egh ia a damuan koghiva, kamaghin ia arazir kuram gami.

5

Gumazir bizir aviriba itiba me ivezir kuram iniam

¹ Ezi datirighin, bizir aviriba itir gumaziba, ki akam ia mikimasa ifonge. Ia oragh! Ia osimtizer ekiar ia bativamibagh nighnigh, egh ia pamtem dimiva arang iki.

² Ian bizir aghuiba da bar kuvigham. Eghti ian korotiaba barareba dar ghoregham.

³ Eghti ian gol ko silvaba bar mighovegham, eghti mizirizir kam ian arazir kurabar amighti da azenim giregham. Eghti mizirizir kam avimin ian mikarzipar isiam. Ekiam izamin dughiam bar roghira izi, ezi ia pura biziba ko dagiaba akuvazima da iti.*

⁴ Ia deravira oragh, ingangarir gumaziba ian azenibar dagheba isi, ezi ia me gifaragha egha men ivezir mabar anogoroke. Ezi ingangarir gumazir kaba me uan ivezibagh nighnigha egha Godin dia ghaze, a ian arazir kuraba ikarvaghham. Ezi ingangarir gumazibar dindiam, Ekiar Bar Gavgavim Itim, a baraki.

⁵ Ezi dughiar ia nguazir kam in itim, ia bizir aghuir aviriba isava egha ia bar akuegha iti. Egha ia dagher aviriba apava bar ekefe. Ezi God ia misoghti ia arimighiramin dughiam, an otogha gifa.

⁶ Ia gumazir aghuibar kotim gamigha egha me misoghezima me ariaghire. Ezi

me ian gavgavim munamadir puvati, egha ia ikarvagha ia misoghezir puvati.

Ia gavgavigh ikiva egh God ko mikim, egh Ekiam mizuamti a ua izam

(Sapta 5:7-20)

E gavgavigh ikiva egh osimtiziba ateriva egh Ekiam mizuamti a izam

⁷ Kamaghin amizima, nan adarasi, ia tuivigh gavgavigh osimtiziba ateriva egh Ekiam mizuamti a ua izam. Ia fo, gumazir azenim itim, a dagher aghuiba an azenimin aghungasa an adav zuai. Egha a gavgavim uan navim ganiga egha aghumra ikiava amozim ko aruem mizuai, aning uan ingangarim faragh a damuam. Eghti a gin dagheba iniam.

⁸ Ezi ia uaghan gavgavim uan navibar aningiva egh aghumra ikiva egh osimtizer ia bativim ater. Ia fo, Ekiam Izamin Dughiam a bar roghira ize. Kamaghin amizima ia tuivigh gavgavigh iki.

⁹ Nan adarasi, ia Godin gumazamizir igharazibar atariva egh akiribar me mikiman marki. Ia fo, ia kamaghin damutima, God jasin min otoghiva ian arazir kuraba tuisigham. Ia oragh, jasin kam a tiar akamin tughav iti!

¹⁰ Nan adarasi, ia fomira Godin akam inigha izir gumazir Ekiamin ziamin akam akuniziba, ia me ginighnigh. Apaniba arazir kurabar me gami, ezi me tuivigha gavgavigha osimtizer kam ateri. Ia men arazir kam inigh, egh men gin mangi.

¹¹ Ia oragh. E ghaze, “Gumazir tuivigha gavgavigha osimtiziba ateriba, me bar akuegha egha deravira iti.” Ia Jopin eghaghanim gifo, a tugh a gavgavigha osimtizer a batoziba a bar da ateri. Ezi ia fo, Ekiam gin bar arazir aghuimin a gami. E bar fo, Ekiam en apangkuvavira iti, egha zurara bar deravira e gami.

4:17: Lu 12:47, Jo 9:41, 15:22, Ro 1:20-21, 2:17-18, 2:23

5:1: Snd 11:28, Lu 6:24, 1 Ti 6:9

5:2: Jop 13:28, Je 2:2

* **5:3:** (5:3) God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiamin, a dagiar aviriba itir gumazibar bizir aghuibar ganiva da tuisighan kogham. Puvati. A men arazibar ganiva da tuisigham. Gumazir kaba, bizir bar kuvigham dar suiki, ezi bizir kam en aka ghaze, me nguazimin itir dughiamin me arazir aghuim gamir puvati. Ezi avir kam in akam ghaze, me ivezir kuram iniam. **5:4:** Lo 24:14-15, Jer 22:13, Mal 3:5 **5:5:** Jer 12:3, 25:34, Amo 6:1, 6:4, Lu 16:19, 16:25, 1 Ti 5:6 **5:7:** Lo 11:14, Jer 5:24, Hos 6:3, Jol 2:23, Sek 10:1, Lu 21:19 **5:8:** Ro 13:11-12, Fl 4:5, Hi 10:25, 10:37, 1 Pi 4:7 **5:9:** Mt 24:33, 1 Ko 4:5, Je 4:11 **5:10:** Mt 5:12, Hi 11:35 **5:11:** Kis 34:6, Jop 1:21-22, 2:10, 42:10, Sng 94:12, 103:8, 111:4, Mt 5:10-11

E guizbangira pîn darigh mikîman kogham

¹² Nan adarasi, e damuamin bizir faragha zuim, a kamakîn. Dughiar ia akar dikîrîzim damuamim, ia pura Godin Nguibamin ziam diponan marki, egh guizbangira darigh nguazim o bizir igharazim diponan marki. Egh ia pura suam, “Ki guizbangira bizir kam damuam.” Egh suam, “Ki guizbangira bizir kam damuan kogham.” Egh ia uan akamin gin mangi. Ia mikîmîva guizbangira pîn diboroghti, eghti God ivezir kuram ia danigam.

Godin damazimin derazir gumazim, a God ko mîgei, an azangsîzim bar gavgavir ekiam iti

¹³ Ezi ian tav ti osimtîzim ateri? Kamaghin a God ko mikîm. Ezi ian tav ti bar akonge? An Ekiamin ziam fer ighiabar amu.

¹⁴ Ezi ian tav ti arei? A Kraisin adarazir gumazir dapanibar diaghtîma, me izi, a bagh God ko mikîmîva, egh Ekiamin ziamin me borem an mikarzim gingegh.

¹⁵ Egh me nighnîzir gavgavim Godin ikîva God ko mikîmtîma, eghti azangsîzir kaba an akurvagh a damightîma, a ghua-maghegham. Ekiam arimariar gumazir kam uam a fegham. Eghti an amizir arazir kuraba, Ekiam da gin amadagham.

¹⁶ Kamaghin amizîma, ia vaghvagh uan arazir kurabar gun Godin gumazamizir igharazibav kim. Eghti God ian akurvaghsî, ia uari bagh God ko mikîmtîma, eghti God ia damightîma ia ua deragham. Ezi gumazir Godin damazimin deraghavira itim God ko mîgei, an azangsîzim bar gavgavir ekiam iti, eghti a igharaz darazir akurvagham.

¹⁷ Elaija en mîn garir gumazim. Egha a pamtem God ko mikemegha ghaze, amozimin izan kogham. Ezi God amozim tivazîma amozim azenir 3 pla ko iakinir 6 plan nguazimin izezir pu.†

¹⁸ Egha a gin ua God ko mîgeima, God amozim amadazîma a zaghiri, ezi dagheba uam azenibar aghui.

Gumazim guizîn tuavim ateghti, e uam a inigh izam

¹⁹⁻²⁰ Nan adarasi, ian tav guizîn akamin tuavim ategh pura akar igharazimin gin mangam, eghti ian tav uam a inigh izi guizîn akamin tuavim datîgham, gumazir kam arazir bar aghuim gami. Ia akar kam deragh a ginighnigh! Ian tav gumazir arazir kurabagh amimin akuraghtîma a tuavir kuram ategh ua God bagh izegham, gumazir kam, an arazir kurabagh amir gumazimin duamin akuraghtîma an aremeghan kogham. Eghti arazir kamra God arazir kurar aviriba gin amadagham.‡

5:12: Mt 5:34-37 5:13: Ef 5:19, Kl 3:16 5:14: Mk 6:13, 16:18 5:15: Ais 33:24, Mt 9:2, Mk 16:18 5:16: Lo 9:18-20, 1 Sml 12:18, 1 Kin 13:6, Sng 34:15, Jo 9:31 5:17: 1 Kin 17:1, 18:1, Lu 4:25, Ap 14:15 † 5:17: (5:17) Elaija, a fomira itir Godin akam inigha izir gumazim. 5:18: 1 Kin 18:42-45 ‡ 5:19-20: (5:20) Marazi ghaze, Kraisin gin zuir darazi, men marazi Godin guizîn akam ataki. Ezi Jems men arazibar kîrasa, akinafarir kam osiri.

Pitan Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Pita Kraisin gumazamizir osimtizir ekiam ateriba, gavgavim men nighnizir gavgavibar aningasa, akinafarir kam osiri. A ghaze, Kraisin adarasi ua Krai Iesusin akar aghuim ginighnigh. A kamakin: Iesus aremegha ua dikafi, egha akar dikirizim gamua ghaze, a ua izam. Me akar a dikirizir kam ginighnighiva an otivamin dughiam mizuam iki.

Guizbangira, Kraisin adarasi osimtiziba ateri, ezi bizir otizir kam, God men nighnizir gavgavibar ganiva fogham, me guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. Eghti me nighnizir gavgavim gavvagh mamaghira iki mangiti Krai ua izam. Eghti dughiar kam me ivezir aghuim iniam.

E guizbangira Godin adarazir otifi, kamaghin e arazir aghuibar amuva egh bizir aghuir e iniamibav zuamam

(Sapta 1:1-2:10)

¹ Ki Pita, Krai Iesusin aposel. Ki akinafarir kam Godin gumazamiziba bagha an osiri, ia nguibar igharazibar gumazamizir pura guraghav itibar min, pura tintinimin Pontus ko Galesia, ko Kapadosia, ko Esia koma Bitinian Provinsba itiba.

² God kamaghin ifonge, ia Krai Iesusin akam baraghti, an ghuzim ia rueghti ia Godin damazimin zuegham. Egha fomira God Afeziam ia gifo, egha ia misevezi ia an gumazamizibar otifi. Godin Duam ia gamizima ia an gumazamizibar otifi, tu-avir kam a ia misefe. Ezi God bar ian apangkuvigha egha ia gamima ia navir amirizimin iti.

Ikirimirir bar aghuim a Godin Nguibamin ikiava e mizuai

³ E Godin ziam fe, a en Ekiam Krai Iesusin Afeziam! Ezi an apangkuvir ekiam en ikiava Krai Iesus gamizima a ua dikafi, ezi tuavir kamra, God ikirimirir igiam e ganingi. Ezi ikirimirir igiar kam gavgavim e ganingizi, e bizir aghuir e fo e iniaba, e da baghavira mizuai. E God e bagha inabazir biziba bagha mizuavira iti, egha nighnizir gavgavim dar ikiavira iti.

⁴ Ezi God, ikirimirir kam uan Nguibamin e daningasa, egha e amisefe. Ezi ikirimirir kam a ikuvighan kogham. A bar deraghavira ikiva, egh uaghan migoveghan kogham. God uan Nguibamin ia bagha a da ariki.

⁵ Ezi ia Krai nighnizir gavgavim an iti, kamaghin amizima God uan gavgavimin ia pasa, ezi ia deravira iti. Ezi a ua ia iniasa, egh ia damuti ia deragh ikiam. Ezi Godin akurvazir kam, dughiam givaghtima an azenim giram.

⁶ Ia, God damuamin bizir kam a bagh bar akongegh. Ezi datirighin dughiar otevir kam osimtizir aviriba ia bativa, egha mizaziba ia ganidi.

⁷ Arazir kam God ian nighnizir gavgavibar gan fogham, ia guizbangira nighnizir gavgavim an iti, o puvati. E fo, gol a bizir aghuim, eghti me avimin a tuaghiva, a gifogham, a guizin gol, o puvati. Ezi gol a givaghamin bizim. Ezi en nighnizir gavgavim gol bar a gafira. Kamaghin amizima arazaraziba ia bativtima, ia fogh, ia nighnizir gavgavim Kraisin iti. Eghti dughiar Krai Iesus ua izamim, a bar ia gakueghiva, ian ziaba fiva ziar ekiaba ia daningam.

⁸ Ezi ia an ganizir puvati, egha ia a gifuegha uan naviba isa a ganingi. Ezi datirighin ia an gari puvati, egha ia nighnizir gavgavim an ikia egha bar akonge. Agoroger kam a nguazir kam bizir maba bar dagh afira, e a mikimamin akabagh asa.

1:1: 2 Ti 1:15, Je 1:1 **1:2:** Ro 1:7, 8:29, 2 Te 2:13, Hi 10:22, 12:24, 2 Pi 1:2 **1:3:** 1 Ko 15:20, 2 Ko 1:3, Ef 1:3, Je 1:18
1:4: Kl 1:5, 1:12, 2 Ti 4:8, Je 5:4 **1:5:** Jo 10:28-29, 17:11-15, Ju 1 **1:6:** Ro 12:12, 2 Ko 4:17, 6:10, Je 1:2, 1 Pi 5:10
1:7: Jop 23:10, Sng 66:10, Snd 17:3, Ais 48:10, Sek 13:9, Mal 3:3, Ro 2:7, 2:10, Je 1:3 **1:8:** Jo 20:29, 2 Ko 5:7, Hi 11:1, 11:27, 1 Jo 4:20 **1:9:** Ro 6:22

⁹ Ezi ian nighnizir gavgavimın mınğarım a kamakın, God ian akurvasi. Ezi ia an akurvazim isi.

¹⁰ Akurvazir kamra, fomıra Godın akam inigha izir gumaziba an gun mikeme. Me ghaze, God ian apangkuvighıva ian akurvaghām. Egha me akar kamın mınğarım baghava pamtem ingarava bar deravırāma a buri.

¹¹ Egha me pura dughiam bagha gari, a manadozoghın otogham, egh a manmaghın izam. Kraisın Duam men aven iki-ava me miğia ghaze, Krais faragh mızazim inighıva, eghti bizir aghuarir avırıba gın otivam.

¹² God kamaghın men aka, me uari bagha ingarir puvati, me ia bagha ingari. Ezi God uan nguibamın uan Duam anemadazıma a izaghıri, ezi Godın Duamın gavgavimın gumazir akar aghuim akurıba God amızir bizıbar gun ia miğei. Ezi en-selba uaghan bizir kabagh foghasa bar ifonge.

God ghaze, ia nan gumamazıbarā

¹³ Kamaghın amızıma ia ingarsıvıra uan nighnızıba akır ikıva, egh uan navir ghurımın arazıba dıkabın. Krais İesus uamategh izamın dughiamın God uan apangkuvim ia danıngam. Ia an apangkuvir ia fogha iniamim, ia pamtem a gınıghnıghıva a baghıvıra mızuam iki.

¹⁴ Ia borir akaba barazıbar mın iki. Fomıra ia fozir puvati, egha ia navir ghurımın arazir kurabar gın zui, egh datırıghın ia ua dar gın mangan marki.

¹⁵⁻¹⁶ Ezi Godın akınafarımın osızirim ghaze, “Kı arazir kurabar saghon ikiava, bar zue, eghti ia uaghan nan mın arazir kurabar saghon iki, bar zuegh, egh nan gumamazıbarā iki.” Godın ian diazim,

arazir kuratam an itir puvati. Eghti kamaghın ia uaghan, ia amir arazıtam ikuvıghan marki. Ia, an gumamazıbarā.

God bar ivezir ekiamın ua e iniasa a gami

¹⁷ Ia zurara, God ko miğıava a diborava ghaze, En Afezıam. Ezi Afezıar kam en zıabagh nighnızir puvatıgha e tuisısi. Puvati. An en arazıbar gara vaghvaghā e tuisısi. Eghti ia datırıghın nguazir kamın itir dughiamın ia pura guıghav itir gumamazıbar mın an iki. Egh ia bar Godın apengan iki.

¹⁸ Ezi ia fo, ia uan ovavabar arazir kuraba isava egha dagh amuava dar gın zui. Arazir kaba da dagheba Puvati. Ezi God ia gıvezegha egha ian arazir kuraba gın amada. God ia gıvezezir dughiamın, a nguazir kamın bizir ikuvıtam anıngızir puvati, mati silva ko gol. Puvati.

¹⁹ A Kraisın ghuzımın ia gıvese, ezi ghuzir kam a bar pın ko. Ezi Krais a sipsipın nguzir mamın mın ami. Ofa gamır sipsıpa, duar kurıba dar mıkarzıbar puvati, ezi Krais mati sipsipın nguzir mam, an arazir kuraba an itir puvati.*

²⁰ Fomıra God tıghar nguazımın ingaram, a faragha ua ia gıvezamın inganğarım bagha Krais amısefe. Ezi datırıghın e itir dughıar abuananaba, God ian akurvaghāsa Krais bar azenara ian aka.

²¹ A ian akurazıma ia God nighnızir gavgavım an iti. God a gamızıma a uam ovevemın dıkafi, ezıma God bar Krais isa bar pın aneti. Ezi kamaghın ia nighnızir gavgavım Godın ikıva, egh ia a mikemezir bizir ia fogha iniamıba baghıvıra mızuam iki.

Ia bar gumamazıbagh ifongegh

²² Ia guızın akam baregha an gın zui, egha arazir kamın ia Godın damazımın zue. Egha ia uaghan Godın gumamazıbarā

1:10: Dan 2:44, Hag 2:7, Sek 6:12, Mt 13:16-17, 2 Pi 1:19-21 **1:11:** Sng 22, Ais 53, Lu 24:26-27, 1 Pi 3:19, 2 Pi 1:21

1:12: Dan 9:24, Ef 3:10, Hi 11:13, 11:39-40 **1:13:** Lu 12:35, Ro 13:13, 1 Ko 1:7, 1 Te 5:6-8 **1:14:** Ro 12:2, Ef 2:3, 4:17-18, 1 Te 4:5 **1:17:** Lo 10:17, Mt 6:9, Ap 10:34, Ro 2:11, 2 Ko 5:6, 7:1, 2 Ti 4:14, Hi 11:13, 12:28, MAA 2:23 **1:18:**

Ese 20:18, 1 Ko 6:20, 7:23, 1 Pi 4:3 **1:19:** Kis 12:5, Ais 53:7, Jo 1:29, 1:36, Ap 20:28, 1 Ko 5:7, Hi 9:12-14, 1 Pi 1:2, MAA

5:9 * **1:19:** (1:19) Ezi İsaıelba ofa damuasa sipsip inigha izi, egh arazir kuraba gın amangasa, o ofan ıgharagha garım, an God damuasa, me sipsipın bar aghuim inıgh izi ofa damuam. (Wok Pris 22:17-25ın gan) Pita Moses Osırızir Arazir kam gınıghnıgha, egha miğei, Krais mati ofa damuamin sipsipın aghuir mam. **1:20:** Ap 2:23, Ga 4:4, Ef 1:4, 1:10, Kl 1:26, Ta 1:2-3, Hi 9:26 **1:21:** Jo 14:6, Ap 2:24, 2:33, Ro 4:24, 5:1-2, 10:9, Fl 2:9, Hi 2:9, 1 Pi 3:22 **1:22:** Jo 13:34, Ap 15:9, Ro 12:9-10, 1 Ti 1:5, 2 Pi 1:7, 1 Jo 3:18

guizbangira me gifonge. Egh datirighin ia bar me gifueghiva, bar uan naviba isiva me daningh.

²³ Egha ia datirighin gumazamizir igiabar otivigha gifa, mati ia dagher biar igiamin min azenimin oto. Egha ia dagher biar pura ikuvibar min aghuir puvati. Ezi dagher ovizir kam, a Godin akam, ezi akar kam zurara ingar iki, mamaghira ikiam.

²⁴⁻²⁵ E fo, Godin Akinafarim kamaghin migei,

“Gumazamiziba dadabar min ami, me dughiar ruarimin nguazimin itir puvati.

Egha men ziaba mati akimariba, me atamra gefi.

Dadaba midii, ezi akimariba iri.

Ezi Godin akam zurara ikia kamaghira iti.”

Akar kam Godin akar aghuim, me ia mikini.

2

Ekiam a dagiar aghuir angamra itim

¹ Ia gumazamizir igiabar otivigha gifa, kamaghin ia arazir kuraba bar, ko akar ifavariba ko, arazir ifavariba ko, biziba bagha navim ikuvir arazim ko, girakirangin migeir araziba, ia bar da atakigh.

²⁻³ E fo, borir iririvim an otem bagha bar kufi. Kamaghira, ia Godin Duam ia ganingizir daghem baghiva mitiriam ian aghi, bizir kuratam an itir puvati. Guizbangira, Godin arazir a ia gamim, ia a gifo, Ekiam a bar moghira dera. Kamaghin ia Godin Duamin daghem amiva aghungiva egh Godin Duamin aven gumazir aruabar min ikiam.

⁴ Egh ia Ekiam bagh izi, a dagiar aghuir angamra itimin min iti. Gumazamiziba an aghua, ezi God a ginabagha egha an garima a bar pin ko.

⁵ Ezi ia uaghan, dagiar angamra itibar min. God ia gami, eghti ia dipenimin

min otoghti, an Duam dipenir kammin aven ikiam. Eghti God ua bagh ia miseveghti, ia an ofa gamir gumazibar min ikiam. Egh ia Krai Iesusin ziamin ia bar ofan min uari isi God daning. Arazir kam, God bar a gifonge.

⁶ Godin Akinafarim ghaze,

“Ia gan.

Ki dagiar aghuir mam amisevezima a bar pin ko.

Ezi ki datirighin Sionin mighsiamin dagiar kam anerisi.

Ezi a dipenim aterir dagiamin min oto.

Ezi gumazir nighnizir gavgavim an itim, an aghumsizim inian kogham.”

⁷ Ezi ia nighnizir gavgavim Kraisin itiba, ia fo Krai mati dagiar bar aghuim. Ezi nighnizir gavgavim puvatiziba, Godin Akinafarimin me ghaze,

“Dagiar kam, dipenimin ingarir gumaziba, an aghuagha a batoke, ezi datirighin a dipenim aterir dagiamin oto.”

⁸ Ezi Godin Akinafarim uaghan ghaze,

“Dagiar kam a gumazamizibagh amima, me asaghpura daighiri.”

Me akam barazir puvatigha kamaghin, me daighiri. Fomira God fo, bizir kam me bativam.

⁹ Ezi God ia misevegha givazima ia an adarazir otifi. Egha ia atrivimin ofa gamir gumazibar otifi. Ia guizbangira Godin gumazamizibara, egha God baghavira iti. Egh ia Godin gumazamizibar ikiva egh an arazir aghuir a ia gamizibar gun mikimasa, ia misefe. Ia faragha mitarmemin ikezi, a ian diagha uan angazangarir aghuimin ia ati.

¹⁰ Fomira ia pura gumazamizir kinibar min iti, egha datirighin ia Godin gumazamiziba. Egha fomira ia Godin apangkuvim inizir puvati, egha datirighin ia an apangkuvim inigha gifa.

1:23: Jo 1:13, Hi 4:12, Je 1:18, 1 Jo 3:9 **1:24-25:** Ais 40:6-8 **2:1:** Ef 4:22, 4:25, Kl 3:8, Hi 12:1, Je 1:21 **2:4:** Sng 118:22, Ais 28:16, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:5:** Kis 19:6, Ais 61:6, Hos 14:2, Mal 1:11, Ro 12:1, Ef 2:21-22, Fl 4:18, Hi 13:15-16, MAA 1:6 **2:6:** Ais 28:16, Ro 9:33, Ef 2:20 **2:7:** Sng 118:22, Mt 21:42, Ap 4:11 **2:8:** Ais 8:14-15, Ap 4:11, Ro 9:22, 9:33, 1 Te 5:9 **2:9:** Kis 19:5-6, Lo 4:20, 7:6, 14:2, Ais 9:2, 40:20-21, 43:20-21, Jo 17:19, Ap 20:28, 26:18, Ef 5:8, Kl 1:13, Ta 2:14, 1 Pi 2:5 **2:10:** Hos 1:9-10, 2:23, Ro 9:25

E igharazibar tongin deraghvira daruam

(Sapta 2:11-3:22)

E Godin ingangarir gumazibar min ikiam

11 Nan roroaba, ki akar gavgavimın ia migei, ia nguazir kamın ikia mati gumamazir pura guighav itiba, ko gumazir nguibaba puvatizibar min iti. Ezi ki ia migei, ia bar navir ghurimın arazir kuraba bar ada atakigh. Arazir kaba ian duaba ko misosi.

12 Ia bar deraghvira Kraisin azenan itir gumazibar tongin daru. Eghti me akar kuraba ia mikimiva, gin ian arazir aghuibar ganiva, egh me God izamin Dughiamın, an ziam fam.

13 Ia Ekiamın gin zui, kamaghın ia gavman osirizir araziba bar da baraghiva dar gin mangi. Atrivir bar ekiam, ia an akam baragh.

14 Gavmanın gumazir dapaniba, a me amisevegha ingangarir kam me ganingi, me gumazir arazir kurabagh amiba me ivezir kuraba me daningam. Egh gumazir arazir aghuibagh amiba, me men ziaba fam. Kamaghın ia uaghan gavman gumazir dapanibar akabar gin mangi.

15 Gumazir onganiba zurara akar kuraba ia gasi. Ezi God arazir aghuiba ia dar amuasa a ifonge, eghti tuavir kamın ia men akaba minivagham, eghti me mikiman kogham.

16 Ia bar firiaghrizir gumazibar min iki. Egh kamaghın nighnighan marki, "E datirighın firiaghıre, egh mangi arazir kurabar amuam." Puvati. Ia Godın ingangarir gumamazibar min iki.

17 Egh ia arazir aghuibar gumaziba bar me damu: Egh uan naviba isiva Godın gumamazibar aning. Ia uaghan Godın gin mangiva an apengan iki. Egh ia ziar ekiam atrivir ekiam daning.

E Kraisin arazibar gin mangiva, egh mizazibainiam

18 Ia pura ingangarir gumaziba, ia uan gumazir ian garir ekiabar apengan ikiva, egh men akaba baragh, egh deraghvira me damu. Ki gumazir ian asughasuziba ko gumazir aghuibara migeir puvati, ia uaghan, gumazir ian gara ian asughasuzir puvatiziba sara, men apengan iki.

19 E fo, gumazitam Godın gin mangiva ingangarim damuti, me pura mizaziba a daningam, eghti a mizaziba iniam, eghti God an arazir tugha gavgavimın bagh bar ifongeghiva, bar deraghvira a damuam.

20 Egh ia arazir kuram damuti me ia misoghti, ia mizazim inigh tugh gavgavigham, ian arazir kurar kamın ivezir aghuiba puvati. Egh ia arazir aghuim damuti, me ia misoghtıma ia mizazim inigh tugh gavgavigham, eghti God arazir aghuim ia damuam.

21 Kraıs mizazim inigha ian akura, kamaghın God Kraisin arazir kamın gin mangasa ian dia. Egha a uan arazir amizir kam en aka, eghti e an gin mangam.

22 "Krais arazir kuratam gamizir puvati, egha uaghan akar ifavaritam mikemezir puvati."

23 Ezi me akar kurabar a migeima, a men akatam ikarazir puvati, egha a mizazim inigha paza me damuasa me migeir puvati. A uabi isa jas ganingi, jas a God. A fo, kar jasin bar deravira bizibar tuisizim.

24 Ezi Kraıs en arazir kuraba isa uan mikarzim gatigha, egha ter ighuvimın areme. A kamagh sua, e arazir kuraba bar ada ateghiva, angamra ikiva arazir aghuibar amuam, kamaghın an areme. Me a misoghezıma an mizazir dafar kam ia gamima, ia ua dera.

25 Ia bar sipsipbar min tintinibar ghuegha ovenge. Ezi datirighın ia ua-

2:11: 1 Sto 29:15, Sng 39:12, Ro 13:14, Ga 5:17, 5:24, Hi 11:13, Je 4:1 **2:12:** Mt 5:16, Lu 19:44, Ro 12:17, 2 Ko 8:21, Fl 2:15, Ta 2:8 **2:13:** Mt 22:21, Ro 13:1, Ta 3:1 **2:15:** Ta 2:8, 1 Pi 2:12, 3:16 **2:16:** 1 Ko 7:22, Ga 5:1, 5:13 **2:17:** Snd 24:21, Mt 22:21, Ro 12:10, Fl 2:3, Hi 13:1, 1 Pi 1:22 **2:18:** Ef 6:5, Kl 3:22, 1 Ti 6:1 **2:20:** 1 Pi 3:14, 3:17, 4:14-15
2:21: Mt 16:24, Jo 13:15, Ap 14:22, 1 Pi 3:18, 1 Jo 2:6 **2:22:** Ais 53:9, Jo 8:46, 2 Ko 5:21, Hi 4:15 **2:23:** Ais 53:7, Mt 27:39, Jo 8:48-49, Hi 12:3, 1 Pi 3:9 **2:24:** Ais 53:5, Ro 6:2, 6:11, 7:6, Hi 9:28 **2:25:** Ais 53:6, Ese 34:5-6, 34:23, Mt 9:36, Jo 10:14, Hi 13:20

mategha sipsipbar garir gumazim bagha ize, a ian duabagh eghuvir gumazim.

3

Akar poroghamibar zuim

¹⁻² Ezi kamaghira, amizir pabar itiba ia uan pabar apengan ikiva egh men akaba baragh. Ki kamagh sua, gumazir kataba me nighnizir gavgavim Godin akamin itir puvatighi, ia men amuiba, ia men apengan ikiva, men akaba baraghiva, bar deravira daruti, me ian arazibar ganam. Ia Godin akar aviribar me mikiman marki, me ian arazir zueziba ko Godin apengan itir arazibar ganiva men tarazi navibagh iragham. Kamaghin, amiziba uan pabar apengan iki.

³ Egh ia pura azenan uan mikarziba asingiva, dapanir ariziba ikiva golin adariba ko korotiar aghuibar aghuan marki. Puvati.

⁴ Ia uaghan uan navir averiaba sara asing, kurukazir kaba ikuvighan kogham. Kurukazir kaba, kar ikirimirir aghuim ko navir amirizim itir arazim. Arazir kaba Godin damazimin bar dera.

⁵⁻⁶ E fo, fomira itir amiziba, me uari isa God ganiga, egha bizir God me daningamim bagha mizuai. Me arazir kaba uarir kuruka, egha me uan pabar apengan iti. Kamaghira Sara uan pam Abrahamin akam baragha “gumazir ekiam” a garisi. Ia arazir aghuibar amuva, egh bizitamin atiatingan kogh, egh mati ia Saran guivibara.

⁷ Ezi kamaghira ia amuiba itir gumaziba, ia nighnizir aghuibar gin mangiva egh uan amuiba ko deraghvira iki. Me gumazibar min gavgavizir puvati. Egh ia deraghvira me damuva, egh men akurvagh. Egh men nighniziba ko men araziba dikabinan marki. Me uaghan ia ko God pura ia daningamin ikirimirir aghuim iniam. Bizitam ia God ko migeir tuavim apiran koghsi, ia uan amuiba ko deraghvira iki.

E zurara arazir aghuiba igharaz darazir amuam

⁸ Ezi ki uan migirigiba kamaghin da givasa, ia bar moghira nighnizir vamira ikiva, egh navir vamira uarir iki. Ia bar Kraisin adarasi ifuegh ikiva, egh men apangkuv, egh uari abirir arazim damu.

⁹ Eghti gumazitam arazir kuratam ia damighti, ia arazir kuramin a ikarvaghan marki. Me akar kuratamin ia mikemeghti, ia akar kuramin me ikarvaghan marki. Ia me ikarvaghamin arazimra kara, ia me bagh God ko mikimtima, an arazir aghuim me damu. God bizir aghuim ia daningasa, kamaghin a ian dia. Ezi kamaghin ia gumazir igharaziba arazir aghuim me damu.

¹⁰⁻¹² Godin Akinafarim ghaze,

“Ekiam gumazir arazir aghuibagh amibar garava, egha men azangsziba barasi.

Egha gumazir arazir kurabagh amiba, Ekiam me gifongezir puvati.

Kamaghin tina ikirimirir aghuim iniva, dughiar aghuibar gansiva, egh akar kurabav kiman koghiva, ifavarir akaba atakigh.

An arazir kuraba ategh, arazir aghuibar amu;

egh gumazir igharaziba navir amirizimin me ko ikisi, gavgavigh mamaghira iki.”

E arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniam

¹³ Eghti ia arazir aghuibar amusi bar ifueghti, eghti tina arazir kuratam ia damuam? Dughiar aviriba ti puvatigham.

¹⁴ Eghti ia arazir aghuibar amuva da bagh mizaziba iniva, egh ia bar akongegham! “Eghti me atiatingamin bizitam ia damuti, ia men atiatingan marki.”

¹⁵ Egh ian navir averiabar, ia Kraiss uabira ia uan Ekiamin min faraghvira anetigh. Eghti me bizir aghuir ia mizuair kamin mingarim bagh azaragham, eghti ia zurara men akaba ikarvaghisi nighnigh iki.

3:3: 1 Ti 2:9, Ta 2:3 **3:4:** Sng 45:13, Ro 7:22, 2 Ko 4:16 **3:5-6:** Stt 18:12 **3:7:** 1 Ko 7:3, 12:23, Ef 5:25, Kl 3:19, 1 Te 4:4 **3:8:** Mt 5:44, Ro 12:10, Fl 3:16, Kl 3:12, 1 Te 5:15, 1 Pi 2:17, 2:23 **3:9:** Mt 25:34, Ro 12:14, 1 Te 5:15 **3:10-12:** Sng 34:12-16 **3:13:** Snd 16:7, Ro 8:28 **3:14:** Jer 1:8, Mt 5:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20, 4:14 **3:15:** Ap 4:8, Kl 4:6, 2 Ti 2:25
3:16: Ta 2:8, Hi 13:18, 1 Pi 2:12

16 Ia arazir aghuibagh amuava Kraisin gin ghuava, ezi me akar kuraba ia miġiava, egh gumazir kaba ian arazir aghuibar ganti, da me damuti, me uan akar me mikemezimin aghumsizim iniam. Ia me kamaghin damusi, ia nimira men akaba ikarvagh, egh arazir aghuim me damu. Egh ia uan araziba deravira da tuisighiva egh arazir aghuimin gin mangi.

17 Eghti God ifueghti, e uan arazir aghuiba bagh mizaziba iniam, kamaghin dera. E arazir kuraba bagh mizaziba iniam, kar bizir kuram.

Krais aremegha ua dikavigha uam e ini

18 E kamaghin fo, Krais uabi ia bagha areme. A Godin damazimin derazir gumazim, egha a Godin damazimin derazir puvatizir gumazamizibar danganim inighava areme. A gumazamiziba bar men arazir kuraba batueghiva egh me inigh God bagh mangasava, dughiar vamira aremegha gifa. A uam aremeghan kogham. Egha a nguazir kam in a gumazir nivafizimin min itima me a misoghezi an areme. Ezi Godin Duam a gamizi a ua dikavigha angamra iti.

19 Ezi Godin Duam a gamizi, a ghua ovengezibar duar kalabusin itiba, akar aghuim me mikiri.*

20 Ezi duar kaba, me fomira Noan dughiamin Godin akaba iriaghriasi. Ezi Noan dughiamin arazir kuram bar azenim girizi ezi God zuamira me ikarazir puvati. A me mizua ghua Noa kurimin ingarigha givazir dughiam. Ezi kurimin aven gumazamizir 8 plara an itima, ezi aperiar dipar ekiam otogha me inigha zuima, God ua men akuragha me inizima me deraghavira iti.

21 Ezi dipar kam a rurimin nedazim, kamaghira God datirighin rurimin tuavimin ian akura. Rurim, a mikarzibar miziriziba agevir puvati. Rurim kamaghin

ian aka, ia God ko akam akira ghaze, ia uan araziba deravira da tuisighiva, egh arazir aghuibara gin mangi, egh gin aghumsighan kogham. Krais Iesus ovevem in ua dikafi, ezi tuavir kam in God ian akurvasi.†

22 Ezi Krais Godin Nguibamin ghugha datirighin Godin agharir guvimin iti. Ezi enselba ko duar kurar gavgaviba ko aser gavgaviba itiba, da bar an apengan iti.

Osimtizir bar ekiam Kraisin adarazi batozi, me mizaziba isi

4

(Sapta 4-5)

E navir ghurimin araziba ataghragham

1 Kamaghin Kraisin mikarzim mizazim inizi, eghti e uaghan an min nighnizir kamra suiragh gavgavigham. E fo, gumazitam uan mikarzimin mizazim inighiva, egh an arazir kuraba ategham.*

2 Kamaghin datirighin tugh mangi, ian nivafizimin ikirimirim givaghamin dughiam, ia navir ghurimin arazibar gin mangan marki; ia God ifongezir arazibar gin mangi.

3 Ia fomira dughiar ruarimin navir ghurimin arazibar gin zui. Ia, nighnizir gavgavim puvatizibar arazir kurabar amuasa ifongezi moghin ia fomira arazir kabagh ami. Arazir kaba, dara kara: me afiar arazibagh amuava; arazir mizirizibar amuasa bar kufi; egha dipar onganiba apava onganigha; isar dafabagh amua dagher aviriba apava, egha pura gumazamiziba isa pura pamtemin diava ighiar kurabar arazibagh ami; egha nguazir kam in biziba e God gami moghin uari isa dagh anidi, egha bizir kam gamua aghumsiziba puvati.

4 Ezi ia datirighin ua gumazir kurar kaba ko arua, me ko arazir kurar avirir kabagh

3:17: 1 Pi 2:20 **3:18:** Ro 5:6, 6:10, 8:11, 2 Ko 13:4, Ef 2:18, Kl 1:21-22 * **3:19:** (3:19) Fofozir gumazir maba ghaze, duar kaba, da gumazir Noan dughiamin aremezir gumazibar duaba. Ezi marazi ghaze, a duabav gei, o enselin Godin akam iriaziba. Judaba kamaghin nighnizir gavgavim iti, God Noan dughiamin duar kaba isa kalabus gati. **3:21:** Ro 10:10, Ef 5:26, Ta 3:5, Hi 10:22 † **3:21:** (3:21) Grighin akam vezin kam in deragha bizir kam miġeir puvati. **3:22:** Sng 110:1, Mt 22:44, Ro 8:34, 8:38, 1 Ko 15:24, Ef 1:20-21 **4:1:** Ro 6:2, 6:7, Ga 5:24, Kl 3:3-5 * **4:1:** (4:1) Mizazim isir arazimin akar maba, da uaghan 1 Pita 3:13-22 **4:2:** Jo 1:13, Ro 6:11, 2 Ko 5:15, Ga 2:20, 1 Jo 2:16 **4:3:** Ap 17,30, Ef 2:2-3, 4:17, Ta 3:3 **4:4:** Ap 13:45, 18:6, 1 Pi 3:16

amir puvati. Ezi me bizir kamın digavir kuram gamigha, akar kurar aviribar ia migei.

⁵ Egh me gin uari jasin ekiamın kotin tuivam, egh uari uan arazibar gun a mikimam, me tizim bagha bizir kabagh ami. Jasin kam, a gumazamiziba bar men araziba tuisighasa iti, gumazamizir ovengeziba ko angamra itiba.

⁶ Bizir kam bagha, Iesus gumazir ovengeziba uaghan akar aghuim me mikiri. Men ovevem kamaghın oto, God me tuisighizi, ezi me ariaghıre, mati gumaziba bar kamaghın ariaghıre. Egh me Godın mirara, men duaba angamra ikiasa, Iesus akar aghuim me mikiri.†

E, God puram e ganıngizir bizir aghuiba, deraghvıra dar an ingangarim damuam

⁷ Dughiar biziba bar gıvamim roghıra ize. Kamaghın ia God ko mikimsi, ia bar deragh nıghnıgh, egh navir ghurimın araziba dikabın.

⁸ Ni ıgharaz tav gifueghti, an arazir kuram ni damighti, ni zuamıra an arazir kurar kam gin amadagham. Kamaghın ia Kraisin adarazi, uan navir averiabar uarıra uarigh ifongegh. Arazir kam an araziba bar dagh afıra.

⁹ Eghti gumazamizir ıgharaziba izi ia ko ikıtıma, ia bar deravıra arazir aghuibar me damu. Egh ia men osıman marki.

¹⁰ God uan apangkuvimın bizir guar avırir aghuiba vaghvagh ia ganıdi. Kamaghın ia bar vaghvagh Godın ingangarir gumazir aghuibar ikıva, egh ia bizir aghuir God pura ia ganıngizibar, ia Godın gumazamizibar akurvagh.

¹¹ Ia kamaghın ifongegh, gumaziba ian arazir amiba bar dar ganıva, Kraıs İesusın ziamın me Godın ziam fam. Tina akar aghuim akurir fofozim God a danighti, a deravıra Godın akam akun. Eghti tina

ıgharaz darazir akurvazir fofozim, God a danighti, a Godın gavgavimın ıgharaz darazir akurvagh. Eghti Kraıs İesus zurara, atrivimın gavgavim ko ziar ekiam sara, a ko ikıvıra ikiam. Bar guizbangıra.

E Kraisin mın mızaziba inisi bar akuegham

¹² Nan namakaba, osımtızir mam avimın mın ia tuivigh gavgavighasa ia batifi. Eghti ia digavir kuram damuan marki, egh suam, bizir ıgharagha gariba e batifi.

¹³ Ia osımtızir kabar aven Kraıs mızazim isi moghın, ia uaghan mızazim isi. Kamaghın ia bar akongegh. Egh gin ia a uamateghamin dughiamın ia an atrivimın angazangarimın ganıva ian agorogem pın ikıtı, ia guizbangıra bar akuegham.

¹⁴ Godın Duar angazangarim itim ia avara. Kamaghın me Kraisin ziam bangın me akar kuraba ia mikımtıma, eghti ia bar akuegham.

¹⁵ Ia uari uan osımtıziba bagh mızazim iniam, kamaghın derazir puvati. İan tongın tav gumazitam misueghtıma an aremegham, o a biziba okımam, o a tintinimın arazir kurabar amuam, o a tintinimın gumazir ıgharazibar bizibar ganam, me an arazir kaba baghıva osımtızim a darıghtıma, kamaghın derazir puvati.

¹⁶ Ia Kraisin adarazi, eghıva Kraisin ziam bagh ia mızaziba inıva, aghumsıghan marki. Kraisin ziam ian iti, kamaghın ia Godın ziam fı.

¹⁷ Dughiar God uan adarazir araziba tuisıghamim, an otogha gıfa. An gumazamiziba faragh kotiamın otoghtıma, eghti gin Godın akar aghuim akirim ragha a gasarazir gumaziba me uaghan kotiamın otoghıva, egh guizbangıra bar kuvıgham.

¹⁸ Godın Akınafarim ghaze,

4:5: Ap 10:42, 17:31, 1 Ko 15:51-52, Je 5:9 **4:6:** Ro 8:10, 1 Ko 5:5 † **4:6:** (4:6) Grıghın akam vezın kamın bizir kam deragha a mıgeir puvati. Gumazir maba ghaze, a ti 1 Pita 3:19 itir bizir kamra mıgei, ezi me kamaghın a gira, "Bizir kam bagha Kraıs akar aghuim gumazamizir ovengezıv kım. Me gumaziba ariaghiri moghın me areme, men arazir kurabar ıvezim. Kamaghın an akar aghuim me mikini, eghti me ikirimırir aghuir zurara itim inıva, duaba mın ikiam, mati God uabi." **4:7:** Mt 24:13-14, Lu 21:34, Ro 13:11-12, 1 Ko 10:11, Fl 4:5, Kl 4:2, 2 Pi 3:9, 1 Jo 2:18 **4:8:** Snd 10:12, 1 Ko 13:7, Kl 3:14, Hi 13:1, Je 5:20, 1 Pi 1:22 **4:9:** 2 Ko 9:7, Fl 2:14, Fm 14, Hi 13:2 **4:10:** Ro 12:6-8, 1 Ko 4:1-2, 4:7, Ta 1:7 **4:11:** 1 Ko 3:10, 10:31, Ef 5:20, 1 Pi 5:11, MAA 1:6 **4:12:** 1 Ko 3:13, 1 Pi 1:6-7 **4:13:** Ap 5:41, Ro 8:17, 2 Ko 1:7, 2 Ti 2:12, Je 1:2, 1 Pi 1:5-6, MAA 1:9 **4:14:** Sng 89:50-51, Mt 5:11, 2 Ko 12:10, Je 1:12, 1 Pi 2:20 **4:15:** 1 Te 4:11, 1 Ti 5:13, 1 Pi 2:20 **4:16:** Ap 11:26, Fl 1:20 **4:17:** Jer 25:29, Mal 3:5, Lu 10:12-14, 23:31, 2 Te 1:8 **4:18:** Snd 11:31, Lu 23:31

“Godin damazimin derazir gumaziba
osimtiziba sara zuima,
God abuan men akurvasi.
Eghti Godin aghuagha arazir kurabagh
amiba,
me bar ikuvigham.”

19 Kamaghin Godin ifongiamin, gumazir maba mizaziba iniam, egh me bar uari isiva Godin agharim darigh, egh arazir aghuubar amuvira iki God en ingarigha, zurara bar deravira en gari.

5

Godin ingangarir gumazir dapaniba, ia bar deragh Godin gumazamizibar gan

1 Ki akar mam Godin ingangarir gumazir dapanibav kimsa, ki uaghan ian min Godin ingangarir gumazir aruar mam. Nan damazimin, ki uabi Kraisin garima, a mizazim ini. Egh gin Kraisi uan gavgavim ko ziar ekiam sara uamategh izam. Eghti dughiar kam in ki uaghan ia ko, e bar moghira an atrivimin angazangarimin ganiva an aven ikiam. Ezi kamaghin ki ingarasa Godin ingangarir gumazir dapaniba ia migei.

2 Ia Godin gumazamiziba deravira men gan. Me sipsipbar min ian agharimin iti. Tav ia ingangarir kam damusi ia bintima, ia ingaran marki. God ingangarir kam ia a damuasa a ifonge. Kamaghin, ia ifueghiva ingangarir kam damu. Ia ivezim baghiva akongiva ingangarim damuan marki. Egh ia gumazamizibar akurvaghsi bar ifongegh.

3 Ia gumazir aruabar min ikian marki, egh Godin gumazamiziba dikabinan marki, gumazamizir kaba God me isa ian agharim gati. Ia arazir aghuubar me damu, eghti me ian arazibar ganiva dar gin mangam.

4 Eghti dughiar sipsipbar garir gumazir Ekiam azenim girighi, ia ivezir bar

aghuim iniam, ivezir bar deravira itim, a ikuvighan kogham.

E uari isi God daningam

5 Ezi kamaghira ia gumazir igiaba ia gumazir dapanibar akaba baragh egh men apengan iki. Egh ia bar uari abirir arazimin gin mangiva egh uaghan Godin gumazamiziba men apengan iki. Godin Akinafarim kamaghin migei, “God, gumazir uan ziaba feba, a me dikabiri, egha a gumazir uari abiriba, a men apangkuva, deraghavira me gami.”

6 Kamaghin, ia uan ifongiaba abiniva egh Godin agharir gavgavimin apengan iki. Eghti dughiar God ifongezim a ia fegham.

7 God ia ginighnisi, ezi kamaghin osimtizir ia ateriba, ia da isi Godin agharim darigh.

8 Ia angamra iki, uari bagh gan. Satan, gumazir ian apanimin itir kam, a laionin min tiarim akara diagharui. A zurara gumazibar amasa, me buriagharui.

9 Ia fo, Godin gumazamizir nguazir kam in itiba, me uaghan mizazir ia isir kam isi. Kamaghin ia bar nighnizir gavgavimin tugh gavgavigh Satan batogh.

10 God, an apangkuvibar mingarim. Ia Kraisin porozima God ian diazi, ia a ko iki mamaghira ikiam. Egh ia dughiar bar otevimin mizaziba iniam, egh gin a uabi ua ia damighti ia ua deragham. Egh gavgavim ian nighnizir gavgavibar aningiva, egh ia damuti ia tuivigh gavgavigh mamaghira ikiam.

11 Ezi God uabira gavgavir ikia mamaghira itim iti. Bar guizbangira.

Akar otevir maba

12 Sailas nan akuragha, ia bagha akinafarir otevir kam osiri. Ezi ki an garima, a Kraisi baghavira itir aveghbuar aghuim. Ezi akinafarir kam, ki God a uan apangkuvim ian akazir arazim ia mikimsa. Ki uabi ki fo, kar guizbangira Godin apangkuvim, ezi ki deravira an

4:19: Sng 31:5, Lu 23:46, 2 Ti 1:12 5:1: Ap 1:8, 1:22, Ro 8:17-18, MAA 1:9 5:2: Jo 10:11-13, 21:15-17, Ap 20:28, 1 Ko 9:17, 1 Ti 3:3, 3:8, Ta 1:7, 1:11, Fm 14 5:3: Sng 74:2, 1 Ko 3:9, 2 Ko 1:24, Fl 3:17, 1 Ti 4:12, Ta 2:7 5:4: 1 Ko 9:25, 2 Ti 4:8, Hi 13:20, 1 Pi 1:4 5:5: Snd 3:34, Ais 57:15, Ef 5:21, Fl 2:3, Je 4:6 5:6: Mt 23:12, Lu 14:11, 18:14, Je 4:10 5:7: Sng 37:5, 55:22, Mt 6:25-30, Fl 4:6 5:8: Lu 22:31, 1 Te 5:6, MAA 12:12 5:9: Ap 14:22, Ef 6:11-13, 2 Ti 3:12, Je 4:7 5:10: 2 Ko 4:17, 1 Te 2:12, 2 Te 2:17, 1 Ti 6:12, Hi 13:21, 1 Pi 1:6 5:12: Ap 15:22, 15:40, 2 Ko 1:19, 1 Te 1:1, Hi 13:22, 2 Pi 1:12

gun ia miġei. Egha ki akar gavgavim ia ganidi, ia niġniżir gavgavim Godin apangkuvimin ikiva tugh gavgafigh.

¹³ Godin gumazamizir Babilonin* itiba, God me ko ia misevezi, me ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Nan otarim, Mak, uaghan ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.†

¹⁴ Ia igharaz darazigh ifongezir arazim akaghsi, egh uari uan agharibar suigh. Ia Kraisin adarasi, ia navir amirizimin iki.

5:13: Ap 12:12, 12:25, 13:13, 15:37-39, Kl 4:10, 2 Ti 4:11, Fm 24 * **5:13:** (5:13a) Babilon arazir kurabagh amir nguibam. Ezi Pita Romin itir dughiam, Rom tintinimin arazir kurabar Godin gumazamizibagh ami, mati Babilon fomira me gamizir arazim moghin. Kamaghin Pita akar isin zuimin Rom dibora ghaze, Babilon. † **5:13:** (5:13b) Mak guizin Polin otarim puvati. A gumazir ighiar an akurvagha an gin aruim. **5:14:** Ro 16:16, 1 Ko 16:20, Ef 6:23

Pitan Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akar mıngarımra kara. Tisan maba arua Kraisin adarazir niĝnızir gavgavıba ko arazir aghuibagh asıghası. Ezi Pita akinafarir kamın aven miĝia ghaze, Kraisin adarazi men akaba baraghan marki. Me, akar aposelba men sure gamizıbar suiragh gavgafıgh. Eghti arazir kamın me God ko Ekiam Kraıs İesus deravıra anıng ĝıfoghı. Aposelba uari uan damazıbar İesusın ganıgha egha uaghan an gara a barazi, a men sure gamı.

Gumazir maba kamaghın miĝei İesus ua izan kogham. Ezi akinafarir kam ghaze, a izam. Guızbangıra a zuamıra izeghan koghamın mıngarım kamakın: God gumazıtam ovengan aghua. A kamagh sua, gumazıba bar navıbagh iragh. Kamaghın amızı a gumazamızıba dughıam me ganıga, egha me mızua ikıavıra itı (3:9).

E arazir aghuıbar amutı da en navır averıabar ikı gavgavıghı, eghti e gumazır kurabar akaba batoghı

(Sapta 1-3)

¹ Kı Saimon Pita, kı Kraıs İesusın inganrarır gumazım ko an aposel. Kı, ia gumazamızır niĝnızır gavgavır aghuımın itıba, akar kam ia bagha an osiri. Kraıs İesus en God, a en Akurvazır Gumazım. Egha a uan arazır aghuımın God niĝnızır gavgavır aghuım ia ganıgızıma, ezi ian niĝnızır gavgavır kam, an enanam ko voroghıra ghu.

² Ezi datırıghın ia God ko en Ekiam İesus, anıngın fıfızır aghuım inıs. Ezi kamaghın apangkuvır arazım ko navır amırızım ian ekevegh ikı.

God ua baghavıra e amısefe

³ Kraıs İesus a God, an gavgavım a bizıba bar e ganıngı, da gavgavım e danıngıtıma,

e ikırımırır aghuım inıva e God fıfızır arazıbar amu ikıam. E Kraıs ĝıfo, ezi fıfızır kam e gamıma e God fıfızır arazıbagh amı. Ezi a ko itır arazım ko an arazır aghuımın, an en dia.

⁴ Egha bizır bar aghuıba e ganıngı, da bar ekefe. Ezi kar bizır a fıfızır e danıngasa akam akırızıba. E nguazır kamın itır gumazamızıba, e navır ghurımın arazıba bagha puv aguema, ezi da bar pazav e gamı. Ezi Kraıs bizır aghuır kaba bar e ganıngı, ezi tuavır kamın, a ian akuraghtı, ia arazır kurar kabagh itaghıva, egh Godın ikırımırım inıghıva egh an arazıbar amuam.

⁵ Bizır kabanang bagh, ia Godın mın ikırımırım ikısi pamten ingar. Ia datırıghın niĝnızır gavgavım Kraısın itı. Egh uaghan arazır aghuıbar gumazamızır ıgharazıbar amu, egh uaghan Godın fıfızır arazım deravıra a inıgh.

⁶ Egh uaghan navır ghurımın arazıba da dikabın, egh uaghan tugh gavgavıgh osımtızıba ater, egh uaghan God fıfızır arazıbar ĝın mangı.

⁷ Egh uaghan, uan adarazır mın, Kraısın adarazır apangkuvıgh men akurvagh. Egh uaghan ıgharaz darazıgh fıfızır arazım damu.

⁸ Ezi ia Kraıs İesus ĝıfo, en Ekiam. Egh ia arazır kaba inıghtıma da ian ikı bar gavgavıghtı, eghti ian fıfızır kam deravıra ingartıma, dagher avırıba otıvam.

⁹ Ezi gumazıtam arazır kaba puvatıgham, a bizır saghuıamın tıbar ganan kogham, a matı gumazır okavırızım moghın ikıam. Guızbangıra, God an arazır kurar a fıfızır amızıba ĝın amada, egh a gamızıma a zue. Egha datırıghın bizır kaba, a da bakınıghnıki.

¹⁰ Nan adarası, God ian dıagha ĝıfa, egha ia ĝınabas, ezi ia an gumazamızıbar ikıam. Egh kamaghın ia zurara an adarazır ikıvıra ikıva egh bizır kam akaghsıva, ia bar pamtem ingar. Egh ia kamaghın damuva, ia arazır kuratamın ırıghan koghıva, egh God ateghan kogham.

11 Eghti a tuavir kam bar ia bagh a kuightima ia God Bizibagh Ativamin Dughiamin aven mangiti a ia bagh bar akuegham. Egh dughiar kamın iki mamaghira ikiam. God Bizibagh Ativamin Dughiam, a bar Kraıs İesus en Ekiamın bizim, a en Akurvazir Gumazim.

12 Ki bizir kaba bagh ia mikımvıra ikiam. Ia guızbangıra dagh fogha ia guızın akam inıgha gıfa, egha an tugha gavgafi.

13-14 Ki fo, dughiar bar otevim, ki uan mikarzim suevkınıgham. En Ekiam Kraıs İesus kamaghın na mikemegha gıfa. Kamaghın dughiar ki aven nivafızir kamın ikiavıra itim, ki nıghnızima a dera, ki ua bizir kaba bagh ia mikımtima, ia ua dagh nıghnıghvıra ikiam.

15 Kamaghın amızıma, ki bar deragh ia mikımasa. Eghti ki gın oveghti, ia dughıabar zurara ia bizir ki ia mikemezır kabagh ua dagh nıghnıghvıra ikiam.

Aposelba uan damazıbar Godın angazangarımın garıma a Kraısın itı

16 Ezi dughiar e Kraısın akar kamın ia mikemezım, e pura gumazıtamın eghaghanıtam ko nıghnızımın gın ghua ia mıgeır puvatı. E uan Ekiam Kraıs İesusın gavgavım ko a ua ızamın akamın gun ia mikeme. Ezi e faragha uan damazıbara Godın angazangarım ko gavgavımın garıma da Kraıs İesusın itı, kamaghın amızıma e mıgeı.*

17 Ezi God Afezıam zıar ekıam a ganıngı, egha angazangarır aghur kam gamızıma an an oto. Ezi God uabı uan Nguıbamın ikıa angazangarır ekıar kamın aven ikıava egha kamaghın İesus mıgıa ghaze, “Kar nan Otarım, ki bar a gıfonge, egha ki a bagha bar akonge.”

18 Ezi e uarı a ko Godın mıghsıamın ikıa egha akar kam barazıma a Godın Nguıbamın ikıegha zaghırı.

19 Kamaghın amızıma e nıghnızır gavgavımra Godın akam inıgha ızır gumazıbar akabar itı. Ezi ia uaghan men akabar suıragh gavgavıgh, egh deraghıam. Godın akam inıgha ızır gumazıbar akaba matı lam mıtatemın ikıa isı. Egha ghua Kraısın angazangarım ian navır averıabar aven ikıa isı, matı amınım itır mıkovemizı overıamın ikıa isıma mıtatem zuıma angazangarım oto.†

20-21 Fomıra Godın akam inıgha ızır gumazımın akatam, pura gumazıtam a mikemezi an a mıgeır puvatı. Godın Duam uabı me gaghuavkırima me Godın ızezır akam akurı. Kamaghın bizır ekıam, ia a gıfogh a kamakın, Godın akam inıgha ızır gumazıba, me Godın Akınafarımın osıra me uan nıghnızıbar osırızır puvatı.

2

Ifavarır ısıaba Kraısın adarazır nıghnızıbagh asıghasıghasa

1 Ezi fomıra Godın akam inıgha ızır gumazır ifavarır maba, me İsrailın gumazıbar tongın itı. Ezi kamaghıra ifavarır ısıaba uaghan ian tongın ikıam. Egh me nımıra ia gıfar, Godın bizır taba ian sure damuam. Egh me mıngıva akar ifavarıbar amutı, da ian tongın otıvam, kar akar ian nıghnızır gavgavım gasıghasızıba. Ekıam ua me inıs, eghtı me uamategh akırım ragh, Ekıam gasaraghıam. Ezi me kamaghın damuva, eghtı zuamıra God me gasıghasıgham.

2 Eghtı gumazır avırım men arazır mızırızır kurabar gın mangam. Eghtı bizır kam gumazıbar amutı me akar kurabar guızbangın tuavır Godın gın zuımın mıkımam.

3 Ezi ifavarır ısın kaba dagıar avırıba bagha, kamaghın me eghaghanır ifavarır avırıbar amuva, ian dagıaba ko bizıba inıam. Fomıra God me isı kot darıghasa dughıam atı, a ghaze, me bar ikuvıgham. Ezi God akurı puvatı. A

1:12: Fl 3:1, 1 Pi 5:12, 2 Pi 3:1, 3:17, 1 Jo 2:21, Ju 5 1:16: 1 Ko 1:17, 1 Jo 1:1 * 1:16: (1:16) Akar otevir kam a dughiar İesusın mikarzim ıgharagha gara otozir bizıav mıgeı. (Mt 17.1-3 ko Mk 9.2-13 ko Lk 9.28-36.) 1:17: Mt 3:17 1:19: Sng 119:105, Jo 5:35, MAA 2:28 † 1:19: (1:19) Mızarazımın mıkovemizır kam, kar Kraıs İesus. Nı gansı Akar Mogomem 22.16ın gan. 2:1: Mt 24:11, Ap 20:30, 1 Ko 6:20, Ef 1:7, 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1-5, 1 Pi 1:18, Ju 4 2:3: Ro 16:18, 2 Ko 12:17-18, 1 Te 2:5, 1 Ti 6:5, Ta 1:11, 2 Pi 1:16 2:4: Lu 8:31, Jo 8:44, 1 Jo 3:8, Ju 6, MAA 20:2-3

fomira me mikemezir moghin egha me gasighasighasa me bagha gara iti.

⁴ Ia fo, bar fomira enselin maba arazir kurabagh ami, ezi God me ataghizir puvati. A senba me kegha helin me akunizima me mitater bar ekiamin aven ti. Egha me kalabusin ikiavira iti, me Godin kotiamin dughiam bagha mizua iti.

⁵ Ezi gumamazir bar fomira ikeziba, me Godin akam barazir puvati. Ezi a me gasighasiki. An aperiam gamizima an otogha bar me kuavareme. Ezi Noa a gumazir arazir aghuibara gun migeir mam, God a ko 7 plan gumamaziziba bar deragha men garima me deravira iti.

⁶ Ezi God Sodomın nguibam ko Gomoran nguibam migia ghaze, aning uaghan ikuvigham. God aning gaborozı aning bar isigha, averenir kiniba iti. Ezi gin gumazir Godin akaba batoziba, me bizir Sodom ko Gomoran otozim ginighnigh, egh fogham bizir kam gin uaghan me bativam.

⁷ Ezi God Lotın akura, gumazir deravira itim. Egha a, men arazir mizirizibar gara an navim bar a baseme.

⁸ Gumazir aghuir kam Lot men tongin ikia egha men arazir bar kurabar gari. Egha dughia bar zurara men akar kuraba barasi. Ezi an navim deragha iti. Ezi a me Godin araziba batozir arazim bagha an navim bar ikufi.

⁹ Ezi kamaghin e bizir Ekiam amizibagh nighnigha, egha e fo, osimtızitam gumazir Godin arazibar gin zui tam batogham, God osimtızir kam uam ada a iniamın tuavim gifo. Ezi God arazir kurabagh amir gumazibagh fo, egha men arazir kuraba ikarvaghamin tuavim gifo, mamaghira iki mangıva Godin Kotın Ekiamın Dughiam otogham.

¹⁰ Egh gumazir taba ivezir kurar bar ekiaba iniam. Kar gumazir poroghamiba uari isava akuava amir arazir bar miziriziba. Egha me Godin akam migia ghaze, a pura bizim.

Ezi gumazir kurar kaba ian tongin iti, gumazir akaba batogha egha uan nighnizibar gin zuiba. Egha me atiatir

puvatigha akar kurabar enselin Godin Nguibamin itibav gei.

¹¹ Ezi enselba bar gavgavir ekiam ikia, bar gumazir kabagh afira. Egha enselba uari akar kurabar me migeir puvati, egha Ekiamın damazimın akam me gasir puvati.

¹² Ezi ifavarir tisan kaba, me mati asizibar min nighniziba puvati, egha me uan mikarzibar ifongiabar arui. Egha me mati asizir atiabar min nguazimın otifi, eghti gumaziba men suighıva me misoghtima me arighiram. Ezi bizir me fozir puvatızim, me akar kurabar a migei. Ezi arazir kamra mati gumaziba asizir atiaba gasighasizi moghin God me gasighasigham.

¹³ Ezi me amizir arazir kurabar, gumaziba men arazir kaba bagh ua arazir kurabar me ikarvaghın. Me ghaze, aruebar dagher ekiaba apir arazim ko dipar onganiba apir arazim, kar arazir bar aghuim. Egha me ia koma apava, egha ia gamima ia bar mize, egha ian ziabagh asighasisi. Egha me uan ifavarir arazir me amiba bagha bar akonge.

¹⁴ Egha me zurara amizibar gara, arazir kurabar me damuasa nighnisi. Egha me arazir kurar amiba gıvasa nighnizir puvati. Me gumazir nighnizir gavgavir muziariba itibagh ifarima me arazir kurabagh ami. Egha me igharaz darazir bizibar garava, egha dagh ifongezir arazimın bar me gizifa. Eghti God bar me gasighasigham!

¹⁵ Me tuavir aghuim ategha, bar onganigha tintinibar zui. Me Beorın otarim Balamın tuavimın gin zui. An arazir kuram gamigha, egha uan arazir kurar kamın ivezim iniasa.

¹⁶ Ezi donkiba migeir puvati. Egha donkin mam gumazimın min migei, egha Balamın arazir kuraba bagh an atari. Ezi arazir kam donki Godin akam inigha izir gumazir kam gamima, a uan onganir arazir a damuasa nighnizim ataki.

¹⁷ Gumazir kaba, mati mozir dipaba dakezir moghin iti, egha uaghan mati aminir ekiam ghuariam gıvava amadima a tintinibar zuima amoziba puvati. Ezi God me bagha danganir bar mitategha bar

2:5: Stt 6:1-7:24, 8:18, Hi 11:7, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:6 **2:6:** Stt 19:24, Nam 26:10, Ju 7 **2:7:** Stt 19:1-16 **2:9:** Sng 34:17-19, 1 Ko 10:13, Ju 6 **2:10:** Ju 4-10, 16 **2:11:** Ju 9 **2:12:** Ju 10 **2:13:** Ro 13:13, 1 Ko 11:20-21, Fl 3:19, Ju 12 **2:15:** Ju 11, MAA 2:14 **2:17:** Ju 12-13

pighizim akirizima a iti. Eghti me mangiva an ikiam.

¹⁸ Ezi gumazir kaba pura tiariba akara egha uan akar onganir kabav gia ghaze, erara dera. Me gumazamiziba apezeperava me gamima, me naviba dikavava arazir poroghamiba uari isava akuiba, ko nivafizimin arazir kurar igharazibar amuasa nighnisi. Ezi arazir kamın, me gumazamizir datirighira navibagh iragha egha arazir kuraba ataghiziba, me me gamima me gumazir kurar kabar gin zui.

¹⁹ Ezi gumazir kurar kaba kamaghın migei, “Kamaghın ia en gin mangiva, egh ia firighregh uan nighnizibar ifongezir bizibar amuam.” Ezi men arazir kuraba me gasighasizima, me uari pura ingangarir gumaziba. E fo, gumazitam bizitam a ikirarighti, a bizir kamın pura ingangarir gumazimin mın ikiam.

²⁰ Guizbangira, me en Ekiam Kraıs İesus da fofozim inis, en Akurvazir Gumazim. Ezi fofozir kam men akurazi me arazir mizirizir nguazimin itiba bar adagh ita. Egh kamaghın me ua arazir kurabar amuti, da ua me ikirarigh egh bar me gafiragham. Eghti men ikirimirim gin bar moghira bar ikuvigh fomira itir ikirimirim gafiragham.

²¹ Kamaghın me arazir aghuimin tuavim gifozir puvatigha, deraghai. Ezi datirighın me tuavir kam gifo, egha Godın akaba ini, egha uam akirim ragha God gasara. Ezi bizir kam bagh me bar ikuvigham.

²² Ezi bizir men otozir kam, guizin akar otevir mamın aven kamagh migei, “Afiam migha egha ghua ua uan mimiziba api.” Ezi uam akar otevir igharazir mam kamaghın migei, “Dam dipam guregha gifa, egha ua ghua beghneazim gipoghposi.” Aningın arazim virara bar kufi.

3

Bar guizbangira Ekiam ua izam

¹ Nan roroaba, kar nan namba Zin akinafarim ki datirighın ia bagha an osiri. Ki kamaghın ifonge, akinafarir ki osirizir kamning, ian nighniziba uam a da fe, eghti ia ua bizir kabagh nighnighvira ikiam, egh ian nighniziba bar deravira ikiam.

² Ia ua Godın akam inigha izir gumaziba fomira mikemezir akabagh nighnighasa ki ifonge. Egh ia uaghan Ekiamın akabagh nighnigh, a en Akurvazir Gumazim. Ia uan aposelba da akar kam inis.

³ Ezi ia faragh bizir ekiar kam gifogh, Ekiam ua izamin dughiamın, gumaziba uan navir ghurimın arazibar gin mangiva dibovir akar kurabar ia mikimam.

⁴ Me kamaghın ia dipovam, “İesus ghaze, a ti ua izam, o? Egha a managh iti? A izan kogham. En ovavir ovengeziba ua dikavan kogham. Ezi biziba fomira nguazim otozir dughiamın iti moghın ikia iza datirikin.”

⁵ Me bizir kam gifogha, egha a ginighnighan aghua. Fomira God mikemezi overiam ko nguazim oto. Ezi God dipabav kemezi da iraghuezi nguazim oto. Ezi God dipamra nguazimin ingari.

⁶ Egha gin God mikemezi dipaba uam oto. Ezi aperiam bar nguazir kam avara, ezi nguazim bar ikufi.

⁷ Kamaghira God fomira mikemezir moghın, a datirighın migirigiar igharazim aningi, datirighın overiam ko nguazim ikia avim bagha mizuai, avim otoghiva bar aning kuvaremegham. Ezi nguazim ko overiam Godın Kotiar Ekiam Otivamin Dughiam bagha mizuai. Dughiar kamın gumazamizir akirim ragha God gasaraziba, me bar kuvigham.

⁸ Nan roroaba, ia bizir kam a bakinighnighan marki. Ekiamın nighnizim dughiar vamira mati, azenir aviriba, ezi azenir aviriba mati dughiar vamira.

⁹ Gumazir maba ghaze, Ekiam nimira ingari. Puvati. Ekiam uan akar dikirizimin gin ghua nimira arazibagh amir puvati. God gumazitam ovengan aghua. Gumaz-

2:18: Ap 2:40, 2 Pi 1:4, 2:20, Ju 16 **2:19:** Jo 8:34, Ro 6:16, 1 Pi 2:16 **2:20:** Mt 12:45, Lu 11:26, Hi 6:4, 2 Pi 1:2-4
2:21: Lu 12:47-48, Jo 9:41 **2:22:** Snd 26:11 **3:1:** 2 Pi 1:13 **3:2:** Ju 17 **3:3:** 1 Ti 4:1, 2 Ti 3:1, 2 Pi 2:10, Ju 18
3:4: Ais 5:19, Jer 17:15, Ese 12:22, 12:27, Mt 24:48, Lu 12:45 **3:5:** Stt 1:6-9, Sng 33:6, Kl 1:17, Hi 11:3 **3:6:** Stt 7:11, 7:21, 2 Pi 2:5 **3:7:** Mt 25:41, 2 Te 1:8, 2 Pi 3:10 **3:8:** Sng 90:4 **3:9:** Ais 30:18, Hab 2:3, Ro 2:4, 1 Ti 2:4, Hi 10:37, 1 Pi 3:20 **3:10:** Mt 24:29, 24:35, 24:43, Mk 13:31, Lu 12:39, 1 Te 5:2, Hi 1:11, MAA 16:15, 20:11

iba bar navibagh iraghasa a ifonge, egha an navim ian ikia ingara egha ia mizua iti.

Nguazir kam ko overiam givagham

10 Ekiam Izamin Dughiam zuamiram otogham, mati okimakiar gumaziba izi moghin. Eghti dughiar kamın overiam afuaragh pamten tingaghegh bar givagham. Eghti bizir nguazimın itiba sara bar isigh ameregh givagham. Ezi nguazim ko an itir bizir me amiziba ua ikian kogham.*

11 E fo, kamaghira biziba bar givagham. Kamaghın ki ian azai, ia arazir manamın gin mangam? Ia uan naviba isi God daning, egh ia bar zuegh iki Godın arazibar gin mangi.

12 Ezi ia Godın Dughiar Otivamim mizuamıva, egh ia bar puvıra ingarıva dughiar kamın aviraghti, a zuamıra otogham. Eghti dughiar kamra overiam bar isigh givagham, eghti avir bar gavgavir mam otogh bizir God nguazimın amiziba, da bar isiva ameregham.†

13 Ezi God overiar igiam ko nguazir igiam damuasa akam akiri, eghti Godın arazir aghuimra an aven ikiam. E bizir kamra mizua iti.

E uari bagh ganıva, egh Ekiam bagh mizuamam

14 Kamaghın, nan roroaba, ia fo bizir kaba da gin izam, ia dar mizuamıva pamtem ingarıva egh Godın damazimın zuegh ikıva, Godın damazimın arazir kuratam damuan marki. Egh ia God ko navir amirizimın ikisi pamtem ingar.

15 Ekiam e bagha amirighavıra ingari. Ia fogh, a uam e iniassa, kamaghın an arazir kam gami. Ezi God bar fofozir aghuim en aveghbuam Pol ganıngi, ezi a uaghan kamaghıra migirigiar kabara ia bagha da osiri.

16 Polın akınafarir osiriziba, da zurara bizir kabar gun migei. Guizbangıra, akar maba akınafarir kabar aven iki-ava, egha deravıra bigha migeir puvati.

Ezi e akar kabar mingarim gifoghasa bar ingangarir dafam gami. Ezi gumazir fofozir muziariba ko nighnızir gavgavir muziariba, me Polın osirizibagh iragha pazava a migei. Egha uaghan Godın akınafarimın itir akar igharaziba sara paza dav gei. Kamaghın me uarira uari gasighasisi, eghti God gin me gasighasigham.

17 Nan roroaba, ia bizir gin otivamıba ia dagh fo. Gumazir Godın akaba batogha ifariba ia damuti, eghti ia nighnızir gavgavim ia datirighın itim ategh egh iran kogham. Ia iran koghsi, kamaghın bar deravıra uari bagh ganıva tuivigh gavgafigh.

18 Krais Iesus, a en Ekiam, a en Akurvazir Gumazim, a zurara ian apangkufi, ezi ia deravıra a gifo. Egh an fofozim ko an apangkuvim ian navibar ikıva aghung mangi. Krais ziar ekiam iti, ezi ia an ziam fi, datirighın iki mamaghıra ikiam. Guizbangıra.

* **3:10:** (3.10) Grighın akam deragha a migeir puvati. **3:12:** Ais 34:4, Mai 1:4, 1 Ko 1:7, Ta 2:13, 2 Pi 3:10 † **3:12:** (3:12) 2 Pita 3:9 ghaze, Ekiam zuamıra izeghan kogham, kamaghın a dughiam gumazamiziba uari isi God daning, eghti bizir kam Ekiamın Dughiar izamim aghozagham. Gansi Ap 3.19-21ın gan. **3:13:** Ais 65:17, 66:22, MAA 21:1, 21:27 **3:14:** 1 Ko 15:58, Fl 1:10, 1 Te 3:13 **3:15:** Ro 2:4, 1 Pi 3:20, 2 Pi 3:9 **3:16:** Ro 10:3, 1 Ko 15:51, 1 Te 4:15 **3:17:** Mk 13:5, 13:23, 13:33, 1 Ko 10:12, Ef 4:14, 2 Pi 1:10-12 **3:18:** Ef 4:15, 2 Ti 4:18, 1 Pi 2:2, Ju 25, MAA 1:6

Jonin Akinafarir Faragha Zuim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın, Jon akar mınğarir pumuningin miğei. A faraghavıra, Kraisin adarazir akurvaghti, me Afeziam God ko an Otarim Krai Iesus ko navir vamıra ikiam. Egha Jon kamagh sua, me, mitatemın itir darasi ateghtima, me me gifariva egh me gekuti, me God ateghan kogham.

Ezi “mitatemın itir darasi” kamaghın miğei, bizir nguazimın kagh itiba, da derazir puvati. Me ghaze, Iesus a Godın Otarim, kamaghın amizima a nguazir kamın gumazimın mın otoghan kogh, egh a nguazimın biziba ko poroghan kogham, e gumazamiziba ami mokın. Me kamaghın miğei, gumazim deravıra God ko ikisi, a nguazimın bizibagh niğhniğhan marki. Me ghaze, arazir bar aghuim ko igharazibagh ifongezir arazim, da uaghan nguazimın biziba. Ezi arazir kabar gin mangisi niğhniğhan marki.

Jon kamagh sua, Kraisin adarsi akar kaba baragh dar gin mangan marki. A ghaze, Iesus a guizin gumazimın oto, ezi gumazamiziba niğhniğzir gavgavim an iti. Egh me God bar a gifueghiva, gumazamizir igharaziba bar me gifongegh.

E angazangarimın aven daruti, eghti mitatemın aven aruiba e gifaran kogham

(Sapta 1:1-3:10)

Angamra Itir Akam, datirighın azenan oto

¹ Gumazir me kamaghın diborim, Angamra Itir Akam, e an gun ia miğei. Gumazir kam nguazir kam tighar otivamin dughiam a bar faragha ike, ezi e a baregha,

uan damazibar deravıram an garava egha uan dafaribar an suiki.

² God angamra itir ikirimirir e ganıngizir gumazir kam en aka, ezi e an ganigha an gun ia miğei. Egha gumazir ikirimirir angamra itir kam, a zurazurara ikiam. A faragha Afeziam ko ikegha datirighın God en akazi e an gani.

³ E an ganigha oregha gıvagha, e ia uaghan navir vamıra e ko ikiasa, egha uaghan ia miğei. Egh ia ko, eia navir vamıra Afeziar Ekiam ko an Otarim Krai Iesus ko ikiam.

⁴ E uari inigh ikıva, en naviba bar akueghasa, e akar kam osiri.

E angazangarimın aven daruam

⁵ E Krai Iesus barazima an akar kam kunizima, ezi e ia mikiri. Akar kam kamaghın mikeme, God, an angazangarim, ezima mitarmetam anepazazir puvati.

⁶ Eghıva e kamaghın mikımam, “E a ko navir vamıra iti,” egha e mitarmemın daruti, kamaghın en miğirıgiar kaba, pura miğirıgiar ifavariba. Egha e guizin akamın gin zuir puvati.

⁷ Ezi God angazangarimın aven iti moghın e angazangarimın aven daruva egh uari ko navir vamıra ikiam. Eghti an Otarim Iesusın ghuzim e ruva, en arazir kuraba sara bar da ruam.

⁸ Eghti e suam, “E arazir kuraba puvati,” kamaghın e uari uarigh ifari, ezi guizin akam en itir puvati.

⁹ E uan arazir kurabar gun Godın mikımtıma, a mikemezi moghın arazir aghuim damuva puram en arazir kuraba gin amangıva egh da ruam.

¹⁰ E suam, “E arazir kurabagh amir puvati,” kamaghın e Godın mikım suam, “A ifarir God.” Ezi kamaghın e an akaba barazir puvati.*

2

Krais en akurvazir gumazim

1:1: Jo 1:1-4, 1:14, 20:27, 2 Pi 1:16, 1 Jo 2:13-14 **1:2:** Jo 1:14, 21:24, Ap 2:32, Ro 16:26 **1:3:** Jo 17:21, Ap 4:20, 1 Ko 1:9, 1 Jo 2:24 **1:4:** Jo 15:11, 16:24, 2 Jo 12 **1:5:** Jo 1:9, 9:5, 12:35-36, 1 Ti 6:16, Je 1:17, 1 Jo 3:11 **1:6:** 2 Ko 6:14, 1 Jo 2:4 **1:7:** Ais 2:5, Jo 3:21, Ef 1:7, Hi 9:14, 1 Pi 1:19, MAA 1:5, 7:14 **1:8:** Jop 9:2, Sng 32:5, Snd 28:13, Je 3:2, 1 Jo 2:4

1:9: Sng 51:2, Snd 28:13, 1 Jo 1:7 **1:10:** 1 Jo 1:8 * **1:10:** (1:10) Godın Akinafarimın aven itir akinafarir otevir aviribar akar kam ikia ghaze, “Gumazamiziba bar moghıra arazir kuram gami.” Nı Ighiaba 14:3, ko Aisaia 53:6, ko Aisaia 64:6ın gan. **2:1:** Ro 8:34, 1 Ti 2:5, Hi 7:25, 9:24

¹ Nan boriba, ia arazir kurabar amuan ki aghuagha, ia bagha akar kam osiri. Eghti tav arazir kuratam damighti, en akurvazim iti. An Afeziam ko ikia e bagha a ko migei. Gumazir kam a Kraiss Iesus, an araziba bar dera.

² A uabira en arazir kuraba baghava aremezi God en arazir kuraba gin amada. En arazir kurabara puvati, nguazir kamın gumazamiziba bar moghira.

Bar God gifozir gumazim, a Godin akabar gin zui

³ E Godin akabar gin mangiva, egh fogh suam e guizbangira a gifo.

⁴ Gumazitam suam, ki God gifo, egha Godin akabar gin zuir puvati, gumazir kam a ifavarir gumazim. Ezi guizin akam a ko itir puvati.

⁵ Egh gumazitam Godin akamin gin mangiva, a bar God ko gumazir igharazibagh ifueghiva, arazir ifongezir kam an navir averiam gizivaghtima an daghem otivam. Egha e tuavir kamın fo, e bar Godin pueghav iti.

⁶ Gumazitam suam, ki Godin poroghav iti, egh gumazir kam Kraiss arui moghin daru.

⁷ Nan adarasi, akar ki ia bagha osirir kam, an akar igiam puvati. Akar ghurir ia faragha nighnizir gavgavim Iesusin ikiava oraghizim.*

⁸ Mitatemın dughiam givasava ami, ezi guizin angazangarim datirighin e gisira, ezi ki akar kam ia bagha an osiri. Akar ki ia bagha osirir kam, a uaghan migirigiar igiam. E Iesus amir arazibar gara fo, akar kam guizbangira. Egha ia amir araziba gara fo, akar kam guizbangira.

⁹ Gumazitam suam, ki Godin angazangarimın aven iti, egha a uan adarazir aghua, gumazir kam mitatemın aven ikiavira iti.

¹⁰ Gumazitam uan adarazigh ifongegh, gumazir kam angazangarimın aven iti, eghti bizitam a damighti, a irighan kogham.

¹¹ Egh gumazitam uan adarazir aghuaghiva, a mitatemın aven ikia, an aven arui. Mitatem a gamima, a garir puvati. Kamaghın a fozir puvati, a managh zui.

¹² Ia nan boriba, Iesusin ziamın God ian arazir kuraba gin amada, ezi kamaghın ki ia bagha akar kam osiri.

¹³ Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghın ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghın ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nan boriba, ia Afeziar Ekiam gifozi, kamaghın ki ia bagha akar kam osiri.

¹⁴ Ia nan afeziaba, ia, fomira ikia iza datirighin itir gumazir kam, ia deraviram a gifo. Ezi kamaghın ki ia bagha akar kam osiri.

Ia gumazir igiaba, ia tuivigha gavgavizi, Godin akam ian navir averiabar ikia gavgafi. Egha ia gumazir kuram, Satan, an gavgavim gafira. Ezi kamaghın ki ia bagha akar kam osiri.

Ia nguazir kamın arazibagh ifongan marki

¹⁵ Ia nguazir kamın araziba ko an biziba, ia dagh ifongan marki. Gumazitam nguazir kamın arazibagh ifueghiva, egh kamaghın an Afeziar Ekiam deragh a gifueghan kogham.

¹⁶ E fo, nguazir kamın itir gumazibar arazibar kara: navir ghurimın araziba bagha puv aguava, damazimın bizibar gara bar dagh ifonge, egha bizir aviriba ikiava, kamaghın uarira uari fe. Arazir kaba

2:2: Jo 1:29, 11:52, Ro 3:25, 2 Ko 5:18, Kl 1:20, 1 Jo 4:10, 4:14 **2:4:** 1 Jo 1:6-8, 4:20 **2:7:** 1 Jo 2:24, 3:11, 2 Jo 5-6

* **2:7:** (2:7) Jon ti Iesus mikemezir arazir Jon 13:32in itim migei. A kamakin, ia vaghvagh uarira uarigh ifongegh. Ni 1 Jon 3:23in gan. Me uarigh ifongezir arazimın akam, me fomira Kraissin adarazir otivigha a ini. Kamaghın, kar arazir ghurir me fomiram amim. Iesus uabi migia ghaze, kar arazir bar igiam. Ves 8in Jon uaghan ghaze, Kar uaghan arazir ighiam. **2:8:** Jo 1:9, 8:12, 13:34, Ro 13:12, Ef 5:8, 1 Te 5:5, 5:8 **2:9:** 1 Ko 13:2, 2 Pi 1:9, 1 Jo 3:10, 3:14-15, 4:20 **2:10:** Jo 11:9, Ro 14:13, 2 Pi 1:10, 1 Jo 3:14 **2:11:** Jo 11:10, 12:35 **2:12:** Lu 24:47, Ap 4:12, 13:38, 1 Ko 6:11, 1 Jo 1:7 **2:13:** 1 Jo 1:1 **2:14:** Ef 6:10 **2:15:** Mt 6:24, Ro 8:7, 12:2, Ga 1:10 **2:16:** Ro 13:14, Je 4:16, 1 Pi 2:11

Afeziar Ekiamin izir puvati. Da nguazir kamın araziba.

¹⁷ Nguazir kam ko an itir gumazibar arazir kuraba, da bar gıvaghām. Eghti Godın akamın gın zuir gumaziba, me zurara ikiam.

Ia Kraisin apaniba bagh deravira gan

¹⁸ Nan boriba, dughiar kam dughiar abuananam. Ezi ia oraki, Kraisin apaniba izam. Ia oraghizir moghin, Kraisin apanir aviriba izegha gifa. Kamaghın e fo, kar dughiar abuananam.

¹⁹ Kraisin apanir kaba faragha e ko ikegħa, egha e ategħa azenan ghue. Egha me guizbangıra en adarazi puvati. E fo, me en adarazi amuava, e ko ikiai. Kamaghın me ategħa ghuezi, e fo, me en adarazi puvati.

²⁰ Ezi ia, Iesus Godın Duam ia ganingizi a ia avaragħa, ia gamima, ia bar guizin akam gifo.

²¹ Ia guizin akam gıfo, egha ia fo, akar ifavaritam guizin akamın aven ikegh azenan izegħan kogħam. Ezi ia guizin akam gıfozi, kamaghın ki ia bagħa osiri.

²² Tina ifavarir gumazim? Kar gumazir kamaghın mıgeim, “Iesus, God Uam E Iniasa Misevezir Gumazim puvati.” Gumazir kam, a Kraisin apanim. An Afeziar Ekiam ko an Otarim akırım ragħa aning gasara.†

²³ Gumazitam akırım ragħ Otarim gasaragħ, kamaghın an Afeziar Ekiam ko itir puvati. Gumazitam niġnizir gavgavim Otarimın ikıva uagħan Afeziar Ekiam ko ikiam.

Godın Duam guizin akam ian sure gami

²⁴ Akar ia faragħavıra oraghizim, ia an suiragħvıra iki. Ia an suiravıra ikiti, Otarim ko Afeziar Ekiam ia ko ikıvıra ikiam.

²⁵ Ezi Iesus akar dikirizim e ganıga ghaze, ia Afeziam ko ikıva, egh ikırımırir aghuir zurara itim iniam.

²⁶ Ki akar kaba ia bagħa da osirigha ghaze, gumazir kaba ia gifarasa.

²⁷ Ezi ia, Godın Duam ia avaragħa, ia ko iti. Eghti gumazitam ian sure damuan kogħam. Godın Duam biziba bar ian sure gami. Godın Duamın akaba guizbangıra, da ifari puvati. Godın Duam ian sure gamizi moghin, ia Kraıs ko iki.

Godın boriba

²⁸ Nan boriba, a izamin dughiamın e an damazimın tuivigh, atiatingıva aghumsighan kogħam. Bizir kam bagħ, ia tuivigh gavgavigh kamaghıra iki.

²⁹ Ia kamaghın fogħ suam, Iesus arazir aghuibagh ami, egh ia kamaghın fogħ suam, gumazir arazir aghuibagh amiba, me Godın otivizir boriba.

3

¹ Ia niġnigh, Afeziar Ekiam bar e gifuegħa en dighorim gami. Egha ziar kam, Godın boriba, e gati. Ezi guizbangıra, e an boribara. Nguazir kamın gumazamiziba God gıfozir puvati, me kamaghın uagħan e gıfozir puvati.

² Nan adarasi, e datirıghın Godın boriba. Egha e fozir puvati, e gın manmagħın otivam. God bizir kam tıghar en akagħam. E kamaghın fo, Kraıs uamategħ nguazir kamın iziti, e uan damazibar deravıra an ganam. Egh an mın otogħam.

³ Gumazir an mın otivamin dughiam bagħa mızua gariba, me Iesus zuezi moghin me uari zue.

⁴ Gumazir arazir kurabagh amiba, me Godın akaba batosi. Arazir kuram, kar Godın akaba batozir arazim.

⁵ Ia bar fo, Iesus en arazir kuraba gın a mangasa, nguazir kamın ize. Ezi ia fo, an arazir kuratam gamizir puvati.

⁶ E kamaghın fo, gumazitam Kraıs ko iki, arazir kurabar amuvıra ikian kogħam. Egh gumazitam arazir kurabar amuvıra

2:17: Mt 7:21, 1 Ko 7:31, Je 1:10, 1 Pi 1:24 **2:18:** Mt 24:5, 24:24, 2 Te 2:3, 1 Ti 4:1, Hi 1:2, 1 Pi 4:7, 2 Pi 2:1, 2 Jo 7
2:19: Mt 24:24, Jo 6:37, Ap 20:30, 1 Ko 11:19 **2:20:** Jo 10:4, Ap 3:14, 1 Ko 2:15, 2 Ko 1:21, Hi 1:9, 1 Jo 2:27 **2:22:** 1 Jo 4:3, 2 Jo 7 † **2:22:** (2:22) Akar otevir kam “Gumazir God Ua E Iniasa Misevezim,” me Grıghın akam kamaghın a dibora ghaze, “Kraıs.” **2:23:** Jo 5:23, 14:7-10, 15:23, 1 Jo 4:15, 5:1, 2 Jo 9 **2:24:** Jo 14:23, 1 Jo 1:3, 2 Jo 6 **2:25:** Jo 3:15, 6:40, 17:3, 1 Jo 1:2, 5:11 **2:27:** Jo 14:26, 16:13, Hi 8:10-11, 1 Jo 2:20 **2:28:** 1 Jo 3:2, 4:17 **2:29:** Ap 22:14, 1 Jo 3:7, 3:10 **3:1:** Jo 1:12, 3:16, 16:3, Ro 8:16, 1 Jo 4:10 **3:2:** Ro 8:18, 8:29, 1 Ko 15:49, 2 Ko 3:18, Fl 3:21, Kl 3:4, 2 Pi 1:4
3:4: Ro 4:15, 1 Jo 5:17 **3:5:** Aıs 53:5-6, 53:11, Jo 1:29, 2 Ko 5:21, 1 Ti 1:15, Hi 4:15, 1 Pi 2:22-24, 1 Jo 2:2 **3:6:** Ro 6:1-2, 6:14, 1 Jo 2:4, 3:9, 4:8, 3 Jo 11

ikiti, e fogh suam, a guizbangira Kraisin ganigha a gifozir puvati. A guizbangira Kraisi gifozir puvati, Kraisi a tina.

⁷ Nan boriba, ia uari bagh gan, gumazitam ia gifaraghti, ia an gin mangan marki. Gumazir arazir aghuibagh amim, a, Iesus Godin damazimin derazi moghin, a Godin damazimin dera.

⁸ Satan faraghavira arazir kurabagh amua iza datirikin. Kamaghin e fo, tina arazir kurabagh ami, a Satanin borim. Godin Otarim Satanin ingangarim gasighasighasa nguazir kam in ize.

⁹ Gumazitam Godin borimin otoghtima, Godin Duam an navir averiamin aven angamra ikiti, eghti an arazir kurabar amuvira ikian kogham. A Godin borimin otoghiva, egh kamaghin an arazir kurabar amuvira ikian kogham.

¹⁰ Tina arazir aghuim gamir puvati, a Godin borim puvati. Egh tina Godin borir igharazibagh ifongezir puvati, a uaghan Godin borim puvati. Kamaghin e fo, te Godin boriba, ezi te Satanin boriba.

E bar moghira Godin borir igharazibagh ifuegham (Sapta 3:11-5:21)

Iesus igharazibagh ifueghamin arazim en aka

¹¹⁻¹² Kar akar ia fomira oragha iza datirighin tuzim: E uari gifuega. E Kenin arazim damuan markiam. A Satanin borim, egha uan dozim misoghezi an areme. Egha a tizim bagha uan dozim misoghezi, an areme? An araziba ikuvizima, an dozimin araziba dera. Kamaghin a uan dozim misoghezi an areme.

¹³ Nan adarasi, nguazir kam in itir gumazamaziba ia gifueghan koghtima, ia digavir kuram damuan marki.

¹⁴ E Godin borir igharazibagh ifonge. Kamaghin e fo, e ariagherir tuavim ategha, ariaghrezir gumaziba puvati, e angamra itir tuavimin zui. Tina Godin

borir igharazitam gifongezir puvati, an ariagherir tuavimin zui.

¹⁵ Tina gumazir igharazitam gifongeghan kogh mati gumazir gumazibav sozim. Ia fo gumazir gumazibav soziba, me ikirimirir aghuir zurara itim inian kogham.

¹⁶ Iesus e gifongegha, egha e bagha uabi makunighava aremezi, e kamaghin Godin borir igharazibagh ifueghamin arazim gifo. Egh e uaghan Godin borir igharaziba bagh uari makunam.

¹⁷ Gumazitam nguazir kam in biziba ikiti, Godin borir igharazim biziba puvatighiti, an an ganiva, egh an apanguvan koghiva, egh an akurvazir puvati, gumazir kam Godin ifofer arazim an itir puvati.

¹⁸ Nan boriba, e Godin borir igharaziba pura migeir akabar me gifueghan kogham. Kamaghin marki. Egh guizbangira uan naviba me daningiva, egh arazir aghuiba me damuam.

Godin boriba an damazimin tughiva ati-atingan marki

¹⁹⁻²⁰ E Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e guizin akamin gin zui. God en navir averiamin itir biziba bar dagh fo, egha an apanguvir en itim bar ekeveghe, egha e uarira uarir apanguvir arazim gafira. Egh en navir averiaba suam, ia ikufi, dughiar kam in e Godin borir igharazibagh ifongezir arazir kam damuva, e fogh suam, e Godin damazimin navir amirizim iti.

²¹ Nan adarasi, en navir averiaba kamaghin mikiman koghan suam, ia ikufi, eghti e Godin damazimin atiatingan kogham.

²² E Godin arazibar gin mangiva a ifongezir arazibar amuva, kamaghin e bizitam bagh an azangsighti, an e daningam.

²³ Kar an akar ekiam: e nighnizir gavavim an Otarim Kraisi Iesusin iki. Egh

3:7: Ro 2:13, 1 Jo 2:26, 2:29 **3:8:** Stt 3:15, Lu 10:18, Jo 8:44, 16:11, Hi 2:14 **3:9:** 1 Pi 1:23, 1 Jo 5:18 **3:10:** 1 Jo 2:29, 4:8 **3:13:** Mt 5:11-12, Jo 15:18-19, 17:14, 2 Ti 3:12 **3:14:** Jo 5:24, 1 Jo 2:9-11 **3:15:** Mt 5:21-22, Ga 5:21, MAA 21:8 **3:16:** Jo 3:16, 13:1, 15:13, Ro 5:8, Ga 1:4, Ef 5:2, 5:25, 1 Te 2:8 **3:17:** Lo 15:7, Lu 3:11, 1 Jo 4:20 **3:18:** Ro 12:9, Je 2:15-16, 1 Pi 1:22 **3:19-20:** Jo 18:37, 1 Jo 1:8 **3:21:** Hi 4:16, 10:22, 1 Jo 2:28, 4:17 **3:22:** Sng 34:15, Jer 29:12, Mt 7:8, 21:22, Jo 9:31, 14:13 **3:23:** Jo 6:29, 13:34, 15:12, 15:17, 17:3, 1 Te 4:9, 1 Pi 4:8, 1 Jo 2:8-10 **3:24:** Jo 14:23, 15:10, 17:21, Ro 8:9, 1 Jo 4:12-13

an e mikemezir moghin, e uari uarigh ifuegham.

²⁴ Tina an akamin gin mangiva a Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam. God uan Duam e ganingizi, ezi an Duar kam en akazi, e fo, God e ko iti.

4

Ia duabar gan da asavsuigh

¹ Nan adarasi, akam inigha izir gumazir ifarir aviriba nguazir kam garui. Egha kamaghin migei, Godin Duam akam e ganingi. Kamaghin ia nighnizir gavgavim men ikian marki. Egh deravira men araziba ko migirigiaba asavsuigh fogham, da Godin Duam o duar kuraba.

² Tuavir ia Godin Duam gifoghamimra kara: Gumazitam suam, Krai Iesus, a gumazir nivafizimn nguazir kamn ize, gumazir kam Godin Duam an iti.

³ Gumazitam suam, Krai Iesus a guizin gumazim puvati, gumazir kam a duar igharazim iti, Godin Duam puvati. A Krai Iesusin apanimn duam. Ia fomira Kraisin apanim izamin migirigiam baraghizi, a datirighin izegha givagha nguazir kamn iti.

⁴ Nan adarasi, ia guizbangira Godin boriba. Godin Duam ian aven itima, an gavgavim bar ekevegha Satanin gavgavim gafira. Satan, a nguazir kamn gavgavimn gumazir dapanim. Ezi kamaghin ia akam inigha izir gumazir ifaribagh afira.

⁵ Gumazir kaba, me nguazir kamn gumaziba. Ezi men migirigiaba nguazir kamn migirigiaba. Ezi nguazir kamn gumamaziziba me barasi.

⁶ Ezi e, Godin gumamaziziba. Ezi gumamazizir God gifoziba, me en akaba barasi. Ezi God bagha itir puvatizir gumamaziziba me en akaba barazir puvati. Egh tuavir kamn e guizbangira migeir Duam ko migirigiar ifavaribagh amir duam gifogham.

Gumazim God gifueghiva, egh uaghan gumazir igharazibagh ifongegh

⁷ Nan adarasi, God igharaz darazigh ifongezir arazim en akazi. Kamaghin, e uari uarigh ifueka. Gumazir igharazibagh ifongezim, a Godin borim, egha a guizbangira God gifo.

⁸ Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumamazizibagh ifonge. Ezi e fo, gumazir igharazibagh ifongezir puvatizir gumazim, a bar God gifozir puvati.

⁹ God borir vamira ikiava, e ikirimirir aghuim iniasa a ifuegha, an e bagha nguazir kamn anemada. Tuavir kamn God en akazi, e fo, God guizbangira gumamazizibagh ifonge.

¹⁰ Igharazibagh ifongezir arazimra kara. E kamaghin nighnighan kogham, e faragha God gifonge. Puvati. God faragha e gifuegha, uan Otarim amadazi an en arazir kuraba gin amangasa nguazir kamn izegha areme.

¹¹ Nan adarasi, God arazir kam en aka, a bar e gifonge. Kamaghin, e uaghan bar igharazibagh ifuegham.

¹² Gumazitam dughiatam Godin ganizir puvati. E uari uarigh ifongezir arazim damuti, God angamra en aven ikiti, an ifofer arazim en navir averiabagh izivaghtima an daghem otivam.

¹³ God uan Duam e ganingizima, a vaghvagha en itima, ezi e kamaghin fo, e an poroghav itima, a en poroghav iti.

¹⁴ Ezi e Afeziar Ekiam amizir bizimn gani. A nguazimn itir gumamazizibar akurvaghasa, uan Otarim amada. Ezi e bizir kamn ganigha an gun migei.

¹⁵ Gumazitam an gun mikim suam, Iesus, Godin Otarim, eghti God gumazir kamn poroghiv ikiti, a Godin poroghiv ikiam.*

¹⁶ E kamaghin fo, God e gifuegha, egha an e gifongezir arazim bagha nighnizir gavgavim an iti.

4:1: Mt 7:15, 24:4-5, 24:24, 1 Te 5:21, 2 Pi 2:1, 1 Jo 2:18, 2 Jo 7, MAA 2:2 **4:2:** 1 Ko 12:3, 1 Jo 5:1 **4:3:** 2 Te 2:7, 1 Jo 2:18, 2:22, 2 Jo 7 **4:4:** Mt 12:29, Jo 16:33, 1 Ko 2:12, Ef 2:2, 6:12, 1 Jo 5:4-5 **4:5:** Jo 3:31, 15:19, 17:14 **4:6:** Jo 8:47, 10:27, 14:17, 1 Ko 14:37, 2 Ko 10:7 **4:7:** 1 Jo 2:29, 3:10-11, 3:23 **4:8:** 1 Jo 2:4, 3:6, 4:16 **4:9:** Jo 3:16, Ro 5:8, 8:32, 1 Jo 5:11 **4:10:** Jo 15:16, Ro 5:8-10, Ta 3:4, 1 Jo 2:2 **4:11:** Mt 18:33, Jo 15:12-13, 1 Jo 3:16 **4:12:** Jo 1:18, 1 Ti 6:16, 1 Jo 2:5-6, 4:18-20 **4:13:** Jo 14:20, 2 Ko 1:22, 1 Jo 3:24 **4:14:** Jo 1:14, 3:17, 1 Jo 1:1-2 **4:15:** Ro 10:9, 1 Jo 5:1, 5:5

* **4:15:** (4:15) Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. **4:16:** 1 Jo 3:24, 4:8, 4:12

Kar Godin arazim, a dughiaba zurara gumazamizibagh ifonge. Gumazitam gumazir igharazibagh ifueghiva, Godin poroghiv ikiti, God an poroghiv ikiam.

¹⁷ Tuavir kamın, e fo, God e gifongezı, e God ko gumazir igharazibagh ifongezı, ezi ifofer arazir kam bar e gizıvaghıtıma, an daghem otıvam. Kamaghın gumazıba bar Godın kotıamın tuıvamin dughıam, e atıatingan kogham. E nguazir kamın itir dughıam e İesusın mın ikiam, kamaghın e gın Godın atıatingan kogham.

¹⁸ Gumazir igharazibagh ifongezir gumazim, a Godın atıatir puvatı. Atıatir gumazim, a fo, a ivezir kuram inıam, ezi nıghnızir kam a gamıma, an atıatı. Eghtı gumazim igharazibagh ifongezir arazim a gizıvagh daghem otıvtı, kamaghın a Godın atıatingan kogham. Gumazim atıatingtı, e fo, a God a gifongezir arazim deravıra a gifozir puvatızı, kamaghın igharazibagh ifongezir arazir an itımın dagheba puvatı.

¹⁹ God faragha e gifongezı, ezi e gın a gifonge. Kamaghın e God ko igharazibagh ifongezir gavgavım itı.

²⁰ Gumazitam Godın ganızir puvatı. Gumazitam Godın borir a garir igharazibagh ifueghan koghıva, egh a manmaghın Godın a ganızir puvatızim gifuegham? Puvatı. An a gifueghan kogham. Ezi e kamaghın fo, gumazitam suam, Kı God gifonge, egh Godın borir igharazim gifueghan koghtı, e fo, a gumazir ifarım.

²¹ God akar gavgavır kam e ganıngı. Tina God gifueghıva, egh a uaghan Godın borir igharazim gifongegh.

5

E nıghnızir gavgavım Godın Otarımın itı

¹ Gumazıba bar nıghnızir gavgavır kam ikı suam, İesus, a God Uam E İnıasa Mısevezır Gumazım, me Godın borıba. Kar nguazır kamın arazım: Gumazıba bar

afeziar mam gifuegha, egha uaghan an borıbagh ifonge.*

² E God gifuegh an akar gavgavıbar gın mangıva, kamaghın e fo, e Godın borıbagh ifonge.

³⁻⁴ E God gifongezir arazımra kara. E God bar a gifueghıva, kamaghın e an akar gavgavıbar gın mangam. Godın borıba bar nguazır kamın arazır kurabar gavgavım gafıra, kamaghın amızıma an akar gavgavıbar gın mangamın tuavım e basemezır puvatı. E nıghnızır gavgavım Godın itı. Egha en nıghnızır gavgavımın tuavımın nguazır kamın arazır kuraba dıkabıragha dagh afıra.

Nıghnızır gavgavır İesusın itım

⁵ Tınara nguazır kamın arazır kurabar gavgavım gafıragham? Gumazır nıghnızır gavgavım İesusın ikı suam, a Godın Otarım. Gumazır kamra.†

⁶ Krais İesus, a nguazır kamın ize. Ezi Jon dıpamın a ruezıma, a gın aremezı an ghuzım ire. Jon dıpamra a ruezır pu. Puvatı, a uaghan aremezı an ghuzım ire. Godın Duamra zurara guızın akabar en akakası. Kamaghıra Godın Duam bızır kabar en akakası.‡

⁷ Ezi God tuavır pumuning ko mıkezım en akazı, e fo, İesus a tına. Tuavır kabara kara. Godın Duam e mıgeı. Ezi Jon İesus dıpamın a rue. Ezi İesus aremezı an ghuzım ire.

⁸ Tuavır pumuning ko mıkezır kaba uarı inıgha kamaghın e mıkememe. Ezi e fo, İesus a Godın Otarım.

⁹ Gumazıba, me fozır bızıbar gun mıgeıma, e nıghnızır gavgavım men akabar itı. God uan Otarımın gun mıgeır bızıba, da guızın bızıba, ezi gumazıba mıgeır bızıba pura bızıba. God mıgeır bızıba dagh afıra.

¹⁰ Gumazıtım uan navır averıamın nıghnızır gavgavım Godın Otarımın ikıva, egh a bar fogh suam, God a mıkememezır

4:17: Je 2:13, 1 Jo 2:28, 3:3, 3:19-21 **4:20:** 1 Jo 2:4, 3:17, 4:12 **4:21:** Mt 5:44-45, Mk 12:29-31, Jo 13:34, 15:12, 1 Jo 3:23 **5:1:** Jo 1:12-13, 15:23, 1 Jo 2:22-23, 4:15 * **5:1:** (5:1) Nı akar 1 Jon 2:22 ko 4:2ın itımın gan. **5:5:** Ro 8:37, 1 Ko 15:57, 1 Jo 4:4, 4:15 † **5:5:** (5:5) Nı akar 1 Jon 4:2ın gan. **5:6:** Jo 1:29, 1:34, 14:17, 16:13, 19:34, 1 Ti 3:16, 1 Jo 1:7 ‡ **5:6:** (5:6) Grıghın akam, vezın kamın deravıra bıgha mıkememezır puvatı. A dıpam ko ghuzımra mıkememe. Ezi gumazır avırıba ghaze, dıpam, a İesus ruezır dıpam. Ezi ghuzım, a İesusın ovevem mıgeı. **5:7:** Jo 1:1, 10:30, MAA 19:13 **5:8:** Jo 15:26 **5:9:** Mt 3:16-17, 17:5, Jo 5:32-37, 8:17-18 **5:10:** Jo 3:33, 5:38, Ro 8:16, Ga 4:6

migirigiam, a guizbangira migirigiam. Gumazitam nighnizir gavgavim Godin migirigiamin ikian kogh, egh God uan Otarimin gun mikemezir akam baraghan aghuaghiva, egha kamaghin mati a Godin migia ghaze, God ifari.

¹¹ God ikirimirir aghuir zurara itim e ganingizi, ezi e fo, migirigiar kam, a guizin migirigiam. Godin Otarimin poroghav itir tuavimin, e ikirimirir aghuir kam iti.

¹² Gumazir Godin Otarimin poroghav itim, a ikirimirir aghuir zurara itim isi. Gumazir Godin Otarimin poroghav itir puvatizim, a ikirimirir aghuir zurara itim isir puvati.

Akar abuananaba

¹³ Ia nighnizir gavgavim Godin Otarimin ziamin itiba, ia ikirimirir aghuir zurara itim iniasa, ki fuegha, kamaghin ki bizir kaba ia bagha da osiri.

¹⁴ E fo, e God ifongezir moghin, e biziba bagh an azangsightima, an en azangsiziba baragham. Kamaghin e Godin boroghin mangisi atiatingiva okam nighnighan kogham.

¹⁵ E fo, an e barasi, kamaghin e bizitam bagh an azangsighiva, fogh suam, an e ganigha gifa.

¹⁶ Godin borir igharazitam arazir kurar helin magiran koghamim damuti, eghti tina foghiva a bagh God ko mikim. Eghti God ikirimirir aghuir zurara itim a daningam. Kar ki arazir kurar gumazim damightima a helin magiran koghamibav gei. Arazir kurar mam iti, a guizbangira gumazibagh amima me helin aven zurara ikiava Godin saghon iti. Ki gumazir arazir kurar kabagh amiba God men akurvaghasa ki ia migeir puvati. §

¹⁷ Arazir derazir puvatiziba da arazir kuraba. Arazir kurar aviriba ikia, egha maba gumazibagh amima me helin ikia Godin saghon iti. Ezi arazir kurar mam iti, a gumazibagh amima me helin ghuaghirir puvati.

¹⁸ E fo, Godin otivizir boriba me arazir kurabar gin zuir pu. Puvati, Godin otozir Otarim, Iesus, deravira Godin borir igharazibar gari. Ezi Satan, bizitam me damighan kogham.

¹⁹ E fo, e Godin boriba. Egha uaghan fo, nguazimin itir gumazamizir Godin gin zuir puvatiziba, me Satanin gavgavimin apengan iti.

²⁰ Ezi e uaghan fo, Godin Otarim nguazir kamın izegha, egha e guizin God gifoghasa, a fofozim e ganingi. Ezi e, guizin God uan Otarim Krai Iesus ko, aningin poroghav iti. Krai Iesus, a guizin God. Egha a ikirimirir aghuir zurara itim e ganingi.

²¹ Kamaghin nan boriba, ia deravira uari bagh gan, godin ifariba o nguazimin itir bizitam ian navir averiabar aven iki guizin Godin danganim inian marki.

5:11: Jo 3:36 **5:12:** Jo 3:36, 5:24 **5:13:** Jo 20:31, 1 Jo 1:1-2 **5:14:** Jo 14:13, 16:23, 1 Jo 3:21-22 **5:16:** Mt 12:31-32, Lu 12:10, Hi 6:4-6, Je 5:14-15 § **5:16:** (5:16) Akar kamın mingarim a deraviram otozir puvati. Gumazir maba ghaze, a gumazir ovengezibav gei. Ezi marazi ghaze, an ovever namba 2in migirigiam. Ni Akar Mogomem sapta 2:11 ko 20:14in gan. Me akar kam “ovevem” a girazi a kamakin, “helin ovenge.” **5:18:** Jo 17:15, Je 1:27, 1 Pi 1:23, 1 Jo 3:9 **5:19:** Ro 8:10, 8:23, Ga 1:4, 1 Jo 4:6 **5:20:** Ais 9:6, Mt 25:46, Jo 17:3, 1 Ti 3:16, Hi 1:8 **5:21:** 1 Ko 10:14

Jonin Akinafarir Namba 2

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam osiri. Gumazir aviriba ghaze, a siosin mam in itir gumamaziziba bagha an osiri. A kamagh sua, me bar igharaz darazigh ifueghiva, egh me ifavarir gumaziba bagh gan. Kar gumazir Godin akam gasighasiziba.

E Godin guizin akam mighivira an suiragh, egh gumazir ifariba bagh ganam

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni amizir God inabazim, ki ni ko nin boriba bagha akinafarir kam osiri. Ki guizbangira bar ia gifonge. Ki uabira puvati, gumamazir guizin akam gifoziba uaghan bar ia gifonge.*

² Guizin akam en iti, egh a iki mamaghira ikiam. Bizir kam bagha e bar ia gifonge.

³ Guizin akamin arazim ko arazir igharazibagh ifongezim, arazir kamning God ko Iesus ko iti. Kamaghin Afeziam God koma Krai Iesus, Godin Otarim, aning apangkuvir arazim ko kuarkuvir arazim gamua, egha navir amirizimin arazim e ganidi.

E igharaz darazigh ifongezir arazimin gin mangam

⁴ Afeziamin akar gavgavim e mikemezi moghin, nin borir maba guizin akamin gin zui. Ezi ki kamaghin oregha bar akonge.

⁵ Ezi Amizir Aghuim, ki kamaghin nin azangsi, ia bar uarigh ifongegh. Kar arazir igiam puvati. Arazir kam fomira e ko ikia iza datirikin.

⁶ Arazir uarigh ifongezimra kara: e Godin akar gavgavim baragh an gin mangam. Ia fomira oraghizi moghira an akar gavgavim ghaze, ia uarigh ifongezir arazimin gin mangvira iki.

Ia Kraisin akamin suiragh gavgafigh

⁷ Ia oragh. E gifarir gumazir aviriba nguazir kam garui. Me nighnizir gavgavim itir puvatigha kamaghin migeir puvati, Krai Iesus a gumazir nivafizimin min oto. Gumazir kamaghin amim, a gumazir ifarim, egha Kraisin Apanim.†

⁸ Kamaghin ia uari bagh ganigh, ia bizir iniasava amiba ia da ataghragan marki. Kamaghin derazi puvati. Ia uan ivezim bar moghira a inighti, deragham.

⁹ Egh gumazitam Kraisin suren migirigiamin suiragh gavgavighan kogh, egh akar igharazitam uam akar kam giviraghti, God a ko ikian kogham. Ezi gumazir Kraisin suren migirigiamin suiragha gavgavigha mamaghira itim, Afeziam uan Otarim ko aning a ko iti.

¹⁰ Gumazitam ia bagh iziva Kraisin suren migirigiar kam inigh izan koghti, ia a inigh uan dipenimin aven mangan marki. Egh ia kamaghin a mikiman marki, God deravira ni damu. Puvati.

¹¹ Ia fo, gumazitam dughiam gumazir kamaghin amim ganidi, ia fogh suam, a uabi an ingangarir kuramin akurvasi.

Gumazir dapanim men ganasa

¹² Ki bizir aviribar ia mikimasa. Ki ghaze, e uarir gan uariv kim bar akongeghasa ki ifonge, kamaghin ki ia bagh izam. Kamaghin ki ia bagha akinafarimin da osiran aghua.

¹³ Nin avenemebar God inabazim, an boriba ia bagha akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki.‡

* **1:1:** (1) Jon akar isin zuim gami. Amizir God inabazim, a siosin mam. Borir kaba, me siosin kam in aven itir gumamaziziba. † **1:7:** (7) Ni akar 1 Jon 4:2in itimin gan. ‡ **1:13:** (13) Ni akar 2 Jon 1in itimin gan.

Jonin Akinafarir Namba 3

Akar Faragha Zuim

Siosin gumazir dapanir mam akinafarir kam gumazir dapanir igharazim bagha an osiri. An ziam Gaius. A fo, Gaius Kraisin gumazamizir igharazibar akurvasi, kamaghin a Gaiusin ziam fe. Egha Gaiusin migia ghaze, ni gumazir kam Diotrefes, a bagh ganigh.

E Godin ingangarim gamir gumazibar akurvagham

¹ Ki Kraisin adarazir gumazir dapanim. Ni Gaius, ki ni bagh akinafarir kam osiri. Ni nan aveghbuamra, ezi ki guizbangira bar ni gifonge.

² Nan namakar aghuim, ki ni bagha God ko migia ghaze, nin duam deravira iti moghin, nin mikarzim bar deravira ikiti, bizir aghuaribara ni bativam.

³ Nighnizir gavgavim Kraisin itir marazi iza nin gun na migia ghaze, ni deravira guizin akamin gin zui. Ezi ki akar kam baregha bar akonge. Ki fo, ni zurara guizin akamin gin zui.

⁴ Ki orazi, nan boriba guizin akamin gin zuima ki bar akonge. Nan agoroger kam bizir mabar agorogeba bar dagh afira.

Gaius ingangarir aghuim gami

⁵ Namakar aghuim, zurara deravira guizin akamin gin ghua egha arazir aghuiba Kraisin adarazigh ami. Egha ni, Kraisin adarazir ni fozir puvatiziba, ni uaghan arazir aghuibar me gami.

⁶ Gumazir kaba nin arazir gumazibagh ifongezimin gun kagh itir siosin migei. Ni God ifongezir moghin, ni bizitaba ua men akuraghti me da inigh tuavir me zuimin mangvira iki, kamaghin dera.

⁷ E fo, me Iesusin ziamin arua ingangarir kam gamuava egha, Krai gifozir puvatizir gumaziba, me men dafaribar biziba isir puvati.

⁸ Ezi e gumazir kamaghin amibar akurvaghsi bar gavgavigham. E ghaze, e me ko bar moghira, guizin akam bagh ingarsi, kamaghin e men akurvagham.

Diotrefes arazir kuram gami

⁹ Ki sios bagha akinafarir mam osiris. Ezi Diotrefes uan ziam fava men gumazir dapanimin ikiasava, kamaghin a nan akamin apengan itir puvati.

¹⁰ Kamaghin ki iziva, an arazir kam aghurigham. An en gun tintinibar me migia akar kurabar en gun me migei. A kamaghiram amir puvati, a uaghan Kraisin adarazi isa uan dipenimin zuir puvati. Ezi igharaz darazi me inigh uan dipenibar mangasava amima, ezi a uaghan men anogorogha siosin aven me batogha, me abisi.

Demitrius arazir aghuim gami

¹¹ Nan namakar aghuim, ni arazir kurabar gin mangan marki, ni arazir aghuibar gin mangi. Gumazir arazir aghuibagh amim, a Godin borim. Ezi gumazir arazir kurabagh amim, a God gifozir puvati.

¹² Gumaziba bar Demitriusin arazir aghuimin gun migei. Ezi guizin akam uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ki uaghan an arazir aghuimin gun migei. Ezi ia fo nan migirigiaba da guizbangira.

Gumazir dapanim Gaiusin ganasa

¹³ Ki bizir aviriba ni mikimasa, egha ki da osiran aghua.

¹⁴ Ki ghaze, ki gorumra izi ni batogh ga uaningin gan uaningin mikimam.

¹⁵ Navir amirizim ni ko iki. Nin namakar kagh itiba akam amaga ghaze, Afeziam ia ko iki. Eghti ni magh en namakaba vaghvagh kamaghin me mikim suam, Afeziam me ko iki.

Jut Osirizir Akinafarim

Akar Faragha Zuim

Akinafarir kamın akaba, da mong 2 Pitan akaba ko magh ghu. A Godin gumamazizibav kimasa, eghti me Akar Aghuimin apanibar akaba baragh dar gin mangan markiam. Akinafarim kamaghın migei, “E Godin gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumazitam en nighnizir gavgavim batueghıva, akar igiatam atıghan kogham.”

Ia uan nighnizir gavgavıba baghan

¹ Ki Jut, ki İesusın ingangarir gumazim; egha ki Jemsın dozim. Ia God diazir gumamaziziba, ki ia bagha akinafarir kam osiri. God Afeziam bar ia gifonge, ezi Kraıs İesus uabi ian gari.

² Eghti apangkuvimın arazim ko navir amırızim ko ıgharaz darazi gifongezir arazim bar ia gizıfagh.

Godin akar aghuimın apanıba, me Kraısın adarazir aven ize (2 Pita 2:1-18)

³ Nan namakar aghuıba, ki faragh ingangarir God ua bar e inizir kamın, akinafarim osirigha ia mikımasa bar ifonge. Ezi ki datırıghın kamaghın nighnisi, ki akinafarir ıgharazim osiram. Ia uan nighnizir gavgavıba bagh bar gavgafıgh. Egh ia Godin akar aghuimın apanıbar akaba batogh. E Godin gumamaziziba, a nighnizir gavgavimın arazir vamıram e ganıngi. Eghti gumazitam en nighnizir gavgavim batueghıva, akar igiatam atıghan kogham. Bar puvati.

⁴ Gumazir maba muega Kraısın adarazir aven ize. Fomıra fomıra God kamaghın mıgıa ghaze, gumazir kamaghın amıba me an damazimın mitivıgh ovengam. Me akırıba ragha God gasi. Egha me Godin apangkuvimın akabagh iragha dagh amıma, da afıar arazıbar akabar mın oto. Gumazir kaba akırım ragha Atrivir

vamıran kam gasara. An en Ekiam Kraıs İesus.

⁵ Ia bizir kabagh fogha gıfa, ezi ki uaian nighniziba fasa. Ia fo, Ekiam fomıra Isipın uan gumamazıbar akurazıma me Isip ataki. Egha gin gumamazizir nighnizir gavgavim an itir puvatizibagh asıghasıki.*

⁶ Ia enselin kurar maba, ia dagh nighnıgh. God me ganıngizir ingangarıba me dar amuan aghua. Egha me uan danganıba ataki. Kamaghın amızıma, Ekiam zurara iki mamaghıra ikiamın senbar me ike. Egha me isava kalabuzıar danganır bar mıtarıngızımın me atı. Ezi me Kotiam Damuamin Dughıar Ekiam mızuai.

⁷ Kamaghıra, fomıra Sodom ko Gomorın gumazıba ko nguıbar ekiar anıngın boroghıra itibar gumazıba, me uaghan enselba amızir arazımın mırarı ami. Me uari isa arazir kurabagh anıga, egha me arazir bar kurar gumazıba ko gumazıba uari isava akuıbagh ami. Kamaghın amızı God me isava avir zurara isıa mamaghıra itim, me akunızı, me ivezir kuram ini. Bizir otivizir kabanagh, ia dagh nighnıghıva arazir kurabar gin mangan kogham.

⁸ Kamaghıra gumazir kaba ian nighnizibagh asıghasıghasa me arazir kurar kabar gin tısi. Me irebar kurabar garıma da men nighnizıba fema me arazir bar kurar mızirızıbar uan mıkarzıbagh ami. Me Ekiamın akaba barazir puvatıghava, Godin Nguıbamın itir enselin ekiaba uaghan akar kurabar dav gei.

⁹ Ezi enselin aghuıba, akar kurabar gumazir men apanıbagh amıbav geir puvati. Ezi dughıar kamın enselbar faragha zuım Maıkel, Mosesın kuam bagha Satan ko anıng uanıng adoghadogha Maıkel akar kuratam Satanın mıkemezir puvati. A kamaghın mıgıa ghaze, “Ekiam uabi nın atar nı mıkemeghtıma nı uan akam dikuagh.”

¹⁰ Gumazir kaba bizıba me dar mıngarıbagh fozir puvati, me puram akar kurabar dav gei. Me matı asızıba nighnizıba men puvati. Egha me uan nıvafızıbar ifongezir arazıbar gin zui. Ezi men arazir kabara me gasıghasısi.

* 1:5: (5) Grıghın akinafarir avirir fomıra itıba, me zıar kam, “Ekiam,” osirizir puvati. Me zıar kam, “İesus,” an osiri.

11 Me bar ikuvigham! Me Kein aruizi moghin arui. Me ivezim baghavira nighnisi, Balam amizi moghin ami. Egha me dagiaba iniasa bar ikufi. Egha me Koran min Godin akabar gin tizir puvati, egha arazir kam bangin me bar ovegha ikuvigha gifa.

12 Ia uari ifongezir isar dughiabar, gumazir kaba izava Godin damazimin arazir mizirizir kurabagh ami. Me damasa aghumsizir puvatigha, kamaghin nighnizir puvati, e isar ekiamin iti. Egha me uarira uarigh nighnisi. Me mati amozim puvatizir ghuariabar min gari, ezi aminim dagh vaima, da tintinibar zui. Egha me mati temem uan dughiamin ber puvati. Egha me mati temem misiga givazi gumaziba an povim asiaghati. Me gumazir bar ovegeziba.

13 Me mati ongarir fifizir ekiaba dipiraghiri. Egha me arazir kurabar amuasa aghumsizir puvatigha, mati ongarim dipira izima an puvpuvir miziriziba pin otivi moghin men arazir kuraba azenim giri. Egha me mati mikoveziba pin overiamin uan tuavibar gin tizir puvati. Kamaghin amizi, God me bagha danganir mitarmer bar pighatomezim ati, eghti me mangi an iki mamaghira ikiam.

14 Enok, an Adamin namba siksın ovavimin borim, a Godin akam inigha izir gumazir mamın min gumazir kabav gia ghaze, "Ki Ekiamin garima a uan tausen enselin bar aviravirim ko izi.

15 A gumazamiziba bar men araziba tuisigham. Gumazir an gin zuir puvatiziba, a me damuti, me bar uan arazir kurar me amizibar osimtiziba ateram. Gumazir arazir kurabagh amiba, me akirim ragha God gasa ghuavira iti. Kamaghin amizi akar bar kurar igharazir me God gamiziba, God da bagh me damuti me bar ivezir kuram iniam."

16 Gumazir kaba, me bativir biziba me da bagha naviba ikufi, egha me puv migei. Me uan navibar arazir kurabar gin zui. Me pamtemin diava puv uan ziaba fe. Egha me gumaziba apezeperima me me ifongezir arazibar gin zui.

Ian nighnizir gavgavim gavgavim ian navibar aning

17 Nan namakar bar aghuiba, ia gin otivamin bizim ginighnigh, en Ekiam Kraiss Iesusin aposelba an gun mikeme.

18 Me kamaghin ia migia ghaze, "Dughiar abuananabar, gumazir dibovibagh amiba otivam, egh me Godin arazibar aghuaghiva uan nivafiziba ifongezir arazibar gin mangam."

19 Gumazir kaba Kraissın adarazi abisi. Me nguazir kamın gumazibar nighnizibar gin zui, ezi Godin Duam men itir puvati.

20 Ezi ia guizin nan adarasi, ia dughiabar zurara uan nighnizir gavgavimin gavgavim uan navibar aning. Nighnizir gavgavir kam, God uabi ia ganingi. Egh ia Godin Duamin gavgavimin zurara God ko mikim.

21 God bar ia gifonge. Eghti ia an boroghin ikiti a zurara ia gifuegham. Egh ia zurara e uan Ekiam Kraiss Iesusin mizuam, eghti a uan apangkuvim azenim datightima, ia ikirimirir aghuarir zurara itim iniam.

22 Ia, gumazir nighnizir gavgavim oteveziba, ia men apangkuf.

23 Marazi avimin iti moghin iti, kamaghin amizi, ia zuamram avimin me inigh. Ezi marazi bar navir ghurimin arazibagh ami, egha me bar mize, ezi men korotiaba uaghan bar mize. Eghti dughiar ia men apangkuviba, ia uari bagh gan. Ia Godin damazimin mizezir bizir kaba bar dar saghon iki.

E Godin ziam fam

24 God uabi deraghvira ian ganti ia iran kogham. Eghti a ia inigh mangiti ia an nguibar aghuimin ikiam. Egh ia an damazimin arazir kuraba puvatigh, bar akuegham.

25 Kar Godin vamira ikiava, egha a Kraiss Iesus en Ekiamin ingangarimin, uam e ini. Eghti e an ziam fam. A en atrivir faragha zuimin ikiava, egha gavgavir ekiam iti. Egh a biziba bar dar dapanimin ikiam. A dughiaba bar fomira iza kamaghira iti. Egha datirighin a uaghan kamaghira iti. Egh a gin uaghan kamaghira ikiam. Bar guizbangira.

Krais Akar Mogomem a Isa Azenim Gati

Akar Faragha Zuim

Gumaziba Kraisin adarazigh asighasizir dughiamin, Jon akinafarir kam osiri. Kraisin adarsi kamaghin migia ghaze, Krais Iesus a men Ekiam, egha me nighnizir gavgavimin an iti. Kraisin adarazir nighnizir gavgaviba gavgavigh, egh me osimtizir ekiaba ateghti da me abinan koghasa, kamaghin Jon akinafarir kam osiri.

Akinafarir kam a gin otivamin bizibar akar isin zuir aviriba iti. Ezi Kraisin gumazamizir dughiar kamin itiba, me ti akar isin zuir kabagh fo. Ezi nighnizir gavgaviba puvatiziba dagh fozir puvati.

Akar isin zuir kabar mingarim, a kamakin. Krais Iesus en Ekiam, eghti an darfarmin God apaniba bar da dikabiragham. Egh a uaghan Satan dikabiragham. Egh dughiar Iesus uan ingangarim a givamim, God gumazamizir ikia gavgavigha uan nighnizir gavgaviba ataghizir puvatiziba, a ivezir aghuim me daningam.

God biziba bar dar ingarightima da igiabar otivigham, eghti me God ko ikiva egh uam osimtiziba puvatigham.

Krais Iesus, nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akaba amada

(Sapta 1-3)

¹ Akar kam faragha modogha iti, ezi datirighin Krais Iesus a isa azenim gati. God uan ingangarir gumaziba bizir zuamiram otivamiba men akaghasa, egha kamaghin akar kam Iesusin aka. Ezi Iesus uan enselin mam anemadazima, ki Jon, an ingangarir gumazim, akam na daningasa ize, eghti ki Iesusin ingangarir gumazir igharazibav kimam.

² Ezi ki Jon, ki bizir kaba bar dar ganigha gifa, egha Godin akam, a Krais Iesusin gun migeir akam, ki aneghurigha an gun migei, egha ki ghaze, akar kam a guizbangira.

³ Akar kam a Godin akam, a Godin ize, eghti tina akar kam dipontima igharaz darazi oraghti, gumazir kam bar akongegh. Eghti gumazamiziba akar kam baraghiva egh Godin akar ki osirizimin gin mangiva, me uaghan bar akongegh. Dughiam otivasava amima, God damuasa mikemezir biziba an adar amuam. Kamaghin, gumaziba akar kam diponam.

Jon nguibar 7 plan aven itir siosba bagha akam osiri

⁴ Ki Jon, ki ia gumazamizir 7 plan siosin Esian Provinsin itiba, ia bagha akar kam osiri.

Godin datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izamim, Godin kamra navir amirizim ia daningiva, egh ian apangkuv. Eghti 7 plan duar aghuir Godin ingangarim gamua an atrivir dabirabimin guamin itiba, da uaghan ian apangkuvigh egh navir amirizim ia daning.

⁵ Krais Iesus, a gumazir Godin akaba guizbangira dav geim. Egha a gumazir bar uabira faragha ovevemin ua dikavizim. Egha a nguazimin atriviba bar men ekiam. A uaghan ian apangkuv egh navir amirizim ia daning.

A bar e gifonge, egha a uabi uan ghuzimin a en arazir kuraba agivazi e firiaghire.

⁶ An e gamizima e atrivimin ofa gamir gumazibar itima, ezi God e gativazi e Godin ingangarim gami, God Iesusin afeziam. Zurazurara Krais ziar ekiam ikiva egh biziba bar dar ganamin gavgavim iki. Guizbangira.

⁷ Ia gan, a ghuariabar tongin izaghirasava ami, eghti gumaziba bar uari uan damazibar an ganam.

Gumazir a giniviziba, me bar uaghan an ganam.

1:1: Dan 2:28-29, Jo 3:32, 12:49, MAA 1:19, 4:1, 22:6, 22:16
1:2: 1 Ko 1:6, 1 Jo 1:1, MAA 6:9
1:3: Lu 11:28, Je 5:8,
 1 Pi 4:7, MAA 22:7, 22:10
1:4: Kis 3:14-15, Sek 3:9, Jo 1:1, MAA 1:8, 3:1, 4:5, 4:8, 5:6, 11:17, 16:5
1:5: Sng 89:27,
 Ais 55:4, Jo 15:9, 18:37, Ef 1:20, Kl 1:18, 1 Ti 6:13, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, 4:10, MAA 3:14, 17:14
1:6: Kis 19:6, 1 Ti 6:16, Hi
 13:21, 1 Pi 2:5, 2:9, MAA 5:10, 20:6
1:7: Dan 7:13, Sek 12:10, Mt 24:30, Mk 13:26, Lu 21:27, Jo 19:34, 19:37, Ap 1:11, 1
 Te 4:17

Eghti nguazir kamın kantriba bar, dar gumazamiziba a giniḡnigh egh azi naviba bar me basemegham. Are, bizir kam otivam. Guizbangira.

⁸ Gavgaviba bar itir Godin Ekiam kamaghin miḡei, “Kırara ki faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam.” Kar Godin kamnangra, datirighin ikia, fomira ikia, egh gin uamategh izam.

Jon Kraisin gani

⁹ Ki Jon, ki ian aveghbuar mam. Ki ia ko, e Kraisin adarasi. Ki ia ko porogha, mizaziba isa, egha ia ko God Bizibagh Ativir Dughiamin aven ikia Godin apengan iti. Egha ia ko porogha osimtiziba atera tughav gavgafi. Ki Godin akam akura, egha Iesusin gun miḡeir akam, ki an eghurigha an gun miḡia ghaze, akar kam a guizbangira. Kamaghin amizi me na batuegha na isa Patmosin Arighatizimin na ati.*

¹⁰ Ekiamin dughiamin, Godin Duam na gizivagha pamten nan ingari, ezi nan girakirangin ki tiarir mam barazi a sighamın min pamten kamaghin dei.

¹¹ Tiarir kam kamaghin miḡei, “Bizir ni garir kaba bar, ni akinafarimin da osirigh, egh 7 plan siosba bagh da amangigh. Siosin Efesusin nguibamin itim, ko Smer-nan nguibamin itim, ko Pergamum ko Ta-iataira ko Sardis ko Filadelfia ko Laodisian nguibamin itiba.”

¹² Ezi ki gumazir na miḡeimin ganasav egha ragha gari, lamın golin 7 pla iti.

¹³ Ezi ki gumazir mamın garima, a lambar tongin tughav iti. A Gumazibar Borimin min gari. A korotiar ruarim aruzima an an sueba avara, ezi a golin letiam uan evarim amighiri.

¹⁴ An dapanarizim bar ghurghurigha mati, sipsipin arizimin min gara, egha mati

ghuariar ghurghurim. Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimin min pamtem isi.

¹⁵ An suemning mati bras, me avir ekiamın a tuazi, a isia dafozi moghin gari. Ezi ki an tiarim barazi, a mati dipar ekiam afora nidi.

¹⁶ A 7 plan mikoveziba uan agharir guvimin dar suira. Ezi midorozir sabar mam ghumtizir pumuning ikia bar ghumi, an an akamin ikegha azenimin ize. Ezi an guam aruer angazangarir gavgavimin min pamten taghtasi.

¹⁷ Ki an ganigha an suemningin boroghin irigha, gumazir ovengezimin min iti. Ezi a uan agharir guvimin na gisin atigha, egha kamagh miḡei, “Ni atiatingan marki. Ki gumazir faraghavira ikia, egh bar gin ikiva, egh abuan ikivira ikiam.

¹⁸ Egha ki gumazir angamra itim. Fomira ki areme. Datirighin ni gan, ki zurara angamra ikivira ikiam. Ki Ovevemın ki, koma Gumaziba Ovia Ghua Itir Nguibamin ki, ki aningın suiragha aningın ganamin gavgavim iti.

¹⁹ “Kamaghin amizi, ni bizir ni ganizir kabar akaba osirigh, bizir datirighin itiba ko bizir gin otivamiba.

²⁰ Ni 7 plan mikovezir nan agharir guvimin itiba ko 7 plan golin lambar ganigha gifa. Da mati akar mogomem, ezi an mingarim kamakin: 7 plan mikoveziba, da siosin 7 plan garir enselba. Ezi 7 plan lamba, da uari siosin 7 pla.”

2

Efesusin nguibamin itir siosin zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamaghin miḡei, “Ni Efesusin itir siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki uan agharir guvimin 7 plan mikovezibar suigha, egha 7 plan golin

1:8: Kis 3:14, MAA 1:4, 1:17, 4:8, 11:17, 15:3, 21:6, 22:13 **1:9:** Fl 1:7, 2 Ti 1:8, 2:12, MAA 6:9 *** 1:9:** (1:9) Dughiar gumaziba arazir kurar Romba aghuazibagh amima, me me isi kalabus darighasa. Egha dughiar mabar me me amadima, me arighatizibar ghua iti. Patmos a uaghan kalabuziabar arighatizir kabar mam. **1:10:** Jo 20:26, Ap 10:10, 2 Ko 12:2, MAA 4:1-2 **1:12:** Kis 25:37, Sek 4:2, MAA 1:20 **1:13:** Ese 1:26, Dan 7:13, 10:5, MAA 15:6 **1:14:** Dan 7:9, MAA 2:18, 14:2, 19:12 **1:15:** Ese 1:24, 43:2, MAA 14:2 **1:16:** Ef 6:17, Hi 4:12, MAA 1:20, 2:1, 2:12, 2:16, 3:1, 19:15, 19:21 **1:17:** Ais 41:4, 44:6, 48:12, Ese 1:28, Dan 8:18, 10:10, MAA 2:8, 22:13 **1:18:** Sng 68:20, Ro 6:9, MAA 4:9, 5:14 **1:19:** MAA 1:1, 1:11, 2:1, 4:1 **1:20:** Sek 4:2, Fl 2:15, MAA 1:12, 1:16, 2:1, 3:1 **2:1:** MAA 1:16, 1:20

* **2:1:** (2:1) Akar kam a siosin ensel bagha zui, egha a siosin gumazamiziba amir araziba, me miḡei.

lambar tongin arui. Egha ki akar kam ni bagha anemadazi a izi.*

² Ia Kraisin adarasi, ian arazir ia amiba ki bar dagh fo. Egha ki fo, ia pamtem ingarigha, egha tugha gavgafi. Egha gumazir kurabar aghua. Gumazir kaba ia migia ghaze, “E uaghan aposelba.” Puvati, me aposelba pu. Ezi ia men nigirigiaba tuisigha givagha, egha men nighnizir ifavarim gifogha ghaze, me pura gumazir ifavariba.

³ Gumaziba ian garima, ia nan ziam bangin, me arazir kurabar ia gami. Ezi ki kamaghin ia gifo, ia tugha gavgavigha osimtizir kam aterava an aghuazir puvati.

⁴ Ezi ki adarir akamin kamaghin ia mikimasa, ia igiamra nighnizir gavgavim nan ikia, egha ia bar na gifonge, egha datirighin puvati.

⁵ Ia fomira arazir aghuibagh ami, egha datirighin ia arazir kam ategha ire. Kamaghin amizi, ia uam arazir ia faragha amizim ginighnigh, egh ia uan navibagh iragh, egh arazir mati ia faragha amizibar amu. Ia kamaghin damuan koghti, eghti ki ia bagh iziva egh ian itir lam batuegham.

⁶ Ezi ian arazir aghuir mamra kara, ia Nikolasin adarazir arazibar aghua. Ki uakan, ki men araziba bar dar aghua.

⁷ Eghti tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazir midorozim gamua apanim abirim, ki an amamangatighi, a ikirimirir aghuim anidir tememin dagheba iniva dar amam. Temer kam, Godin Nguibar Aghuarimin itir dagher azenimin iti.’ ”

Smernan nguibamin itir siosin zuir akam

⁸ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Smernan nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

Ki gumazir bar faraghavira ikia, egh bar gin ikiva abuan ikivira ikiam. Ki

fomiram areme, egha datirighin ki angamra iti. Egha ki ni bagha akar kam amadazima a izi.

⁹ Ki osimtiziba ko mizazir ia bativiz-ibagh fo. Egha kamaghin fo, ia biziba bar puvati. Egha ia guizbangira bizir bar aviriba iti. Ezi ki fo, gumazir maba akar kurabar girakirangin ia migei. Gumazir kaba ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi pu. Puvati. Me guizin Satanin adarasi.†

¹⁰ Ia kiranoveghang mizazitaba iniam, egh bizir kam ia damuti ia atiatingan marki. Ia orakigh. God ian nighnizir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafi, o puvati. Kamaghin, Satan ia damuti me ian tongin tarazi kalabus darigham. Eghti ia 10 plan dughibar osimtiziba ko mizazitaba ateram. Eghti ia nighnizir gavgavir Kraisin itimin suiragh gavgafigh, mamaghira iki mangi, ia aremeghamin dughiam, eghti ki ikirimirir aghuarim ivezir aghuarimin min pura ia daningam.

¹¹ Tina kuarimning iti, akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh. Gumazitam midorozim damuva uan apanim abiraghti ovever namba 2 a gasighasighan kogham. Bar puvati.”

Pergamumin nguibamin itir siosin zuir akam

¹² Gumazir kam kamaghin ua na migei, “Egh ni Pergamumin siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki midorozir sabar ghumtizir pumuning itim iti, a bar ghumi. Ki akar kam ia bagha anemadazi a izi.

¹³ Ki nguibar ia itir kam bar deragha a gifo, Satanin atrivir dabirabim nguibar kamini iti. Ezi ia nan ziamin tugha gavgavigha, egha ia nighnizir gavgavim nan ikia egha ia nighnizir gavgavir kam modir puvati. Fomira gumazir kam Antipas, a gumazir nan akam kurim, egha ia ko ike. A guizbangira nan akamin gin zui, ezi me

2:2: 2 Ko 11:13, 2 Pi 2:1, 1 Jo 4:1, MAA 2:9, 2:13, 2:19, 3:1, 3:8, 3:15 **2:3:** Ga 6:9, Hi 12:3-5 **2:5:** Mt 21:41-43, MAA 2:16, 2:22, 3:3, 3:19 **2:6:** Sng 139:21 **2:7:** Stt 2:9, Ese 28:13, 31:8, Mt 11:15, MAA 2:11, 2:17, 2:29, 3:6, 3:13, 3:22, 22:2, 22:14, 22:19 **2:8:** Ais 44:6, 48:12, MAA 1:17, 22:13 **2:9:** Ro 2:17, 2 Ko 11:14-15, 1 Ti 6:18, Je 2:5, MAA 3:9
† **2:9:** (2:9) Smernan siosin gumazimiziba, me nguazir kamini biziba bar otevegga, onganarazibagh ami. Egha me Godin Duamin biziba, guizbangira bar izifa. **2:10:** Mt 10:22, 10:28, 24:13, 2 Ti 4:8, Je 1:12, MAA 3:11 **2:11:** MAA 13:9, 20:14, 21:8 **2:12:** Ais 49:2, MAA 1:16 **2:13:** MAA 3:8

ian nguibar Satan itimîn a misoghezi an areme. Dughiar kamîn ia uaghan akirim ragha na gasarazir puvati.

¹⁴ Ezi ki adarir akar maba ia mikimasa. Ia Pergamumîn gumazir maba iti, me Balamîn sure gamir akabar suiragha gavgavighavira iti. E fo, Balam kamaghîn Balakîn sure gami, eghti a Israelba tuavir kuramîn men akagh me damuti, me arazir kuramîn iregham. Ezi Balak Israelbar nighnizibagh amizima, me aseba bagha ofa gamir asiziba apa, egha tintinibar uari koma akuir arazim gami.

¹⁵ Kamaghira, gumazir maba ia ko ikia, egha Nikolasîn adarazir akabar gin zui.

¹⁶ Kamaghîn amizi ia uan navibagh iragh. Puvatightima, ki kiranoveghang ia bagh izi, egh gumazir kaba uan akamîn itir midorozir sabamîn me misogham.

¹⁷ Tina kuarimning iti, akar Godîn Duam siosbav geiba, a da baragh. Eghti gumazitam midorozim damuva apanim abiraghtima, ki manan dagher datirighîn muegav itir taba a daningam. Egh ki dagiar ghurghuritam a daningam. Egh dagiar kamîn ki ziar igiar mam osirigham, eghti gumazitam ziar kam gifoghan kogham. Gumazir dagiam in izim, anarira a gifogham.’”‡

Taiatairan nguibamîn itir siosin zuir akam

¹⁸ Gumazir kam kamaghîn ua migei, “Ni Taiatairan nguibamîn siosin garir ensel a bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakîn,

‘Ki Godîn Otarim, ezi nan damazimning mati avir mizariar gavgavimîn min pamten isi, ezi nan suemning mati bras me bar deravira a ruezî moghîn isia angazangarim ekefe. Ki akar kam ni bagha anemadazima a izi.

¹⁹ Arazir ia amiba, ki bar dagh fo. Ki fo, ia gumazamiziba bar me gifonge, egha nighnizir gavgavim nan ikia, egha igharaz darazir akurvazir arazibagh ami. Ki fo, osimtiziba ia bativima, ia tugha gavgafi. Ki fo, arazir ia faragha amiziba, da dera, ezi datirighîn ian arazir kaba deragha ikia faragha zuir arazibagh afira.

²⁰ Ezi ki adarir akar kam ian iti. Ia amizir kam Jesebelin amamangatizi a ia ko iti. Amizir kam kamagh miziba ghaze, a Godîn akam inigha izir amizim. Bar puvati, a ifari. Egha nan ingangarir gumazibagh ifara egha gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim ko asizir me asebar ofa gamua apir arazibar men sure gami. §

²¹ A navim giraghasa ki ifonge, egha kamaghîn ki anetaghizima a dughiar mabar ike. Ezi puvati, a gumazamiziba tintinibar uari bakia, egha uari ko akuir arazir kam bagh navim giraghan aghua.

²² Ia oragh. Ki ivezir kuram a daningiva arimariar ekiam a daningti a mizazir bar ekiam iniam. Eghti gumazir a bakia a ko arazir kurabagh amiba, me a ko amir araziba bagh navibagh iraghan koghti, ki osimtizir ekiam ko mizazim uaghan me daningam.

²³ An boriba uaghan, ki me misueghti me arimighregham. Eghti siosba bar fogham, gumaziba bar ki men naviba ko nighnizibagh fogha da tuisisi. Egh ki ia amir araziba bagh ivezim vaghvagh ia daningam.

²⁴ Egha ki datirighîn ia Taiatairan itir igharaz daraziv gei. Ia amizir kamîn akabar gin zuir puvatigha, egha arazir kam, me kamaghîn a dibori, “Satanin akar mogomeba,” ia an fozim inizir puvati. Ki kamaghîn ia mikimasa, ki osimtizir igharazitam, ia datighan

2:14: Nam 22-24, 25:1-3, 31:16, Lo 23:4, Ap 15:29, 1 Ko 6:13, 8:9, 2 Pi 2:15, Ju 11 **2:16:** Ais 11:4, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 3:11, 19:15, 19:21, 22:7, 22:12, 22:20 **2:17:** Kis 16:4, 16:14-15, 16:33-34, Ais 62:2, 65:15, Jo 6:48-50, MAA 2:7, 2:11, 3:12, 19:12 ‡ **2:17:** (2:17) Manan daghem, Israelba gumaziba puvatizir danganimîn aruima, God a isa me ganingi. Ni Kisim Bek 16, ko Ighiam 78:24in gan. **2:18:** MAA 1:14-15 **2:20:** 1 Kin 16:31, 2 Kin 9:7, Ap 15:20, 15:29, 1

Ko 10:19, MAA 2:14 § **2:20:** (2:20) Jesebel, an amizir kurar mamîn ziam. Fomira Israelbar atrivir amizimîn ikia, egha arazir bar kurabagh amizim. Ni 1 King 18:4, ko 19:1-2, ko 2 King 9:3-37in gan. Nikolasîn adarazir amizir mam iti, Taiatairan gumazamizir maba inizi, me an arazir kurabar gin zui. Ezi bizir kamîn, me ti ziar kam Jesebel a gati.

2:21: Ro 2:4, MAA 9:20 **2:23:** Sng 7:9, 62:12, Jer 11:20, 17:10, Ro 8:27, 2 Ko 5:10, 2 Ti 4:14, MAA 20:12-13

kogham.

²⁵ Ezi bizir ia suighiziba bar, ia bar pamten dar suiragh miġhighvira iki, mangi dughiar ki izamim.

²⁶ Gumazim midorozim damu apanim dikabiragh, egh nan arazibar ġin mangiti, biziba bar ġivaghamin dughiam otoghti, ki gumazir kam gumazamizibar gumazir dapanim in ikiamin gavgavim a daningam.

²⁷ Eghti an atrivim in gavgavim sara men ġaniva egh me abighrarigham, mati gumazim nguazir mġner mam abiaġharisi.

Ingangarir ki a ġaningizir kam, mati ingangarir nan afeziam gumazamizibar ġanasa na ġaningizir ingangarim in mirara ghu.

²⁸ Egh uaghan, ki mikovezir bar mizaragharam otivir kam a daningam.

²⁹ Tina kuarimning iti, egh akar God in Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

3

Sardisin nguibam in itir sios in zuir akam

¹ Gumazir kam ua kamagh in miġei, “Ni datirigh in Sardisin nguibam in itir sios in ġarir ensel baġh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki God in duar 7 plan gari, egha ki 7 pla mikovezibar suira. Egha ki akar kam ni baġha anemadazima a izi. Ki arazir ia amiba bar dagh fogha ġifa. Me ia miġia ghaze, “Sardisin itir sios, an angamra iti.” Ezi puvati, ia ariaghregha ġifa.

² Ki ia amir arazibar ġara ghaze, da nan God in damazim in tighar deragh. Kamagh in, ia osegh daguraguim atakigh. Ian araziba, bar ovengezir puvati, dar muziariba mong ikiavira iti, ia ua gavgavim dar aning.

³ Akar aghuir ia fomiram oregha in izir kam, ia uam a ġinighnigh. Egh ia navibaġh iragh, egh bar deraviram an ġin mangi. Egh ia osegh daguraguim ateghan koghti, ki okimakiar gumazim izi moghin,

ia batogham. Eghti ia dughiar ki izamim a ġifoghan kogham.

⁴ Ezi ian gumazamizir maba Sardisin ikiavira iti, me uan korotiabaġh amizi da mizezir puvati. Gumazir kabar araziba da derazi, ki me uab in toro, kamagh in me korotiar ġhurġhuribar aġhuigh na ko daruam.

⁵ Gumazitam midorozim damuva apanim abiragh, egh korotiar ġhurġhurir kamagh ġaritam arughti ki an ziam akinafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamin ziaba osirizim, ki an ziam angarighan kogham. Puvati. Ki uan afeziam ko an enselbar damazibar gumazir kam in ġun mikim suam, a konanam.

⁶ Tina kuarimning iti, an akar God in Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Filadelfian nguibam in itir sios in zuir akam

⁷ Gumazir kam ua kamagh in miġei, “Egh ni Filadelfian nguibam in itir sios in ġarir ensel baġh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki dughiba bar God baġhavira iti, ezi nan akar dikiriziba da ġuizbaġira otifi. Ezi ki Devit in kin suira, egh bizim ki a kuighti, gumazitam bar uam anesaraghan kogham. Egh bizim ki an tiam asaraghti, gumazitam bar uam a kuighan kogham. Ki akar kam ni baġha anemadazima a izi.

⁸ Ki ia amir araziba bar dagh fogha ġifa, ezi ia orakigh. Ki ian damazim in tiam kuizima a iti. Eghti gumazitam uam anesaraghan kogham. Ki kamagh in fo, ian gavgavir muziarim ikiavira iti, ezi ia nan akam in ġin ghua, egha nan ziam akirim ragha a ġasarazir puvati.

⁹ Ia Satan in adarazigh fos, me kamagh miġia ghaze, me Judan adarasi. Egha me Judan adarazi puvati, me ifavarir gumaziba. Ia orakigh. Ki gumazir kabar amighti me izi ian suebar apengan teviba apirigh,

2:25: MAA 3:11 2:26: Mt 19:28, Jo 6:29, 1 Ko 6:3, 1 Jo 3:23, MAA 20:4 2:27: Dan 7:22, MAA 12:5 2:28: MAA 22:16 3:1: MAA 1:4, 1:16, 2:2, 5:6 3:3: Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 1 Te 5:2, 5:6, 1 Ti 6:20, 2 Pi 3:10, MAA 2:5, 16:15 3:4: Ap 1:15, Ju 23, MAA 6:11, 7:9, 7:13 3:5: Kis 32:32-33, Sng 69:28, Mt 10:32, Lu 10:20, 12:8, Fl 4:3, MAA 3:18, 19:8, 20:12 3:7: Jop 12:14, Ais 22:22, Lu 1:32, Ap 3:14, 1 Jo 5:20 3:8: 1 Ko 16:9, 2 Ko 2:12, MAA 2:2 3:9: Ais 43:4, 45:14, 49:23, 60:14, MAA 2:9

egh me kamaghin fogham, ki bar ia gifonge.

¹⁰ Ia nan akamra gin ghuava egha osimtızir ia bativiba ia dar aven tughavavgavighavıra iti. Kamagh amizi, ki ian ganam. God gin nguazimin itir gumamaziziba bar, men nighnızir gavgavim tuisigh egh foghasa, a gavgafiz, o puvati, eghti kamaghin osimtızir ekiamin dughiam otogham. Eghti dughiar kamın ki ian ganti ia deragham.

¹¹ Ki bar zumıra ia batogham. Gumazitam ian ivezir aghuim okemeghan koghsi, kamaghin bizir ia suirazim, ia bar an suiragh gavgafigh.

¹² Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki gumazir kam damighti a nan Godin Dipenimin dipenir akınimin mın tughuv ikiam. Eghti a Godin Dipenim ategh uam azenan mangan kogham. Bar puvati. Ki an uan Godin ziam osirigh, egh ki uan Godin Nguibamin ziam osirigham. Jerusalemın igiar kam, a nan God ko ikegh otogh overiam ategh izighram. Ki uabi uan ziar igiam, ki gumazir kamın uaghan an osirigham.

¹³ Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Laodisian nguibamin itir siosin zuir akam

¹⁴ Gumazir kam ua kamaghin migei, “Ni Laodisian nguibamin itir siosin garir ensel bagh akataba osirigh. Akar kaba kamakin,

‘Ki gumazir “guizbangıra” migeim. Godin akar dikırıziba ko an akaba bar, ki guizbangıra mığia, zurara guizin akamrama akuri. Ki God ingarızir biziba bar dar mingarim. Egha akar kam ni bagha anemadazi a izi.

¹⁵ Ki ia amir araziba bar dagh fo. Ki fo, ia orangızir puvati, egha feir puvati. Ia orangigh iki o ia feng ikiasa, ki ifonge.

¹⁶ Ezi puvati. Ia mong, ganadamıra fei. Ia bar puvıra feir puvati, egha bar orangızir puvati. Kamagh amizi, ki uan akar torimin ian mighasa.

¹⁷ Ia kamagh mığia ghaze, “E bizir avırıba ko dagiar avırıba iti. E bizitamın otevir puvati.” Ezi puvati. Ian dabirabim pazavıra itima, gumaziba ian garava bar ian apangkufi. Ia bar biziba puvatigha egha damaziba okavigha egha bibiagara iti. Egha ia uari bizir kam gifozir puvati.*

¹⁸ Kamagh amizi, ki nighnızir kam ia danıngasa. Nan gol avim bar an isigha an itir bizir kuraba bar da adangi. Kamaghın ia golin kam na dama a givezegh, egh dagiaba avırasemegham. Egh uaghan ia uan mıkarzim avısi korotiar ghurghuritam givesegh, eghti gumaziba ian ganti ia bibiagara ikıva, egh aghumsighan kogham. Egh uaghan ia uan damazibar aghusi marasin givesegh, egh ia ganam.

¹⁹ Gumazir ki ifongeziba, ki men atar men arazibar kıram. Kamagh amizi ia uan araziba akırsi gavgavigh egh uan navibagh iragh.

²⁰ Ia oragh, ki tiar akamin tughav ikia, a gafughafusi. Gumazitam nan tiarim baregh egh tiam kuighti, ki aven mangı a ko ikiam. Egh ki a ko damıti, eghti a na ko damam.

²¹ Gumazitam midorozim damuva apanim abiraghti, ki an amamangatıghti a na ko nan atrıvir dabirabim dapiam, mati ki fomıra uaghan midorozim gamigha uan apanim abiragha, egha ki uan afeziam ko an atrıvir dabirabim gapera.

²² Tina kuarimning iti, an akar Godin Duam siosbav geiba, a da baragh.’ ”

Sipsipin Nguzim Godin Nguibamin akınafarim kuizıma bizir kuraba nguazimin gumamaziziba

3:10: Ais 24:17, Lu 21:19, 2 Ti 2:12, 2 Pi 2:9 **3:11:** Fl 4:5, MAA 2:10, 2:16, 2:25, 22:7, 22:12, 22:20 **3:12:** Ais 62:2, 65:15, Ese 48:35, Ga 2:9, 4:26, Hi 12:22, MAA 14:1, 21:2 **3:14:** Snd 8:22, Ais 65:16, 2 Ko 1:20, Kl 1:15, MAA 1:5, 19:11, 22:6 **3:15:** Ro 12:11, MAA 2:2 **3:17:** Hos 12:8, Lu 12:21, 1 Ko 4:8 * **3:17:** (3:17) Me uari uan damazibar gari, Laodisiaba bizir avırıba iti. Egha Godin damazimin me bar onganarazibar mın iti. Ni Akar Mogomem 2:9ın gan. **3:18:** Ais 55:1, Mt 13:44, 2 Ko 5:3, Je 2:5, MAA 3:5, 4:4, 7:13, 16:15 **3:19:** Snd 3:12, 1 Ko 11:32, Hi 12:6, Je 1:12, MAA 2:5 **3:20:** Lu 12:37, Jo 14:23, 1 Jo 2:24 **3:21:** Mt 19:28, Lu 22:30, 2 Ti 2:12, MAA 2:26-27

batifi

4

(Sapta 4-11)

Me Godin Nguibamin an ziam fe

¹ Ezi ki gin ua garima, Ame! Godin Nguibamin tiar akar mam kuiaghriha iti. Gumazir ki fomira oraghizim, a faragha pamten sighamın min nan dei, egha datirighın ua kamaghın na migei, “Ni kagh anang, eghti ki bizir gin otivamiba bar nin akakagham.”

² Ezi Godin Duam zuamira maghira na gizivagha bar pamten nan ingari, ezi ki gari, Ame! Atrivir dabirabir mam Godin Nguibamin iti, ezi gumazir mam atrivir dabirabir kam gapera.*

³ Gumazir kamın guam dagiar jaspera ko dagiar konilian aghevımın min taghtasi. Ezi akianir mam, atrivir dabirabim torim gati, ezi ki akianir kamın gari a emeralin dagiar garımın min taghtasi.

⁴ Ezi 24 plan atrivir dabirabiba, atrivımın dabirabir kam okari. Ezi 24 plan gumazir dapaniba dabirabir kabagh apia. Gumazir dapanir kaba korotiar ghurghuriba aghui, egha golin ingarizir dapanir asuaba uari gaghuigha mati atrivımın golin dapanir asuaba men dapanibar iti.

⁵ Ki gari, onımariba atrivir dabirabımın ikiava otivaghira tintinibar sıgha taghtasi, ezi ki orazi nıgınir ekiam otozi overiam tingaghe. Ezi atrivir dabirabımın guamın 7 pla adeniba isia iti. Egha 7 plan adenir kaba da 7 pla Godin duaba.

⁶ Atrivir dabirabımın guamın bizir mam iti, a mati ongarir ekiam me glasın an ingarizi, a bar zuegha ikia taghtasi.

Ezi bizir angamra itir 4 pla, da atrivir dabirabim okarigha tuivighav iti. Egha 4 plan bizir angamra itir kaba, da damazir

aviriba itima da men mikarziba bar da ave, men akiraghariba uakan.

⁷ Bizir angamra faragha itim, a mati laion. Ezi bizir angamra an girara itim, a mati bulmakaun apurim. Ezi bizir angamra ikia aningın girara itim, an guam mati gumazir guam. Ezi bizir angamra men girara itim, mati kuarazir bagamın min pin mighava arui.

⁸ Bizir 4 plan angamra itir kaba, me 6 plan aviziba bar vaghvagha men iti. Ezi men mikarziba damazir aviriba da ave, egha uaghan men avizibar apengan iti. Egha arueba ko dimagaribar kamaghın migei,

“Ekiam a God, a gavgavir bar ekiam iti, egha a bizir kuraba bar dar saghon ikia

a bar zue. A bar zue, a bar zue.

A fomira ikia, egha datirighın ikia,

egh gin uamategh izam.”

Me migirigiar kam gamua mamaghira ikia egha avughsaziba puvati.

⁹ Bizir angamra itir kaba, me gumazir uan atrivir dabirabim gaperaghav itim bagha bar akonge, a gumazir zurara angamra itim. Egha me an ziam fava, egha a minabi. Ezi bizir 4 plan angamra itir kaba zurara dughiabar kamagh amuvira itima,

¹⁰ 24plan gumazir dapanir kaba gumazir atrivir dabirabim gaperazımın guamın tevir akuriba apiri. A gumazir zurazurara itim ezi me an ziam fe. Me uan golin dapanir asuaba asia da isa atrivir dabirabımın guamın boroghın da akuri. Egha kamaghın ighiam gami,

¹¹ “Ni en Ekiam, en God. Ni biziba bar dar ingari. Egha ni uan ifongiamın, biziba bar dar ingarizima da otifi, ezi datirighın biziba bar iti.

Kamaghın, nırara e uari nin itorogha nin ziam bar pin aneti. Gumaziba bar ni

4:1: MAA 1:1, 1:10, 1:19, 11:12, 22:6 **4:2:** Sng 47:8, Ais 6:1, Jer 17:12, MAA 4:9, 17:3, 21:10 * **4:2:** (4:2) Gumazir Jon garir atrivir dabirabim gaperaghav itim, kar God uabi. Egha vezin kamın Jon guizin an ziam dibora ghaze, a God. Ezi gin moghira, Sapta 7:10ın akam kamagh migia ghaze, God atrivir dabirabim daperav ikiam. Jon kamagh mikemezir puvati. Jon Godin angazangarir ekiam ko ziar ekiam biaghriha igharagha otivizibar ganigha, egha a dagh isin akar isin zuımın Godin migei. **4:4:** MAA 3:18, 6:11, 11:16, 19:14 **4:5:** Kis 19:16, Ese 1:13, Sek 4:2, MAA 1:4, 8:5, 11:19, 16:18 **4:6:** Ese 1:5-10, 1:22, MAA 15:2 **4:8:** Ais 6:2-3, Ese 1:18, 10:12, MAA 1:4, 1:8 **4:9:** Dan 4:34, 6:26, 12:7, MAA 1:18, 4:2, 4:10, 5:14, 15:7 **4:10:** MAA 4:4, 4:9, 5:1, 5:7-8, 5:13-14, 6:16, 7:15, 19:4, 21:5 **4:11:** Ap 17:24, Ef 3:9, Kl 1:16, MAA 5:12, 10:6

bagh bar akuegh, egh nın ziam fıva nın gavgavımın apengan ikiam.”

5

Akinafarir rıghızır mam, Jon an gari

¹ Gumazır atrıvır dabırabım gaperaghav itım, an agharır guvımın kı akınafarır mamın gari, a itı. Akınafarır kam matı akınafarır bar ruarır me rıgha mıghırızım, ezi akınafarır kam osızırım an vuem ko vuem sara itı. Egha me a rıgha egha 7 plan danganıbar me kandelın grısın pamten da mıghını.

² Ezi kı enselın gavgavır mamın gari a pamten kamaghın fıava azangısı, “Tına gumazır aghur God uabın torozım, an akınafarımın itır kandelın grıba adeghıva, egh akınafarır kam onegham?”

³ Overıamın itır gumazıtım, o nguazımın itır gumazıtım, o nguazımın apengan itır gumazıtım, akınafarır kam onegh, egh an aven ganam koghım.

⁴ Kı gari, gumazıtım akınafarır kam onegh an aven ganamın gavgavıba puvatı. Ezi kamaghın kı puvırama aravıra itı.

⁵ Ezi gumazır dapanıba men mav kamaghın na mıgeı, “Nı arangan markı. Nı orakıgh. Laıonın kam Judan adarazır atrıvımın oto, atrıvır bar ekıam, an Atrıvım Devıtın ovavım, egha a mıdorozım gamua uan apanım abırıgha gıfa. Kamagh amızı a 7 plan kandelın grısın akınafarım mıghırızıba adegh, egh akınafarır kam onegham.”

Jon Sıpsıpın Nguzımın gari

⁶ Ezi kı gari, sıpsıpın nguzır mam tughav itı. Me a mısoğhezi an aremezi moghın gari. An atrıvır dabırabım ko 4 plan angamra itır bızarıbar tongın tughav itı, ezi gumazır dapanıbar dabırabıba an okarıgha itı. A 7 plan komba ko 7 plan damatuzıba itı, kar Godın duar 7 pla. God me amadazıma me nguazır kam bar a garui.*

⁷ Ezi Sıpsıpın Nguzım ghua gumazır atrıvır dabırabım gaperaghav itımın agharır guvımın, akınafarır kam inı.

⁸ An akınafarır kam inıgha gıvazıma, ezi 4 plan bızarı angamra itır kaba ko 24 plan gumazır dapanır kaba Sıpsıpın Nguzımın boroghın tevir akurıbar apırı. Gumazır dapanıba vaghvaghı gıtın mın garır bızaıba ko golın itarıbar suıkı. Itarır kaba, mıgharır mıghurıar aghuım zuım, bar dagh ızıfa. Bızır kam kamakın, Godın gumazamızıba God ko mıgeır arazım.

⁹⁻¹⁰ Egha me ıghıar ıghar mam kamaghın a gamı,

“Me nı mısoğhezi nı areme, egha nın ghuzımın nı gumazamızıba God bagha me gıvese.

Nı, anababa bar dar gumazamızır maba, ko nguıbar akaba bar, ko mıkarzır ıgharaghı garıba bar, ko kanrıba bar dar gumazamızıba, men marazı, nı me gıvese.

Egha nı me gamızıma me atrıvımın adarazır otıvıgha, egha ofa gamır gumazıbar mın ikıa, en God bagha ıngarı.

Egh me atrıvımın ikı, egh nguazımın gumazamızıbar ganam.

Kamaghın, God ua bagha nın torozı, nı akınafarım inıgh egh kandelın grıba adegham.”

Me Sıpsıpın Nguzımın zıam fıe

¹¹ Egha kı ua gara enselın fıarır avırır maba barası. Men fıbobonım handet mılıenın avırıba ko tausen tausenın avırıba. Me atrıvır dabırabım ko bızarı angamra itıba ko gumazır dapanıba okarıgha tuıvıghav itı.

¹² Me pamten fıa kamaghın ıghıam gamı,

“Sıpsıpın Nguzır kam me mısoğhezi aremezım, e an uarı torogha an zıam bar pın anetı.

5:1: Aıs 29:11, Ese 2:9-10, Dan 12:4 5:5: Stt 49:9, Aıs 11:1, 11:10, Ro 15:12, Hı 7:14, MAA 6:1, 22:16 5:6: Aıs 53:7, Sek 4:10, Jo 1:29, 1:36, MAA 1:4, 4:5, 5:9, 5:12, 13:8 * 5:6: (6:6) Vezın kamın mıngarım kamaghın mıgeı, Dagheba bar otevegham eghtı daghebar ıvezım bar pın ghuavanabogham. 5:7: MAA 4:2, 4:10 5:8: Sng 141:2, MAA 4:8-10, 8:3-4, 15:2 5:11: Sng 68:17, Dan 7:10, Hı 12:22, MAA 4:4-6 5:12: 1 Sto 29:11, MAA 5:6

A ziar ekiam ko bizir aghuir aviriba ko fofozir aghuiba ko gavgavir ekiam iti.

E an ziam fiva egh a bagh bar akongegh egh a minabam.”

¹³ Ezi ki God ingarizir gumaziba ko biziba bar men ighiam barasi, bizir overiamin itiba ko nguazimin itiba ko nguazimin apengan itiba ko ongarimin itiba. Ki orazi da kamagh migei,

“Gumazir uan atrivir dabirabim gapi-aghirim, ko sipsipin nguzim uaghan, e zurazurara aning minabivira ikiam.

Egh aningın ziar ekiamning fiva, aning bagh bar akongegh egh aningın gavgavir ekiamın apengan iki zurara mamaghira ikiam.”

¹⁴ Ezi 4 plan bizir angamra itiba kamaghın migei, “Guizbangira.” Ezi gumazir dapaniba tevir akuriba apirigha aningın ziamning fe.

6

Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisba adangi

¹ Ki Sipsipin Nguzimin gari, a 7 plan kandelin grisın itir akinafarir kamın suiragha egha a kandel grisın namba wan adangi. Ezi ki orazi, 4 plan bizir angamra itir kabar mav kamaghın migei, ezi an tiarim mati ararim dagaravagha, a kamaghın migei, “Ni izi!”

² Ezi ki ua gara egha hoziar ghurghurir mamın gari, gumazim barirpimin suiragha a gaperar. Me atrivimin dapanir asuar mam a ganingi, ezi a midorozim gamua uan apanim abirazi moghın zui, egha midorozir aviribagh amua uan apaniba abira ghuavira iti.

³ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisın namba 2 adangi, ezi ki orazi, bizir angamra itir namba 2 kamaghın migei, “Ni izi!”

⁴ Ezi hoziar igharazim azenan izi, an aghefe. Me gavgavim hoziar kam gaperazir gumazim ganingi, kar gavgavir nguazimin gumazamizibar dughiar aghuim a givamim, eghti gumaziba igharaz daraziv soghtima me arimighiram. Ezi me midorozir sabar ekiar mam ingangarir kam damuasava a ganingi.

⁵ Ezi sipsipin nguzim akinafarimin kandelin grisın namba 3 adangi, ezi ki orazi bizir angamra itir namba 3 kamagh migei, “Ni izi!” Ezi ki ua gara, egha hoziar pizimin gari. Ezi gumazir a gaperaghav itim a skelin mam uan dafarimin an suira.

⁶ Ezi ki orazi, mati gumazimin tiarim bizir angamra itir 4 plan kabar tongın migia, egha migirigiar kam kamaghın migei, “Ia mangi uan ingangarim damuti, eghti dagheba bar otevegham. Kamaghın, gumazim dughiar vamiran ivezim inigh, a witin miner muziarir vamira o balin miner muziarir 3 plara givezam. Egh ia olivin temeba ko wainın beniba gasighasighan marki, eghti olivin borem ko wain ikivira ikiam.”

⁷ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisın namba 4 adangizima, ki orazi bizir angamra itir namba 4 kamagh migei, “Ni izi!”

⁸ Ezi ki ua gara hoziar iangurimin gari. Ezi gumazir a gaperazim, an ziam Ovevem. Ezi Nguibar Gumaziba Ovia Ghua Itim, an Ovevemın girara izi. God gavgavim kamaghın aning ganingi, aning nguazimin itir gumazamiziba 4 plan okuruabar me tuiragh, egh okuruar kabar aven aning okuruar vamira, aning a misueghti an aremegham. Aning gumazamiziba midorozir sabamin me misueghti, me arimighiram, eghti aning mitiriar ekiam damighti an otoghti me arimighiram, eghti aning arimariar ekiabar amuti da otiv me damuti me arimighiram, eghti aning ruarimin itir asizir atiaba amangti da mangi me misoghti me arimighiram.

⁹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimin kandelin grisın namba 5 adangizima, ki gari,

5:13: Ro 9:5, Fl 2:10, 1 Ti 6:16, 1 Pi 4:11, MAA 4:2, 4:10, 6:16, 7:10 6:1: MAA 4:6-7, 5:1, 5:5-7 6:2: Sek 1:8, MAA 6:3, 6:6, 14:14, 19:11 6:4: Sek 1:8, 6:2 6:5: Sek 6:2, 6:6 6:6: Ese 5:12, 5:17 6:8: Jer 15:1-3, Ese 5:12, 5:17, 14:21, 33:27, Sek 6:3 6:9: 2 Ti 1:8, MAA 1:9, 8:3, 12:17, 19:10

gumazamizir ovengezibar duaba Godin ofa gamir danganim apengan iti. Gumazamizir kaba faragha Godin akamin suiragha gavgavigha, egha akar kam akuni, ezi bizir kamın apaniba me misoghezi me ariaghire.

¹⁰ Duar kaba dia kamaghın miġei, “Gav-gaviba bar itir Ekiam, ni arazir kuraba bar dar saghon ikia egha bar zue! Ezi nin akar dikiriziba da guizbangira otifi! E ni mizua iti, ni zuamira nguazimın itir gumazamizibar araziba tuisighiva, egh en ghuzimın ivezim ikarvagh!”

¹¹ Egha me gumazamizir kaba vaghvagh korotiar ghurghurir ruariba me ganing, egha kamagh me miġei, “Ia tong orarkiva avughsi iki. Apaniba ian adarazi ko ia ko ingari darazi misueghti me arimighiregham, mati me ia misoghezi mokin. God, gumazamizir apaniba me misueghti arimighiramibar namba gifogha gifa, eghti apaniba gumazamizir kabav sueghti me arimighireghti, God ian ghuzimın ivezim ikarvagh.”

¹² Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimın kandelin grisin namba 6 adangizima, ezi ki ua gari, mikimkizir dafam nguazimın oto. Ezi aruem isiragha gari puvatizi, overiam ko nguazim mitatangi. Ezi iakinim bar aghevegha ghuzimın min gari.

¹³ Ezi pin itir mikoveziba asiaghira nguazim giri, mati aminim fighin temem givai, ezi fighin ovizir tighar aniamiba suaghiri.

¹⁴ Overiam mati, akinafarir bar dafam me a righa anetizi moghin, a uan danganim ataki. Ezi mighsiaba ko arighatiziba bar uan danganiba ategha, egha sivagha ghue.

¹⁵ Ezi nguazimın atriviba ko gumazir ziba itiba ko midorozir gumazir dapaniba ko dagiaba itir gumaziba ko gumazir gav-gaviba ko pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, me bar moghira

ghua marazi dagiar toribar aven mongezi marazi mighsiabar itir dagiar ekiabar girakirangin monge.

¹⁶ Egha me mighsiaba ko dagiar ekiaba kamaghın dar dei, “Ia e avaragh, egh gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itimın guamın e modogh, egh ia uaghan Sipsipin Nguzimın aningagharimın e modogh!”

¹⁷ E fo, aningın aningagharimın dughiar ekiam datirighin otozi aning gumazamizibar arazir kuraba ikarvaghasa. Eghti gumazitam aningın aningagharim iriagh, angamra ikian kogham!”

7

144,000 plan Israelin gumazamiziba, God me ginabazir osizirim, enselba me garisi

¹ Bizir kaba givazima, ezi ki gari, enselin 4 pla nguazimın 4 plan apinibar tuivighav iti. Me nguazimın 4 plan aminibar tuaviba apiri, eghti aminim mangi ongarim ko nguazim ko temeba bar dagh ivangan kogham.

² Ezi ki enselin igharazimın gari, an aruem anadi naghın ikeghav anadi. A Godin zurazurara itimın inabazir osizirim an iti, egha a enselin 4 plan God ongarim ko nguazim gasighasighamin gav-gavim aningiziba pamten men dei.

³ A kamaghın miġei, “Ia zuamira nguazim ko ongarim ko temebagh asighasighan marki. God uan ingangarir gumazibagh inabas. E faragh uan Godin ingangarir gumaziba, inabazir osizirim e men guabar an osirigh givaghti, ia gin bizibagh asighasigh.”

⁴ Ezi ki orazi, me gumazamizir inabazir osizirim isibar dibobonim dibori. Me 144,000 plan gumazamiziba, inabazir osizirim me garisi, me Israelin kantrin aven itir 12 plan anababa, vaghvagh men varazira, osizirim ini.*

6:10: Lo 32:43, Sng 78:10, MAA 11:18, 16:7, 19:2 **6:11:** Hi 11:40, MAA 3:4-5, 3:18, 7:9, 7:13-14, 14:13, 19:14 **6:12:** Ais 13:10, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Mt 24:29, Mk 13:24-25, Lu 21:25, Ap 2:20, MAA 8:12, 11:13, 16:18 **6:13:** MAA 8:10, 9:1
6:14: Jer 4:24, Hi 1:12-13, MAA 16:20 **6:15:** Ais 2:10, 2:19-21 **6:16:** Hos 10:8, Lu 23:30, MAA 4:2, 4:10, 9:6 **6:17:** Sng 76:7, Ais 13:6, Jol 2:11, Nah 1:6, Sef 1:14, Mal 3:2, MAA 16:14 **7:1:** Jer 49:36, Dan 7:2, Sek 6:5 **7:3:** Ese 9:4-6, MAA 6:6, 9:4, 14:1, 22:4 **7:4:** MAA 9:16, 14:1-3 * **7:4:** (7:4) Osizirir kamnagh “Israelin kantrin aven itir 12 plan anababar” gun miġei. E Aruamu e ghaze, anabam, kar amebam o amizimın ghuzim. Ezi Israelba me ghaze, anabam, kar afeziamin ghuzim, egha me afeziabar gin zui.

⁵ Ezi 12,000 plan Judan anabamın aven itir darasi,
me inabazir osizirim ini,
ezi 12,000 plan Rubenin anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Gatin anabamın adarasi,
⁶ ezi 12,000 plan Aserin anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Natalin anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Manasen anabamın adarasi,
⁷ ezi 12,000 plan Simeonin anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Livain anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Isakarın anabamın adarasi,
⁸ ezi 12,000 plan Sebulunin anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Josepin anabamın adarasi,
ezi 12,000 plan Benjaminin anabamın adarasi.

Gumazamizir kaba me God me ginabazir osizirim ini.

Gumazamizir bar avirim Godin ziam fe

⁹ Egha ki gin ua gari, gumazamizir avirim uari akuvagha iti. Gumazitam men avirim mengan iburagham. Gumazamizir kaba, me kantriba bar ko anababa bar ko mikarzir igharagha gariba bar ko nguibabar akaba bar dar gumazamiziba, men marazira izegha iti. Me atrivir dabirabim ko Sipsipin Nguzimin guamin tuivighav iti. Me korotiar ghurghurir ruariba aghui, egha uan agharibar okavir aghuabar suiki.

¹⁰ Me pamten kamaghin dei,

“En Godin uan atrivir dabirabim gaperazim,
ko Sipsipin Nguzim, aningra en akuragha en apanim abira.
Ezi e aningın ziamning fe.”

¹¹ Ezi enselba bar ikia, atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me me okarigha tuivighav iti. Egha atrivir dabirabimin garava tevir akuriba apira egha uan guaba nguazim misuegħa, egha Godin ziam fe.

¹² Me kamaghin migei,

“Guizbangira!

E uan God ziar ekiam a daning, egh a bagħ bar akongegham,
egħ kamagħ mikim suam, an fozim bar pin iti.

Egh a minabiva, egh an ziam fam.

A gavgavir ekiam iti, eghti e an gavgavimin apengan ikiam.

Dughiabar zurara bizir kaba bar moghirama Godin biziba.

Bar guizbangira!”

Kraisin adarasi, men osimtizim gifa

¹³ Ezi gumazir dapanibar mav kamagħ nan azara, “Gumazamizir korotiar ruarir ghurghuriba aghuizir kaba, me taia? Me managhira ikegħa ize?”

¹⁴ Ezi ki an akam kamagħ a ikara, “Gumazir ekiam, ni uabi fo.” Ezi a kamagħ na migei,

“Gumazamizir kaba me uan apanibar dafaribar osimtiziba ko mizazir ekiaba ini.

Ezi osimtizir dughiam datirighin gifa.

Ezi me uan korotiaba Sipsipin Nguzimin ghuzimin da ruegħa,
dagħ amizi, da ghurghuri.

¹⁵ Kamagħin amizi me atrivir dabirabimin guamin tuifi.

Egha dimagariba ko aruebar an dipenimin ikia egha an ingangarim gami.

Ezi Godin atrivir dabirabir kam gaperaghav itim, a uabi me ko iki egh me geghuvam.

¹⁶ Eghti mitiriaba ua men aghan kogham, eghti kuariba ua men piran kogham.

Eghti aruer arizir mikarziba puvira dagħ aboim, ua men mikarzibar isian kogham.

¹⁷ Sipsipin Nguzim atrivir dabirabimin tongira ikia, egha me geghufi.

Egha a me inigh nguazimin aven ivemarir dipar atuir danganimin mangam,
kar dipar ikirimirir zurara itim anidim.

7:9: Ro 11:25, MAA 3:5, 3:18, 4:4, 5:9 **7:10:** Ais 43:11, Jer 3:23, Hos 13:4, MAA 4:2, 4:10, 5:13 **7:12:** MAA 5:12-14, 11:17 **7:13:** MAA 3:18 **7:14:** Ais 1:18, Dan 12:1, Mat 24:21, Mk 13:19, Hi 9:14, 1 Jo 1:7, MAA 1:5, 6:9 **7:15:** Ais 4:5-6, MAA 4:2, 4:10, 21:3 **7:16:** Sng 121:6, Ais 49:10, MAA 21:4 **7:17:** Sng 23:1-2, Ais 25:8, 49:10, Ese 34:23, Jo 10:11, 10:14, MAA 5:6, 21:4

Egh God men temeriba bar men damazibar da dizighti da misigam, eghti me uam azian kogham.”

8

Sipsipin Nguzim akinafarir righizimin kandelin grisın abuananam adangi

¹ Ezi Sipsipin Nguzim akinafarimın itir kandelin grisın namba 7 adangi, ezi Godin Nguibamın bizitam bar mozorozir pu, ezi migirigiatam otivir puvatigha, ghua mong dughiar ruarim kamaghın tu.

² Ezi gin ki 7 plan enselin gari, me Godin guamın tuifi, egha 7 pla sighbaba ini.

³ Ezi enselin igharazim iza ofa gamir danganim boroghın tughav iti. A golin minner mamın suira, minner kam, me an aven paura tuazi a isia migharir mughuriar aghuim oto. Ezi me pauran avirir maba a ganingi, eghti a Godin gumamazibar azangsizibar sara isafuragh, egh atrivir dabirabimın guamın mangiva golin ofa gamir danganimın God bagh ofa damuam.

⁴ Ezi pauran isir migharir mughuriar aghuim ko Godin gumamazibar azangsiziba, da uari inigha enselin Godin damazimın tughav itir kamın dafarim ategha ghuavanadi.

⁵ Ezi ensel minner migharir mughuriar aghuim itim suiragha ghua ofa gamir danganimın ghua avim inigha minem garu, egha minem akunizima a nguazim giri. An anakunigha givazima, arariba dagarvazima maburan niginim oto, ezi overiamın onimariba taghtagha tintinibar zui, ezi mikimkizim oto.

Enselin 4 pla sighbagh ivi

⁶ Ezi enselin 7 plan, sighthar 7 plan suighizir kaba, me dagh iviasava ami.

⁷ Namba 1 ensel uan sightham givi, ezi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba ko avim, aning ghuzim sara isafuragha nguazim giri. Ezi me nguazim ko temeba 3 plan okuruaba da tuira, dar okuruar

mam avim bar an isi. Ezi bizir nguazimın aghuiba bar, da uaghan avim a dar isi.

⁸ Ezi namba 2 ensel uan sightham givi, ezi me, bizir mam mati mighsıar ekiamın min avim an isima, me anakunizi a ghua ongarim giraghu. Ezi ongarim 3 plan okuruaba uabi tuirazi, ezi ongarimın okuruar mam ghuzimın oto.

⁹ Bizir ongarimın angamra itiba, da uaghan me okuruar 3 plan da tuira, ezi dar okuruar kabar mam, da bar ariaghıre. Ezi kuriba uaghan, me okuruar 3 plan da tuira, ezi kurir okuruar kabar mam, bar moghıra ikufi.

¹⁰ Ezi namba 3 ensel uan sightham givi, ezi mikovezir ekiar mam adenimın min puvıra isia, overiam ategha iri. Ezi me faner dipaba okuruar 3 plan da tuira, ezi mikovezir kam dipar okuruar kabar mam gira, egha uaghan dipar atuibagh iri.

¹¹ Mikovezir kamın ziam kamakin, Marasinın Bar Puvıra Misozim. A dipar okuruar kabar mam girizi, dipar kaba Marasinın Bar Puvıra Misozimın oto. Ezi gumamazir avırıba dipar kam apima a men navıbar isizi me ariaghıre.

¹² Ezi enselin namba 4 uan sightham givi, ezi me aruem ko iakinim ko mikoveziba 3 plan okuruaba da tuira. Egha me aruemın okuruar mam gasighasigha, egha iakinimın okuruar mam gasighasigha, egha mikovezibar okuruar mam gasighasiki. Kamaghın amizi arueba bar, dughiar mabar aruem isir puvatigha mitatangi, ezi dimagarıba bar, dimagarir maba iakinim ko mikoveziba isir puvatigha angazangarıba puvati.

¹³ Ezi ki garıma, kuarazir bagar mam overiamın pin mighagha arui. Ezi ki a barazi, a kamaghın pamten dia mıgei, “Iavzika! Nguazimın itir gumamazıba, Iavzika! Enselın igharazir 3 pla ua uan sighbagh iviam, eghti osımtızir bar ekiaba gumamazıba me batıvam. Iavzika!”

8:1: Hab 2:20, MAA 6:1 **8:2:** 2 Sto 29:25-28, Mt 18:10, Lu 1:19 **8:3:** Kis 30:1-3, Amo 9:1, MAA 5:8, 9:13 **8:4:** Sng 141:2, Lu 1:10, MAA 5:8 **8:5:** Kis 19:16-19, Wkp 16:12, 1 Kin 19:11, Ese 10:2, Ap 4:31, MAA 4:5, 11:19, 16:18 **8:7:** Kis 9:23-25, Ais 2:13, Ese 38:22, Jol 2:30, MAA 9:4, 16:2 **8:8:** Kis 7:20-21, Jer 51:25, Ese 14:19, Amo 7:4, MAA 16:3 **8:9:** Ais 14:12 **8:10:** Ais 14:12, MAA 9:1, 16:4 **8:11:** Kis 15:23, Jer 9:15, 23:15 **8:12:** Ais 13:10, Ese 32:7, Jol 2:10, 2:31, 3:15, Amo 8:9, MAA 6:12-13 **8:13:** MAA 9:12, 11:14

9

Namba 5 ensel uan sigham givi

¹ Ezi enselin namba 5 uan sigham givi, ezi ki garima, mikovezir mam overiam ategha nguazim giri. Ezi me mozir torir bar konezimın akamın ki a ganıngi.

² Ezi mikovezir kam, mozir torir bar konezimın akam kuizi, ezi mıgharım torir akamın azenan otiva, egha avir bar ekiamın mıgharımın mın anadi. Egha mıgharım torir kamın anaga aruem ko overiam avarazi, aning mıtatangi.

³ Ezi odezir bar avırım mıgharır kam ategha zaghira, nguazim tintinibar an zui. God tuighakabar gavgavımın mın gavgavım dagh anıngi, nguazımın itir gumazamizibagh asıghasıghamın gavgavım.

⁴ God odezir kaba kamagh dav gei, “Ia zuravariba ko nguazımın aghuir biziba ko temer tabagh asıghasıghan markı. Ia, gumazamizir God inabazir osızirim men guabar itir puvatıziba, me gasıghasıgh.

⁵ Ki ian amamangati, ia gumazamizir kaba iakinir 5 plara mızazir ekiam me danıng. Egh ia me mısoghti me arımıghıran markı.” Ezi odezir kaba, mızazir da gumazamizibagh anıdiba, tuighakaba ivir mızazıbar mırara ghu.

⁶ Dughıar kamın gumazamizıba ovengsi tuavıba burıam, egh me ovengan kogham. Me ovengsi bar ifueghti, eghti ovevem men arımangam.

⁷ Ki odezir kabar gari, da mati hoziaba mıdorozım damuasava ami. Dar dapanıbar, bizıba mati golin dapanır asuabar mın dar dapanıbar itı. Ezi dar guaba mati gumazıbar guaba.

⁸ Ezi dar dapanır arızıba ruarıgha, amızıbar dapanır arızıbar mın ruarı. Ezi dar atarıba, laıonın atarıbar mın, ruarıgha bar ghumi.

⁹ Bizır maba, sıot kapabar mın gara, dar evarıba ave. Ezi dar avızıba tıngagha mati hoziaba karısın avırıba kurvagha mıdorozım bagha ivemara zui moghın tıngazi.

¹⁰ Odezır kaba tuıghakabar ipebar mın ipeba itı, ezi atarır marasının mızazır kuraba izıba, dar ipebar itı. Ezi mızazır gavgavır gumazamizıba 5 plan iakinıbar me danıngamım, a dar ipebar itı.

¹¹ Egha da atrıvır mam itı, a dar gari. Atrıvır kam, a mozır torır bar konezimın garır ensel. Hıbrun akamın me enselin kamın zıam dıbora ghaze, “Abadon.” Ezi Grıghın akamın me kamaghın a dıborı, “Apolıyon.” An mıngarım kamakın, gumazır bizıba bar dagh asıghasızım.

¹² Iavzıka, ia orakıgh! Osımtızır bar ekıar faragħ zuım, a gıfa. Ezi osımtızır ekıar pumunıng ikıavıra itı, anıng tıghar otıvam.

Enselın namba 6 uan sigham givi

¹³ Ezi enselin namba 6 uan sigham givi, ezi ki gumazır mamın tıarım barası, A, Godın guamın itır golin ofa gamır danganıır mamın itı, danganıır kam, a mıkebar 4 pla itı, ezi da vaghvagha komba itı. Tıarır ki orazır kam, a komın 4 plan tongın otıvıma, ki a barası.

¹⁴ A namba 6 enselin sıghamın sıurazım kamaghın a mıgeı, “Enselın 4 plan Yufretısın faner ekıamın kalabusın itıba, nı me ateghti me mangı.”

¹⁵ Ezi a 4 plan enselin kaba atakı, eghti me 3 plan okuruabar gumazamizıba tıuragħam, egh okuruatam bar a mıssueghti an arımıghıregham. God faragħa ghaze, auan kam ko aruer kam ko iakinır kam ko azenır kamın enselin kaba ingangarır kam damuam. Ezi enselin kaba kalabusın ikıa uarı akırıgha ingangarır kam damuasavıra dughıar kamın mızua itı.

¹⁶ Ezi mıdorozır gumazır hoziabagh apıazıba, kı orazıma, men dıbobonım, 200 mılıen.

¹⁷ Egha kı irebamın mın bizımın gari, hoziaba ko gumazır hoziabagh apıazıba, men ganganıım kamakın. Gumazıba sıot kapaba aghıı, ezi dar ganganıım aghevegha, blu gamıgha, iangurungı. Hoziabar dapanıba, laıonın dapanıbar

9:1: Lu 8:31, 10:18, MAA 8:10, 17:8, 20:1 9:2: Stt 19:28, Kis 19:18, Jol 2:2, 2:10 9:3: Kis 10:4, 10:12-15, Het 7:12, MAA 9:10 9:4: Ese 9:4, MAA 6:6, 7:3 9:5: MAA 9:10, 11:7 9:6: Jop 3:21, Ais 2:19, Jer 8:3, MAA 6:16 9:7: Dan 7:8, Jol 2:4, Nah 3:17 9:8: Jol 1:6 9:9: Jol 2:5 9:12: MAA 8:13 9:13: Kis 30:1-3, MAA 8:3 9:14: MAA 16:12 9:15: MAA 8:7-12 9:16: Sng 68:17, Ese 38:4, Dan 7:10 9:17: 1 Sto 12:8, Ais 5:28-29

mîn gari. Ezi avim ko miġharim ko salfan daġiar isiba, da hoziabar akabar otivava tintinibar zui.

¹⁸ Egha me gumazamiziba 3 plan okuruabar me taira, ezi 3 plan bizir bar kuraba, me okuruar mam bar a misoghezima an ariaghire. Bizir 3 plan kabanagh, da avim ko miġharim ko salfan daġiar avim, da hoziabar akabar otifi. Bizir 3 plan kabar gavgavim gumazamizir kabagh amima me ariaghiri.

¹⁹ Hoziar kabar gavgavim, dar akaba ko ipebar iti. Dar ipeba kuruzibar mîn gari, egha dapaniba iti. Hoziaba uan ipebar gumazamiziba mizazir kuram me ganidi.

²⁰ Ezi gumazamizir igharazir me misoghezi, ariaghrezir puvatiziba, me navibagh irazir puvatigha egha, akirim ragha marvir guar me uari ingarizibagh asarazir puvati. Me aseba ko marvir guaba ataghizir puvati. Marvir guar kaba, gumaziba silva ko gol ko bras ko dagiaba ko temebar dar ingari, da bizibar garir puvatigha akaba barazir puvatigha aruir puvatiziba. Me marvir guabar ziaba fer arazim ataghizir puvati.

²¹ Egha me, gumazir igharazibav sozima me ariaghirir arazim, ko imezibagh amir araziba, ko gumazamiziba tintinibar uari bakia uari ko akuir arazim, ko igharaz darazir biziba okeir arazim, me da bagh navibagh iragh arazir kurar kaba ataghraghan aghua.

10

Ensel akinafarir righizim Jon ganingizi ananepi

¹ Ezi ki garima enselin gavgavir igharazir mam Godin Nguibam ategha izaghiri. A ghuariam korotiamin min aneru, ezi akianir mam an dapanim gisin iti. An guam aruemin min isi, ezi an suemning dipenir akinimningin min gara egha avimin min isi.

² Enselin kam akinafarir righizir muziarim uan dafarimin an suira, ezi akinafarim oneaghrigha iti. Egha a uan

suer guvim ongarim gasara, egha suer kiriam nguazim gasara.

³ Egha a bar pamten laionin min itiarim akara dia migei. A diagha givazima, 7 plan arariba dagarvagha egha an akam ikara.

⁴ Egha 7 plan ararir kaba dagarvegha givazima, ezi ki akar me mikemeziba osirasa. Ezi Godin Nguibamin ki gumazir mam dimdiam barazima, a kamaghin migei, "7 plan ararir dagarvaghizibar akam, ni uan nighnizimin anetightima a iki. Ni an osiran marki."

⁵ Enselin ki ganizir kam an ongarim ko nguazimin tughav ikia, uan agharir guvim overiamin pin a fe.

⁶ Egha ghaze, "Godin zurara itimin ziamin ki guizbangira migei. Godin kam, an overiam ko bizir an itibar ingarigha egha nguazim ko an itir bizibar ingari. Ezi ki kamaghin migei, dughiam datirighin givasava ami. God uam orarkian kogham. Bar puvati.

⁷ Bizir God damuasava amim an akam modoghav iti. Eghti Enselin namba 7 sigham givitima, dughiar kamra bizir modoghav itim guizbangiram otogham. Kar, akar aghuir a fomira uan ingangarir gumazibagh aningizim, me an akam inigha izir gumaziba."

⁸ Ezi gumazir ki Godin Nguibamin faragha oraghizim, a ua kamaghin na migei, "Ni mangi enselin ongarim ko nguazimin tughav itimin dafarimin akinafarir righizir oneghav itim inigh."

⁹ Ezi ki ensel bagha ghua kamaghin a migei, "Ni akinafarir righizir muziarir kam na daningigh." Ezi a kamaghin na migei, "Ni a inighiva, aneremi. A nin navimin aven ni misogham. Egh nin akamin an hanin min bar singigham."

¹⁰ A mikemegha givazima, ki akinafarir righizir muziarim an dafarimin a inighava anepi. Ezi nan akamin a hanin min bar singi. Ki anemegha givazima, a nan navimin aven na misosi.

9:20: Lo 31:29, Sng 106:37, 115:4-7, 135:15-17, Ais 2:8, 2:18-20, Dan 5:23, 1 Ko 10:19-20, MAA 16:9-11 10:1: Ese 1:28, Mt 17:2, MAA 1:15-16 10:3: MAA 8:5 10:4: Dan 8:26, 12:4, 12:9 10:5: Kis 8:6 10:6: Neh 9:6, Sng 146:6, MAA 4:11, 14:7, 16:17 10:7: Dan 9:6, 9:10, Amo 3:7, Ro 16:25-27, MAA 11:15 10:9: Jer 15:16 10:10: Ese 2:10, 3:3

11 Ezi me kamaghin na miġei, “Ni ua God da izezir akamin gun mikim. Akar kamın, mikarzir igharagha garir aviriba ko kantrin aviriba ko nguibabar akar aviriba ko atrivir aviriba, bizir me bativamiba ni dar me mikim.”

11

Godin akam inigha izir gumazir pumuning

¹ Egha me aghorir bizibar abarim na ganingi, an aghorir suiagharuimin min gari, egha me kamagh na miġei, “Ni dikavigh Godin Dipenim ko ofa gamir danganimin apan. Egh ni dipenir kamın Godin ziam fer gumazamizibar dibobonim dipon.

² Egh ni Godin Dipenim okarizir danganir divazir ekiamin aven itim, an apanan marki. God Kantrin Igharazibar Gumaziba danganir uari akuvir kam me ganingi. Eghti marazi izi Jerusalem diki mangi 42 plan iakinibar tugham. Kamaghin, ni anetakigh.*

³ Eghti ki uan akamin gun mikimamin gumazir pumuning amadagh gavgavim aning danightima, aning izi nan akam inigh mangam. Aning osimtizir korotiabar aghuighiva, egh nan akam kun mangiva, 1,260 plan dughiabar tugham.”

⁴ Gumazir kamning mati olivin temer pumuning ko lamın pumuning nguazir kamın Ekiamin guamin tughav iti.†

⁵ Eghti gumazitam arazir kurabar aning damusi, damuti, avim aningın akamningın otogh egh aningın apaniba, bar men isigh me gasighasigham. Kamaghin, gumazir manam arazir kuramin aning damusi, egh an ovegham.

⁶ Aning gavgavir overiamin aneghoroghamin¹² Ezi aning Godin akamin gun miġeir dughamin, aning mikimti, amozim

dughiar kamın izan kogham. Eghti aning gavgavir dipabar amuti da bar ghuzimin otivamim iti. Egha uaghan gavgavir nguazimin gumazamiziba bizir kurar igharazibar amuti da me gasighasighamim iti. Dughiar kamın, aning bizir kabara amuti da aning ifongezi moghin otivam.

⁷ Aning Godin akamin gun miġeir ingangarim givaghti mozir torir bar konezimin itir asizir atiam, a torim ategh anangam. Egh an aning ko misoghiva, egh aning abiragh aning misueghti aning aremegham.

⁸ Eghti aningın kuamning nguibar ekiar kamın tuavir ekiamin irighiv ikiam. E akar isin zuimin a dibora ghaze, Sodom o Isip. Nguibar kamra me fomira gumazir kamningın Ekiam tememin a gafugha a misoghezi an ovenge.

⁹ Gumazamizir mikarzir igharagha gariba, men marazi, ko anababar dar gumazamizir maba ko nguibabar akaba bar dar gumazamizir maba ko kantriba bar dar gumazamiziba, men marazi, me dughiar 3 pla ko akuamin aningın kuamningın ganam. Egh aningın kuamning mozim daghuan anogoregham.

¹⁰ Nguazimin gumazamiziba kamaghin mikim suam, Godin akam inigha izir gumazir kamning nguazimin gumazamiziba mizazir bar kuram me ganingi. Kamaghin, me aningın ovevem bar a gifuegham, egh bar ighiabar amu, egh damiva egh uan namakaba bizir aghuiba me daningam.

¹¹ Ezi 3 plan dughiaba ko dughiar akuar kam givazi, God uam aning gamizima, aning ua dikavigha tughav iti, ezi gumazir aning ganiziba bar atiatingi.

¹² Ezi aning orazi tiarir mam Godin Nguibamin kamaghin aning miġei, “Gua kagh anang.” Ezi aningın apaniba garavira

11:1: Nam 35:5, Ese 40:3, Sek 2:1-2, MAA 21:15 **11:2:** Ese 40:17-20, Dan 8:10, Lu 21:24, MAA 12:6, 13:5 * **11:2:** (11:2) Akar Mogomem 11:2in faragha itir akam, ni Aposelbar Ingangaribar 21:30in gan. Akar Mogomem 11:2in akar igharazir kam, 42 plan iakiniba, da 1,260 plan dughiaba, o 3 plan azeniba givazima uam akuam. Da 42 plan iakiniba ko magh ghue. Ni Daniel 7:25 ko 12:7in gan. Ni akar Kantrin Igharazibar Gumaziba Jerusalem dikabirazimin gansiva Luk 21:24in gan. **11:3:** MAA 12:6, 19:10, 20:4 **11:4:** Jer 11:16, Sek 4:11-14 † **11:4:** (11:4) Ni Sekaraia 4:1-5, ko 4:10-14, ko Akar Mogomem 1:12in gan. **11:5:** Wkp 10:2, 2 Sml 22:9, 2 Kin 1:10-12, Sng 97:3, Jer 5:14, Hos 6:5 **11:6:** Kis 7:17-19, 1 Sml 4:8, 1 Kin 17:1 **11:7:** Dan 7:7, 7:21, Sek 14:2, Lu 13:32, MAA 9:2, 12:17, 13:1, 13:5-7, 13:11, 17:8 **11:8:** Ais 1:9-10, Lu 13:34, Hi 13:12, MAA 14:8, 18:10, 18:24 **11:10:** MAA 12:12, 13:8, 16:10 **11:11:** Ese 37:5-14, MAA 11:9 **11:12:** 2 Kin 2:1, 2:5-7, 2:11, Ais 14:13, Ap 1:9, MAA 12:5

itima, aning Godin Nguibamin ghuavan-abo.

¹³ Ezi dughiar kamra mikimkizir dafam otozi, God nguibar ekiamin dipeniba 10 plan okuruabar tuiragha, okuruar mam bar ikufi. Ezi 7,000 plan gumamaziziba ariaghire, ezi ariaghrezir puvatiziba iki-ava bar atiatigha Godin uan Nguibamin itimin ziam fe.

¹⁴ Iavzika, ia orakigh! Osimtizir bar ekiar namba 2, a gifa. Ezi osimtizir bar ekiar namba 3, an otivasa bar roghira izi.

Enselin namba 7 uan sigham givi

¹⁵ Ezi enselin namba 7 uan sigham givima, Godin Nguibamin itir darazi tiariba akara ghaze,

“En Ekiam ko an Gumazir a Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezim, aning datirighin nguazir kam gativagha an gari.

Egh aning atrivimin iki mamaghira ikiam.”‡

¹⁶ Ezi 24 plan gumazir dapanir Godin guamin uan atrivir dabirabibagh apiaziba, me tevir akuriba apirigha uan guaba nguazim misuegha Godin ziam fe.

¹⁷ Egha migei,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni bar fomira ikia egha iza datirighin uaghan iti.

Ni uan gavgavir ekiam inigha egha datirighin atrivimin iti.

Kamagh amizi, e ni minabi.

¹⁸ Kantrin Igharazibar Gumaziba bar puviram atari,

ezi nin aningagharim otogha gifa.

God gumamazizir ovengeziba tuisighamin dughiam, otogha gifa.

Kar dughiar nin ingangarir gumazir nin akam inigha izeziba,

me uan ivezir aghuim iniamim.

Gumamazizir nin atiatia egha nin ziamin apengan itiba,

gumamazizir ziaba itiba ko ziaba puvatiziba uakan.

Eghti gumamazizir nguazimin itir gumazibagh asighasiziba, God uaghan me gasighasigham.”

¹⁹ 24plan gumazir dapaniba mikemegha givazima, Godin Dipenir an nguibamin itim kuiaghrizima, me garima Akar Dikirizir Gavgavim itir Boksiam Godin Dipenimin aven iti. Ezi overiamin onimariba taghtagha tintinibar zuima, niginir dafam otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkizim otozi amozir ofizir ekiar dagiabar min gariba iri.

Satan uan adarazi ko bar ikufi

12

(Sapta 12-20)

Jon gara, amizim ko kuruzir ekiamin gari

¹ Ezi overiamin pin bizir bar igharagha garim oto. Amizir mam, an aruemin angazangarim korotiamin min aneru, ezi iakinim an suemningin apengan iti, ezi dapanir asuar mikovezir 12 pla itim, an dapanimin iti.

² Amizir kam navim asegha borim batasava amua mizazim isava arai.

³ Ezi overiamin bizir igharagha garir igharazim oto, maburan kuruzir aghevur mam, a dapanir 7 pla ikia, egha 10 plan komba ikia, egha 7 plan atrivimin dapanir asuaba vaghavagha an dapanibar iti.

⁴ Kuruzir kam overiamin itir mikovezibar 3 plan okuruabar da taira, egha okuruar mam pamtem uan ipemin dar vigha da makunizima da iza nguazim gire. Kuruzim ghaze, amizim borim bateghima an anemasa, kamaghin kuruzim amizimin guamin tughav iti.

⁵ Ezi amizim otarim bate, otarir God misevezim, a ainin aghorir gavgavimin suiraghiva gumamaziziba mighivira me

11:13: MAA 6:12, 8:5, 14:7, 16:9, 16:18 **11:14:** MAA 8:13, 9:12, 15:1 **11:15:** Kis 15:18, Sng 10:16, Ais 27:13, Dan 2:44, 7:14, 7:27, Oba 21, MAA 10:7, 12:10, 19:6 ‡ **11:15:** (11:15) Grighin akamin, Gumazir God Gumamaziziba Ua Me Iniasa Misevezim, me kamagh a dibora ghaze, Kraiss. **11:16:** MAA 4:4, 4:10, 5:8, 19:4 **11:17:** MAA 1:4, 1:8, 4:8, 15:3, 16:5, 19:6 **11:18:** Sng 2:1, 2:5, 46:6, 110:5, 115:13, Dan 7:9-10, Ro 2:5, MAA 6:10, 10:7, 13:10, 18:6, 19:5, 20:11-13 **11:19:** Hi 9:4, MAA 8:5, 15:5, 15:8, 16:18, 16:21 **12:2:** Ais 66:7, Ga 4:19 **12:3:** Dan 7:7, MAA 13:1, 17:3, 17:9 **12:4:** Dan 8:10, MAA 9:10, 17:18 **12:5:** Sng 2:9, Ais 7:14, 66:7, MAA 2:27, 19:15

gativagham. Ezi an otarim me zuamira a inigha Godin atrivir dabirabimin anefasava a inigha ghuavanabo.

⁶ Ezi amizir kam ara gumaziba puvatizi naghin ghu. Danganir kam God a bagha anakiri, eghti a kagh 1,260 plan dughiabar iki akurvazim ini ikiam.

⁷ Ezi datirighin maburan midorozim Godin Nguibamin pin oto. Maikel uan enselba ko kuruzir kam misosi, ezi kuruzir ekiam uan enselba ko men midorozim ikarvasi.

⁸ Egha kuruzir kam gavgaviba puvatigha egha me Godin Nguibamin uan danganim ataki.

⁹ Ezi Maikelin enselba kuruzir ekiam akunizi a izaghira iri. Kar kuruzir fomira itim, me Satan a garisi egha uaghan an ziar mam, "Gumazir Akam Gumazamizibagh asim." A gumazir nguazimin itir gumazamizibagh ifarim, a datirighin uan enselba ko iza nguazim giri.

¹⁰ Ezi ki Godin Nguibamin tiarir ekiam mam barazi a kamaghin migei,

"Gumazir Godin guamin tughadimagariba ko aruebar en adarazi akam me gasim,
me a isa anakunizi a irigha nguazimin iraghu.

Kamaghin, datirighin God uan gumazamizibar akurvasi,
ezi an gavgavim bar azenim girizi,
A Bizibagh Ativir Dughiam otogha gifa!

Ezi an Gumazir A Gumazamiziba Uam Me Iniasa Misevezim,
uan gavgavim inigha gumazamizibar akazi,
me an apengan iti!

¹¹ Kraisin adarazi, dughiar gumaziba me misozima me ariaghirim,
dughiar kammin me uan mikarizibagh nighnizir pu. Puvati. Me ghaze, pura bizim.

Kamaghin, me sipsipin nguzimin ghuzim ko guizin akar me gun migeimin,

me Satanin misuegha anebira.

¹² Kamagh amizi, ia Godin Nguibam ko an itir darasi bar,
ia bar akongegh!

Ezi gua nguazim ko ongarim guavzika,
gua bar ikuvigham.

Satan fo, a ikiamin dughiam bar otefe,
kamagh amizi a guan aningaghi gua gasighasighasa gua bagha izaghiri.

Kamaghin amizi, guan aven itir darasi,
Iavzika."

¹³ Ezi kuruzim fo, me anakunizi a nguazimin iraghu, egha amizir otarim batezir kammin agira.

¹⁴ God kamagh sua, amizim azenir 3 pla ko akuamin gumaziba puvatizi naghin ikiva egh a kagh akurvazim iniam. Kamaghin, a mighagh danganir God a bagha dikirizir kammin mangasa, God kuarazir anebar ekiamin avizimning a ganingi.

¹⁵ Kuruzim kamagh sua, aperiar ekiam amizim inigh mangigham. Egha kamaghin uan akamin dipar ekiamin miki, ezi dipar kam aperiar ekiamin min ivegha amizimin gin zui.

¹⁶ Ezi nguazim amizimin akurvagha, akam akarigha dipar kuruzim mighizir kam tui.

¹⁷ Kamagh amizi, kuruzim amizim puviram an atara ghua an borir igharaziba ko misoghasa, me Godin akabar gin zuiba ko Iesusin akamin gun migeiba.

¹⁸ Egha kuruzim ongarir dadarimin tughav iti.

13

Asizir atiar pumuning oto

¹ Ezi ki gari, asizir atiar mam ongarimin otogha anadi. A dapanir 7 pla iti, ezi komin 10 pla an dapanibar iti. Ezi 10 plan atrivimin dapanir asuaba vaghvagha an 10 plan kombar iti. Ezi an dapaniba vaghvagha Godin ziamin tiraghtirazir ziaba dar iti.

12:6: MAA 11:2-3, 12:4 **12:7:** Dan 10:13, 10:21, 12:1, Ju 9, MAA 20:2 **12:9:** Stt 3:1, 3:4, 3:14, Lu 10:18, 22:31, Jo 12:31, MAA 9:1, 20:2-3 **12:10:** Jop 9-11, Sek 3:1, MAA 11:15, 19:1 **12:11:** Lu 14:26, Ro 8:33-34, 8:37 **12:12:** Ais 44:23, 49:13, MAA 8:13, 10:6, 11:10, 18:20 **12:14:** Dan 7:25, 12:7, MAA 12:6, 17:3 **12:15:** Ais 59:19 **12:17:** Stt 3:15, 1 Ko 2:1, 1 Jo 5:10, MAA 11:7, 13:7, 14:12, 20:4 **13:1:** Dan 7:2-3, 7:7, MAA 12:3, 17:3, 17:7-12 **13:2:** Dan 7:4-6, MAA 12:4, 12:9, 16:10

² Asizir atiar ki datirighin garir kam, a kaziar atiar ekiar me kamaghin diborim lepat, an a min gari. Ezi an sueba, asizir atiar kurar me kamaghin diborim bea, an an suebar min gari. Egha an akam laionin akamin min gari. Ezi asizir atiar kam, kuruzim uan gavgavim ko atrivir dabirabim ko bizibagh ativamin gavgavir ekiam, a ganingi.

³ Nan ganganimin asizir atiar kamın dapanir mam, me a birazi a duam atigha atam aremeghai, egha an duam ua ikiri. Ezi nguazimin itir gumazamiziba bar digavir kuram gamigha asizir atiar kamın gin zui.

⁴ Gumazamiziba fo, kuruzim uan gavgavim isa asizir atiam ganingi, kamaghin me kuruzimin ziam fe. Egha uaghan asizir atiamın ziam fa ghaze, “Gumazitam asizir atiar kamın min gavgavim itir puvati! Gumazitam a ko misoghan kogham!”

⁵ God asizir atiamın amamangatizi, an akam God gasava egha Godın ziamın tiraghtirazir gavgavim ikia, ghua 42 plan iakinibar tu.

⁶ Egha uan akamin God ko Godın ziam ko Godın Nguibam, ko an Nguibamın itir darazi sara, men tira.

⁷ Ezi God an amamangatizima, a Godın gumazamiziba ko midorozim gamua, egha me misuegha me abira. God gavgavir ekiam a ganingi, ezi an anababa bar dar gumazamiziba, ko mikarzir igharagha gariba bar, ko vaghvagha nguibabar akabav geir gumazamiziba, ko kantriba bar dar gumazamiziba, a me gativaghamin gavgavim iti.

⁸ Eghti nguazimin itir gumazamiziba asizir atiar kamın ziam fam. Fomira, nguazir kam tighar otivamin dughiamın, God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba akinafarimın aven da osiri. Akinafarir kam, kar me fomira misoghezi aremezir sipsipin nguzimin akinafarim. Eghti gumazamizir kabara, me asizir atiamın ziam fan kogham.

⁹ “Tina kuarimning iti, an oragh.

¹⁰ Eghti God gumazitam kalabusin mangisi an amamangatighti, a kalabusin mangi.

Eghti God gumazitam midorozir sabamin ovengsi an amamangatighti, a midorozir sabamin ovengam.

Bizir kaba otivtima,

Godın gumazamiziba nighnizir gavgavim iki tugh gavgavigh mamaghira iki.”

¹¹ Egha ki asizir atiar igharazir mamın garima, a nguazimin anagav oto. Egha an dapanimin komın pumuning sipsipin nguzimin komın min gari. Egha kuruzir ekiam migei moghira migei.

¹² Ezi asizir atiar namba 2in kam, asizir atiar faragha izezimin gavgavimin biziba bar dagh ami. Egha nguazim ko an itir gumazamizibagh amima, me asizir atiar faragha zuimin ziam fe. Asizir atiar kam, faragha duam ikia aremeghasa amua egha duam ua ikiri.

¹³ Ezi namba 2in asizir atiar kam, arazarazir ekiar gumazibar navibagh inivamin aviribagh ami. Egha an amizir arazir mam kamakin, an avim gamizi an overiam ategha izaghira gumazibar damazibar nguazim giri.

¹⁴ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi, an arazarazir ekiabagh amizi da asizir atiar faragha zuimin guamin otifi. Ezi an amir arazarazir kabar a nguazimin itir gumazamizibagh ifara me migei, “Ia asizir atiar faragha zuimin marvir guamin ingarigh, an ziam fi.” Asizir atiar kam, me midorozir sabamin duam a gatizi, ezi a uam angamra iti.

¹⁵ Ezi God asizir atiar namba 2in amamangatizi an asizir atiar faragha zuimin marvir guar kam gamizi, an angamra ikia bizibav gei. Kamaghin gumazitaba marvir guar kamın ziam fan aghuaghti, a mikemeghti me me misueghti me arimighiram.

13:3: MAA 13:12-14, 17:8 13:4: MAA 18:18 13:5: MAA 11:2, 12:6 13:6: MAA 12:12 13:7: Dan 7:21, MAA 11:7, 11:18, 12:17, 17:15 13:8: Kis 32:32, Sng 69:28, Dan 12:1, Fl 4:3, MAA 3:5, 5:6, 17:8, 20:12-15, 21:27 13:10: Ais 33:1, Jer 15:2, 43:11, Mt 26:52, MAA 14:12 13:13: Lo 13:1-3, 1 Kin 18:24-39, 2 Kin 1:10-12, Mt 24:24, 2 Te 2:9 13:14: Lo 13:1, 13:4, 2 Te 2:9-10, MAA 12:9, 19:20 13:15: Dan 3:4-6, MAA 16: 2, 19:20, 20:4

¹⁶ Ezi a uaghan gumazamiziba bar uan osizirim men agharir guviba o men guabar arighasa pamten me gaghori. Me, gumazamizir kiniba ko gumazamizir ziaba itiba ko, biziba puvatiziba ko, bizir aviriba itiba ko, pura ingangarir gumazamiziba ko gumazitamın apengan itir puvatizir gumazamiziba, me bar osizirim ini.

¹⁷ Kamaghın, gumazitam osizirir kam ikian kogh, egh uan biziba amangi egh uaghan men bizibagh ivezan kogh. Osizirir kam, an asizir atiamın ziam, o an ziamın aven itir mogomer namba.

¹⁸ Gumazim Godın fofozim ikiva, egh deravira bizir kam gifogham. Egh gumazim fofozir aghuim iki, egh deravira asizir atiamın namba tuisighiva a buriam. Kar gumazir mamın ziamın namba. An namba kara, 666.*

14

Sipsipın nguzimın gumazamiziba ighiar igiam gami

¹ Ezi ki ua gari, sipsipın nguzim Sionın Mighsiamın tughav iti. Ezi 144,000ın gumazamiziba a ko tuivighav iti. Ezi sipsipın nguzimın ziam ko an afeziamın ziamın osizirim men guabar iti.

² Ezi ki orazi, tiarir mam Godın Nguibamın migei, an migirigiaba, dipar ekiaba puvira nidi moghın niga, egh arariba dagarvazi moghın dagarvasi, gumaziba uan gitavav sozi moghın, pamten migei.

³ Egha 144,000ın gumazamiziba, me ikia Godın atrivir dabirabim ko 4 plan bizir angamra itiba ko gumazir dapaniba, me men guamın tuivighav ikia ighiar igiar mam gami. Me gumazamizir God ua

ivezeziba, merara ighiar igiar kam gifo. Eghti gumazir igharazitam ua ighiar igiar kam gifogham kogh.

⁴ Ezi gumazamizir 144,000ın kaba amizitaba isa da ko akua egha arazir kuratam gamigha Godın damazimın mizezir puvati. Me bar zuegha iti. Me sipsipın nguzim aruir daroribar gara darara gin zui. God nguazimın gumazamizibar tongın 144,000 plan gumazamizir kabanagh ua me givese. Ezi me, God ko sipsipın nguzim uari bagha faraghavira inabazir gumazamizibara. Eghti me aningın adarazir mın ikiam.*

⁵ Men akatoribar ifavaritam otozir puvati. Ezi gumazitam akatam me gasir puvati.

Enselin 3 pla akam akuri

⁶ Ezi ki enselin igharazimın garima an overiamın pin mighhegha zui. A nguazimın itir gumazamiziba bar, gumazamizir kantriba bar dar itiba ko, anababa bar ko, nguibabar akaba bar ko, mikarzir igharagha gariba bar, me bagha zurara itir akar aghuim akunasa mighhegha zui.

⁷ Egha a pamten kamaghın migei, “God gumazamizibar arazibar tuisighamin dughiam bar roghira ize. Kamaghın amizi, ia Godın atiating, egh ziar ekiam a daning. Ia, overiam ko nguazim ko ongarim ko nguazimın aven ivemarir dipabar ingarizir God, an ziam fi.”

⁸ Ezi enselin an girara irir mam iza ghaze, “Babilonın Nguibar Ekiam bar ikufi. Guizbangira a ikuvigha givazi gumazitam an itir puvati. Babilonın Nguibar Ekiar kamra gumazamizibagh amizi, me a ko

13:16: MAA 14:9, 19:20, 20:4 **13:17:** MAA 14:9-11, 15:2, 16:2, 19:20, 20:4 **13:18:** MAA 15:2, 17:9, 21:17 * **13:18:** (13:18) Me fomira, Hibrun akam ko Grighın akamın osira, egha nambaba osirir puvati. Me osirir letaba, maba nambabar mın iti. Men leta ‘a’, a mati namba 1, ezi leta ‘b’ mati namba 2, egha da dibora kamaghira zui. Eghti gumazitam ziatam osirti, ni ziar kamın letabar gan, egh namban ababanir an ziamın mirara zuiba akuvaghti, an ziam otogham. Ezi fofozir gumazir maba namban kam 666, me nighnzir bar aviribar a gami. Egha fofozir gumazir bar avirim ghaze, Jon ti Sisar Neron migei. A Romın atrivir mam, a faragha Kraisin adarazigh asighasiki. **14:1:** Ese 9:4, MAA 3:12, 5:6, 7:3-4, 13:16 **14:2:** Ese 1:24, 43:2, MAA 1:15, 5:8, 19:6 **14:3:** Sng 149:1, Ais 42:10, MAA 5:9, 7:4, 15:3 **14:4:** 2 Ko 11:2, Ef 5:27, Je 1:18, MAA 3:4, 5:9 * **14:4:** (14:4) Vezin kam, Grighın akam guizbangira ghaze, me gumazamiziba uari ko akuir arazim gamizir puvati. Ezi fofozir gumazir avirim ghaze, a gumazamizir deravira God ifongezir arazibar gin zuimın akar isin zuim migei. Me arazir kurar guar aviribagh amizir puvati. **14:5:** Sng 32:2, Sef 3:13, Ef 5:27 **14:6:** Ef 3:9-11, MAA 8:13, 13:7 **14:7:** Neh 9:6, Sng 124:8, Ap 17:24, MAA 10:6, 15:4 **14:8:** Ais 21:9, Jer 51:8, MAA 17:2, 18:2-3, 18:21, 19:2

arazir uari bakia akuir arazir kurar gav-gavibagh ami, mati me wainin gavgavim me ganingizi, me aneme.”†

9 Ezi enselin mizezim aningın gın iza egha pamten dia ghaze, “Gumazitam asizir atiar kam ko an marvir guam, aningın ziam fa, egha an namba uan guam o agharimin a iniva,

10 egh a uaghan wainin igharagha garim aneremam. Wainin kamnang, a Godin aningagharim. Eghti God faragh wainin kam dipatam a gisin a ingeghti an gavgavitaba givaghan kogham. Bar puvati. An aningagharir arazimin, arazir kuraba ikarvazir itarim gingeghtima gumamazizir kaba aneremam. Egha sipsipin nguzimin damazim ko Godin enselbar damazimin, gumamazizir kaba avim ko salfan dagiar avimin mizazir ekiam iniam.

11 Ezi avir mizazim me ganidir kam, an migharim pin ghuavanang mamaghira ikiam. Gumamazizir asizir atiam ko an marvir guamin ziam feba o an namba iniziba, dimagariba ko aruebar avughsan kogham.”

12 Eghti arazir kaba otivtima, Godin gumamaziziba tugh gavgafigh. Me gumamazizir Godin akabar gın zuiba ko nighnzir gavgavim Iesusin ikiavira itiba.

13 Ezi ki Godin Nguibamin tiarir mam barazi, a kamagh migei, “Ni akam kamaghın an osirigh. Datirighın iki mangi, gumamazizir nighnzir gavgavim Ekiamın ikia egh gın ovengamiba, me bar akongegh.” Ezi Godin Duam uaghan ghaze, “Bar guizbangira. Me amir ingangarir osimtizir kam ategh, egh mangi avughsi. Egh me pura mangan kogham. Puvati. Arazir aghuir me amiziba men gın mangiti God kotiamın dar ganam. Kamagh amizi, me bar akongegh.”

God abuan gumamaziziba tuisighamin dughiamın akar isin zuim

14 Ezi ki gari, ghuariar ghurghurir mam iti, ezi gumazir mam gumazibar otarimin min gara ghuariar ghurghurir kam gaperaghav iti. Ezi golin dapanir asuam an dapanimin iti, ezi an dafarimin a sabar ikizirizir bar ghumtizimin suira.‡

15 Ezi enselin igharazir mam Godin Dipenimin ikegha iza, egha gumazir ghuariar ghurghurim gaperaghav itim, tiarir ekiamın an dia ghaze, “Nguazimin dagheba bar anigha gifa, ezi dagher kaba aghoramin dughiam a datirighın oto. Kamaghın amizi ni uan sabar ikizirizim inigh, egh daghebar aghor.”

16 Ezi gumazir ghuariar ghurghurim gaperazim, uan sabar ikizirizim nguazimin a ighengezi, dagher andizir nguazimin itiba dighoraghiri.

17 Ezi enselin igharazir mam Godin Nguibamin an dipenimin ikegha azenan iza egha uaghan sabar ghumtizir mam iti.

18 Ezi enselin igharazir mam ofa gamir danganim ategha izi, kar enselin avimin garim. Egha a enselin sabar ghumtizimin suiraghav itimin dia ghaze, “Wainin oviziba anigha gifa. Kamaghın amizi, ni uan sabar ghumtizim inigh nguazimin wainin oviziba kuar egh danganir vamira dar pozim mikin.”

19 Ezi enselin kam uan sabam inigha egha nguazimin a ighengezima nguazimin wainin oviziba bar kuaraghire. Ezi a da isa dar pozim mikiri, egha da isa dagiar miner bar ekiamın da akuni. Eghti me da mirmiram. Wainin ovizibar mirmiramin miner ekiamın kam, a God gumamazizibar aningaghamin arazim aka.

20 Ezi me dagiar miner ekiamın kamın wainin oviziba nguibar ekiamın azenan da mirmiri. Ezi ghuzim dagiar minemin

† 14:8: (14:8) Babilonin nguibar ekiam fomira ikuvigha itima, Jon gın Akar Mogomemin akinafarir kam osiri. Kamaghın amizi, fozozir gumazir avirim ghaze, a guizbangira Babilonin migeir puvati. Me ghaze, a Babilon fomira amizir arazir kurabav gei, egh kantrin gavgavir igharaziba, arazibagh amuava egha Godin apanim gamizibar akar isin zuimin migei. Ezi marazi ghaze, a Romın Kantri migei. (Ni 1 Pita sapta 5:13in gan.) Ezi marazi ghaze, ziar kam Babilon, a gumamazizir Kraisin sios ko an apanim gamiba. 14:9: MAA 13:12-17 14:10: Stt 19:24, Sng 11:6, 75:8, Ais 51:17, Jer 25:15, Ese 38:22, MAA 15:7, 16:19, 18:6, 19:20, 20:10, 21:8 14:11: Ais 34:10, MAA 13:12-17, 19:3 14:12: MAA 12:17, 13:10 14:13: 1 Ko 15:23, 15:58, 1 Te 4:16, 2 Te 1:7, Hi 4:10, MAA 20:6 14:14: Ese 1:26, Dan 7:13, MAA 6:2 ‡ 14:14: (14:14) Ni akar Daniel 7:13in itimin gan. 14:15: Jer 51:33, Jol 3:13, MAA 14:18, 16:17 14:18: Jol 3:13, MAA 16:8 14:19: MAA 19:15 14:20: Ais 63:3, Kra 1:15, Hi 13:12, MAA 11:8, 19:14-15

azenan iza, egha aperiain mın ghua 300 kilomitan tu. Ezi ghuzimın konim anaga mitan pumuningın boroghın tu. §

15

Enselın 7 pla bizir bar kurar 7 plan suiki

¹ Ezi ki Godın Nguibamın gari, bizir igharagha garim otifi, ezi ki bar digavir kuram gami. Ki 7 plan enselbar gari, me ikia egha 7 plan bizir bar kurar gumamazibagh asighasizibar suiki. Eghti 7 plan bizir kurar kaba gıvaghti, ua igharaziba otivan kogham, kamagh amizi, bizir kurar 7 plan kabanangın gın, Godın aningagharim bar gıvagham.

² Ezi ki bizir ekiar mamın gari, a mati ongarir ekiam me glas ko avim sarama an ingari. Gumamaziziba faragha asizir atiar kam ko an marvir guam, ko an ziamın namba, me dav sogha da abını. Egha me datirighın ongarir glasin mın garir kamın miriamın tuivighav ikia, egha God me ganingizir gitabar suiki.*

³ Egha me Godın ingangarir gumazim, Moses ko sipsipın nguzim, me aningın ighiam gamua kamaghın migei,

“Ekiam God, ni gavgaviba bar iti!

Ni arazarazir igharagha garir ekiabagh ami,

ezi e dar gara egha digavir kurabagh ami!

Ni gumamaziziba bar men atrivim!

Nin araziba, da bar deragha egha bar guizbangira!

⁴ Ekiam ni uabira guizbangira God.

Eghti gumamaziziba bar nin atiatigh egh ziar ekiam ni daning.

Nin arazir aghuiba bar azenim girigha gıfa, kamaghın amizi kantriba bar dar gumamaziziba bar izi ni bagh teviba apir nin ziam fam.”

⁵ Ezi bizir kamın gın ki ua gari, Godın Dipenim, a Godın Nguibamın Averpenim, a kuiaghiri. Kar Godın Akar Dikirizir Gavgavim aven itir Averpenim.†

⁶ Ezi enselın 7 plan kaba, bizir bar kurar 7 plan gumamazibagh asighasighamibar suigha Godın Dipenim ategha azenan izi. Me inir igiar bar zuruzir dafoziba da ike. Egha golın letiaba uan evariba kuamigha da ike.

⁷ Ezi 4 plan bizir angamra itibar mav, 7 plan golın itariba inigha enselın 7 plan ganingi. Golın itarir 7 plan kabanagh, zurara itir Godın aningagharir arazim, dagh izifa.

⁸ Ezi Godın Dipenim, an angazangarim ko an gavgavimın migharim, bar a gizifa. Kamaghın gumazitam dipenimın aven mangan kogham. Kamaghıra iki mangi 7 plan enselba, 7 plan bizir bar kurar gumamazibagh asighasighamin ingangarim gıvagham.

16

Enselba Godın aningagharir 7 plan itaribar itiba nguazim ginge

¹ Ezi ki tiarir ekiar mam barazi, a Godın Dipenimın otogha kamaghın 7 plan enselbav gei, “Ia mangi, Godın aningagharir arazir 7 plan itaribar itiba inigh mangi nguazimın da ingi.”

² Ezi namba 1 ensel uan itarir Godın aningagharim izivazim inigha ghua nguazimın a inge, ezi duar bar igharagha

§ 14:20: (14:20) Fofozir gumazir avirim ghaze, nguibar ekiar kam a Jerusalemra. Me Grighın akamın namban kam osiri, “1,600 stadia,” ezi an dibobonim, en 300 kilomitan mın ghu. E deravira fozir puvati, e dibori moghın 300 kilomitan namban kam a 1,600ın dibobonim ko aning magh ghuzi, o kar bizir igharazimın ababanimın dibobonim.

15:1: Wkp 26:21, MAA 12:1-3, 14:10, 15:6-7, 21:9 15:2: MAA 4:6, 5:8, 13:15-17, 14:2, 21:18 * 15:2: (15:2) Saptan kamın migirigiar avirim, da Moses osirizir eghaghaniba ko magh ghue. Moses Isip bagha asighasighasa aningagharim gamizi an oto. Israelba ongarim a bigha Isipba ategha vongin ongarir dadarimın tuivaghavıra ikia, egha Moses Israelba ko me ighiar mam gamua egha ekiamın ziam fe. (Ni Kisim Bek 15ın gan.) 15:3: Kis 15:1, Lo 31:30, Sng 92:5, 111:2, 139:14, 145:17, MAA 11:17, 14:3, 16:7 15:4: Sng 86:9, Ais 66:23, Jer 10:7 15:5: Kis 38:21 † 15:5: (15:5) Migirigiar kam a Bar Anogoroghezir Danganimın gun migei. Godın Akar Gavgavir Dikirizimın Boksiam, a Bar Anogoroghezir Danganimın aven ikia, egha Godın Averpenimın aven iti. 15:6: MAA 15:1 15:7: 2 Te 1:9, MAA 4:6, 4:9, 10:6, 14:10 15:8: Kis 40:34, 1 Kin 8:10-11, 2 Sto 5:13-14, Ais 6:4, Ese 44:4, 2 Te 1:9 16:1: Sng 69:24, Ais 66:6, Jer 10:25, Ese 22:31, Sef 3:8, MAA 14:10, 15:1, 15:7, 16:17 16:2: Kis 9:10, Lo 28:35, MAA 8:7, 13:12-17

garir kurar gavgaviba, gumazamizir asizir atiamin namba itiba ko an marvir guamin ziam febar, men mikarzibar otifi.

³ Ezi namba 2 ensel uan itarim ongarimin a inge, ezi ongarimin dipam gumazir aremezir kuamin ghuzimin min oto. Ezi bizir angamra an itiba, da bar ariaghire.

⁴ Ezi namba 3 ensel uan itarim faner dipaba ko dipar atuibagh inge. Ezi dipar kaba bar moghira ghuzimin min oto.

⁵ Ezi ki orazi, enselin dipabar garim kamaghin migei,

“God, ni datirighin ikia, egha uaghan faragha ike.

Ni bar guizbangira God.

Nin araziba bar derazi arazir kuratam nin itir puvati.

Ni gumazamizibar arazir kuraba da tuisigha

da ikarvagha ivezir kuram me ganingi,

ezi nin arazir kam a guizin arazim.

⁶ Gumazir kaba nin akam inigha izir gumaziba ko nin gumazamizibav soghezi

men ghuziba irezi me ariaghire.

Ezi ni ghuzim gumazir kurar kabagh aningizi,

eghti me aneremam.

Ghuzir me apir kam, men arazir kurar me amiziba ikarvagh.”

⁷ Ezi ki orazi tiarir mam Godin ofa gamir danganimin aven otogha pamten diagha ghaze,

“Ekiam, ni Godin bar gavgavim itim.

Ni gumazamizibar araziba kotin bar guizbangira da tuisisi,

ezi nin kotiam a bar guizbangira ghua egha bar dera.”

⁸ Ezi namba 4 ensel uan itarim aruem ginge, ezi God aruem an amamangatizi an avim pamten isia puvira gumazamizibar isi.

⁹ Aruemın avir gavgavir kam bar puvira isia, egha gumazir kabar mikarziba puvira men isi. Ezi me bar puvira Godin ziam gasighasigha a migei, kar bizir kurar kabar garir Godin gavgavim itim. Egha me uan navibagh iragha an ziam fer puvati.

¹⁰⁻¹¹ Ezi enselin namba 5 uan itarim asizir atiamin atrivir dabirabim ginge. Ezi mitatem gumazamizir an gavgavimin apengan itiba avara. Ezi me uan duaba ko mizazir men mikarzibar otiviba bagha nighnigha, Godin uan Nguibamin itimin ziam gasighasigha a migei. Ezi mizazir me isim a bar men ikufi, kamaghin me uan mizebagh ivi. Egha me uan arazir kurar me amiba bagha uan navibagh irazir puvati.

¹² Ezi enselin namba 6 uan itarim Yufretisin faner ekiam ginge. Ezi an dipam bar moghira dake, egha aruem anadi naghin atrivir izamiba bagha tuavim ati.

¹³ Ezi ki gari, duar kurar 3 plan mitivibar min gariba, da asizir atiam ko, kuruzir ekiam ko akar ifavaribagh amir gumazimin, da vaghvagha men akatoribar otifi.*

¹⁴ Duar bar kurar kaba arazarazir igharagha garibagh ami da otifi, egha nguazimin itir kantriba bar dar atriviba bagha, tintinibar zui. Me atrivibar amuti me uan midorozir gumaziba inigh izi me akuvasa. Eghti Godin Gavgaviba Bar Itim gumazamiziba tuisighamin dughiar ekiamin, me midorozim damuam.

¹⁵ “Ia orakigh! Ki, okimakiar gumazimin min izam, a izir dughiam ia a gifozir puvatizir moghin, ki zuamira otogham. Kamagh amizi, gumazim akuir puvatigha, egha uan korotiaba uabin boroghin da arisi, egh a bibiamra

16:3: Kis 7:17-21, MAA 8:8-9 **16:4:** Kis 7:17-21, Sng 78:44, MAA 8:10 **16:5:** Sng 119:137, MAA 1:4, 1:8, 11:17, 15:3 **16:6:** Sng 79:3, Ais 49:26, Mt 23:34-35, MAA 11:18, 13:15, 18:20 **16:7:** Sng 19:9, MAA 13:10, 15:3, 16:14, 19:2
16:8: MAA 8:12, 14:18 **16:9:** Dan 5:22-23, MAA 9:20-21, 11:13, 14:7, 16:21 **16:12:** Ais 11:15, 41:2, 41:25, Jer 50:38, MAA 9:14 **16:13:** 1 Jo 4:1-3, MAA 12:3, 12:9, 19:20, 20:10 * **16:13:** (16:13) Akar ifavarim akurir gumazim an asizir atiar namba 2in ababanim. A faragha itir asizir atiamin akar ifavarim akurir gumazim. A gumazamizibav geima, me asizir faragh itimin marvir guamin ziam fe. **16:14:** 2 Te 2:9, 1 Ti 4:1, Je 3:15, MAA 16:7, 17:14, 19:6, 19:15, 19:19-20 **16:15:** Mt 24:43-44, Lu 12:39-40, 2 Ko 5:3, 1 Te 5:2, 2 Pi 3:10, MAA 3:3, 3:18

daruan kogham, eghti gumamaziziba an ganti, an aghumsighan kogham. Kamaghin, gumazir kam bar akongegh.”†

16 Ezi duar kuraba atriviba inigha iza danganir kamın me akufa, me Hibrun akamın kamagh danganir kam dıbori, Armagedon.‡

17 Ezi namba 7 ensel uan itarim overiamın a inge. Ezi Godın Dıpenimın aven tiarir ekiar mam Godın atrivir dabirabimın otogha egha kamaghin pamten miği, “Biziba bar gifa.”

18 Ezi overiamın onımariba taghtagha zuima, niğınir dafam overiamın otozi, arariba dagarvasi, ezi mikimkızir ekiam oto. Kar mikimkızir bar ekiam, fomıra gumamaziziba otözir dughiamın iza datırighın tu, mikimkızir ekiar katam fomıra otözir puvati.

19 Ezi Babilonın nguibar ekiam biaghregha 3 plan okuruabar otifi, ezi gumazibar nguibaba bar moghıra ikufi. God Babilonın nguibar ekiamın arazir kuram giñighniğha, egha a gamizi a uan wainın itarim bar aneme, kar Godın aningagharir arazimın wainın itarim.

20 Ezi arighatiziba bar arav ghue, ezi miğhsiatam ua itir puvati.

21 Ezi maburan amozir ofiziba dagıabar mın izaghiri. Ezi amozir ofizir dagıar kaba vaghvagha, dar osımtiziba 50 kilogramın iti. Amozir dagıar kaba overiamın izaghira gumamazizibagh isin ira bar me gasıghası. Bizir kurar kam bagha me Godın ziam gasıghasıgha miği.

17

Arazir kurabagh amir amizim ıvezir kuram isi

1 Ezi 7 plan enselin itarir 7 plan suighizir kabanaghın mav iza kamaghın na miği, “Ni kagh izi. Eghti ki amizir ıvezir kuram iniamim, nın akakaghasa. Amizir kam, arazir kurabagh amir amizim, a dıpar avıribagh isin aperaghav itir amizim, a nguibar bar ekiar me dıpar avıribar mıriabar ingarizim.

2 Nguazimın atriviba arazir mızırızir bar kurar avıriba amizir kam ko dagh ami. Ezi nguazimın gumamaziziba uaghan a ko arazir bar mızırızibagh amua, egha gumazim wainın avırım amezi moghın ongani.”*

3 Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ki irebamın mın bizimın gari, ensel na inigha gumaziba puvatızir danganimın ghu. Ezi danganir kamın ki amizir mamın garima an asızir atiar aghevır mam gısın aperaghav iti. Asızir atiar kamın mikarzim osızirir avıriba an iti, ezi osızirir kabanagh Godın ziam gasıghası. Asızir atiar kam 7 pla dapanıba iti, ezi 10 pla komba an dapanıbar iti.

4 Amizir kam korotiar aghuibarama aghui, dar ganim aghevım ko piğhaghevım. Ezi golın dığırir bar aghuıba ko, me dagıar aghuıbar ingarızir dığırıba ko, manmanıar ghurghurir dagıaba pın kozıba, amizir kamın mikarzim gizıfa. Egha a uan dafarımın golın itarir mam suırazi, itarir kamın aven bar kurıgha mughazir arazıba ko, gumamazizıba tintınıbar uari bakıa amir arazir bar mızırızir kuraba, a gizıfa.

5 Ezi amizir kamın guamın me ziar mam osiri, ziar kamın mıngarım modoghav iti. Ezi an mıngarım kamakın,

† 16:15: (16:15) Ves 15ın kam, kar Kraıs İesus uabi mikemezır akam. 16:16: Het 5:19, Sek 12:11, MAA 19:19

‡ 16:16: (16:16) Ziar kam Armagedon kamakın, “Megidonın Miğhsiam.” Fomıra apanıba İsrailba ko uariv sogha egha atrivım Josuan misoghezi an areme. Me Megidonın nguıbar ekiamın boroghıra. (Ni 2 King 23:29-30 ko 2 Stori 35:20-21ın gan.) Kamaghın amizi, ziar kam Megido bıghavıra miğeir puvati. Me ghaze, an akar isin zuımın mıdorozir gumazıba mangamın danganim miği. Egh me mangı bar ikuvıgh egh bar ovengam. 16:17: MAA 16:1 16:18: Dan 12:1, MAA 4:5, 8:5, 11:13, 11:19 16:19: Aıs 51:17, Jer 25:15-16, MAA 14:8-10, 17:18, 18:5 16:20: MAA 6:14 16:21: Kis 9:23-24, MAA 11:19, 16:9-11 17:1: Jer 51:12-13, MAA 16:19, 17:15, 18:16, 21:9 17:2: Aıs 23:17, Jer

51:7, MAA 14:8, 18:3 * 17:2: (17:2) Gumamazizıba arazir bar mızırızibagh amir arazir kamın akam, a gumazir God ataghızir arazımın ababanım, egha Godın ifavarıba ko arazir kurar ıgharazıbar giñ zui. Egha Godın damazımın, a matı gumazım uabi uan amuım ategha, ghua gumamazizıba uari isava akua amir arazım gamı. 17:3: MAA 12:3, 12:6, 12:14, 13:1, 17:9, 17:12 17:4: Jer 51:7, Ese 28:13-16, Dan 11:38, MAA 14:8, 18:6, 18:12, 18:16 17:5: 2 Te 2:7, MAA 14:8, 16:19, 18:2, 18:9-10, 19:2

“Babilonin nguibar ekiar gavgavim itim,
ni nguazimin itir arazir bar kuraba ko
amizir gumaziba okia me ko akua
arazir mizirizibagh amiba,
ni men amebam.”

⁶ Ezi ki gari, amizir kam Godin gumazamizibar ghuziba amegha dipar onganiba amezi moghin ongani. Gumazamizir kaba, me nighnizir gavgavim Iesusin ikia an akam akuri, ezi me me misoghezi me ariaghire.

Ki amizir kamın ganigha digavir kuram gamigha pura nighnisi.

⁷ Ezi ensel kamaghin na migei, “Ni tizim bagha digavir kuram gami? Amizir kam ko asizir atiar anetera zuim, a 7 plan dapaniba ko 10 plan komba an iti, aningın akar mogomemın mingarim, ki nin akagham.

⁸ Asizir atiar ni faragha ganizir kam, a faragha ike, egha datirighin ua itir puvati. Egh mozir bar konezim ategh azenan iziti, God a gasighasigham. God tighar nguazimin ingaramin dughiam, a gumazamizir maba men ziaba akınafarir zurara itimin aven da osirizir puvati. Gumazamizir kaba asizir atiar kamın ganigh digavir kuram damuam. Me fo, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, egh a gin uamategh otivam.

⁹ “Gumazim Godin fofozir aghuim ikiva, egh bizir kam deragh a gifogham. 7 plan dapanir kaba, kar mighsiar 7 pla, ezi amizim 7 plan mighsiabagh isin aperaghav iti.†

¹⁰ Egha ada uaghan 7 plan atrivibar ababanim gami. 5 pla ariaghregha gifa, ezi vamira atrivimin ikiavira iti, ezi igharazir abuananam tighar otivam; an otoghiva bar dughiar otevimra ikiam.

¹¹ Asizir atiar kam, a fomira ike, egha datirighin itir puvati, a namba 8 atrivimin ababanim. Egha a 7 plan atrivibar mav, God a gasighasighti a bar givagham.

¹² “Ezi 10 plan komın ni ganiziba da 10 plan atrivibar ababaniba. Me tighar atrivibar otivam. Me bizibagh ativamin gavgavim inigh, asizir atiar kam ko dughiar bar otevimrama atrivibar ikegham.

¹³ Atrivir kaba nighnizir vamira ikiam, egh uan gavgaviba ko ziar ekiaba isi asizir atiamra daningam.

¹⁴ Egh me midorozim sipsipin nguzim koma a damuam, eghti sipsipin nguzim me gasighasigh me abiragham. Gumazir sipsipin nguzim ko itiba, God me amisevegha, egha men diazima me guizin akamin gin ghua tuivigha gavgavigha midorozir kam gami. Sipsipin nguzim, a guizbangira Gumazir Ekiabar Gumazir Ekiam ko Atrivibar Atrivir Ekiam. Kamaghin amizi a me abiragham.”

¹⁵ Ezi ensel kamaghin na migei, “Dipar ni ganizir kabanang, amizir arazir kurabagh amim dagh isin aperaghav iti, dar mingarimra kara: ada mikarzir igharagha gariba ko, dakoziba bar dar gumazamiziba ko, kantriba bar dar gumazamiziba ko, vaghvagh akabav geir gumazamiziba.

¹⁶ Asizir atiam ko 10 pla komın ni ganizir kabanang, arazir kurabagh amir amizimin apanim damuam. Me an biziba bar da inigh egh an korotiaba bar da suegh, egh me an mikarzimın tuziba bar dar amegh, egh avimin a daboroghtima a bar moghira isigham.

¹⁷ God uabi me ganingizir nighnizir kam, a me damuti biziba otivam. Kamaghin me nighnizir vamira iki, egh atrivimin ikiamin gavgaviba bar da isi asizir atiam daningam. Me kamaghin damu mangiti Godin akam mikemezir biziba, da guizin otivamin dughiam otogham.

¹⁸ Ezi amizir ni ganizim, a nguazir kamın atriviba bar dar garir nguibar ekiamın ababanim.”

18

Babilon bar moghira ikufi

17:6: MAA 12:11, 13:15, 16:6, 18:24, 19:2 **17:7:** MAA 13:1 **17:8:** Sng 69:28, Dan 7:7, 12:1, MAA 11:7, 13:1-3, 13:8-10 **17:9:** MAA 13:1, 13:18 † **17:9:** (17:9) Gumaziba Romın nguibar ekiam, 7 plan mighsiabagh isin an ingari. **17:12:** Dan 7:24, Sek 1:18-21, MAA 13:1 **17:14:** Jer 50:44-45, 1 Ti 6:15, MAA 16:14, 19:19 **17:15:** Ais 8:7, Jer 47:2, MAA 13:7 **17:16:** Jer 50:41-42, Ese 16:37, MAA 18:8, 18:16 **17:17:** 2 Te 2:11, MAA 10:7 **17:18:** MAA 12:4, 16:19 **18:1:** Ese 43:2, MAA 17:1

¹ Bizir kamın gın ki enselin igharazimın garima a Godın Nguibam ategha izaghiri. A bar gavgavir ekiam iti, ezi an angazan-garir gavgavim nguazim bar a gisira.

² A pamten diagha kamaghın miġei,

“Babilonın nguibar ekiam ikuvigha ġifa! A ikufi!

Ezi datirighın duar kuraba ko adariar mizirizir kuraba ko kuarazir miziriziba ko kuarazir kuraba, darara an iti.

³ Nguazimın nguibaba bar, me an wainın itarim uari okia akuava amir arazir kuraba izivazim aneme.

Ezi nguazimın atriviba a ko arazir mizirizir bar kurabagh ami.

Ezi biziba amaga dagh ivezir gumaziba, me an afiar arazir bar ikuvtizibar amodoghın dagiar aviriba uari bagha da isi.

Kamaghın amizi, amizir kam bar ikufi.”

⁴ Ezi ki tiarir igharazir mam Godın Nguibamın a barazi, a kamaghın miġei,

“Ia nan gumamaziziba, ia nguibar kam ategh azenan izi.

Egh an amir arazir kuraba uaghan dar amuan marki.

God an arazir kurabar ikarvaghamin dughiam,

ia uaghan an aven ikian marki!

⁵ A uabi uan arazir kurabar pozim mikirav iti,

da ghuavanaga Godın Nguibamın oto.

Ezi God an amizir arazir kurabagh niġniġhavira iti.

⁶ Egh ia amizir kam gumamazizibagh amizir arazir kuraba bagh ivezir magh garimra a ikaragh.

An arazir kuraba, da bar aviraseme, kamaghira ia an arazir kurabar ivezim a isafuraghiva bar a daningigh.

Egh dipar onganir gavgavimın itarim isa a gumamaziziba bagha a ingegh,

kamaghira ia dipar gavgavir on-ganim uam a isafuragh a bagh itarim ginegh a daningigh.

⁷ A uabira kamagh uabın miġia ghaze, ‘Ki atrivir amizim, egha atrivir dabirabim gaperaghav iti.

Ki amizir odiarimın mın itir puvatı, eghti osımtiziba na bativan koghti, ki azian kogham!’

A uabi uan ziar gavgavim fa egha arazir mizirizir aviribagh amua,

egha arazir kurar igharaziba saram ami.

Kamaghın amizi, ia mizazir kurar ekiam ko osımtizir bar ekiam a daningigh, mangi an amir arazibar ikegh mangi tuzi naghram, a daning.

⁸ Amizir kam Babilon, uan ziar gavgavim kamaghın a fe,

kamaghın amizi dughiar bar otevir vamiran, bizir bar kuraba bar a bativam.

Bizir kaba, arımarıar ekiaba ko osımtizir ekiaba a bativti

an azitima, mıtiriıar ekiaba an agham.

Eghti avim an isigham.

Ekiam God an araziba tuisigha ġivagha ghaze,

‘A ikuvigham.’

Godın kam gavgavir ekiam iti.

Kamagh amizi, bizir ikurar aviriba dughiar vamira bar moghiram a bativam.”

⁹ “Nguazimın atriviba a ko arazir mizirizibagh amua, egha uaghan a ko arazir ikurar igharagha garibagh ami. Eghti atrivir kabanagh an ganti avir miġharim an otoghtıma, me a bagh naviba osemegh egh a bagh aziam.

¹⁰ Egha me mizazir ekiar a isir kamın ganigh, egh atiatigh saghon tuivigh iki, kamaghın mikimam,

‘Noka, Babilon noka, ni nguibar ekiar gavgavim itim!

Nın arazir kurabar ivezir kuram dughiar otevimra

18:2: Ais 13:21, 14:23, 21:9, 34:11, Jer 50:39, 51:8, MAA 14:8, 17:2, 18:11, 18:15 **18:4:** Ais 48:20, Jer 50:8, 51:6, 51:45, 2 Ko 6:17 **18:5:** Stt 18:20-21, Jer 51:9, MAA 16:19 **18:6:** Sng 137:8, Jer 50:15, 50:29, 51:24, 51:49, 2 Te 1:6, MAA 14:10, 16:19 **18:8:** Jer 50:34, MAA 11:17, 17:16, 18:10 **18:9:** Jer 50:46, Ese 27:30-35, MAA 17:2, 18:3, 18:18, 19:3 **18:10:** Ais 21:9, Dan 4:30, MAA 14:8, 18:17-19 **18:11:** Ese 27:31, 27:36

ni bagha ize.’

11 “Eghti biziba amaga dagh ivezir gumazir nguazimin itiba, me Babilon ginighnigh egh a bagh aziva, egh naviba bar osemegham. Me gari, gumazir men dagiaba bagh amadir bizibagh ivezamiba ua itir puvati, kamaghin me osemi.

12 Me dagiaba bagha amadir bizibar kara, gol ko silva ko, dagiar aghuiba ko manmaniar iveziba bar pin koziba; ko inir ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviri aghuiba ko inir slika ko inir agheviba, ko men temer mughuriar aghuir igharagha gariba ko bizir me elefanin ataribar ingariziba ko, bizir me temer iveziba bar pin itibar ingariziba ko, bras ko ain ko, dagiar aghuir digiriba itiba.

13 Bizir me amaga dagiaba isir igharaziba uaghan iti, adar kara, sinamon ko, apir iriziba ko, pauran migharir mughuriar aghuim gamim ko, grisin igharagha garir mughuriar aghuim zuiba ko, sandan aghuim ko, wain ko, wel ko, plauan aghuim ko witba; men bulmakauba ko, sipsipba ko hoziaba ko dar karisba ko, pura ingangarir gumazir kiniba—me dagiaba bagha men ikirimiriba amadi. Bizir kaba bar, gumazir dagh ivezamiba puvati.

14 “Gumazir biziba amaga dagh ivezir kaba kamaghin a mikimam, ‘Bizir aghuir ni iniasa navim dikavim, datirighin da bar nin saghuiamin ikiam. Bizir bar aghuir avirir iveziba bar pin koziba ko ni asingizir bizir ganganir aghuiba, da bar ovengeghti ni ua dar ganam kogham!’

15 Eghti gumazir nguibar ekiar kamın uan bizir kaba amaga dagiar aviriba isiba, tuivigh a isir mizazir ekiar kamın ganam. Egh bar atiatigh azi, naviba bar osemegh saghon tuivigh, egh kamagh mikimam,

16 ‘Noka, Babilonin nguibar ekiam. Noka! A fomira korotiar ghurghurir aghuiba ko inir pighagheviba ko inir agheviri aghuiba aghua,

egha uan mikarzim golba ko dagiar aghuiba ko manmaniar bar pin kozibar anedi!

17 Ezi dagiaba ko dirir aghuir an itir kaba dughiar bar otevimra bar ikufi!’

“Eghti kuribar keptenba ko, gumazir kuribagh arua nguibar igharazibagh aruiba ko, kuribar ingangarir gumaziba ko gumazir ongarimin dagiar ingangaribagh amiba, me bar moghira uaghan Babilonin saghon tuivigh ikiam.

18 Eghti Babilon isiti an migharim otivtima me an gan egh, kamaghin diagh mikimam, ‘Nguibar datirighin itir manamra, nguibar ekiar kamın min gari? Bar puvati!’

19 Egh me uan osimtizim akaghasa nguazir mineminiaba inigh uan dapanibagh isin da kun, egh naviba bar osemegh egh aziva, egh kamaghin dim mikimam,

‘Noka, Babilonin nguibar ekiam, noka!

Ongarim garuir kuribar afeziaba, me nguibar ekiar kamın dagiabar, dagiar gumazir ekiabar otifi.

Mevzika! A dughiar otevimrama bar ikufi!’

20 ‘Ia Godin Nguibamin itir darasi, ia bar akongegh!

Eghti ia Godin gumazamiziba ko aposelba ko Godin akam inigha izir gumaziba,

ia bar akongegh!

Arazir kurar nguibar kam ia gamizim baghava,

God a tuisigha givagha, egha uam an arazir kuram ikarvasi.

Kamaghin amizi ia datirighin nguibar kam batozir bizim bagh bar akongegh.’ ”

21 Ezi migirigiar kaba givazima, enselin gavgavir mam wit mirmirir dagiamin min garir dagiar ekiam ini. Egha dagiar kam fegha a isa ongarimin anakunigha egha kamaghin migei,

“Kamaghira, me Babilonin nguibar ekiam inigh zuamira pamtem anakunighiti

a bar magirigh bar ikuvighti,
eghti me uam a ganan kogham.

²² O Babilon!

Gitan arareba ko marvibar arareba
ko, sighaba ko, ararer aghuir
igharazir maba ua nin aven otivan
kogham.

Eghti fofozir gumazir ingangarir guar
igharagha garibagh amiba, me ua
nin ikian kogham!

Eghti dagiar witba mirmirimın ararem
ua nin aven otivan kogham!

²³ Eghti lamın angangariba ua nin
aven isian kogham.

Eghti gumamazir uarir ikiasa miğeir
migiğiaba, da ua nin aven otivan
kogham.

Nin gumazir fomira dagiaba bagha biziba
amadiba, gumamazir igharazibar
damatuzibar gumazir bar ekiabar
otifis.

Ezi ni kantrin igharaziba bar dar
gumamazibagh ifara imezir
igharagha garir aviribar ingari.

²⁴ God nguibar kamın gari, me an aven
Godın akam inigha izar gumaziba
ko an gumamazibav sozi me
ariaghire, ezi a men ariaghrezibar
osımtızim ateri.

Ezi nguazimın gumamaziziba, men
apaniba me misoghezi me ariaghire,
osımtızir kaba bar, Babilonrama a
da ateri.

Kamaghın amizi God an osımtızir
kaba ikarvagha a gasighasisi.”

19

*Babilon bar ikuvizıma, Godın gumaza-
miziba bar akonge*

¹ Ezi bizir kabar gın ki orazi, niğınir
dafam, gumamazir bar avirimın mın
Godın Nguibamın kamaghın dia miğei,

“E Godın ziam feka!

En Godın gavgavim ko ziam itim,

a uabıra en Akurvazir Gumazim!*

² God gumamazizibar araziba tuisızir
arazim,
a guizbangıra ghua bar dera!
Amizir gumaziba okia me ko akuim, a
nguazimın gumamazibagh amizi
me arazir mızırıziba a ko dagh ami,
ezi God a isa kot gatıgha ghaze, an
aremegham.

Amizir kam Godın ingangarir gumazibav
soghezi me ariaghire,
ezi God an osımtızir kam ikarvagha
osımtızir ekiam a ganıngi.”

³ Ezi me ua kamaghın dia ghaze,

“E Godın ziam feka!

Nguibar ekiar kamın isir avimın
miğharim ghuavanang
zurara mamaghıra ikiam!”

⁴ Ezi 24 plan gumazir dapaniba ko
4 plan bizir angamra itir kaba tevir
akuriba apırigha egha Godın uan atrivir
dabirabimın aperaghav itimın ziam fe.
Egha me kamaghın miğei,

“Bar guizbangıra!

E an ziam fe!”

⁵ Ezi tiarir mam atrivimın dabirabimın
iza kamaghın miğei,

“İa Godın ingangarir gumamazizir an atia-
tiava an apengan itiba,
ia gumamazizir ziaba itiba ko ziaba
puvatıziba,
ia bar Godın ziam fı!”

*Sipsipın nguzim amuimın ikiasava
amima isar ekiam oto*

⁶ Ezi ki niğınir ekiam barazi mati gu-
mazimizir avirim uari akuvagha miğei,
egha mati dipar ekiam afora nidi. Egha
araribar mın pamten dagarvagha kam-
aghın miğei,

“En Ekiam God, Gavgavir Bar Ekiam Itim,

18:22: Ais 24:8, Jer 25:10, Ese 26:13 **18:23:** Ais 23:8 47:9, Jer 16:9, 33:11, Nah 3:4, MAA 17:2, 17:5 **18:24:** Jer 51:49, Mt 23:35, MAA 17:6 * **19:1:** (19:1) Jon akinafarir kam Grighın akam an osiri. Egha ves 19:1ın miğirigiari otevir mam ko ves 3, ves 4, ves 6 uaghan, dar akar mam, a Hibrun akamın an osiri. Hibrun akamın a kamakin, “Haleluya.” Akar kamın mingarim a kamakin, “E Godın ziam feka!” **19:2:** Lo 32:43, 2 Kin 9:7, MAA 6:10, 15:3, 16:7, 18:20 **19:3:** Ais 34:10, MAA 14:11, 18:9, 18:18 **19:4:** Neh 8:6, MAA 4:2-6, 4:10, 5:14 **19:5:** Sng 22:23, 115:13, 134:1, 135:1 MAA 11:18, 20:12 **19:6:** Sng 93:1, 97:1, 99:1, Ese 1:24, MAA 11:15-17, 14:2, 15:3, 21:2

datirighin an atrivimın iti.

Kamaghın amizi, e Godın ziam fam!

⁷ Sipsipin nguzim amuimın ikiamin dughiam otogha gifa,

ezi an amuim uabi akirigha gifa.

Kamaghın amizi e datirighin naviba deragh egh bar akongegh, egh an ziam fam!†

⁸ God amizir kam korotiar ghurghurir bar aghuim a ganingi,

korotiar kam bar zuegha egha an dirim dafogha isi.”

(Korotiar ghurghurir kam, a Godın gumazamizibar arazir aghuir me Godın damazimın amiba, dar ababanım gami.)

⁹ Ezi ensel kamaghın na migei, “Ni akar kam kamaghın an osir: God sipsipin nguzim amuimın ikiamin dabirabim bagha diazir gumazamiziba, me bar akongegh!” Egha kamaghın ua na migei, “Akar kaba, da Godın guizın akaba.”

¹⁰ Ezi ki an suemningin tevir akurimning apirigha an ziam fasa. Ezi a kamaghın na migei, “Ni kamaghın damuan marki! Ki, ni ko nin aveghbuar nighnizir gavgavim Iesus kunizir akabar itiba, ki ia ko e ingangarir vamıram ami. God uabira, ni an ziam fi.”

E fo, akar Iesus kunizimra, a gumazibar nighniziba fema me Godın akam inigha izi.‡

Jon hozin ghurghurim gaperazir gumazimın gari

¹¹ Ki gari, Godın Nguibam kuiaghrizi, hoziar ghurghurir mam iti. Gumazir hoziar kam gisin aperaghav itim, an ziamning kamakin, “Gumazir dughiba bar God baghavira itim,” ko “Gumazir uan

akar dikiriziba migeima da otivim.” A gumazamizibar araziba deravira da tuisigha midorozim fora arazir aghuimra gin ghua a gami.

¹² Ezi an damazimning mati avir mizariar gavgavimın min pamtem isi, ezi atrivimın dapanir asuar aviriba an dapanimın iti. Ezi an mikarzim ziar mam an iti, ezi gumazir igharaziba a gifozir puvati. A uabira ziar kam gifo.

¹³ Ezi korotiar ruarir an aruzim, ghuzim a gizifa, ezi me ziar kamın a dibori, “Godın akam.”

¹⁴ Ezi Godın Nguibamın midorozir gumaziba korotiar ghurghurir aghuiba aghuigha hoziar ghurghuribagh apiagha an gin zui.

¹⁵ Ezi midorozir sabar ghumtizir mam gumazir men faragha zuir kamın akamın ikegha, egha azenan izi. A midorozir sabar kamın nguibar igharaziba me misogh me abınam. Egh a gavgavim itir ainın aghorimın suiragh egh gumazamizibagh ativamin gavgavim ikiam. Egh a, dagiar miner bar ekiamın aven me wainın oviziba mirmiri moghin, gavgavim itir Godın aningagharir arazir ekiam akagham.

¹⁶ Ezi an korotiar ruarim ko an suemın, me ziar kam osiri,

“Atrivibar Atrivir Ekiam ko, Ekiabar Gumazir Ekiam.”

¹⁷ Ezi ki enselin mamın garima an aruem gisin tughav iti. Egha overiamın pin mighagha aruir kuarazibar dia ghaze, “Ia izi uari akuvagh egh dagher ekiar God ia daningamim bagh mizuam.

¹⁸ Ia atrivibar kuabar tuziba ko, midorozir gumazibar faragha zuir gumaziba ko midorozir gumaziba ko, hoziar

19:7: Mt 22:2, 25:10, Ef 5:32, MAA 21:2, 21:9 † **19:7:** (19:7) Sipsipin nguzir kam an amuimın ikiasa, a Kraisra. Ezi amizir a ikiasa inabazir kam, kar Kraisin sios. Eghti dughiar Kraisi ua iziva egh uan sios iniamim, a kamakin, aning uaningin iti. Egh a uan siosin gumazamiziba me inigh uan Nguibar aghuimın mangam. Eghti me Kraisi ko deraghivira iki mamaghira ikiam. **19:8:** Sng 45:13-14, Ais 61:10, Ese 16:10 **19:9:** Mt 22:2-3, Lu 14:15-16, MAA 21:5 **19:10:** Ap 10:25-26, 1 Jo 5:10, MAA 22:6-9 ‡ **19:10:** (19:10) Grighin akam vezin kam deravira anebigha a migeir puvati. Gumazir maba kamaghın migirigiar kam geghari, “Ki uaghan ni ko nin aveghbuaba ko ingangarir gumazir mam. Kar ia ikizir nighnizir gavgavim Iesusin ikiava an ziamın gun migeim. Ia God uabira an ziam fi.” E fo, Godın Duam akam inigha izir gumazibar, Godın akam kunasa men naviba fe. A Iesusin ziamın gun mikimasa gumazibar akurvasi.

19:11: Sng 96:13, Ais 11:4, Ese 1:1, MAA 1:5, 3:14, 6:2, 15:5 **19:12:** Dan 10:6, MAA 1:14, 2:17-18, 19:16 **19:13:** Ais 63:1-3, Jo 1:1, 1:14, 1 Jo 5:7-8 **19:14:** Mt 28:3, MAA 4:4, 7:9 **19:15:** Sng 2:9, Ais 63:3, Jol 3:13, 2 Te 2:8, MAA 1:16, 2:27, 4:8, 12:5, 14:19-20 **19:16:** 1 Ti 6:15, MAA 17:14, 19:12

kuabar tuziba ko dagh apiazir gumazibar kuabar tuzibar amam. Egh ia gumaziba bar men kuabar tuzibar amam, pura ingangarir gumazir kiniba ko gumazir firiaghreziba, ko pura gumaziba ko gumazir ziaba itiba!”

¹⁹ Ezi ki asizir atiar kam ko nguazimin atriviba ko, men midorozir gumazibar gari, me iza uari akufa. Me gumazir hoziam gaperazim ko an midorozir gumaziba ko misoghasa.

²⁰ Ezi a, asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, an aning kalabus gati. Akar ifavaribagh amir gumazir kam arazarazir igharagha garir avirim asizir atiamin damazimin dagh ami. Egha kamaghin a gumazamizibagh ifarima me asizir atiamin osizirim inigha egha an marvir guamin ziam fe. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim, aning angamra ikiavira itima, ezi me aning isa aning akunizi aning danganir salfan dagiar avim ikia mamaghira itim giraghu.

²¹ Ezi aningın midorozir gumaziba, gumazir hoziam gaperazim, uan midorozir sabar an akamin itimin me misoghezi me ariaghire. Ezi kuaraziba bar men kuabar tuziba amegha naviba bar izefe.

20

Satan 1,000 plan azenibar kalabusin ikiam

¹ Ezi ki gari, enselin mam Godin Nguibam ategha zaghira, egha mozir bar konezimin kin suira. Egha senin ekiam uaghan an suira.

² Egha a kuruzir ekiar kamın suiragha anebira, kar kuruzir bar fomira itim, a Satan, gumazir gumazamiziba bar akam me gasim. Ensel, a Satan 1,000 plan azenibar kalabusin ikiasa, an a isa senin a ike.

³ Egha ensel a isa anakunizi a mozir bar konezim giraghu. Ezi a mozir torimin akam anepirigha anepaghapaki, eghti an azenan izan kogham. Eghti Satan nguazimin itir gumazamiziba ua me

gifaran kogh mangi 1,000 plan azeniba givagham. Eghti gin ensel uam a firighti a bar dughiar otevimra ikiam.

⁴ Ezi ki atrivir dabirabibar gari, ezi gumazir dagh apiaghav itiba, God gumazamizibar araziba tuisighamin gavgavim me ganingi. Ezi ki gumazamizir ariaghrezibar duabar gari, da iti. Gumazamizir kaba, nighnizir gavgavim Iesus ikia egha an akam akura egha Godin akam bar pamten an suira, ezi bizir kabanangin men apaniba me misogha men firiba aghorezi me ariaghire. Egha gumazamizir kaba asizir atiam ko an marvir guamin ziam fer puvatigha an namba uan guaba ko uan agharibar a inizir puvati. Ki gari, gumazamizir kaba me ua angamra ikia Kraiss Iesus ko atrivibar min 1,000 plan azenibar ikiam.

⁵ Eghti gumazamizir igharazir ariaghreziba dughiar kamın bar ua dikavigh angamra ikian kogham. Me ovegh mamaghira iki mangiti 1,000 plan azeniba givagham. Dughiar kam, kar faragha zuir dughiar gumaziba ua dikavamim.

⁶ Eghti, gumazamizir God ua bagha inabazir faragha dikaviziba, me guizbangira bar akuegham. Me Godin gumazamizibara. Ovever namba 2, me iniamin gavgaviba puvati. Me God ko Kraissin ofa gamir gumazamizibar ikiam. Egh Kraiss ko 1,000 plan azenibar atrivibar ikiam.

Satan a bar ikuvigham

⁷ Eghti 1,000 plan azeniba givaghti, ensel mozir torir bar konezimin akam kuighti, Satan uan kalabus ategham.

⁸ Egh azenan izi nguazir kamın bar an itir gumazamiziba bar me gifarasa, Gok ko Magokin adarazi bar moghira. Satan midorozir ekiam damusi men gumazibar dibobonim ongarimin gighimin min otogham.

⁹ Me nguazir kam tintinibar an mangi Godin gumazamiziba uari akuva itir danganim anakiarugham, kar nguibar ekiar

19:19: Sng 2:2, MAA 16:16, 17:13-14 19:20: Ais 30:33, Dan 7:11, MAA 13:1-18, 14:10, 16:13-14, 20:10, 20:15 19:21: MAA 17:16, 19:15-18 20:1: MAA 1:18, 9:1 20:2: Stt 3:1, 2 Pi 2:4, Ju 6, MAA 12:9 20:3: Dan 6:17, Ju 6, MAA 16:14-16, 20:8 20:4: Dan 7:9, 7:22, 7:27, 1 Ko 6:2, 2 Ti 2:12, MAA 6:9, 13:12-17 20:6: 1 Pi 2:9, MAA 1:6, 2:11, 20:4 20:8: Ese 7:2, 38:2, 38:9, 38:15, MAA 16:14, 20:10 20:9: 2 Kin 1:10, Ese 38:9, 38:16, 39:6

God bar ifongezim. Eghti avim overiamin ikegh izighiri midorozir gumaziba bar men isigh me kuvaremegham.

¹⁰ Satan me gifarazi, kamaghin God anakunighti a danganir avim ko salfan dagiar avir bar puvira isir kamın magiram. Asizir atiam ko akar ifavaribagh amir gumazim faraghavira danganir kamın iti, me arueba ko dimagaribar mizazir ekiam ini zurazurara mamaghira ikiam.

Kotiar Bar Ekiam otivam

¹¹ Egha ki atrivir dabirabir ghurghurir ekiamın garima a iti, ezi gumazir a gapi-aghirim, ki an garima a iti. Ezi nguazim ko overiam aning arav ghu, eghti gumazitam uam aningın ganan kogham.

¹² Ezi ki gumazamizir ovengezir ziaba itiba ko ziaba puvatizibar gari, me bar iti. Me atrivir dabirabimın guamın tu-ivighav iti, ezi akınafarir gumazamizibar araziba itiba kuiaghire. Ezi me akınafarir igharazim uaghan akui, kar akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba osirizim. Ezi gumazir atrivir dabirabir kam gaperazim akar akınafarir kabar itibar gara gumazamizir ovengezibar araziba tuisisi.

¹³ Ezi ongarimın ariaghrezir gumaziba, ongarim me amadazi me izi. Ezi Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim, aning ua ovengezir gumazamizir aningın itiba amadazi me izi. Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim, gumazamiziba amizir araziba bagha vaghvagha men kotiaba baragha me tuisisi.

¹⁴ Egha gin an Ovevem ko Nguibar Ovengeziba Itim akunizi, aning danganir avim bar puvira isim giraghu. Danganir avim bar puvira isir kam, kar namba 2in ovevem.

¹⁵ Eghti gumazamizibar ziaba, akınafarir God gumazamizir ikirimirir zurara itim iniamın ziaba osirizim, men ziaba aven

itir puvati, me uaghan me isi danganir avim bar puvira isim, me akunam.

God biziba bar dagh amizi da igiabar otifi

21

(Sapta 21-22)

Nguazir igiam ko overiar igiam oto

¹ Ezi ki datirighin overiar igiam ko nguazir igiamın gari, aning iti. Overiar ghurim ko nguazir ghurim, aning bar moghira arav ghugha ua itir puvati. Ezi ongarim uaghan ua itir puvati.

² Ezi Nguibar God Baghavira Itim, a Jerusalemın igiam, ki an gari. Ki an garima, a Godin damazimın ikegha Godin Nguibam ategha egha izaghiri. A uabi akirigha, kurukazir bar aghuim gami, mati amizim uan pamin ikiasa kuruke.

³ Ezi ki orazi, tiarir mam atrivir dabirabimın iza pamtem migei,

“Ia orakigh. Datirighin God gumazamiziba ko ikiavira iti!

Egh men tongin ikiti eghti me an gumazamizibar ikiam.

God uabi me ko iki egh men Godin ikiam.

⁴ Egh a men damazir teriba vaghvagh da adizam.

Bizir faragha itir kurar kabanagh da bar gifa.

Eghti gumazamiziba uam ovengan kogham,

egh me ua naviba osimiva egh uam azian kogham,

egh ua mizaziba inian kogham.”

⁵ Ezi gumazir atrivir dabirabim gaperaghav itim migia ghaze, “Ni oragh! Ki bizibagh amizi, da bar igiabar otifi.” Egha a ua kamagh migia ghaze, “Ni akar kabanagh osirigh. Akar kaba da bar guizbangira,

20:10: Stt 19:24, Sng 11:6, MAA 14:10-11, 19:20, 20:8, 21:8 **20:11:** Dan 2:35, 2 Pi 3:7, 3:10-11 **20:12:** Dan 12:1, Mt 16:27, 25:31-46, Ap 17:31, Ro 2:6, 2 Ko 5:10, Fl 4:3, MAA 13:8, 19:5 **20:13:** Ro 2:6, 1 Pi 1:17, MAA 2:23, 6:8, 20:12, 22:12 **20:14:** 1 Ko 15:26, 15:54-55, MAA 20:6, 21:8 **20:15:** MAA 13:8, 19:20 **21:1:** Ais 65:17, 66:22, 2 Pi 3:13, MAA 20:11 **21:2:** Ais 52:1, 61:10, Ga 4:26, Hi 11:10, 11:16, 12:22, MAA 3:12, 21:10 **21:3:** Wkp 26:11-12, 2 Sto 6:18, Ese 37:27, 43:7, Sek 2:10, 2 Ko 6:16, MAA 7:15-17 **21:4:** Ais 25:8, 35:10, 61:3, 65:19, 1 Ko 15:26, 15:54, MAA 7:17, 20:14 **21:5:** Ais 43:19, 2 Ko 5:17, MAA 4:2, 4:9-10, 19:9, 20:11 **21:6:** Ais 55:1, Jer 2:13, Jo 4:10, 4:14, 7:37, MAA 1:8, 1:17, 16:17, 22:13, 22:17

eghti gumazamiziba niġhnizir gavgavimın dar ikiam.”

⁶ Ezi a kamaghın na miġei, “Biziba bar otivigha ġifa. Ezi kırara, ki faraghavıra ikia egh bar ġin ikıva abuan ikıvıra ikiam. Ki biziba bar dar mıngarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar dagefi. Eghti gumazim kuarim an pırti, ki dıpar ikirımırır zurara itim anıdim a danıngti, an anere-mam. Dıpar kam nguazimın aven anadi. Dıpar a isir kam, an a givezan kogham, a puram a iniam.

⁷ Eghti gumazitam mıdorozim damuva uan apanim abıraghti, ki bizir kaba a danıngam. Egh ki an Godın ikiti, a nan borimın ikiam.

⁸ Eghti gumazir atiatia ua ġırakırangın zuiba ko, niġhnizir gavgavim ataghiz-iba ko, gumazamizir arazir bar kurar mızırızibagh amiba ko, gumazir gumazı-bav sozi me ariaghırıba ko, gumaza-miziba uari ko akua amir arazıba ko, akuzıbagh amua egha imezıbagh amir gumazıba ko, asebar zıaba feba ko, gumazir ifavarıba, me bar uan nguıbamın mangam. Kar danganır avım ko salfan daġıar avır bar puvıra isim. Kar ovever namba 2.”

Jon Jerusalemın igiamın gari

⁹ Ezi enselin mam na bagha izi. Faragha enselin 7 pla, me itarir 7 plan bizir bar kuraba aven itıba suiki, kar Godın anıngagharır arazir abuananaba. Enselın kam, a men mav. A kamaghın na miġei, “Ni iziti, ki sipsipın nguzimın amuir a datırıġhın ikiamim nın akagham.”

¹⁰ Ezi Godın Duam pamtem nan ingarima, ensel na inıgha ġhua mıġhsıar bar ekiamın ġhuavanabo. Egha Nguıbar Ekiar God Baghavıra Itim, Jerusalem nan aka. Nguıbar kam a Godın damazimın ikegha Godın Nguıbam ategha izaghiri.

¹¹ Ezi Godın angazangarır ekiam nguıbar kam ġisıra, ezi an angazangarım

bar ıgharagha gari, mati daġıar ivezim bar pın kozimın mın gari. A jasper daġıar angazangarımın mın gara egha ġlasın mın taghtasi.

¹² Nguıbar kamın dıvazim bar ekevegha bar pın mar iti, ezi tiar akar 12 pla dıvazır ekiar kamın iti. Ezi 12 plan enselba tiar akar kabar boroghın tuıvıghav iti, ezi Is-raelın 12 plan anababar zıaba tiar kabagh ısın iti.

¹³ Ezi aruem anadi naghın itir dıvazır mırıam, tiar akar 3 pla an iti. Ezi dıvazır mırıar Notın itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi dıvazır mırıar Sautın itim, tiar akar 3 pla an iti. Ezi aruem uaghiri naghın itir dıvazır mırıam, tiar akar 3 pla an iti.

¹⁴ Nguıbar kamın dıvazim, 12 plan daġıar ekiaba an apengan ikia gavgavım a ġanıdi, ezi sipsipın nguzimın aposelbar zıaba dar iti.

¹⁵ Ezi enselin na ko miġeim, ġolin aghorır bizıbar abarımın suıra, a nguıbar kam ko dıvazır ekiam ko an tiar akabar apanasa.

¹⁶ Nguıbar ekiar kamın 4 plan mırıabar ababanım voroghıra ġhu. Ezi ensel uan ġolin aghorımın nguıbamın abarıma an ababanım ġhua 2200 kilomitan tu. Ezi nguıbamın 4 plan mırıaba ko an ruarımın ababanım bar voroghıra ġhue, egha bok-siar dafamın mın gari.*

¹⁷ Ensel nguıbar ekiamın dıvazım uaghan an abarazıma, ezi dıvazımın tuırıvımın ababanım ġhua 65 mitan tu. Ababanır kam gumazıba bizıbar abarır ababanımın mırara gari, ezi ensel abanır kamra dıvazır kamın abara a medi.

¹⁸ Nguıbamın dıvazım God daġıar jasper an ingarı, egha nguıbam uabı a daġıar ġol-rama an ingarı, ezi a ġlasın mın ısıa taghtasi.

¹⁹ Ezi nguıbamın dıvazır mıngarım, God daġıar bar ıgharagha ġarır bar pın kozı-bar anesıngi. Daġıar kaba dıġırır aġhuıba dar iti, men ivezıba bar pın ko. Daġıar faragha zuir bar aġhuım, jasper, a dıvazır

21:7: 2 Sml 7:14, Sng 89:26-27, Sek 8:8, Hi 8:10 **21:8:** Mt 25:41, Ef 5:5, 1 Ti 1:9, Hi 12:14, MAA 19:20, 20:14-15, 21:27, 22:15 **21:9:** MAA 15:1, 15:6-7, 19:7-9 **21:10:** Ese 40:2, MAA 1:10, 17:3, 21:2 **21:11:** Ais 60:1-2, 60:19, MAA 21:23, 22:5 **21:14:** Mt 16:18, Ga 2:9, Ef 2:20, Hi 11:10 **21:15:** Ese 40:3, Sek 2:1, MAA 11:1 * **21:16:** (21:16) ġrıġhın akam kamaghın miġei, nguıbar kamın ababanım “12,000 stadia.” Ezi en dıbobonım e kamaghın a dıponam 2200 kilomita. Ezi e fozır puvati, Jon ġuızın 2200 kilomitan ababanım miġei, o an osırızır namban kam 12,000, a bizır ıgharazım miġei. E fo, Judan gumazıbar niġhnızımın aven, namba 12, a mıngarır ekiam an iti.

mīngarimīn faragha iti. Ezi namba 2 a sapaian dagiar blupla. Ezi namba 3 a agetin dagiam. Ezi namba 4 a emeralin dagiar garim.

²⁰ Ezi namba 5 a sadonikisin dagiam, a ghurghurigha egha aghefe. Ezi namba 6 a konilian dagiar aghevim. Ezi namba 7 a krisolaitin dagiar iangurim. Ezi namba 8 a berilin dagiar garim. Ezi namba 9 a topasin dagiar iangurir igharagha garim. Ezi namba 10 a krisopresin dagiam. Ezi namba 11 a haiasinin dagiam. Ezi namba 12 a ametisin dagiar pighaghevim.

²¹ Ezi tiar akar 12 plan kaba, da 12 plan manmaniar ghurghurir iveziba bar pin koziba. Tiar akar kaba me manmaniar ghurghurir ekiaba vaghvagha adar ingari. Ezi nguibar kamīn aven itir tuaviba me golrama dar ingari, ezi golin kam glasin min taghtasi.

²² Ezi ki gari, nguibar ekiar kamīn aven Godin Dipenir gumaziba ingarizi tam itir puvati. Ekiam, God gavgavim itim, ko sipsipin nguzim, aning uaning Godin Dipenimin danganim ini.

²³ Godin angazangarir gavgavimra angazangarim nguibar ekiar kam ganidi. Ezi sipsipin nguzim uabi nguibar kamīn lamīn min iti. Ezi kamaghin nguibar kam angazangariba aningamin arueba ko iakiniba puvatigham.

²⁴ Eghti nguibaba bar dar gumazamiziba nguibar kamīn angazangarimīn daruam. Eghti nguibaba bar dar atriviba uan bizir bar aghuiba inigh an aven izam.

²⁵ Eghti aruemin me nguibar kamīn divazimīn tiar akaba aseghan kogham. Dimagariba nguibar kamīn puvatigham. Kamaghin tiar akaba kuighregh mamaghira ikiam.

²⁶ Eghti nguibabar atriviba bar men dagiaba ko men bizir digirir aghuiba, me bar ada inigh aven mangam.

²⁷ Eghti bizir miziriziba ko gumazir arazir kurigha mughazibagh amiba ko,

gumazir ifavariba me nguibar ekiar kamīn aven mangan kogham. Bar puvatigham, gumazamizir ziar akinafarir zurara itimin aven itiba, akinafarir kam a sipsipin nguzimīn akinafarim, merara nguibar ekiar kamīn aven mangam.

22

Jon, temer ikirimirir zurazurara itim anidim ko dipar faner ikirimirir zurazurara itim anidim, aningin gari

¹ Ezi ensel faner dafar mam nan aka, faner dipar kam a ikirimirir zurara itim anidi, an angazangarim glasin min taghtasi. Faner dipar kam God ko Sipsipin Nguzimīn atrivir dabirabimīn apengan ikegha ivemara ghua,

² nguibar ekiar kamīn tuavir torimīn uaghiri. Ezi faner kamīn miriamningin temer ikirimirir zurara itim anidiba vong ko vong sara tuivighav iti. Temer kaba 12 plan iakinibar azeniba vaghvagha zurara dagheba be. Eghti temer kabar dafariba kantriba bar dar gumazamizibar amuti me ua ghuamagham.

³ Eghti bizir God bar aghuagha egha otogheziba, uamategh ikian kogham. God ko Sipsipin Nguzimīn atrivir dabirabim, nguibar kamīn ikiam. Eghti an ingangarir gumaziba an ingangarim damuam.

⁴ Egh me an guamin gantima, an ziam men guabar ikiam.

⁵ God, Ekiam angazangarim gumazamizibar aningti, eghti kamaghin dimagarim uam otivan kogham eghti lam ko aruemin angazangariba ua ingangariba puvatigham. Eghti Godin gumazamiziba, me atrivibar min zurara iki mamaghira ikiam.

Iesus zuamiram otogham

⁶ Ezi enselin kam kamaghin migia ghaze, "Akar kaba da bar guizbangira, eghti gumazamiziba nighnizir gavgavim adar ikiam. God Ekiam uan Duam an

21:21: MAA 21:12, 21:18 21:22: Jo 4:23, MAA 15:3 21:23: Ais 60:19-20, MAA 21:11, 22:5 21:24: Ais 60:3-5, 66:12 21:25: Sek 14:7, MAA 22:5 21:26: Ais 66:12, MAA 21:24 21:27: Ais 35:8, 52:1, 60:21, Ese 44:9, Jol 3:17, 1 Ko 6:9-10, Fl 4:3, MAA 13:8, 20:12, 21:8, 22:14-15 22:1: Ese 47:1, Sek 14:8 22:2: Stt 2:9, Ese 47:12, Jol 3:18, Sek 14:8, MAA 2:7, 21:24, 22:14, 22:19 22:3: Ese 48:35, Sek 14:11, Stt 3:17, MAA 7:15 22:4: Sng 42:2, Mt 5:8, 1 Ko 13:12, 1 Jo 3:2, MAA 3:12, 14:1 22:5: Ais 60:19, Dan 7:18, 7:27, 2 Ti 2:12, MAA 5:10, 20:6, 21:23-25 22:6: MAA 1:1, 19:9, 21:5

akam inigha izir gumazibagh aningizi, a men navir averiaba fema, me an akam akuri. Egh a uan ensel amadazi, a izava an ingangarir gumaziba bar bizir bar zuamirama otivamiba men akagh.”

⁷ Ezi Iesus kamagh miġei,

“Ia orakigh, Ki bar zuamira ia batogham.

Akinafarir kam, a datirighin ko ġin otivamin bizibar gun miġeir akaba, da an aven iti.

Eghti gumazamizir akar kabar ġin zuiba, me bar akongegh!”

⁸ Ki Jon, ki bizir kabar gara egha akar kaba barasi. Ki dar ganigha egha da baregha, magħira enselin bizir kaba nan akazimin suemningin teviba apirigha an ziam fasa.

⁹ Ezi a kamaghin na miġei, “Ni kamaghin damuan marki! Ki uaghan, ni ko Godin akam inigha izir gumaziba, me nin aveghbuaba, e bar ingangarir vamiram ami. Egha gumazir akinafarir kamın akabar ġin zuiba, ki me ko ingangarir vamiram ami. God uabira, ni an ziam fi!”

¹⁰ Egha a kamaghin na miġei, “God bizibar amuamin dughiam a bar roghira ize. Kamaghin, ni datirighin ko ġin otivamin bizibar gun miġeir akar akinafarir kamın itim, ni dar ghuangsighan marki.

¹¹ Gumazamizir arazir kurabagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumazamizir arazir mizirizibagh amiba, me dar amu mangvira iki. Eghti gumazamizir arazir aghuibagh amiba, me arazir aghuibar amu mamaghira iki. Ezi gumazamizir God baghavira itiba, me Godin gumazamizibar ikivira iki.”

¹² Ezi Iesus kamaghin miġei, “Ia orakigh, ki bar zuamira ia batogham. Ki ivezir bar ia daningamim inigh izam. Egh gumazamiziba amir araziba bagh, ki vaghvagh iveziba ua me ikarvaghham.

¹³ Kirara ki bar faraghavira ikia egh bar ġin ikiva abuan ikivira ikiam. Egha ki biziba bar dar mingarim, egha ingangarir ki amiba ki uaghan bar da agefi.

¹⁴ “Ezi gumazamizir uan korotiaba ruegha itiba, God ghaze, me temer ikirimirir zurara itim anidir kamın daghebar amiva, egha uaghan nguibar ekjar kamın tiar akabar aven mangam. Kamaghin me bar akongegh.

¹⁵ Eghti gumazamizir arazir bar ikurar mizirizibagh amiba ko, akuzibagh amua egha imezibagh amir gumaziba ko, gumazamizir uari okia akuiba ko, gumazibav sozi me ariaghirir gumaziba ko, gumazamizir asebar ziaba feba ko, gumazamizir ifavarir arazim bar a gifongegha a gamiba, gumazamizir kaba bar mogħira Godin nguibar kamın azenan ikiam.

¹⁶ “Ki Iesus, ki uan ensel amadazi a ia bagha iza, egha siosba bagha akar kamın gun me mikeme. Ki Atrivim Devitin ovavim. Kirara, ki mikovezir aminim tiasava amir bar puvira isim.”

¹⁷ Ezi Godin Duam ko Sipsipin Nguzimin amuim aning ghaze, “Ekiam Iesus, ni izi!” Eghti gumazamizir uaghan akar kam baraghiziba, me uaghan kamaghin mikimam, “Ni izi!” Eghti gumazitam kuarim an apirti, a izi. Egh dipam amisi, egh dipar ikirimirir zurara itim anidir kam, puram a inigham, iveziba puvati.

Jon akar bar gavgavim gumazamizir akinafarir kamın itir akaba baraghizibagh anidi

¹⁸ Ki Jon, ki gumazamizir akar akinafarir kamın aven itim baraghizibav kimasa, akar kam a datirighin ko ġin otivamin bizibar eghaghanim. Ki gumazamizir kaba vaghvagh pamtem me miġei, “Gumazitam akar igharazitam uam akar kam ġisin a ġiviraghti, eghti God a ikarvaghiva, arazir bar kurar akinafarir kamın aven itim, God gumazir kamın ivezir kuram ua dagh iviraghham.

22:7: MAA 1:3, 3:11, 22:10-12, 22:20 22:8: MAA 19:10 22:10: Dan 8:26, 12:4, 12:9, MAA 1:3, 10:4 22:11: Ese 3:27, Dan 12:10, 2 Ti 3:13 22:12: Sng 28:4, Ais 40:10, 62:11, Jer 17:10, Ro 2:6, 14:12, 2 Ko 11:15, MAA 2:16, 2:23, 20:12
 22:13: Ais 44:6, 48:12, MAA 1:8, 1:17, 2:8, 21:6 22:14: Stt 2:9, 3:22, 1 Jo 3:24, MAA 7:14, 21:27, 22:2 22:15: Ga 5:19-21, Fl 3:2, Kl 3:6, MAA 21:8 22:16: Nam 24:17, Ais 11:1, 11:10, Sek 6:12, Ro 1:3, 2 Pi 1:19, MAA 2:28, 5:5 22:17: Sng 8:14, Ais 55:1, Jo 7:37, MAA 21:2, 21:6, 21:9 22:18: MAA 15:1, 15:6 22:19: Sng 69:28, MAA 13:8, 22:2

¹⁹ Eghti gumazitam datirighin ko gin oti-
vamin bizibar akar akinafarir kamın itibar
tam adeghti, eghti God an bizir aghuiba a
dam ada adeggham. Eghti a temer ikirimirir
zurara itim anidimin daghetam raman
kogham, egh God baghavira itir nguibamin
ikian kogham. Nguibar kam, akinafarir
kam an gun migei.”

²⁰ Ezi Gumazir Bizir Kabar Gun Migeir
Kam, datirighin kamaghin migei, “Bar
guizbangira, ki zuamira ia batogham.”

Guizbangira! Ekiam Iesus, ni izi!

²¹ Eghti Iesusin apangkuvim Godin
gumamaziba bar moghira me ko iki.
Guizbangira!